Bundel van de Natuur, Landbouw, Water & Milieu van 29 oktober 2018

Agenda bijlagen

Spreektijdenoverzicht NLWM 29-10-2018 en 08-11-2018.docx

Antwoorden op Technische vragen cie NLWM 29-10-2018.pdf

Antwoorden bij openstaande toezeggingen Actieplan Geluid Provincie.pdf

concept-verslag commissie NLWM 29-10-2018 voorvisie.docx

0 12:30 - BOT-overleg Natuurcompensatie

Alleen voor PS- en duocommissieleden

1 13:30 - Opening en mededelingen

2 13:35 - Vaststelling van de agenda, het verslag van de vorige vergadering, Strategische lange termijn agenda(StrA), moties- en toezeggingenlijsten en C-agenda

Concept-agenda NLWM 29-10-2018.docx

StrA NLWM voor NLWM 29-10-2018.docx

Lijst openstaande en aangehouden Moties NLWM 29-10-2018.docx

Lijst openstaande Toezeggingen NLWM 29-10-2018.docx

concept-verslag cie NLWM 24-09-2018.docx

3 13:40 - Inspreekhalfuur

4 A-agenda Natuur

4.a.1 14:10 - Natuur: Voordracht Programma Natuurontwikkeling 2019-2023 (A-agenda NLWM 29-10-2018)

Het Programma Natuurontwikkeling (PNO) bundelt de oude planfiguren Natuurbeheerplan en Provinciaal Meerjarenprogramma Groen. Bovendien bevat dit PNO een actualisatie van het 'groene grondbeleid'.
U kunt de voordracht met elkaar en de gedeputeerde bespreken en PS adviseren voor de Statenvergadering van 12 november.

Brief GS aan PS. Programma Natuurontwikkeling 2019-2023.pdf

Voordracht Programma Natuurontwikkeling 2019-2023.docx

Bijlage. Programma Natuurontwikkeling 2019-2023.pdf

Bijlage. Nota van beantwoording onderdeel programma Natuurontwikkeling 2019-2023.pdf

4.a.2 Natuur: Erratum op Programma Natuurontwikkeling 2019-2023 (betrekken bij A-agendapunt 4.a. NLWM 29-10-2018)

Brief GS aan PS. Erratum op Programma Natuurontwikkeling 2019-2023.pdf

Erratum op Programma Natuurontwikkeling 2019-2023.pdf

4.a.3 Schriftelijke inspraakreacties bij Programma Natuurontwikkeling (betrekken bij bespreking agendapunt 4.a. NLWM 29-10-2018)

Inspreektekst Platform Zaanse veenweidegebieden 29 oktober 2018.pdf

Bijlage bij inspreektekst platform Zaanse veenweidegebieden. Pleidooi nieuwe initiatieven vrijwillig landschapsbeheer Zaanstreek.pdf

Brief natuurbeheerders aan cie NLWM over programma Natuurontwikkeling 2019-2023.pdf

4.b 14:40 - Natuur: Initiatiefvoorstel PvdD 'Groen doet kinderen goed' (A-agenda NLWM 24-09-2018)

U kunt het initiatiefvoorstel met advies van GS bespreken met de indiener, met de commissieleden en de gedeputeerde, en PS adviseren voor de PS-vergadering van 12 november.

Brief GS aan PS. Initiatiefvoorstel Groen doet kinderen goed (PvdD).pdf

Initiatiefvoorstel Groen doet kinderen goed.pdf

5 A-agenda Milieu

5.a 15:10 - Milieu: Voordracht wijziging Provinciale Milieuverordening 2018, tranche 10A (A-agenda NLWM 29-10-2018)

Brief GS aan PS. Voordracht wijziging PMV 2018.pdf

Voordracht Wijziging PMV tranche 10.a..docx

6 A-agenda Algemeen

6.a 15:20 - Begroting 2019 en Memorie van Antwoord (A-agenda alle commissies)

Voorstel voor behandeling:
Aan de commissie wordt gevraagd die onderdelen van de Programmabegroting en Memorie van Antwoord te bespreken, waarvoor de commissie verantwoordelijk is.

Het advies van de commissie zal in de vorm van het verslag aan PS worden toegezonden voor de PS vergadering van 12 november 2018.

Brief GS Begroting 2019.pdf

Voordracht begroting 2019.pdf

Begroting 2019 met taakveldenraming.pdf

Bijlage begroting Onderbouwing kaderbriefclaim 2019 inz Informatieagenda.pdf

Brief van GS aan PS inz. Memorie van Antwoord bij de Begroting 2019.pdf

Memorie van Antwoord begroting 2019.pdf

memorie van Antwoord Begroting 2019 nagekomen vragen.pdf

6.b 16:05 - Concept programmabegrotingen 2019 IPO en BIJ12

Conform de afspraak in de PS vergadering 18 december 2017 worden de concept programmabegrotingen 2019 IPO en BIJ12 in alle commissies behandeld.
De voordracht zal worden behandeld in de PS vergadering van 12 november 2018.

In de nieuwe (door het IPO-bestuur vastgestelde) versie van 15 oktober jl. zijn de volgende wijzigingen doorgevoerd:
Er zijn tekstueel een aantal wijzigingen doorgevoerd. Zo is er een leeswijzer toegevoegd, zodat de lezer kan traceren welke claims en toevoegingen nu in de begroting zitten en hoe en waar ze verwerkt zijn. Verder is expliciet gesteld dat de verschuiving van IPO naar PAS budgettair neutraal is (maar wel gevolgen heeft voor de limiet van 15 mln.). NOVI is nader toegelicht bij de kerntaaktoelichting: aangegeven wordt dat de interne capaciteit is meegenomen in de begroting.

aanbiedingsbrief concept programmabegrotingen IPO en BIJ1 2.pdf

Voordracht concept programmabegrotingen IPO en BIJ12 2019.pdf

Programmabegroting Interprovinciaal Overleg 2019.pdf

Jaarplan en begroting BIJ12 2019.pdf

Concept programmabegrotingen IPO en BIJ12 2019.docx

beheersbegroting.pdf

Oplegnotitie Programmabegroting 2019 IPO 15 okt 2018.docx

Jaarplan en begroting 2019 BIJ12 versie 15 okt 2018.docx

Beheersbegroting IPO 2019-2022 versie 15 okt 2018.pdf

IPO Programmabegroting 2019 versie 15 okt 2018.docx

7 16:35 - Rondvraag gedeputeerde Tekin en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa

8 16:40 - Rondvraag gedeputeerde Bond en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa

9 A-agenda Water

9.a 16:45 - Water: Voordracht wijziging Waterverordeningen Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, Hoogheemraadschap Rijnland en Waterschap Amstel, Gooi & Vecht (A-agenda NLWM 29-10-2018)

De commissie kan de voordracht bespreken met de gedeputeerde en adviseren voor de Statenvergadering van 12 november.

Brief GS aan PS. Wijziging waterverordeningen van HHNK, Rijnland en Amstel Gooi en Vecht.pdf

Statenvoordracht wijziging Waterverordeningen HHNK, Rijnland en Amstel-Gooi&Vecht incl. 3 ontwerpbesluiten.docx

9.b 16:50 - Water: Voordracht wijziging reglement van bestuur Hoogheemraadschap Rijnland (A-agenda 29-10-2018)

De commissie kan de voordracht bespreken met de gedeputeerde en adviseren voor de Statenvergadering van 12 november.

Brief GS aan PS. Wijziging reglement van bestuur HR Rijnland.pdf

Voordracht. Wijziging reglement van bestuur Hoogheemraadschap Rijnland.pdf

Bijlage. Overeenkomst tot overdracht watergangen e.a..pdf

Bijlage. Overeenkoms tot recht van beheer polders Leiden.pdf

Bijlage. Kaart.pdf

9.c 16:55 - Water: Voordracht wijziging reglement van bestuur Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (A-agenda 29-10-2018)

De commissie kan de voordracht bespreken met de gedeputeerde en adviseren voor de Statenvergadering van 12 november.

Brief GS aan PS. Voordracht wijziging reglement van bestuur Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier.pdf

Voordracht Wijziging reglement va bestuur Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier.docx

Bijlage. Kaart.pdf

10 17:00 - Rondvraag gedeputeerde Loggen en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa

11 17:05 - Schorsing tot uitloopvergadering 08-11-2018

12 B-agenda Natuur

12.a Natuur: Voornemen tot uittreding als participant stichting Goois Natuurreservaat (C-agenda NLWM 24-09-2018, B-agenda NLWM 29-10-2018 op verzoek PvdD)

Toelichting PvdD

Brief GS aan PS. Voornemen tot uittreding als participant uit stichting Goois Natuurreservaat.pdf

Bijlage. Overeenkomst participanten Goois Natuurreservaat.pdf

13 B-agenda Milieu

13.a Milieu: Discussienota GL/SP: aardgaswinning Kleine velden (B-agenda NLWM 29-10-2018)

Op verzoek van GroenLinks en SP. Zie discussienota met behandelvoorstel in de bijlage.

Discussienota GL SP Gaswinning in Noord-Holland.docx

13.b Schiphol/Mobiliteit: Trein als alternatief voor vliegen. Onderzoek i.o. Natuur en Milieufederatie NH (B-agenda NLWM 29-10-18 op verzoek van SP, C-agenda NLWM 25-06-2018 (leidend) en M&F)

Agendering op verzoek van de SP (mw. De Groot).

Behandelvoorstel:
Op welke wijze kan de provincie Noord-Holland bijdragen aan een dergelijk vlieggedrag?
• Wil GS, wil PS, de rijksoverheid beïnvloeden en maatregelen voorstellen als vliegbelasting, belasting op kerosine e.d. zodat het reizen met de trein even duur of goedkoop wordt als vliegen?
• Wil GS, wil PS, het via de concessies in het openbaar vervoer mogelijk maken vanuit alle uithoeken van de provincie snel naar de vertrekplaats van het internationaal treinverkeer/busverkeer te komen?
• Wil GS, wil PS, de zakelijke reizigers erop wijzen dat het ook mogelijk is om te vergaderen via videoconferencing. Dan hoeft er in principe geen vliegreis gemaakt te worden.
• Wil GS, wil PS, de punten, genoemd in de brief van de Natuur- en Milieufederatie Noord-Holland ook bespreken?

(Een uitgebreid behandelvoorstel met motivatie treft u in de bijlage).

Verzoek en behandelvoorstel voor B-agenda bespreking rapport Trein als alternatief voor vliegen. SP (mw. De Groot).docx

Brief NMF NH aan GS en PS. Trein als alternatief voor vliegen.pdf

Bijlage. Rapport RoyalHaskoningDHV; Vergelijk vliegen met treinreizen voor korte afstanden.pdf

14 B-agenda Water

14.a Water: Kaderrichtlijn Water - Voortgangsrapportage 2018 (C-agenda NLWM 25-06-2018, op verzoek D66 B-agenda 29-10-2018)

Agendering op verzoek van D66 (dhr. Rook)

Behandelvoorstel:
Voordat de discussie over het wel of niet behalen van de doelen wordt gestart, wil ik graag met de commissie bespreken wat ze van de resultaten vinden en of partijen bereid zijn om de rol die de provincie aan de orde te stellen.
D66 vindt dat we goede stappen hebben gezet om de kwaliteit afgelopen jaren structureel te verbeteren. Het is niet genoeg. Overheden kijken teveel naar elkaar. Vanuit de Provincie Noord-Holland hebben we een rol en invloed. De Provincie is geen waterkwaliteit beheerder, maar stelt wel de kaders. En de kwaliteit van het water kan verbeteren als ook de ruimtelijke vraagstukken worden aangepakt.
Ruimtelijk zetten we als Provincie de kaders en kunnen we dingen mogelijk maken die ten gunste komen aan het water. De waterschappen doen de voorstellen aan de Provincie. Ook kan de Provincie zelf nog meer maatregelen treffen in het kader van natuurdoelen, ecologische oevers etc.
Van het college hoort D66 graag in de commissie welke richtingen we als provincie nog kunnen inslaan om deze problematiek nog beter aan te pakken.

(Een uitgebreid behandelvoorstel met motivatie treft u in de bijlage).

Motivatie en behandelvoorstel D66 Voortgangsrapportage 2018 Kaderrichtlijn Water.docx

Brief GS aan PS. Voortgangsrapportage 2018 - Kaderrichtlijn Water.pdf

Voortgangsrapportage 2018 - Kaderrichtlijn Water Noord-Holland.pdf

15 Sluiting

16 C-agenda Algemeen

16.a Heel PS: Maandelijks MRA Raads en Statenleden bericht - editie 19 (c-agenda M&F en EEB 15-10-2018, NLWM en R&W 29-10-2018)

Maandelijks MRA Raads en Statenleden Bericht - editie 19.pdf

16.b Laatste begrotingswijziging 2018 (A-agenda M&F 15-10-2018 en C-agenda's EEB 15-10-2018, NLWM en R&W 29-10-2018)

aanbiedingsbrief Laatste begrotingswijziging 2018.pdf

Voordracht laatste begrotingswijziging 2018.pdf

Laatste begrotingswijziging 2018.pdf

17 C-agenda Natuur

17.a Natuur: Ingekomen mail aan commissie Aftakeling van natuur en biodiversiteit (C-agenda NLWM 29-10-2018)

Ingekomen mail aan cie NLWM. Aftakeling van Natuur en biodiversiteit.docx

17.b Natuur: Tussenrapportage verkenningsjaar NNN (C-agenda NLWM 29-10-2018)

Verkenningsjaar NNN met agrarisch collectieven, natuurbeherende organisaties en PNH - tussenrapportage 23 september 2018.pdf

17.c Natuur: Wijziging uitvoeringsregeling natuur- en landschapsbeheer 2016-2021 (SVNL 2016-2021) (C-agenda NLWM 29-10-2018)

Brief GS aan PS. Wijziging Uitvoeringsregeling natuur- en landschapsbeheer NH 2016-2021 SVNL.pdf

17.d Natuur: Openstellingsbesluit 2019 Natuurbeheer (C-agenda NLWM 29-10-2018)

Brief GS aan PS. Openstellingsbesluit 2019 Natuurbeheer.pdf

18 C-agenda Milieu

18.a Milieu: Gebiedsbeheerplan Dammerweg e.o. Nedrhorst den Berg conform Wet bodembescherming (C-agenda NLWM 29-10-2018)

Brief GS aan PS. Vaststellen Gebiedsbeheerplan Dammerweg e.o. Nederhorst den Berg conform wet bodembescherming.pdf

Bijlage. Gebiedsbeheerplan Dammerweg e.o. Nederhorst den Berg.pdf

18.b Milieu/Energie: Ingekomen Persbericht 'Stop de biomassacentrale van Nuon in Diemen' (C-agenda NLWM 29-10-2018 (leidend) en C-agenda EEB 26-11-2018)

Ingekomen Persbericht voor PS. Stop de biomassacentrale van NUON in Diemen.pdf

19 C-agenda Landbouw & Faunabeheer

19.a Grond/Fauna: Beantwoording openstaande vraag over Jachtverhuurtarieven (PS 08-10, C-agenda M&F 15-10-18 (leidend) en NLWM 29-10-2018)

Brief GS aan PS. Beantwoording openstaande vraag inzake Jachtverhuurtarieven.pdf

20 C-agenda Water

20.a Water: Ernstige bezwaren dijkverzwaring Scharwou (ingekomen brief i.h.k. Markermeerdijken) (C-agenda NLWM 29-10-2018)

Ingekomen brief. Ernstige bezwaren dijkverzwaring Scharwou.docx

20.b Water: Verhoging subsidieplafond uitvoeringsregeling co-financiering Waddenfonds 2014 (C-agenda NLWM 29-10-2018)

Brief GS aan PS. Verhoging subsidieplafond uitvoeringsregeling cofinanciering Waddenfonds 2014.pdf

20.c Water: Ontwerpbesluit wijziging Reglement voor het Waterschap Amstel, Gooi en Vecht (C-agenda NLWM 29-10-2018)

Brief GS aan PS. Ontwerp wijziging Reglement voor Waterschap Amstel Gooi en Vecht 2017.pdf

Bijlage. Ontwerpbesluit.pdf

Bijlage. Publicatietekst voor provincie Noord-Holland.pdf

20.d Water: Goedkeuring projectplan versterking Zeedijk ‘t Horntje (C-agenda NLWM 29-10-2018)

Brief GS aan PS. Goedkeuring projectplan versterking Zeedijk 't Horntje.pdf

Spreektijden NLWM 29-10-2018 / 08-11-2018

Voorgesteld wordt om voor de vergadering van 29 oktober en de uitloopvergadering van 8 november 2018 de spreektijden voor 5 vergaderuren te hanteren. In de tabel hieronder treft u de spreektijdverdeling per fractie.

Fractie	**Vergadering van 5 uur**
VVD	18 minuten
D66	14 minuten
PvdA	12 minuten
PVV	12 minuten
SP	12 minuten
CDA	11 minuten
GroenLinks	10 minuten
PvdD	8 minuten
50Plus	8 minuten
CU-SGP	7 minuten
Ouderenpartij NH	7 minuten
GS	Ca. 48 minuten

Technische vragen cie NLWM, 29-10-2018						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
1	50+, De Meij	4.a.	Tekin	Voordracht programma Natuurontwikkeling 2019-2023	Pagina 7: De aanwijzing ('begrenzing') van NNN-gebieden, de natuurverbindingen en het weidevogelleefgebied en de planologische bescherming ervan, verloopt via de Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV). Vraag: Kan GS aangeven wanneer zij gaat starten met de onterecht aangewezen weidevogelgebieden, die dat echter niet meer zijn, uit de NNN te halen?	Zoals bij de vaststelling van de PRV-wijziging 2018 op 23 april 2018 in uw Staten besproken, zal de heroverweging van de weidevogelleefgebieden die niet tot de kerngebiedenbenadering behoren, plaatsvinden in het kader van de Omgevingsvisie en de vertaling daarvan in de Omgevingsverordening. Tot die tijd worden deze gebieden gehandhaafd op basis van hun kwaliteit als open landschap. Overigens is er geen sprake van dat NNN wordt ontgrensd.
2	50+, De Meij	5.a.	Tekin	Voordracht wijziging PMV, tranche 10.a.	Pagina 1, ad 2: Er staat dat het nodig is een technische correctie aan te brengen in de Provinciale milieuverordening. Het betreft de werking van een ontheffing in stiltegebieden Vraag: Indien deze technische correctie niet gedaan wordt en/of er door PS geen instemming wordt bereikt, betekent dit dan dat de luchthavenregeling zweefclub Den Helder thans in strijd is met in de praktijk de geldende richtwaarden?	Nee. Met deze voorgestelde wijziging van de PMV wordt een regel die op dit moment al impliciet in de regels van de PMV besloten ligt, expliciet gemaakt, zodat daarover geen misverstanden kunnen ontstaan. Het gaat om de regel dat een activiteit in een stiltegebied waarvoor een ontheffing wordt verleend, niet hoeft te voldoen aan de richtwaarden. Er is bij de luchthavenregeling zweefclub Den Helder geen sprake van strijdigheid met geldende richtwaarden. De relatie tussen de voorgestelde wijziging van de PMV en de luchthavenregeling is dat er, zoals aangegeven in de brief aan PS van 13 juni jl. naar aanleiding van het GS-besluit om de

Technische vragen cie NLWM, 29-10-2018						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
						luchthavenregeling vast te stellen, een onderzoek loopt om het sleepvliegen, dat op basis van de huidige luchthavenregeling niet is toegestaan, in de toekomst toch mogelijk te maken. Beoogd wordt dit mogelijk te maken via een ontheffing op de PMV.
3	50+, De Meij	9.a.	Loggen	Voordracht wijziging Waterverordeningen HHNK, Rijnland en Amstel-Gooi&Vecht	Pagina 3: Inzake wateroverlast staat er dat het HHNK Spaarnwoude een gebiedsgerichte norm voor dit gebied heeft opgenomen. Vraag: Kan GS aangeven of dit besluit en aanpassing in Spaarnwoude in conflict komt met waterpeil door landbouw? Zo ja, wat zijn dan de consequenties voor boeren?	Het Hoogheemraadschap Rijnland heeft voor een deel van de Inlaagpolder (peilvak GH-090.00) een gebiedsgerichte norm voorgesteld. Deze norm staat los van het peilbesluit en er is geen conflict met het peil. Het betekent dat in geval van extreme regen het grasland iets vaker tijdelijk met overlast te maken kan krijgen (1/7 in plaats van 1/10). Deze norm is tot stand gekomen in een gebiedsproces met alle belanghebbenden. In datzelfde gebiedsproces is ook het peilbesluit voorbereid.
4	50+, De Meij	12.a.	Tekin	Brief GS aan PS. Voornemen tot uittreding als participant uit stichting GNR	Pagina 4: GS hoopt op korte termijn tot minnelijke overeenstemming te komen Vraag: Kan GS aangeven hoeveel de	Wij kunnen op dit moment niet aangeven hoeveel een eventuele minnelijke schikking zou gaan kosten. Begin december vindt een bestuurlijk overleg plaats met de betrokken wethouders van de Gooise gemeenten en

Technische vragen cie NLWM, 29-10-2018						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					minnelijke schikking gaat kosten om uit te treden als dit lukt en kan zij tevens aangeven over welk tijdspad dit gaat?	van Amsterdam. Wij verwachten dat de Gooise gemeenten dan met een voorstel komen. Onze inzet is uittreding per 1 januari 2019, zoals wij in onze brief ook hebben aangegeven.
5	PvdD, Van Liere	4.a.	Tekin	Voordracht Programma Natuurontwikkeling 2019-2023	In de nota van de beantwoording bij de begroting geantwoord dat een overzicht van de gerealiseerde hectares per jaar en per wijze van realisatie in het programma wordt opgenomen (vraag 76). Ik heb die niet kunnen vinden. Op welke pagina staat het overzicht, of kunt u alsnog het overzicht geven?	Tabel 1 op pagina 7 van het PNO geeft de realisatie van NNN in Noord-Holland sinds 2014. In 2014 was 48.100 ha gerealiseerd, op 1 januari 2018 is dat 50.600 ha. Op pagina 8 staat een opsomming van projecten, waarbij ook enkele kwaliteitsverbeteringen in bestaande NNN.
6	PvdD, Van Liere	4.a.	Tekin	Voordracht Programma Natuurontwikkeling 2019-2023	Op pagina 11 staat dat er aparte besluitvorming plaatsvindt over onteigening. Op welke wijze vindt een besluit tot onteigening plaats bij het aanleg van een weg? En op welke wijze gaat dat volgens deze voordracht plaatsvinden? Waarom is aparte besluitvorming noodzakelijk?	De aparte besluitvorming betreft hier een GS-besluit om voor percelen in een gebied het onteigeningsinstrument in te gaan zetten, indien minnelijke verwerving niet lukt. Dit (principe)besluit maakt het mogelijk om vanaf dat moment voor de gronden een onteigeningsschadeloosstelling te gaan bieden, zonder dat de provincie staatssteun verstrekt. In het uiterste geval zal daarna de besluitvorming voor de onteigening volgen. PS zullen dan een verzoekbesluit tot onteigening moeten nemen, die GS dan stuurt naar de Kroon. Daaruit volgt een Koninklijk Besluit tot aanwijzing van de (nog

Technische vragen cie NLWM, 29-10-2018						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
						overgebleven) percelen ter onteigening. De minnelijke verwerving (is bieding op basis van schadeloosstelling) loopt dan nog steeds door. Als deze minnelijke verwerving geen resultaat heeft, dan zullen GS een besluit nemen om de gerechtelijke procedure tot onteigening te starten. De rechter spreekt vervolgens de onteigening uit en de percelen komen in eigendom van de provincie Noord-Holland. Onteigening voor de aanleg van een weg is gebaseerd op een ander artikel in de Onteigeningswet, hier wordt geen principebesluit tot onteigening genomen, omdat er bij wegaanleg altijd het instrument onteigening wordt ingezet. Het risico op staatssteun is dan niet aanwezig. Verder ligt de bevoegdheid om een onteigeningsverzoek te doen aan de Kroon voor wegaanleg bij GS en wordt PS alleen geïnformeerd.
7	PvdD, Van Liere	4.a.	Tekin	Voordracht Programma Natuurontwikkeling 2019-2023	Paragraaf 2.5 handelt over actieve soortenbescherming en dat dit een taak is die gedecentraliseerd is. Wordt hiermee artikel 2.2 lid 2 van de WNB bedoeld? Kan GS hoe dan ook een overzicht sturen van de	Actieve soortenbescherming zoals benoemd in paragraaf 2.5 uit het PNO refereert aan artikel 1.12 uit de Wet natuurbescherming. Met artikel 2.2 lid van de Wnb worden de

Technische vragen cie NLWM, 29-10-2018						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					passende maatregelen die het college heeft genomen krachtens 2.2 lid 2 WN?	Natura 2000-herstelmaatregelen bedoeld. Alle maatregelen welke we nemen in het kader van de Natura 2000-herstelmaatregelen zijn te vinden in de Natura 2000-beheerplannen en de daarbij horende gebiedsanalyses. Deze zijn te vinden op de provinciale website.
8	PvdD, Van Liere	4.a.	Tekin	Voordracht Programma Natuurontwikkeling 2019-2023	Kan het college een overzicht sturen van alle instandhoudingsdoelen die nog niet zijn gehaald in de provincie Noord-Holland en daarin aangeven bij welke instandhoudingsdoelen er sprake is van verslechtering?	De instandhoudingsdoelen gelden voor de Natura 2000-gebieden. In de beheerplannen is weergegeven wat de staat van instandhouding per doel is en welke herstelmaatregelen genomen moeten worden. Bij de evaluatie - na een periode van zes jaar - van de beheerplannen wordt opnieuw gekeken naar de staat van instandhouding van die doelen. Dan zal duidelijk kunnen worden welke instandhoudingsdoelen gehaald zijn, niet gehaald zijn of mogelijk verslechterd zijn.
9	PvdD, Van Liere	4.a.	Tekin	Voordracht Programma Natuurontwikkeling 2019-2023	Erkent het college dat in artikel 2.2 lid 2 WNB en artikel 6.2 Habitatrichtlijn om een resultaatsverplichting gaat? Zo nee, waarom niet?	Deze vraag beschouwen wij niet als een technische vraag. Wij geven u in overweging deze vraag te stellen bij de behandeling van dit agendapunt in de Statencommissie.

Technische vragen cie NLWM, 29-10-2018						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
10	CDA, Koning	4.a.	Tekin	Voordracht Programma Natuurontwikkeling 2019-2023	Waarom en wanneer is besloten om in 2019 het NNN te optimaliseren? Wat houdt precies in?	Het voornemen om het NNN in 2019 te optimaliseren, wordt via dit PNO aan uw Staten voorgelegd. Wij willen de realisatie van het NNN versnellen om tijdig tot afronding te komen. Onderdeel daarvan is ons voornemen in 2019 een optimalisatie van de NNN-begrenzing uit te voeren. Hierbij willen we verkennen of het verleggen van de NNN-begrenzing kan leiden tot het realiseren van nieuwe, meer kansrijke gebieden en het stoppen met gebieden waar NNN-realisatie niet langer realistisch of ecologisch zinvol moet worden geacht.
11	CDA, Koning	4.a.	Tekin	Voordracht Programma Natuurontwikkeling 2019-2023	Wat is de reden om nieuwe nationale parken in het leven roepen? Welk voordeel heeft dat?	Ons college heeft momenteel niet het voornemen om nieuwe Nationale Parken in het leven te roepen. De tekst over Nationale Parken in het PNO beschrijft de criteria waaraan ons college een *eventueel* verzoek daartoe zullen toetsen.
12	CDA, Koning	4.a.	Tekin	Voordracht Programma Natuurontwikkeling 2019-2023	Waarom wilt u de wet voorkeursrecht gemeente inzetten? Wat heeft dat voor meerwaarde? Wat zijn de voordelen en nadelen? Wat zijn de gevolgen voor de eigenaar van het betreffende perceel?	In het PNO is aangekondigd dat wij een verkenning naar de mogelijkheden van de Wet voorkeursrecht gemeenten zullen uitvoeren. Deze wet geeft de overheid de mogelijkheid om een eerste recht tot koop te krijgen op aangewezen percelen. Dit kan

Technische vragen cie NLWM, 29-10-2018						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
						helpen om de realisatie van het NNN te versnellen. De vragen die u stelt zullen worden betrokken bij deze verkenning.
13	CDA, Koning	4.a.	Tekin	Voordracht Programma Natuurontwikkeling 2019-2023	Wat was het nut van de grondbalans? Hoe werd de grondbalans precies ingezet en waarom werkt dat nu niet meer?	Een grondbalans is een rekensom, die erop is gericht om de hoeveelheid af te graven en te deponeren grond in evenwicht te houden. Dit begrip wordt in het PNO niet gebruikt. Mogelijk doelt u op het begrip beheergrondbank. Het doel van een beheergrondbank is om gronden voor een (vaak langere) periode in eigendom te houden, waarmee mogelijk maatschappelijke doelen kunnen worden gediend. Echter, de provincie Noord-Holland heeft al een aanzienlijk grondbezit, waarmee dit goed mogelijk is. De beheergrondbanken hebben weinig tot geen meerwaarde gehad. Dat maakt dat wij willen kijken of andere, meer flexibele grondinstrumenten.
14	CDA, Koning	4.a.	Tekin	Voordracht Programma Natuurontwikkeling 2019-2023	U geeft aan dat u nu een verkenning gaat uitvoeren naar het opstellen van een regeling die wijziging of beëindiging van pacht mogelijk maakt?	Dat is correct, zie paragraaf 3.2.3. van het PNO, waarin dit is toegelicht.

Technische vragen cie NLWM, 29-10-2018						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
15	CDA, Koning	4.a.	Tekin	Voordracht Programma Natuurontwikkeling 2019-2023	Waarom wilt u de bescherming van de pachter niet respecteren?	Nergens in het PNO staat dat wij de bescherming van pachters niet willen respecteren. Wij kunnen uw vraag derhalve niet goed duiden.
16	CDA, Koning	4.a.	Tekin	Voordracht Programma Natuurontwikkeling 2019-2023	Wie zijn er betrokken bij de opzet van nieuwe groene grondbeleid?	Bij de totstandkoming van het PNO – waaronder het nieuwe groene grondbeleid – zijn alle gebruikelijke partners in het natuur- en landschapsbeleid betrokken geweest, zoals de terreinbeherende organisaties, agrarische partijen, gemeenten en waterschappen. Dit is toegelicht in de voordracht. Deze partijen zullen ook betrokken worden bij de uitwerking van de voornemens in hoofdstuk 3 van het PNO.
17	CDA, Koning	4.a.	Tekin	Voordracht Programma Natuurontwikkeling 2019-2023	Kunnen wij bijgepraat worden over de voortgang van de gesprekken tussen de verschillende partijen in het verkenningsjaar?	Wij hebben recent een voortgangsbericht over het verkenningsjaar aan uw Staten gestuurd, waarnaar wij graag verwijzen.
18	CDA, Koning	4.a.	Tekin	Voordracht Programma Natuurontwikkeling 2019-2023	Wanneer verwacht u het eindresultaat/ eindrapport van het verkenningsjaar?	Wij hebben recent een voortgangsbericht over het verkenningsjaar aan uw Staten gestuurd, waarnaar wij graag verwijzen.

Openstaande toezegging Actieplan Geluid (commissie NLWM, 24 september 2018)

In de commissie NLWM van 24 september zijn nog een tweetal vragen gesteld. Bij deze worden deze schriftelijk beantwoord.

De heer Klein (CU-SGP) heeft gevraagd of er rekening is gehouden met het nog bepalen van de beste oplossing voor het doorsnijden van Broek- in Waterland bij het in aanmerking komen van de N247 voor stil asfalt.

Antwoord

Het moment van het toepassen van stil asfalt op de N247 is inderdaad afhankelijk van de keuze voor een oplossing van de doorkruising bij Broek- in Waterland. Op dit moment staat dit wegvak voor 2021 in de planning voor onderhoud en zal dan stil asfalt krijgen. Wordt er gekozen voor een onderdoorgang, dan zal het plaatsen van stil asfalt nog ca. 1 jaar worden opgeschoven, naar 2022. GS houden hier rekening mee om kapitaalvernietiging te voorkomen.

Mevrouw De Groot (SP) heeft gevraagd hoe GS bij de aanleg van nieuwe wegen voorkomen dat deze te veel geluid produceren.

Antwoord

Voor de hoogte van de geluidsbelasting van nieuwe wegen geldt de Wet geluidshinder. Ook bij wijzigingen aan de weg is de provincie verplicht om zich te houden aan deze wet. Het Actieplan geluid betreft overigens enkel maatregelen voor bestaande wegen.

Verslag concept

Commissie Natuur, Landbouw, Water & Milieu

Datum commissievergadering	:	29 oktober 2018
Commissievoorzitter	:	H.J. de Graaf
Commissiegriffier	:	E. Krijgsman
Telefoonnummer/e-mail	:	023-514 3288 / krijgsmane@noord-holland.nl

Aanwezig:

Commissievoorzitter	H.J. de Graaf	
Commissiegriffier	E. Krijgsman	
Leden van de Commissie	50PLUS	mw. O.A.C. de Meij
	CDA	P.J. de Kam, mw. W. Koning-Hoeve
	CU/SGP	mw. M. Terlouw (duo)
	D66	mw. C. Weemhoff, H.W. Struben, J.H. Rook
	GroenLinks	F.J. Kramer, mw. Z. Pels
	ONH	B.I.M. Bouberg Wilson (duo)
	PvdA	mw. A.A.J. Jellema, L.Hj. Voskuil
	PvdD	A.E. van Liere, mw. L.D. Vermaas
	PVV	D.J. van der Sluijs
	SP	mw. J.M.E. de Groot, mw. R. Alberts
	VVD	mw. E.A.S. Rommel
CdK en Gedeputeerden	J. Bond, C.J.M. Loggen, A. Tekin	
Ambtelijke ondersteuning		
Notulist	Moneypenny / mw. C.E.L. Smits	

Afwezig met kennisgeving: mw. A. van Langen (VVD), N. Papineau Salm (PvdA), M.C.A. Klein (CU/SGP)

Agenda

1. Opening, mededelingen en terugkoppeling werkbezoeken
2. Vaststellen agenda, het verslag van de vorige vergadering, Strategische agenda NLWM, moties- en toezeggingenlijsten en C-agenda
3. Inspreekhalfuur
4. A-agenda Natuur

4a. Voordracht Programma Natuurontwikkeling 2019-2023

4b. Initiatiefvoorstel PvdD "Groen doet kinderen goed"

5. A-agenda Milieu

5a. Voordracht wijziging Provinciale Milieuverordening 2018, tranche 10A

6. A-agenda Algemeen

6a. Begroting 2019 en Memorie van Antwoord

6b. Conceptprogrammabegrotingen 2019 IPO en BIJ12

7. Rondvraag gedeputeerde Tekin en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa
8. Rondvraag gedeputeerde Bond en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa
9. A-agenda Water

9a. Voordracht wijziging Waterverordeningen Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, Hoogheemraadschap Rijnland en Waterschap Amstel, Gooi & Vecht

9b. Voordracht wijziging reglement van bestuur Hoogheemraadschap Rijnland

9c. Voordracht wijziging reglement van bestuur Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier

10. Rondvraag gedeputeerde Loggen en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa
11. Schorsing

1. Opening, mededelingen en terugblik werkbezoeken

De **voorzitter** opent de vergadering en heet allen welkom.
Hij meldt dat door GroenLinks, 50 PLUS, SP, PVV, de PvdD en ONH onder voorbehoud steun is uitgesproken voor het verzoek van GroenLinks voor een expertmeeting over de Faunabeheereenheid (FBE). Het CDA is geen voorstander van een expertmeeting. Van de andere partijen is geen reactie ontvangen. Mevrouw **Rommel** (VVD) en mevrouw **Weemhoff** (D66) zijn niet voor een expertmeeting. Mevrouw **Jellema** (PvdA) pleit voor een andere vorm van overleg, waarin de huidige afspraken en werkwijze worden besproken. Mevrouw **Terlouw** (CU/SGP) is positief over het voorstel.
Mevrouw **Pels** (GroenLinks) concludeert dat de commissie voor een overleg over de FBE is en doet een nieuw voorstel voor de invulling ervan. De commissie wacht het voorstel af.

Er is nog geen datum voor het werkbezoek aan Vliegveld Lelystad. Dit kan op donderdagmiddag 22 november. Als dit niet schikt, wordt het bezoek in januari 2019 gepland.
Mevrouw **Koning** (CDA) merkt op dat op 22 november een landelijke conferentie over bodemdaling plaatsvindt. De heer **Struben** (D66) is initiatiefnemer van het werkbezoek en is niet voor uitstel. Wellicht kunnen andere PS-leden deelnemen aan het werkbezoek. De **voorzitter** constateert dat het werkbezoek aan Vliegveld Lelystad op 22 november wordt georganiseerd.

De **voorzitter** blikt heel kort terug op het werkbezoek aan de Amsterdam Wetlands, dat sterk richting individuele belangenbehartiging ging. De heer **Kramer** (GroenLinks) vond dit wel meevallen.

De spreektijden zijn gebaseerd op een vergaderduur van vijf uur. Dit is inclusief de uitloopvergadering voor de B-agendapunten op 8 november.
Mevrouw **Jellema** (PvdA) vraagt of de spreektijd kan worden opgedeeld met een reminder op twee derde ervan. De **voorzitter** zal dit melden. Mevrouw **De Meij** (50PLUS) merkt op dat de spreektijd voor de uitloopavond voor eenmansfracties daarmee erg beperkt is.
De heer **Voskuil** (PvdA) weet dat diverse PS-leden speciaal voor agendapunt 14a bij de vergadering op 8 november aanwezig zijn en stelt voor dit punt vandaag daarom sowieso niet te behandelen. De **voorzitter** volgt deze suggestie.

2. Vaststellen agenda, het verslag van de vorige vergadering, Strategische agenda NLWM, moties- en toezeggingenlijsten en C-agenda

Aangaande de agenda vraagt mevrouw **Rommel** (VVD) of PS kunnen besluiten over het Programma Natuurontwikkeling (PNO) terwijl de Provinciale Omgevingsvisie nog niet is vastgesteld.
De heer **Tekin** (ged.) legt uit dat de kaarten uit het Natuurbeheerplan moeten worden vastgesteld. De Omgevingsvisie is geagendeerd voor de commissie R&W. Beide documenten komen tegelijkertijd in de Staten. De agenda wordt ongewijzigd vastgesteld.

Het verslag van 24 september 2018 wordt ongewijzigd vastgesteld.
De Strategische Statenagenda wordt ongewijzigd vastgesteld.
De moties- en toezeggingenlijsten worden vastgesteld met twee wijzigingen. De aangehouden motie Verkenning grasmengels voor de paardenhouderij en de motie Stop bodemdaling in het Groene Hart worden van de lijst afgevoerd.
De C-agenda wordt ongewijzigd vastgesteld.

De heer **Van Liere** (PvdD) meldt dat zijn technische vragen over het PNO en de begroting maar gedeeltelijk en niet naar tevredenheid zijn beantwoord. Hij vraagt om een overzicht van de realisatie van de EHS per jaar, inclusief informatie over de wijze waarop het is gerealiseerd, en wil dit voor de PS-vergadering ontvangen.
De heer **Tekin** (ged.) legt uit dat de tabel op p.7 per jaar per kopje is ingedeeld. De vraag naar de wijze van realisatie is nieuw. Hij moet deze gegevens opzoeken en zegt toe de vraag schriftelijk te beantwoorden voor de PS-vergadering. Als het te veel werk is, laat hij dit tijdig weten.
De heer **Van Liere** (PvdD) kan hiermee instemmen.

3. Inspreekhalfuur

Er zijn geen aanmeldingen voor het inspreekhalfuur.

4. A-agenda Natuur

4a. Voordracht Programma Natuurontwikkeling 2019-2023

De **voorzitter** licht het agendapunt toe. De vooraf gestelde vragen door 50PLUS, het CDA en de PvdD zijn gedeeltelijk beantwoord. Hij geeft als eerste een inspreker het woord.

INSPRAAK

De heer **Sman** spreekt in namens het Platform Zaanse Veenweidegebieden. Hij uit zijn zorg over de ontwikkeling van de natuurwaarden in de veenmosrietlanden. Het natuurbeheer gaat achteruit. Hij bepleit veel meer provinciale aandacht voor deze gebieden. Zijn bijdrage is als bijlage bij de vergaderstukken gevoegd.

Mevrouw **De Groot** (SP) vraagt welke exoten verwijderd moeten worden en op welke wijze. De heer **Sman** legt uit dat de appelbes de belangrijkste en zeer hardnekkige exoot is die de veenmosrietlanden bedreigt.

De heer **Van Liere** (PvdD) vraagt of de inspreker contact heeft met Landschap Noord-Holland en Staatsbosbeheer om het beheer te coördineren. De heer **Sman** is als eerste in gesprek gegaan met Landschap Noord-Holland en is door hen verwezen naar de provincie.

Mevrouw **Terlouw** (CU/SGP) vraagt naar de huidige situatie aangaande de inspecties en de knelpunten die de heer Sman benoemt. De heer **Sman** legt uit dat de percelen van de TBO's eens per twaalf jaar worden gecontroleerd en dat een groot probleem ligt bij de particuliere percelen zonder SNL-regeling. Deze worden door niemand beoordeeld. Verder is de bestrijding van exoten niet opgenomen in het Natuurbeheerplan 2015 en ziet hij graag een screening op veel kortere termijn. Als niet wordt gescreend, gaat een groot deel van de veenmosrietlanden verloren.

De heer **De Kam** (CDA) vraagt of het aantal vrijwilligers in het groen een aandachtspunt is en hoe oud zij zijn. Ook wil hij weten wie eigenaar van de percelen is en wie het beheer regelt. De heer **Sman** hanteert geen leeftijdslimiet, maar de meeste vrijwilligers zijn ouder dan 60 jaar. Er zijn verschillende categorieën van eigenaren: de TBO's zoals Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer, agrariërs, particulieren en overheden inclusief waterschappen.

Mevrouw **Weemhoff** (D66) is blij met het signaal over obstakels bij het beheer en vraagt of de inspreker een zienswijze heeft ingediend bij het PNO. De heer **Sman** heeft daar nog niet op gereageerd. Het jaar 2018 wordt gebruikt voor gesprekken met overheden en de TBO's om een compleet beeld van de situatie te krijgen.

De heer **Bouberg Wilson** (ONH) vraagt hoe het contact met de provincie is verlopen en wat de inspreker voorstelt als vervolg. De heer **Sman** heeft gemerkt dat er bij de provincie onvoldoende overzicht is aangaande de problematiek van natuurbeheer en de toepassing van Natura 2000 en over de kwaliteit van het beheer. Hij stelt voor om op korte termijn een beheerregisseur voor de Zaanse veenweidegebieden aan te stellen om de acute beheervraagstukken aan te pakken. Op de langere termijn pleit hij voor gebiedscommissies om structurele maatregelen voor te bereiden.

De **voorzitter** dankt de inspreker voor zijn bijdrage. Hij licht het agendapunt kort toe en geeft het in bespreking.

COMMISSIEBEHANDELING

Mevrouw **Rommel** (VVD) benadrukt dat natuurbeheer op de juiste plek moet worden belegd. Ze vraagt GS naar mogelijke nieuwe initiatieven in het veenweidegebied, waarnaar als het goed is nog een integraal onderzoek loopt. Ze ziet in paragraaf 4.4.1 een voorschot op het agrarisch natuurbeheer, terwijl het verkenningsjaar nog loopt.

Mevrouw **Weemhoff** (D66) is tevreden over het integrale PNO met herkenbare doelstellingen voor beschermen, realiseren en beheren van een robuuste en hoogwaardige groenstructuur. Ze mist in de verwijzing naar de Living Planet Index het achterblijven van biodiversiteit in de duinen en de agrarische gebieden. Ze is blij met de vertaling van de kringlooplandbouw in de programma's Groen Kapitaal, Natuurinclusieve landbouw en Stadslandbouw, maar wil niet alle actie van onderop laten komen. PS moeten de kaders voor de noodzakelijke transitie uitzetten. Groen grondbeleid is de rode draad in de natuurinzet. De projecten hebben heldere doelen, maar kunnen alleen achteraf worden getoetst. D66 heeft zorgen over de haalbaarheid van deze doelen, met name van de Kaderrichtlijn Water (KRW). De provincie gaat hierbij grondinstrumenten inzetten. D66 krijgt hierop graag een nadere toelichting. De partij wil ook meer uitleg over de actieve soortenbescherming. Mevrouw Weemhoff ziet dat de Wijkermeerpolder niet is ingetekend in de kaarten en dat golfterreinen niet zijn meegenomen. De NNN-realisatie blijft achter. In het PNO ontbreekt een rechtstreekse koppeling met de projecten, de bijbehorende risico-inventarisatie en een overzicht van beheerknelpunten. Deze

informatie is nodig om de goede afweging te kunnen maken. D66 heeft een aantal specifieke vragen over de projecten KL40, KL22, AVG40, NHN22 en de prijs van vervuilde bollengrond op p.30.

Mevrouw **Jellema** (PvdA) complimenteert GS met het integrale stuk en is blij met de erkenning en herkenning van de problematiek. Het PNO is een belangrijk kader voor de grote bouwopgave. Ze roept GS op om commerciële partijen die geïnteresseerd zijn in natuurrealisatie duidelijk te informeren en daarbij ook te denken aan het vergroenen van bedrijventerreinen. Ze vraagt of GS soelaas kunnen bieden voor De Lieuw op Texel, omdat er nog geen nieuwe subsidieregeling voor de kolken en tuinwallen is. Aandachtspunt is de vraag of al het aangevraagde subsidiegeld wordt doorgezet naar de beheerders. Sommige boeren zijn bijna volledig afhankelijk van deze gelden. Ze vraagt GS ook naar de voortgang van het project Huisduinerpolder in Den Helder.

Mevrouw **Koning** (CDA) is tevreden over de nieuwe vorm van het PNO, maar benoemt wel een aantal aandachtspunten. Ze vraagt wat het beleefbaar maken van landschappen inhoudt en benadrukt dat voorafgaande goedkeuring van particulieren over het openstellen van privégronden vereist is. Het CDA wil het adagium dat elk levend wezen bescherming verdient nuanceren, omdat soms beheer noodzakelijk is zoals bij de muskusrat. Mevrouw Koning betreurt het dat nog geen resultaten bekend zijn uit het verkenningsjaar en vraagt GS dit onderzoek waar mogelijk te versnellen. De informatie kan dan worden meegewogen in de besluitvorming. Ze vindt het verder onterecht dat wijzigingen in beheertypen niet vrijwillig maar met dwang worden gedaan.

De heer **Van Liere** (PvdD) vraagt welke dwangmiddelen mevrouw Koning bedoelt.

Mevrouw **Koning** (CDA) doelt op gedwongen begrenzing. Het CDA onderschrijft het belang van grondbeleid en vraagt hoe GS meer biodiversiteit willen realiseren in natuurgebieden en meer kunnen sturen op doelen en beheer. Geld voor beheer moet bij beheerders terechtkomen. Het CDA kan niet op voorhand instemmen met het inzetten van het voorkeursrecht gemeenten en wil bestaande pachtcontracten respecteren. De partij ziet het grondbeleid bij voorkeur in handen van één gedeputeerde. Tot slot vraagt mevrouw Koning of GS de knellende provinciale regels van de begrenzing van het NNN op p.12 gaan wegnemen.

De heer **Van der Sluijs** (PVV) vraagt of boeren buiten het NNN kunnen blijven om problemen te voorkomen. Het PNO komt onder de Provinciale Natuurvisie. Hij vraagt waarom het geen onderdeel van de Omgevingsvisie is. Ook wil hij weten wanneer GS tevreden is over het percentage biodiversiteit met de inzet van het beschikbare budget van 196 miljoen. In het peiljaar 1700 was er 100% biodiversiteit, tegen 15% nu. Hij wil verder weten hoe landschappen beleefbaar worden gemaakt en hoe de provincie de negatieve effecten van zonneparken op bodemkwaliteit, biodiversiteit en waterrobuustheid teniet kan doen.

De heer **Van Liere** (PvdD) vraagt wat de PVV-ambitie voor biodiversiteit is.

De heer **Van der Sluijs** (PVV) vraagt juist wat GS voldoende vinden. 100% is geen haalbaar streven.

De heer **Van Liere** (PvdD) vraagt bij welk percentage de PVV tevreden is.

De heer **Van der Sluijs** (PVV) heeft daar geen antwoord op.

Mevrouw **De Groot** (SP) is blij met het inzicht en de perspectieven die het PNO geeft. De SP ziet graag een hoger budget en vraagt of het aantal hectares NNN voldoende is om ruimte te bieden aan meer biodiversiteit, de natuur en de recreërende mens. Mevrouw De Groot vraagt hoeveel meer geld nodig is om het NNN eerder dan in 2025 te realiseren. De provincie wil dat recreatiegebieden zichzelf bedruipen, maar intensief gebruik van recreatiegebieden in en buiten het NNN is niet goed voor de natuur. Festivals kunnen bijvoorbeeld ook in loodsen plaatsvinden. De SP voelt voor een campagne om de recreatiebehoefte om te buigen naar meer natuur en minder lawaai en voor het drastisch verhogen van prijzen voor festivalorganisatoren. Zo ontstaat een spaarpot voor landschapsherstel en NNN en wijken festivals misschien uit naar andere plaatsen. De provincie geeft zo marktwerking de ruimte en de grootste vervuilers dragen de zwaarste lasten. Verder vraagt de provincie veel qua natuurbeheer, maar is de handhaving niet altijd op orde. Er zijn regelmatig boeren die te vroeg mest uitrijden of injecteren. Een natuurregisseur is hierbij een goede aanvulling.

Mevrouw **De Meij** (50PLUS) vraagt of de SP inwoners een bepaalde recreatiewijze wil opleggen.

Mevrouw **De Groot** (SP) is daar natuurlijk niet toe in staat, maar wil de alternatieven voor festivalterreinen wel actief onder de aandacht brengen.

Mevrouw **Koning** (CDA) hoort een onterechte aantijging over het regelmatig te vroeg mest uitrijden en adviseert mevrouw De Groot in dat geval de politie te bellen. De handhaving hierop is juist streng.

Mevrouw **De Groot** (SP) doet dat al.

Ook de heer **Kramer** (GroenLinks) is tevreden over het nieuwe heldere PNO. Hij heeft het advies van de commissie MER over de Omgevingsvisie eerder gelezen dan het PNO, waardoor hij anders keek naar het behalen van de PNO-doelen. Hij mist in het PNO de urgentie en overtuiging om de gestelde doelen en het beoogde effect te bereiken. In de KRW voelt hij deze omissie ook. Hij vraagt of deze beleidsstukken op elkaar zijn afgestemd en of de urgentie kan worden verwoord in een aanvullende brief van gedeputeerde aan PS.

Mevrouw **Koning** (CDA) vindt het onterecht dat GroenLinks de indruk wekt dat niets wordt gedaan en dat er geen urgentie is. Er wordt 195 miljoen uitgegeven aan natuur.

De heer **Kramer** (GroenLinks) heeft dit niet gezegd en meent dat het niet alleen geldkwestie is. Hij vraagt zich af of alle projecten ten dienste van de langetermijndoelen staan.

Mevrouw **Jellema** (PvdA) vult aan dat het altijd een afweging met andere belangen is. GS schrijven dat het tempo omhoog moet en de gewenste integraliteit blijkt uit het PNO.

De heer **Kramer** (GroenLinks) hoopt dat zijn verhaal duidelijk is. GroenLinks benadrukt al een aantal jaren dat er NNN-geld moet worden gespaard, omdat er nog een grote opgave ligt waarvoor middelen moeten worden vrijgemaakt. GroenLinks wacht op de collegeonderhandelingen om harde afspraken te maken over de financiering van de NNN en is voorstander van een eigen groen grondbeleid. De partij is met de kritische kanttekening akkoord met de opzet van het PNO, maar heeft een aantal voorbehouden: grootschalige bomenkap en de weging van belangen in voorkomende projecten, de natuurcompensatiesystematiek en de effectiviteit van het waterkwaliteitswaarde (WKW)-systeem. De heer Kramer vraagt wat GS doen met de suggesties van de inspreker.

De heer **Van Liere** (PvdD) is blij met het streven om de natuurlijke dynamiek te stimuleren en zo de biodiversiteit te beschermen. Hij vraagt hoe GS het huidige beheer hierop willen aanpassen. Het PNO lijkt een eerste stap naar ontgrenzing van natuur, omdat beheer en ontwikkeling in één budget worden gevoegd waarna ontschotting plaatsvindt. Het budgettekort dat daardoor kan ontstaan, bedreigt vervolgens de realisatie van het NNN. De heer Van Liere benadrukt dat dit niet in het stuk staat, maar dat PS met een integraal PNO wel de eerste stap zetten. De PvdD is geen voorstander van het samenvoegen van de budgetten, maar is wel blij met de verantwoordelijkheid die GS voelen voor de natuur. GS moeten conform de Wet Natuurbescherming passende maatregelen nemen als de natuur verslechtert. De heer Van Liere vraagt of GS dit als resultaatsverplichting zien. Verder benadrukt hij het risico van te veel postzegelbeheerders bij onderhandse verkoop en het onhandige procedurele verschil bij onteigening voor een weg en voor natuur. Hij vraagt of GS dit hebben aangegeven bij de minister. De provincie moet meer doen voor de EHS-realisatie dan nu gepland is. Tot slot vraagt de heer Van Liere of GS een discussievoorstel willen schrijven over bomenkap in het kader van de PAS enerzijds en de beste aanpak tegen klimaatverandering anderzijds en of weer een herijking van de EHS op stapel staat.

Mevrouw **Terlouw** (CU/SGP) vindt het PNO een goede stap om de grote opgave in natuurrealisatie met een hoger tempo te realiseren. Ze vraagt of op p.8 het volledige NNN is ingetekend en of de deadline van 2027 wordt verschoven of dat meer middelen worden ingezet om de doelstelling te halen. Ze mist in de uitgangspunten van het grondbeleid de duurzaamheid. Dit is zeer relevant bij natuurontwikkeling. Ze wil weten wat GS vinden van de brief van enkele natuurbeheerders die twee aandachtspunten benoemen bij onderhandse verkoop van gronden. Ook vraagt ze of GS de constatering van de inspreker over achterstallig onderhoud en onvoldoende beheer volgen en de door hem voorgestelde oplossingen oppakken.

Mevrouw **De Meij** (50PLUS) kan instemmen met het voorliggende PNO. Ze vraagt hoe GS de biodiversiteit in de landbouw willen verbeteren. Ze snapt dat pachtovereenkomsten worden beëindigd als deze geen natuurdoelen meer dienen, maar gaat ervan uit dat deze worden gerespecteerd tot de einddatum.

De heer **Bouberg Wilson** (ONH) is tevreden over de opzet van het PNO, met een samenhangend overzicht van doelen, methodiek, inspanningen en middelen. De provinciebrede natuurmonitoring volgt het effect van alle inspanningen op de biodiversiteit. Het geringe aantal wijzigingen naar aanleiding van zienswijzen op het Natuurplan laat zien dat de provincie goed werk heeft geleverd, maar het signaal van de inspreker over het onvoldoende inzicht in natuurproblematiek bij de provincie is duidelijk. Het ontbreken van exotenbestrijding leidt tot verlies van natuur.

De heer **Tekin** (ged.) zegt toe de vragen van D66 en de PvdA over de diverse specifieke projecten schriftelijk te beantwoorden.
Hij legt uit dat de provincie voor de veenweidegebieden het programma Bodemdaling heeft. Dit valt in de portefeuille van de heer Loggen en heeft een gezamenlijke staf van Landbouw, RO en Natuur. Er zijn verschillende initiatieven ontwikkeld, bijvoorbeeld met LTO en Landschap Noord-Holland en de pilot Wetlands. Hierin moeten nu slagen worden gemaakt. GS hebben budget om hiervoor een goede voorbereiding te doen. Gedeputeerde denkt dat in het nieuwe coalitieprogramma een steviger inzet wordt opgenomen. De veenweidegebieden hebben dus de aandacht van GS. De VVD is verbaasd over de tekst over agrarisch natuurbeheer in 4.4.1, maar het uitgangspunt uit 2012 blijft gehandhaafd zolang het onderzoek van de heer Evers loopt. GS wachten zijn eindrapport af. De tussenrapportage toont aan dat stappen worden gezet in dit ingewikkelde dossier.
In IPO-verband is over kringlooplandbouw en natuurinclusieve landbouw gesproken en zijn vragen aan de minister gesteld. De pilots zijn een goede stap, maar het is een zaak van lange adem, net als bodemdaling. GS gaan hier onverminderd mee door. Ongetwijfeld is er op termijn ook hier sprake van botsende belangen. Dan moet de verantwoordelijkheid van de minister duidelijk zijn.
GS hebben geen concreet percentage voor het verbeteren van de biodiversiteit, maar hebben een duidelijke ambitie om deze te verbeteren met het robuuster maken van het NNN, het aanleggen van verbindingen en natuurinclusieve landbouw.
GS komen met een monitoringsvoorstel om tijdig te kunnen bijsturen op basis van de verschillende methodieken, ook in antwoord op de bevindingen van de commissie MER. Dit wordt verder toegelicht door gedeputeerde Geldhof in de commissie R&W.
Gedeputeerde hoorde de zorgen over de Uitvoeringsregeling pacht en legt uit dat dit privaatrechtelijke overeenkomsten zijn. Als natuurdoelen niet worden gehaald, overweegt de provincie nu om de verpachter een subsidie te geven voor ontpachten, uiteraard in goed overleg met de pachter. Hierbij is geen sprake van dwang, maar wordt gekeken of de natuurdoelen op een andere manier wel gehaald kunnen worden. GS willen in 2019 uitzoeken of dit mogelijk is.

Mevrouw **Koning** (CDA) vraagt of de overhead kan worden beperkt, zodat beheergelden niet blijven hangen bij TBO's.

De heer **Tekin** (ged.) merkt op dat dit punt wordt meegenomen in het onderzoek van de heer Evers en is heel benieuwd naar het resultaat daarvan. Dit heeft waarschijnlijk invloed op de uitvoeringsregeling.
De inspreker noemde de exotenbestrijding. Deze wordt onderdeel van de actieve soortenbescherming conform de Wet Natuurbescherming. GS sturen in 2019 een voorstel hiervoor aan PS toe.
GS zien ook meer commerciële partijen in natuurbeheer en willen hen ruimte bieden om daarmee de provinciale natuurdoelen te behalen. Dit vergt een ander soort werkwijze en is een onderwerp voor Groen Kapitaal. De Regeling Tuinwallen is bijna gereed. De optie van het Streekfonds loopt ook nog.

Mevrouw **Jellema** (PvdA) hoopt dat de bevindingen van de heer Evers ook hierbij worden meegenomen.

De heer **Tekin** (ged.) beaamt dat de heer Evers ook dit onderzoekt.
Hij gaat ervan uit dat alle activiteiten in cultuurlandschappen in overleg met de eigenaren plaatsvinden. GS hanteren het uitgangspunt "beschermen van ieder wezen". Dit past in de actieve soortenbescherming en kent ook maatregelen als afschot. De heer Tekin herkent zich niet in het gebruik van dwangmiddelen.
Hij heeft zelf nog niet gesproken met het platform van de inspreker, maar zijn ambtenaren wel. Bodemdaling heeft bestuurlijk en ambtelijk de aandacht en de problematiek met de exoten speelt in

alle regio's. Er zijn verschillen tussen TBO's en particuliere pachters. GS investeren in Landschap Noord-Holland via de vrijwilligersbijdrage en de TBO's monitoren de effecten. Gedeputeerde zegt toe in gesprek te gaan met het platform Zaanse Veenweidegebieden en de commissie over de uitkomst hiervan te informeren. Hij benadrukt dat de provincie wel inzicht heeft in de beheersituatie, zeker in de Natura 2000-gebieden. GS komen op de voorstellen van de inspreker terug.
De Omgevingsvisie loopt een-op-een met het PNO en wordt in dezelfde Statenvergadering behandeld. Het jaarlijkse Natuurbeheerplan is onderdeel van het PNO. Hierop subsidie worden aangevraagd. Dat kan niet via de Omgevingsvisie, die niet ieder jaar wordt vastgesteld.
Het beleefbaar maken van de natuur zorgt dat alle inwoners kunnen genieten van de natuur, zonder het verstoren daarvan.

De heer **Van der Sluijs** (PVV) vraagt of er hotspots met belevingscentra worden opgezet.

De heer **Tekin** (ged.) merkt op dat deze faciliteiten er al zijn. GS willen de open natuur in Noord-Holland behouden en daar zijn soms voorzieningen voor nodig.
De vraag over de zonneparken is schriftelijk beantwoord. GS wachten het resultaat van het onderzoek naar eventuele negatieve effecten van zonneparken af.
Gedeputeerde benadrukt dat natuurbeheer niet alleen een geldkwestie is. Noord-Holland is een ingewikkelde provincie met grote economische activiteiten en hoge woningbouwdruk. Het PNO moet de nieuwe manier van beheer duidelijker maken. De NNN-ambitie is helder, maar de realisatie is een moeizaam proces. GS sparen voor natuurbeheer en geven daarmee ook een signaal aan de volgende coalitie. De reservering is nog onvoldoende, maar de provincie is op de goede weg.
De hoogte van festivalprijzen hoort in de commissie EEB en is uiteraard niet aan bestuurders.
GS hebben de handhaving van de Wet Natuurbescherming gemandateerd aan de RUD NHN met in 2018 en 2019 extra geld voor meer toezicht. De heer Tekin is benieuwd naar de evaluatie die na twee jaar wordt gedaan.
Hij stuurt PS geen aanvullende brief over het PNO. Het integrale verhaal van GS is duidelijk. GS zien de urgentie in alle portefeuilles.
GS en de PvdD en GroenLinks zijn het oneens over ruimte voor natuurlijke processen versus bomenkap in Schoorl. De afgesproken lijn is duidelijk en GS houden daaraan vast.

De heer **Van Liere** (PvdD) meent dat natuurlijke processen goed samengaan met het niet kappen van bomen.

De heer **Tekin** (ged.) herhaalt dat de bomenkap in Schoorl is gericht op het terugbrengen van de natuurlijke processen in dat duingebied. In andere gebieden wordt een andere oplossing gekozen.

De heer **Kramer** (GroenLinks) wil niet stoppen met bomenkap en meent dat de politieke discussie over grootschalige kap nog niet is afgerond. Het Klimaatakkoord roept op tot het stoppen van kap en het aanplanten van bomen.

De heer **Tekin** (ged.) herhaalt dat er per gebied een aanpak wordt gekozen.

De heer **Van der Sluijs** (PVV) heeft eerder gevraagd om een overzicht van vergunningen voor bomenkap.

De heer **Tekin** (ged.) zegt toe een update van het eerder verschafte kapvergunningenoverzicht aan PS toe te sturen. Hierin zijn niet de gemeentelijke kapinitiatieven opgenomen.
Het PNO is niet bedoeld voor de stappen die de PvdD schetst. In het Natuurakkoord is afgesproken dat de provincies een inspanningsverplichting hebben en dat het Rijk een resultaatverplichting heeft. Gedeputeerde stuurt de uitwerking van de verschillen in het onteigeningsproces voor verschillende publieke doelen schriftelijk aan PS toe.
GS willen de druk op de NNN-realisatie houden en verschuiven de deadline niet.
Duurzaamheid is het DNA voor het nieuwe grondbeleid. GS voegen deze rode draad toe aan het PNO. De aantallen begrensde hectares op p.8 zullen nog wijzigen. Het is geen florissant beeld, maar er zit nog veel in de pijplijn.
De provincie zet voor de landbouw in op natuurinclusieve landbouw, natuurvriendelijke oevers, groene akkerranden en agrarisch natuurbeheer. De kern van het probleem is de beoogde systeemverandering. Die vraag moet nog worden beantwoord.
Het geringe aantal zienswijzen dat tot een wijziging leidt is een indicatie dat de provincie op de goede weg is. GS komen in 2019 met een voorstel voor actieve soortenbescherming inclusief exotenbestrijding.

De heer **Van der Sluijs** (PVV) herhaalt zijn vraag over het buiten het NNN laten van boeren, zodat ze geen beperkingen krijgen opgelegd.

Mevrouw **Weemhoff** (D66) wacht de uitkomst van het evaluatiejaar met spanning af. De discussie over ontgrenzing en begrenzing in gebiedsgerichte aanpakken is met dit PNO niet van tafel. Recreatie is gericht op verschillende behoeften. Groen werkt stressverminderend en de provincie wil alle inwoners daar toegang toe bieden. Niet iedereen wil in stilte recreëren op een industrieterrein.

Mevrouw **Koning** (CDA) vraagt of GS iets doen aan de als knellend ervaren regels op p.12 waardoor nieuwe partners afhaken. Verder zit er dwang in het afwijzen van ontgrenzingsverzoeken.

Mevrouw **Terlouw** (CU/SGP) herhaalt haar vraag over de brief van de TBO's met twee ontbrekende punten voor onderhandse verkoop: aantoonbare afspraken uit het verleden en uitzonderingen op specifieke gebiedsprocessen in het huidige grondbeleid.

Mevrouw **De Groot** (SP) vraagt nogmaals of het geplande NNN voldoende ruimte biedt voor biodiversiteit, natuur en recreatie. Ze benadrukt dat festivalbezoekers andere ervaringen en belangen hebben dan de omwonenden en de natuur.

De heer **Tekin** (ged.) heeft veel contact met potentiële nieuwe partners om mogelijkheden te verkennen om het NNN en de biodiversiteit verder te brengen. Hij verwacht in de loop van 2019 concrete resultaten. Verwerving van grond is overigens altijd vrijwillig.
Gedeputeerde zegt toe de vraag over knelpunten bij onderhandse verkoop schriftelijk te beantwoorden voor de PS-vergadering.
Het doel van het PNO is het vergroten van de biodiversiteit. Het geplande NNN voldoet aan alle behoeften, maar de provincie staat nog aan de vooravond van de realisatie. GS kijken daarbij niet alleen naar de kwantiteit, maar ook naar de kwaliteit. De gekozen richting is duidelijk, maar de situatie over 10 jaar is ongewis. Het uitgangspunt blijft het verhogen van de biodiversiteit.

De **voorzitter** concludeert dat de *Voordracht Programma Natuurontwikkeling 2019-2023* met het verslag van deze vergadering wordt doorgeleid naar PS van 12 november 2018.

4b. Initiatiefvoorstel PvdD "Groen doet kinderen goed"
De **voorzitter** licht het agendapunt toe en geeft als eerste de heer Van Liere als indiener het woord voor een toelichting.

TOELICHTING
De heer **Van Liere** (PvdD) is benieuwd naar de reactie van de commissieleden op het voorstel. Hij is blij met het positieve advies van GS. Groene schoolpleinen dragen bij aan het realiseren van provinciale natuurdoelen. Het voorstel ziet op een subsidieverordening, maar GS kiezen een andere invalshoek. Andere provincies kiezen wel voor een manier van cofinanciering.

COMMISSIEBEHANDELING
Mevrouw **Terlouw** (CU/SGP) steunt het voorliggende voorstel en de inzet van cofinanciering. Ze roept GS op het voorstel met tempo uit te werken.

Mevrouw **De Meij** (50PLUS) benadrukt dat groen ook goed is voor ouderen. Ze steunt het voorstel en roept GS op groene schoolpleinen te stimuleren, net zoals andere provincies doen.

De heer **Bouberg Wilson** (ONH) steunt de argumenten van GS om kennis te delen en stelt een subsidieregeling voor waarin de provincie gemeentelijke initiatieven voor 50% ondersteunt.

De heer **Kramer** (GroenLinks) is enthousiast over het initiatiefvoorstel en denkt dat gemeenten blij zijn met deze provinciale inzet. Het is goed om nog meer instrumenten te bedenken, maar aan het begin van dit soort trajecten is een financiële stimulans nodig. Hij steunt de inzet van cofinanciering.

Ook mevrouw **De Groot** (SP) is enthousiast over het voorstel. Ze stelt voor om de groene schoolpleinen analoog aan fietspaden of bushaltes voor 50% te financieren. Voldoende middelen blijken immers voorwaarde voor het succesvol aanleggen van schoolpleinen. Bovendien dragen groene speelpleinen bij aan een goede waterhuishouding.

De heer **Van der Sluijs** (PVV) complimenteert de PvdD met het mooie initiatiefvoorstel. Hij vraagt of de gemeenten en scholen zelf willen investeren, welke scholen het betreft en wanneer groen groen genoeg is. Ook wil hij weten wie de extra onderhoudskosten draagt.

Ook de heer **De Kam** (CDA) uit zijn waardering voor het PvdD-voorstel, als belangrijke eerste stap om kinderen vertrouwd te maken met wat groeit en bloeit. Wel vraagt hij welke rol hierin is weggelegd voor de provincie en waarom in het positieve advies van GS het financiële aspect onbenoemd blijft. Hij vraagt of de PvdD de groene schoolpleinen ook ziet als middel om kinderen groente te laten verbouwen. Het CDA ziet graag een dekkingsvoorstel van GS.

De heer **Voskuil** (PvdA) merkt op dat groen goed is voor alle leeftijden en dankt de PvdD voor het mooie voorstel om meer groen in de stad terug te brengen. Hij pleit voor een ander dekkingsvoorstel en stelt voor om te starten met een provinciale coördinerende, aanjagende rol. Als dit tot onvoldoende vergroening van schoolpleinen leidt, is een volgende stap bespreekbaar. Het is van belang om het onderhoud goed te beleggen.

Mevrouw **De Meij** (50PLUS) vraagt hoe de heer Voskuil weet dat het dekkingsvoorstel niet haalbaar is.

De heer **Voskuil** (PvdA) durft op basis van resultaten uit het verleden te voorspellen dat dit het geval is.

De heer **Bouberg Wilson** (ONH) wil vooraf een oplossing bedenken voor het beperkte subsidiebudget.

De heer **Voskuil** (PvdA) heeft niet gezegd dat de subsidiepot uitgeput raakt. GS melden dat het budget een coördinerende rol dekt. Hij wil aanvullende actie ondernemen als het resultaat uitblijft en stelt voor om dan bijvoorbeeld een subsidieregeling in te zetten. Hij refereert ook aan het inzetten van mogelijke derdegeldstromen.

De heer **Kramer** (GroenLinks) meent dat de ervaring in andere provincies leert dat provinciale steun gemeenten overtuigt en vraagt of de PvdA cofinanciering steunt als andere middelen niet toereikend zijn.

De heer **Voskuil** (PvdA) kent de situatie in andere provincies. Daar speelde ook een gebrek aan regelkunde en organisatiekracht. Hij denkt dat de inzet van GS dit borgt en wil indien nodig aanvullende actie ondernemen. Dan is in ieder geval een ander dekkingsvoorstel nodig.

Mevrouw **Weemhoff** (D66) memoreert de keuze van Gelderland voor cofinanciering van groene schoolpleinen. Noord-Holland maakt hierin andere keuzes en heeft bijvoorbeeld onlangs bijenkasten en -educatie gefinancierd. Een groen speelplein is een mooi doel en een mooi middel om onderwijs-, beleids- en natuurdoelen te bereiken. Interbestuurlijke cofinanciering voor schoolpleinen is geen kerntaak van de provincie, maar D66 steunt het doel wel. Voor deze leeftijdsgroep is gezondheid heel belangrijk en de kwaliteit van groen in hun omgeving doet ertoe. D66 is enthousiast over het royale aanbod van GS en vindt dat voor deze periode voldoende.

Mevrouw **Rommel** (VVD) heeft waardering voor het voorstel, maar ziet hierin geen rol voor de provincie. Ze wil de verkenning graag breder trekken naar de inzet van andere instellingen voor schoolpleinen en is benieuwd naar de uitkomsten.

De heer **Van Liere** (PvdD) is blij met de brede waardering voor het voorstel. Iedereen deelt het belang van het doel, maar verschilt van mening over de manier waarop dit bereikt kan worden. Groen is goed voor alle leeftijdsgroepen, maar dit voorstel heeft een specifiek doel.
In sommige gemeenten is cofinanciering beschikbaar, ook in Noord-Holland. De ervaring in Noord-Brabant leert dat inzet van de provincie en het waterschap de bal in gemeenten aan het rollen brengt. Het voorstel is niet bedoeld voor het financieren van hele groene schoolplein en synergie met de aanleg van fietspaden bij schoolpleinen valt hier ook niet onder. Het beleid en de beschikbaarheid van cofinanciering verschilt per gemeente. De provincie kan zorgen dat een groen speelplein voor alle scholieren beschikbaar is. De heer Van Liere kent nog geen gevallen van te groene schoolpleinen. In Noord-Holland is ongeveer 17% van de speelpleinen groen. De PvdD wil dit percentage graag verhogen. Ervaring leert dat subsidievoorzieningen als deze snel overvraagd worden. De schoolbesturen moeten een aanvraag doen en dragen ook de meerkosten voor het

onderhoud. De PvdD heeft geen norm benoemd voor een "groen genoeg" schoolplein. Dit kan overigens zeker een moestuin bevatten en zo een waardevolle aanvulling voor natuur- en milieueducatie zijn.
De heer Van Liere moet een andere dekking zoeken, omdat het voorstel is achterhaald door recente besluitvorming. De wijziging kan bij de eerstvolgende begrotingswijziging geformaliseerd worden.
De provincie heeft al eerder een bijeenkomst over groene speelplaatsen georganiseerd met het IVM. Dit initiatief heeft echter niet tot een groot aantal groene speelpleinen geleid.
Derdegeldstromen zijn zeker belangrijk als aanjager van groene speelpleinen, maar ook hierin zijn grote lokale verschillen. De PvdD wil een groen speelplein beschikbaar maken voor alle Noord-Hollandse kinderen. De heer Van Liere nuanceert de stelling dat Noord-Holland niet voor cofinanciering is. Dit komt incidenteel wel voor. Hij voelt hier wel draagvlak voor.
Hij geeft aan dat de schooltuinen van de GGZ slechts een onderdeel van het schoolplein betreffen.

Mevrouw **Rommel** (VVD) verduidelijkt dat ze deze initiatieven wil meenemen in de verkenning naar vergroening.

De heer **Van Liere** (PvdD) meent dat dit naadloos past. Hij concludeert dat de commissie enthousiast is over het voorstel, maar dat er nog geen meerderheid is voor cofinanciering. Het maken van een alternatief dekkingsvoorstel lijkt dus niet nodig.

De heer **Tekin** (ged.) merkt op dat het voorstel heel goed in het GS-beleid past. Voor een school maakt het niet uit wie financiert. Zo is de brief van GS bedoeld. Hij pleit voor een verkenning van de aanjaagrol en een uitwerking van het advies van GS. Vervolgens kunnen vervolgstappen nodig zijn.
Het advies van GS over de financiën is duidelijk. Op 14 december vindt het grote Groen Kapitaalcongres plaats. Dat is te snel om dit plan te lanceren. Als het voorstel wordt doorgezet, zoeken GS een goed moment voor uitwerking, waarbij alle suggesties uit de commissie worden meegenomen.

De heer **Van der Sluijs** (PVV) steunt het voorstel, maar vraagt of het in de provinciale kerntaak valt.

De heer **Kramer** (GroenLinks) vraagt of GS bereid zijn om hier provinciaal geld voor vrij te maken als in de tweede fase blijkt dat dit nodig is.

De heer **Tekin** (ged.) wil niet over zijn graf regeren, maar het voorstel komt na 20 maart terug. Het is dus aan PS om te bepalen of het een provinciale kerntaak is en of er geld voor wordt vrijgemaakt.

De heer **Kramer** (GroenLinks) meent dat verantwoordelijke PS besluiten blijven nemen.

De heer **De Kam** (CDA) merkt op dat GS in de verkenning kunnen werken aan een voorstel dat na maart in PS wordt behandeld.

De heer **Voskuil** (PvdA) wil extra financiering mogelijk maken en gaat hierover ook na 20 maart graag in gesprek met deze gedeputeerde. Hij roept de PvdD op om in het voorstel een gevoel van urgentie en actie op te nemen.

De heer **Van Liere** (PvdD) ziet voor het voorgestelde subsidievoorstel geen meerderheid, maar constateert dat die er wel is voor het stappenvoorstel van de PvdA. Het besluit wordt hierop aangepast en wordt nogmaals besproken in de volgende NLWM-vergadering, zodat het voor de verkiezingen naar PS kan.

De heer **Tekin** (ged.) zegt dat dit tot vertraging in de start van de verkenning en de aanjaagrol leidt.

De heer **Van Liere** (PvdD) hoort de haast van GS, maar het besluit moet nog aangepast worden. Hij wil op ordentelijke wijze besluiten over het voorstel, uiteraard graag in PS van november. De nieuwe tekst kan per mail aan de commissieleden worden voorgelegd.
De commissie stemt in met deze werkwijze.

De **voorzitter** concludeert dat het *Initiatiefvoorstel PvdD "Groen doet kinderen goed"* na een afstemmingsronde per mail met een aangepaste tekst wordt doorgeleid naar PS van 12 november 2018.

5. A-agenda Milieu

5a. Voordracht wijziging Provinciale Milieuverordening 2018, tranche 10A
De **voorzitter** licht het agendapunt toe en geeft het in bespreking. De vooraf gestelde vragen van 50PLUS zijn beantwoord.

COMMISSIEBEHANDELING
De voordracht is een hamerstuk voor ONH, CU/SGP, GroenLinks, SP, PVV VVD, PvdA en CDA. 50PLUS is niet aanwezig bij het bespreken van dit agendapunt.

Mevrouw **Vermaas** (PvdD) vraagt welke negatieve effecten sleepvliegen op het stilteniveau heeft.

De heer **Struben** (D66) vraagt wat er mis gaat als de provincie wacht op de PRV, ook gezien de uitzonderingen bij passage 4.

De heer **Tekin** (ged.) beantwoordt beide vragen schriftelijk.

De **voorzitter** concludeert dat de *Voordracht wijziging Provinciale Milieuverordening 2018, tranche 10A* onder voorbehoud van de schriftelijke beantwoording van de vragen als hamerstuk wordt doorgeleid naar PS van 12 november 2018.

6. A-agenda Algemeen
6a. Begroting 2019 en Memorie van Antwoord
De **voorzitter** licht het agendapunt toe en geeft het in bespreking.

COMMISSIEBEHANDELING
Mevrouw **Rommel** (VVD), de heer **De Kam** (CDA) en mevrouw **De Groot** (SP) hebben geen vragen voor deze commissie.

De heer **Rook** (D66) vraagt om een nadere toelichting op de zorgelijke budgetdaling voor schone en voldoende grond- en oppervlaktewateren in 2019 en 2020.

De heer **Voskuil** (PvdA) merkt op dat de technische vraag over het vervangen van de boekjaar-financiering door projectfinanciering niet geheel is beantwoord. Hij vraagt of de nieuwe systematiek wordt geëvalueerd om te toetsen of de signalen uit de praktijk kloppen dat het lastiger is om subsidies aan te vragen. Ook vraagt hij naar de financiering van de Nacht van de nacht.

De heer **Van der Sluijs** (PVV) is op 2 november aanwezig bij een bijeenkomst van imkers. PS zijn hierbij van harte welkom. Hij stuurt hierover in ieder geval een terugkoppeling aan gedeputeerde.

Mevrouw **Pels** (GroenLinks) maakt GS complimenten voor de nieuwe opzet van de begroting. Ze uit haar zorgen over de ecologische toestand van het water en vraagt naar de provinciale rol in het vraagstuk zwemwater met blauwalg. Ook meent ze dat de energietransitie in alle programma's moet terugkomen om klimaat en klimaatproblemen in de gehele begroting te laten terugkomen.

Mevrouw **Vermaas** (PvdD) kondigt aan dat de PvdD een amendement zal indienen over natuurvriendelijke oevers en visvijvers. Ze vraagt of GS willen uitzoeken waar het gevaarlijke PFOS vandaan komt en hoe groot dit probleem is. De PvdD komt in PS verder met een aantal landbouwvoorstellen.

Mevrouw **Terlouw** (CU/SGP) vraagt waarom er geen evaluatie over meekoppelkansen en klimaatadaptatie is opgenomen in het dossier Water en vindt natuurvriendelijke oevers als vertaling van klimaatadaptie erg beperkt. Ze vraagt GS proactief te bezien waar de oevers natuurvriendelijk kunnen worden en daarvoor een planning te maken. Ze wil weten waarom er in paragraaf 3.2.2 bij de KRW voor 2019 een miljoen minder is begroot. De voortrekkersrol van de provincie kan stimulerend werken. Ook wordt geen doorkijkje na 2019 gegeven met een meerjarenraming.

De heer **Bouberg Wilson** (ONH) vraagt aandacht voor geluidsbelasting als gezondheidsrisico. Het recente onderzoek Environmental Noise Guidelines for the European Region en berichten in de media onderstrepen het belang van minder geluidsbelasting, liefst onder de 53dB. De bovengrens van 60 dB in het voorstel moet dus verder omlaag worden gebracht.

Mevrouw **De Meij** (50PLUS) dankt GS voor de antwoorden op de technische vragen en heeft geen andere vragen voor deze commissie.

De heer **Loggen** (ged.) is blij dat de memorie van antwoord zo duidelijk is dat er weinig vragen resteren. GS hebben een subsidieregeling gestart voor het bestrijden van blauwalg. De verantwoordelijkheid van de provincie reikt niet verder. Hij wil de effecten van de regeling afwachten en daarna mogelijke vervolgstappen bepalen. Hij stelt voor de KRW en de vragen over een eventuele voortrekkersrol en de taken van de provincie daarbij te bespreken op 8 november.
Hij komt schriftelijk met een nadere toelichting op de budgetdaling voor schone en voldoende grond- en oppervlaktewateren.
De standpunten van GS en de PvdD over natuurvriendelijke oevers verschillen. Er is al proactief beleid voor natuurvriendelijke oevers, maar er is geen ongelimiteerd budget om op voorhand te investeren. Als een watergang wordt aangepakt, wordt altijd de mogelijkheid van natuurvriendelijke oevers bezien. Dit is een win-winsituatie voor budget en natuur.

De heer **Tekin** (ged.) heeft de organisatie van de Nacht van de nacht verwezen naar de Waddenorganisatie om het project onder die paraplu verder te brengen. Hij houdt de vinger aan de pols en weet dat het overleg al is gestart.
Hij heeft de technische vraag van de PvdA iets anders begrepen. Het programma Betrekken bij groen wordt geëvalueerd en de boekjaarsubsidie is vervangen door een projectsubsidie, waardoor de relatie met deze organisaties is veranderd. Hij wil deze relatie niet opnieuw ter discussie stellen.

De heer **Voskuil** (PvdA) roept GS op wel actie te ondernemen als de nieuwe relatie niet werkbaar blijkt.

De heer **Tekin** (ged.) staat open voor hulpvragen uit het veld en gaat graag met de betreffende organisaties in gesprek.
In Scandinavië heeft men al veel ervaring met PFOS. Het IPO heeft hierover een brief naar de minister gestuurd, omdat dit probleem ook een landelijke verantwoordelijkheid is. Er is nog weinig onderzoek naar gedaan.
Gedeputeerde kent de advieswaarden van de WHO die recent in het nieuws waren. Het is aan nationale overheden om die over te nemen of niet. GS werken toe naar het realiseren van de WHO-normen in 2050. Ze hebben de pilot Monitoring luchtkwaliteit hieraan gekoppeld om te achterhalen wat dit betekent en om de consequenties van het overnemen van die normen in beeld te krijgen.

Mevrouw **Pels** (GroenLinks) gaat graag in gesprek met GS, bijvoorbeeld in een BOT over ecologische waterkwaliteit en zwemwaterkwaliteit.

De **voorzitter** concludeert dat de *Begroting 2019 en Memorie van Antwoord* met het verslag van deze vergadering wordt doorgeleid naar PS van 12 november 2018.

6b. Conceptprogrammabegrotingen 2019 IPO en BIJ12
De **voorzitter** licht het agendapunt toe en geeft het in bespreking.
De heer **Voskuil** (PvdA) vraagt namens mevrouw Jellema en de heer Klein naar NLWM-aandachtspunten uit de programmabegrotingen, zodat deze bij de bespreking in het IPO-bestuur kunnen worden ingebracht.

COMMISSIEBEHANDELING
De heer **Bouberg Wilson** (ONH) doet de suggestie een eventuele resterende overschrijding te verschuiven naar 2020 of latere jaren vanwege de dan voorziene financiële ruimte.

Mevrouw **Terlouw** (CU/SGP) vraagt hoe GS de hoge uitgaven voor faunaschade willen beperken.

Mevrouw **De Groot** (SP) vraagt of het beleidsproces Afval gericht is op het vangen van vervuilers of het voorkomen van afval in het milieu en roept de partijen op hier haast mee te maken. BIJ12 heeft een speciale PAS-verantwoordelijkheid. Ze vraagt of in het licht van de in november verwachte uitspraak van het Europese Hof en de nieuwe ADC-toets het verbrede werkpakket van het PAS-bureau nog moet worden opgenomen.

De heer **Bond** (ged.) merkt op dat de gelden worden gestort naar aanleiding van de faunaschade die zich voordoet. Momenteel werkt een IPO-werkgroep aan het grip krijgen op de systematiek van de schade.

De heer **Tekin** (ged.) wil de uitspraak van de Hoge Raad afwachten alvorens aanpassingen in de afspraken over het PAS-bureau door te voeren.

De **voorzitter** concludeert dat de *Conceptprogrammabegrotingen 2019 IPO en BIJ12* met het verslag van deze vergadering wordt doorgeleid naar PS van 12 november 2018.

7. Rondvraag gedeputeerde Tekin en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa

Mevrouw **De Groot** (SP) uit haar zorg over de recente lekkage van de reactor in Petten, de laatste uit de reeks van vele incidenten. De reactor is uitgeschakeld en NRG doet onderzoek naar de oorzaak en de aard van de lekkage. Ze vraagt of GS weten van alle incidenten, wat GS vinden van de reactie van NRG dat alles weer veilig is, wat GS doen om de veiligheid van de HFR te garanderen, of GS net als de SP de reactor willen sluiten en grond en water willen laten saneren en hoe GS bijdragen aan de veiligheid van de omwonenden van de reactor.

De heer **Tekin** (ged.) legt uit dat de reactor onder de strenge Kernenergiewet valt en dat het Rijk als bevoegd gezag verantwoordelijk is. GS zijn op de hoogte van alle incidenten en betreuren deze. Het onderzoek loopt, in overleg met de Autoriteit Nucleaire Veiligheid en Stralingsbescherming (ANVS). De reactor is veilig afgeschakeld. Er is geen gevaar voor omgeving. GS kunnen de onrust van de inwoners niet wegnemen en kunnen incidenten niet voorkomen, maar dat is wel doel. NRG monitort incidenten en meldt deze aan de ANVS. GS zijn niet van mening dat de HFR moet worden gesloten. NRG heeft een programma voor het volledig opslaan, afvoeren en saneren van het historische en nieuwe afval. GS vinden naast de veiligheid van reactor en omwonenden ook de productie van medische isotopen van belang en hebben geen actieve rol in het monitoring- en toezichtsproces.

8. Rondvraag gedeputeerde Bond en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa

De heer **Van Liere** (PvdD) vraagt aandacht voor het damhertwerend hekwerk op het ecoduct in Zandvoort. Dit leidt tot gevaar voor de verkeersveiligheid. Hij vraagt of GS het probleem kennen en waarom het hekwerk niet is doorgetrokken dan wel waarom er geen poort in is gemaakt.

De heer **Bond** (ged.) is blij met de aandacht van de PvdD voor veiligheid. GS zijn bekend met de situatie en weten niet waar de betreffende herten vandaan komen. Het niet doortrekken van het hekwerk aan de noordkant is een keuze van de lokale terreinbeheerders, om versnippering door omheining van hele gebieden te voorkomen en vanwege inpasbaarheid in het landschap. Het hek voldoet aan alle doelstellingen, maar is in de bronsttijd niet ideaal. GS zijn voorstander van het weghalen van het hek om 7.000 ha natuurgebied te ontsluiten en verbinden. Daartoe zijn ook de drie natuurbruggen aangelegd. Er is geen poort gemaakt omdat gedurende de looptijd van het Faunabeheerplan Damherten 2015-2020 de afspraak is om toestroom van damherten naar het nationaal park te voorkomen. Als de streefstand is bereikt, verdwijnt het hek.

De heer **Van Liere** (PvdD) benadrukt dat de streefstand nog lang niet is bereikt, maar hoopt dat tot die tijd maatwerk geleverd kan worden op het ecoduct.

De heer **Bond** (ged.) geeft aan dat dit niet kan en dat het effect inderdaad pas over een aantal jaren zichtbaar zal zijn. De exponentiele groei is een halt toegeroepen. Hij verwacht dat na twee of drie jaar beheer de streefstand is bereikt.
Gedeputeerde meldt verder dat GS niet in hoger beroep gaan na de uitspraak over de smient. De FBE moet met een nieuwe aanvraag komen.

De heer **Tekin** (ged.) heeft ook nog twee mededelingen. Hij wijst PS op de mogelijke inzet van de Bestuurlijke Regie Schiphol in het Schipholdossier en doet de suggestie dit te bespreken op 8 november.
Onlangs was sprake van een grafietregen in Wijk aan Zee. Gedeputeerde heeft op 30 oktober overleg met Tata Steel, de omgevingsdienst en de GGD. Hij informeert de commissie over het vervolg.

9. A-agenda Water

9a. Voordracht wijziging Waterverordeningen Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, Hoogheemraadschap Rijnland en Waterschap Amstel, Gooi & Vecht

9b. Voordracht wijziging reglement van bestuur Hoogheemraadschap Rijnland

9c. Voordracht wijziging reglement van bestuur Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier

De **voorzitter** stelt voor om deze drie voordrachten in één ronde te bespreken. De commissie stemt hiermee in.

COMMISSIEBEHANDELING
Voor 50PLUS, ONH, CU/SGP, GroenLinks, SP, de PVV en de VVD zijn de drie voordrachten hamerstukken.

De heer **Rook** (D66) vraagt of in de polder sprake is van een complexe opgave of van een gelukkige samenloop van omstandigheden. De voordrachten zijn ook voor D66 hamerstukken.

De heer **Voskuil** (PvdA) meldt dat de drie voordrachten hamerstukken zijn, maar benoemt wel de zorgen van omwonenden van de Spaarndammerdijk over de afwaardering van deze dijk. Het voelt onveiliger en men ziet ruimtelijke ontwikkelingen die niet passen naast een waterkering, ook door verkoop van eerdere pachtgrond. Hij vraagt gedeputeerde om deze zorg mee te nemen in zijn gesprekken met het waterschap.

De heer **De Kam** (CDA) geeft aan dat de voordrachten als hamerstuk kunnen worden doorgeleid, maar blijft zich verwonderen over de rol van de provincie in waterveiligheid. Het lijkt een inperking van de autonomie van de waterschappen, bijvoorbeeld bij het vaststellen van normen, terwijl zij de expertise hebben.

De heer **Loggen** (ged.) denkt dat het een gelukkige samenloop van omstandigheden was. De aandacht voor bodemdaling is later gekomen.
De afwaardering tot secundaire kering betekent dat de dijk een regionale functie heeft. Hij herkent de emotie, maar benadrukt dat de bestaande normen worden getoetst en gehandhaafd. Dit is de verantwoordelijkheid van het waterschap. De vergunningverlenende partij is de provincie. Er is geen overheidslaag met totale autonomie.

De heer **Voskuil** (PvdA) vraagt of GS de zorg adresseren, bijvoorbeeld door het waterschap het verzoek te doen om betere informatie te verschaffen over wat wel en niet is toegestaan naast een secundaire kering.

De heer **Loggen** (ged.) zegt toe deze zorg over te brengen aan de betreffende waterschappen.

De **voorzitter** concludeert dat de *Voordracht wijziging Waterverordeningen Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, Hoogheemraadschap Rijnland en Waterschap Amstel, Gooi & Vecht,* de *Voordracht wijziging reglement van bestuur Hoogheemraadschap Rijnland* en de *Voordracht wijziging reglement van bestuur Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier* als hamerstukken worden doorgeleid naar PS van 12 november 2018.

10. Rondvraag gedeputeerde Loggen en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa

De heer **Van der Sluijs** (PVV) vraagt of de provincie of het waterschap leidend is bij peilbesluiten, oftewel of het peil de functie volgt of andersom.

De heer **Loggen** (ged.) benadrukt dat "peil volgt functie" staand beleid is, ook bij het waterschap. Er loopt een pilot voor "functie volgt peil". De uitkomsten hiervan moeten worden geëvalueerd. Dit vraagstuk kan een rol spelen bij bodemdaling. Als een bepaalde functie in een gebied nodig is, wordt eerst het systeem getoetst en bij groen licht volgt het peil de functie. Gedeputeerde wil niet op de resultaten van de pilot vooruitlopen.

De heer **Van der Sluijs** (PVV) vraagt of de provincie leidend is.

De heer **Loggen** (ged.) merkt op dat de landelijke afspraken duidelijk zijn. De waterschappen zijn verantwoordelijk voor het waterpeil en de provincie neemt het peilbesluit.

11. Schorsing

De **voorzitter** meldt de resterende spreektijden voor de uitloopvergadering van 8 november en schorst de vergadering om 17.05 uur tot 8 november.

Provincie Noord-Holland

Agenda Natuur, Landbouw, Water & Milieu

Datum	29-10-2018
Tijd	12:30 - 16:55
Locatie	Vergaderzaal 1.4
Voorzitter	Hermen de Graaf
Omschrijving	Let op: Alle genoemde tijden bij de afzonderlijke agendapunten zijn richttijden. Indien er geen, of een beperkt aantal, aanmeldingen zijn voor het inloophalfuur zullen de agendapunten vanaf punt 4 ca. 30 minuten eerder beginnen. Voorafgaand aan de vergadering is er een BOT-overleg voor de commissieleden over Natuurcompensatie (12.30-13.30 uur). De aanvangstijd van de reguliere commissievergadering is aangepast naar 13.30 uur. - De vergadering is live te volgen via: noord-holland.stateninformatie.nl/ Vergadering gebaseerd op 5 vergaderuren (incl. uitloopvergadering op 08-11-2018) De B-agendapunten worden besproken in een uitloopvergadering op donderdagavond 8 november (uitloopdatum voor commissies) van 18.30 tot ca. 20.00 uur Afhankelijk van de tijd wordt de B-agenda Water wel op 29-10-2018 behandeld (Agendapunt 14.a.)

0 12:30	**BOT-overleg Natuurcompensatie** Alleen voor PS- en duocommissieleden
1 13:30	**Opening en mededelingen**
2 13:35	**Vaststelling van de agenda, het verslag van de vorige vergadering, lange termijn agenda moties- en toezeggingenlijsten en C-agenda**

3 **Inspreekhalfuur**

13:40

4 **A-agenda Natuur**

4.a **Natuur: Voordracht Programma Natuurontwikkeling 2019-2023 (A-agenda NLWM 29-10-2018)**

14:10

Het Programma Natuurontwikkeling (PNO) bundelt de oude planfiguren Natuurbeheerplan en Provinciaal Meerjarenprogramma Groen. Bovendien bevat dit PNO een actualisatie van het 'groene grondbeleid'.

U kunt de voordracht met elkaar en de gedeputeerde bespreken en PS adviseren voor de Statenvergadering van 12 november.

4.b **Natuur: Initiatiefvoorstel PvdD 'Groen doet kinderen goed' (A-agenda NLWM 24-09-2018)**

14:40

U kunt het initiatiefvoorstel met advies van GS bespreken met de indiener, met de commissieleden en de gedeputeerde, en PS adviseren voor de PS-vergadering van 12 november.

5 **A-agenda Milieu**

5.a **Milieu: Voordracht wijziging Provinciale Milieuverordening 2018, tranche 10A (A-agenda NLWM 29-10-2018)**

15:10

De commissie kan de voordracht bespreken met de gedeputeerde en adviseren voor de Statenvergadering van 12 november.

6 **A-agenda Algemeen**

6.a **Begroting 2019 en Memorie van Antwoord (A-agenda alle commissies)**

15:20

Voorstel voor behandeling:

Aan de commissie wordt gevraagd die onderdelen van de Programmabegroting en Memorie van Antwoord te bespreken, waarvoor de commissie verantwoordelijk is.

Het advies van de commissie zal in de vorm van het verslag aan PS worden toegezonden voor de PS vergadering van 12 november 2018.

6.b **Concept programmabegrotingen 2019 IPO en BIJ12**

16:05

Conform de afspraak in de PS vergadering 18 december 2017 worden de concept programmabegrotingen 2019 IPO en BIJ12 in alle commissies behandeld.

De voordracht zal worden behandeld in de PS vergadering van 12 november 2018.

7 **Rondvraag gedeputeerde Tekin en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa**
16:20

8 **Rondvraag gedeputeerde Bond en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa**
16:25

9 **A-agenda Water**

9.a **Water: Voordracht wijziging Waterverordeningen Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, Hoogheemraadschap Rijnland en Waterschap Amstel, Gooi & Vecht (A-agenda NLWM 29-10-2018)**
16:30

De commissie kan de voordracht bespreken met de gedeputeerde en adviseren voor de Statenvergadering van 12 november.

9.b **Water: Voordracht wijziging reglement van bestuur Hoogheemraadschap Rijnland (A-agenda 29-10-2018)**
16:35

De commissie kan de voordracht bespreken met de gedeputeerde en adviseren voor de Statenvergadering van 12 november.

9.c **Water: Voordracht wijziging reglement van bestuur Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (A-agenda 29-10-2018)**
16:40

De commissie kan de voordracht bespreken met de gedeputeerde en adviseren voor de Statenvergadering van 12 november.

10 **Rondvraag gedeputeerde Loggen en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa**
16:45

11 **Schorsing tot uitloopvergadering 08-11-2018**
16:50

Afhankelijk van de tijd wordt de B-agenda Water wel op 29-10-2018 behandeld (Agendapunt 14.a.)

Hervatting uitloopvergadering 08-11-2018

12 B-agenda Natuur

12.a Natuur: Voornemen tot uittreding als participant stichting Goois Natuurreservaat (C-agenda NLWM 24-09-2018, B-agenda NLWM 29-10-2018 op verzoek PvdD)

Toelichting PvdD

13 B-agenda Milieu

13.a Milieu: Discussienota GL/SP: aardgaswinning Kleine velden (B-agenda NLWM 29-10-2018)

Op verzoek van GroenLinks en SP. Zie discussienota met behandelvoorstel in de bijlage.

13.b Schiphol/Mobiliteit: Trein als alternatief voor vliegen. Onderzoek i.o. Natuur en Milieufederatie NH (B-agenda NLWM 29-10-18 op verzoek van SP, C-agenda NLWM 25-06-2018 (leidend) en M&F)

Agendering op verzoek van de SP (mw. De Groot).

Behandelvoorstel:

Op welke wijze kan de provincie Noord-Holland bijdragen aan een dergelijk vlieggedrag?

• Wil GS, wil PS, de rijksoverheid beïnvloeden en maatregelen voorstellen als vliegbelasting, belasting op kerosine e.d. zodat het reizen met de trein even duur of goedkoop wordt als vliegen?

• Wil GS, wil PS, het via de concessies in het openbaar vervoer mogelijk maken vanuit alle uithoeken van de provincie snel naar de vertrekplaats van het internationaal treinverkeer/busverkeer te komen?

• Wil GS, wil PS, de zakelijke reizigers erop wijzen dat het ook mogelijk is om te vergaderen via videoconferencing. Dan hoeft er in principe geen vliegreis gemaakt te worden.

• Wil GS, wil PS, de punten, genoemd in de brief van de Natuur- en Milieufederatie Noord-Holland ook bespreken?

(Een uitgebreid behandelvoorstel met motivatie treft u in de bijlage).

14 B-agenda Water

14.a Water: Kaderrichtlijn Water - Voortgangsrapportage 2018 (C-agenda NLWM 25-06-2018, op verzoek D66 B-agenda 29-10-2018)

Agendering op verzoek van D66 (dhr. Rook)

Behandelvoorstel:

Voordat de discussie over het wel of niet behalen van de doelen wordt gestart, wil ik graag met de commissie bespreken wat ze van de resultaten vinden en of partijen bereid zijn om de rol die de provincie aan de orde te stellen.

D66 vindt dat we goede stappen hebben gezet om de kwaliteit afgelopen jaren structureel te verbeteren. Het is niet genoeg. Overheden kijken teveel naar elkaar. Vanuit de Provincie Noord-Holland hebben we een rol en invloed. De Provincie is geen waterkwaliteit beheerder, maar stelt wel de kaders. En de kwaliteit van het water kan verbeteren als ook de ruimtelijke vraagstukken worden aangepakt.

Ruimtelijk zetten we als Provincie de kaders en kunnen we dingen mogelijk maken die ten gunste komen aan het water. De waterschappen doen de voorstellen aan de Provincie. Ook kan de Provincie zelf nog meer maatregelen treffen in het kader van natuurdoelen, ecologische oevers etc.

Van het college hoort D66 graag in de commissie welke richtingen we als provincie nog kunnen inslaan om deze problematiek nog beter aan te pakken.

(Een uitgebreid behandelvoorstel met motivatie treft u in de bijlage).

15 Sluiting

C-Agenda NLWM 29-10-2018

16 C-agenda Algemeen

16.a Heel PS: Maandelijks MRA Raads en Statenleden bericht - editie 19 (c-agenda M&F en EEB 15-10-2018, NLWM en R&W 29-10-2018)

16.b Laatste begrotingswijziging 2018 (A-agenda M&F 15-10-2018 en C-agenda's EEB 15-10-2018, NLWM en R&W 29-10-2018)

17 C-agenda Natuur

17.a Natuur: Ingekomen mail aan commissie Aftakeling van natuur en biodiversiteit (C-agenda NLWM 29-10-2018)

17.b Natuur: Tussenrapportage verkenningsjaar NNN (C-agenda NLWM 29-10-2018)

17.c Natuur: Wijziging uitvoeringsregeling natuur- en landschapsbeheer 2016-2021 (SVNL 2016-2021) (C-agenda NLWM 29-10-2018)

17.d Natuur: Openstellingsbesluit 2019 Natuurbeheer (C-agenda NLWM 29-10-2018)

18 C-agenda Milieu

18.a Milieu: Gebiedsbeheerplan Dammerweg e.o. Nedrhorst den Berg conform Wet bodembescherming (C-agenda NLWM 29-10-2018)

18.b Milieu/Energie: Ingekomen Persbericht 'Stop de biomassacentrale van Nuon in Diemen' (C-agenda NLWM 29-10-2018 (leidend) en C-agenda EEB 26-11-2018)

19 C-agenda Landbouw & Faunabeheer

19.a Grond/Fauna: Beantwoording openstaande vraag over Jachtverhuurtarieven (PS 08-10, C-agenda M&F 15-10-18 (leidend) en NLWM 29-10-2018)

20 C-agenda Water

20.a Water: Ernstige bezwaren dijkverzwaring Scharwou (ingekomen brief i.h.k. Markermeerdijken) (C-agenda NLWM 29-10-2018)

20.b Water: Verhoging subsidieplafond uitvoeringsregeling co-financiering Waddenfonds 2014 (C-agenda NLWM 29-10-2018)

20.c Water: Ontwerpbesluit wijziging Reglement voor het Waterschap Amstel, Gooi en Vecht (C-agenda NLWM 29-10-2018)

20.d Water: Goedkeuring projectplan versterking Zeedijk 't Horntje (C-agenda NLWM 29-10-2018)

Strategische Statenagenda Commissie NLWM voor PS 08-10-2018

Beeldvorming (Fase 1)
Oordeelsvorming (Fase 2)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3)

	2018 (d.d.)			2019 (d.d.)		GS	Werkvorm	Procesafspraken / Wensen tav de voorbereiding
Commissie NLWM	**24 sep**	**29 okt / 8 nov**	**3 dec**	**24 jan**	**25 feb**			
Natuur								
Natuurbeheerplan						Tekin	Jaarlijks vast te stellen/ BOB	Onderwerp komt jaarlijks terug ***Vanaf 2018 wordt dit het Programma Natuurontwikkeling***
Provinciaal meerjaren-programma Groen						Tekin	Gedeeltelijk Bob	Jaarlijks vast te stellen door PS ***Vanaf 2018 wordt dit het Programma Natuurontwikkeling***
Natuur beheers-maatregelen	TB					Tekin		**Technische Briefing nav toezegging**
Toekomst Goois Natuurreservaat						Tekin	Gedeeltelijk Bob	Eind 2015 begin 2016 besluitvorming over GNR verwacht. Evaluatie 1 jaar na invoering transitie. 1-6-2016 brief ontvangen GNR aangepast transitieplan nav zienswijzen ter besluitvorming in AB GNR op 23-06-2016 November 2017: Transitie is in volle gang, naar verachting kan in maart 2018 een evaluatie in de commissie besproken worden.
Programma Groen Kapitaal en Biodiversiteit						Tekin	Geen Bob model, GS besluiten	11-1-16 BOT-overleg op locatie. In februari 2016 zal een eerste discussiestuk ter bespreking worden voorgelegd aan de Statencommissie NLM. Met medeneming van de uitkomsten daarvan zal het e.e.a. verder worden vormgegeven. 15-05-2017: Bespreking Rapport biodiversiteit in Noord-Holland Biodiversiteit is onderdeel van de expertmeeting over NNN op 12 oktober November 2017: Doorlopend programma met regelmatig bijeenkomst en informatie voor commissie via C-agenda
Groene Hart Visie						Tekin	Gedeeltelijk BOB, 3 provincies	Startnotitie 2e helft 2016 besproken, visie (gedeelde visie met ZH en Utrecht). Woensdag 20 september 2017 gezamenlijke bijeenkomst UT, ZH en NH. De visie als bouwsteen is door provincies afzonderlijk vastgesteld (oktober-november 2017). In de volgende fase moet aan de slag gegaan worden om visie te concretiseren. Er volgt afstemming tussen de griffies hoe de Statencommissies gezamenlijk betrokken kunnen worden bij het vervolg. Een overleg met drie Statencommissies Groen is op dinsdagavond 27 maart 2018 geweest. **In het najaar 2018 volgt nog een gezamenlijke bijeenkomst.**
Collectief agrarisch natuurbeheer / NNN begrenzing						Tekin		27-02-2017: Transitie naar collectieven: er is een evaluatie van PBL ontvangen. Gedeputeerde Tekin stelt voor deze evaluatie gezamenlijk met de NNN-begrenzing te agenderen voor de commissievergadering van mei 2017. Op 12 oktober 2017 wordt voor de commissie NLM een expertmeeting georganiseerd over NNN, biodiversiteit en de rol van agrariërs November 2017: Motie aangenomen in PS 13-11 voor een verkenningsjaar (M126-2017).
Metropolitaan landschap						Tekin		Op verzoek PvdA (ook RW). Komt medio 2017 een Actieplan. Er is een werkbezoek met TBO's aan Amsterdamse bos geweest in 2016.

Strategische Statenagenda Commissie NLWM voor PS 08-10-2018

Beeldvorming (Fase 1)
Oordeelsvorming (Fase 2)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3)

	2018 (d.d.)			2019 (d.d.)		GS	Werkvorm	Procesafspraken / Wensen tav de voorbereiding
Commissie NLWM	**24 sep**	**29 okt / 8 nov**	**3 dec**	**24 jan**	**25 feb**			
								Zit in Agenda MRA, informatie voor commissie via C-agenda
Toekomst Recreatieschappen Wijziging PRV, WKW NNN-gebieden (EEB/NLWM)			Via RW			Tekin	BOB	De discussie over de toekomst van de recreatieschappen en de natuurwaarden in deze recreatiegebieden wordt gezamenlijk opgepakt door de commissies EEB en NLWM.
Initiatiefvoorstel 'Groen doet kinderen Goed'						Tekin		**Van de PvdD fractie**
Milieu								
Luchtkwaliteit						Tekin		Technische briefing op 25-06-2018
Actieplan geluid						Tekin	Gedeeltelijk BOB	Oordeelsvorming over ambitieniveau nieuw vast te stellen Actieplan geluid (B-agenda 25-06-18) en bespreken concept-Actieplan geluid (B-agenda 24-09-18)
PMV wijziging						Tekin		Besluitvorming over nieuwe tranche PMV (technische wijziging) **Voordracht op 29-10-2018 in cie NLWM**
Luchthaven-besluiten						Tekin		Besluiten over Loodswezen (verwacht 2e helft 2017), VUmc (nog niet bekend) en Westpoort (medio 2018) 4-12-17: Voordracht Luchthavenbesluit Middenmeer 29-01-18: Voordracht helihaven Loodswezen IJmuiden
Zienswijzen op financiële stukken Omgevings-diensten						Tekin		Jaarlijks ontvangen PS de financiële stukken van de 4 Noord-Hollandse omgevingsdiensten voor zienswijzen op de Jaarrekening * bestemmingsresultaat en op de (meerjaren)Begroting. Het gaat om: - Omgevingsdienst IJmond - Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied - Regionale Uitvoeringsdienst Noord-Holland noord - Omgevingsdienst Flevoland, Gooi & Vechtstreek
Actualisatie/ herijking beleid stiltegebieden						Tekin	Bob-model	In cie. Januari 2016 t.k.n. onderzoeksrapport. Medio 2017 vervolg. Over Stiltegebieden is ook een onderzoeksrapport van de Randstedelijke Rekenkamer verschenen. Presentatie november 2016. Inhoudelijke behandeling Rekenkamerrapport 27 maart in NLM en 10 april PS. Beleidsstuk GS wordt eind 2017 verwacht (o.v.b.) November 2017: Beleidsstuk wordt naar verwachting 1e kwartaal 2018 opgeleverd en vervolgens besproken in de commissie **Beeldvorming over de voorgestelde maatregelen n.a.v. de uitkomsten van de stiltetafels. (B-agenda 03-12-18)**
Schiphol		TB 27-09				Tekin		27-02-2017: Gedeputeerde Tekin stelt voor om in maart een technische briefing te geven over de lopende dossiers en de inzet van de provincie. Het bestuurlijke standpunt volgt zo snel mogelijk. Tech briefing geweest, in 4e kwartaal 2017 notitie met bestuurlijk standpunt.

Strategische Statenagenda Commissie NLWM voor PS 08-10-2018

Beeldvorming (Fase 1)
Oordeelsvorming (Fase 2)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3)

	2018 (d.d.)			2019 (d.d.)		GS	Werkvorm	Procesafspraken / Wensen tav de voorbereiding
Commissie NLWM	**24 sep**	**29 okt / 8 nov**	**3 dec**	**24 jan**	**25 feb**			
								November 2017: Met het nieuwe kabinet en regeerakkoord is het dossier Schiphol in beweging. Bestuurlijk standpunt GS wordt in 1e kwartaal 2018 verwacht. **In 2e helft 2018 volgt een technische briefing stand van zaken.** Maart 2018: De MER procedure is uitgesteld (met drie maanden). Net voor of net na de zomer 2018 wordt de commissie verder geïnformeerd.
Vliegveld Lelystad en betekenis voor NH						Tekin		**Werkbezoek op verzoek van commissie, najaar 2018**
Gaswinning en NAM	*BOT*					Tekin		
Bodem				*Tech. briefing*		Tekin		**Briefing na Bodemberaad, overdracht bodemtaken naar gemeenten**
Landbouw/ Fauna								
Innovatieve ganzenverjaging						Bond		Aangehouden initiatiefvoorstel PvdD
Grondgebonden melkveehouderij met koe in de wei						Bond		Initiatiefvoorstel PvdD
Pilot Natuurinclusieve landbouw			*Confe-rentie*			Bond		N.a.v. in PS aangenomen motie. Er is een BOT-overleg op 16 november 2017. Op basis daarvan vervolg voor uitvoering motie. **25-06-2018: Bespreken op de B-agenda 'Programma Natuur-inclusieve landbouw' en voorstel afdoen motie 40-2017.** **Eind 2018 organiseert GS een conferentie over de stand van zaken waar ook PS voor wordt uitgenodigd.**
Water								
Ruimtelijk programma Markermeerdijken						Loggen	Geen BOB-model	Werkbezoek op 28 september 2017. Behandeling Verklaring van geen bedenkingen (VVGB) in RWW van 19-10-2017 en PS van 13-11-2017 Planning 2018 VVGB **Technische briefing op 20 september 2018** **Inhoudelijke bespreking VVGB najaar 2018 op 24 september 2018**
Aangepaste Reglementen waterschappen						Loggen		Reglement Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK) komt op 19 oktober 2017 naar de commissie. Het reglement AGV is vorig jaar al behandeld. Het reglement Rijnland moet nog worden gepland (in overleg met de provincie Zuid-

Strategische Statenagenda Commissie NLWM voor PS 08-10-2018

Beeldvorming (Fase 1)
Oordeelsvorming (Fase 2)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3)

	2018 (d.d.)			2019 (d.d.)		GS	Werkvorm	Procesafspraken / Wensen tav de voorbereiding
Commissie NLWM	**24 sep**	**29 okt / 8 nov**	**3 dec**	**24 jan**	**25 feb**			
								Holland) Voor de Aanpassing reglementen waterschappen is de planning voor Waterschappen Rijnland en HHNK: - behandeling in de commissie van oktober 2018. Het is ter besluitvorming (voordracht voor PS)
Implementatie Kaderrichtlijn Water						Loggen		PS worden in het tweede kwartaal van 2018 geïnformeerd over de voortgang
Aangepaste Waterverordening Rijnland met een wijziging inzake peilbesluiten.						Loggen		Is uitgesteld tot nader order.
Toekomst governance Waddenfonds		BOT 27-09-18				Loggen	BOT-overleg	N.a.v. toezegging gedeputeerde Loggen bij bespreking Rapport Rekenkamer over Waddenfonds
Verdroging/ Bodemdaling						Loggen / Tekin		Voorstel: technische briefing RWW en NLM (medio september). Bij dit onderwerp ook het door de gemeente Amsterdam opgedragen onderzoek, genaamd Inklinking veen in Waterland meenemen.(Valt ook onder portefeuillehouder Water, cie RWW) I.v.m. andere tech. briefing tussen NLM en RWW (over MRA) is deze verschoven naar september 2017. Thema wordt ook opgepakt binnen de Omgevingsvisie Noord-Holland 11 t/m 13 april Buitenlands werkbezoek over o.a. Bodemdaling Conferentie volgt daarna. Bespreking uitkomsten werkbezoek op 28-5 op B-agenda besproken. **Najaar 2018 vervolg over programma Bodemdaling**
Stand van zaken Watervisie						Loggen		
Algemeen								
Jaarstukken						Heel GS		
Kaderbrief						Heel GS		
Begroting						Heel GS		
Omgevingsvisie NH2040 en invoering Omgevingswet (Cie R&W leidend)			*In R&W*			Heel GS	BOB	De Omgevingsvisie NH 2040 raakt de beleidsthema's van de diverse Statencommissies, waaronder die van NLWM. Door het presidium is gekozen om de commissie R&W de leidende commissie voor dit traject te maken. <u>Planning:</u>

Strategische Statenagenda Commissie NLWM voor PS 08-10-2018

Beeldvorming (Fase 1)
Oordeelsvorming (Fase 2)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3)

	2018 (d.d.)			2019 (d.d.)		GS	Werkvorm	Procesafspraken / Wensen tav de voorbereiding
Commissie NLWM	**24 sep**	**29 okt / 8 nov**	**3 dec**	**24 jan**	**25 feb**			
								7 december 2017, extra gezamenlijke commissievergadering over voordracht Koers NH2050. 18 december 2017, besluitvorming in PS over voordracht Koers NH2050 December 2017 t/m mei 2018: opstellen ontwerp omgevingsvisie 8 februari 2018: participatiebijeenkomst met gemeenteraden en leden AB van waterschappen. 11 juni 2018: terinzagelegging omgevingsvisie Oktober/november 2018: definitieve besluitvorming PS
Klimaatakkoord						Heel GS	BOB	Alle commissies

Lijst openstaande en aangehouden moties commissie NLWM 29-10-2018

Onderwerp	Inhoud	Nummer	Status	Indiener	Portefeuille houder	Datum PS	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
Motie Vreemd a/d Orde tegemoetkoming preventie wildschade.	PS verzoeken het College van GS: * vaart te zetten via het IPO achter het onderzoek naar regelgeving voor gecoördineerd en gebiedsgericht beleid voor faunabeheer met daarin een tegemoetkoming aan boeten- en tuinders ten behoeve van het nemen van preventieve maatregelen tegen wildschade * PS regelmatig (minimaal elk kwartaal) te informeren via de	M30-2017	Aange-nomen	Langen van-Visbeek, A. (VVD)	Bond, J.	10-07-2017	10-04-2018: Het onderzoek is nog niet opgeleverd maar wij verwachten deze op korte termijn. Deze zal dan gedeeld worden met de commissie. 10-01-2018: In de commissievergadering Natuur, Landschap, Milieu en Water van 4 december 2018 heeft gedeputeerde Bond de commissieleden op de hoogte gesteld van de voortgang van de verschillende onderzoekslijnen. Hierin werd onder andere genoemd dat in januari/februari 2018 het eindrapport van de proef met de agrilaser zal worden opgeleverd. Hier zal de commissie te zijner tijd over	

Onderwerp	Inhoud	Nummer	Status	Indiener	Portefeuille houder	Datum PS	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
	commissie over de voortgang van dit onderzoek.						geïnformeerd worden 24-10-2017: het IPO is bezig met een onderzoek, de commissie wordt hiervan op de hoogte gehouden.	
Begroting 2018: opvolging rapport waterbesten-dig Westpoort	PS verzoeken GS: * de regierol op te pakken om te komen met alle betrokken partijen tot concrete plannen voor een betere bescherming van vitale en kwetsbare infrastructuur * te onderzoeken of er voor andere regio's in Noord-Holland ook pilots "vitaal en kwetsbaar" nodig zijn	M109-2017	Aange-nomen	Bakker, W. (D66)	Loggen, C.	06-11-2017	12-04-2018 GS pakken de regierol actief op. Aan het Platform Ruimte van de MRA is de Ontwikkelrichting actie 6 "Metropoolregio Amsterdam Klimaatbestendig" gekoppeld. Er zal een visie met bijbehorende strategie opgeleverd worden met twee hoofdproducten waaronder) hoe en waar klimaatbestendige woningbouw moet plaats vinden. De provincie is trekker van dit onderdeel. De inzichten die opgedaan zijn in de pilot Westpoort worden in dit onderdeel	

Onderwerp	Inhoud	Nummer	Status	Indiener	Portefeuille houder	Datum PS	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
							meegenomen. Uit de analyses kunnen nieuwe pilots elders in de MRA volgen. Voor het gebied boven het Noordzeekanaal loopt het project Bovenregionale calamiteitenorganisatie en overstromingen. Vitaal en Kwetsbaar is daar een belangrijk onderdeel van. Samen met hetwaterschap en veiligheidsregio's worden deze activiteiten geïnventariseerd en aan een soort stresstest onderworpen. Vervolgens wordt bepaald wat de urgentie is op dit thema.	
overlegjaar agrarisch natuurbeheer	PS verzoeken GS: * in het komende verkenningsjaar in overleg te treden met de	M126-2017	Aange-nomen	Weemhoff, C. (D66)	Tekin, A.	13-11-2017	10-04 -2018: met de terreinbeheerders, de agrarische collectieven en LTO-Nederland is het verkenningsjaar gestart,	

Onderwerp	Inhoud	Nummer	Status	Indiener	Portefeuille houder	Datum PS	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
	agrarische collectieven en TBO's over hoe de biodiversiteitsdoelen en beheerdoelen binnen het NNN gehaald zouden kunnen worden (zoals al door de gedeputeerde toegezegd in de expert-bijeenkomst) en daarvoor een neutrale procesbegeleider aan te trekken * hiervan regelmatig een terugkoppeling te geven aan de commissie NLM * te onderzoeken welke andere						onder leiding van de heer F Evers als onafhankelijk proceseigenaar. Wij hebben de ambitie om uw Staten bij de behandeling van het Natuurbeheerplan 2019 (in uw vergadering in het najaar 2018) zicht te kunnen bieden op een akkoord tussen alle betrokken partijen. Uiteraard is de vraag of een dergelijk akkoord tot stand komt, en wat de inhoud hiervan is, afhankelijk van het verloop van de werkbijeenkomsten. 10-4-2018 Beheerders en agrarische collectieven en provincies zijn onder leiding van extern onafhankelijk procesbegeleider, de heer F. Evers aan de slag gegaan. Het verkenningsjaar is	

Onderwerp	Inhoud	Nummer	Status	Indiener	Portefeuille houder	Datum PS	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
	werkwijzen en/of financiële of juridische instrumenten er nodig zijn om de provinciale doelen op dit gebied te behalen met inzet van samenwerkende agrarische collectieven en TBO's en de resultaten van het onderzoek zo mogelijk in te zetten om de bestaande instrumentenkoffer ten behoeve van de realisatie van NNN te vergroten						gericht op het creëren van een gezamenlijke basis om tot overeenstemming te komen over duurzaam natuurbeheer in het NNN, bij voorkeur vast te leggen in een akkoord tussen alle betrokken partijen. 22-02-2018: uit besluitenlijst GS d.d. 20-02-2018: Het college besluit: Provinciale Staten door middel van brief te informeren over de voortgang bij de uitvoering van motie M126 (aangenomen door PS op 13 november 2017) inzake het verkenningsjaar biodiversiteitsdoelen en beheerdoelen binnen het Natuurnetwerk Nederland (NNN). 8-1-2018 Een extern procesbegeleider is ingeschakeld en deze procesbegeleider voert	

Onderwerp	Inhoud	Nummer	Status	Indiener	Portefeuille houder	Datum PS	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
							oriënterende gesprekken met vertegenwoordigers van de agrarische collectieven en de terreinbeheerders. Wanneer deze oriënterende gesprekken leiden tot consensus over de aanpak van het verkenningsjaar, zal de opdracht aan de extern procesbegeleider door GS worden vastgesteld en ter kennisname aan uw Statencommissie NLWM worden gezonden.	
Motie vreemd aan de orde van de dag inzake verkenning grasmengsels voor de paardenhouderij.	*PS dragen Gedeputeerde Staten op om: Een verkenning op te stellen naar de mogelijkheden om paardenhouders te ondersteunen*	*M 01-2018*	*Aangehouden*	*Kramer, F.J. (GroenLinks)*	*Bond, J.*	*12-02-2018*		*20-02-2018: reden aangehouden motie uit notulen PS 12-02-2018: "De heer KRAMER (GL): Dit gehoord*

Onderwerp	Inhoud	Nummer	Status	Indiener	Portefeuille houder	Datum PS	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
AANGEHOUDEN	*in het omschakelen naar een bloemrijk graszaadmengsel.*							*hebbende, wil ik hem aanhouden en dat hij terugkomt op het moment dat wij over natuurinclusieve landbouw praten."*
Stop bodemdaling in het Groene Hart. AANGEHOUDEN	*PS verzoeken het College van GS: * beleid te ontwikkelen waarin gestreefd wordt de bodemdaling in het Groene Hart te stoppen.*	*M57-2017*	*Aange-houden*	*Liere, A.E. van (PvdD)*	*Tekin, A.*	*02-10-2017*		*12-10-2017: Reden aanhouden motie uit notulen PS 02-10-2017: "De heer VAN LIERE (PvdD): Ik heb helaas nog niet met al mijn mede-indieners kunnen overleggen,*

Onderwerp	Inhoud	Nummer	Status	Indiener	Portefeuille houder	Datum PS	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
								maar ik zie de heer Klein in ieder geval aanschuiven. Mij heeft het verzoek bereikt om de motie aan te houden tot volgende week om integraal mee te kunnen wegen bij de Omgevingsvisie. Dat is een week uitstel en dat kan ik billijken, dus ik houd de motie aan."

Lijst openstaande toezeggingen voor commissie NLWM 29-10-2018

Onderwerp	Behandeld in	Behandeld in datum	Behandelen in	Portefeuille-houder	Inhoud	Stand van zaken
Update Overzicht kapmaatregelen	NLWM	24-09-2018	NLWM	Tekin, A.	De heer Tekin (ged.) heeft eerder een overzicht van kapmaatregelen aan de commissie toegestuurd. Hij zegt een update hiervan toe.	
Stilasfalt en N246 / N247	NLWM	24-09-2018	NLWM en M&F	Tekin, A.	De heer Klein (CU-SGP)... Hij ziet dat voor de N247 stil asfalt is voorzien, terwijl de beste oplossing voor de doorsnijding van Broek- en Waterland is nog niet bepaald. Hij vraagt of GS hier rekening mee houden. De heer Tekin (ged.) zegt toe de vraag van de heer Klein en de andere vragen over de N246 en N247 schriftelijk te beantwoorden, in samenspraak met mevrouw Post.	
Energiebesparing Omgevingsdiensten	NLWM	25-06-2018	NLWM	Tekin, A.	De heer Bond (ged.) zegt toe PS te informeren over de energiebesparingen bij de OD's.	
Luchthavenbesluit VU MC	PS	02-10-2017	NLWM	Tekin, A.	Gedeputeerde TEKIN: Terecht dat de heer Hoogervorst aandacht vraagt voor het Luchthavenbesluit. Wij hebben ook al wat technische vragen beantwoord, dat heeft u kunnen zien.	

Onderwerp	Behandeld in	Behandeld in datum	Behandelen in	Portefeuille-houder	Inhoud	Stand van zaken
					VUmc en AMC zaten in een traject naar bestuurlijke fusie, ten minste daar willen ze naartoe, alleen om daar een akkoord voor te krijgen van het mededingingsrecht hebben zij ACM om goedkeuring gevraagd en die is pas begin vorige maand afgegeven. Dat maakt de weg vrij om die gesprekken serieus aan te gaan. Ik begrijp uw ongenoegen en ook vanuit de omgeving, maar ik kan u toezeggen dat wij de gesprekken nu aangaan. Het eerste wat moet gebeuren, is de bestuurlijke fusie bekrachtigen, dat moet heel snel gebeuren, en vervolgens moeten onderzoeken plaatsvinden voor eventuele verplaatsing. Daarom kan ik niet positief reageren op de door u ingediende motie, want u vraagt een afronding rond 1 januari 2018, dat kan ik u niet toezeggen. Wat ik u wel kan toezeggen, is dat nu de weg vrij is om serieus deze gesprekken met elkaar te gaan voeren, maar wel in de	

Onderwerp	Behandeld in	Behandeld in datum	Behandelen in	Portefeuille-houder	Inhoud	Stand van zaken
					juiste volgorde. VUmc en AMC moeten eerst de gesprekken voeren, daarna onderzoek doen en dan kom ik bij u terug. Misschien is het goed als ik de heer Hoogervorst toezeg om hier binnenkort in de commissie wat nader bij stil te staan, want ik begrijp uw ongenoegen en het ongeduld dat hij hier tentoonspreidt.	
def lijst met meekoppelkansen	RWW	15-05-2017	NLWM	Loggen, C.	Dhr. Bakker vraagt hoe de conceptlijst op waarde geschat moet worden en hoe de verdeling van middelen eruit komt te zien en wat uitgevoerd kan worden. Daarnaast vraagt hij hoe de verdeling van de middelen bewaakt gaat worden. De heer Bakker heeft gelezen dat het voornemen is om de middelen middels een subsidieregeling beschikbaar te stellen, terwijl hij dacht dat er overleg zou plaatsvinden over de verdeling. Wie het eerst komt, wie het eerst maalt, lijkt hem geen goede methode voor een eerlijke verdeling.	Update 31 augustus 2017: tijdens het werkbezoek en de technische briefing op 28 september 2017 komt het onderwerp aan de orde. De verwachting is dat eind 2017 een concretere lijst komt en mogelijk een voorstel voor verdeling van de middelen en dus

Onderwerp	Behandeld in	Behandeld in datum	Behandelen in	Portefeuille-houder	Inhoud	Stand van zaken
					Gedeputeerde Loggen zegt toe dat als er een lijst met projecten komt, de commissie betrokken wordt bij de verdere uitwerking daarvan. De gedeputeerde zal hierover met de commissie overleggen.	voor de subsidieregeling.
Evaluatie Faunabeheer-eenheid Noord-Holland	NLM	23-06-2016	NLWM	Bond, J.	De heer Bond (ged.) stelt voor om over twee jaar een tussenevaluatie te doen naar de voortgang van de aanbevelingen, ook in het licht van de nieuwe Wet natuurbescherming.	

Verslag concept

Commissie Natuur, Landbouw, Water & Milieu

Datum commissievergadering	:	24 september 2018
Commissievoorzitter	:	H.J. de Graaf (vanaf 16.15 uur mw. C. Weemhoff)
Commissiegriffier	:	E. Krijgsman
Telefoonnummer/e-mail	:	023-514 3288 / krijgsmane@noord-holland.nl

Aanwezig:

Commissievoorzitter	H.J. de Graaf	
Commissiegriffier	E. Krijgsman	
Leden van de Commissie	50PLUS	mw. O.A.C. de Meij
	CDA	P.J. de Kam, mw. W. Koning-Hoeve
	CU/SGP	M.C.A. Klein, mw. M. Terlouw (duo)
	D66	W. Bakker, mw. C. Weemhoff, H.W. Struben, J.H. Rook (duo)
	GroenLinks	F.J. Kramer, mw. Z. Pels
	ONH	B.I.M. Bouberg Wilson (duo)
	PvdA	mw. A.A.J. Jellema, L.Hj. Voskuil
	PvdD	A.E. van Liere, mw. L.D. Vermaas
	PVV	D.J. van der Sluijs
	SP	mw. R. Alberts, mw. J.M.E. de Groot
	VVD	mw. E.A.S. Rommel, M.N.J.L. Tromp
CdK en Gedeputeerden	C.J.M. Loggen, A. Tekin	
Ambtelijke ondersteuning		
Notulist	Moneypenny / mw. C.E.L. Smits	

Afwezig met kennisgeving: J. Bond (ged.), N. Papineau Salm (PvdA),

Agenda

0a. Gesprek met de NAM over gaswinning Noord-Holland
0b. Technische briefing Natuurbeheersmaatregelen
1. Opening, mededelingen en terugkoppeling werkbezoeken
2. Vaststellen agenda, het verslag van de vorige vergadering, Strategische agenda NLWM, moties- en toezeggingenlijsten en C-agenda
3. Inspreekhalfuur
4. A-agenda Algemeen
4a. Voordracht Zomernota 2018
4b. Voordracht MRA begroting en werkplan 2019
5. Rondvraag gedeputeerde Bond en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa
6. A-agenda Water
6a. Voordracht VVGB Markermeerdijken
6b. Voordracht Wijzigingen begroting 2018 en 2019 Waddenfonds
7. B-agenda Water
7a. Water: Kaderrichtlijn Water - voortgangsrapportage 2018
8. Rondvraag gedeputeerde Loggen en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa
9. A-agenda Milieu
9a. Voordracht Zienswijze op resultaatbestemming 2017 Omgevingsdienst Flevoland, Gooi- en Vechtstreek
9b. Voordracht op Zienswijze op tweede begrotingswijziging 2018 van RUD Noord-Holland Noord
10. B-agenda Milieu
10a. Milieu: Discussienota GL/SP: aardgaswinning Kleine velden
10b. Schiphol/Mobiliteit: Trein als alternatief voor vliegen. Onderzoek i.o. Natuur- en Milieufederatie Noord-Holland

10c. Milieu: Ontwerp-actieplan Geluid provinciale wegen 2018-2022
11. Rondvraag gedeputeerde Tekin en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa
12. Sluiting

0a. Gesprek met de NAM over gaswinning Noord-Holland

De heren **Kelder** (development manager), **Van Eijs** (senior geomechanicus) en **Haarsma** (omgevingsmanager) van de NAM geven aan de hand van een aantal sheets een toelichting op het energieverbruik in Nederland, de gaswinning uit kleine velden buiten Groningen, gaswinning in de regio Noord-Holland en bodemdaling en bodemtrilling als gevolg van gaswinning, met speciale aandacht voor de beving in Warder. De sheets van hun presentatie worden aan de commissie toegestuurd. Twee derde van het gas uit de gasvelden in Noord-Holland is inmiddels gewonnen. De NAM verwacht nog 15 jaar gas uit deze velden te kunnen halen. Bodemdaling heeft vele oorzaken: oxidatie, constructiewerkzaamheden, inklinking, gaswinning, zoutwinning en geothermie. Het effect van gaswinning op bodemdaling is zichtbaar over een heel groot oppervlak, maar is aan het eind van de totale productietijd (een periode van tientallen jaren) minder dan 6 cm.

De heer **Tekin** (ged.) vraagt naar de verschillen tussen de uitkomsten van de metingen in 2007 en 2017. De heer **Van Eijs** geeft aan dat de bodemdaling op dit moment heel gering is. Het betreft enkele millimeters over vijf jaar, dus een centimeter in 10 jaar.

Aardbevingen komen voornamelijk voor in Groningen, maar ook elders in Nederland. Ook in Noord-Holland zijn bevingen door gaswinning en gasopslag. De frequentie is echter laag, met één beving in de 20 jaar. Dit is geen garantie voor toekomst. De beving in Warder op 5 juni was 2,5 op de schaal van Richter. De oorzaak van deze beving was de drukverdeling in de ondergrond op 2,5 tot 3 kilometer diepte. Er was relatief weinig schade. De NAM informeert de bewoners niet actief over bevingen. Er is dan wel actief contact met gemeenten en veiligheidsregio's.

De heer **Tekin** (ged.) vraagt waarom de plaats van het epicentrum onduidelijk is. De heer **Kelder** legt uit dat de gegevens van de zes meetstations van het KNMI in Noord-Nederland zijn gebundeld, waardoor de plaatsbepaling niet voor 100% zeker is. De NAM bouwt een extra meetstation in Noord-Holland om preciezer te kunnen meten. Dit station is begin 2019 gereed.

De heer **Bouwberg Wilson** (ONH) vraagt welke velden in categorie 2 vallen. De heer **Van Eijs** legt uit dat alle kleine velden in categorie 2 vallen. De aanduiding betekent dat er meer risico's zijn bij het veld, maar niet per se dat er meer of zwaardere bevingen komen. Het kan bijvoorbeeld liggen aan de mate van bewoning van de bovengrond. Groningen valt in buitencategorie 3, met heel andere risico's. In Nederland zijn ongeveer 15 velden in categorie 2.

VRAGENRONDE

De heer **Tekin** (ged.) vraagt of compressie invloed heeft op de veiligheid. De heer **Kelder** legt uit dat compressie onderdeel is van de gaswinning. De einddruk van het veld wordt alleen bereikt als compressie wordt toegepast. De compressie is meegenomen in het winningsplan.
De heer **Tekin** (ged.) doet de NAM de suggestie de bevolking actief te informeren na een beving om het vertrouwen terug te winnen. De heer **Kelder** dankt hem voor dit advies en zal dit intern benadrukken. De NAM heeft al nieuwe initiatieven gestart zoals "Steek energie in de buurt".

Mevrouw **Vermaas** (PvdD) vraagt of het risico op aardbevingen toeneemt naarmate meer gas is gewonnen. De heer **Van Eijs** legt uit dat de risico-inschatting wordt gemaakt voor de hele levensduur van het veld. Het risico neemt niet toe. Wel is een bepaalde drukdaling in het veld nodig voordat een eerste beving kan ontstaan.

De heer **Kramer** (GroenLinks) vraagt naar de definitie van veiligheid en wil weten of er noodplannen zijn voor het geval een beving anders verloopt dan de prognose. De heer **Kelder** licht toe hoe de veiligheid wordt geborgd. De NAM en de toezichthouder bespreken en monitoren plannen. Deze moeten veilig, verantwoord en duurzaam zijn. De toezichthouder geeft toestemming voor het voortzetten van gaswinning. Als een veld een toename van seismische activiteit laat zien, volgen altijd gesprekken over de veiligheid, ook met de ministier. Mogelijke maatregelen zijn productiebeperking of insluiting van het veld. De heer **Van Eijs** vult aan dat momenteel een voorstel voor nieuw beheersplan met drempelwaarden en bijbehorende maatregelen bij EZ ligt.

De heer **Zoon** (PvdD) vraagt hoe lang het duurt voordat de kans op aardbevingen verdwenen is als de productie stopt. De heer **Van Eijs** geeft aan dat er alleen in het veld Roswinkel in Drenthe, een apart veld qua geologie, direct geen bevingen meer waren na het stoppen van de productie. Er is niet met zekerheid te zeggen hoe dit in andere velden gaat. Bodemdaling zal langer doorgaan.

Mevrouw **De Meij** (50PLUS) vraagt hoeveel bodemdaling er nu is en of de inzet van compressie de daling versnelt. De heer **Van Eijs** benadrukt dat de totale daling maximaal en niet gemiddeld 6 cm is. De daling betreft nu een aantal centimeters. De compressie leidt tot een lagere einddruk, maar niet tot snellere bodemdaling.

De heer **De Kam** (CDA) vraagt om nadere toelichting op het verschil tussen "seismische activiteiten", "bodemdaling" en "beving". Hij wil ook weten hoe betrouwbaar de risicoanalyse voor veiligheid is en welke maatregelen er zijn om het risico op bevingen te verkleinen. De heer **Van Eijs** legt uit dat bodemdaling een continu geleidelijk proces is, omdat de druk in de gaslaag wordt verlaagd door de productie. Een aardbeving is het resultaat van spanningsveranderingen. Oude breuken in de ondergrond zorgen voor verspringingen in aardlagen. Deze plekken zijn zwak en als de spanning toeneemt, kan zo'n breuk een klein beetje zakken. Een aardbeving van 2,5 op de schaal van Richter is een breukoppervlak van enkele tientallen meters dat 1 of 2 cm wordt verplaatst. Omdat dit in één keer gebeurt, is het resultaat een trilling in de oppervlakte. De betrouwbaarheid van de analyse is hoog. De kans op bevingen per veld is gebaseerd op cijfers en allerlei kenmerken over alle velden in Nederland. Mogelijke maatregelen voor de ondergrond zijn er niet, behalve het stoppen van de productie. Over het terugpompen van gas is de kennis nog te beperkt om vooraf te kunnen bepalen of dat het risico beperkt.

Mevrouw **Pels** (GroenLinks) vraagt wat de NAM met lege locaties doet en of de soort bodem en gaswinning invloed op elkaar hebben. Ook wil ze weten of er een onderverdeling is in categorie 2. De heer **Kelder** geeft aan dat de NAM geen andere plannen met de locaties heeft dan gaswinning en nog moet bezien wat er te zijner tijd met de velden mogelijk is. Hierover wordt dan de dialoog gevoerd met gemeenten en belanghebbende partijen. Er zijn nu geen opslagplannen voor Middelie. De heer **Van Eijs** vult aan dat inklinking en gaswinning twee verschillende grondlagen betreffen. Inklinking van veen vindt plaats in de bovengrond en gaswinning op 2 km diepte in de ondergrond. Inklinking heeft wel effect op de waterstanden. De NAM maakt met de waterschappen een plan om verdere inklinking te voorkomen. In categorie 2 bestaat geen onderverdeling. De indeling is gebaseerd op de score op een aantal factoren.

De heer **Van der Sluijs** (PVV) vraagt of de vier schademeldingen door de beving zijn veroorzaakt. De heer **Haarsma** legt uit dat de NAM de meldingen beoordeelt maar ruimhartig vergoedt, omdat er een relatie met de beving kan zijn. De beoordeling wordt straks gedaan door RVO onder verantwoordelijkheid van het ministerie van EZ in een bindend advies conform een vaste methodiek. Desgevraagd geeft hij aan dat er geen schadebudgetten per provincie zijn.

De heer **Struben** (D66) vraagt of de gasopslag in Bergen een rol speelt bij de beving, of putten na gebruik gebruikt kunnen worden voor geothermie en wat de rol is van de locatie Den Helder. De heer **Kelder** beaamt dat gasopslag bevingen tot gevolg kan hebben. De opslag is van TAQA. Geothermie is een mogelijke toekomstbestemming voor de putten. Gesprekken met HVC hierover lopen. Den Helder is een locatie voor het doorvoeren van Noordzeegas.

Mevrouw **Alberts** (SP) vraagt welke overwegingen hebben geleid tot het stilleggen en weer opstarten van de productie in Noord-Holland. Ook wil ze weten hoe de gasproductie zich verhoudt tot het streven "van het gas af" en of op de nieuwe meetpunten ook nulmetingen worden gedaan. De heer **Kelder** geeft aan dat de NAM geen nulmetingen doet. Deze zijn niet verplicht in het winningsplan en er is geen vraag naar vanuit de bevolking. Als de nulmeting wordt verplicht door de minister, dan wordt deze gedaan. Het stilleggen van de productie komt af en toe voor, bij productieproblemen, als het gas kan niet worden opgenomen door GST/Gasunie of door boringen. Uiteindelijk gaat Nederland van het gas af, maar momenteel is de industrie de grootste afnemer met vier vijfde van al het geproduceerde gas.

De heer **Tromp** (VVD) vraagt waar het waterstof in Den Helder vandaan komt. De heer **Kelder** antwoordt dat er nu nog geen waterstof wordt geproduceerd, maar dat dit een mogelijke bestemming voor locatie Den Helder is.

De heer **Papineau Salm** (PvdA) vraagt hoeveel zonnepanelen nodig zijn om de gasproductie in Noord-Holland te vervangen. De heer **Haarsma** weet dat de hoeveelheid energie van 100 windmolens (300-350 Megawatt) een hele Wieringermeerpolder vol zonnepanelen zou vragen.

De **voorzitter** dankt de heren Kelder, Van Eijs en Haarsma voor hun toelichting.

0b. Technische briefing Natura 2000-herstelmaatregelen

De heren **Van Dalen** (programmamanager) en **Verstand** geven de commissie een update over de Natura 2000-herstelmaatregelen en de ontwikkelingen op dit dossier. De sheets van hun presentatie worden aan de commissie toegestuurd. Noord-Holland heeft natuurgebieden aangedragen die zijn aangewezen als habitatrichtlijngebied. De Wet natuurbescherming is het uitgangspunt voor het Programma Natura 2000-herstelmaatregelen en leidt tot beheerplannen per gebied. Noord-Holland heeft drie soorten bijzondere natuur: veenweide, duinen en grote wateren inclusief kustzone. De provincie is voor de laatste categorie niet eindeverantwoordelijk, maar medebevoegd gezag. Er zijn kernopgaven benoemd per soort gebied. De reguliere beheer- en herstelmaatregelen worden uitgevoerd door zes terreinbeheerders en enkele kleine particuliere beheerders. De provincie besteedt daarnaast veel aandacht aan het opheffen van weerstand tegen beheermaatregelen, in met name duingebieden.

De heer **Klein** ziet dat de omvang van de openduingebieden niet is afgenomen. De heer **Van Dalen** legt uit dat het gebied aan de oostkant van Schoorl wel is afgenomen en dat het resterende open duin monotoon vergrast duingebied is en geen gevarieerd open landschap. Het landschap is echt veranderd.

De heer **Van der Sluijs** (PVV) vraagt of de CO_2-opname door de natuur gelijk blijft. De heer **Van Dalen** legt uit dat een concreet antwoord lastig is, maar dat de vele vegetatie in het duin door de verjonging wel veel CO_2 opneemt.

De heer **Voskuil** (PvdA) mist als bijzonder natuurgebied heide- en bosgebied. De heer **Van Dalen** legt uit dat dit habitattype in Noord-Holland niet bijzonder is. De heer **Verstand** vult aan dat op de Veluwe en de Utrechtse Heuvelrug wel Natura 2000-bos- en heidegebieden zijn.

De heer **Van Dalen** gaat specifiek in op stikstof als knelpunt. Veel maatregelen in het Natura 2000-programma zijn PAS-maatregelen. De hoeveelheid stikstof in de bodem is een probleem in de duinen en de veenweidegebieden. Het Programma Aanpak Stikstof is opgezet om zowel de uitstoot en de depositie van stikstof te verminderen als ondertussen maatregelen uit te voeren in de Natura 2000-gebieden om de kwaliteit van de natuur te behouden en te herstellen.

De heer **Van de Sluijs** (PVV) vraagt hoe de economische ontwikkeling op slot raakt door stikstof. De heer **Van Dalen** legt uit dat bij het verlenen van vergunningen voor economische activiteiten in de buurt van Natura 2000-gebieden de kritische kwaliteit van deze gebieden kan leiden tot het afwijzen van vergunningen.

VRAGENRONDE

De heer **Van Liere** (PvdD) vraagt of in het huidige beleid het wetenschappelijke inzicht wordt meegewogen dat exoten juist bijdragen aan het herstel van een ecosysteem dat uit balans is. De heer **Verstand** weet dat in de duinen vooral de exoot Amerikaanse vogelkers voorkomt. Het kan zo zijn dat de exoot verschijnt door het uit balans zijn van het ecosysteem, maar het systeem blijft niet ideaal. Er worden wel maatregelen genomen. De milieudruk voor de natuur is te hoog. De exotenaanpak helpt, mits deze ook in omringende gebieden wordt uitgevoerd. De duingraslanden laten herstel zien, dus de maatregel werkt.

De heer **Kramer** (GroenLinks) vraagt hoe de hoeveelheid te kappen bomen in duingebied, bijvoorbeeld in Schoorl, wordt berekend. De heer **Van Dalen** legt uit dat het te kappen bos in Schoorl de dynamiek in de natuur in de weg staat. Er wordt maatwerk per gebied geleverd om de diversiteit op langere termijn te kunnen behouden.
Mevrouw **Koning** (CDA) vraagt naar de stand van zaken van de wijzigingen in de PAS. De heer **Van Dalen** weet dat er hoger beroep is aangetekend tegen een aantal PAS-vergunningen. De Raad van State heeft nog geen antwoord op de vragen aan het Europees Hof daarover. Zodra deze binnen zijn, doet de Raad van State uitspraak.

Mevrouw **De Groot** (SP) vraagt of de natuur beter af is als geen PAS-vergunningen worden afgegeven. De heer **Van Dalen** antwoordt dat de hoeveelheid stikstof die neerkomt op Natura 2000-gebieden een probleem is. Er zijn landelijke keuzes gemaakt over waarden, economische ontwikkelingen en natuurdoelstellingen. De provincie moet die keuzes volgen.

De heer **Struben** (D66) vraagt of bodemdaling deel uitmaakt van het beheer in veenweidegebied, of het ingrijpen op overtollige dieren in duingebied onderdeel is van beheer en hoe de samenwerking van de NAM met PNH en Waternet is. De heer **Van Dalen** zegt dat de samenwerking erg goed is, ook met de andere terreinbeheerders. Er is vanuit het programma zeker aandacht voor bepaalde soorten dieren in bepaalde gebieden, bijvoorbeeld door het monitoren van het effect van de graasdruk op de natuurdoelen. De heer **Verstand** legt uit dat de veenweidegebieden voldoende nat moeten zijn om de Natura 2000-doelen te behalen, waarbij het water ook van voldoende kwaliteit moet zijn. Er zijn geen grootschalige maatregelen in het programma voor bodemdaling en waterpeil. Vernatten om reden van bodemdaling is gunstig voor Natura 2000-doelen.

De heer **Van der Sluijs** (PVV) vraagt of de kapaanvragen voor duingebied bij de provincie binnenkomen en of de commissie een overzicht van die aanvragen kan krijgen. De heer **Van Dalen** legt uit dat de kapaanvragen niet bij de provincie worden ingediend. Als het onderdeel van een herstelmaatregel is, is geen vergunning nodig. De provincie is vaker opdrachtgever van kap. De heer **Tekin** (ged.) heeft eerder een overzicht van kapmaatregelen aan de commissie toegestuurd. Hij zegt een update hiervan toe.

De heer **De Kam** (CDA) vraagt of het programma een eenmalige actie is. De heer **Van Dalen** benadrukt dat de provincie voortdurend moet zorgen voor het behalen van de Natura 2000-doelen. De Natura 2000-gebieden zijn aangewezen en de doelen staan vast. Het PAS kent drie periodes van zes jaar, waarvan de eerste tot 2021 loopt.

De heer **Klein** (CU/SGP) vraagt of de vogelstand in het duingebied is afgenomen door recente oorzaken en tot welke situatie de herstelmaatregelen moeten leiden. Ook wil hij weten hoe de monitoring van het effect van stikstofmaatregelen verloopt. De heer **Verstand** geeft aan dat de beheerders de provincie informeren over de stand van het duin en dat zij in de afgelopen decennia een toenemende achteruitgang melden. De milieucondities zijn al langer slecht. Hopelijk verbeteren die de komende jaren, maar de trend voor openduingrasland is negatief.
De heer **Klein** (CU/SGP) is verbaasd dat de verhoogde inzet op herstel en beheer sinds 1993 niet tot verbetering heeft geleid. De **voorzitter** vindt dit een politieke vraag.
De heer **Van Dalen** vult aan dat er verschillende monitoringstrajecten voor de herstelmaatregelen zijn, op basis van landelijke procesindicatoren. Veel maatregelen vragen een langjarige inzet om tot het gewenste doel te komen. In Noord-Holland wordt vooral met vegetatiekartering gewerkt.

De heer **Van Liere** (PvdD) meent dat de duinbrand in Schoorl veel openheid in het landschap heeft veroorzaakt, die de vogelstand echter niet heeft geholpen. De heer **Van Dalen** legt uit dat veel bomen zijn verbrand en tot as zijn vergaan. Dit is een goede voedingsbodem, maar leidt tot grassig monotoon openduingebied. Dit is niet de gewenste kwaliteit, dus zijn meer maatregelen nodig.

De **voorzitter** dankt de heren Van Dalen en Verstand voor hun toelichting.

1. Opening, mededelingen en terugblik werkbezoeken

De **voorzitter** opent de vergadering en heet allen welkom, speciaal mevrouw Terlouw en de heer Tromp als nieuwe commissieleden. De heer Bond is afwezig en wordt vervangen door de heer Tekin.
Op 27 september zijn de BOT-overleggen over Schiphol met de heer Benschop en over het Waddenfonds. Op 1 oktober is het werkbezoek aan de wetlands boven Amsterdam. Commissieleden kunnen zich tot en met morgen opgeven. Er wordt nog gezocht naar een datum voor het werkbezoek aan Lelystad.
Hij hanteert de spreektijden voor 3,5 vergaderuur.

2. Vaststellen agenda, het verslag van de vorige vergadering, Strategische agenda NLWM, moties- en toezeggingenlijsten en C-agenda

De agenda wordt ongewijzigd vastgesteld.
Het verslag van 25 juni 2018 wordt ongewijzigd vastgesteld.
De Strategische Statenagenda wordt ongewijzigd vastgesteld.

De moties- en toezeggingenlijsten worden ongewijzigd vastgesteld.
De C-agenda wordt ongewijzigd vastgesteld. C-agendapunt 16.e wordt op verzoek van de PvdD op de B-agenda van 29 oktober besproken.

De heer **Van der Sluijs** (PVV) vraagt of de technische briefings meer verspreid kunnen worden gepland. De voorzitter merkt op dat de meeste technische briefings op verzoek van PS worden georganiseerd en niet verplicht zijn.

3. Inspreekhalfuur
Er is één aanmelding voor het inspreekhalfuur.

INSPRAAK
De heer **Stapersma** spreekt namens de Samenwerkende Vogelwerkgroepen Noord-Holland (SVN) in over het schieten van smienten in het kader van de schadebestrijding. Zijn bijdrage is als bijlage bij gepubliceerd. Hij vraagt aan PS om verdere rechtsgang te stoppen, nu de provincie voor de vijfde maal een rechtszaak heeft verloren, en geen ontheffing te verlenen voor het schieten van smienten.

VRAGENRONDE
Mevrouw **Pels** (GroenLinks) vraagt of de heer Stapersma weet waarom de provincie steeds doorprocedeert bij verlies. De heer **Stapersma** begrijpt dit niet meer. De eerste zaken betroffen de onderliggende data, nu gaat het over de inhoud. De uitspraak zegt duidelijk dat wat de provincie wil in strijd is met nationaal en internationaal recht. Hij stuurt deze uitspraak aan PS toe.

De heer **Van Liere** (PvdD) vraagt of er in de schadecijfers een effect te zien is van het niet schieten van smienten en wat de inspreker vindt van het feit dat de provincie geen nieuwe argumenten heeft aangedragen in de laatste zaak. De heer **Stapersma** weet niet of het standpunt van de provincie is gewijzigd sinds de zittingsdag op 18 augustus. Schade moet in een veel grotere context en in langjarige trends worden bezien. Er is zelden een rechtstreekse trend tussen het aantal geschoten smienten en de hoeveelheid schade.

De **voorzitter** dankt de inspreker voor zijn bijdrage.

4. A-agenda Algemeen
4a. Voordracht Zomernota 2018
De **voorzitter** licht het agendapunt toe en geeft het in bespreking.

COMMISSIEBEHANDELING
De heer **Bouberg Wilson** (ONH) heeft zijn opmerkingen ingebracht in de commissie M&F.

De heer **Klein** (CU/SGP) vraagt waarom natuurinclusieve landbouw niet is begroot voor 2019 en 2020 en of dit in de begroting wordt gerepareerd.

Mevrouw **De Meij** (50PLUS), mevrouw **Jellema** (PvdA) en de heer **De Kam** (CDA) hebben geen opmerkingen.

De heer **Van Liere** (PvdD) vraagt waarom de jachthuurtarieven in Noord-Holland zijn verlaagd. Mevrouw **Pels** (GroenLinks) sluit zich bij deze vraag aan.

Mevrouw **De Groot** (SP) meldt dat haar technische vragen zijn beantwoord en heeft geen andere opmerkingen.

De heer **Van der Sluijs** (PVV) vraagt waarom de provincie het opruimen van drugsafval niet volledig vergoedt.

De heer **Struben** (D66) heeft geen opmerkingen over de Zomernota voor deze commissie en zal in PS vragen stellen over de Duinpolderweg.

Mevrouw **Rommel** (VVD) vraagt naar de ontwikkeling in faunaschade.

De heer **Tekin** (ged.) weet dat motie 110 ziet op natuurinclusieve landbouw in 2018 en 2019. Voor deze periode zijn de middelen door PS toegekend. In de loop van 2019 wordt bezien of en hoeveel geld nodig is voor de jaren daarna.

Hij zegt toe aanvullende informatie over de jachthuurtarieven vóór de PS-vergadering aan de commissie toe te sturen.
Voor het vergoeden van het opruimen van drugsafval is een landelijke regeling van kracht. Die wordt namens alle provincies uitgevoerd door Noord-Brabant. Het gaat om het opruimen van drugsafval in natuurgebieden. In IPO-verband wordt gesproken over mogelijke verlenging van de regeling.

De heer **Van der Sluijs** (PVV) vraagt of GS inzetten op actie op landelijk niveau.

De heer **Tekin** (ged.) herhaalt dat dit in IPO-verband wordt besproken.
De faunaschade is de afgelopen jaren flink gestegen. De provincie moet 95% hiervan vergoeden en wil het bedrag anders begroten. Het is afwachten hoe het schadebedrag voor het komende jaar uitpakt.

De **voorzitter** concludeert dat de *Voordracht Zomernota 2018* met het verslag van deze vergadering wordt doorgeleid naar PS van 8 oktober 2018.

4b. Voordracht MRA begroting en werkplan 2019
De **voorzitter** licht het agendapunt toe en geeft het in bespreking.

COMMISSIEBEHANDELING
Mevrouw **Rommel** (VVD), de heer **Struben** (D66), mevrouw **Jellema** (PvdA), de heer **Van der Sluijs** (PVV), mevrouw **Alberts** (SP), mevrouw **Pels** (GroenLinks), de heer **Van Liere** (PvdD), 50PLUS en de CU/SGP hebben geen opmerkingen bij deze voordracht.

Mevrouw **Koning** (CDA) ziet dat niet bij alle bestedingen doel en resultaat duidelijk is, bijvoorbeeld bij de aanstelling van een kwartiermaker/curator Landschap. Ze vraagt of bij alle wijzigingen de belangen van de bewoners, ondernemers en agrariërs geborgd zijn en welk doel GS nastreven met de Landschapscompensatieregeling en het Landschapsfonds. Het CDA is positief over het versnellen van acties uit het Projectplan herstructurering wijken in relatie tot gezondheid en de transformatie van verpauperde plekken binnen de Greenport en roept de regiegroep op alleen geld uit te geven als er concrete resultaten zijn.

De heer **Bouberg Wilson** (ONH) ziet voortaan graag SMART-geformuleerde doelen.

De heer **Tekin** (ged.) legt uit dat ook GS graag concrete acties zien. De gedeputeerden zijn voorzitter van de verschillende portefeuilleoverleggen en zijn aanspreekbaar op concrete resultaten daaruit.
De kwartiermaker is aangesteld om te onderzoeken of een gezamenlijk verhaal over het metropolitane landschap nuttig is. GS hopen hierover eind 2018, begin 2019 meer duidelijkheid te hebben. Het curatorschap begon alleen voor de regio Laag-Holland en is opgeplust naar de gehele MRA om de integrale opgaven het hoofd te kunnen bieden.
Het Landschapsfonds is bedoeld voor onderzoek naar de wijze waarop landschap wordt gefinancierd. Dit onderzoek loopt. De regiegroep hoopt eind 2018 de rapportage te hebben om aan de hand daarvan de discussie te voeren over de geldstromen en de grote toekomstige opgaven. Alle stakeholders zijn betrokken.

Mevrouw **Koning** (CDA) vraagt of het begrote geld alleen voor onderzoeken is bedoeld.

De heer **Tekin** (ged.) vult aan dat een groot deel van de post voor de curator, ongeveer €40.000, voor onderzoek is. Voor het Landschapsfonds is via een andere route al een reservering gemaakt.

De **voorzitter** concludeert dat de *Voordracht MRA begroting en werkplan 2019* met het verslag van deze vergadering wordt doorgeleid naar PS van 8 oktober 2018.

5. Rondvraag gedeputeerde Bond en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa
Mevrouw **Alberts** (SP) vraagt naar aanleiding van de inspraak of GS doorgaan met procederen. De heer **Tekin** (ged.) meldt dat GS nog niet hebben besloten of verdere rechtsgang wordt gezocht. De heer Bond komt hierop terug tijdens de oktobervergadering.
Mevrouw **Alberts** (SP) vindt dat de provincie haar knopen moet tellen na vijf keer verlies. De heer **Tekin** (ged.) herhaalt dat GS nog niet hebben besloten over eventueel verder procederen.

Mevrouw **Pels** (GroenLinks) heeft mogelijke bestuursleden voor de Faunabeheereenheid (FBE)

gesproken. Om verder te komen in dit proces is een uitspraak van PS nodig over de definitie van duurzaam beheer. Ze doet de suggestie hiervoor een expertmeeting te organiseren, om met enkele experts na te denken over het begrip "duurzaam beheer" en de juridische kanten ervan.
De **voorzitter** betwijfelt of dit aan PS is.
Mevrouw **Alberts** (SP) steunt het idee, maar ontvangt graag nadere informatie waarop alle fracties kunnen reageren.
Mevrouw **Weemhoff** (D66) meent dat deze discussie inmiddels achterhaald is.
De **voorzitter** concludeert dat de standpunten van de andere fracties volgen naar aanleiding van de schriftelijke informatie van GroenLinks.

De heer **Van Liere** (PvdD) vraagt naar aanleiding van het onderzoeksrapport Praktijkproef lasers voor beperking ganzenschade of GS beleid over lasers als preventieve verjager willen opstellen. De heer **Tekin** (ged.) verwacht dat lasers verboden zullen worden. GS schrijven daarom geen beleidskader voor de inzet van lasers.
De heer **Van Liere** (PvdD) snapt dat een eventueel beleidskader afhangt van de uitkomst va de landelijke discussie over een verbod, maar vraagt GS om een actieve opstelling om schade te voorkomen. De heer **Tekin** (ged.) wil niet op de zaken vooruitlopen. GS zien op dit moment geen noodzaak om een beleidskader op te stellen en wachten de wetgeving op dit onderwerp af.
De heer **Van Liere** (PvdD) neemt aan dat GS PS actief informeren als er kansen liggen. De heer **Tekin** (ged.) beaamt dit.

6. A-agenda Water

6a. Voordracht VVGB Markermeerdijken

De **voorzitter** geeft als eerste het woord aan twaalf insprekers. *(De inspraakbijdragen worden bij de commissiestukken gepubliceerd, indien aangeleverd.)*

INSPRAAK
Mevrouw **Verhorst-Van Leeuwen** spreekt namens de Dorpsraad Uitdam en Stichting De Kwade Zwaan in over de gewenste burgerparticipatie bij het voorgenomen dijkontwerp in Uitdam. Ze vraagt PS om nog geen verklaring van geen bedenkingen (VVGB) af te geven.

Mevrouw **Vermaas** (PvdD) vraagt namens hoeveel inwoners mevrouw Verhorst spreekt. Mevrouw **Verhorst** spreekt namens het gehele dorp.

De heer **Klein** (CU/SGP) vraagt of er overleg is geweest met de Alliantie over de ontwerpateliers.
Mevrouw **Verhorst** antwoordt dat steeds is toegezegd dat het eerst om het ontwerp ging en dat de invulling later zou volgen in een ontwerpatelier. Nu ligt er ineens een eindbeeld.

Mevrouw **De Groot** (SP) vraagt of toch begroeiing mogelijk is op de dijk bij Uitdam. Mevrouw **Verhorst** verwacht bij een beschermd monument geen basaltblokken met daartussenin grit. Op de dijk bij Hoorn groeit na vier jaar niets meer.

INSPRAAK
De heer **Kluessien** spreekt namens stichting Zuyderzeedijk in over de knelpunten in het ontwerpproces. Bewoners hebben niet overal kunnen participeren.

INSPRAAK
Mevrouw **Neppelenbroek** spreekt namens de Stichting Behoud Waterland in over het feit dat het plan en de onderbouwing ervan nog niet voldoen aan een goede ruimtelijke ordening en niet kan worden getoetst aan geldende beleidsregels. Ze vraagt PS om nog geen VVGB af te geven.

Mevrouw **De Groot** (SP) vraagt wat mevrouw Neppelenbroek bedoeld met een "levend monument". Dit zijn niet de woorden van mevrouw **Neppelenbroek**. In de stukken wordt gesproken over behoud door ontwikkeling, maar er moet getoetst worden aan het bestaande monument.

Mevrouw **Vermaas** (PvdD) vraagt welke mogelijkheden niet zijn onderzocht. Mevrouw **Neppelenbroek** weet dat er constructieve alternatieve combinatieoplossingen zijn die onvoldoende zijn onderzocht. Bij de MMA's (meest milieuvriendelijke alternatief) zijn de randvoorwaarden sober, robuust en doelmatig zwaar meegewogen, wat zorgt voor een trechter naar bepaalde oplossingen.

De heer **Kramer** (GroenLinks) vraagt of bewoners inderdaad geen inzage hebben gehad in de nadere review. Mevrouw **Neppelenbroek** beaamt dit. Ze weet wel dat de bevindingen daaruit niet leiden tot aanpassing van het ontwerp.

De heer **Bouberg Wilson** (ONH) vraagt of het MMA niet verenigbaar is met de randvoorwaarden. Mevrouw **Neppelenbroek** herhaalt dat dit juist wel het geval is.

INSPRAAK
Mevrouw **Kasanmoentalib** spreekt namens de IJsselmeervereniging in over trots op cultureel erfgoed en respect voor het verleden, in combinatie met aandacht voor moderne technologie en gevoel voor schoonheid. Deze combinatie verdient navolging, ook in de versterking van een van de oudste dijken van Nederland.

Mevrouw **Vermaas** (PvdD) meent dat er ook technische mogelijkheden zijn onderzocht. Mevrouw **Kasanmoentalib** zegt dat constructieve initiatieven vaak niet aan de orde waren omdat ze niet duurzaam zouden zijn. Ze denkt dat ze niet grondig aan de orde zijn geweest in de MMA's.

Mevrouw **De Groot** (SP) vraagt of de gevraagde wijzigingen invloed hebben op de veiligheid van de dijk. Mevrouw **Kasanmoentalib** legt uit dat de wijzigingen per module verschillen, maar bijvoorbeeld ook grotere versterkingen bevatten.

De heer **Rook** (D66) vraagt waar de leden van de IJsselmeervereniging vandaan komen. Mevrouw **Kasanmoentalib** antwoordt dat de vereniging 1.300 leden heeft uit het hele IJsselmeergebied.

INSPRAAK
Mevrouw **Bouwman** spreekt namens de Stichting Zuyderzeedijk in over het gebrek aan bewonersparticipatie bij het ontwerp van de dijk bij Warder en vraagt PS om nog geen VVGB af te geven.

Mevrouw **Vermaas** (PvdD) vraagt of de constatering dat de dijk tussen Warder en Edam veilig genoeg is tot aanpassingen in het projectplan heeft geleid. Mevrouw **Bouwman** legt uit dat op dat stuk geen asverschuiving meer nodig is, maar dat er een binnen- en buitendijkse versterking met behoud van het monument komt. Het is onduidelijk waarom niet de gehele dijk op deze minder ingrijpende manier kan worden versterkt.

De heer **Bouberg Wilson** (ONH) vraagt of waarom er geen bewonersparticipatie is geweest. Mevrouw **Bouwman** geeft aan dat bewoners wel via de gemeente Edam-Volendam op het eerste plan konden reageren, maar dat ze zijn verrast door het nieuwe plan met afgraving van de dijk.

Mevrouw **De Groot** (SP) vraagt of de bewoners met extra uitleg en openheid wel akkoord gaan met de oplossing. Mevrouw **Bouwman** ziet graag op meer plekken dezelfde beperkte aanpassing van de dijk. Recent archeologisch onderzoek heeft uitgewezen dat het een massieve dijk is.

INSPRAAK
Mevrouw **Van der Meer** spreekt namens de Stichting Zuyderzeedijk in over de onvergunbaarheid van delen van het nieuwe plan voor de dijk. Ze vraagt PS nog geen VVGB af te geven.

Mevrouw **Vermaas** (PvdD) vraagt welke alternatieve oplossingen niet zijn onderzocht. Mevrouw **Van der Meer** merkt op dat bijvoorbeeld bij module 13 de lichte damwand niet is onderzocht, omdat er al twee grondversterkingsalternatieven waren.

Mevrouw **Rommel** (VVD) vraagt of de burgerparticipatie later in het proces is verbeterd. Mevrouw **Van der Meer** heeft veel contact gehad met de Alliantie. Het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK) heeft nooit contact gezocht, maar de bewoners gingen naar alle informatiebijeenkomsten. Er konden echter geen vragen worden gesteld over alternatieven.

Mevrouw **De Groot** (SP) vraagt of mevrouw Van der Meer met leden van het AB van het HHNK heeft gesproken. Mevrouw **Van der Meer** beaamt dit.

INSPRAAK
De heer **Van der Maarel** spreekt namens de Stichting Zuyderzeedijk en als bewoner van Warder in en vraagt PS om nog geen VVGB af te geven. Er is veel verzet tegen de plannen. Hij vraagt waar de haast

en schimmigheid in het besluitvormingsproces op zijn gebaseerd en betreurt het feit dat er geen innovatieve oplossingen worden gekozen in dit omvangrijke project.

Mevrouw **De Meij** (50PLUS) vraagt of de stichting een WOB-verzoek heeft gedaan voor alle onderzoeken. De heer **Van der Maarel** weet dat er WOB-verzoeken zijn gedaan, maar dat veel informatie was weggelakt.

INSPRAAK
De heer **Stern** spreekt namens de Stichting Zuyderzeedijk in over het besluitvormingsproces over de plannen voor de dijkversterking bij HHNK. Hij pleit voor respect voor het dijkmonument, voor meer tijd om alternatieven te bestuderen en voor burgerparticipatie.

Mevrouw **De Groot** (SP) vraagt of het nemen van meer tijd wel kan met de verwachte zeespiegelstijging. De heer **Stern** merkt op dat al veel langer bekend is dat de zeespiegel stijgt en meent dat dit niet acuut tot een nieuwe aanpak leidt.

INSPRAAK
De heer **Korsse** spreekt namens Pampus BV in over het weidevogelleefgebied Waterlandse Weide. Dit natuurgebied gaat verloren in de nieuwe plannen voor de Markermeerdijk, maar er is een alternatieve versterking voorhanden.

De heer **Klein** (CU/SGP) vraagt waarom het alternatief niet is gekozen. De heer **Korsse** kan dit niet uitleggen.

De heer **Rook** (D66) vraagt of de planning in gevaar komt als een onteigeningsprocedure voor het depot wordt gestart. De heer **Korsse** merkt op dat voor zowel het gronddepot als de dijkversterking particuliere gronden worden beoogd en dat de eigenares niet direct bereid is om mee te werken. Naast tijd is hiervoor bovendien een aanzienlijke investering nodig.

INSPRAAK
Mevrouw **Daan** spreekt namens Stichting De Kwade Zwaan in over het in stand houden van het karakter en het dijklichaam van de monumentale dijk. Dit is blijkens de plannen voor de Alliantie geen uitgangspunt. Ze vraagt PS daarom nog geen VVGB af te geven.

Mevrouw **Vermaas** (PvdD) vraagt of het hergebruik van Noorse steen consequenties heeft voor de veiligheid van de dijk. Mevrouw **Daan** meent dat dit niet minder veilig is dan het storten van breuksteen.

INSPRAAK
De heer **Van der Geld** spreekt namens het Weidevogelleefgebied Pampus in over de gevolgen van de aanleg en versterking van de dijk voor het unieke natuurgebied Waterlandse Weide.

INSPRAAK
De heer **Posthumus**, burgemeester in Koggenland, spreekt namens de gemeenteraad van Koggenland en de inwoners van Scharwoude in over de waarde van de Markermeerdijk voor Scharwoude. Hij pleit voor een toets door een afhankelijke partij op mogelijke alternatieve oplossingen en op het werk van de reviewcommissie.

De heer **Voskuil** (PvdA) vraagt of de gemeenteraad weet dat dat de situatie van de dijk bij Scharwoude de beoogde rigoureuze aanpak vraagt en of de raad zelf een onafhankelijke beoordeling van het projectplan wil laten doen. De heer **Posthumus** beaamt dat de aandachtspunten in de dijk bekend zijn en merkt op dat de inwoners zelf experts hebben ingeschakeld.

De heer **Bakker** (D66) vraagt of een extra toets nodig is omdat alle eerdere toetsen niet onafhankelijk zijn en wat een extra toets kan opleveren. De heer **Posthumus** geeft aan dat de samenstelling van de reviewcommissie buiten iedereen om is gegaan en dat de onderzoeksopdracht onduidelijk is. Ook is alleen een memo over de uitkomsten beschikbaar voor de inwoners. De gang van zaken in de afgelopen twaalf jaar heeft tot wantrouwen bij de inwoners geleid.

Mevrouw **De Groot** (SP) vraagt wat voor toets de heer Posthumus voorstelt, hoeveel tijd deze kost en welke onafhankelijke deskundige hij wil inschakelen. De heer **Posthumus** wil graag samen met PS en de inwoners een deskundige kiezen, bijvoorbeeld oud-gedeputeerde Waterman uit Zuid-Holland.

De heer **Bouberg Wilson** (ONH) vraagt waarom de gemeenteraad vindt dat de inwonersparticipatie en
de kosten en technische oplossingen beter kunnen. De heer **Posthumus** verwijst naar de beoordeling van de berekeningen van de Alliantie door verschillende deskundigen. De commissie MER heeft aangegeven dat de gekozen oeverdijk 30 tot 70% duurder is. Als HHNK daarop antwoordt dat het subsidiabel is, dan is het te duur.

Mevrouw **Vermaas** (PvdD) uit haar zorg over het gevoel van de inspreker dat de reviewcommissie niet onafhankelijk is. De heer **Posthumus** benadrukt dat de commissie werkte met een vooraf onbekende opdracht en dat het toetsresultaat niet wordt gedeeld. Er is geen betrokkenheid van burgers, waardoor er onvoldoende vertrouwen is dat de waterveiligheid vooropstaat.
Mevrouw **Vermaas** (PvdD) vraagt of hij twijfelt aan de uitkomsten van de reviewcommissie. De heer **Posthumus** heeft onvoldoende inzicht om alles te kunnen toetsen, maar is niet overtuigd door het memo over het rapport.

De **voorzitter** dankt alle insprekers voor hun bijdrage. Hij licht het agendapunt toe en geeft het in bespreking.

EERSTE TERMIJN
Mevrouw **Vermaas** (PvdD) heeft een punt van orde. Ze vraagt of het memo over de reviewcommissie betrokken kan worden in de bespreking. De **voorzitter** bevestigt dat het memo openbaar is.

De heer **Van der Sluijs** (PVV) maakt alle insprekers een compliment over hun betrokkenheid en kennis van het dossier. De plannen zijn een dijk van een opgave, ook voor PS. Hij vraagt GS hoe de burgerparticipatie heeft plaatsgevonden en hoe deze kan worden verbeterd. Ook wil hij weten of nog aanpassingen mogelijk zijn in de plannen en of er mogelijkheden zijn om het verlies van groen door de plannen te compenseren.

Mevrouw **De Groot** (SP) denkt dat de toegenomen zeespiegelstijging invloed kan hebben op de plannen voor de Markermeerdijken. Ze wil de VVGB eerst bespreken in haar fractie, omdat de afweging tussen het belang van alle Noord-Hollanders en dat van de directe omwonenden van de dijk ingewikkeld is. Veel dijkbewoners voelen zich niet gehoord en hun inzet is verschillend, terwijl de keuzes op zich al ingewikkeld zijn. De adviezen van de commissie MER moeten worden gevolgd. PS moeten in ieder geval nog de meekoppelkansen beoordelen.

De heer **Kramer** (GroenLinks) benadrukt dat de vraag is of de uitkomsten van het planproces zonder bedenkingen passen bij een goede ruimtelijke ordening en of de input van omwonenden daartoe voldoende is benut. Hij vraagt hoe het kan dat het gevoel leeft dat de burgerparticipatie niet voldoende was en dat alternatieven onvoldoende zijn onderzocht. Cocreatie hoeft niet te leiden tot overeenstemming, maar kan wel bijdragen aan betere en maatschappelijk meer gedragen oplossingen. De verantwoordelijkheid voor het missen van deze kans om maatschappelijk draagvlak te creëren ligt overigens niet bij de provincie. Verschillende alternatieven hebben in de totaalaanpak te weinig aandacht gekregen. GroenLinks meent dat bij een gecombineerde aanpak volstaan had kunnen worden met minder vergaande oplossingen voor versterking. De dijk is een beschermd monument en moet zo veel mogelijk worden gespaard, ook als ingrepen nodig zijn voor de veiligheid. Natuurcompensatie en meekoppelkansen mogen geen argument zijn voor grootschalige ingrepen. GroenLinks heeft bedenkingen bij de plannen en wil minder impact op dijk, natuur en landschap. Nader overleg met betrokkenen over alternatieven en de recente review is gewenst.

Mevrouw **Vermaas** (PvdD) meldt dat dijken die niet veilig zijn, versterkt moeten worden, zeker nu door klimaatverandering het weer extremer wordt. De Markermeerdijk voldoet sinds 2016 niet meer aan de veiligheidsnormen. Het plannen van de versterking van de dijk is een moeizaam proces gebleken. Ze vraagt of dit niet anders had gekund. Er zijn veel zienswijzen ingediend en er is inspraak geweest, maar zeker na de inspraakronde vandaag is duidelijk dat het moment van beslissen nog niet is aangebroken. De PvdD ziet veel losse eindjes en vraagt of GS van mening zijn dat alle mogelijkheden tot verbetering van de plannen zijn benut.

Mevrouw **De Meij** (50PLUS) dankt de indieners van de zienswijzen voor hun betrokkenheid en twijfelt niet aan nut en noodzaak van de dijkversterking. Ze uit de zorg dat veel mensen zich niet gehoord voelen en begrijpt niet waarom een WOB-verzoek niet tot transparante informatie leidt. Zo kunnen bewoners zich geen oordeel vormen over de geschiktheid van alternatieven. 50PLUS schort de

beoordeling van de VVGB op tot de Statenvergadering en roept GS op om tafel te gaan met bewoners om uit te leggen waarom alternatieven niet mogelijk zijn.

De heer **Klein** (CU/SGP) dankt alle betrokkenen voor het vele werk dat is verzet voor de planvorming voor de Markermeerdijken. De voorgestelde plannen zijn ingrijpend. Hij is kritisch geweest over de inzet van een publiek-privaat consortium in het proces tot nu toe, gezien de verschillende belangen die een rol spelen. Er is een groot verschil van inzicht over de waarde en het nut van participatie. Hij dankt GS voor de extra review, maar vraagt of GS van mening zijn dat alle alternatieven voldoende onderzocht zijn, of de review objectief genoeg was, dat uitstel van de VVGB kan leiden tot een beter plan, of er ruimte is voor inspraak en burgerparticipatie bij de detailuitwerking en wat de relatie van de dijkplannen is met ontwikkelingen in het NNN en natuurgebied Waterlandse Weide.

De heer **Bouberg Wilson** (ONH) weet dat alle stakeholders veel tijd en geld in het planproces hebben gestoken om tot gedragen keuzes te komen. Hij geeft aan dat de antwoorden op zijn technische vragen en de bijdrage van de insprekers ertoe leiden dat ONH nog geen VVGB wil afgeven. Hij sluit zich aan bij de vragen van de CU/SGP.

Mevrouw **Rommel** (VVD) merkt op dat de versterking van de dijk noodzakelijk is. De betrokkenheid van alle partijen is erg groot en alle input heeft geholpen bij de beeldvorming over het plan en de wijzigingen die zijn doorgevoerd. Ze vraagt GS de komende tijd in gesprek te blijven met de bewoners en wil meer weten over de onderzoeksvraag en het rapport van de reviewcommissie.

De heer **Kramer** (GroenLinks) vraagt of dit vervolggesprekken over alternatieven of alleen over details van het ontwerp op hoofdlijnen zijn.

Mevrouw **Rommel** (VVD) weet dat er nog geen definitief plan is en wil dat de provincie waar mogelijk in gesprek blijft met de bewoners.

De heer **Kramer** (GroenLinks) meent dat het plan definitief is, omdat PS worden gevraagd om een VVGB. Hij vraagt of de VVD de VVGB wil uitstellen.

Mevrouw **Rommel** (VVD) heeft geen bedenkingen bij het voorliggende plan, maar begrijpt dat het uitvoeringsplan nog niet definitief is. Het is van belang dat de inwoners daarbij betrokken blijven.

De heer **Bakker** (D66) merkt op dat het bij de VVGB gaat om de vraag of er sprake is van een goede ruimtelijke ordening. Het participatieproces is hier onderdeel van en het is zorgelijk dat er signalen zijn dat dit niet goed is verlopen. De plannen zijn op onderdelen aangepast, maar mensen hebben het gevoel dat ze niet alle informatie hebben. Geslaagde participatie vraagt om uitleg van de keuzes en de belangenafweging. Hij vraagt GS hoe het participatieproces verder verloopt en welke ruimte er is voor aanpassing van details, zeker bij een gronddepot in een natuurgebied. Voor D66 staat de veiligheid van de Noord-Hollanders voorop, maar die kan op verschillende manieren worden gegarandeerd. Het dijkmonument moet zo veel mogelijk gespaard blijven, natuurwaarden moeten overeind blijven en moeten extra worden gecompenseerd. Het MMA gaat hier ook vanuit, maar er zijn plekken waar hiervan wordt afgeweken. D66 kan op diverse plekken de onderbouwing daarvan volgen, maar vindt het "lastig uitbreidbaar en inspecteerbaar" zijn van voorkeursalternatieven geen argument. De heer Bakker vraagt of in enkele gevallen de kosten van het MMA de doorslag hebben gegeven en of met meer geld betere oplossingen gekozen hadden kunnen worden. Hij is blij met de review, maar vraagt waarom belanghebbenden niet zijn betrokken en of de resultaten breder kunnen worden gedeeld, liefst nog voor de Statenvergadering. D66 kan nog geen VVGB afgeven.

Ook de heer **Voskuil** (PvdA) refereert aan de hoge mate van betrokkenheid bij alle bewoners en belanghebbenden. Iedereen wil dat de dijk veilig is. PS zullen een gedegen afweging maken. Er is veel tijd en energie gestoken in participatie, maar bewoners herkennen zich niet in de oplossingen en voelen zich niet gehoord. Er zijn dus nog stappen te zetten in de inhoud en vorm van de communicatie, zoals de toegankelijkheid van documenten. Wantrouwen vergroot het verzet en de ruis over mogelijke alternatieven. Niet alle Statenleden zijn waterdeskundige, zij moeten dus vertrouwen op de kennis van onafhankelijke experts. Het huidige dijkprofiel voldoet niet meer gezien de belasting en de faalmechanismes. De afweging over de complexe en zeer technische plannen is lastig. Hij vraagt of de VVGB ook geldt voor de plandelen die nog moeten worden uitgewerkt en roept GS op om met de Alliantie een alternatief te zoeken voor het depot in de Waterlandse Weide.

De heer **De Kam** (CDA) hoopt dat alle cultuurhistorische verhalen over de Markermeerdijken met de versterking behouden blijven. Dankzij alle insprekers is niet gekozen voor een lange homogene dijk, maar zijn per meter analyses en plannen gemaakt. In het komende project hebben overheid en inwoners elkaar weer nodig. Hij vraagt GS om toe te zien op de verdere detaillering van de plannen, met ruimte voor maatwerk en tijd en aandacht voor direct betrokkenen. Het CDA blijft dit project in PS en in de Waterschapsfractie met grote betrokkenheid volgen.

De heer **Loggen** (ged.) dankt alle insprekers en commissieleden voor de inbreng en vragen over de problematiek. Hij snapt dat er veel liefde voor het dijkgebied is, maar alle partijen staan voor een heel grote opgave. Die moet worden ingevuld op een wijze die op zo breed mogelijke steun kan rekenen en zo toekomstbestendig mogelijk is, ook in het kader van de uitdagingen rond klimaatadaptatie. Hij zegt toe het recente Deltares-rapport over zeespiegelstijging voor en na 2050 aan de commissie toe te sturen. In 2006 is 33 kilometer dijk afgekeurd op basis van objectieve wettelijke normen. De dijk is een uniek stukje Nederland, met een zo verschillende ondergrond dat verschillende en robuuste oplossingen nodig zijn. GS zijn ervan overtuigd dat is geprobeerd om de beste oplossing te kiezen.
In de brief van 29 augustus hebben GS veel vragen beantwoord, maar de heer Loggen loopt de vragen themagewijs nogmaals door. De nut- en noodzaakdiscussie is terecht, maar er zijn wettelijke normeringen die versterking nodig maken. Hij benadrukt dat de heer Frijlink, voorzitter van de reviewcommissie, een zeer gerespecteerd wetenschapper is en vindt het niet terecht om de bevindingen van deze commissie in twijfel te trekken.
Vragen over de betrokkenheid zijn begrijpelijk, net als de onderwerpen die ze betreffen. Gedeputeerde benadrukt dat de kosten niet de doorslag hebben gegeven, omdat de ontwerpen steeds zijn getoetst aan zestien parameters. Een constructieve oplossing is niet overal mogelijk en wenselijk, gezien die beoordelingsparameters. Gedeputeerde noemt als voorbeeld een mogelijke damwand bij Durgerdam. Die is niet mogelijk, omdat het een buitengewoon kwetsbare locatie is met huizen met zwakke funderingen. Deze uitleg is ook in het AB van het HHNK besproken. Er zijn veel alternatieven onderzocht. Wellicht zijn er in de toekomst nieuwe mogelijkheden, maar binnen de MER zijn altijd drie of vier alternatieven onderzocht. Alle plannen zijn ook besproken in de klankbordgroep, waarin ook dijkbewoners participeren.

Mevrouw **Vermaas** (PvdD) meent dat in Opperwoud maar twee oplossingen zijn onderzocht.

De heer **Loggen** (ged.) heeft dit niet paraat. Er worden altijd meer dan één en meestal drie of vier oplossingen gegeven. Hij herhaalt dat niet alles wat kan, wenselijk is.
De burgerparticipatie is al lang geleden gestart en heeft geleid tot drie serieuze onderzoeken, die zelfs besproken zijn in de Tweede Kamer. De plannen zijn besproken op alle niveaus die over de inhoud gaan. GS gaan over het afgeven van een VVGB, op basis van een goede ruimtelijke ordening, en hebben daar vertrouwen in. De heer Loggen noemt als voorbeeld het onderzoek Bewezen sterkte. Dat klinkt hoopgevend, maar betreft alleen de dijkvakken waar nog nooit iets is gedaan. Als de configuratie is veranderd, mag het dijkvak niet mee in de bewezen sterkte. Dit is een van de redenen dat er een brede schakering in oplossingen nodig is.
Naast de Alliantie hebben het HHNK, het programmabureau, de Designboard, de klankbordgroep en de adviesgroep alle plannen beoordeeld en sproken. Procap heeft de participatie rond de dijk geobjectiveerd in een rapport. Het budget voor de dijkversterking is met alle alternatieven gestegen van 450 miljoen naar een half miljard. Er is wel geluisterd naar de betrokkenen, maar niet iedereen kan zijn eigen oplossing krijgen. GS hechten belang aan goede participatie en in de verdere uitwerking wordt overlegd met de bewoners over de detailinvulling. GS zien daarop toe.
De plannen betreffen het maximale ruimtebeslag, dat alleen minder kan worden. Er is vaak gekozen voor grondoplossingen, omdat grond de meest toekomstvaste oplossing is. Een grondconstructie kan immers snel worden aangepast. Gedeputeerde vindt dit een veilige gedachte gezien de klimaatveranderingen. Hij benadrukt dat de kans dat er iets gebeurd aan de oostkust van Noord-Holland heel klein is, maar dat er toch op moet worden geanticipeerd.
De dijk is een monument en de cultuurhistorische verhalen blijven voor 65% hetzelfde na de aanpassingen. Op de aangepaste onderdelen ontstaat dan het ook herkenbare verhaal van het levende monument. De dijk is dit overigens al, omdat het profiel in de loop der tijd al is gewijzigd door breuken en wielen.
De heer Loggen zegt toe dat er geen gronddepot komt in natuurgebied Waterlandse Weide. In overleg met de provincie wordt gezocht naar een alternatieve locatie, die uiteraard met de omwonenden wordt besproken.

Mevrouw Weemhoff neemt het voorzitterschap over.

TWEEDE TERMIJN
De heer **Voskuil** (PvdA) dankt gedeputeerde voor zijn uitgebreide bespiegeling, maar mist de antwoorden op zijn vragen over de nadere uitwerking van sommige planonderdelen in relatie tot het afgeven van de VVGB en de terughoudendheid in het beschikbaar stellen van documenten.

De heer **Kramer** (GroenLinks) meent dat een voorbehoud op een VVGB omdat iets moet worden uitgewerkt geen voorbehoud is. De VVGB betekent dat er geen bezwaar is om door te gaan met het plan. De uitwerking moet nog plaatsvinden.

De heer **Voskuil** (PvdA) vraagt of de VVGB per onderdeel wordt afgegeven en later kan wijzigen bij wezenlijke afwijkingen.

De heer **Van der Sluijs** (PVV) vraagt of alles vaststaat of dat na het afgeven van de VVGV nog wijzigingen mogelijk zijn, en hoe GS omgaan met de burgerparticipatie in het vervolgtraject.

De heer **Klein** (CU/SGP) dankt gedeputeerde voor zijn antwoorden. Hij hoort graag meer toelichting op de opdracht van de reviewcommissie om twijfel over de onafhankelijkheid weg te nemen en wil weten of de provincie sturende invloed heeft op het vervolgtraject.

Mevrouw **De Meij** (50PLUS) dankt gedeputeerde voor zijn antwoorden. Ze mist het antwoord op haar vraag over meer transparantie bij de WOB-verzoeken en wil weten of GS aanvullende gesprekken met bewoners zullen voeren om keuzes uit te leggen.

De heer **Bakker** (D66) vraagt of het feit dat grondconstructies gemakkelijker aan te passen zijn de reden is om niet voor een damwand te kiezen. Het is fijn dat kosten nooit doorslaggevend zijn, maar in het samenspel van belangen heeft het kostenargument wel een bepalende rol gespeeld. Hij vraagt of er met meer geld andere oplossingen waren gekozen en wat bewoners kunnen verwachten van de participatie in het vervolgproces.

Mevrouw **De Groot** (SP) vraagt wie het aanstellen van een externe deskundige voor het beoordelen van de ruimtelijke inpassing van de plannen betaalt.

De heer **Bouberg Wilson** (ONH) hoort gedeputeerde benadrukken dat de provincie toeziet op het verdere proces. De insprekers hebben duidelijk gemaakt waar de knelpunten zitten en GS moeten ingaan op hun argumenten.

Mevrouw **Vermaas** (PvdD) is blij dat het gronddepot niet in het weidevogelleefgebied komt en voelt voor het vaststellen van de VVGB per module. PS kunnen dan per module de borging van de ruimtelijke ordening bezien. Ze herhaalt dat er te veel losse eindjes zijn voor het afgeven van een integrale VVGB.

De heer **Loggen** (ged.) heeft PS eerder vandaag een memo over het rapport van de reviewcommissie toegestuurd, omdat het definitieve rapport pas eind oktober beschikbaar is. De onderzoeksvraag was te bezien of er andere technische oplossingen zijn voor de gekozen maatregelen. Het is goed als experts zich daarover buigen, zonder last en ruggespraak, om alle niet-deskundigen te informeren over de materie. Zodra het rapport beschikbaar is, wordt het aan de commissie toegestuurd.

De heer **Bakker** (D66) weet dat PS op 8 oktober een besluit moeten nemen en vindt een rapport dat eind oktober beschikbaar is mosterd na maaltijd.

De heer **Loggen** (ged.) antwoordt dat het rapport per module beziet of een volwaardig technisch alternatief beschikbaar is. Voor de verdere uitwerking maken deze bevindingen geen verschil, omdat het over een maximaal grondbeslag gaat. Als het slimmer kan in de uitwerking, gebeurt dat. Gedeputeerde benadrukt dat het evident is dat PS worden geïnformeerd als er alternatieven zijn. Hij legt uit dat de WOB-verzoeken in dit traject zijn gedaan aan de Alliantie. De zwarte pagina's betreffen bedrijfsgevoelige informatie. Hij weet dat van de 40.000 opgevraagde pagina's 30 pagina's deels of geheel zijn zwartgelakt. De informatie is conform de wettelijke regels verschaft en de Alliantie heeft in extra informatie voorzien door elke vrijdagochtend in Katwoude een technisch team beschikbaar te stellen, waarmee men ook de twijfels over de risicoparagraaf kon bespreken. Voor de dijk bij Opperwoud staan drie varianten in de MER.

Hij raadt PS aan de VVGB niet per module te bekijken, omdat daarmee de integraliteit van het plan verloren gaat.

De heer **Voskuil** (PvdA) vraagt of PS bij wezenlijke veranderingen op basis van de nadere uitwerking een nieuwe VVGB moeten afgeven, of dat deze VVGB voor alle toekomstige wijzigingen geldt.

De heer **Loggen** (ged.) legt uit dat veranderingen binnen het projectplan plaatsvinden. Dit plan geeft het maximale ruimtebeslag aan. Als voorbeeld hiervan geeft hij de keuze tussen een tunnel en een brug. Daarmee staat vast wat het grondbeslag is. Hij herhaalt dat de verschillen in de ondergrond maken dat niet alle oplossingen overal passen. De ondergrond is ook een van de parameters.
Het Hoogwaterbeschermingsplan is onderdeel van de financiering, waarin de doelstellingen "sober" en "doelmatig" leidend zijn. Het totale budget voor de dijken is al gestegen. Dit bewijst dat de kosten geen dominante rol hebben, maar wel meespelen.
GS hechten grote waarde aan participatie, maar gaan de Alliantie niet voorschrijven hoe participatie vorm moet krijgen. De heer Loggen hecht aan rolzuiverheid van de overheidslagen. De Alliantie luistert naar de input van GS en speelt in op de verwachtingen. Een plan kan echter nooit iedereen tevreden stellen en de angst voor verandering en onherstelbare beschadiging is niet weg te nemen.

De heer **De Kam** (CDA) vraagt of GS de Alliantie vragen hoe de participatie vormkrijgt.

De heer **Loggen** (ged.) wil de Alliantie vragen naar de uitwerking in maatwerkoplossingen en bijzondere wijzigingen met PS delen. Hij benadrukt dat dit altijd ter informatie is omdat het niet bij de provinciale rol past. De Alliantie is vandaag aanwezig bij de commissievergadering en zal zeker acteren op de grote betrokkenheid van PS.
Gedeputeerde merkt op dat een overzicht van de meekoppelkansen nog wordt besproken met PS, maar dat deze nergens leidend zijn.

Mevrouw **De Groot** (SP) vraagt door wie de deskundige voor het beoordelen van de situatie in Koggenland wordt ingeschakeld.

De heer **Loggen** (ged.) meent dat de heer Frijlink een zeer onafhankelijke deskundige en een autoriteit is. Alle experts op dit gebied in Nederland zijn al betrokken bij de Markermeerdijken. Hij vraagt wanneer PS vinden dat er genoeg expertise is ingeschakeld. GS zijn van mening dat er in de afgelopen periode een goede ruimtelijke afweging heeft plaatsgevonden en dat de VVGB kan worden afgegeven.

De heer **Kramer** (GroenLinks) meent dat het draait om de vraag die in de laatste fase aan een expert wordt voorgelegd. Het zou jammer zijn als de beoordeling beperkt blijft tot de tunnel of de brug en dat de pont niet mag worden meegewogen.

De heer **Loggen** (ged.) verwijst naar de lijst organisaties die de plannen hebben beoordeeld, waarin ook burgers en bewoners deelnamen. In de reviewgroep is gekeken of er oplossingen zijn gemist, zoals de pont. Hij ziet geen meerwaarde in het aanzoeken van nog een expert.
De ONH vond de argumenten voor de verdere invulling van de participatie te licht. Gedeputeerde weet dat PS betrokken willen worden bij de voortgang van het dossier Markermeerdijken en dat PS hechten aan participatie. GS hebben dus de opdracht om dit in de verdere uitwerking te borgen. In de detaillering moet maatwerk geleverd worden, zodat minder ingrijpende oplossingen worden gekozen waar dat kan en zodat alle betrokken serieus worden genomen.

De **voorzitter** concludeert dat de *Voordracht VVGB Markermeerdijken* met het verslag van deze vergadering wordt doorgeleid naar PS van 8 oktober 2018.

De heer **Klein** (CU/SGP) betreurt het feit dat het definitieve rapport pas eind oktober beschikbaar is, terwijl PS op 8 oktober beslissen over de plannen.

De **voorzitter** neemt hier nota van. Het komt in de notulen en ze raadt de heer Klein aan dit punt ook te bespreken in het Presidium.

De **voorzitter** heeft een punt van orde. Ze stelt gezien de tijd voor om de A-agendapunten vandaag te behandelen en de B-agendapunten te verschuiven naar de oktober vergadering. De commissie stemt hiermee in.

6b. Voordracht Wijzigingen begroting 2018 en 2019 Waddenfonds
De **voorzitter** licht het agendapunt toe en geeft het in bespreking. De technische vraag van de SP is beantwoord.

COMMISSIEBEHANDELING
De heer **Bouberg Wilson** (ONH), mevrouw **De Groot** (SP) en mevrouw **De Meij** (50PLUS) geven aan dat de voordracht voor hen een hamerstuk is.

Mevrouw **Koning** (CDA) kan instemmen met de begrotingswijziging en wenst de zieke medewerkers beterschap. Ze is blij dat er extra personeel wordt aangetrokken voor het uitwerken van het investeringskader. De voordracht is een hamerstuk.

De heer **Rook** (D66) sluit zich aan bij de beterschapswensen en kan instemmen met deze zienswijze.

De heer **Voskuil** (PvdA) sluit zich aan bij de beterschapswensen en ziet de voordracht als hamerstuk.

De **voorzitter** concludeert dat de *Voordracht Wijzigingen begroting 2018 en 2019 Waddenfonds* als hamerstuk wordt doorgeleid naar PS van 9 juli 2018.

7. B-agenda Water
7a. Water: Kaderrichtlijn Water - voortgangsrapportage 2018
8. Rondvraag gedeputeerde Loggen en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa
Deze agendapunten worden gezien de tijd doorgeschoven naar 29 oktober.

9. A-agenda Milieu
9a. Voordracht Zienswijze op resultaatbestemming 2017 Omgevingsdienst Flevoland, Gooi- en Vechtstreek
9b. Voordracht op Zienswijze op tweede begrotingswijziging 2018 van RUD Noord-Holland Noord
Deze agendapunten worden op verzoek van de commissie gecombineerd behandeld. De **voorzitter** licht ze kort toe en geeft ze in bespreking.

COMMISSIEBEHANDELING
De technische vraag van de heer **Struben** (D66) is beantwoord en beide voordrachten zijn voor hem hamerstukken.

Ook voor de heer **Van der Sluijs** zijn beide voordrachten hamerstukken.

De **voorzitter** concludeert dat de *Voordracht Zienswijze op resultaatbestemming 2017 Omgevingsdienst Flevoland, Gooi- en Vechtstreek* en de *Voordracht op Zienswijze op tweede begrotingswijziging 2018 van RUD Noord-Holland Noord* als hamerstukken worden doorgeleid naar PS van 8 oktober 2018.

10. B-agenda Milieu
10a. Milieu: Discussienota GL/SP: aardgaswinning Kleine velden
10b. Schiphol/Mobiliteit: Trein als alternatief voor vliegen. Onderzoek i.o. Natuur- en Milieufederatie Noord-Holland
Deze agendapunten worden gezien de tijd doorgeschoven naar 29 oktober.

10c. Milieu: Ontwerp-actieplan Geluid provinciale wegen 2018-2022
De **voorzitter** licht het agendapunt toe en geeft het in bespreking. De technische vraag van D66 is vooraf beantwoord.

COMMISSIEBEHANDELING
De heer **Struben** (D66) is blij met de inzet van GS en ziet dat de doelen in de begroting duidelijk zijn beschreven. Hij vraagt hoe ze zijn vertaald in de begroting.
Mevrouw **Jellema** (PvdA) sluit zich aan bij de vragen van D66.

De heer **Bouberg Wilson** (ONH) vraagt wat de correcte waarde is voor de binnen- en buitenstedelijke norm is, daar zowel 60 tot 63 dB als 68 dB worden genoemd.

De heer **Tekin** (ged.) memoreert dat in de eerste drie scenario's van voor de zomer ook de norm van 68 dB was opgenomen.

De heer **Bouberg Wilson** (ONH) vindt het ongewenst dat niet-actuele waarden worden vermeld in een conceptrapport dat ter inspraak wordt voorgelegd.

De heer **Tekin** (ged.) legt uit dat de norm van 60-63 dB de richting is die GS wensen, maar dat alle scenario's vermeld zijn. In het ontwerp-actieplan staat duidelijk welke richting de provincie kiest.

De heer **De Kam** (CDA) complimenteert GS met het actieplan. Hij is blij dat er vooruitgang wordt geboekt met de innovatieve pilots en dat zijn suggestie om akoestische en thermische woningisolatie te combineren is overgenomen. Hij pleit voor een meer flexibele inrichting van de regeling zodat huiseigenaren zelf het moment van isolatie kunnen bepalen.

Mevrouw **De Groot** (SP) meent dat PS nog niet hebben besloten over de differentiatie van de stiltegebieden die in het plan wordt genoemd. Ze is blij met dit actieplan waarover de SP al eerder Statenvragen heeft gesteld. Het is goed dat stil asfalt wordt gelegd, maar om een grotere gezondheidswinst te realiseren zijn ook snelheidsbeperkingen nodig, bijvoorbeeld op de N246**.** Ook voor de A8 ziet de SP graag een snelheidsbeperking tot 80 km/u. Wegen die langs een stiltegebied liggen verdienen ook stil asfalt, zoals de N246 bij Starnmeer en Markenbinnen. Ze vraagt hoe GS voorkomen dat nieuwe wegen te veel geluid produceren.

Mevrouw **Pels** (GroenLinks) complimenteert GS met het gedegen stuk. Het is gecomprimeerd maar compleet. Ze vraagt hoe GS de provinciale ambitie voor het verlagen van geluidsdrempels in combinatie met de ambitie voor een beperkte hoeveelheid stil asfalt denken te realiseren.

De heer **Klein** (CU/SGP) dankt GS voor het herziene plan met de gedifferentieerde drempel en vraagt of de geluidsbelasting verlaagd kan worden door te lawaaiige voertuigen te verbieden. Hij ziet dat voor de N247 stil asfalt is voorzien, terwijl de beste oplossing voor de doorsnijding van Broek- en Waterland is nog niet bepaald. Hij vraagt of GS hier rekening mee houden.

Mevrouw **Vermaas** (PvdD) geeft aan dat het actieplan nog ambitieuzer had mogen zijn en is benieuwd naar het onderzoek naar de plandrempel van 60 dB voor een deel van de provincie. Ze betreurt het ontbreken van groene geluidsschermen in het plan en hoopt dat deze nog worden toegevoegd als bewoners erom vragen als geen stil asfalt mogelijk is. Ze sluit zich aan bij de opmerkingen van de SP en de CU/SGP over het bronbeleid.

De heer **Bouberg Wilson** (ONH) vraagt zich af of 63 dB een aanvaardbare bovengrens is. De GGD's hebben de gezondheidseffectscreening (GES) ontwikkeld voor het meten van gezondheidseffecten van milieufactoren. Boven de grens van 62 dB hebben bewoners een grotere kans op hart- en vaatziekten. Een plandrempel tussen 55 en 65 dB zorgt voor minder hinder in de provincie en een betere GES-score.

De heer **Struben** (D66) ontvangt te zijner tijd graag de uitkomsten van het onderzoek en sluit zich aan bij de opmerking van de heer Klein over de N247. Hij investeert het geld liever in een tunnelbak.

De heer **Tekin** (ged.) zegt toe de vraag van de heer Klein en de andere vragen over de N246 en N247 schriftelijk te beantwoorden, in samenspraak met mevrouw Post.
GS zijn verantwoordelijk voor het vaststellen van het actieplan Geluid. Zij wegen de input van PS daarin mee.
In de begroting voor 2019 is €100.000 opgenomen voor gevelisolatie. Het budget voor extra asfalt is nog niet zichtbaar, omdat dit wordt opgesplitst over een aantal jaar. De onderhoudsplanning is daarbij leidend. GS realiseren door die planning niet de totale ambitie in deze periode.
De heer Tekin neemt de praktische suggestie van het CDA over om het initiatief tot isolatie bij de woningeigenaar neer te leggen.
De besluitvorming over stiltegebieden is een apart traject en komt eind dit jaar aan de orde. Het besluit over de regimes volgt dus nog, maar de gebieden zijn opgenomen in het actieplan om een compleet beeld te schetsen.
GS wachten de resultaten van de pilots met de groene geluidsschermen af.

De grens van 63dB is een stap vooruit en scoort een voldoende in de GES. Gedeputeerde benadrukt dat iedere stap vooruit telt.

Mevrouw **De Groot** (SP) had een aantal vragen over de N246 naar het noorden.

De heer **Tekin** (ged.) herhaalt dat hij schriftelijk terugkomt op alle vragen over de wegen.

De **voorzitter** rondt de discussie over de *Ontwerp-actieplan Geluid provinciale wegen 2018-2022* voor dit moment af.

11. Rondvraag gedeputeerde Tekin en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa

Er zijn geen vragen aan de heer Tekin.

De heer **Tekin** (ged.) meldt dat hij in de oktobervergadering meer nieuws heeft over het afsteken van vuurwerk in de duinen binnen de kaders van de Natuurbeschermingswet.
Hij meldt verder dat op 5 en 6 oktober in Schoorl duindialogen plaatsvinden. De uitnodiging hiervoor volgt via de griffier.
De tussenrapportage over het verkenningsjaar Agrarisch Natuurbeheer wordt aan de commissie toegestuurd.
Donderdag 27 september is het BOT-overleg met de heer Benschop. De heer Tekin is aanwezig, maar benadrukt dat het een gesprek is tussen PS en de heer Benschop.
De heer Tekin memoreert de Omgevingswet en de overheveling van bodemtaken naar gemeenten. In de praktijk levert dit een aantal uitdagingen op. Hij heeft diverse wethouders verzocht om een Bodemberaad te organiseren. Na dit beraad organiseert hij een technische briefing over dit onderwerp voor de commissie.

12. Sluiting

De **voorzitter** herhaalt dat een aantal B-agendapunten doorschuift naar de vergadering van 29 oktober. Ze ziet dat enkele partijen nog spreektijd over hebben.

Mevrouw **Alberts** (SP) hoort graag tussentijdse winstwaarschuwingen over de spreektijd. Dit is vandaag niet gebeurd.

De **voorzitter** merkt op dat dit wel de afspraak is.
Ze sluit vervolgens de vergadering om 17.10 uur.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

INGEKOMEN 27 SEP. 2018

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
mw. S. Klitsie
BEL/GRN

Telefoonnummer +31235144569
klitsies@noord-holland.nl

Verzenddatum
27 SEP. 2018

Kenmerk
1098362/1126375

Uw kenmerk

Betreft: Programma Natuurontwikkeling 2019-2023

Geachte leden,

Hierbij ontvangt u ter besluitvorming de bijgaande statenvoordracht met het bijbehorende ontwerpbesluit, inclusief bijlagen, over het Programma Natuurontwikkeling 2019-2023.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
J.W. Remkes

3 bijlagen:

1. Voordracht
2. Programma Natuurontwikkeling 2019-2023
3. Nota van beantwoording Natuurbeheerplan 2019

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143
Fax (023) 514 3030

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk nummer 34362354
Btw nummer NL.0010.03.124.B.08

VOORDRACHT

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 12 november 2018

Onderwerp: Programma Natuurontwikkeling 2019-2023

Kenmerk: 1098362/1126395

Bijlagen:
- Programma Natuurontwikkeling 2019-2023
- Nota van Beantwoording Natuurbeheerplan 2019

1. Inleiding

Dit is het eerste Programma Natuurontwikkeling: een nieuw uitvoeringsprogramma onder de provinciale Omgevingsvisie. In dit programma beschrijven we welke fysieke projecten wij uitvoeren om de biodiversiteit in Noord-Hollland te vergroten en onze natuur- en cultuurlandschappen beleefbaar te maken voor bewoners en bezoekers van onze provincie. Dit doen wij om een aantal redenen. Allereerst vanwege de *intrinsieke waarde* van natuur. Elk levend wezen heeft een unieke waarde die bescherming verdient. Het belang van biologische diversiteit is onder andere vastgelegd in het verdrag van Rio de Janeiro uit 1992, dat door liefst 195 landen is ondertekend. Datzelfde verdrag bekijkt biodiversiteit echter ook vanuit een andere invalshoek: die van haar *gebruikswaarde* voor de mens. De natuur biedt ons grondstoffen, voedsel en economische productiviteit. Drinkwaterzuivering in de duinen, duurzame bosbouw en het afvangen van CO_2 door bladgroen zijn hiervan aansprekende voorbeelden. Ook zorgen natuur en landschap voor een plezierige woon- en werkomgeving, hetgeen bijdraagt aan een gunstig economisch vestigingsklimaat. Ten slotte hebben natuur en landschap *belevingswaarde*: mensen vinden er ruimte voor rust en ontspanning, zijn gezonder en herstellen sneller na ziekte als ze regelmatig in een groene omgeving vertoeven.

Het Programma Natuurontwikkeling (PNO) bundelt de oude planfiguren Natuurbeheerplan en Provinciaal Meerjarenprogramma Groen. Bovendien bevat dit PNO een actualisatie van het ‘groene grondbeleid’. Met het PNO brengen wij de grote samenhang tussen verwerving, inrichting en beheer van natuur beter tot uitdrukking, en geven we een samenhangend overzicht van de instrumenten die wij hiervoor inzetten. Het PNO wordt jaarlijks geactualiseerd en ter besluitvorming aan uw Staten voorgelegd.

In artikel 1.3 van de Uitvoeringsregeling Natuur- en Landschapsbeheer Noord-Holland 2016-2021 (SVNL) staat dat uw Staten een Natuurbeheerplan vaststellen. Dat gebeurt, met ingang van dit jaar, eveneens via dit PNO. De kaarten ‘beheertypenkaart’, ‘ambitiekaart’ en ‘vaarlandtoeslagkaart’ (zie

inhoudsopgave van het PNO) vormen tezamen het Natuurbeheerplan in de zin van artikel 1.3 SVNL. Wanneer de tekst van dit Programma Natuurontwikkeling over ‘Natuurbeheerplan’ spreekt, wordt gedoeld op deze kaarten.

2. Inhoudelijke accenten

In deze paragraaf lichten wij toe hoe het PNO is opgebouwd en wat de belangrijkste wijzigingen zijn ten opzichte van vorig jaar.

In hoofdstuk 2 worden de investeringen in onze groenstructuur toegelicht. De nadruk ligt hier op de verwerving en inrichting van het NNN en de investeringen in bestaande natuurgebieden, zoals de Natura 2000-gebieden. Dit hoofdstuk bevat veel van het beleid uit het Provinciaal Meerjarenprogramma Groen van vorig jaar, en ook beleid uit de Agenda Groen 2013. Belangrijke accenten in dit hoofdstuk zijn:

- een beschrijving van het Europees, Rijks- en provinciaal beleid voor biodiversiteit. Dit beleid is niet nieuw, maar wordt in dit hoofdstuk op een rij gezet, zodat de samenhang duidelijk blijkt;
- een toelichting op onze inspanningen om de biodiversiteit in Noord-Holland te monitoren. Wij hebben de laatste jaren onze inspanningen op dit punt geïntensiveerd, omdat wij dit passend vinden bij onze kerntaak om het natuurbeleid vorm te geven;
- ons beleid voor Natura 2000 en Natuurnetwerk Nederland (NNN), inclusief een rapportage over onze doelstelling om jaarlijks tenminste 250 hectare nieuw NNN te realiseren. In dit hoofdstuk wordt ook ingegaan op onze acties om de realisatie te versnellen, onder andere door een optimalisatie van het NNN in 2019;
- de aankondiging van nieuw beleid voor actieve soortenbescherming. Dit is een verplichting die voortvloeit uit de Wet natuurbescherming;
- een beschrijving van ons beleid voor de Nationale Parken. Ook dit beleid wordt ongewijzigd voortgezet. Er zijn in Nederland initiatieven om ‘Nationale Parken van wereldklasse’ te vormen; in Noord-Holland bij de duinen (van Zuid-Kennemerland), de Wadden en de Heuvelrug in het Gooi. Ten aanzien van deze initiatieven zullen wij gebruik maken van onze bevoegdheid om nieuwe Nationale Parken bij de minister voor aanwijzing voor te dragen wanneer hiervoor draagvlak bij alle betrokken partijen bestaat, de meerwaarde hiervan overtuigend is aangetoond en er sprake is van duurzame financiering;
- ons beleid voor recreatieve routenetwerken voor wandelen en fietsen. In dit beleid zijn nu geen nieuwe accenten aangebracht.

In hoofdstuk 3 staat ons nieuwe groene grondbeleid, ter vervanging van het Beleidskader Groen grondbeleid (vastgesteld door uw Staten in december 2013) en de Uitvoeringsregels groen grondbeleid (vastgesteld door ons college in mei 2014). Belangrijke accenten in dit hoofdstuk zijn:

- de kaders voor verwerving van gronden ten behoeve van het NNN, inclusief een overzicht van de instrumenten die ons ter beschikking staan. Nieuwe accenten hierbij zijn:
  - een verkenning naar de mogelijkheden van de Wet voorkeursrecht gemeenten ten behoeve van NNN-percelen;
  - de beëindiging van provinciale grondbanken, omdat uit een evaluatie is gebleken dat deze te weinig meerwaarde hebben;

  - een verkenning naar een subsidieregeling voor functieverandering voor gronden in particulier eigendom die geen agrarische functie hebben (voor gronden die wél een agrarische functie hebben is de SKNL-regeling reeds beschikbaar);
  - een verkenning naar een uitvoeringsregeling voor wijziging of beëindiging van pachtovereenkomsten tussen terreinbeherende organisaties en agrarische pachters, waarin geen passende afspraken zijn gemaakt om het beoogde natuurdoel te realiseren;
- de kaders voor verkoop van provinciale gronden en voor het duurzaam en natuurvriendelijk beheer van deze gronden, zowel zolang ze in ons eigendom zijn als na verkoop. Wij zullen ook een verkenning starten in welke gevallen wij natuurgronden niet willen verkopen, maar zelf in beheer willen houden.

In hoofdstuk 4 staat ons beleid voor natuur-, landschaps- en recreatiebeheer. Dit hoofdstuk bevat veel van het beleid uit het Natuurbeheerplan van vorig jaar, en ook beleid uit de Agenda Groen 2013. Belangrijke accenten in dit hoofdstuk zijn:

- een beschrijving van onze visie op natuur-, landschaps- en recreatiebeheer en het Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL), op basis waarvan wij subsidie beschikbaar stellen voor het natuur- en landschapsbeheer. Voor het recreatiebeheer doen wij dit via de recreatieschappen. In dit beleid zitten geen nieuwe accenten ten opzichte van vorig jaar;
- als gevolg van motie 126, aangenomen door Provinciale Staten in november 2017, is het jaar 2018 een ‘verkenningsjaar’, waarin wij over deze motie overleggen met de terreinbeherende organisaties, de agrarische collectieven en LTO-Noord. De gesprekken, onder leiding van mr. F.W.R. Evers, zijn nog gaande. Onze portefeuillehouder heeft uw Statencommissie hierover geïnformeerd en zal dit blijven doen.

3. Financiering

Hoofdstuk 6 van het PNO heeft betrekking op de financiën. Kortheidshalve wordt hier verwezen naar de inhoud van dit hoofdstuk. De financiën van het PNO bewegen zich binnen de kaders van de provinciale begroting voor 2019 en daarna. Binnen het groene domein worden investeringsprojecten (zoals verwerving en inrichting van NNN en kwaliteitsimpulsen in bestaande natuurgebieden, zoals de Natura2000-gebieden) voornamelijk gefinancierd uit de Reserve Groen, de Reserve Groene Uitweg en de Reserve Oostelijke Vechtplassen. De Reserve Groen wordt jaarlijks gevuld met middelen uit het provinciefonds en met middelen die worden gegenereerd met de verkoop van provinciale gronden die wij bij de decentralisatie van het natuurbeleid van het Rijk hebben overgenomen. De structurele beheerlasten worden gefinancierd uit de begrotingspost natuur- en landschapsbeheer en de begrotingspost recreatieschappen.

Mede als gevolg van de extra storting in de Reserve Groen, waartoe uw Staten hebben besloten bij de behandeling van de Kaderbrief 2019, biedt deze reserve voorlopig voldoende ruimte om de

ambities van het PNO te kunnen realiseren. In paragraaf 6.3 van het PNO staat een prognose van de uitputting van de Reserve Groen.

4. Participatie van belanghebbenden

Bij de totstandkoming van dit PNO hebben wij nauw samengewerkt met onze partners in het veld. Al bij het opstellen van de conceptteksten is zoveel mogelijk rekening gehouden met de belangen en wensen van onze partners. Het concept van het PNO is aan alle Noord-Hollandse gemeenten, waterschappen, beheerders van (agrarische) natuurgebieden en recreatiegebieden en een groot aantal belangenorganisaties gezonden, met het verzoek om een reactie. Deze reacties, die zonder uitzondering positief waren over de ambitie en de leesbaarheid van het PNO, hebben in sommige gevallen nog tot aanpassing van de teksten geleid.

Het Natuurbeheerplan, dat nu ook in het PNO is geïntegreerd, kent bovendien een formeel participatietraject. Op de voorbereiding van een besluit tot vaststelling of wijziging van een Natuurbeheerplan is de algemene uniforme voorbereidingsprocedure (afdeling 3.4 Algemene wet bestuursrecht) van toepassing. Op grond van deze procedure had een ieder de mogelijkheid om in de periode van 19 april 2018 tot en met 30 mei 2018 schriftelijk of mondeling een zienswijze in te dienen op het ontwerp-Natuurbeheerplan. De ingediende zienswijzen zijn in een nota van beantwoording **(bijgevoegd)** voorzien van een reactie van Gedeputeerde Staten en kunnen door uw Staten worden betrokken bij uw besluitvorming. Belanghebbenden hebben de mogelijkheid om beroep in te stellen bij de rechtbank te Haarlem.

Wij danken alle partners voor hun inbreng, die de kwaliteit van het PNO verder heeft vergroot.

Na besluitvorming door uw Staten zal het Programma Natuurontwikkeling 2019-2023, tezamen met de Nota van Beantwoording Natuurbeheerplan 2019, aan onze partners in het veld en indieners van zienswijzen worden gestuurd. Tevens zal het PNO via de provinciale website beschikbaar worden gesteld.

5. Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

dhr. J.W. Remkes, voorzitter

mw. mr. R.M. Bergkamp, provinciesecretaris

Ontwerpbesluit

Nr. 1098362

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van 18 september 2018;

gelet op het belang om de biodiversiteit en de recreatieve beleving van de Noord-Hollandse landschappen en natuurgebieden te bevorderen;

besluiten:

1. Het Programma Natuurontwikkeling 2019-2023, waarin opgenomen het Natuurbeheerplan 2019, vast te stellen.
2. Het beleidskader groen grondbeleid, vastgesteld door Provinciale Staten op 16 december 2013, in te trekken.

Haarlem,

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter

, statengriffier

PROGRAMMA NATUURONTWIKKELING 2019-2023

(waarin opgenomen: Natuurbeheerplan 2019 in de zin van artikel 1.3 SVNL)

Vast te stellen door Provinciale Staten van Noord-Holland
op 12 november 2018

Inhoud

1. Waarom een Programma Natuurontwikkeling? 2

1.1. Inleiding 2
1.2. Kansen en bedreigingen 2
1.3. Investeren in kwantiteit én kwaliteit 3
1.4. Regionale aanpak en combinatie van functies 4
1.5. Totstandkoming van het Programma Natuurontwikkeling 4

2. Natuurontwikkeling 5

2.1. Europees en nationaal beleid 5
2.2. Biodiversiteit in Noord-Holland 5
2.3. Het Natuurnetwerk Nederland, natuurverbindingen en Natura 2000-gebieden 6
2.4. Voortgang realisatie NNN 7
2.5. Actieve soortenbescherming 8
2.6. Recreatieve verbindingen voor wandelen en fietsen 9
2.7. Nationale Parken 9

3. Grond 10

3.1. Inleiding: transparantie, marktconformiteit en rechtmatigheid 10
3.2. Instrumenten 10
3.2.1. Grondverwerving, kavelruil en bedrijfsverplaatsing 10
3.2.2. Zelfrealisatie: subsidie voor functieverandering en inrichting (SKNL-regeling) 10
3.2.3. Volledige schadeloosstelling, onteigening en ontpachting 11
3.2.4. Nieuwe partners 12
3.3. Provinciaal grondbezit 12
3.3.1. Natuurvriendelijk beheer van provinciaal grondbezit 12
3.3.2. Verkoop van provinciale gronden 12

4. Beheer 13

4.1. Visie op beheer 13
4.2. Subsidiëring van het natuur- en landschapsbeheer 13
4.3. Kaartmateriaal Natuurbeheerplan 14
4.4. Beschrijving van leefgebieden 15
4.4.1. Beheer van het Natuurnetwerk Nederland 15
4.4.2. Beheer van landschapselementen 15
4.4.3. Beheer buiten het NNN: agrarisch natuur- en landschapsbeheer 15
4.5. Beoordeling gebiedsaanvragen van agrarische collectieven 17
4.6. Beheer door recreatieschappen 18

5. Overzicht programma's en projecten 19

6. Financiën 26

6.1. Inleiding 26
6.2. Programma's en projecten: lasten 26
6.2.1. Programma's en projecten per regio 26
6.2.2. Programma natuurherstelmaatregelen Natura 2000-gebieden / PAS 29
6.2.3. Uitvoeringsregelingen 29
6.2.4. Doorkijk afronding NNN 30
6.2.5. Totaaloverzicht lasten programma's en projecten 31
6.3. Programma's en projecten: dekking 31
6.4. Beheer: lasten 32
6.5. Beheer: dekking 34

7. Kaarten 35

1. Waarom een Programma Natuurontwikkeling?

1.1. Inleiding

Noord-Holland is een prachtige provincie om te wonen, te werken en vrije tijd door te brengen. Dit komt mede door onze grote diversiteit aan natuur- en cultuurlandschappen: bossen, heidevelden, duinen, veenweiden, open polders, kwelders en de Noordzee, Waddenzee en het IJsselmeer. Deze landschappen zijn van internationale betekenis: in Noord-Holland liggen maar liefst negentien Europees beschermde natuurgebieden en vier werelderfgoederen. Het is dan ook niet verwonderlijk dat zowel bewoners als de overheid zich al ruim een eeuw inspannen om de waarden van deze gebieden veilig te stellen en te vergroten.

Dit Programma Natuurontwikkeling is één van de uitvoeringsprogramma's onder de provinciale Omgevingsvisie. In dit programma beschrijven we welke fysieke projecten wij uitvoeren om de biodiversiteit in Noord-Hollland te vergroten en onze natuur- en cultuurlandschappen beleefbaar te maken voor bewoners en bezoekers van onze provincie. Dit doen wij om een aantal redenen. Allereerst vanwege de *intrinsieke waarde* van natuur. Elk levend wezen heeft een unieke waarde die bescherming verdient. Het belang van biologische diversiteit is onder andere vastgelegd in het *verdrag van Rio de Janeiro* uit 1992, dat door liefst 195 landen is ondertekend. Datzelfde verdrag bekijkt biodiversiteit echter ook vanuit een andere invalshoek: die van haar *gebruikswaarde* voor de mens. De natuur biedt ons grondstoffen, voedsel en economische productiviteit. Drinkwaterzuivering in de duinen, duurzame bosbouw en het afvangen van CO_2 door bladgroen zijn hiervan aansprekende voorbeelden. Ook zorgen natuur en landschap voor een plezierige woon- en werkomgeving, hetgeen bijdraagt aan een gunstig economisch vestigingsklimaat. Ten slotte hebben natuur en landschap *belevingswaarde*: mensen vinden er ruimte voor rust en ontspanning, zijn gezonder en herstellen sneller na ziekte als ze regelmatig in een groene omgeving vertoeven.

1.2. Kansen en bedreigingen

Natuur- en landschapswaarden staan wereldwijd, ook in Noord-Holland, onder druk. Dit komt door een gebrek aan geschikte leefgebieden voor dier- en plantensoorten, versnippering door verstedelijking en infrastructuur en door milieuproblemen zoals onvoldoende waterkwaliteit, verdroging en hoge fosfaat- en stikstofemissies door verkeer, industrie en landbouw. Gelukkig begint het beleid voor herstel van de biodiversiteit, dat enkele decennia geleden is ingezet, zijn vruchten af te werpen. Het *Planbureau voor de Leefomgeving* rapporteerde in 2016 dat de achteruitgang van de natuurkwaliteit in Nederland is gestopt.[1] In onze provinciale rapportage *Biodiversiteit in Noord-Holland* was dezelfde trend zichtbaar.[2] We zijn trots dat een aantal kwetsbare soorten in Noord-Holland is teruggekeerd of hun populatie weer groeit, zoals de slechtvalk, lepelaar, ooievaar, raaf, boommarter en eekhoorn. Onze investeringen hebben ook een belangrijke bijdrage geleverd aan de bescherming en de ontwikkeling van prachtige landschappen, zoals de veenweidegebieden, de Gooise bossen en heiden en een nieuw duinlandschap bij de versterkte Hondsbossche Zeewering. We zien bovendien dat zowel Noord-Hollanders als bezoekers onze natuurgebieden en landschappen steeds beter weten te vinden om er hun vrije tijd door te brengen.

Desalniettemin voldoet Nederland nog lang niet aan de Europese eisen voor bescherming van soorten en kwetsbare leefgebieden.[3] Om deze reden blijven wij werken aan het beschermen, realiseren en beheren van een robuuste en hoogwaardige groenstructuur. Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) vormt de ruggengraat van deze groenstructuur, waarbinnen ook vrijwel alle Noord-Hollandse Natura 2000-gebieden en recreatiegebieden zijn gelegen. Tegelijkertijd biedt het NNN ruimte voor vrijetijdsbesteding en vergroten we de beleefbaarheid ervan, onder andere door aanleg van recreatieve routes en voorzieningen. Echter, ook buiten het NNN ligt een grote opgave voor vergroening van de agrarische productie en het stedelijk gebied. Hieraan

1. Planbureau voor de Leefomgeving (2016). *Balans voor de Leefomgeving 2016.* PBL, Den Haag.
2. Provincie Noord-Holland (2017). *Biodiversiteit in Noord-Holland.* Provincie Noord-Holland, Haarlem.
3. European Environmental Agency (2015). *State of nature in the EU. Results from reporting under the nature directives 2007-2012. EEA Technical report No 2/2015.* EEA, Copenhagen.

werken we door het agrarisch natuur- en landschapsbeheer te stimuleren, onze Aanpak Groen Kapitaal en ons programma Natuurinclusieve landbouw – dat uitstekend past binnen de *visie 'Landbouw, natuur en voedsel: waardevol en verbonden'* van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, waarin het bevorderen van de 'kringlooplandbouw' centraal staat. Daarnaast willen we in het komende jaar een groen investeringsprogramma voor de Metropoolregio Amsterdam voorbereiden, om zodoende een groene component toe te voegen aan de aanzienlijke ambities voor woningbouw, infrastructuur en energietransitie in deze regio.

We staan er niet alleen voor. Bij de ontwikkeling en de uitvoering van ons beleid en onze projecten werken wij samen met bewoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties en andere overheden. In Noord-Holland zijn duizenden vrijwilligers actief in het beheer van natuur en landschap, milieu- en natuureducatie of in lokale of regionale initiatieven. Al deze 'partners in het veld' zijn wij dankbaar voor hun betrokkenheid, ideeën en kennis. Hun werk heeft een grote betekenis voor de bescherming en ontwikkeling van de biodiversiteit en landschappen in Noord-Holland. Daarom blijven wij dit ondersteunen met het programma Betrekken bij Groen en de Aanpak Groen Kapitaal.

1.3. Investeren in kwantiteit én kwaliteit

Wij investeren zowel in de *kwantiteit* als de *kwaliteit* van de Noord-Hollandse natuur. In Noord-Holland werken wij onverminderd voort aan de afronding van het NNN. Sinds de decentralisatie van het natuurbeleid in 2013 is 2.500 hectare nieuw NNN gerealiseerd. In totaal is inmiddels zo'n 50.600 hectare gerealiseerd; er resteert nog een opgave van 5.800 hectare. Moeilijker in hectares uit te drukken, maar minstens zo belangrijk, is de verbetering van de natuurkwaliteit in bestaande natuurgebieden. Dit doen wij door het tegengaan van verdroging en de effecten van stikstof- en fosfaatemissies en verbetering van de waterkwaliteit, onder andere via een programma van herstelmaatregelen in de Natura 2000-gebieden en door subsidiëring van het natuur- en landschapsbeheer. Het Naardermeer is een mooi voorbeeld van een gebied waar kwantiteit en kwaliteit hand-in-hand gaan. Hier werken wij aan de realisatie van de NNN-restantopgave in de 'schil' rond het Naardermeer, waarna het waterpeil in het gehele natuurgebied kan worden verhoogd. Dit leidt tot een aanzienlijke verbetering van de natuurkwaliteit. Ook blijven we investeren in de aanleg van natuurbruggen en faunapassages op plaatsen waar infrastructuur een barrière vormt, en gaan we investeren in actieve soortenbescherming (zie paragraaf 2.5). Ten slotte hebben we in 2018 een zorgvuldige beschrijving gemaakt van de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN en de natuurverbindingen (zie paragraaf 2.3). Hiermee kunnen we ruimtelijke initiatieven beter beoordelen, ongewenste ontwikkelingen tegengaan en gewenste ontwikkelingen ondersteunen. Een overzicht van onze inspanningen vindt u in de figuur 'Groen in één oogopslag' (fig. 1).

Figuur 1. Groen in één oogopslag

1.4. Regionale aanpak en combinatie van functies

Groene projecten dragen vaak bij aan het realiseren van andere opgaven, zoals klimaatadaptatie, energietransitie, het tegengaan van bodemdaling, het bieden van recreatieve mogelijkheden, landschapsbescherming en natuurinclusieve landbouw. In 2018 hebben Provinciale Staten aanvullende middelen vrijgemaakt voor afronding van het NNN; bij de inzet van deze middelen zullen steeds dergelijke combinaties worden gezocht. Een regionale aanpak, waarbij meerdere opgaven gecombineerd worden, helpt hierbij. Het *programma Oostelijke Vechtplassen* bewijst het succes van deze aanpak; in dit programma werken 21 partijen samen om het Vechtplassengebied een kwaliteitsimpuls te geven. Er wordt gewerkt aan de realisatie van 800 hectare NNN, het baggeren van de Loosdrechtse Plassen, het behouden en verbeteren van Natura 2000-leefgebieden, de aanleg van recreatieve verbindingen, het herstel van legakkers, het verbeteren van de waterkwaliteit en het transformeren van de watersportsector. Ook het programma Bodemdaling veenweidegebieden kent een dergelijke regionale aanpak, waarbij de thema's water, natuur, landbouw en landschap samenkomen. Ook onze partners hanteren een regionale aanpak, zoals blijkt uit het initiatief *Amsterdam Wetlands*, waar de terreinbeherende organisaties Landschap Noord-Holland, Natuurmonumenten, Recreatie Noord-Holland en Staatsbosbeheer de handen ineen hebben geslagen voor de verdere ontwikkeling van het veenweidegebied ten noorden van Amsterdam. Wij zien goede mogelijkheden om dit initiatief te verbinden met het recent gepresenteerde manifest *Landbouw en landschap in de Metropoolregio Amsterdam* van LTO-Noord. Daarom spannen wij ons in financiering voor nieuwe initiatieven in het veenweidegebied beschikbaar te krijgen via het Interbestuurlijk Programma, dat door de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit wordt gecoördineerd. Ten slotte verkennen wij met onze partners in de Metropoolregio Amsterdam hoe wij de grote ruimtelijke uitdagingen in dit gebied, kunnen koppelen aan een hiervoor reeds genoemd groen investeringsprogramma.

1.5. Totstandkoming van het Programma Natuurontwikkeling

Dit is het eerste Programma Natuurontwikkeling: een nieuw uitvoeringsprogramma onder de provinciale Omgevingsvisie. Het Programma Natuurontwikkeling (PNO) bundelt de oude planfiguren Natuurbeheerplan en Provinciaal Meerjarenprogramma Groen. Bovendien bevat dit PNO een actualisatie van het 'groene grondbeleid', dat een plaats krijgt onder de Vijfde Nota Grondbeleid. Met het PNO brengen wij de grote samenhang tussen verwerving, inrichting en beheer van natuur beter tot uitdrukking, en geven we een samenhangend overzicht van de instrumenten die wij hiervoor inzetten. Het PNO wordt jaarlijks geactualiseerd en ter besluitvorming aan Provinciale Staten voorgelegd.

In artikel 1.3 van de Uitvoeringsregeling Natuur- en Landschapsbeheer Noord-Holland 2016-2021 (SVNL) staat dat Provinciale Staten een Natuurbeheerplan vaststellen. Dat gebeurt, met ingang van dit jaar, eveneens via dit PNO. De kaarten 'beheertypenkaart', 'ambitiekaart' en 'vaarlandtoeslagkaart' (zie inhoudsopgave) vormen tezamen het Natuurbeheerplan in de zin van artikel 1.3 SVNL. Wanneer in de tekst van dit Programma Natuurontwikkeling over 'Natuurbeheerplan' wordt gesproken, doelen wij op deze kaarten. Op de voorbereiding van een besluit tot vaststelling of wijziging van een Natuurbeheerplan is de algemene uniforme voorbereidingsprocedure (afdeling 3.4 Algemene wet bestuursrecht) van toepassing. Op grond van deze procedure had een ieder de mogelijkheid om in de periode van 19 april 2018 tot en met 30 mei 2018 schriftelijk of mondeling een zienswijze in te dienen op het ontwerp-Natuurbeheerplan. De ingediende zienswijzen zijn in een nota van beantwoording voorzien van een reactie van Gedeputeerde Staten en worden door Provinciale Staten betrokken bij hun besluitvorming. Belanghebbenden hebben de mogelijkheid om beroep in te stellen bij de rechtbank te Haarlem.

2. Natuurontwikkeling

2.1. Europees en nationaal beleid

Europese verdragen en richtlijnen vormen de basis voor het nationale beleid voor natuur, water en milieu. De *Vogelrichtlijn* (1979) en de *Habitatrichtlijn* (1992) beschermen planten en dieren en hun leefgebieden. Op basis van deze richtlijnen wijst de minister, via de Wet natuurbescherming, Natura 2000-gebieden aan, die tezamen een Europees ecologisch netwerk vormen. Voor elk van deze gebieden beschrijft een beheerplan hoe de leefgebieden en soorten worden beschermd en welke herstelmaatregelen worden uitgevoerd om de natuurdoelen te halen. De doelstelling van de *Kaderrichtlijn Water* (KRW, 2000) is dat uiterlijk in 2027 de waterkwaliteit – zowel grond- als oppervlaktewater – op orde is, zowel in chemisch (schoon), als ecologisch (gezond) opzicht. De *Nitraatrichtlijn* (1991) richt zich eveneens op de verbetering van de waterkwaliteit, door de beperking van nitraten (dierlijke mest en stikstofkunstmest) uit agrarische bronnen. Ten slotte formuleert het *Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) 2014-2020* doelen voor de verduurzaming en vergroening van de agrarische sector. De uitvoering – bijvoorbeeld het agrarisch natuurbeheer – krijgt gestalte via het *Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP3)*, dat mede wordt gefinancierd door provincies, waterschappen en het Rijk.

Het Rijk decentraliseerde het natuur- en landschapsbeleid in 2011 (*Onderhandelingsakkoord decentralisatie natuur*) en 2013 (*Natuurpact*) aan de provincies. Het Rijk blijft echter de wettelijke kaders stellen in (onder andere) de Wet ruimtelijke ordening en de Wet natuurbescherming. Ook rapporteert het Rijk aan de Europese Commissie over de uitvoering van de Europese richtlijnen. Haar eigen rol na de decentralisatie beschrijft het Rijk in de "*Rijksnatuurvisie 2014, Natuurlijk verder*", die benadrukt dat natuur een plaats heeft midden in de samenleving en zich niet enkel beperkt tot natuurgebieden. Een uitwerking hiervan zijn de inspanningen van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit om landbouw en natuurbescherming te verbinden, via *kringlooplandbouw* en *weidevogelbescherming*.

2.2. Biodiversiteit in Noord-Holland

Het provinciale natuurbeleid draait om bescherming en vergroting van de biodiversiteit. Voor een definitie van dit begrip volgen wij de internationaal geaccepteerde definitie uit het Verdrag van Rio de Janeiro: biodiversiteit is "de variabiliteit in organismen uit de gehele wereld, waaronder terrestrische, mariene en andere aquatische ecosystemen en de ecologische verbanden waar ze deel van uitmaken; de diversiteit betreft de variatie binnen soorten (genen), tussen soorten en tussen ecosystemen". Om de ontwikkeling van de biodiversiteit en het effect van onze inspanningen te volgen, houden we voortdurend een vinger aan de pols door een provinciebrede natuurmonitoring. Deze monitoring is landelijk uniform afgesproken in de *Werkwijze Monitoring en Beoordeling Natuurnetwerk en Natura 2000/PAS*, zodat de resultaten vergelijkbaar zijn en provincies en beheerders van elkaar kunnen leren. De beheerders voeren de monitoring grotendeels uit; de resultaten delen zij met elkaar en met de provincies, die ze vervolgens ook gebruiken voor rapportages aan het Rijk en de Europese Commissie.

Naast de provinciebrede natuurmonitoring kijken we ook naar specifieke soorten en soortgroepen, zoals kleine zoogdieren, vlinders en libellen, vogels, planten, vleermuizen, amfibieën en reptielen. Dit gebeurt via het *Netwerk Ecologische Monitoring*, een samenwerkingsverband van onder andere het Rijk, provincies, het Planbureau voor de Leefomgeving en het Centraal Bureau voor de Statistiek. Deze gegevens zijn veelal afkomstig van vrijwillige waarnemers, die worden begeleid door soortenbeschermingsorganisaties zoals de Vlinderstichting, SOVON, RAVON en de Zoogdiervereniging. Deze gegevens, en ook losse waarnemingen van plant- of diersoorten, worden centraal verzameld in de *Nationale Databank Flora en Fauna*. Op basis hiervan kan het Centraal Bureau voor de Statistiek de zgn. *Living Planet Index* uitrekenen; de ruggengraat van de provinciale rapportage *Biodiversiteit in Noord-Holland*. Deze rapportage is voor het eerst in 2017 gepubliceerd. Wij zijn voornemens deze rapportage eens per twee jaar uit te brengen.

Vanzelfsprekend houden we nauwlettend in het oog welke nieuwe (technische) ontwikkelingen ons kunnen helpen bij de uitvoering van monitoring. Zo werken we sinds 2018 voor de inventarisatie van noordse woelmuizen met *eDNA*-analyses en werken we samen met onderzoeksinstituten bij het inzetten van drones en *remote sensing* om de kwaliteit van duinvegetaties te volgen. Overigens blijft, naast alle technische mogelijkheden, de inzet van de vele vrijwilligers van onmisbaar belang. Zo kunnen geïnteresseerden via de website *www.wildspotter.nl* helpen om videobeelden te analyseren. Op deze manier is bijvoorbeeld ontdekt dat de natuurverbinding Naardermeer-Ankeveen inmiddels door de otter wordt gebruikt, en zijn kleine plevieren gesignaleerd bij de ecologische stapsteen nabij het Amsterdam-Rijnkanaal!

2.3. Het Natuurnetwerk Nederland, natuurverbindingen en Natura 2000-gebieden

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is de nationaal samenhangende structuur van te beschermen en te ontwikkelen natuurgebieden. Het NNN heeft meerdere functies: het is een ecologisch netwerk, draagt bij aan waterberging, het tegengaan van bodemdaling en vormt tegelijkertijd het grootste recreatiegebied van Nederland. Op sommige plaatsen is deze structuur ecologisch hoogwaardig, op andere plaatsen meer gericht op vrijetijdsbesteding. Het Twiske is een mooi voorbeeld dat ecologische en recreatieve functies goed kunnen samengaan: het gebied is aangewezen als NNN en Natura 2000-gebied, maar ook een recreatiegebied dat in 2016 ruim 1,2 miljoen bezoekers trok. Diezelfde combinatie van functies zien we ook in het Noord-Hollandse duingebied en de Gooise bossen en heidevelden. Uit evaluaties blijkt dat de gedachte achter het NNN, het verbinden van leefgebieden voor soorten, effectief is om de biodiversiteit te behouden en te herstellen.[4] Wij willen dus zorgvuldig omspringen met het NNN; afronding ervan is noodzakelijk om deze volwaardig te laten functioneren.

Ook natuurverbindingen zijn onmisbaar voor het volwaardig functioneren van het NNN. Veel natuurgebieden zijn te klein om te kunnen dienen als volwaardig leefgebied voor soorten. Natuurbruggen, natuurlijke oevers, plas-dras-bermen en faunapassages verbinden afzonderlijke natuurgebieden en vergroten het leefgebied. In gebieden met minder ecologisch potentieel vormen ze bovendien de groen-blauwe dooradering van het landschap en zijn ze een bron van biodiversiteit. We koppelen onze inzet voor de aanleg van natuurverbindingen zoveel mogelijk aan infrastructurele en recreatieve maatregelen, bijvoorbeeld bij aanleg en onderhoud van provinciale wegen, omdat zo werk-met-werk gemaakt kan worden. Daarnaast monitoren we het effect van natuurverbindingen. Dat geldt voor alle natuurbruggen die we realiseren, maar ook faunatunnels worden vaak met camera's uitgerust om te zien of dieren er gebruik van maken. Voor het meten van de effecten van het natuurvriendelijk bermbeheer wordt momenteel een monitoringmethodiek ontwikkeld.

De aanwijzing ('begrenzing') van NNN-gebieden, de natuurverbindingen en het weidevogelleefgebied en de planologische bescherming ervan, verloopt via de Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV). De artikelen 19 (NNN en natuurverbindingen) en 25 (weidevogelleefgebied) van de PRV bepalen dat ruimtelijke ontwikkelingen in deze gebieden die zorgen voor een negatief effect op de 'wezenlijke kenmerken en waarden', niet zijn toegestaan. Hierop is een uitzondering mogelijk als de ontwikkeling een groot openbaar belang dient, er geen reële alternatieven zijn en de negatieve effecten op de natuurwaarden worden beperkt (mitigatie) en gecompenseerd. De afgesproken natuurcompensatie wordt vastgelegd in een compensatieplan en de provincie en de initiatiefnemer van de ruimtelijke ontwikkeling sluiten een compensatieovereenkomst. De reeds afgesproken natuurcompensatie-projecten staan in dit Programma Natuurontwikkeling, zodat wij de voortgang ervan goed kunnen volgen. Voor het uitvoeren van activiteiten in en rondom Natura 2000-gebieden, die tot significant negatieve effecten kunnen leiden, is bovendien een vergunning nodig.

In 2018 hebben we een zorgvuldige beschrijving gemaakt van de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN en de natuurverbindingen. Hiermee kunnen we ruimtelijke initiatieven beter beoordelen, ongewenste ontwikkelingen tegengaan en gewenste ontwikkelingen ondersteunen. Deze beschrijvingen worden opgenomen in de PRV. Bij de beschrijving van deze wezenlijke kenmerken en waarden is gedetailleerd naar alle

4. Planbureau voor de Leefomgeving (2016). *Balans voor de Leefomgeving 2016.* PBL, Den Haag.

Noord-Hollandse natuurgebieden gekeken. Naar aanleiding hiervan zullen wij in 2019 diverse kansen trachten te verzilveren. Het gaat om diverse mogelijke aanpassingen van de NNN-begrenzing (bij Schagerwad, de natuurreservaten rond Kolhorn en de Koopmanspolder bij Medemblik); aanpassing van beheertypen of ambitietypen (bij Wieringen, nabij de Koopmanspolder, bij het Waarderhout in Heerhugowaard en bij het Alkmaarder- en Uitgeestermeer, Zwaansmeer en Dorregeesterpolder) en kansen voor de realisatie van natuurverbindingen. Met name dit laatste onderwerp kan in 2019 tot nieuwe natuurontwikkelingsprojecten leiden.

Naast de kwantitatieve doelstelling om het NNN af te ronden, werken we aan kwaliteitsverbetering in de bestaande Natura 2000- en NNN-gebieden. In de Natura 2000-gebieden voeren de beheerders natuurherstelmaatregelen uit, om de natuurdoelen in deze gebieden te realiseren. De meeste herstelmaatregelen worden getroffen in het kader van het Programma Aanpak Stikstof (PAS), zoals baggeren, het verwijderen van de bovengrond, maaien en bomenkap ten gunste van verstuiving in de duinen. Daarnaast biedt de SKNL-regeling de mogelijkheid om de kwaliteit van natuurgebieden te verbeteren (zie paragraaf 3.2.2).

2.4. Voortgang realisatie NNN

In Noord-Holland is 56.400 hectare begrensd als NNN (stand per 1 januari 2018, zie tabel 1), waarvan 50.600 hectare (bijna 90%) is gerealiseerd. De restantopgave is dus nog 5.800 hectare, waarvan 1.600 hectare reeds is verworven, maar nog niet ingericht. De overige 4.200 hectare is nog niet verworven en nog niet ingericht. Wij beschouwen het NNN als voltooid wanneer alle als zodanig aangewezen gronden zijn ingericht en worden beheerd conform de doelstellingen in de ambitiekaart.

In tabel 1 is te zien dat, sinds de decentralisatie van het natuurbeleid in 2013:

- de omvang van het NNN ('planologisch begrensd oppervlakte') met ongeveer 1.200 hectare is toegenomen, van circa 55.200 hectare naar 56.400 hectare. Dit is vrijwel overal het gevolg van het begrenzen van reeds bestaande natuurgebieden die nog geen NNN waren. Zo zorgen we voor planologische bescherming van deze gebieden en kan de beheerder een subsidie voor natuurbeheer aanvragen. Het gaat hier doorgaans dus niet om 'nieuwe natuurgebieden', maar om natuurgebieden die er al waren en voorheen nog niet in het NNN waren opgenomen;
- ongeveer 2.500 hectare begrensde NNN daadwerkelijk is gerealiseerd als natuurgebied, als gevolg van natuurontwikkelingsprojecten;
- de restantopgave, als gevolg hiervan, met ruim 1.300 hectare is afgenomen: van 7.100 hectare naar 5.800 hectare.

PMG/PNO	Begrensd NNN	Gerealiseerd NNN	Nog te realiseren NNN
2014-2018	55.200 ha	48.100 ha	7.100 ha (waarvan nog 4.300 ha te verwerven)
2015-2019	55.500 ha	48.350 ha	7.150 ha (waarvan nog 4.250 ha te verwerven)
2016-2020	55.850 ha	49.050 ha	6.800 ha (waarvan nog 4.900 ha te verwerven)
2017-2021	56.250 ha	50.150 ha	6.100 ha (waarvan nog 4.365 ha te verwerven)
2018-2022	56.300 ha	50.400 ha	5.900 ha (waarvan nog 4.300 ha te verwerven)
2019-2023	56.400 ha	50.600 ha	5.800 ha (waarvan nog 4.200 ha te verwerven)

Tabel 1. Realisatie NNN sinds 2014; peildatum 1 januari 2018. In de tabel kunnen cijfermatige wijzigingen optreden, omdat de methode om de realisatie en de restantopgave te berekenen steeds verder wordt verfijnd.

Binnen het NNN zijn nog twee zogenoemde 'zoekgebieden' begrensd, in de Horstermeerpolder (76 hectare) nabij Ankeveen en nabij de Bovenlanden bij Aalsmeer (14,6 hectare). In deze gebieden moet nog een concrete NNN-begrenzing plaatsvinden, die zal voortvloeien uit een gebiedsproces dat nog loopt.

In ons coalitieakkoord hebben wij de doelstelling geformuleerd om jaarlijks 250 hectare nieuw NNN te realiseren. In dit Programma Natuurontwikkeling rapporteren wij over de voortgang. In 2017 is de gerealiseerde NNN toegenomen met 224 hectare. Enkele aansprekende resultaten zijn:

- de realisatie van de projecten Vliegveld Bergen (83 hectare), Holendrechterpolder en natuurcompensatie nabij Diemen (25 hectare);
- de afronding van enkele kleinere projecten, zoals de omvorming van het Vafamil-terrein bij Bloemendaal (5 hectare), project Waterrijk bij Bakkum (3,2 hectare) en Roggesloot bij Dorpszicht op Texel (11 hectare);
- door functieverandering via de SKNL-regeling (zie paragraaf 3.2.2) hebben particuliere grondeigenaren, maar bijvoorbeeld ook Staatsbosbeheer, circa 130 hectare nieuw NNN gerealiseerd;
- de projecten Wijde Blik, Tuinen van West en verbindingszone Amsterdamse Bos dragen door kwaliteitsverbetering bij aan een hogere biodiversiteit.

Wij werken aan de NNN-restantopgave door deze 'onder te brengen' in programma's en projecten. De programma's en projecten waaraan wij momenteel werken, zijn opgenomen in dit Programma Natuurontwikkeling (zie hoofdstuk 5). Als lopende projecten worden afgerond, ontstaat ruimte voor het starten van nieuwe projecten. Op dit moment richten wij ons voornamelijk op afronding van het NNN op Texel en in de Gooi & Vechtstreek. Het volgende speerpunt zal zijn om de restantopgave in het veenweidegebied van Laag Holland (circa 1.900 hectare) aan te pakken. Op dit moment is de volgende NNN-realisatie in projecten geprognosticeerd (tabel 2). Hierbij moet worden aangetekend dat in de jaren 2021-2023 nog slechts een beperkt aantal projecten is geprogrammeerd, waardoor de realisatie lager lijkt. De komende jaren zullen deze projecten alsnog worden geprogrammeerd.

	2019	2020	2021	2022	2023	2024-2027
Realisatie nieuw NNN	283 ha	186 ha	60 ha	84 ha	90 ha	1796 ha

Tabel 2. Prognose NNN-realisatie.

Ons streven is het NNN in 2027 af te ronden. Hoewel wij sinds de decentralisatie van het natuurbeleid slagen in onze ambitie om jaarlijks gemiddeld 250 hectare nieuw NNN te realiseren, zal dit niet voldoende zijn om de restantopgave in de komende negen jaar te realiseren. Dat betekent dat het tempo omhoog zal moeten. Hiertoe zijn inmiddels meerdere acties in gang gezet, zoals het vrijmaken van aanvullende middelen, de start van een integraal programma in de Oostelijke Vechtplassen en het inzetten van het instrument van volledige schadeloosstelling/onteigening nabij het Naardermeer en in de Vechtplassen. Ook zal in 2019 een aantal nieuwe grond-instrumenten worden ingezet (zie hoofdstuk 3). In aanvulling hierop voeren wij in 2019 een optimalisatie van de NNN-begrenzing uit, om te verkennen dit kan leiden tot het verzilveren van kansen respectievelijk het stoppen van onze inspanningen in gebieden waar NNN-realisatie niet langer realistisch of ecologisch zinvol moet worden geacht. De randvoorwaarden van deze optimalisatie zullen in het voorjaar van 2019 worden vastgesteld.

2.5. Actieve soortenbescherming

Met de inwerkingtreding van de Wet Natuurbescherming zijn de provincies ook verantwoordelijk geworden voor actieve soortenbescherming: het nemen van maatregelen voor het behoud en herstel van Europees en internationaal beschermde soorten en zgn. 'rode-lijstsoorten' en hun leefgebied. Noord-Holland kent vele van deze bijzondere soorten. Wij spannen ons al jaren in voor soortenbescherming door onze werkzaamheden in het NNN, Natura 2000-gebieden en het (agrarisch) natuurbeheer. Desalniettemin zijn er nog soorten die zich niet in een gunstige staat van instandhouding bevinden. Gelet op de nieuwe taak die de Wet natuurbescherming ons geeft, verkennen wij op welke wijze wij deze soorten een steuntje in de rug kunnen geven. Wij geven daarbij prioriteit aan soorten waarvan een relatief groot deel van de Nederlandse populatie zich voortplant of overwintert binnen onze provincie en waarvoor wij nog geen bestaand beschermingsbeleid hebben. Ook zullen wij bepalen over welke soorten de nu beschikbare kennis niet toereikend is om gerichte maatregelen te kunnen nemen en zullen wij hier onderzoek naar (laten) verrichten. Ten slotte verkennen wij

hoe wij initiatieven van particulieren en vrijwilligersorganisaties kunnen ondersteunen. Vanzelfsprekend verrichten wij deze verkenning in nauw overleg met terreinbeherende organisaties en soortenbeschermingsorganisaties. In het Programma Natuurontwikkeling 2020-2024 beschrijven wij de resultaten van deze verkenning en onze vervolgacties.

2.6. Recreatieve verbindingen voor wandelen en fietsen

Wij willen de toegankelijkheid van de provinciale natuurgebieden en landschappen verbeteren. Dit doen wij met een subsidieregeling voor de realisatie van een *wandelnetwerk* en *toeristische overstappunten (TOP's)*. TOP's vormen een herkenbare entree van het landelijk gebied; ze bieden voorzieningen en informatie voor recreanten. De voltooiing van het provinciale wandelnetwerk – een laatste uitbreiding van ongeveer 2.000 kilometer – is voorzien in de komende jaren. In 2018 is een aanvraag van de regio West-Friesland voor 500 kilometer ontvangen, van de regio Amstelland voor 250 kilometer en is in de regio Zuid-Kennemerland gestart met de voorbereiding. Wij continueren onze bijdrage aan het aanleggen en beheren van boerenlandpaden door agrarische ondernemers, omdat deze een belangrijke bijdrage leveren aan de toegankelijkheid van het landelijk gebied. Ze bieden recreanten bovendien de mogelijkheid om het agrarisch bedrijf van nabij te ervaren. Recreatie Noord-Holland heeft de opdracht om de bestaande (ruim 110 kilometer) en nieuwe (uitgangspunt is 10-15 kilometer per jaar erbij) boerenlandpaden te beheren. Voor fietsers hebben wij het *(concept)Perspectief Fiets. De toekomst van de fiets in de provincie Noord-Holland* opgesteld, dat het basisnetwerk (utilitair en recreatief) voor de fiets omvat. Naar aanleiding van onderzoek door de Fietsersbond hebben wij middelen beschikbaar gesteld om knelpunten op te lossen.

2.7. Nationale Parken

De Nationale Parken Duinen van Texel en Zuid-Kennemerland vormen het visitekaartje van de Noord-Hollandse natuurgebieden en richten zich op natuurbescherming, recreatie, educatie, promotie en onderzoek. Wij beschouwen de Nationale Parken als een waardevol instrument om bewoners en bezoekers van Noord-Holland te betrekken bij hun groene leefomgeving. Om deze reden leveren wij een structurele financiële bijdrage. Voor het overige beschouwen wij de Nationale Parken als zelfstandige organisaties, die naar eigen inzicht kunnen besluiten over hun rechtsvorm en bestuurssamenstelling. Wij zullen gebruik maken van onze bevoegdheid om nieuwe Nationale Parken bij de minister voor aanwijzing voor te dragen wanneer de meerwaarde hiervan overtuigend is aangetoond, hiervoor draagvlak bij alle betrokken partijen bestaat en er sprake is van duurzame financiering.

3. Grond

3.1. Inleiding: transparantie, marktconformiteit en rechtmatigheid

Grond is essentieel voor de realisatie van het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Dit Programma Natuurontwikkeling bevat, ter uitwerking van wet- en regelgeving en het algemene provinciale grondbeleid zoals geformuleerd in de Vijfde nota grondbeleid, een overzicht van grond-instrumenten die wij inzetten om het NNN te realiseren en de biodiversiteit te bevorderen. Ook lichten wij toe hoe wij omgaan met het eigendom, beheer en eventuele verkoop of verpachting van provinciale gronden.

Uitgangspunten van de Vijfde nota grondbeleid zijn transparantie, marktconformiteit en rechtmatigheid. *Transparantie* betekent in dit geval dat, wanneer sprake is van verkoop of verpachting van provinciale gronden, duidelijk kenbaar wordt gemaakt op welke wijze dat zal gebeuren en wie hiervoor in aanmerking komen. *Marktconformiteit* betekent dat wij bij verwerving, verkoop en verpachting van gronden, de marktprijs als uitgangspunt hanteren. Deze wordt bepaald door een gecertificeerd taxateur. Afwijking van de marktprijs is uitzonderlijk; als dit aan de orde is motiveren wij dit zorgvuldig. *Rechtmatigheid* betekent dat wij altijd handelen volgens de geldende wet- en regelgeving.

Met de decentralisatie van het natuurbeleid is de provincie eigenaar geworden van een aanzienlijk areaal grond. In het *Onderhandelingsakkoord decentralisatie natuur* (2011) is afgesproken dat deze gronden worden ingezet voor de realisatie van het NNN. Dat kan gebeuren door deze gronden in te richten (wanneer ze binnen het NNN zijn gelegen), door ze in te zetten voor kavelruil of bedrijfsverplaatsing (zie paragraaf 3.2.1) of door verkoop, waarna de opbrengsten worden toegevoegd aan de Reserve Groen.

3.2. Instrumenten

3.2.1. Grondverwerving, kavelruil en bedrijfsverplaatsing

Wij voeren een actief grondbeleid, hetgeen inhoudt dat wij gronden verwerven wanneer dit bijdraagt aan de realisatie van onze beleidsdoelen. Soms betreft het gronden die binnen het NNN zijn gelegen; soms ruilgrond buiten het NNN, met het oogmerk deze te gebruiken voor kavelruil of bedrijfsverplaatsing. Onze uitvoeringsregelingen voor kavelruil en bedrijfsverplaatsing (*binnen het NNN* en *binnen het Groene-Uitweggebied*) kunnen een dergelijke ruiling ondersteunen.

Wij houden de provinciale 'koopplicht' in stand. De koopplicht houdt in dat wij garanderen gronden te verwerven die binnen het NNN zijn gelegen, wanneer deze ons tegen een marktconforme prijs worden aangeboden. In 2019 onderzoeken wij of het instrumentarium van de Wet voorkeursrecht gemeenten benut kan worden om de realisatie van het NNN te versnellen. Over de resultaten van deze verkenning rapporteren wij in het volgende Programma Natuurontwikkeling 2020-2024.

Uit een evaluatie blijkt dat de beheergrondbanken Laag Holland, Amstelscheg en Groene Uitweg weinig tot geen meerwaarde hebben gehad. Daarom zullen wij deze grondbanken afbouwen en geen nieuwe instellen. Andere, meer flexibele grondinstrumenten (zoals kavelruil, strategische grondaankopen en in voorkomende gevallen verpachtingen) die ten dienste staan van natuurontwikkeling en agrarische structuurversterking, kunnen hiervoor in de plaats komen.

3.2.2. Zelfrealisatie: subsidie voor functieverandering en inrichting (SKNL-regeling)

Realisatie van natuur kan ook plaatsvinden door de grondeigenaar zelf. In dat geval is geen verwerving nodig, maar vindt een functieverandering plaats van een agrarische functie naar een natuurfunctie. De bestemming, inrichting en het gebruik worden aangepast aan de natuurdoelen in de ambitiekaart. Dit leidt doorgaans tot een waardevermindering van de desbetreffende percelen. Deze waardevermindering vergoeden wij via de

Uitvoeringsregeling Kwaliteitsimpuls Noord-Holland (de zgn. SKNL-regeling). Ook stellen wij via de SKNL-regeling subsidie beschikbaar voor de inrichting van percelen. Beide onderdelen van de SKNL-regeling (functieverandering en inrichting) lichten wij hierna toe.

Subsidie voor functieverandering

De SKNL-regeling vergoedt de waardevermindering van grond die het gevolg is van de functieverandering van een agrarische functie naar een natuurfunctie. Door middel van een taxatie bepalen wij het verschil tussen de agrarische waarde en de natuurwaarde; dit verschil bepaalt de hoogte van de subsidie. Als het beoogde natuurdoel nauwelijks of geen agrarisch gebruik toelaat (zoals in moerasgebieden) zal de waardevermindering en dus de subsidie hoger zijn dan wanneer nog wel enige mate van agrarisch gebruik mogelijk – of zelfs wenselijk – is (zoals bij weidevogelgraslanden). Wij verstrekken de subsidie voor functieverandering onder de voorwaarde dat binnen één jaar een kwalitatieve verplichting wordt gevestigd, waarin het gebruik van de grond ten behoeve van het NNN wordt gewaarborgd en vast komt te liggen tussen de grondeigenaar en de provincie Noord-Holland. Deze kwalitatieve verplichting wordt ingeschreven in de openbare registers (het Kadaster), waardoor deze ook na eventuele verkoop van de gronden in stand blijft. Met de kwalitatieve verplichting is gewaarborgd dat de eigenaar zorg blijft dragen voor goed beheer van de afgesproken natuurwaarden.

Wanneer in een gebiedsproces grond wordt overgedragen waar een nieuwe eigenaar NNN zal realiseren, kan zich de situatie voordoen dat deze nieuwe eigenaar de desbetreffende gronden voor een agrarische prijs moet kopen vóórdat hij een SKNL-subsidie voor functieverandering kan ontvangen. Dat levert voor hem/haar een financieel risico op, wat ertoe kan leiden dat de eigenaar afziet van deelname aan het gebiedsproces, waarmee de realisatie van het NNN in het geding komt. Door bij de aktepassering de vergoeding voor de functieverandering voor de nieuwe eigenaar te verrekenen, in ruil voor het vestigen van een kwalitatieve verplichting op de desbetreffende gronden, willen we dit probleem oplossen. Vanzelfsprekend gebeurt dit enkel wanneer de nieuwe eigenaar voldoet aan de voorwaarden voor SKNL-subsidie voor functieverandering op de verkregen grond.

Voor gronden in particulier eigendom die *geen* agrarische functie hebben, bestaat geen subsidieregeling voor functieverandering. Dat belemmert de realisatie van NNN op deze gronden. In 2019 verkennen wij of het opportuun is om een dergelijke subsidieregeling tot stand te brengen.

Subsidie voor inrichtingsmaatregelen

In de meeste gevallen gaat een subsidieaanvraag voor functieverandering gepaard met een subsidieaanvraag voor de inrichtingsmaatregelen die nodig zijn om het beoogde natuurdoel (zoals opgenomen in de ambitiekaart) te realiseren. Daarnaast is ook in bestaande natuurgebieden soms een eenmalige investering nodig om het in de ambitiekaart beoogde natuurdoel te bereiken of om de aanwezige natuurkwaliteit te verhogen. Ook hiervoor verstrekken wij subsidie via de SKNL-regeling.

3.2.3. Volledige schadeloosstelling, onteigening en ontpachting

Verwerving van gronden vindt in beginsel plaats op basis van vrijwilligheid. Echter, verwerving tegen volledige schadeloosstelling of onteigening kan aan de orde zijn als sprake is van het realiseren van belangrijke delen van het NNN. Hierover vindt dan aparte besluitvorming plaats.

In sommige gevallen is de wijziging of beëindiging van pachtovereenkomsten tussen terreinbeherende organisaties en agrarische pachters, waarin geen passende afspraken zijn gemaakt om het beoogde natuurdoel te realiseren, gewenst. De provincie is geen partij in de privaatrechtelijke rechtsverhouding tussen verpachters en pachters. Echter, wanneer de verpachter de desbetreffende gronden in verpachte staat in eigendom heeft gekregen ter realisering van voornoemd doel, vinden wij het wenselijk een bijdrage te leveren aan de wijziging of beëindiging van de pachtovereenkomst. In 2019 zullen wij hiervoor een uitvoeringsregeling tot stand brengen.

3.2.4. Nieuwe partners

Realisatie van natuur vindt van oudsher voornamelijk plaats door terreinbeherende organisaties, agrarische ondernemers, particulieren of de provincie zelf. In 2018 is onderzocht op welke wijze nieuwe partners, zoals bedrijven of financiële instellingen, verleid kunnen worden om grond te verwerven en in te richten voor natuurrealisatie. Uit dit onderzoek bleek dat deze partijen geïnteresseerd kunnen zijn, maar dat onbekendheid met het provinciale beleid en de als knellend ervaren provinciale regels voor de begrenzing en inrichting van het NNN, hen weerhouden. In 2019 verkennen wij op welke wijze hierin verbetering kan worden aangebracht.

3.3. Provinciaal grondbezit

3.3.1. Natuurvriendelijk beheer van provinciaal grondbezit

Wij voelen ons verantwoordelijk voor een natuurvriendelijk beheer van alle gronden die – tijdelijk of permanent – provinciaal eigendom zijn. Bij het beheer van de bermen en oevers van provinciale (vaar)wegen houden we rekening met de wettelijk beschermde soorten, maar ook met soorten die staan voor een hoge biodiversiteit, zoals orchideeën. Biodiversiteit maakt deel uit van de onderhoudsopdrachten voor provinciale (vaar)wegen en kunstwerken, bijvoorbeeld in de vorm van faunavoorzieningen. De afspraken hieromtrent zijn beschreven in de Uitwerkingsnota groenzones provinciale infrastructuur.

Bij verpachting van provinciale gronden buiten het NNN gelden voorwaarden voor de bescherming van nesten in het broedseizoen op weidevogelgrasland, het inzaaien met bloemen van perceelsranden op bouwland en voor het gebruik van mest en bestrijdingsmiddelen op perceelsranden.

3.3.2. Verkoop van provinciale gronden

Verkoop van provinciale gronden gebeurt in beginsel door middel van een openbare verkoopprocedure, zodat eenieder die geïnteresseerd is om het eigendom en beheer te verkrijgen, zijn/haar interesse kenbaar kan maken. Echter, in een aantal situaties vinden wij het gewenst om een uitzondering te maken op dit uitgangspunt. Wanneer wij een uitzondering maken, vermelden wij dit op de provinciale website, onder verwijzing naar (één van) onderstaande redenen:

1. indien redelijkerwijs slechts één beheerder het gewenste beheer kan uitvoeren. Dit kan het geval zijn wanneer de desbetreffende gronden voor derden ontoegankelijk zijn, of bij percelen tot maximaal 5 hectare die voor een groot deel zijn omgrensd door één beheerder;
2. indien onderhandse verkoop leidt tot een aantoonbare besparing op de inrichtings- en/of beheerkosten;
3. wanneer sprake is van uitruil van gronden gelegen *binnen* het NNN naar provinciale gronden gelegen *buiten* NNN, vindt onderhandse verkoop plaats aan de ruilende grondeigenaar en komt hij/zij in aanmerking om maximaal 20% extra grond te kopen ten opzichte van de te verkopen oppervlakte NNN;
4. wanneer provinciale gronden worden ingebracht in een gebiedsproces, dit gebiedsproces openbaar is aangekondigd en grondeigenaren in en nabij het desbetreffende gebied zijn uitgenodigd aan het gebiedsproces deel te nemen, kan provinciale grond worden verkocht aan de grondeigenaren die zich voor dit gebiedsproces hebben gemeld.

In de afgelopen jaren hebben we provinciale gronden die bestemd zijn voor natuurontwikkeling, verkocht aan particuliere eigenaren of terreinbeherende organisaties, waarbij de natuurwaarden worden geborgd door het vestigen van een kwalitatieve verplichting. In 2019 zullen het toezicht en de handhaving van deze kwalitatieve verplichtingen nader worden uitgewerkt. Alternatieve methoden van verkoop, zoals een veiling, zijn onvoldoende succesvol gebleken en zullen niet worden gecontinueerd.

Het is ook mogelijk dat de provincie zelf beheerder blijft van de gronden. Wij verkennen in 2019 in welke gevallen wij natuurgronden niet willen verkopen, maar zelf zorg dragen voor het beheer – bijvoorbeeld door het maken van afspraken met gecertificeerde beheerders.

4. Beheer

4.1. Visie op beheer

Natuur-, landschaps- en recreatiebeheer kan vele vormen aannemen. Afhankelijk van de natuurdoelen en maatschappelijke wensen kan beheer variëren van zeer extensief, gericht op natuurlijke dynamiek, tot zeer intensief, met maatregelen zoals begrazing, beweiding, plaggen, kappen, hooien, maaien en bejaging. Ook indirect beheer, gericht op het tegengaan van ongewenste externe invloeden zoals water- of bodemverontreiniging, is van groot belang om de biodiversiteit te bevorderen. In beginsel streven wij naar het bevorderen van natuurlijke dynamiek. Hierop maken wij een uitzondering als openbare veiligheid, zwaarwegende redenen van economisch belang, kwetsbare soortenpopulaties of cultuurhistorische waarden een intensiever beheer vragen.

Noord-Holland kent een groot aantal beheerders van natuur- en recreatiegebieden, landschap en cultuurhistorisch erfgoed: terreinbeherende organisaties, particuliere eigenaren, agrarische ondernemers (vaak verenigd in agrarische collectieven), recreatieschappen, waterschappen en gemeenten. Wij verwachten van beheerders dat zij zorgen voor professioneel, samenhangend beheer, in samenwerking met elkaar en met andere partners. De kwaliteit en de resultaten van het beheer toetsen wij door certificering van beheerders, monitoring van natuurwaarden en gesprekken hierover tussen de provincie en beheerders.

4.2. Subsidiëring van het natuur- en landschapsbeheer

Op grond van het *Onderhandelingsakkoord decentralisatie natuur* (2011) zijn de provincies verantwoordelijk voor de sturing op, en medefinanciering van, adequaat natuur- en landschapsbeheer. Hieronder verstaan wij beheer dat zich richt op het duurzaam, effectief en efficiënt realiseren van de beheerdoelen die wij vastleggen in dit Programma Natuurontwikkeling. Aan de financiering van het beheer leveren wij een aanzienlijke bijdrage via het Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL). Wij houden onverkort vast aan de systematiek en de vergoedingen van het SNL, aangezien dit landelijk uniforme stelsel in nauw overleg tussen Rijk, provincies en beheerders tot stand is gekomen, en garandeert dat beheerders in alle provincies een vergelijkbare vergoeding krijgen voor hun werkzaamheden. Daarnaast is het SNL getoetst door de Europese Commissie, opdat de subsidie geen ongeoorloofde staatssteun oplevert.

Subsidie voor natuur- en landschapsbeheer wordt verstrekt op grond van de *Uitvoeringsregeling Natuur- en Landschapsbeheer Noord-Holland 2016-2021* (SVNL 2016-2021).[5] Subsidieaanvragen worden getoetst aan deze uitvoeringsregelingen en aan bijzondere bepalingen die Gedeputeerde Staten kunnen opnemen in hun jaarlijkse besluit over de hoogte van de subsidieplafonds en de periode waarbinnen subsidie kan worden aangevraagd (de 'openstelling'). De uitvoeringsregelingen, de subsidieplafonds en de periode van openstelling worden bekendgemaakt in het Provinciaal Blad en op de website van de provincie. Subsidie wordt verstrekt voor de duur van zes kalenderjaren, van 1 januari tot en met 31 december. De subsidie kan worden verhoogd met toeslagen: voor monitoring van de natuurkwaliteit, voor de onderhoudskosten van voorzieningen en voor toezicht, voor beheer met schaapskuddes en voor het beheer van percelen die enkel varend kunnen worden bereikt (de 'vaarlandtoeslag'). De vaarlandtoeslag stellen wij enkel beschikbaar voor percelen die zijn aangeduid op de *vaarlandtoeslagkaart*. Dit zijn vaarlandpercelen waar natuurbeheer wenselijk is en waar geen materiaal voor beheer (machines, vee, mest, etc.) kan worden opgeslagen. Omdat niet op al het vaarland jaarlijks beheer hoeft plaats te vinden, is op de vaarlandtoeslagkaart enkel het vaarland opgenomen met de natuurtypen 'moerassen' (N05), 'voedselarme venen en vochtige heiden' (N06), 'vochtige schraalgraslanden' (N10), 'rijke graslanden en akkers' (N12) en 'vogelgraslanden' (N13). Vaarlandpercelen met alle overige (natuur)beheertypen zijn niet opgenomen op de kaart en komen derhalve niet in aanmerking voor een toeslag.

5. Voor subsidiebeschikkingen die zijn afgegeven vóór 1 januari 2016 is de Uitvoeringsregeling Natuur- en Landschapsbeheer Noord-Holland nog van toepassing.

Kleine, versnipperd gelegen natuurgebieden brengen hogere beheerlasten met zich mee. Om beheerders te stimuleren om versnipperd gelegen natuurgebieden te ruilen, zodat logischer eenheden ontstaan, hebben wij een aparte *uitvoeringsregeling Versnipperde natuurterreinen* vastgesteld.

De provincie verstrekt uitsluitend een beheersubsidie aan eigenaren of erfpachters van terreinen of hun collectieve vertegenwoordiger. Wanneer deze een derde persoon (bijvoorbeeld een pachter of loonwerker) vraagt het beheer uit te voeren, maken zij doorgaans afspraken over de wijze waarop dit beheer wordt uitgevoerd en de vergoeding die hiervoor verstrekt wordt. De provincie is geen partij in deze afspraken. Wij onderhouden een subsidierelatie met de ontvanger van de subsidie, waartoe ook verantwoording over de besteding van de subsidie behoort.[6] Geen subsidie wordt verstrekt aan waterleidingbedrijven en publiekrechtelijke rechtspersonen (het Rijk, gemeenten, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen zoals recreatieschappen), met uitzondering van Staatsbosbeheer. Ook verstrekt de provincie geen subsidie voor het beheer van de Noordzee, de Waddenzee, het IJsselmeer en het Markermeer; dit beheer is de verantwoordelijkheid van het Rijk.

Natuur- en landschapsbeheer vereist betrokkenheid en deskundigheid. De provincie en de beheerders hebben een gedeeld belang in het behalen van de beoogde natuurkwaliteit. Alleen gecertificeerde beheerders, die voldoen aan kwaliteitseisen voor de organisatie en administratie van beheer, komen in aanmerking voor een SNL-subsidie. De Stichting Certificering SNL verzorgt de certificering namens de provincies. Door regulier overleg over beheerplannen en monitoringresultaten, aangevuld met veldbezoeken en andere activiteiten, houden provincie en beheerders de vinger aan de pols. Wanneer de voorwaarden, zoals geformuleerd in de subsidiebeschikking, niet worden nageleefd kunnen wij de verleende subsidie opschorten, korten of terugvorderen. De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl) houdt daarnaast toezicht op het agrarisch natuur- en landschapsbeheer en beoordeelt de betaalverzoeken van de agrarische collectieven.

4.3. Kaartmateriaal Natuurbeheerplan

Het Natuurbeheerplan, dat deel uitmaakt van dit Programma Natuurontwikkeling, bestaat uit drie kaarten: de beheertypenkaart, de ambitiekaart en de vaarlandtoeslagkaart. Deze kaarten zijn van belang voor de subsidiëring van het (agrarisch) natuur- en landschapsbeheer en worden regelmatig geactualiseerd. In hoofdstuk 7 staat op welke wijze het kaartmateriaal digitaal te raadplegen is, zodat op detailniveau kan worden ingezoomd.

De *beheertypenkaart* geeft alle beheerwaardige natuur- en landschapswaarden weer. Elk *beheertype* kent een beschrijving van, onder andere, de kenmerkende natuur- en landschapswaarden en de eisen die aan het beheer worden gesteld. Van beheerders – ook als zij geen subsidie ontvangen – wordt verwacht dat zij hun beheer richten op de instandhouding van de beheertypen. Per gebied is in beginsel maar één beheertype toegekend. Alleen agrarische beheertypen (hierna ook 'leefgebieden' genoemd) kunnen over elkaar liggen. Een beheerder kan alleen voor subsidiëring van het toegekende beheertype in aanmerking komen. Indien subsidie wordt aangevraagd voor een beheertype dat niet op de beheertypenkaart staat, zal deze subsidieaanvraag worden geweigerd.

Voor sommige natuurgebieden bestaat de ambitie om het huidige gebruik of het beheer te veranderen. Dit is vastgelegd in de *ambitiekaart*. Verschillen tussen de beheertypenkaart en de ambitiekaart laten zien waar verbetering van de natuurkwaliteit gewenst is. De ambitiekaart vormt de basis voor de subsidies voor functieverandering of kwaliteitsimpulsen op grond van de SKNL-regeling (zie paragraaf 3.2.2). Op enig moment kan de ambitie, zoals vastgelegd in de ambitiekaart, zijn bereikt. Op terreinen waar het natuurdoel al is bereikt, is de ambitie om dit type te behouden zal het beheertype op de beheertypenkaart identiek zijn aan dat op de ambitiekaart.

6. Binnen de systematiek van het SNL wordt subsidie voor natuur- en landschapsbeheer Wanneer in dit hoofdstuk wordt gesproken over 'beheerder', wordt derhalve bedoeld: de ontvanger van de subsidie.

4.4. Beschrijving van leefgebieden

4.4.1. Beheer van het Natuurnetwerk Nederland

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is een duurzaam beschermde en beheerde ecologische structuur. In respectievelijk de beheertypen- en ambitiekaart zijn de natuurdoelen opgenomen en is te zien of sprake is van een ambitie naar een ander natuurdoel. De toegekende beheer- en ambitietypen zijn in overeenstemming met het beheer dat nodig is om de doelstellingen van Natura 2000 en/of de Kaderrichtlijn Water te realiseren.

Soms kent de beheertypenkaart binnen het NNN nog een agrarisch beheertype toe. In deze gebieden is sprake van een overgang naar het uiteindelijk beoogde natuurbeheer dat in de ambitiekaart is benoemd. Om deze ambitie te realiseren zal met ingang van het Programma Natuurontwikkeling 2022-2026 niet langer agrarisch natuurbeheer binnen het NNN worden gesubsidieerd, met inachtneming van eventueel doorlopende subsidiebeschikkingen. Als gevolg van motie 126, aangenomen door Provinciale Staten in november 2017, is het jaar 2018 een 'verkenningsjaar', waarin wij over deze motie overleggen met de terreinbeherende organisaties, de agrarische collectieven en LTO-Noord. Wij blijven Provinciale Staten informeren over de resultaten van het verkenningsjaar.

In het verleden was het gebruikelijk dat terreinen die vóór 1 december 1977 waren verpacht en waarop sindsdien onafgebroken agrarisch natuurbeheer had plaatsgevonden, op de beheertypenkaart met een agrarisch beheertype werden aangeduid. Gedeputeerde Staten hebben op 24 april 2012 besloten dat dit 'automatisme' vervalt. Ecologische argumenten zijn voor ons doorslaggevend bij het bepalen van het beheertype en de ambitie; niet de eigendomssituatie of de (duur of inhoud van de) pachtovereenkomst.

4.4.2. Beheer van landschapselementen

Sinds 2018 stellen wij subsidie beschikbaar voor het beheer van een aantal landschapselementen: lanen, poelen en kleine historische wateren, historische tuinen, hoogstamfruitboomgaarden en fortterreinen. Dit past binnen de toenemende aandacht voor landschapsbehoud en de betekenis van karakteristieke landschapselementen voor de biodiversiteit. De landschapselementen waarvoor subsidie kan worden aangevraagd zijn op de beheertypenkaart aangegeven.

4.4.3. Beheer buiten het Natuurnetwerk Nederland: agrarisch natuur- en landschapsbeheer

Buiten het NNN is het agrarisch natuur- en landschapsbeheer een belangrijk instrument voor het behoud van biodiversiteit, omdat het soorten helpt ook in agrarisch gebied voedsel, bescherming, nest- en voortplantingsgelegenheid te vinden. Beheermaatregelen worden ingepast in de agrarische bedrijfsvoering; de agrarische functie blijft leidend en de bestemming wordt niet aangepast. Het SNL onderscheidt vijf zogenoemde 'leefgebieden' voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer, waarbinnen subsidie kan worden aangevraagd. Leefgebieden kunnen overlappen. De volgende vijf leefgebieden worden onderscheiden:

- **Open grasland** (deelkaart b). Dit leefgebied is kenmerkend voor Noord-Holland: open landschappen met veel vochtig en kruidenrijk gras, fijnmazige watergangen en enige opgaande begroeiing, zoals beplanting rond erven of bomenlanen. Een aantal weidevogelsoorten (zoals de grutto en tureluur) zoekt altijd de meest open en natte delen van het landschap en mijdt opgaande begroeiing. Andere soorten zijn tolerant voor (zoals scholekster, kievit en wulp) of juist gebaat bij (Noordse woelmuis) aanwezigheid van riet of opgaande begroeiing. Houtduif, torenvalk, roek, kramsvogel en spreeuw maken vooral gebruik van het leefgebied open grasland om voedsel te vinden en te schuilen.

Goed weidevogelbeheer

Noord-Holland is van oudsher een echte weidevogelprovincie. Ondanks de afname van de weidevogelpopulatie, is deze nog steeds van internationaal belang. Landschappen met weidevogels hebben zowel een ecologische als een cultuurhistorische waarde die bescherming blijft verdienen. De grutto is in 2015 zelfs door de Nederlanders gekozen tot 'nationale vogel' en staat symbool voor biodiversiteit in het landelijk gebied.

In grote delen van het NNN in West-Friesland, Laag Holland en Amstelland is het natuurbeheer gericht op het behoud van weidevogels. Door deze kerngebieden te combineren met agrarisch natuurbeheer in de aangrenzende polders, zijn er goede kansen voor een duurzame weidevogelpopulatie. Centraal hierbij staat het creëren van weidevogellandschappen waarin optimale omstandigheden aanwezig zijn voor foerageren, schuilen, nestgelegenheid en het opgroeien van kuikens. In de natuurgebieden dient hiervoor het waterpeil te worden afgestemd op weidevogels en moet er voldoende nat biotoop en kruidenrijk grasland aanwezig zijn. Ook in het agrarisch gebied is kruidenrijk grasland van belang, in combinatie met laat maaien en nestbescherming. De weidevogellandschappen dienen van voldoende omvang te zijn, waardoor het mogelijk is om het open karakter te behouden en herstellen. In dergelijke open landschappen is predatiebeheer mogelijk en vaak noodzakelijk.

Samenwerking tussen natuurbeheerders en agrariërs is een belangrijke voorwaarde om het beheer goed op elkaar te kunnen afstemmen. Ook de inzet van vrijwilligers bij nestbescherming en/of monitoring, is onmisbaar. Met als uiteindelijk doel: goede omstandigheden voor weidevogels, maar ook meer insecten, gezonder bodemleven, meer variatie in bloemen, grassen en kruiden en een mooi, vitaal en biodivers landschap.

Wij blijven ons inzetten om de kwaliteit van weidevogelgebieden te verbeteren (en stellen hiervoor subsidie beschikbaar), samenwerking (onder andere met de waterschappen) te bevorderen en pilots te ondersteunen (zoals de pilots 'kruidenrijk gras', 'plas-dras' en 'kringlooplandbouw'). Onze ambitie om weidevogels in Noord-Holland te behouden en herstellen koppelen wij aan de nieuw gestarte programma's Bodemdaling veenweidegebieden en Natuurinclusieve landbouw.

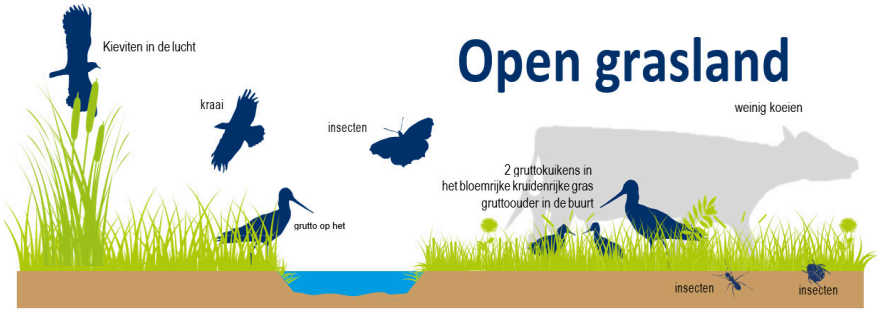

- **Open akker** (deelkaart c). Dit leefgebied bestaat overwegend uit akkers waarop gewassen zoals granen, aardappels, suikerbieten of vollegrondgroenten worden verbouwd, doorsneden met bermen, sloten en meer of minder opgaande begroeiing. Dit is het leefgebied van akkervogels die zich (in zekere mate) hebben aangepast aan de dynamiek van agrarische bedrijfsvoering. Sommige zien we alleen in de zomer in akkerbouwgebieden (trekvogels zoals de gele kwikstaart en grauwe kiekendief); andere verblijven jaarrond in Nederland (scholekster, patrijs, blauwe kiekendief, veldleeuwerik) of zijn typische wintergasten (gorzen, ruigpootbuizerd). Akkervogels profiteren van akkers met veel granen en zaden, die op hun beurt muizenpopulaties aantrekken, die weer voedsel verschaffen voor roofvogels.

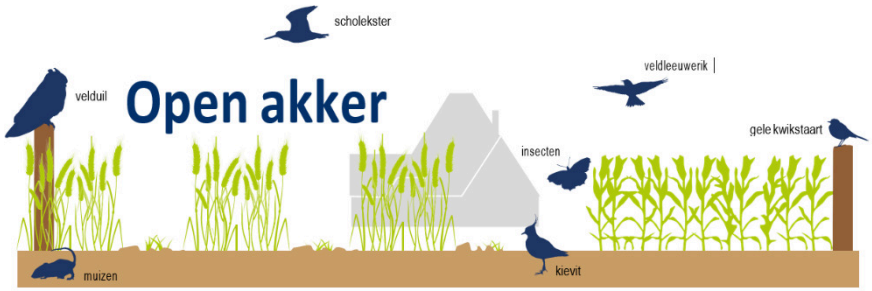

- **Natte dooradering** (deelkaart d). Dit leefgebied bestaat uit natte elementen binnen het agrarisch landschap: sloten, poelen, beken, moerasjes en plas-draspercelen. Natte dooradering houdt echter niet op bij de waterlijn. Ook de oeverranden, bermen en plas-draszone horen bij dit leefgebied. De geleidelijke overgang van nat naar droog zorgt voor een paaiplaats, foerageergebied of landhabitat voor de verschillende soorten die hier voorkomen.

- **Droge dooradering** (deelkaart e). Dit leefgebied is een half-open tot besloten landschap met aan elkaar grenzende (kleinschalige) akkers, graslanden, laanbeplanting, singels, hout- en tuunwallen, heggen en hagen, struweelranden, dijken en slaperdijken, bermen van wegen en paden, steilrandjes en ruigtezomen. In de herfst, winter en het vroege voorjaar zijn stoppelvelden aanwezig. Het leefgebied herbergt soorten die er foerageren, maar ook broedvogels die er broeden maar buiten het leefgebied foerageren. Andere soorten gebruiken de droge dooradering ter oriëntatie in het landschap.

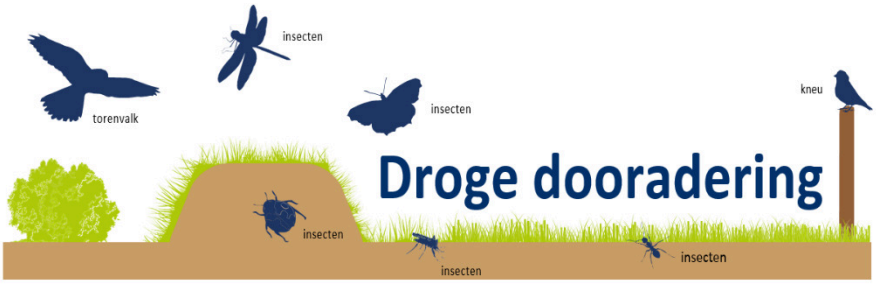

- **Categorie water (agrarisch waterbeheer)** (deelkaart f). Het agrarisch waterbeheer is gericht op het bereiken van een goede toestand van al het water conform de Kaderrichtlijn Water en het realiseren van een robuust, duurzaam en klimaatbestendig watersysteem. Verschillende maatregelen zijn hierbij behulpzaam, zoals het beschikbaar stellen van agrarische gronden voor waterberging bij veel neerslag en het vasthouden van water bij droogte en het verbeteren van de grond- en oppervlaktewaterkwaliteit door groene zuivering (minder belasting met verontreinigende stoffen vanuit de agrarische sector) en duurzaam bodembeheer (minder af- en uitspoeling van nutriënten en bestrijdingsmiddelen).

4.5. Beoordeling gebiedsaanvragen van agrarische collectieven

Op grond van de SVNL 2016-2021 moet de subsidieaanvraag (de 'gebiedsaanvraag') van het gecertificeerde agrarisch collectief voldoen aan de beoordelingscriteria die in deze paragraaf zijn opgenomen, inclusief de daarbij aangeduide kaarten. In onze opdracht toetst de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl) de gebiedsaanvragen aan conformiteit met Europese regelgeving. Hierbij let RVO.nl op:

- de begrensde leefgebieden (open grasland, open akker, natte dooradering, droge dooradering en categorie water);
- onderstaande tabel 3, die aangeeft welke beheerfuncties en daarmee samenhangende beheermaatregelen kunnen worden opgenomen in de gebiedsaanvraag.

Leefgebied	Beheerfuncties
Leefgebied open grasland	Optimaliseren foerageer-, broed- en opgroeimogelijkheden Creëren nat biotoop
Leefgebied open akker	Creëren foerageergebied Optimaliseren voortplantingsmogelijkheden
Leefgebied natte dooradering	Optimaliseren foerageer-, broed- en opgroeimogelijkheden Verschralen
Leefgebied droge dooradering	Optimaliseren foerageer-, broed- en opgroeimogelijkheden
Categorie water (agrarisch waterbeheer)	Waterberging Verbeteren waterkwaliteit Vernatting Water vasthouden

Tabel 3. Beoordeling gebiedsaanvragen van agrarische collectieven

4.6. Beheer door recreatieschappen

De recreatiegebieden in onze provincie vormen een groene buffer tussen stedelijke gebieden en bieden ontspanningsmogelijkheden voor bewoners en bezoekers. Van deze mogelijkheden wordt volop gebruik gemaakt; het aantal bezoekers van recreatiegebieden stijgt nog altijd, en de verwachting is dat deze stijging doorzet. Wij participeren, samen met gemeenten, in het bestuur van vijf recreatieschappen: Spaarnwoude, Alkmaarder- en Uitgeestermeer, Twiske-Waterland, Groengebied Amstelland en het Plassenschap Loosdrecht. Aan het beheer en de ontwikkeling van deze gebieden dragen wij financieel bij. Dit gebeurt echter niet via het SNL, maar via separate bijdragen aan de recreatieschappen.

De recreatiegebieden zijn ongeveer 30 jaar geleden aangelegd, op basis van de recreatiebehoeften van toen. Deze behoeften zijn sindsdien soms veranderd, hetgeen gevolgen kan hebben voor de inrichting en het beheer. Bovendien leidt de ruimtelijke druk in de Metropoolregio Amsterdam ertoe dat een ruim aanbod van natuur- en recreatiegebieden van groot belang is en deze gebieden aan hoge kwaliteitseisen dienen te voldoen. Hierbij moeten wij constateren dat de kosten van het beheer stijgen en de mogelijkheden om gewenste ruimtelijke initiatieven te ontplooien in de recreatiegebieden, soms te beperkt zijn. Deze blik op de toekomst dwingt ons tot een modernisering van de recreatieschappen. Om enerzijds de verdiencapaciteit van recreatieschappen te vergroten, en anderzijds de in de recreatiegebieden aanwezige natuurwaarden beter te beschermen, hebben wij een zorgvuldige beschrijving van de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN gemaakt. Hierdoor komen de natuur- en recreatiedoelen in de recreatiegebieden beter in balans.

5. Overzicht programma's en projecten

Tabel 4. Gerealiseerde projecten in 2018

Project nr.	Projectnaam	Omschrijving	Trekker
GV15	Groene Uitweg: Fietsbrug Nigtevecht	Fietsers (en dieren) kunnen bij Nigtevecht het Amsterdam-Rijnkanaal oversteken. De fietsbrug zorgt voor meer recreatieve mogelijkheden en betere bereikbaarheid.	Provincie Noord-Holland
GV31	Pilot Veenslib	Er is onderzocht of het veenslib uit de Loosdrechtse plassen verwerkt en toegepast kan worden als bouwstof langs een (vervallen) legakker. Zo krijgen we robuuste, stabiele oevers die middels rietvegetatie een natuurlijke bescherming tegen afslag hebben.	Plassenschap Loosdrecht
GV47	Groene Uitweg: herstel Spiegel en Blijkpolderplas en Wijde Blik	De Wijde Blik en de Spiegelplas zijn twee van de grotere plassen in het Vechtplassengebied. Natuurmonumenten heeft hier maatregelen genomen om de toegenomen recreatiedruk te laten samengaan met de natuur(ontwikkeling).	Natuurmonumenten
GV64	Groene Uitweg: Duurzaam beheer Diemerbos	Maatregelen om het beheer van het Diemerbos op termijn structureel geregeld te hebben	Staatsbosbeheer
KL04	Natuurbrug Zeepoort	De natuur van het Nationaal Park en waterleidingduinen is versterkt door de aanleg van 3 natuurbruggen. Gezamenlijk verbinden zij meer dan 7.000 ha natuurgebied. De natuurbrug Zeepoort in de gemeente Bloemendaal is onderdeel van deze natuurverbinding.	Provincie Noord-Holland
KL12	Tuinen van West	Tussen Amsterdam-West en Spaarnwoude liggen de Tuinen van West. Stadsdeel Nieuw-West heeft het gebied aantrekkelijker gemaakt door verschillende vormen van recreatie te realiseren die passen bij het karakter van het gebied.	Gemeente Amsterdam
KL33	Groene As: Amsterdamse Bos	Natuurverbinding in de natuurzone van het Amsterdamse Bos; de zuidelijke oeverlanden van de Nieuwe Meer, de Amstelveense Poel en het Schinkelbos.	Gemeente Amsterdam
KL40	Camping Vafamil	Omvorming tot natuurgebied van het Vafamil-terrein langs de Zeeweg in Overveen.	Provincie Noord-Holland
LH24	Kwaliteitsverbetering bestaande plas-dras-percelen Wormer- en Jisperveld	Natuurmonumenten zal een bijdrage vanuit de natuurcompensatie gebruiken voor de aanleg van een aantal plas-draspercelen.	Natuurmonumenten
NHN03	Hanenplas	De natuur in de Hanenplas heeft een impuls gekregen. Er is een natuurgebied van 55 ha NNN ingericht.	Provincie Noord-Holland
NHN12	Wandelnetwerk Kop van Noord-Holland	De gemeenten Den Helder, Hollands Kroon en Schagen hebben het wandelnetwerk Kop van Noord-Holland uitgebreid met 370 km nieuwe wandelroutes en paden.	Gemeenten Den Helder, Hollands Kroon en Schagen
NHN26	Koopmanspolder	De inrichting is in 2016 gerealiseerd. Na de inrichting zijn er afspraken over beheer gemaakt met de Vereniging Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer West-Friesland tot en met 2018.	Provincie Noord-Holland, RWS en HHNK

Tabel 5. Lopende programma's en projecten, uitgesplitst per regio

Regio Kop van Noord-Holland

Project nr.	Projectnaam	Omschrijving	Trekker
NHN01	Waalenburg	Waalenburg is een belangrijk weidevogelgebied op Texel. Hier wordt een aaneengesloten natuurgebied van 490 ha gerealiseerd.	Provincie Noord-Holland
NHN06	De Bol	In het oosten van Texel ligt natuurgebied De Bol. Natuurmonumenten realiseert hier de natuurdoelen.	Natuurmonumenten

NHN14	Huisduinerpolder	De Huisduinerpolder is een drassige polder, grenzend aan de fortgracht van Fort Erfprins in Den Helder. De polder maakt deel uit van het NNN. De provincie wil de brakke natuur in dit gebied versterken.	Provincie Noord-Holland
NHN15	Schagen-Kolhorn	Langs de verbinding Schagen-Kolhorn ligt een aantal NNN-opgaven. Hier wordt een aantal stapstenen gerealiseerd, die begrensd worden als NNN.	Provincie Noord-Holland
NHN16	Boskerpark	Tussen Callantsoog en Groote Keeten wordt het Boskerpark ontwikkeld. Naast een complex voor verblijfrecreatie zal 19 hectare natuur worden aangelegd.	Provincie Noord-Holland
NHN17	Zandpolder	Tussen Callantsoog en Groote Keeten ligt de Zandpolder. Aanvullend op de reeds ontwikkelde natuur zal hier nog circa 30 hectare natuur worden aangelegd.	Provincie Noord-Holland
NHN18	Uitlandsche Polder	Ten noorden van het natuurgebied het Zwanenwater ligt de Uitlandsche polder. Van de natuuropgave in deze polder heeft Natuurmonumenten al een groot deel gerealiseerd. Aansluitend daarop zal nog circa 38 hectare natuur worden ontwikkeld.	Natuurmonumenten
NHN23	Polder Waard-Nieuwland	Aan de Polder Waard-Nieuwland) wordt een ecologische en recreatieve impuls gegeven. Er wordt 23 hectare natuur aangelegd, gecombineerd met de opvang van water en de realisatie van een fietspad (zie hieronder).	Provincie Noord-Holland
NHN28	Fietspad Wierdijk	Het project 'Het Wier van Wieringen' beoogt door het herstellen, herontwikkeling en ontsluiten van een aantal iconen (Wierdijk, Wierschuur, Zuiderzeekeet, Fietspad) de verhalen over 'Het Wier van Wieringen' beleefbaar te maken en daarmee een economische impuls aan de waddenkust van Noord-Holland en aan de Polder Waard Nieuwland in het bijzonder te geven. Het project 'Wierdijk', is onderdeel van het project 'Het Wier van Wieringen'.	Provincie Noord-Holland

Regio Alkmaar en omgeving

Project nr.	Projectnaam	Omschrijving	Trekker
KL07	Uitbreiding Geestmerambacht	Het recreatiegebied Geestmerambacht ten noorden van Alkmaar wordt uitgebreid. Er worden nieuwe fiets- en wandelpaden aangelegd en er komt een nieuwe vaarverbinding ten noorden van Sint Pancras. Ook wordt een natuurpark van 24 ha aangelegd.	Recreatieschap Geestmerambacht
KL14	Binnenduinrand Egmond	In de binnenduinrand van Egmond wordt natuur gerealiseerd. Hiermee wordt het NNN versterkt. Er is al 27 hectare ingericht; er wordt nog ca. 14 hectare gerealiseerd.	Provincie Noord-Holland
KL16	Weidse Polders	De Weidse Polders is al voor een groot deel verworven en (deels) ingericht. De provincie onderzoekt hoe de resterende opgave gerealiseerd kan worden.	Provincie Noord-Holland
KL17	Harger- en Pettemerpolder	Vlak achter de Hondsbossche Zeewering ligt de Harger- en Pettemerpolder. Hier werken we aan natuurontwikkeling en realisatie van de NNN-opgave.	Provincie Noord-Holland
KL26	Nieuwe Strandwal	De Nieuwe Strandwal is een gebiedsontwikkelingsproject tussen Heiloo en Castricum. Doel van het deelprogramma Groen is de realisatie van projecten op het gebied van natuur, water, landschap en recreatie. De provincie zet zich hierbij in voor de natuur- en waterprojecten.	Provincie Noord-Holland

KL38	Waterrijk en Zanderij Castricum	Bij project Waterrijk aan de binnenduinrand bij Egmond Binnen richt PWN 2,5 ha NNN in, zodat de omliggende NNN-terreinen een eenheid worden. Zanderij Castricum ligt aan de binnenduinrand bij Castricum. Hier richt PWN 5,5 ha NNN in.	PWN

Regio West-Friesland

Project nr.	Projectnaam	Omschrijving	Trekker

Geen lopende projecten in deze regio. Verkend wordt of de restant-opgave NNN in West-Friesland in nieuwe projecten vervat kan worden.

Regio Zuid-Kennemerland

Project nr.	Projectnaam	Omschrijving	Trekker
KL22	Houtrakpolder	De gemeente Haarlemmerliede & Spaarnwoude wil in de Houtrakpolder natuur (via SKNL) en recreatieve voorzieningen realiseren. Het basisontwerp voor de tijdelijke inrichting wordt aangepast, waarbij rekening wordt gehouden met andere gebiedsontwikkelingen, zoals de Visie Noordzeekanaalgebied 2040.	Gemeente Haarlemmerliede & Spaarnwoude en Staatsbosbeheer

Regio Zaanstreek-Waterland

Project nr.	Projectnaam	Omschrijving	Trekker
LH07	Verbrakking Westzaan	In de polder Westzaan is het plan om, via de Nauernasche Vaart, brak water uit het Noordzeekanaal het Guisveld en het Euverenweggebied (direct ten zuiden van het Guisveld) in te laten. Dit is in lijn met de Natura2000-doelen.	Provincie Noord-Holland
LH08	Dijkversterking Hoorn-Amsterdam	HHNK versterkt de komende jaren de Markermeerdijken tussen Hoorn en Amsterdam, waarbij van belang is dat de dijkversterking goed in het landschap past. Ook willen wij kansen voor natuur en recreatie benutten.	Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier
LH23	Natuurvriendelijke oevers Ilperveld	In het Ilperveld wordt ruim 8 km natuurvriendelijke oevers gerealiseerd die de natuurwaarden in en langs het water vergroten, de waterkwaliteit verbeteren en het afkalven van percelen stoppen.	Landschap Noord-Holland
LH25	Ontsnippering Bereikbaarheid Waterland	Het project richt zich vooral op het verbeteren van de doorstroming van het verkeer, maar waar mogelijk wordt ook de ecologische ontsnippering meegenomen.	Provincie Noord-Holland

Regio Noord-Holland Zuid

Project nr.	Projectnaam	Omschrijving	Trekker
KL27	PARK21	De gemeente Haarlemmermeer legt de komende 15 tot 20 jaar PARK21 aan (circa 1000 ha). Het project dient meerdere doelen: verbetering waterkwaliteit en duurzaamheid, landschap, vrijetijdsbesteding en landbouw.	Gemeente Haarlemmermeer
KL30	Groene AS Bovenlanden	Aankoop en inrichting van 13 ha 'stepping stones', verdeeld over zeven projecten.	Stichting Bovenlanden Aalsmeer
KL32	Groene AS Aalsmeer	Realisatie Uitvoeringsprogramma Groene AS Aalsmeer: aankoop en inrichting van bovenlandjes, aanleg van natuurvriendelijke oevers, faunapassages, etc.	Gemeente Aalsmeer

Regio Gooi- en Vechtstreek

Project nr.	Projectnaam	Omschrijving	Trekker
AGV35	Monitoring Natuurbrug Laarderhoogt	Vaststellen functioneren voor de doelsoorten, inzicht verkrijgen in de effecten van het recreatief medegebruik op het gebruik van de natuurbrug door de fauna en advies over inrichting en beheer om gebruik door de doelsoorten te optimaliseren.	Provincie Noord-Holland
AGV40	Groene Uitweg: Stelling van Amsterdam-Nieuwe Hollandse Waterlinie	Projecten met als doel het behoud van en stimulering van het bezoek aan en het gebruik van het waardevolle cultureel erfgoed Stelling van Amsterdam en Nieuwe Hollandse Waterlinie.	Provincie Noord-Holland
GV04	Groene Uitweg: Naarden buiten de Vesting	Afronding projecten wandelpad, herstel en behoud schootsvelden, Gooimeertak en agrarische structuurversterking.	Regio Gooi en Vechtstreek
GV06	Toelopen natuurbrug Laarderhoogt	De ecologische toelopen van de Natuurbrug Laarderhoogt worden ingericht. Bij de inrichting wordt bosterrein omgevormd naar open landschap met heide, open zand, poelen en schraalgrasland. Hiervoor is een gebiedsproces opgestart.	Gooi Natuurreservaat
GV08	Fietspad over de Gaasp	Aanleg van een fietsbrug langs de A9 over de Gaasp. De fietsbrug over de Gaasp zal de Gaasperplas en het Diemerbos verbinden en is ook toegankelijk voor wandelaars. Hiermee wordt ook de verbinding tussen IJburg en Amsterdam- Zuidoost verbeterd. (Was voorheen onderdeel GV14)	GGA (uitvoering door RWS)
GV10	Holendrechterpolder	Het project is gerealiseerd in 2017. Dit is gemeld in het PMG 2018-2022. Er blijken nog een aantal kleine aanpassingen uitgevoerd te moeten worden en dit loopt tot en met 2019, vandaar dat project in deze tabel staat.	Provincie Noord-Holland
GV11	NNN schil Naardermeer	In de randzone van het Naardermeer wordt 103 hectare ingericht om natuurwaarden in en rond het Naardermeer te versterken en het natuurgebied te verbinden met de Vecht.	Provincie Noord-Holland
GV12	Studieprojecten Diemerscheg	Langs het IJmeer tussen Diemen en Muiden wordt het natuurgebied 'Baai van Ballast' gerealiseerd. Het natuurgebied wordt onderdeel van de Waterlandtak, een natuurverbinding tussen het Naardermeer en het IJmeer/Diemerbos. De Gemeenschapspolder wordt als NNN ingericht	Provincie Noord-Holland
GV14	Diemerbos fase 2	Met de realisatie van het investeringsplan Diemerbos fase 2 wordt de recreatieve toegang vanuit Amsterdam naar het landelijk gebied vergroot met nieuwe fietspaden en landschappelijke maatregelen. Daarnaast wordt het Diemerbos gekoppeld aan het NNN.	Stuurgroep Diemerbos
GV16	Verwerving en inrichting 't Hol	In 't Hol, een bestaand natuurgebied in de Oostelijke Vechtplassen, worden de laatste agrarische percelen verworven en ingericht voor de natuur.	Provincie Noord-Holland
GV19	Horstermeerpolder	Voor de Horstermeerpolder wordt een plan gemaakt met natuurontwikkeling als doel	Provincie Noord-Holland
GV24	De Kampen	De Kampen is een polder, gelegen ten zuidoosten van de A27 bij Blaricum. In dit gebied willen wij 98 hectare natuur realiseren in de vorm van weidevogelgrasland.	Provincie Noord-Holland
GV27	Vuntus	De Vuntus, het natuurgebied in de Oostelijke Vechtplassen ten noorden van Oud Loosdrecht, krijgt een kwaliteitsimpuls. De provincie investeert in waterkwaliteit (verdroging) en natuur (inrichting 140 ha).	Natuurmonumenten

GV29	Verbinding Hoorneboeg	De natuurverbinding en toelopen aan weerszijden van de Natuurbrug Zwaluwenberg worden opnieuw ingericht, waarbij bos wordt omgevormd naar een open landschap met heide, open zand, schraalgrasland en poelen.	Goois Natuurreservaat
GV30	Natuurboog	Aanleg van ecologische verbindingen in de zone tussen het Diemerbos en de Holendrechterpolder.	Gemeente Amsterdam
GV32	Groene Uitweg: Rondje Naardermeer	Het project bestaat uit de ontsnippering van de spoorlijn Hilversum-Weesp door realisatie van een tunnel voor fietsers, wandelaars en fauna en de aanleg van een nog te bepalen aantal passages onder de spoorlijn.	Provincie Noord-Holland
GV34	Groene Uitweg: Faunapassages N201	De provincie wil onder de N201 meerdere faunapassages aanleggen, zodat otters en andere dieren zich van de Kortenhoefse Plassen naar natuurgebied de Wijde Blik kunnen verplaatsen.	Provincie Noord-Holland
GV36	Natuurontwikkeling Huydecoopersweg	Na afronding van de (water)bodemsaneringen in het kader van Plan Anna's Hoeve wordt een gebied nabij de A27 in Hilversum ingericht als permanente oplossing voor waterberging van extreme waterhoeveelheden binnen het stedelijk watersysteem.	Rijkswaterstaat
GV39	Groene Uitweg: Fiets-, wandel- en ruiterpaden	Het programma fiets-, wandel- en ruiterpaden bestaat uit 8 wandelpaden, 8 fietspaden, 5 ruiterpaden, 2 recreatieve voorzieningen en routebebording.	Diverse gemeenten
GV48	De Groene Schakel	Ecologische en recreatieve herinrichting van de gebieden Anna's Hoeve en Monnikenberg, alsmede de inpassing van de infrastructuur door middel van grondwallen en schermen.	Provincie Noord-Holland
GV53	Ontsnippering 't Gooi	Aanleg van vijf ecologische verbindingen en faunapassages op diverse plaatsen in 't Gooi.	Provincie Noord-Holland
GV54	Natuurontwikkeling Dassenveld	Ontpachting en inrichting tbv natuur van 8 ha grasland en bouwland, nabij een natuurverbinding, onderdeel van de NNN.	Provincie Noord-Holland
GV57	Groene Uitweg: Binnendoorvaarverbinding	Aanleg van een nieuwe vaarverbinding tussen de Naardertrekvaart en het Gooimeer.	Provincie Noord-Holland
GV58	Groene Uitweg: Naardertrekvaart	Capaciteitsvergroting van de Naardertrekvaart is noodzakelijk tussen de voorgenomen aantakking van de aan te leggen Binnendoorvaarverbinding en Naarden Vesting.	Regio Gooi en Vecht, gemeente Gooise Meren
GV59	Groene Uitweg: Passantenhaven	De bestaande havenkom grenzend aan Naarden Vesting wordt vergroot om een aantal aanlegplaatsen voor passanten te realiseren. Ook worden bijpassende voorzieningen aangelegd.	Regio Gooi en Vecht, gemeente Gooise Meren
GV62	Waterlandtak-Oost	Realisatie van 42 hectare NNN.	Provincie Noord-Holland
GV63	Gebiedsakkoord Oostelijke Vechtplassen	Uitvoeringsprogramma van het gebiedsakkoord Oostelijke Vechtplassen. Het bevat alle projecten die bijdragen aan de drie sporen: (1) ontwikkelen vrije tijdslandschap, (2) versterken ecologische waarden en (3) transitie van de recreatiesector.	Provincie Noord-Holland

GV65	Groene Uitweg: Fiets- en wandelverbindingen Horstermeerpolder	Versterken van de recreatieve mogelijkheden zuidkant Horstermeerpolder, met een fietspontje, fietspad en mogelijke voorzieningen voor recreatieve ontsluiting van het NERA-gebouw.	Provincie Noord-Holland
GV66	Groene Uitweg: Gaasperplas Centraal	Versterking infrastructuur van en naar de fietsroutes rond de Gaasperplas, als versterking van de Oost-Westverbindingen tussen de Amstel- en Diemerscheg.	Groengebied Amstelland
GV69	Groene Uitweg: Verder met de Vesting Muiden	Herstel en verbetering Vesting Muiden en de zuidelijke schootsvelden, verleggen Mariahoeveweg en agrarisch beheer schootsvelden.	Regio Gooi en Vechtstreek

Tabel 6. Natuurcompensatie (zie paragraaf 2.3 voor een toelichting)

Project Nr.	Projectnaam	Omschrijving	Trekker
AGV55	Natuurcompensatie Landgoed Terra Nova	Stichting Landgoed Terra Nova wil een bestaande buitenplaats ontwikkelen. Ter compensatie worden verscheidene maatregelen getroffen, zoals aanleg van NNN en vleermuisvriendelijke verlichting.	Stichting Landgoed Terra Nova Loenen aan de Vecht
AGV56	Natuurcompensatie Scouting Laren	Op grond van een uitspraak van de Raad van State moet de gemeente een alternatieve locatie voor de activiteiten van Scouting Laren zoeken. Indien de activiteit niet meer op de nu beoogde locatie wordt gerealiseerd, zal de huidige natuurcompensatieplicht mogelijk vervallen.	Gemeente Laren
GV26	Natuurcompensatie A1-A6-A9	Rijkswaterstaat verbreedt de komende jaren de snelwegen tussen Schiphol, Amsterdam en Almere. Hierdoor wordt 62,2 ha NNN en 111 ha weidevogelleefgebied aangetast. Als compensatie wordt 113,2 ha nieuwe natuur gerealiseerd en 22 ha kwaliteitsverbetering binnen bestaande NNN gerealiseerd. T.b.v. de 111 ha weidevogelleefgebied wordt 1,3 miljoen euro beschikbaar gesteld voor beheermaatregelen in het gebied.	Rijkswaterstaat
KL01	Natuurcompensatie Gasopslag Bergermeer	Het bedrijf TAQA Energy legt ondergrondse gasopslag aan onder de Bergermeer. Omdat dit leidt tot 30 ha natuurschade, moet TAQA Energy 30 ha natuur compenseren. Het gaat om een blijvend nieuw natuurgebied voor weidevogels.	TAQA
KL19	Natuurcompensatie Fietspad Castricum-Akersloot	De gemeente Castricum heeft een fietspad aangelegd in een weidevogelleefgebied tussen Castricum en Akersloot. Omdat de aanleg tot verstoring van de weidevogels leidt, compenseert de gemeente dit met de aanleg van 7,7 ha natuur.	Gemeente Castricum
LH21	Natuurcompensatie Waterrijk Oosthuizen	Voor de bouw van de woonwijk Waterrijk bij Oosthuizen wordt weidevogelleefgebied aangetast. Als natuurcompensatie zal het NAM-terrein worden ingericht als weidevogelleefgebied.	Gemeente Zeevang
NHN04	Natuurcompensatie Westfrisiaweg	Bij de aanleg van de Westfrisiaweg (N23) wordt een weidevogelleefgebied en een aantal natuurverbindingen doorkruist. Compensatie vindt plaats door bij de A7 bij Hoorn natuurvriendelijke oevers en een ecologische stapsteen te realiseren.	Provincie Noord-Holland
NHN22	Natuurcompensatie Bedrijventerrein Kolksluis te 't Zand	Bedrijventerrein Kolksluis breidt uit. Natuurcompensatie t.b.v. 3,5 ha weidevogelleefgebied bestaat uit: aanleg 3,5 ha waterberging en 2 ha inrichting compensatiegrond.	Gemeente Schagen

NHN25	Natuurcompensatie Windpark Wieringermeer	Windkracht Wieringermeer gaat een windmolenpark aanleggen in de polder Wieringermeer. Vier windmolens zijn gepland in het Robbenoordbos (NNN), waarbij 1,9 ha bos verdwijnt en 1,4 ha bos wordt gekapt. Als compensatie voor het bos dat verdwijnt, zal Nuon een perceel van 3,9 ha aansluitend op het Robbenoordbos aankopen en inrichten als natuur. De 1,4 ha die gekapt wordt, wordt opnieuw ingericht.	Nuon Windpark Wieringermeer BV

Tabel 7. Processen

Project Nr.	Proces	Omschrijving	Trekker
AGV45	Programmacoördinatie Groene Uitweg	Coördinatie van het programma Groene Uitweg.	Provincie Noord-Holland
GV13	Groene Uitweg: Agrarische structuurverbetering en boerderijverplaatsingen	In het agrarisch kerngebied van de noordelijke Vechtstreek vindt een grootschalige kavelruil plaats om zowel de agrarische structuur te verbeteren, als de natuur bij het Naardermeer te versterken.	Provincie Noord-Holland
GV42	Groene Uitweg: Gebiedscoördinatie en projecten	De gebiedscoördinator begeleidt, informeert en ondersteunt agrarische ondernemers bij hun initiatieven in het kader van de Uitvoeringsregeling voor de agrarische sector Groene Uitweg.	Agrarische Natuur en Landschapsvereniging Vechtvallei
PNH05	Verbinden en ontsnipperen	In 2019 zijn de voornaamste activiteiten die op dit onderwerp zijn voorzien, gericht op de monitoring van de gerealiseerde voorzieningen. De resultaten van deze monitoring leiden tot een verbetering van de inrichting van de verbindingen in de toekomst.	Provincie Noord-Holland
PNH06	Studiefase NNN en recreatie	Dit zijn middelen om te komen tot projecten die leiden tot de realisatie van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) en recreatiedoelen.	Provincie Noord-Holland
PNH23	Aanvullende grondkosten	Voor de projecten 't Hol en Schil Naardermeer heeft GS een besluit genomen om aanvullende kosten - indien noodzakelijk - te betalen. Deze worden apart inzichtelijk gemaakt	Provincie Noord-Holland

6. Financiën

6.1. Inleiding

Dit hoofdstuk bevat de financiële onderbouwing van het Programma Natuurontwikkeling. De provinciale begroting vormt het financiële kader van dit programma. In de paragrafen 6.2 en 6.3 staan de lasten en dekking van programma's en projecten beschreven. Deze paragrafen hebben betrekking op de investeringen in onze groenstructuur. In de paragrafen 6.4 en 6.5 staan de lasten en dekking van het natuur-, landschaps- en recreatiebeheer beschreven.

6.2. Programma's en projecten: lasten

In deze paragraaf staan de geraamde lasten van de programma's en projecten in dit Programma Natuurontwikkeling. Achtereenvolgens lichten we toe: de programma's en projecten per regio (paragraaf 6.2.1), het natuurherstelprogramma voor Natura 2000-gebieden (paragraaf 6.2.2) en de uitvoeringsregelingen (paragraaf 6.2.3). In paragraaf 6.2.4 wordt berekend welke lasten nog gemoeid zijn met de afronding van het NNN, omdat nog niet de gehele restant-opgave in projecten is ondergebracht. Ten slotte wordt in paragraaf 6.2.5 een totaaloverzicht gegeven.

6.2.1. Programma's en projecten per regio

In hoofdstuk 5 staan de programma's en projecten waaraan wij werken. De lasten hiervan zijn in deze paragraaf toegelicht. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen de lasten voor grondverwerving[7] en alle overige lasten van het programma of project, bijvoorbeeld voor de inrichting van een natuurgebied. Omdat het marktgevoelige informatie betreft, zijn de lasten voor grondverwerving in tabel 8 enkel op provinciaal niveau zichtbaar gemaakt; op projectniveau heeft deze informatie een vertrouwelijk karakter. De overige lasten zijn wel op projectniveau zichtbaar in tabel 9.

Tabel 8. Geraamde lasten voor grondverwerving in programma's en projecten, provinciebreed

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Gewenste grondverwerving in programma's en projecten (in hectaren)	196	392	215	160	160	186
- waarvan te realiseren via SKNL-functieverandering (lasten in €)	2.475.000	4.175.000	1.625.000	1.500.000	1.500.000	3.400.000
- waarvan te realiseren via verwerving door provincie (lasten in €)	4.850.000	11.250.000	7.500.000	5.000.000	5.000.000	2.500.000
Totaal grondverwerving (lasten in €)	**7.325.000**	**15.425.000**	**9.125.000**	**6.500.000**	**6.500.000**	**5.900.000**

Tabel 9. Geraamde overige lasten van programma's en projecten, uitgesplitst per regio

Regio Kop van Noord-Holland

Project nr.	Projectnaam	2018	2019	2020	2021	2022	2023
NHN01	Waalenburg	1.779.122	5.325.431	211.590	0	0	0
NHN03	Hanenplas	435.270					
NHN06	De Bol	0	0	0	0	0	0
NHN14	Huisduinerpolder	0	0	0	0	75.000	0
NHN15	Schagen-Kolhorn	0	0	0	0	0	0
NHN16	Boskerpark	247.000	0	0	0	0	0
NHN17	Zandpolder	500.000	0	0	0	0	0
NHN18	Uitlandsche Polder	0	0	0	0	0	0
NHN23	Polder Waard-Nieuwland	225.000	225.000	0	0	0	0
NHN28	Fietspad Wierdijk	150.000	1.813.000	300.000	0	0	0
Totaal		**3.336.392**	**7.363.431**	**511.590**	**0**	**75.000**	**0**

7. Wanneer in dit hoofdstuk wordt gesproken over 'verwerving', wordt zowel gedoeld op grondverwerving door de provincie Noord-Holland als op zelfrealisatie door middel van de SKNL-regeling (zie paragraaf 3.2.2). Omdat bij gebruik van de SKNL-regeling de desbetreffende gronden niet van eigenaar wisselen, is strikt genomen geen sprake van verwerving.

Regio Alkmaar en omgeving

Project nr.	Projectnaam	2018	2019	2020	2021	2022	2023
KL07	Uitbreiding Geestmerambacht						
KL14	Binnenduinrand Egmond	3.957	30.000	50.000	50.000	75.520	0
KL16	Weidse Polders	0	0	0	0	0	0
KL17	Harger- en Pettemerpol-der	84.490	400.000	0	0	0	0
KL26	Nieuwe Strandwal	1.790	0	0	0	0	0
KL38	Waterrijk en Zanderij Castricum	0	533.843	0	0	0	0
Totaal		**90.237**	**963.843**	**50.000**	**50.000**	**75.520**	**0**

Regio West-Friesland

Project nr.	Projectnaam	2018	2019	2020	2021	2022	2023
NHN26	Koopmanspolder	15.991	0	0	0	0	0
Totaal		**15.991**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Regio Zuid-Kennemerland

Project nr.	Projectnaam	2018	2019	2020	2021	2022	2023
KL04	Natuurbrug Zeepoort	100.000	66.502	0	0	0	0
KL22	Houtrak	0	0	0	0	0	0
Totaal		**100.000**	**66.502**	**0**	**0**	**0**	**0**

Regio Zaanstreek-Waterland

Project nr.	Projectnaam	2018	2019	2020	2021	2022	2023
LH07	Verbrakking Westzaan	32.000	100.000	6.633.987	1.000.000	1.000.000	0
LH08	Dijkversterking Hoorn-Amsterdam	0	499.923	0	0	0	0
LH23	Natuurvriendelijke oevers Ilperveld	150.000	1.050.000	0	0	0	0
LH24	Kwaliteitsverbetering be-staande plas-dras-perce-len Wormer- en Jisper-veld	47.400					
LH25	Ontsnippering Bereik-baarheid Waterland	0	320.127	0	0	0	0
Totaal		**229.400**	**1.970.050**	**6.633.987**	**1.000.000**	**1.000.000**	**0**

Regio Noord-Holland Zuid

Project nr.	Projectnaam	2018	2019	2020	2021	2022	2023
KL27	PARK21	2.070.000	5.697.359	22.000.000	0	0	0
KL30	Groene AS Bovenlanden	0	491.326	491.326	0	0	0
KL32	Groene AS Aalsmeer	0	0	0	375.000	0	0
Totaal		**2.070.000**	**6.188.685**	**22.491.326**	**375.000**	**0**	**0**

Regio Gooi- en Vechtstreek

Project nr.	Projectnaam	2018	2019	2020	2021	2022	2023
AGV35	Monitoring Natuurbrug Laarderhoogt	70.129	23.376	0	0	0	0
AGV40	Groene Uitweg: Stelling van Amsterdam-Nieuwe Hollandse Waterlinie	980.000	600.000	582.995	0	0	0
GV04	Groene Uitweg: Naarden buiten de Vesting	225.200	0	0	0	0	0
GV06	Toelopen natuurbrug Laarderhoogt	0	0	0	0	0	0
GV08	Fietspad over de Gaasp	0	0	0	0	0	0
GV10	Holendrechterpolder	45.000	47.949	206.000	0	0	0
GV11	NNN schil Naardermeer	150.000	50.000	50.000	50.000	50.000	639.702
GV12	Studieprojecten Diemerscheg	0	1.460.000	1.450.000	570.000	0	0
GV14	Diemerbos fase 2	0	0	0	0	0	0
GV15	Groene Uitweg: Fietsbrug Nigtevecht	772.215	0	0	0	0	
GV16	Verwerving en inrichting 't Hol	50.000	80.000	50.000	50.000	50.000	50.000
GV19	Horstermeerpolder	120.000	120.000	3.247.359	0	0	0
GV24	De Kampen	50.000	542.311	364.000	0	0	0
GV27	Vuntus	0	0	0	0	0	0
GV29	Verbinding Hoorneboeg	0	0	0	0	0	0
GV30	Natuurboog	0	0	0	0	0	0
GV31	Pilot Veenslib	-981	0	0	0	0	0
GV32	Groene Uitweg: Rondje Naardermeer	1.416.591	9.272.232	1.030.248	659.029	500.000	0
GV34	Groene Uitweg: Faunapassages N201	0	2.004.973	66.782	0	0	0
GV36	Natuurontwikkeling Huydecoopersweg	0	0	0	0	0	0
GV39	Groene Uitweg: Fiets-, wandel- en ruiterpaden	290.000	283.545	283.544	0	0	0
GV48	De Groene Schakel	150.000	400.000	2.055.000	300.000	54.495	0
GV53	Ontsnippering 't Gooi	60.000	120.000	120.000	0	0	0
GV54	Natuurontwikkeling Dassenveld	0	0	120.000	0	0	0
GV57	Groene Uitweg: Binnendoorvaarverbinding	950.000	1.000.000	2.000.000	6.000.000	1.588.776	0
GV58	Groene Uitweg: Naardertrekvaart	0	0	304.200	0	0	0
GV59	Groene Uitweg: Passantenhaven	0	0	4.441.762	0	0	0
GV62	Waterlandtak-Oost	0	0	890.500	0	0	0
GV63	Gebiedsakkoord Oostelijke Vechtplassen	600.000	2.590.000	2.713.438	2.713.438	2.713.438	2.713.438
GV64	Groene Uitweg: Duurzaam beheer Diemerbos	100.000	0	0	0	0	0
GV65	Groene Uitweg: Fiets- en wandelverbindingen Horstermeerpolder	0	430.000	0	0	0	0
GV66	Groene Uitweg: Gaasperplas Centraal	0	450.000	0	0	0	0
GV69	Groene Uitweg: Verder met de Vesting Muiden	1.100.000	1.100.000	0	0	0	0
Totaal		**7.128.154**	**20.574.386**	**19.975.828**	**10.342.467**	**4.956.709**	**3.403.140**

Processen

Project nr.	Projectnaam	2018	2019	2020	2021	2022	2023
AGV45	Programmacoördinatie Groene Uitweg	60.000	60.000	60.000	60.000	60.000	84134
GV13	Groene Uitweg: Agrarische structuurverbetering en boerderijverplaatsingen	72.988	0	0	0	0	0
GV42	Groene Uitweg: Gebiedscoördinatie en projecten	0	36.224	50.000	0	0	0
PNH05	Verbinden en ontsnippe-ren	477.000	135.000	135.000	125.000	0	0
PNH06	Studiefase NNN en recrea-tie	696.000	466.000	110.000	90.000	90.000	90.000
PNH23	Aanvullende grondkosten					4.970.000	
Totaal		**1.305.988**	**697.224**	**355.000**	**275.000**	**5.120.000**	**174.134**

6.2.2. Programma natuurherstelmaatregelen Natura 2000-gebieden / PAS

In de Natura 2000-gebieden voeren de beheerders een programma van natuurherstelmaatregelen uit, om de natuurdoelen in deze gebieden te realiseren (zie toelichting in paragraaf 2.3). De meeste herstelmaatregelen worden getroffen in het kader van het Programma Aanpak Stikstof (PAS). Daarnaast worden herstelmaatregelen uitgevoerd die geen relatie hebben met de PAS. In tabel 10 staan de geraamde lasten.

Tabel 10. Geraamde lasten van natuurherstelmaatregelen Programmatische Aanpak Stikstof in Natura 2000 en herstelmaatregelen

Nr.	Project nr.	Projectnaam	2018	2019	2020	2021	2022	2023
1	PNH21	Herstelmaatregelen Pro-gramma Aanpak Stikstof (PAS) in Natura 2000	6.207.552	11.424.431	130.000	130.000		
2	PNH22	Herstelmaatregelen Natura 2000	560.274	1.040.274	800.274	800.274	800.274	-
	Totaal		**6.767.826**	**12.464.705**	**930.274**	**930.274**	**800.274**	**-**

6.2.3. Uitvoeringsregelingen

Op grond van een uitvoeringsregeling kan een initiatiefnemer subsidie aanvragen voor een activiteit die past binnen de criteria van de regeling. Voor elk van deze uitvoeringsregelingen stellen Gedeputeerde Staten jaarlijks een subsidieplafond vast, dat bepaalt tot welk bedrag subsidieaanvragen kunnen worden gehonoreerd. Deze subsidieplafonds zijn in tabel 11 weergegeven.

Tabel 11. Geraamde lasten van uitvoeringsregelingen (subsidieplafonds)

Nr.	Pro-ject nr.	Projectnaam	2018	2019	2020	2021	2022	2023
1	PNH02	UVR Groen Subsidie TOP	138.756	69.143	0	0	0	0
2	PNH03	UVR Groen Subsidie uitbreiding Wandel-netwerk NH	620.000	500.000	0	0	0	0
3	PNH08	SKNL Inrichting (Par-ticulier Natuurbe-heer)	6.686.089	3.074.792	3.074.792	3.074.792	3.074.792	3.074.792
4	PNH10	SKNL Kwaliteitsim-puls	966.950	500.000	500.000	500.000	500.000	500.000
5	PNH13	UVR Groen Subsidie weidevogelbiotopen	150.000	100.000	100.000	100.000		

6	PNH14	GU: Subsidies UVR agrarische sector	750.000	750.000	298.593	0	0	0
7	PNH17	UVR bedrijfsverplaatsing en kavelruil NNN	537.500	537.500	537.500	537.500	537.500	537.500
8	PNH19	Subsidie versnipperde natuurterreinen	50.000	50.000	0	0	0	0
9	PNH20	UVR bedrijfsverplaatsing GU	0	0	400.000	0	400.000	0
	Totaal subsidies		**9.899.295**	**5.581.435**	**4.910.885**	**4.212.292**	**4.512.292**	**4.112.292**

6.2.4. Doorkijk afronding NNN

In de voorgaande paragrafen zijn de lasten in beeld gebracht van lopende programma's, projecten en uitvoeringsregelingen. Echter, nog niet de gehele restant-opgave van het NNN is momenteel in projecten ondergebracht. In deze paragraaf geven wij een inschatting van de lasten die nog – buiten de lopende projecten – met de afronding van het NNN zijn gemoeid. Deze doorkijk is rekenkundig van aard en is niet gebaseerd op concrete programma's of projecten. Opgemerkt moet worden dat we met deze doorkijk ver in de toekomst kijken en dat hierin dus nog aanzienlijke wijzigingen kunnen optreden.

Bij de berekening van de lasten voor de afronding van het NNN hanteren we een aantal uitgangspunten:

1. de lasten van verwerving variëren per grondsoort, evenals de restwaarde na inrichting. Grasland heeft een lagere marktwaarde dan bouwland of bollengrond. De restwaarde van ingerichte NNN op grasland is juist vaak hoger dan de restantwaarde van bouwland of bollengrond, omdat op grasland het natuurdoel vaak beter te combineren is met agrarische bedrijfsvoering (bijv. weidevogelgraslanden) dan op bouwland of bollengrond. Om deze reden hanteren we verschillende normbedragen, welke in tabel 12 zijn opgenomen. Deze normbedragen zijn indicatief en worden jaarlijks bijgesteld op basis van marktontwikkelingen;
2. realisatie kan plaatsvinden door grondverwerving door de provincie, of via de SKNL-regeling. In financieel opzicht maakt dit geen verschil. Immers, in beide gevallen vergoeden wij de waardedaling van de grond die het gevolg is van de functieverandering naar natuurgebied. Bij toepassing van de SKNL-regeling gebeurt dit rechtstreeks; de grondeigenaar ontvangt van ons de getaxeerde waardedaling. Bij grondverwerving door de provincie gebeurt dit in twee stappen, omdat wij de grond eerst voor de 'volle prijs' verwerven van de eigenaar, en deze na inrichting aan een eindbeheerder verkopen voor de restantwaarde;
3. voor de inrichting van natuurterreinen hanteren wij vaste normkosten van € 15.000,- per hectare, ongeacht de grondsoort.

Uit tabel 1 (paragraaf 2.4) blijkt dat vanaf 1 januari 2018 nog circa 4.200 hectare NNN moet worden verworven. Uit tabel 8 blijkt dat in de periode 2018-2023 circa 1.300 hectare wordt verworven in verschillende programma's en projecten. Dat betekent dat een restant-opgave van circa 2.900 hectare nog niet in projecten is ondergebracht (= 4.200 hectare minus 1.300 hectare). Dit leidt tot de volgende raming:

Tabel 12. Geraamde lasten voor grondverwerving (rekenkundig), provinciebreed

	Aantal hectares	Aankoopprijs per ha in €	Inrichtingskosten per ha in €	Totale kosten per ha in €	Restwaarde per ha in €	Netto lasten per ha in €	Lasten totaal (in mln. €)
Grasland	1.850	30.000	15.000	45.000	15.000	30.000	55,5
Bouwland	1.000	60.000	15.000	75.000	10.000	65.000	65,0
Bollengrond	50	100.000	15.000	115.000	10.000	105.000	5,3
Totaal	2.900						**125,8**

6.2.5. Totaaloverzicht lasten programma's en projecten

In tabel 13 is een overzicht weergegeven van de lasten, zoals die zijn toegelicht in de paragrafen 6.2.1 tot en met 6.2.4.

Tabel 13. Totaaloverzicht geraamde lasten van programma's en projecten, periode 2018-2027

		Programma Natuurontwikkeling 2019-2023					
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024 t/m 2017
Grondverwerving (tabel 8 en 12)	7.325.000	15.425.000	9.125.000	6.500.000	6.500.000	5.900.000	125.800.000
Regio Kop van Nrd-Holland (tabel 9)	3.336.392	7.363.431	511.590	0	75.000	0	0
Regio Alkmaar e.o. (tabel 9)	90.237	963.843	50.000	50.000	75.520	0	0
Regio West-Friesland (tabel 9)	15.991	0	0	0	0	0	0
Regio Zuid-Kennemerland (tabel 9)	100.000	66.502	0	0	0	0	0
Regio Zaanstreek Waterland (tabel 9)	229.400	1.970.050	6.633.987	1.000.000	1.000.000	0	0
Regio Noord-Holland-Zuid (tabel 9)	2.070.000	6.188.685	22.491.326	375.000	0	0	0
Regio Gooi- & Vechtstreek (tabel 9)	7.128.154	20.574.386	19.975.828	10.342.467	4.956.709	3.403.140	0
Processen (tabel 9)	1.305.988	697.224	355.000	275.000	5.120.000	174.134	2.000.000
Herstelmaatregelen PAS in Natura 2000 (tabel 10)	6.207.552	11.424.431	130.000	130.000	0	0	0
Herstelmaatregelen Natura 2000 (tabel 10)	560.274	1.040.274	800.274	800.274	800.274	0	0
Uitvoeringsregelingen (tabel 11)	9.899.295	5.581.435	4.910.885	4.212.292	4.512.292	4.112.292	0
Totaal	**38.268.283**	**71.295.260**	**64.983.890**	**23.685.033**	**23.039.795**	**13.589.566**	**127.800.000**
Totaal 2019-2023		**196.593.543**					

6.3. Programma's en projecten: dekking

De totale benodigde dekking van dit Programma Natuurontwikkeling is opgenomen in tabel 14. Deze dekking is afkomstig uit verschillende dekkingsbronnen, afhankelijk van het doel waarvoor het project gerealiseerd wordt. De belangrijkste dekkingsbronnen betreffen:

- Reserve Groen. Deze reserve is ingesteld ten behoeve van investeringsmaatregelen ter realisatie van de Agenda Groen. De Reserve Groen wordt gevoed vanuit het Provinciefonds en vanuit verkoopopbrengsten van provinciale gronden;
- Reserve Groene Uitweg. Deze reserve bevat middelen ter uitvoering van het programma Groene Uitweg, dat beoogt de landschappelijke kwaliteit van de Vechtstreek te versterken in samenhang met de infrastructurele ingrepen in de A1, A6 en A9.
- Reserve Oostelijke Vechtplassen. Deze reserve bevat middelen ter uitvoering van het programma Oostelijke Vechtplassen, dat beoogt dit gebied een impuls te geven op het gebied van natuur, recreatie, waterkwaliteit, landbouw en landschap.
- Balanspost ILG. In deze balanspost is het restant ondergebracht van de Rijksmiddelen ILG, die met de Afrondingsovereenkomst ILG zijn gelabeld aan nog uit te voeren projecten.

Tabel 14. Totaaloverzicht geraamde dekking van programma's en projecten

Reserve Groene Uitweg	27.571.845
Reserve Groen	100.952.549
Balanspost ILG	35.383.052
Reserve Oostelijke Vechtplassen	17.645.505
Diverse kleinere dekkingsbronnen, zoals Reserves UNA en TWINH, Reserve Kapitaallasten groenprojecten, bijdragen derden, etc.	15.040.592
Totaal	**196.593.543**

In grafiek 1 wordt, op basis van dit Programma Natuurontwikkeling, het meerjarig verloop van de Reserve Groen weergegeven. Hierin zijn de bij Kaderbrief 2019 ten behoeve van de NNN-realisatie extra beschikbaar gestelde middelen, verwerkt. Tevens zijn hierin de geraamde opbrengsten uit vervreemding van provinciale gronden verwerkt. De stijging in de jaren 2020-2023 wordt veroorzaakt door het feit dat de onttrekkingen in die jaren relatief laag zijn, in vergelijking met de jaren ervoor en erna. De lasten voor de jaren 2024-2027 zijn rekenkundig van aard; de totale lasten in deze jaren zijn gelijkmatig verdeeld over de afzonderlijke jaarschijven.

Grafiek 1. Meerjarig verloop Reserve Groen

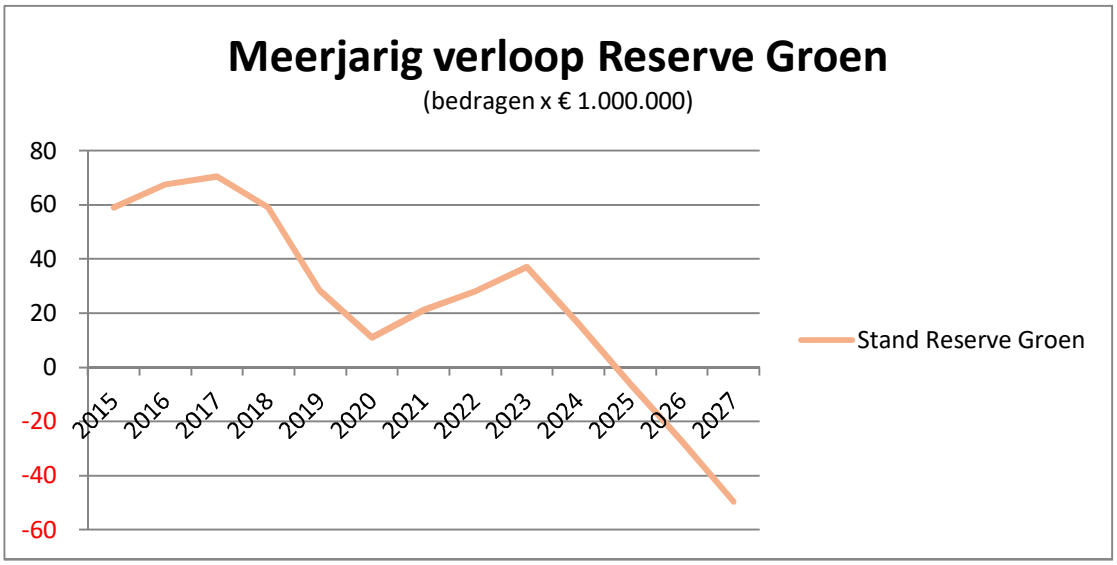

6.4. Beheer: lasten

In hoofdstuk 4 staat ons beleid ten aanzien van natuur-, landschaps- en recreatiebeheer toegelicht. De lasten van dit beheer staan in tabel 15. Belangrijke uitgangspunten hierbij zijn:

- in beginsel continueren wij onze bijdrage aan het beheer, ook wanneer subsidiebeschikkingen of opdrachten het einde van hun looptijd hebben bereikt. Dit doen we omdat wij de wens hebben om te blijven bijdragen aan de financiering van het natuur-, landschaps- en recreatiebeheer;
- wij gaan ervan uit dat tijdens de looptijd van een subsidiebeschikking, de kosten voor het beheer stijgen. Om deze kostenstijging te berekenen gebruiken we de door het Centraal Bureau voor de Statistiek gehanteerde consumentenprijsindex over zes jaar;
- wij gaan ervan uit dat, als gevolg van de afronding van het Natuurnetwerk Nederland, de omvang van het NNN tot 2027 gestaag groeit met gemiddeld 250 hectare per jaar.

Tabel 15. Totale lasten van het natuur-, landschaps-, en recreatiebeheer

	2019	2020	2021	2022	2023
Natuur- en landschapsbeheer	12,32	12,38	12,59	12,78	13,62
Agrarisch natuur- en landschapsbeheer	7,64	7,73	7,74	8,00	8,00
Recreatieschappen	6,07	6,21	6,35	6,47	6,61
Organisatiekosten	2,25	2,07	2,07	2,07	2,07
Totaal	**28,28**	**28,39**	**28,74**	**29,33**	**30,30**

Deze lasten vallen uiteen in:

- natuur- en landschapsbeheer: het beheer door terreinbeherende organisaties en particuliere grondeigenaren. In tabel 15a is te zien dat subsidiebeschikkingen voor natuurbeheer een looptijd van zes jaren hebben. Dat betekent dat subsidiebeschikkingen die in 2013 zijn afgegeven, na 2019 aflopen; subsidiebeschikkingen die in 2014 zijn afgegeven, lopen na 2020 af, etcetera. Onder ‘Continuering’ zijn middelen

gereserveerd voor de continuering van aflopende subsidiebeschikkingen. Daarnaast zijn middelen gereserveerd voor de toeslag voor openstelling en toezicht, en voor de groei van het beheerde areaal met gemiddeld 250 hectare per jaar.

- agrarisch natuur- en landschapsbeheer: het beheer door agrarische collectieven. Ook deze subsidiebeschikkingen hebben een looptijd van zes jaren. Vóór 1 januari 2016 zijn nog subsidiebeschikkingen afgegeven aan individuele agrarische ondernemers (tabel 15b);
- recreatieschappen: het beheer in de vijf recreatieschappen waarin de provincie participeert, gebaseerd op de jaarlijks door het algemeen bestuur van elk recreatieschap vastgestelde begroting (tabel 15c);
- organisatiekosten, zoals monitoringskosten en uitvoeringskosten door IPO/BIJ12 en de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (tabel 15d).

Tabel 15a. Lasten natuur- en landschapsbeheer

Natuur- en landschapsbeheer SVNL-N	2019	2020	2021	2022	2023
Beschikkingen uit 2013	0,32				
Beschikkingen uit 2014	4,13	0,02			
Beschikkingen uit 2015	0,14	0,14	0,03		
Beschikkingen uit 2016	0,14	0,14	0,14	0,03	
Beschikkingen uit 2017	5,08	5,08	5,08	5,08	
Beschikkingen uit 2018	1,06	0,79	0,79	0,79	0,07
Aanvragen openstellingsbijdrage (toezicht)	0,45	0,45	0,45	0,45	0,45
Uitbreiding Landschapselementen 2019	0,30	0,30	0,30	0,30	0,30
Continuering	0,51	5,09	5,23	5,38	11,85
250 ha groei/jaar	0,19	0,38	0,57	0,76	0,95
Totaal	**12,32**	**12,38**	**12,59**	**12,78**	**13,62**

Tabel 15b. Lasten agrarisch natuur- en landschapsbeheer

Agrarisch natuur- en landschapsbeheer (SVNL-A)	2019	2020	2021	2022	2023
Beschikkingen uit 2012, individuele contracten	0,03				
Beschikkingen uit 2013, individuele contracten	0,04				
Beschikkingen uit 2014/2015, collectieve beheerplannen	0,09	0,06	0,02		
Beschikkingen uit 2016 t/m 2018, agrarische collectieven	6,60	6,60	6,60		
Beschikkingen uit 2018 (extra; onderdeel van landelijke impuls)	0,43	0,43	0,43		
Continuering agrarisch natuurbeheer		0,19	0,24		
Openstelling 2019 uitbreiding agrarisch natuur- en landschapsbeheer	0,30	0,30	0,30		
Openstelling 2019 uitbreiding agrarisch natuur- en landschapsbeheer (water)	0,15	0,15	0,15		
Inschatting nieuwe regeling agrarisch natuur- en landschapsbeheer				8,00	8,00
Totaal	**7,64**	**7,73**	**7,74**	**8,00**	**8,00**

[1] De huidige regeling voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer eindigt op 31 december 2021. De vorm van een eventuele nieuwe regeling, en de daaraan gekoppelde financiën, zijn sterk afhankelijk van het nieuwe Europese Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) en provinciale besluitvorming in 2021. Het hier genoemde budget is indicatief.

Tabel 15c. Lasten organisatiekosten

SNL en organisatiekosten	2019	2020	2021	2022	2023
IPO/BIJ12	0,61	0,61	0,61	0,61	0,61
Monitoring (deels als toeslag)	0,38	0,38	0,38	0,38	0,38
Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl)	1,10	1,00	1,00	1,00	1,00
Overige kosten	0,16	0,08	0,08	0,08	0,08
Totaal	**2,25**	**2,07**	**2,07**	**2,07**	**2,07**

Tabel 15d. Lasten recreatieschappen

Recreatieschappen	2019	2020	2021	2022	2023
Recreatieschap Spaarnwoude	2,60	2,64	2,68	2,72	2,76
Recreatieschap Alkmaarder- en Uitgeestermeer	0,80	0,85	0,89	0,92	0,95
Recreatieschap Twiske-Waterland	1,37	1,38	1,41	1,42	1,45
Plassenschap Loosdrecht	0,41	0,42	0,44	0,47	0,49
Recreatieschap Groengebied Amstelland	0,90	0,92	0,93	0,94	0,96
Totaal	**6,08**	**6,21**	**6,35**	**6,47**	**6,61**

6.5. Beheer: dekking

De dekking van de lasten van het natuur-, landschaps- en recreatiebeheer is te zien in tabel 16. Deze dekking komt voornamelijk uit twee posten in de provinciale begroting: voor (agrarisch) natuur- en landschapsbeheer (SNL) en voor het beheer in de recreatieschappen. Voor het agrarisch natuur- en landschapsbeheer is daarnaast Europese cofinanciering beschikbaar (zie paragraaf 2.1). Deze Europese cofinanciering loopt buiten de provinciale begroting; hij wordt ontvangen door de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl) en wordt door RVO.nl gebruikt bij de door hen, in opdracht van ons, verzorgde betalingen aan agrarische collectieven. Ten slotte ontvangen wij van de Noord-Hollandse waterschappen een bijdrage aan het agrarisch waterbeheer.

Tabel 16. Totale dekking van het natuur-, landschaps-, en recreatiebeheer

	2019	2020	2021	2022	2023
Begrotingspost (Agrarisch) natuur- en landschapsbeheer (SNL)	16,28	16,24	16,51	18,03	18,91
Bijdrage waterschappen aan agrarisch waterbeheer	0,38	0,38	0,38		
Europese cofinanciering: POP3-programma agrarisch natuurbeheer [2]	5,13	5,19	5,20		
Europese cofinanciering extra openstelling 2018	0,43	0,43	0,43		
Indicatie bijdrage Europese cofinanciering en waterschappen in nieuwe Gemeenschappelijk Landbouwbeleid [3]				5,00	5,00
Begrotingspost Recreatieschappen	6,07	6,15	6,23	6,30	6,39
Totaal	**28,28**	**28,39**	**28,74**	**29,33**	**30,30**

[2] De Europese cofinanciering is gebaseerd op de thans geldende berekeningen in IPO-verband, waarbij voor het agrarisch natuur- en landschapsbeheer rekening wordt gehouden met een percentage van 75% Europese cofinanciering.

[3] De huidige regeling voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer eindigt op 31 december 2021. De vorm van een eventuele nieuwe regeling, en de daaraan gekoppelde financiën, zijn sterk afhankelijk van het nieuwe Europese Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) en provinciale besluitvorming in 2021. De hier genoemde dekking is indicatief.

7. Kaarten

Het Programma Natuurontwikkeling bevat een aantal (digitale) interactieve kaarten. Deze worden hierna toegelicht. Via de weblinks kunt u de kaarten bekijken. U kunt de interactieve kaarten ook inzien via de algemene website van de provincie Noord-Holland: *www.noord-holland.nl*. Als u op deze website bent, ziet u bovenaan de pagina een aantal thema's. Via het thema 'Over de Provincie' komt u op een pagina waar u 'Interactieve kaarten' kunt aanklikken.

Kaarten van het Natuurbeheerplan (zie paragraaf 4.3 voor een nadere toelichting)

https://maps.noord-holland.nl/GeoWeb51HTML5/index.html?viewer=nbp

Via de knop Ik wil... kunt u op 'De kaartlagenlijst tonen' klikken. Aan de linkerzijde ziet u een legenda. Hier kunt u het 'Natuurbeheerplan 2019' actief maken door op het vakje ervoor te klikken, er komt dan een '✓' te staan. Onderdeel van het 'Natuurbeheerplan 2019' zijn de kaarten:

Kaart 1 Beheertypenkaart

Kaart 2 Ambitiekaart

Kaart 3 Vaarlandtoeslagkaart

Deze kunt u actief maken door op het vakje ervoor te klikken. Wilt u kaart 3 bekijken, dan adviseren wij u om kaart 2 en 1 uit te zetten.

Kaart met alle projecten in het Programma Natuurontwikkeling (zie hoofdstuk 5)

http://maps.noord-holland.nl/groenprojecten/desk.htm

De provincie streeft ernaar dat iedereen snel in het groen kan zijn en zet zich in voor het behoud van leefgebieden van dieren en planten. Met onze partners voeren wij een groot aantal projecten uit. Deze vindt u op deze kaart.

Voortgangskaart Natuurnetwerk Nederland

https://maps.noord-holland.nl/GeoWeb51HTML5/index.html?viewer=nbp

De voortgangskaart laat zien hoe ver de realisatie van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is gevorderd. U vindt deze kaart bij de interactieve kaart 'Natuurbeheerplan'. Als u in de legenda naar beneden scrolt, komt u 'Voortgangskaart' tegen. Als u deze actief maakt en op de '+' klikt links van de tekst, klapt er een volgend niveau uit, deze heet ook 'Voortgangskaart'. Als u op het symbooltje voor deze titel klikt, dan klapt deze uit en kunt u de diverse legendatypen zien:

- kwaliteitsverbetering op gerealiseerde natuur (lichtgroen)
- Natuurnetwerk gerealiseerd (donkergroen)
- niet verworven en niet ingericht (rood)
- verworven, niet ingericht (oranje)

Kaart plangebied Groene Uitweg

Onderstaande kaart toont het plangebied van de Groene Uitweg. Binnen dit gebied kunnen projecten worden gefinancierd met Groene-Uitwegmiddelen.

Provincie Noord-Holland

NOTA VAN BEANTWOORDING

op het onderdeel Natuurbeheerplan behorende bij het Programma Natuurontwikkeling 2019-2023.

Samenvatting van de zienswijzen op het ontwerp-Natuurbeheerplan en beantwoording zoals vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Noord-Holland d.d. 25 september 2018.

Kenmerk 1057213/1109224

Provincie Noord-Holland
Postbus 123
2000 MD Haarlem
www.noord-holland.nl

INHOUDSOPGAVE

1 Inleiding
2 Overzicht van de wijzigingen
3 Lijst van indieners
4 Overige opmerkingen
5 Zienswijzen en reactie Gedeputeerde Staten

1. Inleiding

Het Natuurbeheerplan is, dit jaar voor het eerst, onderdeel van het Programma Natuurontwikkeling.
Op de voorbereiding van een besluit tot vaststelling of wijziging van een Natuurbeheerplan is de algemene uniforme voorbereidingsprocedure van afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) van toepassing. Op grond van deze procedure heeft een ieder het recht om in de periode van de terinzagelegging schriftelijk of mondeling te reageren op het ontwerpplan. Het ontwerp-Natuurbeheerplan heeft van 19 april 2018 tot en met 30 mei 2018 ter inzage gelegen. Onderstaand een overzicht van de ingediende zienswijzen.

2. Overzicht met wijzigingen naar aanleiding van de ingediende zienswijzen

Voorstel	Onderdeel	zienswijze
1	Leefgebied A13 toevoegen op de engen in het Gooi	1
2	Beheertype toevoegen op beheertypekaart, percelen zijn ingericht	11, 22 en 25
3	Beheertype op beheertype kaart verwijderen omdat percelen nog niet ingericht zijn	21, 25
4	Ambitietype toevoegen op NNN begrensde percelen	22 en 30
5	Beheertype op beheertypekaart wijzigen op enkele met name genoemde grote percelen.	22
6	Vaarland toevoegen op vaarland toeslagen kaart	33
7	Agrarisch leefgebieden toevoegen op percelen met aflopend agrarisch beheer binnen het NNN	36 en 42
8	Agrarisch leefgebied toevoegen op percelen buiten het NNN	14 en 25

3. Lijst van indieners en overzicht vindplaats beantwoording

Nummer	Naam	Indiener, organisatie	Indiener, persoon	kenmerk
1	NH-Z	Collectief Noord-Holland Zuid	M. Kuiper	1081328
2	Vrolijk	De Klaverhoeve	Vrolijk-Koopman	1080805
3	WLD	Water Land en Dijken	mw. M. Bijman	1082536
4	Berkhout		J.M. Berkhout	1082525
5	Spaans	Maatschap Spaans	J.P. Spaans en P.C. Spaans	1082765
6	Themmen	Buro IJsvogeltje	mw. M. Themmen	1082648
7	Smit	Maatschap Smit-Krul	D. Smit	1082646
8	Könst		P.P. Könst	1086444
9	Koeckhoven	Bureau aandacht natuur	namens Koeckhoven en Poelgeest	1083362
11	Jong VOF	Veehouderijbedrijf Wen de Jong V.O.F.	R.M. de Jong - Nibbering	1083274
12	Blaaderen		R.C. Van Blaaderen	1086445
13	Lammes		J.C. Lammes en E.H. Lammes-Hopman	1083603
14	Leijen		J. Leijen	1084128
15	Jong		D. de Jong	1084518
16	Vink		G.J. Vink	1084578
17	Kroon	Hoeve Camperduin	J.A. Kroon	1084577
18	Caton		D.M.J.C. Caton-Kramer	1086446
19	LTO	LTO Noord Belangenbehartiging en Netwerken	A. Mooij	1086004
20	Krul	Krul-Klaver vof	Krul-Klaver	1084729
21	SWTG	Stichting westelijk tuinbouwgebied Haarlem	D. de Vries	1084738
22	GNR	Goois Natuurreservaat	H.C. Heerschop	1084730
23	Elten	Maatschap van Elten en Bouwmans	J. van Elten	1085296
24	Waard		C. en D. de Waart	1085341
25	Lieuw-Br	ANLV De Lieuw, Texel	S. van Breukelen	1084841
26	Lieuw-Hin	ANLV De Lieuw, Texel	mw. I. Hin, mw. M. Merkelbach	1085309
27	PPP	PPP Agro advies	namens Loonbedrijf Van 't Schip	1085122
28	Verbij		J.A. Verbij	1085120
29	Rodenburg		N.J.M. Rodenburg	1085121
30	NM	Natuurmonumenten Gooi en Vechtstreek	mw. C. van Holsteijn	1085318
31	HN	ANV Hollands Noorden	mw. M. Wagenaar	1085317

CONCEPT

32	Praag	Veehouderij Praag	J. Praag	1085313
33	UvB	Coöperatie Bosgroep Midden Nederland u.a.	ing. J.W. (Jeroen) van der Horst	
34	Nielen	Maatschap Nielen	R. Nielen	1085611
36	Boer	Ilpensteyn vof	M.P. de Boer	1085794
37	Koeman	Maatschap Koeman	D. Koeman	1085795
38	Klink	Maatschap Klinkhamer-Schrama		1085796
39	Leeuw		P Leeuw	1085797
40	Mekken		J.C. Mekken	1086120
41	Wessel		J. Wesselingh	1086441
42	Boon	Alfa, namens M. Boon	T.N. Wijnker, P. Hooijberg	1086850
43	Schilder	Verwelius Projectontwikkeling	H. Schilder	1086447
44	RNH	Recreatie Noord-Holland NV	J. Gilliam	1087702
45	LNH	Landschap Noord-Holland	mw. D. Hoogeboom	
46	Boontjes	Maatschap Boontjes Duyvis		1090124

4. Overige opmerkingen

1. Enkele op het ontwerp-Natuurbeheerplan ingediende zienswijzen hadden geheel of gedeeltelijk betrekking op de begrenzing van het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Deze begrenzing wordt vanaf 2018 niet meer vastgesteld in het Natuurbeheerplan, maar via de Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV, kaart 4, ecologie). De wijziging van kaart 4 PRV lag eveneens ter inzage van 19 april tot 30 mei. De (onderdelen van) in het kader van het ontwerp-Natuurbeheerplan ingediende zienswijzen op de NNN-begrenzing zijn beantwoord in de Nota van Beantwoording (NvB) wijziging kaart 4 PRV, die Gedeputeerde Staten op 28 augustus 2018 in concept hebben vastgesteld. De indieners van de desbetreffende zienswijzen zijn hierover per brief geïnformeerd. Hieronder wordt daar kortheidshalve naar verwezen (‘zie NvB wijziging kaart 4 PRV’).
2. Ambtshalve is op een aantal percelen het beheertype gewijzigd op de ambitiekaart en/of op de beheertypekaart, vanwege:
    a. geen beheertype op de ambitiekaart;
    b. gebieden zijn ingericht conform het ambitietype;
    c. toegevoegd aan het NNN op kaart 4 PRV, of verwijderd van het NNN op kaart 4 PRV. Op deze gebieden is het ambitietype toegevoegd, of juist verwijderd.

5. Zienswijzen op ontwerp-Natuurbeheerplan 2019 en reactie GS

Nr.	Thema	Code	Samenvatting opmerking	Reactie Gedeputeerde Staten	Wijzigings- voorstel
1	**Beheertype kaart**	**NH-Z**	1. Verzoek om genoemde percelen toe te voegen aan het leefgebied droge dooradering. 2. Verzoek om leefgebied A13 op meerdere akkers in het NNN als beheertype te begrenzen.	GS honoreren uw verzoek. Wij voegen nu in beginsel geen nieuwe agrarische leefgebieden binnen het NNN toe. Het is de intentie dat in het NNN natuur wordt gerealiseerd met natuurbeheer op grond van het aan het gebied toegekende N- beheertype. In een deel van het Gooi wordt echter in het kader van een experiment naar andere wijzen gezocht om NNN te realiseren, door op meerdere percelen agrarisch leefgebied A13 binnen het NNN toe te voegen. Deze percelen hebben een ambitie N12.05 (Kruiden- en faunarijke akker) op de ambitiekaart. Op deze percelen is agrarisch beheer met subsidie ANLB (collectief agrarisch natuurbeheer) tot en met 2021 mogelijk – mits de beheerder kan voldoen aan de beheereisen van de Index en het collectief en er voldoende budget is. 1. De genoemde percelen worden toegevoegd aan het agrarisch leefgebied A13 (droge dooradering), ze zijn nu in gebruik als akker/ oude landbouwgewas. 2. Op percelen met een ambitie N12.05, die nog niet gerealiseerd zijn, wordt A13 toegevoegd.	Kaart aanpassen
2	**Kaarten + proces**	**Vrolijk**	1. Verzoek om op genoemde percelen natuurambitie van de ambitiekaart te verwijderen. 2. Verzoek om op genoemde percelen natuurbeheertype van de beheertypekaart te verwijderen. 3. Verzoek om het verkenningsjaar, -over realisatie NNN, en de mate waarin agrarisch natuurbeheer daarin past-, te versnellen.	GS honoreren uw verzoek niet (1 en 2). 1. Op alle als NNN begrensde percelen ligt een natuurambitie, ook op percelen die nog niet als natuur zijn ingericht (de natuurfunctie is nog niet gerealiseerd). Wij handhaven de ambitie en streven naar inrichting en beheer conform het ambitietype uiterlijk in 2027. 2. Deze percelen zijn nog niet gerealiseerd. Volgens de beheertypekaart ligt er tijdelijk (uiterlijk tot en met 2021) een agrarische beheertype op deze percelen. Zodra de percelen als natuur zijn gerealiseerd wordt het agrarisch beheertype gewijzigd. 3. Het verkenningsjaar - onder leiding van onafhankelijk procesbegeleider de heer F.W.R. Evers – vindt momenteel plaats en leidt tot intensieve werkbijeenkomsten waarin de deelnemers (terreinbeheerders, collectieven, LTO-Noord en de provincie) tot overeenstemming willen komen over o.a. goed weidevogelbeheer, samenwerking en vergoedingen. Onderdeel van het proces is dat deelnemers in een beperkt aantal gebieden concreet aan de slag gaan en onderzoeken hoe met de terreinbeheerders en agrarische bedrijven de beoogde natuurkwaliteit gerealiseerd kan worden en welke instrumenten daarbij kunnen worden ingezet. De snelheid van het proces is afhankelijk van de mate waarin de deelnemers het eens kunnen worden op de	Niet

CONCEPT

Nr.	Thema	Code	Samenvatting opmerking	Reactie Gedeputeerde Staten	Wijzigings- voorstel
				verschillende onderwerpen. Het is de wens van de deelnemers om in deze collegeperiode, die loopt tot maart 2019, resultaten te boeken.	
3	**Beheertype kaart + proces**	**WLD**	1. Verzoek om percelen toe te voegen aan het leefgebied open grasland (A11.02). 2. Verzoek om het verkenningsjaar, -over realisatie NNN, en de mate waarin agrarisch natuurbeheer daarin past-, te versnellen.	1. GS honoreren uw verzoek niet. Wij voegen nu in beginsel geen nieuwe agrarische leefgebieden binnen het NNN meer toe. Het is de intentie dat in het NNN natuur wordt gerealiseerd met natuurbeheer op grond van het aan het gebied toegekende N-beheertype. 2. Zie het antwoord op zienswijze 2 onderdeel 3.	Niet
4	**Ambitiekaart + proces**	**Berkhout**	1. Verzoek om op genoemde percelen natuurambitie van de ambitie kaart te verwijderen. 2. Verzoek om het verkenningsjaar, -over realisatie NNN, en de mate waarin agrarisch natuurbeheer daarin past-, te versnellen.	Zie het antwoord op zienswijze 2 onderdeel 1 en 3.	Niet
5	**Ambitiekaart + proces**	**Spaans**	1. Verzoek om op genoemde percelen natuurambitie van de ambitiekaart te verwijderen. 2. Verzoek om het verkenningsjaar, -over realisatie NNN, en de mate waarin agrarisch natuurbeheer daarin past-, te versnellen.	Zie het antwoord op zienswijze 2 onderdeel 1 en 3.	Niet
6	**Beheertype kaart**	**Themmen**	Verzoek om perceel toe te voegen aan het leefgebied open grasland.	GS honoreren uw verzoek niet. Het perceel is begrensd als NNN. Wij voegen nu in beginsel geen nieuwe agrarische leefgebieden binnen het NNN meer toe. Het is de intentie dat in het NNN, natuur wordt gerealiseerd met natuurbeheer op grond van het aan het gebied toegekende N-beheertype.	Niet
7	**Ambitiekaart + proces**	**Smit**	1. Verzoek om op genoemde percelen natuurambitie van de ambitiekaart te verwijderen. 2. Verzoek om het verkenningsjaar, -over realisatie NNN, en de mate waarin agrarisch natuurbeheer daarin past-, te versnellen.	Zie het antwoord op zienswijze 2 onderdeel 1 en 3.	Niet
8	**Ander onderwerp**	**Könst**	Ganzenschade wordt niet meer vergoed	Het Natuurbeheerplan bevat alleen kaarten waarop onze natuurambities en beheerdoelen staan aangegeven. Het plan gaat niet over ganzenschade.	Niet

CONCEPT

Nr.	Thema	Code	Samenvatting opmerking	Reactie Gedeputeerde Staten	Wijzigings- voorstel
9	**Ambitiekaart**	**Koeckhoven**	Verzoek om percelen op ambitiekaart te wijzigen naar veenmosrietland en overjarig rietland/moeras	GS honoreren uw verzoek niet. Wij hebben niet de ambitie om in dit gebied een grote oppervlakte in te richten als veenmosrietland. Wij willen kleine gebiedjes veenmosrietland, die vooral van hele goede kwaliteit zijn. De locaties waar de genoemde kensoorten voorkomen zouden wij eventueel wel aan willen wijzen. Graag gaan wij in overleg met u hoe we hier mee verder gaan.	Niet
11	**Beheertype kaart**	**Jong VOF**	Verzoek om voor perceel beheertype op beheertypekaart toe te voegen.	GS honoreren uw verzoek. Op perceel wordt beheertype N13.01 (vochtig weidevogelgrasland) op de beheertypekaart toegevoegd, conform het beheertype op de ambitiekaart.	Kaart aanpassen
12	**Ambitiekaart**	**Blaaderen**	Natuur kan een goede ruilverkaveling in de weg zitten en negatieve gevolgen hebben voor het waterpeil en de bestrijding van ganzenschade op aangrenzende bedrijven.	GS honoreren uw verzoek niet. Op de vorig jaar als NNN begrensde percelen hebben wij de ambitie vochtig weidevogelgrasland gelegd. We zien op dit moment geen reden om dat te wijzigen.	Niet
13	**Ambitiekaart + proces**	**Lammes**	1. Verzoek om op genoemde percelen natuurambitie van de ambitiekaart te verwijderen. 2. Verzoek om het verkenningsjaar, -over realisatie NNN, en de mate waarin agrarisch natuurbeheer daarin past-, te versnellen.	Zie het antwoord op zienswijze 2 onderdeel 1 en 3.	Niet
14	**Beheertype kaart**	**Leijen**	Verzoek om perceel toe te voegen aan het leefgebied droge dooradering.	GS honoreren uw verzoek. Het betreffende perceel maakt deel uit van een perceel dat maar deels is begrensd als A13 (droge dooradering). Door dit deel van het perceel toe te voegen aan A13 is voortzetting van beheer op het hele perceel met subsidie ANLB (collectief agrarisch natuurbeheer) tot en met 2021 mogelijk –mits de beheerder kan voldoen aan de beheereisen van de Index en het collectief en er voldoende budget is.	Kaart aanpassen
15	**Ambitiekaart + proces**	**Jong**	1. Verzoek om op genoemde percelen natuurambitie van de ambitiekaart te verwijderen. 2. Verzoek om het verkenningsjaar, -over realisatie NNN, en de mate waarin agrarisch natuurbeheer daarin past-, te versnellen.	Zie het antwoord op zienswijze 2 onderdeel 1 en 3.	Niet

CONCEPT

Nr.	Thema	Code	Samenvatting opmerking	Reactie Gedeputeerde Staten	Wijzigings- voorstel
17	**Kaarten + proces**	**Kroon**	1. Verzoek om op genoemde percelen natuurambitie van de ambitiekaart te verwijderen. 2. Verzoek om op genoemde percelen natuurbeheertype van de beheertypekaart te verwijderen. 3. Verzoek om het verkenningsjaar, -over realisatie NNN, en de mate waarin agrarisch natuurbeheer daarin past-, te versnellen.	Zie het antwoord op zienswijze 2 onderdeel 1, 2 en 3.	Niet
18	**Kaarten + proces**	Caton	1. Verzoek om op genoemde percelen natuurambitie van de ambitiekaart te verwijderen. 2. Verzoek om op genoemde percelen natuurbeheertype van de beheertypekaart te verwijderen. 3. Verzoek om het verkenningsjaar, -over realisatie NNN, en de mate waarin agrarisch natuurbeheer daarin past-, te versnellen.	Zie het antwoord op zienswijze 2 onderdeel 1, 2 en 3.	Niet
19	**Ambitiekaart**	LTO	Verzoek om in samenspraak met het agrarisch collectief tot een voor natuur en landbouw betere situatie in de Bovenkerkerpolder te komen, die ook op méér draagvlak kan rekenen.	GS honoreren uw verzoek en zijn bereid om met alle betrokkenen dit gesprek aan te gaan.	Niet
20	**Proces**	Krul	Verzoek om het verkenningsjaar, -over realisatie NNN, en de mate waarin agrarisch natuurbeheer daarin past-, te versnellen.	Zie ons antwoord op zienswijze nummer 2, onderdeel 3.	Niet
21	**Kaarten**	SWT	1. Verzoek om op enkele percelen de beheertype van de beheertypekaart te verwijderen. 2. Opmerkingen over de voortgangskaart. 3. Verzoek om kassen te ontgrenzen op de PRV kaart 4. 4. Verzoek om ambitietype te wijzigen naar N10.01 (Nat schraalland).	GS honoreren uw verzoek deels. 1. Enkele genoemde percelen hebben een beheertype terwijl ze nog niet gerealiseerd zijn. Dit zullen wij aanpassen. 2. Deze kaart ligt niet ter inzage. Maar wij gaan uw opmerkingen wel bekijken en passen de voortgangskaart waar nodig aan. 3. Zie NvB kaart 4 PRV. 4. GS honoreren uw verzoek niet. Het verzoek is onvoldoende onderbouwd om een ambitiewijziging mogelijk te maken; In een onderbouwing moet aangegeven worden of het gebied kan voldoen aan de pakketeisen voor nat schraalland. Wij delen uw ambitie voor nat schraalland momenteel niet op deze percelen.	Kaarten aanpassen

CONCEPT

Nr.	Thema	Code	Samenvatting opmerking	Reactie Gedeputeerde Staten	Wijzigings- voorstel
22	**Kaarten**	GNR	1. Verzoek om begrenzingsvoorstellen horende bij de zienswijze van het ontwerp-Natuurbeheerplan 2018 alsnog te bekijken. 2. Verzoek om beheertype op beheertypekaart aan te passen voor: Laapersbos; toelopen naar natuurbruggen Zwaluwenberg, Utrechtseweg en Laarderhoogt; de heide van Zonneheideven en de heidestapstenen van Crailo. In de ESRI shapefile staan meer wijzigingsvoorstellen. 3. Verzoek om gronden bij het voormalige AZC als natuur in de PRV en het Natuurbeheerplan op te nemen; 4. Verzoek om op Landgoed Nieuw Cruysbergen een beheertype toevoegen (aan ambitiekaart). 5. Verzoek om voor Zuiderheide heeft beheertype te wijzigen van stuifzand (N07.02) naar heide (N07.01).	1. Zie NvB kaart 4 PRV. De gebieden die we toevoegen aan het NNN krijgen een ambitie- en een beheertype 2. GS honoreren uw verzoek deels. Voor de met name genoemde gebieden passen wij het beheertype aan. Voor de overige verzoeken passen wij het beheertype niet aan. Dit betreffen kleine randjes. Voordat uw beschikking voor beheersubsidie afloopt (31-12-2022) overleggen wij met u over de juiste beheertypen. De wijzigingen die u nu aangeeft nemen we daarin mee. 3. GS honoreren uw verzoek niet. De gronden bij het voormalig AZC zijn onderdeel van het Natuurcompensatieplan HOV 't Gooi. Aanpassing van de begrenzing van de NNN n.a.v. de natuurcompensatie (via kaart 4 PRV) ,gebeurt pas als bestemmingsplan onherroepelijk is vastgesteld. Vervolgens wordt er een beheertype op de ambitiekaart en op de beheertypekaart gezet, en kan voor het gebied een beheersubsidie worden aangevraagd, mits deze subsidie geen onderdeel is van de natuurcompensatie. 4. GS honoreren uw verzoek. Ambitietype N15.02 (dennen- eiken- en beukenbos) wordt toegevoegd bij het Landgoed Nieuw Cruysbergen. 5. GS honoreren uw verzoek. Beheertype wordt op beheertypekaart aangepast.	Kaarten aanpassen
23	**Proces**	Elten	Verzoek om het verkenningsjaar, -over realisatie NNN, en de mate waarin agrarisch natuurbeheer daarin past-, te versnellen.	Zie ons antwoord op zienswijze nummer 2, onderdeel 3.	Niet
24	**Beheertype kaart + proces**	Waart	1. Verzoek om op genoemde percelen natuurbeheertype van de beheertypekaart te verwijderen. 2. Verzoek om het verkenningsjaar, -over realisatie NNN, en de mate waarin agrarisch natuurbeheer daarin past-, te versnellen.	Zie ons antwoord op zienswijze nummer 2, onderdeel 2 en 3.	Niet
25	**Beheertype kaart**	Lieuw	Verzoek om op genoemde 6 percelen het beheertype op de beheertypekaart te wijzigen. 1. Op 1 perceel is een deel niet begrensd als agrarisch leefgebied. 2. Perceel 2, 3 verzoek om toe te voegen aan A11. 3. Perceel 4 toevoegen aan A11. 4. Perceel 5 toevoegen aan agrarisch leefgebied. 5. Perceel 6 wordt ingericht (SKNL); beheertype N13.01 toevoegen op beheertypekaart.	Wij voegen nu in beginsel geen nieuwe agrarische leefgebieden binnen het NNN meer toe. Het is de intentie dat in het NNN, natuur wordt gerealiseerd met natuurbeheer op grond van het aan het gebied toegekende N-beheertype. 1. GS honoreren uw verzoek. Het perceel ligt weliswaar in het NNN, waar wij in beginsel geen nieuw agrarisch leefgebied toevoegen, maar het betreft hier een randje van 0,2 ha wordt toegevoegd aan	Kaarten aanpassen (1, 3, 4 en 5)

CONCEPT

Nr.	Thema	Code	Samenvatting opmerking	Reactie Gedeputeerde Staten	Wijzigings- voorstel
				leefgebied A11.02, A12 en A13, zodat het perceel als één geheel beheerd kan worden. 2. GS honoreren uw verzoek niet. De percelen zijn begrensd als NNN. 3. GS honoreren uw verzoek. Het agrarisch leefgebied A11.02, A12 en A13 wordt toegevoegd, conform de omliggende percelen. 4. GS honoreren uw verzoek. Het perceel ligt weliswaar binnen het NNN, waar wij in beginsel geen nieuw agrarisch leefgebied toevoegen, maar er ligt nu een aflopend beheercontract op met botanisch beheer. Door het perceel toe te voegen aan A 13 (droge doorademing) is voortzetting van dit beheer met subsidie ANLB (collectief agrarisch natuurbeheer) tot en met 2021 mogelijk –mits de beheerder kan voldoen aan de beheereisen van de Index en het collectief, en er voldoende budget is. 5. GS honoreren uw verzoek. Het beheertype N13.01 wordt toegevoegd op de beheertypekaart.	
26	**Beheertype kaart**	Lieuw	1. ROL/RAL-regeling verlengen 2. Leefgebied tuinwallen vast stellen 3. Leefgebied kolken vast stellen	GS honoreren uw verzoek niet. 1. Verlenging van de ROL/RAL-regeling past niet bij de huidige inzichten over subsidie en staatssteun. Wij hebben hierop een toelichting gegeven in onze brief over de beëindiging van de ROL-RAL-regeling. 2. Wij verstrekken de vergoedingen voor beheer bij voorkeur rechtstreeks aan de eigenaren/erfpachters die verantwoordelijk zijn voor het beheer van tuinwallen. Daartoe treffen wij voorbereidingen voor een passende subsidieregeling voor tuinwallen vanwege de kwaliteit als landschapselement en cultureel erfgoed en synergie met het natuurbeheer. 3. Kolken zijn weliswaar van waarde voor de natuur doch wij zien -onder meer vanwege budget- geen urgentie om de kolken daar aan toe te voegen, mede omdat kolken niet passen in de SNL-systematiek.	Niet
27	**Ambitiekaart**	PPP	Verzoek om in samenspraak met het Agrarisch Collectief tot een voor natuur en landbouw betere situatie in de Bovenkerkerpolder te komen, die ook op méér draagvlak kan rekenen.	Zie ons antwoord op zienswijze nummer 19.	Niet
28	**Ambitiekaart + proces**	Verbij	1. Verzoek om op genoemde percelen natuurambitie van de ambitiekaart te verwijderen. 2. Verzoek om het verkenningsjaar, -over realisatie NNN, en de mate waarin agrarisch natuurbeheer daarin past-, te versnellen.	Zie ons antwoord op zienswijze nummer 2, onderdeel 1 en 3	Niet

CONCEPT

Nr.	Thema	Code	Samenvatting opmerking	Reactie Gedeputeerde Staten	Wijzigings- voorstel
29	**Ambitiekaart + proces**	Rodenburg	1. Verzoek om op genoemde percelen natuurambitie van de ambitiekaart te verwijderen. 2. Verzoek om het verkenningsjaar, -over realisatie NNN, en de mate waarin agrarisch natuurbeheer daarin past-, te versnellen.	Zie ons antwoord op zienswijze nummer 2, onderdeel 1 en 3	Niet
30	**Kaarten**	NM	1. Tekstuele toelichting en kaarten moeten samenhangend geheel blijven. 2. Verzoek om mogelijkheid open te houden om PRV kaart 4 jaarlijks aan te kunnen passen met inspraak mogelijkheid. Zodoende blijven de NNN en de kaarten van het Natuurbeheerplan in overeenstemming. 3. Verzoek om beheertype N00.01 op te nemen op genoemde percelen. 4. Verzoek om Forten Wormer- en Jisperveld op te nemen op de beheertypekaart. 5. Verzoek om beheertypekaart aan te passen i.v.m. parkeerterrein. 6. Verzoek om op 1 perceel ambitietype toe te voegen op ambitiekaart bij Naardermeer. 7. Verzoek om voor 2 percelen ambitietype aan te passen in Harger- en Pettemerpolder.	1. Het Natuurbeheerplan (de kaarten) vormt vanaf dit jaar onderdeel van het Programma Natuurontwikkeling (PNO). Het PNO vervangt tevens het PMG. Het brengt de samenhang tussen verwerving, inrichting en beheer van natuur beter tot uitdrukking dan tot nu toe het geval was. 2. PRV kaart 4 kan jaarlijks aangepast worden met een inspraak mogelijkheid. Vaststelling van de PRV kaart 4 vindt vanaf volgend jaar plaats voordat de kaarten van het Natuurbeheerplan ter visie worden gelegd. 3. GS honoreren uw verzoek niet. Beheertype N00.01 (nog om te vormen) hebben wij in Noord-Holland niet op de beheertypekaart. De ambitiekaart geeft aan welk beheertype wij ambiëren. De beheertypekaart passen we aan als het gebied is ingericht conform het beoogde ambitietype. Op 2 van de 4 percelen ligt overigens wel een beheertype en hier ligt ook een beheerbeschikking op. 4. GS honoreren uw verzoek niet. Forten staan al op de beheertypekaart als L02.01. De forten zijn niet als NNN begrensd. 5. GS honoreren uw verzoek niet. Op dit terrein ligt momenteel een beschikking met een beheerovereenkomst. Wij kennen geen beheertype toe op parkeerterreinen, dergelijke terreinen horen ook niet in de NNN. Graag gaan wij in overleg met u hoe we hier mee verder gaan. 6. GS honoreren uw verzoek. Op dit perceel ligt nog geen ambitietype, terwijl het wel als NNN begrensd is. Wij leggen hier de ambitie N05.01 (moeras), conform de naastgelegen percelen op. 7. GS honoreren uw verzoek niet. Het verzoek is onvoldoende onderbouwd om een ambitiewijziging mogelijk te maken; In een onderbouwing moet aangegeven worden of de vegetatie kan voldoen aan de pakketeisen van het beheertype. Bovendien vindt in de Harger- en Pettemerpolder momenteel een ruilproces plaats, wij willen niet vooruit lopen op het resultaat en de ambitie van eventueel te ruilen gronden nu al wijzigen.	Kaart aanpassen

Nr.	Thema	Code	Samenvatting opmerking	Reactie Gedeputeerde Staten	Wijzigings- voorstel
31	**Beheertype kaart**	NH-N	1. Verzoek om enkele percelen toe te voegen aan leefgebied open akker. 2. Verzoek om parel toe te voegen aan leefgebied open grasland.	1. GS honoreren uw verzoek. De omliggende percelen zijn ook begrensd als A12 (open akker) en er ligt een potentie voor het akkernatuur. 2. GS honoreren uw verzoek niet. Het gebied wordt niet toegevoegd aan het agrarisch leefgebied open grasland (A11). De uitgangssituatie is qua verstoring niet gunstig. Het gebied vormt geen ecologische eenheid met het zuidelijk gelegen gebied, er ligt een dorp, weg en spoorlijn tussen. De dichtheden aan weidevogels zijn in het zuidelijk deel relatief laag, de aangevraagde percelen bieden geen versterking. En het waterpeil is (op de waterberging na) is niet voldoende hoog.	Kaart aanpassen
32	**Ambitiekaart + proces**	Praag	1. Verzoek om op genoemde percelen natuurambitie van de ambitiekaart te verwijderen. 2. Verzoek om het verkenningsjaar, -over realisatie NNN, en de mate waarin agrarisch natuurbeheer daarin past-, te versnellen.	Zie ons antwoord op zienswijze nummer 2, onderdeel 1 en 3.	Niet
33	**Vaarland kaart**	UvB	Verzoek om percelen toe te voegen aan de vaarlandtoeslagen kaart	GS honoreren uw verzoek deels. Alleen op de percelen met een bepaald natuurtype (zie onder) is de vaarland toeslag van toepassing. In het Natuurbeheerplan 2012 staat daarvoor de volgende criteria: 1. Deze toeslag is voor vaarland (land dat uitsluitend over water te bereiken is en waar geen materiaal voor het beheer [machines, vee, mest e.d.] wordt opgeslagen) en geldt alleen voor natuurbeheer. 2. Omdat niet op al het vaarland jaarlijks beheer hoeft plaats te vinden, is alleen het vaarland op de kaart opgenomen met natuurtypen 'moerassen' (N05), 'voedselarme venen en vochtige heiden' (N06), 'vochtige schraalgraslanden' (N10), 'rijke graslanden en akkers' (N12) en 'vogelgraslanden' (N13). De overige (natuur)beheertypen staan, ook als het vaarland is, dat uitsluitend varend te bereiken is, niet op de vaarlandtoeslagkaart en komen niet in aanmerking voor een toeslag. Deze tekst zal opgenomen worden in het PNO. De vaarlandtoeslagkaart wordt aangepast voor de percelen waarop deze criteria van toepassing zijn.	Tekst PNO aanpassen Kaart aanpassen
34	**Kaarten + proces**	Nielen	1. Verzoek om natuurambitie van de ambitiekaart te verwijderen. 2. Verzoek om natuurbeheertype van de beheertypekaart te verwijderen. 3. Verzoek om het verkenningsjaar, -over realisatie NNN, en de mate waarin agrarisch natuurbeheer daarin past-, te versnellen.	Zie ons antwoord op zienswijze nummer 2, onderdeel 1, 2 en 3.	Niet

CONCEPT

Nr.	Thema	Code	Samenvatting opmerking	Reactie Gedeputeerde Staten	Wijzigings- voorstel
36	**Beheertype kaart + proces**	Boer	1. Verzoek om op alle genoemde percelen te begrenzen als droge dooradering (A13). 2. Verzoek om de hoogstamboomgaard te begrenzen als A13. 3. Verzoek om het verkenningsjaar, -over realisatie NNN, en de mate waarin agrarisch natuurbeheer daarin past-, te versnellen.	1. GS honoreren uw verzoek niet. De percelen liggen in het NNN. Wij voegen nu in beginsel geen nieuwe agrarische leefgebieden binnen het NNN meer toe. Het is de intentie dat in het NNN natuur wordt gerealiseerd met natuurbeheer op grond van het aan het gebied toegekende N-beheertype. 2. GS honoreren uw verzoek in gewijzigde vorm. Sinds 2018 hebben wij landschapselementen in het cultuurlandschap van Noord-Holland begrensd om ze beter te beschermen. De hoogstamboomgaard begrenzen wij als landschapstype L01.09 (hoogstamboomgaard). Voor dit element kunt u beheersubsidie aanvragen via het SVNL. 3. Zie ons antwoord op zienswijze nummer 2, onderdeel 3.	Kaart aanpassen
37	**Kaarten + proces**	Koeman	1. Verzoek om op genoemde percelen natuurambitie van de ambitiekaart te verwijderen. 2. Verzoek om op genoemde percelen natuurbeheertype van de beheertypekaart te verwijderen. 3. Verzoek om het verkenningsjaar, -over realisatie NNN, en de mate waarin agrarisch natuurbeheer daarin past-, te versnellen.	Zie ons antwoord op zienswijze nummer 2, onderdeel 1, 2 en 3	Niet
38	**Kaarten + proces**	Klinkhamer	1. Verzoek om op genoemde percelen natuurbeheertype van de beheertypekaart te verwijderen, er zit geen natuurbestemming op deze percelen. 2. Verzoek om op genoemde percelen natuurambitie van de ambitiekaart te verwijderen. 3. Verzoek om het verkenningsjaar, -over realisatie NNN, en de mate waarin agrarisch natuurbeheer daarin past-, te versnellen.	1. GS honoreren uw verzoek niet. Op de genoemde percelen heeft de eigenaar een beschikking afgesloten voor natuurbeheer. Wij handhaven het beheertype op de beheertypekaart. 2. Zie ons antwoord op zienswijze nummer 2, onderdeel 1. 3. Zie ons antwoord op zienswijze nummer 2, onderdeel 3.	Niet
39	**Kaarten + proces**	Leeuw	1. Verzoek om op genoemde percelen natuurambitie van de ambitiekaart te verwijderen. 2. Verzoek om op genoemde percelen natuurbeheertype van de beheertypekaart te verwijderen. 3. Verzoek om het verkenningsjaar, -over realisatie NNN, en de mate waarin agrarisch natuurbeheer daarin past-, te versnellen.	Zie ons antwoord op zienswijze nummer 2, onderdeel 1, 2 en 3.	Niet
40	**Kaarten + proces**	Mekken	1. Indiener geeft aan dat een “plan” niet alleen kan bestaan uit kaarten. Alleen kaarten ter inzage leggen wijkt af van de Algemene wet bestuursrecht. 2. Verzoek om nogmaals de verzoeken uit de zienswijze 2018 te honoreren. 3. Verzoek om het verkenningsjaar, -over realisatie NNN, en de mate waarin agrarisch natuurbeheer daarin past-, te versnellen.	1. De beheer- en ambitiekaart en de vaartoeslagkaart vormen de enige juridisch verplichte onderdelen van ‘het Natuurbeheerplan’. Het zijn daarmee ook de enige documenten die ter inzage gelegd moeten worden. In het Programma Natuurontwikkeling (PNO), waarin deze kaarten zijn opgenomen, bevat onder meer een hoofdstuk over ‘beheer’, ter vervanging van de tekst uit het voorgaande Natuurbeheerplan.	Niet

CONCEPT

Nr.	Thema	Code	Samenvatting opmerking	Reactie Gedeputeerde Staten	Wijzigings- voorstel
				2. In de Nota van Beantwoording van het Natuurbeheerplan 2018 hebben wij een reactie gegeven op uw zienswijze. In het gebied vindt een gebiedsproces plaats met een kavelruil. In het gebiedsproces zal de inrichting van de gebieden om tot het gewenste eindbeheer te komen nader besproken worden. 3. Zie ons antwoord op zienswijze nummer 2, onderdeel 3.	
41	**Ambitiekaart**	Wesseling	1. Wil graag een goed functionerende agrarische omgeving behouden en geen versnipperd NNN. 2. Vindt dat de overheid de ganzenschade moet vergoeden.	1. Zie ons antwoord op zienswijze nummer 19. 2. GS honoreren uw verzoek niet. Het Natuurbeheerplan betreft alleen kaarten waarop onze natuurambities en beheerdoelen staan aangegeven. Het plan gaat niet over ganzenschade.	Niet
42	**Beheertype kaart + proces**	Boon	1. Verzoek om op genoemde percelen het beheertype A01.01 toe te voegen. 2. Verzoek om op genoemde percelen het leefgebied A13 toe te voegen. 3. Verzoek om op genoemde percelen natuurambitie van de ambitiekaart te verwijderen. 4. Verzoek om het verkenningsjaar, -over realisatie NNN, en de mate waarin agrarisch natuurbeheer daarin past-, te versnellen.	1. GS honoreren uw verzoek niet. Beheertype A01.01 is onderdeel van het "oude" subsidiestelsel, alleen nog lopende beschikkingen kunnen worden uitgediend. Sinds 2016 is het nieuwe stelsel voor agrarische natuur- en landschapsbeheer ingegaan, daarbij hoort o.a. het leefgebied A11 (open grasland). Op de genoemde percelen ligt het beheertype A11.01. 2. GS honoreren uw verzoek. Het betreft weliswaar percelen binnen het NNN, maar met een aflopend beheercontract (botanisch beheer). Door de percelen toe te voegen aan A13 (droge dooradering) is voortzetting van beheer met subsidie ANLB (collectief agrarisch natuurbeheer) tot en met 2021 mogelijk –mits de beheerder kan voldoen aan de beheereisen van de Index en het collectief, en er voldoende budget is. 3. en 4. Zie ons antwoord op zienswijze nummer 2, onderdeel 1 en 3.	Kaart aanpassen
43	**Ambitiekaart**	Verwelius	Wil graag de visie van Verwelius op de ontwikkeling van de Bovenkerkerpolder komen toelichten.	Zie ons antwoord op zienswijze nummer 19.	Niet
44		RNH	Vraagt aandacht voor de ambities en natuurdoelstellingen, die op de schapsgebieden vaak niet kloppen. en gaat er van uit dat na vaststelling van de wezenlijke kenmerken en waarden van de gebieden gezamenlijk tot een realistischer kaartbeeld wordt gekomen.	Wij zullen in 2019 bezien waar de beheer- en ambitiekaart voor onder meer de schapsgebieden op basis van de uitkomsten van het onderzoek naar de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN, aanpassing behoeven.	Niet

CONCEPT

Nr.	Thema	Code	Samenvatting opmerking	Reactie Gedeputeerde Staten	Wijzigings- voorstel
45	**Kaarten**	LNH	1. Verzoek om voor enkele percelen het agrarisch beheertype op de beheertypekaart om te zetten naar een natuurbeheertype. Voor bovenstaand verzoek is een GIS-file geleverd. Hierop staan meer verzoeken voor wijzigen, indiener wil dit graag toe komen lichten. 2. Verzoek om voor Braakpolder/Maantjesland het ambitietype te wijzigen van N12.02 naar N13.01. Het waterpeil is verhoogd, er is een rijke weidevogelstand, en monitoringsverplichting vanuit de SNL monitoring is voor N12.02 anders dan voor N13.01.	1. GS honoreren uw verzoek niet. De bijgeleverde GIS-file geeft niet voldoende duidelijk aan wat de vraag is om te kunnen beoordelen of het beheertype moet worden aangepast. In het algemeen passen wij het beheertype van een gebied niet aan zolang de beschikking voor beheersubsidie nog loopt. Voordat de beschikking afloopt (31-12-2022) gaan wij overleggen met u over de juiste beheertypen. 2. GS honoreren uw verzoek niet. Wij zien geen meerwaarde om het gebied als N13.01 te begrenzen, t.o.v. de huidige ambitie N12.02. Het gebied heeft nu een weidevogeldoelstelling. Het feit dat het waterpeil verhoogd is en er een rijke vogelstand ontwikkeld is, past ook goed binnen het huidige beheertype N12.02. In het reguliere overleg dat wij met u voeren kunnen wij afspraken maken over monitoring.	Niet
46	**Beheertype kaart**	Boontjes	Verzoekt om financiële vergoeding voor de aanleg van een greppel en de bestrijding van kauwen en vossen ten behoeve van de weidevogels.	GS honoreren uw verzoek niet. De percelen zijn niet aangewezen als weidevogelleefgebied en niet begrensd als agrarisch leefgebied open grasland. De bestrijding van kauwen en vossen vindt niet plaats op grond van het Natuurbeheerplan.	Niet

CONCEPT

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
mw. W.J. Ates-Janssens
BEL/GRN

Telefoonnummer +31235143784
janssensw@noord-holland.nl

INGEKOMEN 17 OKT. 2018

Verzenddatum
17 OKT. 2018

Kenmerk
1098362/1135885

Uw kenmerk

Betreft: Erratum Programma Natuurontwikkeling 2019-2023

Geachte leden,

Ter uitvoering van art. 167, tweede lid, van de Provinciewet (inzake de actieve informatieplicht), infomeren wij u dat wij met ons besluit van 16 oktober 2018 (1098362/1135882) een erratum toevoegen aan de Statenvoordracht tot vaststelling van het Programma Natuurontwikkeling 2019-2023 (PNO). Uw Staten behandelen dit PNO op 12 november aanstaande.

In het PNO is het Natuurbeheerplan 2019 opgenomen.

Na vaststelling van de voordracht is ons gebleken dat in paragraaf 4.5 van het PNO een incomplete tabel is opgenomen en onvoldoende helder is dat deze paragraaf met tabel 3 onderdeel is van het Natuurbeheerplan 2019. De tabel geeft aan voor welke beheerfuncties en beheermaatregelen agrarische collectieven subsidie kunnen aanvragen. RVO.nl toetst de aanvragen van collectieven aan conformiteit met Europese regelgeving en toetst aan paragraaf 4.5 met deze tabel.

Het erratum bevat de juiste omschrijving van het Natuurbeheerplan 2019 en de juiste tabel. Wij verzoeken u het PNO met het erratum vast te stellen.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

R.M. Bergkamp

voorzitter

1 bijlage: Erratum

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143
Fax (023) 514 3030

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk nummer 34362354
Btw nummer NL.0010.03.124.B.08

Erratum Programma Natuurontwikkeling 2019-2023
Vastgesteld door Gedeputeerde Staten, 16 oktober 2018 (besluit nr. 1098362/1135882)

Hoofdstuk 1.5 Totstandkoming van het Programma Natuurontwikkeling

De oude tekst luidde:

De kaarten 'beheertypenkaart', 'ambitiekaart' en 'vaarlandtoeslagkaart' (zie inhoudsopgave) vormen tezamen het Natuurbeheerplan in de zin van artikel 1.3 SVNL. Wanneer in de tekst van dit Programma Natuurontwikkeling over 'Natuurbeheerplan' wordt gesproken, doelen wij op deze kaarten.

De nieuwe tekst luidt:

De kaarten 'beheertypenkaart', 'ambitiekaart' en 'vaarlandtoeslagkaart' (zie inhoudsopgave) en paragraaf 4.5 met tabel 3 vormen tezamen het Natuurbeheerplan in de zin van artikel 1.3 SVNL. Wanneer in de tekst van dit Programma Natuurontwikkeling over 'Natuurbeheerplan' wordt gesproken, doelen wij op deze kaarten plus paragraaf 4.5 met tabel 3.

Hoofdstuk 4.3 Kaartmateriaal Natuurbeheerplan

De oude tekst luidde:

Het Natuurbeheerplan, dat deel uitmaakt van dit Programma Natuurontwikkeling, bestaat uit drie kaarten: de beheertypenkaart, de ambitiekaart en de vaarlandtoeslagkaart.

De nieuwe tekst luidt:

Het Natuurbeheerplan, dat deel uitmaakt van dit Programma Natuurontwikkeling, bestaat uit drie kaarten: de beheertypenkaart, de ambitiekaart en de vaarlandtoeslagkaart en paragraaf 4.5 met tabel 3.

Hoofdstuk 4.5 Beoordeling gebiedsaanvragen van agrarische collectieven

De oude tekst luidde:

Op grond van de SVNL 2016-2021 moet de subsidieaanvraag (de 'gebiedsaanvraag') van het gecertificeerde agrarisch collectief voldoen aan de beoordelingscriteria die in deze paragraaf zijn opgenomen, inclusief de daarbij aangeduide kaarten. In onze opdracht toetst de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl) de gebiedsaanvragen aan conformiteit met Europese regelgeving. Hierbij let RVO.nl op:

- de begrensde leefgebieden (open grasland, open akker, natte dooradering, droge dooradering en categorie water);
- onderstaande tabel 3, die aangeeft welke beheerfuncties en daarmee samenhangende beheermaatregelen kunnen worden opgenomen in de gebiedsaanvraag.

Leefgebied	Beheerfuncties
Leefgebied open grasland	Optimaliseren foerageer-, broed- en opgroeimogelijkheden Creëren nat biotoop
Leefgebied open akker	Creëren foerageergebied Optimaliseren voortplantingsmogelijkheden
Leefgebied natte dooradering	Optimaliseren foerageer-, broed- en opgroeimogelijkheden Verschralen

Leefgebied droge dooradering	Optimaliseren foerageer-, broed- en opgroeimogelijkheden
Categorie water (agrarisch waterbeheer)	Waterberging Verbeteren waterkwaliteit Vernatting Water vasthouden

Tabel 3. Beoordeling gebiedsaanvragen van agrarische collectieven

De nieuwe tekst luidt:

Op grond van de SVNL 2016-2021 moet de subsidieaanvraag (de 'gebiedsaanvraag') van het gecertificeerde agrarisch collectief voldoen aan de beoordelingscriteria die in deze paragraaf zijn opgenomen, inclusief de daarbij aangeduide kaarten. In onze opdracht toetst de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl) de gebiedsaanvragen aan conformiteit met Europese regelgeving. Hierbij let RVO.nl op:

- de begrensde leefgebieden (open grasland, open akker, natte dooradering, droge dooradering en categorie water);
- onderstaande tabel 3, die aangeeft welke beheerfuncties en daarmee samenhangende beheermaatregelen kunnen worden opgenomen in de gebiedsaanvraag.

Leefgebied	**Beheerfuncties**
Leefgebied open grasland	Creëren foerageergebied Verschralen Creëren nat biotoop Optimaliseren broed- en opgroeimogelijkheden Optimaliseren nestbescherming Optimaliseren voortplantingsmogelijkheden
Leefgebied open akker	Creëren foerageergebied Verschralen Optimaliseren voortplantingsmogelijkheden
Leefgebied natte dooradering	Creëren foerageergebied Verschralen Optimaliseren voortplantingsmogelijkheden
Leefgebied droge dooradering	Creëren foerageergebied Verschralen Optimaliseren voortplantingsmogelijkheden
Categorie water (agrarisch waterbeheer)	Waterberging Bufferzone Verbeteren waterkwaliteit Vernatting Water vasthouden

Tabel 3. Beoordeling gebiedsaanvragen van agrarische collectieven

Inspreektekst

Commissie Natuur, Landbouw, Water en Milieu op 29 oktober 2018
Agendapunt 4a: Programma Natuurontwikkeling 2019-2023

Geachte commissie,

Mijn naam is Ron Sman. Ik vertegenwoordig zes vrijwilligersorganisaties die zich inzetten voor het beheer van de Zaanse veenweidegebieden, namelijk de polder Westzaan, het Oostzanerveld, het Wormer- en Jisperveld, de Kalverpolder en de Krommenieër Woudpolder. Onze zes vrijwilligersgroepen tellen bij elkaar rond 300 vrijwilligers. Zij zijn actief bij het beheer van veenmosrietlanden, weidevogels en houten weidemolentjes.

Over het beheer van veenmosrietlanden wil ik het met u hebben. Er komen zeldzame planten en dieren voor zoals ronde zonnedauw, orchideeën, brakwater planten en noordse woelmuis. Diverse soorten zijn bedreigd en staan op de Rode Lijst. Maaien en afvoeren van riet is hierbij essentieel voor de biodiversiteit. Vandaar dat de meeste veenmosrietlanden via Natura-2000 wettelijk zijn beschermd en in stand moeten worden gehouden.

Laat ik maar met de deur in huis vallen: deze veenmosrietlanden staan aan meerdere bedreigingen bloot, zo leren verkenningen die zijn uitgevoerd. Ongeveer de helft van de veenmosrietlanden takelt af. Vooral particuliere percelen zijn tussen wal en schip gevallen. De instandhoudingsdoelstellingen van Natura-2000 worden hier niet gerealiseerd.

Als u ons zou vragen wat de oorzaken van deze terugval zijn, dan staat onvoldoende beheer bovenaan. Er is te weinig aandacht voor exoten zoals appelbes die inheemse planten verdringen. Door verdroging en stikstofuitstoot neemt verruiging steeds meer toe. Na de opheffing van Vrijwillig Landschapsbeheer Noord-Holland in 2003 zijn gaten geslagen in het beheer.

Deze problematiek vraagt dringend om oplossingen. De herstelprogramma's voortvloeiend uit de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) bieden slechts gedeeltelijk een oplossing. Ook het provinciale programma ‘Betrekken bij Groen’ biedt geen oplossing, omdat dit niet is gericht op beheer.

Wat zou de provincie als bevoegd gezag kunnen doen om het beheer in goede banen te leiden? Wij geven u de volgende aanbevelingen in overweging:

1) Veldonderzoek en onderhoudsinspecties minimaal 1x per 6 jaar uitvoeren. Achterstallig onderhoud en exoten moeten tijdig zichtbaar worden gemaakt. Dit is beslist geen overbodige luxe.

2) Een projectmatige aanpak van aantal urgente vraagstukken, te weten:
   - Riethopen, die jaarlijks alsmaar uitdijen, verwijderen en daarvoor een bestemming zoeken.
   - Ruimte creëren voor nieuwe, jonge verlandingsvegetaties.
   - Afplaggen van verdroogde en verzuurde veenmosrietlanden.
   - Afscheidingsslootjes of hekken herstellen om schade door beweiding te beperken.
   - Ontwikkelen en uittesten van effectieve beheermethoden tegen exoten.
   - Ontwikkelen van toegepast beheer voor het behoud van brakke rietzomen met lepelblad en heemst.

   Betrek ook veenmosrietlanden van agrariërs bij deze projecten.

3) De organisatie van het vrijwillig landschapsbeheer in de Zaanstreek inhoudelijk en materieel versterken. Er behoefte aan een beheerregisseur op projectbasis voor de komende drie jaar. Wij zoeken praktische ondersteuning bij zaken die wij niet alleen kunnen oplossen.

Graag verlenen wij onze medewerking aan het uitwerken van dit advies.

Wij danken u voor uw aandacht en dat zeg ik namens,

Platform Zaanse Veenweidegebieden
Stichting Vrijwillig Natuur- en Landschapsbeheer Zaanstreek in oprichting

Bijlage: Pleidooi voor nieuwe initiatieven voor vrijwillig landschapsbeheer Zaanstreek-Waterland d.d. oktober 2018.

Voor meer informatie over onze vrijwilligersgroepen en tevens onze Platformleden kunt u terecht op:

- Stichting Kalverpolder, www.kalverpolder.nl
- Vereniging tot Behoud van het Ongeschonden Westzijderveld, www.obwzveld.nl
- Vogelbeschermingswacht Zaanstreek, www.vogelwachtzaanstreek.nl
- Stichting De Poelboerderij, www.poelboerderij.nl
- Stichting Vrienden van Het Oostzanerveld.
- Stichting Krommenieër Woudpolder, www.stichtingkrommenieerwoudpolder.nl

Pleidooi voor nieuwe initiatieven voor vrijwillig landschapsbeheer in de Zaanstreek

Foto Tom Kisjes

oktober 2018

1. Inleiding

Het hierna te bespreken pleidooi haakt in op het op 6 oktober 2016 tijdens een Symposium over de inzet van vrijwilligers vastgestelde Manifest, als ook op de in het jaar 2012 verschenen Natuuratlas Zaanstad, waarin actuele situatie van de Zaanse natuur en het landschap (beperkt tot Zaanstad) uitvoerig zijn beschreven. Hierin speelt de aandacht voor de schaarse en zeer waardevolle veenmosrietlanden een belangrijke rol.

In genoemd Manifest wordt onder meer over het volgende gesproken:
De Zaanse veenweidegebieden bezitten specifieke natuurwaarden, die voor een belangrijk deel ook een hoge en internationaal erkende natuurwaarde vertegenwoordigen (Natura 2000-gebieden: Vogel- en Habitatrichtlijn). De hoge mate van uniciteit van de Zaanse veenterreinen wordt voor een belangrijk deel bepaald door natte graslanden met weidevogels en de aanwezigheid van brakke veennatuur. Natuurgebieden waar deze twee belangrijke en unieke natuurwaarden gezamenlijk voorkomen, zijn uiterst zeldzaam in Europa. De gezamenlijke veengebieden zijn als 'Zaanse parels aan een snoer' te kenschetsen, die naast de bijzondere natuurwaarden ook in hoge mate beeldbepalend zijn voor de identiteit van de Zaanstreek.

In de Natuuratlas Zaanstad zijn uitvoerige beschrijvingen weergeven over de grote natuurdiversiteit in Zaanse veenweidegebieden, van broedvogels, trekvogels, zoogdieren, vissen, vlinders tot de meest uiteenlopende flora. In Zaanstad komen minimaal 8500 soorten dieren en planten voor, waarvan een belangrijk deel in de natuurgebieden is aangetroffen. Voor een poldergebied met zeer voedselrijk water is dit volgens de auteurs van de Natuuratlas een respectabel aantal. Van dit aantal komen honderd soorten voor die op de rode lijst van bedreigde dier- en plantensoorten staan.

Van belang is in dit kader nog te vermelden dat in het verleden, zeker vanaf 1970, door burgers, natuurverenigingen en allerlei belangengroepen, met succes actie is gevoerd om die bijzondere Zaanse natuur te behouden. Al vele jaren zijn een groot aantal Zaanse particuliere instellingen, zowel per gebied als meer regionaal, als belanghebbenden betrokken bij het zo veel als mogelijk handhaven van de natuurlijke en landschappelijke waarden van de Zaanse veenweidegebieden. Hierbij spelen honderden vrijwilligers een belangrijke rol.
In het onderstaande wordt nader ingegaan op de veranderingen en bedreigingen van het landschap.

2. Snel toenemende verschraling van de kwaliteit

Ondergetekenden zien de kwaliteit (biodiversiteit) van de Zaanse veenweidegebieden langzamerhand afnemen. Deze afname is zowel in de graslanden als de rietlanden waarneembaar.

Schrale hooilanden

Broedvogels als kemphaan, watersnip en veldleeuwerik zijn bijna uit het gebied verdwenen. Vroeger algemene soorten als grutto, tureluur, scholekster en kievit zijn steeds meer tot graslanden beperkt waar speciale aandacht aan deze soorten wordt geschonken.

Hooien in de jaren '20 (Archief Zaanstad)

Percelen met een laag waterpeil en een vroeg maaitijdstip (mei of begin juni) zijn steeds ongeschikter voor weidevogels geworden. Dit geldt ook voor graslandpercelen waar het beheer alleen uit extensieve beweiding bestaat en waar de belangrijkste oorzaak voor deze verandering is gelegen in het gewijzigde gras- en rietlandbeheer. Steeds meer natte hooilanden worden vanwege kostenbesparing alleen beweid. Hierdoor is de samenstelling van kruiden in het grasland gewijzigd en eenvormiger geworden en nemen ruigtekruiden als pitrus, ridderzuring en oeverzegge steeds meer toe. Daarnaast kan worden onderkend dat buiten de reservaatgebieden van weidevogels ook intensivering van het graslandbeheer plaatselijk een belangrijke rol in de hierboven genoemde kwalitatieve achteruitgang speelt.

Veenmosrietlanden

De botanisch waardevolle veenmosrietlanden en orchideeënrijke hooilanden zijn nog sneller in kwaliteit, oppervlakte en verspreiding afgenomen. Ook zeer waardevolle vochtige heiden dreigen te verdwijnen door het oprukken van exoten als cranberry en appelbes, natte schraallanden en veenmosrietlanden verruigen met pitrus en bramen of verdwijnen door verbossing of omvorming tot grasland.

Door het laten liggen van rietmaaisel gaat de waarde van veenmosrietland achteruit

Voor particulieren en agrariërs is het beheer economisch niet meer rendabel. Dit is de belangrijkste oorzaak van een gebrek aan beheer. Het gevolg hiervan is dat er steeds meer oppervlakte aan waardevol rietland verbost, verruigd of plaatselijk wordt omgezet in grasland.

Zelfs percelen van TBO's verruigen

Ook in de riet- en schraallanden die door een Terrein Beherende Organisatie (in het vervolg TBO te noemen) wordt beheerd, neemt de kwaliteit gestaag af. Deels is dit een extern effect (verdroging door klimaatverandering, verruiging door stikstofdepositie), maar ook hier speelt het gewijzigde beheer een rol. Heideterreinen met dophei en kraaiheide zijn door een gewijzigd beheer in oppervlakte afgenomen, zeldzame veenplanten als addertong en veenmosorchis dreigen zelfs geheel uit te sterven. Omdat veel schraallanden en

veenmosrietlanden maanden achter elkaar worden beweid, raken ze verruigd met pitrus en oeverzegge.

De exoot appelbes verdringt steeds meer veenmos en heide

Andersoortige bedreigingen

Naast de natuurwetenschappelijke waarden staan ook de landschappelijke en cultuurhistorische waarden van de Zaanse veengebieden aan meerdere bedreigingen bloot. Er is daarbij sprake van toenemende verstedelijking, verdroging door klimaatverandering, een toenemende bodemdaling en voorts (nog steeds) een aanzienlijke milieuverontreiniging (lucht, water, geluid en stikstof).

Een belangrijke factor die steeds negatiever van invloed is op het landschap, is de toenemende maaivelddaling, welke vooral wordt veroorzaakt door de ontwatering van de percelen via greppels of onderbemaling. Deze maaivelddaling heeft belangrijke negatieve gevolgen voor het milieu (toename methaan en CO_2, vrijkomen bagger en meststoffen) en de bebouwde omgeving (funderingsproblemen).

3. Positief effect natuurwaarde door beheer met vrijwilligers

TBO's zijn overigens de laatste decennia van groot belang geweest voor het behoud van de natuur in de Zaanse veenweidegebieden. Als eigenaar zijn zij wettelijk verplicht om botanisch waardevolle percelen als veenmosrietlanden en vochtige heiden in het kader van Natura 2000 minimaal in stand te houden conform de instandhoudingsdoelstellingen. Zoals in het voorgaande al werd vermeld, is ook de participatie van vrijwilligers een belangrijke factor geworden. Vrijwilligersgroepen helpen al jarenlang bij het beheer van veenmosrietlandjes in o.a. het Westzijderveld (> 25 jaar), Kalverpolder (> 10 jaar), het Oostzanerveld, het Wormer- en Jisperveld (> 25 jaar) en meer recent de Krommenieër Woudpolder. Dankzij de inzet van vrijwilligers kan de continuïteit van het beheer van deze vaak kleine percelen beter worden geborgd. Hiermee is ook hun inzet essentieel geworden voor de gewenste maatschappelijke verankering van de waarden van de natuurgebieden voor de samenleving.

Goed georganiseerde vrijwilligers kunnen op arbeidsintensieve probleempercelen een belangrijke en essentiële bijdrage leveren aan het behoud van de internationaal belangrijke veenweidenatuur..

4. Meerdere typen eigenaren

TBO's zijn sterk gericht op de Natura-2000 doelen en het weidevogelbeheer. Deze organisaties beheren daarbij slechts een gedeelte van de Zaanse veenweidegebieden. Het grootste gedeelte van het Zaanse veengebied van ca. 4500 hectare is echter in eigendom van nog actieve agrariërs of particulieren. Dit geldt in de waterrijke veenweidegebieden met name voor de percelen die rijdend zijn te bereiken, de zogenaamde rijpercelen. Percelen die alleen varend zijn te bereiken, de zgn. vaarpercelen, zijn in de loop der jaren overwegend in eigendom gekomen van TBO's. Tot de meest waardevolle natuurtypen van de Zaanse veenweidegebieden behoren de gemaaide percelen die te boek staan als voedselarme moeraspercelen, overgangsvenen, veenmosrietland, schraalland en heide.

Hooien in de jaren '30 (Archief Zaanstad)

Een eerste beoordeling van deze natuurtypen via de beschikbare natuurkaarten (Natuuratlas Zaanstad, Natura 2000 atlassen) leert dat slechts een deel op passende wijze wordt beheerd. Er bestaan echter per gebied te veel bijzondere percelen waar het beheer te wensen overlaat. Hierdoor dreigen verschillende, nu nog soortenrijke, rietlanden en veenmosterreinen binnen een aantal jaren door achterstallig beheer te verdwijnen. Hiermee zal de verarming van de natuurwaarden in de Zaanse veenweidegebieden nog verder doorzetten.
Die verarming voltrekt zich helaas niet alleen sterk bij percelen van niet-TBO's, zoals agrariërs en particulieren, maar zelfs ook bij de percelen van TBO's. Van ongeveer de helft van de botanisch waardevolle percelen in de natuurterreinen van de TBO's, is sinds 1990 de natuurwaarde afgenomen, zo leert onderzoek. De situatie op de percelen van de TBO's kent dus tevens belangrijke uitdagingen. Op percelen van niet-TBO's is de situatie nog aanzienlijk alarmerender.

5. Samenvatting oorzaken achteruitgang

Het is zinvol om de belangrijkste oorzaken van de achteruitgang van de natuurwaarden samen te vatten. Dit betreffen:

- Achterstallig onderhoud, waardoor er steeds meer bramen en appelbes in veenmosrietlanden en vochtige heiden groeien. Deze problematiek speelt met name in het Oostzanerveld.
- Het laten liggen van maaisel. In botanisch waardevolle rietlanden die worden gemaaid door een maaiboot. (ten behoeve van weidevogels, openheid landschap), zorgt het achtergebleven maaisel voor een afname aan bijzondere soorten. Tevens bespoedigt deze beheervorm de toename van bramen en andere ruigtekruiden.
- Steeds meer veenmosrietlanden raken verruigd door pitrus en oeverzegge, omdat ze extensief beweid worden. Hierdoor treedt soortenverarming en afname van kwaliteit en oppervlakte op, met name als de beweiding meerdere weken gedurende lange perioden per jaar plaatsvindt. Tijdens de bloeitijd treedt bij beweiding ook vraatschade aan orchideeën op.
- Het merendeel van het oppervlak aan nog overgebleven veenmosrietland is verdroogd geraakt door veroudering, klimaatverandering en gebrek aan nieuwvorming. Natte en sterk verende veenmosrietlanden, waar het grondwater tot aan het maaiveld staat, zijn een grote zeldzaamheid geworden. De uiterst zeldzame veenmosorchis en de specifiek aan natte veenmosrietlanden gebonden insectenfauna dreigt hierdoor te verdwijnen.
- Exoten als appelbes en cranberry nemen door klimaatverandering (verdroging) en stikstofdepositie steeds meer toe. Hierdoor verdringen deze exoten uiteindelijk inheemse soorten als bijzondere veenmossen en heidesoorten.
- Gericht vegetatiebeheer van brakke rietlanden ontbreekt, waardoor deze unieke vegetaties onder druk van de voortgeschreden verzoeting steeds sneller uit de gebieden aan het verdwijnen zijn.

Bramen nemen in waardevolle veenterreinen steeds meer toe.

6. Voorbeelden van de actuele beheerproblematiek in de Zaanstreek

Een voorbeeld van de steeds minder slagvaardige aanpak van waardevolle rietlanden die door agrariërs worden beheerd, is te vinden in de polder Westzaan. Omdat er voor agrariërs e.d. geen beheerpakket is of omdat er van agrarische zijde weinig belangstelling voor het onderhoud van botanisch waardevol rietland bestaat, dreigt een groot aantal bijzondere rietlanden aan weerszijden van het dorpslint van Westzaan op dit moment te verdwijnen.

Waardevolle schraallanden (nat veenhooiland) dreigen te verdwijnen.

Na 2003 is er steeds minder rietland beheerd en dit heeft geleid tot een toenemende bosvorming en uitbreiding van de exoot appelbes. Veenmosrietlanden zijn verruigd en de laatste unieke vindplaatsen van plantensoorten uit het oermoeras, zoals heemst en hoogveen-veenmos, raken overwoekerd door bomen of worden omgezet in grasland. Op onderstaande kaart uit de Natuuratlas Zaanstad staan op de kleurenkaart de meest belangrijke rietlanden met een geel driehoekje aangegeven (Natura 2000-waarden). Op de zwart-wit kaart staat met roze aangegeven welke percelen een dringend beheer nodig hebben. Als de komende jaren het beheer achterwege blijft, dan dreigen deze terreinen stuk voor stuk te verdwijnen. In de Reef is de situatie al niet veel anders. Sinds 1996 is hier al 50% van het oppervlak aan waardevol botanisch rietland verdwenen. De komende jaren wordt op particulier eigendom nog een verdere achteruitgang verwacht.

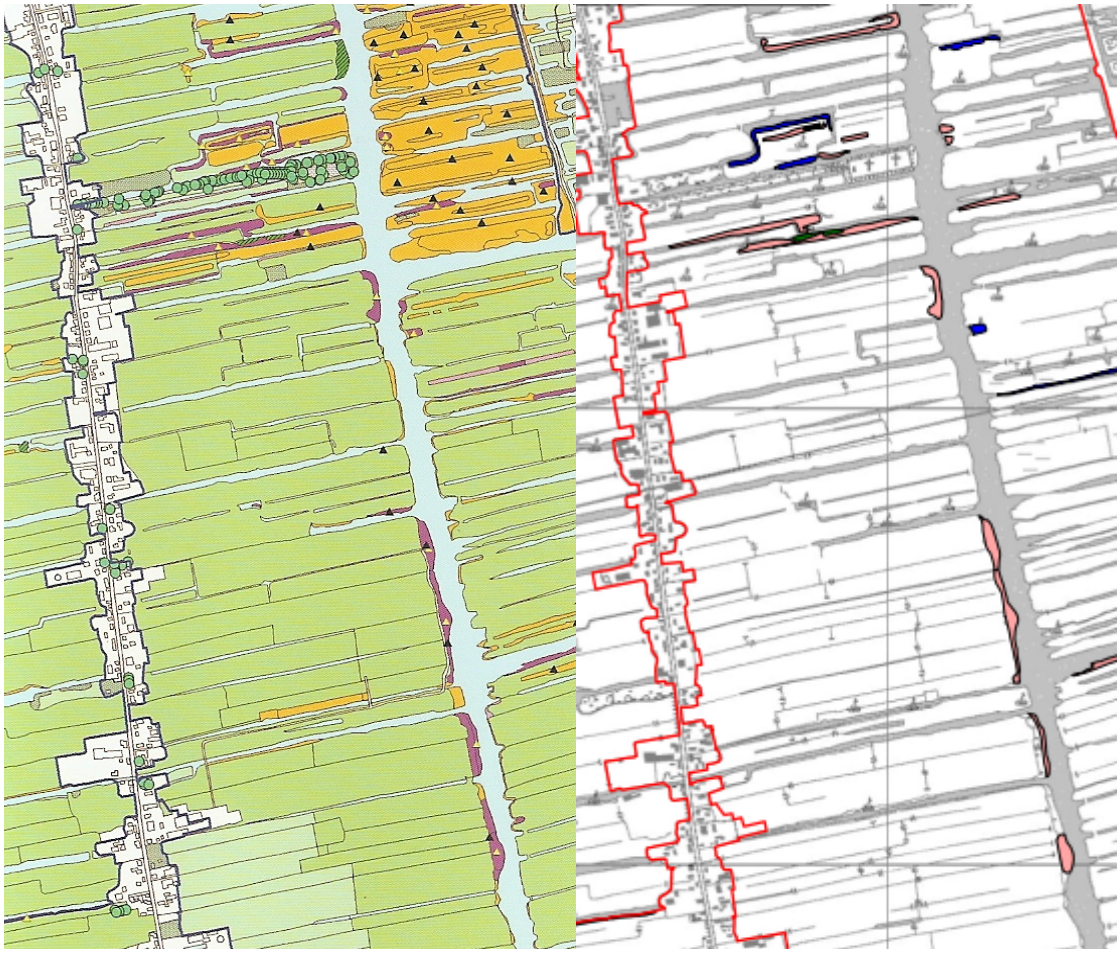

Rietterreinen met zeer belangrijke botanische waarden zijn met een geel driehoekje aangegeven (Natura 2000-waarden). Op de rechterkaart (roze) staan rietlanden aangegeven die binnen korte tijd door beheerachterstanden dreigen te verdwijnen, Het grootste oppervlak van deze probleemterreinen wordt door particulieren beheerd.

De hierboven geschetste problematiek is niet beperkt tot de polder Westzaan. In allerlei veengebieden in de Zaanstreek doen zich vergelijkbare problemen voor. Zo zijn recent nog ondanks de wettelijke bescherming zeer bijzondere percelen met heemst en veenmosrietland door beheerverandering uit de Natura 2000-gebieden verdwenen. In het Oostzanerveld dreigte momenteel door gebrek aan beheer een van de belangrijkste beschermde heideterreinen van midden Noord-Holland te verdwijnen. Geen van deze percelen is te groot om door vrijwilligersgroepen te beheren, maar een adequate signalering en snelle oplossing van de aanwezige beheerachterstanden ontbreekt.

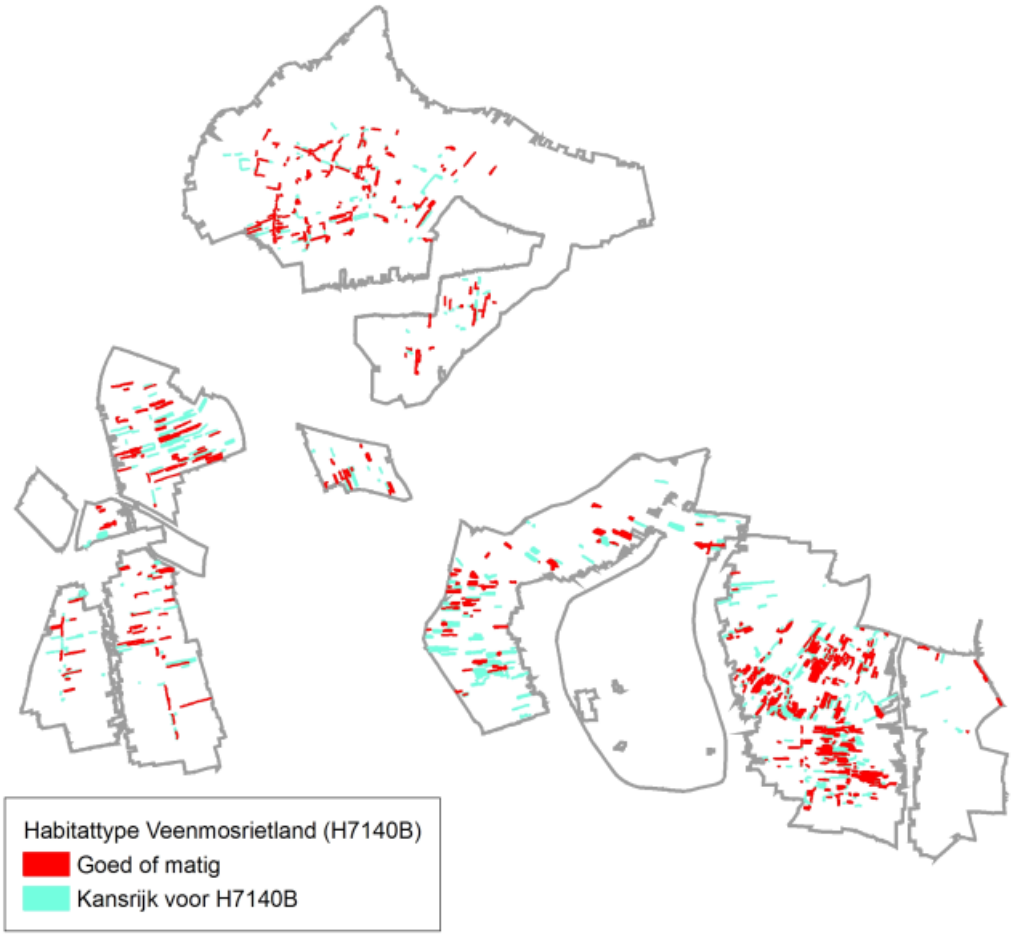

Overzicht van botanisch waardevolle veenmosrietlanden. In het blauw staan oppervlakten aangegeven die via maaien ontwikkeld kunnen worden tot veenmosrietland. Veel percelen die worden beheerd door particulieren (rood of blauw), staan thans onder druk.

7. Vergaande gevolgen van opheffing Landschapsbeheer Noord-Holland

De fusie en daardoor feitelijk de opheffing van de Stichting Vrijwillig Landschapsbeheer Noord-Holland (VNLB) in 2003, heeft een flink 'gat' geslagen in de mogelijkheden om met vrijwilligers acute beheerproblemen aan te pakken. Vanaf de start van VNLB werden rijksregelingen gebruikt voor de bevordering van de werkgelegenheid voor langdurig werkzoekenden. Deze personen werkten via deze regelingen bij de VLNB in landschapsonderhoudsploegen, die deelnamen aan het beheer van natuur en landschap. In 2003 is VLNB samen met het Noord-Hollands Landschap opgegaan in Landschap Noord-Holland. Daarna hebben in de regio Zaanstreek maximaal 40 personen in het natuurbeheer gewerkt, via allerlei regelingen zoals het WWB-traject, ID-regeling, Wajong, stage, WSW-traject, GZ-traject, re-integratietraject en op vrijwilligersbasis.
Na een recente reorganisatie zijn de groenploegen meer verworden tot een organisatieonderdeel dat een positief financieel resultaat uit de markt van de groene aannemer moet behalen. Door dit nieuwe marktdenken is er minder aandacht gekomen voor de begeleiding van groepen die zich lokaal met vrijwillig natuurbeheer bezighouden. De afstand met het actuele beheer van de vrijwilligers en de hierboven geschetste beheerproblematiek is hierdoor te groot geworden. Een adequate en slagvaardige aanpak van de achteruitgang van natuurwaarden via vrijwillig natuurbeheer dreigt hierdoor in het gedrang te komen.

8. Pleidooi

Ondergetekenden pleiten voor nieuwe initiatieven voor vrijwillig landschapsbeheer in de Zaanstreek. In dit kader zal de komende oprichting van een kleine, compacte organisatie die snel en adequaat de gesignaleerde beheerproblematiek, mede met behulp van vrijwilligers in kaart kan brengen en mogelijk kan oplossen, een belangrijke stap zijn. Het gaat aldus niet om een uitbreiding van het takenpakket van de bestaande professionele organisaties. Wel gaat het om het lokaal beter organiseren, faciliteren en daar waar het haalbaar is ook uitvoeren van dringende beheerwerkzaamheden die door vrijwilligers kunnen worden uitgevoerd. De aandacht ligt voorlopig primair op veenmosrietlanden in de Zaanstreek.

Voor bovenstaand nieuw initiatief dienen in ieder geval de volgende elementen aan de orde te komen:

Te ondernemen acties:

a) Het ontwikkelen van een actuele natuurwaardenkaart van bijzondere veenterreinen in de Zaanstreek.
b) Het signaleren van knelpunten (acuut/langere termijn) met betrekking tot het beheer van botanisch waardevolle percelen. Het omzetten van knelpunten in maatregelen die de natuurontwikkeling zullen bevorderen.
c) Het aangeven van percelen die met behulp van vrijwilligers beheerd kunnen worden, respectievelijk een professionele inzet (onder andere gespecialiseerde apparatuur) vergen.
d) Het inventariseren van de eventuele wensen van vrijwilligersgroepen, zoals van directe ondersteuning, verzekeringen, gereedschappen, materialen en EHBO.
e) De start van initiatieven om onder meer mensen, met een beperking en 50 plussers zonder baan, te motiveren voor vrijwillig landschapsbeheer. Aangezien gemeenten gaan over werk en inkomen zal dit in samenwerking dienen te geschieden.

Noodzakelijke organisatorische basis:

f) De oprichting op korte termijn van Stichting Vrijwillig Natuur- en Landschapsbeheer in de Zaanstreek door de bij het Platform Zaanse veenweidegebieden aangesloten zes betrokken Zaanse vrijwilligersorganisaties. Deze stichting krijgt in het bijzonder een coördinerende/aansturende rol bij de uitvoering van het nieuwe initiatief.
g) De inschakeling hierbij van een professionele 'beheerregisseur' voor de Zaanstreek gedurende drie jaar op projectbasis.

Zaanstad, oktober 2018

Initiatiefnemers van bovenstaand Pleidooi:

Willem Rol: *willem.rol@ziggo.nl*

Jan Heijink: *heijinkglas@upcmail.nl*

Ron Sman: *ronsman@hetnet.nl*

Ron van 't Veer: *r.vantveer@quicknet.nl*
(adviseur)

Betreft: reactie Programma natuurontwikkeling
25 oktober 2018

Geachte leden van de commissie Natuur, Landbouw, Water & Milieu,

Op maandag 29 oktober bespreekt uw commissie het Programma Natuurontwikkeling 2019-2023. Onderdeel van dit nieuwe programma is een actualisatie van het 'groene grondbeleid'.

Al eerder heeft de commissie Mobiliteit & Financiën de achterliggende Vijfde Nota Grondbeleid besproken. Natuurmonumenten heeft schriftelijk een reactie ingediend, welke in de vergaderagenda van 15 oktober is opgenomen. Onze organisaties willen graag deze reactie ook onder uw aandacht brengen, het is hieronder samengevat. Ook doen we enkele aanvullingen.

De natuurorganisaties zijn meerdere malen bij de voorbereiding van het nieuwe grondbeleid betrokken, waarvoor onze dank. Het nieuwe grondbeleid bevat belangrijke verbeteringen ten opzichte van de vierde Grondnota. Zo is het positief dat grond en grondbeleid, meer dan voorheen, wordt ingezet als middel om de provinciale doelen te behalen. 'Duurzaamheid' is bovendien toegevoegd als kernwaarde.

We vinden het een goede keuze om de portefeuillehouder natuur verantwoordelijk te maken voor verwerving van gronden voor natuurdoelen. Hiermee kan het natuurbeleid slagvaardiger worden uitgevoerd. Ook zijn we enthousiast over de mogelijkheid dat de provincie **kwalitatieve voorwaarden** rondom duurzaamheid, betrekken van omgeving en ecologisch beheer vooraf kan meegeven bij transacties. We adviseren deze voorwaarden niet vrijblijvend te maken en per transactie voorwaarden op te nemen gericht op de specifieke situatie.

In het grondbeleid zijn een aantal voorwaarden opgenomen waaronder **onderhandse verkoop** uit het oogpunt van bijvoorbeeld efficiëntie mogelijk is. Hierbij missen wij een tweetal belangrijke punten, welke wel in het huidige groen grondbeleid worden genoemd.

Ten eerste is dat indien er **aantoonbare afspraken uit het verleden** zijn, ook onderhands kan worden doorverkocht. Ten tweede is dat in het huidige grondbeleid **specifieke gebiedsprocessen** staan benoemd waarvoor uitzonderingen mogelijk waren. Het Gebiedsakkoord Oostelijke Vechtplassen is een voorbeeld van een gebiedsproces waar onderhandse verkoop een goed middel kan zijn, ook als er geen sprake is van kavelruil. Uiteraard met onderbouwing dat dit bijdraagt aan de provinciale doelen. We willen u vragen om deze redenen alsnog toe te voegen aan blz. 12 van het programma.

Als laatste punt willen wij uw aandacht vragen voor het ontbreken van specifiek beleid voor **invasieve exoten**. De provincie Noord-Holland ondersteunt momenteel op incidentele basis het verwijderen van de waterplant Cabomba in de Vechtplassen en beheer van exoten als onderdeel van de PAS.

Als gevolg van de decentralisatie van het natuurbeleid is de provincie echter sinds 22 februari 2018 formeel verantwoordelijk voor de uitvoering van de verplichtingen voortkomend uit de nieuwe Europese verordening over exoten. In tegenstelling tot veel andere provincies is er in Noord-Holland geen sprake van coördinatie, budget of een werkprogramma. Wij hopen dat de provincie deze nieuwe taak voortvarend ter hand gaat nemen.

Indien u hierover nog vragen heeft, kunt u contact opnemen met Claudia van Holsteijn van Natuurmonumenten, op 06-12987823 of c.vanholsteijn@natuurmonumenten.nl.
We wensen u een goede bespreking toe.

Met vriendelijke groet,
Mede namens Landschap Noord-Holland, Goois Natuurreservaat en Staatsbosbeheer,

Willem Hellevoort
Provinciaal ambassadeur Noord-Holland
Vereniging Natuurmonumenten

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

INGEKOMEN 13 JUNI 2018

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
mw A.S. Slettum
BEL/GRN
Telefoonnummer +31235144019
slettuma@noord-holland.nl

Verzenddatum
13 JUNI 2018

Kenmerk
1064527/1064249

Uw kenmerk
1057863/1057953

Betreft: Initiatiefvoorstel 'Groen doet kinderen goed'

Geachte leden,

Tijdens de vergadering van uw commissie Natuur, Water, Landbouw en Milieu (NLWM) d.d. 12 maart jl. heeft de heer A.E. van Liere (Partij voor de Dieren) een initiatiefvoorstel overhandigd aan onze portefeuillehouder natuur en aan de voorzitter van de commissie NWLM. Het initiatiefvoorstel is getiteld 'Groen doet kinderen goed' en richt zich op de vergroening van schoolpleinen in Noord-Holland. Door middel van deze brief geven wij onze reactie op dit initiatiefvoorstel.

Samenvatting initiatiefvoorstel

Het initiatiefvoorstel beschrijft de positieve effecten van groene schoolpleinen en vraagt ons college om een subsidieregeling in te stellen, met een subsidieplafond van € 1 miljoen, voor het vergroenen van 40 schoolpleinen in Noord-Holland, waarmee naar schatting 11.000 kinderen bereikt kunnen worden. Een onderdeel van de subsidieregeling zou zijn om € 3.000,- voor de ontwerpfase beschikbaar te stellen en pas daarop te besluiten over een volgende bijdrage met een maximum van € 25.000,-, of 50% van het totaal per schoolplein. Daarnaast zou het Oranjefonds kunnen worden gevraagd ondersteuning te bieden aan scholen in kwetsbare wijken.

Ervaringen met groene schoolpleinen

Wij delen de waardering voor groene schoolpleinen die uit het initiatiefvoorstel spreekt. Er komt steeds meer kennis beschikbaar over de positieve effecten van groene schoolpleinen.[1] [2]

[1] *Meer groen op het schoolplein: een interventiestudie.* Agnes van de Berg, Sjerp de Vries, Fransje Langers, Josien L.M. Donders, Matthijs T. Willeboer (Alterra Wageningen UR)

[2] *Groene schoolpleinen, een wetenschappelijk onderzoek naar de effecten voor basisschoolleerlingen.* Dr. Jolanda Maas, Rebekah L. Taurits MSc, Arianne van der Wal MSc, Dr. Dieuwke Hovinga (VU, Hogeschool Leiden, Veldwerk Nederland)

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143
Fax (023) 514 3030

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk nummer 34362354
Btw nummer NL.0010.03.124.B.08

Groene schoolpleinen hebben een positief effect op het welbevinden van jonge leerlingen, onder andere doordat er meer wordt gespeeld op een groen schoolplein, dit spel intensiever en gevarieerder is en het plein ook na schooltijd vaker gebruikt wordt, waardoor het een grotere buurtfunctie krijgt. Een groen schoolplein nodigt kinderen uit om oog te hebben voor de natuur. Ook zijn er aanwijzingen dat kinderen meer groente en fruit eten als ze samen met de klas werken in een moestuin. Het concentratievermogen van kinderen is beter na buiten spelen op een groen schoolplein. Ten slotte draagt een groen schoolplein bij aan het voorkomen van hittestress en wateroverlast (klimaatadaptatie) en kan het positieve effecten hebben op de biodiversiteit in stedelijk gebied.

Wat doen we al in Noord Holland?

Aanpak Groen Kapitaal

Wij stimuleren, zoals onder andere aangegeven in de Agenda Groen (2013), de vermaatschappelijking van natuur door verschillende natuurcombinaties, waarbij de (maatschappelijke, sociale of economische) waarde van groen beter wordt benut. Dit doen wij onder andere via de Aanpak Groen Kapitaal en het organiseren van kenniscafés en groenlabs. Tijdens deze bijeenkomsten geven wij initiatiefnemers van groene projecten de mogelijkheid om kennis te delen en geven wij innovatieve projecten (koplopers) een podium. Zo hebben wij de film "De Wilde Stad" (www.dewildestad.nl) ondersteund, inclusief het bijbehorende educatiepakket voor natuur voor basisscholen en VMBO. Een ander voorbeeld is de conferentie van 7 februari jl. over het innovatieve concept "Tiny Forest", bedacht door het Instituut voor Natuureducatie (IVN), op ons provinciehuis. Deze minibosjes in stedelijke gebieden worden zodanig ingericht dat ze een soort openluchtklassen vormen voor kinderen. De eerste Tiny Forest is aangelegd in Zaanstad. Door een bijdrage van de Postcodeloterij is het mogelijk dat nu meer van dergelijke plekken worden ingericht. Met ecologische voedselbossen stimuleren wij de biodiversiteit en ecologisch voedsel, door stukjes bos aan te leggen waarin de bomen en de planten zowel biodivers als eetbaar zijn. Daar is de Groene Oase in Koedijk een voorbeeld van. Wij stimuleren het concept Groenspoor in Heiloo, een werkwijze waar samen met partners een fijnmazig groen netwerk tot stand komt. Een belangrijke onderdeel daarvan is de groensafari; samen ter plaatse kijken en bespreken wat de wensen, kansen en mogelijkheden zijn. Momenteel proberen we deze werkwijze op regionale schaal toe te passen in de regio Alkmaar. Ook groene schoolpleinen passen binnen dit gedachtengoed.

Betrekken bij Groen: ondersteuning van vrijwilligers

IVN ondersteunt groene vrijwilligers en verzorgt natuureducatie, onder andere via een subsidie die wij verstrekken met het programma 'Betrekken bij Groen'. Vanuit die rol heeft IVN in meerdere provincies ervaring met het begeleiden van scholen bij het inrichten van groene schoolpleinen. In 2017 organiseerde IVN een bijeenkomst over dit onderwerp in Noord-Holland. Er zijn goede voorbeelden, maar het is (nog) niet vanzelfsprekend dat deze breder worden overgenomen. Zo bleek tijdens de bijeenkomst die IVN organiseerde dat voldoende (bestuurlijke) ondersteuning en financiële middelen belangrijke voorwaarden zijn voor het succesvol kunnen aanleggen van groene schoolpleinen.

In het initiatiefvoorstel wordt (terecht) geconstateerd dat er de laatste jaren al groene schoolpleinen zijn aangelegd en dat verschillende gemeenten hiervoor ondersteuning bieden. Hoewel wij geen volledig overzicht hebben, is ons bekend dat in ieder geval de gemeenten Amsterdam, Haarlem en Haarlemmermeer een subsidieregeling in het leven hebben geroepen.

Conclusie

Het gedachtengoed van het initiatiefvoorstel - namelijk het bevorderen van groene schoolpleinen - past goed binnen onze Agenda Groen, Aanpak Groen Kapitaal en het programma Betrekken bij Groen. Groene schoolpleinen kunnen immers een bijdrage leveren aan een gezonde groene leefomgeving, klimaatbestendigheid en het tegengaan van hittestress, het bevorderen van biodiversiteit in de stad, natuureducatie en het ondersteunen van natuurvrijwilligers.

Om deze reden wil ons college graag een bijdrage leveren aan de verdere ontwikkeling van groene schoolpleinen. De vorm die in het initiatiefvoorstel wordt gesuggereerd - een subsidieregeling voor de realisatie van groene schoolpleinen - vinden wij echter niet passend bij de provinciale rol, omdat we ons daarmee teveel bewegen in het gemeentelijk domein. Meer passend bij de provinciale rol, zou zijn om in te zetten op kennisdeling, bijvoorbeeld door een verkenning uit te (laten) voeren naar hoe anderen kunnen profiteren van goede voorbeelden, of hoe een schoolplein dat eenmaal groen is ingericht, ook duurzaam in stand kan worden gehouden. Binnen de huidige begroting kunnen wij voor zo'n verkenning middelen vrij maken. Daarnaast stellen wij ons voor dat de provincie een verbindende rol vervult, samen met relevante partners zoals gemeenten, GGD'en en organisaties zoals bijvoorbeeld IVN en Jantje Beton, die ervaring hebben met dit onderwerp.

Eind 2018 zullen wij de stand van zaken rondom groene schoolpleinen presenteren tijdens het Groen Kapitaal congres.

Wij gaan ervan uit u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd en vernemen graag of uw Staten het initiatiefvoorstel ondersteunen.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
J.W. Remkes

Groen doet kinderen goed

Natuurlijke schoolpleinen voor iedereen

Natuur is een kerntaak van de provincie. Inwoners in aanraking brengen met natuur hoort daarbij. Maar kinderen hebben steeds minder natuur in hun leven.[1] Bestaande programma's om kinderen naar de natuur te brengen, zijn niet voldoende.

"Vroeger hadden we bosjes en ruige veldjes in alle buurten, maar die zijn allemaal volgebouwd," zegt Marjan Deurloo, landschapsecoloog, ecologisch hovenier, en autoriteit in de aanleg van groene schoolpleinen. "Ook laten ouders hun kind niet meer zo gemakkelijk zelf op pad gaan. Als ze 300 meter van huis gaan, is dat al ver."[2]

Met deze subsidie voor groene schoolpleinen brengen we de natuur naar de kinderen. Het schoolplein staat in de top van hun favoriete speelplekken. Bovendien gaan alle kinderen naar school. Met het vergroenen van schoolpleinen is ieder kind te bereiken, ook de kinderen die het het hardst nodig hebben. Slechts 17% van de Nederlandse schoolpleinen is nu groen.[3]

Een groen schoolplein is een ideaal buitenleslokaal en kan uitstekend gebruikt worden voor natuur- en milieueducatie. Er is een verhoogde kans dat kinderen die op jonge leeftijd veel in contact komen met de natuur, er later ook goed voor zorgen, en zelfs dat ze kiezen voor een duurzame leefstijl en een gezonder voedingspatroon.[4] Zo zetten groene schoolpleinen aan tot duurzame gedragsverandering en creëren ze draagvlak voor natuurbeleid.

Bovendien is contact met natuur goed voor kinderen, aldus dr. Jolanda Maas, senior onderzoeker bij de Vrije Universiteit Amsterdam. Uit een toenemend aantal onderzoeken blijkt dat contact met natuur/ meer natuur in de woonomgeving van kinderen leidt tot minder depressie, obesitas en ADHD bij kinderen.[5]

Uitgaande van de landelijke 17% groene schoolpleinen, zouden in onze provincie rond de 130 scholen een groen schoolplein hebben, of 30.000 van in totaal 180.000 schoolgaande kinderen (gemiddeld 220 leerlingen per school).[6] Met €1 miljoen publieke financiering kunnen nog eens 50 scholen en 11.000 kinderen dagelijkse toegang tot de natuur krijgen en neemt de provincie haar verantwoordelijkheid als regisseur op natuurgebied.

---

[1] https://www.hsleiden.nl/natuur-en-ontwikkeling-kind/over-het-lectoraat/index -

[2] https://nos.nl/artikel/2165920-lekker-vies-worden-op-het-groene-schoolplein.html

[3] 400 van de 6800 schoolpleinen, https://nos.nl/artikel/2165920-lekker-vies-worden-op-het-groene-schoolplein.html. Voor Noord-Holland zijn geen cijfers voorhanden over het aantal groene schoolpleinen. Maar als de hoeveelheid groen in gemeenten een indicatie is, dan staat onze provincie er slecht voor http://www.groenmonitor.nl/

[4] https://www.ivn.nl/meerjarenvisie-ivn-2021/kind-en-natuur

[5] https://www.hsleiden.nl/natuur-en-ontwikkeling-kind/over-het-lectoraat/index -http://edepot.wur.nl/211028 - http://www.vhg.org/media/rtf/Kennisbank/2013_0180_Eindrapport_Groene_Schoolpleinen.pdf - https://www.wur.nl/nl/show/Op-groene-schoolpleinen-wordt-minder-gepest.htm

[6] https://www.onderwijsincijfers.nl/kengetallen/primair-onderwijs/instellingenpo/aantal-instellingen

Een groen schoolplein: een weldoordacht speel- en leerlandschap

Het Noord-Hollandse groene schoolplein wordt een weldoordacht speel- en leerlandschap met reliëf, verschil in donker en licht en voldoende losse materialen om de creativiteit van kinderen optimaal te stimuleren. Tegelijkertijd wordt het plein robuust ingericht.

Een bloemperk houdt niet lang stand te midden van een groep spelende kinderen, maar kan wel goed werken op een zorgvuldig gekozen plek op het schoolplein, bijvoorbeeld in een patio. Natuurlijk spelen en leren kan alleen allebei als er van te voren goed nagedacht is over het ontwerp. Voor het bewerkstelligen van groene schoolpleinen worden vaak hergebruikte materialen toegepast, waardoor de kosten laag kunnen blijven.[7]

Kinderen moeten op een groen schoolplein spannende dingen kunnen doen, terwijl het plein ook zo is ingericht dat leraren goed zicht hebben. Maar, als leerkrachten *overal* zicht op hebben, zijn er geen verstopplekjes. Op een schoolterrein horen kinderen zich ook te kunnen verstoppen.

Leerkrachten hebben op zulke pleinen een actievere rol. Door rond te lopen kunnen ze wel toezicht houden, maar het is niet meer mogelijk vanaf één punt alles te overzien. Een schoolplein met natuur biedt talloze mogelijkheden. Kinderen gaan er samen spelen en leren, zoeken grenzen op en leren risico's in te schatten.

Domweg gelukkig op het groene schoolplein

Vanuit verschillende Nederlandse universiteiten is de afgelopen jaren onderzoek gedaan naar de effecten van spelen in de natuur op kinderen. Een greep uit de resultaten leert, volgens dr. Jolanda Maas, dat kinderen die veel spelen in de natuur gezonder, gelukkiger, creatiever, en zelfstandiger zijn, en meer durven. Kinderen op scholen met groene schoolpleinen zeggen minder gepest te worden en meer vriendjes te hebben. Na buitenspelen op een groen schoolplein leren kinderen beter dan op een grijs plein.[8,9,10]

Het zal geen verbazing wekken dat kinderen, gevraagd naar hun waardering voor hun schoolplein, aanzienlijk positiever zijn over het groene dan over het grijze schoolplein: een 9,1 tegenover een 7 voor de grijze equivalent.[11]

Al deze fysieke en geestelijke gezondheidsvoordelen maakt groene schoolpleinen ook economisch rendabel. In een variant op jong gedaan, oud geleerd kan minder pesten en meer bewegen op jonge leeftijd leiden tot minder ziekteverzuim en lagere ziektekosten op latere leeftijd.

---

[7] http://www.vhg.org/kennisbank/groene-schoolpleinen/groene-schoolpleinen-eindrapportage - http://juffieintgroen.nl/groeneschoolpleinen.nl

[8] http://www.vhg.org/media/rtf/Kennisbank/2013_0180_Eindrapport_Groene_Schoolpleinen.pdf

[9] https://www.wur.nl/nl/show/Op-groene-schoolpleinen-wordt-minder-gepest.htm

[10] http://edepot.wur.nl/211028

[11] http://www.vhg.org/media/rtf/Kennisbank/2013_0180_Eindrapport_Groene_Schoolpleinen.pdf

Tot slot zal het inruilen van vele vierkante meters stenen betegeling voor groen kunnen bijdragen aan klimaatadaptatie en kan een grote oppervlakte groene schoolpleinen werken tegen hittestress en wateroverlast.

Kosten

Betegeling op een grijs schoolplein kost al snel boven de €20.000 en een speelrek boven de €25.000. Een goed aangelegd groen schoolplein kost tussen de €30.000 en de €100.000, afhankelijk van de inzet van professionals. Een groen speelplein hoeft dus niet duurder te zijn.

De kosten kunnen oplopen tot €100.000 als het groene schoolplein geheel wordt aangelegd door een professioneel hoveniersbedrijf. Ervaring leert echter dat enthousiaste ouders met kennis van zaken (denk aan hoveniers, tuinders, of aannemers) vaak graag vrijwillig meehelpen. Dat drijft de kosten omlaag, tot wel 2/3^{e} van het totaal. Ouders betrekken bij de aanleg lijkt behalve een kostenbesparing ook een mooi sociaal neveneffect. Maar het blijkt zelfs een belangrijke voorwaarde voor het doen slagen van projecten.[12] Aantoonbare betrokkenheid van ouders, leerkrachten en bestuur moeten daarom als voorwaarde worden gesteld.

Bij de inzet van veel vrijwilligers neemt aanleg meer tijd in beslag dan als het geheel door een professioneel bedrijf wordt gedaan. Aanleg gebeurt dan vaak gefaseerd. Dat geeft kinderen en gemeenschap wel weer de kans om te wennen aan de nieuwe omgeving en om zich te kunnen verheugen op de volgende groene toevoegingen aan het schoolplein. De inzet van vrijwilligers vergroot ook de sociale cohesie van de schoolgemeenschap.

De onderhoudskosten van groene schoolpleinen liggen hoger dan van een grijs schoolplein. Ook die kosten vallen lager uit wanneer ouders actief betrokken blijven.

Van groot belang is verder te zorgen dat juist scholen met weinig kennis over subsidieaanvraag hun weg weten te vinden naar de subsidieregeling. Scholen in wijken met grote diversiteit en beperkte sociale veerkracht dienen extra aandacht in de werving te krijgen en goed ondersteund te worden met een projectplan te maken.

Groen voorbeeld doet groen volgen

Verschillende Nederlandse gemeenten en provincies hebben over de afgelopen jaren met wisselend succes subsidieregelingen voor het verbeteren en vergroenen van schoolpleinen opengesteld.

Vanaf april 2018 stelt de provincie Noord-Brabant, samen met de vier Brabantse waterschappen, het Prins Bernhard Cultuurfonds en het interbestuurlijk programma Jong Leren Eten, €1,6 miljoen subsidie beschikbaar voor de aanleg van groene schoolpleinen. De provincie stelt onder de uitvoeringsagenda's Ruimtelijke Adaptatie (RA) en Brabantse Health

[12] http://www.vhg.org/media/rtf/Kennisbank/2015_0687_Groene_Schoolpleinen_succes-en_faalfactoren_bij_een_duurzaam_ontwerp_van_groene_schoolpleinen.pdf

Deal (BHD) tot 50% of € 10.000 euro van de inrichtingskosten per schoolplein. Met de bijdrage van de andere projectpartners is €14.000 euro per schoolplein beschikbaar.[13]

De provincie Noord-Brabant heeft ook gesprekken gevoerd met gemeenten, die vaak lopende (kleinschalige) stimuleringsmogelijkheden en/of educatieprogramma's aanbieden. Ook met Jantje Beton, Springzaad, IVN, de Vlinderstichting, e.a. heeft Brabant gesproken over samenwerking. Het Oranjefonds stelt extra financiering beschikbaar voor een aantal scholen in wijken met grote diversiteit en beperkte sociale veerkracht.

Overijssel organiseerde een wedstrijd. Alle basisscholen in de provincie werden uitgedaagd om hun leerlingen een ontwerp te laten maken voor het groenste schoolplein met ruimte voor natuurlijk spelen en natuureducatie. Het beste ontwerp werd beloond met een geldprijs van 35.000 euro. Voor de rest van de top drie was respectievelijk 20.000 en 10.000 euro beschikbaar. Het prijzengeld moest de scholen in staat stellen het ontwerp ook daadwerkelijk uit te voeren.

De scholen werden bij het ontwerpen begeleid door Natuur en Milieu Overijssel, IVN en Landschap Overijssel.

In de provincie Noord-Holland hebben onder meer Haarlem, Alkmaar en Amsterdam momenteel zulke regelingen lopen. Vanuit de gemeente Amsterdam is van de afdeling Onderwijs uit de middelen Onderwijs € 2.500.000,- en van Groen & Duurzaamheid uit de Groengelden € 1.000.000 beschikbaar voor de Amsterdamse Impuls Schoolpleinen. Zij kunnen maximaal € 70.000,- aanvragen, waarvan minimaal € 20.000,- bestemd voor het algemenere doel van het vergroenen van het schoolplein.[14]

In het kader van de Noord-Hollandse groene schoolpleinensubsidie, past ook samenwerking met Noord-Hollandse gemeenten om nog meer scholen een groen schoolplein te kunnen geven.

Goede bedoelingen en overvraagde subsidiepotten

Of een school erin slaagt een hoogwaardig groen schoolplein aan te leggen, wordt voor een belangrijk deel bepaald door begeleiding, expertise, en betrokkenheid van stakeholders. Vaak zitten subsidieaanvrager en subsidiegever vol goede intenties, maar als er alleen maar een zak geld wordt overhandigd, strandt de hele onderneming vaak bij een paar goed bedoelde struiken en bomen. Zonde en onnodig.

Daarom is het zinnig om al bij de start van de ontwerpfase geld beschikbaar te stellen, zegt Marianne van Lier, bioloog en betrokken bij het ontwikkelen van vele groene schoolpleinen en o.a. mede oprichter van Springzaad, een landelijke stichting die specialisten en kennis over groene schoolpleinen bij elkaar brengt. Hierdoor kunnen scholen, samen met een deskundige ontwerper, bewuste keuzes maken, die passen bij de visie van de school op spelen en leren.

---

[13] www.brabant.nl/handlers/SISModule/downloaddocument.ashx?documentID=894844

[14] https://www.amsterdam.nl/bestuur-organisatie/organisatie/sociaal/onderwijs-jeugd-zorg/onderwijs-leerplicht/duurzame-scholen/impuls-schoolpleinen/

Het succesvolle subsidieprogramma voor groene schoolpleinen van het Fonds 1818, een vermogensfonds dat maatschappelijke projecten steunt in een deel van Zuid-Holland, stelt bijvoorbeeld €3.000 beschikbaar voor de ontwerpfase. Afhankelijk van het gekozen ontwerp wordt in een tweede fase het geld voor de aanlegfase beschikbaar gesteld tot €25.000.[15] Zo wordt een risicocontrole voor de investering voor het schoolplein ingebouwd en wordt de subsidie efficiënter besteed.

Fonds 1818 begon per deelregio eerst met een goed voorbereide inspiratiebijeenkomst en tijdens de campagne zelf werd ook regelmatig bijgedragen aan themadagen. Er werden ook workshops ontwikkeld en gegeven voor scholen met groene schoolpleinen over beheer en gebruik. Dit bleek volgens betrokkenen een zeer nuttige aanvulling.

Vrijwel alle gemeentelijke en provinciale subsidiepotten voor groene schoolpleinen worden overvraagd, aldus Van Lier. Scholen over het hele land zitten te wachten op deze ondersteuning.

Mogelijkheden Noord-Holland

Dit initiatiefvoorstel behelst daarom dat de Provincie Noord-Holland een subsidieverordening opstelt met een subsidieplafond van €1 miljoen. De ambitie is om ten minste 40 scholen en meer dan 10.000 leerlingen te kunnen steunen met de aanleg van een groen schoolplein.

Op basis van de kosten, evaluaties uit andere subsidieprogramma's, de ervaringen van Vrije Universiteit groenexpert Jolanda Maas en de experts van Springzaad is het verstandig om een maximale subsidie per school van €25.000, of 50% van de kosten, beschikbaar te stellen met maximaal €3.000 beschikbaar voor de ontwerpfase. Speciale aandacht gaat naar scholen uit groenarme gemeenten, en scholen in sociaal-economisch zwakkere buurten.

De provincie bereid een goede inspiratiebijeenkomst voor en draagt bij aan themadagen en workshops voor scholen met groene schoolpleinen over beheer en gebruik.

Om te garanderen dat de middelen juist gebruikt worden en een groen schoolplein met kennis van zaken wordt aangelegd, is het bovendien wenselijk een lijst samen te stellen van hoveniers en landschapsarchitecten die de kennis en ervaring hebben om een groen schoolplein correct aan te leggen.

Dekking

Dekking voor deze €1 miljoen subsidie kan gevonden door een herverdeling van de €69 miljoen aanvullende voorstellen ter uitvoering van motie 110. De uitgaven voor de Duinpolderweg kan met €1 miljoen omlaag van €25 miljoen naar €24 miljoen.

Provinciale Staten besluiten:

[15] http://www.fonds1818.nl/content/groene-schoolpleinen

Gedeputeerde Staten op te dragen een subsidieregeling voor te bereiden voor het vergroenen van schoolpleinen;

als onderdeel van de subsidieregeling €3.000 voor de ontwerpfase beschikbaar te stellen, en pas daarop te besluiten over een volgende som met een maximum van €25.000, of 50% van het totaal, per schoolplein;

het Oranjefonds te vragen om ondersteuning beschikbaar te stellen voor scholen in wijken met grote diversiteit en beperkte sociale veerkracht;

1 miljoen bij de eerstvolgende begrotingswijziging te reserveren voor deze subsidieregeling;

1 miljoen te onttrekken aan onderdeel 2.10 van de Tweede Begrotingswijziging 2018;

en gaan over tot de orde van de dag.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR Haarlem

INGEKOMEN 10 OKT. 2018

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
Mw. M. Ebrahimi Poer
BEL/OMB

Telefoonnummer +31631749038
ebrahimim@noord-holland.nl

Betreft: Wijziging Provinciale Milieu Verordening 2018

Verzenddatum

10 OKT. 2018

Kenmerk
1091238/1130624

Uw kenmerk

Geachte leden,

Hierbij ontvangt u ter besluitvorming de bijgaande voordracht met het bijbehorende voorgenomen besluit over de wijziging van de Provinciale Milieu Verordening (PMV) in verband met correctie aan de systematiek van ontheffingverlening in stiltegebieden.

Wij hebben op 9 oktober 2018 hierover de volgende besluiten genomen:
1. de statenvoordracht inclusief het voorgenomen besluit ter vaststelling van de Provinciale Milieu Verordening (PMV) vast te stellen;
2. de PMV in werking te laten treden na de vaststelling door Provinciale Staten, door publicatie in het Provinciaal blad.

Toekomstige aanpassingen
Eventuele beleidswijzigingen die leiden tot aanpassing van regels inzake ruimte of milieu zullen worden meegenomen in de eerste versie van de omgevingsverordening.

Hoogachtend,
Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris R.M. Bergkamp

voorzitter J.W. Remkes

1 bijlage
- Voordracht inclusief voorgenomen besluit

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143
Fax (023) 514 3030

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl

VOORDRACHT

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 12 november 2018

Onderwerp: vaststelling Provinciale Milieu Verordening

Kenmerk: 1091238/1130624

Bijlagen:
A. Ontwerpbesluit
B. Integrale versie PMV na vaststelling tranche 10A

1. Inleiding

Met deze voordracht stellen wij een technische correctie voor in de Provinciale Milieu Verordening (PMV) ten aanzien van de systematiek van ontheffingverlening in stiltegebieden. De ontwerp-wijziging is op 26 juni 2018 door ons college vastgesteld en heeft vervolgens van 29 juni tot en met 9 augustus 2018 ter inzage gelegen. Op het ontwerp zijn geen zienswijzen ingediend. Dit voorstel tot wijziging van de PMV sluit aan op het door ons genomen besluit dat wij u hebben toegezonden op 12 juni (1076473/1 076477) met betrekking tot de inwerkingtreding van de luchthavenregeling Zweefvliegclub Den Helder.

2. Inhoud voorgestelde wijzigingen

Op één punt is nu het nodig een technische correctie aan te brengen in de Provinciale milieuverordening. Het betreft de werking van een ontheffing in stiltegebieden.

3. Stiltegebieden

In de uitvoering is geconstateerd dat er een expliciete koppeling is tussen de artikelen over de richtwaarden voor geluid die in stiltegebieden gelden en de geboden vrijstellingen. Is er een vrijstelling van toepassing, dan is in artikel 4.3.2, vierde lid van deze verordening vastgelegd dat de richtwaarden niet gelden. Een zelfde koppeling geldt impliciet voor ontheffingen. Door deze koppeling expliciet te maken wordt in praktijk discussie uitgesloten dat bij besluiten niet alsnog aan de richtwaarden moet worden voldaan voor zover voor dezelfde activiteit een ontheffing is verleend. De correctie op artikel 4.3.3 (toevoeging lid 6) heeft een relatie met het GS-besluit van 12 juni jl. waarmee ons college heeft besloten de luchthavenregeling zweefvliegclub Den Helder (vastgesteld door uw Staten op 2 maart 2015) per 22 september 2018 in werking te laten treden.

4. Mogelijk toekomstige aanpassingen

Een aanpassing van de verordening voor zover dit onderwerp “stiltegebiedenbeleid” betreft, kan een vervolg op de stiltetafels en herijking van het stiltegebiedenbeleid zijn. Dit is in deze technische aanpassing niet aan de orde. Dit geldt ook voor aanpassingen van de kaart aardkundige monumenten. Technische aanpassingen die logisch zijn vanuit het perspectief van de huidige staat van het monument en de huidige bebouwing ter plaatse worden momenteel geanalyseerd.
Voorstellen voor aanpassingen in de kaart zijn nog niet gereed om op dit moment voor te leggen als (technische) wijziging. Eventuele beleidswijzigingen die leiden tot aanpassing van regels inzake ruimte of milieu zullen worden meegenomen in de omgevingsverordening.

5. Proces en procedure
De wijziging van de PMV zal na de vaststelling door Provinciale Staten op 12 november 2018 worden gepubliceerd in het Provinciaal Blad en daags daarna in werking treden.

6. Voorstel
Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

dhr. J.W. Remkes, voorzitter

mw. Mr. R.M. Bergkamp, provinciesecretaris

Voorgenomen besluit van Provinciale Staten van Noord-Holland van PM 2018, tot wijziging van de Provinciale Milieuverordening, tranche 10A, in verband met een technische correctie.

Provinciale Staten van Noord-Holland;

Gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten;

Overwegende dat het gewenst is om de Provinciale Milieuverordening Noord-Holland op een punt technisch te corrigeren;

Gelet op artikel 1.2 van de Wet milieubeheer;

Besluiten:

Artikel I

De Provinciale Milieu Verordening wordt als volgt gewijzigd:

Artikel 4.3.3. wordt als volgt gewijzigd:

Aan artikel 4.3.3 PMV wordt een nieuw zesde lid toegevoegd dat luidt:

6. De richtwaarden als bedoeld in artikel 4.2.1 gelden niet voor de activiteiten waarvoor een ontheffing als bedoeld in het eerste van dit artikel is verleend.

Artikel III

Dit besluit treedt in werking met ingang van de dag na de datum van uitgifte van het Provinciaal Blad waarin het wordt geplaatst.

Provinciale Staten van Noord-Holland

J.W. Remkes, voorzitter. [of plaatsvervangend voorzitter]

, griffier. [of plaatsvervangend griffier]

Toelichting

Algemene toelichting op de wijziging tranche 10A

Op één punt is het nodig een technische correctie aan te brengen in de Provinciale milieuverordening. Het betreft de werking van een ontheffing in stiltegebieden. In het navolgende volgt een toelichting.

Toelichting

Artikel I
In de uitvoering is geconstateerd dat er een expliciete koppeling is tussen de artikelen over de richtwaarden voor geluid die in stiltegebieden gelden en de geboden vrijstellingen. Is er een vrijstelling van toepassing, dan is in artikel 4.3.2, vierde lid van deze verordening vastgelegd dat de richtwaarden niet gelden. Een zelfde koppeling geldt impliciet voor ontheffingen. Door deze koppeling expliciet te maken wordt in praktijk discussie uitgesloten dat bij besluiten niet alsnog aan de richtwaarden moet worden voldaan voor zover voor dezelfde activiteit een ontheffing is verleend.

Bijlage 1 Geconsolideerde versie van de Provinciale Milieu Verordening na wijziging (tranche 10A)

Inhoudsopgave

HOOFDSTUK 1. ALGEMEEN
HOOFDSTUK 2. INSPRAAK
HOOFDSTUK 3. ALGEMEEN PROVINCIAAL MILIEUBELEID
HOOFDSTUK 4. VOORKOMEN OF BEPERKEN VAN GELUIDHINDER
HOOFDSTUK 5. GRONDWATERBESCHERMING MET HET OOG OP DE WATERWINNING
HOOFDSTUK 6. BESCHERMING AARDKUNDIGE MONUMENTEN
HOOFDSTUK 7. BODEMSANERING
HOOFDSTUK 7a ONTGASSEN
HOOFDSTUK 8. AANWIJZING INDUSTRIETERREINEN VAN REGIONAAL BELANG
HOOFDSTUK 9. ONTHEFFINGEN
HOOFDSTUK 10. VERGOEDING VAN KOSTEN EN SCHADE
HOOFDSTUK 11. HANDHAVING
HOOFDSTUK 12. OVERGANGS- EN SLOTBEPALINGEN

HOOFDSTUK 1. ALGEMEEN

Artikel 1.1 (begripsbepaling)
In deze verordening wordt verstaan onder:
a. de wet: de Wet milieubeheer;
b. provinciaal milieubeleidsplan: het provinciaal milieubeleidsplan als bedoeld in artikel 4.9 van de wet;
c. provinciaal milieuprogramma: het provinciale milieuprogramma als bedoeld in artikel 4.14 van de wet;
d. Milieubeschermingsgebieden: gebieden waarin de kwaliteit van een of meerdere milieuaspecten bijzondere bescherming behoeft en die als zodanig zijn aangewezen in artikel 4.1.2, 5.1.2 en 6.1 van deze verordening. De aanwijzing geschiedt ter bescherming van het milieu en in het bijzonder ter bescherming van de belangen als aangeduid in hoofdstuk 4, 5 en 6;

Artikel 1.2 (kaarten)
De kaarten genoemd in
a. artikel 4.1.2, aanwijzing stiltegebieden;
b. artikel 5.1.2, aanwijzing beschermingsgebieden met het oog op de waterwinning;
c. artikel 6.1, aanwijzing aardkundige monumenten;
worden op elektronische wijze bekendgemaakt.

HOOFDSTUK 2. INSPRAAK

Artikel 2.1 (inspraak)

1. De in afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht geregelde procedure is van toepassing op de voorbereiding van:
   a. een provinciaal milieubeleidsplan;
   b. de wijziging van een provinciaal milieubeleidsplan;
   c. een provinciaal milieuprogramma;
   d. een wijziging van de provinciale milieuverordening.
2. De terinzagelegging geschiedt tevens ter secretarie van de in de provincie gelegen gemeenten.
3. Het eerste en tweede lid zijn niet van toepassing op de voorbereiding van een besluit als bedoeld in het eerste lid, onder d, indien dit besluit geen wijzigingen van beleidsinhoudelijke aard bevat.

HOOFDSTUK 3. ALGEMEEN PROVINCIAAL MILIEUBELEID

Titel 3.1 - Ontheffing rioleringsplicht

Artikel 3.1.1

1. De aanvraag om ontheffing als bedoeld in artikel 10.33, derde lid van de wet wordt in vijfvoud ingediend.
2. De aanvraag bevat ten minste de volgende gegevens en bescheiden:
    a. het gemeentelijk rioleringsplan bedoeld in artikel 4.22 van de wet of, indien het plan nog niet is vastgesteld, een overzicht van de aanwezige voorzieningen en de overige gegevens, bedoeld in artikel 4.22, tweede lid van de wet, voor dat deel van de gemeente waarop de aanvraag om ontheffing betrekking heeft;
    b. een overzicht van de lozingssituatie in dat deel van de gemeente waarop de aanvraag om ontheffing betrekking heeft;
    c. de gevolgen voor het milieu wanneer geen voorzieningen voor de inzameling en het transport van afvalwater worden getroffen;
    d. alternatieve voorzieningen voor verwerking van het afvalwater van desbetreffende percelen;
    e. indien over het voornemen van de gemeente tot het achterwege laten van de voorzieningen overleg is gevoerd met de betrokken beheerder als bedoeld in artikel 1.1 van de Waterwet: de resultaten van dat overleg.

Artikel 3.1.2

1. Op de voorbereiding van een beschikking op de aanvraag om ontheffing als bedoeld in artikel 10.33, derde lid, van de wet, is afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht van toepassing, met dien verstande dat
    a. het ontwerpbesluit en de stukken die redelijkerwijs nodig zijn voor de beoordeling van het ontwerp eveneens ter inzage liggen ten kantore van de betrokken gemeente; en
    b. een ieder zijn zienswijze bij gedeputeerde staten kan indienen.
2. Gedeputeerde staten stellen de betrokken beheerder als bedoeld in artikel 1.1 van de Waterwet, in de gelegenheid advies uit te brengen met betrekking tot de aanvraag tot vrijstelling en het daarop te nemen besluit.

Titel 3.2 - Gebruik van na 1996 gesloten stortplaatsen

Artikel 3.2.1

Deze titel is uitsluitend van toepassing op de door gedeputeerde staten aangewezen gesloten stortplaatsen.

Artikel 3.2.2

In deze titel wordt verstaan onder:

a. gesloten stortplaats: een stortplaats als bedoeld in artikel 8.47, eerste lid, onder b, van de wet;
b. nazorgvoorzieningen: de voorzieningen ter bescherming van het milieu, bedoeld in artikel 8.49, eerste en tweede lid, van de wet;
c. Werk: een werk als bedoeld in artikel 1 Besluit bodemkwaliteit.

Artikel 3.2.3

1. Het is verboden in, op, onder of over een plaats waar de in artikel 8.49 van de wet bedoelde zorg met betrekking tot een gesloten stortplaats wordt uitgevoerd:
    a. werken te maken of te behouden;
    b. stoffen of voorwerpen, niet zijnde afvalstoffen, te storten, te plaatsen of neer te leggen, of deze te laten staan of liggen;
    c. andere dan de onder a of b bedoelde handelingen te verrichten indien die handelingen de uitvoering van de maatregelen, bedoeld in artikel 8.49, eerste lid, van de wet, kunnen belemmeren, dan wel de nazorgvoorzieningen kunnen beschadigen.

2. Het eerste lid is niet van toepassing op:
    a. het treffen van maatregelen als bedoeld in artikel 8.49 van de wet;
    b. handelingen die betrekking hebben op het oprichten, veranderen of in werking hebben van een inrichting of op het veranderen van de werking daarvan.

Artikel 3.2.4

1. Gedeputeerde staten kunnen ontheffing verlenen van het in artikel 3.2.3, eerste lid, gestelde verbod indien het belang dat de gesloten stortplaats geen nadelige gevolgen voor het milieu veroorzaakt, zich daartegen niet verzet.
2. Aan een ontheffing kunnen in ieder geval voorschriften worden verbonden die tot doel hebben:
   a. de bereikbaarheid van de nazorgvoorzieningen te garanderen;
   b. aantasting van de nazorgvoorzieningen te voorkomen;
   c. te voorkomen dat de uitvoering van maatregelen, bedoeld in artikel 8.49, eerste lid van de wet anderszins wordt belemmerd.
3. Het eerste en het tweede lid zijn van overeenkomstige toepassing op een omgevingsvergunning, als bedoeld in artikel 2.1 en artikel 2.2 van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht.

Artikel 3.2.5

1. De aanvraag voor de ontheffing, bedoeld in artikel 3.2.4, wordt in vijfvoud bij gedeputeerde staten ingediend.
2. In de aanvraag worden, onverminderd het bepaald in artikel 4:2 van de Algemene wet bestuursrecht, de volgende gegevens vermeld:
   a. het voorgenomen gebruik van de gesloten stortplaats en van het grondgebied waarin nazorgvoorzieningen zijn gelegen;
   b. het adres, de kadastrale aanduiding en een kadastrale kaart, die uiterlijk drie maanden voor de aanvraag van de ontheffing door het kadaster is afgegeven, waarop het grondgebied van het voorgenomen gebruik als bedoeld onder a is aangegeven;
   c. de naam en het adres van een ieder die een zakelijk of een persoonlijk recht heeft op het grondgebied bedoeld onder b;
   d. een overzicht van de benodigde vergunningen, meldingen en toestemmingen om het voorgenomen gebruik te kunnen realiseren;
   e. de maatregelen die worden getroffen om:
      i. de bereikbaarheid van de nazorgvoorzieningen te garanderen;
      ii. aantasting van de nazorgvoorzieningen te voorkomen;
      iii. anderszins de uitvoering van de nazorg niet te belemmeren;
   f. de wijze van evaluatie van en rapportage over de uitvoering van de onder e bedoelde maatregelen.

Artikel 3.2.6

1. Afvalzorg Bodemservice B.V. geniet een uitsluitend recht als bedoeld in onderdeel a van artikel 2.24 van de Aanbestedingswet (2012) met betrekking tot de uitvoering van nazorgmaatregelen ter zake van op of na 1 september 1996 gesloten stortplaatsen.
2. Na afgifte van een verklaring van gedeputeerde staten tot sluiting van een stortplaats als bedoeld in de wet wordt de provincie verantwoordelijk voor de uitvoering van de nazorgmaatregelen van deze stortplaats. Deze nazorgmaatregelen worden onder voorwaarden opgedragen aan Afvalzorg Bodemservice B.V.

H4 Voorkomen of beperken van geluidhinder

Titel 4.1 - Algemene bepalingen

Artikel 4.1.1 (begripsbepaling)

In dit hoofdstuk wordt verstaan onder:

a. toestel en motorvoertuig: hetgeen daaronder wordt verstaan in artikel 1 van de Wet geluidhinder;

b. openbare weg: weg als bedoeld in artikel 1, eerste lid, onderdeel b, van de Wegenverkeerswet 1994, met uitzondering van die wegen die alleen openstaan voor voetgangers of fietsers;

c. gebouw: gebouw als bedoeld in artikel 1, eerste lid, onderdeel c, van de Woningwet;

d. gehandicaptenvoertuig: een gehandicaptenvoertuig als bedoeld in artikel 1.1 van de Regeling voertuigen;

e. schip: schip als bedoeld in artikel 1, eerste lid, onderdeel b, van de Scheepvaartverkeerswet;

f. waterscooter: waterscooter als bedoeld in artikel 1.01, onder A, onder 18°, van het Binnenvaartpolitiereglement;

g. luchtvaartuig: luchtvaartuig als bedoeld in artikel 21 van het Besluit burgerluchthavens.

Artikel 4.1.2 (aanwijzing stiltegebieden)

1. Als gebieden waarvoor regels gelden voor het voorkomen of beperken van geluidhinder, zogenaamde stiltegebieden, zijn aangewezen:
    1. De Slufter;
    2. Texel-Oost;
    3. Waddenzeegebied;
    4. Texel-West
    5. Hooge Berg;
    6. Wieringen-Noord;
    7. Wieringen-Zuid;
    8. Robbenoordbosch;
    9. Wieringermeer-Noord;
    10. Amstelmeer;
    11. Het Zwanenwater;
    12. Petten;
    13. het Grootslag-Oost;
    14. De Weere;
    15. Schoorlse duinen;
    16. Het Grootslag-West;
    17. Weidegebied Venhuizen en polder De Drieban;
    18. Bergermeer e.o.;
    19. Duingebied Bergen-Egmond;
    20. De Wogmeer;
    21. Schermerhorn en Mijzen;
    22. Duingebied Egmond-Binnen;
    23. Eilandspolder;
    24. IJsselmeerkust Zeevang;
    25. Duingebied Castricum;
    26. <vervallen>
    27. Starnmeerpolder;
    28. <vervallen>;
    29. Polder Wormer, Jisp en Neck;
    30. Polder Ilperveld;
    31. Varkensland en Broekpolders;
    32. Kennemerduinen;
    33. Ransdorp, Holysloot;
    34. Amsterdamse Waterleidingduinen;
    35. Eemmeer;
    36. Vechtplassen en –polders;

37. Polder De Ronde Hoep;
38. Bovenkerkerpolder;
39. De Wijde Blik;
40. Loenderveensche Plas;
41. Breukeleveensche- of Stille Plas.

2. De in lid 1 benoemde gebieden zijn op de bij deze verordening behorende kaarten als stiltegebied aangegeven.
3. Gedeputeerde Staten dragen er zorg voor dat de in lid 1 benoemde gebieden als zodanig goed zichtbaar zijn aangeduid door middel van borden, waarvan het model door hen wordt vastgesteld.
4. De in het eerste lid bedoelde borden worden geplaatst langs alle verharde openbare wegen en vaarwegen die tot het gebied toegang geven dan wel daaraan grenzen, op of nabij de grens van het gebied.

Artikel 4.1.3 (zorgplicht)

1. Ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten in een stiltegebied geluid wordt voortgebracht in zodanige mate dat de heersende natuurlijke rust in dat gebied kennelijk is of wordt verstoord, is verplicht dergelijk handelen achterwege te laten - behoudens voor zover dat ingevolge bepalingen in dit hoofdstuk uitdrukkelijk is toegestaan - dan wel, indien dat achterwege laten redelijkerwijs niet kan worden gevergd, alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd teneinde de verstoring te voorkomen.
2. Het eerste lid is niet van toepassing voor zover artikel 1.1a, van de wet van toepassing is.

Titel 4.2 - Richtwaarden

Artikel 4.2.1 (richtwaarde geluidniveau geluidsbronnen binnen stiltegebied)

1. Als richtwaarde voor het maximaal toelaatbare geluidsniveau vanwege een geluidsbron die binnen een stiltegebied is gesitueerd en geen onderdeel uitmaakt van een inrichting, geldt een geluidsniveau van 35 dB(A) LAeq,24h op 50 meter van de geluidsbron.
2. Als richtwaarde voor het maximaal toelaatbare geluidsniveau vanwege een inrichting binnen een stiltegebied geldt een geluidsniveau van 35 dB(A) LAeq,24h op een afstand van 50 meter vanaf de grens van de inrichting.

Artikel 4.2.2 (besluitvorming bevoegd gezag)

Met de richtwaarde, genoemd in artikel 4.2.1 houdt het bevoegd gezag rekening:

a. bij gebruik van de bevoegdheden in het kader van de Wet ruimtelijke ordening;
b. bij gebruik van de bevoegdheden in een gemeentelijke verordening als bedoeld in artikel 108, eerste lid, van de Gemeentewet;
c. bij gebruik van de bevoegdheden tot het treffen van verkeersmaatregelen op basis van de Wegenverkeerswet 1994;
d. bij gebruik van de bevoegdheden, krachtens artikel 2.4 van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht met betrekking tot de activiteiten als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onderdeel e, en 2.1, eerste lid, onderdeel i, van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht; en
e. bij het gebruik van de bevoegdheden tot het opleggen van maatwerkvoorschriften als bedoeld in artikel 8.42 van de wet.

Artikel 4.2.3 (afwijken van de richtwaarde)

1. Het bevoegd gezag kan bij het gebruik van een bevoegdheid als bedoeld in artikel 4.2.2 voor zover sprake is van zwaarwegende maatschappelijke belangen afwijken van de in artikel 4.2.1 genoemde richtwaarden.
2. Onder een zwaarwegend maatschappelijk belang als bedoeld in het eerste lid wordt in ieder geval verstaan een aangelegenheid van nationale veiligheid of nationale en regionale infrastructuur, waarbij uit onderzoek is gebleken dat er geen alternatieve locaties of tracés voorhanden zijn en waarvoor geldt dat, bij onontkoombaarheid van de afwijking van de richtwaarde, deze zo minimaal mogelijk is.

Titel 4.3 Verbodsbepalingen, vrijstellingen en ontheffing

Artikel 4.3.1 (verboden activiteiten in stiltegebieden)

1. In een stiltegebied is het verboden om een toestel te gebruiken, indien daardoor de ervaring van de natuurlijke geluiden kan worden verstoord.
2. Een toestel als bedoeld in het eerste lid is in elk geval:
   a. een airgun en andere knalapparatuur;
   b. een motorisch aangedreven werktuig met bijbehorende transportmiddelen, te gebruiken bij seismologisch onderzoek, opsporingsonderzoek naar of ontginning van bodemstoffen;
   c. een omroepinstallatie, sirene, hoorn en ander vergelijkbaar toestel, bestemd voor het versterken of voortbrengen van geluid;
   d. een modelvliegtuig, modelboot en modelauto, indien aangedreven door een verbrandingsmotor;
   e. een vuurwapen; of
   f. een gemotoriseerd luchtvaartuig.
3. In een stiltegebied is het verboden:
   a. een muziekinstrument of een ander vergelijkbaar geluidsapparaat, al dan niet gekoppeld aan een geluidsversterker, te gebruiken, waarvan het hoogste geluidsniveau op een afstand van 50 meter meer dan 35 dB(A) LAeq,1h bedraagt;
   b. met een motorrijtuig te rijden buiten de openbare weg of andere voor bestemmingsverkeer openstaande wegen of terreinen;
   c. een toertocht voor motorrijtuigen te houden of daaraan deel te nemen;
   d. met een waterscooter te varen;
   e. met een schip te varen met een hogere snelheid dan 9 kilometer per uur, indien het wordt voortbewogen door een verbrandings- of explosiemotor, met uitzondering van het stiltegebied Waddenzee waarvoor een maximale snelheid van 20 kilometer per uur geldt;
   f. vuurwerk te gebruiken.

Artikel 4.3.2 (vrijstellingen)

1. De verboden, gesteld in artikel 4.3.1, gelden niet voor een activiteit die rechtstreeks verband houdt met:
   a. de uitoefening van normale werkzaamheden in het kader van land-, tuin- of bosbouw of beroepsmatige visserij;
   b. de openbare drinkwater- of energievoorziening;
   c. de aanleg, het onderhoud of de exploitatie van infrastructurele of telecommunicatiewerken;
   d. de bouw of het onderhoud van gebouwen;
   e. de bescherming, het onderhoud of het beheer van een gebied, inclusief dijkwerkzaamheden;
   f. de openbare veiligheid of de afwending van dreigend gevaar;
   g. de uitoefening van een functie met opsporingsbevoegdheid; of
   h. de opsporing van een mens of dier in levensbedreigende omstandigheden en/of ten behoeve van het verlenen van spoedeisende medische hulp.
2. De verboden, gesteld in artikel 4.3.1, gelden niet voor:
   a. het gebruik van een toestel dat wordt gebruikt in of bij een woonhuis en waarbij het hoogste geluidsniveau op een afstand van 50 meter van dat woonhuis of toestel niet meer dan 35 dB(A) LAeq,1h bedraagt;
   b. het gebruik van een vuurwapen, indien dat wordt gebruikt:
      1°. door een persoon met opsporingsbevoegdheid in de uitoefening van zijn functie;
      2°. in geval van nood;
      3°. bij of krachtens de Flora- en faunawet, met inachtneming van de toepasselijke voorschriften;
   c. het gebruik van een gehandicaptenvoertuig voor het vervoer van een minder valide;
   d. een toertocht met elektrisch aangedreven motorrijtuigen;
   e. het varen met een elektrisch aangedreven vaartuig;
   f. het gebruik van vuurwerk indien dat:
      1°. noodzakelijk is ter oproeping van personen of ter afwending van dreigend gevaar;
      2°. plaatsvindt ter gelegenheid van de jaarwisseling gedurende een bij het Vuurwerkbesluit aangewezen periode;

g. beheer en schadebestrijding met knalapparatuur waarbij het aantal knallen maximaal 3 per uur is. Indien binnen 300 meter nog een knalapparaat in gebruik is, geldt voor deze apparaten gezamenlijk het maximum van 3 knallen per uur; of
h. het parkeren van een motorvoertuig.

3. De richtwaarde voor geluidbronnen als bedoeld in artikel 4.2.1., eerste lid geldt niet voor bestaande wegen door stiltegebieden.
4. De richtwaarden als bedoeld in artikel 4.2.1 gelden niet voor de activiteiten waarvoor een vrijstelling geldt in het eerste en tweede lid van dit artikel.

Artikel 4.3.3 (ontheffing)

1. Gedeputeerde staten kunnen ontheffing verlenen van de verboden, gesteld in artikel 4.3.1, indien het belang van de heersende natuurlijke rust in dat gebied zich daartegen niet verzet.
2. Gedeputeerde staten kunnen een ontheffing van de in artikel 4.3.1 vervatte verboden intrekken, indien het belang van de heersende natuurlijke rust in dat gebied dat vereist.
3. Een ontheffingsaanvraag wordt in ieder geval getoetst aan de volgende criteria:
   a. nut en noodzaak;
   b. plaats van de activiteit en mate van verstoring; en
   c. tijdsduur en periode waarbinnen de activiteit zich afspeelt.
4. In een stiltegebied kan slechts ontheffing worden verleend voor in totaal 12 activiteiten per kalenderjaar, elk met een maximale tijdsduur van 24 uur.
5. Een afschrift van een verleende ontheffing wordt toegezonden aan de gemeente waarbinnen de activiteit wordt verricht.

6. De richtwaarden als bedoeld in artikel 4.2.1 gelden niet voor de activiteiten waarvoor een ontheffing als bedoeld in het eerste van dit artikel is verleend.

Hoofdstuk 4A. Maatwerkvoorschrift windturbines
Artikel 4A.1 (begripsbepaling)
In dit hoofdstuk wordt verstaan onder:

a. windturbine: een door wind aangedreven bouwwerk met een rotordiameter van ten minste 5 meter of een ashoogte van ten minste 7 meter waarmee energie wordt opgewekt, inclusief de bij dit bouwwerk behorende infrastructurele voorzieningen, met uitzonderingen van traditionele windmolens of replica's hiervan;
b. referentieniveau omgevingsgeluid: het niveau dat 95% van de tijd wordt overschreden conform het bepaalde in de ICG publicatie IL-HR-15-01 (1981).

Artikel 4A.2 (maatwerkprocedurevoorschrift)

1. In gebieden waarin het referentieniveau van het omgevingsgeluid L95 gedurende de nachtperiode (23.00 – 07.00 uur) 40 dB(A) of lager is onderzoekt het bevoegde gezag of in verband met bijzondere lokale omstandigheden bij maatwerkvoorschrift normen met een andere waarde als bedoeld in artikel 3.14a, derde lid, van het Activiteitenbesluit milieubeheer kunnen worden vastgesteld.
2. Indien uit onderzoek als bedoeld in het eerste lid blijkt dat normen met een andere waarde als bedoeld in artikel 3.14a, derde lid, van het Activiteitenbesluit milieubeheer mogelijk en noodzakelijk zijn worden deze bij maatwerkvoorschrift vastgesteld.

HOOFDSTUK 5. Grondwaterbescherming met het oog op waterwinning
Titel 5.1 - Algemene bepalingen
Artikel 5.1.1 (begripsbepaling)

In dit hoofdstuk wordt verstaan onder:

a. **achtergrondwaarde, baggerspecie, grond, IBC-bouwstof, kwaliteitsklasse wonen, kwaliteitsklasse A en werk**: hetgeen daaronder wordt verstaan in het Besluit bodemkwaliteit dan wel de Regeling bodemkwaliteit;
b. **boorput:** met daartoe geschikte werktuigen aangebrachte put, daaronder begrepen een in de grond gecontroleerd en mechanisch aangebrachte sondering;
c. **buisleiding:** buisleiding voor het transport van gas (met uitzondering van aardgas), olie of chemicaliën alsmede een leiding voor het transport van elektriciteit die wordt gekoeld met olie of chemicaliën;
d. **drinkwaterbedrijf:** drinkwaterbedrijf als bedoeld in artikel 1, eerste lid, van de Drinkwaterwet;
e. **extensieve beweiding:** beweiding door maximaal anderhalf grootvee-eenheden per hectare per kalenderjaar;
f. **grond- of funderingswerken**: een werk in de bodem, daaronder begrepen het plaatsen of verwijderen van palen, damwanden of folies;
g. **NRB:** de Nederlandse Richtlijn Bodembescherming bedrijfsmatige activiteiten;
h. **een niet-toelaatbare voor het grondwater schadelijke stof**: een stof die is aangewezen in bijlage 1, waaronder mede wordt verstaan een andere stof die, of een mengsel dat een in bijlage 1 aangewezen stof als bestanddeel bevat;
i. **een potentieel voor het grondwater schadelijke stof**: een stof die behoort tot een categorie als bedoeld in artikel 9.2.3.1, tweede lid, van de wet;
j. **verwaarloosbaar bodemrisico**: verwaarloosbaar bodemrisico: een situatie als bedoeld in de NRB waarin door een goede afstemming van bodembeschermende voorzieningen en bodembeschermende maatregelen de kans op een verandering van de bodemkwaliteit, ten gevolge van een immissie van een stof, verwaarloosbaar is gemaakt.

Artikel 5.1.2 (aanwijzing beschermingsgebieden)

1. Als gebieden waarvoor regels gelden ter bescherming van de kwaliteit van het grondwater met het oog op de waterwinning, worden aangewezen:
   a. Hooge Berg (Texel);
   b. Bergen;
   c. Noord-Kennemerland;
   d. Zuid-Kennemerland;
   e. Amsterdamse Waterleidingduinen;
   f. ’t Gooi;
   g. Loosdrecht;
   h. Waterleidingplas, Loenderveensche Plas Oost en Waterleidingkanaal;
   i. Bethunepolder.
2. De in het eerste lid aangewezen gebieden kunnen bestaan uit één of meer waterwingebieden, een grondwaterbeschermingsgebied I of II. Deze zijn op de bij deze verordening behorende kaarten als zodanig aangegeven.
3. Het betrokken drinkwaterbedrijf plaatst langs alle openbare wegen en vaarwateren die toegang geven tot een grondwaterbeschermingsgebied, dan wel daaraan grenzen, op of nabij de grenzen van het gebied, borden waarvan het model is vastgesteld in bijlage 1, onderdeel C.

Artikel 5.1.3 (zorgplicht)

1. Ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten de kwaliteit van het grondwater in een gebied dat in artikel 5.1.2 is aangewezen, kan worden geschaad, is verplicht dergelijk handelen achterwege te laten - behoudens voor zover dat ingevolge de bepalingen van dit hoofdstuk uitdrukkelijk is toegestaan - dan wel, indien dat achterwege laten redelijkerwijs niet kan worden gevergd, alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd teneinde die

schade te voorkomen, dan wel indien die schade niet kan worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.
2. In geval van een verontreiniging of een direct dreigende verontreiniging van het grondwater behoort tot de maatregelen bedoeld in het eerste lid, in ieder geval dat degene die de werkzaamheden verricht of doet verrichten, terstond gedeputeerde staten en de directeur van het drinkwaterbedrijf informeert.
3. Het eerste en tweede lid zijn niet van toepassing
   a. voor zover artikel 9.2.1.2 of artikel 10.1, eerste, tweede of derde lid, van de wet of artikel 13 van de Wet bodembescherming van toepassing is;
   b. met betrekking tot inrichtingen tenzij in deze verordening anders is bepaald.

4.1. Titel 5.2 - Waterwingebieden

Inrichtingen

Artikel 5.2.1 (inrichtingen)

1. Het is verboden in een waterwingebied een inrichting op te richten of in werking te hebben indien die inrichting behoort tot een categorie die is aangewezen in bijlage I van het Besluit omgevingsrecht.
2. Het is verboden in een waterwingebied een inrichting of de werking ervan als bedoeld in het eerste lid te veranderen, indien redelijkerwijs moet worden aangenomen dat die verandering wat betreft haar aard of omvang nadelige gevolgen heeft voor de kwaliteit van het grondwater met het oog op de waterwinning.
3. Het in het eerste lid gestelde verbod geldt niet voor de eigenaar of exploitant van een drinkwaterbedrijf, indien het in werking hebben van de inrichting noodzakelijk is voor de openbare drinkwatervoorziening.

Activiteiten buiten inrichtingen

Artikel 5.2.2 (activiteiten buiten inrichtingen)

1. Het is in waterwingebieden verboden:
   a. stoffen, combinaties van stoffen of vloeistoffen, preparaten of andere producten, in welke vorm dan ook, te hebben, te gebruiken, te vervoeren of op of in de bodem te brengen, waarvan degene die die handeling verricht, weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat ze, op of in de bodem gebracht of gerakend, de bodem verontreinigen of kunnen verontreinigen;
   b. een constructie of werk van welke aard dan ook op of in de bodem op te richten, tot stand te brengen, aan te leggen, te hebben of te gebruiken, als daarmee verspreiding of lozing van hetgeen is bedoeld onder a, in de bodem of aantasting van de beschermende werking van bodemlagen ontstaat of kan ontstaan;
   c. grond of baggerspecie toe te passen waarvan de kwaliteit de achtergrondwaarde overschrijdt;
   d. werken tot stand te brengen of handelingen te verrichten waardoor direct of indirect warmte of koude aan de bodem wordt onttrokken of toegevoegd.
2. Onder de in het eerste lid, onder a, bedoelde stoffen worden in elk geval begrepen aardolie en aardolieproducten, afvalstoffen, IBC-bouwstoffen, meststoffen als bedoeld in de Meststoffenwet, gewasbeschermingsmiddelen en biociden als bedoeld in de Wet gewasbeschermingsmiddelen en biociden en de stoffen opgenomen in Bijlage 4, onderdeel A.
3. Onder de in het eerste lid, onder b, bedoelde constructies of werken worden in elk geval begrepen boorputten, grond- en funderingswerken, wegen, parkeergelegenheden voor motorvoertuigen, kampeerterreinen, recreatiecentra, leidingen, installaties, opslagreservoirs, begraafplaatsen en terreinen voor de uitstrooiing van as.
4. Het in het eerste lid gestelde verbod geldt niet voor:
   a. het oprichten en hebben van boorputten voor de controle van het grondwater ten behoeve van de openbare drinkwatervoorziening;
   b. aardgasleidingen die dienen voor huishoudelijk gebruik;

c. het toepassen van strooizout ten behoeve van de gladheidbestrijding;
d. hetgeen is bedoeld in het eerste lid, onder a, voorzover dit aanwezig is in en benodigd is voor het doen functioneren van motorvoertuigen, motorwerktuigen of bromfietsen;
e. het vervoeren van hetgeen is bedoeld in het eerste lid, onder a, voorzover dit gebeurt in afgesloten en vloeistofdichte tanks of in een deugdelijke gesloten verpakking, mits deugdelijk geladen, afdoende beschermd tegen invloeden van weersomstandigheden en op zodanige wijze dat geen gevaar voor verspreiding of verstuiving bestaat;
f. het hebben of gebruiken van geringe hoeveelheden van hetgeen is bedoeld in het eerste lid, onder a, niet zijnde gewasbeschermingsmiddelen of biociden, bij woningen en andere gebouwen, die dienen of gediend hebben voor normaal gebruik ter plaatse of afkomstig zijn van normaal gebruik van die woningen of gebouwen, mits bewaard in een deugdelijke verpakking en afdoende beschermd tegen invloeden van weersomstandigheden;
g. het op of in de bodem brengen van dierlijke meststoffen als gevolg van extensieve beweiding;
h. het verspreiden van baggerspecie die vrijkomt bij regulier onderhoud van watergangen, over het aangrenzend perceel met inachtneming van het Besluit bodemkwaliteit;
i. het onderzoeken en saneren van de bodem met inachtneming van de Wet bodembescherming.

5. Het in het eerste lid gestelde verbod geldt niet voor de eigenaar of exploitant van een drinkwaterbedrijf, indien de betreffende activiteit of gedraging noodzakelijk is voor de openbare drinkwatervoorziening.

Titel 5.3 - Grondwaterbeschermingsgebieden I en II

Inrichtingen

Artikel 5.3.1 (niet toegelaten categorieën van inrichtingen)

Het is verboden in een grondwaterbeschermingsgebied een inrichting op te richten of in werking te hebben, indien die inrichting behoort tot één of meer van de categorieën die zijn aangewezen in bijlage 1, onderdeel D.

Artikel 5.3.2 (instructies voor omgevingsvergunningen voor inrichtingen)

1. Dit artikel heeft uitsluitend betrekking op een inrichting die behoort tot een categorie die is aangewezen in bijlage I van het Besluit omgevingsrecht en
   a. die is gelegen in een grondwaterbeschermingsgebied,
   b. waarin een bodembedreigende activiteit wordt ondernomen, en
   c. waarvoor een omgevingsvergunning voor een inrichting is vereist.
2. Het bevoegd gezag verbindt aan de omgevingsvergunning voor een inrichting als bedoeld in het eerste lid, in ieder geval de volgende voorschriften:
   a. een voorschrift met een gelijke inhoud als artikel 5.1.3, eerste en tweede lid (zorgplicht);
   b. het voorschrift dat bodembeschermende voorzieningen en bodembeschermende maatregelen worden getroffen waarmee een verwaarloosbaar bodemrisico wordt gerealiseerd;
   c. het voorschrift dat in de inrichting een niet-toelaatbare voor het grondwater schadelijke stof als bedoeld in artikel 5.1.1, onder f, niet aanwezig mag zijn;
   d. het voorschrift dat in de inrichting van een potentieel voor het grondwater schadelijke stof als bedoeld in artikel 5.1.1, onder g, niet meer dan de hierna aangegeven hoeveelheden aanwezig mag zijn:
      1˚ in geval van een giftige of anderszins schadelijke stof als bedoeld in bijlage 4, onderdeel B, tabel B.1.1 of tabel B.1.2: de voor die stof in die tabel aangegeven drempelwaarde;
      2˚ in geval van een andere potentieel voor het grondwater schadelijke stof, zijnde een tot vloeistof gekoeld gas of een vloeistof: niet meer dan 5 m^3 per opslageenheid;
      3˚ in geval van een andere potentieel voor het grondwater schadelijke stof, zijnde een visceuze of vaste stof: niet meer dan 5000 kilogram per opslageenheid.
   e. het voorschrift dat indien in de inrichting een potentieel voor het grondwater schadelijke stof aanwezig is, de onder b bedoelde bodembeschermende voorzieningen en bodembeschermende

maatregelen de hoogst mogelijke vorm van bescherming bieden, waaronder in ieder geval wordt verstaan dat
1˚ volledig gesloten procesapparatuur of procesapparatuur met geïntegreerde lekdetectie wordt toegepast;
2˚ proces en opslag vrij van de grond boven een vloeistofdichte vloer of een lekbak plaatsvindt;
3˚ tussentijds bodemonderzoek met een tenminste tweemaal hogere frequentie plaatsvindt dan op basis van de NRB wordt aanbevolen, doch tenminste eenmaal per vijf jaar.

f. voorschriften met een gelijke inhoud als die van de artikelen 5.3.5 tot en met 5.3.11, voor zover die regels betrekking hebben op de in het eerste lid van dit artikel bedoelde bodembedreigende activiteit. Daarbij wordt bepaald dat als voor een activiteit als bedoeld in die artikelen een omgevingsvergunning is vereist, de melding tegelijkertijd met de aanvraag om die vergunning wordt gedaan.

3 In afwijking van het bepaalde in het tweede lid, onder c, kan het bevoegd gezag bepalen dat een stof wel aanwezig mag zijn indien deze deel uitmaakt van:
a. een geneesmiddel in de zin van Richtlijn 2001/83/EG of een geneesmiddel voor diergeneeskundig gebruik in de zin van Richtlijn 2001/82/EG;
b. cosmetische producten waarop de Richtlijn 76/768/EEG van toepassing is;
c. de volgende brandstoffen en olieproducten:
1˚ benzine en dieselbrandstof als bedoeld in Richtlijn 98/70/EG,
2˚ derivaten van minerale oliën, bestemd voor gebruik als brandstof in mobiele of vaste verbrandingsinstallaties,
3˚ brandstoffen die in een gesloten systeem worden verkocht (bijvoorbeeld flessen vloeibaar gas);
d. kunstschilderverven die onder Verordening (EG) nr. 1272/2008 vallen;
e. asbest, erioniet en vuurvaste keramische vezels;
f. derivaten van aardolie of minerale oliën die in overeenstemming met de geldende wet- en regelgeving worden gebruikt in wegverhardingen of dakbedekkingen (bijvoorbeeld asfalt).

4. In afwijking van het bepaalde in het tweede lid, onder d, 2˚ en 3˚, kan het bevoegd gezag bepalen dat de aanwezigheid van een grotere hoeveelheid van de daar bedoelde stof per opslageenheid is toegestaan als die stof - getoetst volgens de beoordelingsmethodiek die is opgenomen in bijlage 4, onderdeel B, sub B.2, - naar hoedanigheid, mobiliteit en persistentie toelaatbaar is.

Artikel 5.3.3 (regels voor niet-omgevingsvergunningplichtige inrichtingen)

1. Dit artikel heeft uitsluitend betrekking op een inrichting die behoort tot een categorie die is aangewezen in bijlage I van het Besluit omgevingsrecht en
a. die is gelegen in een grondwaterbeschermingsgebied,
b. waarin een bodembedreigende activiteit wordt ondernomen, en
c. waarvoor geen omgevingsvergunning voor een inrichting is vereist.
2. Degene die een inrichting als bedoeld in het eerste lid, drijft, treft de bodembeschermende voorzieningen en bodembeschermende maatregelen waarmee een verwaarloosbaar bodemrisico wordt gerealiseerd.
3. Het is verboden dat in de inrichting een niet-toelaatbare voor het grondwater schadelijke stof als bedoeld in artikel 5.1.1, onder h, aanwezig is.
4. Het in het derde lid gestelde verbod geldt niet indien de stof deel uitmaakt van:
a. een geneesmiddel in de zin van Richtlijn 2001/83/EG of een geneesmiddel voor diergeneeskundig gebruik in de zin van Richtlijn 2001/82/EG;
b. cosmetische producten waarop de Richtlijn 76/768/EEG van toepassing is;
c. de volgende brandstoffen en olieproducten:
1˚ benzine en dieselbrandstof als bedoeld in Richtlijn 98/70/EG,
2˚ derivaten van minerale oliën, bestemd voor gebruik als brandstof in mobiele of vaste verbrandingsinstallaties,
3˚ brandstoffen die in een gesloten systeem worden verkocht (bijvoorbeeld flessen vloeibaar gas);
d. kunstschilderverven die onder Verordening (EG) nr. 1272/2008 vallen;
e. asbest, erioniet en vuurvaste keramische vezels;

f. derivaten van aardolie of minerale oliën die in overeenstemming met de geldende wet- en regelgeving worden gebruikt in wegverhardingen of dakbedekkingen (bijvoorbeeld asfalt).

5. In de inrichting mag van een potentieel voor het grondwater schadelijke stof als bedoeld in artikel 5.1.1, onder i, niet meer dan de hierna aangegeven hoeveelheden aanwezig zijn:
   a. in geval van een giftige of anderszins schadelijke stof als bedoeld in bijlage 1, onderdeel B, tabel B.1.1 of tabel B.1.2: de voor die stof in die tabel aangegeven drempelwaarde;
   b. in geval van een andere potentieel voor het grondwater schadelijke stof, zijnde een tot vloeistof gekoeld gas of een vloeistof: niet meer dan 5 m^3 per opslageenheid;
   c. in geval van een andere potentieel voor het grondwater schadelijke stof, zijnde een visceuze of vaste stof: niet meer dan 5000 kilogram per opslageenheid.
6. In afwijking van het bepaalde in het vijfde lid, onder b en c, is de aanwezigheid van een grotere hoeveelheid van de daar bedoelde stof per opslageenheid toegestaan als die stof – getoetst volgens de beoordelingsmethodiek die is opgenomen in bijlage 4, onderdeel B, sub B.2 – naar hoedanigheid, mobiliteit en persistentie toelaatbaar is;
7. Indien in een inrichting als bedoeld in het eerste lid, een potentieel voor het grondwater schadelijke stof aanwezig is, bieden de in het tweede lid bedoelde bodembeschermende voorzieningen en bodembeschermende maatregelen de hoogst mogelijke vorm van bescherming, waaronder in ieder geval wordt verstaan dat
   a. volledig gesloten procesapparatuur of procesapparatuur met geïntegreerde lekdetectie wordt toegepast;
   b. proces en opslag vrij van de grond boven een vloeistofdichte vloer of een lekbak plaatsvindt;
   c. tussentijds bodemonderzoek met een tenminste tweemaal hogere frequentie plaatsvindt dan op basis van de NRB wordt aanbevolen, doch tenminste eenmaal per vijf jaar.
8. De artikelen 5.1.3, eerste en tweede lid, 5.3.5 tot en met 5.3.11 en 5.4.5 zijn van toepassing op een inrichting als bedoeld in het eerste lid.
9. Bij het melden bedoeld in artikel 8.41, eerste lid, van de wet wordt medegedeeld welke potentieel voor het grondwater schadelijke stoffen in de inrichting aanwezig zijn of zullen zijn en welke bodembeschermende voorzieningen en maatregelen zijn of worden getroffen.
10. Indien ten aanzien van een inrichting een algemene maatregel van bestuur op grond van artikel 8.40 van de wet van toepassing is en niet een melding op grond van artikel 8.41 van de wet is voorgeschreven, geeft degene die de inrichting drijft, kennis van de in het zesde lid bedoelde gegevens. Artikel 5.4.3 van deze verordening is op deze melding van toepassing. Het in de eerste volzin bepaalde is niet van toepassing ten aanzien van een inrichting type A als bedoeld in het Besluit algemene regels voor inrichtingen milieubeheer.
11. Het tweede tot en met zevende lid is niet van toepassing op degene die een inrichting drijft, voor zover op grond van een algemene maatregel van bestuur of een ministeriële regeling de in die leden bedoelde voorschriften reeds voor die inrichting gelden met het oog op de waterwinning.

Activiteiten buiten inrichtingen

Artikel 5.3.4 (werkingssfeer)

De artikelen 5.3.5 tot en met 5.3.11 hebben uitsluitend betrekking op activiteiten die in een grondwaterbeschermingsgebied en buiten een inrichting worden ondernomen tenzij in deze verordening anders is bepaald.

Artikel 5.3.5 (boorputten en grond- of funderingswerken)

1. Het is in een grondwaterbeschermingsgebied verboden boorputten op te richten, in exploitatie te nemen of te hebben.
   Het verbod geldt niet voor:
   a. boorputten voor de controle van het grondwater ten behoeve van de openbare drinkwatervoorziening;
   b. het onderzoeken of saneren van de bodem in het kader van de Wet bodembescherming; of
   c. tijdelijke bronbemaling ten behoeve van de uitvoering van werken,
   mits het BRL SIKB 2100 en protocol 2101 in acht wordt genomen;

d. brandputten voor de levering van bluswater in het geval van een calamiteit zoals berm-, bos en heidebranden.

2. Het is in een grondwaterbeschermingsgebied verboden grond- of funderingswerken uit te voeren of te hebben op een diepte van drie meter of meer onder het maaiveld.
   Het verbod geldt niet voor graafwerkzaamheden en het inbrengen van palen indien wordt voldaan aan de volgende algemene voorschriften:
   a. bij graafwerkzaamheden: indien grond wordt verwijderd en het bodemprofiel wordt aangevuld tot tenminste drie meter onder het maaiveld zoals dat aanwezig was voorafgaand aan de graafwerkzaamheden, en aansluitend op eventueel aangelegde kunstwerken;
   b. voor het inbrengen van palen: indien uitsluitend gebruik gemaakt wordt van:
      1°. grondverdringende gladde geprefabriceerde palen zonder verbrede voet;
      2°. in de grond gevormde palen waarbij een hulpbuis wordt gebruikt die niet plaatselijk verbreed is, grondverdringend wordt ingebracht en niet wordt getrokken; of
      3°. schroefpalen.
3. Van het voornemen tot het oprichten van een boorput of het uitvoeren van grond- of funderingswerken waarbij toepassing wordt gegeven aan de in het tweede lid bedoelde voorschriften, doet degene die de activiteit onderneemt, een melding. Ten aanzien van de melding is artikel 5.4.3 van toepassing.

Artikel 5.3.6 (buisleidingen)
Het is verboden in een grondwaterbeschermingsgebied een buisleiding te leggen, te hebben, te vervangen, te veranderen of te verleggen.

Artikel 5.3.7 (afstromend water)
1. Het is in een grondwaterbeschermingsgebied verboden om afstromend water op of in de bodem te lozen. Het verbod geldt niet
   a. ten aanzien van gebouwen:
      1° indien geen bouwmaterialen worden gebruikt die tot gevolg hebben dat hetgeen is bedoeld in artikel 5.2.2, eerste lid, onder a, door afspoelen of uitloging in het afstromend water kan komen, of
      2° indien afstromend water uitsluitend infiltreert via een doelmatig werkend zuiveringssysteem;
   b. bij aanleg of bij reconstructie van wegen: indien het afstromend water uitsluitend infiltreert via een doelmatig werkend zuiveringssysteem.
   c. ten aanzien van bestaande wegen en (on)verharde parkeerplaatsen: zolang er geen aanleiding is vanuit geconstateerde vervuilingen
2. Van het voornemen tot het lozen van afstromend water op of in de bodem doet degene die de activiteit onderneemt, een melding. Ten aanzien van de melding is artikel 5.4.3 van toepassing.
3. Het is in een grondwaterbeschermingsgebied verboden afstromend water via diepinfiltratie in het grondwater te lozen.

Artikel 5.3.7a (gewasbeschermingsmiddelen en biociden) (reservering)

Artikel 5.3.8 (meststoffen)
1. Het is verboden in een grondwaterbeschermingsgebied meststoffen op of in de bodem te brengen.
2. Het in het eerste lid gestelde verbod geldt niet voor het op of in de bodem brengen van:
   a. dierlijke meststoffen;
   b. anorganische meststoffen als bedoeld in het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet;
   c. compost als bedoeld in het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet;
   d. kalkmeststoffen als bedoeld in het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet.

Artikel 5.3.9 (begraafplaatsen)
Het is verboden in een grondwaterbeschermingsgebied een begraafplaats of uitstrooiveld als bedoeld in de Wet op de lijkbezorging of een dierenbegraafplaats aan te leggen.

Artikel 5.3.10 (energietoevoeging en -onttrekking)

1. Het is verboden in een grondwaterbeschermingsgebied werken tot stand te brengen of handelingen te verrichten waardoor direct of indirect warmte en/of koude aan de bodem wordt onttrokken of toegevoegd.
2. Onder een handeling als bedoeld in het eerste lid wordt in ieder geval begrepen het oprichten en in exploitatie nemen of hebben van alle soorten bodemenergiesystemen.

Artikel 5.3.11 (IBC-bouwstoffen, verontreinigde grond en baggerspecie)

1. Het is verboden in een grondwaterbeschermingsgebied IBC-bouwstof toe te passen.
2. Het is verboden in een grondwaterbeschermingsgebied grond of baggerspecie toe te passen.
3. Het in het tweede lid gestelde verbod geldt niet voor de toepassing van grond of baggerspecie:
   a. op of in de bodem: indien de kwaliteit van de grond of baggerspecie
      1˚ de achtergrondwaarde niet overschrijdt, dan wel
      2˚ de maximale waarden van de kwaliteitsklasse wonen niet overschrijdt, de kwaliteit van de ontvangende bodem gelijk is aan of slechter is dan de kwaliteitsklasse wonen en de grond of baggerspecie uit het grondwaterbeschermingsgebied afkomstig is;
   b. in oppervlaktewater: indien de kwaliteit van de grond of baggerspecie
      1˚ de achtergrondwaarde niet overschrijdt, dan wel
      2˚ de maximale waarden van de kwaliteitsklasse A niet overschrijdt, de kwaliteit van de ontvangende waterbodem gelijk is aan of slechter is dan de kwaliteitsklasse A en de grond of baggerspecie uit het grondwaterbeschermingsgebied afkomstig is;
   c. bij toepassing in een omvang van meer dan 5000 m^3 indien wordt aangetoond dat de risico's op verontreiniging van het grondwater voor de betreffende drinkwaterwinning niet toenemen, de grond of baggerspecie uit het grondwaterbeschermingsgebied afkomstig is en de kwaliteit van de grond of baggerspecie
      1˚ bij een toepassing op of in de bodem de maximale waarden van de kwaliteitsklasse wonen niet overschrijdt;
      2˚ bij een toepassing in oppervlaktewater de maximale waarden van de kwaliteitsklasse A niet overschrijdt;
      3˚ voor zover het betreft baggerspecie die vrijkomt bij regulier onderhoud van watergangen: op het aangrenzend perceel, met het oog op het herstellen of verbeteren van die percelen.
4. Van het voornemen tot een toepassing als bedoeld in het derde lid, onder a, b en c, doet degene die de activiteit onderneemt, een melding. De melding van het voornemen tot een toepassing als bedoeld in het derde lid, onder c, bevat de resultaten van locatiespecifiek onderzoek op grond waarvan kan worden vastgesteld dat de risico's op verontreiniging van het grondwater voor de betreffende drinkwaterwinning niet toenemen. Ten aanzien van de melding is artikel 5.4.3 van toepassing.

Titel 5.4 - Overige bepalingen

Artikel 5.4.1 (beperkingen instructieverplichting)

De verplichtingen van artikel 5.3.2, tweede lid tot het verbinden van voorschriften aan de omgevingsvergunning voor een inrichting gelden niet:

a. ten aanzien van een inrichting voor zover voor degene die de inrichting drijft, de in dat artikel bedoelde voorschriften gelden of aan de vergunning dienen te worden verbonden op grond van een algemene maatregel van bestuur of een ministeriële regeling;
b. voor een omgevingsvergunning voor een inrichting ten aanzien waarvan Onze Minister of de Minister van Economische Zaken het bevoegd gezag is.

Artikel 5.4.2 (relatienotagebied)

Deze titel is niet van toepassing op de agrarische bedrijfsvoering in gebieden als bedoeld in artikel 1.2, vijfde lid, laatste volzin, van de wet.

Artikel 5.4.3 (meldingen)

1. Indien in deze verordening het doen van een melding conform dit artikel is voorge-schreven, wordt de melding schriftelijk gedaan en wordt in de melding aangegeven:
   a. de naam en het adres van degene die de melding doet;
   b. de dagtekening;
   c. een beschrijving van de activiteit waarop de melding betrekking heeft;
   d. een of meer kaarten op een zodanige schaal dat een duidelijk beeld wordt verkregen van de plaats waar de activiteit zal plaatsvinden;
   e. op welke wijze aan de bodembeschermende voorschriften wordt voldaan.
2. De melding wordt gedaan uiterlijk vier weken voordat tot de handeling waarop de melding betrekking heeft, wordt overgegaan.
3. Een melding ingevolge een voorschrift dat aan een omgevingsvergunning voor een inrichting is verbonden, wordt gedaan aan het bevoegd gezag. Een melding ingevolge artikel 5.3.3, tiende lid, wordt gedaan aan burgemeester en wethouders van de gemeente waarin de inrichting geheel of in hoofdzaak is of zal zijn gelegen. In andere gevallen wordt de melding gedaan aan gedeputeerde staten.
4. Het bestuursorgaan bevestigt de ontvangst van de melding en stuurt onverwijld een afschrift van de melding aan het drinkwaterbedrijf. Het geeft uiterlijk binnen zes weken na de ontvangst van de melding schriftelijk zijn oordeel of op basis van die gegevens verwacht mag worden dat wordt voldaan aan de voorschriften, waarop de melding betrekking heeft.
5. Indien het bestuursorgaan niet binnen de in het vierde lid bedoelde termijn aan degene die de melding heeft gedaan een bericht als daar bedoeld heeft gezonden, wordt zijn oordeel geacht instemmend te zijn.
6. De aanvang van de daadwerkelijke uitvoering van de werkzaamheden waarop de melding betrekking heeft, wordt minimaal twee weken voor de uitvoering van de werkzaamheden schriftelijk aan het bestuursorgaan gemeld.
7. Indien niet binnen zes maanden na de verzending van de in het tweede lid bedoelde melding met de handeling waarop die melding betrekking had, is begonnen, dient opnieuw een melding te worden gedaan.

Artikel 5.4.4 (ontheffingen)

1. Indien in een bijzonder geval het algemeen belang de uitvoering van een activiteit waarop een verbod betrekking heeft, noodzakelijk maakt, kunnen gedeputeerde staten zo nodig in afwijking van artikel 9.3, eerste lid, ontheffing verlenen van de in de artikelen 5.3.5, 5.3.6, 5.3.7, 5.3.11 opgenomen verboden. Aan de ontheffing worden de voorschriften verbonden die de hoogst mogelijke vorm van bescherming voor de kwaliteit van het grondwater bieden.
2. In aanvulling op de gegevens bedoeld in artikel 9.9, tweede lid, vermeldt de aanvrager in de aanvraag om ontheffing het algemeen belang dat met de uitvoering van de activiteit is gediend.
3. Gedeputeerde staten stellen naast de in artikel 9.11 genoemde organen de inspecteur en het drinkwaterbedrijf in de gelegenheid advies uit te brengen naar aanleiding van de aanvraag om ontheffing en naar aanleiding van het voornemen een beschikking te geven op grond van artikel 9.6 of 9.7

Artikel 5.4.5 (mogelijkheid tot afwijken van instructies)

1. Indien in een bijzonder geval het algemeen belang de uitvoering van een activiteit noodzakelijk maakt en de verplichting van de artikel 5.3.2, tweede lid tot het verbinden van voorschriften aan de omgevingsvergunning voor een inrichting daaraan in de weg staat, kan het bevoegd gezag van deze verplichting afwijken. Alsdan worden aan de vergunning de voorschriften verbonden die de hoogst mogelijke vorm van bescherming voor de kwaliteit van het grondwater bieden.

2. Het bevoegd gezag stelt de in artikel 9.11 genoemde organen, de inspecteur en het drinkwaterbedrijf in de gelegenheid advies uit te brengen naar aanleiding van het voornemen om toepassing te geven aan het eerste lid.

HOOFDSTUK 6 BESCHERMING AARDKUNDIGE MONUMENTEN

Artikel 6.1 (aanwijzing aardkundige monumenten)

1. Als gebieden waarvoor regels gelden ter bescherming van de aardkundige monumenten, zijn aangewezen:
   a. Duin:
      1) Westelijke Kuststrook Texel;
      2) duinen tussen Den Helder en Petten, Zwanenwater;
      3) duingebied van Schoorl en Bergen;
      4) duingebied Noord-Kennemerland, Bergen-Egmond;
      5) duingebied Egmond - Wijk aan Zee;
      6) duinen Nationaal Park Zuid-Kennemerland, Amsterdamse Waterleidingduinen;
   b. Stuwwal:
      7) Oude land van Texel;
      8) Het eiland Wieringen;
      9) Stuwwallengebieden van het Gooi;
   c. Rivier:
      10) Waver, Vecht en Aetsveldsche polder;
   d. Veen:
      11) <vervallen>;
      12) Alkmaardermeer en Uitgeestermeer;
      13) Naardermeer;
   e. Zee:
      14) Oude Veer en Anna Paulownapolder;
      15) Buitendijkse zandplaten;
      16) Benningbroek West;
      17) Strandwal Spaarnwoude –Haarlemmerliede.
2. De aardkundige monumenten zijn op de bij deze verordening behorende kaarten als zodanig aangegeven en toegelicht.

Artikel 6.2 (zorgplicht)

1. Ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten de kwaliteit van een aardkundig monument kan worden geschaad, is verplicht dergelijk handelen achterwege te laten - behoudens voor zover dat ingevolge de bepalingen van dit hoofdstuk uitdrukkelijk is toegestaan - dan wel, indien dat achterwege laten redelijkerwijs niet kan worden gevergd, alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd teneinde die schade te voorkomen, dan wel indien die schade niet kan worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.
2 In geval van een aantasting of een direct dreigende aantasting, behoort tot de maatregelen bedoeld in het eerste lid, in ieder geval dat degene die de werkzaamheden verricht of doet verrichten, terstond gedeputeerde staten informeert.
3. Het eerste en tweede lid zijn niet van toepassing voor zover artikel 1.1a, van de wet van toepassing is.

Artikel 6.3 (verbod behoudens ontheffing)

1. Het is verboden in of op een in artikel 6.1 genoemd aardkundige monument, handelingen te verrichten, die het aardkundig monument kunnen aantasten.
2. Onder de in het eerste lid genoemde handelingen, worden in ieder geval begrepen:
   a. Betreden met voertuigen met hoge wiellasten (>40kN) en hoge bandspanningen (200kPA (2 bar)) die ondergrondverdichting veroorzaken;
   b. installeren van bodemenergiesystemen;
   c. ontgronden, egaliseren en afgraven voor commerciële doeleinden;
   d. ondergrondse infrastructuur;
   e. permanente peilverlagingen;

f. storten op of in de bodem of het bedrijven van een stortplaats;
g. graven;
h. natuurbouwprojecten, niet vallend onder de projecten als genoemd in artikel 6.5, eerste lid, onderdeel c.

3. Gedeputeerde staten kunnen ontheffing verlenen van het verbod als bedoeld in het eerste lid indien naar hun oordeel het aardkundig monument door de beoogde handeling minimaal zal worden aangetast.
4. Onverminderd het derde lid kunnen gedeputeerde staten voor zover sprake is van zwaarwegende maatschappelijke belangen, ontheffing verlenen van het verbod om handelingen te verrichten als bedoeld in het eerste lid.
5. Onder een zwaarwegend maatschappelijk belang als bedoeld in het vierde lid wordt in ieder geval verstaan een aangelegenheid van nationale veiligheid of nationale en regionale infrastructuur, waarbij uit onderzoek is gebleken dat er geen alternatieve locaties of tracés buiten het aardkundig monument voorhanden zijn en waarvoor geldt dat, bij onontkoombaarheid van de aantasting, deze zo minimaal mogelijk is.

Artikel 6.4 (vrijstelling)

1. De volgende activiteiten worden vrijgesteld van het verbod als bedoeld in artikel 6.3, lid 1:
   a. Bebouwing en activiteiten binnen een bouwvlak toegestaan op grond van een onherroepelijk geworden bestemmingsplan;
   b. Particuliere tuinaanleg op een bebouwd perceel;
   c. Onderhoud en revisie aan bestaande boven- en ondergrondse infrastructuur;
   d. Agrarische activiteiten op agrarische percelen;
   e. Installeren, reviseren en onderhoud van winmiddelen binnen het AM ten behoeve van de openbare drinkwatervoorziening en noodvoorzieningen;
   f. Wettelijk verplicht bodemonderzoek en -sanering.
2. Artikel 6.3, eerste en tweede lid, zijn niet van toepassing op aardkundige monumenten op Texel in de woonkernen Den Hoorn, Den Burg, De Waal, Oosterend en Oost.

Artikel 6.5 (melding)

1. Voor handelingen, die bijdragen aan de instandhouding van het Aardkundig Monument, welke opgenomen zijn in een door gedeputeerde staten goedgekeurd 'Beheerplan' voor het gebied waar het AM onderdeel van is, kan worden volstaan met het indienen van een melding bij gedeputeerde staten; het betreft in elk geval de volgende handelingen:
   a. dynamisch duin- en kustbeheer;
   b. grondverzet;
   c. natuurbouwprojecten ten behoeve van de instandhouding van het aardkundig monument.
2. De melding wordt uiterlijk 4 weken vóór aanvang van de handelingen als bedoeld in het eerste lid ingediend.

Artikel 6.6 (voorschriften en procedure)

1. Aan de ontheffing, bedoeld in artikel 6.3 derde of vierde lid, kunnen voorschriften worden verbonden in het belang van de bescherming of instandhouding van het aardkundig monument.
2. Op de voorbereiding van een beschikking op een aanvraag om ontheffing, dan wel tot wijziging of intrekking van een ontheffing, is afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht van toepassing.

HOOFDSTUK 7. BODEMSANERING

Artikel 7.1.1 (begripsbepalingen)
In dit hoofdstuk wordt verstaan onder:
a. saneringsplan: een plan als bedoeld in artikel 39, eerste lid, van de Wet bodembescherming;
b. evaluatieverslag: een verslag als bedoeld in artikel 39c, eerste lid, van de Wet bodembescherming;
c. nazorgplan: een nazorgplan als bedoeld in artikel 39d van de Wet bodembescherming.

Artikel 7.1.2 (wijze van melden)
1. Het rapport van het nader onderzoek als bedoeld in artikel 29 van de Wet bodembescherming, het saneringsplan, het evaluatie-verslag, het nazorgplan en de melding als bedoeld in artikel 28, eerste lid, van de Wet bodembescherming worden met de daarbij behorende stukken in viervoud bij gedeputeerde staten ingediend, waarbij gebruik wordt gemaakt van een door gedeputeerde staten vastgesteld formulier.
2. Voor de melding, bedoeld in artikel 28 eerste lid, van de Wet bodembescherming wordt op het formulier als bedoeld in het eerste lid in aanvulling op de gegevens bedoeld in artikel 28, tweede lid, van de Wet bodembescherming in ieder geval vermeld:
    a. Het adres, de kadastrale aanduiding en de ligging van het grondgebied waarop de verontreiniging zich bevindt;
    b. De naam en het adres van degene die een zakelijk of een persoonlijk recht .heeft op het grondgebied, bedoeld onder a, alsmede van de gebruiker daarvan;
    c. De naam en het adres van degene in wiens opdracht de sanering zal plaatsvinden dan wel handelingen zullen worden verricht ten gevolge waarvan de verontreiniging van de bodem wordt verminderd of verplaatst.

Artikel 7.1.3 (inhoud saneringsplan)
1. Onverminderd het bepaalde in artikel 39, eerste lid, van de Wet bodembescherming worden in het saneringsplan de volgende gegevens vermeld:

    A. Algemene gegevens
    1°. het adres, de kadastrale aanduiding en de ligging van het grondgebied waarop de verontreiniging zich bevindt;
    2°. een kadastrale kaart, welke ten hoogste dertien weken voor de indiening van het saneringsplan door het kadaster is afgegeven, waarop het geval van verontreiniging is aangegeven;
    3°. een uittreksel van het kadaster waaruit de huidige eigendomssituatie blijkt, welke ten hoogste dertien weken voor de indiening van het saneringsplan door het kadaster is afgegeven;
    4°. het huidige en voorgenomen gebruik van het grondgebied waarop de verontreiniging zich bevindt, alsmede de bestemming die op dit grondgebied rust volgens het vigerende bestemmingsplan;
    5°. de naam en het adres van degene die een zakelijk of een persoonlijk recht heeft op het grondgebied, bedoeld onder 1o, alsmede van de gebruiker daarvan;
    6°. de naam en het adres van degene in wiens opdracht de sanering zal plaatsvinden;
    7°. de naam en het adres van degene die de sanering feitelijk uitvoert;
    8°. een overzicht van de bij de uitvoering van de sanering belanghebbende natuurlijke en rechtspersonen;
    9°. een tijdschema met een planning van de werkzaamheden, waarbij in ieder geval de datum is aangegeven waarop met de sanering naar verwachting zal worden begonnen;
    10°. een specificatie van de bij de uitvoering van de sanering betrokken bedrijven en instanties, voor zover deze ten tijde van het indienen van het saneringsplan bekend zijn;
    11°. een overzicht van de benodigde vergunningen, meldingen en toestemmingen om het werk te kunnen uitvoeren;

12°. indien de sanering in fasen wordt uitgevoerd, als bedoeld in artikel 38, derde lid, van de Wet bodembescherming: de voorgenomen fasering, alsmede de argumentatie om de sanering gefaseerd uit te voeren;
13°. indien een deelsanering wordt uitgevoerd, als bedoeld in artikel 40, eerste lid, van de Wet bodembescherming: de redenen daarvoor.

B. Keuze saneringsvariant
1°. de argumentatie voor de gekozen saneringsvariant met het saneringsdoel.

C. De te nemen maatregelen
1°. een beschrijving van de maatregelen die de sanering mogelijk moeten maken;
2°. een beschrijving van de te treffen (geo)hydrologische en andere technische voorzieningen met de gekozen dimensionering en de invloed hiervan op de omgeving;
3°. een beschrijving van maatregelen die milieuhygienisch ongewenste effecten als gevolg van de sanering voorkomen of zoveel mogelijk beperken;
4°. indien verontreinigde grond zal worden afgegraven of verontreinigd grondwater zal worden onttrokken:
- de te verwachten hoeveelheid af te graven grond dan wel te onttrekken hoeveelheid grondwater;
- indien de grond of het grondwater geheel of gedeeltelijk niet zal worden gereinigd: de redenen daarvoor;
5°. een weergave van de ontgravingscontour en het grondwateronttrekkingssysteem:
- vanuit bovenaanzicht bezien, aangegeven op een kadastrale kaart, welke ten hoogste dertien weken voor de indiening van het saneringsplan door het kadaster is afgegeven;
- vanuit zijaanzicht bezien;
6°. gegevens over de kwaliteit en kwantiteit van de eventueel te gebruiken aanvulgrond;
7°. gegevens over de bestemming van overige verontreinigde stoffen die, naast de verontreinigde grond, vrijkomen bij de sanering;
8°. een beschrijving van de wijze waarop de voortgang van de grondwatersanering wordt gecontroleerd en hoe over de voortgang wordt gerapporteerd;
9°. een beschrijving van de wijze waarop de milieukundige begeleiding van de sanering plaatsvindt, waartoe in elk geval behoort: het bijhouden van een logboek.

2. Onverminderd het bepaalde in artikel 39, eerste lid, van de Wet bodembescherming kan het vermelden in het saneringsplan van gegevens als bedoeld in het eerste lid achterwege blijven indien:
   a. bij de indiening van het plan wordt aangegeven welke gegevens ontbreken,
   b. daarbij de reden wordt aangegeven waarom die gegevens ontbreken, en
   c. die gegevens niet noodzakelijk zijn voor de beoordeling van het saneringsplan.
3. Het eerste lid is niet van toepassing op een saneringsplan dat betrekking heeft op een sanering van de bodem ten aanzien waarvan artikel 9, vijfde lid, van het Besluit tankstations milieubeheer van toepassing is.

Artikel 7.1.3a (inhoud saneringsplan waterbodem)
1. In een geval als bedoeld in artikel 63c, eerste lid, van de Wet bodembescherming bevat het saneringsplan de gegevens als bedoeld in artikel 6.1.3, eerste lid, alsmede de volgende gegevens:
   a. bij A. Algemene gegevens
      14° de naam en de functie van het oppervlaktewaterlichaam;
      15° de wijze waarop de beheerder van het watersysteem waarin zich de verontreiniging bevindt - voorzover deze niet zelf met de sanering is belast - bij de uitvoering van de sanering wordt betrokken;
   b. bij C. De te nemen maatregelen
      10° de hoeveelheid te verwijderen baggerspecie, onderverdeeld in de hoeveelheid onderhoudsbaggerspecie en de hoeveelheid saneringsbaggerspecie.
2. In een geval als bedoeld in artikel 63c, eerste lid, van de Wet bodembescherming is artikel 6.1.3, tweede lid, van overeenkomstige toepassing.

Artikel 7.1.4 (meldingsplichten)

1. Degene die de sanering feitelijk uitvoert op grond van een saneringsplan waarmee gedeputeerde staten op basis van artikel 39, tweede lid, van de Wet bodembescherming hebben ingestemd, meldt uiterlijk een week voor de feitelijke aanvang van de grondsanering, respectievelijk de grondwatersanering schriftelijk bij gedeputeerde staten de aanvangsdatum van de grondsanering, respectievelijk de grondwatersanering.
2. Indien de grondsanering respectievelijk de grondwatersanering niet zal worden gestart op de overeenkomstig het eerste lid gemelde aanvangsdatum of de overeenkomstig dit lid aangepaste aanvangsdatum, meldt de in het eerste lid bedoelde persoon dit onverwijld schriftelijk aan Gedeputeerde staten, onder opgave van de nieuwe aanvangsdatum. Indien de nieuwe aanvangsdatum op dat moment nog niet bekend is, meldt de in het eerste lid bedoelde persoon de nieuwe aanvangsdatum minimaal twee weken voor deze datum schriftelijk aan gedeputeerde staten.
3. Indien bij de sanering ontgraving van verontreinigde grond plaatsvindt, stelt de in het eerste lid bedoelde persoon uiterlijk twee dagen voorafgaand aan het tijdstip waarop over het hele gebied van de ontgraving de einddiepte bereikt zal worden en tot aanvulling van de ontgraving zal worden overgegaan gedeputeerde staten van dat tijdstip op de hoogte. Bij ontgraving en aanvulling in gedeeltes, geldt voornoemde verplichting tot melding per gedeelte.
4. De in het eerste lid bedoelde persoon meldt de beëindiging van de grondsanering, respectievelijk de grondwatersanering binnen een week na beëindiging van de grondsanering, respectievelijk de grondwatersanering schriftelijk aan gedeputeerde staten.
5. Indien sprake is van een grondsanering, respectievelijk grondwatersanering waarbij door Gedeputeerde staten is ingestemd met een gefaseerde aanpak overeenkomstig artikel 38, derde lid, van de Wet bodembescherming, wordt de beeindiging van iedere afzonderlijke fase op de in het vierde lid beschreven wijze gemeld.
6. Indien de in het eerste lid bedoelde persoon niet degene is die het saneringsplan heeft ingediend, geldt een in het eerste, tweede, vierde en vijfde lid van dit artikel bedoelde verplichting tot melding niet indien degene die het saneringsplan heeft ingediend, die melding overeenkomstig het in het betreffende lid bepaalde heeft gedaan.
7. Indien gedeputeerde staten ten aanzien van de bodem onder oppervlaktewater, voor de inwerkingtreding van de Waterwet, hebben vastgesteld dat er sprake is van een ernstig en spoedeisend geval, zijn de bovengenoemde leden van overeenkomstige toepassing, met uitzondering van het derde lid.

Artikel 7.1.5 (wijziging saneringsplan)

Bij een melding inzake wijziging van het saneringsplan als bedoeld in artikel 39, vierde lid, van de Wet bodembescherming dienen de volgende gegevens te worden verstrekt:

a. alle gegevens die afwijken van het saneringsplan, waarmee gedeputeerde staten op grond van artikel 39, tweede lid, van de Wet bodembescherming hebben ingestemd;
b. de inhoud van de wijziging;
c. de reden van de wijziging;
d. de gevolgen van de wijziging voor de oorspronkelijk beoogde sanerings-doelstelling en de ter uitvoering daarvan te treffen saneringsmaatregelen.

Artikel 7.1.6 (evaluatieverslag)

1. Degene die de bodem heeft gesaneerd dan wel een fase van de sanering heeft uitgevoerd als bedoeld in artikel 38, derde lid, van de Wet bodembescherming biedt uiterlijk dertien weken na beëindiging van de saneringswerkzaamheden het evaluatieverslag aan gedeputeerde staten aan.
2. Onverminderd het bepaalde in artikel 39c, eerste lid, van de Wet bodembescherming worden in het evaluatieverslag de volgende gegevens vermeld:
    a. het adres, de kadastrale aanduiding en de ligging van het grondgebied waarop de verontreiniging zich bevindt;

b. een kadastrale kaart, die de actuele situatie weergeeft, met daarop ingetekend de contour van de bodemverontreiniging en de contour van de uitgevoerde grondsanering, respectievelijk grondwatersanering;
c. een korte omschrijving van de kwaliteit van de bodem voor het uitvoeren van de sanering, waaronder mede begrepen een beschrijving van de aard en omvang van de verontreiniging;
d. gegevens over het verloop van de sanering, waaronder in elk geval: de relevante data van de uitvoering;
e. een beschrijving van de uitvoering van de sanering, voor zover deze wijzigingen betreft van onderdelen van het saneringsplan waarmee is ingestemd, alsmede de reden voor deze wijzigingen, die zijn gemeld ingevolge artikel 39, vierde lid, van de Wet bodembescherming;
f. een beschrijving van de uitvoering van de sanering naar aanleiding van aanwijzingen ingevolge artikel 38, vierde lid, en 39, vijfde lid, van de Wet bodembescherming die een wijziging inhouden van onderdelen van het saneringsplan waarmee is ingestemd;
g. een beschrijving van de getroffen saneringsmaatregelen, waaronder afmetingen van ontgravingen, de analyseresultaten van de controlegrondmonsters, depotmonsters, in- en effluentmonsters en monsters uit waarnemingsfilters;
h. de daadwerkelijk gemaakte saneringskosten, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen de kosten van onderzoek en de kosten van sanering.

3. Indien na de sanering nog verontreiniging in de bodem aanwezig is gebleven: een beschrijving van deze verontreiniging, als bedoeld in artikel 39c, eerste lid, onder b, van de Wet bodembescherming met hierbij een verwijzing naar het nazorgplan, bedoeld in artikel 39d, eerste lid, van de Wet bodembescherming dat op deze verontreiniging ziet en dat tegelijkertijd met het evaluatieverslag wordt ingediend bij gedeputeerde staten.
4. Onverminderd het bepaalde in artikel 39c, eerste lid, van de Wet bodembescherming kan het vermelden in het evaluatieverslag van gegevens als bedoeld in het tweede lid achterwege blijven indien:
   a. bij de indiening van het evaluatieverslag wordt aangegeven welke gegevens ontbreken,
   b. daarbij de reden wordt aangegeven waarom die gegevens ontbreken, en
   c. die gegevens niet noodzakelijk zijn voor de beoordeling van het evaluatieverslag.

Artikel 7.1.7 (nazorgplan)

1. Onverminderd het bepaalde in artikel 39d, eerste en tweede lid, van de Wet bodembescherming worden in het nazorgplan de volgende gegevens vermeld:

A. Algemene gegevens

1° het adres, de kadastrale aanduiding en de ligging van het grondgebied waarop de verontreiniging zich bevindt;
2° een kadastrale kaart, die de actuele situatie weergeeft, met daarop ingetekend de contour van de bodemverontreiniging en de contour van de uitgevoerde grondsanering, respectievelijk grondwatersanering;
3° het huidige en toekomstige gebruik van het grondgebied waarop de verontreiniging zich bevindt, alsmede de bestemming die op dit grondgebied rust volgens het vigerende bestemmingsplan;
4° een overzicht van bij de nazorg betrokken personen en instanties, waartoe in elk geval behoren: naam- en adresgegevens, taken en verantwoordelijkheden;
5° indien een ander dan degene die de bodem heeft gesaneerd in het nazorgplan wordt aangewezen als degene die is belast met de uitvoering van de nazorgmaatregelen: de door betrokken partijen ondertekende contractuele afspraken die gelden en waaruit blijkt dat diegene zich tot de uitvoering hiervan verbindt.

B. Aanvangssituatie

1° een globale beschrijving van de sanering en de reden voor de achtergebleven verontreiniging;
2° een beschrijving van de aard, de omvang, de mate en de ligging van de achtergebleven verontreiniging van de grond en het grondwater, waartoe in elk geval behoort: een kadastrale kaart, die de actuele situatie weergeeft, met daarop de achtergebleven verontreiniging;

3° indien isolerende voorzieningen zijn aangebracht: een beschrijving van de aard van deze voorzieningen, inclusief kaartmateriaal met daarop de ligging van deze voorzieningen (dwarsdoorsnede en bovenaanzicht);
4° indien de restverontreiniging wordt gemonitord: een beschrijving van het monitoringssysteem, inclusief kaartmateriaal met daarop de plaats en filterstelling van de monitoringspeilbuizen (dwarsdoorsnede en bovenaanzicht);
5° een beschrijving van het grondgebied waarop de verontreiniging zich bevindt en haar omgeving, waaronder in ieder geval: de bodemopbouw, de geohydrologie en de aanwezigheid van kwetsbare objecten en activiteiten in de omgeving;
6° een kaart met daarop aangegeven de aanwezige kabels en leidingen in het gebied waar de achtergebleven verontreiniging zich bevindt.

C. Gebruiksbeperkingen
1° indien gebruiksbeperkingen noodzakelijk zijn: een beschrijving van deze beperkingen, met bijbehorend kaartmateriaal (bovenaanzicht);

D. Nazorgmaatregelen
1° de doelstelling van de nazorg;
2° een beschrijving van de nazorgmaatregelen en de nazorgvoorzieningen, alsmede de verwachte levensduur daarvan;
3° indien isolerende voorzieningen zijn aangebracht: een beschrijving van de wijze waarop de aangebrachte isolerende voorzieningen worden beheerd en onderhouden, de wijze en frequentie van de controle op het functioneren van de voorzieningen en de criteria waarmee dit wordt beoordeeld, en de wijze waarop gehandeld wordt als de voorzieningen niet naar behoren functioneren;
4° indien de restverontreiniging wordt gemonitord: een beschrijving van de wijze waarop en de frequentie waarmee de restverontreiniging wordt gemonitord, hoe de resultaten worden geïnterpreteerd, de wijze waarop de monitoringsinstrumenten worden beheerd en onderhouden en hoe gehandeld wordt als de verwachte resultaten niet worden bereikt;
5° een beschrijving van hoe wordt gehandeld bij calamiteiten;
6° een overzicht van de benodigde vergunningen, meldingen en toestemmingen om de nazorg te kunnen uitvoeren.

E. Rapportage en evaluatie
1° de tijdstippen waarop over de resultaten van de nazorg aan het bevoegd gezag verslag wordt gedaan.

F. Financiële aspecten
1° een begroting van de kosten van de nazorgmaatregelen, inclusief de eventueel noodzakelijke vervangingen van de voorzieningen.

2. Onverminderd het bepaalde in artikel 39d, eerste en tweede lid, van de Wet bodembescherming kan het vermelden in het nazorgplan van gegevens als bedoeld in het eerste lid achterwege blijven indien:
   a. bij de indiening van het plan wordt aangegeven welke gegevens ontbreken,
   b. daarbij de reden wordt aangegeven waarom die gegevens ontbreken, en
   c. die gegevens niet noodzakelijk zijn voor de beoordeling van het nazorgplan.

Artikel 7.1.8 (saneringen in opdracht van de provincie)
1. Voordat gedeputeerde staten overgaan tot sanering van een geval van ernstige verontreiniging stellen zij een saneringsplan vast.
2. Nadat gedeputeerde staten de sanering of een fase van de sanering als bedoeld in artikel 38, derde lid, van de Wet bodembescherming van een geval van ernstige verontreiniging hebben uitgevoerd, stellen zij een evaluatieverslag vast.
3. Indien na de uitvoering van de sanering een verontreiniging in de bodem aanwezig is gebleven en in het evaluatieverslag, bedoeld in het tweede lid, is aangegeven dat beperkingen in het gebruik van de bodem

of maatregelen als bedoeld in artikel 39c, eerste lid, onder f, van de Wet bodembescherming noodzakelijk zijn, stellen Gedeputeerde staten een nazorgplan vast.

4. Op de voorbereiding van een beschikking voor de in dit artikel bedoelde saneringen op grond van artikel 29 van de Wet bodembescherming en van een besluit tot vaststelling van een saneringsplan, respectievelijk een evaluatieverslag en een nazorgplan is de in de afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht geregelde procedure van toepassing.
5. Gedeputeerde staten kunnen besluiten dat de in afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht geregelde procedure niet wordt toegepast indien redelijkerwijs kan worden aangenomen dat aan de toepassing van die procedure geen behoefte bestaat.
6. Indien gedeputeerde staten toepassing geven aan het vijfde lid, doen zij hiervan mededeling in een of meer dag-, nieuws- of huis-aan-huisbladen.
7. Met betrekking tot de inhoud van het saneringsplan, respectievelijk het evaluatieverslag en het nazorgplan zijn de artikelen 39, eerste lid, respectievelijk 39c, eerste lid en 39d, tweede lid, van de Wet bodembescherming en de artikelen 6.1.3, respectievelijk 6.1.6 en 6.1.7 van overeenkomstige toepassing.

Artikel 7.1.9 (nazorgmaatregelen)

1. Afvalzorg Bodemservice B.V. geniet een uitsluitend recht als bedoeld in onderdeel a van artikel 2.24 van de Aanbestedingswet (2012) met betrekking tot afkoop van langdurige nazorgmaatregelen van achtergebleven bodemverontreiniging.
2. Indien na sanering door of namens de provincie verontreiniging in de bodem is achtergebleven en hierop nazorgmaatregelen noodzakelijk zijn die op basis van langdurige afkoopafspraken door of namens de provincie worden uitgevoerd of van de provincie worden overgenomen, worden deze maatregelen onder voorwaarden opgedragen aan Afvalzorg Bodemservice BV.

HOOFDSTUK 7a ONTGASSEN

Artikel 7a.1 (begripsbepaling)
In dit hoofdstuk wordt verstaan onder:

a. ADN: Europees Verdrag inzake het internationale vervoer van gevaarlijke goederen over de binnenwateren (Trb. 2001, 67);
b. binnenschip: schip als bedoeld in artikel 1, eerste lid, van de Binnenvaartwet;
c. vaarweg: voor het openbaar verkeer met schepen openstaand water in de zin van artikel 1.01, onder D, onder 5°, van het Binnenvaartpolitiereglement;
d. ladingtank: tank vast verbonden met een binnenschip waarvan de wanden hetzij door de scheepsromp zelf, hetzij door van de scheepsromp onafhankelijke wanden zijn gevormd;
e. restladingdamp: damp die na het lossen in de ladingtank achterblijft;
f. stoffen: chemische elementen, verbindingen daarvan dan wel mengsels van die elementen of verbindingen;
g. ontgassen: afvoeren van restladingdamp uit een ladingtank waarbij restladingdampen terechtkomen in de open lucht;
h. schipper: persoon als bedoeld in artikel 1.2.1 van deel 1 van het ADN;
i. vervoerder: de onderneming, bedoeld in 1.2.1 van deel 1 van het ADN;
j. UN-nummer: een getal van vier cijfers dat een gevaarlijke stof identificeert tijdens het transport, zoals vastgelegd in de Recommendations on the Transport of Dangerous Goods van de Verenigde Naties.

Artikel 7a.2 (verbod ontgassen)

1. Het is de vervoerder en de schipper verboden een ladingtank met restladingdampen van:
a. benzeen (UN-nummer 1114),
b. ruwe aardolie (UN-nummer 1267) voor zover met meer dan 10% benzeen,
c. aardoliedestillaten N.E.G. met meer dan 10% benzeen of aardolieproducten N.E.G met meer dan 10% benzeen (UN 1268),
d. brandstof voor straalvliegtuigen met meer dan 10% benzeen (UN 1863),
e. brandbare vloeistoffen, N.E.G. met meer dan 10% benzeen (UN 1993), of
f. koolwaterstoffen, vloeibaar met meer dan 10% benzeen (UN 3295)
vanaf een binnenschip varend te ontgassen.
2. Door Gedeputeerde Staten kunnen andere stoffen dan genoemd in het eerste lid aanwijzen waarop het in dat lid bepaalde van overeenkomstige toepassing is, indien dit in het belang van de bescherming van het milieu is of deze stoffen gezondheidsschadelijke eigenschappen bevatten.

Artikel 7a.3 (minimumconcentratie restladingsdampen)

1. Van een restladingsdamp als bedoeld in artikel 7a.2, eerste lid, is sprake bij een concentratie van die damp groter dan of gelijk aan 10% van de onderste explosiegrens van de desbetreffende stof.
2. Gedeputeerde Staten zijn bevoegd het percentage, genoemd in het eerste lid, te verlagen.

Artikel 7a.4 (voorafgaande belading)
Het verbod, bedoeld in artikel 7a.2, eerste lid, is niet van toepassing indien kan worden aangetoond dat de drie voorafgaande ladingen in de desbetreffende ladingtank niet bestonden uit stoffen als genoemd in artikel 7a,2, eerste lid, dan wel indien kan worden aangetoond dat de desbetreffende ladingtank bij de voorafgaande belading voor meer dan 95% gevuld was met een andere stof dan vermeld in artikel 7a.2, eerste lid, of aangewezen krachtens het tweede lid van dat artikel.

Artikel 7a.5 (veiligheidsredenen)
Het verbod, bedoeld in artikel 7a.2, eerste lid, is niet van toepassing, wanneer het ontgassen plaatsvindt:

a. om redenen van drukverevening die om redenen van veiligheid moet plaatsvinden;
b. tijdens of na een calamiteit met het binnenschip, indien het ontgassen om redenen van veiligheid noodzakelijk is.

Artikel 7a.6 (overeenkomstige toepassing)
Het bepaalde in de artikelen 7a.3, 7a.4 en 7a.5 is van overeenkomstige toepassing voor zover sprake is van een stof als bedoeld in artikel 7a.2, tweede lid.

Artikel 7a.7 (vrijstelling)
Gedeputeerde Staten kunnen vrijstelling verlenen van het verbod, gesteld in artikel 7a.2, eerste lid, voor daarbij aan te geven categorieën van gevallen.

Artikel 7a.8 (ontheffing)
Gedeputeerde Staten kunnen met inachtneming van artikel 7a.6 ontheffing verlenen van het verbod, gesteld in artikel 7a.2, eerste lid.

Artikel 7a.9 (nadere regels)
Gedeputeerde Staten kunnen nadere regels stellen met betrekking tot de in dit hoofdstuk geregelde onderwerpen.

HOOFDSTUK 8 Aanwijzing industrieterreinen van regionaal belang

Artikel 8.1 (aanwijzing industrieterreinen van regionaal belang)
Als industrieterreinen van regionaal belang als bedoeld in artikel 163, tweede lid, van de Wet geluidhinder zijn aangewezen de volgende gezoneerde industrieterreinen:

a. Westpoort gelegen in de gemeente Amsterdam;
b. Zaandammer- en Achtersluispolder gelegen in de gemeente Zaanstad;
c. IJmond gelegen in de gemeenten Velsen, Beverwijk en Heemskerk;
d. Schiphol-Oost gelegen in de gemeente Haarlemmermeer, en
e. De Pijp gelegen in de gemeente Beverwijk.

HOOFDSTUK 9 ONTHEFFINGEN EN OMGEVINGSVERGUNNINGEN

Artikel 9.1
Van de bepalingen van deze verordening en van de daarvan deel uitmakende bijlagen kan een ontheffing als bedoeld in artikel 1.3 van de wet worden verleend voor zover dat bij die bepalingen is aangegeven. Dit hoofdstuk is van toepassing op de totstandkoming van de beschikking op de aanvraag tot het geven van een ontheffing en van de beschikking tot wijziging of intrekking van een ontheffing. Bij het verplicht aanhaken van een ontheffing bij de omgevingsvergunning, is dit hoofdstuk eveneens van toepassing.

Artikel 9.2
1. Het bevoegd gezag houdt bij de beslissing op de aanvraag om ontheffing in ieder geval rekening met:
   a. het voor hem geldende milieubeleidsplan;
   b. de richtwaarden voor de onderdelen van het milieu, waarvoor de gedraging waarvoor ontheffing wordt gevraagd, gevolgen kan hebben, voor zover de verplichting om daarmee rekening te houden is vastgelegd in hoofdstuk 4.
2. Het bevoegd gezag neemt bij de beslissing op de aanvraag om ontheffing, en indien van toepassing een omgevingsvergunning, in ieder geval in acht de grenswaarden voor de onderdelen van het milieu, waarvoor de gedraging waarvoor ontheffing wordt gevraagd, gevolgen kan hebben, voor zover de verplichting tot het in acht nemen daarvan is vastgelegd in hoofdstuk 4.

Artikel 9.3
1. Een ontheffing, en indien van toepassing een omgevingsvergunning, kan worden verleend, indien het belang dat beschermd wordt door de bepaling waarvan ontheffing, en indien van toepassing een omgevingsvergunning is verleend, zich daartegen niet verzet.
2. De ontheffing, en indien van toepassing een omgevingsvergunning, wordt geweigerd indien door het stellen van voorschriften niet voldoende kan worden tegemoet gekomen aan het belang dat beschermd wordt door de bepaling waarvan ontheffing, en indien van toepassing een omgevingsvergunning, wordt gevraagd.
3. De ontheffing, en indien van toepassing een omgevingsvergunning, wordt in ieder geval geweigerd, indien verlening daarvan niet in overeenstemming zou zijn met hetgeen overeenkomstig artikel 9.2, tweede lid, in acht moet worden genomen.

Artikel 9.4
1. Aan een ontheffing, en indien van toepassing een omgevingsvergunning, worden de voorschriften verbonden die nodig zijn ter bescherming van het belang dat beschermd wordt door de bepaling waarvan ontheffing of een omgevingsvergunning wordt verleend.
2. Met betrekking tot de ontheffing, en indien van toepassing een omgevingsvergunning, en de hieraan te verbinden voorschriften zijn de artikelen 2.22, eerste en vijfde lid, en tweede lid juncto artikel 2.14, eerste lid, onder a, onder 5◦, van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht en 5.5, eerste, vierde en vijfde lid, 5.7, tweede en vijfde lid, en 5.9 van het Besluit omgevingsrecht van overeenkomstige toepassing.

Artikel 9.5
Een ontheffing, en indien van toepassing een omgevingsvergunning, geldt voor degene aan wie zij is verleend en voor zijn rechtsopvolgers, tenzij bij de ontheffing, en indien van toepassing een omgevingsvergunning, anders is bepaald.

Artikel 9.6
1. Op aanvraag van de houder van een ontheffing en indien van toepassing een omgevingsvergunning kan het bevoegd gezag voorschriften, die aan de ontheffing en omgevingsvergunning zijn verbonden, wijzigen, aanvullen of intrekken, dan wel alsnog voorschriften aan de ontheffing en de omgevingsvergunning verbinden.
2. Het bevoegd gezag kan –anders dan op aanvraag van de houder- voorschriften die aan een ontheffing, en indien van toepassing een omgevingsvergunning, zijn verbonden, wijzigen, aanvullen of intrekken,

dan wel alsnog voorschriften aan een ontheffing en een omgevingsvergunning verbinden in het belang dat beschermd wordt door de bepaling waarvan ontheffing en een omgevingsvergunning is verleend.

Artikel 9.7

1. Het bevoegd gezag kan een ontheffing, en indien van toepassing een omgevingsvergunning, geheel of gedeeltelijk intrekken op aanvraag van de houder van de ontheffing en omgevingsvergunning, indien het belang dat beschermd wordt door de bepaling waarvan ontheffing of de bepaling waarvoor een omgevingsvergunning is verleend, zich daartegen niet verzet.
2. Het bevoegd gezag kan – anders dan op aanvraag van de houder- een ontheffing, en indien van toepassing een omgevingsvergunning, geheel of gedeeltelijk intrekken indien:
    a. het gebruik maken van de ontheffing of de omgevingsvergunning ontoelaatbaar nadelige gevolgen heeft voor het belang dat beschermd wordt door de bepaling waarvan ontheffing of waarvoor een omgevingsvergunning is verleend, en toepassing van artikel 9.6 redelijkerwijs daarvoor geen oplossing biedt;
    b. gedurende drie jaar geen handelingen zijn verricht met gebruikmaking van de ontheffing of omgevingsvergunning;
    c. bij de ontheffing is bepaald dat zij niet geldt voor de rechtsopvolgers van degene aan wie zij is verleend: de houder van de ontheffing niet meer degene is die de gedraging waarvoor ontheffing is verleend, uitvoert;
    d. indien het belang dat beschermd wordt door de bepaling waarvan ontheffing, en indien van toepassing een omgevingsvergunning, dat vereist.

Artikel 9.8

Met betrekking tot de totstandkoming van een beschikking op grond van artikel 9.6 of 9.7 zijn artikel 1.3, derde lid, van de wet en de artikelen 9.2 tot en met 9.4 van overeenkomstige toepassing.

Artikel 9.9

1. Een aanvraag om een ontheffing, en indien van toepassing een omgevingsvergunning, op de voorbereiding waarvan de procedure van afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht van toepassing is, wordt in vijfvoud ingediend bij het bevoegd gezag. Een aanvraag om een ontheffing van, of een omgevingsvergunning voor, een of meer verboden, vervat in hoofdstuk 9, wordt in zevenvoud ingediend. Andere aanvragen worden in drievoud ingediend, tenzij in deze verordening anders is bepaald.
2. Een aanvraag bevat in ieder geval:
    a. een beschrijving van de gedraging waarvoor een ontheffing, en indien van toepassing een omgevingsvergunning, wordt verzocht, daaronder begrepen gegevens omtrent constructie, afmetingen en het gebruik van installaties of andere werken;
    b. een of meer kaarten op een zodanige schaal dat een duidelijk beeld wordt verkregen van de plaats waar de gedraging zal plaatsvinden;
    c. een opgave van de hoeveelheid, de aard en de samenstelling van stoffen ten aanzien waarvan redelijkerwijs kan worden aangenomen dat deze van belang zijn voor de nadelige gevolgen voor het milieu die de gedraging kan veroorzaken, alsmede van de te verwachten emissies.

Artikel 9.10

1. Indien afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht van toepassing is met betrekking tot de totstandkoming van de beschikking op de aanvraag om een ontheffing, en indien van toepassing een omgevingsvergunning, stelt het bevoegd gezag in de gelegenheid advies uit te brengen over het ontwerp van de beschikking op de aanvraag:
    a. burgemeester en wethouders van de gemeente waarin de gedraging waarvoor ontheffing of een omgevingsvergunning wordt gevraagd, plaatsvindt of zal plaatsvinden, in gevallen waarin deze niet het bevoegd gezag zijn, of
    b. gedeputeerde staten, in gevallen waarin ontheffing of een omgevingsvergunning wordt gevraagd voor een gedraging die plaats vindt of zal plaatsvinden in een milieubeschermingsgebied, en deze niet het bevoegd gezag zijn.

2. Het eerste lid is van overeenkomstige toepassing ten aanzien van het voornemen een beschikking te nemen als bedoeld in artikel 9.6 of 9.7.

Artikel 9.11
In het geval een aanvraag om ontheffing, en indien van toepassing een omgevingsvergunning, of een voornemen een beschikking te geven op grond van
artikel 9.6 of 9.7, betrekking heeft op een in hoofdstuk 5 gesteld verbod, stelt het bevoegd gezag
a. de inspecteur,
b. burgemeester en wethouders van de gemeente waarin de gedraging waarvoor ontheffing wordt gevraagd, plaatsvindt of zal plaatsvinden, en
c. de grondwateronttrekker
in de gelegenheid advies uit te brengen naar aanleiding van die aanvraag respectievelijk over dat voornemen.

HOOFDSTUK 10. VERGOEDING VAN KOSTEN EN SCHADE

Artikel 10.1
Dit hoofdstuk is van toepassing op de totstandkoming van beschikkingen van Gedeputeerde staten ingevolge artikel 4.2 en ingevolge artikel 4.3 van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht met betrekking tot de vergoeding van kosten of schade door het van toepassing worden van bepalingen van deze verordening.

Artikel 10.2
De aanvraag om vergoeding van kosten of schade bevat ten minste de volgende gegevens:
a. de bepalingen van deze verordening door het van toepassing worden waarvan de aanvrager zich voor kosten ziet gesteld, dan wel schade lijdt;
b. de aard en de omvang van de kosten dan wel de schade;
c. de wijze waarop de kosten dan wel de schade naar het oordeel van de verzoeker dienen te worden vergoed en, zo een vergoeding in geld wordt gewenst, het bedrag dat naar zijn oordeel voor vergoeding in aanmerking komt.

Artikel 10.3
1. Gedeputeerde staten kunnen deskundigen aanwijzen die zijn belast met het adviseren inzake het geven van een beschikking als bedoeld in artikel 10.2.
2. Gedeputeerde staten kunnen het advies inwinnen van de in het eerste lid bedoelde deskundigen omtrent een aanvraag om vergoeding of omtrent het voornemen tot een toekenning daarvan uit eigen beweging.
3. Indien toepassing wordt gegeven aan het tweede lid, wordt de aanvrager van de beschikking in de gelegenheid gesteld aan die deskundigen zijn aanvraag toe te lichten. Indien gedeputeerde staten voornemens zijn uit eigen beweging een beschikking te geven, wordt degene tot wie de beschikking zal zijn gericht, in de gelegenheid gesteld zijn opvattingen omtrent het voornemen aan de deskundigen kenbaar te maken.
4. Indien de aanvraag om vergoeding of het voornemen tot de toekenning daarvan uit eigen beweging betrekking heeft op kosten dan wel schade door het van toepassing worden van bepalingen van hoofdstuk 5, en deskundigen zijn aangewezen die zijn belast met het adviseren inzake de toekenning van die vergoeding, wordt de betrokken grondwateronttrekker in de gelegenheid gesteld zijn opvattingen over die aanvraag of dat voornemen aan die deskundigen kenbaar te maken.
5. De deskundigen brengen advies uit inzake:
    a. de vraag of de kosten zijn gemaakt, dan wel de schade is geleden door het van toepassing worden van bepalingen van deze verordening;
    b. de omvang van de kosten dan wel de schade;
    c. de vraag of de kosten dan wel de schade niet of niet geheel ten laste van de benadeelde behoren onderscheidenlijk behoort te blijven;
    d. de vraag in hoeverre op een andere wijze in een redelijke vergoeding is of kan worden voorzien;
    e. de vraag of er aanleiding is voor maatregelen of voorzieningen waardoor de kosten dan wel de schade, anders dan door een vergoeding in geld, kunnen onderscheidenlijk kan worden beperkt of ongedaan gemaakt;
    f. de hoogte van de toe te kennen vergoeding.
6. De deskundigen brengen hun advies zo snel mogelijk uit aan gedeputeerde staten, doch in elk geval binnen dertien weken na ontvangst van het verzoek om advies. Gedeputeerde staten zenden een afschrift van het advies aan degene tot wie de beschikking zal zijn gericht, en in een geval als bedoeld in het vierde lid, tevens aan de grondwateronttrekker. Gedeputeerde staten vermelden daarbij de termijn waarbinnen zij hun opvattingen omtrent het advies aan hen kenbaar kunnen maken.

Artikel 10.4
Indien geen toepassing is gegeven aan artikel 10.3, tweede lid, en de aanvraag om vergoeding of het voornemen tot de toekenning daarvan uit eigen beweging betrekking heeft op kosten dan wel schade door het van toepassing worden van bepalingen van hoofdstuk 5, stellen gedeputeerde staten de betrokken

grondwateronttrekker in de gelegenheid zijn zienswijze naar voren te brengen voordat zij hieromtrent een beslissing nemen.

Artikel 10.5

1. Indien het gezag als bedoeld in artikel 4.2, eerste lid van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht, gedeputeerde staten verzoekt in te stemmen met de toekenning van een vergoeding van kosten dan wel schade door het aan een omgevingsvergunning voor een inrichting verbinden van voorschriften, waarvan de inhoud is aangegeven in hoofdstuk 4, 5 of 6, gaat dat verzoek tenminste vergezeld van:
   a. indien dat gezag een aanvraag om een vergoeding heeft ontvangen: een afschrift van die aanvraag en de daarbij gevoegde stukken;
   b. indien de grondwateronttrekker schriftelijk zijn opvattingen over de aanvraag of het voornemen om een vergoeding toe te kennen heeft kenbaar gemaakt: een afschrift van die opvattingen;
   c. indien dat gezag een advies van deskundigen als bedoeld in artikel 4.2, derde lid van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht heeft ingewonnen: een afschrift van dat advies;
   d. het ontwerp van de beschikking houdende de toekenning van een vergoeding, dan wel, indien dat gezag de beschikking reeds heeft gegeven: een afschrift van die beschikking.
2. Indien bij het verzoek niet een afschrift van de opvattingen van de grondwateronttrekker is gevoegd, stellen gedeputeerde staten hem in de gelegenheid zijn zienswijze over het verzoek naar voren te brengen.
3. Gedeputeerde staten geven de beschikking op het verzoek om instemming uiterlijk vier maanden na ontvangst van dat verzoek, of, indien toepassing wordt gegeven aan artikel 10.3, tweede lid, binnen zeven maanden na ontvangst van het verzoek.

HOOFDSTUK 11 HANDHAVING

Artikel 11.1

1. Een gedraging in strijd met een voorschrift dat is verbonden aan een krachtens deze verordening verleende vergunning of ontheffing, is verboden.
2. Een gedraging in strijd met een krachtens artikel 39, tweede lid, van de Wet bodembescherming gegeven beschikking omtrent het saneringsplan en de daaraan verbonden voorwaarden, alsmede een gedraging in strijd met op grond van artikel 27, tweede lid, van de Wet bodembescherming gegeven aanwijzingen dan wel in strijd met op grond van artikel 37, derde lid, van de Wet bodembescherming vastgestelde tijdelijke beveiligingsmaatregelen, is verboden.

Artikel 11.2

Een gedraging in strijd met
a. artikel 3.2.3, eerste lid, 4.1.4, eerste lid, 5.1.3, eerste lid, 6.2, eerste lid, 7.1.4, 7.1.6 of 7a.2, eerste lid;
b. een verbodsregel uit hoofdstuk 4, 5 of 6;
c. een krachtens artikel 39, tweede lid, van de Wet bodembescherming gegeven beschikking omtrent het saneringsplan en de daaraan verbonden voorwaarden;
d. een op grond van artikel 27, tweede lid, van de Wet bodembescherming gegeven aanwijzing, of
e. een op grond van artikel 37, derde lid, van de Wet bodembescherming vastgestelde beveiligingsmaatregel,
is een strafbaar feit.

HOOFDSTUK 12 SLOT- OVERGANGSBEPALINGEN

Artikel 12.1
De Provinciale milieuverordening Noord-Holland tranche 6a wordt ingetrokken.

Artikel 12.2
Deze verordening treedt in werking op de dag na die van publicatie in het Provinciaal Blad.

Artikel 12.3
Deze verordening wordt aangehaald als: Provinciale Milieuverordening Noord-Holland.

Artikel 12.4 (verleende ontheffingen)
1. Ontheffingen die zijn verleend op grond van artikel 9.4 van deze verordening zoals die gold voor het tijdstip waarop dit artikel in werking is getreden, worden gelijk gesteld aan een ontheffing op grond van hoofdstuk 4.
2. Ontheffingen die zijn verleend op grond van artikel 11.2 van deze verordening zoals die gold voor het tijdstip waarop dit artikel in werking is getreden, worden gelijk gesteld aan een ontheffing op grond van hoofdstuk 6.

Artikel 12.5 (overgangsrecht inrichtingen in waterwingebieden
1. Het in artikel 5.2.1 gestelde verbod tot het in werking hebben van een inrichting in een waterwingebied is niet van toepassing op een inrichting die onmiddellijk voorafgaand aan de inwerkingtreding van artikel 5.2.1 in overeenstemming met de voor die inrichting op dat moment geldende regels van deze verordening in werking is.
2. Ten aanzien van een inrichting als bedoeld in het eerste lid blijven de op dat moment geldende regels van deze verordening van toepassing
    a. voor een inrichting waarvoor een omgevingsvergunning voor een inrichting is verleend: totdat de in het vierde lid bedoelde voorschriften in werking zijn getreden;
    b. voor een inrichting waarvoor geen omgevingsvergunning voor een inrichting is vereist: tot de in het vijfde lid bedoelde dag.
3. Het is verboden een inrichting als bedoeld in het eerste lid of de werking van een dergelijke inrichting te veranderen indien redelijkerwijs moet worden aangenomen dat die verandering naar aard of omvang nadelige gevolgen kan hebben voor de kwaliteit van het grondwater met het oog op de waterwinning.
4. Indien voor een inrichting als bedoeld in het eerste lid een omgevingsvergunning voor een inrichting is verleend, verbindt het bevoegd gezag binnen vier jaar na de inwerkingtreding van dit artikellid aan de vergunning de voorschriften die zijn bedoeld in artikel 5.3.2, tweede lid. Het bevoegd gezag bepaalt daarbij dat de betreffende voorschriften eerst in werking treden met ingang van de eerste dag van het achtste jaar na de inwerkingtreding van dit artikellid, met uitzondering van het voorschrift bedoeld in artikel 5.3.2, tweede lid, aanhef en onder e, 3˚ (tussentijds bodemonderzoek) dat direct in werking treedt als het besluit van het bevoegd gezag in werking treedt. Artikel 5.4.5 is van toepassing.
5. Indien voor een inrichting als bedoeld in het eerste lid geen omgevingsvergunning voor een inrichting is vereist, zijn artikel 5.3.3, tweede tot en met tiende lid, en artikel 5.4.5 van toepassing met ingang van de eerste dag van het achtste jaar na de inwerkingtreding van die artikelen, met uitzondering van het voorschrift bedoeld in artikel 5.3.3, zevende lid, aanhef en onder c, (tussentijds bodemonderzoek) dat direct in werking treedt.

Artikel 12.6 (overgangsrecht activiteiten buiten inrichtingen in waterwingebieden)
Het in artikel 5.2.2, eerste lid, onder b gestelde verbod tot het hebben en gebruiken van een constructie of een werk in een waterwingebied is niet van toepassing op een constructie of een werk die respectievelijk dat onmiddellijk voorafgaand aan de inwerkingtreding van artikel 5.2.2 in overeenstemming met de daarvoor tot op dat moment geldende regels van deze verordening werd gehouden of gebruikt. Indien de constructie of het werk bestaat uit een gebouw, een weg of een andere verharding is artikel 5.3.7 van overeenkomstige

toepassing vanaf het moment dat de constructie of het werk wordt onderworpen aan herstructurering of groot onderhoud.

Artikel 12.7 (overgangsrecht verboden inrichtingen in grondwaterbeschermingsgebieden)

1. Het in artikel 5.3.1 gestelde verbod tot het in werking hebben van een inrichting in een grondwaterbeschermingsgebied is niet van toepassing op een inrichting die onmiddellijk voorafgaand aan de inwerkingtreding van artikel 5.3.1 in overeenstemming met de voor die inrichting tot op dat moment geldende regels van deze verordening in werking is.
2. Artikel 12.6, tweede tot en met vijfde lid, is van toepassing.

Artikel 12.8 (overgangsrecht niet-verboden inrichtingen in grondwaterbeschermingsgebieden)

1. Indien voor een inrichting als bedoeld in artikel 5.3.2 onmiddellijk voorafgaand aan de inwerkingtreding van dat artikel een omgevingsvergunning voor een inrichting van kracht is, verbindt het bevoegd gezag binnen vier jaar na de inwerkingtreding van dat artikel aan de vergunning de in dat artikel bedoelde voorschriften. Het bevoegd gezag bepaalt daarbij dat de betreffende voorschriften eerst in werking treden met ingang van de eerste dag van het achtste jaar na de inwerkingtreding van dat artikel, met uitzondering van het voorschrift bedoeld in artikel 5.3.2, tweede lid, aanhef en onder e, 3˚ (tussentijds bodemonderzoek) dat direct in werking treedt. Artikel 5.4.5 is van toepassing.
2. Artikel 5.3.3 is voor een inrichting die onmiddellijk voorafgaand aan de inwerkingtreding van dat artikel met inachtneming van de op dat moment geldende regels van deze verordening in werking is, van toepassing met ingang van de eerste dag van het achtste jaar na de inwerkingtreding van dat artikel, met uitzondering van het voorschrift bedoeld in artikel 5.3.3, zevende lid, aanhef en onder c (tussentijds bodemonderzoek) dat direct in werking treedt. Voor de inrichting blijven de bedoelde geldende regels van toepassing tot het in de vorige volzin aangegeven tijdstip.

Artikel 12.9 (overgangsrecht activiteiten buiten inrichtingen in grondwaterbeschermingsgebieden)

1. De artikelen 5.3.5, 5.3.7 en 5.3.10 zijn niet van toepassing op een activiteit die onmiddellijk voorafgaand aan de inwerkingtreding van het op de activiteit betrekking hebbende artikel wordt ondernomen in overeenstemming met de voor die activiteit op dat moment geldende regels op grond van deze verordening. Voor de activiteit blijven de bedoelde geldende regels van toepassing.
2. Het in artikel 5.3.6 gestelde verbod met betrekking tot het hebben van een buisleiding is niet van toepassing op een buisleiding die voorafgaand aan de inwerkingtreding van deze bepaling is aangelegd met een ontheffing op grond van artikel 10.3.2.3 van deze verordening zoals die gold voor het tijdstip waarop dit artikel in werking is getreden. Het in artikel 5.3.6 gestelde verbod voor het vervangen, veranderen of verleggen van een buisleiding geldt niet voor een buisleiding als bedoeld in de vorige volzin, indien met een door een deskundige opgestelde risicoanalyse is aangetoond dat de kans op grondwaterverontreiniging door dat vervangen, veranderen of verleggen gelijk blijft of kleiner wordt ten opzichte van de daaraan voorafgaande situatie. Van het voornemen tot het vervangen, veranderen of verleggen van de buisleiding doet degene die de activiteit onderneemt, een melding. Ten aanzien van de melding is artikel 5.4.3 van toepassing.
3. Het in artikel 5.3.9 gestelde verbod met betrekking tot een begraafplaats, een uitstrooiveld en een dierenbegraafplaats geldt niet voor het hebben van een begraafplaats, een uitstrooiveld of een dierenbegraafplaats, die respectievelijk dat onmiddellijk voorafgaand aan de inwerkingtreding van artikel 5.3.9 overeenkomstig de daarvoor op dat moment geldende regels op grond van deze verordening wordt gehouden. Het verbod geldt evenmin voor het uitbreiden van een begraafplaats en een uitstrooiveld als bedoeld in de vorige zin, indien voor die uitbreiding de Inspectierichtlijn Wet op de lijkbezorging van de Inspectie van de Volksgezondheid voor de Milieuhygiëne Staatstoezicht op de Volksgezondheid, laatste druk, in acht wordt genomen, voor zover die richtlijn van belang is voor de kwaliteit van het grondwater met het oog op de waterwinning. Degene die een begraafplaats of een strooiveld uitbreidt, doet daarvan een melding aan gedeputeerde staten. Artikel 5.4.3 is op deze melding van toepassing.

Artikel 12.10 (overgangsrecht lopende vergunning- en ontheffingprocedures)

1. Indien de aanvraag tot het geven, wijzigen of intrekken van een omgevingsvergunning is ingediend of het ambtshalve voornemen daartoe is bekend gemaakt voor het tijdstip waarop dit artikel in werking treedt, blijft het voor dat tijdstip ten aanzien van zodanige vergunningen in deze verordening bepaalde van toepassing tot het tijdstip waarop de beschikking onherroepelijk is geworden. Met betrekking tot een vergunning die met toepassing van de vorige volzin is tot stand gekomen, zijn de artikelen 12.5, 12.7 en 12.8 , van overeenkomstige toepassing.
2. Indien de aanvraag tot het geven, wijzigen of intrekken van een ontheffing op grond van een artikel in hoofdstuk 10, van deze verordening is ingediend of het ambtshalve voornemen daartoe is bekend gemaakt voor het tijdstip waarop dit artikel in werking treedt, blijft het voor dat tijdstip ten aanzien van zodanige ontheffingen en de intrekking daarvan geldende recht van toepassing tot het tijdstip waarop de beschikking onherroepelijk is geworden. Met betrekking tot een ontheffing die met toepassing van de vorige volzin is tot stand gekomen, zijn de artikelen 12.6 en 12.9 van overeenkomstige toepassing.

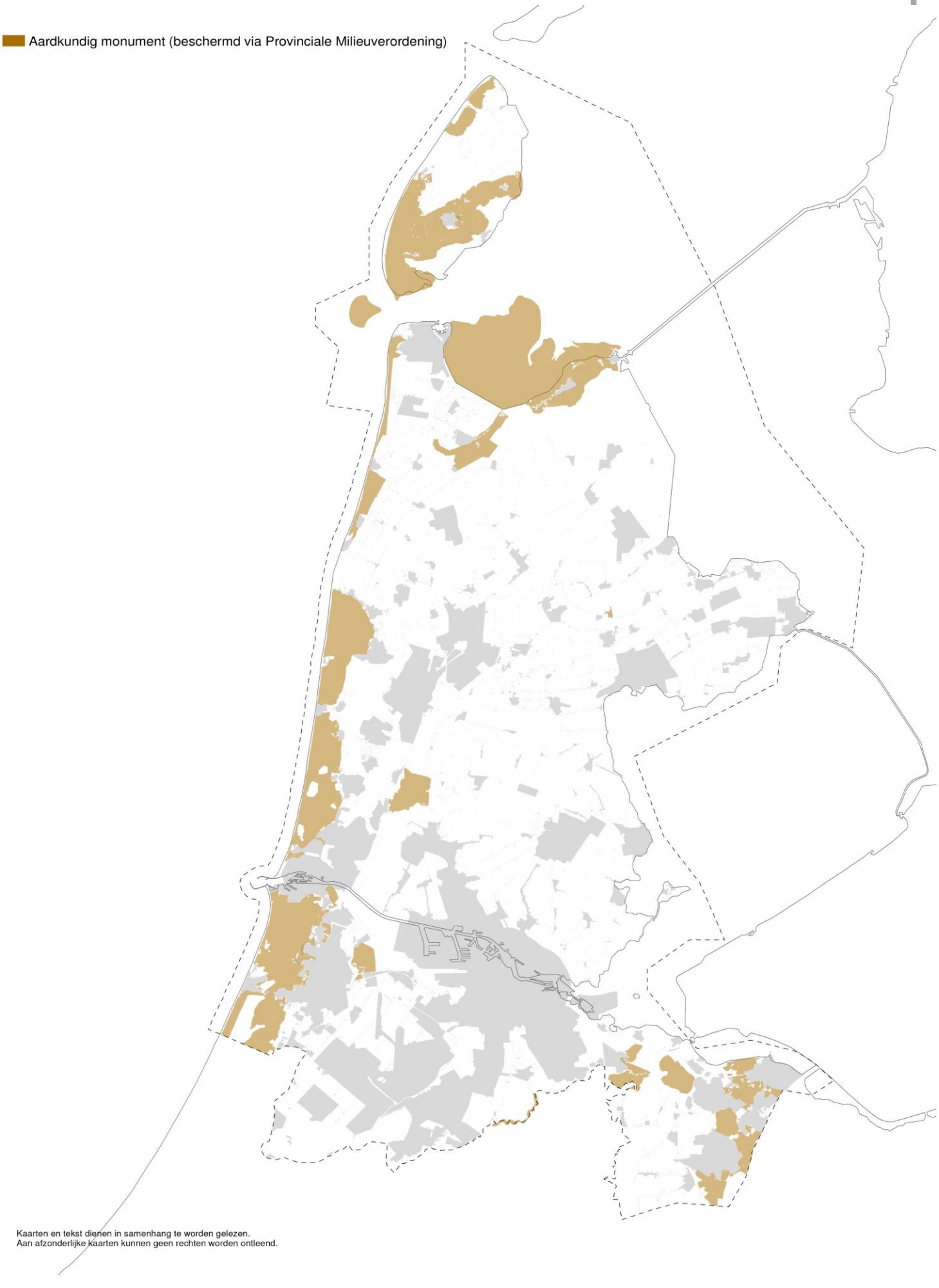

Kaarten en tekst dienen in samenhang te worden gelezen.
Aan afzonderlijke kaarten kunnen geen rechten worden ontleend.

Uitgegeven op *

Namens Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

R.M. Bergkamp, provinciesecretaris.

Provincie
Noord-Holland

POSTBUS 3007 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR Haarlem

INGEKOMEN 29 AUG. 2018

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
W. Cavens
CZ/FIN

Doorkiesnummer (023) 514 4215
cavensw@noord-holland.nl

Betreft: Begroting 2019

Verzenddatum

29 AUG. 2018

Kenmerk 1103442-1103445

Uw kenmerk

Geachte leden,

Hierbij ontvangt u ter besluitvorming de bijgaande statenvoordracht met het bijbehorende ontwerpbesluit, met bijlagen, over de Begroting 2019.

Hoogachtend,
Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
J.W. Remkes

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143
Fax (023) 514 3030

Houtplein 33
Haarlem [2012 DE]
www.noord-holland.nl

Provincie Noord-Holland

2018

VOORDRACHT

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem,

Onderwerp: Begroting 2019

Bijlagen: 2
Begroting 2019 – 2022
Instellingsbesluiten nieuwe reserves
Extra informatie informatieagenda

1. Inleiding

Voor u ligt de begroting en meerjarenraming 2019 – 2022. In deze voordracht vatten wij de belangrijkste aspecten van de begroting samen. In het bijgevoegde ontwerpbesluit vragen wij u de begroting vast te stellen.

2. Nieuwe opzet begroting

In de vergadering van februari 2017 hebben PS aanwijzingen gegeven aan het college voor het opstellen van een gemoderniseerd begrotingsformat. Deze begroting is het eerste document in de planning en control cyclus dat volgens een geactualiseerd format is opgesteld.

Wij zijn blij met wat tot nu toe is bereikt, maar realiseren ons dat we er nog niet zijn. De planning en control-cyclus, waarin we op gestructureerde en heldere wijze integraal rapporteren aan uw Staten over het geheel aan opgaven van onze provincie, blijft onze onverminderde aandacht houden. Wij staan daarbij open voor suggesties en opmerkingen.

Ter informatie bij deze eerste proeve van dit nieuwe format worden hierbij de door PS aangegeven vijf thema's gememoreerd.

Het betrof de volgende thema's:

1. Inzicht in Reserves;
2. Relatie tussen beleidsdoelen en financiën;
3. Standaardteksten van het format;
4. Onderscheid in de P&C documenten;
5. Integraliteit tussen P&C documenten en traceerbaarheid van informatie.

Aanbevelingen en verbetervoorstellen per thema

Bij de aanbevelingen en verbetervoorstellen is uitgegaan van het behoud van de basisstructuur van het format, zoals het gebruik van de doelenboom. Er zijn een aantal elementen toegevoegd en andere zijn samengevoegd.

Thema 1: Inzicht in reserves

- Om het inzicht in reserves te vergroten, wordt voorgesteld een 1 op 1 koppeling te realiseren tussen een reserve en een operationeel doel (1 bestemmingsreserve = 1 operationeel doel);
- Zo mogelijk wordt bij het operationeel doel waar de reserve onder valt, een link naar het bestedingsplan opgenomen.

Uitvoering

De koppeling is gerealiseerd. Hierdoor is nu in één oogopslag inzichtelijk, welk deel van een operationeel doel wordt gedekt uit een reserve, welk deel uit specifieke baten en welk deel ten laste van de algemene middelen komt. Bij sommige doelen zijn twee reserves aanwezig. Dit is alleen het geval als er kapitaallasten uit een reserve worden gedekt. Zodra investeringen gedekt uit reserves zijn gerealiseerd, wordt nog een aantal jaar (meestal 25 jaar voor bijvoorbeeld wegen) de afschrijving gedekt uit de betreffende reserve. Dit bedrag is dan niet meer beïnvloedbaar. Daarom zijn deze reserves apart benoemd als “technische reserves”.

Thema 2: Relatie tussen beleidsdoelen en financiën

- Laat de indeling in kostencategorieën los. Benoem daarentegen (zo nodig) meer operationele doelen, die wel een 1 op 1 relatie hebben tussen geld en inhoud;
- Investeringen benoemen: Kapitaallasten worden in relatie met nieuwe investeringen gebracht. Een prognose van de investeringsomvang en stand van de kredieten kan worden opgenomen.

Uitvoering

Per operationeel doel is het totale budget voor dat operationele doel vermeld. In de tekst per operationeel doel is beschreven, wat er voor dat geld wordt gedaan. Daarnaast zijn vaak meetbare indicatoren vermeld die iets zeggen over het bereiken van het doel. Daar waar indicatoren geen toegevoegde waarde hebben boven de tekst, zijn deze weggelaten.

Thema 3: Standaardteksten van het format

- Ambtelijke technische standaardteksten zijn in het nieuwe format niet meer nodig. Bij ieder operationeel doel wordt beschreven, wat er in het begrotingsjaar gedaan wordt voor het totaalbudget voor dat operationele doel.

Uitvoering

De beschrijvingen bij de operationele doelen geven zo concreet mogelijk weer, wat onze plannen zijn voor 2019. Er zijn geen standaardteksten meer nodig. Wij verwachten dat daardoor de begrotingsteksten ook voor inwoners van Noord-Holland beter leesbaar zijn. Uiteraard zijn de hyperlinks zo veel mogelijk gebleven, zodat doorgeklikt kan worden naar achtergrondinformatie of de laatste stand van zaken.

Thema 4: Onderscheid P&C documenten

- Het onderscheid tussen de zomernota en de kaderbrief blijkt onduidelijk

Uitvoering

Bij de kaderbrief hebben wij duidelijk onderscheid aangebracht tussen de effecten voor het lopende jaar en de nieuwe begroting. In het licht van het nieuwe begrotingsformat beraden wij ons daarnaast over de vraag hoe de informatievoorziening aan Provinciale Staten door middel van de overige P&C-documenten zo goed mogelijk vormgegeven kan worden. Hierbij wordt onder andere nagedacht over de vorm en functie van de zomernota in relatie tot begrotingswijzigingen en de kaderbrief.

Thema 5: Integraliteit tussen de P&C documenten en traceerbaarheid van de informatie

- Voor veel begrotingsprogramma's of beleidsdoelen is een periodieke, overkoepelende nu al nota gebruikelijk. Bij de discussie over dit soort nota's kan desgewenst tevens de discussie gevoerd worden, of dit moet leiden tot wijzigingen in de doelenboom.

Uitvoering

Bij de operationele doelen zijn hyperlinks opgenomen naar de relevante provinciale beleidskaders. Op het moment dat zo'n beleidskader voorligt in uw Staten, kunnen we in gesprek of het wenselijk is ook de doelenboom van de begroting aan te vullen of te wijzigen. In technische zin hebben wij de systemen gereed gemaakt voor toekomstige wijzigingen of aanvullingen van de doelenbomen.

3. Financieel overzicht

Ontwikkeling begrotingssaldo

	2019	2020	2021	2022
Ontwerpbegroting	-427.723	-10.992.422	-22.035.922	-26.353.922
Kaderbrief 2019	429.000	10.205.000	19.165.000	-7.584.000
Mutaties begroting 2019 excl. Dekkingsvoorstellen (Zie tabel hieronder voor specificatie)	6.429.231	10.597.765	10.676.765	11.815.765
Dekking	-6.429.231	-10.597.765	-10.676.765	-2.645.000
Saldo begroting	**0**	**0**	**0**	**-24.767.157 (voordelig)**

Specificatie autonome en exogene mutaties begroting 2019 per operationeel doel

OD		2019	2020	2021	2022
1.1.1	Functioneren van Provinciale Staten faciliteren	195.476	203.000	203.000	203.000
1.2.3	Rijkstaken Commissaris van de Koning uitvoeren	-50.000	-50.000	-50.000	-50.000
2.1.1	Mobiliteitsbeleid opstellen	185.000	145.000	175.000	205.000
2.1.2	Mobiliteitsbeleid uitvoeren	203.000	267.000	727.000	0
2.2.1	Studies voor infrastructuur uitvoeren	489.000	77.000	-479.000	-717.000
2.3.2	OV, wegen en kunstwerken in stand houden	1.005.716	1.887.716	2.291.716	2.428.716
2.3.3	Beheeractiviteiten vaarwegen uitvoeren	-759.444	-2.040.444	-2.394.444	-2.148.444
2.4.1	Netwerkmanagement en verkeerskundig beheer uitvoeren	276.247	-35.753	120.247	120.247
3.1.2	Versterkingsplannen primaire keringen beoordelen en investeren in ruimtelijke kwaliteit	400.000	0	0	0
4.1.1	Luchtkwaliteit verbeteren	22.000	-30.000	-30.000	-30.000
4.1.2	Geluidbelasting bewaken	100.000	200.000	200.000	120.000
4.1.3	Kwaliteit bodem en ondergrond verbeteren	-249.000	0	0	0
4.1.5	VTH-taken uitvoeren en coördineren	659.000	699.000	559.000	529.000
4.2.1	Bijdragen aan Energietransitie	701.000	731.000	770.000	797.000
5.1.1	Omgevingsvisie uitdragen	355.000	-50.000	-50.000	-50.000
5.2.2	Beleid luchthavens uitvoeren	-16.000	-16.000	-16.000	-16.000
5.2.5	Grondbeleid uitvoeren t.b.v. provinciale doelen	-1.112.000	500.000	-190.000	-140.000
5.3.1	Ruimtelijk vestigingsklimaat verbeteren	-3.000.000	0	0	0
6.2.1	NNN en agrarische natuur beheren	962.000	629.000	609.000	-192.000
6.2.3	Uitvoering geven aan de Wet natuurbescherming	305.000	305.000	305.000	305.000
7.3.3	Investeren in behoud van archeologisch erfgoed	30.000	51.000	59.000	397.000
8.1.1	Algemene dekkingsmiddelen beheren (Provinciefonds)	3.946.000	5.365.000	6.161.000	8.355.000
8.1.3	Onvoorzien en overige stelposten beheren (o.a. indexering)	650.246	-235.754	-235.754	-235.754
8.2.2	Bedrijfsvoering realiseren (vnl. cao)	1.511.000	2.376.000	2.370.000	2.363.000
8.3.1	Overige subproducten	-380.000	-380.000	-380.000	-380.000
	Totaal	6.429.241	10.597.765	10.724.765	11.863.765

Een toelichting op deze tabel vindt u in de begroting zelf onder hoofdstuk 4.3

4. Financiële analyse op hoofdlijnen en dekkingsmaatregelen en ontwikkeling algemene reserve

Systematiek provinciefonds

In de meicirculaire van het provinciefonds is een nieuwe werkwijze aangekondigd voor de ramingen van de uitkering vanwege de ruimte onder het plafond van het btw-compensatiefonds. Tot en met uitkeringsjaar 2018 is de werkwijze in de provinciefondscirculaire dat de meerjarenraming van de ruimte onder het plafond van het btw-compensatiefonds in de septembercirculaire wordt bijgesteld voor het lopende jaar en volgende jaren en dat in de meicirculaire daaropvolgend wordt afgerekend over het voorafgaande jaar. De nieuwe werkwijze betekent dat vanaf 2019 in de septembercirculaire alleen de voorlopige afrekening van het huidige jaar wordt verwerkt. Hierdoor wordt het provinciefonds in de meicirculaire (meerjarig) substantieel naar beneden bijgesteld ten opzichte van de ramingen uit voorgaande circulaires. Aangezien alleen het moment van verwerking van de ruimte onder het plafond BCF in de algemene uitkering wijzigt, heeft de nieuwe werkwijze geen gevolgen voor de uiteindelijke omvang van het provinciefonds.

Concreet betekent dit voor de provincie het volgende: Voorheen was in onze raming meerjarig een bedrag opgenomen op basis van de prognose van de ruimte onder het plafond. Vanaf 2019 komt deze ruimte (of evt. tekort) pas ter beschikking in de septembercirculaire.

Op dit moment is nog geen inzicht te geven, op hoeveel extra de uitkering uit het provinciefonds in september 2019 gaat uitkomen op basis van de wijziging van systematiek. In deze begroting is de uitkering naar beneden bijgesteld met de volgende bedragen:

	2019	2020	2021	2022
Bijstelling uitkering uit het Provinciefonds n.a.v. gewijzigde systematiek	3.946.000	5.365.000	6.161.000	8.355.000

Bij ongewijzigd rijksbeleid en realisatie conform de ramingen zouden wij in de septembercirculaire 2019 een voordeel kunnen verwachten van € 3.946.000, in de septembercirculaire 2020 een bedrag van € 5.365.000 etc. In de praktijk zullen deze bedragen uiteraard in de loop van de tijd door diverse oorzaken gaan afwijken.

Omdat een belangrijk deel van de op dit moment begrote tegenvallers wordt veroorzaakt door deze wijziging van systematiek van het provinciefonds, stellen wij voor dit te betrekken bij de oplossing van het hierdoor ontstane tekort.

Dekking vanuit de stelpost macro-economische tegenvallers

Een tweede oorzaak van de ontstane tekorten is het aantrekken van de economie. Daardoor stijgen de bedrijfsvoeringskosten (voornamelijk cao) en zijn bijvoorbeeld de indexeringen hoger dan waarmee eerder rekening is gehouden. Wij stellen daarom voor de stelpost macro-economische tegenvallers in te zetten als volgt:

in miljoenen €	2019	2020	2021	2022
Stand voor mutaties begroting	9,55	10,71	10,71	10,71
Kaderbrief 2019	-9,55	-6,71	0,29	0,29
Dekking begroting 2019	0,00	-4,00	-7,81	-2,65
Restant na begroting 2019	0,00	0,00	3,19	8,36

Algemene reserve

Bij de jaarrekening 2017 hebben wij uw Staten toegezegd rekening te houden met het feit, dat bij de kaderbrief een vrij besteedbaar deel van het rekeningresultaat van € 10,13 miljoen was geraamd. In werkelijkheid ontstond door het treffen van de verliesvoorziening op de lening aan Pallas een tekort van €5,61 miljoen. Het verschil van €15,74 miljoen is onttrokken aan de algemene reserve. Daarnaast willen wij nu voor het resterende tekort dat is ontstaan door de gewijzigde systematiek van het provinciefonds, tijdelijk de algemene reserve inzetten.

Om de hoogte van de algemene reserve niet te veel te laten teruglopen, vinden wij het verstandig maatregelen te treffen deze weer op peil te brengen. Daarvoor doen wij twee voorstellen.

1. Inzetten van het positieve saldo van de begroting 2018, zoals gepresenteerd bij de zomernota. Het positieve saldo bij de zomernota ontstaat voor het overgrote deel door reeds gerealiseerde dividenden en vrijval van stelposten. Het saldo van de zomernota kan daarom worden ingezet om de algemene reserve aan te vullen.
2. Afspraken over de verwachte positieve te ontvangen bijdragen uit het provinciefonds in de septembercirculaires van 2019 t/m 2022. Wanneer definitieve bedragen ter beschikking komen, stellen wij voor dat deze in de jaren 2019 t/m 2022 niet worden ingezet, maar worden gebruikt als compensatie voor de nu ontstane tekorten door deze wijziging van systematiek. Omdat de andere systematiek van het uitbetalen van het provinciefonds geen beleidsmatige verlaging is, maar slechts een andere systematiek van in principe dezelfde bedragen, hebben wij er voldoende vertrouwen in dat wij met deze werkwijze invulling geven aan onze toezegging maatregelen voor te stellen om de onttrekkingen aan de algemene reserve te compenseren.

Mutaties algemene reserve t.b.v. compensatie jaarrekeningtekort en dekking meerjarenraming 2019 - 2022

Te compenseren onttrekkingen aan de algemene reserve	**Bedrag in miljoenen €**	**Bron**
Tekort in kaderbrief omdat jaarrekeningresultaat negatiever was dan waarmee was gerekend	€ 10,13	Voordracht jaarrekening
Resterend negatief saldo jaarrekening	€5,61	Voordracht jaarrekening
Dekking restant tekort begroting 2019 jaarschijf 2019	€6,43	Begroting 2019
Dekking restant tekort begroting 2019 jaarschijf 2020	€5,81	Begroting 2019
Totaal terug te storten (kaderstellend)	**€ 27,98**	

Terugstortingen	**Bedrag in miljoenen €**	**Bron**
Saldo zomernota (definitief bedrag)	€8,54	Zomernota
Verwacht: Alsnog te ontvangen ingeboekte verlaging uitkering provinciefonds 2019 a.g.v. gewijzigde systematiek	€3,95	Begroting 2019
Verwacht: Alsnog te ontvangen ingeboekte verlaging uitkering provinciefonds 2020 a.g.v. gewijzigde systematiek	€5,37	Begroting 2019
Verwacht: Alsnog te ontvangen ingeboekte verlaging uitkering provinciefonds 2021 a.g.v. gewijzigde systematiek	€6,16	Begroting 2019
Verwacht: Alsnog te ontvangen ingeboekte verlaging uitkering provinciefonds 2022 a.g.v. gewijzigde systematiek	€8,36	Begroting 2019
Totaal terug te storten (raming)	**€ 32,38**	

Instellings- en wijzigingsbesluiten nieuwe reserves

Bij de instelling van een nieuwe reserve hoort conform onze financiële verordening een instellingsbesluit. In het instellingsbesluit stellen PS vast, wat het doel, de functie, de looptijd en maximale hoogte is van een reserve en wordt vastgelegd, hoe de besluitvorming over de bestedingen uit de reserve verloopt. PS besluit over het onttrekken en storten in een reserve, tenzij dit in de aangegeven besluitvormingsprocedure in het instellingsbesluit aan GS wordt overgedragen. In deze begroting is uitvoering gegeven aan de wens van PS om reserves 1 op 1 te koppelen aan operationele doelen, om daarmee de inzichtelijkheid te vergroten. Dit betekent dat er een groot aantal nieuwe reserves wordt ingesteld en een aantal reserves wordt gewijzigd. Na

de jaarrekening 2018 zal een aantal reserves worden opgeheven. Al deze verschuivingen gebeuren beleids- en budgetneutraal, het enige doel is het vergroten van de inzichtelijkheid.

Nieuwe instellingsbesluiten reserves

Zie bijlage

Gewijzigde instellingsbesluiten reserves

Zie bijlage

4. Voordracht

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

J.W. Remkes, voorzitter

R.M. Bergkamp, provinciesecretaris.

Ontwerpbesluit

Nr.

Provinciale staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van 28 augustus 2018,

besluiten:

1. De begroting 2019 en meerjarenraming 2020 – 2022 vast te stellen, bestaande uit de programmabegroting en de financiële begroting;
2. De in de begroting opgenomen totale lasten en baten per programma, de mutaties in de reserves en de investeringskredieten vast te stellen;
3. De reserves in te stellen of te wijzigen conform de in deze voordracht opgenomen instellingsbesluitvoorstellen.

Haarlem, 12 november 2018

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter

, statengriffier

Programmabegroting 2019

Inhoudsopgave

Programmabegroting 2019 1
1 Inleiding en samenvatting 4
Inleiding 4
Samenvatting 5
Financiële begroting in één oogopslag 5
Structureel en reëel evenwicht 6
Overzicht financiële ontwikkelingen 8
Instellingsbesluiten nieuwe reserves 9
Leeswijzer 11
2 Programma's 13
Programma 1 Openbaar bestuur 14
Programma 2 Bereikbaarheid 31
Programma 3 Water 57
Programma 4 Milieu 69
Programma 5 Ruimte 82
Programma 6 Groen 105
Programma 7 Cultuur & Erfgoed 124
Programma 8 Financiën en Bedrijfsvoering 137
3 Paragrafen 145
3.1 Inleiding 145
3.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing 145
3.3 Onderhoud kapitaalgoederen 167
3.4 Financiering 171
3.5 Bedrijfsvoering 174
3.6 Verbonden partijen 183
3.7 Grondbeleid 221
3.8 Provinciale heffingen 225
4 Financiële begroting 233
4.1 Inleiding 233
4.2 Meerjarenraming 233
4.3 Uiteenzetting financiële positie 249
4.4 Overige financiële overzichten 285
5 Taakveldenraming 294
Taakvelden per programma 295

Overzicht per taakveld 319
6 Lijst subsidies buiten uitvoeringsregeling 342
Bijlagen 347
Bestuur en directie 347
Noord-Holland in feiten en cijfers 347
Waar zijn wij te bereiken 347
Lijst met gemeenten 349

1 Inleiding en samenvatting

Inleiding

In deze begroting staat vermeld wat de provincie Noord-Holland in 2019 wil gaan doen en wat dat zal gaan kosten. De voorgestelde activiteiten zijn een uitwerking van het coalitieakkoord. Dit akkoord werd in mei 2015 gepresenteerd. In zekere zin vormt deze begroting dan ook de afronding van het coalitieakkoord *Ruimte voor groei*. Een groot deel van deze begroting valt in een nieuwe Statenperiode, en de verantwoording over deze begroting zal plaatsvinden aan een nieuwe Staten. Tegelijk beschouwen we deze begroting toch nog echt als 'onze begroting', omdat we hiermee voor het laatste jaar uitvoering geven aan de ambities die we in ons coalitieakkoord hebben verwoord.

In het voorjaar is bij het vaststellen van de voorstellen uit motie 110 geconstateerd dat wij goed op weg zijn met de uitvoering van het coalitieakkoord, maar dat de ambities verder reiken en er behoefte was om aanvullende initiatieven te nemen op de terreinen van waterrecreatie, infrastructuur, versterken van kwaliteit en integriteit lokaal bestuur, terugdraaien bodemdaling veenweidegebieden, ecologische oevers, handhaving in natuur- en stiltegebieden, fietsinfrastructuur, versterken van de regionale (duurzame) economie door aanleg van snel internet en CO_2-leidingen. De verdere uitvoering van deze projecten vindt plaats in 2019.

Daarnaast is in de kaderbrief een aantal trends en ontwikkelingen geschetst die de komende jaren van belang zijn. We zitten in een periode van grote transities die steeds sneller verlopen. Een dynamische periode voor de provincie Noord-Holland. In 2019 willen we extra investeren in onder meer het versnellen van de energietransitie, infrastructuur, mobiliteit, natuur, gezonde leefomgeving, digitalisering en databeveiliging. Ook is het nieuwe kabinetsbeleid belangrijk voor het provinciaal beleid. Op verschillende beleidsterreinen is de provincie met het rijk in gesprek over majeure opgaven. Zo wordt er bijvoorbeeld hard gewerkt aan een invulling van de regiodeals waarin urgente regionale opgaven samen met regionale partijen worden opgepakt.

De provinciale begroting kent een vernieuwd vast format. De activiteiten per beleidsprogramma worden overzichtelijk weergegeven aan de hand van een doelenboom. Daarmee is gemakkelijk te zien welke doelen de provincie Noord-Holland wil bereiken en welke activiteiten in dat kader worden ondernomen. De bijbehorende budgettaire overzichten geven aan welke geldmiddelen daarvoor zijn begroot. Door de nieuwe opzet is ook beter inzichtelijk, welke dekkingsmiddelen daarvoor worden ingezet: Algemene middelen, reserves of specifieke baten.

Gelet op de wens van de Staten om verbeteringen aan te brengen in de systematiek van begroten is voor 2019 onder andere ook kritisch gekeken naar de indeling van de doelenboom. Dit heeft geleid tot een herschikking van beleidsdoelen en operationele doelen van de begrotingsprogramma's. Er blijft uiteraard ruimte voor tussentijdse aanpassing van instrumentkeuze en financiële planning. Dat is ook logisch, omdat het provinciebestuur moet kunnen inspelen op externe ontwikkelingen die voor Noord-Holland relevant zijn zoals economische conjunctuur, kabinetsbeleid en Europese regelgeving.

Samenvatting

Voor u ligt de begroting en meerjarenraming 2019-2022. In deze samenvatting zijn de belangrijkste aspecten van deze begroting opgenomen.

Kaderbrief 2019

In deze begroting zijn uw besluiten verwerkt met betrekking tot de kaderbrief 2019.

Webversie van de begroting

In lijn met de intentie van PS om digitaler te werken, is ook van deze begroting weer een webversie ontwikkeld waarin alle informatie, die ook in de boekversie/PDF is te vinden, op een voor diverse digitale media toegankelijke wijze wordt ontsloten. Deze versie is te vinden op http://financien.noord-holland.nl

Financiële begroting in één oogopslag

Saldo van baten en lasten per programma

Bedragen * € 1.000		2019	2020	2021	2022
Min is voordelig					
1	Openbaar bestuur	23.176	21.637	20.854	20.844
2	Bereikbaarheid	209.030	193.416	189.809	188.942
3	Water	3.992	3.032	2.832	2.832
4	Milieu	40.527	25.933	23.636	23.545
5	Ruimte	18.300	19.073	12.833	8.433
6	Groen	102.103	72.810	62.204	64.506
7	Cultuur & Erfgoed	17.519	16.949	14.768	12.906
8	Financiën en Bedrijfsvoering	-351.782	-347.228	-339.433	-349.634
Totaal saldo van baten en lasten		62.865	5.621	-12.498	-27.627

Saldo van stortingen en onttrekkingen aan reserves

Bedragen * € 1.000	2019	2020	2021	2022
Min is voordelig				
Onttrekkingen	-685.370	-161.956	-131.467	-123.820
Stortingen	622.505	156.335	143.965	126.680
Totaal mutaties reserves	-62.865	-5.621	12.498	2.860
Begrotingsresultaat (saldo van baten en lasten + mutaties reserves)	0	0	0	-24.767

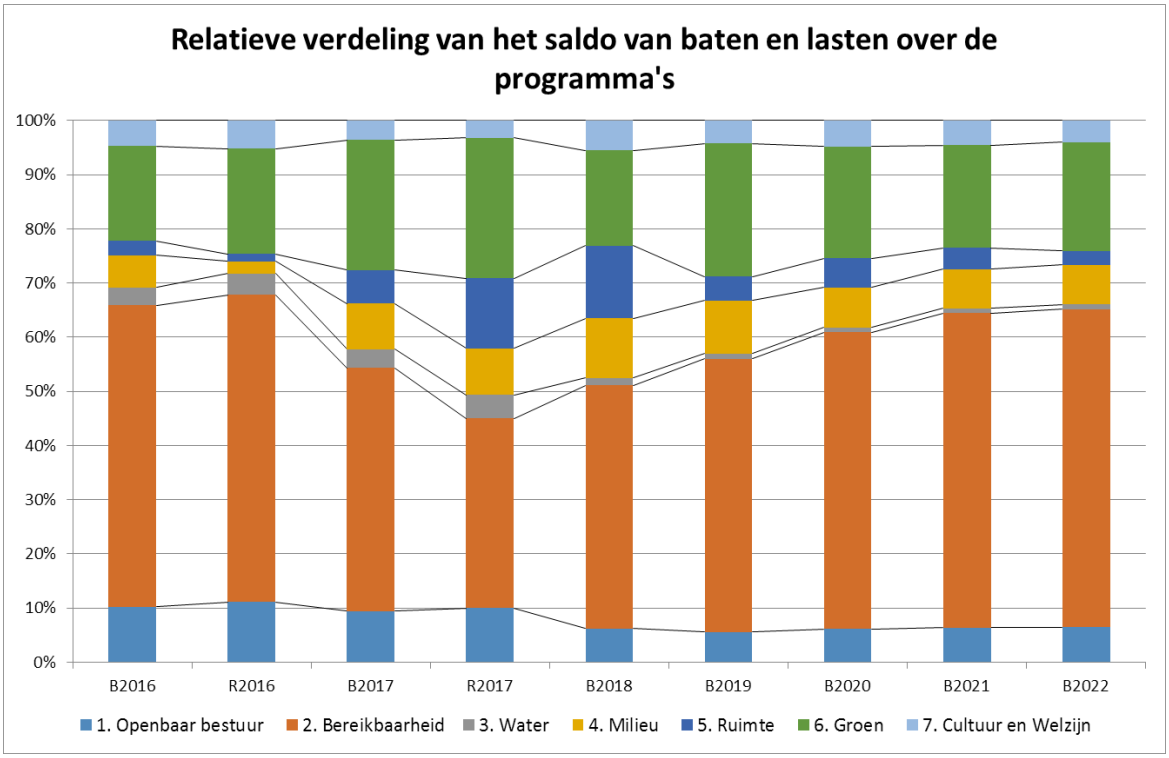

Structureel en reëel evenwicht

Incidentele en structurele begrotingsposten

Bedragen * € 1.000	2019	2020	2021	2022
Incidenteel				
Baten	-6.292	-4.218	-50	-50
Lasten	106.958	63.526	36.370	27.316
Saldo van incidentele baten en lasten	100.666	59.308	36.320	27.266
Onttrekkingen reserves	-674.555	-148.884	-117.975	-110.482
Stortingen reserves	575.769	123.068	109.727	94.262
Saldo van incidentele mutaties reserves	-98.785	-25.817	-8.248	-16.220
Totaal incidentele onderdelen	1.881	33.491	28.072	11.046
Structureel				
Baten	-451.591	-448.572	-449.524	-456.267
Lasten	413.790	394.886	400.707	401.375

Saldo van structurele baten en lasten	-37.801	-53.686	-48.817	-54.892
Onttrekkingen reserves	-10.815	-13.072	-13.492	-13.338
Stortingen reserves	46.736	33.268	34.238	32.418
Saldo van structurele mutaties reserves	35.921	20.196	20.746	19.080
Totaal structureel begrotingsresultaat	-1.881	-33.491	-28.072	-35.813
Totaal begrotingsresultaat	0	0	0	-24.767

De structurele baten van de provincie bestaan voornamelijk uit de provinciefondsuitkering en de motorrijtuigenbelasting.

Op basis van de circulaires van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (Provinciefonds) en gegevens van de belastingdienst met betrekking tot de ontwikkeling in samenstelling en omvang van het wagenpark (opcenten motorrijtuigenbelasting) worden deze twee posten geraamd.

Sluitende begroting

Uit de regel "Totaal begrotingsresultaat " in bovenstaande tabellen per jaar blijkt dat de begrotingen 2019 t/m 2021 in evenwicht zijn en in 2022 er sprake is van een voordelig saldo. De lasten en de toevoegingen aan de reserves zijn gelijk of lager dan de baten en de onttrekkingen aan de reserves. Daarmee is er sprake van een sluitende begroting.

Structureel evenwicht

Om vast te kunnen stellen of er ook sprake is van een structureel evenwicht, wordt gekeken of de structurele lasten en stortingen in onttrekkingen lager zijn dan de structurele baten. In de tabel hierboven zien we dat dat voor alle jaren het geval is.

Daaruit blijkt dat de begroting 2019 structureel evenwicht kent.. Dit geldt ook voor de jaren 2020 tot en met 2022. In andere woorden: Al onze jaarlijks terugkerende lasten worden gedekt door jaarlijks terugkerende baten. Dit geeft de zekerheid dat wij ook op de wat langere termijn een robuust financieel beleid hebben.

Overzicht financiële ontwikkelingen

Nieuwe mutaties begroting 2019 - 2022

In onderstaande tabel is de specificatie opgenomen van de mutaties onder 3. Begroting in voorgaande tabel. De toelichtingen op deze niet-resultaatneutrale mutaties vindt u in hoofdstuk 4.2

OD		2019	2020	2021	2022
1.1.1	Functioneren van Provinciale Staten faciliteren	195.476	203.000	203.000	203.000
1.2.3	Rijkstaken Commissaris van de Koning uitvoeren	-50.000	-50.000	-50.000	-50.000
2.1.1	Mobiliteitsbeleid opstellen	185.000	145.000	175.000	205.000
2.1.2	Mobiliteitsbeleid uitvoeren	203.000	267.000	727.000	0
2.2.1	Studies voor infrastructuur uitvoeren	489.000	77.000	-479.000	-717.000
2.3.2	OV, wegen en kunstwerken in stand houden*	1.005.716	1.887.716	2.291.716	2.428.716
2.3.3	Beheeractiviteiten vaarwegen uitvoeren*	-759.444	-2.040.444	-2.394.444	-2.148.444
2.4.1	Netwerkmanagement en verkeerskundig beheer uitvoeren	276.247	-35.753	120.247	120.247
3.1.2	Versterkingsplannen primaire keringen beoordelen en investeren in ruimtelijke kwaliteit	400.000	0	0	0
4.1.1	Luchtkwaliteit verbeteren	22.000	-30.000	-30.000	-30.000
4.1.2	Geluidbelasting bewaken	100.000	200.000	200.000	120.000
4.1.3	Kwaliteit bodem en ondergrond verbeteren	-249.000	0	0	0
4.1.5	VTH-taken uitvoeren en coördineren	659.000	699.000	559.000	529.000
4.2.1	Bijdragen aan Energietransitie	701.000	731.000	770.000	797.000
5.1.1	Omgevingsvisie uitdragen	355.000	-50.000	-50.000	-50.000
5.2.2	Beleid luchthavens uitvoeren	-16.000	-16.000	-16.000	-16.000
5.2.5	Grondbeleid uitvoeren t.b.v. provinciale doelen	-1.112.000	500.000	-190.000	-140.000
5.3.1	Ruimtelijk vestigingsklimaat verbeteren	-3.000.000	0	0	0
6.2.1	NNN en agrarische natuur beheren	962.000	629.000	609.000	-192.000
6.2.3	Uitvoering geven aan de Wet natuurbescherming	305.000	305.000	305.000	305.000
7.3.3	Investeren in behoud van archeologisch erfgoed	30.000	51.000	59.000	397.000
8.1.1	Algemene dekkingsmiddelen beheren (Provinciefonds)	3.946.000	5.365.000	6.161.000	8.355.000
8.1.3	Onvoorzien en overige stelposten beheren (o.a. indexering)	650.246	-235.754	-235.754	-235.754
8.2.2	Bedrijfsvoering realiseren (vnl. cao)	1.511.000	2.376.000	2.370.000	2.363.000
8.3.1	Overige subproducten	-380.000	-380.000	-380.000	-380.000
	Totaal	6.429.241	10.597.765	10.724.765	11.863.765

Instellingsbesluiten nieuwe reserves

Zoals gebruikelijk treft u ook bij deze begroting een overzicht aan van de nieuw in te stellen reserves, voorzien van een concept instellingsbesluit. Gelet op de wens van uw Staten om meer inzicht te krijgen in de reserves zoals verwoord in voordracht 08-2018, worden bij deze begroting een groot aantal nieuwe reserves ingesteld. Daarnaast wijzigt een aantal reserves en worden er ook een aantal reserves opgeheven.

Tot op heden kon een reserve meerdere operationele doelen dienen en kon omgekeerd binnen een operationeel doel gebruik gemaakt worden van meerdere reserves. Om het inzicht in de reserves te vergroten heeft u de wens uitgesproken om een één-op-één relatie te leggen tussen een reserve en een operationeel doel. Om de stelregel van één reserve per operationeel doel te realiseren worden verschillende bestaande reserves opgeheven en worden de middelen van deze reserves verdeeld over nieuw te vormen reserves binnen verschillende operationele doelen. Het betreft hierbij een technische exercitie, waarbij geen beleidsmatige verandering is aangebracht in de doelen of plannen. Ook zijn de kaders voor een aantal bestaande reserves aangepast zodat deze goed aansluiten op het betreffende operationele doel. De stelregel één reserve per operationeel doel is toegepast op alle bestemmingsreserves. In deze begroting is er per operationeel doel maximaal één bestemmingsreserve. De reserves die bedoeld zijn ter dekking van kapitaallasten of een egalisatiefunctie hebben zijn in de uitwerking van deze stelregel buiten beschouwing gelaten aangezien deze een technisch karakter hebben. Hoewel het doel van een dergelijke reserve vaak samenvalt met dat van een bestemmingsreserve zijn de middelen in de technische reserves per definitie belegd in strikte bestedingsplannen en komen ze niet in aanmerking voor heroverweging omdat er reeds verplichtingen aan ten grondslag liggen.

Hieronder vindt u een overzicht van de nieuw in te stellen reserves en de te wijzigen bestaande reserves. Uit praktische overwegingen zijn de bijbehorende concept instellingsbesluiten en wijzigingsbesluiten in een aparte bijlage opgenomen.

Overzicht nieuw in te stellen Reserves en te wijzigen bestaande Reserves

Naam Reserve	Soort Besluit	OD
Reserve Mobiliteitsbeleid	Instellingsbesluit	2.1.1
Reserve Uitvoering van Mobiliteitsbeleid door derden	Instellingsbesluit	2.1.2
Reserve Ontwikkelen Provinciale infrastructuur	Instellingsbesluit	2.2.1
Reserve Kapitaallasten vervangingsinvesteringen kunstwerken (VIK)	Instellingsbesluit	2.3.2
Reserve Innovatieprojecten Mobiliteit	Instellingsbesluit	2.4.2
Reserve Meekoppelkansen bij dijkversterkingen en kustontwikkeling	Wijzigingsbesluit	3.1.2
Reserve Waterrecreatie	Wijzigingsbesluit	3.2.1
Reserve Energietransitie	Instellingsbesluit	4.2.1
Reserve Circulaire Economie	Instellingsbesluit	4.2.2
Reserve Verduurzaming bestaande woningvoorraad	Instellingsbesluit	4.2.3
Reserve OV-Knooppunten	Instellingsbesluit	5.2.1
Reserve Ontwikkeling Havencomplexen	Wijzigingsbesluit	5.2.3
Reserve Ruimtelijke Ontwikkeling	Instellingsbesluit	5.2.4
Reserve Herstructurering bedrijventerreinen	Wijzigingsbesluit	5.3.1
Reserve MKB innovatie-instrumenten	Instellingsbesluit	5.3.2
Reserve Duurzame Landbouw	Instellingsbesluit	5.3.4
Reserve Europese Landbouwprojecten	Wijzigingsbesluit	5.3.5
Reserve Woonbeleid	Instellingsbesluit	5.4.1
Reserve Woningbouw	Instellingsbesluit	5.4.2
Reserve Monumenten (Mr. F.J. Kranenburgfonds	Wijzigingsbesluit	7.4.1
Reserve Stelling van Amsterdam/Nieuwe Hollandse Waterlinie (SvA/NHW) Werelderfgoed	Instellingsbesluit	7.4.2
Reserve Bedrijfsvoering	Wijzigingsbesluit	8.2.2

Leeswijzer

In deze leeswijzer geven wij u een overzicht van de opbouw van de begroting en lichten we een aantal algemene onderdelen toe.

Het "Besluit begroting en verantwoording (BBV)" schrijft voor welke onderdelen verplicht moeten zijn opgenomen in de begroting van een provincie. Daarnaast is de begroting opgesteld volgens het door Provinciale Staten opgestelde format.

De begroting van de Provincie Noord-Holland is daarom als volgt opgebouwd:

- Inleiding en samenvatting
- Programmabegroting (BBV: Beleidsbegroting)
    - Programma's (BBV: Programmaplan)
    - Paragrafen
- Financiële begroting en meerjarenraming
- Taakveldenraming
- Bijlagen

Samenvatting

De samenvatting geeft een overzicht van het ontstaan van het meerjarige begrotingssaldo. Alle mutaties vanaf de begroting van vorig jaar zijn hier opgenomen, zodat u in een oogopslag kunt zien wat er nieuw is in deze begroting.

De programmabegroting

De programmabegroting is het hart van de beleidsinhoudelijke begroting. De programmabegroting is opgesteld volgens het vernieuwde format.

Hier vindt u de begroting van de te bereiken doelen, wat we daarvoor doen en de daarvoor benodigde budgetten. Deze hoofdstukken geven u inzicht in wat wij van plan zijn te doen en wat dat mag kosten.

De doelenboom

Ieder programma begint met een visuele weergave van de doelenboom. De bedoeling van de doelenboom is, dat door het opsplitsen van een abstract doel in steeds concretere kleine doelen, we uiteindelijk komen tot een goed controleerbaar en uitvoerbaar geheel. Alle doelen in een tak van de boom zijn dus logisch met elkaar verbonden.

Financiële tabel programmaniveau

De eerste financiële tabel in ieder programma is de budgettabel waarin de totale lasten en baten van dit programma staan vermeld. Deze tabel bevat de budgetten, waarop het budgetrecht van uw Staten rust.

Operationele doelen

Na de diverse onderdelen op programmaniveau volgt een sectie met beleidsdoelen en operationele doelen. De indeling volgt de doelenboom. Bij de operationele doelen vindt u de beschrijving van wat wij van plan zijn te gaan doen in het begrotingsjaar. Ook is hier een financiële tabel opgenomen die meerjarig weergeeft wat dat mag kosten.

De paragrafen

Na de beleidsmatige programma's vindt u de paragrafen. Paragrafen vormen een andere doorsnede door de begroting en zijn bedoeld inzicht te verschaffen in aspecten, die door de hele

beleidsbegroting heen kunnen lopen, zoals bijvoorbeeld het grondbeleid- en beheer dat gaat over zowel de gronden onder onze wegen, als gronden voor natuur. Of de paragraaf onderhoud van kapitaalgoederen die zowel gaat over in ons bezit zijnde (kantoor-)panden als over onze wegen en vaarwegen. De in onze begroting opgenomen paragrafen zijn wettelijk voorgeschreven in het BBV, het is echter ook toegestaan zelf paragrafen toe te voegen..

De financiële begroting

De financiële begroting bestaat uit een aantal financiële tabellen, waarvan de meeste door BBV voorgeschreven zijn.

2 Programma's

Programma 1 Openbaar bestuur

Doelenboom

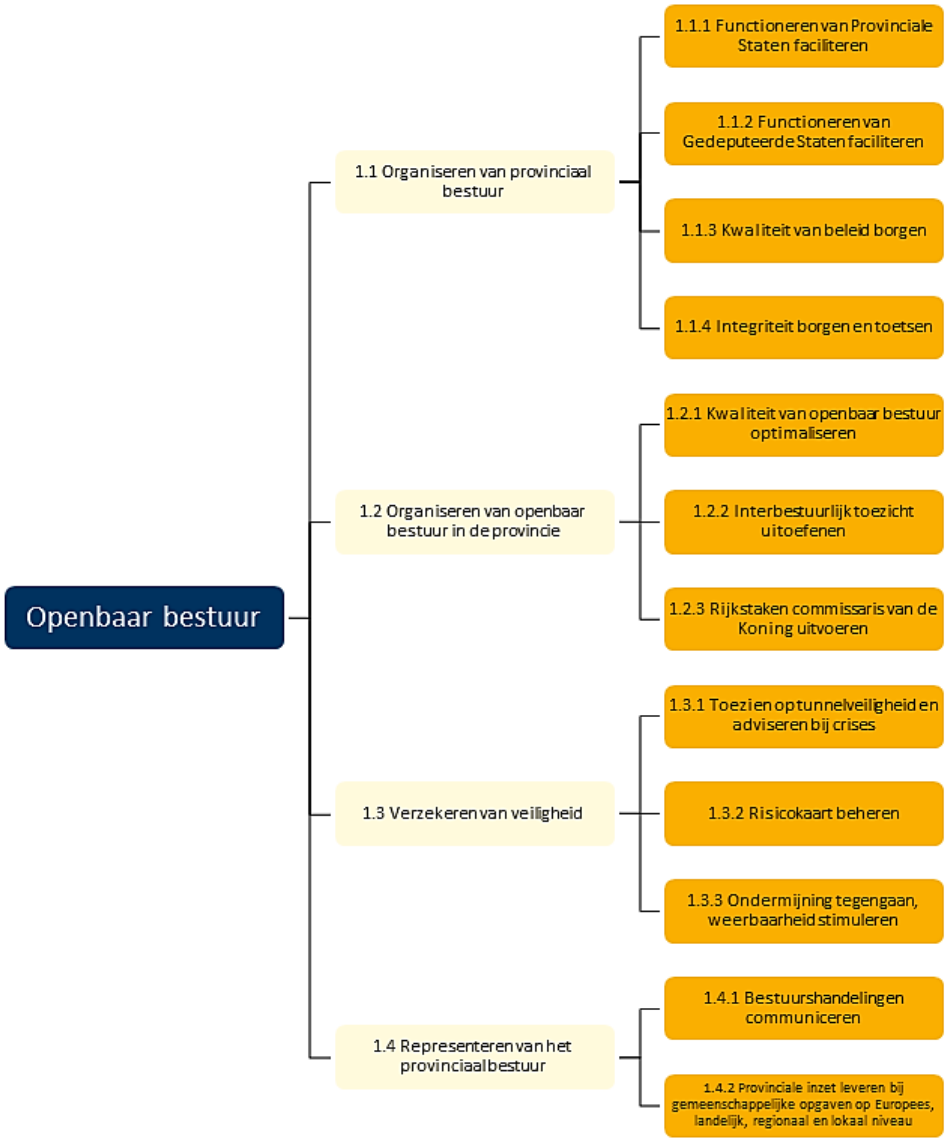

Maatschappelijk doel

Een goed functionerend openbaar bestuur waarborgen.

Wettelijk beleidskader

Gemeentewet;

Provinciewet;

Wet revitalisering generiek toezicht;

Wet gemeenschappelijke regelingen;

Intrekkingswet WGR+;

Wet algemene regels herindeling;

Beleidskader gemeentelijke herindeling, BZK, 2013;

Europese subsidieprogramma's (zoals EFRO, INTERREG);

Ambtsinstructies commissaris van de Koning;

Wet veiligheidsrisico's;

Wet Bibob;

Wet aanvullende regels veiligheid wegtunnels (Warvw).

Provinciaal beleidskader

Provinciaal beleidskader 'Bestuurskrachtige regio's in Noord-Holland', 2013;

Ruimtelijke-economische Actie-Agenda-2016-2020 (MRA);

Randstad Strategie Europa 2016-2019 in Randstadverband;

Europastrategie Noord-Holland 2017-2021;

Omgevingsvisie NH2050;

IBT-beleid 2018-2021, inclusief Uitvoeringsplan 2018;

Verordening systematische toezichtinformatie Noord-Holland;

Landelijk beleidskader financieel toezicht, 2014;

Aanvullend beleidskader voor het interbestuurlijk archieftoezicht;

Beleidskader indeplaatsstelling bij taakverwaarlozing;

Beleidsregel integriteitstoets bij aanbesteden van opdrachten Noord-Holland 2010;

Beleidsregel van de provincie Noord-Holland omtrent integriteitstoets bij omgevingsvergunningen;

Beleidsregel integriteitstoets bij subsidies.

Budgettabel (x 1.000 euro)

Beleidsdoel		Lasten	Baten	Saldo van baten en lasten	Onttrekking aan reserves	Stortingen	Saldo t.l.v. algemene middelen
1.1	Organiseren van provinciaal bestuur	12.593	50	12.543	0	0	0
1.2	Organiseren van openbaar bestuur in de provincie	4.768	43	4.725	0	0	0
1.3	Verzekeren van Veiligheid	741	0	741	0	0	0
1.4	Representeren van het provinciaal bestuur	5.179	12	5.167	183	0	4.984
Totaal		**23.281**	**105**	**23.176**	**183**		**4.984**

Verbonden partijen

Programma	OD	Verbonden partij	Doel
1	1.1.1	Randstedelijke Rekenkamer	Rekenkamerfunctie
1	1.4.2	Interprovinciaal Overleg	Belangenbehartiging provincies

*Verdere informatie is te vinden in de paragraaf verbonden partijen

Beleidsindicatoren

Via het Besluit Begroting en Verantwoording is vastgelegd, dat alle provincies vanaf de begroting 2018 indicatoren in de begroting moeten vermelden. Deze indicatoren zijn in IPO verband opgesteld en vastgesteld door het ministerie van BZK. De indicatoren zijn geplaatst bij het begrotingsprogramma waar ze het best passen. De bron voor de vermelding in onze begroting is, zoals voorgeschreven, de website http://www.waarstaatjeprovincie.nl. Daar is ook vergelijkingsmateriaal met andere provincies te vinden en de definitie die wordt gehanteerd voor de betreffende indicator.

Kwaliteit van het openbaar bestuur

Gemeenten onder preventief financieel toezicht in PNH:

Aantal gemeenten onder preventief toezicht	0
Jaar waarin gemeten:	2018

Definitie volgens de website: Gemeenten staan onder preventief financieel toezicht van de provinciale toezichthouder als er sprake is van een niet meer structureel en reëel sluitende begroting.

Opkomst bij verkiezingen in percentage kiezers/stemgerechtigden in PNH:

	Jaar	%
Opkomstcijfer tweede kamer	2017	83,2
Opkomstcijfer gemeenteraden	2018	54,4
Opkomstcijfer provinciale staten	2015	47,2

Definitie volgens de website: de indicator geeft het opkomstcijfer bij de betreffende verkiezing weer in de provincie Noord Holland als percentage van het aantal stemgerechtigden in de provincie Noord Holland.

1.1 Organiseren van provinciaal bestuur

Onze rol

Het hoogste orgaan binnen de provincie wordt gevormd door Provinciale Staten. Zij vervullen een volksvertegenwoordigende, kaderstellende en controlerende rol richting het college van Gedeputeerde Staten, het dagelijks bestuur van de provincie. Daarbij schept de griffie de

voorwaarden voor het (duaal) functioneren en het waarmaken van de kwalitatieve en kwantitatieve ambities van Provinciale Staten.

Voor een goed functionerend openbaar bestuur is het belangrijk om aan alle fasen van de beleidscyclus (agendering, beleidsvoorbereiding, -vorming, -uitvoering en het volgen van beleid) een robuuste en op feiten gebaseerde invulling en onderbouwing te geven.

Daarnaast is de integriteit van het openbaar bestuur en met name bij het handelen van de provincie Noord-Holland zelf van groot belang.

Samenwerkingspartners

Provinciale Staten, Gedeputeerde Staten en de commissaris van de Koning werken samen met gemeenten, gemeenschappelijke regelingen en waterschappen, inwoners, bedrijven, organisaties en de media.

Prioriteiten

De verkiezingen van Provinciale Staten op 20 maart 2019 en de vorming van een nieuw college van Gedeputeerde Staten.

Omgevingsfactoren

Nieuwe samenstelling Provinciale Staten na verkiezingen. Nieuwe samenstelling college van Gedeputeerde Staten na verkiezingen. Installatie nieuwe commissaris van de Koning. Nieuw coalitieakkoord dat uitgevoerd moet worden door college van Gedeputeerde Staten.

Beleidsevaluaties

Geen.

1.1.1 Functioneren van Provinciale Staten faciliteren

Toelichting

Provinciale Staten van Noord-Holland ontvangen advisering en ondersteuning van de griffie in de breedste zin van het woord bij het invullen van hun volksvertegenwoordigende, kaderstellende en controlerende taken. Daarbij schept de griffie de voorwaarden voor het (duaal) functioneren en het waarmaken van de kwalitatieve en kwantitatieve ambities van Provinciale Staten.

Tot de taken van de Statengriffie behoren onder andere: het faciliteren van PS- en commissievergaderingen, het ondersteunen van de agendacommissie en het Presidium.

PS organiseren jaarlijks de Willem Arondéuslezing. Daarnaast worden in 2019 activiteiten georganiseerd door PS in het kader van het 100 jaar vrouwenkiesrecht. Jaarlijks worden diverse verzoeken ingediend bij de Randstedelijke Rekenkamer voor de uitvoering van onafhankelijke onderzoeken.

2019 staat in het teken van de verkiezing van Provinciale Staten en de installatie van de nieuwe commissaris van de Koning. De nieuwe leden van Provinciale Staten krijgen een goed voorbereid inwerkprogramma aangeboden.

De activiteiten van Provinciale Staten worden zichtbaar gemaakt via de bestaande communicatiekanalen van de provincie Noord-Holland.

Indicator	Meeteenheid	Nulmeting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Organiseren en afhandelen van vergaderingen voor Provinciale Staten	Aantal	10	10	12	0	0	0
Afhandelen binnengekomen schriftelijke vragen van Provinciale Staten	Aantal	112	150	80	0	0	0
Rapporten van de Randstedelijke Rekenkamer	Aantal	3	6	3	0	0	0

1.1.2 Functioneren van Gedeputeerde Staten faciliteren

Toelichting

Onder dit operationeel doel worden de kosten van Gedeputeerde Staten verantwoord, alsmede de kosten van een aantal specifieke taken van de commissaris van de Koning als provinciaal orgaan.

1.1.3 Kwaliteit van beleid borgen

Toelichting

Voor een goed functionerend openbaar bestuur is het belangrijk om aan alle fasen van de beleidscyclus (agendering, beleidsvoorbereiding, -vorming, -uitvoering en het volgen van beleid) een robuust en op feiten gebaseerde invulling en onderbouwing te geven. Daarom is het essentieel te beschikken over actuele informatie en data met betrekking tot ontwikkelingen en trends binnen de provincie. Met die actuele informatie en data maken we onderbouwde beleidskeuzes mogelijk en verantwoorden we de effectiviteit van het gevoerde beleid. Daarnaast maakt deze informatie het (tussentijdse) bijsturen van beleid mogelijk, gericht op het realiseren van onze provinciale doelen en op het optimaal bijdragen aan maatschappelijke opgaven. Zo bevorderen analyse en gebruik van en advisering over actuele (beleids)informatie en -data de effectiviteit van beleid.

Activiteiten die in dit kader worden uitgevoerd zijn:

1. Het (vraaggestuurd) uitvoeren van onderzoeken en beleidsevaluaties

Door middel van onderzoeken wordt informatie verzameld voor de onderbouwing van nieuw of aangepast effectief beleid. Met beleidsevaluaties wordt de effectiviteit van het gevoerde beleid achteraf inzichtelijk gemaakt voor PS, voor inwoners van Noord-Holland, maar ook als input voor de ontwikkeling van nieuw beleid. Daarbij worden onder meer de provinciale subsidieregelingen eens per vier jaar volgens de wet (art. 4:24 AwB) op doeltreffendheid geëvalueerd conform het door PS vastgestelde Evaluatiekader Subsidies.

2. Het inzetten en adviseren over de inzet van actuele (geo)data voor goed onderbouwde besluitvorming van (nieuw of aangepast) beleid

We verzamelen, analyseren en maken beleidsdata en –informatie (onder meer big-data) geografisch inzichtelijk, zetten dit in bij de ontwikkeling en/of aanpassing van beleid en delen deze informatie ook met externen via onder meer het (Geo)Dataportaal (https://maps.noord-holland.nl/dataportaal) en door het verder ontwikkelen van datavisualisaties en dashboards. Wij zorgen ook voor actuele en betrouwbare beleidsinformatie door het inrichten en beheren van de

wettelijk verplichte basisregistraties en meetnetten, door publicatie van onze plannen op Ruimtelijkeplannen.nl en door het borgen van de verplichte gegevenslevering aan landelijke voorzieningen en het Europese INSPIRE-initiatief.

3. Het monitoren van beleid ten behoeve van eventuele bijstelling van beleid door het ontwikkelen van nieuwe monitors en het actualiseren van bestaande monitors.

Indicator	Meeteenheid	Nulmeting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Uitgevoerde beleidsonderzoeken en -evaluaties	Aantal	n.v.t.	0	Minimaal 5	0	0	0
Opgestelde op data- en gis-analyse gebaseerde viewers en dashboards	Aantal	n.v.t.	0	Minimaal 5	0	0	0
Uitgevoerde monitors	Aantal	n.v.t.	0	Minimaal 5	0	0	0

1.1.4 Integriteit borgen en toetsen

Toelichting

De integriteit van het openbaar bestuur, met name bij het handelen van de provincie Noord-Holland zelf, is van groot belang. Particulieren en ondernemingen die van de provincie een omgevingsvergunning ontvangen, met wie een vastgoedtransactie wordt aangegaan, waarmee de provincie een inkooprelatie heeft of die voor de uitvoering van provinciaal beleid een subsidie ontvangen kunnen op grond van de Wet Bibob worden getoetst. Afhankelijk van de uitkomst van deze Bibob-toets worden voor de waarborging van de integriteit van het openbaar bestuur aan de af te geven beschikking, dan wel transactie, aanvullende voorwaarden verbonden. Als er sprake is van een ernstig gevaar dat een vergunning, subsidie, opdracht of vastgoedtransactie mede wordt of zal worden misbruikt, dan wel zal worden gebruikt om strafbare feiten te plegen, wordt de relatie verbroken of niet aangegaan. Indien nodig wordt nader advies ingewonnen bij het Landelijk Bureau Bibob. Met de Bibob-toetsen wordt de integriteit van het handelen van het provinciebestuur gewaarborgd. In 2019 worden de toetsen risicogestuurd uitgevoerd. Afhankelijk van onder andere de organisatiestructuur van een bedrijf, de branche waarin het bedrijf werkzaam is, de hoogte van een subsidierelatie, de verkoopprijs van vastgoed, de hoogte van het bedrag van een aanbesteding, alsmede op basis van tips van externen (OM, politie en omgevingsdiensten inzake het naleefgedrag van een bedrijf) wordt invulling gegeven aan het risicogestuurd toetsen ingevolge de Wet Bibob.

Voor de provincies Utrecht en Flevoland verzorgt de provincie Noord-Holland de uitvoering van het zogenaamde ‘eigenhuiswerkonderzoek’. De provincie ondersteunt bovendien -desgevraagd en incidenteel- ook gemeenten in Noord-Holland bij het opstellen of uitvoeren van Bibob-beleid.

Indicator	Meeteenheid	Nulmeting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Aantal uitgevoerde Bibobtoetsen	Aantal	0	0	100	0	0	0

Budgettabel (x 1.000 euro)

Beleidsdoel 1.1 Organiseren van provinciaal bestuur

Lasten		Rekening 2017*	Begroot 2018*	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
1.1.1	Functioneren van Provinciale Staten faciliteren	7.507	8.651	4.696	4.557	4.557	4.597
1.1.2	Functioneren van Gedeputeerde Staten faciliteren	1.555	1.872	3.781	3.781	3.781	3.781
1.1.3	Kwaliteit van beleid borgen	819	1.199	3.428	3.428	3.428	3.428
1.1.4	Integriteit borgen en toetsen	257	470	688	688	688	688
Totaal lasten		10.138	12.192	12.593	12.454	12.454	12.494
Totaal baten		-78	-50	-50	-50	-50	-50
Saldo van baten en lasten		10.059	12.142	12.543	12.404	12.404	12.444
Storting							
Onttrekking							
Resultaat		10.059	12.142	12.543	12.404	12.404	12.444

*Omdat sprake is van nieuwe operationele doelen en beleidsdoelen, zijn de onderliggende budgetten aan de nieuwe doelen toebedeeld. Daardoor worden nu ook de vergelijkende cijfers uit 2017 en 2018 volgens de nieuwe doelen gerapporteerd. Uiteraard kunnen hierdoor verschillen ontstaan omdat budgetten soms zijn verdeeld over meerdere doelen of zijn samengevoegd.

1.2 Organiseren van openbaar bestuur in de provincie

Onze rol

De kwaliteit van het openbaar bestuur in Noord-Holland wordt door Gedeputeerde Staten gewaarborgd door vanuit de gemeentelijke opgaven (die steeds vaker een regionaal karakter hebben) te beoordelen of gemeenten en regio's beschikken over voldoende bestuurskracht. Ook leveren wij onze bijdrage aan het bestuurlijk convenant Versterking samenwerking MRA.

Daarnaast houden Gedeputeerde Staten specifiek financieel toezicht op gemeenten, gemeenschappelijke regelingen en waterschappen en generiek toezicht op alle overige medebewindstaken (met uitzondering van het sociaal domein, waarvoor het Rijk toezichthouder is).

De commissaris van de Koning bevordert op grond van de Provinciewet en de Ambtsinstructie commissarissen van de Koning de samenwerking tussen organisaties en instellingen binnen de provincie en legt regelmatig ambtsbezoeken af aan gemeenten in de provincie Noord-Holland. Hij heeft een adviserende en bemiddelende rol bij verstoorde bestuurlijke verhoudingen in een gemeente en wanneer de bestuurlijke integriteit van een gemeente in het geding is. De commissaris van de Koning vervult een rol in de (her)benoeming van burgemeesters in de

provincie en hun loopbaanbegeleiding. Onder omstandigheden kan de commissaris van de Koning in geval van een burgemeestersvacature overgaan tot het benoemen van een waarnemend burgemeester. Ook de advisering over Koninklijke onderscheidingen en predicaten en aangelegenheden van het Koninklijk huis behoort tot zijn rijkstaken.

Samenwerkingspartners

Gedeputeerde Staten en de commissaris van de Koning voeren hun taken in nauw overleg uit met de gemeenten, gemeenschappelijke regelingen en waterschappen.

Prioriteiten

Omdat gemeentelijke opgaven steeds vaker een regionaal karakter hebben en er ook steeds vaker wordt samengewerkt met private partners, strekt de beoordeling van de kwaliteit van het openbaar bestuur zich in toenemende mate uit over de regionale samenwerking. Niet alleen de samenwerking in gemeenschappelijke regelingen, maar ook in publiek-private samenwerkingsverbanden.

In het Interbestuurlijk Programma 2018 dat is vastgesteld door Rijk, IPO , VNG en de Unie van Waterschappen is in dat kader afgesproken dat er gewerkt wordt aan vernieuwing van het interbestuurlijk en financieel toezicht, zodat het toezicht zo effectief mogelijk is en passend bij een gezamenlijke aanpak van maatschappelijke opgaven. Naar verwachting zullen in 2019 het IPO, BZK en de VNG een gezamenlijke ontwikkelagenda voor het interbestuurlijk toezicht hebben opgesteld.

Omgevingsfactoren

In 2017/2018 hebben landelijke evaluaties plaatsgevonden van zowel het specifieke financieel toezicht als het generieke interbestuurlijk toezicht. Deze evaluaties vormen input voor de ontwikkelagenda voor de vernieuwing van het financieel toezicht en het interbestuurlijk toezicht in de komende jaren.

Het Ministerie van BZK heeft een herziening van het beleidskader gemeentelijke herindeling aangekondigd. Dit kan van invloed zijn op lopende herindelingsvoorstellen.

Beleidsevaluaties

IBT Beleid 2018-2021 (vastgesteld door GS in 2017) geeft de wijze waarop binnen de provincie Noord-Holland het interbestuurlijk toezicht wordt uitgevoerd en het jaarlijkse Uitvoeringsplan IBT geeft de accenten van het interbestuurlijk toezicht aan voor dat jaar. De vastgestelde thema's voor verdiepingsonderzoeken en praktijktoetsen uit het Uitvoeringsplan 2018 worden in 2019 geëvalueerd.

1.2.1 Kwaliteit van openbaar bestuur optimaliseren

Toelichting

De provincie is (mede)verantwoordelijk voor de kwaliteit van het lokale bestuur. Gemeentelijke opgaven hebben steeds vaker een regionaal karakter. Vanuit deze wettelijke rol en tegen deze achtergrond vinden wij het van belang dat gemeenten en regio's over voldoende bestuurskracht beschikken. Om dit te bereiken stimuleren we regionale samenwerking, voeren we bestuurlijk overleg met individuele gemeenten en in regionaal verband, laten we bestuurskrachtmetingen uitvoeren en faciliteren we gemeenten via onze subsidieregeling (Uitvoeringsregeling versterken bestuurskracht Noord-Holland 2017). Indien noodzakelijk starten we een provinciale arhi-procedure. Met onze financiële bijdrage aan het Convenant Versterking MRA dragen we bij aan het optimaliseren van het openbaar bestuur op metropoolniveau. Daarnaast voeren we in voorkomende gevallen strategische verkenningen uit.

Indicator	Meeteenheid	Nulmeting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Aantal bestuurlijke gesprekken gevoerd	Aantal	0	0	20	0	0	0
Aantal subsidies verstrekt	Aantal	0	0	5	0	0	0
Aantal adviezen over herindelingen aan minister van BZK gegeven	Aantal	0	0	2	0	0	0
Aantal (bestuurskracht)-onderzoeken uitgevoerd	Aantal	0	0	2	0	0	0

1.2.2 Interbestuurlijk toezicht uitoefenen

Toelichting

Het interbestuurlijk toezicht is één van de kerntaken van de provincie. Interbestuurlijk toezicht (IBT) is het toezicht van de ene overheidslaag op de andere. Dit gebeurt zoveel mogelijk op afstand, sober, proportioneel en in vertrouwen.

De provincie draagt met het interbestuurlijk toezicht bij aan het goed uitvoeren van wettelijke taken door gemeenten, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen en levert hiermee een bijdrage aan de kwaliteit van het openbaar bestuur. Met het systematische toezicht op de risicodomeinen: Financiën, Omgevingsrecht, Archief- en Informatiebeheer en Huisvesting verblijfsgerechtigde asielzoekers, bevordert de provincie het streven naar een gezonde en veilige leefomgeving voor mens en natuur en de daarvoor noodzakelijke randvoorwaarden: goed informatiebeheer en financieel beheer.

De gemeenteraden en algemene besturen controleren eerst zelf of hun gemeente, waterschap of gemeenschappelijke regeling het goed doet. De informatie verkregen uit deze zogenoemde horizontale verantwoording kan ook aan de provincie worden gezonden, zodat voor het 'verticale toezicht' geen extra werk nodig is vanuit de gemeenten, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen.

Provincies zijn binnen de wettelijke bepalingen vrij in de manier waarop ze het toezicht vormgeven. In samenspraak met de gemeenten bepaalt de provincie waar zij prioriteit aan geeft in het toezicht. De wijze waarop Gedeputeerde Staten toezicht houden, is neergelegd in de beleidsnota IBT 2018-2021 (met uitzondering van het financieel toezicht op de waterschappen). De thema-onderzoeken en praktijktoetsen zijn opgenomen in een jaarlijks Uitvoeringsplan, waarvan de eerste in maart 2018 door Gedeputeerde Staten is vastgesteld.

De jaarlijkse oordelen over de taakuitvoering van de gemeenten worden gepubliceerd.

Gedeputeerde Staten hebben verschillende instrumenten tot hun beschikking voor het interbestuurlijk toezicht.

Bij financieel toezicht kan een gemeente ingevolge de Gemeentewet onder preventief (begrotings)toezicht gesteld worden. Voorts kunnen Gedeputeerde Staten besluiten van gemeenten voordragen voor schorsing en vernietiging en bij taakverwaarlozing kunnen Gedeputeerde Staten op basis van een vastgestelde escalatieladder uiteindelijk besluiten zelf te voorzien in de verwaarloosde taak op kosten van een gemeente.

Voor zover de waterschappen vallen onder de Wet revitalisering generiek toezicht (bv voor archivering) heeft de provincie het instrument van schorsing en vernietiging, dan wel op kosten van het waterschap voorzien in de verwaarloosde taak. Het financieel toezicht op waterschappen is geregeld in de Waterschapswet. Anders dan de gemeentewet (voor gemeenten) voorziet deze wet niet in het instrument van preventief (begrotings)toezicht.

Indicator	Meeteenheid	Nulmeting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Alle gemeenten/gemeenschappelijke regelingen beoordeeld a.d.h.v. vastgesteld toezichtregime en waterschappen beoordeeld	Percentage	0	0	100	0	0	0
In Uitvoeringsplan bepaalde verdiepingsonderzoeken en praktijktoetsen uitgevoerd	Percentage	0	0	100	0	0	0
toezichtoordelen over voorgaand jaar gepubliceerd	Percentage	0	0	100	0	0	0

1.2.3 Rijkstaken Commissaris van de Koning uitvoeren

Toelichting

Over de uitvoering van zijn rijkstaken is de commissaris van de Koning verantwoording verschuldigd aan de Minister van BZK.

Bij de afhandeling van verzoeken van inwoners aan de commissaris van de Koning om bemiddeling wordt standaard gebruik gemaakt van de methodiek van hoor en wederhoor.

Voor de advisering over Koninklijke onderscheidingen wordt gewerkt met een digitaal systeem (Daisy), waar gemeenten, provincies en Rijk gezamenlijk gebruik van maken.

In geval van een bestuurlijke integriteitskwestie kan de commissaris van de Koning besluiten tot een zelfstandig integriteitsonderzoek.

Vanaf 2019 zal de nieuw te benoemen commissaris van de Koning in het kader van zijn kennismaking met de provincie Noord-Holland ambtsbezoeken brengen aan alle gemeenten in Noord-Holland.

Voorts zullen er met alle burgemeesters en dijkgraven in Noord-Holland kennismakingsgesprekken gehouden worden.

Indicator	Meeteenheid	Nulmeting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Ingediende bemiddelingsverzoeken van inwoners zijn alle in behandeling genomen	Percentage	0	0	100	0	0	0
ambtsbezoeken aan alle gemeenten in NH gespreid over 2019 en 2020	Percentage	0	0	50	50	0	0
kennismakingsgesprekken met burgemeesters en dijkgraven in NH	Percentage	0	0	100	0	0	0

Budgettabel (x 1.000 euro)

Beleidsdoel 1.2 Organiseren van openbaar bestuur in de provincie

Lasten		Rekening 2017*	Begroot 2018*	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
1.2.1	Kwaliteit van het openbaar bestuur in Noord-Holland optimaliseren	4.875	4.725	2.186	1.986	1.986	1.986
1.2.2	Interbestuurlijk toezicht uitoefenen	47	47	1.531	1.531	1.531	1.531
1.2.3	Rijkstaken Commissaris van de Koning uitvoeren	951	1.761	1.051	1.051	1.051	1.051
Totaal lasten		5.873	6.533	4.768	4.568	4.568	4.568
Totaal baten		-39	-43	-43	-43	-43	-43
Saldo van baten en lasten		5.834	6.490	4.725	4.525	4.525	4.525
Storting							
Onttrekking							
Resultaat		5.834	6.490	4.725	4.525	4.525	4.525

*Omdat sprake is van nieuwe operationele doelen en beleidsdoelen, zijn de onderliggende budgetten aan de nieuwe doelen toebedeeld. Daardoor worden nu ook de vergelijkende cijfers uit 2017 en 2018 volgens de nieuwe doelen gerapporteerd. Uiteraard kunnen hierdoor verschillen ontstaan omdat budgetten soms zijn verdeeld over meerdere doelen of zijn samengevoegd.

1.3 Verzekeren van Veiligheid

Onze rol

De commissaris van de Koning is op basis van zijn ambtsinstructie belast met het toezicht op en het bevorderen van de bestuurlijke samenwerking in crisisbeheersing en veiligheidszorg.

Samenwerkingspartners

Omdat in de veiligheidszorg de bestuurlijke samenwerking centraal staat, wordt op dit domein nauw samengewerkt met gemeenten (in het bijzonder burgemeesters), veiligheidsregio's, en voor het tegengaan van ondermijning ook met de drie Regionale informatie- en expertisecentra in Noord-Holland, het Openbaar Ministerie en het Rijk (Ministeries van J&V en BZK)

Prioriteiten

Voor 2019 zal in het veiligheidsdomein de prioriteit liggen bij het tegengaan van ondermijning. In het interbestuurlijk programma is afgesproken gezamenlijk de weerbaarheid van de overheid en de maatschappij tegen ondermijning te versterken. Het regeerakkoord besteedt veel aandacht aan de onderling verbonden thema's van 'weerbare rechtsstaat', ondermijning en integriteit van bestuurders. Het nieuwe kabinet kondigt een speciale 'Ondermijningswet' aan om de geconstateerde juridische knelpunten in de huidige aanpak van georganiseerde criminaliteit en ondermijnende criminaliteit op te lossen. Ook wordt een ondermijningsfonds opgezet met daarin eenmalig 100 miljoen euro, ten behoeve van de intensivering van de aanpak.

Omgevingsfactoren

Er wordt ingezet op intensieve samenwerking tussen verschillende publieke en private instanties voor het opstellen en analyseren van ondermijningsbeelden, het opstellen van quick scans voor de weerbaarheid van gemeenten, regio's en provincie, en het ontwikkelen van een strategisch handelingsperspectief.

Beleidsevaluaties

Er worden strategische doelstellingen ontwikkeld voor het tegengaan van ondermijning op basis waarvan een handelingsperspectief per gemeente/regio/provincie kan worden vastgesteld.

1.3.1 Toezien op tunnelveiligheid en advisering bij crises

Toelichting

De commissaris geeft invulling aan zijn toezichthoudende rol op de bestuurlijke samenwerking in crisisbeheersing en veiligheidszorg, door regelmatig netwerkbijeenkomsten te organiseren over een actueel veiligheidsthema, waarbij alle organisaties en instellingen die bij dat thema zijn betrokken worden uitgenodigd. Daarnaast worden de vergaderingen van het algemeen bestuur van de veiligheidsregio's in Noord-Holland bijgewoond door een liaison van de commissaris van de Koning. Wij hebben een piketorganisatie ingericht, waardoor de commissaris 24 uur per dag en 7 dagen per week geïnformeerd en geadviseerd wordt als zich rampen of zware ongevallen in de provincie voordoen, zodat de commissaris zijn toezichthoudende en bestuurlijke rol bij crises kan waarmaken. Om ook bij een (dreigende) watercrisis tijdig geadviseerd te kunnen worden hebben wij een bereikbaarheidsregeling. Bij dreigend hoogwater worden wij geïnformeerd door het landelijk Watermanagement Centrum.

Zowel op ambtelijk niveau als op bestuurlijk niveau (burgemeesters) worden workshops georganiseerd over noodwetgeving inzake crisisbeheersing.

De zorg voor de tunnelveiligheid in Noord-Holland betreft geen exclusieve taak van de commissaris van de Koning. Om het toezicht op de tunnelveiligheid onafhankelijk te organiseren van het reguliere beheer van provinciale tunnels is de functie van de wettelijk voorgeschreven

tunnelveiligheidsbeambte ondergebracht bij het Kabinet van de commissaris van de Koning. Aan het toezicht op de tunnelveiligheid wordt onder andere invulling gegeven via jaarlijkse onderzoeken die worden uitgevoerd door externe deskundigen. Het betreft de Waterwolftunnel en de Abdijtunnel.

Indicator	Meeteenheid	Nulmeting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
2 bestuurlijke netwerkbijeenkomsten t.a.v. een actueel thema georganiseerd, alsmede 1 ambtelijke en 1 bestuurlijke workshop crisisbeheersing	Aantal	0	0	4	0	0	0
Alle vergadering van het Algemeen Bestuur van veiligheidsregio's in NH zijn door liaison van de commissaris van de Koning bijgewoond	Percentage	0	0	100	0	0	0
Piketorganisatie is 24 uur, 7 dagen per week beschikbaar	Percentage	0	0	100	0	0	0

1.3.2 Risicokaart beheren

Toelichting

Met de Risicokaart krijgen burgers een overzicht van risico's in hun omgeving die kunnen leiden tot rampen en ongevallen

Op grond van de Regeling provinciale Risicokaart maken en beheren de provincies de Risicokaart. Dit is wettelijk verankerd in de Wet veiligheidsregio's. In een ministeriële regeling zijn nadere, algemeen verbindende voorschriften voor de Risicokaart opgenomen. In deze ministeriële regeling wordt beschreven welke kwetsbare objecten en risicovolle situaties op de Risicokaart moeten worden getoond. Ook zijn regels opgenomen voor de productie, het beheer en de vormgeving van de Risicokaart. De gegevens moeten actueel worden gehouden.

De volgende wetgeving heeft een relatie met de provinciale Risicokaart.

- Registratiebesluit externe veiligheid
- Transport gevaarlijke stoffen
- Wet milieubeheer
- Besluit externe veiligheid inrichtingen (BEVI)

Omdat de uitvoering van deze wetgeving naast de provincie ligt bij gemeenten en omgevingsdiensten dient voor het actueel houden van de gegevens in de Risicokaart nauw samengewerkt te worden met gemeenten en omgevingsdiensten.

De provincie draagt zorg voor het actueel houden van de risico's van overstromingen. Voor de productie en vormgeving van de Risicokaart wordt in IPO-verband samengewerkt met de andere provincies. Voor het technische beheer en de doorontwikkeling van de Risicokaart wordt een jaarlijkse bijdrage aan het IPO verstrekt.

Indicator	Meeteenheid	Nulmeting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Actualiteit van de risicokaart	Percentage	0	0	90% van de risico-objecten is in de risicokaart opgenomen	0	0	0

1.3.3 Ondermijning tegengaan, weerbaarheid stimuleren

Toelichting

In nauwe samenwerking met het Rijk, de RIEC's (Regionale Informatie en Expertise Centra), de belastingdienst en het Openbaar Ministerie, is in 2018 gestart met de ontwikkeling van strategische beleidsdoelstellingen ten aanzien van het tegengaan van ondermijning. Om de weerbaarheid tegen ondermijning te versterken werken de overheden en haar partners samen in het Netwerk Weerbaar Bestuur. Dit is ook vastgelegd in het interbestuurlijk programma van het Rijk, gemeenten, provincies en waterschappen. Gemeenten worden aan de hand van deze doelstellingen uitgenodigd een vervolg te geven op de door de RIEC's opgestelde actuele ondermijningsbeelden voor hun gemeente c.q. regio en het opstellen van quick scans over de bestuurlijke weerbaarheid van de gemeente. Daarbij moet gedacht worden aan het ophalen en met de gemeenten en overige samenwerkingspartners analyseren van de ondermijningsbeelden en het zorgdragen dat er voor gemeenten/de regio een strategisch handelingsperspectief (in de vorm van mogelijke te nemen beleidsmaatregelen) wordt geboden in antwoord op de ondermijningsbeelden. Zo nodig wordt in de praktijk ook aan de slag gegaan met de aanpak van ondermijnende (rechts)personen of locaties. De provincie ondersteunt dit met het project Versterking kwaliteit en integriteit lokaal bestuur. Dit voorziet in een ondersteuningsteam bestuurlijke weerbaarheid en ondermijning. Daarnaast draagt het ondersteuningsteam met de samenwerkingspartners bij aan het strategisch handelingsperspectief ter voorkoming van ondermijning op het niveau van het lokaal openbaar bestuur. Ook voor de provincie zelf wordt een ondermijningsbeeld opgesteld, dat aan de hand van de te ontwikkelen strategische doelstellingen nader vertaald wordt in concrete acties om ondermijning te voorkomen of te bestrijden.

Indicator	Meeteenheid	Nulmeting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Gemeenten/regio's beschikken over een quick scan over hun bestuurlijke weerbaarheid	Percentage	0	0	100	0	0	0
De provincie beschikt over een actueel ondermijningsbeeld en een quick scan over de bestuurlijke weerbaarheid	Percentage	0	0	100	0	0	0
Er is een strategisch handelingsperspectief opgesteld	Percentage	0	0	100	0	0	0

Budgettabel (x 1.000 euro)

Beleidsdoel 1.3 Verzekeren van Veiligheid

Lasten		Rekening 2017*	Begroot 2018*	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
1.3.1	Toezien op tunnelveiligheid en adviseren bij crises	906	956	176	176	176	176
1.3.2	Risicokaart beheren	738	904	165	165	165	165
1.3.3	Ondermijning tegengaan en weerbaarheid stimuleren	0	400	400	0	0	0
Totaal lasten		1.644	2.260	741	341	341	341
Totaal baten		0	0	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten		1.644	2.260	741	341	341	341
Storting							
Onttrekking							
Resultaat		1.644	2.260	741	341	341	341

*Omdat sprake is van nieuwe operationele doelen en beleidsdoelen, zijn de onderliggende budgetten aan de nieuwe doelen toebedeeld. Daardoor worden nu ook de vergelijkende cijfers uit 2017 en 2018 volgens de nieuwe doelen gerapporteerd. Uiteraard kunnen hierdoor verschillen ontstaan omdat budgetten soms zijn verdeeld over meerdere doelen of zijn samengevoegd.

1.4 Representeren van het provinciaal bestuur

Onze rol

De inwoners van Noord-Holland moeten kunnen rekenen op een bestuur dat hen serieus neemt, een betrouwbaar bestuur met een luisterend oor, een besluitvaardig bestuur dat duidelijk is in zijn gekozen koers. Daarvoor is het belangrijk dat zowel inwoners als partners weten wat de provincie doet en dat zij invloed kunnen uitoefenen op het beleid. Goede communicatie met zowel inwoners als stakeholders, partners en andere overheden is daarvoor van groot belang. Ook onze inzet op Europees, landelijk, regionaal en lokaal niveau draagt hieraan bij.

Samenwerkingspartners

In communicatie en belangenbehartiging werkt de provincie samen met partners. In onze communicatie staan de Noord-Hollanders centraal. Hen willen we zo goed mogelijk informeren en betrekken. Daar waar mogelijk doen we dat in samenwerking met partners, bijvoorbeeld in projecten. Ook laten wij in onze media partners en inwoners aan het woord. De belangenbehartiging in Den Haag, Brussel of in de Metropoolregio Amsterdam gebeurt samen met andere overheden, gemeenten, provincies, Rijk, waterschappen en het maatschappelijk middenveld. Zo brengen we onze gezamenlijke opgaven krachtiger onder de aandacht.

Prioriteiten

2019 zal vooral in het teken staan van de Provinciale Statenverkiezingen, de installatie van de nieuwe commissaris van de Koning en een nieuw college van Gedeputeerde Staten. In samenwerking met Provinciale Staten zal worden gewerkt aan opkomstbevordering. Ook zal het nieuwe coalitieakkoord worden vertaald in de strategie voor communicatie. In 2019 vormen de opgaven vanuit de Omgevingsvisie NH2050 het handelingskader bij onze inzet bij de gemeenschappelijke opgaven.

Omgevingsfactoren

Dit begrotingsonderdeel is bij uitstek afhankelijk van alle denkbare maatschappelijke ontwikkelingen.

Beleidsevaluaties

We evalueren geregeld met gebruikersonderzoeken de mening van de inwoners over verschillende provinciale communicatiemiddelen, zoals website, bladen en sociale media. Ook halen we met onze webcare en inwonerspanel structureel op wat leeft onder onze inwoners.

1.4.1 Bestuurshandelingen communiceren

Toelichting

De provincie wil haar zichtbaarheid vergroten, zodat bekendheid met en vertrouwen in het werk van de provincie toeneemt. Zo blijven de Noord-Hollanders goed geïnformeerd over wat we doen. Zo kunnen zij het beleid en de uitvoering daarvan beoordelen én beïnvloeden.

Op basis van de nieuwe communicatiestrategie, die aan het begin van deze collegeperiode is vastgesteld, zijn de afgelopen periode ons persbeleid, de website en het intranet vernieuwd, zijn we gestart met een nieuw extern blad &Holland (digitaal en print) en hebben we onze inzet op sociale media als Twitter, Facebook, LinkedIn en Instagram vergroot. Ook sponsoren we evenementen, enerzijds om op die manier beleidsdoelen te kunnen communiceren en anderzijds om het evenement te gebruiken voor relatiemanagement. Steeds meer zullen we via een multimediale aanpak, zoals rond de Omgevingsvisie, onze inwoners informeren en betrekken.

2019 zal vooral in het teken staan van de Provinciale Statenverkiezingen, de aanstelling van de nieuwe commissaris van de Koning en de vorming van een nieuw college van Gedeputeerde Staten. Samen met de griffie zal worden gewerkt aan opkomstbevordering. In samenwerking met Provinciale Staten breiden we het scholenprogramma van de provincie uit, waarbij het aantal scholieren dat de provincie bezoekt verdubbelt, gastlessen op scholen worden aangeboden en de provincie scholieren mee laat denken over technische vraagstukken. Via een inwonerspanel en een permanente campagne op bijvoorbeeld Facebook (#JouwNoord-Holland) willen we de inwoners betrokken houden en hen laagdrempelig raadplegen over actuele beleidsonderwerpen. Op basis van het nieuwe coalitieakkoord zal de communicatiestrategie worden vernieuwd. Verder zal de provincie in 2019 de (online) middelen verder personaliseren, zodat inwoners voor hen persoonlijk relevante informatie makkelijker kunnen vinden.

1.4.2 Provinciale inzet leveren bij gemeenschappelijke opgaven op Europees, landelijk, regionaal en lokaal niveau

Toelichting

De provincie Noord-Holland werkt samen met inwoners, bedrijven, kennisinstellingen en andere overheden aan de uitvoering van door Provinciale Staten vastgestelde maatschappelijke opgaven. Uit de omgevingsvisie blijkt dat deze opgaven vaak een regio-specifiek karakter hebben. Dat brengt de noodzaak van maatwerk met zich mee. Dit doen we samen met bijvoorbeeld gemeenten, formele en informele regionale samenwerkingsverbanden, kabinet en Tweede Kamer,

Europese Commissie en andere Europese adviesorganen. De werkzaamheden bestaan voor een belangrijk deel uit signaleren, informeren en adviseren. Ook wordt aan projecten die een Europese subsidie ontvangen provinciale cofinanciering verleend (Uitvoeringsregeling Cofinanciering Europese EFRO-programma's Noord-Holland 2016).

Indicator	Meeteenheid	Nulmeting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Evaluatie Europa- en Randstad-strategie (jaarlijkse rapportage)	Aantal	0	1	1	1	1	1
Subsidies	Aantal	0	0	Afhankelijk van het aantal aanvragen	0	0	0
Regionale samenwerkings-agenda's (afhankelijk van afspraken met regio's)	Aantal	0	0	4	0	0	0

Budgettabel (x 1.000 euro)

Beleidsdoel 1.4 Representeren van het provinciaal bestuur

Lasten		Rekening 2017*	Begroot 2018*	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
1.4.1	Bestuurshandelingen communiceren	1.601	1.609	1.892	1.092	1.092	1.092
1.4.2	Provinciale inzet leveren bij gemeenschappelijke opgaven op Europees, landelijk, regionaal en lokaal niveau	3.696	3.137	3.287	3.287	2.492	2.592
Totaal lasten		5.297	4.746	5.179	4.379	3.584	3.684
Totaal baten		0	-12	-12	-12	0	-150
Saldo van baten en lasten		5.297	4.734	5.167	4.367	3.584	3.534

Storting

1.4.2	Resv. cofinanciering Europese projecten		3.000				

Onttrekking

1.4.2	Resv. cofinanciering Europese projecten	-2.681	-1.181	-183	-183		
Resultaat		2.617	6.553	4.984	4.184	3.584	3.534

*Omdat sprake is van nieuwe operationele doelen en beleidsdoelen, zijn de onderliggende budgetten aan de nieuwe doelen toebedeeld. Daardoor worden nu ook de vergelijkende cijfers uit 2017 en 2018 volgens de nieuwe doelen gerapporteerd. Uiteraard kunnen hierdoor verschillen ontstaan omdat budgetten soms zijn verdeeld over meerdere doelen of zijn samengevoegd.

Programma 2 Bereikbaarheid

Doelenboom

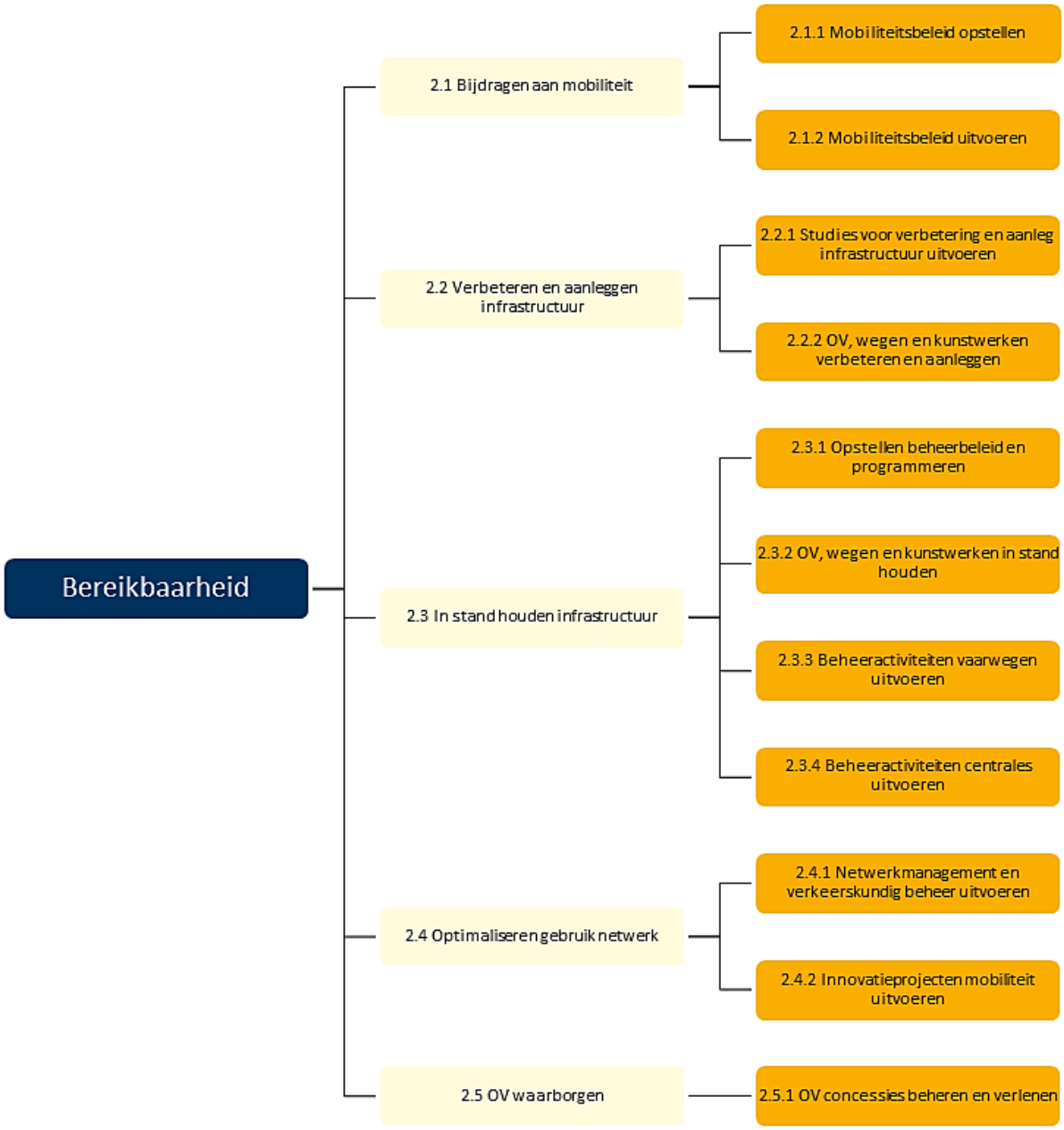

Maatschappelijk doel

Een goede bereikbaarheid is noodzakelijk voor het functioneren van de economie in Noord-Holland, maar ook een vereiste om deel te kunnen nemen aan de arbeidsmarkt en het sociale leven. Voor ons staat keuzevrijheid van vervoerwijze voor alle Noord-Hollanders voorop. Onze ambitie is dat de inwoners en bedrijven van Noord-Holland zichzelf of hun producten effectief, veilig en efficiënt kunnen verplaatsen, waarbij de negatieve gevolgen van de mobiliteit op klimaat, gezondheid, natuur en landschap steeds nadrukkelijk meegewogen worden. Wij zetten ons in

voor het versterken van mobiliteitsopties die hieraan bijdragen, zoals goede OV-verbindingen, uitstekende infrastructuur voor alle modaliteiten en technologische innovatie. Inwoners en bedrijven hebben zoveel mogelijk de vrijheid om hun eigen vervoerswijzen te kiezen. Zodanig dat het totale verkeers- en vervoersnetwerk optimaal wordt gebruikt en ten dienste staat van de ruimtelijk-economische ontwikkeling. Wij sturen op een optimale afstemming tussen ruimtelijke ontwikkelingen en infrastructuur. Wij streven naar een vorm van basisbereikbaarheid voor kleine kernen.

Om deze doelen te bereiken zetten wij in deze begroting stevig in op het in stand houden van de provinciale infrastructuur op de afgesproken kwaliteitsniveaus. Dit komt tot uiting in een groot aantal onderhouds- en vervangingsprojecten. Daarmee borgen we ook de omvangrijke investeringen die de afgelopen jaren zijn gedaan ter verbetering van onze infrastructuur.

Wij blijven investeren om de provinciale infrastructuur waar nodig te verbeteren. Er wordt een groot aantal investeringsprojecten en innovatieve projecten uitgevoerd. Hiermee houden wij ons areaal niet alleen op het vastgestelde kwaliteitsniveau, maar kan het netwerk blijven voldoen aan de toenemende vraag aan mobiliteit en bereiden we ons voor op de toekomst.

Om deze toenemende vraag te beantwoorden, kunnen we niet zonder verkeersmanagement en streven wij naar het blijven waarborgen van goede openbaarvervoersvoorziening. Ook hier maken we gebruik van slimme technologie.

In de praktijk worden de werkzaamheden aan de provinciale infrastructuur (onderhoud, vervangingen en verbeteringen en nieuwe aanleg) geïntegreerd uitgevoerd. Wij stemmen de uitvoering van investerings- en verbeteringsprojecten af op de onderhouds- en vervangingsprojecten. Hiermee bereiken wij een efficiëntere uitvoering van onze werkzaamheden aan ons areaal, en verminderen wij de overlast voor gebruikers en omwonenden. Jaarlijks wordt deze programmering in onderlinge samenhang vastgesteld in het Provinciale Meerjarenprogramma Infrastructuur (PMI) en Provinciale Meerjarenprogramma Onderhoud (PMO).

Wettelijk beleidskader

Omgevingswet (2016);

Wet Personenvervoer 2000;

Wegenverkeerswet (1994);

Wegenwet (1930).

Provinciaal beleidskader

Ontwerp omgevingsvisie NH2050;

Investeringsstrategie NH infrastructuur;

Investeringsagenda doorstroming OV 2015-2020;

Beleidskader Verkeersmanagement 2015-2020;

Uitvoeringsprogramma Smart Mobility 2018-2019;

Actieplan geluid;

Nota Infrastructurele Kapitaalgoederen 2016-2019.

Budgettabel (x 1.000 euro)

Beleidsdoel		Lasten	Baten	Saldo van baten en lasten	Onttrekking aan reserves	Stortingen	Saldo t.l.v. algemene middelen
2.1	Bijdragen aan mobiliteit	20.772	1.003	19.769	108.231	160.888	72.425
2.2	Verbeteren en aanleggen infrastructuur	21.851	0	21.851	6.304	205.507	221.054
2.3	In stand houden infrastructuur	84.710	6.579	78.131	42.526	32.865	68.470
2.4	Optimaliseren gebruik netwerk	38.644	1.953	36.691	8.570	12.500	40.621
2.5	OV waarborgen	52.589	0	52.589	62.257	50.308	40.640
Totaal		**218.565**	**9.535**	**209.030**	**227.888**	**462.067**	**443.209**

Verbonden partijen

Programma	OD	Verbonden partij	Doel
2	2.1.4	Beheersregeling Amstel	Beheer van de Amstel (het beheer van de Amstel is overgedragen van de provincie aan het hoogheemraadschap Amstel Gooi en Vechtstreek).

*Verdere informatie is te vinden in de paragraaf verbonden partijen

Beleidsindicatoren

Via het Besluit Begroting en Verantwoording is vastgelegd, dat alle provincies vanaf de begroting 2018 indicatoren in de begroting moeten vermelden. Deze indicatoren zijn in IPO verband opgesteld en vastgesteld door het ministerie van BZK. De indicatoren zijn geplaatst bij het begrotingsprogramma waar ze het best passen. De bron voor de vermelding in onze begroting is, zoals voorgeschreven, de website http://www.waarstaatjeprovincie.nl. Daar is ook vergelijkingsmateriaal met andere provincies te vinden en de definitie die wordt gehanteerd voor de betreffende indicator.

Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer	
Klantenwaardering voor het openbaar vervoer waarvoor concessieverlening plaatsvindt door de provincies:	
Klantwaardering openbaar vervoer, algemeen oordeel	7,7
Jaar waarin gemeten:	2017

Definitie volgens de website: de indicator geeft de klantenwaardering voor het openbaar vervoer weer, waarvoor de concessie is verleend door de provincie Noord Holland, in een waarderingsschaal van 1 tot 10. Dit cijfer is gebaseerd op de OV-Klantenbarometer, een jaarlijks terugkerend onderzoek naar de mening van reizigers in het stads- en streekvervoer.

2.1 Bijdragen aan mobiliteit

Onze rol

Als provincie vervullen wij een aantal rollen om de bereikbaarheid in onze provincie te verbeteren. In de eerste plaats zijn wij als infrastructuurbeheerder (eigenaarsrol) verantwoordelijk voor een vlotte en veilige doorstroming van al het verkeer op onze eigen infrastructuu. De provincie is eigenaar en wegbeheerder van 614 km wegen, 49 km busbanen en 246 km vaarwegen. Langs een groot deel van deze N-wegen liggen fietspaden (384 km) die eigendom van de provincie zijn. Tot slot hebben we 554 kunstwerken, zoals bruggen, sluizen, tunnels en ecoducten.

Wij zijn opdrachtgever voor het openbaar vervoer in de regio's Noord-Holland Noord, Haarlem-IJmond en Gooi en Vechtstreek als concessieverlener van het openbaar vervoer. Daarnaast werken we met onze partners (andere overheden, bedrijfsleven en inwoners) samen aan het verbeteren van de bereikbaarheid in brede zin. Dat doen we door gezamenlijk te werken aan plannen en/of programma's. Een voorbeeld van zo'n programma is het Programma Bereikbaarheid van, in en naar de MRA dat we samen met het Rijk en gemeenten aan het opstellen zijn.

In de Omgevingsvisie hebben we ons beleid voor de lange termijn vastgelegd. In de Agenda Mobiliteit hebben we de ontwikkelprincipes uit de Omgevingsvisie uitgewerkt, de opgaven voor de komende vier jaar benoemd en onze inzet in samenhang tussen de modaliteiten en met speerpunten, ambities en doelstellingen. In het nieuwe programma Mobiliteit, waar het huidige PMI en PMO onderdeel van gaan uitmaken, brengen wij de maatregelen en projecten geprioriteerd en in onderlinge samenhang in.

	Inhoud	Wetgeving OMV	Besluiten PS
Strategisch	Omgevingsvisie	Omgevingsvisie lange termijn 10 jaar	Lange termijn OMV
Tactisch	Agenda Mobiliteit		Beleidsdeel Programma Mobiliteit elke 4 jaar
Operationeel	Perspectieven en programma's (waaronder PMI, PMO, Fiets, Smart Mobility)	Programma's korte termijn 4 jaar	Uitvoeringsdeel programma Mobiliteit elk jaar

Samenwerkingspartners

Mensen die zich willen verplaatsen, blijven doorgaans niet binnen de grenzen van bestuurlijke eenheden. Bovendien maken ze in een ketenreis vaak gebruik van meer modaliteiten en van meer aanbieders van vervoer. Daarom alleen al is samenwerking in het beleidsveld van de mobiliteit onontbeerlijk. Wij werken intensief samen met andere overheden, als Rijk, gemeenten en waterschappen. Maar ook met organisaties die belangen vertegenwoordigen in de wereld van de mobiliteit (bijvoorbeeld TLN, EVO, ANWB, Rover, Fietsersbond en Schuttevaer). Die samenwerking geldt zeker ook voor de reizigers en inwoners. Wij doen dat steeds meer door de gebruiker in een vroegtijdig stadium bij de planvorming te betrekken. Voorbeelden daarvan zijn de

verkeerssituatie in Broek in Waterland en de nieuwe verbindingen A8-A9 en Duin- en Bollenstreek met de Haarlemmermeer.

Een belangrijke samenwerking voor ons is die in MRA-verband. Maar ook de samenwerking met de drie regio's in het noorden van de provincie is voor ons belangrijk.

Prioriteiten

Opstellen van het nieuwe programma Mobiliteit

Regionaal Openbaar Vervoer Toekomstbeeld 2040.

Omgevingsfactoren

Ruimtelijke en sociaaleconomische ontwikkelingen: de Omgevingswet is een belangrijk kader voor ons beleid. Dat geldt ook voor de Nationale Omgevingsvisie die het Rijk aan het opstellen is. De Omgevingswet heeft nadrukkelijk tot doel om een impuls te geven aan de wijze waarop de overheid in samenwerking met anderen omgaat met maatschappelijke opgaven en deze wenst te realiseren. Daarom ook is het onderwerp governance nadrukkelijk meegenomen in het Verkenningendocument 2050 (2016). Daarin wordt geconstateerd dat er een toename is aan maatschappelijk initiatief, dat het vertrouwen in politiek en overheid afneemt, maar ook dat de interbestuurlijke verhoudingen veranderen als gevolg van gemeentelijke fusies en de opkomst en verdere ontwikkeling van regionale samenwerking. Deze ontwikkelingen hebben invloed op de wijze van besturen. Voor de overheid als zodanig, maar ook voor ons.

Demografische en economische ontwikkelingen: de economie floreert. Dit uit zich in een toename van de kosten veroorzaakt door files en vertragingen in het verkeer. In 2017 vertegenwoordigde het totaal aantal voertuigverliesuren een waarde € 63,1 miljoen. De stijging van de verliestijd ten opzichte van 2016 bedroeg 2,1%. De economische groei betekent ook een grote stimulans voor de werkgelegenheid en de opleving van de bouwactiviteiten. De groei in werkgelegenheid voltrekt zich met name in en direct om Amsterdam. In 2017 zijn er bijna 9.000 banen in Amsterdam bijgekomen (ruim 80% van het totaal in de MRA). De economische groei zet de huizenmarkt onder druk. De vraag naar woningen in de regio Amsterdam neemt sterk toe. Zowel de groei van de werkgelegenheid als van het aantal nieuwe inwoners moet worden gefaciliteerd door het mobiliteitssysteem. De opgave daarin is wel groot.

Beleidsevaluaties

In 2019 zullen wij de Subsidieregeling kleine infrastructuur evalueren.

2.1.1 Mobiliteitsbeleid opstellen

Toelichting

De agenda Mobiliteit is een uitwerking van de Omgevingsvisie die eind 2018 door PS is vastgesteld. In de agenda Mobiliteit is een verdieping gemaakt van onze visie op mobiliteit binnen de ontwikkelprincipes. Hierin is onze ambitie en de koers rond mobiliteit verder uitgewerkt en zijn de doelstellingen en oplossingsrichtingen benoemd. Op basis van deze agenda stellen PS het jaarlijkse programma vast. Het programma omvat naast de huidige afwegingskaders in het PMI ook de afwegingskaders en prioritering van o.a. activiteiten voor de fiets, het goederenvervoer, duurzame respectievelijk slimme mobiliteit, waaronder ook verkeersmanagementbeleid, het openbaar vervoer, verkeersveiligheid, en mobility-as-a-service. Het beschrijft daarbij onze rol, de maatregelen en concrete projecten. Na de zomer starten we met de actualisatie van het jaarlijkse programma, waarbij via consultatierondes met onze samenwerkingspartners gekeken wordt naar de aansluiting op de ontwikkelingen in onze omgeving. Elke vier jaar zorgen we daarnaast voor een actuele agenda.

Indicator	Meeteenheid	Nulmeting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
PS stellen voor de zomer(2019) de jaarlijkse actualisatie in programma als onderdeel van de agenda Mobiliteit vast	Aantal	0	0	1	0	0	0
PS worden aan het eind van het jaar geïnformeerd over het BO MIRT	Aantal	0	0	1	0	0	0

2.1.2 Mobiliteitsbeleid uitvoeren

Toelichting

Jaarlijks stellen wij andere wegbeheerders (gemeenten en waterschappen) en organisaties (bijvoorbeeld op het gebied van verkeersveiligheid) in staat om een bijdrage te leveren aan het verbeteren van de verkeersveiligheid en bereikbaarheid. Onder dit doel valt de subsidieregeling kleine infrastructuur en gedragsbeïnvloeding, evenals de subsidieregeling voor fietsvoorzieningen en doorstroming openbaar vervoer. Tot en met 2019 hebben wij in het coalitieakkoord de omvang van deze bijdragen uit het Provinciefonds vastgelegd.

Verder valt hieronder de jaarlijkse storting die we ten behoeve van de verbetering van het openbaar vervoer doen voor de OV-terminal bij station Amsterdam Zuid (Reserve uitvoering mobiliteitsbeleid door derden). Ook de jaarlijkse vergoeding aan de vervoerder (Connexxion) voor de omrijkosten ten gevolge van wegwerkzaamheden door gemeentelijke wegbeheerders wordt uit deze reserve gedekt. Voor het versneld opwaarderen van een aantal MRA-doorfietsroutes hebben wij ruim € 16 miljoen beschikbaar gesteld. Een deel hiervan is voor ons eigen areaal (€ 8,6 miljoen), een ander deel (€ 8,2 miljoen) voor derden (zoals gemeenten) in de vorm van subsidies.

Om de verkeersveiligheid van particuliere uitwegen op provinciale wegen te verbeteren, openen wij in 2019 een subsidieregeling met een omvang van € 1,45 miljoen.

Om het elektrisch rijden te bevorderen werken wij met de provincie Flevoland, de gemeenten Amsterdam en Almere en de Vervoerregio Amsterdam samen in MRA-E. Het werkprogramma daarvoor sturen wij jaarlijks op aan PS. Voor 2019 zullen wij deze samenwerking moeten herzien nu de Vervoerregio Amsterdam heeft aangegeven haar deelname vanaf 2019 te beëindigen. Wij hebben middelen beschikbaar gesteld om de voorfinanciering van 1200 laadpalen mogelijk te maken (de uitgaven moeten bij plaatsing worden voldaan, terwijl de inkomsten van de exploitant gedurende de looptijd binnenkomen).

Indicator	Meeteenheid	Nulmeting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Jaarlijkse subsidievaststelling betrokken regelingen	Aantal	3	3	4	4	4	4

Budgettabel (x 1.000 euro)

Beleidsdoel 2.1 Bijdragen aan mobiliteit

Lasten	Rekening 2017*	Begroot 2018*	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
2.1.1 Mobiliteitsbeleid opstellen	5.667	4.338	1.601	1.358	1.303	1.303
2.1.2 Mobiliteitsbeleid uitvoeren	23.745	61.233	19.171	14.932	14.082	14.082
Totaal lasten	29.412	65.571	20.772	16.290	15.385	15.385
Totaal baten	-1.318	-1.252	-1.003	-427	-334	-1.023
Saldo van baten en lasten	28.093	64.319	19.769	15.863	15.051	14.362

Storting

2.1.1	Resv. Mobiliteitsbel.			1.007			
2.1.2	Resv. fietsinfrastructuur	16.134	444				
2.1.2	Resv. OLV-Greenport						
2.1.2	Resv. Uitvoeren Mob.beleid door derden			159.881	20.028	22.838	11.368
2.1.2	Resv. Zuidas en Zeepoort	9.257	18.454				

Onttrekkingen

2.1.1	Resv. Mobiliteitsbel.			-343	-100	-100	-100
2.1.2	Resv. fietsinfrastructuur	-4.104	-2.664	-22.688			
2.1.2	Resv. OLV-Greenport		-2.900	-8.391			
2.1.2	Resv. Uitvoeren Mob.beleid door derden			-17.419	-13.692	-12.842	-12.842
2.1.2	Resv. Zuidas en Zeepoort			-59.391			
Resultaat		49.380	77.653	72.425	22.099	24.947	12.788

*Omdat sprake is van nieuwe operationele doelen en beleidsdoelen, zijn de onderliggende budgetten aan de nieuwe doelen toebedeeld. Daardoor worden nu ook de vergelijkende cijfers uit

2017 en 2018 volgens de nieuwe doelen gerapporteerd. Uiteraard kunnen hierdoor verschillen ontstaan omdat budgetten soms zijn verdeeld over meerdere doelen of zijn samengevoegd.

2.2 Verbeteren en aanleggen infrastructuur

Onze rol

De provincie verbetert binnen het PMI de bestaande infrastructuur en ontwikkelt nieuwe infrastructuur om de doorstroming, verkeersveiligheid en leefbaarheid in de provincie te verbeteren.

De basis voor agendering van projecten in het PMI is de investeringsstrategie Noord-Hollandse infrastructuur (iNHi), die op 3 februari 2014 door Provinciale Staten is vastgesteld. Het uitgangspunt van de investeringsstrategie is een afwegingsmodel, waarbij de trajecten zijn gescoord op bereikbaarheid, verkeersveiligheid en leefbaarheid. Slecht scorende trajecten en knelpunten, en trajecten die voor groot onderhoud in het Provinciaal Meerjarenprogramma Onderhoud (PMO) staan geagendeerd, worden als studieproject opgenomen in het PMI. Alle projecten in het PMI doorlopen drie fasen, te weten de studie-, plan- en realisatiefase. In de studiefase wordt onderzoek gedaan naar de problematiek en worden mogelijke oplossingen uitgewerkt, waarbij bijvoorbeeld wordt bekeken of bereikbaarheidsknelpunten kunnen worden opgelost door middel van verkeersmanagement, openbaar vervoer, gedragsbeïnvloeding of infrastructurele maatregelen. Aan het einde van de studiefase nemen we een besluit over de oplossingsrichting en promoveert het project naar de planfase. Het is ook mogelijk dat aan het einde van de studiefase de conclusie wordt getrokken dat het project niet verder hoeft te worden uitgewerkt, bijvoorbeeld als een knelpunt onvoldoende aanwezig blijkt of er onvoldoende draagvlak is voor mogelijke oplossingen. In zo'n geval wordt een project geschrapt.

In de planfase wordt de gekozen oplossing verder uitgewerkt. Daarna besluiten Provinciale Staten over het beschikbaar stellen van een uitvoeringskrediet en promoveert het project naar de realisatiefase. In de nazorgfase wordt het project afgerond en opgeleverd.

Samenwerkingspartners

Belangrijke samenwerkingspartners zijn medewegbeheerders (gemeenten, waterschap en Rijkswaterstaat), de Vervoerregio Amsterdam, belangenorganisaties en bewoners.

Prioriteiten

De belangrijkste prioriteiten voor 2019 zijn de volgende projecte:

- Verbinding Haarlemmermeer Bollenstreek (studie);
- Verbinding A8-A9 (studie);
- Bereikbaarheid Den Helder (studie);
- HOV 't Gooi (realisatie);
- N241 Herinrichting A.C. de Graafweg;
- Bereikbaarheid Waterland;
- Fietsprojecten (studie).

Omgevingsfactoren

Prijsstijgingen

De prijsontwikkeling sinds eind 2017, zoals de kosten van arbeid en de kosten van diverse materialen, leidt tot hogere inschrijvingen. In een aantal gevallen ook hoger dan oorspronkelijk geraamd is. bij de aanbesteding van een aantal beweegbare bruggen (Leeghwaterbrug, Beatrixbrug, Kogerpolderbrug) is dit al geconstateerd. Deze ontwikkeling zal zich vermoedelijk de komende jaren ook op andere typen werk gaan manifesteren. Als provincie anticiperen wij hierop door in onze ramingen altijd de meest recente landelijke prijsontwikkelingen mee te nemen. Om

eventueel aanvullende beheersmaatregelen te kunnen treffen, zijn wij gestart met een nader onderzoek naar landelijke prijsontwikkeling. Uitkomsten van dit onderzoek worden gebruikt voor het bepalen van de omvang van dit risico en het nemen van beheersmaatregelen om daarmee mogelijke aanbestedingsrisico's te verminderen.

Projectuitvoering

Omgevingsfactoren, hinder voor omwonenden en verkeer, spelen al langere tijd een belangrijke rol in de projectuitvoering. Veiligheid, zowel voor het verkeer als op de bouwplaats, is een kwestie van belang die in de afgelopen periode sterker onder de aandacht is gekomen. Een bijkomend feit is wel dat veel meer kosten worden gemaakt voor verkeersbegeleiding, afzettingen, communicatie en informatie. Hiermee zal vaker rekening gehouden moeten worden.

PFOS

Van een geheel andere orde is de vondst van de chemische stof PFOS in het gehele gebied rond Schiphol. Hiervoor is nog geen landelijk of provinciaal beleid geformuleerd en er zijn veel kosten mee gemoeid. Een mogelijk depot in de Haarlemmermeer vormt de oplossing voor het meest getroffen project, HOV Schiphol-Oost, maar niet voor projecten in andere gemeenten. Afvoeren gaat tot hoge kosten leiden.

Burgerparticipatie

Steeds vaker worden projecten in samenwerking met de omgeving voorbereid. Burgerparticipatie voor een rotonde op de N236, voor de N247 in Broek in Waterland en voor de vernieuwing van de Zaanbrug toont aan dat dit leidt tot een andere verhouding tussen externe participanten en de provincie. Deze ontwikkeling heeft gevolgen voor alle fasen van werken: van studiefase tot en met realisatiefase.

Duurzaamheid / circulair / klimaatverandering

Duurzame grond-, weg- en waterbouw(GWW) brengt veel ambitie mee, maar is nog niet erg zichtbaar in de projecten. Het is echter duidelijk dat in ieder stadium van het proces over duurzaamheid dient te worden nagedacht. In 2019 zal aan diverse aspecten van duurzaamheid meer inhoud gegeven worden, onder andere door het houden van kansensessies, het uitvoeren van pilots en het opschalen van positieve resultaten en ervaringen vanuit onze eigen pilots en ervaringen van andere wegbeheerders.

Veiligheid

Veiligheid is een aandachtspunt voor zowel de verkeersveiligheid als de veiligheid tijdens het werken aan projecten. De GWW sector is wat betreft (dodelijke) ongevallen de minst veilige sector in Nederland. Als opdrachtgever heeft de provincie een verantwoordelijkheid voor de veiligheid in de keten. De inspanningen uit 2018 op het gebied van veiligheid, zoals safety-walks en workshops, worden in 2019 voortgezet en verder uitgebreid met activiteiten om veiligheid fundamenteel in de processen, opdrachtverlening, monitoring en rapportages te borgen.

Beleidsevaluaties

In 2019 zal de iNHi geëvalueerd en geactualiseerd worden en onderdeel worden van het programma Mobiliteit. De beleidsuitgangspunten uit de Agenda Mobiliteit worden hierin verwerkt.

2.2.1 Studies voor infrastructuur uitvoeren

Toelichting

In het PMI 2019-2023 zijn 37 studieprojecten opgenomen. In bijgaand overzicht zijn de uitgaven van het PMI weergegeven, verdeeld over de bovengenoemde drie fasen: studie, plan en uitvoering.

We werken aan de uitvoering van de studieprojecten uit het PMI 2019-2023. Het gaat in het bijzonder om de afronding van de studie bereikbaarheid Den Helder, Broek in Waterland en de verkenning N201-A4. De uitgaven voor deze studiefase worden gedekt uit het budget studiefase van € 750.000. Voor zowel de verbinding A8/A9 als Haarlemmermeer Bollenstreek wordt in 2019 gewerkt aan het Provinciaal Inpassings Plan inclusief MER. Deze kosten worden gedekt uit separate voorbereidingskredieten voor deze specifieke projecten.

De uitgaven voor de projecten in de plan- en realisatiefase worden geactiveerd en afgeschreven in 25 jaar. De hieruit voortvloeiende kapitaallasten (afschrijving) worden het begrotingsjaar erop in de begroting geraamd. Dit betekent dus dat de investeringsuitgaven van begroting 2019 pas in de begroting 2020 in de vorm van kapitaallasten (1/25ste deel van deze uitgaven) zichtbaar worden. Doordat van de eerste projecten de afschrijvingsperiode (na 25 jaar) pas in 2040 eindigt, lopen de kapitaallasten in de aankomende jaren op: van € 17,1 miljoen in 2019 naar € 28,5 miljoen in 2023. Hier is in de meerjarenraming rekening mee gehouden.

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
kapitaallasten PMI	10.700.000	13.161.000	14.532.000	15.456.000	16.857.000	18.475.000	20.180.000
reserve kapitaallasten Weginfrastructuur	4.346.000	5.019.000	5.019.000	5.025.000	5.025.000	5.025.000	5.025.000
reserve kapitaallasten OV-infrastructuur	1.758.000	2.970.000	3.606.000	3.708.000	3.732.000	3.732.000	3.732.000
kapitaallasten Extra Investeringen Infrastructuur	-	140.000	980.000	1.200.000	1.800.000	2.400.000	2.400.000
Totaal kapitaallasten	**16.804.000**	**21.290.000**	**24.137.000**	**25.389.000**	**27.414.000**	**29.632.000**	**31.337.000**

De belangrijkste projecten die in 2019 (op basis van de huidige planning) promoveren naar de realisatiefase zijn de trajectbenaderingen voor de wegen N239-08, N241-13, N243-06, N247-17 en N506-02.

Naast de (reguliere) investeringen is er bij het Coalitieakkoord 2015 besloten tot extra investeringen van in totaal € 60 miljoen. Ter dekking van de toekomstige kapitaallasten en beheer en onderhoud wordt jaarlijks in bovengenoemde reserve € 4.364.000 gestort. In de tabel 'prognose kasritme' is de aanwending van deze investeringen separaat weergegeven.

Projecten t.l.v. kapitaallasten Extra Investeringen Infrastructuur	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	totaal
N241-13: trajectbenadering N241, ged. N242-A7		3,50	6,00	5,50	0,00	0,00	0,00	0,00	**15,00**
N242-25: trajectstudie N242, gedeelte N508-N241		0,00	0,00	0,00	0,00	5,00	5,00	0,00	**10,00**
N243-06: trajectbenadering N243a		0,00	15,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	**15,00**
nog niet benoemde projecten		0,00	0,00	0,00	5,00	5,00	10,00	0,00	**20,00**
Geraamde investeringen t.l.v. Extra Investeringen Infrastructuur		**3,50**	**21,00**	**5,50**	**5,00**	**10,00**	**15,00**	**0,00**	**60,00**

Indicator	Meeteenheid	Nulmeting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Voortgang studies en projecten (aantal faseafrondingen)	Aantal	13	n.v.t.	10	0	0	0
Start nieuwe studies (studies nieuw opgenomen in PMI)	Aantal	13	n.v.t.	10	0	0	0
Afronding projecten (aantal gerealiseerd)	Aantal	17	n.v.t.	11	0	0	0

2.2.2 OV, wegen en kunstwerken verbeteren en aanleggen

Toelichting

Wij werken continu aan het verbeteren van onze infrastructuur op het gebied van openbaarvervoervoorzieningen (OV), (vaar)wegen, fietspaden en kunstwerken. Doelstellingen hierbij zijn het optimaliseren van doorstroming, veiligheid en leefbaarheid. Deze verbeteringen worden uitgevoerd in projecten, soms in combinatie met onderhoud aan bestaande infrastructuur. Om te kunnen anticiperen op ontwikkelingen maken we inprojecten waar mogelijk actief gebruik van innovatieve manieren om aanleg en beheer efficiënter, veiliger en duurzamer te maken. Enkele voorbeelden van deze activiteiten:

- N23 Westfrisiaweg. Vanaf eind 2018 rijdt het verkeer tussen Alkmaar en Enkhuizen over de nieuwe N194 (Braken) en N307 (Westfrisiaweg). In 2019 wordt het project opgeleverd. De provincie Noord-Holland zorgt in het project N23 Westfrisiaweg met haar partners voor deze nieuwe verbinding. Dit verbetert de doorstroming van het verkeer, de verkeersveiligheid en de leefbaarheid in de regio. Ook bevordert het de economie en werkgelegenheid.
- N246-N244 Trajectonderhoud en vervangen Beatrixbrug en Kogerpolderbrug. Wij vernieuwen de Beatrixbrug en de Kogerpolderbrug en voeren groot onderhoud uit aan de N246 en de N244, van Wormerveer tot Alkmaar. Van de gelegenheid wordt gebruik gemaakt om meteen de verkeersveiligheid en de doorstroming te verbeteren door een nieuwe rotonde, nieuwe afslagen en nieuwe fietsoversteekplaatsen aan te leggen. Volgens de huidige planning is het werk eind 2019 gereed. Wij werken in dit project samen met de gemeenten Zaandam, Castricum en Alkmaar en het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier.
- Centrale bediening bruggen en sluizen.Wij willen het vervoer over water stimuleren wat een betere doorstroming voor zowel scheepvaart als wegverkeer moet opleveren. Daarom starten wij met de centrale bediening van bruggen en sluizen. Vanaf 2018 zijn de eerste bruggen en sluizen in Noord-Holland vanuit één centrale plek bediend. Op deze centrale worden tot en met 2020 in totaal 44 bruggen en sluizen in Noord-Holland aangesloten.

Een totaal overzicht van alle lopende studies en in uitvoering zijnde projecten is te vinden in het PMI.

Indicator	Meeteenheid	Nulmeting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Projecten afgerond volgens kwaliteits-eisen scope	Percentage	0	0	100	0	0	0
Nauwkeurigheid raming kasritme	Percentage	0	0	80	0	0	0

Investeringen

Prognose kasritme

Het geraamde kasritme voor PMI projecten in studie, plan en realisatiefase (bedragen x1 miljoen).

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Kasritmeraming plan- realisatie – en nazorgfase (gebaseerd op kaderbrief 2019)	61,51	25,78	15,73	15,34	1,40	0

Budgettabel (x 1.000 euro)

Beleidsdoel 2.2 Verbeteren en aanleggen infrastructuur

Lasten		Rekening 2017*	Begroot 2018*	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
2.2.1	Studies voor infrastructuur uitvoeren	23.760	15.135	19.387	23.969	26.863	28.116
2.2.2	OV, wegen en kunstwerken verbeteren en aanleggen	877	79	2.464	2.464	2.464	2.464
Totaal lasten		24.636	15.214	21.851	26.433	29.327	30.580
Totaal baten		-7.192	-1.140	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten		17.444	14.074	21.851	26.433	29.327	30.580

Storting

2.2.1	Resv. Kapitaallasten OV	96.816	690				
2.2.1	Resv. Kapitaallasten Wegen	39.957	12.189	18.140	11.760	11.760	11.760
2.2.1	Resv. Ontwikkeling prov infrastructuur			187.367	4.364	4.364	4.364

Onttrekking

2.2.1	Resv. Kapitaallasten OV		-3.385	-1.758	-2.970	-3.606	-3.708
2.2.1	Resv. Kapitaallasten Wegen		-1.528	-4.346	-5.019	-5.019	-5.025
2.2.1	Resv. Ontwikkeling prov infrastructuur		0	-200	-137	0	0
Resultaat		154.217	22.040	221.054	34.431	36.826	37.971

*Omdat sprake is van nieuwe operationele doelen en beleidsdoelen, zijn de onderliggende budgetten aan de nieuwe doelen toebedeeld. Daardoor worden nu ook de vergelijkende cijfers uit 2017 en 2018 volgens de nieuwe doelen gerapporteerd. Uiteraard kunnen hierdoor verschillen ontstaan omdat budgetten soms zijn verdeeld over meerdere doelen of zijn samengevoegd.

2.3 In stand houden infrastructuur

Onze rol

De provinciale infrastructuur is van groot economisch en maatschappelijk belang. Instandhouding van deze infrastructuur is een van onze wettelijke kerntaken. Goed beheer en structureel onderhoud is hierbij het uitgangspunt, zie het coalitieakkoord. Wij volgen hierbij de principes van Assetmanagement, de provincie Noord-Holland is sinds 2015 ISO-55001 gecertificeerd. Wij maken bij de instandhouding van ons areaal onderscheid naar wegen (waaronder OV-wegen, fietspaden en bruggen), vaarwegen en bediencentrales. Om de werkzaamheden goed te kunnen uitvoeren maken wij jaarlijks een onderhoudsplanning, waarin wij zoveel mogelijk onderhoudsmaatregelen combineren met verbetermaatregelen.

De provincie heeft een zelfstandige rol als het gaat om het aanleggen en beheren van provinciale infrastructuur. Echter de provinciale infrastructuur maakt onderdeel uit van het totale netwerk van hoofd- en onderliggend wegennet. Samenwerking en afstemming met de andere (netwerk)partners is dan ook essentieel.

Samenwerkingspartners

Voor de instandhouding van onze infrastructuur zijn wij 10-jarige gebiedscontracten aangegaan met gebiedsaannemers. In totaal zijn er zes gebiedscontracten, waarmee wij het beheer en onderhoud vormgeven. Daarnaast stemmen wij onze werkzaamheden op het gebied van beheer en onderhoud af met Rijkswaterstaat, Hoogheemraadschappen, MRA en gemeenten.

Prioriteiten

Opstellen Assetmanagement Visie en Strategieplan 2019-2023.

Afronding transitiefase van de laatste twee gebiedscontracten (5 en 6).

Afronding project Leeghwaterbrug

Afronding project brug Ouderkerk en N246-N244 trajectonderhoud en vervangen Beatrixbrug en Kogerpolderbrug.

Aansluiten bruggen en sluizen op de bediencentrale Heerhugowaard.

Omgevingsfactoren

Voor dit beleidsdoel gelden dezelfde omgevingsfactoren als voor beleidsdoel 2.2

Beleidsevaluaties

Tweejaarlijks wordt er landelijk een wegbelevingsonderzoek uitgevoerd. In 2019 streven wij naar een verbetering van de waardering ten opzichte van 2017.

2.3.1 Opstellen beheerbeleid en programmeren

Toelichting

Het onderhoud van de infrastructuur is erop gericht om optimale prestaties van de infrastructuur te bereiken, in relatie tot onze assetmanagement bedrijfswaarden: bereikbaarheid, veiligheid, imago en leefbaarheid. Dit willen wij realiseren tegen zo gunstig mogelijke kosten. Daarbij streven wij naar een hoge tevredenheid bij de weggebruikers. In het Assetmanagement Visie en Strategieplan (voorheen Nota Infrastructurele Kapitaalgoederen) staat beschreven hoe dit op een duurzame en innovatieve manier wordt bereikt met het gewenste kwaliteitsniveau als resultaat. In 2019 zal het nieuwe Assetmanagement Visie en Strategieplan worden vastgesteld door Provinciale Staten. Op basis van de daarin gestelde kaders en kwaliteitseisen wordt het PMO opgesteld, waarin inzicht wordt gegeven in het onderhoudsprogramma en de benodigde financiering voor

onderhoud van het areaal met inachtneming van de gestelde eisen. Jaarlijks in november wordt door Provinciale Staten het PMO behandeld en worden de kredieten beschikbaar gesteld.

Bij de uitrol van het ligplaatsenbeleid gaan we gebruik maken van een systeem van elektronische vignetten. De uitrol van dit systeem zal gefaseerd plaatsvinden.

De provincie heeft de mogelijkheid om bij te dragen aan de nationale en internationale klimaat- en CO_2-doelstellingen en hier een voorloper in te zijn. Dit sluit aan op de duurzaamheidsambities van het Coalitieakkoord Ruimte voor groei. Daarbij zijn duurzaam bouwen en onderhouden met oog voor de gehele levensduur van het bouwwerk essentiële onderdelen om voorop te blijven lopen en in te zetten op kostenbesparing. Belangrijke doelstellingen hierin zijn 50% grondstoffenreductie en 50% minder CO_2-uitstoot in 2030. In 2019 wordt het plan $C0_2$-monitoring en -reductie vastgesteld door Provinciale Staten met de daarbij de vaststelling van de huidige CO_2-footprint, de doelstelling van de CO_2-reductie en de concrete maatregelen, zoals duurzaam asfalt en circulair bouwen, zie ook 2.4.2. De doelstellingen en concrete maatregelen zullen worden verankerd in het Assetmanagement Visie en Strategieplan

Indicator	Meeteenheid	Nulmeting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Vaststellen assetmanagement visie & strategieplan (4 jaarlijks)	Aantal	0	n.v.t.	1	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Vaststellen PMO (jaarlijks)	Aantal	0	1	1	1	1	1
Wegbelevings onderzoek (% zeer tevreden weggebruikers)	Percentage	76	n.v.t.	80	80	80	80
CO2 meting implementeren en doelstelling vaststellen	Aantal	0	n.v.t.	1	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

2.3.2 OV, wegen en kunstwerken in stand houden

Toelichting

Vanuit haar zelfstandige rol als wegbeheerder is de provincie verantwoordelijk voor het in stand houden van de provinciale infrastructuur. Daarvoor worden diverse activiteiten uitgevoerd, zoals vast en variabel onderhoud, diverse renovatieprojecten en vervangingen.

Het vaste en variabele onderhoud is ondergebracht in zes gebiedscontracten. Renovaties en vervangingen zijn ondergebracht in projecten, soms in combinatie met aanleg van nieuwe infrastructuur. Om te kunnen anticiperen op ontwikkelingen wordt in projecten waar mogelijk actief gebruik gemaakt van innovatieve manieren om aanleg en beheer efficiënter, veiliger en duurzamer te maken. Enkele voorbeelden van deze activiteiten:

- Gebiedscontracten . Het beheren en onderhouden van ons areaal wordt uitgevoerd door aannemerscombinaties . Deze aannemerscombinaties zijn verantwoordelijk voor het dagelijks en variabel onderhoud, de programmering en

planning hiervan, bouwcommunicatie en de klachtenafhandeling.

- Brug Ouderkerk. De provincie vervangt deze brug. De brug stamt uit de jaren ’50 en is technisch en functioneel einde levensduur. Tegelijkertijd wordt ook de toeleidende infrastructuur aangepakt. Voor de uitvoering is een samenwerkingsovereenkomst gesloten met de gemeenten Ouder-Amstel en Amstelveen. De vervoerregio Amsterdam is betrokken als subsidiegever. Volgens planning kan de nieuwe brug begin 2020 in gebruik genomen worden.
- Koopvaardersschutsluis. Door aantasting van de huidige damwanden heeft de Koopvaardersschutsluis groot onderhoud nodig. Daarnaast wordt gekeken of verlengen van de sluis wenselijk is. Het afsluiten van de sluis heeft veel impact op de omgeving. Wij willen deze impact ondervangen door te investeren in de ombouw van de Boerenverdrietsluis in Den Helder. Hierover vindt intensief overleg plaats met stakeholders. De verwachte uitvoering vindt in 2020/2021 plaats.

Zowel landschappelijk als vanuit het oogpunt van biodiversiteit is er nog veel verbetering mogelijk bij het onderhouden van onze bermen, een belangrijk leefgebied voor bijen en andere insecten. Wij zullen blijven inzetten op deze verbeteringen, waardoor de resultaten voor de buitenwereld direct zichtbaar worden. Verder zullen wij groot onderhoud uitvoeren aan de HOV-busbaan in Schalkwijk, Haarlem. Met het uitvoeren van het groot onderhoud aan dit areaal wordt het HOV-netwerk geüniformeerd en blijft de kwaliteit van het openbaar vervoer gewaarborgd. Een totaal overzicht van alle lopende studies en in uitvoering zijnde projecten is te vinden in het PMO.

Indicator	Meeteenheid	Nulmeting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
% wegen voldoet aan beeld kwaliteitseisen	Percentage	n.v.t.	0	95	0	0	0
% kunstwerken voldoet aan kwaliteitseisen	Percentage	n.v.t.	0	95	0	0	0
Projecten afgerond volgens kwaliteits-eisen scope	Percentage	n.v.t.	0	100	0	0	0
Nauwkeurigheid raming kasritme	Percentage	n.v.t.	0	80	0	0	0

Investeringen

Het geraamde kasritme voor PMO projecten in studie, plan en realisatiefase (bedragen x1 miljoen).

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Kasritmeraming plan- realisatie – en nazorgfase projecten en gebiedscontracten (gebaseerd op kaderbrief 2019)	112,18	110,84	72,79	66,78	54,97	46,28

2.3.3 Beheeractiviteiten vaarwegen uitvoeren

Toelichting

Het beheer van vaarwegen wordt risicogestuurd uitgevoerd. Dat betekent dat op basis van inspectiegegevens van het areaal het noodzakelijke groot onderhoud wordt geprogrammeerd. Het dagelijks beheer aan de vaarwegen wordt doorlopend binnen de verschillende gebiedscontracten uitgevoerd, evenals de afwikkeling van schades. In 2019 gaat een omvangrijk oeververvangingsproject in uitvoering in het Kanaal Omval Kolhorn (K04/05/06-c). In dit project wordt circa 13 km oevers vervangen. Daarnaast zijn diverse andere oevertrajecten in voorbereiding. Hiervan zal de uitvoering in 2020 en 2021 plaatsvinden.

Het beheer van vaarwegen wordt risicogestuurd uitgevoerd. Dat betekent dat op basis van inspectiegegevens van het areaal het noodzakelijke groot onderhoud wordt geprogrammeerd. Het dagelijks beheer aan de vaarwegen wordt doorlopend binnen de verschillende gebiedscontracten uitgevoerd, evenals de afwikkeling van schades. In 2019 gaat een omvangrijk oeververvangingsproject in uitvoering in het Kanaal Omval Kolhorn (K04/05/06-c). In dit project wordt circa 13 km oevers vervangen. Daarnaast zijn diverse andere oevertrajecten in voorbereiding. Hiervan zal de uitvoering in 2020 en 2021 plaatsvinden.

Indicator	Meeteenheid	Nulmeting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Realisatie (natuurvriendelijke) oevers (in km)	Aantal	n.v.t.	9,3	9,0	12,0	n.t.b.	n.t.b.
Ongeplande stremmingen door risicogestuurd beheer oevers	Aantal	n.v.t.	0	0	0	0	0

2.3.4 Beheeractiviteiten centrales uitvoeren

Toelichting

De provincie beschikt over één verkeerscentrale vanwaaruit ook de bediening en bewaking van de Waterwolf- en Abdijtunnel en het Amstelaquaduct plaatsvindt. In de verkeerscentrale in Hoofddorp verzamelen wij dagelijks alle informatie over de situatie op de weg. Dankzij deze informatie kunnen we snel reageren als er opstoppingen ontstaan. Bij een verstoring of ongeluk worden bijvoorbeeld direct verkeerslichten op afstand bediend en worden weginspecteurs snel naar de juiste locatie gestuurd. In het beheer en onderhoud van de benodigde apparatuur om deze taken uit te voeren wordt dag in, dag uit door ons voorzien. Denk hierbij aan Dynamische Route Informatiepanelen (DRIP), verkeerslichten (VRI's), camera's en monitoringsystemen. Gezien de verwevenheid tussen de centrale systemen en de tunnelinstallaties wordt onder dit operationeel doel ook het (dagelijks) beheren en onderhouden van de Waterwolftunnel, de Abdijtunnel en het Amstelaquaduct uitgevoerd. Met het uitvoeren van de beheer- en onderhoudsactiviteiten wordt voldaan aan de Wet aanvullende regels veiligheid wegtunnels.

Qua ontwikkeling staat de verkeerscentrale niet stil. Samen met onze partners ontwikkelen we de multidomein centrale. Met deze ontwikkeling streven we naar een zo efficient mogelijke aansturing van de verschillende verkeersstromen.

Naast de verkeerscentrale in Hoofddorp beschikken wij tevens over een bediencentrale voor het bedienen van bruggen en sluizen op afstand. Deze nieuwe duurzame en energieneutrale centrale is gelegen op het steunpunt De Lange Balk in Heerhugowaard. Ook bij deze centrale geldt dat het dagelijks beheren en onderhouden van de benodigde apparatuur om de bruggen en sluizen te kunnen bedienen, wordt uitgevoerd door ons.

Indicator	Meeteenheid	Nulmeting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Beschikbaarheid aansturing VRI's	Percentage	91,9	93,0	93,0	93,0	93,0	93,0
Beschikbaarheid Waterwolftunnel	Percentage	98,7	97,5	97,5	97,5	97,5	97,5

Budgettabel (x 1.000 euro)

Beleidsdoel 2.3 In stand houden infrastructuur

Lasten	Rekening 2017*	Begroot 2018*	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
2.3.1 Opstellen beheerbeleid en programmeren	613	602	367	367	367	367
2.3.2 OV, wegen en kunstwerken in stand houden	15.641	54.053	61.794	57.741	54.345	53.679
2.3.3 Beheeractiviteiten vaarwegen uitvoeren	1.395	13.228	22.406	21.315	14.523	15.389
2.3.4 Beheeractiviteiten centrales uitvoeren	0	0	143	143	143	143
Totaal lasten	17.649	67.883	84.710	79.566	69.378	69.578
Totaal baten	-9.054	-5.985	-6.579	-6.161	-1.330	-1.330
Saldo van baten en lasten	8.596	61.898	78.131	73.405	68.048	68.248

Storting

2.3.2	Resv. dekking kap-lasten VIK			10.671		
2.3.2	Resv. Groot onderhoud wegen		17.224	20.748	15.702	13.514	12.619
2.3.3	Resv. Groot onderhoud vaarwegen		5.312	21	7.815	5.815	5.815
2.3.3	Resv. Kapitaallasten Vaarwegen	23.789	2.385	1.425	1.600	800	700

Onttrekking

2.3.2	Resv. dekking kap-lasten VIK			-385	-427	-427	-427
2.3.2	Resv. Groot onderhoud wegen		-28.150	-24.034	-18.185	-14.788	-13.569
2.3.3	Resv. Groot onderhoud vaarwegen		-7.386	-7.136	-6.903	-5.596	-6.303
2.3.3	Resv. Kapitaallasten Vaarwegen		-217	-10.971	-458	-593	-668
Resultaat		32.385	51.066	68.470	72.549	66.773	66.415

*Omdat sprake is van nieuwe operationele doelen en beleidsdoelen, zijn de onderliggende budgetten aan de nieuwe doelen toebedeeld. Daardoor worden nu ook de vergelijkende cijfers uit 2017 en 2018 volgens de nieuwe doelen gerapporteerd. Uiteraard kunnen hierdoor verschillen ontstaan omdat budgetten soms zijn verdeeld over meerdere doelen of zijn samengevoegd.

2.4 Optimaliseren gebruik netwerk

Onze rol

Met verkeersmanagement benut de provincie de beschikbare verkeersnetwerken optimaal zodat aan de actuele vraag naar mobiliteit kan worden voldaan. Dat gebeurt onder andere door het regelen van verkeerslichten, incident management, de inzet van Dynamische Route Informatiepanelen (DRIP's) en het stellen van eisen aan de beschikbaarheid van de netwerken bij (vaar)wegwerkzaamheden en evenementen. De data die gebruikt wordt voor verkeersmanagement

wordt via diverse kanalen ook beschikbaar gesteld aan gebruikers van de verkeersnetwerken (reizigers, vervoerders, nood- en hulpdiensten et cetera).

Vanuit de verkeerscentrale in Hoofddorp worden de 260 verkeerslichten van ons realtime gecontroleerd en aangestuurd. Het verkeer wordt geobserveerd met camera's en door lussen in de weg. Verder zijn er 15 DRIP's geïnstalleerd waarmee weggebruikers geïnformeerd worden. Ook worden verkeersscenario's ingezet: op elkaar afgestemde maatregelen die worden ingezet bij vooraf gedefinieerde situaties.

Het verkeersmanagement voor het vervoer over water wordt gedeeltelijk gestalte gegeven in het project "Blauwe Golf". Gezorgd wordt dat het watertransport zo goed mogelijk doorgang kan vinden, waarbij tegelijkertijd de hinder voor het wegverkeer als gevolg van brugopeningen beperkt blijft.

De wegwerkzaamheden worden met alle beheerders afgestemd in Kernregie en RegioRegie. Ons Verkeerscoördinatiepunt (VCP) toetst voor alle werkzaamheden op de provinciale (vaar)wegen of aan de eisen en voorwaarden betreffende doorstroming en veiligheid is voldaan voordat aan de (vaar)weg gewerkt gaat worden.

Met incident management wordt de weg na pech of ongevallen zo snel mogelijk weer vrijgemaakt zodat de andere weggebruikers zo min mogelijk overlast ervaren.

Met betrekking tot het openbaar vervoer zorgen wij ervoor, in samenwerking met gemeenten binnen het provinciale concessiegebied, dat de verkeerslichten voor buslijnen optimaal ingeregeld zijn. Daarnaast wordt samen met de openbaar vervoer bedrijven gewerkt aan optimalisatie van de ritten door de locatiebepaling en data-uitwisseling tussen bus en infrastructuur verder te verbeteren. Dit voorkomt dat bussen ongewenste/onnodige verliestijd oplopen.

Er komen nieuwe technologieën beschikbaar om de mobiliteit beter te faciliteren. Wij bereiden ons voor op onze nieuwe rol en ontwikkelen en beproeven een aantal veranderingen aan het areaal: zowel verkeersregelinstallaties en verkeerscentrale als wegontwerp. De consequenties hiervan worden in beeld gebracht evenals de wijze waarop wij onze rol in de toekomst als wegbeheerder en beleidsmaker moeten invullen. Dit vindt plaats binnen het programma Smart Mobility. Veel proeven vinden plaats in landelijk en Europees verband (respectievelijk Beter Benutten en Europese subsidies aan consortia waarin wij participeren).

Wij hebben een direct belang bij het stimuleren en ontwikkelen van innovaties. Door verbetering van producten en processen verbeteren we onze bedrijfswaarden. Daarnaast kunnen we innovaties aanjagen, die de markt alleen niet kan realiseren. Wij richten ons daarbij onder andere op levensduurverlengende innovaties die bijdragen aan duurzaam en efficiënt beheer en onderhoud van de infrastructuur. Hierbij wordt voor de realisatie samenwerking aangegaan met kennisinstituten, wegbeheerders en marktpartijen. Verder willen wij onze infrastructuur inzetten om duurzame energie op te wekken en energiegebruik te reduceren om op deze manier bij te dragen aan de energietransitie.

Samenwerkingspartners

Ministerie van Infrastructuur en Milieu, Rijkswaterstaat, gemeenten, waterschappen, Vervoerregio Amsterdam, kennisinstituten, ingenieursbureaus, aannemers, automobielfabrikanten en diverse andere marktpartijen.

Beleidsevaluaties

Rapportage beleidskader verkeersmanagement

2.4.1 Netwerkmanagement en verkeerskundig beheer uitvoeren

Toelichting

Het netwerkmanagement en verkeerskundig beheer bestaat uit een samenspel van een aantal dagelijks uit te voeren activiteiten. Om de veiligheid en de doorstroming op de provinciale wegen te verbeteren wordt vanuit de verkeerscentrale Hoofddorp 24 uur per dag, 7 dagen per week, het verkeer begeleid. Mocht het daarbij nodig zijn om het verkeer te sturen dan kan de verkeersoperator dit met behulp van Dynamische Route Informatiepanelen (DRIP's) en verkeerslichten. Alle informatie over de doorstroming op de (vaar)weg en in het openbaar vervoer wordt doorgegeven aan landelijke databanken zoals de Nationale Databank Wegverkeergegevens (NDW) en Nationale Databank Openbaar Vervoer (NDOV) voor bus- en streekvervoer en Fairway Information Services (FIS) voor de vaarwegen.

Naast het sturen van het verkeer vindt objectbediening en -bewaking op verschillende manieren plaats. Vanuit de verkeerscentrale in Hoofddorp worden dag in, dag uit de Waterwolftunnel, Abdijtunnel en het Amstelaquaduct bewaakt. De bruggen en sluizen in beheer bij de provincie worden volgens de gemaakte bedientijden veelal lokaal bediend of vanuit het centrale bedienpunt De Kooy. Naast lokale bediening bedienen wij vanuit de bediencentrale in Heerhugowaard een aantal bruggen op afstand.

Indien voor werkzaamheden/evenementen verkeersmaatregelen op de provinciale (vaar)weg noodzakelijk zijn, is hiervoor toestemming van het Verkeerscoördinatiepunt (VCP) vereist en worden deze afgestemd binnen het samenwerkingsverband van alle (vaar)wegbeheerders in Noord-Holland, de RegioRegie. De aangevraagde verkeersmaatregelen worden op doorstroming, verkeersveiligheid, wet- en regelgeving en conflicterende werkzaamheden getoetst. Deze verkeersmaatregelen worden verwerkt in een systeem waardoor ook navigatiesystemen rekening kunnen houden met de beperkingen op de (vaar)weg. Werkzaamheden die effect hebben op de doorstroming worden vastgelegd op NHbereikbaar.nl.

Onze weginspecteurs staan dagelijks klaar voor een vlotte en veilige doorstroming op de provinciale wegen. Het belangrijkste onderdeel hiervan is Incident Management. Incident Management is het geheel aan maatregelen die beogen de weg zo snel mogelijk voor het verkeer vrij te maken nadat een incident heeft plaatsgevonden. Daarbij rekening houdend met de verkeersveiligheid, de behartiging van belangen van mogelijke slachtoffers en de beheersing van de ontstane schade. Om de aanrijtijd van de weginspecteur te verkorten zal in 2019 worden gewerkt aan de ontwikkeling van een app die het werkproces optimaliseert waardoor de aanrijtijd verbetert.

Indien een particulier of bedrijf gebruik wil maken van deze (vaar)wegen, veranderingen wil aanbrengen, werkzaamheden wil verrichten of een evenement wil organiseren is een vergunning, ontheffing of toestemming noodzakelijk.

Veiligheid op de weg in de wintermaanden is van groot belang. Zodra er gladheid wordt verwacht of is geconstateerd, staan onze gladheidsbestrijders paraat om de weg op te gaan, ook midden in de nacht. Informatie over het actuele strooiregime is te vinden op strooit.nu. Vanaf 2019 wordt gestart met het ontwikkelen van 'groen strooizout', gemaakt van sap uit bermgras. Het project, dat twee jaar geleden als idee bij ons begon, wordt mede gefinancierd door middel van een Europese Life-subsidie en zal gaan proefdraaien op de N504 bij Alkmaar.

Ons Servicepunt Provincie Noord-Holland vormt de schakel tussen inwoners en organisaties in de provincie en de ambtelijke organisatie. De medewerkers van het servicepunt staan 7 dagen per week, 24 uur per dag, klaar voor alle vragen, meldingen en klachten die per mail en telefoon (gratis nummer: 0800- 0200600) binnenkomen.

In het Beleidskader Verkeersmanagement is “vlot en veilig door Noord-Holland” verder geoperationaliseerd. Hierin wordt als doel gesteld om 6% betere doorstroming en 10% betere betrouwbaarheid te realiseren. Eén van de maatregelen die bijdraagt aan dit doel is verkeerskundige optimalisatie van de verkeerslichten (VRI’s), oftewel verkeerskundig beheer.

Ter ondersteuning van bovengenoemde operationele activiteiten beschikken wij over een aantal steunpunten. Om deze steunpunten toekomst bestendig te maken zal vanaf 2019 worden geinvesteerd in het verduurzamen van de gebouwen en terreinen. Doelstelling daarbij is om de gebouwen en terreinen energieneutraal te maken.

Indicator	Meeteenheid	Nulmeting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Verbeteren doorstroming d.m.v. optimaliseren VRI’s	Percentage	6	6	6	6	6	6
Gemiddelde aanrijtijd weginspecteurs op incidenten (in minuten)	Aantal	28	30	30	30	30	30

2.4.2 Innovatieprojecten mobiliteit uitvoeren

Toelichting

De provincie heeft als streven om continu te verbeteren. Hiertoe worden onder meer innovatieprojecten uitgevoerd. Innovaties starten bij een idee waarna er een studie wordt verricht, testen en pilots uitgevoerd. Hierna wordt er nagegaan of de resultaten voldoende veelbelovend zijn voor uitrol, reden zijn voor een nadere studie, of aanleiding geven voor veranderen van ons beleid of bijvoorbeeld stimulering van andere partijen.

Bij de verduurzaming infrastructuur richten wij ons op duurzaam bouwen en onderhouden met oog voor de gehele levensduur van het bouwwerk. Wij zetten hier in op innovaties die veel impact hebben op CO_2-reductie zoals IFD (circulair bouwen) en andere typen asfalt. Daarnaast zetten wij in op een uniforme uitvraag voor circulair bouwen, om een pilot te realiseren in de circulaire bouw, een aantal IFD-specificaties te ontwikkelen en samen met de TU Delft levensduur verlengende innovaties te ontwikkelen.

Bij het onderwerp energieopwekking en -besparing kunnen wij onze infrastructuur inzetten voor innovaties ten behoeve van duurzame energieopwekking en op deze manier bijdragen aan de energietransitie. Een voorbeeld hiervan is de pilot zwaar verkeer SolaRoad. Op meerdere plaatsen wordt een fietspad, of een deel hiervan, uitgerust met een zonnewegdek. Op die plaatsen waar op langere termijn wordt gedacht aan een zogenaamd snelfietspad, kan hiermee in de maatvoering rekening worden gehouden. Eén van de hiervoor in aanmerking komende fietspaden ligt langs de N232 tussen Haarlem-Schalkwijk en Badhoevedorp. Voor het genoemde fietspad is in het PMO 2018-2025 reeds een reserve gemaakt ten behoeve van onderhoud. Zodoende gaat het bij een investering in zonnewegdek feitelijk om de kosten van de zogenaamde ‘onrendabele top’. Ander projecten zijn het realiseren van de energieneutrale beweegbare brug (Cruquius) en de realisatie/monitoring van zonnepanelen op geleiderail.

Voor het onderdeel Smart Mobility maken wij verkeerslichten intelligenter, waardoor de informatie aan de weggebruiker verbetert (onder andere adviessnelheid om groen te halen), prioriteit voor doelgroepen mogelijk wordt en de doorstroming op het netwerk verder geoptimaliseerd kan worden.

De iVRI is ontwikkeld in het programma Beter Benutten ITS/Talking Traffic door het Ministerie van Infrastructuur en Milieu samen met alle provincies, een groot aantal gemeenten en private

partijen. In 2017-2018 zijn 52 VRI's van de provincie aangepast. Om alle 265 VRI's in de provincie uit te rusten als iVRI, is een versnelde uitrol nodig van ongeveer 25 VRI's per jaar. Samen met de reguliere vervanging (circa vijftien per jaar) zijn dan in circa vijf jaar alle VRI's op provinciale wegen vervangen door iVRI's. Hiermee profiteert de provincie optimaal van de diensten die in het kader van Talking Traffic door de markt zijn ontwikkeld. De weggebruiker ervaart een betere doorstroming, bepaalde doelgroepen (vracht, OV, fiets) krijgen gericht voorrang waardoor wachttijden verminderen en het netwerk wordt verder geoptimaliseerd

Daarnaast onderzoeken wij samen met verschillende autofabrikanten, (Nissan, Fiat en BMW) de impact van connected en zelfrijdende auto's op onze rol als wegbeheerder en beleidsmaker. Met Nissan research onderzoeken wij de rol die de infrastructuur kan spelen bij het automatisch rijden op provinciale wegen. In het Europese project Socrates werken wij met verschillende private partijen aan de informatie uitwisseling tussen verkeerscentrales en de service providers en automotive. In het europese project Concorda gebruiken we onze proeftuin Smart Mobility rondom Schiphol om samen met Fiat en NXP de europese standaarden voor cooperatief rijden te testen.

Samen met TNO en TUDelft onderzoeken wij daarnaast de impact van cooperative adaptive cruisecontrol (CACC) op de doorstroming en veiligheid.

Door de verkeerssituatie te voorspellen kan het huidige verkeersmanagement effectiever worden. Daarom werken wij samen met data-scientisten aan het voorspellen van de verkeerssituatie door het toepassen van machine-learning op de verkeersdata.

Samen met Amsterdam, Rijkswaterstaat werken wij aan het automatiseren van verkeersmanagement maatregelen (routeren, doseren, uitstroom bevorderen) vanuit de centrales bij (opkomende) filevorming. Ook dit zal de effectiviteit van verkeersmanagement verder verbeteren.

Om de effectiviteit van het huidige verkeersmanagement in het regionale verkeersnetwerk verder te verbeteren sluiten wij verkeerslichten van gemeenten aan op onze verkeerscentrale. Daarnaast integreren wij de verschillende bediencentrales (verkeer, bruggen en tunnels) van de provincie zodat ze efficienter worden bediend.

Binnen dit operationeel doel zijn twee verschillende indicatoren benoemd. Het aantal innovaties waaraan wordt gewerkt en daarnaast het budget dat jaarlijks wordt besteed aan innovaties ten opzichte van het complete budget dat wordt besteed aan de infrastructuur. Voor 2018 en 2019 is het percentage berekend, maar voor de jaren daarna dient nog te worden bepaald wat de hoogte hiervan is.

Indicator	Meeteenheid	Nulmeting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Investeren in innovatieve projecten (aantal pilots)	Aantal	10	10	10	10	10	10
Investeren in innovatieve projecten (t.o.v. totaal PMI / PMO)	Percentage	4	4	7	nnb	nnb	nnb

Budgettabel (x 1.000 euro)

Beleidsdoel 2.4 Optimaliseren gebruik netwerk

Lasten		Rekening 2017*	Begroot 2018*	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
2.4.1	Netwerkmanagement en verkeerskundig beheer uitvoeren	29.271	25.575	23.763	23.611	23.403	23.484
2.4.2	Innovatieprojecten mobiliteit uitvoeren	4.580	11.588	14.881	2.371	2.391	1.596
Totaal lasten		33.851	37.163	38.644	25.982	25.794	25.080
Totaal baten		-1.194	-1.480	-1.953	-1.304	-1.148	-1.148
Saldo van baten en lasten		32.658	35.683	36.691	24.678	24.646	23.932
Storting							
2.4.2	Resv. Innovatieprojecten Mobiliteit			12.500			
2.4.2	Resv. Innovatieprojecten SolaRoad						
Onttrekking							
2.4.2	Resv. Innovatieprojecten Mobiliteit			-7.385	-125	-475	
2.4.2	Resv. Innovatieprojecten SolaRoad	-140	-1.375	-1.185			
Resultaat		32.518	34.308	40.621	24.553	24.171	23.932

*Omdat sprake is van nieuwe operationele doelen en beleidsdoelen, zijn de onderliggende budgetten aan de nieuwe doelen toebedeeld. Daardoor worden nu ook de vergelijkende cijfers uit 2017 en 2018 volgens de nieuwe doelen gerapporteerd. Uiteraard kunnen hierdoor verschillen ontstaan omdat budgetten soms zijn verdeeld over meerdere doelen of zijn samengevoegd.

2.5 OV waarborgen

Onze rol

Goed openbaar vervoer is een essentiële voorwaarde om de provincie de komende decennia bereikbaar en leefbaar te houden en de economie verder te laten groeien. Goed openbaar vervoer houdt regio's aantrekkelijk om te wonen, te werken, te leren, te ondernemen en te bezoeken. Wij zetten in op economisch vitale en leefbare regio's. Daarvoor is een verdere verbetering van (de kwaliteit van) het openbaar vervoer noodzakelijk. Wij kiezen voor openbaar vervoer waar de vraag van de reiziger centraal staat, en waar op verbindingen met veel vraag meer vervoer dient te worden geboden dan op verbindingen met minder vraag (*Visie OV 2020*).

Op grond van de Wet personenvervoer 2000 (Wp2000) zijn wij de concessieverlener voor het openbaar vervoer per bus en auto in de provincie, uitgezonderd het grondgebied van de Vervoerregio Amsterdam. De provincie Noord-Holland kent momenteel drie concessies: Gooi en Vechtstreek, Haarlem-IJmond en Noord-Holland Noord. Op basis van artikel 61 van de Wp2000 moet de provincie concessies voor openbaar vervoer aanbesteden.

Samenwerkingspartners

Belangrijke samenwerkingspartners zijn andere opdrachtgevers voor het openbaar vervoer, de Vervoerregio Amsterdam, de gemeenten, belangenorganisaties, buurtbusverenigingen en, last but not least: de reizigers.

Prioriteiten

De belangrijkste prioriteit is:

- Aanbesteding concessie Gooi en Vechtstreek.

Omgevingsfactoren

Een aanbesteding is hét moment om het OV-aanbod nog eens onder de loep te nemen – en waar nodig te herzien –om aan te sluiten bij de vraag van de reiziger, bij ons beleid , en bij nieuwe ruimtelijke, vervoerkundige en technologische ontwikkelingen.

Eén van die ontwikkelingen is de verduurzaming van het openbaar vervoer, vastgelegd in het Bestuursakkoord Zero Emissie Regionaal Openbaar Vervoer per Bus (Bestuursakkoord ZE 15 april 2016). Hierin hebben de regionale vervoerautoriteiten (provincies en vervoerregio's) met het Rijk het volgende afgesproken:

a. Uiterlijk 2025 zijn alle nieuw instromende bussen emissievrij aan de uitlaat (tank-to-wheel);
b. De nieuwe bussen maken in 2025 gebruik van 100% hernieuwbare energie of brandstof, die met het oog op economische ontwikkeling zoveel mogelijk regionaal wordt opgewekt;
c. OV-concessies hebben een zo gunstig mogelijke score op well-to-wheel CO_2-emissie per reizigerskilometer (wat zo gunstig mogelijk is, wordt nog geconcretiseerd).

De tweede belangrijke ontwikkeling is dat de wereld van onze mobiliteit in hoog tempo verandert. Nu kiezen we nog met welk beschikbaar vervoermiddel we ons willen verplaatsen, straks pakken we een zelfrijdende bus, auto, e-bike en/of delen we onze auto met anderen. Ons verplaatsingspakket bestellen we via internet. De reiziger wil namelijk mobiliteit die aansluit op zijn vraag. Dit is niet langer de bus, de auto of de fiets maar een optimale mix van verplaatsingsmogelijkheden, ondersteund door ICT-toepassingen. Elektronische betaalvormen zijn volledig gewoongoed geworden. We betalen steeds meer met bankpassen en onze smartphones of op rekening achteraf. Ook in het openbaar vervoer wordt geëxperimenteerd met deze betaalmethoden, nu nog naast de OV-chipkaart, straks ter vervanging.

Beleidsevaluaties

Klantwaardering openbaar vervoer gemeten door CROW-KpVV OV-Klantenbarometer (http://www.ovklantenbarometer.nl/).

2.5.1 OV concessies beheren en verlenen

Toelichting

De concessie Gooi en Vechtstreek is verlengd. Reden hiervoor is onder andere een onderzoek naar de mogelijkheden die MaaS (Mobility as a Service), in combinatie met doelgroepenvervoer, kan bieden voor de onderkant van de openbaarvervoermarkt (de laag bezette lijnen). De huidige concessieperiode loopt medio 2021 af en eind 2018/begin 2019 wordt het aanbestedingstraject gestart. In 2019 stellen wij het Programma van Eisen vast en het bestek.
In september 2017 is de nieuwe concessieperiode Haarlem-IJmond gestart, die loopt tot september 2027. Ten slotte is de concessie Noord-Holland Noord in 2017 gegund en is de nieuwe concessieperiode op 22 juli 2018 gestart voor de periode van tien jaar. Dit betekent dat elke concessie zich in zijn eigen fase bevindt voor wat betreft beheer: Gooi en Vechtstreek in de eindfase van het huidige contract, Haarlem-IJmond gesetteld in het nieuwe contract en Noord-

Holland Noord in de implementatiefase van het nieuwe contract. Elke fase brengt zijn eigen dynamiek met zich mee.

Wij willen met een aanbesteding inzetten op meer reizigers (gemeten in reizigerskilometers) en meer tevreden reizigers in het openbaar vervoer (gemeten in klanttevredenheid). Ons doel is bij klanttevredenheid 0,1 hoger uit te komen dan het landelijk gemiddelde en een reizigersgroei van ten minste 1% per jaar te bereiken.

Door middel van aanbestedingen zoeken we een vervoerder die deze doelstellingen kan bereiken.

Het huidige budget voor openbaar vervoer is het uitgangspunt voor de concessies aangevuld met de in het coalitieakkoord gereserveerde gelden voor verbetervoorstellen openbaar vervoer (EHBOV). Door de afspraken van het IPO met de vervoerders (het Heerenveenakkoord van 17 juni 2008) wordt elke concessie afgesloten na 2008 niet meer geïndexeerd met de index van de rijksbijdrage (voorheen de BDU-index) en/of het provinciefonds maar met de zogenaamde Landelijke Bijdrage-Index (LBI) : één landelijke indexering voor de periodieke aanpassing van de vergoedingen van alle concessie-overeenkomsten, uitgesplitst naar techniek. Dit betekent dat vanaf 2021 een voorziening voor de indexering is opgenomen om het beschikbare budget gelijk te houden.

Indicator	Meeteenheid	Nulmeting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
OV-Klantenbarometer (algemeen)	0	7,6 (landelijke cijfer)	Minimaal 0,1 hoger dan het landelijke	Idem	Idem	Idem	Idem
Reizigerskilometers	0	Gegevens 2017	Groei van tenminste 1%	Idem	Idem	Idem	Idem

Budgettabel (x 1.000 euro)

Beleidsdoel 2.5 OV waarborgen

Lasten		Rekening 2017*	Begroot 2018*	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
2.5.1	OV concessies beheren en verlenen	51.600	54.740	52.589	53.037	52.737	51.820
Totaal lasten		51.600	54.740	52.589	53.037	52.737	51.820
Totaal baten		-49.355	-6.813	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten		2.245	47.927	52.589	53.037	52.737	51.820
Storting							
2.5.1	Resv. Openbaar Vervoer projecten	3.712	42.035	50.308	50.309	50.000	50.000
Onttrekking							
2.5.1	Resv. Openbaar Vervoer projecten	-3.149	-51.677	-62.257	-52.358	-52.058	-51.141
Resultaat		2.808	38.285	40.640	50.988	50.679	50.679

*Omdat sprake is van nieuwe operationele doelen en beleidsdoelen, zijn de onderliggende budgetten aan de nieuwe doelen toebedeeld. Daardoor worden nu ook de vergelijkende cijfers uit 2017 en 2018 volgens de nieuwe doelen gerapporteerd. Uiteraard kunnen hierdoor verschillen ontstaan omdat budgetten soms zijn verdeeld over meerdere doelen of zijn samengevoegd.

Programma 3 Water

Doelenboom

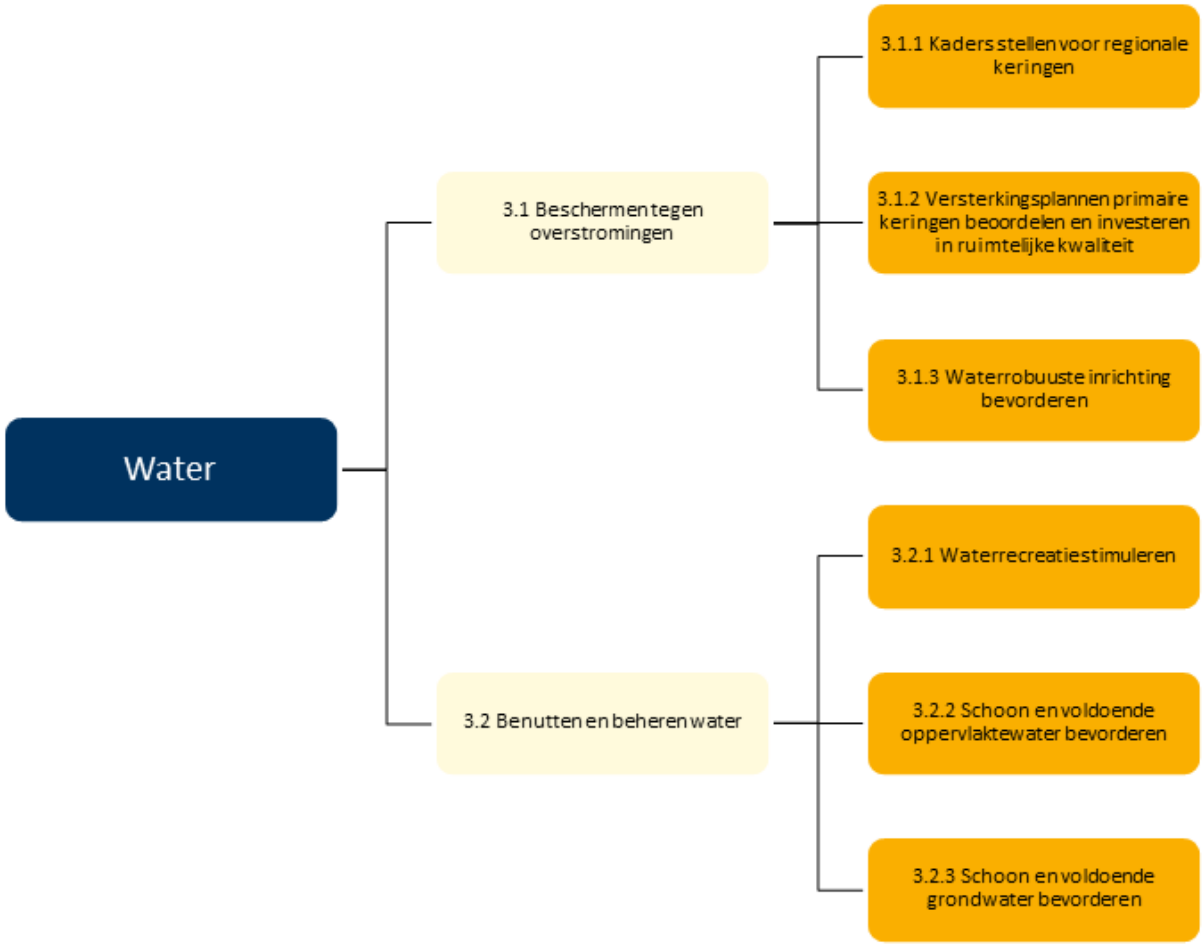

Maatschappelijk doel

Onze wettelijke taken liggen vooral verankerd in de Waterwet en de nationale beleidsdoelen voor Waterveiligheid, Klimaatadaptatie en Zoetwater die zijn neergelegd in het nationale Deltaprogramma (Deltaplan Waterveiligheid, Ruimtelijke adaptatie en Zoetwater). De Watervisie 2021 vormt het strategische beleidsdeel en wat wij gaan doen is geconcretiseerd in een jaarlijks geactualiseerd Uitvoeringsprogramma Watervisie.

Klimaatverandering en maatschappelijke opgaven als de energietransitie maken dat het waterbeleid op een aantal aspecten aangepast, versneld of geïntensiveerd moet worden. Bij versterking van primaire waterkeringen wordt ingezet op het versterken van ruimtelijke kwaliteit van de te versterken waterkeringen en hun directe omgeving. Hiervoor worden de middelen ingezet uit de Reserve Meekoppelkansen.

De provinciale Omgevingsvisie zal de kapstok bieden om deze wijzigende opgaven te kunnen borgen.

De doelstellingen uit de Visie op de Waterrecreatie 2030 zijn het versterken van de economische en maatschappelijke waarde van de waterrecreatie in Noord-Holland. Dit betreft het versterken

van de groeipotentie en werkgelegenheid in deze sector en het, daar waar passend, faciliteren van de diverse vormen van waterrecreatie voor de inwoners en bezoekers van Noord-Holland

Wettelijk beleidskader

De wettelijke beleidskaders zijn vastgelegd in: Waterwet, Waterschapswet, Drinkwaterwet en Wet Hygiëne en Veiligheid Badinrichtingen en Zwemgelegenheden.

Provinciaal beleidskader

Watervisie 2021 'Buiten de oevers'

Water, bron van recreatie, Visie op de waterrecreatie 2030.

Budgettabel (x 1.000 euro)

Beleidsdoel		Lasten	Baten	Saldo van baten en lasten	Onttrekking aan reserves	Stortingen	Saldo t.l.v. algemene middelen
3.1	Beschermen tegen overstromingen	2.344	0	2.344	510	10.456	12.290
3.2	Benutten en beheren water	3.483	1.835	1.648	0	2.800	4.448
Totaal		**5.827**	**1.835**	**3.992**	**510**	**13.256**	**16.738**

Verbonden partijen

Programma	OD	Verbonden partij	Doel
3	3.2.2	N.V. Provinciaal Waterleidingbedrijf Noord-Holland (PWN)	Drinkwatervoorziening en natuurbeheer

*Verdere informatie is te vinden in de paragraaf verbonden partijen

Beleidsindicatoren

Via het Besluit Begroting en Verantwoording is vastgelegd, dat alle provincies vanaf de begroting 2018 indicatoren in de begroting moeten vermelden. Deze indicatoren zijn in IPO verband opgesteld en vastgesteld door het ministerie van BZK. De indicatoren zijn geplaatst bij het begrotingsprogramma waar ze het best passen. De bron voor de vermelding in onze begroting is, zoals voorgeschreven, de website http://www.waarstaatjeprovincie.nl. Daar is ook vergelijkingsmateriaal met andere provincies te vinden en de definitie die wordt gehanteerd voor de betreffende indicator.

Duurzame ruimtelijke ontwikkeling waaronder waterbeheer
% waterlichamen met een goede ecologische kwaliteit (oppervlaktewater):

Ecologische toestand Waterschapsgebied	Goed	Matig	Slecht	Ontoereikend
Hollands Noorderkwartier	0%	45%	6%	49%
Rijnland	0%	43%	18%	40%

Amstel, Gooi en Vecht	0%	37%	17%	47%
Jaar van meting			2017	

Toelichting tabel:

*Het betreft de ecologische toestand conform de Kaderrichtlijn Water (KRW)

*Rijnland en AGV zijn grensoverschrijdende waterschappen. De toestand van de waterlichamen in Zuid-Holland en Utrecht is in de cijfers meegenomen.

*Ook Rijkswaterstaat beheert een aantal waterlichamen. Deze zijn niet in de cijfers meegenomen omdat op http://www.waarstaatjeprovincie.nl alleen de toestand van de regionale, door waterschappen beheerde, waterlichamen is opgenomen.

*Percentages per waterschap tellen niet altijd op tot 100%. Dit komt door afrondingsverschillen.

Definitie volgens de website: De indicator geeft de ecologische kwaliteit van het water per waterschap, conform de KRW, weer via de vier categorieën goed, matig, ontoereikend en slecht.

Toelichting: de Europese KRW is in 2000 door het Europees Parlement vastgesteld. Deze kaderrichtlijn heeft als doel de kwaliteit van de oppervlakte- en grondwateren te verbeteren en in stand te houden. De KRW bevat een beoordelingsmethode voor het bepalen van de kwaliteitstoestand van het oppervlaktewater. De belangrijkste indicatoren voor de kwaliteit zijn de chemische en ecologische toestand van de waterlichamen. De chemische toestand wordt bepaald door meer dan 40 stoffen. De ecologische toestand wordt o.a. bepaald door de fysisch-chemische toestand en vier biologische kwaliteitselementen (macrofauna, overige waterflora, vis en fytoplankton). De beoordeling vindt plaats op basis van het 'one out-all out principe'. Dit principe houdt in dat indien één kwaliteitselement niet aan de eisen voldoet, de toestand van het waterlichaam als niet als goed wordt beoordeeld. De toestand van de vier afzonderlijke biologische kwaliteitselementen is minder negatief dan het totaalbeeld volgens bovenstaande tabel.

3.1 Beschermen tegen overstromingen

Onze rol

Wij voeren actief beleid voor het beschermen van de provincie tegen overstromingen die veroorzaakt kunnen worden door het bezwijken van een primaire of regionale waterkering. Dit wordt gedaan op basis van de Waterschapswet, de Waterwet en de Wet ruimtelijke ordening. Daarnaast is het nationale Deltaprogramma richtinggevend voor de provinciale ambities.

De waterbeheerders zijn initiatiefnemers van dijkversterkingen en bepalen in overleg met provincie en Rijk de programmering. De provincie is bevoegd gezag voor het goedkeuren van dijkversterkingsplannen voor primaire waterkeringen en is bevoegd gezag voor het aanwijzen en normeren van regionale waterkeringen.

Door de waterschappen en Rijkswaterstaat worden de primaire waterkeringen periodiek getoetst op hun veiligheid. Gemeenten en provincie worden hierbij betrokken. Wanneer ze niet meer voldoen aan de wettelijke normen wordt er een programmering gemaakt voor het versterken van deze waterkeringen. Provincie en gemeenten worden betrokken voor het inbrengen van ruimtelijke wensen en kansen.

Het provinciale beleid ten aanzien van bescherming en overstroming sluit grotendeels aan bij het landelijke Deltaprogramma, de Deltaplannen Waterveiligheid en Ruimtelijke adaptatie (deltaprogramma 2018). Het beleid hiervoor is vastgelegd in de Provinciale Watervisie 2016-2021 en het daarbij behorende uitvoeringsprogramma.

De provincie is bevoegd gezag voor de regionale waterkeringen, wijst ze aan en stelt hiervoor de veiligheidsnormen vast conform de IPO leidraad. Dit wordt vastgelegd in een provinciale verordening.

Wanneer primaire waterkeringen worden versterkt, beoordeelt de provincie of ze goed worden ingepast in het landschap, natuurwaarden worden gecompenseerd en recreatievoorzieningen worden teruggebracht. Waar mogelijk voegt de provincie in overleg met regionale partners extra ruimtelijke kwaliteit toe. Hiermee wil de provincie een impuls geven aan de regionale economie.

De provincie is verantwoordelijk voor het opstellen van beleid en zorgdragen dat Noord-Holland in 2050, voor zover haalbaar, waterrobuust en klimaatadaptief is ingericht. Voor het beheren en onderhouden van overstromingsdata hebben de provincies een wettelijke taak. De doelen en ambities zijn vastgelegd in de Watervisie 2021 (inclusief monitor) en worden opgenomen in de provinciale Omgevingsvisie.

Prioriteiten

Aanpassen aan klimaatverandering

Hierbij gaat het om de thema's wateroverlast, hittestress, droogte en beperken van resterend overstromingsrisico. In het kader van het Deltaprogramma hebben alle overheden met elkaar afgesproken dat Nederland in 2050 zoveel als redelijkerwijs mogelijk waterrobuust en klimaatbestendig moet zijn ingericht. In 2020 moeten alle overheden dit in hun ruimtelijke beleid hebben verankerd. In 2017 is landelijk geconstateerd dat er een versnelling nodig is om deze doelen te halen. De rol van de provincie is in 2019-2020 met name er op toe te zien dat de waterschappen en de gemeenten stresstesten uitvoeren op grond waarvan regionale strategieën geformuleerd kunnen worden die uiterlijk in 2020 in een uitvoeringsprogramma resulteren. Daarnaast zet de provincie extra in op vitale en kwetsbare infrastructuur en de gevolgen van klimaatverandering daarop. Tevens zal ze in 2019-2020 de gegevens voor de Landelijke database Overstromingen, die weer noodzakelijk zijn voor de ROR2 (Richtlijn Overstromingsrisico's) en de provinciale risicokaart, op orde brengen. Ten slotte zal een impuls ontwikkeld worden om vooral gemeenten en maatschappelijke organisaties in Noord-Holland een steuntje in de rug te geven om klimaatadaptatie ook daadwerkelijk te implementeren.

Deltaprogramma en Omgevingswet

Het nationale beleid staat in het teken van decentralisatie en het vergroten van doelmatigheid en efficiency van beleid. Provincies staan steeds meer aan de lat voor integraal ruimtelijk-economisch beleid, waar water onderdeel van uitmaakt. Hiermee wordt voorgesorteerd op de komst van de Omgevingswet, die naar verwachting in 2021 of later van kracht zal worden. Het Deltaprogramma heeft als doel om ervoor te zorgen dat Nederland nu en in de toekomst is beschermd tegen hoogwater en beschikt over voldoende zoetwater. Met de Minister van I&W en de Deltacommissaris zijn door het IPO afspraken gemaakt over acties die worden uitgevoerd door provincies.

Samenwerkingspartners

Samen met de waterschappen en de andere provincie is er een Visie regionale waterkeringen vastgesteld met een uitvoeringsprogramma. Dit programma bestaat o.a. uit het opstellen van leidraden voor het toetsen en versterken van regionale waterkeringen.

Beleidsevaluaties

Geen.

3.1.1 Kaders stellen voor regionale keringen

Toelichting

De provincie is bevoegd gezag voor het aanwijzen en normeren van regionale waterkeringen. De acties uit de Visie op de Regionale Waterkeringen 2016, die de provincies samen met de waterschappen en RWS hebben opgesteld, worden verder uitgewerkt in het Ontwikkelprogramma Regionale Keringen III (ORK III, looptijd 2018 en 2019). Onderwerpen zijn onder andere zorgplicht, meerlaagse veiligheid en kennisontwikkeling ten aanzien van toetsing van dijken, kunstwerken en niet-waterkerende werken. De provincie participeert in het begeleidingsteam Visie en begeleidt ORK III.

De beheergebieden van de waterschappen overschrijden de provinciegrenzen. Om het toezicht per waterschap op eenzelfde manier invulling te geven, zijn er op het niveau West-Nederland afspraken gemaakt tussen drie provincies en acht waterschappen, vastgelegd in het Uitvoeringsbesluit regionale waterkeringen West-Nederland 2014. Ook in 2019 gaat het hierbij om afspraken over het op een bepaalde tijd op orde zijn, toetsregels, format jaarrapportages et cetera. De provincie zit in het begeleidingsteam, stuurt op actualiteit en ziet toe op de uitvoering van de afspraken

3.1.2 Versterkingsplannen primaire keringen beoordelen en investeren in ruimtelijke kwaliteit

Toelichting

Coördinatie dijkversterkingen, goedkeuringsbesluiten, opstellen programma's ruimtelijke kwaliteit

De provincie is bevoegd gezag voor de versterking van de primaire keringen die onder verantwoordelijkheid van de waterschappen of Rijkswaterstaat vallen. De provincie keurt op verzoek van het waterschap dijkversterkingsplannen goed en verleent vergunningen (omgevingsvergunning, natuurvergunningen). De provincie heeft ook de wettelijke taak om op verzoek van de waterbeheerders de dijkversterkingsplannen en vergunningen ter visie te leggen. De provincie toetst of de dijken die worden versterkt op een goede wijze worden ingepast in het landschap, natuurwaarden worden gecompenseerd en bestaande recreatievoorzieningen worden teruggebracht. Belanghebbenden kunnen bij de Raad van State beroep instellen tegen goedkeuringsbesluiten van Gedeputeerde Staten.

Wij verwachten dat de waterschappen in 2019 de dijkversterkingsplannen voor Durgerdam, Marken, IJburg 2e fase en Zeeburgereiland ter goedkeuring aan GS voorleggen. Voor de dijkversterking Markermeerdijken zullen er in 2019 mogelijk procedures worden gevoerd bij de Raad van State (voorlopige voorzieningen en bodemprocedures).

Voor de primaire waterkering tussen Den Oever en Den Helder (Balgzanddijk, Waddenzeedijk Wieringen, Amsteldiepdijk), de waterkering IJmuiden en de polder Katwoude worden in 2019 verkenningen afgerond dan wel wordt er gestart met het opstellen van een projectplan Waterwet.

De provincie zet in op het versterken van de ruimtelijke kwaliteit van de dijken die worden versterkt én op het daarbij direct oppakken van ontwikkelkansen in het aangrenzende water en land. Wij ondersteunen in 2019 initiatiefnemers die projecten willen ontwikkelen. Dat doen wij via samenwerkings- en realisatieovereenkomsten. Met bijdragen en op te stellen subsidieregelingen cofinancieren wij deze initiatieven. Reeds in uitvoering genomen ruimtelijke kwaliteitsprogramma's zijn die naar aanleiding van de versterkingen van de Hondsbossche en

Pettemer Zeewering, de Havendijk Den Oever en de Afsluitdijk. Ook de uitvoering van de innovatieve Prins Hendrikzanddijk Texel, die versterkt wordt door nieuwe duinen, kwelders en stranden inclusief nieuw fietspad, wordt in 2019 verder vervolgd. De uitvoering van de programma's bij de Hondsbossche en Pettemer Zeewering en de Havendijk Den Oever worden in 2019 afgerond.

Naar aanleiding van de dijkversterking Markermeerdijken wordt er in 2019 samen met circa 15 regionale partijen een Ambitieprogramma Ruimtelijke Kwaliteit Kustzone Hoorn-Amsterdam vastgesteld en wordt een bestuursovereenkomst met deze partijen ondertekend. Het gaat hierbij met name om recreatie- en natuurprojecten. Voor de borging van de ruimtelijke en landschappelijke inpassing van deze projecten wordt hiertoe tevens een Kader Ruimtelijke Kwaliteit Kustzone Hoorn-Amsterdam opgesteld.

Uitvoering programma's ruimtelijke kwaliteit

In 2019 zullen naar verwachting de eerste projecten uit het Ambitieprogramma Ruimtelijke Kwaliteit Kustzone Hoorn-Amsterdam en het Programma Ruimtelijke Kwaliteit Marken starten/in uitvoering worden genomen.

Van het programma ruimtelijke kwaliteit, dat in uitvoering is genomen naar aanleiding van de versterking van de Afsluitdijk – het zogenoemde Uitvoeringsprogramma De Nieuwe Afsluitdijk – zullen in 2019 het Off Grid Test Centre (OGTC) en de vismigratierivier in uitvoering worden genomen. Daarnaast zal er in 2019 een overeenkomst met het Rijk worden gesloten over de aanpak en uitbreiding van het monument. Overigens zal daarnaast, in opdracht van RWS, de uitvoering van de versterking van de Afsluitdijk in 2019 starten.

Bijdragen aan Deltaprogramma

In opdracht van de Deltacommissaris leveren wij in 2019 bijdragen aan het Deltaprogramma, specifiek aan het Programma Kust. De provincie vervult het voorzitterschap van het bestuurlijke Landelijk Overleg Kust (LOK) en van de ambtelijke Landelijke Kennisgroep Kust (LKK). De provincie coördineert in opdracht van de Deltacommissaris programma's en onderzoeken die betrekking hebben op de zandige kust en de provincie coördineert de inhoudelijke input voor het Deltaprogramma 2019.

Door klimaatverandering stijgt de zeespiegel. Om inbreng te kunnen leveren in regionale en landelijke discussies over zeespiegelstijging wordt er in 2019 gestart met een verkenning van de effecten van zeespiegelstijging op de veiligheid en op de ruimtelijke gevolgen hiervan voor de provincie.

3.1.3 Waterrobuuste inrichting bevorderen

Toelichting

In het kader van het Deltaprogramma 2015 hebben alle overheden met elkaar afgesproken dat Nederland in 2050 zoveel als redelijkerwijs mogelijk waterrobuust en klimaatbestendig moet zijn ingericht. Hierbij gaat het om de thema's wateroverlast, hittestress, droogte en beperken van resterend overstromingsrisico. In 2020 moeten alle overheden dit in hun ruimtelijke beleid hebben verankerd. In 2017 is landelijk geconstateerd dat er een versnelling nodig is om deze doelen te halen. De rol van de provincie is in 2019 met name er op toe te zien dat de waterschappen en de gemeenten stresstesten uitvoeren op grond waarvan regionale strategieën geformuleerd kunnen worden die uiterlijk in 2020 in een uitvoeringsprogramma resulteren.

In 2019 zal vooral worden ingezet op vitale en kwetsbare infrastructuur, waarbij we de kwetsbaarheden in beeld gaan brengen en samen met betrokken partijen op zoek gaan naar oplossingen om die ook in de toekomst robuust tegen de effecten van klimaatverandering te

maken. Daarnaast gaan we in 2019 betrokken partijen ondersteunen bij de implementatie van klimaatadaptie bij ruimtelijke ontwikkelingen.

Budgettabel (x 1.000 euro)

Beleidsdoel 3.1		Beschermen tegen overstromingen					
Lasten		Rekening 2017*	Begroot 2018*	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
3.1.1	Kaders stellen voor regionale keringen	109	131	786	786	786	786
3.1.2	Versterkingsplannen primaire keringen beoordelen en investeren in ruimtelijke kwaliteit	2.793	1.514	1.301	391	391	391
3.1.3	Waterrobuuste inrichting bevorderen	111	164	257	257	257	257
Totaal lasten		3.014	1.809	2.344	1.434	1.434	1.434
Totaal baten		0	0	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten		3.014	1.809	2.344	1.434	1.434	1.434
Storting							
3.1.2	Resv. Meekoppelkansen bij dijkversterk	3.750	3.750	10.456			
Onttrekking							
3.1.2	Resv. Meekoppelkansen bij dijkversterk	-1.305	-330	-510			
Resultaat		5.459	5.229	12.290	1.434	1.434	1.434

*Omdat sprake is van nieuwe operationele doelen en beleidsdoelen, zijn de onderliggende budgetten aan de nieuwe doelen toebedeeld. Daardoor worden nu ook de vergelijkende cijfers uit 2017 en 2018 volgens de nieuwe doelen gerapporteerd. Uiteraard kunnen hierdoor verschillen ontstaan omdat budgetten soms zijn verdeeld over meerdere doelen of zijn samengevoegd.

3.2 Benutten en beheren water

Onze rol

De opgave voor de provincie is om er samen met andere partijen voor te zorgen dat het watersysteem duurzaam kan worden gebruikt voor drinkwater, landbouw, natuur en andere bestemmingen. Voorraden moeten zorgvuldig worden beheerd. Er mag geen uitputting of verontreiniging plaatsvinden en wateroverlast moet zo veel mogelijk worden voorkomen. De provincie is slechts één van de overheden die ervoor moeten zorgen dat het watersysteem duurzaam wordt gebruikt. Alle overheden hebben hierin een taak. Daarnaast hebben ook maatschappelijke partijen en inwoners hierin een belangrijke rol. Alleen door een goede samenwerking tussen deze partijen kunnen doelen worden bereikt. In de Watervisie 2021 en in het bijbehorende Uitvoeringsprogramma is dit verder uitgewerkt.

Voor waterrecreatie heeft de provincie Noord-Holland de rol van regisseur van de uitvoering van het programma waterrecreatie. Naast de uitvoering van het eigen Uitvoeringsprogramma 2016-2019 is de provincie de organisator van de gekozen samenwerkingsstructuur. De provincie organiseert de overleggen en bijeenkomsten zoals die in de Visie zijn vastgelegd. Dit betreft onder meer het programmateam breed (ambtelijk), klankbordgroep (bestuurlijk) en de jaarconferentie waterrecreatie.

Samenwerkingspartners

Samenwerkingspartners zijn waterschappen, Rijkswaterstaat, gemeenten en maatschappelijke partijen (zoals LTO, drinkwaterbedrijven, recreatieschappen en watersportorganisaties).

Prioriteiten

Voor waterrecreatie zet de provincie Noord-Holland met prioriteit in op de thema's waarvoor middelen zijn gereserveerd in het collegeprogramma 2015-2019. Dit zijn in de praktijk de zogeheten aquapunctuurpunten (benoemd en geselecteerd in de Visie op de Waterrecreatie 2030), activiteiten in het kader van recreatief personenvervoer over water, nieuwe zwemplekken en de investeringen die bijdragen aan economische ontwikkeling.

Voor oppervlaktewater wordt prioriteit gegeven aan aanleg van natuurvriendelijke oevers. Door deze aan te leggen verbetert de ecologische kwaliteit van het water. Er wordt gewerkt aan uitvoering van de projecten uit de 'Kansenkaart natuurvriendelijke oevers in provinciale vaarwegen' die in 2017 is opgesteld.

Voor grondwater wordt prioriteit gegeven aan het uitvoeren van 'projecten Kaderrichtlijn Water'. Deze hebben als doel om een goede toestand van het grondwatersysteem te bereiken en te behouden. Van bijzonder belang daarbij zijn met name de drinkwaterwinningen en Natura 2000-gebieden.

Beleidsevaluaties

<Hier vermeld je eventuele geplande/ te verwachte nota's en evaluaties (opsomming)>

3.2.1 Waterrecreatie stimuleren

Toelichting

Waterrecreatie bevindt zich op het raakvlak van waterkwaliteit, economie, mobiliteit, recreatie en toerisme. De reserve waterrecreatie heeft als doel het realiseren van de Visie op de Waterrecreatie Noord-Holland 2030, 'Water, bron van recreatie'. Voor 2016-2019 is deze geconcretiseerd in een Uitvoeringsprogramma. Beide zijn vastgesteld door Provinciale Staten op 3 oktober 2016. Voor de volgende coalitieperiode zal een geactualiseerd uitvoeringsprogramma worden opgesteld dat eveneens ter besluitvorming aan Provinciale Staten zal worden voorgelegd. Informatie over de besteding van de middelen zal worden gedeeld met Provinciale Staten door een actualisering van de Monitor Waterrecreatie 2018.

Concreet worden de beschikbare middelen ingezet voor:

- het realiseren van de zogeheten aquapunctuurpunten (beschreven in de Visie) en meekoppelkansen bij beheer en onderhoud van het eigen provinciaal areaal;
- stimuleren van initiatiefnemers om het aantal zwemwaterlocaties uit te breiden met een subsidie voor onderzoek;
- het uitvoeren van de uitvoeringsregeling subsidie recreatief personenvervoer over water Noord-Holland 2018;
- het stimuleren van economische ontwikkeling binnen de waterrecreatie door het uitvoeren van de uitvoeringsregeling Water als Economische drager (WED) 2018;

- het uitvoeren van de afspraken uit het regionaal aanbod voor de aanpak van de waterplantenproblematiek in het zuidelijke deel van het IJsselmeergebied.

Indicator	Meeteenheid	Nulmeting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Aantal subsidies voor het starten van onderzoek naar nieuwe zwemwaterlocaties	Aantal	0	0	2	0	0	0
Aantal subsidiebeschikkingen Uitvoeringsregeling recreatief personen vervoer over water 2018	Aantal	0	0	5	0	0	0
Aantal subsidiebeschikkingen Uitvoeringsregeling Water als Economische Drager 2018	Aantal	0	0	10	0	0	0

3.2.2 Schoon en voldoende oppervlaktewater bevorderen

Toelichting

De provincie stelt de ecologische doelen voor het regionale oppervlaktewater vast (in het kader van de KRW, de Kaderrichtlijn Water) en draagt bij aan een goede kwalitatieve toestand van oppervlaktewater. Deze bijdrage betreft vooral het 'KRW-proof' maken van de eigen provinciale vaarwegen (aanleg vispassages en natuurvriendelijke oevers). Maar wij werken ook breder aan de kwaliteit van het oppervlaktewater in de provincie. Bijvoorbeeld door deelname - samen met onder andere de waterschappen - aan het op agrarische bedrijven gerichte programma Bodem en Water, deelname aan het Landelijk Milieuoverleg Bloembollen (LMB), het uitvoeren van vismigratieonderzoek in het Noordzeekanaalgebied en inzet van het POP3-instrument voor de financiering van projecten die gericht zijn op waterkwaliteitsverbetering.

De provincie is verantwoordelijk voor de aanwijzing van zwemwater, de beoordeling van de veiligheid en het informeren van het publiek. De waterbeheerder is verantwoordelijk voor de kwaliteit van het zwemwater en de locatiehouder (vaak een gemeente of recreatieschap) beheert de zwemlocatie.

De provincie draagt er samen met het Rijk en de waterbeheerders aan bij dat er voldoende zoet water is voor verschillende functies zoals landbouw, natuur en recreatie. In het kader van het Deltaprogramma Zoetwater zijn hiertoe per zoetwaterregio bestuursovereenkomsten afgesloten; Noord-Holland maakt deel uit van de zoetwaterregio's West-Nederland en IJsselmeergebied. De provincie doet samen met de waterbeheerders onderzoek naar de beschikbaarheid van zoet water onder normale en droge omstandigheden, naar de maatregelen die de overheid in dit kader kan nemen en wat de gebruikers zelf kunnen doen. Wat dat laatste betreft kan gedacht worden aan waterbesparing en waterbuffering op bedrijfsniveau. Gebruikers worden gestimuleerd tot het nemen van maatregelen, onder andere door middel van het eerdergenoemde programma Bodem en Water.

De provincie draagt bij aan het beperken van wateroverlast. De actuele opgave, gebaseerd op de klimaatscenario's 2006, is bijna geheel gerealiseerd, mede doordat de provincie deze heeft gekoppeld aan andere gebiedsontwikkelingen. De nieuwe wateroverlastopgave, berekend op basis van nieuwe klimaatscenario's, wordt meegenomen in het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie. In de (ontwerp) Omgevingsvisie is de ambitie opgenomen om Noord-Holland zo klimaatbestendig en waterrobuust mogelijk in te richten in 2050.

Kwaliteit oppervlaktewater: aanleg natuurvriendelijke oevers in provinciale vaarwegen

Natuurvriendelijke oevers verbeteren de ecologische kwaliteit van het water. Volgens planning zal in 2019 13 km natuurvriendelijke oever (nvo) worden aangelegd in de Schermerringvaart, de Huigenvaart en Beverkoog. Dit is een onderdeel van de 'Kansenkaart natuurvriendelijke oevers in provinciale vaarwegen' die in 2017 is opgesteld. Bij het inventariseren van kansen voor nvo's wordt onder meer bekeken of er ruimte is voor de aanleg van (vis)steigers, zonder de functie van nvo's voor natuur en waterkwaliteit geweld aan te doen.

Kwaliteit oppervlaktewater: vismigratieonderzoek Noordzeekanaalgebied

Volgens planning zal dit onderzoek in 2019/2020 worden afgerond. De waterbeheerders Rijkswaterstaat, HHNK, AGV en Rijnland, de provincie Noord-Holland en de gemeente Amsterdam werken samen om de vismigratieknelpunten in het Noordzeekanaalgebied in kaart te brengen. Zowel voor trekvis als voor zoetwatervis. Dit onderzoek is nodig om verbetermaatregelen te kunnen treffen en om vast te kunnen stellen wat het effect is van de aanleg van de nieuwe zeesluis in IJmuiden, opdat zo nodig mitigerende maatregelen kunnen worden ontwikkeld.

Zwemwater

Gedeputeerde Staten hebben circa 150 zwemplekken aangewezen. Deze worden periodiek gecontroleerd en hierover wordt publieksinformatie verstrekt. De provincie heeft een subsidieregeling voor waterbeheerders en locatiehouders die hen stimuleert om maatregelen te treffen om te zwemwaterkwaliteit te verbeteren. Deze regeling zal ook in 2019 worden opengesteld.

Zoetwater

Er worden gebiedsprocessen ten behoeve van waterbeschikbaarheid uitgevoerd in de urgente verziltingsgevoelige gebieden. Dit is uiterlijk in 2021 gerealiseerd. Ook wordt waterbeschikbaarheid meegenomen in lopende gebiedsprocessen. In vijf urgente gebieden is een gebiedsproces afgerond of in uitvoering. Daarnaast is in nog eens vijf lopende gebiedsprocessen waterbeschikbaarheid meegenomen. Verder zijn diverse waterbesparende projecten uitgevoerd, zoals de pilot bovengrondse waterberging op Texel, of in uitvoering.

Wateroverlast

De actuele opgave zal in 2018 voor het beheergebied van Waterschap HHNK geheel gerealiseerd zijn. De waterschappen Rijnland en AGV kennen nog een kleine restopgave die de komende jaren opgelost zal worden.

In de (ontwerp) Omgevingsvisie is opgenomen dat een klimaatstresstest voorwaarde is voor alle ruimtelijke (her)ontwikkelingen. Daarbij is wateroverlast een van de criteria

Indicator	Meeteenheid	Nulmeting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Aanleg natuurvriendelijke oevers (in km)	Aantal	0	0	13	0	0	0

3.2.3 Schoon en voldoende grondwater bevorderen

Toelichting

De provincie is de beheerder van het grondwater (Kaderrichtlijn Water) en moet zorgen voor een goede kwantitatieve en kwalitatieve toestand van grondwater. De ondergrond moet duurzaam

worden gebruikt, onder andere voor drinkwater- en energievoorziening. Daarnaast moet het grondwaterbeheer worden afgestemd op de bestemming van gebieden. Uitputting en verzilting van grondwatervoorraden moet worden voorkomen. De projecten die worden uitgevoerd om deze doelen te bereiken liggen vast in de Watervisie 2021 en worden uitgevoerd in de periode 2016 tot en met 2021.

Vergunningverlening grondwateronttrekking

De provincie is bevoegd gezag voor het verlenen van vergunningen voor drinkwatervoorziening, grote industrieën en bodemenergie. Bij het behandelen van vergunningaanvragen wordt erop toegezien dat de ondergrond duurzaam wordt gebruikt. Uitputting en verzilting van voorraden dient te worden voorkomen. Jaarlijks worden circa 25 vergunningen aangevraagd.

Uitvoeren projecten Kaderrichtlijn Water (KRW)

Om een goede toestand van het grondwater te bereiken en te behouden wordt een programma van 35 projecten uitgevoerd in de periode tot en met 2021. Daarbij wordt in het bijzonder aandacht besteed aan de onder de KRW beschermde gebieden: drinkwaterwinningen en Natura 2000-gebieden. Een goede grondwaterstand, voldoende toevoer van water en een goede kwaliteit van het water zijn daarbij belangrijk.

Monitoring

De provincie beheert een provinciaal grondwatermeetnet. Grondwaterstanden worden continue gemeten en de grondwaterkwaliteit wordt periodiek (elke drie jaar) bepaald. Met behulp van deze metingen wordt inzicht verkregen in de toestand van het regionale grondwatersysteem. In 2019 wordt hierover gerapporteerd in interprovinciaal verband, voor deelstroomgebied Rijn-West.

Indicator	Meeteenheid	Nulmeting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Vergunningverlening grondwateronttrekking	Aantal	0	25	25	25	25	25
KRW projecten (aantal afgerond)	Aantal	0	5	5	10	10	0
Toestand rapportage	Aantal	0	0	1	0	0	0

Budgettabel (x 1.000 euro)

Beleidsdoel 3.2 Benutten en beheren water

Lasten		Rekening 2017*	Begroot 2018*	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
3.2.1	Waterrecreatie stimuleren	159	4.679	223	223	223	223
3.2.2	Schoon en voldoende oppervlaktewater bevorderen	3.309	3.897	2.341	1.291	1.091	1.091
3.2.3	Schoon en voldoende grondwater bevorderen	1.681	1.558	919	919	919	919
Totaal lasten		5.149	10.134	3.483	2.433	2.233	2.233
Totaal baten		-1.028	-2.130	-1.835	-835	-835	-835
Saldo van baten en lasten		4.120	8.004	1.648	1.598	1.398	1.398
Storting							
3.2.1	Resv. Waterrecreatie	1.681	979	2.800	2.000	2.000	2.000
Onttrekking							
3.2.1	Resv. Waterrecreatie	-117	-5.888				
Resultaat		5.685	3.095	4.448	3.598	3.398	3.398

*Omdat sprake is van nieuwe operationele doelen en beleidsdoelen, zijn de onderliggende budgetten aan de nieuwe doelen toebedeeld. Daardoor worden nu ook de vergelijkende cijfers uit 2017 en 2018 volgens de nieuwe doelen gerapporteerd. Uiteraard kunnen hierdoor verschillen ontstaan omdat budgetten soms zijn verdeeld over meerdere doelen of zijn samengevoegd.

Programma 4 Milieu

Doelenboom

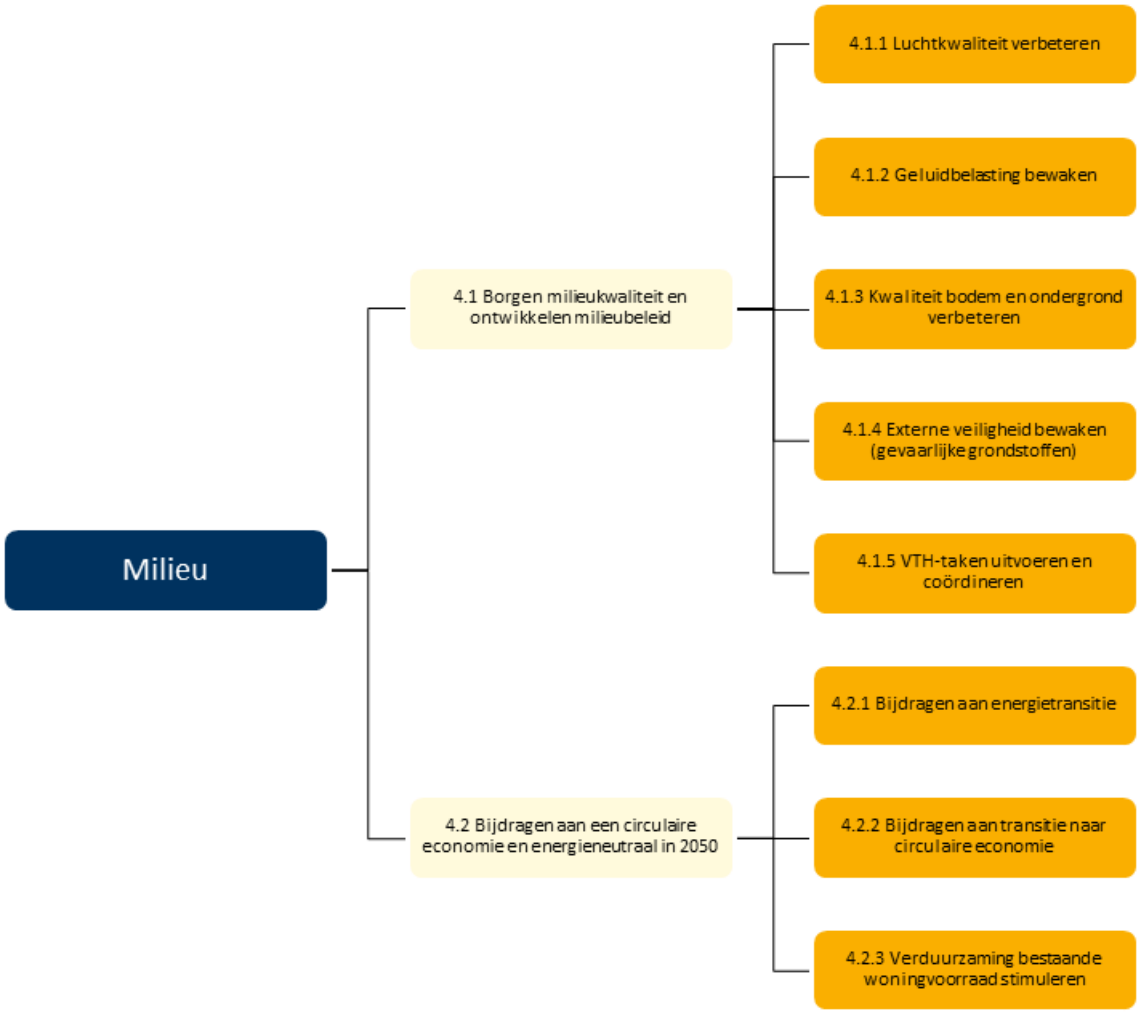

Maatschappelijk doel

Een duurzame, veilige en gezonde leefomgeving bevorderen

We dragen bij aan een gezonde en veilige leefomgeving. Verbetering realiseren we in samenwerking met gemeenten, bedrijfsleven, milieu- en natuurorganisaties en inwoners. De vergunningverlening, het toezicht en de handhaving op milieugebied is belegd bij de omgevingsdiensten (OD IJmond, OD NZKG en OFGV en de RUD Noord-Holland Noord). Met deze diensten hebben wij een eigenaars- en een opdrachtgever/opdrachtnemer-relatie.

We streven naar een goede balans tussen economische ontwikkeling en leefbaarheid. De milieukwaliteit in Noord-Holland voldoet minimaal aan de wettelijke basiskwaliteit en waar mogelijk wordt gestreefd naar verbetering (onder andere WHO-normen).

We dragen bij aan de circulaire economie en hebben de ambitie per 2050 energieneutraal te zijn. We trachten de energiebehoefte te beperken, het gebruik van duurzame energie te maximaliseren en gebruik van grondstoffen zo efficiënt mogelijk te laten zijn.

Wettelijk beleidskader

De regelgeving voor milieu, energie en circulaire economie komt deels vanuit Europa en deels vanuit het Rijk.

Provinciaal beleidskader

Milieubeleidsplan: https://www.noord-holland.nl/Onderwerpen/Duurzaamheid_Milieu/Publicaties/Milieubeleidsplan_2015_2018.org

Provinciale Milieuverordening: https://www.noord-holland.nl/Onderwerpen/Duurzaamheid_Milieu/Provinciale_Milieuverordening

Beleidsagenda Energietransitie: https://www.noord-holland.nl/Onderwerpen/Duurzaamheid_Milieu/Energieneutraal/Publicaties/Beleidsagenda_Energietransitie_Noord_Holland.org

Actieagenda circulaire economie: https://www.noord-holland.nl/Onderwerpen/Economie_Werk/Duurzame_economie/Publicaties/Actieagenda_circulaire_economie.org

Budgettabel (x 1.000 euro)

Beleidsdoel		Lasten	Baten	Saldo van baten en lasten	Onttrekking aan reserves	Stortingen	Saldo t.l.v. algemene middelen
4.1	Borgen milieukwaliteit en ontwikkelen milieubeleid	26.991	2.980	24.011	1.411	4.733	27.333
4.2	Bijdragen aan een circulaire economie en energieneutraal in 2050	16.516	0	16.516	1.695	14.647	29.468
Totaal		**43.507**	**2.980**	**40.527**	**3.106**	**19.381**	**56.801**

Verbonden partijen

Programma	OD	Verbonden partij	Doel
4	4.1.2	Omgevingsdienst Flevoland Gooi- en Vechtstreek	Vergunningverlening en handhaving milieutaken.
4	4.1.2	Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied	Vergunningverlening en handhaving milieutaken.
4	4.1.2	RUD Noord-Holland Noord	Vergunningverlening en handhaving milieutaken
4	4.1.2	Omgevingsdienst IJmond	Vergunningverlening en handhaving milieutaken.
4	4.1.2	Fonds Nazorg gesloten stortplaatsen Provincie Noord-Holland	Beheer fonds ten behoeve van de nazorg stortplaatsen.
4	4.1.2	N.V. Afvalzorg Holding	Efficiënt gebruik stortplaatsen
4	4.2.1	Ontwikkelingsfonds Duurzame Energie Provincie Noord-Holland B.V. (ODENH)	Stimulering duurzame energie en ontwikkeling economie
4	4.2.1	Participatiefonds Duurzame Economie Provincie Noord-Holland B.V.	stimuleren duurzame economie
4	4.2.1	Alliander N.V.	Energievoorziening

*Verdere informatie is te vinden in de paragraaf verbonden partijen

Beleidsindicatoren

Via het Besluit Begroting en Verantwoording is vastgelegd, dat alle provincies vanaf de begroting 2018 indicatoren in de begroting moeten vermelden. Deze indicatoren zijn in IPO verband opgesteld en vastgesteld door het ministerie van BZK. De indicatoren zijn geplaatst bij het begrotingsprogramma waar ze het best passen. De bron voor de vermelding in onze begroting is, zoals voorgeschreven, de website http://www.waarstaatjeprovincie.nl. Daar is ook vergelijkingsmateriaal met andere provincies te vinden en de definitie die wordt gehanteerd voor de betreffende indicator.

Milieu, energie en klimaat	
Broeikasgassen:	
Totale emissie van broeikasgassen	19.142.423 *
Jaar van meting	2016

Definitie volgens de website: De indicator geeft de totale emissie van broeikasgassen in de provincie Noord Holland (uitgedrukt in CO2 equivalenten) in absolute aantallen in tonnen weer.
* De bron voor deze meting is de Klimaatmonitor. Dit betreft de totale energie gerelateerde CO2-emissie in tonnen en dus niet de totale emissie van broeikasgassen in CO2 equivalenten. De reden om niet de totale emissie van broeikasgassen in CO2-equivalenten te vermelden, is dat de Klimaatmonitor zich tot de energiegerelateerde CO2-emissie beperkt. De totale emissie van broeikasgassen is alleen op landelijk niveau bekend. Deze wordt niet naar provincies uitgesplitst.

Energieneutraliteit:	
Totale productie van hernieuwbare energie	14,00
Jaar van meting	2016

Definitie volgens de website: de indicator geeft de totale productie van hernieuwbare energie weer in Peta joule (PJ) in de provincie Noord Holland.
Toelichting: omdat de opwekking van duurzame energie in veel gevallen niet bemeterd wordt (bijvoorbeeld zonnepanelen), zijn deze gegevens minder goed beschikbaar dan regulier gas- en elektriciteitsgebruik. Om de hoeveelheid duurzame energie per provincie te bepalen, maakt de door Rijkswaterstaat ontwikkelde klimaatmonitor (klimaatmonitor.databank.nl) inschattingen met betrekking tot de energieproductie.

4.1 Borgen milieukwaliteit en ontwikkelen milieubeleid

Onze rol

De provincie heeft wettelijke taken op het gebied van bodembeheer en regionale luchthavens. Daarnaast is de provincie bevoegd gezag voor vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) van wetgeving in het fysieke domein (milieu, water en natuur). Op het gebied van luchtkwaliteit heeft de provincie een stimulerende en samenwerkende rol.

Op het terrein van geluid is de provincie verantwoordelijk voor het bewaken van de geluidbelasting van provinciale wegen en van industrieterreinen van regionaal belang. Tevens is de provincie op basis van de Wet Milieubeheer (en straks de Omgevingswet) bevoegd om stiltegebieden aan te wijzen en regels te stellen inzake het voorkomen of beperken van geluidhinder in stiltegebieden.

Op basis van de Wet Milieubeheer heeft de provincie beperkt ruimte om eigen regels te stellen. Die regels staan in de Provinciale Milieuverordening (PMV). Het gaat om de regels voor milieubeschermingsgebieden zoals stiltegebieden, grondwaterbeschermingsgebieden en aardkundige monumenten. Ondertussen zijn de eerste verkenningen gestart richting een Omgevingsverordening in het kader van de Omgevingswet, dit wordt de komende periode verder opgepakt. De regelgeving uit de Provinciale Milieuverordening wordt daarin meegenomen.

Bij de besluitvorming over plannen en projecten is het op basis van de Wet milieubeheer verplicht om een Milieueffectrapport (MER) op te stellen. De MER heeft tot doel het milieubelang volwaardig mee te nemen in de afwegingen. De provincie is bevoegd gezag voor de vaststelling en goedkeuring van (provinciale) plannen en projecten waarvoor een MER moet worden opgesteld. De provincie kan ook in het kader van de vergunningverlening bevoegd gezag voor een MER zijn, bijvoorbeeld voor de vergunningen van Tata Steel.

Samenwerkingspartners

Per onderwerp variëren de samenwerkingspartners. De voornaamste partijen op milieugebied zijn het Rijk, gemeenten, waterschappen, omgevingsdiensten en bedrijven.

Prioriteiten

In de uitwerking van motie 110 is het provinciale milieubeleid op enkele onderdelen uitgebreid. Zo is er een pilot gestart voor het monitoren van de omgevingskwaliteit en worden er extra maatregelen getroffen om de geluidbelasting te verminderen en de stilte te bevorderen. Daarnaast worden voorbereidingen getroffen voor de invoering van de Omgevingswet, bijvoorbeeld de overdracht van (een deel van) de bodemtaken naar gemeenten.

Omgevingsfactoren

Mede door de toenemende milieudruk in stedelijk gebied is een andere koers nodig om transities in gang te zetten om op langere termijn duurzaam te kunnen zijn en aan (nieuwe) normen te voldoen. Om de transities mogelijk te maken en kansen te benutten, is het noodzakelijk om nieuwe coalities aan te gaan en daarbij passend instrumentarium te ontwikkelen. De milieudialogen zijn hiervan een voorbeeld.

Beleidsevaluaties

De tussenstand van het milieubeleid is in het voorjaar van 2017 in Provinciale Staten behandeld. Op dit moment is nog een nieuwe beleidsevaluatie voorzien.

Tussenstand Milieubeleid: https://www.noord-holland.nl/Onderwerpen/Duurzaamheid_Milieu/Publicaties/Tussenstand_Milieubeleid_2015_2018.org

4.1.1 Luchtkwaliteit verbeteren

Toelichting

In het Milieubeleidsplan staat de volgende doelstelling geformuleerd: “(…) het verder verbeteren van de luchtkwaliteit in Noord-Holland, gericht op het creëren van een gezonde leefomgeving voor haar inwoners (...)”. De provincie neemt deel aan het Nationaal Actieplan Luchtkwaliteit (NAL) dat naar een permanente verbetering van de luchtkwaliteit streeft.

Pilot Monitoring omgevingskwaliteit

Bij de behandeling van de provinciale Omgevingsvisie is motie 90-2017 aangenomen die Gedeputeerde Staten oproept om per 2050 omgevingswaarden vast te stellen op basis van de normen van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO). Om onder de Omgevingswet omgevingswaarden te mogen vaststellen is het een voorwaarde dat de ontwikkeling ervan wordt

gemonitord. Om die reden is in de uitwerking van motie 110 een project voorgesteld voor de monitoring van de omgevingskwaliteit (luchtkwaliteit, maar ook geur en geluid). Het project richt zich op het Noordzeekanaalgebied en zal samen met partners (gemeenten, bedrijven en inwoners) worden uitgevoerd. Het project wordt in 2020 afgesloten met een evaluatie.

Varend ontgassen

Bij de uitvoering van het Milieubeleidsplan is veel energie gestoken in het sturen op een schonere scheepvaart en de lobby richting het Rijk en Europa ten behoeve van strengere emissie-eisen van de binnenvaart. Praktisch gezien heeft dit ertoe geleid dat de provincie Noord-Holland per 1 maart 2017 een verbod op varend ontgassen heeft ingesteld. In 2019 starten we met de monitoring, signalering en handhaving in het Noordzeekanaalgebied/ Amsterdam-Rijnkanaal. Ook wordt de lobby voor een internationaal verbod op varend ontgassen voortgezet.

Geur

In het Milieubeleidsplan staat bij het thema geur de volgende doelstelling beschreven: “Het toewerken naar een verwaarloosbare geurhinder in Noord-Holland”. Om deze doelstelling te realiseren is vooral geïnvesteerd in het toepassen van innovatieve technieken om een beter inzicht te krijgen in de aard van geurgerelateerde klachten en waar mogelijk het achterhalen van de veroorzaker.

In de Westpoort is de afgelopen jaren een netwerk met elektronische neuzen (‘eNoses’) opgezet. Als onderdeel van de pilot Monitoring omgevingskwaliteit zal dit netwerk mogelijk worden uitgebreid met extra meetapparatuur.

Beleidskaders

- Beleidsregel geurhinder: https://www.noord-holland.nl/Onderwerpen/Duurzaamheid_Milieu/Geur/Beleidsdocumenten/Beleidsregel_beoordeling_geurhinder_inrichtingen_provincie_Noord_Holland.org

4.1.2 Geluidbelasting bewaken

Toelichting

Geluidbelasting provinciale wegen

Op grond van de Europese Richtlijn Omgevingslawaai dient de provincie iedere vijf jaar een Actieplan geluid op te stellen. Tot nu toe is dit drie keer gebeurd: in 2009, 2014 en 2018. In het Actieplan voor de periode 2018-2022 heeft de provincie haar ambities vastgelegd met betrekking tot het terugdringen van de geluidbelasting door provinciale wegen. Via motie 110 is geld gereserveerd voor het leggen van aanvullend stil asfalt en gevelmaatregelen bij geluidbelaste woningen boven het vastgestelde ambitieniveau. Daarnaast is er, naar aanleiding van de PS-commissie NLWM van 28 mei 2018, extra budget opgenomen om aan de verhoogde ambitie (60/63 dB) betreft het reduceren van geluidsbelasting door provinciale wegen te voldoen.

Industrieterreinen van regionaal belang

In de Provinciale Milieuverordening zijn vijf industrieterreinen aangewezen als zijnde van ‘regionaal belang’. Dit houdt in dat de provincie bevoegd gezag is voor het geluidzonebeheer binnen de vastgestelde geluidzones van deze industrieterreinen. Het technisch beheer is door de provincie ondergebracht bij de Omgevingsdienst NZKG. In het kader van de Omgevingswet wordt gewerkt aan de overdracht van deze taak aan gemeenten.

Stiltegebieden

Er zijn 39 stiltegebieden benoemd in de Provinciale Milieuverordening. Hier geldt een algemene zorgplicht en er zijn gedragsregels opgenomen. In 2016/2017 is een herijking van het beleid uitgevoerd. Hieruit bleek dat drie stiltegebieden niet aan de eisen voldoen. Voor die drie gebieden zijn in 2018 'stiltetafels' georganiseerd die moeten leiden tot concrete oplossingen die handhaafbaar en uitvoerbaar zijn. Voor de stiltegebieden is via motie 110 extra handhavingsbudget geregeld. De resultaten van de herijking worden gebruikt om in 2019 nieuw beleid te ontwikkelen.

Beleidskaders

Actieplan geluid: https://www.noord-holland.nl/Onderwerpen/Duurzaamheid_Milieu/Geluid

Indicator	Meeteenheid	Nulmeting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Sanering geluidbelaste woningen boven 63 dB	Aantal	0	20	59	59	59	59
Extra stil asfalt (in km)	Aantal	0	0	1,1	2,2	3,3	4,4

4.1.3 Kwaliteit bodem en ondergrond verbeteren

Toelichting

De provincie richt zich op het in stand houden en verbeteren van de kwaliteit van de bodem en de ondergrond. Het centrale uitgangspunt voor de Noord-Hollandse ondergrondvisie is dat er een goede balans wordt gevonden tussen bescherming, benutting en beheer van de ondergrond. Een belangrijk thema daarbij is de goede afstemming tussen bovengrondse ontwikkelingen en ondergrondse mogelijkheden en beperkingen. In de Verkenning ondergrondvisie zijn de provinciale opgaven voor de periode 2015-2020 opgenomen:

1. Beschermen van de grondwaterkwaliteit ten behoeve van de openbare drinkwatervoorziening;
2. Saneren van verontreinigingen van bodem en grondwater ter bescherming van mens en milieu en ter verhoging van de (gewenste) gebruiksmogelijkheden van de ondergrond;
3. Beschermen van de (toekomst)waarde van de ondergrond inclusief het aardkundig en archeologisch erfgoed;
4. Faciliteren van energiewinning uit de bodem (bijvoorbeeld door geothermie en warmte-koudesystemen).

Mijnbouwwet

Het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat is bevoegd gezag voor vergunningen onder de Mijnbouwwet. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om de winning van gas of aardwarmte (geothermie). Bij de meest recente wijziging van de wet hebben decentrale overheden een adviesrol gekregen. Vanuit deze rol kijkt de provincie naar de gevolgen van de winning voor onder andere het grondwater en de bovengrondse veiligheid.

Aardkundig erfgoed

Aardkundige waarden zijn die elementen en processen in het landschap die ons iets vertellen over de natuurlijke ontstaansgeschiedenis van dat landschap. De provincie Noord-Holland heeft 79 gebieden aangewezen als aardkundig waardevol, waarvan er zestien de status 'aardkundig monument' hebben gekregen. Deze zestien worden beschermd door middel van bepalingen in de Provinciale Milieuverordening.

Bodemconvenant

In het landelijk bodemconvenant (http://www.bodemconvenant.nl/) zijn afspraken vastgelegd tussen Rijk, provincies, gemeenten en hoogheemraadschappen over te bereiken doelen met betrekking tot bodem en ondergrond voor de periode 2016 tot en met 2020. Het Rijk stelt budget beschikbaar om de overeengekomen doelen te realiseren en doorlopende projecten van voor 2016 af te ronden. De provincie heeft een uitvoeringsprogramma vastgesteld waarin doelen en thema's nader zijn uitgewerkt. De belangrijkste doelen zijn de aanpak van spoedlocaties bodemsanering, de gebiedsgerichte aanpak van grondwaterverontreiniging en de warmteoverdracht. Een aandachtspunt na deze convenantsperiode vormt de invoering van de Omgevingswet en de opheffing van de Wet bodembescherming, waarbij bodemtaken afnemen en de taakverdeling tussen provincie en gemeente verandert. De provincie bereidt zich samen met gemeenten hierop reeds voor.

Spoedlocaties bodemsanering

Spoedlocaties zijn locaties waarbij de bodemverontreiniging tot onacceptabele risico's voor mens, ecosysteem of verspreiding leidt. Het doel is alle spoedlocaties voor 2021 aangepakt of beheerst te hebben. De aanpak van locaties met risico's voor de mens is grotendeels gereed. De resterende

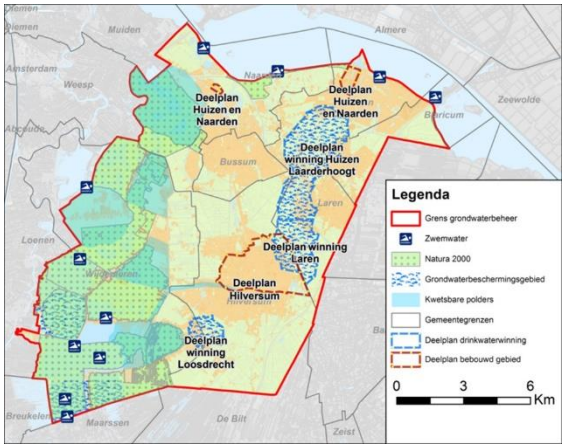

opgave betreft vooral de aanpak van locaties met verspreidingsrisico's.

Gebiedsgericht grondwaterbeheer 't Gooi

In 't Gooi is sprake van vele, omvangrijke grondwaterverontreinigingen ten gevolge van industriële activiteiten in het verleden. Door de zandige bodem zijn deze verontreinigingen tot op grote diepte vermengd geraakt. De provincie pakt dit samen met vijf gemeenten, twee waterleidingbedrijven en het waterschap gebiedsgericht aan op basis van een langlopend (2011 tot 2021) convenant. Mogelijk verontreinigde locaties worden onderzocht en indien nodig opgenomen in het beheerprogramma. De financiering hiervan vindt plaats op basis van bijdragen van de convenantpartners en op basis van afkoopafspraken met partijen die verantwoordelijkheid dragen voor verontreinigingen. Voor dit gezamenlijke project bestaat een afzonderlijke website gebiedsgericht grondwaterbeheer 't Gooi: http://www.gwbeheergooi.nl/.

Stortplaatsen Wet milieubeheer

De provincie is verantwoordelijk voor het beheer en de nazorg van gesloten stortplaatsen en baggerdepots-Wm. Tijdens de exploitatie wordt per stortplaats vermogen opgebouwd middels nazorgheffingen. Dit vermogen wordt ondergebracht in een apart Fonds nazorg gesloten stortplaatsen provincie Noord-Holland (Nazorgfonds), waarmee beheer en nazorg van de stortplaatsen na sluiting wordt gefinancierd. Na sluiting voert de provincie de nazorg uit. Momenteel worden stortplaatsen na exploitatie voorzien van een waterdichte afdekking. Deze

dient in beginsel eeuwigdurend gemonitord en periodiek vervangen te worden om lekkage naar de omgeving te voorkomen. Dit is weinig duurzaam. Daarom participeert de provincie in een landelijk project om te komen tot duurzaam stortbeheer (http://duurzaamstortbeheer.nl/;).

- Verkenning ondergrondvisie: https://www.noord-holland.nl/Onderwerpen/Water_Bodem/Bodem_en_ondergrond/Beleidsdocumenten/Verkenning_ondergrondvisie_Provincie_Noord_Holland.pdf
- Provinciaal uitvoeringsprogramma Bodemconvenant 2016-2020: https://www.noord-holland.nl/Onderwerpen/Water_Bodem/Bodemsanering/Beleidsdocumenten/Provinciaal_Uitvoeringsprogramma_Bodemconvenant_2016_2020.pdf
- Lijst spoedlocaties (peildatum oktober 2017): https://www.noord-holland.nl/Onderwerpen/Water_Bodem/Bodemsanering/Beleidsdocumenten/Spoedlocatielijst_peildatum_oktober_2017.org

4.1.4 Externe veiligheid bewaken (gevaarlijke grondstoffen)

Toelichting

In Noord-Holland zijn diverse bedrijven gevestigd die werken met gevaarlijke stoffen. Deze vallen onder het Besluit externe veiligheid inrichtingen (Bevi). Daarnaast vindt er transport plaats van gevaarlijke stoffen via weg, water, spoor en buisleidingen. Verder vallen ook de risico's als gevolg van het gebruik van de nationale luchthaven Schiphol en regionale luchthavens onder het beleid voor externe veiligheid. Voor een deel van de bedrijven in Noord-Holland die werken met gevaarlijke stoffen (vaak de wat grotere bedrijven, vallend onder het Besluit risico's zware ongevallen) is de provincie bevoegd gezag. Deze taken worden op basis van programmatische afspraken uitgevoerd door omgevingsdiensten.

Afval
De provincie wil negatieve gevolgen voor de leefomgeving door opslag en verwerking van afval tegengaan. Dat doet de provincie enerzijds door te voorkomen dat afval ontstaat en door hergebruik of recycling te stimuleren. Anderzijds zorgt de provincie ervoor dat een groot aantal afvalverwerkende bedrijven in Noord-Holland zich aan de geldende wet- en regelgeving houdt. Dit doen we door voorschriften op te nemen in de omgevingsvergunningen van deze bedrijven en erop toe te zien dat ze deze voorschriften ook daadwerkelijk naleven. Deze taken worden in opdracht van de provincie door de omgevingsdiensten uitgevoerd.

Regionale luchthavens
Sinds de inwerkingtreding van de Regelgeving burgerluchthavens en militaire luchthavens in 2009 is de provincie bevoegd gezag voor regionale luchthavens. Dit betekent dat zij besluit over de milieugebruiksruimte (geluid en externe veiligheid) en de ruimtelijke inpassing van deze vliegvelden. Verder verleent de provincie ontheffingen voor het starten vanaf en landen op terreinen die niet als luchthaven zijn aangewezen. Een deel van de provinciale luchtvaarttaken wordt in opdracht van de provincie uitgevoerd door de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied.

Voor het beleid ten aanzien van de provinciale luchtvaarttaken is in 2010 de Provinciale beleidsnota Regionale Luchthavens vastgesteld. Voor het grootste deel van de regionale luchthavens is inmiddels een provinciale vergunning (luchthavenregeling of luchthavenbesluit) vastgesteld: voor de regionale luchthavens Hilversum en Texel, en voor verschillende kleinere velden voor MLA's (ultralichte toestellen) en zweefvliegtuigen. In voorbereiding zijn de Luchthavenbesluiten voor de helihavens Heliport Amsterdam en de standplaats van de traumahelikopter van het VUmc in Amsterdam.

- Beleidsnota Regionale Luchthavens: https://www.noord-holland.nl/Onderwerpen/Verkeer_vervoer/Regionale_luchthavens/Beleidsdocumenten/Beleidsnota_regionale_luchthavens.org

4.1.5 VTH-taken uitvoeren en coördineren

Toelichting

De VTH-taken op het gebied van water, milieu, groen en bereikbaarheid worden door de omgevingsdiensten uitgevoerd. Dit betreft onder andere het verlenen van vergunningen en ontheffingen voor industrie, flora en fauna, zwemwater en de controle op de naleving ervan. De omgevingsdiensten voeren soortgelijke taken uit namens gemeenten. Samen met deze gemeenten en andere zogenoemde 'ketenpartners' in Noord-Holland, zoals het Rijk, de waterschappen, de terreinbeheerders, het Openbaar Ministerie en de politie, werken wij op een netwerkende wijze samen om maatschappelijke doelen in het fysieke domein te realiseren.

De doelen, prioriteiten en kwaliteitseisen voor de uitvoering van de vergunningverlening, toezicht- en handhavingstaken liggen vast in de Nota VTH-beleid Provincie Noord-Holland 2018-2020. De omgevingsdiensten voeren dit VTH-beleid uit. In uitvoeringsprogramma's leggen we vast welke activiteiten de omgevingsdiensten jaarlijks uitvoeren om een bijdrage te leveren aan het realiseren van dit VTH-beleid. Hierbij geven we elk jaar prioriteiten aan waar de omgevingsdiensten extra aandacht aan besteden bij de uitvoering. Voor 2019 zijn dit de spoedlocaties bodem, energiebesparing industrie en afvalgerelateerde VTH-taken. Via de kaderbrief is extra budget aangevraagd voor de bodemtaken (€ 640.000,-) en de ICT van de RUD Noord-Holland Noord (€ 353.000).

De coördinatie van de VTH-taken in Noord-Holland hebben we verdeeld tussen de beleidsvelden 'groen' (natuur) en 'grijs' (milieu). Voor 'groen' hebben we met betrokken partijen zoals gemeenten, waterschappen, terreinbeherende organisaties en de Regionale Uitvoeringsdienst Noord-Holland Noord handhavingsuitvoeringsprogramma's voor de Natura 2000-gebieden gemaakt. In deze programma's staan de activiteiten die elke partij uitvoert in het betreffende gebied. Voor 'grijs' stellen we in 2019 een samenwerkingsagenda op.

Onderstaande indicatoren geven een weergave van de belangrijkste speerpunten:

Indicator	Meeteenheid	Nulmeting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
VTH taken uitgevoerd conform Uitvoeringsprogramma's	Percentage	100	100	100	100	100	100
Prioriteiten uitgevoerd conform afspraak/ uitvoeringsprogramma	Percentage	100	100	100	100	100	100
Coördinatie uitgevoerd conform programma's	Percentage	100	100	100	100	100	100

Budgettabel (x 1.000 euro)

Beleidsdoel 4.1 Borgen milieukwaliteit en ontwikkelen milieubeleid

Lasten	Rekening 2017*	Begroot 2018*	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
4.1.1 Luchtkwaliteit verbeteren	1.974	1.533	1.157	605	605	605
4.1.2 Geluidbelasting bewaken	393	471	1.180	510	510	430
4.1.3 Kwaliteit bodem en ondergrond verbeteren	4.480	12.113	2.359	1.306	732	367

4.1.4	Externe veiligheid bewaken (gevaarlijke grondstoffen)	609	620	65	65	65	65
4.1.5	VTH-taken uitvoeren en coördineren	18.751	20.594	22.230	21.777	21.003	20.965
Totaal lasten		26.207	35.330	26.991	24.263	22.915	22.432
Totaal baten		-7.649	-6.373	-2.980	-2.616	-2.439	-2.074
Saldo van baten en lasten		18.558	28.957	24.011	21.647	20.476	20.358
Storting							
4.1.3	Resv. bodemsanering	18.044	5.752	4.733	5.396		
Onttrekking							
4.1.3	Resv. bodemsanering	-1.008	-7.694	-1.411	-397		
Resultaat		35.594	27.015	27.333	26.646	20.476	20.358

*Omdat sprake is van nieuwe operationele doelen en beleidsdoelen, zijn de onderliggende budgetten aan de nieuwe doelen toebedeeld. Daardoor worden nu ook de vergelijkende cijfers uit 2017 en 2018 volgens de nieuwe doelen gerapporteerd. Uiteraard kunnen hierdoor verschillen ontstaan omdat budgetten soms zijn verdeeld over meerdere doelen of zijn samengevoegd.

4.2 Bijdragen aan een circulaire economie en energieneutraal in 2050

Onze rol

Wij leveren onze bijdrage aan het behalen van de landelijke doelstelling van 49% vermindering van de nationale broeikasgasuitstoot in 2030 ten opzichte van 1990 en een circulair en energieneutraal Nederland in 2050. De provincie draagt op verschillende manieren bij aan de versnelling van de energietransitie. Dit doen we onder andere door de ontwikkeling van warmtenetten te ondersteunen, gemeenten door het Servicepunt Duurzame Energie te laten adviseren hoe nieuwe en bestaande woningen kunnen worden verduurzaamd, de industrie en de glastuinbouw te stimuleren energie te besparen en innovatie van de productie van groen gas uit biomassa te ondersteunen. De rollen die we hiervoor inzetten, variëren van opdrachtgever, kadersteller en toezichthouder tot regisseur, partner en het leveren van de (co)financiering.

Samenwerkingspartners

Het behalen van de landelijke doelstelling is een gezamenlijke opgave van alle partners. Overheden, bedrijfsleven, kennisinstellingen, maatschappelijke organisaties en inwoners, maken allemaal onderdeel uit van de transitie en dragen bij aan het behalen van de doelstelling.

Prioriteiten

In 2019 liggen de prioriteiten bij de Regionale Energie- en Klimaatstrategieën, de verduurzaming van de gebouwde omgeving, het MRA Grand Design 2.0, het MRA geothermie onderzoeksprogramma, de CO_2-leidingen en warmtenetten voor de glastuinbouw, de transitie van het NZKG en tot slot het stimuleren van innovatie en circulaire economie.

Omgevingsfactoren

In 2018 is er een landelijk Klimaat- en Energieakkoord gesloten en is een Klimaatwet tot stand gekomen. Daarmee is er versnelling gekomen in de aanpak. Om vanuit de provincie daaraan vanuit onze rol te kunnen bijdragen hebben PS extra budget beschikbaar gesteld. In 2018 is tevens de Staat van Energietransitie voor de provincie Noord-Holland opgesteld. Dit instrument voorziet in een breed overzicht aan monitoringsgegevens ten aanzien van de CO_2-emissie van de verschillende sectoren in Noord-Holland, alsook van de opwekking van duurzame energie.

Beleidsevaluaties

In 2019 zal de Beleidsagenda Energietransitie en de Actieagenda Circulaire Economie worden geëvalueerd, vooruitlopend op het formuleren van nieuw beleid in het programma “Nieuwe energie” dat een uitwerking vormt van de omgevingsvisie.

4.2.1 Bijdragen aan energietransitie

Toelichting

Wij leveren een bijdrage aan de energietransitie door het uitvoeren van de activiteiten zoals genoemd in de Uitvoeringsparagraaf Energietransitie behorend bij de Beleidsagenda Energietransitie.

In aanvulling op de eerdere besluitvorming in de 2de begrotingswijziging 2018 wordt in de Kaderbrief voor 2019 voorgesteld om projecten te (co)financieren die de energietransitie versnellen. Dit is een voortzetting van de uitvoering op motie 110, waarbij gedacht werd aan initiatieven zoals de Green Deal over CO_2-reductie, de ontwikkeling van het Solar Lab in Petten en geothermie.

In 2019 liggen de prioriteiten bij de Regionale Energie- en Klimaatstrategieën, het MRA Grand Design 2.0, het MRA geothermie onderzoeksprogramma, de werkzaamheden van het Servicepunt Duurzame Energie, de CO_2-leidingen en warmtenetten voor de glastuinbouw (zie ook 5.3.4) en de

4.2.2 Bijdragen aan transitie naar circulaire economie

Toelichting

Wij leveren een bijdrage aan de transitie naar een circulaire economie door het uitvoeren van onze tweejaarlijkse Actieagenda circulaire economie.

In 2019 zal er een onderzoek uitgevoerd worden naar de ruimtelijke consequenties van circulaire economie, organiseren we Living Labs om tot een goede uitwisseling van grondstoffen te komen en stimuleren wij bedrijven om zich te ontwikkelen in de richting van een circulaire economie (zie ook 5.3.2).

Indicator	Meeteenheid	Nulmeting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Aantal bedrijven deelgenomen aan onze stimuleringsprogramma’s	Aantal	0	10	30	60	pm	pm
Icoonketens in de vorm van Living labs	Aantal	0	1	1	2	pm	pm

4.2.3 Verduurzaming bestaande woningvoorraad stimuleren

Toelichting

Met het programma *Verduurzaming bestaande woningvoorraad Noord-Holland* stimuleert de provincie particuliere woningeigenaren en corporaties hun woningen te verduurzamen. Voor het stimuleren van particuliere woningeigenaren zijn de volgende activiteiten benoemd:

1. Regionale energiebesparingsprogramma's voor particuliere woningeigenaren (€7.600.000,-);
2. Ondersteuning ontwikkeling nieuwe financieringsvormen voor woningverduurzaming (€400.000,-);
3. Ondersteuning lokale duurzame energiecoöperaties bij het realiseren van duurzame energieprojecten (€1.081.000,-);
4. Ondersteuning ontwikkeling van nieuwe woningadvies software voor verduurzamingsmaatregelen (€600.000,-).

Voor het stimuleren van verduurzaming van corporaties:

5. Ontwikkeling ondersteuningsprogramma verduurzaming corporatiebezit (€500.000,-).

Voor activiteiten 1 t/m 3 zijn in 2018 uitvoeringsregelingen opgezet. Activiteit 1 heeft tot doel te helpen bij de verduurzaming van minimaal 25.000 woningen. In 2019 hebben alle Noord-Hollandse regio's een regionaal energiebesparingsprogramma voor particulieren in uitvoering. Deze regionale programma's bestaan uit een regionaal energieloket en activiteiten waarmee particuliere woningeigenaren worden gestimuleerd om daadwerkelijk te investeren in energiebesparing of duurzame energie installaties. Voor activiteit 2 draaien er in 2019 minimaal 2 pilots met nieuwe financieringsvormen voor woningverduurzaming. Met een bijdrage aan de ontwikkeling van innovatieve financieringsvormen worden meer eigenaren-bewoners in staat gesteld of bereid gevonden om te investeren in verduurzamingsmaatregelen.

Daarnaast zijn er in 2019 diverse lokale duurzame energiecoöperaties, activiteit 3, dankzij subsidie van de provincie gestart met de realisatie van een duurzaam energieproject. Deze collectieven worden gerund voor en door burgers en hebben als doel energiebesparing en opwekking van duurzame energie te bevorderen.

Regionale energieloketten zetten voor de advisering van eigenaren-bewoners software in. Deze

software helpt hen om het energieverbruik in kaart te brengen, ondersteunt bij de inventarisatie van de maatregelen die al zijn uitgevoerd en helpt bij de selectie van verduurzamingsmaatregelen. In 2019 ondersteunt de provincie financieel de ontwikkeling van deze software (activiteit 4).

De provinciale inzet voor de verduurzaming van het corporatiebezit richt zich op het stimuleren van samenwerking tussen corporaties, kennisontwikkeling en kennisuitwisseling. Dit programmadeel, activiteit 5, zal worden uitgevoerd in samenwerking met Aedes (vereniging van corporaties) en het provinciale Servicepunt Duurzame Energie en zal in 2019 vorm krijgen.

Budgettabel (x 1.000 euro)

Beleidsdoel 4.2 Bijdragen aan een circulaire economie en energieneutraal in 2050

Lasten		Rekening 2017*	Begroot 2018*	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
4.2.1	Bijdragen aan Energietransitie	4.398	27.244	15.250	3.350	2.389	2.416
4.2.2	Bijdragen aan transitie naar circulaire economie	9	620	1.113	783	618	618
4.2.3	Verduurzaming bestaande woningvoorraadstimuleren	1.164	1.165	153	153	153	153
Totaal lasten		5.571	29.029	16.516	4.286	3.160	3.187
Totaal baten		-249	0	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten		5.322	29.029	16.516	4.286	3.160	3.187

Storting

4.2.1	Resv. Energietransitie	4.785		
4.2.2	Resv. Circulaire economie	881	100	
4.2.3	Resv. Verduurzaming bestaande woningvoorraad	8.981		

Onttrekking

4.2.1	Resv. Energietransitie	-1.200	-1.000	
4.2.2	Resv. Circulaire economie	-495	-165	
4.2.3	Resv. Verduurzaming bestaande woningvoorraad			

Resultaat	5.322	29.029	29.468	3.221	3.160	3.187

*Omdat sprake is van nieuwe operationele doelen en beleidsdoelen, zijn de onderliggende budgetten aan de nieuwe doelen toebedeeld. Daardoor worden nu ook de vergelijkende cijfers uit 2017 en 2018 volgens de nieuwe doelen gerapporteerd. Uiteraard kunnen hierdoor verschillen ontstaan omdat budgetten soms zijn verdeeld over meerdere doelen of zijn samengevoegd.

Programma 5 Ruimte

Doelenboom

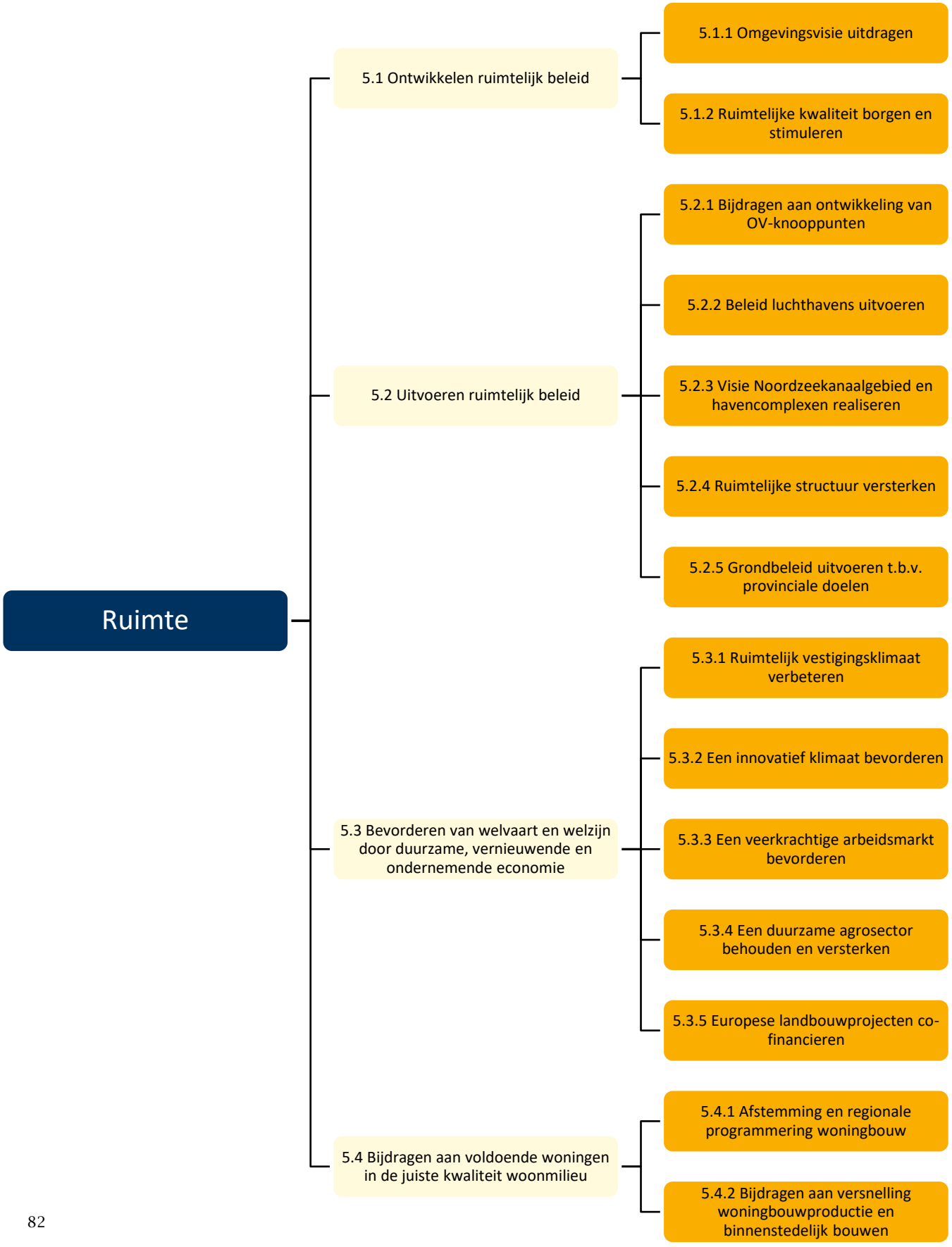

Maatschappelijk doel

De provincie zorgt samen met andere overheden voor een goede ruimtelijke inrichting van de leefomgeving. Duurzaam ruimtegebruik, ruimtelijke kwaliteit en klimaatbestendigheid zijn daarvoor de leidende principes. De provincie streeft een aantrekkelijke leefomgeving na, waar de inwoners van Noord-Holland op een zo prettig mogelijke manier kunnen wonen, werken en recreëren. Diverse functies vragen om ruimte in Noord-Holland. De provincie bekijkt deze zaken in samenhang, maakt ruimtelijk-economisch beleid en coördineert bij vraagstukken die de gemeentegrenzen overstijgen.

In 2018 is de provinciale Omgevingsvisie NH2050 vastgesteld. Daarin staat de lange termijn visie voor de fysieke leefomgeving van Provinciale Staten van Noord-Holland verwoord. De Omgevingsvisie is integraal van opzet en vervangt alle strategische visies die de provincie tot aan de vaststelling van de Omgevingsvisie had. Het vormt daarmee ons strategische lange termijnbeleid. Vanuit onze integrale Omgevingsvisie worden in de komende vier jaar vele acties en instrumenten ingezet om onze lange termijn ambities waar te maken. De hoofdambitie van de Omgevingsvisie NH2050 is zorgen voor balans tussen economische groei en leefbaarheid in Noord-Holland. Zo kunnen we voor toekomstige generaties het welvaarts- en welzijnsniveau in Noord-Holland op een hoog niveau houden.

Wettelijk beleidskader

- Woningwet/Huisvestingswet
- Wet Ruimtelijke Ordening (incl. Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro) en Besluit ruimtelijke ordening)
- Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht
- Luchthavenindelingsbesluit (LIB) Schiphol
- Omgevingswet (in ontwikkeling)
- Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte
- Structuurvisie Mainport Amsterdam Schiphol Haarlemmermeer

Provinciaal beleidskader

- Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV)
- Provinciale Woonvisie “Goed wonen in Noord-Holland”
- Programma OV-knooppunten (“Maak Plaats!”)
- Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijk Bouwen en Versnellen Woningbouw
- Provinciale Omgevingsvisie NH2050
- Strategisch Beleidskader Economie
- Uitvoeringsagenda Economie 2016-2019
- Uitvoeringsagenda Arbeidsmarkt
- Visie noordzeekanaalgebied 2040

Budgettabel (x 1.000 euro)

Beleidsdoel		Lasten	Baten	Saldo van baten en lasten	Onttrekking aan reserves	Stortingen	Saldo t.l.v. algemene middelen
5.1	Ontwikkelen ruimtelijk beleid	1.813	0	1.813	0	0	0
5.2	Uitvoeren ruimtelijk beleid	14.230	8.351	5.879	3.874	20.164	22.169
5.3	Bevorderen van welvaart en welzijn door duurzame, vernieuwende en ondernemende economie	17.648	8.848	8.800	6.500	19.873	22.173

5.4	Bijdragen aan voldoende woningen in de juiste kwaliteit woonmilieu	1.808	0	1.808	1.100	18.003	18.711
Totaal		**35.499**	**17.199**	**18.300**	**11.474**	**58.040**	**63.053**

Verbonden partijen

Programma	OD	Verbonden partij	Doel
5	5.3.2	Innovatiefonds Noord-Holland	Stimuleren duurzame economie
5	5.3.1	Stichting Administratiekantoor aandelen Zeehaven IJmuiden N.V.	Ontwikkeling haven.
5	5.1.2	Schadeschap Luchthaven Schiphol	Bevordering afwikkeling schadevergoedingen uitbreiding Schiphol.
5	5.3.1	Stichting Voorbereiding Pallas-reactor	Voorbereiding bouw hoge-flux reactor
5	5.1.2	Stichting bevordering kwaliteit leefomgeving Schipholregio	Verbeteren leefkwaliteit Schipholregio
5	5.2.3	Stichting Projectbureau Masterplan Noordzeekanaalgebied	Versterken van de internationale concurrentiepositie van het gebied.
5	5.3.1	Schiphol Area Development Company N.V. (SADC)	Ruimtelijke inrichting Schipholgebied
5	5.3.1	Regionale Ontwikkelingsmaatschappij voor het Noordzeekanaalgebied (RON)	Ontwikkeling Noordzeekanaalgebied
5	5.3.1	Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord N.V. (NHN)	Ontwikkeling Economie
5	5.3.1	PolanenPark B.V.	Ontwikkeling bedrijventerrein
5	5.3.1	PolanenPark C.V.	Ontwikkeling bedrijventerrein
5	5.3.1	Zeehaven IJmuiden N.V.	Visserijbelangen
5	5.1.1	Zeestad Beheer B.V.	Stadsvernieuwing Den Helder
5	5.1.2	Zeestad C.V.	Stadsvernieuwing Den Helder
5	5.3.2	Life Sciences Fund Amsterdam B.V.	Ontwikkeling economie

*Verdere informatie is te vinden in de paragraaf verbonden partijen

Beleidsindicatoren

Via het Besluit Begroting en Verantwoording is vastgelegd, dat alle provincies vanaf de begroting 2018 indicatoren in de begroting moeten vermelden. Deze indicatoren zijn in IPO verband opgesteld en vastgesteld door het ministerie van BZK. De indicatoren zijn geplaatst bij het begrotingsprogramma waar ze het best passen. De bron voor de vermelding in onze begroting is, zoals voorgeschreven, de website http://www.waarstaatjeprovincie.nl. Daar is ook vergelijkingsmateriaal met andere provincies te vinden en de definitie die wordt gehanteerd voor de betreffende indicator.

Regionale economie	
Werkgelegenheid	
Percentage bruto arbeidsparticipatie	70,9%
Jaar van meting	2017

Definitie volgens de website: Werkgelegenheid wordt hier uitgedrukt in het percentage bruto-arbeidsparticipatie: het aandeel van de (werkzame en werkloze) beroepsbevolking in de totale bevolking van 15-75 jaar.

Bruto regionaal product	
Percentage toename van het Bruto regionaal product (BRP)	3,7%
Jaar van meting	2017

Definitie volgens de website: de indicator geeft de groei weer van het Bruto regionaal product (BRP) van de provincie Noord Holland ten opzichte van het voorgaande jaar. Het BRP is de totale geldwaarde van alle in een provincie geproduceerde goederen en diensten gedurende een jaar.

5.1 Ontwikkelen ruimtelijk beleid

Onze rol

We zijn bevoegd gezag via onze ruimtelijke verordening, wij stellen kaders en stimuleren en regisseren via onze instrumenten zoals de provinciale Omgevingsvisie. Om ruimtelijke kwaliteit vorm en inhoud te geven zetten we instrumenten in zoals het ontwerpteam, de Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit (ARK/intern), Adviescommissie Ruimtelijke Ontwikkeling (ARO/extern), Taskforce Ruimte en Provinciaal Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit (PARK).

Samenwerkingspartners

We werken samen met gemeenten aan de verhoging van de kwaliteit van de gemeentelijke plannen en met initiatiefnemers voor ruimtelijke ontwikkeling. Deze rol zal toenemen onder de nieuwe Omgevingswet (zorgplicht omgevingskwaliteit), en door de grote transities die het landschap grondig zullen veranderen.

Prioriteiten

Opstellen van de Omgevingsvisie, het actualiseren van de Provinciale Ruimtelijke Verordening, het voorbereiden van de Omgevingsverordening en stimuleren van de ruimtelijke kwaliteit.

Beleidsevaluaties

Het is van belang om te toetsen of het instrumentarium in het licht van de Omgevingsvisie ook de grote opgaven die de transities met zich meebrengen aankunnen en hiertoe zo nodig een voorstel uit te werken. Tevens wordt het ruimtelijke kwaliteitsinstrumentarium tegen het licht gehouden.

5.1.1 Omgevingsvisie uitdragen

Toelichting

PS hebben een integraal strategisch langetermijnbeleid vastgesteld met de Omgevingsvisie NH2050. Elk van deze ambities is terug te vinden in de programma's twee tot en met zeven in deze begroting. De belangrijkste acht onderwerpen waar PS ambities over hebben vastgesteld zijn: Klimaatadaptatie (programma 3.1), gezonde leefomgeving waaronder bodem, water, lucht, geluid, veiligheid (programma 3.2 en 4.1), biodiversiteit (programma 6), economische transitie en energietransitie (programma 4.2 en 5.3), mobiliteit (programma 2), verstedelijking en landschap (programma 5, 6 en 7).

Om de Omgevingsvisie binnen en buiten de provinciale organisatie levend te houden en onder de aandacht te brengen, is continue actie noodzakelijk. Intern door voorlichting over de Omgevingsvisie. Daarnaast door advisering vanuit de vastgestelde visie aan GS, PS en ambtelijke organisatie bij de uitwerking en het bepalen van activiteiten die bijdragen aan het behalen van door PS in de visie gestelde ambities en doelen. Extern door voorlichting, informatie en advisering.

De implementatie van (het gedachtegoed van) de Omgevingswet brengt met zich mee dat wij samen met partijen in onze ruimtelijke omgeving een instrumentarium opbouwen en lerenderwijs werken. Hiertoe wordt in 2019 onder meer een digitaal platform ontwikkeld voor en door gemeenten en provincie en ontwikkelen we samen met gemeenten pilots.

Het digitale stelsel wordt ontwikkeld in opdracht van het Ministerie van BZK; via de provincie wordt in 2019 en verder ervaring opgedaan met de producten uit het digitale stelsel. Om ervaring op te doen met het (digitaal) samenwerken tussen verschillende overheden, ontwikkelen de gemeente Haarlemmermeer, het waterschap Rijnland en de provincie een app in het kader van de pilot Steigers.

Tot slot wordt in 2019 een aantal nog nader in te vullen bijeenkomsten georganiseerd ter ondersteuning van een goede implementatie van (het gedachtegoed van) de Omgevingswet.

5.1.2 Ruimtelijke kwaliteit borgen en stimuleren

Toelichting

Noord-Holland heeft grote ambities geformuleerd in haar Omgevingsvisie. Provinciale Staten hebben daarbij een sturingsfilosofie omarmd volgens het adagium: “lokaal wat kan, regionaal wat moet”. De opgave staat altijd centraal en bepaalt of en zo ja met wie en met welke instrumenten we opgaven proberen te slechten.

Gedeputeerde Staten beschikken over meerdere instrumenten om ruimtelijke kwaliteit bij nieuwe ontwikkelingen in het landschap te borgen: de Provinciaal Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit (PARK), de Adviescommissie Ruimtelijke Ontwikkeling (ARO), de Taskforce Ruimte (TFR) en de Ruimte voor Ruimte-regeling (RvR).

De PARK, ARO en TFR zijn onafhankelijke adviseurs die gevraagd (PARK, ARO, TFR) en ongevraagd (PARK) advies uitbrengen aan GS (PARK, ARO) en gemeenten (ARO, TFR). Het aantal adviezen is grotendeels afhankelijk van de vraag. De Ruimte voor Ruimte-regeling is een uitvoeringsinstrument gericht op de verbetering van de ruimtelijke kwaliteit van het landelijk gebied door het opruimen van storende agrarische bebouwing.

De ARO adviseert over de ruimtelijke kwaliteit van – veelal lokale – plannen die grote impact hebben op het landschap. De ARO, bestaande uit acht deskundigen, komt hiervoor gemiddeld negen keer per jaar bijeen en geeft zo’n 30 adviezen per jaar (afgaande op 2015 en 2016). In 2017 werden 13 adviezen uitgebracht. Over de plannen die zijn besproken, de adviezen die hierover zijn gegeven en de trends die worden gesignaleerd, wordt ieder jaar een jaarverslag gemaakt, in de vorm van een online magazine(https://www.noord-holland.nl/Onderwerpen/Ruimtelijke_inrichting/Advies_bij_ruimtelijke_ontwikkelingen#aro).

De Provinciaal Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit (PARK) is een ruimtelijk expert en adviseert GS bij veranderingen en ontwikkelingen op regionaal niveau. Door zijn onafhankelijke positie heeft de PARK een belangrijke rol binnen het publieke debat over de inrichting van de leefomgeving in Noord-Holland. GS hebben budget beschikbaar gesteld voor de periode van drie jaar voor het aanstellen van een nieuwe PARK.

De TFR, bestaande uit een wisselend panel van deskundigen, biedt hulp aan gemeenten die professionele hulp nodig hebben bij ruimtelijke ontwikkelingen die moeilijk van de grond komen. De TFR richt zich op het verbeteren van de kwaliteit en het gebruik van de leefomgeving. Op verzoek van een gemeente kan de taskforce een 'assist' organiseren. Dit is een aanbesteding van een onafhankelijke studie. Het aantal assists is hiermee afhankelijk van de hoeveelheid aanvragen vanuit de gemeenten. In 2018 is een evaluatie van recente assists van de TFR opgeleverd. (https://archief13.archiefweb.eu/archives/archiefweb/20160302111500/http://www.noord-holland.nl/web/Themas/Ruimtelijke-ordening/Taskforce-Ruimtewinst/Assists.htm). Er is nog budget beschikbaar voor het uitvoeren van één assist. GS hebben besloten voor het resterende bedrag van €39.000,- gemeenten de mogelijkheid te bieden om een assist aan te vragen.

De Ruimte-voor-Ruimte regeling in zijn huidige vorm wordt afgeschaft. De regeling wordt tegenwoordig meer als een financieel middel toegepast, waaraan de ruimtelijke kwaliteit ondergeschikt is. In het kader van de Omgevingsverordening en de transformatie van leegstaande (agrarisch) bebouwing naar een nieuwe functie, wordt gekeken naar alternatieve instrumenten. Dit met als doel om een afname van de ruimtelijke kwaliteit en de negatieve invloed van leegstand op de vitaliteit van het landelijk gebied tegen te gaan.

Budgettabel (x 1.000 euro)

Beleidsdoel 5.1 Ontwikkelen ruimtelijk beleid

Lasten	Rekening 2017*	Begroot 2018*	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
5.1.1 Omgevingsvisie uitdragen	1.411	1.798	1.516	979	979	979
5.1.2 Ruimtelijke kwaliteit borgen en stimuleren	12.879	5.310	297	247	247	247
Totaal lasten	14.290	7.108	1.813	1.226	1.226	1.226
Totaal baten	-7.534	0	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten	6.756	7.108	1.813	1.226	1.226	1.226
Storting						
Onttrekking						
Resultaat	6.756	7.108	1.813	1.226	1.226	1.226

*Omdat sprake is van nieuwe operationele doelen en beleidsdoelen, zijn de onderliggende budgetten aan de nieuwe doelen toebedeeld. Daardoor worden nu ook de vergelijkende cijfers uit 2017 en 2018 volgens de nieuwe doelen gerapporteerd. Uiteraard kunnen hierdoor verschillen ontstaan omdat budgetten soms zijn verdeeld over meerdere doelen of zijn samengevoegd.

5.2 Uitvoeren ruimtelijk beleid

Onze rol

We vervullen verschillende rollen. Als regisseur maken we samen met de partners in de regio afspraken over verstedelijkingsopgaven via OV-knooppunten, over hoe we adviseren over de ontwikkeling van Schiphol, de ontwikkeling van het Noordzeekanaalgebied en andere grote ruimtelijke ontwikkelingen. Daarnaast vervullen we als provincie de expertrol, we brengen specifieke kennis in over de ontwikkelingen van knooppunten. We stimuleren ook ontwikkelingen om daar los van onze kennis financiële middelen voor beschikbaar te stellen in de vorm van investeringen en onderzoeken. En we oefenen onze rol van bevoegd gezag uit door advisering over en toetsing van ruimtelijke plannen.

Samenwerkingspartners

Onze samenwerkingspartners zijn zeer divers van aard, en omvatten medeoverheden, private partijen, zoals Schiphol en Haven Amsterdam, vervoerders als NS, ProRail en Connexion, en maatschappelijke organisaties actief op het gebied van wonen, onderwijs, zorg, natuur, recreatie en cultuur.

Prioriteiten

De ontwikkeling van de bestemming van de Averijhaven en stimuleren van het verbeteren van de leefbaarheid in de omgeving van Schiphol via het Leefbaarheidsfonds. Bij OV-knooppunten geven we prioriteit aan de knooppunten die bijdragen aan prioriteiten van de woningbouwopgave.

Beleidsevaluaties

Geen

5.2.1 Bijdragen aan ontwikkeling van OV-knooppunten

Toelichting

Wij dragen op meerdere manieren en vanuit verschillende rollen bij aan de ontwikkeling van knooppunten. Hiervoor is in 2014 het programma OV-knooppunten gestart. Goede knooppuntontwikkeling komt alleen tot stand door goede samenwerking tussen een groot aantal partijen.

Binnen het programma is veel kennis opgedaan op het gebied van knooppuntontwikkeling. In onze expertrol doen we onderzoek en ontwikkelen we zelf en samen met partners kennis en procesinstrumenten. In 2019 zijn dat onder andere de doorontwikkeling van het schalenschema en het vlindermodel. Ook monitoren we de voortgang van de programmadoelstellingen. Deze kennis stellen wij beschikbaar aan onze partners.

In onze coördinerende en verbindende rol dragen wij momenteel bij aan de beleidsontwikkeling van knooppunten op (gedeelten van) de drie corridors Zaancorridor, Kennemerlijn en Schipholcorridor. Afhankelijk van de vraag komt daar vanaf 2019 waarschijnlijk een vierde (deel van een) corridor bij (zie indicatorentabel). Daarnaast blijven we de ontwikkelingen op knooppunten verbinden met andere relevante (beleids)dossiers zoals Mirt-onderzoeken. Ook is knooppuntontwikkeling onderdeel van de actieagenda MRA (actie 1.8).

Verder leveren wij op verschillende manieren een bijdrage aan de concrete knooppuntontwikkelingen. Gemeenten staan aan het roer. Wij hebben een stimulerende rol en ondersteunen onze partners met kennis en een breed scala aan procesinstrumenten. Afgaande op

onze inzet in 2017 en 2018 verwachten we dat voor circa twintig knooppunten te doen (zie indicatorentabel). Ten slotte stimuleren we knooppuntontwikkeling met cofinanciering van projecten die een goede bijdrage leveren aan de totale knooppuntontwikkeling. Het gaat veelal om complexe gebiedsontwikkelingen die langdurige trajecten kennen met meerdere (co)financiers.

In 2019 is voor het uitvoeren van de expertrol, de coördinerende rol en de stimulerende rol 0,47 miljoen euro beschikbaar.

De nu voorziene behoefte aan cofinanciering voor de jaren 2017-2021 is in kaart gebracht en hiervoor is 16,75 miljoen euro beschikbaar gesteld. Hiervoor gelden randvoorwaarden en er is een toetsingskader met heldere criteria opgesteld. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de aanvraag. In 2018 zijn we over 5 knooppunten (van de 20 waaraan we op verschillende manieren bijdragen) in gesprek over concrete aanvragen ter grootte van circa 9 miljoen euro. De verwachting is dat in 2019 voor zes knooppunten een bijdrage wordt gevraagd.

Indicator	Meeteenheid	Nulmeting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Coördineren van (delen van) corridors	Aantal	3	3	4	4	4	4
Stimuleren knooppunten door de inzet van kennis en proces-instrumenten	Aantal	28	20	20	20	20	20

5.2.2 Beleid luchthavens uitvoeren

Toelichting

Het bevorderen van een veilige en duurzame ontwikkeling van Schiphol in samenhang met de ontwikkeling van de Metropoolregio Amsterdam en het bevorderen van een veilige en duurzame ontwikkeling van de regionale luchthavens.

Hieronder verstaan we ook nadrukkelijk het bevorderen van de internationale concurrentiepositie van de metropool en de ruimtelijke ontwikkeling, waaronder de leefomgeving en woningbouw, in de MRA in relatie tot de luchthaven Schiphol.

Instrumenten om dat te realiseren vinden wij vooral in de bestuurlijke netwerken in relatie tot de MRA, de Noordvleugel, Schiphol en het Rijk.

Om dit te realiseren zetten wij in op verschillende onderwerpen van het dossier. Het gaat daarbij om:

Wonen-Vliegen

Wij houden toezicht op de uitvoering van de regionale afspraken ‘wonen en vliegen’. Wij voeren de regie in een systeem van monitoring van de uitvoering van het rekenschap geven en de informatievoorziening binnen de 20 Ke-contour conform de brief die in maart 2018 naar Provinciale Staten is gestuurd.

Leefbaarheid

Wij houden toezicht op de besteding van de gelden van de Stichting Leefomgeving Schiphol die geïnvesteerd worden in het verbeteren van de leefbaarheid in de omgeving van Schiphol. In het bestemmingsreglement en beleidskader is vastgelegd waaraan het geld moet worden besteed.

Hier hebben wij, Schiphol en het Rijk elk 10 miljoen euro voor beschikbaar gesteld. Onze subsidie is in 2018 verleend. De uitkering van de gelden geschiedt in drie jaar. In 2018 is € 5 miljoen aan voorschot uitgekeerd, in 2019 wordt een voorschot van € 2,5 miljoen uitgekeerd. Als lid van de Raad van Toezicht van de Stichting Leefomgeving Schiphol houden wij toezicht op de besteding van de beschikbaar gestelde middelen.

In het kader van leefbaarheid geven wij aan Luchtvaart Community Schiphol een bijdrage van € 80.000 voor het programma Werk en de Luchthaven. Dit programma helpt mensen die aan de zijlijn van de arbeidsmarkt staan aan een baan op de luchthaven. Hierbij wordt breed gekeken in de omgeving van de luchthaven.

ORS

Wij blijven in gesprek met de gesprekspartners (sector, Rijk, gemeenten, bewoners) in de Omgevingsraad Schiphol over de ontwikkeling van Schiphol en de balans van groei en leefbaarheid daarbij. De wijze waarop is afhankelijk van de evaluatie van de ORS die in 2018 wordt uitgevoerd.

Schadeschap Luchthaven Schiphol

Wij blijven participeren in de gemeenschappelijke regeling Schadeschap Luchthaven Schiphol, het gemeenschappelijk overheidsloket voor de afwikkeling van schadeclaims door de uitbreiding van Schiphol als gevolg van het besluit PKB Schiphol en Omgeving van 1995. In 2017 heeft de toenmalige Staatssecretaris I&M besloten dat per 1 juli 2018 de eventuele nieuwe schadeclaims voortaan afgehandeld zullen worden door haar eigen organisatie (Rijkswaterstaat). Daarmee zal op termijn (enige jaren naar verwachting), als de huidige werkvoorraad geheel afgehandeld is, het Schadeschap worden opgeheven.

Regionale luchthavens

Sinds de inwerkingtreding van de Regelgeving burgerluchthavens en militaire luchthavens in 2009 is de provincie bevoegd gezag voor regionale luchthavens. Dit betekent dat zij besluit over de milieugebruiksruimte (geluid en externe veiligheid) en de ruimtelijke inpassing van deze vliegvelden. Verder verleent de provincie ontheffingen voor het starten vanaf en landen op terreinen die niet als luchthaven zijn aangewezen. Een deel van de provinciale luchtvaarttaken wordt in opdracht van de provincie uitgevoerd door de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied.

Voor het beleid ten aanzien van de provinciale luchtvaarttaken is in 2010 de Provinciale beleidsnota Regionale Luchthavens vastgesteld. Voor het grootste deel van de regionale luchthavens is inmiddels een provinciale vergunning (luchthavenregeling of luchthavenbesluit) vastgesteld: voor de regionale luchthavens Hilversum en Texel, en voor verschillende kleinere velden voor MLA's (ultralichte toestellen) en zweefvliegtuigen. In voorbereiding zijn de luchthavenbesluiten voor de helihavens Heliport Amsterdam en de standplaats van de traumahelikopter van het VUmc in Amsterdam.

1. Beleidsnota regionale luchthavens: https://www.noord-holland.nl/Onderwerpen/Verkeer_vervoer/Regionale_luchthavens/Beleidsdocumenten/Beleidsnota_regionale_luchthavens.org

5.2.3 Visie Noordzeekanaalgebied en havencomplexen realiseren

Toelichting

De ambitie is om met het NZKG een zo groot mogelijke bijdrage te leveren aan het verbeteren van de internationale concurrentiepositie van de Metropoolregio Amsterdam en in samenhang met Haven Den Helder de havencomplexen te versterken.

Secretariaat

Om een integrale afweging te kunnen maken tussen bijvoorbeeld uitbreiding of transformatie en ruimte voor wonen of werken hebben de gezamenlijke partners in het gebied het Bestuursplatform opgericht. Het Bestuursplatform is verantwoordelijk voor de uitvoering van de Visie NZKG 2040. Het is een overlegplatform waarin de gemeenten langs het Noordzeekanaal, het Rijk, de vaarwegbeheerder en de havenbeheerders elkaar informeren over actuele ontwikkelingen in het gebied om in te spelen op ontwikkelingen. Om dit in gang te zetten heeft het Bestuursplatform zijn eigen projectorganisatie: het projectbureau NZKG. Zij voert het secretariaat en het projectleiderschap voor gezamenlijke acties uit.

Gezamenlijke projecten

In 2019 zal met name ten aanzien van de energietransitie een uitwerking worden gemaakt om te besluiten wat er op termijn aan acties nodig zal zijn. Met betrekking tot circulaire economie zullen twee cases worden uitgewerkt; ook wordt er een ruimte-intensiveringsmonitor gemaakt.

Via het jaarlijkse Uitvoeringsprogramma, te vinden op de website www.noordzeekanaalgebied.nl, wordt verantwoording afgelegd. Ook is hier het actuele nieuws over ontwikkelingen te vinden.

SHIP

Het SHIP is een informatiecentrum waar bezoekers informatie krijgen over de bouw van de nieuwe zeesluis, het havenindustriële complex, ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid en innovatie in de regio en beroepsmogelijkheden op het gebied van techniek. Hierbij wordt zowel gekeken naar het nu als naar de toekomst.

Het SHIP (Sluis en Haven Informatiepunt) zorgt voor een sterkere profilering van de regio door aandacht voor toekomst van de regio in combinatie met bedrijvigheid, duurzaam en innovatief ondernemen en groei van werkgelegenheid. Het informatiecentrum is zeven dagen per week geopend. Voor meer informatie zie de website SHIP.

Naast de algemene informatie zal in 2019 via lespakketten met name de beroepsvoorlichting aan middelbare scholieren in heel Noord-Holland extra aandacht krijgen.

Reserves Ontwikkeling havencomplexen

Het Noordzeekanaalgebied (NZKG) en Haven Den Helder hebben de ambitie om het gebruik van fossiele brandstoffen verder terug te dringen en om te zetten naar groene energie. Tevens speelt in beide complexen de druk op de fysieke en milieuruimte. Om de havencomplexen te ondersteunen in hun ontwikkeling wordt door de provincie ingezet op het versterken van de internationale concurrentiepositie van de gebieden om zo werkgelegenheid en verduurzaming te realiseren. Met name de bouw en het onderhoud van de windparken voor de Noord-Hollandse kust en UK geven de Noord-Hollandese zeehavens een unieke positie. Ook de aanlanding van wind op zee in de havengebieden is van cruciaal belang voor de energietransitie van Noord-Holland.

In het Noordzeekanaalgebied kan de ontwikkeling van de Energiehaven hier een belangrijke rol in spelen. Vanuit het NZKG zijn al diverse windparken gebouwd, waardoor het inmiddels een sterke positie op de markt heeft verworven. Door het versterken van het offshore windcluster draagt dit bij aan de versterking van de internationale concurrentiepositie van de MRA. Tevens levert de bouw en het onderhoud van windmolenparken (veel) werkgelegenheid en toegevoegde waarde op in het Noordzeekanaalgebied en Den Helder.

Om op deze kansen in te spelen heeft de regio een idee ontwikkeld om van het baggerdepot Averijhaven een energiehaven te maken gericht op de offshore wind. Dit idee heeft het Bestuurlijk Overleg Averijhaven, waarin vertegenwoordigd zijn Havenbedrijf Amsterdam, Zeehaven IJmuiden,

de gemeente Velsen en TATA Steel, onder leiding van de provincie verder uitgewerkt. In 2018 is gewerkt aan de MER om te bepalen of de activiteiten met name milieutechnisch inpasbaar zijn.

Besluitvorming over de ontwikkeling van een energiehaven zal uiterlijk begin 2019 moeten plaatvinden om zo alle partijen zekerheid te geven over de te nemen acties en investeringen. Indien de onderzoeken een positief beeld laten zien, zal in 2019 ook aan de provincie worden gevraagd te investeren in de ontwikkeling van de energiehaven.

Indicator	Meeteenheid	Nulmeting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Secretariaat bestuursplatform	Aantal	3	3	4	4	4	4
Bezoekers SHIP/ voorlichting techniek onderwijs	Aantal	50.000	30.000	30.000	30.000	30.000	5.000
De ontwikkeling 1 havencomplex	Aantal	0	0	1	0	0	0

5.2.4 Ruimtelijke structuur versterken

Toelichting

Ten aanzien van ruimtelijke ordening wordt in 2019 uitvoering gegeven aan het volgende:

1) Wij waarborgen onze provinciale doelstellingen door in gesprek te gaan met gemeenten over hun ruimtelijke plannen en visies. Wij doen dat in dialoog binnen heldere kaders, waaronder in 2019 de omgevingsvisie, en in een vroegtijdig stadium. De sturingsfilosofie uit de Omgevingsvisie en de doelstellingen van de Omgevingswet, die in 2021 of later in werking treedt, worden met deze werkwijze nader vorm gegeven. Met deze werkwijze beogen wij het samenbrengen van de provinciale belangen met gemeentelijke belangen en waar nodig een afweging op bovenlokaal niveau. De formele RO-procedure voor bestemmingsplannen (inclusief het instrumentarium als zienswijze en reactieve aanwijzing) maakt onderdeel uit van de werkwijze, maar is als zodanig het sluitstuk van het proces van ruimtelijke planvorming;

2) Wij adviseren regio's over regionale visies, opgaven en afstemming en brengen de provinciale belangen hierbij in. Dit kan ook bovenregionaal of interprovinciaal zijn.

3) Voor provinciale projecten met een ruimtelijke impact worden adviezen opgesteld.

De provincie voert daarnaast diverse onderzoeken en projecten uit ter versterking van de ruimtelijke structuur van Noord-Holland. De basis hiervan ligt in de Structuurvisie of de opvolger daarvan, de Omgevingsvisie, voor zover het gaat om ruimtelijke ontwikkelingen en deze onderzoeken en projecten niet al in andere operationele doelen zijn ondergebracht (zoals OV-knooppunten, Schiphol en Noordzeekanaalgebied). Wat studies en onderzoeken betreft gaat het bijvoorbeeld om ruimtelijke verkenningen en strategieën van energietransitie, Durgerdam, samenwerkingsagenda Zaanstad, samenwerkingsagenda IJsselmeergebied, netverzwaringen, netwerkinpassing, metropolitaan landschap, MRA en diverse RO-onderzoeken.

Er is een aantal projecten in uitvoering zoals Bloemendalerpolder en de Nieuwe Strandwal.

5.2.5 Grondbeleid uitvoeren t.b.v. provinciale doelen

Toelichting

Ten behoeve van diverse beleidsdoelen, met name Bereikbaarheid; verbeteren en aanleggen infrastructuur en Groen; beschermen en ontwikkelen van een hoogwaardige toegankelijke groenstructuur, koopt, ruilt en verkoopt de provincie grond en vastgoed. Indien noodzakelijk wordt het onteigeningsinstrument toegepast. Deze activiteiten worden uitgevoerd binnen de kaders van het vastgestelde Grondbeleid, waarin transparantie en markconformiteit de belangrijkste uitgangspunten zijn. Hiernaast draagt de provincie zorg voor het efficiënt beheren, verhuren en verpachten van gronden in eigendom van de provincie die niet behoren tot de provinciale infrastructuur en niet in gebruik zijn voor de huisvesting van medewerkers en/of opslag van eigendommen. Een uitgebreide beschrijving van de ontwikkelingen binnen de projecten, de hoeveelheid transacties, de financiële mutaties en de boekwaarden van de gronden wordt zichtbaar gemaakt in de Paragraaf Grondbeleid van deze begroting en in de Jaarrekening. Naar verwachting wordt eind 2018 een nieuwe Nota Grondbeleid vastgesteld. Dit raakt aan de opzet van dit OD. Vanaf de begroting 2019 vertalen wij de uitgangspunten van het nieuwe Grondbeleid naar KPI's. Deze KPI's geven op jaarbasis zicht op de bijdrage van grond aan het realiseren van provinciale doelen.

Budgettabel (x 1.000 euro)

Beleidsdoel 5.2 Uitvoeren ruimtelijk beleid

Lasten		Rekening 2017*	Begroot 2018*	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
5.2.1	Bijdragen aan ontwikkeling van OV-knooppunten	405	1.011	4.597	3.723	3.723	723
5.2.2	Beleid luchthavens uitvoeren	165	10.392	736	736	736	736
5.2.3	Visie Noordzeekanaalgebied en havencomplexen realiseren	869	483	519	519	519	259
5.2.4	Ruimtelijke structuur versterken	1.471	2.024	4.189	4.368	4.368	4.368
5.2.5	Grondbeleid uitvoeren t.b.v. provinciale doelen	10.877	2.049	4.189	4.732	4.042	3.942
Totaal lasten		13.787	15.959	14.230	14.078	13.388	10.028
Totaal baten		-8.234	-8.273	-8.351	-7.679	-9.679	-9.419
Saldo van baten en lasten		5.553	7.686	5.879	6.399	3.709	609

Storting

5.2.1	Resv. OV Knooppunten			11.273	3.398		
5.2.2	Resv. Leefbaarheidsfonds Schiphol						
5.2.3	Resv. Ontwikkeling havencomplexen	1.612	393	1.552	250		
5.2.4	Resv. Ruimtelijke Ontwikkeling			7.340			

Onttrekking

5.2.1	Resv. OV Knooppunten			-3.874	-3.000	-3.000	

5.2.2	Resv. Leefbaarheidsfonds Schiphol		-10.000				
5.2.3	Resv. Ontwikkeling havencomplexen	-700					
5.2.4	Resv. Ruimtelijke Ontwikkeling						
Resultaat		6.465	-1.921	22.169	7.047	709	609

*Omdat sprake is van nieuwe operationele doelen en beleidsdoelen, zijn de onderliggende budgetten aan de nieuwe doelen toebedeeld. Daardoor worden nu ook de vergelijkende cijfers uit 2017 en 2018 volgens de nieuwe doelen gerapporteerd. Uiteraard kunnen hierdoor verschillen ontstaan omdat budgetten soms zijn verdeeld over meerdere doelen of zijn samengevoegd.

5.3 Bevorderen van welvaart en welzijn door duurzame, vernieuwende en ondernemende economie

In ons Coalitieakkoord Ruimte voor Groei hebben wij een aantal ambities neergelegd voor de economie in Noord-Holland. Noord-Holland behoort tot de sterkste economische regio's van Nederland. De Noord-Hollandse economie is goed voor zo'n 21% van het Bruto Binnenlands Product en 18% van de banen van Nederland. Verreweg de meeste buitenlandse investeringen en buitenlandse vestigingen van bedrijven in Nederland komen in onze provincie terecht. Sterke troeven van Noord-Holland zijn onder meer de aanwezigheid van Amsterdam en Schiphol, de hoogwaardige en veelzijdige arbeidsmarkt, de aanwezigheid van bijzondere clusters als zeehavens, het luchthavencomplex, de zaadveredeling en Greenports, het Hilversumse Mediapark en sterke sectoren als de internationale handel, de logistiek, de financiële en zakelijke dienstverlening en de creatieve industrie in de Amsterdamse regio. Wij hebben aangegeven er alles aan te willen doen om de regionale economie duurzaam aan te jagen. Wij doen dit door ruimte te geven aan vernieuwing, duurzaamheid en ondernemerschap.

De provinciale overheid is er voor de inwoners en de maatschappij. Het economisch beleid staat dan ook ten dienste van de Noord-Hollandse maatschappij als geheel. Om die reden hebben we als ons doel van het economisch beleid gekozen voor het bevorderen van welvaart én welzijn. Daarmee leggen we een relatie naar de nationale en internationale discussie over het begrip 'brede welvaart' (onder andere commissie-Stiglitz (2009) en commissie-Grashoff (2016)). De kern van het debat is de overtuiging dat welvaart meer is dan de omvang van het nationaal of persoonlijk inkomen. Ook aspecten als gezondheid, geluk, veiligheid, goed onderwijs, goede huisvesting en ontplooiingsmogelijkheden worden ervaren als welvaartscomponenten. Als één van de eerste overheden in Nederland hebben we besloten om deze 'brede welvaart'-aspecten te meten en in te zetten om er ons beleid aan te toetsen. Dit doen we met de Barometer Welvaart & Welzijn.

Onze rol

In het Strategisch Beleidskader Economie hebben we ervoor gekozen om zoveel mogelijk uit te gaan van onze verbindende rol als middenbestuur en vanuit die rol te werken aan de optimale condities waarbinnen de economie zich verder kan ontplooien. Vanuit die gedachte is onze beleidsfocusgericht op het versterken van het vestigingsklimaat. Een goed vestigingsklimaat is een cruciale randvoorwaarde voor de economie en de aantrekkelijkheid van de regio voor bedrijven.

Prioriteiten

Binnen het brede begrip van 'vestigingsklimaat' hebben we gekozen voor een focus op de volgende vestigingsplaatsfactoren:

1. Een aantrekkelijk en duurzaam ruimtelijk vestigingsklimaat (5.3.1)
   Dit gaat over de beschikbaarheid van ruimte voor economische activiteiten, over bedrijventerreinen, kantoorlocaties, havens, Schiphol, detailhandel, digitale infrastructuur, internationalisering en ruimte voor toerisme. De beschikbaarheid van ruimte voor economische activiteiten is een absolute basisvoorwaarde voor de economie.
2. Een sterk innovatief klimaat (5.3.2)
   Deze vestigingsplaatsfactor focust op het innovatief vermogen van de economie en de inzet van kennis, onderzoek en technologie om innovaties te verzilveren in nieuwe producten en nieuwe markten. De ontwikkeling en toepassing van kennis en innovatie is één van de belangrijkste concurrentiefactoren in de economie.
3. Een veerkrachtige arbeidsmarkt (5.3.3)
   Hieronder definiëren wij het aanbod van arbeid, de match tussen onderwijs en arbeidsmarkt, de inzetbaarheid van het menselijk kapitaal en de inclusieve arbeidsmarkt. De factor arbeid behoort tot de klassieke productiefactoren en is een belangrijke randvoorwaarde voor de ontwikkeling van de economie.
4. Een sterke een duurzame agrosector (5.3.4 en 5.3.5)
   De agrosector heeft een zeer groot ruimtelijk belang in Noord-Holland èn een aanzienlijk economisch belang, vooral op gebied van export, innovatie en ketensamenwerking. Op gebied van duurzaamheid en innovatie liggen er vele opgaven c.q. kansen. Met het programma Natuurinclusieve landbouw dragen we bij aan behoud en versterken van de bodemvruchtbaarheid en (agro)biodiversiteit.

Omgevingsfactoren

De invloed die overheden op de economie hebben, is beperkt. Er zijn namelijk talloze omgevingsfactoren die van invloed zijn. Daarbij is de conjunctuurontwikkeling de belangrijkste. Deze is afhankelijk van de mondiale ontwikkeling van de economie. Nederland als handelsland is sterk afhankelijk van export als pijler onder de economie. Een ontwikkeling als de Brexit zal impact hebben op handelsstromen van en naar het Verenigd Koninkrijk (VK). In 2016 ging 10% van de Nederlandse export naar het VK. Noord-Holland is goed voor een kwart van die 10%. Naast de conjunctuurontwikkeling is er een aantal trends en ontwikkelingen die invloed zullen hebben op de ontwikkeling van de Noord-Hollandse economie. Denk daarbij aan de ‘vierde industriële revolutie’. Die gaat over de enorme vooruitgang die de laatste jaren is geboekt op het terrein van digitalisering en datacommunicatie, waarbij we steeds meer een versmelting zien tussen digitale, fysieke, cognitieve en biologische toepassingen. ‘Big data’ en het ‘internet of things’ zijn belangrijke aanjagers. Dit leidt tot toepassingen als autonoom rijdende voertuigen en robotisering van productieprocessen zoals bijvoorbeeld in de logistiek. Een andere trend is het toenemend belang van de stad in het totaal van de economie. De wereld verstedelijkt in snel tempo en de economische marktstrategieën passen zich daarop aan. In Noord-Holland zien we dit terug in de dominantie van de stad Amsterdam in de economische cijfers van Noord-Holland. Een laatste voorbeeld van een ontwikkeling in de economie is de toenemende focus op duurzaamheid. Dit is enerzijds een beleidsgedreven ontwikkeling, anderzijds zien we ook steeds meer ondernemers die inhaken op de kansen die er liggen, bijvoorbeeld op het gebied van circulaire economie, duurzame energie en duurzame landbouw.

Beleidsevaluaties

In het beleidskader is genomen dat een jaarlijkse actualisatie wordt opgesteld om te beslissen of de gekozen prioriteiten nog passen bij de ontwikkelingen.

5.3.1 Ruimtelijk vestigingsklimaat verbeteren

Toelichting

De provincie heeft projecten in voorbereiding en in uitvoering ter verbetering van het ruimtelijk vestigingsklimaat in de vorm van kantoor- en bedrijventerreinen, (zee)havens, Schiphol,

detailhandel, digitale infrastructuur, internationalisering, en toerisme/verblijfsrecreatie. De beschikbaarheid van kwantitatief en kwalitatief voldoende ruimte voor bedrijvigheid is een belangrijke vestigingsplaatsfactor omdat dit één van de basisvoorwaarden is voor economische ontwikkeling. Zonder ruimte voor economische activiteiten kan de economie zich niet verder ontplooien.

We zetten subsidieregelingen als de Herstructurering Intelligent Ruimtegebruik Bedrijventerreinen (HIRB) en Uitvoeringsregeling Toekomstbestendige winkelgebieden in om de vitaliteit en duurzaamheid van bestaande werklocaties te verbeteren. Daarnaast gaat het in dit operationeel doel om verbetering van de beschikbaarheid van breedband als randvoorwaarde voor de vestiging en operatie van bedrijven. Bedrijven vinden het aantrekkelijker om zich te vestigen in een omgeving waar de digitale infrastructuur op een hoog niveau staat dan in gebieden waar dit nog niet goed geregeld is. Ook onderzoeken we hoe in ruimtelijke zin vraag en aanbod van verblijfsrecreatie beter afgestemd kan worden. Via projecten in samenwerking met diverse partijen sturen we op betere spreiding van het toerisme, mede ter ontlasting van Amsterdam. We stimuleren duurzame zeehavens met een subsidieregeling en zetten in op versterking van de haven en luchthaven van Den Helder (zie ook het operationeel doel 5.2.3). Via onze deelneming Schiphol Area Development Company (SADC) versterken we tezamen met Schiphol, Haarlemmermeer en Amsterdam het vestigingsklimaat in de Schipholregio. In deze Schipholregio werken we ook aan de circulaire Westas en participeren we in het MIRT onderzoek Zuidwest Amsterdam-Schiphol waarbinnen de verdere ontwikkeling van de Kerncorridor Schiphol-Amsterdam moet bijdragen aan versterking van het internationale vestigingsklimaat. In Noord-Holland Noord werken we regionaal samen via het Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord om daar de economie te versterken. Ook het programma De Kop Werkt! draagt hieraan bij. Tot slot voeren we in samenwerking met een aantal partijen een gericht marketing- en acquisitiebeleid uit om Noord-Holland op de kaart te zetten en internationale bedrijven aan te trekken. Vestiging van buitenlandse bedrijven zorgen per saldo voor nieuwe werkgelegenheid (geen verplaatsing van bestaande bedrijvigheid elders in de regio) en nieuwe toegevoegde waarde en draagt daarmee rechtstreeks bij aan de economie van Noord-Holland. De projecten staan beschreven in de Uitvoeringsagenda Economie 2016-2019.

Indicator	Meeteenheid	Nulmeting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Herstructurering van 300 ha verouderd bedrijventerrein	Hectare	175	100	100	0	0	0

5.3.2 Een innovatief klimaat bevorderen

Toelichting

Er zijn verschillende instrumenten waarmee de provincie innovatie bevordert. Deze instrumenten richten zich met name op het midden – en kleinbedrijf (mkb). Er is een aantal instrumenten waarmee de bevordering van de innovatie direct wordt gedaan (als subsidieverlener, opdrachtgever of aandeelhouder) en voor een deel verloopt dit via het Regionaal Budget Innovatie van de MRA. Met deze instrumenten richten we ons op het vergroten van de transparantie van de kapitaalmarkt, dragen we bij aan 'investment readiness' (Programma Investeringsgereed Innovatief MKB: PIM) en aan de toegankelijkheid van kapitaal in de risicovolle fasen van innovatie. Speciale focus bij deze instrumenten ligt op duurzaamheid (energietransitie, circulaire economie en duurzame mobiliteit). Daarvoor is het programma Go!-NH opgezet. Het heeft als doel duurzame innovaties sneller te laten ontwikkelen. De MKB Innovatiestimulering Topsectoren (MIT) is een landelijke regeling waaraan de provincie ook meedoet en cofinanciering van het Rijk

ontvangt. Het innovatiefonds NH is een samenwerking met externe partners en richt zich op de vroege-fase-financiering.

Indicator	Meeteenheid	Nulmeting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Ondersteunde MKB'ers MIT-uitvoering	Aantal	0	80	60	0	0	0
Ondersteunde MKB'ers Programma Investeringsgereed Innovatief MKB (PIM)	Aantal	0	100	100	50	0	0
Versnellingsprogramma duurzaamheid Go!-NH (versnelde duurzame innovatieprojecten)	Aantal	0	40	40	0	0	0

5.3.3 Een veerkrachtige arbeidsmarkt bevorderen

Toelichting

De rol van de provincie in het arbeidsmarktbeleid is vooral ingegeven door de vraagkant, te weten het articuleren van de opleidingsbehoefte van bedrijven in relatie tot kennis en vaardigheden van de beroepsbevolking. Hiervoor worden de activiteiten van de TechniekRaad Noord-Holland benut, omdat in de techniek en technologie op dit moment op MBO/HBO-niveau de meeste vacatures zijn en/of gaan ontstaan, zie ook www.techniekraad.nl. Daarnaast maakt goede, onderhouden technische vakkennis arbeidspotentieel ook wendbaar in de snel veranderende arbeidsmarkt en levert het een grote mate van innovatievermogen aan de regionale economie. Het arbeidsmarktbeleid van de provincie richt zich op:
1) verbeteren van de aansluiting van arbeidsmarkt en onderwijs;
2) het versnellen van de mogelijkheden om van werk naar werk te bewegen, ook aangeduid als ‘een leven lang ontwikkelen’;
3) en het bevorderen van een inclusieve arbeidsmarkt.
Voor al deze drie doelen wordt de samenwerking tussen de triple helix (ondernemers, onderwijs, overheden) in zogenaamde campussen als voorwaardelijk gezien. De gedachte van campusvorming is nader uitgewerkt in de Uitvoeringsagenda Arbeidsmarkt 2016-2019. Wij jagen deze samenwerkingsverbanden rond technisch MBO-onderwijs aan met de inzet van de campusmiddelen en de daarvoor met het veld opgestelde Visie voor Noord-Holland op de aansluiting Arbeidsmarkt en Onderwijs. Aanvullend kan de werkambassadeur, in zijn vrije rol, vroeg signalen afgeven van mogelijke aandachtspunten in de samenwerking, de samenhang en kennisontwikkeling van de verschillende initiatieven en de verdeling van tijd en aandacht over de drie doelen. Evaluatie van de functie van de werkambassadeur heeft de waardering van het beleidsveld voor deze functie vastgesteld en gelijktijdig geleid tot een verschuiven van de focus naar meer inzet op ‘een leven lang ontwikkelen’ en een inclusieve arbeidsmarkt. Beide vanuit de overweging dat de krapte op de arbeidsmarkt verruiming in kwantiteit en kwaliteit van het aanbod aan human capital vergt. De budgetten zijn vastgesteld voor deze coalitieperiode, waardoor de beoogde indicatoren geen waarde geven voor 2020 en verder.

Indicator	Meeteenheid	Nulmeting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Georganiseerde campusinitiatieven MBO campusvorming	Aantal	7	10	15	0	0	0

Inzet werkambassadeur (projecten uit werkagenda)	Aantal	8	12	10	0	0	0

5.3.4 Een duurzame agrosector behouden en versterken

Toelichting

De agrosector heeft een aanzienlijk economisch belang, met name op het gebied van export en innovatie, en een grote ruimtelijke impact op Noord-Holland. 60% van het oppervlak van Noord-Holland is gerelateerd aan de agrosector. In Nederland zijn de clusters Tuinbouw & Uitgangsmaterialen en Agri & Food benoemd als topsectoren. Noord-Holland is daarin een belangrijke speler met onder andere twee Greenports. Met name op het gebied van duurzaamheid en vernieuwing liggen er opgaven c.q. kansen. Een duurzame agrosector is van groot belang, gezien de impact van de sector op het ruimtegebruik in onze provincie. Ingezet wordt op behoud en versterking en verduurzaming van de vijf ruimtelijk-economische landbouw- en visserijclusters: Greenport Aalsmeer, Greenport Noord-Holland Noord, Agri & Food MRA, SeedValley en Visserij. Elk cluster kent haar eigen verduurzamingsopgaven. In de glastuinbouw ligt de nadruk op het vraagstuk rondom energie, warmte en CO_2. Voor de grondgebonden sectoren ligt de opgave meer op het vergroten van de bodemweerbaarheid en biodiversiteit. In de MRA-regio zijn veel burgerinitiatieven rondom gezonde duurzame voeding van dichtbij de stad. Voor de visserij ligt er een uitdaging om innovatief en duurzaam te kunnen blijven vissen. De zaadveredeling vraagt van Noord-Holland vooral de ruimte om zich te kunnen blijven ontwikkelen.

In de uitvoeringsagenda Economie 2016-2019 is een uitgebreide omschrijving opgenomen van de activiteiten.

De biodiversiteit in het agrarisch gebied staat sterk onder druk, zo blijkt uit studies van onder andere het Planbureau voor de Leefomgeving. Het Programma Natuurinclusieve Landbouw is gestart in 2018 en heeft als doel dat in 2030 alle grondgebonden landbouw in Noord-Holland bijdraagt aan behoud en versterking van de biodiversiteit, bodemvruchtbaarheid en waterkwaliteit, op en rond het bedrijf. Om natuurinclusieve landbouw te stimuleren hebben Provinciale Staten financiële middelen beschikbaar gesteld.

Het programma Natuurinclusieve Landbouw kent vier pijlers, die zijn gebaseerd op een verkenning onder stakeholders door de Natuur- en Milieufederatie Noord-Holland. De pijlers zijn: kennis, netwerk, keteninnovatie en gebiedstrajecten. De pijler kennis betreft het stimuleren van praktijkgerichte cursussen voor agrariërs en het opnemen van kennis over natuurinclusieve landbouw in het agrarisch onderwijs. De pijler netwerk richt zich op het versterken van netwerken en samenwerking. De pijler keteninnovatie draait om het zoeken naar nieuwe verdienmodellen voor agrarische ondernemers, zodat natuurinclusieve landbouw ook in bedrijfseconomisch opzicht interessant is. In de pijler gebiedstrajecten verkennen we in hoeverre natuurinclusieve landbouw kan worden toegepast in gebieden waar natuurdoelen voorop staan. Naar aanleiding van de eerste resultaten zullen in 2019 vervolgstappen worden gezet en zal aan Provinciale Staten worden gerapporteerd over de effecten en een mogelijk vervolg van het programma na 2019.

Indicator	Meeteenheid	Nulmeting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Resultaat Greenport NHN mede met NH subsidie (uitgevoerde projecten)	Aantal	4	4	4	4	4	4

Resultaat Greenport Aalsmeer mede met NH subsidie (uitgevoerde projecten)	Aantal	4	4	4	4	4	4
Geslaagde verplaatsingen van glastuinbouwbedrijven	Aantal	0	0	0	0	5	0
Deelnemende agrarische ondernemers aan activiteiten, pilots en experimenten die vanuit het programma NIL zijn gefinancierd	Aantal	40 (2018)	40	60	0	0	0

5.3.5 Europese landbouwprojecten co-financieren

Toelichting

Het Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP3) is het derde Europese subsidieprogramma voor het ontwikkelen, verduurzamen en innoveren van het Nederlandse platteland. POP3 loopt van 2014 tot en met 2020. De reserve wordt voor een belangrijk deel besteed aan de jaarlijkse uitvoeringskosten voor de subsidieverlening, afwikkeling en verantwoording naar Brussel, door de Rijkdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl), kosten van controles door de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit, de cofinanciering van projecten en de kosten voor het Regiebureau POP. In 2019 worden subsidies verleend voor projecten en regelingen gericht op jonge landbouwers, bedrijfsverplaatsing en innovatie. Cofinanciering van projecten komt uit provinciale reserves en van partners zoals waterschappen en gemeenten. Termijnbetalingen vinden plaats voor lopende projecten waarvan de subsidie in voorgaande jaren is verleend. Het Regiebureau POP is het landelijk secretariaat voor de uitvoering van het POP (zie www.regiebureau-pop.eu) en het Comité van toezicht. Noord-Holland heeft een positieve traditie in het benutten van het budget. Een kritische factor is het krijgen van inzicht in de sturing op de uitvoeringskosten van RVO.nl en de risico's op onderbesteding van de Europese middelen op landelijk niveau.

Indicator	Meeteenheid	Nulmeting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Subsidies voor jonge boeren en innovaties (aantal gesubsidieerde projecten)	Aantal	0	28	42	5	0	0

Budgettabel (x 1.000 euro)

Beleidsdoel 5.3 Bevorderen van welvaart en welzijn door duurzame, vernieuwende en ondernemende economie

Lasten	Rekening 2017*	Begroot 2018*	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
5.3.1 Ruimtelijk vestigingsklimaat verbeteren	21.481	32.341	10.356	5.926	3.956	3.956
5.3.2 Een innovatief klimaat bevorderen	3.165	1.912	2.887	4.887	4.887	4.887
5.3.3 Een veerkrachtige arbeidsmarkt bevorderen	1.757	2.718	867	337	307	307
5.3.4 Een duurzame agrosector behouden en versterken	1.838	4.726	1.551	1.251	1.251	1.251
5.3.5 Europese landbouwprojecten co-financieren	912	2.350	1.987	3.087	1.537	1.137

Totaal lasten	29.153	44.047	17.648	15.488	11.938	11.538
Totaal baten	-10.438	-9.508	-8.848	-5.848	-5.848	-5.848
Saldo van baten en lasten	18.715	34.539	8.800	9.640	6.090	5.690

Storting

5.3.1	Resv. Duurzame Zeehavens					
5.3.1	Resv. Herstructurering bedrijventerrei	3.500	3.500	3.500		
5.3.2	Resv. MKB			6.277	3.000	3.000
5.3.4	Resv. Duurzame Landbouw			9.846		
5.3.5	Resv. Europese proj. Landbouwsubsidies	500	1.561	250	250	

Onttrekking

5.3.1	Resv. Duurzame Zeehavens		-1.402				
5.3.1	Resv. Herstructurering bedrijventerrei	-285	-6.450	-3.600	-1.970		
5.3.2	Resv. MKB			-1.000	-3.000	-3.000	
5.3.4	Resv. Duurzame Landbouw						
5.3.5	Resv. Europese proj. Landbouwsubsidies	-912	-2.350	-1.900	-3.000	-1.450	-1.050

Resultaat	21.518	29.398	22.173	4.920	4.640	4.640

*Omdat sprake is van nieuwe operationele doelen en beleidsdoelen, zijn de onderliggende budgetten aan de nieuwe doelen toebedeeld. Daardoor worden nu ook de vergelijkende cijfers uit 2017 en 2018 volgens de nieuwe doelen gerapporteerd. Uiteraard kunnen hierdoor verschillen ontstaan omdat budgetten soms zijn verdeeld over meerdere doelen of zijn samengevoegd.

5.4 Bijdragen aan voldoende woningen in de juiste kwaliteit woonmilieu

Onze rol

De vraag naar woningen is groot. In Noord-Holland zijn er bovendien veel woningbouwplannen. Gemeenten maken regionale afspraken over woningbouw, die passen binnen de woningbehoefte en mogelijkheden. Er moet een zorgvuldige afweging worden gemaakt wat de beste plek is om te gaan bouwen, want we willen Noord-Holland leefbaar en aantrekkelijk houden.

De provincie treedt op als regisseur van de woningmarkt. Dat doen we door gemeenten regionaal afspraken te laten maken over de woningmarkt en programmering. In de Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV) is regelgeving opgenomen over het maken van deze woningbouwafspraken. Gemeenten leggen deze afspraken vast in Regionale Actieprogramma's Wonen (RAP's). Vanuit de provinciale woonvisiegelden kunnen gemeenten subsidie aanvragen voor (regionale) projecten die voortkomen uit deze regionale afspraken én binnen de beleidsdoelen van de provincie passen.

Waar samenwerking tussen gemeenten uitblijft, stimuleren provincies actief dat de samenwerking alsnog tot stand komt.

Vanuit haar rol als kennismakelaar en verbinder brengt de provincie partijen met elkaar in contact en zorgt voor een actuele informatievoorziening met betrekking tot onder andere woningbehoefte, plancapaciteit en woonzorggegevens.

De provincie vervult een rol als aanjager van de woningbouw door, mede in samenwerking met de MRA, gemeenten te faciliteren in de versnelling van de woningbouwproductie.

We zetten in op bouwen waar behoefte aan is, zowel op de lange als korte termijn. Eerst binnen steden, daar willen de meeste mensen nu eenmaal graag wonen en is ook nog veel ruimte om te transformeren of verdichten, maar soms ook net buiten de randen van de stad.

Regionale afspraken bevatten bij de behoefte passende woningbouwplannen naar aantallen en type woning of woonmilieu. De locaties buiten bestaand stedelijk gebied (BSG) staan op een kaart. Plannen buiten bestaand stedelijk gebied (BSG) kunnen alleen worden toegevoegd als ze passen binnen provinciaal beleid zoals vertaald in de PRV. Om de woningbehoefte in beeld te krijgen, geeft de provincie bevolkingsprognoses per gemeente en per regio.

Het doel van de programmeringen is te zorgen dat vraag en aanbod van woningbouw kwalitatief en kwantitatief in balans zijn, nu en op de lange termijn. De regionale afspraken over woningbouw (woningbouwprogrammeringen) moeten gebaseerd zijn op het RAP. Het is aan gemeenten in regioverband om deze afspraken te maken.

Nieuwbouw maakt slechts een zeer beperkt deel uit van de totale woningvoorraad. Om de woonkwaliteit voor de Noord-Hollandse bevolking op peil te houden is het ook nodig om de bestaande voorraad toekomstbestendig te maken. Daarbij gaat het dan met name om energetische duurzaamheid (ondergebracht bij programma 4) en levensloopbestendigheid.

Samenwerkingspartners

De provincie heeft met de Noord-Hollandse gemeenten per regio uitgangspunten en acties afgesproken op het gebied van nieuwe woningbouw en bestaande bouw, waaronder betaalbaarheid, bouwen bij OV-knooppunten, duurzaamheid en voorzieningen. Deze afspraken staan in de Regionale Actieprogramma's Wonen (RAP's).

De provincie bevordert regionale afstemming van de woningbouwprogrammering specifiek in het zuidelijk deel van de provincie door samenwerking in de Metropoolregio Amsterdam.

Met Bouwend Nederland (BNL) heeft de provincie een samenwerkingsagenda opgesteld. Hierin ligt het accent op de knelpunten bij woningbouw die gemeenten en marktpartijen ervaren. We gaan gezamenlijk actief grote projecten volgen en kijken of belemmeringen weggenomen kunnen worden. We gaan via de samenwerkingsagenda bovendien specifiek in gesprek met bouwers over de energietransitie en starten een pilot circulair bouwen.

Beleidsevaluaties

- evaluatie uitvoeringsprogramma binnenstedelijk bouwen en versnelling woningbouw.

5.4.1 Afstemming en regionale programmering woningbouw

Toelichting

Volgens de Rijksstructuurvisie Infrastructuur en Ruimte dienen (samenwerkende) gemeenten te zorgen voor de (boven)lokale afstemming van woningbouwprogrammering binnen de provinciale kaders en voor uitvoering van de woningbouwprogramma's. Provincies voeren, rekening houdend met de rijksdoelstellingen, de regie over de integratie en afweging van ruimtelijke opgaven van

(boven)regionaal belang. Een RAP bevat uitgangspunten, afspraken en acties over nieuwbouw en bestaande bouw voor de periode 2016-2020, met de mogelijkheid om tussentijds bij te stellen wanneer daar aanleiding voor is. Op basis van het RAP kunnen gemeenten subsidie aanvragen voor regionale projecten of onderzoeken.

Voor de periode 2016-2020 is er € 3 miljoen beschikbaar gesteld om projecten in het kader van de RAP's te subsidiëren. De resterende middelen uit de periode 2011-2016 zijn toegevoegd aan de middelen voor de huidige periode.

De provincie zet bij de uitvoering van de subsidieregeling in op maatwerk: de ene regio heeft behoefte aan inventariserend onderzoek, terwijl de andere regio kan en wil gaan uitvoeren. De provincie zit aan tafel bij de overleggen waarin de ideeën voor projectaanvragen ontstaan.

Afspraken uit de RAP's tussen regio's en provincie worden in 2019 met de Monitor Woningbouw gemonitord. In 2019 is er bestuurlijk overleg tussen provincie en regio dat kan leiden tot bijstelling van afspraken in het RAP.

De provincie biedt in 2019 de mogelijkheid aan gemeenten en regio's om gebruik te maken van het instrument WoonZorgwijzer, om inzicht te bieden in de aandoeningen en beperkingen van mensen op wijk- en buurtniveau. De WoonZorgwijzer biedt regio's handvatten voor het maken van afspraken over de kwaliteit van woningen en over welzijn, zorg en voorzieningen in relatie tot wonen in het RAP.

De provincie heeft een coördinerende rol bij de uitvoering van actie 1.1 van de MRA Actieagenda, onderdeel bouwen & wonen: "Alle MRA-gemeenten maken afspraken over afstemming en programmering woningbouw. Alle MRA-gemeenten geven aan welke binnenstedelijke locaties komende 4-10 jaar ter beschikking komen."

Niet alleen voor woningbouwlocaties is ruimte nodig, maar ook voor bijvoorbeeld de economie en duurzaamheid. In 2019 worden afspraken gemaakt over de integrale afweging hiervan, afgezet tegen de huidige en toekomstige, kwantitatieve én kwalitatieve, woningbehoefte. Aan de hand hiervan wordt op MRA-niveau een prioritering gemaakt voor woningbouwlocaties voor de middellange termijn.

In het verlengde hiervan is door de provincie tevens een zogenaamde Viewer Woningbouwlocaties opgesteld voor zowel de MRA als voor Noord-Holland noord, waarin voor woningbouwplannen in één oogopslag is te zien of zij bijvoorbeeld in de invloedssfeer van een beschermingsregime of een OV-knooppunt vallen en wat de demografische behoefte in een gebied is. De beide viewers worden in 2019 geactualiseerd aan de hand van de nieuwe woningbouwmonitor.

De provincie stimuleert (collectieve) zelfbouw door middel van een subsidie voor initiatiefgroepen en een renteloze lening voor collectieven in de planontwikkelingsfase. 2019 is het laatste jaar dat de Uitvoeringsregeling Zelfbouw beschikbaar is en subsidie kan worden aangevraagd.

Afgesproken is om de voortgang van grote woningbouwprojecten te gaan volgen. In 2018 is daarom onderzoek naar knelpunten bij woningbouwplannen uitgevoerd. Het streven is om vanaf 2019 jaarlijks projecten tegen het licht te houden. De belangrijkste bevindingen melden we dan in de Monitor Woningbouw.

5.4.2 Bijdragen aan versnelling woningbouwproductie en binnenstedelijk bouwen

Toelichting

De provincie heeft het Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijk bouwen en versnellen woningbouw vastgesteld. Hierin zijn diverse maatregelen opgenomen om de woningbouwproductie te versnellen.

In het uitvoeringsprogramma is in totaal circa 15 miljoen beschikbaar gesteld voor het wegnemen van twee soorten knelpunten:

A. Financieel (een niet-sluitende businesscase door bijzondere kosten bij binnenstedelijk bouwen);

B. (Tekort aan) ambtelijke capaciteit en expertise bij gemeenten.

Voor het financiële knelpunt bij projecten (A) geldt dat er sprake is van maatwerkoplossingen, geen subsidieregeling. Hiervoor wordt het zogenaamde 'knelpuntenbudget' ingezet.

Voor het tekort aan ambtelijke capaciteit (B) wordt de oplossing gezocht in het inrichten van een flexibele schil en gebiedsontwikkelingsteams:

1. Flexibele schil. Met de flexibele schil wordt het knelpunt van personele capaciteit en expertise aangepakt welke gemeenten zelf niet uit de markt kunnen krijgen. Door dit als MRA gezamenlijk te organiseren kan de gevraagde kwaliteit worden bereikt. Voor deze flexibele schil geldt dat de daadwerkelijk afgenomen ureninzet door de gemeenten zelf wordt betaald. Vanuit het budget dat door de inleggende partijen beschikbaar wordt gesteld, worden de organisatiekosten betaald (het inhuren en zorgen voor efficiënte inzet in de MRA). Ook in 2019 wordt deze oplossing ingezet.

2. Gebiedsontwikkelingsteams. Voor de grote gebiedsopgaven, die een relevante bijdrage leveren aan de versnelling van de woningbouwproductie in de MRA, worden 'gebiedsontwikkelingsteams (GO-teams)' ingezet. Omdat het hierbij gaat om complexe opgaven met een provinciaal/MRA-belang, is de insteek dat de inhuur van deze teams voor een deel door de gemeente wordt betaald en voor een deel (maximaal 50%) vanuit het provinciaal budget voor versnelling van de woningbouw.

De provincie werkt in het kader van de versnelling nauw samen met het Kernteam Versnelling van de MRA, door ambtelijke capaciteit te leveren voor het uitvoeren van acties 1.11 van de MRA Actieagenda, onderdeel bouwen & wonen: Het versnellen van de woningbouwproductie in de MRA door minimaal 60.000 nieuwe woningen in aanbouw te nemen vanaf 2016 tot en met 2020. De genoemde flexibele schil wordt vanuit deze samenwerking met de MRA opgezet. Bij gebleken succes wordt er door de provincie tevens een flexibele schil voor Noord-Holland Noord ingesteld. Actie 1.11 betreft de korte termijn en wordt in samenhang met actie 1.1 (middellange en lange termijn) uitgevoerd (zie ook OD 5.4.1).

De samenwerkingsagenda met Bouwend Nederland loopt tot en met 2020. Eind 2018 voeren we een tussenevaluatie uit. In 2019 wordt op basis van de tussenevaluatie de samenwerkingsagenda mogelijk geactualiseerd en worden acties bijgesteld en aangevuld.

Vanuit de rol van de provincie als kennismakelaar organiseren we in 2019 tweemaal een Klankborgroep Marktpartijen, om kennis en ervaring te delen. Door regelmatig met elkaar in gesprek te gaan krijgen we beter inzicht in elkaars standpunten, bevorderen we de samenwerking en kunnen we eerder ingrijpen bij knelpunten.

Budgettabel (x 1.000 euro)

Beleidsdoel 5.4 Bijdragen aan voldoende woningen in de juiste kwaliteit woonmilieu

Lasten		Rekening 2017*	Begroot 2018*	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
5.4.1	Afstemming en regionale programmering woningbouw	663	4.365	1.751	1.751	1.751	851

5.4.2	Bijdragen aan versnelling woningbouwproductie en binnenstedelijk bouwen	255	1.064	57	57	57	57
Totaal lasten		918	5.429	1.808	1.808	1.808	908
Totaal baten		-742	-265	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten		176	5.164	1.808	1.808	1.808	908

Storting

5.4.1	Resv. Woonbeleid	6.004
5.4.2	Resv. Woningbouw	11.999

Onttrekking

5.4.1	Resv. Woonbeleid	-1.100	-1.100	-1.100	-200
5.4.2	Resv. Woningbouw				
Resultaat		176	5.164	18.711	708	708	708

*Omdat sprake is van nieuwe operationele doelen en beleidsdoelen, zijn de onderliggende budgetten aan de nieuwe doelen toebedeeld. Daardoor worden nu ook de vergelijkende cijfers uit 2017 en 2018 volgens de nieuwe doelen gerapporteerd. Uiteraard kunnen hierdoor verschillen ontstaan omdat budgetten soms zijn verdeeld over meerdere doelen of zijn samengevoegd.

Programma 6 Groen

Doelenboom

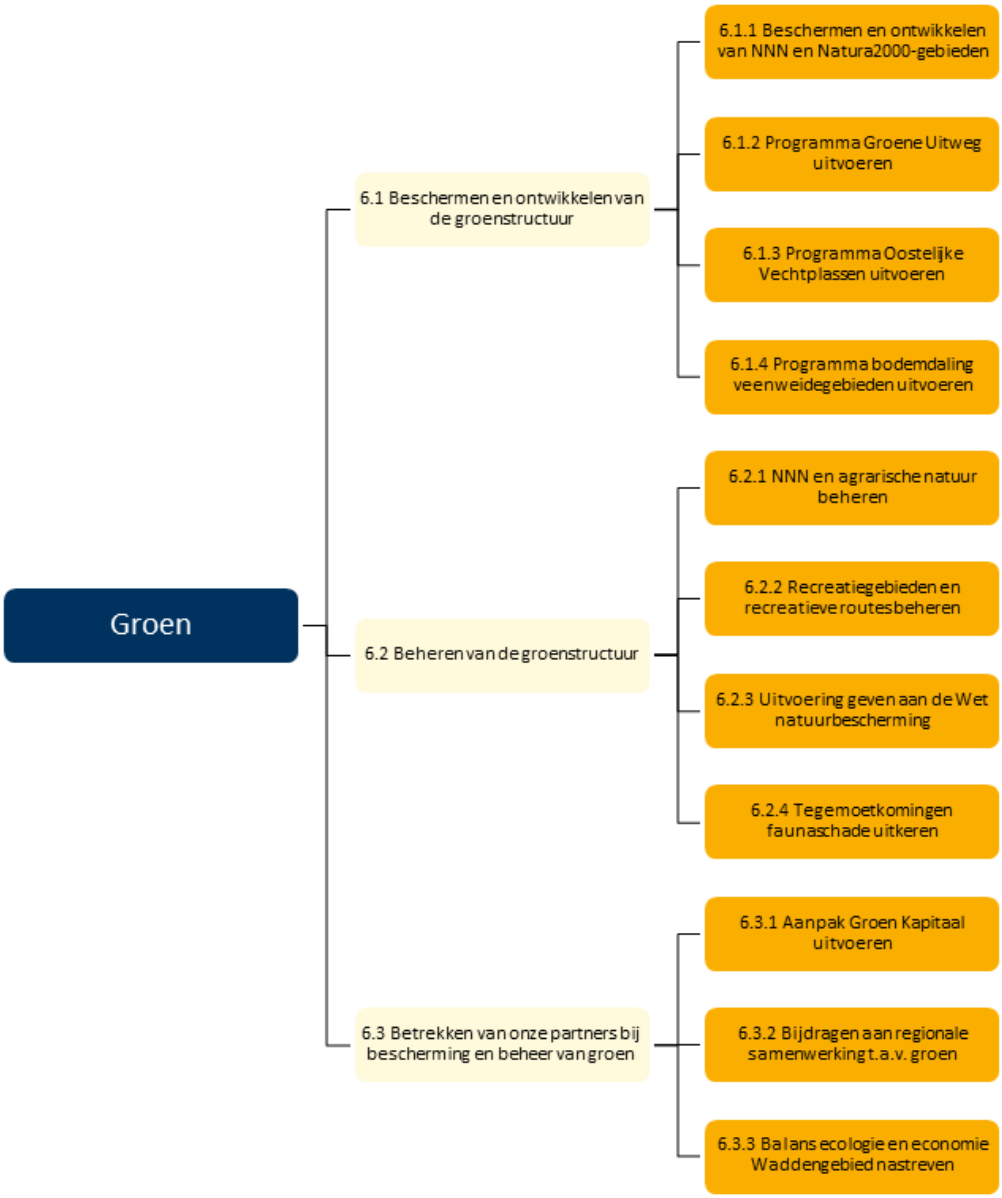

Maatschappelijk doel

Een robuuste en hoogwaardige groenstructuur die bijdraagt aan de biodiversiteit en aan het welzijn van de bewoners en bezoekers van de provincie.

Noord-Holland is een prachtige provincie om te wonen, te werken en vrije tijd door te brengen. Dit komt mede door onze grote diversiteit aan natuur- en cultuurlandschappen: bossen, heidevelden, duinen, veenweiden, open polders, kwelders en de Noordzee, Waddenzee en het IJsselmeer. Deze landschappen zijn van internationale betekenis: in Noord-Holland liggen maar liefst negentien Europees beschermde natuurgebieden en vier werelderfgoederen. Het is dan ook niet verwonderlijk dat zowel bewoners als de overheid zich al ruim een eeuw inspannen om de waarden van deze gebieden veilig te stellen en te vergroten. Dit doen wij om een aantal redenen. Allereerst vanwege de *intrinsieke waarde* van natuur. Elk levend wezen heeft een unieke waarde

die bescherming verdient. Het belang van biologische diversiteit is onder andere vastgelegd in het verdrag van Rio de Janeiro uit 1992, dat door liefst 195 landen is ondertekend. Datzelfde verdrag bekijkt biodiversiteit echter ook vanuit een andere invalshoek: die van haar *gebruikswaarde* voor de mens. De natuur biedt ons grondstoffen, voedsel en economische productiviteit. Drinkwaterzuivering in de duinen, duurzame bosbouw en het afvangen van CO_2 door bladgroen zijn hiervan aansprekende voorbeelden. Ook zorgen natuur en landschap voor een plezierige woon- en werkomgeving, hetgeen bijdraagt aan een gunstig economisch vestigingsklimaat. Ten slotte hebben natuur en landschap *belevingswaarde*; mensen vinden er ruimte voor rust en ontspanning, zijn gezonder en herstellen sneller na ziekte als ze regelmatig in een groene omgeving vertoeven.

Natuur- en landschapswaarden staan wereldwijd, ook in Noord-Holland, onder druk. Dit komt door een gebrek aan geschikte leefgebieden voor dier- en plantensoorten, versnippering door verstedelijking en infrastructuur en door milieuproblemen zoals onvoldoende waterkwaliteit, verdroging en hoge fosfaat- en stikstofemissies door verkeer, industrie en landbouw. Gelukkig begint het beleid voor herstel van de biodiversiteit, dat enkele decennia geleden is ingezet, zijn vruchten af te werpen. Het Planbureau voor de Leefomgeving rapporteerde in 2016 dat de achteruitgang van de natuurkwaliteit in Nederland is gestopt. In onze provinciale rapportage Biodiversiteit in Noord-Holland was dezelfde trend zichtbaar. We zijn trots dat een aantal kwetsbare soorten in Noord-Holland is teruggekeerd of hun populatie weer groeit, zoals de slechtvalk, lepelaar, ooievaar, raaf, boommarter en eekhoorn. Onze investeringen hebben een belangrijke bijdrage geleverd aan de bescherming en de ontwikkeling van prachtige landschappen, zoals de veenweidengebieden, de Gooise bossen en heiden en een nieuw duinlandschap bij de versterkte Hondsbossche Zeewering. We zien bovendien dat stedelingen onze natuurgebieden en landschappen steeds beter weten te vinden om er hun vrije tijd door te brengen.

Desalniettemin voldoet Nederland nog lang niet aan de Europese eisen voor bescherming van soorten en kwetsbare leefgebieden. De achteruitgang van kwetsbare leefgebieden en soorten baart overal in Europa nog zorgen. Het is nodig deze trend te keren. Om deze reden blijven wij werken aan het beschermen, realiseren en beheren van een robuuste en hoogwaardige groenstructuur. Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) vormt de ruggengraat van deze groenstructuur, waarbinnen ook vrijwel alle Noord-Hollandse Natura 2000-gebieden en recreatiegebieden zijn gelegen. Tegelijkertijd biedt het NNN ruimte voor vrijetijdsbesteding en vergroten we de beleefbaarheid ervan, onder andere door aanleg van recreatieve routes en voorzieningen. We volgen nauwgezet de ontwikkeling van de biodiversiteit, zowel binnen als buiten het NNN.

We beperken onze inspanningen echter niet tot het NNN. Buiten het NNN bestaat het grootste deel van onze provincie uit gebieden met andere functies, zoals landbouw, water, infrastructuur en stedelijk gebied. Ook hier staan natuur- en landschapswaarden echter onder grote druk. Wij bevorderen daarom dat er meer functiecombinaties ontstaan: natuur en water, natuur en landbouw, natuur en infrastructuur, natuur en stedelijk gebied en natuur en economie. Zowel de natuur als deze andere functies kunnen daar baat bij hebben. Te denken valt aan dijkversterking met natuurlijke vooroevers, natuurvriendelijke bermen en oevers van (vaar)wegen, groene dorpen en steden met ruimte voor waterberging, (tijdelijke) natuur op bedrijventerreinen en duurzame, natuurinclusieve landbouw met een gezonde bodembiodiversiteit en natuurlijke plaagbestrijding.

Wettelijk beleidskader

De belangrijkste wettelijke kaders zijn:

- de Wet natuurbescherming. De Wet natuurbescherming geeft ons taken en bevoegdheden ten aanzien van de bescherming van kwetsbare dier- en plantensoorten en hun leefgebieden en ten aanzien van beheer en schadebestrijding. Deze wet bevat ook de decentralisatieafspraken die het Rijk en de provincies hebben gemaakt in het Onderhandelingsakkoord decentralisatie natuur (2011) en het Natuurpact (2013), en

bepalingen die voortvloeien uit internationale wet- en regelgeving zoals de verdragen van Bonn en Bern en de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn. Naar verwachting zal de Wet natuurbescherming over enkele jaren worden geïntegreerd in de (nog in voorbereiding zijnde) Omgevingswet.

- de Wet ruimtelijke ordening en de (nog in voorbereiding zijnde) Omgevingswet. De Wet ruimtelijke ordening, straks de Omgevingswet, geeft ons taken en bevoegdheden ten aanzien van de ruimtelijke ordening, waaronder de planologische bescherming van kwetsbare natuurgebieden en landschappen.

Provinciaal beleidskader

In de Agenda Groen (vastgesteld door Provinciale Staten in maart 2013) en ons coalitieakkoord "Ruimte voor groei" (2015-2019) is het provinciale groenbeleid vastgelegd. De inhoud van dit begrotingsprogramma is gebaseerd op deze documenten. De Omgevingsvisie zal het nieuwe beleidskader worden voor al ons ruimtelijk beleid, waaronder het natuur- en landschapsbeleid. Met de vaststelling van de Omgevingsvisie zal de Agenda Groen worden ingetrokken. De uitvoering van de Omgevingsvisie zal worden geborgd in enkele uitvoeringsprogramma's. Welke dit exact zullen zijn, wordt in de loop van 2018 bepaald. Te denken valt aan het Programma Natuurontwikkeling (zie de operationele doelen 6.1.1 en 6.2.1), de aanpak Groen Kapitaal en het programma Betrekken bij Groen (zie operationeel doel 6.3.1), het programma Natuurinclusieve Landbouw (zie operationeel doel 5.3.6) en gebiedsgerichte programma's zoals Groene Uitweg (zie operationeel doel 6.1.2), Oostelijke Vechtplassen (zie operationeel doel 6.1.3) en Bodemdaling veenweidegebieden (zie operationeel doel 6.1.4).

Budgettabel (x 1.000 euro)

Beleidsdoel		Lasten	Baten	Saldo van baten en lasten	Onttrekking aan reserves	Stortingen	Saldo t.l.v. algemene middelen
6.1	Beschermen en ontwikkelen van de groenstructuur	71.223	6.785	64.438	81.262	50.456	33.632
6.2	Beheren van de groenstructuur	35.761	375	35.386	0	0	0
6.3	Betrekken van onze partners bij bescherming en beheer van groen	2.463	183	2.280	0	951	3.231
Totaal		**109.446**	**7.343**	**102.103**	**81.262**	**51.407**	**36.863**

Verbonden partijen

Programma	OD	Verbonden partij	Doel
6	6.2.3	Recreatieschap Groengebied Amstelland	Beheer recreatiegebied
6	6.2.3	Recreatieschap het Twiske (gefuseerd met Landschap Waterland in 2013, maar met gescheiden boekhoudingen)	Beheer recreatiegebied
6	6.	Openbaar lichaam Waddenfonds	Beheren en besteden Waddenfonds
6	6.2.1	Stichting Gooisch Natuurreservaat	Beheer Natuurgebied
6	6.2.3	Recreatieschap Spaarnwoude	Beheer recreatiegebied.
6	6.2.3	Recreatieschap Landschap Waterland	Beheer recreatiegebied
6	6.2.3	Recreatieschap Alkmaarder- en Uitgeestermeer	Beheer recreatiegebied
6	6.2.3	Recreatieschap Plassenschap Loosdrecht e.o.	Beheer recreatiegebied

*Verdere informatie is te vinden in de paragraaf verbonden partijen

Beleidsindicatoren

Via het Besluit Begroting en Verantwoording is vastgelegd, dat alle provincies vanaf de begroting 2018 indicatoren in de begroting moeten vermelden. Deze indicatoren zijn in IPO verband opgesteld en vastgesteld door het ministerie van BZK. De indicatoren zijn geplaatst bij het begrotingsprogramma waar ze het best passen. De bron voor de vermelding in onze begroting is, zoals voorgeschreven, de website http://www.waarstaatjeprovincie.nl. Daar is ook vergelijkingsmateriaal met andere provincies te vinden en de definitie die wordt gehanteerd voor de betreffende indicator.

Vitaal platteland, natuurbeheer en ontwikkeling natuurgebieden	
Ontwikkelde nieuwe natuur (in hectare):	
Ingericht natuurgebied	96
Verworven natuurgebied	65
Jaar van meting	2017

Definitie volgens de website: de indicator geeft het aantal hectaren ontwikkelde natuur weer in de provincie Noord Holland, exclusief rijkswateren, weer, uitgedrukt in verworven hectares en als percentage van de streefdoelen natuurwaarden (zowel binnen als buiten het Natuurnetwerk).

** Natuurnetwerk Nederland*

Beheerde natuur (in hectare):	
Beheerd natuurgebied met contract	34.659
Jaar van meting	2017

Definitie volgens de website: de indicator geeft de beheerde natuurwaarden in hectares in de provincie Nood Holland, exclusief rijkswateren, weer.

6.1 Beschermen en ontwikkelen van de groenstructuur

Onze rol

Natuur- en landschapswaarden staan wereldwijd, ook in Noord-Holland, onder druk. Dit komt door een gebrek aan geschikte leefgebieden voor dier- en plantensoorten, versnippering door verstedelijking en infrastructuur en door milieuproblemen zoals onvoldoende waterkwaliteit, verdroging en hoge fosfaat- en stikstofemissies door verkeer, industrie en landbouw. Gelukkig begint het beleid voor herstel van de biodiversiteit, dat enkele decennia geleden is ingezet, zijn vruchten af te werpen. Desalniettemin voldoet Nederland nog lang niet aan de Europese eisen voor bescherming van soorten en kwetsbare leefgebieden. De achteruitgang van kwetsbare leefgebieden en soorten baart overal in Europa nog zorgen. Het is nodig deze trend te keren. Om

deze reden blijven wij werken aan het beschermen, realiseren en beheren van een robuuste en hoogwaardige groenstructuur. Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) vormt de ruggengraat van deze groenstructuur, waarbinnen ook vrijwel alle Noord-Hollandse Natura 2000-gebieden en recreatiegebieden zijn gelegen. Tegelijkertijd biedt het NNN ruimte voor vrijetijdsbesteding en vergroten we de beleefbaarheid ervan, onder andere door aanleg van recreatieve routes en voorzieningen. We volgen nauwgezet de ontwikkeling van de biodiversiteit, zowel binnen als buiten het NNN.

Samenwerkingspartners

Zowel bij de ontwikkeling, als bij de uitvoering van ons beleid en onze projecten werken wij samen met:

- bewoners, zoals omwonenden die betrokken zijn bij onze projecten, initiatiefnemers van projecten en gebruikers van natuur- en recreatiegebieden. Bovendien zijn er in Noord-Holland duizenden vrijwilligers actief in het beheer van natuur en landschap, milieu- en natuureducatie of met lokale of regionale initiatieven;
- bedrijven, zoals agrarische ondernemers, recreatieondernemers of projectontwikkelaars;
- maatschappelijke organisaties, zoals terreinbeherende organisaties of belangenbehartigers: Landschap Noord-Holland, Natuurmonumenten, LTO-Noord, de agrarische collectieven, Milieufederatie of de Faunabeheereenheid;
- andere overheden (het Rijk en de Europese Unie, andere provincies, gemeenten, waterschappen en organisaties zoals Staatsbosbeheer, Rijkswaterstaat, de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl), de interprovinciale uitvoeringsorganisatie BIJ12, de Regionale Uitvoeringsdienst Noord-Holland Noord en de recreatieschappen);
- regionale samenwerkingsverbanden, zoals het Groene Hart, Laag Holland, de Nationale Parken Duinen van Texel en Zuid-Kennemerland, de Metropoolregio Amsterdam en onze partners in het Waddengebied.

Al deze ‘partners in het veld’ zijn wij dankbaar voor hun betrokkenheid, ideeën en kennis. Hun werk heeft een grote betekenis voor de bescherming en ontwikkeling van de biodiversiteit en landschappen in Noord-Holland.

Prioriteiten

Sinds de decentralisatie van het natuurbeleid in 2013, is ongeveer 2.500 hectare nieuwe NNN gerealiseerd. In de Agenda Groen en in het coalitieakkoord is opgenomen dat wij jaarlijks tenminste 250 hectare nieuwe NNN willen realiseren, om het gehele NNN in 2027 te voltooien. Moeilijker in hectares uit te drukken, maar eveneens van groot belang, is de kwalitatieve verbetering van reeds bestaande natuurgebieden. Hier kan veel winst geboekt worden door de verbetering van natuur-, milieu- en watercondities, door het tegengaan van verdroging, stikstof- en fosfaatemissies en verbetering van de waterkwaliteit. In gebieden waar wij nog een grote natuuropgave hebben (de Oostelijke Vechtplassen, de veenweidegebieden en het Groene-Uitweggebied in de Noordelijke Vechtstreek) werken wij aan integrale programma’s die al deze opgaven raken.

Omgevingsfactoren

Natuur is dynamisch, (soms) onvoorspelbaar en afhankelijk van vele factoren die buiten onze directe beïnvloedingssfeer liggen, zoals klimatologische omstandigheden, de ontwikkeling van populaties buiten Noord-Holland en sociaaleconomische ontwikkelingen. Wij trachten bij de ontwikkeling en uitvoering van ons beleid zoveel mogelijk te anticiperen op deze dynamiek en onvoorspelbaarheid. Dit doen wij onder andere door, waar mogelijk, een regionale aanpak toe te passen. Onze projecten dragen immers vaak bij aan het realiseren van andere maatschappelijke opgaven op het gebied van waterkwaliteit, klimaatadaptatie, energietransitie, het tegengaan van bodemdaling, het bieden van recreatieve mogelijkheden, landschapsbescherming, milieubescherming, natuurinclusieve landbouw en economische ontwikkeling.

Beleidsevaluaties

In het Programma Natuurontwikkeling, dat jaarlijks wordt geactualiseerd, doen wij verslag van hetgeen in het voorgaande jaar is gerealiseerd. Zo kan steeds worden beoordeeld of de gekozen aanpak de juiste is, of dient te worden bijgesteld. Daarnaast kennen de programma's Groene Uitweg, Oostelijke Vechtplassen en Bodemdaling veenweidegebieden hun eigen evaluatiecycli, waarover Provinciale Staten worden geïnformeerd.

6.1.1 Beschermen en ontwikkelen van NNN en Natura2000-gebieden

Toelichting

In Noord-Holland werken wij onverminderd voort aan de bescherming en de afronding van het Natuurnetwerk Nederland (NNN). In de Agenda Groen en in het coalitieakkoord is opgenomen dat wij het NNN afronden (circa 56.400 hectare in 2027) en dat wij jaarlijks tenminste 250 hectare nieuw NNN willen realiseren. De projecten waaraan wij werken zijn opgenomen in het Programma Natuurontwikkeling, dat jaarlijks ter besluitvorming aan Provinciale Staten wordt voorgelegd. De financiering voor projecten in het Programma Natuurontwikkeling is afkomstig uit meerdere dekkingsbronnen, maar de belangrijkste is de Reserve Groen. Vanaf 2020 storten wij extra middelen in de Reserve Groen om het NNN in 2027 af te ronden. Daarnaast bevat het Programma Natuurontwikkeling een versnellingstraject, omdat op dit moment het tempo niet hoog genoeg ligt om de doelstelling in 2027 te halen. In 2019 verwachten we ruimschoots 250 hectare nieuw NNN te realiseren, met name in het project Waalenburg op Texel en in de Harger- en Pettemerpolder nabij Camperduin.

Naast deze kwantitatieve doelstelling werken we aan kwaliteitsverbetering in de bestaande Natura 2000- en NNN-gebieden. In de Natura 2000-gebieden voeren de terreinbeherende organisaties natuurherstelmaatregelen uit, om de instandhoudingsdoelen van deze gebieden te realiseren. De meeste herstelmaatregelen worden getroffen in het kader van h, zoals baggeren, het verwijderen van de bovengrond, maaien en bomenkap ten gunste van verstuiving in de duinen. De programmering en financiering van deze werkzaamheden loopt eveneens via het Programma Natuurontwikkeling en zal in 2019 en de jaren daarna, voortgaan. Daarnaast voelen we ons verantwoordelijk om de versnippering van natuurgebieden, vaak als gevolg van infrastructurele maatregelen, tegen te gaan. Dit doen we door de aanleg van natuurbruggen, faunapassages en natuurvriendelijke oevers, waarbij we onder andere samenwerken met waterschappen, Rijkswaterstaat en ProRail. Ook natuurvriendelijk bermbeheer langs provinciale wegen en oevers draagt hier aan bij.

Nieuwe natuurgebieden zijn belangrijk, maar het beschermen van bestaande natuurgebieden en landschappen is minstens zo belangrijk. Voor de planologische bescherming van het NNN, de weidevogelleefgebieden en de bufferzones vormt de Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV) de hoeksteen. In 2018 hebben we een zorgvuldige beschrijving gemaakt van de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN. Hiermee kunnen we ruimtelijke initiatieven beter beoordelen, ongewenste ontwikkelingen tegengaan en gewenste ontwikkelingen ondersteunen. De natuur- en landschapswaarden blijven daarbij altijd het uitgangspunt. In 2019 zullen we ons beleid voor de uitvoering van natuurcompensatie actualiseren. Ook zullen in 2019 de beschermingsregimes voor landschapsbescherming – zoals weidevogelleefgebieden en bufferzones – worden vereenvoudigd.

Indicator	Meeteenheid	Nulmeting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Realisatie 56.400 NNN in 2027	Hectare	48.100	50.400	50.650	51.000	51.250	51.500

PAS: Percentage uitgevoerde en in uitvoering zijnde maatregelen (door TBO ingepland en aanbesteed) (Cumulatief)	Percentage	0	38	65	86	100	100

6.1.2 Programma Groene Uitweg uitvoeren

Toelichting

Het programma Groene Uitweg beoogt de landschappelijke kwaliteit van de Vechtstreek te versterken, in samenhang met de infrastructurele ingrepen aan de rijkswegen A6, A1 en A9. Het programma komt voort uit de wens, die onder andere is verwoord in de Noordvleugelbrief van het Kabinet uit 2006, om het gebied duurzaam open en groen te houden en de recreatieve aantrekkelijkheid ervan te vergroten. In de Noordvleugelbrief zijn zes thema's opgenomen die in aanmerking kwamen voor een rijksbijdrage van € 86,1 miljoen. Deze rijksbijdrage is, tezamen met € 9 miljoen provinciale cofinanciering, gestort in de Reserve Groene Uitweg. De zes thema's zijn: Natuurboulevard IJmeer, waterberging en natuurontwikkeling Horstermeer, recreatieve (vaar)verbindingen, fietspaden en –bruggen, Stelling van Amsterdam en Nieuwe Hollandse Waterlinie en behoud van het weidelandschap. De Groene Uitwegprojecten, hangend onder deze thema's, maken deel uit van het Programma Natuurontwikkeling, dat jaarlijks wordt geactualiseerd. Diverse projecten zijn al gerealiseerd.

In 2019 zetten we in op de daadwerkelijke realisatie van het project Rondje Naardermeer: het slechten van de recreatieve en ecologische barrière die de spoorlijn Weesp-Hilversum in het Naardermeer vormt. De voorbereiding van de projecten Vaarverbinding Vecht-Gooimeer en de natuurontwikkeling in de Horstermeerpolder worden in 2019 voortvarend ter hand genomen. Daarnaast wordt in 2019 gestart met (de voorbereiding van) het verleggen van de Mariahoeveweg en de parkeerplaatsen P1 en P2 in de Schootsvelden van Muiden (Verder met de Vesting). Ten behoeve van het behoud van het weidelandschap zal ook in 2019 de Uitvoeringsregeling voor de agrarische sector worden opengesteld.

Indicator	Meeteenheid	Nulmeting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Aantal projecten in voorbereiding	Aantal	0	3	7	1	0	0
Aantal projecten aanbesteed/beschikt	Aantal	0	5	3	7	1	pm

6.1.3 Programma Oostelijke Vechtplassen uitvoeren

Toelichting

In december 2017 is door negentien partijen het Gebiedsakkoord Oostelijke Vechtplassen ondertekend, inclusief een uitvoeringsakkoord. Hiermee verbinden de provincies Noord-Holland en Utrecht, gemeenten, het waterschap, het Plassenschap Loosdrecht, recreatieondernemers, beheerders en gebruikers zich aan een meerjarige samenwerking om een forse kwaliteitsimpuls aan de Oostelijke Vechtplassen te geven. Onder regie van een stuurgroep, voorgezeten door onze portefeuillehouder Water, gaan partijen de komende jaren gezamenlijk aan de slag om opgaven voor natuur, water, recreatie, economie en leefomgeving uit te voeren. De ondertekenaars stellen hiervoor gezamenlijk ruim € 77 miljoen beschikbaar.

Het gebiedsakkoord bevat 20 onderwerpen die de komende tien jaar worden opgepakt, via verschillende projecten en activiteiten. Voorbeelden zijn het baggeren van de Loosdrechtse Plassen, de aanleg van recreatieve verbindingen, de ontwikkeling van 800 hectare nieuw NNN, het herstel van legakkers, het verbeteren van de waterkwaliteit en het transformeren van de watersportsector zodat deze meer inspeelt op actuele trends. De opgaven van het programma zijn ambitieus en bevatten maatregelen die een flinke impact kunnen hebben op de leef- en woonomgeving. De grootste uitdaging is om te komen tot oplossingen waarbij natuur, recreatie en wonen op goede manier samengaan, met draagvlak van betrokken partijen.

De projecten worden geprogrammeerd via het Programma Natuurontwikkeling, en langs deze weg wordt ook jaarlijks over de voortgang gerapporteerd. In 2019 zullen op elk van de 20 onderwerpen uit het programma projecten zijn gestart. Vanaf 2020 zal jaarlijks circa 10-15% van het programma gerealiseerd worden, zodat het gehele programma in 2027 is gerealiseerd.

Indicator	Meeteenheid	Nulmeting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Voortgang uitvoering programma (cumulatief)	Percentage	0	0	10	20	35	50

6.1.4 Programma bodemdaling veenweidegebieden uitvoeren

Toelichting

De bodem in het veenweidegebied van grote delen van West- en Noord-Nederland daalt in rap tempo (soms met méér dan 1 centimeter per jaar), als gevolg van de ontwatering van het veen ten behoeve van agrarische functies. Dit heeft grote gevolgen voor veenweidelandschap, dat langzaam maar zeker verdwijnt door de afbraak van de veenlaag, voor de waterhuishouding, die daardoor steeds meer versnippert en voor het klimaat, aangezien veenafbraak ook leidt tot het vrijkomen van CO_2. Daarom willen wij, in gezamenlijkheid met de partners die daar mede voor verantwoordelijk zijn, de bodemdaling remmen, stoppen en zo mogelijk herstellen.

Om hier uitvoering aan te geven hebben wij in 2018 een spoorboekje vastgesteld, waarin de stappen staan die tot en met 2019 worden gezet om te komen tot een Programma bodemdaling veenweidegebieden. Wij investeren in onderzoek en innovatie: in het Innovatieprogramma Veen en in onderzoek op het Veenweide Innovatiecentrum in Zegveld wordt onderzoek verricht naar nieuwe vormen van landbouw onder natte omstandigheden. In de natuurgebieden verkennen wij met de terreinbeherende organisaties of gebieden zijn in te richten met groeiend veen. Onze aanpak is gebiedsgericht en integraal, en wij leggen daarbij onder meer koppelingen met biodiversiteit, waterkwaliteit en verduurzaming.

Naar aanleiding van de eerste resultaten zullen in 2019 vervolgstappen worden gezet. Op dat moment zal ook een indicator aan dit operationeel doel worden gekoppeld.

Budgettabel (x 1.000 euro)

Beleidsdoel 6.1 Beschermen en ontwikkelen van de groenstructuur

Lasten		Rekening 2017*	Begroot 2018*	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
6.1.1	Beschermen en ontwikkelen van NNN en Natura2000-gebieden	18.504	34.342	53.199	22.590	19.217	18.192
6.1.2	Programma Groene Uitweg uitvoeren	2.264	3.624	13.566	10.472	2.124	1.363
6.1.3	Programma Oostelijke Vechtplassen uitvoeren	2.225	14.839	4.307	2.992	2.925	5.555

6.1.4	Programma bodemdaling veenweidegebieden uitvoeren	0	0	151	151	151	151
Totaal lasten		22.993	52.805	71.223	36.205	24.417	25.261
Totaal baten		-4.635	-4.676	-6.785	-1.000	0	0
Saldo van baten en lasten		18.358	48.129	64.438	35.205	24.417	25.261

Storting

6.1.1	Resv. Groen	15.400	17.835	33.196	21.802	22.772	20.952
6.1.2	Resv. Groene Uitweg	36.414	50				
6.1.2	Resv. Kapitaallasten Groen	13.072	753				
6.1.3	Resv. Oostelijke Vechtplassen (OVP)		420	17.260	1.460		

Onttrekking

6.1.1	Resv. Groen	-12.503	-32.017	-59.380	-19.136	-15.303	-14.278
6.1.2	Resv. Groene Uitweg	-11.553	-8.312	-17.628	-9.631	-1.140	-346
6.1.2	Resv. Kapitaallasten Groen		-641	-159	-337	-480	-513
6.1.3	Resv. Oostelijke Vechtplassen (OVP)			-4.095	-2.780	-2.713	-5.343
Resultaat		59.188	26.217	33.632	26.583	27.553	25.733

*Omdat sprake is van nieuwe operationele doelen en beleidsdoelen, zijn de onderliggende budgetten aan de nieuwe doelen toebedeeld. Daardoor worden nu ook de vergelijkende cijfers uit 2017 en 2018 volgens de nieuwe doelen gerapporteerd. Uiteraard kunnen hierdoor verschillen ontstaan omdat budgetten soms zijn verdeeld over meerdere doelen of zijn samengevoegd.

6.2 Beheren van de groenstructuur

Onze rol

Noord-Holland kent een groot aantal beheerders van natuur- en recreatiegebieden, landschap en cultuurhistorisch erfgoed: terreinbeherende organisaties, particuliere eigenaren, agrarische ondernemers, recreatieschappen, nationale parken, waterschappen en gemeenten. Zij zorgen voor professioneel, samenhangend beheer, in samenwerking met elkaar en met andere partners. Dit beheer kan vele vormen aannemen. Afhankelijk van de natuurdoelen en maatschappelijke wensen kan het variëren van zeer extensief, gericht op natuurlijke dynamiek, tot zeer intensief, met maatregelen zoals begrazing, beweiding, plaggen, kappen, hooien, maaien en bejaging. Ook indirect beheer, gericht op het tegengaan van ongewenste externe invloeden zoals water- of bodemverontreiniging, is van groot belang. In beginsel streven wij naar het bevorderen van natuurlijke dynamiek. Hierop maken wij een uitzondering als openbare veiligheid, zwaarwegende redenen van economisch belang, kwetsbare soortenpopulaties of cultuurhistorische waarden een intensiever beheer vragen.

Wij zijn verantwoordelijk voor de sturing op, en medefinanciering van, adequaat natuur-, recreatie- en landschapsbeheer. Hieronder verstaan wij beheer dat zich richt op het duurzaam, effectief en efficiënt realiseren van de beheerdoelen zoals vastgelegd in het Programma Natuurontwikkeling. Onder een goed natuur- en landschapsbeheer verstaan wij ook de uitoefening van de bevoegdheden die de Wet natuurbescherming ons geeft ten aanzien van de bescherming en het beheer van kwetsbare natuurgebieden en inheemse plant- en diersoorten. Deze taken (vergunning- en ontheffingverlening en handhaving) hebben wij gemandateerd aan de Regionale Uitvoeringsdienst Noord-Holland Noord (RUD NHN).

Samenwerkingspartners

Zie de toelichting bij beleidsdoel 6.1.

Prioriteiten

Onze prioriteit is adequaat beheer van natuur- en recreatiegebieden, landschap en cultuurhistorisch erfgoed – duurzaam, effectief en efficiënt – conform de beheertypen- en ambitiekaart bij het Programma Natuurontwikkeling. De toegekende beheer- en ambitietypen zijn in overeenstemming met het beheer dat nodig is om de doelstellingen van Natura 2000 en/of de Kaderrichtlijn Water te realiseren. Daarnaast is een zorgvuldige uitvoering van de bevoegdheden die de Wet natuurbescherming ons geeft, een prioriteit. *Last but not least*: in Noord-Holland is zo'n 90% van de tegemoetkomingen in faunaschade het gevolg van vraatschade door jaarrond verblijvende ganzen. Omdat de ganzenpopulatie in Noord-Holland nog steeds groeit, stijgt de faunaschade ook. Ons streven is om de omvang van de tegemoetkomingen terug te brengen naar het niveau van 2005.

Omgevingsfactoren

Zie de toelichting bij beleidsdoel 6.1.

Beleidsdoelevaluaties

De kwaliteit en het resultaat van het beheer toetsen wij door certificering van beheerders, monitoring van natuurwaarden en gesprekken hierover tussen de provincie en beheerders. De Index Natuur en Landschap, die beschrijft welke typen natuur, agrarische natuur en landschap we in Nederland kennen, wordt periodiek herzien. Deze Index vormt de basis voor afspraken tussen provincie en beheerder over beheervoorschriften en de berekende (standaard)kostprijs per beheertype.

Jaarlijks vindt een analyse plaats van de faunaschade en de populatieontwikkeling van schadeveroorzakende diersoorten. In voorgaande jaren heeft deze analyse – in samenspraak met de partijen verenigd in de Stichting Faunabeheereenheid – steeds geleid tot voortzetting van het 'Noord-Hollandse ganzenakkoord'.

6.2.1 NNN en agrarische natuur beheren

Toelichting

De provincies zijn verantwoordelijk voor de sturing op, en medefinanciering van, adequaat natuur- en landschapsbeheer. De provinciale doelen voor het natuur- en landschapsbeheer worden vastgelegd in het Natuurbeheerplan, dat deel uitmaakt van het Programma Natuurontwikkeling. Daarnaast stellen wij via het Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL) subsidie beschikbaar voor het beheer. Het gaat dan om natuur- en landschapsbeheer door terreinbeherende organisaties en particuliere grondeigenaren, agrarisch natuurbeheer door agrarische ondernemers – door tussenkomst van de vier Noord-Hollandse collectieven. In de begroting is rekening gehouden met een gemiddelde groei van het Natuurnetwerk Nederland van 250 hectare per jaar.

Met ingang van 2018 is subsidie beschikbaar voor het beheer van een aantal landschapselementen (lanen, poelen, kleine historische wateren, hoogstamfruitboomgaarden en fortterreinen). Daarnaast kennen wij een subsidieregeling voor het tegengaan van versnipperde natuurgebieden, omdat versnipperd gelegen natuurgebieden doorgaans hogere beheerkosten met zich meebrengen. Ten slotte wordt sinds 2018 extra geïnvesteerd in het toezicht en handhaving in natuurgebieden, waarbij wij de samenhang zoeken met intensivering van het toezicht en handhaving in stiltegebieden. Natuur- en stiltegebieden overlappen immers vaak, en de toezichthoudende partijen zijn vaak dezelfde: terreinbeherende organisaties, politie en RUD Noord-Holland Noord.

In het Natuurbeheerplan is opgenomen dat wij vanaf 2021 niet langer agrarisch natuurbeheer willen subsidiëren binnen het Natuurnetwerk Nederland. De reden hiervoor is dat het NNN een duurzaam ecologische structuur is, en bij agrarisch natuurbeheer de primaire gebruiksfunctie agrarisch blijft. Als gevolg van motie 126, aangenomen door Provinciale Staten in november 2017, is het jaar 2018 een 'verkenningsjaar', waarin wij hierover overleggen met de terreinbeherende organisaties, de agrarische collectieven en LTO-Noord. Wij blijven Provinciale Staten informeren over de resultaten van dit overleg.

In 2019 intensiveren wij de aandacht voor de kwaliteit van het natuurbeheer en de uitwisseling van kennis en ervaringen tussen de beheerders en de provincie, door middel van een reeks 'goede gesprekken'. Ook zullen wij in de jaren 2018-2020 een telling verrichten in alle gebieden waar weidevogelbeheer plaatsvindt; zowel de natuurreservaten als de agrarische gebieden waar agrarisch natuurbeheer wordt gesubsidieerd. Ook dit monitoringproject beoogt de uitwisseling van kennis en ervaringen tussen beheerders te versterken.

De Stichting Goois Natuurreservaat (GNR) ontvangt van ons een jaarlijkse bijdrage, die 25% van het exploitatietekort van de stichting bedraagt. Daarnaast ontvangt het GNR, zoals alle terreinbeherende organisaties, een SNL-subsidie voor natuur- en landschapsbeheer. Deze exploitatievergoeding, en overigens ook het medebesturen in de stichting, vinden wij niet langer passen bij het principe van gelijkberechtiging van de terreinbeherende organisaties. Immers, wij verstrekken ook geen exploitatievergoeding aan andere terreinbeherende organisaties en besturen ook niet mee in deze organisaties. Wij zijn voornemens uit te treden uit het GNR en wij zijn met de Gooise gemeenten en de gemeente Amsterdam in overleg om deze uittreding vorm te geven.

Indicator	Meeteenheid	Nulmeting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Beheerd areaal natuurbeheer	Hectare	27.700	27.950	28.200	28.450	28.700	28.950
Beheerd areaal agrarisch natuurbeheer	Hectare	15.500	15.500	15.500	15.500	13.500	13.500

6.2.2 Recreatiegebieden en recreatieve routes beheren

Toelichting

De recreatiegebieden in onze provincie vormen een groene buffer tussen stedelijke gebieden en bieden ontspanningsmogelijkheden voor bewoners en bezoekers. Van deze mogelijkheden wordt volop gebruik gemaakt; het aantal bezoekers van recreatiegebieden stijgt nog altijd, en de verwachting is dat deze stijging doorzet. Wij participeren, samen met gemeenten, in het bestuur van vijf recreatieschappen: Spaarnwoude, Alkmaarder- en Uitgeestermeer, Twiske-Waterland, Groengebied Amstelland en Plassenschap Loosdrecht. Aan het beheer en de ontwikkeling van deze gebieden dragen wij financieel bij. Het beheer wordt uitgevoerd door Recreatie Noord-Holland N.V., waarvan wij enig aandeelhouder zijn.

De recreatiegebieden zijn ongeveer 30 jaar geleden aangelegd, op basis van de recreatiebehoeften van toen. Deze behoeften zijn sindsdien soms veranderd, hetgeen gevolgen kan hebben voor de inrichting en het beheer. Deze blik op de toekomst, in combinatie met de toenemende beheerkosten en de bestuurlijke drukte die deelname aan vijf gemeenschappelijke regelingen met zich meebrengt, dwingt ons kritisch te kijken naar onze rol en positie in de recreatieschappen. Dit sluit aan bij de conclusies van een onderzoek door de Randstedelijke Rekenkamer naar recreatieschap Spaarnwoude. Zoals in de Agenda Groen en het coalitieakkoord aangegeven, zijn wij een traject gestart voor de modernisering van de recreatieschappen. Wij zijn uitgetreden uit recreatieschap Geestmerambacht en hebben het voorzitterschap van de recreatieschappen Twiske-Waterland en Groengebied Amstelland overgedragen aan gemeenten. Om enerzijds de verdiencapaciteit van recreatieschappen te vergroten, en anderzijds de in de recreatiegebieden aanwezige natuurwaarden beter te beschermen, hebben wij een zorgvuldige beschrijving van de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN gemaakt (zie ook operationeel doel 6.1.1). Hierdoor komen de natuur- en recreatiedoelen in de recreatiegebieden beter in balans. Ten slotte voeren wij eind 2018 een verkenning uit naar de wijze waarop het beheer in de recreatiegebieden in de toekomst kan worden uitgevoerd.

Wandelen en fietsen zijn goede manieren om de Noord-Hollandse natuur en het landschap te beleven. We leveren een jaarlijkse bijdrage aan de organisaties Wandelnet en Fietsplatform, we verstrekken subsidie voor het beheer van het Noord-Hollandpad en voor de uitbreiding van het Wandelnetwerk Noord-Holland. De komende jaren verwachten wij tot een afronding van het netwerk te komen.

Indicator	Meeteenheid	Nulmeting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Beheerd areaal recreatieschappen	Hectare	6.621	6.621	6.621	6.621	6.621	6.621
Aantal bezoeken	Aantal	11.224.000	11.244.000	11.244.000	11.244.000	11.244.000	11.244.000

6.2.3 Uitvoering geven aan de Wet natuurbescherming

Toelichting

De Wet natuurbescherming geeft ons een aantal taken en bevoegdheden, die hierna worden toegelicht.

Natura 2000-gebieden

In Noord-Holland liggen negentien Natura 2000-gebieden. Natura 2000 is het Europese netwerk van te beschermen natuurgebieden. De Wet natuurbescherming bepaalt dat het Rijk deze gebieden aanwijst; het Rijk of de provincie stelt vervolgens een beheerplan op, waarin wordt beschreven hoe de ‘instandhoudingsdoelen’ worden gerealiseerd en welke natuurherstelmaatregelen worden getroffen. Inmiddels zijn vrijwel alle beheerplannen vastgesteld; in 2019 verwachten wij enkel nog de vaststelling het beheerplan voor het Natura 2000-gebied Oostelijke Vechtplassen. De natuurherstelmaatregelen zijn toegelicht onder operationeel doel 6.1.1.

Initiatieven in of nabij Natura 2000-gebieden die negatieve gevolgen kunnen hebben op de instandhoudingsdoelen, zijn alleen toegestaan als hiervoor een vergunning is verleend. Te denken valt aan agrarische en industriële activiteiten die stikstofdepositie veroorzaken in nabijgelegen Natura 2000-gebieden. In de meeste gevallen zijn Gedeputeerde Staten hiervoor het bevoegd gezag. Wij hebben deze werkzaamheden gemandateerd aan de Regionale Uitvoeringsdienst

Noord-Holland Noord (RUD NHN). Op basis van verordeningen en beleidsregels die door ons zijn vastgesteld, weegt de RUD NHN af of een vergunning kan worden verleend en houdt zij toezicht op naleving van de wet. Bij het uitoefenen van toezicht wordt samengewerkt met terreinbeherende organisaties en de politie, die eveneens toezichttaken uitvoeren, en benutten wij de bij Kaderbrief beschikbaar gestelde middelen om ook de handhaving in stiltegebieden – die vaak ook natuurgebied zijn – te intensiveren.

Soortenbescherming

De Wet natuurbescherming kent de zogenoemde 'passieve' en 'actieve' soortenbescherming. Passieve soortenbescherming behelst het naleven van de Wet natuurbescherming, waarbij bijvoorbeeld een ontheffing nodig is voor het verstoren van vleermuizen bij het renoveren van een gebouw. Actieve soortenbescherming betreft het nemen van maatregelen om kwetsbare soorten – bijvoorbeeld rode-lijstsoorten – te beschermen. Omdat dit voor ons een nieuwe bevoegdheid is, komen wij in 2019 met een voorstel om actieve soortenbescherming vorm te geven.

Faunabeheer

De Wet natuurbescherming verbiedt het doden, verstoren of beschadigen van beschermde dieren. Tegelijkertijd kunnen deze beschermde flora en fauna soms problemen veroorzaken. Wij kunnen dan een ontheffing verlenen op dit verbod. Hierbij zoeken wij steeds een balans tussen de instandhouding van een populatie en bescherming van de intrinsieke waarde van dieren enerzijds, en maatschappelijke belangen zoals volksgezondheid, openbare veiligheid en het tegengaan van belangrijke schade aan gewassen of flora en fauna anderzijds. Deze werkzaamheden hebben wij gemandateerd aan de RUD NHN. Op basis van verordeningen en beleidsregels die door ons zijn vastgesteld, weegt de RUD NHN af of een ontheffing kan worden verleend en houdt zij toezicht op naleving van de wet.

Populatiebeheer wordt uitgevoerd door de partijen die zijn verenigd in de Stichting Faunabeheereenheid Noord-Holland, doorgaans op basis van een faunabeheerplan dat door ons wordt goedgekeurd. Wij verstrekken jaarlijks een subsidie aan de Faunabeheereenheid voor het opstellen van faunabeheerplannen, bureaukosten en de uitvoering van ganzenbeheer.

In Noord-Holland is de problematiek rond de grote populatie ganzen urgent. Ganzen horen bij het Noord-Hollandse landschap, maar de huidige populatie – met name jaarrond verblijvende ganzen – veroorzaakt veel schade aan agrarische gewassen en kan een gevaar vormen voor de vliegveiligheid. Hoewel de groei van de populatie grauwe ganzen afvlakt, stijgt het totale aantal ganzen in Noord-Holland nog steeds. Wij achten het wenselijk dat in een straal van 10 kilometer rondom Schiphol slechts geringe aantallen ganzen voorkomen. Ons beleid richt zich zowel op preventieve maatregelen, zoals nestbehandeling, het toepassen van werende middelen en het zoeken naar innovatieve oplossingen om schade tegen te gaan, als op populatiebeheer door afschot en vangacties. De basis hiervoor ligt in het door de Faunabeheereenheid opgestelde, en door ons goedgekeurde Faunabeheerplan Ganzen Noord-Holland en het Ganzenbeheerplan omgeving Schiphol. Winterganzen bieden wij rust door rustgebieden aan te wijzen en door, op internationaal niveau, samen te werken met landen waar de verschillende ganzenpopulaties naar toe trekken.

Indicator	Meeteenheid	Nulmeting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Percentage tijdig verleende besluiten Wnb (binnen wettelijke termijn)	Percentage	0	≥ 92	≥ 92	≥ 92	≥ 92	≥ 92
Aantal controles Handhaving Uitvoeringsprogramma (HUP)	Aantal	0	0	0	0	0	0

Investeringen

toelichtende tekst investeringen

Investeringen (x € 1.000)

6.2.4 Tegemoetkomingen faunaschade uitkeren

Toelichting

Op grond van de Wet natuurbescherming zijn wij verantwoordelijk voor het uitkeren van tegemoetkomingen in schade die beschermde diersoorten aanrichten aan landbouwgewassen. Agrarische ondernemers kunnen hier een beroep op doen, mits zij voldoende werende middelen hebben ingezet om deze schade te voorkomen. Er wordt gesproken van een 'tegemoetkoming' omdat een klein deel van de schade valt onder het eigen risico van de agrarische ondernemer. De tegemoetkoming wordt, in ons mandaat, uitgekeerd door BIJ12-Faunafonds. Daarnaast financieren wij, samen met de anderen provincies, de apparaatskosten van BIJ12-Faunafonds.

In Noord-Holland is zo'n 90% van de tegemoetkomingen het gevolg van vraatschade door jaarrond verblijvende ganzen. Omdat de ganzenpopulatie in Noord-Holland nog steeds groeit, stijgt de faunaschade ook. Ons streven is om de omvang van de tegemoetkomingen terug te brengen naar het niveau van 2005. De meest recente raming van de hoogte van de tegemoetkomingen is die voor het begrotingsjaar 2018. Er zijn nog geen ramingen voor 2019 en daarna, maar vooralsnog valt niet te verwachten dat na 2018 een daling inzet. Wij hebben, zoals reeds aangekondigd in de Kaderbrief, de begroting hierop aangepast. De afgelopen jaren hebben wij onderzocht of wij de hoogte van tegemoetkomingen kunnen maximeren, bijvoorbeeld door het instellen van een plafond aan uit te keren tegemoetkomingen voor zomerschade. De Wet natuurbescherming bleek deze mogelijkheid echter niet te bieden. Wij blijven met het Rijk en met de andere provincies – via de Maatschappelijke Adviesraad Faunaschade – onderzoeken of er andere mogelijkheden zijn.

Indicator	Meeteenheid	Nulmeting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Tegemoetkomingen faunaschade	Bedrag	92.469	7.000.000	7.500.000	7.500.000	7.500.000	7.500.000

Budgettabel (x 1.000 euro)

Beleidsdoel 6.2 Beheren van de groenstructuur

Lasten	Rekening 2017*	Begroot 2018*	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022

6.2.1	NNN en agrarische natuur beheren	19.862	18.185	18.964	18.878	18.983	20.127
6.2.2	Recreatiegebieden en recreatieve routes beheren	7.488	7.113	6.717	6.792	6.869	6.808
6.2.3	Uitvoering geven aan de Wet natuurbescherming	0	544	1.903	1.903	1.903	1.903
6.2.4	Tegemoetkomingen faunaschade uitkeren	8.031	8.303	8.177	8.177	8.177	8.177
Totaal lasten		35.380	34.145	35.761	35.750	35.932	37.015
Totaal baten		-340	-375	-375	-375	-375	0
Saldo van baten en lasten		35.041	33.770	35.386	35.375	35.557	37.015
Storting							
Onttrekking							
Resultaat		35.041	33.770	35.386	35.375	35.557	37.015

*Omdat sprake is van nieuwe operationele doelen en beleidsdoelen, zijn de onderliggende budgetten aan de nieuwe doelen toebedeeld. Daardoor worden nu ook de vergelijkende cijfers uit 2017 en 2018 volgens de nieuwe doelen gerapporteerd. Uiteraard kunnen hierdoor verschillen ontstaan omdat budgetten soms zijn verdeeld over meerdere doelen of zijn samengevoegd.

6.3 Betrekken van onze partners bij bescherming en beheer van groen

Onze rol

Biodiversiteit beschermen en bevorderen vraagt méér dan het beschermen en afronden van het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Het NNN beslaat immers slechts 20 procent van het provinciaal grondgebied. Buiten het NNN bestaat het grootste deel van onze provincie uit gebieden met andere functies, zoals landbouw, water, infrastructuur en stedelijk gebied. Ook hier staan natuur- en landschapswaarden echter onder grote druk. Wij bevorderen daarom dat er meer functiecombinaties ontstaan: natuur en water, natuur en landbouw, natuur en infrastructuur, natuur en stedelijk gebied en natuur en economie. Zowel de natuur als deze andere functies kunnen daar baat bij hebben. Te denken valt aan dijkversterking met natuurlijke vooroevers, natuurvriendelijke bermen en oevers van (vaar)wegen, groene dorpen en steden met ruimte voor waterberging, (tijdelijke) natuur op bedrijventerreinen en duurzame, natuurinclusieve landbouw met een gezonde bodembiodiversiteit en natuurlijke plaagbestrijding.

Via de aanpak Groen Kapitaal en regionale samenwerkingsverbanden willen wij een beweging op gang brengen waarin – zowel *binnen* als *buiten* het Natuurnetwerk Nederland – natuurcombinaties de normaalste zaak van de wereld zijn. Natuur wordt daarin als vanzelfsprekend meegenomen bij agrarische bedrijfsvoering en bij de aanleg van wegen, sloten, dijken, woonwijken en bedrijventerreinen. Niet alleen omdat het goed is voor de natuur, maar omdat ook wij profiteren van de ecosysteemdiensten die de natuur ons te bieden heeft. Wij initiëren, stimuleren en

faciliteren initiatieven vanuit- en samen met bewoners, (semi)overheden, natuurorganisaties en samenwerkingsverbanden.

Van natuur en landschap kan men genieten door het te zien, horen, beleven en zich erover te verwonderen. Veel mensen worden geraakt door het bijzondere natuurschoon of de weidse uitzichten die Noord-Holland rijk is en die vrijwel allemaal toegankelijk zijn voor bezoekers. Het is dan ook niet verrassend dat de betrokkenheid van bewoners bij hun groene leefomgeving vaak groot is. Voor sommigen vormt dit de motivatie om zich in te zetten als vrijwilliger of als beroepskracht in het natuurbeheer of de natuur- en milieueducatie. Via ons programma Betrekken bij Groen ondersteunen we hen.

Samenwerkingspartners

Zie de toelichting bij beleidsdoel 6.1.

Prioriteiten

In 2015 ging Groen Kapitaal van start met de ondertekening van een convenant, waarin vijf initiatiefnemers de provincie opriepen zich in te zetten voor meer biodiversiteit en een gezonde leefomgeving. Inmiddels hebben vijftien partners zich bij Groen Kapitaal aangesloten en is de pioniersfase voorbij. Het besef dat een gezonde leefomgeving begint met een vitaal ecosysteem wordt steeds meer gemeengoed. In 2018 hebben wij een online netwerkplatform opgezet: groenkapitaal.nl. Hier kunnen partijen ideeën aandragen voor natuur- en innovatieprojecten en op zoek gaan naar anderen die hieraan willen bijdragen. Tegelijk zijn we via sociale media actief op Instagram, Facebook en Twitter. Met activiteiten zoals kenniscafés, labs en een jaarlijks congres versterken we de samenwerking verder en breiden we het netwerk van initiatiefnemers steeds verder uit, vanuit de gedachte dat een groot en sterk netwerk leidt tot goede projecten. Dit zetten wij onverminderd voort.

Het programma ‘Betrekken bij Groen’ bestaat al langer en blijft succesvol om vrijwilligers in natuurbeheer en natuur- en milieueducatie te ondersteunen. Prioriteit ligt bij het bijsturen en stabiliseren van het dalend aantal vrijwilligers, waarbij de betrokkenheid van jongeren extra aandacht vraagt.

Omgevingsfactoren

Zie de toelichting bij beleidsdoel 6.1.

Beleidsevaluaties

Conform het door Provinciale Staten vastgestelde Evaluatiekader subsidies worden de subsidies die wij verstrekken, periodiek geëvalueerd. Daarnaast wordt het aantal ‘groene vrijwilligers’ en het aantal betrokkenen bij evenementen die wij organiseren, gemonitord. Via het online netwerkplatform groenkapitaal.nl worden de effecten van initiatieven die de biodiversiteit stimuleren, gedeeld. Het Waddenfonds rapporteert over de projecten die worden uitgevoerd vanwege het Investeringskader Waddengebied.

6.3.1 Aanpak Groen Kapitaal uitvoeren

Toelichting

Biodiversiteit beschermen en bevorderen vraagt méér dan het beschermen en afronden van het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Het NNN beslaat immers slechts 20 procent van het provinciaal grondgebied; ook in de 80 procent die geen NNN is, zijn natuurwaarden te vinden. Via de Aanpak Groen Kapitaal willen wij een beweging op gang brengen waarin natuurcombinaties de normaalste zaak van de wereld zijn. Natuur wordt daarin als vanzelfsprekend meegenomen bij agrarische bedrijfsvoering en bij de aanleg van wegen, sloten, dijken, woonwijken en bedrijventerreinen. Niet alleen omdat het goed is voor de natuur, maar omdat ook wij profiteren van de ecosysteemdiensten die de natuur ons te bieden heeft. Hierbij maken we dankbaar gebruik van

alle energie en initiatieven die bewoners, maatschappelijke organisaties en andere overheden hebben. Waar mogelijk, helpen we deze initiatieven verder door hen een podium te bieden, waardering te uiten, kennis te delen en financiële steun te bieden. In het in 2017 verschenen rapport van het Planbureau voor de Leefomgeving, “Een lerende evaluatie”, wordt ook gewezen op het belang van dergelijke ‘initiatieven van onderop’.

In 2018 hebben wij een online netwerkplatform opgezet: groenkapitaal.nl. Hier kunnen partijen ideeën aandragen voor natuur- en innovatieprojecten en op zoek gaan naar anderen die hieraan willen bijdragen. Tegelijk zijn we via sociale media actief op Instagram, Facebook en Twitter. Met activiteiten zoals kenniscafés, labs en een jaarlijks congres versterken we de samenwerking verder en breiden we het netwerk van initiatiefnemers steeds verder uit, vanuit de gedachte dat een groot en sterk netwerk leidt tot goede projecten. Het aantal volgers op Twitter is een indicator voor dit doel, omdat dit medium het langst wordt gebruikt voor dit programma.

Het programma ‘Betrekken bij Groen’ bestaat al langer en blijft succesvol om vrijwilligers in natuurbeheer en natuur- en milieueducatie (‘tellers’, ‘vertellers’ en ‘herstellers’) te ondersteunen. Dit programma wordt uitgevoerd door de Noord-Hollandse natuurorganisaties. Zij stellen materiaal, educatie en organisatie beschikbaar en organiseren jaarlijks een Dialoogdag, waar vrijwilligers met elkaar en met ons in gesprek treden. Het aantal vrijwilligers daalt al enkele jaren als gevolg van vergrijzing. Jongeren willen zich minder langdurig binden aan vrijwilligerswerk. Daarom richt het programma Betrekken bij Groen zich sinds 2018 op flexibeler vormen van vrijwilligerswerk, bijvoorbeeld rondom evenementen, om deze doelgroep te bereiken. Het operationele doel is om het aantal vrijwilligers stabiel te houden.

Indicator	Meeteenheid	Nulmeting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Twitter-volgers Groen Kapitaal	Aantal	250	500	1.000	2.000	4.000	8.000
Aantal vrijwilligers	Aantal	13.500	13.500	13.500	13.500	13.500	13.500

6.3.2 Bijdragen aan regionale samenwerking t.a.v. groen

Toelichting

In één gebied komen vaak meerdere opgaven bijeen, waardoor regionale samenwerking tussen verschillende partners van belang is. Deze regionale samenwerking vindt onder andere plaats in het Groene Hart, binnen Laag Holland en de Nationale Parken en in de Metropoolregio Amsterdam. Voor de samenwerking in deze gebieden stellen wij een bijdrage beschikbaar.

Het Groene Hart is een uitgestrekt cultuurlandschap tussen de stedelijke centra van de Randstad. Zeventig procent van het gebied bestaat uit strokenverkaveling die typerend is voor veenweidegebieden en die sinds 1900 nauwelijks is veranderd. Binnen de stuurgroep Groene Hart richten wij ons, samen met de provincies Utrecht en Zuid-Holland, op recreatie, promotie en het tegengaan van bodemdaling. In 2017 is het Perspectief Groene Hart vastgesteld, dat dient als bouwsteen voor de provinciale Omgevingsvisies.

Laag Holland is een bijzonder landschap met zijn cultuurhistorische dorpen, lintbebouwing en hoge natuurwaarden. Het is een gebied waar de ontstaansgeschiedenis van het landschap met zijn veengebieden en droogmakerijen nog goed te zien en te beleven is. Hier kunnen de bewoners en bezoekers uitwaaieren om wandelend, fietsend of per fluisterboot het landelijk gebied te verkennen. In 2018 hebben wij besloten de gebiedscommissie Laag Holland, waarbinnen wordt samengewerkt met gemeenten, waterschap, terreinbeherende en agrarische organisaties, te

continueren, in ieder geval tot en met eind 2019. De gebiedscommissie adviseert ons over beleidsmatige onderwerpen in het groenblauwe domein, zoals de ontwikkeling van de agrarische sector, de realisatie van het NNN, recreatie en water.

De Metropoolregio Amsterdam (MRA) kent grote uitdagingen én kansen voor het landschap, als gevolg van ruimtelijk-economische transities die zich voltrekken: verstedelijking, de energietransitie, klimaatadaptatie, intensivering van de landbouw en de groeiende vrijetijdseconomie. Het landschap draagt op vele manieren bij aan het vestigingsklimaat en de kwaliteit van de leefomgeving. Het biedt ruimte aan bijzondere natuurwaarden, voedselproductie, ontspanning en sport, waterberging, herbergt een schat aan cultuurhistorische waarden en geeft daarmee identiteit aan gebieden. De provincie heeft de regie genomen om binnen de MRA met gemeenten en maatschappelijke organisaties samen te werken aan deze integrale opgave. Dit gebeurt door regio's te ondersteunen bij het houden van gebiedsateliers, het in beeld brengen van de investeringsopgave en –maatregelen, het komen met voorstellen voor mogelijke financieringsconstructies en het aanstellen van een curator voor het landschap.

De Nationale Parken Duinen van Texel en Zuid-Kennemerland vormen een visitekaartje van de Noord-Hollandse natuurgebieden en richten zich op natuurbescherming, recreatie, educatie, promotie en onderzoek. Wij beschouwen de Nationale Parken als een waardevol instrument om bewoners en bezoekers van Noord-Holland te betrekken bij hun groene leefomgeving. Om deze reden leveren wij een financiële bijdrage aan de Nationale Parken.

Indicator	Meeteenheid	Nulmeting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Advisering door de gebiedscommissie Laag Holland (aantal adviezen aan GS)	Aantal	0	7	7	0	0	0
Aantal bezoekers Nationale Parken	Aantal	0	0	0	0	0	0

6.3.3 Balans ecologie en economie Waddengebied nastreven

Toelichting

De Waddenzee is het grootste Nederlandse Natura 2000-gebied, dat vraagt om een zorgvuldige bescherming en ontwikkeling van de aanwezige natuurwaarden. Tegelijkertijd is het belangrijk dat het Waddengebied een vitaal gebied blijft, met voldoende economische kansen voor de mensen die er wonen, werken en ontspannen. Wij streven daarom naar een goede balans tussen ecologie en economie in het Waddengebied. Dit doen wij niet alleen, maar samen met een groot aantal partners zoals het Rijk, beheerorganisaties zoals Rijkswaterstaat en natuurbeherende organisaties, gemeenten, waterschappen en maatschappelijke organisaties. Zo werken wij met hen aan het Programma 'Naar een rijke Waddenzee', aan onderzoek en vergunningverlening voor activiteiten die de gehele Waddenzee betreffen, en aan de totstandkoming van een gebiedsagenda van het Rijk voor de Waddenzee.

Samen met de provincies Fryslân en Groningen beheren wij het Waddenfonds, dat ditzelfde doel dient. Om de middelen in het Waddenfonds effectief en efficiënt te besteden hebben Provinciale Staten van de drie Waddenprovincies eind 2016 het Investeringskader Waddengebied vastgesteld, dat zes majeure opgaven definieert: 1) Waddenzee, 2) Havenontwikkeling en natuurverbetering, 3) Het versterken en vermarkten van werelderfgoed, 4) Vitale kust en Afsluitdijk, 5) Eems-Dollardgebied in balans en 6) Eilanden op eigen kracht. Een groot deel van de benodigde financiering komt uit het Waddenfonds. Daarnaast stelt het Waddenfonds jaarlijks geld

beschikbaar voor projecten naast deze zes majeure opgaven. Aanvullend op de middelen in het Waddenfonds cofinancieren wij kansrijke projecten via de Reserve Cofinanciering Waddenzee.

Indicator	Meeteenheid	Nulmeting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Cofinanciering Waddenfondsprojecten	Aantal	0	5	5	5	5	5

Budgettabel (x 1.000 euro)

Beleidsdoel 6.3 Betrekken van onze partners bij bescherming en beheer van groen

Lasten		Rekening 2017*	Begroot 2018*	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
6.3.1	Aanpak Groen Kapitaal uitvoeren	886	1.163	1.080	1.080	1.080	1.080
6.3.2	Bijdragen aan regionale samenwerking t.a.v. groen	2.313	2.607	842	842	842	842
6.3.3	Balans ecologie en economie Waddengebied nastreven	305	2.491	541	492	492	492
Totaal lasten		3.504	6.261	2.463	2.414	2.414	2.414
Totaal baten		-863	-363	-183	-183	-183	-183
Saldo van baten en lasten		2.641	5.898	2.280	2.231	2.231	2.231
Storting							
6.3.3	Resv. cofinanciering Waddenzee	911	911	951			
Onttrekking							
6.3.3	Resv. cofinanciering Waddenzee	-305	-2.491				
Resultaat		3.248	4.318	3.231	2.231	2.231	2.231

*Omdat sprake is van nieuwe operationele doelen en beleidsdoelen, zijn de onderliggende budgetten aan de nieuwe doelen toebedeeld. Daardoor worden nu ook de vergelijkende cijfers uit 2017 en 2018 volgens de nieuwe doelen gerapporteerd. Uiteraard kunnen hierdoor verschillen ontstaan omdat budgetten soms zijn verdeeld over meerdere doelen of zijn samengevoegd.

Programma 7 Cultuur & Erfgoed

Doelenboom

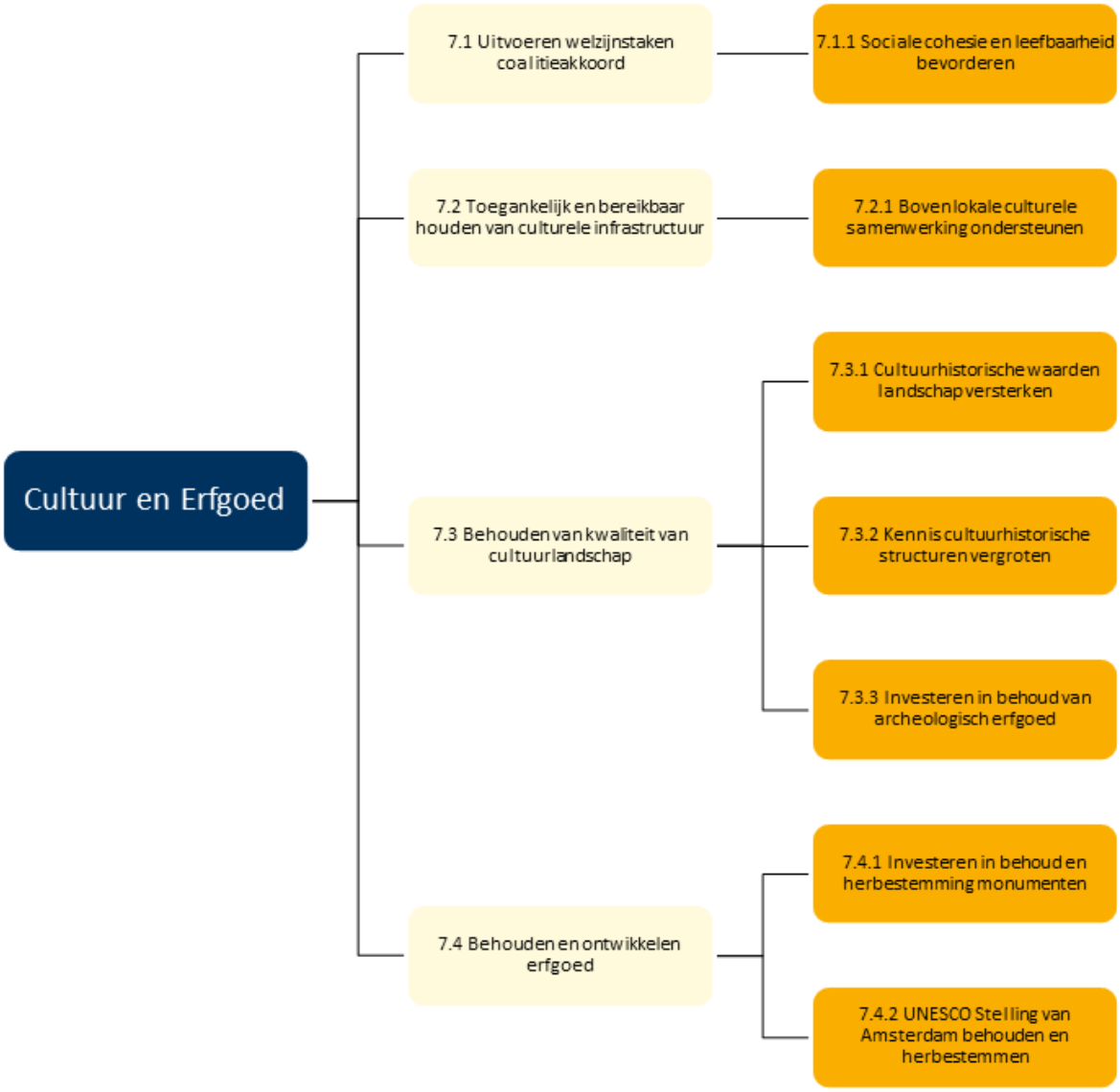

Maatschappelijk doel

De kwaliteit en identiteit van de leefomgeving behouden en versterken door het inzetten van cultuur en erfgoed

De molens, de stolpen, de droogmakerijen, maar ook de West-Friese Omringdijk, de Stelling van Amsterdam en de talloze archeologische vindplaatsen: de rijke geschiedenis van Noord-Holland heeft een uniek landschap opgeleverd met een groot aantal kenmerkende structuren en objecten. Dat alles maakt Noord-Holland tot een provincie waarin de economie floreert, waar het fijn is om te wonen en te recreëren, en waar toeristen graag komen. Die culturele rijkdom is dus iets om te koesteren. En daarin speelt de provincie Noord-Holland een belangrijke rol. We willen dat de kenmerkende (cultuur)kwaliteiten hét uitgangspunt zijn voor de verdere ontwikkeling van onze provincie. En ruimte biedt aan nieuwe ontwikkelingen met behoud van het goede.

Wettelijk beleidskader

- Erfgoedwet
- Wet kenbaarheidpubliekrechtelijke beperkingen onroerende zaken
- Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
- Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro)
- Wet op de archeologische monumentenzorg
- Wet op de ruimtelijke ordening
- Wet op het specifiek cultuurbeleid
- Modernisering Monumentenzorg
- Beleidsbrief “Erfgoed telt”
- Bibliotheekwet
- MRA-agenda Cultuurimpuls (als onderdeel van de "Ruimtelijk Economische Actieagenda 2016-2020")

Provinciaal beleidskader

- Erfgoedverordening Noord-Holland 2017
- Beleidskader "Cultuur in Ontwikkeling" 2017-2020
- Uitvoeringsprogramma Stelling van Amsterdam-Nieuwe Hollandse Waterlinie 2017-2020
- Provinciale Sociale Agenda Noord-Holland

Budgettabel (x 1.000 euro)

Beleidsdoel		Lasten	Baten	Saldo van baten en lasten	Onttrekking aan reserves	Stortingen	Saldo t.l.v. algemene middelen
7.1	Uitvoeren welzijnstaken coalitieakkoord	220	0	220	0	0	0
7.2	Toegankelijk en bereikbaar houden van culturele infrastructuur	3.020	0	3.020	0	0	0
7.3	Behouden van kwaliteit van cultuurlandschap	3.196	30	3.166	0	0	0
7.4	Behouden en ontwikkelen erfgoed	11.113	0	11.113	8.411	15.013	17.715
Totaal		**17.549**	**30**	**17.519**	**8.411**	**15.013**	**17.715**

Verbonden partijen

Geen

Beleidsindicatoren

Via het Besluit Begroting en Verantwoording is vastgelegd, dat alle provincies vanaf de begroting 2018 indicatoren in de begroting moeten vermelden. Deze indicatoren zijn in IPO verband opgesteld en vastgesteld door het ministerie van BZK. De indicatoren zijn geplaatst bij het begrotingsprogramma waar ze het best passen. De bron voor de vermelding in onze begroting is, zoals voorgeschreven, de website http://www.waarstaatjeprovincie.nl. Daar is ook vergelijkingsmateriaal met andere provincies te vinden en de definitie die wordt gehanteerd voor de betreffende indicator.

Culturele infrastructuur en monumentenzorg	
Restauratievolume:	
Percentage rijksmonumenten (exclusief functie woonhuis) dat in slechte en/of	Cijfers zijn momenteel nog niet beschikbaar en

matige staat verkeert.	worden in een later stadium toegevoegd.
Idem in m2	
Jaar van meting	
Bron:	Databank Erfgoed-monitor

Definitie volgens de website: de indicator geeft het percentage weer van Rijksmonumenten, exclusief functie woonhuis, waarbij de staat van het casco valt in de categorie “matig” en/of “slecht”.

7.1 Uitvoeren welzijnstaken coalitieakkoord

In het coalitieakkoord zijn twee beknopte activiteiten opgenomen die relateren aan welzijnstaken. Dat zijn ondersteuning van vrijwilligersnetwerken en ondersteuning van gemeenten in het voeren van sportbeleid.

7.1.1 Sociale cohesie en leefbaarheid bevorderen

Toelichting

In het coalitieakkoord van 2015 is besloten de subsidierelatie met de voorgangers van Dorpswerk NH te verlengen tot en met 2019. Via Dorpswerk NH worden vrijwilligers van dorpsraden en dorpshuizen ondersteund en begeleid. Dorpswerk NH richt zich op het ondersteunen en begeleiden van vrijwilligers die zich inzetten voor de leefbaarheid van hun dorp met kennis, expertise en advies bij verscheidene leefbaarheidsvraagstukken (voorzieningen, demografie, mobiliteit et cetera). De leden van Dorpswerk NH zijn 47 dorpsraden en 84 dorpshuizen. Ook organiseert zij iedere vier jaar het Noord-Hollands Plattelands Parlement, een evenement waarbij vrijwilligers, beleidsmakers en politici met elkaar in gesprek gaan, kennis en ideeën uitwisselen en nieuwe initiatieven worden ontplooid.

Daarnaast is tevens in het coalitieakkoord besloten de subsidierelatie met Sportservice Noord-Holland tot en met 2019 te verlengen. De kennisfunctie Sport zorgt voor kennisontwikkeling en -verspreiding en ondersteunt daarmee een kwalitatieve regionale sportstructuur. Vanuit de provinciale subsidie ondersteunt en adviseert Sportservice gemeenten bij de ontwikkeling van beleid en voorwaarden om sportparticipatie te stimuleren. Voor beide onderdelen geldt dat er geen specifiek beleid op is ontwikkeld.

Budgettabel (x 1.000 euro)

Beleidsdoel 7.1 Uitvoeren welzijnstaken coalitieakkoord

Lasten	Rekening 2017*	Begroot 2018*	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
7.1.1 Sociale cohesie en leefbaarheid bevorderen	440	525	220	40	40	40
Totaal lasten	440	525	220	40	40	40
Totaal baten	0	0	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten	440	525	220	40	40	40

Storting

Onttrekking						
Resultaat	440	525	220	40	40	40

*Omdat sprake is van nieuwe operationele doelen en beleidsdoelen, zijn de onderliggende budgetten aan de nieuwe doelen toebedeeld. Daardoor worden nu ook de vergelijkende cijfers uit 2017 en 2018 volgens de nieuwe doelen gerapporteerd. Uiteraard kunnen hierdoor verschillen ontstaan omdat budgetten soms zijn verdeeld over meerdere doelen of zijn samengevoegd.

7.2 Toegankelijk en bereikbaar houden van culturele infrastructuur

Het in stand houden van culturele voorzieningen is primair een taak van gemeenten. Het gaat hier om bijvoorbeeld musea, bibliotheken, theaters, centra voor de kunsten, muziekscholen et cetera. Door bezuinigingen zijn vooral gemeenten in het landelijk gebied niet in staat alle (lokale) culturele voorzieningen overeind te houden. Het verdwijnen van deze voorzieningen heeft effect op de leefbaarheid van het gebied, al is het belang van lokale aanwezigheid vaak beperkter dan gedacht. Het effect van culturele voorzieningen op de leefbaarheid en toeristische en recreatieve aantrekkingskracht van een regio is voornamelijk afhankelijk van de bereikbaarheid, toegankelijkheid en de kwaliteit; de kwantiteit en nabijheid van voorzieningen spelen een minder grote rol. Dit vraagt om een andere benadering van de culturele infrastructuur, waarbij de bereikbaarheid en toegankelijkheid van kwalitatief hoogwaardige culturele voorzieningen centraal staan. Dit betekent dat culturele infrastructuur een regionale opgave is met een belangrijke tweedelijnstaak voor de provincie als partner en bemiddelaar.

Onze rol

Gemeenten hebben aangegeven behoefte te hebben aan inbreng van kennis en procesbegeleiding om regionale afstemming te bevorderen. Wij faciliteren bestaande culturele netwerken van gemeenten om tot duurzame regionale afstemming en efficiënte samenwerking te komen.

Samenwerkingspartners

Belangrijke partners bij dit beleidsdoel zijn, naast gemeenten, ProBiblio en Plein C.

Prioriteiten

Ten aanzien van culturele infrastructuur zetten wij in op de volgende activiteiten:
1) ontwikkelen van kennis en netwerk culturele infrastructuur;
2) stimuleren van en participeren in regionale cultuurnetwerken;
3) toegankelijk en bereikbaar houden van het provinciaal bibliotheeknetwerk;
4) bevorderen van de kwaliteit van cultuureducatie in het basisonderwijs door middel van matching van het programma cultuureducatie met kwaliteit met gemeenten en OCW.

Omgevingsfactoren

De ontwikkeling van regioprofielen voor cultuur en culturele voorzieningen is opgepakt in het samenwerkingsverband Cultuurimpuls Metropoolregio Amsterdam. De provincie werkt ook samen met andere gemeenten in Noord-Holland om hierin een breedgedragen verhaal naar het Ministerie van OCW te brengen.

Beleidsevaluaties

Culturele infrastructuur maakt samen met de andere beleidsdoelen op erfgoedgebied onderdeel van het Beleidskader “Cultuur in ontwikkeling 2017-2020”. Een tussentijdse evaluatie van dit beleidskader heeft eind 2018 plaatsgevonden. Eventuele aandachtspunten worden in 2019 opgepakt.

7.2.1 Bovenlokale culturele samenwerking ondersteunen

Toelichting

Wij faciliteren bestaande culturele netwerken van gemeenten om tot duurzame regionale afstemming en efficiënte samenwerking te komen. Gemeenten hebben aangegeven behoefte te hebben aan inbreng van kennis en procesbegeleiding om regionale afstemming te bevorderen. Hiervoor is de Uitvoeringsregeling stimulering regionale samenwerking culturele infrastructuur gemeenten ontwikkeld. Per regio kan de uitvoering, omvang en mate van afstemming van een netwerk sterk verschillen. Afhankelijk van het regionale vraagstuk en de behoefte van het netwerk kiezen wij daarbij een geschikte rol.
Wij participeren in het samenwerkingsverband van de MRA. Cultuur wordt binnen het hoofdstuk “De leefkwaliteit verbeteren” van de MRA Agenda als belangrijk thema benoemd en daarmee verbonden aan andere thema’s binnen de samenwerking zoals economie en landschap. In de werkgroep Cultuurimpuls MRA werken wij samen met alle gemeenten aan een betere spreiding en bereikbaarheid van culturele infrastructuur in de hele regio.
ProBiblio is onze provinciale ondersteuningsinstelling (POI) voor bibliotheken en voert onze wettelijke taken in het bibliotheekstelsel uit. Wij zien de bibliotheekfunctie als belangrijk onderdeel van de culturele infrastructuur en richten onze activiteiten daarom vooral op het regionaal bereikbaar, toegankelijk en relevant houden van de bibliotheek. Wij verstrekken een subsidie aan ProBiblio voor de uitvoering van deze taak.
Binnen het programma Cultuureducatie met Kwaliteit 2017-2020 wordt ingezet op een verdere verdieping van wat in de periode 2013-2016 is gerealiseerd op het gebied van cultuuronderwijs in het primair onderwijs en het vergroten van het aantal deelnemende scholen. Cultuureducatie in het basisonderwijs is een doorlopende beleidslijn, die wij zien als aanvulling op hetgeen het Rijk en de gemeenten als verantwoordelijkheid hebben. Daarom stellen wij aanvullende middelen beschikbaar zodat het pakket breder uitgezet kan worden. Wij geven aan Plein C subsidie om deze taak uit te voeren.

Indicator	Meeteenheid	Nulmeting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Regionale samenwerking gemeenten (aantal samenwerkende regio's)	Aantal	3	5	7	7	pm	pm

Budgettabel (x 1.000 euro)

Beleidsdoel 7.2 Toegankelijk en bereikbaar houden van culturele infrastructuur

Lasten		Rekening 2017*	Begroot 2018*	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
7.2.1	Bovenlokale culturele samenwerking ondersteunen	2.725	2.847	3.020	3.020	2.770	2.770
Totaal lasten		2.725	2.847	3.020	3.020	2.770	2.770

Totaal baten	0	0	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten	2.725	2.847	3.020	3.020	2.770	2.770
Storting						
Onttrekking						
Resultaat	2.725	2.847	3.020	3.020	2.770	2.770

*Omdat sprake is van nieuwe operationele doelen en beleidsdoelen, zijn de onderliggende budgetten aan de nieuwe doelen toebedeeld. Daardoor worden nu ook de vergelijkende cijfers uit 2017 en 2018 volgens de nieuwe doelen gerapporteerd. Uiteraard kunnen hierdoor verschillen ontstaan omdat budgetten soms zijn verdeeld over meerdere doelen of zijn samengevoegd.

7.3 Behouden van kwaliteit van cultuurlandschap

Noord-Holland kent een gevarieerd cultuurlandschap met boven- en ondergronds erfgoed (archeologie). Ons cultuurlandschap vertegenwoordigt een belangrijke ruimtelijk kwalitatieve waarde en daarmee een economische, maatschappelijke en culturele waarde. Het beleid van de provincie voor het behoud van de kwaliteit van het cultuurlandschap is vastgelegd in het beleidskader ‘Cultuur in ontwikkeling - cultuurbeleid 2017-2020’.
Specifiek voor het behoud van erfgoed in dit cultuurlandschap is de Erfgoedverordening Noord-Holland 2017 en het Uitvoeringsprogramma Stelling van Amsterdam – Nieuwe Hollandse Waterlinie 2017- 2020 vastgesteld.
Om bij ontwikkelingen de ruimtelijke kwaliteit te waarborgen zet de provincie in op het delen van kennis over de wettelijke kaders en inspireert zij haar partners hoe ontwikkelingen het beste vorm gegeven kunnen worden met behoud van cultuurhistorische en landschappelijke waarden. Dit doet de provincie door het uitdragen van de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie, het organiseren van bijeenkomsten, met handleidingen en adviezen. De ruimtelijke kwaliteit is gewaarborgd in de Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV). Hiermee zijn kaders opgesteld om vanuit cultuurhistorische en landschappelijke waarden sturing te kunnen geven aan ruimtelijke ontwikkelingen. Wij hebben het erfgoed in het cultuurlandschap thematisch gebundeld in de zogenaamde structuurdragers van provinciaal belang. Dit zijn cultuurhistorische structuren: de historische dijkstructuren, de militaire verdedigingswerken, het industrieel erfgoed, het religieus erfgoed, het agrarisch erfgoed, de landgoederen en buitenplaatsen en de zogenaamde stolpenlinten.
Om bekendheid te geven aan die structuren ontwikkelen wij regionale beeldverhalen. Wij zetten de website Oneindig Noord-Holland en onze collectie Provinciale Atlas Noord-Holland in om het specifieke Noord-Hollandse erfgoed onder de aandacht te brengen bij een breed publiek.

Onze rol

De provincie heeft een stimulerende en autonome rol als het gaat om het behoud door ontwikkeling van het cultuurlandschap en het hierin gelegen erfgoed. Denk aan het opstellen van wettelijke kaders, maar ook aan directe investeringen in het behoud en de benutting van monumenten. Daarnaast koppelt de provincie structuurdragers aan (provinciale) gebiedsopgaven. Dit beoogt kwaliteit te verbeteren en te leiden tot hoger maatschappelijk en

economisch rendement. Daarnaast is de provincie eigenaar van de collectie archeologische vondsten in het archeologisch depot.

Samenwerkingspartners

Om onze beleidsdoelen te behalen werken wij samen met het Rijk, gemeenten, waterschappen, monumentenorganisaties, (landschap)ontwerpers, eigenaren en initiatiefnemers.

Prioriteiten

Naast het behoud van het provinciale cultuurlandschap en de provinciale zorgplicht ten aanzien van de archeologische collectie heeft de provincie voor de komende jaren de volgende prioriteiten:

1. De Omgevingsvisie en -verordening vragen andere samenwerkingsvormen. In de komende jaren zullen wij onze instrumenten omvormen tot gebieds- en ontwikkelingsgerichte instrumenten ter ondersteuning van onze partners;
2. Wij willen door middel van maatwerk gebiedsgericht een bijdrage leveren aan het versterken en benutten van de provinciale cultuurhistorische structuurdragers en het landschap;
3. De publieksfunctie van het archeologisch depot willen wij blijven versterken zodat archeologie nog toegankelijker wordt gemaakt voor een breed publiek.

Omgevingsfactoren

Noord-Holland kent een aantal grote opgaven zoals woning- en mobiliteitsbehoefte, energietransitie en verduurzaming in de landbouw, die van invloed zijn op het cultuurlandschap. Wij willen niet belemmerend zijn in deze ontwikkelingen, maar er wel voor zorgen dat de kwaliteit van het cultuurlandschap bewaard blijft. Dit betekent dat er soms keuzes gemaakt moeten worden.
Gemeenten zijn primair verantwoordelijk voor de ruimtelijke bescherming van archeologische waarden en wettelijk is vastgelegd dat bij ruimtelijke ingrepen de verstoorder verantwoordelijk is voor zorgvuldig archeologisch onderzoek en eventuele opgravingen. Daar waar wij als provincie eigenaar zijn van de vondsten houden wij toezicht op deze activiteiten, maar wij zijn grotendeels afhankelijk van gemeenten als het gaat om het zorgvuldig en tijdig uitvoeren van onderzoek en opgravingen.

Beleidsevaluaties

Het Beleidskader “Cultuur in ontwikkeling 2017-2020” is eind 2018 tussentijds geëvalueerd. Eventuele aandachtspunten vanuit deze evaluatie worden in 2019 opgepakt.

7.3.1 Cultuurhistorische waarden landschap versterken

Toelichting

In 2018 is de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie geactualiseerd. In 2019 zullen wij de leidraad onder de aandacht brengen bij gemeenten, (landschap)ontwerpers en initiatiefnemers en hen helpen om de ontwikkelprincipes toe te passen bij ruimtelijke inpassingen. De provincie heeft bestuurlijke afspraken met het Rijk over het in stand houden van een Steunpunt voor monumenten en archeologie voor gemeenten. Dit steunpunt zetten wij in voor bredere ondersteuning bij het gebiedsgericht ontwikkelen met kwaliteit. Daarnaast geeft het steunpunt advies over behoud van structuurdragers en het brede erfgoedbeleid. In 2019 verstrekken wij een subsidie aan Mooi Noord-Holland en NMF voor de uitvoering van deze taak.
Om onze partners te helpen over hoe binnen ontwikkelingen invulling gegeven kan worden aan ruimtelijke kwaliteit en behoud van erfgoed ontwikkelen wij per jaar vier verschillende handleidingen.

Om de kwaliteit van het Noord-Hollandse cultuurlandschap te behouden sluiten wij aan op het bredere, ruimtelijke instrumentarium van de provincie zoals de Provinciaal Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit (voor integrale agendering opgave cultuur) en de Adviescommissie Ruimtelijke Ordening (voor integrale advisering landschap en cultuurhistorie).

Indicator	Meeteenheid	Nulmeting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Uitdragen leidraad (bijeenkomsten)	Aantal	4	4	4	4	pm	pm
Opgestelde handleidingen ruimtelijke kwaliteit en erfgoed	Aantal	2	2	4	4	pm	pm

7.3.2 Kennis cultuurhistorische structuren vergroten

Toelichting

Wij zien kansen om het erfgoed binnen de cultuurhistorische structuren beter te behouden en te benutten door ontwikkeling van kennis en netwerk. Kennis via de Monumentenmonitor (vanaf 2014) die ons inzicht geeft in bouwkundige staat en benutting van onze monumenten. Kennis met onze Kansenkaart (vanaf 2018), die economische kansen voor erfgoed inzichtelijk maakt, met name in relatie tot provinciale gebiedsopgaven. Deze kennis delen wij met onze partners. De wijze waarop verschilt omdat niet alle data vrijelijk gedeeld kunnen worden vanwege privacy-wetgeving. Het kan passief-openbaar (website) of actief-openbaar (thematische of gebiedsgerichte netwerkbijeenkomsten zoals Molencontactdag) of in een kleinere setting.

Op basis van onze Monumentenmonitor krijgen wij op hoofdlijnen inzicht in de bouwkundige staat en de benutting van het gebouwd erfgoed. Hierdoor weten wij dat de grootste opgave ligt in het industrieel, agrarisch en religieus erfgoed.
Naast instandhouding investeren wij in het verder versterken en benutten van onze structuurdragers. Een belangrijk instrument dat wij hiervoor inzetten is het Regionaal beeldverhaal. De afgelopen jaren hebben wij geïnvesteerd in drie Regionale beeldverhalen, waarop jaarlijks een campagne is/wordt uitgevoerd. De drie regionale beeldverhalen zijn: Buitenplaatsen in Beeld, Gouden Eeuw en het Noordzeekanaalgebied. In 2019 is de doelstelling om de beeldverhalen in de verschillende regio's te borgen.
Voor ons UNESCO-werelderfgoed Stelling van Amsterdam en de Nieuwe Hollandse Waterlinie bestaat een apart uitvoeringsprogramma 2017-2020. Centrale opgaven hierin betreffen herbestemming en goede toeristisch-recreatieve ontsluiting van deze militaire structuren en de UNESCO nominatie van de NHW als uitbreiding van de SvA in 2019.
Om het verhaal van onze cultuurhistorische structuurdragers voor een breed publiek toegankelijk te maken en draagvlak te creëren, maken wij gebruik van Oneindig Noord-Holland en de Provinciale Atlas Noord-Holland. In 2019 zullen zij aan de hand van verschillende campagnes aandacht geven aan de provinciale structuurdragers en archeologie.

Indicator	Meeteenheid	Nulmeting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Regionale beeldverhalen (aantal campagnes)	Aantal	2	2	3	3	0	0

7.3.3 Investeren in behoud van archeologisch erfgoed

Toelichting

Archeologische waarden zijn een belangrijk onderdeel van ons waardevolle cultuurlandschap. In tien geselecteerde gebieden waar een bovengemeentelijk archeologisch belang aan de orde is, proberen wij via 'informatie en inspiratie' gemeenten, gebruikers en beheerders van vindplaatsen aan te zetten tot zorgvuldige omgang met deze waarden. Wij zetten ons ook in voor een zorgvuldige omgang met vondsten en vindplaatsen die door tekortkoming in de uitvoering van het beleid verloren dreigen te gaan ('toevalsvondsten'). De provincie heeft daarnaast een wettelijke taak voor de instandhouding van een provinciaal archeologisch depot en het toegankelijk maken van de collecties en vondsten. Wij hebben er voor gekozen deze taak breder in te vullen: via onderzoek van de collecties en publicaties daarover worden archeologische vondsten voor een breder publiek beleefbaar gemaakt. Hiervoor hebben wij in 2015 het Huis van Hilde geopend. Voor de exploitatie van het publieksdeel van het Huis van Hilde zijn wij een overeenkomst aangegaan met een commerciële partij.
In deze coalitieperiode hebben wij ons hard gemaakt voor de onderwaterarcheologie. Samen met de andere kustprovincies hebben wij een succesvolle lobby gevoerd richting het Rijk om aandacht te vragen voor historische scheepswrakken, die als gevolg van natuurlijke erosie verloren dreigen te gaan. Wij participeren actief in de uitwerking van het landelijke programma dat het Rijk hiervoor ontwikkelt. De topvondst die de onderwaterarcheologie op de kaart heeft gezet, is de collectie vondsten uit het Palmhoutwrak (waaronder de wereldberoemde 'jurk'). Wij investeren in conservering, restauratie en wetenschappelijk onderzoek naar de vondsten en uiteindelijk moeten de vondsten in een permanente tentoonstelling toegankelijk worden voor het brede publiek.

Indicator	Meeteenheid	Nulmeting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Publiekspublicaties over archeologisch onderzoek	Aantal	4	4	4	4	4	4
Publiekstoegankelijk maken van collectie (tentoonstellingen)	Aantal	2	2	2	2	2	2

Budgettabel (x 1.000 euro)

Beleidsdoel 7.3 Behouden van kwaliteit van cultuurlandschap

Lasten		Rekening 2017*	Begroot 2018*	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
7.3.1	Cultuurhistorische waarden landschap versterken	898	997	653	653	653	653
7.3.2	Kennis cultuurhistorische structuren vergroten	926	868	874	924	924	924
7.3.3	Investeren in behoud van archeologisch erfgoed	1.910	1.728	1.669	1.540	1.548	1.886
Totaal lasten		3.733	3.593	3.196	3.117	3.125	3.463
Totaal baten		-35	-30	-30	-30	-30	-30
Saldo van baten en lasten		3.699	3.563	3.166	3.087	3.095	3.433

Storting

Onttrekking						
Resultaat	3.699	3.563	3.166	3.087	3.095	3.433

*Omdat sprake is van nieuwe operationele doelen en beleidsdoelen, zijn de onderliggende budgetten aan de nieuwe doelen toebedeeld. Daardoor worden nu ook de vergelijkende cijfers uit 2017 en 2018 volgens de nieuwe doelen gerapporteerd. Uiteraard kunnen hierdoor verschillen ontstaan omdat budgetten soms zijn verdeeld over meerdere doelen of zijn samengevoegd.

7.4 Behouden en ontwikkelen erfgoed

monumenten maar ook UNESCO-werelderfgoederen zoals de Stelling van Amsterdam. De grote variatie aan beschermde monumenten is bepalend voor de identiteit van de provincie. Door de grote hoeveelheid monumenten is er een permanente restauratieopgave. Daarnaast zorgen demografische en economische ontwikkelingen voor leegstand. Voor de meeste monumenten worden nieuwe functies gevonden. Voor incourante monumenten – zoals religieus, militair, agrarisch en industrieel erfgoed – ligt dit een stuk lastiger. Gezien de monumentale waarde en het grote maatschappelijk draagvlak voor behoud is sloop geen optie. Het beleid van de provincie is daarom gericht op het behoud van deze beschermde monumenten. Enerzijds door advisering en financiële ondersteuning van eigenaren bij de instandhouding en verduurzaming van hun monumenten, anderzijds door het stimuleren van nieuwe benutting bij leegstand.
Ten aanzien van het UNESCO-werelderfgoed de Stelling van Amsterdam heeft de provincie een speciale verplichting. De provincie is sinds 1996, toen de Stelling van Amsterdam op de UNESCO-werelderfgoedlijst werd geplaatst, siteholder/eerstverantwoordelijke van dit werelderfgoed. Dit betekent dat de provincie eerstverantwoordelijke is voor het behoud van de Outstanding Universal Value (OUV) van dit werelderfgoed alsook voor het uitdragen en breed bekendmaken van de waarde ervan.

Onze rol

De provincie stimuleert en ondersteunt restauratie, herbestemming en verduurzaming van monumenten. De provincie doet dit door middel van directe advisering aan eigenaren, ontwikkeling van kennis en netwerk, subsidiëring en laagrentedragende financiering. Waar mogelijk verbindt de provincie met gebiedsontwikkeling. Enerzijds ter verrijking van deze ontwikkeling, anderzijds ter bundeling van financiering. De provincie treedt daarmee op als verbinder van erfgoed met gebiedsopgaven.
Als siteholder voor het UNESCO-werelderfgoed de Stelling van Amsterdam coördineert de provincie het behoud en de ontwikkeling van dit werelderfgoed. Zij doet dit door regels te stellen (vastgelegd in de PRV), overleggen met eigenaren/beheerders/gemeenten, het laten uitvoeren van onderzoeken met betrekking tot behoud, aanjagen en cofinancieren van herontwikkeling en het verlenen van opdrachten met betrekking tot het breder bekendmaken van (en communicatie over) het werelderfgoed. De provincie is geen eigenaar van dit werelderfgoed, dat zijn anderen waaronder groenbeherende organisaties, gemeenten, waterschappen en soms particulieren.

Samenwerkingspartners

Bij het behouden van genoemd erfgoed werken wij samen met het Rijk, gemeenten, waterschappen, monumentenorganisaties, natuurbeherende organisaties, individuele eigenaren en ontwikkelaars. Wat betreft het UNESCO-werelderfgoed de Stelling van Amsterdam wordt

daarbij ook samengewerkt met UNESCO en de provincie Utrecht omdat een deel van de Stelling van Amsterdam door de provincie Utrecht loopt. Met de projectorganisatie Nieuwe Hollandse Waterlinie (bestaande uit vier provincies) wordt samengewerkt om de Nieuwe Hollandse Waterlinie op termijn (planning 2020) als werelderfgoed toe te voegen aan de Stelling van Amsterdam.

Prioriteiten

Ten aanzien van behoud en herbestemming van het gebouwde erfgoed heeft de provincie de volgende prioriteiten:

1. Restaureren en verduurzamen van beschermde monumenten met focus op religieus, industrieel en agrarisch erfgoed;
2. Terugdringen van de restauratieopgave;
3. Herbestemmen en verduurzaming van leegstaand erfgoed;
4. Ontwikkelen van kennis en netwerk.

Ten aanzien van het UNESCO-werelderfgoed de Stelling van Amsterdam heeft de provincie de volgende prioriteiten:

1. Behoud van de Uitzonderlijke Universele Waarde (OUV) van dit werelderfgoed;
2. Breed uitdragen en bekendmaken van de (OUV) van dit werelderfgoed.

Omgevingsfactoren

Demografische en economische factoren dragen in grote mate bij aan de kansen van herbestemming. Herbestemmingsopgaven verschillen sterk. Met name in Noord-Holland Noord zal het niet altijd mogelijk zijn een economisch rendabele bestemming te vinden voor een monument. In de MRA is gezien de economische groei en de aanwezige investeringskracht van de markt meer mogelijk. Dit vraagt om een eigen aanpak, met bijbehorend instrumentarium, dat aansluit op (her)bestemmingsontwikkelingen zelf, maar dat ook bruikbaar is in bredere gebiedsontwikkeling.

Beleidsevaluaties

Het Beleidskader “Cultuur in ontwikkeling 2017-2020” is eind 2018 tussentijds geëvalueerd. Eventuele aandachtspunten vanuit deze evaluatie worden in 2019 opgepakt. Het Uitvoeringsprogramma Stelling van Amsterdam-Nieuwe Hollandse Waterlinie 2017-2020 zal in 2019 worden geëvalueerd.

7.4.1 Investeren in behoud en herbestemming monumenten

Toelichting

Wij gebruiken de monumentenmonitor en kansenkaart om op hoofdlijnen inzicht te krijgen in de bouwkundige staat van monumenten en hun economische ontwikkelpotentie. De data dienen primair voor beleidsontwikkeling. Met deze data worden ook keuzes gemaakt waar welke inzet gepleegd wordt. Wij kiezen voor investeren in die monumenten waar de kansen op een succesvolle herbestemming het grootst zijn. In 2019 zullen wij aanvullend onderzoek doen naar de opgave, kansen en behoefte bij religieus erfgoed.
Daarnaast zet de provincie haar netwerk, de loods herbestemming en het Steunpunt Monumenten en Archeologie in om de kansrijke herbestemmingsopgaven boven tafel te krijgen en om met verschillende experts en betrokkenen te onderzoeken wat de meest kansrijke invulling is. Dit gebeurt tijdens de verschillende expertsessies en de dag van de herbestemming en adviezen aan eigenaren en initiatiefnemers. Daarnaast kunnen eigenaren gesubsidieerd haalbaarheidsonderzoeken uit laten voeren om tot een kansrijke herbestemming te komen, waarbij de erfgoedwaarde van het monument goed wordt meegewogen. Verduurzaming speelt hierbij een belangrijke rol en er kan binnen deze regeling ook apart een subsidie worden

aangevraagd voor een energiescan.
Restauratie en verduurzaming is zowel aan de orde bij continuerend gebruik als bij herbestemming. Bij continuerend gebruik zorgt verduurzaming voor vermindering van exploitatiekosten. De provincie zet daarom in op verduurzaming van monumenten. In 2019 zullen wij kennisbijeenkomsten organiseren over het verduurzamen van monumenten. Voor restauratie, verduurzaming en herbestemming kan een beroep worden gedaan op respectievelijk restauratiesubsidies en laagrentedragende financiering.

Indicator	Meeteenheid	Nulmeting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Loods herbestemming (aantal adviezen)	Aantal	15	30	30	15	0	0
Inzet Fonds Herbestemming (aantal leningen)	Aantal	0	2	3	3	3	3

7.4.2 UNESCO Stelling van Amsterdam behouden en herbestemmen

Toelichting

Dit operationeel doel omvat taken en instrumenten die ingezet worden om de taak van siteholder voor het werelderfgoed de Stelling van Amsterdam waar te maken. De Stelling van Amsterdam is sinds 1996 UNESCO-werelderfgoed en sinds die tijd is de provincie Noord-Holland ook siteholder (eerstverantwoordelijke) voor dit werelderfgoed. De siteholder heeft de verplichting om zorg te dragen voor het behoud van de Outstanding Universal Value (OUV) van het werelderfgoed, alsook zorg te dragen voor het uitdragen en breed bekendmaken van deze OUV. De activiteiten die hiervoor ontwikkeld worden c.q. de instrumenten die ingezet worden, hebben alle als doel het behoud en de ontwikkeling van het werelderfgoed c.q. het breed bekendmaken van dit werelderfgoed. Daarnaast zijn wij nauw betrokken bij de uitbreiding van het werelderfgoed Stelling van Amsterdam met de Nieuwe Hollandse Waterlinie tot één groot werelderfgoed. In het kader van het siteholderschap voor het UNESCO-werelderfgoed de Stelling van Amsterdam voeren wij onder meer de volgende activiteiten uit:

1. Het verlenen van opdrachten in het kader van de siteholdertaak behoud van het werelderfgoed en uitdragen van de waarde van het werelderfgoed (communicatie). In 2019 voorzien we dat we meerdere opdrachten zullen verlenen in het kader van communicatie en op het punt van restauratie/herbestemming van forten;
2. Aanjagen van de ontwikkeling van informatiepunten bij diverse forten waar informatie over het werelderfgoed de Stelling van Amsterdam te vinden is. In 2019 staat de opening van het informatiepunt Hembrugterrein gepland;
3. Aanjagen en cofinancieren van de herbestemming van forten in het kader van behoud door ontwikkeling. Voor 2019 staat het Fort Zuidwijkermeer gepland.

Indicator	Meeteenheid	Nulmeting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Opdrachten in kader siteholdertaak	Aantal	10	8	6	5	0	0
Ontwikkeling informatiepunten	Aantal	2	2	1	1	0	0
co-financiering herbestemmingsopgaven	Aantal	5	4	2	1	0	0

Budgettabel (x 1.000 euro)

Beleidsdoel 7.4 Behouden en ontwikkelen erfgoed

Lasten		Rekening 2017*	Begroot 2018*	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
7.4.1	Investeren in behoud en herbestemming monumenten	-519	13.434	8.391	8.391	8.391	6.191
7.4.2	UNESCO Stelling van Amsterdam behouden en herbestemmen	922	988	2.722	2.411	472	472
Totaal lasten		403	14.422	11.113	10.802	8.863	6.663
Totaal baten		0	0	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten		403	14.422	11.113	10.802	8.863	6.663

Storting

7.4.1	Resv. monumenten (Mr.F.J.Kranenburgfonds	6.389	7.979	6.781	5.707	5.707	5.707
7.4.2	Resv. SvA/NHW Werelderfgoed			8.231			

Onttrekking

7.4.1	Resv. monumenten (Mr.F.J.Kranenburgfonds	275	-15.875	-6.161	-5.510	-5.510	-5.510
7.4.2	Resv. SvA/NHW Werelderfgoed			-2.250	-1.939		
Resultaat		7.067	6.526	17.715	9.060	9.060	6.860

*Omdat sprake is van nieuwe operationele doelen en beleidsdoelen, zijn de onderliggende budgetten aan de nieuwe doelen toebedeeld. Daardoor worden nu ook de vergelijkende cijfers uit 2017 en 2018 volgens de nieuwe doelen gerapporteerd. Uiteraard kunnen hierdoor verschillen ontstaan omdat budgetten soms zijn verdeeld over meerdere doelen of zijn samengevoegd.

Programma 8 Financiën en Bedrijfsvoering

Doelenboom

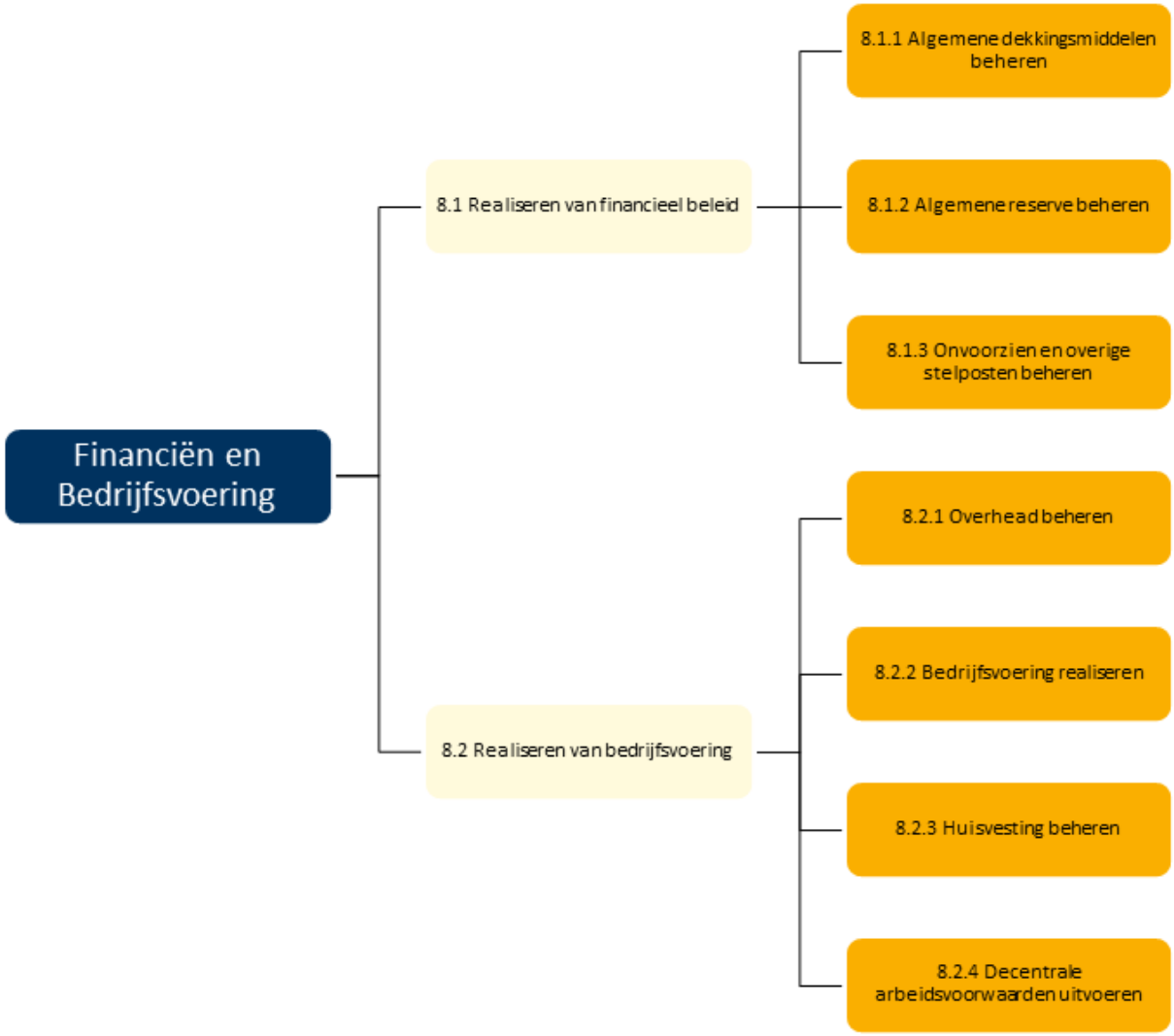

Maatschappelijk doel

Realiseren van robuust financieel beleid en van een doelmatige bedrijfsvoering rekening houdend met duurzaamheid

Het financieel beleid van de provincie is gericht op het realiseren van de provinciale beleidsdoelstellingen. Een belangrijk onderdeel is de financiële continuïteit van de beleidsuitvoering, het vermogen om zowel op korte als op lange termijn zonder grote risico's aan de financiële verplichtingen te kunnen voldoen.

De provincie richt haar organisatie optimaal in om als moderne, efficiënte, flexibele en slagvaardige organisatie uitvoering te geven aan haar wettelijke taken, het coalitieakkoord, Kompas 2020 en de Toekomstagenda Samen Noord-Holland. Voor haar inwoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties en medeoverheden is de provincie Noord-Holland een betrouwbare partner die rechtmatig handelt en betrouwbaar, transparant, doelmatig, doeltreffend en wendbaar is. De provincie vindt verduurzaming erg belangrijk. De organisatie investeert in duurzame huisvesting van de provinciale organisatie maar ook in meer verantwoorde inkoop van goederen en diensten.

In de paragraaf bedrijfsvoering worden de doelen en activiteiten met betrekking tot de bedrijfsvoering specifiek toegelicht.

Wettelijk beleidskader

Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten
http://wetten.overheid.nl/BWBR0014606/2017-12-09/0/informatie

Provinciaal beleidskader

Verordening Financieel beheer

Budgettabel (x 1.000 euro)

Beleidsdoel		Lasten	Baten	Saldo van baten en lasten	Onttrekking aan reserves	Stortingen	Saldo t.l.v. algemene middelen
8.1	Realiseren van financieel beleid	4.409	416.681	-412.272	52.624	651	-464.245
8.2	Realiseren van bedrijfsvoering	62.665	1.975	60.690	5.047	3.875	59.518
8.3	Overige subproducten	0	200	-200	296.049	0	-296.249
Totaal		**67.074**	**418.856**	**-351.782**	**353.721**	**4.526**	**-700.977**

Verbonden partijen

Programma	OD	Verbonden partij	Doel
8	8.1.1	N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)	Belegging
8	8.1.1	Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB)	Belegging

*Verdere informatie is te vinden in de paragraaf verbonden partijen

8.1 Realiseren van financieel beleid

Robuust financieel beleid wordt vormgegeven door het realiseren van een sluitende begroting voor het begrotingsjaar en het meerjarenperspectief. Om een begroting die duurzaam structureel en reëel in evenwicht is te waarborgen en duurzaam te behouden, hanteren wij onderstaande begrotingsregels:

- een reëel sluitende begroting voor het begrotingsjaar en een reëel sluitend meerjarenperspectief;
- de risico's die de provincie loopt staan in verhouding tot het weerstandsvermogen en de weerstandscapaciteit;

- realistisch geraamde uitgaven en inkomsten, met een transparant onderscheid tussen incidentele en structurele lasten en baten.

Voor de houdbaarheid van de provinciale financiële positie is het belangrijk om op langere termijn een structureel sluitende begroting te houden, waarin incidentele dekkingsmiddelen geen bepalende factor zijn, maar naar beschikbaarheid gebruikt worden voor incidenteel beleid.

Beleidsevaluaties

Geen.

8.1.1 Algemene dekkingsmiddelen beheren

Toelichting

De provinciefondsuitkering, de opbrengsten motorrijtuigenbelasting en de dividenduitkeringen zijn de belangrijkste onderdelen van de algemene dekkingsmiddelen. De algemene dekkingsmiddelen zijn vrij besteedbaar.

De provinciefondsuitkering van het Rijk wordt geïndexeerd aan de hand van de zogeheten normeringssystematiek. Het uitgangspunt voor de motorrijtuigenbelasting, zoals bepaald in het coalitieakkoord 'Ruimte voor groei', is dat de opcenten niet worden verhoogd en dat het opcententarief in Noord-Holland het laagste in het land blijft.

De verwachte dividendopbrengsten worden behoedzaam geraamd op basis van de omvang van de dividenduitkeringen uit het verleden.

Operationeel doel — 8.1.1 Algemene dekkingsmiddelen beheren

Indicator	Meeteenheid	Nulmeting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
0	0	0	0	0	0	0	0

8.1.2 Algemene reserve beheren

Toelichting

Een belangrijk onderdeel van het provinciale vermogen wordt gevormd door de algemene reserve. De algemene reserve vormt een buffer voor financiële tegenvallers van een omvang die niet uit de algemene dekkingsmiddelen is op te vangen. De omvang van de algemene reserve bedraagt ten minste 25% van de structurele algemene dekkingsmiddelen zoals die verantwoord zijn in de meest recente jaarrekening, met een minimum gelijk aan het saldo van het netto-risicobedrag dat voor het boekjaar waarop deze jaarrekening betrekking heeft is bepaald.

In de paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing zijn de risico's en de weerstandscapaciteit toegelicht.

8.1.3 Onvoorzien en overige stelposten beheren

Toelichting

Het bedrag voor onvoorzien wordt geraamd voor de begroting in zijn geheel.

Daarnaast zijn voor het opvangen van macro-economische tegenvallers en voor het compenseren van prijsstijgingen afzonderlijke stelposten in de meerjarenraming opgenomen.

Budgettabel (x 1.000 euro)

Beleidsdoel 8.1		Realiseren van financieel beleid					
Lasten		Rekening 2017*	Begroot 2018*	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
8.1.3	Onvoorzien en overige stelposten beheren	0	-601	4.409	16.596	25.800	21.972
Totaal lasten		0	-601	4.409	16.596	25.800	21.972
Totaal baten		-406.820	-412.449	-416.681	-424.046	-425.092	-431.988
Saldo van baten en lasten		-406.820	-413.050	-412.272	-407.450	-399.292	-410.016
Storting							
8.1.2	Algemene Reserve	48.715	36.398	651			
Onttrekking							
8.1.2	Algemene Reserve	-61.179	-52.214	-52.624	-5.810		
Resultaat		-419.284	-428.865	-464.245	-413.261	-399.292	-410.016

*Omdat sprake is van nieuwe operationele doelen en beleidsdoelen, zijn de onderliggende budgetten aan de nieuwe doelen toebedeeld. Daardoor worden nu ook de vergelijkende cijfers uit 2017 en 2018 volgens de nieuwe doelen gerapporteerd. Uiteraard kunnen hierdoor verschillen ontstaan omdat budgetten soms zijn verdeeld over meerdere doelen of zijn samengevoegd.

8.2 Realiseren van bedrijfsvoering

Om succesvol uitvoering te geven aan de beleidsprogramma's hechten we in de bedrijfsvoering van de provinciale organisatie groot belang aan externe gerichtheid en zichtbaarheid voor de inwoners van Noord-Holland. Een adequate en efficiënte interne bedrijfsvoering is hier een essentiële voorwaarde voor.

Beleidsevaluaties

Geen.

8.2.1 Overhead beheren

Toelichting

Om conform het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) een beter inzicht te geven in de overhead zijn de totale kosten van de overhead voor de gehele organisatie onder een operationeel doel opgenomen. De kosten van de overhead zijn gedefinieerd als alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Zie voor een uitgebreidere toelichting paragraaf 3.5 Bedrijfsvoering ("Wat mag het kosten?").

8.2.2 Bedrijfsvoering realiseren

Toelichting

Om een innovatieve, verbindende en inspirerende provincie te blijven en daarbij zorg te dragen voor een hogere kwaliteit van de dienstverlening aan burgers en bedrijven wordt de bedrijfsvoering (optimaliseren van processen, digitalisering, wendbaarheid van organisatie en medewerkers) continu verbeterd. In de paragraaf Bedrijfsvoering zijn de doelen en de activiteiten om de bedrijfsvoering verder te ontwikkelen en te verbeteren, mede in relatie tot externe ontwikkelingen, benoemd. Zie daarnaast ook de bijlage “Onderbouwing Kaderbriefclaim 2019 betr. Informatieagenda”.

8.2.3 Huisvesting beheren

Toelichting

Ons gerenoveerde kantoor aan het Houtplein in Haarlem draagt bij aan een effectieve en efficiënte bedrijfsvoering en aan een verlaging van de exploitatielasten. Het kantoor is na verbouwing in 2013 opgeleverd. De reserve Huisvesting is ingesteld om hieruit jaarlijks een deel van de kapitaallasten van de verbouwing te dekken en de meerjarige lasten zoveel mogelijk gelijk te laten blijven.

8.2.4 Decentrale arbeidsvoorwaarden uitvoeren

Toelichting

In 2016 is een GO-akkoord bereikt dat geresulteerd heeft in de beschikbaarstelling van een eenmalig bedrag van € 4.069.000. De bonden hebben ingestemd om het geld in te zetten voor een persoonlijk ontwikkelbudget, het Talent Budget (TB), welke te besteden is gedurende een periode van 5 jaar. GS hebben hiermee ingestemd op 7 maart 2017. Het Individueel Talent Budget is gestart op 1 oktober 2017 en eindigt op 30 september 2022. De reserve GO-gelden is ontstaan vanuit oude cao-afspraken.

Budgettabel (x 1.000 euro)

Beleidsdoel 8.2 Realiseren van bedrijfsvoering

Lasten	Rekening 2017*	Begroot 2018*	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
8.2.1 Overhead beheren	53.899	56.277	61.587	61.325	60.969	61.500
8.2.2 Bedrijfsvoering realiseren	5.271	10.606	1.078	1.078	1.078	1.078
Totaal lasten	59.170	66.883	62.665	62.403	62.047	62.578
Totaal baten	-8.924	-3.613	-1.975	-1.981	-1.988	-1.996
Saldo van baten en lasten	50.246	63.270	60.690	60.422	60.059	60.582

Storting

8.2.2	Resv. Bedrijfsvoering	1.962	508	3.875	1.395	1.395	1.395
8.2.2	Resv. Organisatieveranderingen						
8.2.2	Resv.Vervanging ICT-apparatuur	887	962				

8.2.3	Resv. huisvesting						
8.2.4	Resv. GO-gelden						

Onttrekking

8.2.2	Resv. Bedrijfsvoering	-971	-1.300	-1.285	-1.342	-985	-985
8.2.2	Resv. Organisatieveranderingen	-969	-300	-1.228			
8.2.2	Resv.Vervanging ICT-apparatuur	-2.167	-964	-1.252			
8.2.3	Resv. huisvesting	-1.112	-782	-782	-782	-782	-782
8.2.4	Resv. GO-gelden	-453	-1.076	-500	-500	-500	-1.030
Resultaat		47.423	60.318	59.518	59.193	59.187	59.180

*Omdat sprake is van nieuwe operationele doelen en beleidsdoelen, zijn de onderliggende budgetten aan de nieuwe doelen toebedeeld. Daardoor worden nu ook de vergelijkende cijfers uit 2017 en 2018 volgens de nieuwe doelen gerapporteerd. Uiteraard kunnen hierdoor verschillen ontstaan omdat budgetten soms zijn verdeeld over meerdere doelen of zijn samengevoegd.

8.3 Overige subproducten

8.3.1 Overige subproducten

Toelichting

Onder dit operationeel doel zijn reserves en budgetten opgenomen die voorheen tot meerdere doelen behoorden en in de nieuwe opzet komen te vervallen. Financieel gezien komt hier de overheveling naar nieuwe reserves tot uiting. Reserves die al duidelijk aan één operationeel doel gekoppeld waren in het verleden, zijn daar blijven staan. Deze zullen, indien er meer reserves zijn, wel opgaan in 1 reserve met 1 bestedingsplan.

Voor de bijbehorende lastenramingen en het definitieve saldo van op te heffen reserves geldt, dat informatie hierover pas bij de jaarrekening 2018 beschikbaar komt. Bij het eerstvolgende P&C-moment na de jaarrekening 2018 zal daarom de definitieve overheveling naar de nieuwe reserves pas compleet zijn. Zie ook de verloopstaat reserves in hoofdstuk 5 Financiële begroting en de bijlage met de instellingsbesluiten van de nieuwe reserves.

Budgettabel (x 1.000 euro)

Beleidsdoel 8.3 Overige subproducten

Lasten	Rekening 2017*	Begroot 2018*	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
8.3.1 Overige subproducten	-16.031	21.718	0	0	0	0
Totaal lasten	-16.031	21.718	0	0	0	0
Totaal baten	-8.763	-667	-200	-200	-200	-200
Saldo van baten en lasten	-24.794	21.051	-200	-200	-200	-200

Storting

8.3.1	Eigen kapitaal wegens deelnemingen		
8.3.1	Resv. ILG		
8.3.1	Resv. jeugdsportfonds		
8.3.1	Resv. Actieprogramma 2010	2.874	3.637
8.3.1	Resv. afwikkeling opheffing fondsen		
8.3.1	Resv. comp.regl. natuur, recr.en landsch		
8.3.1	Resv. EXIN-H		3.006
8.3.1	Resv. fac.proces- en uitvoeringskosten		
8.3.1	Resv. grondwater		
8.3.1	Resv. Groot Onderh. Wegen en Vaarwegen	2.500	
8.3.1	Resv. Infrastructuur	46.244	55.874
8.3.1	Resv. kapitaallastenbijdrage baggeren		
8.3.1	Resv. kleine infrastructuurprojecten		
8.3.1	Resv. Kwaliteitsfonds Bloemendalerpolder	500	
8.3.1	Resv. ontwikkelingssamenwerking		
8.3.1	Resv. Programma Water als Econ. Drager	1.000	1.000
8.3.1	Resv. sponsoring en mediaprogramma		
8.3.1	Resv. Stedelijke vernieuwing		
8.3.1	Resv. Tijdelijk beheer gronden		
8.3.1	Resv. TWIN-H	500	-149
8.3.1	Resv. Uitgestelde Intenties (RUI)		
8.3.1	Resv. UNA		
8.3.1	Resv. voor BTW-afdrachten		
8.3.1	Resv. voorbereidingskred. groenprojecten		
8.3.1	Resv. Werkgelegenheid en economie	6.596	612
8.3.1	Resv. Westfrisiaweg (N23)	14.260	
8.3.1	Resv. Zelfvoorz. zoetwaterberging		

Onttrekking

8.3.1	Eigen kapitaal wegens deelnemingen		

8.3.1	Resv. ILG	-4.525					
8.3.1	Resv. jeugdsportfonds						
8.3.1	Resv. Actieprogramma 2010	-982	-6.810	-24.900			
8.3.1	Resv. afwikkeling opheffing fondsen						
8.3.1	Resv. comp.regl. natuur, recr.en landsch						
8.3.1	Resv. EXIN-H	-36.286	-34.402	-40.993			
8.3.1	Resv. fac.proces- en uitvoeringskosten						
8.3.1	Resv. grondwater						
8.3.1	Resv. Groot Onderh. Wegen en Vaarwegen	-22.661					
8.3.1	Resv. Infrastructuur	-38.089	-41.695	-91.467			
8.3.1	Resv. kapitaallastenbijdrage baggeren						
8.3.1	Resv. kleine infrastructuurprojecten						
8.3.1	Resv. Kwaliteitsfonds Bloemendalerpolder			-5.340			
8.3.1	Resv. ontwikkelingssamenwerking						
8.3.1	Resv. Programma Water als Econ. Drager	-300	-530	-2.250			
8.3.1	Resv. sponsoring en mediaprogramma						
8.3.1	Resv. Stedelijke vernieuwing	245	-2.205				
8.3.1	Resv. Tijdelijk beheer gronden						
8.3.1	Resv. TWIN-H	-89.613	-48.597	-125.594			
8.3.1	Resv. Uitgestelde Intenties (RUI)						
8.3.1	Resv. UNA	6	-30	-1.587			
8.3.1	Resv. voor BTW-afdrachten						
8.3.1	Resv. voorbereidingskred. groenprojecten						
8.3.1	Resv. Werkgelegenheid en economie	-1.542	-14.893	-3.919			
8.3.1	Resv. Westfrisiaweg (N23)	-14.260					
8.3.1	Resv. Zelfvoorz. zoetwaterberging						
Resultaat		-158.327	-64.131	-296.249	-200	-200	-200

*Omdat sprake is van nieuwe operationele doelen en beleidsdoelen, zijn de onderliggende budgetten aan de nieuwe doelen toebedeeld. Daardoor worden nu ook de vergelijkende cijfers uit 2017 en 2018 volgens de nieuwe doelen gerapporteerd. Uiteraard kunnen hierdoor verschillen ontstaan omdat budgetten soms zijn verdeeld over meerdere doelen of zijn samengevoegd.

3 Paragrafen

3.1 Inleiding

In de paragrafen lichten wij de beleidslijnen toe van beheersmatige aspecten met grote financiële invloed, met grote politieke betekenis of aanzienlijk belang voor de realisatie van beleidsprogramma's. Het gaat om de volgende verplichte paragrafen:

- Weerstandsvermogen en Risicobeheersing
- Onderhoud kapitaalgoederen
- Financiering
- Bedrijfsvoering
- Verbonden partijen
- Grondbeleid
- Provinciale heffingen

3.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Wat willen wij bereiken?

1. Inleiding

De paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing gaat in op de vraag in welke mate de provincie in staat is om de financiële gevolgen van risico's op te kunnen vangen. Dit is van belang om in de begroting een zo betrouwbaar mogelijk beeld te kunnen geven van de financiële positie van de provincie. Deze paragraaf bevat een opsomming van de relevante risico's (gekwantificeerd in euro's) en van de beschikbare weerstandscapaciteit (dit zijn de middelen die beschikbaar zijn of gemaakt kunnen worden om de financiële gevolgen van de risico's, als deze zich voordoen, op te vangen). Daarnaast wordt het weerstandsvermogen berekend. Dit is een kengetal dat wordt berekend door de weerstandscapaciteit te delen door de in euro's gekwantificeerde omvang van de risico's. Met dit kengetal kunnen uitspraken gedaan worden over de mate waarin de provincie in staat is om de financiële gevolgen van risico's op te vangen.

De paragraaf is als volgt opgebouwd:

- het beleid omtrent weerstandsvermogen, weerstandscapaciteit en risico's (zie 2);
- overzicht van relevante risico's (zie 3);
- overzicht van de weerstandscapaciteit zie 4);
- berekening van het weerstandsvermogen (zie 5).

2. Beleid omtrent weerstandsvermogen, weerstandscapaciteit en risico's

Het beleid is onder meer vastgelegd in de door PS vastgestelde Kadernota Weerstandsvermogen en Risicomanagement en de financiële verordening. De Kadernota bevat onder meer de volgende beleidsregels over de wijze waarop de weerstandscapaciteit wordt opgebouwd en ingezet:

- bij de begroting en bij de jaarstukken wordt jaarlijks het actuele totale weerstandsvermogen en het actuele incidentele weerstandsvermogen berekend voor een periode van vier jaar respectievelijk voor een periode van één jaar;

- voor het berekenen van de hoogte van de ongedekte risico's wordt een simulatiemethode gebruikt op basis van een modelmatige benadering van de werkelijkheid en wordt rekening gehouden met de gekozen risicobereidheid;
- het minimaal aan te houden weerstandsvermogen bedraagt één. Indien ondanks genomen beheersmaatregelen het totale weerstandsvermogen of het incidentele weerstandsvermogen lager wordt dan één, dan doen Gedeputeerde Staten financiële voorstellen die ertoe leiden dat het weerstandsvermogen weer teruggebracht wordt op een acceptabel niveau.

Visie op risicomanagement

De provincie Noord-Holland heeft een verscheidenheid aan wettelijke en autonome taken. Voor het uitvoeren van deze taken hebben PS doelstellingen geformuleerd. Om de kans op het bereiken van deze doelstellingen zo groot mogelijk te laten zijn, is het van belang actief te anticiperen op risico's en kansen. De visie ten aanzien van het risicomanagementsysteem, dat uitgaat van de doelstellingen van de provincie Noord-Holland, is als volgt: *"De provincie Noord-Holland streeft naar het systematisch afwegen van risico's en kansen bij het realiseren van haar doelstellingen. Risicomanagement is daarmee onderdeel van het reguliere denken en doen. Het bewust verminderen, delen, vermijden of accepteren van risico's leidt tot het 'in control - zijn van de organisatie"*, bron: (Kadernota risicomanagement 2017-2020).

Wat gaan we daarvoor doen?

3. Relevante risico's

Ongedekte risico's zijn alle risico's waarvoor nog geen (of onvoldoende) maatregelen zijn getroffen om het risico af te dekken en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie. Het gaat hierbij alleen om risico's met een bruto effect van € 100.000 of meer.

Om de risico's te kunnen vergelijken met de totale weerstandscapaciteit worden deze beschouwd over een periode van vier jaar. Per risico wordt beoordeeld of dit eenmalig is of terugkerend. Indien een risico eenmalig is, wordt het effect van het risico en de kans dat het risico optreedt in de komende vier jaar, geschat. Indien een risico terugkerend is, wordt het effect van het risico en de frequentie van het optreden van het risico geschat. Hierdoor wordt bij een terugkerend risico de mogelijkheid dat een risico in een periode van vier jaar meerdere keren optreedt, meegenomen.

Voor het berekenen van het bedrag wordt gebruik gemaakt van een simulatiemethode (Monte Carlo). In deze simulatie wordt het zich wel of niet voordoen van alle risico's van de provincie met een computerprogramma 10.000 keer gesimuleerd. Een risico kan zich in de ene situatie wel voordoen en in de andere niet. Het bedrag van de ongedekte risico's die zich voordoen, verschilt dan ook van simulatie tot simulatie.

Het resultaat van de simulaties geeft inzicht in het hele gebied van mogelijke uitkomsten met een kansverdeling. De hoogte van de ongedekte risico's, die bij het bepalen van het weerstandsvermogen wordt meegenomen, is het bedrag waarmee met 99% kans de som van de risico's maximaal is (er is dus 1% kans dat het totaalbedrag van de ongedekte risico's de komende vier jaar groter is dan het berekende bedrag).Deze simulatiemethode geeft een beter beeld van hoe groot het totaalbedrag aan opgetreden risico's kan zijn dan de methode die tot nu toe werd gebruikt. Bij simulaties wordt rekening gehouden met het feit, dat meestal in een bepaald jaar niet alle risico's tegelijkertijd zich voordoen. Het is daarom methodisch beter om te simuleren dan om de risico's bij elkaar op te tellen.

Voor de begroting 2019 hebben wij ons gericht op het uitvoeren van het bestaande integraal risicomanagementbeleid volgens de geldende wetgeving en actuele kaders. Dit houdt het volgende in:

- monitoren van wijzigingen bij de risico's inventarisatie voor de begroting 2019 ten opzichte van de jaarrekening 2017;
- inventariseren van risico's kleiner dan € 2 miljoen en deze betrekken bij het bepalen van het weerstandsvermogen;
- inventariseren van risico's groter dan € 2 miljoen die een weerslag zouden kunnen hebben op het weerstandsvermogen van provincie Noord-Holland;
- toelichten van risico's met een omvang groter dan € 2 miljoen;
- berekenen van het netto risicobedrag met behulp van de simulatiemethode;
- bepalen wat het incidentele en het totale weerstandsvermogen is.

Mutaties van risico's in de Jaarstukken 2017 ten opzichte van de Begroting 2019

Mutaties risico's (bruto)	Risico's	Risico nummer	Risico	Mutatie Begroting 2019 tov Rekening 2017	Afname/ Toename
Gewijzigd (was € 3,67 miljoen bij Jaarrekening 2017)	Beleid	E01	Strategische aankopen,	990.000-	afname
Gewijzigd (was € 3,07 miljoen bij Jaarrekening 2017)	CZ	F50	Dividenduitkering	1.303.000-	afname
		Totaal mutaties door gewijzigde risico's		**2.293.000-**	**afname**
Nieuw bij Begroting 2019	Beleid	D02a	Distriport (Jaagweg) reg	4.900.000	toename
		Totaal mutaties door nieuwe risico's		**4.900.000**	**toename**
Vervallen	CZ	D74	Subsidie Stivas	121.000-	afname
Vervallen	SHV	A32	Beoordeling gemeentel	1.500.000-	afname
		Totaal mutatie door vervallen risico's		**1.621.000-**	**afname**
Totaal mutaties	(een "-" voor het bedrag is positief = minder risico's)			**986.000**	**toename**

Afname ad € 2.293.000 door gewijzigde risico's

Ten opzichte van de laatste inventarisatie voor de jaarrekening 2017 is het bruto risicobedrag bij de begroting 2019 met € 2.293.000 afgenomen door wijzigingen in risico's. Dit wordt verklaard door twee mutaties. Een toelichting op deze risico's wordt bij de individuele risico's verderop in de paragraaf gegeven. Dit geldt voor de risico's met een omvang van € 2 miljoen of groter. De risico's kleiner dan € 2 miljoen zijn opgenomen in de tabel op de volgende pagina.

Toename ad € 4.900.000 door één nieuw risico

- Bij de begroting 2019 is één nieuw risico geïnventariseerd.

Afname ad € 1.621.000 door vervallen risico's

- Bij de begroting 2019 zijn twee risico's vervallen.

Risico's <2 miljoen (bruto)

Bij de begroting 2019 hebben wij in totaal € 9.103.000 aan risico's die individueel bekeken kleiner zijn dan € 2 miljoen. Het totaal aan deze risico's wordt betrokken bij het bepalen van het weerstandsvermogen. Deze risico's worden in deze paragraaf niet verder toegelicht.

Ten opzichte van de meest recente risico inventarisatie bij de jaarrekening 2017 (€ 8.954.000), is het totaal aan risico's kleiner dan € 2.000.000 met € 149.000 toegenomen.

Risico's met een omvang kleiner of gelijk € 2 miljoen (bruto)	Risicobedrag
A. Juridische risico's	**2.925.000**
Schadeclaim i.v.m. asbest bij N201	500.000
Wind op land (voorbereidingskosten)	1.800.000
Samenwerkings- en uitvoeringsovereenkomst Bloemendalerpolder	125.000
Schadeclaim benzinestation	500.000
B. Beleidsrisico	-
	-
C. Bedrijfsvoeringsrisico	**2.048.000**
Kosten opruimen afvalinrichtingen	1.000.000
Wateroverlast bij natuurontwikkelingsproject	1.048.000
D. Financieringsrisico's	**370.000**
Deelneming NV Recreatie Noord-Holland	370.000
E. Grondexploitatie risico's	-
	-
F. Risico's Verbonden Partijen	**3.760.000**
Borgstelling aan BNG i.v.m. krediet aan de RON	1.990.000
Dividenduitkering	1.770.000
Totaal	**9.103.000**

Risico - inventarisatie bruto

Bij de inventarisatie van de risico's voor de begroting 2019 is het totaal bruto risicobedrag € 102.447.095. In vergelijking met de voorgaande inventarisatie voor de jaarrekening 2017, is het totaal bruto risico's toegenomen met € 986.000.

Risico - inventarisatie bruto (weergegeven in een tabel)

Risico-inventarisatie (bruto)	Begroting 2018	Rekening 2017	Begroting 2019	Mutaties Begroting 2019 tov Rekening 2017	Afname/ Toename
A. Juridische risico's	30.234.000	36.525.000	35.025.000	1.500.000-	afname
B. Beleidsrisico's	570.000	-	-	-	-
C. Bedrijfsvoeringrisico's	2.048.000	2.048.000	2.048.000	-	-
D. Financieringsrisico's	81.549.000	43.069.000	47.848.000	4.779.000	toename
E. Grondexploitatierisico's	9.762.000	3.670.000	2.680.000	990.000-	afname
F. Risico's verbonden partijen	20.136.095	16.149.095	14.846.095	1.303.000-	afname
Brutorisicobedrag	**144.299.095**	**101.461.095**	**102.447.095**	**986.000**	**toename**

In de paragraaf weerstandsvermogen worden de risico's met een omvang groter of gelijk aan € 2 miljoen toegelicht. Deze worden gerubriceerd zoals in de tabel hierboven weergegeven.

A. Juridische risico's

De risico's die hier worden benoemd zijn juridisch van aard. Het totaalbedrag van deze geïnventariseerde bruto risico's is € 35.025.000.

Hiervan heeft € 2.925.000 betrekking op risico's kleiner dan € 2 miljoen die reeds in tabel 'Risico's met een omvang kleiner of gelijk € 2 miljoen (bruto)' zijn gespecificeerd.

A31. Verkeerde Wet milieubeheerprocedure en fouten bij WABO - procedure (ongewijzigd t.o.v. de inventarisatie bij de jaarrekening 2017)

Risicobedrag	Eénmalig of terugkerend risico	Kans van optreden	Programma	Einddatum
€ 3.000.000	Terugkerend	1x per 20 jaar	4. Milieu	Continu

De provincie heeft de uitvoering van vergunningverlening, toezicht en handhaving op grond van de Wabo en de betrokken wetten gemandateerd aan de omgevingsdiensten. Als mandaatgever is en blijft de provincie verantwoordelijk voor de vermogensrechtelijke gevolgen van de namens de provincie genomen besluiten. Bij vergunningverlening bestaat er een risico dat onterecht (dan wel onvolledig, niet doelmatig of niet tijdig) vergunningen, ontheffingen of vrijstellingen worden verleend, gewijzigd of geweigerd, waardoor financiële gevolgen voor bedrijven of derden kunnen ontstaan. Ook kunnen er financiële gevolgen zijn door het niet correct tot stand komen van een handhavingsbesluit of rechtsongelijkheid bij toezicht. Mogelijk risicogevolg is dat bedrijven schadeclaims kunnen indienen bij de provincie en dat er afbreuk wordt gedaan aan het imago van de provincie. In voorkomende gevallen kunnen schadeclaims oplopen tot een bedrag van circa € 3 miljoen.

Beheersmaatregelen

Met de omgevingsdiensten zijn privaatrechtelijke overeenkomsten gesloten over de eisen waaraan de vergunningverlening, toezicht en handhaving moet voldoen. In het geval van tekortkomingen in de uitvoering van deze overeenkomsten door onzorgvuldig of on(des)kundig handelen van de omgevingsdiensten ligt de aansprakelijkheid bij hen tot het bedrag van de betreffende dienstverlening. Daarnaast hebben PS op 8 juli 2016 een verordening kwaliteit VTH omgevingsrecht vastgesteld met daarin de kwaliteitscriteria waaraan de omgevingsdiensten moeten voldoen. Als opdrachtgever bewaakt de provincie of de omgevingsdiensten daadwerkelijk aan de afspraken en criteria voldoen.

A78b. Wind op land; (plan)schadeclaims vanwege gemiste opbrengsten en winst (ongewijzigd t.o.v. de inventarisatie bij de jaarrekening 2017)

Risicobedrag	Eénmalig of terugkerend risico	Kans van optreden	Programma	Einddatum
€ 8.500.000	Eénmalig	20%	4. Milieu	31-12-2028

Ter uitvoering van het coalitieakkoord is artikel 32 van de Provinciale Ruimtelijke Verordening Structuurvisie (hierna PRVS) ingrijpend gewijzigd. Als gevolg van deze wijziging en het daarbij behorende beleid worden de bouwmogelijkheden voor windturbines beperkt.

In de PRVS is een overgangsregeling opgenomen, die recht doet aan: (I) aanvragen voor een omgevingsvergunning, (II) aanvragen tot het wijzigen of vaststellen van een bestemmingsplan volgens de bepaling van toepasselijkheid als bedoel in artikel 2, sub b. PRVS, of (III) aanvragen tot het vaststellen van een inpassingsplan, ingekomen voor 11 april 2011. Daarnaast is in de PRVS een bepaling opgenomen die ziet op projecten gericht op herstructurering. In uitzonderlijke gevallen kan worden afgeweken van artikel 32 van de PRVS.

Er zijn partijen die aangegeven hebben dat zij door deze wijziging schade ondervinden en mogelijk willen verhalen op de provincie.

A84. Vertraging werkzaamheden Wilhelminasluis (ongewijzigd t.o.v. de inventarisatie bij de jaarrekening 2017)

Risicobedrag	Eénmalig of terugkerend risico	Kans van optreden	Programma	Einddatum
€ 8.000.000	Eénmalig	25%	2. Bereikbaarheid	31-12-2018

De werkzaamheden aan de Wilhelminasluis lopen minimaal twee jaar vertraging op. Zowel Heijmans als de provincie worden hierdoor geconfronteerd met extra kosten. De gekozen beheersmaatregel is het hervatten van de ontwerp- en bouwwerkzaamheden door Heijmans en parallel de door partijen betwiste oorzaak voor de gerezen consequenties in tijd en geld voor te leggen aan de Raad van Arbitrage. De verwachting is dat de Raad minimaal een jaar nodig heeft om tot een uitspraak te komen. Vooruitlopend daarop is dit risico opgenomen in het weerstandsvermogen van de provincie met een risicowaarde van € 8 miljoen en een kans van 25%.

A86. HOV Schiphol Oost (gewijzigd t.o.v. de inventarisatie bij de jaarrekening 2017)

Risicobedrag	Eénmalig of terugkerend risico	Kans van optreden	Programma	Einddatum
€ 12.600.000	Eénmalig	5%	2. Bereikbaarheid	01-06-2019

Omdat het aanbiedingsontwerp niet vergunbaar is, is er vertraging opgetreden en claimt de aannemer extra kosten voor het ontwerpen en realiseren van het nieuwe ontwerp. Dit nieuwe ontwerp is vele male duurder omdat het over grote lengte een damwand bevat. De te treffen of reeds getroffen beheersmaatregelen om het risico te beheersen; juridische stappen om onderliggend conflict met de aannemer te slechten , verdelen van de risico's met de projectpartners.

De actuele stand van zaken: Na de eerste juridische schermutselingen vinden er gesprekken op ambtelijk en bestuurlijk niveau plaatst om het dispuut op te lossen.

B. Beleidsrisico's

Bij de begroting 2019 zijn geen beleidsrisico's geïnventariseerd met een omvang groter dan € 2 miljoen.

C. Bedrijfsvoeringsrisico's

Bij de begroting 2019 zijn geen beleidsrisico’s geïnventariseerd met een omvang groter dan € 2 miljoen.

D. Financieringsrisico's

De risico’s die tot deze categorie behoren, zijn risico’s die gepaard gaan met de financiering van provinciaal beleid. Het totaalbedrag aan deze geïnventariseerde bruto risico’s bedraagt € 47.848.000. Hiervan heeft € 370.000 betrekking op risico’s kleiner dan € 2 miljoen. Deze zullen hier niet nader worden toegelicht.

D53a. Boekwaarde deelnemingen: Afvalzorg (ongewijzigd t.o.v. de inventarisatie bij de jaarrekening 2017)

Risicobedrag	Eénmalig of terugkerend risico	Kans van optreden	Programma	Einddatum
€ 12.600.000	Eénmalig	10%	4. Milieu	continu

De provincie beschikt over aandelen in Afvalzorg Holding (90%; de overige 10% zijn in handen van de provincie Flevoland). Indien de werkelijke waarde van een deelneming lager wordt dan die van de aandelen moet dit op de balans van de provincie worden gecorrigeerd. Dat geldt als een verlies voor de provincie Noord-Holland. Omdat Afvalzorg een zakelijke onderneming is, is dit risico altijd aanwezig. De boekwaarde van de aandelen bedraagt € 12.600.000 per 31-12-2017. Beheersmaatregelen: de provincie neemt deel aan alle Algemene Vergaderingen van Aandeelhouders van Afvalzorg en onderhoudt ook inhoudelijke contacten. Zodoende houdt de provincie zicht op de stand van zaken van de deelneming op onder meer financieel gebied. De belangen van de provincie worden nauwlettend bewaakt.

D53b. Boekwaarde deelnemingen: SADC (ongewijzigd t.o.v. de inventarisatie bij de jaarrekening 2017)

Risicobedrag	Eénmalig of terugkerend risico	Kans van optreden	Programma	Einddatum
€ 24.878.000	Eénmalig	5%	5. Ruimte	continu

De provincie beschikt over aandelen in Schiphol Area Development Company (25%; de overige aandelen zijn in handen van Schiphol en de gemeenten Amsterdam en Haarlemmermeer). Indien de werkelijke waarde van een deelneming lager wordt dan die van de aandelen moet dit op de balans van de provincie worden gecorrigeerd. Dat geldt als een verlies voor de provincie Noord-Holland. Omdat SADC een zakelijke onderneming is, is dit risico altijd aanwezig. Beheersmaatregelen: de provincie neemt deel aan alle Algemene Vergaderingen van Aandeelhouders van SADC en onderhoudt ook inhoudelijke contacten. Zodoende houdt de provincie zicht op de stand van zaken van de deelneming op onder meer financieel gebied. De belangen van de provincie worden nauwlettend bewaakt.

D78. Lening Nationaal Restauratie Fonds (ongewijzigd t.o.v. de inventarisatie bij de jaarrekening 2017)

Risicobedrag	Eénmalig of terugkerend risico	Kans van optreden	Programma	Einddatum
€ 5.100.000	Terugkerend	10%	7. Cultuur en Welzijn	01-01-2061

Het risico is dat de lening van (nu) € 5,1 miljoen (later € 9,1 miljoen) niet (volledig) wordt terugbetaald aan de provincie. De provincie heeft geld uitgeleend aan het Nationaal Restauratie Fonds (hierna NRF) dat het op haar beurt doorleent aan eigenaren van monumenten voor het herbestemmen/restaureren/verduurzamen van monumenten. Het NRF toetst of de ontvangers van leningen kredietwaardig zijn. Ook bekijkt het NRF in hoeverre voldoende zeker heid kan worden verkregen uit het te financieren onderpand. Verder worden incassokosten op de eigenaar verhaald. Doordat er rente-toevoeging aan het fonds plaatsvindt, kunnen de kosten van niet terugbetaalde leningen (als dat niet volledig wordt gecompenseerd door de verkoop van het onderpand) ook met de ontvangen rente worden gecompenseerd. Als er betalingsproblemen zijn dan overleggen het NRF en de provincie daarover. Momenteel is het risico maximaal € 5,1 miljoen, later zal dit toenemen tot maximaal € 9,1 miljoen.

Op dit moment is de provincie net gestart met het verbreden van het fonds, en is er nog betrekkelijk weinig geld door het NRF geleend aan eigenaren van monumenten. Ook zijn er momenteel geen betalingsproblemen met betrekking tot de verstrekte leningen.

D02a. Distriport (Jaagweg) regionaal bedrijventerrein (nieuw t.o.v. de inventarisatie bij de jaarrekening 2017)

Risicobedrag	Eénmalig of terugkerend risico	Kans van optreden	Programma	Einddatum
€ 4.900.000	Eénmalig	40%	5. Ruimte	31-12-2018

De provincie heeft “tijdelijk” de gronden in Distriport van de ontwikkelaars overgenomen en heeft de gronden fiscaal bouwrijp gemaakt. Dit ten behoeve van het behalen van een fiscaal voordeel dat de exploitatie ten goede zou komen. In de overeenkomst tussen provincie en ontwikkelaars is opgenomen dat de gronden na het fiscaal bouwrijp maken weer worden teruggekocht door de ontwikkelaars ten behoeve van de ontwikkeling.

Het bestemmingsplan is door de gemeente Koggenland vastgesteld en na het besluit van de Raad van State in 2012 onherroepelijk geworden. Ontwikkeling van Distriport als regionaal bedrijventerrein is planologisch mogelijk. Er is in de regio echter sprake van een groot overaanbod aan bedrijventerreinen.

Op basis van het taxatierapport van 12 feb 2016 is bij de jaarrekening de boekwaarde afgewaardeerd tot de residuele waarde. Deze afwaardering bedroeg € 12,7 mln. De boekwaarde op basis van de residuele waarde bedraagt € 13,1 mln. De agrarische waarde is getaxeerd op € 7,3 mln.

Tot op heden zijn de gronden in Distriport nog steeds in het bezit van de provincie Noord-Holland en zijn de provincie en Distriport (met name de ontwikkelaars Zeeman en Ooms = De Peyler) verwikkeld in een rechtszaak naar aanleiding van het niet willen terugkopen van de gronden door de ontwikkelaars.

De provincie is op 27 januari 2015 in hoger beroep in het gelijk gesteld. Distriport c.s. zijn in april 2015 in cassatie gegaan. Op 4 nov 2016 heeft de Hoge Raad de provincie in het gelijk gesteld maar het punt van de aansprakelijkheid terug verwezen naar het gerechtshof Den Haag.

Op 20 dec 2016 hebben GS besloten het voornemen te hebben Distriport geheel te benoemen als niet te ontwikkelen bedrijventerrein. Daarnaast hebben GS besloten te onderzoeken of een ontwikkeling van Distriport tot een grootschalig zonnepark wenselijk en realiseerbaar is. Op 14 november 2017 hebben GS besloten het voornemen te hebben Distriport tot maximaal 66 hectare te doen ontwikkelen als zonnepark, alle provinciale gronden in het plangebied voor minimaal een termijn van 26 jaar in erfpacht uit te geven en na realisatie van het zonnepark de bestemming van Distriport te (doen) wijzigen in een agrarische bestemming.

E. Grondexploitatierisico's

De risico’s die tot deze categorie behoren, hebben een relatie met het grondbeleid dat is verwoord in de paragraaf Grondbeleid. Het totaalbedrag aan deze geïnventariseerde bruto risico’s bedraagt € 2.680.000.

E01. Strategische aankopen, materiële vaste activa (gewijzigd ten opzichte van de inventarisatie bij de jaarrekening 2017)

Risicobedrag	Eénmalig of terugkerend risico	Kans van optreden	Programma	Einddatum
€ 2.680.000	Eénmalig	10%	5. Ruimte	01-01-2025

Voor de uitvoering van het provinciaal grondbeleid zijn onder meer de kredieten voor anticiperende grondaankopen beschikbaar. Vooruitlopend op concrete gebiedsontwikkelingsprojecten worden ten laste hiervan grondaankopen gedaan. Hierin ligt een zeker risico besloten dat de economische waarde van deze grond op enig moment (in negatieve zin) afwijkt van de boekwaarde. Om dit risico af te dekken is hiervoor een bedrag in het weerstandsvermogen opgenomen. Dit bedrag is gerelateerd aan de boekwaarde van de strategische aankopen en materiele vaste activa is per 31-12- 2017 € 26.797.845,73.

F. Risico’s Verbonden Partijen

De provincie voert in bepaalde gevallen beleidsdoelstellingen uit met behulp van samenwerkingsverbanden. Wanneer er sprake is van een financieel én een bestuurlijk belang voor de provincie of wanneer het samenwerkingsverband wordt verzelfstandigd in een publiek of privaatrechtelijk rechtspersoon, wordt dit samenwerkingsverband betiteld als verbonden partij. In deze rubriek worden die risico’s met betrekking tot de verbonden partijen benoemd waarvoor de provincie aansprakelijk is.

Het totaalbedrag van deze geïnventariseerde bruto risico’s bedraagt € 14.846.095. Hiervan heeft € 3.760.000 betrekking op één risico kleiner dan € 2 miljoen die reeds in tabel 'Risico's met een omvang kleiner of gelijk € 2 miljoen (bruto)' zijn gespecificeerd.

F01. Reservering investeringsfonds RON (ongewijzigd t.o.v. de inventarisatie bij de jaarrekening 2017)

Risicobedrag	Eénmalig of terugkerend	Kans van optreden	Programma	Einddatum

	risico			
€ 11.086.095	Eénmalig	30%	5. Ruimte	31-12-2031

Het betreft het risico samenhangende met de door de provincie verstrekte renteloze lening aan de RON. De lening loopt tot het einde van de looptijd van de RON, of zoveel eerder als de RON kan aflossen. Het risico is dat de lening niet afgelost kan worden bij einde looptijd RON.

Tegenover het afgeven van deze lening heeft de provincie het recht van 2e hypotheek verkregen op de betrokken gronden. Het is een incidenteel risico, waarvan de kans op optreden wordt geschat op 30%.

De risico's worden beheerst door strikte sturing van de aandeelhouders op de ontwikkelingen binnen de RON en haar dochters, waaronder begrepen het jaarlijks bijstellen van de exploitatie.

- Begin 2016 hebben PS en de raden van de gemeenten Amsterdam en Zaanstad ingestemd met een pakket van maatregelen om een doorstart van de Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Noordzeekanaalgebied mogelijk te maken. Het businessplan van de RON geeft aan dat einde 2035 de terreinen van RON zijn uitgegeven en de leningen zijn terugbetaald. In het geval dat de uitgifte van bedrijventerreinen niet volgens het businessplan kan plaatsvinden moet in het slechtste geval de lening van de provincie volledig worden afgeschreven.
- Het risico betreft nu nog de omvang van de uitstaande lening ad €11.086.095.

F02. Borgstelling aan BNG i.v.m. krediet aan de RON (ongewijzigd t.o.v. de inventarisatie bij de jaarrekening 2017)

Risicobedrag	Éénmalig of terugkerend risico	Kans van optreden	Programma	Einddatum
€ 1.990.000	Éénmalig	30%	5 Ruimte	31-12-2030

Het betreft het risico samenhangende met de door de provincie afgegeven borgtocht aan de BNG in verband met de door de bank verstrekte financiering van de RON en haar dochtervennootschappen. De financiering loopt van begin 2016 tot en met 2030.

De afgegeven borgtocht aan de BNG is opgenomen in de jaarrekening. In maart 2018 is de borgtocht verlaagd van € 70 miljoen naar € 52 miljoen in totaal. Het provinciale deel van de borgtocht is hiermee verlaagd naar € 26 miljoen. Er is een contragarantie van Havenbedrijf Amsterdam voor 1/3 deel van dit bedrag. Tegenover het afgeven van de borgstellingen aan de BNG, hebben de aandeelhouders het eerste recht van hypotheek op de gronden Hoogtij verkregen. Deze gronden zijn medio 2015 getaxeerd op een waarde van € 62,5 miljoen. Inmiddels zijn er ruim 20 ha aan gronden verkocht. Hierdoor resteert er nog 41 ha van de gronden op Hoogtij. Op basis van voornoemde taxatie zou de grond die resteert € 46,02 miljoen waard zijn. Op basis van de kredietfaciliteit van € 52 miljoen en de waarde van de resterende grond wordt het potentiële risico als volgt berekend: € 52 miljoen - € 46,02 miljoen = € 5,98 miljoen. Het provinciale aandeel in dit risico is 1/3 deel, te weten € 1,99 miljoen. Het is een incidenteel risico, waarvan de kans op optreden wordt geschat op 30%. De risico's worden beheerst door strikte sturing van de aandeelhouders op de ontwikkelingen binnen de RON en haar dochters, waaronder begrepen het jaarlijks bijstellen van de exploitatie.

F50. Dividenduitkeringen (gewijzigd t.o.v. de inventarisatie bij de jaarrekening 2017)

Risicobedrag	Éénmalig of terugkerend risico	Kans van optreden	Programma	Einddatum
€ 1.770.000	Terugkerend	1x per 5 jaar	4 Milieu 5 Ruimte 7 Cultuur en Welzijn	31-12-2018

In de Kaderbrief 2019 zijn de totale dividendinkomsten geraamd op € 7.080.000, toegerekend aan een zevental deelnemingen. Deze mogelijke inkomsten zijn een risicopost, doordat pas na afloop van een boekjaar bij een deelneming blijkt of het verwachte positieve resultaat is behaald.

Omdat de dividendinkomsten deel uitmaken van de structurele dekkingsmiddelen, reserveren we volgens besluitvorming van Provinciale Staten 25% van de geraamde inkomsten als onderdeel van de Algemene Reserve. Voor hetzelfde bedrag wordt een netto-risico in de risicodatabase opgenomen. Daarmee wordt het risico afgedekt dat 25% van de geraamde dividenden niet tot uitkering komt.

Het risico is structureel, doordat het zich elk kalenderjaar opnieuw kan voordoen.

De kans dat dit risico zich voordoet is laag.

De impact van het risico wordt beperkt door de dividendinkomsten voorzichtig te ramen. Daarnaast vinden jaarlijks diverse overleggen met de deelnemingen plaats waarin mogelijke risico's binnen de bedrijfsvoering worden besproken en eventueel maatregelen kunnen worden genomen. Tenslotte kan in bepaalde gevallen worden gekozen voor een dividenduitkering uit in het verleden behaalde winsten.

Wat gaat het kosten?

In het onderdeel 'wat heeft het gekost' zal de beschikbare weerstandscapaciteit geconfronteerd worden met de uitkomst van de simulatie van de hiervoor genoemde risico's. Het quotiënt van beide bedragen wordt het weerstandsvermogen genoemd. Bij de begroting 2019 zijn de berekeningen gedaan met negentien geïnventariseerde risico's. De totale bruto omvang van deze risico's bedraagt € 102.447.095.

Berekende hoogte van de ongedekte risico's voor 1 jaar: € 31.686.095

Op basis van de methode waarbij 10.000 keer wordt gesimuleerd of een risico al dan niet voorkomt, is berekend dat het risico € 31.686.095 bedraagt. Dit betekent dat met 99% zekerheid gesteld kan worden dat het komende jaar het bedrag aan schade niet groter zal zijn dan het hier genoemde risicobedrag. De verdeling van de bedragen over de percentielen[1] ziet er grafisch als volgt uit:

1 In de statistiek is een percentiel van een dataset één van de in principe 99 punten die de geordende dataset in 100 delen van gelijke grootte verdelen. Het 95e percentiel is bijvoorbeeld een getal zodanig dat 95% van de data kleiner is of eraan gelijk en 5% groter is of eraan gelijk.

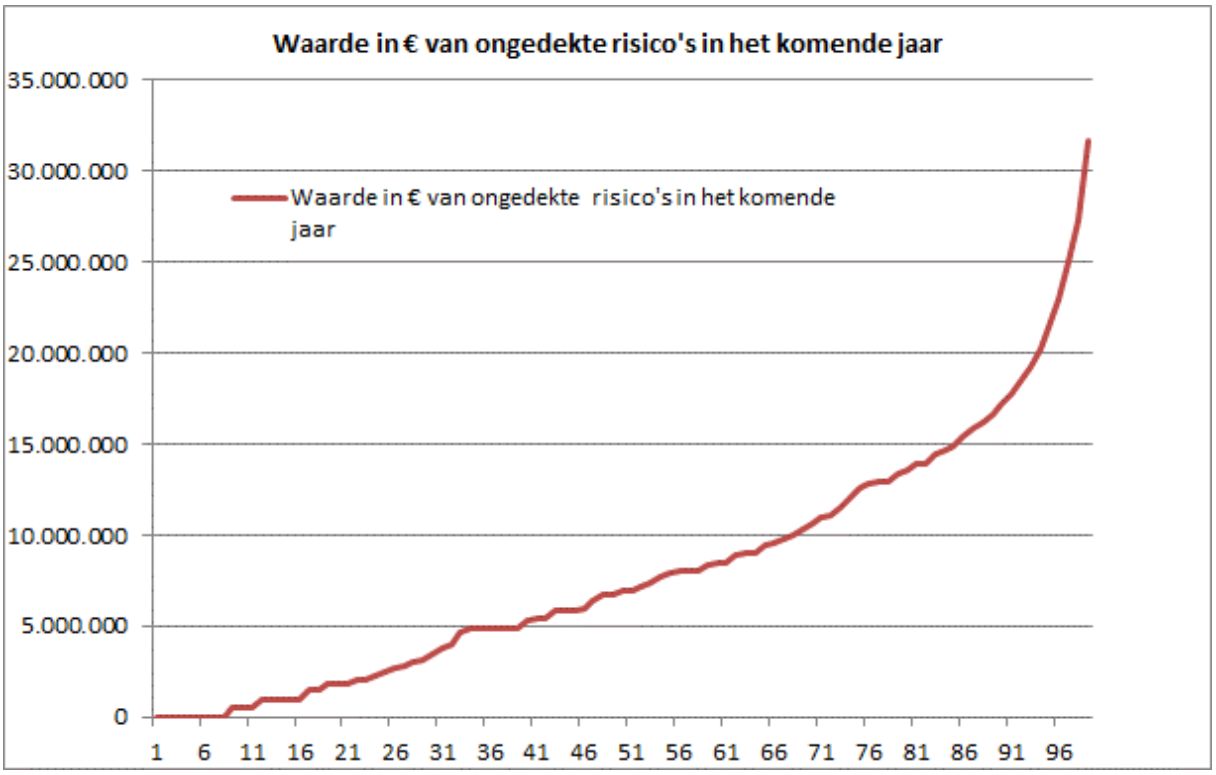

Toelichting: op de horizontale as staan de percentielen. Op de verticale as staan de bijbehorende bedragen. In 50% van de simulaties zijn de geëffectueerde risico's bij elkaar opgeteld € 6,89 miljoen of lager. In 99% van de simulaties zijn de geëffectueerde risico's bij elkaar opgeteld € 31,69 miljoen of lager.

Berekende hoogte van de ongedekte risico's voor 4 jaar: € 50.316.000

Op basis van de methode waarbij 10.000 keer wordt gesimuleerd of een risico al dan niet voorkomt, is berekend dat het risico € 50.316.000 bedraagt. Dit betekent dat met 99% zekerheid gesteld kan worden dat het komende jaar het bedrag aan schade niet groter zal zijn dan het hier genoemde risicobedrag. De verdeling van de bedragen over de percentielen[2] ziet er grafisch als volgt uit:

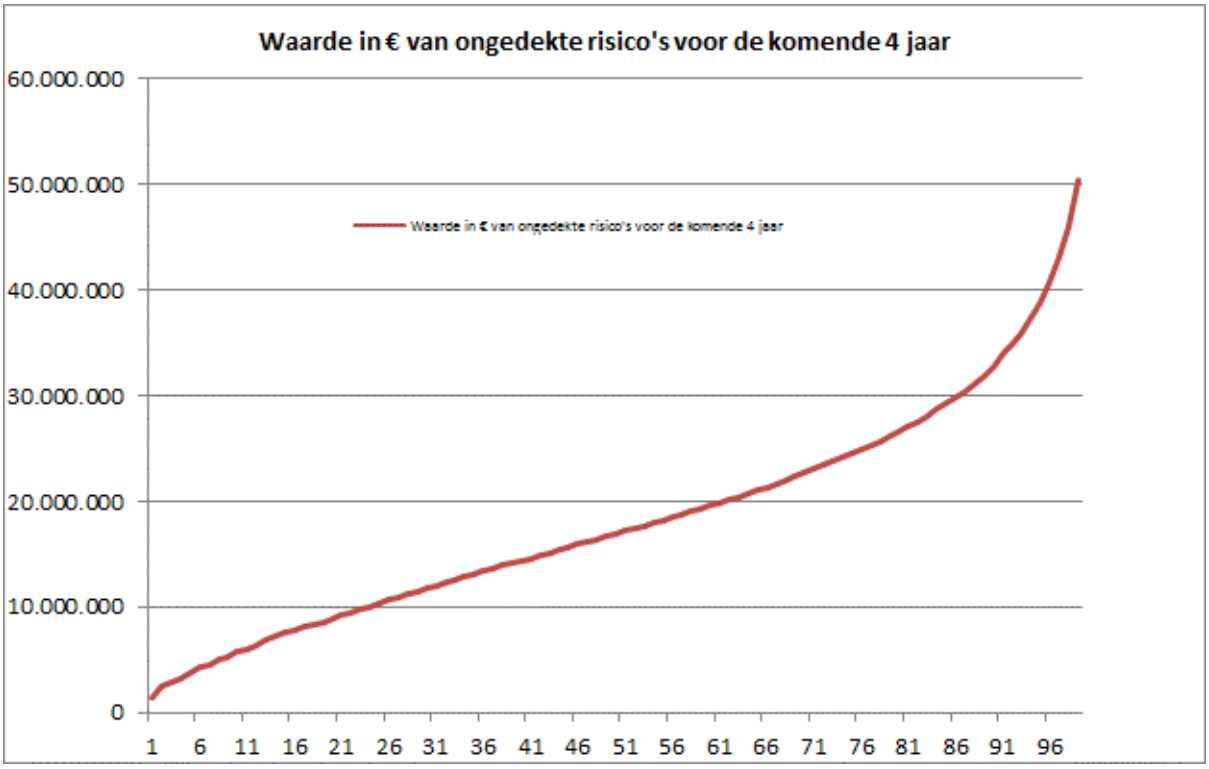

Toelichting: op de horizontale as staan de percentielen. Op de verticale as staan de bijbehorende bedragen. In 50% van de simulaties zijn de geëffectueerde risico's bij elkaar opgeteld € 16,92 miljoen of lager. In 99% van de simulaties zijn de geëffectueerde risico's bij elkaar opgeteld € 50,32 miljoen of lager.

2 In de statistiek is een percentiel van een dataset één van de in principe 99 punten die de geordende dataset in 100 delen van gelijke grootte verdelen. Het 95e percentiel is bijvoorbeeld een getal zodanig dat 95% van de data kleiner is of eraan gelijk en 5% groter is of eraan gelijk.

4. Berekende weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden waarover de provincie beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken. Bij weerstandscapaciteit wordt onderscheid gemaakt tussen incidentele weerstandscapaciteit en structurele weerstandscapaciteit.

De incidentele weerstandscapaciteit is de capaciteit, die eenmalig kan worden ingezet om financiële tegenvallers op te vangen, en is de som van:

- algemene reserve;
- post onvoorzien voor het betreffende boekjaar;
- stille reserves.

De algemene reserve is een nu vrij beschikbare reserve. Stille reserves bestaan uit het verschil tussen de verkoopwaarde van activa en de waarde waarvoor deze activa op de balans staan. In de berekening van de weerstandscapaciteit worden stille reserves niet meegenomen, tenzij er een concrete intentie is betreffende activa binnen één jaar te verkopen.

De structurele weerstandscapaciteit is de capaciteit, die terugkerend kan worden ingezet om financiële tegenvallers op te vangen, en bestaat uit:

- onbenutte belastingcapaciteit;
- post onvoorzien in de jaren na het komende jaar;
- begrotingsruimte.

De totale weerstandscapaciteit is de som van de incidentele weerstandscapaciteit en de structurele weerstandscapaciteit.

Berekening weerstandscapaciteit (in miljoenen €)	Begroting 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022	Totaal
Incidentele capaciteit					
Algemene reserve	73,85				73,85
Onvoorzien	0,10				0,10
Totaal incidentele capaciteit	**73,95**	-	-	-	**73,95**
Structurele capaciteit					
Onbenutte belastingcapaciteit		132,10	132,10	132,10	396,30
Onvoorzien		0,10	0,10	0,10	0,30
Meerjarenbegrotingsruimte		-	-	24,02	24,02
Totale structurele capaciteit	-	**132,20**	**132,20**	**156,22**	**420,62**
Totale weerstandscapaciteit					**494,57**

De Algemene reserve bestaat uit het saldo van de reserve ultimo 2019 (ad € 73,85 miljoen). Uit het bovenstaande overzicht blijkt dat de totale incidentele capaciteit € 73,95 miljoen bedraagt. De totale weerstandscapaciteit (incidenteel + structureel) bedraagt € 494,57 miljoen.

Het beleid over de aanwending van de weerstandscapaciteit

Wanneer risico's zich daadwerkelijk voordoen zal er financiële schade zijn voor de provincie. In een dergelijk geval wordt de financiële positie van de provincie aangetast en kan het voorkomen dat er maatregelen moeten worden getroffen om de financiële positie op termijn weer op peil te brengen. Het volgende is van toepassing met betrekking tot het aanwenden van de weerstandscapaciteit als een risico zich voordoet:

- wij informeren PS over het zich voordoen van de risico's, inclusief de achtergronden;
- wij stellen voor het risicobedrag ten laste van de algemene reserve te brengen, wanneer geen andere dekkingsmogelijkheden voorhanden zijn;

- indien de algemene reserve hierdoor niet meer toereikend is, formuleren wij een bezuinigingsvoorstel;
- de weerstandscapaciteit dient daarna weer op peil te worden gebracht, indien deze zodanig aangetast is dat deze niet langer aan de norm voldoet. In dat geval voegen wij bij het voorstel aan PS een voorstel voor een herstelplan om dit mogelijk te maken.

5. Berekening van het weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is het kengetal dat uitdrukt in welke mate de provincie in staat is om met zijn financiële reserves de ongedekte risico's op te vangen. Met ingang van de Kadernota weerstandsvermogen en risicomanagement 2017-2020 wordt het weerstandsvermogen berekend voor zowel het totale weerstandsvermogen als het incidentele weerstandsvermogen.

Het totale weerstandsvermogen wordt berekend als de totale weerstandscapaciteit gedeeld door de hoogte van de ongedekte risico's over een periode van vier jaar. Met andere woorden, indien het totale weerstandsvermogen hoger dan wel lager is dan 1, dan is de totale weerstandscapaciteit groter respectievelijk kleiner dan de hoogte van de ongedekte risico's over een periode van vier jaar. In relatie tot de risicobereidheid, die immers in de hoogte van de ongedekte risico's is besloten, betekent dit het volgende. Indien het totale weerstandsvermogen hoger dan wel lager is dan 1, dan is de kans dat de totale weerstandscapaciteit toereikend is om financiële tegenvallers op te vangen over een periode van vier jaar hoger respectievelijk lager dan 99%. Het incidentele weerstandsvermogen wordt berekend als incidentele weerstandscapaciteit gedeeld door de hoogte van de ongedekte risico's over een periode van één jaar.

Incidenteel weerstandsvermogen

Berekening weerstandscapaciteit (in miljoenen €)	Begroting 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022	Totaal
Incidentele capaciteit					
Algemene reserve	73,85				73,85
Onvoorzien	0,10				0,10
Totaal incidentele capaciteit	**73,95**	-	-	-	73,95
Berekende risico's voor 1 jaar					31,69
Kengetal Weerstandsvermogen voor 1 jaar					**2,3**

Totale weerstandsvermogen

Berekening weerstandscapaciteit (in miljoenen €)	Begroting 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022	Totaal
Incidentele capaciteit					
Algemene reserve	73,85				73,85
Onvoorzien	0,10				0,10
Totaal incidentele capaciteit	**73,95**	-	-	-	73,95
Structurele capaciteit					
Onbenutte belastingcapaciteit		132,10	132,10	132,10	396,30
Onvoorzien		0,10	0,10	0,10	0,30
Meerjarenbegrotingsruimte		-	-	24,02	24,02
Totale structurele capaciteit	-	**132,20**	**132,20**	**156,22**	**420,62**
Totale weerstandscapaciteit					494,57
Berekende risico's voor 4 jaar					50,32
Kengetal Weerstandsvermogen voor 4 jaar					**9,8**

Uit bovenstaande blijkt dat de berekende weerstandscapaciteit op basis van de incidentele capaciteit 2,3 bedraagt (was 2,3 bij jaarrekening 2017). Voor een periode van 4 jaar bedraagt de weerstandscapaciteit 9,8 (was 8,7 bij jaarrekening 2017). In beide gevallen is de uitkomst groter

dan 1. Dit betekent dat in beide gevallen de totale weerstandscapaciteit groter is dan de hoogte van de ongedekte risico's.

Conclusies

Bij de begroting 2019 zijn in totaal negentien risico's geïnventariseerd met een totale bruto omvang van € 102.447.095. Het berekende risicobedrag (na simulatie) voor het komende jaar bedraagt € 31,69 miljoen. Het berekende risicobedrag voor de komende 4 jaar bedraagt € 50,32 miljoen.

De incidentele weerstandscapaciteit bij de begroting 2019 bedraagt € 73,95 miljoen. Het weerstandsvermogen voor 1 jaar komt dan uit op 2,3. De totale weerstandscapaciteit bedraagt € 494,57 miljoen. Het weerstandsvermogen voor een periode van 4 jaar komt dan uit op 9,8. Beide berekende quotiënten zijn groter dan 1 en dus kan met een zekerheid van 99% geconcludeerd worden dat de berekende weerstandscapaciteit toereikend is om financiële tegenvallers op te vangen.

6. Kengetallen financiële positie

Met ingang van de begroting 2016 is in het Bbv voorgeschreven dat in deze paragraaf een set van vijf verplichte financiële kengetallen opgenomen. Naast de set van kengetallen wordt een beoordeling van de onderlinge verhouding van de kengetallen in relatie tot de financiële positie opgenomen. De kengetallen en de beoordeling geven gezamenlijk op eenvoudige wijze inzicht in de financiële positie van de provincie. De zes kengetallen zijn:

1. Netto schuldquote;
2. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen;
3. De solvabiliteitsratio;
4. Kengetal grondexploitatie;
5. Structurele exploitatieruimte;
6. Opcenten (zie hiervoor de paragraaf Provinciale heffingen).

De bovengenoemde regeling is inmiddels aangepast in verband met de introductie van de geprognosticeerde begin- en eindbalans in de begroting en meerjarenraming.

Door het opnemen van een geprognosticeerde balans in zowel de begroting als de meerjarenraming krijgen provinciale staten meer inzicht in de ontwikkeling van onder meer de investeringen, het aanwenden van reserves en voorzieningen en de financieringsbehoefte. De geprognosticeerde balans voor de jaren 2018 t/m 2022 ziet er voor de provincie Noord-Holland als volgt uit:

Geprognosticeerde balans; bedragen * € 1.000

	Eind 2018	Eind 2019	Eind 2020	Eind 2021	Eind 2022
Activa					
Immateriële activa	-	-	-	-	-
Materiële activa (investeringen)	684.650	814.442	885.877	903.544	921.891
Economisch nut	139.896	122.351	105.938	103.330	99.491
Openbare ruimte met	544.754	692.091	779.939	800.214	822.400

maatschappelijk nut					
Financiële vaste activa	141.403	141.403	141.403	141.403	141.403
Deelnemingen	141.403	141.403	141.403	141.403	141.403
Bijdrage aan activa in eigendom van derden	-	-	-	-	-
Verstrekte langlopende leningen	58.925	57.775	57.535	56.900	56.690
Uitzettingen met een looptijd korter dan een jaar	466.884	290.106	191.088	92.070	-6.948
Liquide middelen	1.171	1.172	1.173	1.174	1.175
Overlopende activa	5.121	5.258	5.395	5.532	5.669
Activa	1.358.154	1.310.156	1.282.471	1.200.623	1.119.880
Passiva					
Algemene reserves	119.397	73.854	73.854	73.854	98.621
Bestemmings-reserves	809.379	805.285	807.445	819.943	822.803
Voorzieningen	35.920	39.179	39.536	39.777	40.050
Netto-vlottende schulden	67.390	67.390	67.578	67.578	67.578
Overlopende passiva	326.068	324.448	294.058	199.471	90.828
Passiva	1.358.154	1.310.156	1.282.471	1.200.623	1.119.880

1 Berekening netto schuldquote

BBV stelt dat: De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de provincie ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en afschrijvingen op de exploitatie.

	Begroting 2019	Rekening 2017	Begroting 2018*	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
A	Vaste schulden (art. 46 BBV)	-	-	-	-	-	-
B	Netto vlottende schuld (art. 48 BBV)	67,4	67,4	67,4	67,6	67,6	67,6
C	Overlopende passiva (art. 49 BBV)	180,0	326,1	324,4	294,1	199,5	90,8
D	Financiële activa (art. 36 lid d,e en f)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
E	Uitzettingen < 1 jaar (art. 39 BBV)	642,4	466,9	290,1	191,1	92,1	-6,9
F	Liquide middelen (art. 40 BBV)	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2
G	Overlopende activa (art. 40a BBV)	5,0	5,1	5,3	5,4	5,5	5,7
H	Totale baten (exclusief reserves (art 17 lid c)	534,5	461,5	457,9	452,8	449,56	456,3
	Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G/H* 100%	-75,0%	-17,3%	20,8%	36,2%	37,4%	34,7%

*2018 t/m Zomernota 2018

Toelichting:

Een negatieve schuldquote geeft aan dat per saldo sprake is van een overschot aan middelen. Voor de jaren t/m 2018 is hiervan sprake. Vanaf 2019 slaat dit echter om. Uit de liquiditeitsprognose blijkt echter dat op zijn vroegst ultimo 2022 een tekort ontstaat aan middelen. Dit valt ook af te leiden uit regel E 'Uitzettingen < 1 jaar'. Hier blijft in alle jaren een positief saldo over tot ultimo 2022; dan ontstaat een tekort van € 6,9 miljoen. Voor nu zijn er nog geen rentelasten meegenomen in de begroting die voortvloeien uit het aantrekken van vreemd vermogen ter dekking van het tekort. De rede hiervoor is dat het tekort gedekt kan worden door de verwachte hogere provinciefonds uitkeringen vanaf 2019. Vanaf dat jaar zal namelijk de ruimte onder het BTW compensatiefonds voor het lopende jaar toegevoegd worden aan de uitkering. Deze extra uitkering is bij deze begroting meerjarig verwijderd. Deze middelen zullen gestort worden in de algemene reserve.

2 berekening gecorrigeerde netto schuldquote (bedragen in € miljoenen)

Om inzicht te verkrijgen in hoeverre sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen). Op die manier wordt duidelijk in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast. De wijze waarop de netto schuldquote gecorrigeerd voor de doorgeleende gelden wordt berekend is gelijk aan de netto schuldquote, met dien verstande dat bij de financiële activa ook alle verstrekte leningen worden opgenomen.

	Begroting 2019	Rekening 2017	Begroting 2018*	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
A	Vaste schulden (art. 46 BBV)	-	-	-	-	-	-
B	Netto vlottende schuld (art. 48 BBV)	67,4	67,4	67,4	67,6	67,6	67,6
C	Overlopende passiva (art. 49 BBV)	180,0	326,1	324,4	294,1	199,5	90,8
D	Financiële activa (art. 36 lid b, c, d e en f)	58,9	58,9	57,8	57,5	56,9	56,7
E	Uitzettingen < 1 jaar (art. 39 BBV)	642,4	466,9	290,1	191,1	92,1	-6,9
F	Liquide middelen (art. 40 BBV)	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2
G	Overlopende activa (art. 40a BBV)	5,0	5,1	5,3	5,4	5,5	5,7
H	Totale baten (exclusief reserves (art 17 lid c)	534,5	461,5	457,9	452,8	449,56	456,3
	Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G/H* 100%	-86,1%	-30,0%	8,2%	23,5%	24,8%	22,3%

*2018 t/m Zomernota 2018

Toelichting:

Zie voor opmerkingen hetgeen onder 1 is gemeld. Zoals hierboven is vermeld zit het verschil in het feit dat bij deze berekening tevens de verstrekte leningen zijn meegenomen. Het verschil met 1 is zichtbaar op regel D.

3 Solvabiliteitsratio (bedragen in € miljoenen)

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de provincie in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. Het eigen vermogen van een provincie bestaat volgens artikel 42 BBV uit de reserves (zowel de algemene reserve als de bestemmingsreserves) en het resultaat uit het overzicht van baten en lasten.

	Begroting 2019	Rekening 2017	Begroting 2018*	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
A	Eigen Vermogen (art. 42 BBV)	1.070,8	928,8	879,1	881,3	893,8	921,4
B	Balanstotaal	1.341,6	1.358,2	1.310,2	1.282,5	1.200,6	1.119,9

	Solvabiliteit A/B* 100%	79,8%	68,4%	67,1%	68,7%	74,4%	82,3%

*2018 t/m Zomernota 2018

Toelichting:

Hoe hoger de solvabiliteitsratio hoe hoger de weerbaarheid van de provincie. De mate van weerbaarheid in combinatie met de andere kengetallen geeft een indicatie over de financiële positie van de provincie.

Kijkend naar de samenstelling van het vreemd vermogen (cq de financiële verplichtingen), valt af te leiden dat dit met name bestaat uit voorzieningen en overlopende passiva. Voor de gevormde voorzieningen is de last reeds genomen. Hiervoor zal dus geen aanspraak meer gemaakt hoeven worden op de reserves. De overlopende passiva bestaan met name uit vooruit ontvangen bedragen welke nog tot besteding moeten komen. Ook hiervoor geldt dat hiervoor geen aanspraak gemaakt hoeft te worden op het eigen vermogen. Op basis hiervan kan geconcludeerd worden dat het berekende ratio ruim voldoende is om aan de financiële verplichtingen te voldoen. Zoals onder 1- en in de paragraaf financiering vermeld, hoeft de provincie in de komende jaren nog geen vreemd vermogen aan te trekken. Ook dit zorgt ervoor dat de hier genoemde solvabiliteitsratio's ruim voldoende zijn.

4 Grondexploitatie (bedragen in € miljoenen)

De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van decentrale overheden. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. Jaarlijks dient een getrouwe waardering te worden opgenomen in de jaarstukken.

	Begroting 2019	Rekening 2017	Begroting 2018*	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
A	Niet in exploitatie genomen bouwgronden (art. 38 lid a punt 1)	-	-	-	-	-	-
B	Bouwgronden in exploitatie (art. 38 lid b)	-	-	-	-	-	-
C	Totale baten (exclusief reserves (art 17 lid c)	562,2	461,5	457,9	452,8	449,56	456,3
	Grondexploitatie (A+B)/C*100%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

*2018 t/m Zomernota 2018

Toelichting:

Uit bovenstaande blijkt dat de provincie niet over in exploitatie genomen gronden beschikt, hetgeen past bij het grondbeleid van de provincie. Door de wijzigingen van het BBV vallen de niet in exploitatie genomen gronden met ingang van 2016 niet langer onder de grondexploitatie maar worden ze gerubriceerd onder de materiële vaste activa. Hierdoor verandert dit kengetal voor 2016 en verder.

5 Structurele exploitatieruimte (bedragen in € miljoenen)

Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt thans het onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. Bij incidentele lasten of baten gaat het om eenmalige zaken die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Voorbeelden van structurele baten zijn de algemene uitkering uit het provinciefonds en eigen belastinginkomsten (motorrijtuitenbelasting). Bij structurele lasten zijn dat bijvoorbeeld de personeelslasten, kapitaallasten en bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen. Het onderscheid tussen structureel en incidenteel is ook in een notitie van de commissie BBV vastgelegd en moet conform het BBV ook in de begroting en jaarstukken worden onderbouwd. Een begroting waarvan de structurele baten hoger zijn dan de structurele lasten is meer flexibel dan een begroting waarbij structurele baten en lasten in evenwicht zijn. De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten (zie artikel 17 onderdeel c van het BBV = exclusief mutaties reserves) en uitgedrukt in een percentage. Om dit kengetal te relateren aan het overzicht van baten en lasten is het noodzakelijk om de volgende cijfers te presenteren:

	Begroting 2019	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
A	Totale structurele lasten	312,4	298,1	413,8	394,9	400,7	401,4
B	Totale structurele baten	520,2	425,9	451,6	448,6	449,5	456,3
C	Totale structurele toevoegingen aan de reserves	85,1	94,2	46,7	33,7	34,2	32,4
D	Totale structurele onttrekkingen aan de reserves	4,7	7,4	10,8	13	13,5	13,3
E	Totale baten	534,5	426,0	457,9	452,8	449,56	456,3
	Structurele exploitatieruimte ((B-A)+(D-C))/(E)*100%	23,8%	9,6%	0,4%	7,3%	6,3%	7,8%

Toelichting:

Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten te dekken. Daarnaast bevorderen hogere structurele baten de wendbaarheid (flexibiliteit) van de begroting. Voor Noord-Holland is in alle jaren sprake van een positief percentage. Voor een nadere toelichting zie 5.2.4 in deze begroting.

6 Belastingcapaciteit

Een provincie heeft de mogelijkheid om het aantal opcenten te verhogen tot het maximaal te heffen aantal opcenten zoals dat door het Rijk wordt bepaald. De belastingcapaciteit van provincies wordt berekend door het aantal opcenten in jaar t (het begrotingsjaar) te vergelijken met het gemiddelde van het aantal opcenten van alle provincies in jaar t-1 (het jaar voorafgaand aan het begrotingsjaar) en uit te drukken in een percentage.

	Begroting 2019	Rekening 2017	Begroting 2018*	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
A	Aantal opcenten	67,9	67,9	67,9	67,9	67,9	67,9

	MRB						
B	Landelijk gemiddelde opcenten in jaar ervoor	80,4	80,5	80,5	80,5	80,5	80,5
	Aantal opcenten t.o.v. landelijk gemiddelde in jaar er voor (A/B) x 100%	84,5	84,3	84,3	84,3	84,3	84,3

*2018 t/m Zomernota 2018

Toelichting:

Uit bovenstaande blijkt dat de provincie Noord-Holland onder het landelijk gemiddelde zit qua heffen van opcenten. Dit is ook logisch omdat de provincie het laagste opcenten tarief heeft van alle provincies. Dit zorgt ervoor dat er nog voldoende capaciteit is om financiële tegenvallers op te vangen. Bij de begroting 2018 is de onbenutte belastingcapaciteit berekent op € 126,5 miljoen.

Conclusie en samenvatting

Begroting 2019	Rekening 2017	Begroting 2018*	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Netto schuldquote	-75,0%	-17,3%	20,8%	36,2%	37,4%	34,7%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	-86,1%	-30,0%	8,2%	23,5%	24,8%	22,3%
Solvabiliteitsratio	79,8%	68,4%	67,1%	68,7%	74,4%	82,3%
Structurele exploitatieruimte	23,8%	9,6%	0,4%	7,3%	6,3%	7,8%
Grondexploitatie	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Belastingcapaciteit	84,5	84,3	84,3	84,3	84,3	84,3

In bovenstaande tabellen is op basis van een aantal kengetallen getracht om een inzicht te geven in de financiële positie van de provincie. Voor een beoordeling van de financiële positie is het belangrijk dat zowel naar de balans als naar de exploitatie wordt gekeken. In de kengetallen structurele exploitatieruimte en belastingcapaciteit komt tot uitdrukking of een provincie over voldoende structurele baten beschikt, en welke mogelijkheid er is om de structurele baten op korte termijn te vergroten.

Voor de provincie Noord-Holland geldt voor de komende jaren dat de structurele baten groter zijn dan de structurele lasten. Dit betekent dat de provincie voldoende flexibiliteit vertoont om eventuele tegenvallers op te vangen

Het percentage opcenten van Noord-Holland (67,9) ligt onder het gemiddelde van alle 12 provincies (+/- 81). Noord-Holland heeft het laagste opcenten tarief van alle provincies. Dit resulteert in een onbenutte belastingcapaciteit bij de begroting van 2019 van € 126,5 miljoen. Op basis van bovenstaande kan geconcludeerd worden dat de begroting van de provincie voldoende wendbaar en flexibel is.

De kengetallen netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen, solvabiliteitsratio en grondexploitatie hebben betrekking op de balans. Op basis van de huidige liquiditeitsprognose is te verwachten dat ultimo 2022 een tekort aan middelen ontstaat. Dit tekort kan echter opgevangen worden door de verwachte extra inkomsten uit het provinciefonds omdat per 2019 de ruimte onder het BTW compensatiefonds jaarlijks uitbetaald gaat worden en niet meer meerjarig begroot wordt. Deze meerjarige begroting is met deze begroting verwijderd uit de uitkering van het provinciefonds. Voor de komende periode spelen rentelasten als gevolg van het aantrekken van vreemd vermogen dus nog geen rol voor de provincie.

De verwachte solvabiliteitsratio ligt de komende jaren tussen 67- en 82%. Omdat de financiële verplichtingen met name bestaan uit voorzieningen (waarvoor de last al in de exploitatie is genomen) en vooruit ontvangen bedragen, is op basis van deze berekening de kans zeer klein dat de provincie niet aan zijn financiële verplichtingen kan voldoen. Wat betreft de grondexploitatie kan gezegd worden dat Noord-Holland geen grondexploitatie kent. Hier zijn dus voor de komende jaren geen financiële consequenties te verwachten.

Op basis van bovenstaande kan geconcludeerd worden dat op basis van de huidige cijfers de financiële situatie van de provincie als goed tot zeer goed omschreven kan worden.

3.3 Onderhoud kapitaalgoederen

Wat willen wij bereiken?

Algemeen

Economische groei in Noord-Holland vereist goede bereikbaarheid. Een snelle doorstroming in een goed ingerichte, schone en veilige omgeving is van groot belang, zowel voor werk als vrije tijd, ongeacht het vervoermiddel. Daarom zet Noord-Holland in op het vergroten van die bereikbaarheid, waarbij leefbaarheid en veiligheid de uitgangspunten zijn.

Goede bereikbaarheid staat of valt met robuuste en veilige verbindingen. Voor beheer en onderhoud van wegen, voor een vlottere doorstroming én voor leefbaarheid, kiest het bestuur voor innovatieve, duurzame en slimme oplossingen.

Het verbeteren van de (provinciale) infrastructuur is een kerntaak van de provincie. Binnen deze kerntaak is het beheren van de provinciale kapitaalgoederen een belangrijk element. De Provincie beheert 614 km wegen, 384 km fietspaden, 49 km busbanen, 246 km vaarwegen (bodem en oevers), 554 civiele kunstwerken (inclusief duikers), DVM systemen, 1 verkeerscentrale en 13 gebouwen (waarvan 4 huur).

Onderdeel van de beheertaak is de wettelijke zorgplicht en provinciale ambitie om de kapitaalgoederen volgens afgesproken kwaliteitseisen in stand te houden door middel van onderhoud en vervanging. Hiermee worden functionaliteit en kwaliteit van deze kapitaalgoederen op peil gehouden en wordt kapitaalvernietiging voorkomen.

Infrastructuur

De instandhouding van de provinciale infrastructuur legt een groot beslag op de provinciale begroting. Hierdoor is in de afgelopen jaren steeds nadrukkelijker de behoefte ontstaan om de infrastructuur professioneler, doelmatiger en efficiënter in stand te houden. Om hieraan te voldoen hebben wij de principes van assetmanagement en gebiedscontracten omarmd.

De provincie Noord-Holland is sinds 2015 gecertificeerd beheerder conform de internationale norm voor Assetmanagement ISO 55001. Wij zetten, als gecertificeerd beheerder, in op continue verbetering en ontwikkeling van de organisatie. Dit doen we door de kwaliteit van onze werkprocessen voortdurend te toetsen.

Assetmanagement beoogt de benodigde maatregelen voor instandhouding van het areaal af te wegen op basis van de aspecten areaalprestatie, faalrisico's en kosten. Waar eerder de degradatie van de technische staat leidend was voor het plegen van onderhoud, is nu het op bestuurlijk vastgesteld kwaliteitsniveau functioneren van het areaal leidend. Dit is vastgelegd in de Nota Infrastructurele Kapitaalgoederen (NIKG). Hierin is omschreven welke kapitaalgoederen de provincie in eigendom heeft en op welk kwaliteitsniveau deze in stand gehouden moeten worden. Ook is hierin vastgelegd welke financiële middelen hiervoor noodzakelijk zijn. In 2019 zal de nieuwe NIKG worden vastgesteld. De nieuwe naam van de NIKG zal de Assetmanagement visie& strategieplan worden, omdat dit beter de lading dekt en ook past bij assetmanagement.

Om voor alle kapitaalgoederen de afweging tussen functieprestatie, faalrisico's en instandhoudingkosten te kunnen maken, is de beheerstrategie opgesteld. Hierin staat omschreven hoe de kwaliteitsniveaus bepaald worden, welk beeld de provincie heeft van areaalfuncties en –prestaties en hoe de faalrisico's bepaald worden.

In de NIKG 2016-2019 worden beeldkwaliteitsniveaus gehanteerd. Gebaseerd op de landelijke CROW-systematiek, zijn de onderstaande kwaliteitsniveaus vastgesteld voor de verschillende onderdelen van de provinciale infrastructuur.

Stroomwegen	B	
Wegen overig	C	
Fietspaden	B	
Haltevoorzieningen	B	
Vrij liggende busbanen	B	
Vaarwegen	C/D	(Risico gestuurd)
Milieueffecten	B	

Om het gebiedsgericht beheer te kunnen uitvoeren, worden binnen de ambtelijke organisatie de verschillende beheeraspecten en processen per gebied uitgewerkt. Een belangrijk instrument bij het gebiedsgericht werken, is de uitrol van de gebiedscontracten, waarbij de instandhouding van het areaal naar de markt wordt gebracht. De gebiedscontracten voorzien erin dat het bepalen en uitvoeren van het vast en variabel onderhoud worden uitbesteed en alleen de (vervangings-) investeringen door de provincie zelf wordt geprogrammeerd. Op deze wijze worden alle te nemen maatregelen aan het infrastructurele areaal op gebiedsniveau afgewogen op basis van de doelen en bedrijfswaarden van de provincie Noord-Holland. In 2019 zijn alle gebiedscontracten (operationeel en wordt de instandhouding van provinciaal areaal uitgevoerd middels gebiedscontracten. Daarnaast zijn er ook aspecten van het onderhoud die moeilijk passen in een

gebiedscontract en waarvan het efficiënter is om deze centraal te beleggen, zoals bijvoorbeeld Centrale Brugbediening, Dynamische Verkeersmanagement (DVM), Gladheidscoördinatie.

Programma Meerjaren Onderhoud & Provinciale Programma Infrastructuur
Alle maatregelen aan het infrastructurele areaal worden begroot en in een planning opgenomen, de “Provinciale Programmaplanning Infrastructuur”. Een extractie daaruit voor de eerstvolgende 8 jaren wordt nader uitgewerkt en opgenomen in het bestuurlijk vast te stellen Provinciaal Meerjarenprogramma Onderhoud (PMO/instandhouding) en het Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur (PMI/ aanleg).

Het PMO 2019-2026 geeft aan welke onderhoudsmaatregelen noodzakelijk zijn. Daarmee wordt gewaarborgd dat de infrastructuur met de beschikbare middelen ook in de toekomst blijft voldoen aan de in de NIKG vastgestelde onderhoudsniveaus.

Het PMO is opgebouwd per beheergebied. Het dagelijks en variabel onderhoud is in uitvoering bij een gebiedsaannemer. Deze aannemer is zelf verantwoordelijk voor het inplannen van de uitvoering. Het aantal losse projecten variabel onderhoud dat niet is verwerkt in de gebiedscontracten is sterk verminderd en loopt de komende jaren nog verder af. Het PMO is minder een op zichzelf staand maatregelenprogramma en meer een financieel kader. Dit heeft alles te maken met het feit dat bijna al het variabel onderhoud voor de gebieden met een gebiedscontract wordt geprogrammeerd door de gebiedsaannemer binnen de vaste jaarlijkse contractprijs. De vervangingsinvesteringen zitten niet in het gebiedscontract en worden via het PMO zichtbaar gemaakt. De kredieten hiervan worden door PS beschikbaar gesteld.

Verbeteren van de maatregelenprogrammering

Binnen de directie Beheer en Uitvoering wordt gewerkt volgens gebruikersgericht netwerkmanagement. Hierbij staat de gebruiker centraal, waarbij de hinder beleving voor de gebruiker tot een minimum wordt beperkt, bij een zo efficiënt mogelijke besteding van de beschikbare middelen. In de contracten met de gebiedsaannemers is (en wordt) geëist dat zij werken met zo min mogelijk hinder voor gebruiker door onder meer vast te leggen dat grootschalige ingrepen in de infrastructuur alleen met minimale tijdsintervallen van meerdere jaren mogen plaatsvinden.

Gebouwen

De provincie Noord-Holland heeft verschillende panden in beheer. De meeste panden zijn in gebruik voor de huisvesting van medewerkers en/of opslag van eigendommen. De provincie verhuurt een klein deel van haar panden als winkel, dienstwoning of kantoor aan derden.

Het onderhoud aan de panden voor 2019 kan als volgt worden ingedeeld.

- Maincontract
- Planmatig onderhoud, dit betreft werkzaamheden volgens het meerjarenonderhoudsplan.
- Niet planmatig onderhoud, dit betreft storingen en niet geplande kleine onderhoudswerkzaamheden.

Maincontract

Voor zowel het planmatig als het niet planmatig onderhoud voor het kantoorpand Houtplein 33, het nieuwe gebouw Dreef 1+3, is een “maincontract” afgesloten, op basis van een prestatiecontract. Dit houdt één contract in, voor het onderhoud aan alle technische disciplines, waaronder bouwkunde, verwarming, lucht en elektrotechniek. Naast deze contractuele verplichtingen zijn er incidentele kosten die voortvloeien uit het maincontract voor deze panden.

Planmatig onderhoud

Voor het planmatig (bouwkundig) onderhoud aan de overige panden werken wij met een meerjarenonderhoudsplan. Dit meerjarenonderhoudsplan bevat het planmatig (bouwkundig) onderhoud aan de buitenzijde van de panden, zoals het schilderwerk, de vervanging of renovatie van daken en goten en noodzakelijke onderhoudswerkzaamheden aan de terreinen (hekwerk, bestrating). In het meerjarenonderhoudsplan is ook de periodieke vervanging van cv-installaties meegenomen. Om de drie jaar vindt een herinspectie van de provinciale panden plaats, waarna het meerjarenonderhoudsplan indien nodig wordt aangepast. Een nieuwe inspectie zal in 2019 worden uitgevoerd.

Er zal onderhoud worden uitgevoerd in Paviljoen Welgelegen aan de installatietechnische onderdelen. En er zal divers onderhoud waaronder schilderwerk, aan de villa's en Welgelegen worden uitgevoerd. Daarnaast worden aan de andere panden kleinere reguliere onderhoudswerkzaamheden uitgevoerd.

Niet planmatig onderhoud

Het niet-planmatig onderhoud beslaat het noodzakelijke klein onderhoud aan de panden, dat deels structureel plaatsvindt (onderhoud aan cv's, zonweringen, automatische deuren en tuin) en deels op ad hoc basis (wanneer een onvolkomenheid wordt geconstateerd, na melding van storing of incidentele inspectie) wordt uitgevoerd.

Storingen in de panden die onder het maincontract vallen, worden ook uit dit budget betaald.

Wat gaat het kosten?

In onderstaande tabel zijn de beschikbare budgetten weergegeven. De kosten in de tabel onder ad c. en d. hebben uitsluitend betrekking op (onderhouds-)kosten aan panden die bij de provincie in bezit zijn. Hierin zijn de kosten voor tijdelijke huisvesting (onder andere servicekosten) niet meegenomen. Het budget groot onderhoud gebouwen in het jaar 2018 is hoger dan het gebruikelijke budget, dit komt omdat er in 2018 extra schilderwerk wordt verricht aan de gebouwen. Het budget met betrekking tot regulier onderhoud gebouwen wordt per 2019 verhoogd, dit betreft extra budget voor onderhoud aan de villa's, deze panden worden ouder en hierdoor is er meer budget benodigd voor het regulier onderhoud.

Bedragen in €

Beheer en onderhoud meerjarig gepland	2019	2020	2021	2022
a. Onderhoud en vervanging wegen (incl. groen) en openbaar vervoerinfrastructuur	105.763.000	84.376.000	64.478.000	63.584.000
b. Onderhoud en vervanging vaarwegen	25.074.000	44.116.000	30.402.000	26.459.000
c. Planmatig onderhoud gebouwen	790.000	790.000	790.000	790.000
d. Regulier onderhoud gebouwen	265.000	265.000	265.000	265.000

Totaal onderhoud kapitaalgoederen	131.892.000	129.547.000	95.935.000	91.098.000
Waarvan activa met een maatschappelijk nut:	54.842.000	59.692.000	29.591.000	25.784.000

NB. Bovenstaande budgetten zijn exclusief apparaatskosten

De onder ad a en b opgenomen lasten laten in de jaren na 2019 een dalende trend zien. Door de invoering van de gebiedscontracten zullen de lasten voor vast- en groot onderhoud voor de komende jaren op basis van een abonnementsprijs (fixed-price) financieel worden verantwoord. Dit in tegenstelling tot voorgaande jaren waarin de lasten verantwoord werden op basis van projectvolume. Ook zal het investeringsvolume (vervangingsinvesteringen) de komende jaren, voor met name wegen en beweegbare kunstwerken afnemen.

3.4 Financiering

Wat willen wij bereiken?

De financiering van de provincie Noord-Holland vindt plaats conform de voorwaarden genoemd in de Wet financiering decentrale overheden. Het belangrijkste uitgangspunt van deze wet is het beheersen van de uit de Treasuryfunctie voortvloeiende risico's. De Treasuryfunctie omvat alle activiteiten gericht op het sturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële vermogenswaarden, de financiële stromen en de hieraan verbonden risico's.

Het treasurybeleid beslaat de doelstellingen, de richtlijnen en de limieten, die voor het uitvoeren van de Treasuryfunctie zijn vastgesteld. De wettelijke- en provinciekaders zijn vastgelegd in:

- Wet financiering decentrale overheden (Wet fido);
- Besluit leningsvoorwaarden decentrale overheden;
- Ministeriële regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden;
- Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV);
- Financiële verordening Noord-Holland 2015;
- Financieringsstatuut Provincie Noord-Holland 2010; gewijzigd maart 2014;
- Uitvoeringsrichtlijn Leningen en Garantstellingen Noord-Holland; oktober 2015.

In deze wettelijke kaders staan onder andere richtlijnen over het aangaan en verstrekken van leningen, evenals het verlenen van garanties uit hoofde van de publieke taak. Uitzettingen of derivaten moeten een prudent karakter hebben en niet zijn gericht op het genereren van inkomen door het lopen van overmatig risico. In de ministeriële regeling is geëxpliciteerd wat minimaal onder prudente uitzettingen en een prudent gebruik van derivaten moet worden verstaan. De voorschriften richten zich op de tegenpartij (debiteurenrisico) en op het type instrument (marktrisico). De provincie Noord-Holland beschikt op het moment van opmaken van deze begroting niet over uitzettingen en derivaten. Deze worden ook in 2019 niet verwacht.

De doelstellingen bij het uitvoeren van het treasurybeleid zijn vastgelegd in de financiële verordening en het treasurystatuut en zijn nader uitgewerkt in de Uitvoeringsrichtlijn Leningen en Garantstellingen 2015. Uitgangspunt bij deze Uitvoeringsrichtlijn is dat Gedeputeerde Staten haar voornemens uit het coalitieakkoord wil realiseren en eveneens de maatschappelijke doelen uit de begroting nastreeft. Hiervoor heeft zij de beschikking over een breed instrumentarium variërend van voorlichting en communicatie tot regelgeving en het inzetten van financieringsinstrumenten. In de praktijk is er veelal sprake van de inzet van een samenhangend

en divers instrumentarium. Niet overal is een financiële prikkel nodig of wenselijk en de inzet van de verschillende instrumenten is doel- en context-gebonden. De voorwaarden waaronder zij ingezet worden vragen om maatwerk. Zie bijlagen 5.4.1 en 5.4.3 voor een overzicht van de mutaties in 2018 met betrekking tot de verstrekte geldleningen en uitzettingen, gewaarborgde leningen en andere garantieverplichtingen (vanuit de publieke taak).

De belangrijkste doelstellingen van het provinciale treasurybeleid zijn:

- Duidelijke richtlijnen te bieden voor het eenduidig behandelen van aanvragen voor geldleningen en garantstellingen (vanuit publieke taak);
- Beheersen van financiële risico's;
- Minimaliseren van de kosten bij het beheren van geldstromen en financiële posities.

Wij houden ons bij het uitvoeren van de Treasuryfunctie aan de wettelijke kaders en provinciale regelgeving.

Met de keuze voor het integraal schatkistbankieren (besluit Provinciale Staten november 2009) hebben wij de risico's van het uitzetten van middelen kunnen begrenzen. Immers het debiteurenrisico van deze keuze is nihil, want het geld wordt uitsluitend ondergebracht bij het Rijk. Doordat het bij het Rijk alleen mogelijk is in deposito's uit te zetten blijft de hoofdsom bovendien te allen tijde intact. Dit betekent dat ook geen sprake is van koersrisico. De provincie loopt evenmin valutarisico, aangezien het Rijk alleen de mogelijkheid geeft middelen uit te zetten in euro's.

Bij het uitzetten van middelen sturen wij daarom op het beheersen van het renterisico en het liquiditeitsrisico. Het renterisico is het risico van een lager financieel resultaat als gevolg van (negatieve) rentefluctuaties. Het liquiditeitsrisico is het risico van wijzigingen in het verloop van inkomsten en uitgaven in afwijking van de planning, waardoor financieringskosten hoger uitvallen.

Wat gaan we daar voor doen?

De Staat verzekert met schatkistbankieren dat met de middelen van de provincie geen onnodige financiële risico's worden gelopen. Schatkistbankieren biedt de twee volgende hoofdactiviteiten:

- Rekeningcourantverhouding met de Staat. Een positief saldo op de bankrekeningen van de provincie wordt dagelijks afgeroomd ten gunste van de rekening-courant. Andersom wordt een negatief saldo op de bankrekeningen dagelijks aangezuiverd vanaf deze rekening-courant. Deze saldoregulatie geschiedt door het Agentschap van de Generale Thesaurie van het ministerie van Financiën.
- Plaatsing van deposito's bij genoemd Agentschap. Hierbij worden dagelijks onafhankelijk vastgestelde tarieven gehanteerd en aanvragen worden nooit geweigerd indien het saldo toereikend is.

Op het aantrekken van middelen, dat via schatkistbankieren niet mogelijk is, gaan wij hier niet nader in. Gezien de huidige liquiditeitspositie zal van het aantrekken van middelen in 2019 geen sprake zijn. Gelet op de lange termijn liquiditeitsprognose zal dit ook in de eerstvolgende jaren daarna niet nodig zijn.

Sinds de ingang van het verplicht schatkistbankieren per 15 december 2013 is het voor de provincie mogelijk om tijdelijk overtollige middelen uit te zetten bij Nederlandse gemeenten, waterschappen en provincies, voor zover deze niet over het toezicht van de uitzettende overheid vallen. De rentevergoeding op deze uitzettingen is doorgaans (licht) hoger dan bij de schatkist. Voor het bepalen van de hoogte, de looptijd en het rentepercentage van de te plaatsen deposito's en uitzettingen maken wij gebruik van liquiditeitsprognoses en renteverwachtingen om de

marktconformiteit vast te stellen. Naar verwachting zal de provincie in 2019 geen gebruik maken van deze mogelijkheid aangezien de liquiditeitsprognose voor de lange termijn dit niet toelaat.

Liquiditeitsprognoses

De liquiditeitsprognoses genereren informatie over de liquiditeitsbehoefte op de korte, middellange en lange termijn. De prognoses vormen een belangrijke basis voor het uitzetten van tijdelijk beschikbare financiële middelen in deposito's.

Renteverwachtingen

Een tweede belangrijke basis is de renteverwachting, die wij ieder kwartaal opstellen met twee of drie rentevisies van verschillende banken en treasuryspecialisten. Deze renteverwachting heeft ons geleerd dat de door ons geraadpleegde instanties voor 2018 nog steeds zeer lage rente niveaus verwachten. Besloten is daarom om de vrijkomende deposito's voorlopig op de rekening-courant te laten staan. Uitzettingen bij de schatkist leveren op 16 mei 2018 bij een deposito van 5 jaar slechts 0,04 % rente op.

De provincie had ultimo 2017 bij de Schatkist € 529,8 miljoen in rekening-courant staan.
Financieringstekort

Van het aantrekken van middelen is op basis van de nu voorliggende liquiditeitsprognoses vooralsnog geen sprake.

Kasgeldlimiet/Renterisiconorm

De Wet Fido stelt normen voor de hoogte van de kasgeldlimiet en de renterisiconorm. Bij het uitvoeren van het treasurybeleid zal de provincie Noord-Holland in 2019 binnen deze normen blijven. Overschrijding van de kasgeldlimiet zal niet aan de orde zijn, omdat in 2019 geen kasgeldleningen worden aangetrokken.

De renterisiconorm is bedoeld om (her)financiering van de meerjarige leningen over de jaren te spreiden. Dit is echter voor de jaren 2019-2022 niet aan de orde, omdat de provincie verwacht voor 2019-2022 geen lang vreemd vermogen nodig te hebben.

Wat gaat het kosten?

	5.3.6 Renteresultaat	2018	2019	2020	2021
a.	De externe rentelasten over de korte en lange financiering	-	-	-	-
b.	De externe rentebaten	619.000	318.000	18.000	12.000
	Totaal door te rekenen externe rente	-619.000	-318.000	-18.000	-12.000
c.	De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	-	-	-	-

	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moeten worden toegerekend	-	-	-	-
	Saldo door te rekenen externe rente	-619.000	-318.000	-18.000	-12.000
d1.	Rente over eigen vermogen	-	-	-	-
d2.	Rente over voorzieningen	-	-	-	-
	De aan taakvelden (programma's inclusief overzicht Overhead) toegerekende rente (renteomslag)	-619.000	-318.000	-18.000	-12.000
e.	De werkelijk aan taakvelden (programma's inclusief Overhead) toegerekende rente (renteomslag)	-	-	-	-
f.	Renteresultaat op het taakveld treasury	-619.000	-318.000	-18.000	-12.000

De wijzigingen in het BBV leiden ertoe dat zolang de provincie geen externe financiering heeft aangetrokken (leningen), aan de taakvelden geen rente over het eigen vermogen mag worden toegerekend. Het renteresultaat in bovengenoemd overzicht heeft derhalve betrekking op ontvangen rentebaten over verstrekte langlopende geldleningen. Voor een specificatie van de verstrekte geldleningen wordt verwezen naar staat 5.4.1 in deze begroting.

3.5 Bedrijfsvoering

Wat willen wij bereiken?

Provincie Noord-Holland richt haar organisatie optimaal in om als wendbare en slagvaardige organisatie uitvoering te geven aan haar wettelijke taken, het coalitieakkoord, Kompas 2020 en de Toekomstagenda Samen Noord-Holland. Voor haar inwoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties en medeoverheden is de provincie Noord-Holland een betrouwbare partner die rechtmatig handelt en transparant, doelmatig, doeltreffend en wendbaar is. Om succesvol uitvoering te geven aan onze programma’s hechten we groot belang aan onze externe gerichtheid en zichtbaarheid voor onze inwoners. Een adequate en efficiënte interne bedrijfsvoering is hier een essentiële voorwaarden voor.

Samenwerking met andere provincies

In samenwerking met de provincies Flevoland, Utrecht en Zuid-Holland blijft de provincie Noord-Holland zich richten op het verhogen van de kwaliteit van de bedrijfsvoeringsdienstverlening en het delen van bedrijfsvoeringsexpertise en -kennis. De focus ligt hierbij op de uitwisseling van personeel, gezamenlijke aanbestedingen, kennisuitwisseling en het eventuele inbesteden van diensten en oprichten van expertisecentra. Gezamenlijk wordt onderzoek gedaan naar de kansen die er liggen op deze verschillende deelterreinen.

Ambities coalitieakkoord realiseren met meerjarige financiële sturing

Noord-Holland is één van de vitaalste provincies van ons land. Eén van de motoren achter het groeiend economisch herstel. De coalitie van VVD, D66, PvdA en CDA, die zijn zaken financieel op orde heeft en houdt, doet er deze collegeperiode alles aan om die motor harder te laten draaien, om onze regionale economie duurzaam aan te jagen. Wij staan voor een gedegen financieel beleid. De Noord-Hollandse begroting dient dan ook meerjarig structureel in evenwicht te zijn. Het is belangrijk om gedegen en strak te begroten en genoeg weerstandsvermogen en -capaciteit te hebben, zodat financiële risico's kunnen worden opgevangen zonder dat dit een effect heeft op de lopende begroting.

Speerpunten uit de Toekomstagenda Samen Noord-Holland

De directie heeft haar ambities voor de gewenste ambtelijke werkwijze vastgelegd in een (digitaal) document: de toekomstagenda 2017-2020. Aanleiding was een omgevingsscan waaruit bleek dat de provincie meer flexibel in zou kunnen spelen op veranderingen in de maatschappij.

Samen Noord-Holland is het organisatieontwikkelprogramma dat concreet uitvoering geeft aan de geformuleerde ambities in de toekomstagenda. Onderdeel hiervan is de basis op orde: bedrijfsvoering is een belangrijk fundament voor de realisatie van de ambtelijke ambities.

Samen Noord-Holland staat ook voor werken volgens de kernwaarden: van buiten naar binnen, samen, zelfbewust en ruimte geven & ruimte nemen. Op deze manier werken wij ambtelijk aan Kompas 2020 en de ambities uit het coalitie-akkoord.

Wat gaan we daar voor doen?

Om de sturing op de genoemde criteria verder te ontwikkelen en te verbeteren, mede in relatie tot externe ontwikkelingen, werken wij in 2019 aan de volgende activiteiten:

Digitalisering

Informatiebeleid

In de Toekomstagenda van PNH zijn de gevolgen van de informatiemaatschappij als belangrijk thema aangemerkt. “Digitalisering en snelle technologische ontwikkelingen hebben een steeds grotere impact op de inhoud van ons werk en op onze manier van werken. Hoe we hier als organisatie en medewerkers mee omgaan, vergt meer onderzoek en permanente aandacht en ontwikkeling.” De wijze waarop wij onze i-activiteiten organiseren verdient daarom ruime aandacht. Om de sturing op i-activiteiten te verbeteren hebben we een informatieagenda opgesteld langs een aantal strategische programmalijnen.

Verbetering digitale dienstverlening

De provincie wil een transparante, open en toegankelijke organisatie zijn waar intensief en gelijkwaardig wordt samengewerkt met onze buitenwereld, en waar verschillende informatie en data toegankelijk wordt gemaakt voor de buitenwereld. Daarvoor maken we de provincie digitaal

toegankelijk voor iedereen, en bieden we informatie, data en gegevens zoveel mogelijk actief en aan de voorkant aan. Tenzij er een wettelijke of bestuurlijke noodzaak is dit niet te doen. Projecten die binnen dit thema vallen zijn project Open WOB, Open Data, Digitaal 2020 en Doorontwikkeling van de Website.

Inrichting van gegevensmanagement

Als provincie willen we data-excellent zijn. Dat betekent dat gebruikers (zowel intern als extern) kunnen beschikken over data van de provincie die openbaar zijn, op een veilige manier en op het juiste moment, en met kwalitatief juiste gegevens. Op basis van deze data kunnen nieuwe producten en diensten ontwikkeld worden die invulling geven aan de kerntaken en maatschappelijke taken van de provincie. Het komende jaar richten we een Datalab in, organiseren we de Data-governance (regels en richtlijnen) en onderzoeken we op welke terreinen we onze inzet op datagebied moeten intensiveren.

Verbetering van de bedrijfsvoering

Projecten met als doel optimale ondersteuning van de bedrijfsvoeringprocessen hebben betrekking op een breed spectrum, van eigentijds sturen en verantwoorden en gebruikersgemak tot het opnieuw inrichten en verbeteren van documentmanagement en workflowmanagement.

Het programma Optimaal Digitaal bereidt de provincie Noord-Holland voor op optimaal digitaal werken en samenwerken aan en met bestanden. Daarnaast richt we ons op de verbetering van bedrijfsvoeringprocessen, zoals Verbetering Digitalisering Rode Minuten en Verbetering Financiële Informatievoorziening.

Voorbereiding op de werkplek van de toekomst

Het programma Nieuw Technisch Fundament realiseert een nieuwe technische fundering voor de ICT van de provincie. Door slim gebruik te maken van ICT diensten binnen de publieke ‘cloud’ en met een sterke focus op kennisontwikkeling in en buiten huis. Hiermee zorgen we voor een meer flexibele ICT Infrastructuur, hebben we als provincie meer controle over onze ICT en zijn we niet meer afhankelijk van één ICT dienstverlener. Doel is om dat over een paar jaar alle functionaliteiten en informatie gebruiksvriendelijk en overal, altijd en veilig beschikbaar is op elk apparaat. Belangrijkste projecten zijn: Office 365, Identificatie en autorisatieplatform, Nieuwe cloud/online werkplek.

De IV-basis op orde

Door de sterk toenemende wettelijke verplichtingen op het gebied van informatiebeveiliging en privacy, informatie-uitwisseling en het beschikbaar stellen van data (open data) zijn aanpassingen nodig aan de ICT & informatievoorzieningsinfrastructuur van de provincie. Deze aanpassingen hebben te maken met ICT-architectuur, informatieveiligheid, kennis- en informatiemanagement, portfoliomanagement, inrichting en sturing (‘governance’) en informatiebeheer.

Communicatie

Communicatie draagt bij aan het creëren en benutten van kansen. Dat doen we door samenhang te creëren in de thema’s die belangrijk zijn voor de provincie, maar vooral in de thema’s die de inwoners van Noord-Holland belangrijk vinden. We weten de aansluiting te vinden bij de beleving van de belangrijkste doelgroep. Niet gedacht vanuit middelen, maar vanuit de verwachtingen van de buitenwereld. Van buiten naar binnen. Daarmee vergroten we de communicatiekracht en wordt de meerwaarde en legitimiteit van de provincie zichtbaar. We faciliteren de boegbeelden van de provincie om als organisatie communicatiever te worden en effectiever in de themacommunicatie. Communicatie zorgt voor focus en keuzes in de onderwerpen die buiten leven. Scherpe keuzes maken betekent ook loslaten en draagvlak creëren voor de keuzes. Communicatie speelt een verbindende rol tussen de thema’s en tussen bestuur en de verschillende onderdelen van de

organisatie. Uiteraard blijft het vakmanschap op het gebied van bijvoorbeeld schrijven, woordvoering, crisiscommunicatie en sociale media daarbij de basis.

Speerpunten in 2019 zijn:

- Opkomstbevordering voor verkiezingen Provinciale Staten;
- Opstellen van een nieuwe communicatiestrategie;
- Personaliseren en regionaliseren online communicatiemiddelen, te beginnen met digitale nieuwsbrief NH Weekbericht;
- Start inwonerspanel om inwoners te raadplegen over actuele onderwerpen;
- Uitbreiding scholenprogramma, samen met Provinciale Staten;
- Doorontwikkelen website en intranet;
- Doorontwikkelen sociale media;
- Actief persbeleid;
- Provinciale organisatie communicatiever maken;
- Jaarprogramma sponsoring en relatiemanagement uitvoeren.

Personeel en Organisatie

De Provincie Noord-Holland werkt aan een organisatie, die in staat is nu en in de toekomst adequaat in te spelen op toekomstige ontwikkelingen, eisen van stakeholders en effectief is in het realiseren van haar ambities en maatschappelijke opgaven. Onze HRM-visie is gericht op het faciliteren van de organisatie binnen een dynamische omgeving.

Nieuw HRM-beleid komt tot stand in co-creatie, samen met de stakeholders, waarbij we inspelen op externe ontwikkelingen. We geven ruimte aan onze medewerkers om zich duurzaam te ontwikkelen tot zelfbewuste en extern georiënteerde ambtenaren.

In 2019 werken we verder aan de volgende hoofdthema's:

Arbeidsmarkt & arbeidsvoorwaarden.

De verdere implementatie van de CAO 2017-2018 geeft invulling aan het goed werkgever- en werknemerschap. Het werken vanuit generieke functies en specifieke opdrachten, wordt binnen de organisatie steeds meer gemeengoed. Medewerkers hebben de beschikking over een eigen Persoonlijk Ontwikkelbudget, zodat ze zelf regisseur van hun eigen ontwikkeling kunnen zijn.

We zetten in op het verstevigen van onze positie op de arbeidsmarkt en het aantrekken en behouden van (jong) talent. Dit doen we onder meer in samenwerking met andere partijen, zoals de Metropool Regio Amsterdam, waarmee we een gezamenlijk trainee-traject hebben.

Flexibiliteit en beweging: Strategische personeelsontwikkeling
PNH kiest voor Strategische personeelsontwikkeling (SPO) als een doorlopend proces waarin balans gezocht wordt tussen de te bereiken (maatschappelijke) doelen en het daarbij behorende hoogwaardige personeelsbestand.

Op hoofdlijnen leidt dat tot het volgende:

- Brede(re) duurzame inzetbaarheid van medewerkers.
- (Meer) sturing op de benutting van kwaliteiten, met meer aandacht voor gedragscomponenten (kernwaarden), vaardigheden en ambities als creativiteit, kritisch denken én leervermogen.
- Continuering bijhouden van specialistische vakkennis.
- Capaciteitssturing, met meer maatwerk bij arbeidscontracten.

Leiderschap en talentontwikkeling

We zetten permanent in op persoonlijk leiderschap en talentontwikkeling. Naast het aanbieden van individuele leertrajecten investeren we stevig in concern brede leerlijnen, die het lerend vermogen van de gehele organisatie versterken. We zorgen voor een inzichtelijk ontwikkelaanbod voor leidinggevenden en medewerkers, stimuleren het effectief gebruik van opleidingsbudgetten en stimuleren het werken vanuit onze kernwaarden.

Integriteit

Dilemma's maken onderdeel uit van het dagelijks werk. Integriteit blijft daarom een belangrijk onderwerp om over in gesprek te gaan. Bij goed bestuur en goed ambtenaarschap zijn de volgende waarden belangrijk: verantwoordelijkheid, rechtvaardigheid, autonomie, professionaliteit, transparantie, betrouwbaarheid en eerlijkheid. Jaarlijks doen wij in een 'jaarverslag Integriteit' verslag over hoe de provincie vormgeeft aan de verschillende aspecten van integriteit.

Diversiteit

Binnen de provinciale organisatie is op het gebied van o.a. geslacht, afkomst en gezondheid onder het zittend personeel zichtbaar sprake van diversiteit. Deze lijn wordt ook doorgetrokken naar het werving- en selectiebeleid m.b.t. nieuw personeel, waarbij wij meer jong talent willen aantrekken en behouden. In het beleid van de provincie gaan wij uit van het bredere begrip "inclusief werkgeverschap": het in dienst nemen van mensen met inzet naar vermogen. Het doel is hierbij om te komen tot een divers personeelsbestand waarin iedereen, ongeacht diens achtergrond, welkom is. Hieronder vallen ook de garantiebanen die gerealiseerd dienen te worden conform de afspraken uit het Sociaal Akkoord en de Participatiewet.

De provincie Noord-Holland heeft in het kader van de Participatiewet de opdracht om vanaf 2015 tot en met 2023 stapsgewijs 37 mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt te plaatsen, waarbij er ieder jaar tenminste vijf nieuwe plaatsingen gerealiseerd moeten worden. Voor de uitvoering van de Participatiewet hebben PS besloten om in de begroting vanaf 2015 extra budget beschikbaar te stellen. Voor 2018 zijn halverwege het jaar in totaal twintig plaatsingen (19,84 fte) reeds voorzien. Wij liggen weliswaar hiermee op schema voor zowel de Banenafspraak als de Quotumregeling, maar de opgave voor het realiseren van garantiebanen blijft voor de komende jaren onverminderd groot.

Diversiteit van ons personeelsbestand is belangrijk en wij zijn hierin ook op zoek naar kansen bij vacatures en leerplekken, zoals stageplaatsen en traineeships.

Flexibele capaciteitssturing

De provincie Noord-Holland wil een wendbare organisatie zijn. Daarom zijn wij in 2016 gestart met een project om te komen tot een meer flexibele en innovatieve sturing op de personele formatie en bezetting vanuit het oogpunt van efficiency, kennisbehoud en kwaliteitsverbetering. Daarbij geldt dat er binnen de provincie sprake is van structurele werkzaamheden, opdrachten en werkzaamheden die vooral vanuit de politieke dynamiek om aandacht vragen. Bij de structurele werkzaamheden gaat het om de wettelijke taken van de provincie en de PIOFACH-taken (Personeel, Informatievoorziening, Organisatie, Financiën, Automatisering, Communicatie en Huisvesting). Bij opdrachten gaat het om projecten met een duidelijk begin en een eind waarvoor afzonderlijk geld beschikbaar is gesteld (bijvoorbeeld investeringskredieten). Deze verschillende soorten activiteiten vragen qua capaciteitssturing om een andere meer innovatieve manier van organiseren. Ook de wijze waarop bepaald kan worden welke capaciteit nodig is voor ieder soort activiteit verschilt. En ook de vraag hoe die benodigde capaciteit ingevuld wordt (met vast eigen personeel, tijdelijke contracten of met inhuur), is voor iedere soort activiteit anders. Uitgangspunt daarbij is de in de CAO 2017-2018 vastgelegde matrix :

>5 jaar	Aanstelling voor onbepaalde tijd
>1 jaar tot 5 jaar	Aanstelling voor bepaalde tijd tot de duur van de taak c.q. opdracht
<1 jaar	Inhuur

Dit betekent dat ook voor het totaal van de opdrachten (waarvan de dekkingsbron per afzonderlijke opdracht incidenteel beschikbaar is gesteld) gekozen kan worden voor het aannemen van 'vast' personeel. Daaraan gaat een risicoafweging vooraf, waarbij wordt gekeken naar de omvang van het werk in de komende jaren, het beschikbaar budget, het verschil in kosten tussen eigen personeel en inhuur, het strategisch belang om een dergelijke functionaris 'in eigen huis' te hebben en de beschikbaarheid van dergelijk personeel in de markt.

Het betekent dat we primair kijken naar het soort werk dat we de komende jaren hebben (in kwalitatieve en kwantitatieve zin). Via periodieke rapportage in deze paragraaf informeren we uw Staten over deze meer eigentijdse en flexibele sturing. Het gaat erom dat we weten welke capaciteit er nodig is voor de realisatie van onze doelen en ambities en dat we daar zo efficiënt mogelijk invulling aan kunnen geven. Jaarlijks zal bij de begroting en de jaarrekening in de paragraaf bedrijfsvoering inzichtelijk worden gemaakt hoeveel capaciteit er in totaliteit geraamd of ingezet is en wat dit gaat kosten / heeft gekost (zie hieronder 'Wat gaat het kosten').

Fiscaliteit

Vennootschapsbelasting (VPB)

Met ingang van 1 januari 2016 is PNH als gevolg van een wetswijziging vennootschapsbelastingplichtig geworden voor de activiteiten waarmee zij in fiscaal opzicht een onderneming drijft. De wet- en regelgeving omtrent de vennootschapsbelasting alsmede wijzigingen in lopende activiteiten en/of nieuwe activiteiten worden blijvend gemonitord. Over het boekjaar 2016 is er een uitgebreide analyse gedaan van de activiteiten op basis van de realisatiecijfers over dat jaar. Vooralsnog wordt de aangifte vennootschapsbelasting ingediend voor de deelname van 40% van PNH in PolanenPark CV. Deze deelneming is fiscaal transparant waardoor het resultaat (zowel positief als negatief) bij PNH belastbaar is. De verwachting is dat de deelname in PolanenPark CV - op basis van de huidige informatie en cijfers van de grondexploitatie - voor boekjaar 2019 leidt tot een vpb-last bij PNH van circa €23.000.

BTW

Het btw-regime van diverse (grootschalige) projecten en activiteiten wordt met, en op initiatief van, betrokken sectoren besproken en geanalyseerd. Indien noodzakelijk wordt er afgestemd met de Belastingdienst. Momenteel lopen ten aanzien van een aantal (grootschalige) projecten en activiteiten inzake het btw-regime afstemmingen of zijn afstemmingen recent afgerond. Inzet is om voorkomende btw-vragen organisatiebreed op te pakken en daar waar nodig de afdelingen te ondersteunen met advies. Onderzocht wordt in hoeverre nadere implementatie en borging in de processen ten aanzien van btw verder mogelijk en noodzakelijk is.

Loonheffingen

1. Wet DBA
Met ingang van 1 mei 2016 is de Verklaring arbeidsrelaties (VAR) afgeschaft en vervangen door de Wet deregulering beoordeling arbeidsrelaties (Wet DBA). Deze wet maakt opdrachtgevers mede verantwoordelijk voor de juiste (fiscale) beoordeling van arbeidsrelaties met opdrachtnemers, zoals zzp'ers. De handhaving van de Wet DBA is in beginsel uitgesteld tot in ieder geval 1 januari 2020. Het kabinet streeft naar nieuwe wet- en regelgeving op 1 januari 2020 om de Wet DBA te vervangen. De provincie heeft afstemming gezocht met de Belastingdienst over de uitvoering van de Wet DBA en de borging in haar processen, de gemaakte afspraken in dit kader zijn nog steeds van kracht.

2. Boekenonderzoek
De Belastingdienst is in 2017 een boekenonderzoek Loonheffingen over het jaar 2016 gestart. Dit onderzoek vindt momenteel plaats in samenwerking met de provincie. Naar verwachting wordt het boekenonderzoek eind 2018 / begin 2019 afgerond.

Inkoop

Inkoop en aanbesteding

In 2019 wordt verder invulling gegeven aan het inkoopbeleid 'Samen inkopen voor Noord-Holland' door middel van actieplannen en de implementatie daarvan. Met name op het gebied van Innovatie en Maatschappelijk verantwoord inkopen (duurzaam inkopen, social return en mensenrechten). Vanuit de bijdrage van de provincie aan het EZK programma Beter Aanbesteden (regiovoorzitterschap) profileert de provincie zich als Goed Opdrachtgever met een voorbeeldfunctie.

De uitvoering van het social return beleid en de acties die daaruit voortvloeien wordt medio 2019 geëvalueerd. Dan is dit beleid 3 jaar van kracht en zal de stand van zaken van social return worden gepresenteerd.

Subsidies

Op het terrein van subsidies werken wij in 2019 verder aan de ontwikkeling van digitaal subsidiebeheer om voor de aanvrager en de provincie een efficiënter subsidieproces te kunnen uitvoeren.

Planning en Control

Begrotingssystematiek

De begroting 2019 is het eerste P&C-document dat is opgezet in lijn met de door Provinciale Staten vastgestelde aanbevelingen voor verbeteringen van de begrotingssystematiek (PS-besluit 12 februari 2018-8). De Rekeningencommissie zal na vaststelling van de begroting 2019 evalueren of nadere verbeteringen in de begrotingssystematiek noodzakelijk zijn. Tevens worden de overige documenten in de P&C-cyclus in lijn gebracht met de vernieuwde begrotingsopzet.

Eigenaarschap in de planning & control cyclus

In 2018 is hard gewerkt om de kwaliteit en het totstandkomingsproces van de P&C-producten te verbeteren en het eigenaarschap in de P&C-cyclus te vergroten. Op basis van de opgedane ervaringen wordt in 2019 de kwaliteitsverbetering en de ontwikkeling van het eigenaarschap in de P&C-cyclus geborgd en verder uitgewerkt.

Verbeteren Financiële Informatievoorziening

Het financieel systeem en de bijbehorende procedures en werkwijzen worden herijkt op basis van de geïnventariseerde informatiebehoefte van de provinciale organisatie. Eind 2019 wordt de implementatie van de herinrichting van het financieel systeem afgerond zodat het heringerichte financieel systeem met ingang van 2020 kan worden gebruikt.

Versterken financieel-administratieve hygiëne

Samen met de herinrichting van het financieel systeem en de ontwikkeling van het eigenaarschap in de P&C-cyclus worden de financieel-administratieve hygiëne (juiste, volledige en up-to-date administratie in de loop van het jaar) en de onderliggende administratieve processen versterkt, zodat zowel de financiële functie als de lijn altijd het juiste inzicht hebben in de actuele financiële cijfers en de administratieve onderbouwing.

Rechtmatigheidsverklaring.

In de eerste helft van 2018 is een startnotitie / plan van aanpak opgesteld inzake de organisatie van de rechtmatigheidscontrole. Hierin zijn de positionering, de kwaliteitseisen en de scope van de verbijzonderde interne controle verder uitgewerkt. De positionering, de kwaliteitseisen en de scope van de verbijzonderde interne controle zullen in de tweede helft van 2018 worden verankerd in een Kadernota Interne Beheersing. In dat kader is tevens gestart met de uitvoering van het Verbijzonderde Interne Controleplan 2018 in een nieuwe opzet. Hierbij worden de risico's in het proces geïnventariseerd en wordt gekeken of de getroffen beheersmaatregelen in het proces functioneren. In het kader van rechtmatigheid voor de belangrijkste bedrijfsprocessen – onder andere investeren, inkopen, betalen, salarissen, subsidie verstrekken – zijn werkprogramma's opgesteld om de (verbijzonderde) interne controles gestructureerd uit te kunnen voeren. Voor het jaar 2019 wordt dit verder uitgebouwd en zullen processen en controles verder worden uitgebreid, doorontwikkeld en geborgd.

In de meicirculaire 2018 heeft de minister van Binnenlandse Zaken aangekondigd dat de verantwoordelijkheid van Gedeputeerde Staten voor een rechtmatigheid financieel beheer duidelijker wordt gemarkeerd door in de jaarrekening een verantwoording op te nemen over de rechtmatigheid. De verwachting is dat deze verplichting met ingang van het verslagjaar 2021 zal kunnen gelden. Via het IPO zijn de provincies betrokken bij het nader uitwerken van deze verplichting.

Wat gaat het kosten?

Tot nu toe was het gebruikelijk dat in de paragraaf bedrijfsvoering over de apparaatskosten werd gerapporteerd. Daarbij ging het om het personeel in dienst van de provincie dat ingezet werd om de provinciale doelen te realiseren; zowel de personele kosten als de materiële kosten van bedrijfsvoering (huisvesting, ICT et cetera). Bij de wijzigingen van het BBV per 1-1-2017 hebben wijzigingen in de systematiek plaatsgevonden, waardoor het begrip apparaatskosten in veel provinciale begrotingen niet meer is terug te vinden. Om de vergelijkbaarheid tussen provincies te bevorderen, is in het BBV voorgeschreven dat onderscheid wordt gemaakt in kosten voor taakvelden/begrotingsprogramma's en overhead (ondersteunende functies en materiele kosten zoals huisvesting en ICT). Om de doelen te bereiken wordt naast personeel dat in dienst is van de provincie Noord-Holland ook gebruik gemaakt van externe krachten. In het kader van de innovatieve capaciteitssturing wordt de grens tussen eigen personeel en externen steeds meer vloeiend en flexibel aangepast op de opgave waar wij voor staan. In het licht van zowel de wettelijke ontwikkelingen als onze eigen ambities verwachten wij dat wij u beter informeren door vanaf deze begroting te rapporteren over de totale inzet van capaciteit in plaats van te focussen op de inzet van het eigen personeel. Daarom wordt in de paragraaf bedrijfsvoering vanaf 2019

gerapporteerd over de kosten van die totaal benodigde capaciteit. Het gaat hierbij om de personele en materiële kosten (huisvesting, ICT et cetera) van eigen en inhuur-personeel.

De onderstaande kosten vertegenwoordigen de totale kosten van de bedrijfsvoering. Onderdeel van de materiële kosten zijn de kapitaallasten van de nieuwe kantoorpanden aan het Houtplein en de Dreef over een periode van 25 jaar, waarvan een deel direct ten laste komt van de reserve huisvesting.

Kosten benodigde capaciteit	Budget 2019
- Loon	€ 117.441.000
- Overig	€ 32.415.000
Totaal	€ 149.856.000

Deze capaciteit wordt ingezet voor de realisatie van investeringen als ook voor opgaven, projecten en reguliere taken.

Onderstaand overzicht toont de toedeling van de capaciteit in fte's en euro's naar de verschillende begrotingsprogramma's.

Begrotingsprogramma	Toebedeelde capaciteit in fte's	Toebedeelde kosten in euro's
Programma 1	111	€ 11.049.000
Programma 2	282	€ 29.579.000
Programma 3	27	€ 2.598.000
Programma 4	37	€ 3.734.000
Programma 5	115	€ 11.493.000
Programma 6	69	€ 7.370.000
Programma 7	22	€ 2.206.000
Programma 8 (waaronder personele overhead en materiële kosten zoals huisvesting en ICT)	455	€ 66.829.000
TOTAAL Programma's	1.118	€ 134.858.000
Ten laste van investeringskredieten	118	€ 14.998.000
TOTAAL GENERAAL	1.236	€ 149.856.000

3.6 Verbonden partijen

Wat willen wij bereiken?

Inleiding

Onder een verbonden partij wordt verstaan: een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de provincie een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Een financieel belang bestaat uit het door ons ter beschikking gestelde bedrag dat we niet kunnen verhalen indien de verbonden partij failliet gaat of het bedrag waarvoor we aansprakelijk zijn indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt. Een bestuurlijk belang is zeggenschap, hetzij door vertegenwoordiging in het bestuur, hetzij door stemrecht.

Vanwege de bestuurlijke, beleidsmatige en/of financiële belangen en mogelijke risico's dient op grond van het BBV en de Wet gemeenschappelijke regelingen de paragraaf Verbonden partijen opgenomen te worden in de begroting en jaarrekening.

Algemeen

In de nota verbonden partijen 2014 is opgenomen dat een verbonden partij een instrument is dat de overheid kan benutten om maatschappelijke doelstellingen uit het collegeprogramma of de programmabegroting te behalen. Daarbij verwacht de overheid dichter bij de realisatie van haar (publieke) doelen te komen.

In een aantal gevallen wordt voor de realisatie van een provinciaal belang voor een participatie in een verbonden partij gekozen. Allereerst kunnen GS van oordeel zijn dat het publieke belang het best kan worden behartigd door een bestaande activiteit buiten de provinciale organisatie te plaatsen. Voorbeelden van dergelijke verzelfstandigingen uit het verleden zijn PWN, Alliander, Afvalzorg en Recreatie Noord-Holland.

Ten tweede kan sprake zijn van activiteiten die gezamenlijk met andere publieke en/of private partijen worden uitgevoerd ter behartiging van provinciale publieke belangen. Voorbeelden hiervan zijn Schiphol Area Development Company (SADC), Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord, Zeestad en PolanenPark.

Naast de hiervoor genoemde situaties kan voor nieuwe participaties worden gekozen bij nieuw te ontwikkelen activiteiten die het publieke belang behartigen. Een voorbeeld hiervan is het Participatiefonds Duurzame Economie Provincie Noord-Holland B.V. (PDENH).

De verbonden partijen van de provincie Noord-Holland bestaan uit de provinciale deelnemingen (vennootschappen, hierna: A), de gemeenschappelijke regelingen waaraan we deelnemen (B) en een aantal overige rechtspersonen waarmee een financieel belang en een bestuurlijk belang is gemoeid (C).

A. Deelnemingen

Naar hun aard kunnen deelnemingen worden onderscheiden in de categorieën (voormalige) nutsbedrijven, regionale ontwikkelingsmaatschappijen, beleggingen en overige.

De deelnemingen in de (voormalige) nutsbedrijven (PWN, Alliander, Afvalzorg) zijn vanuit de historie ontstaan. Regelmatig wordt beoordeeld of aanhouding van de belangen nog een provinciaal belang dient.

Wij zien, net als de rijksoverheid, de drinkwatervoorziening als een publieke taak en wij hebben geen voornemen onze deelneming in PWN te verminderen.

Ten aanzien van Afvalzorg hebben Provinciale Staten uitgesproken dat de activiteiten van deze vennootschap een publiek belang dienen. Uitbreiding van de activiteiten van Afvalzorg buiten het gebied van Noord-Holland en Flevoland (de huidige aandeelhouders) achten wij niet uitgesloten, mits in principe de decentrale overheden in het betreffende gebied daarvoor tot de vennootschap toetreden. Noord-Holland zal echter altijd een bepalende meerderheid in de vennootschap willen hebben. Vooralsnog zijn er geen concrete mogelijkheden tot uitbreiding en richt Afvalzorg zich met name op verdere verbetering van haar eigen bedrijfsprocessen.

Ten aanzien van de ontwikkelingsvennootschappen (SADC, RON, NHN, PolanenPark en Zeestad) kunnen sociaal-economische motieven en motieven vanuit ruimtelijke ordening worden aangevoerd voor de diverse participaties. Zolang de doelstelling van de desbetreffende ontwikkelingsmaatschappij actueel is, blijft de provincie vanuit dat oogpunt in principe deelnemen, tenzij nieuwe ontwikkelingen tot andere keuzes leiden.

De deelnemingen met een beleggingskarakter in de Bank Nederlandse Gemeenten en de Nederlandse Waterschapsbank dienen geen direct provinciaal belang, maar worden aangehouden vanwege het geringe risico en het hoge rendement.

Recreatie Noord-Holland is een uitvoeringsorganisatie waarin de provincie deelneemt en die als doel heeft het beheren en onderhouden van gebieden van een zestal recreatieschappen. Deze taak werd voorheen uitgevoerd door de provinciale afdeling Groenbeheer. Alle aandelen zijn bij de provincie geplaatst.

B. Gemeenschappelijke regelingen

De gemeenschappelijke regeling Schadeschap Luchthaven Schiphol dient ter afstemming van belangen tussen de diverse overheden in de regio.

De provincie is actief in een aantal recreatieschappen in het kader van landschapsbeheer en het creëren van recreatievoorzieningen.

De Randstedelijke Rekenkamer is een gemeenschappelijke regeling en oefent voor de provincies Flevoland, Utrecht, Zuid-Holland en Noord-Holland de wettelijk verplichte rekenkamerfunctie uit.

Het Openbaar lichaam Waddenfonds is een gemeenschappelijke regeling tussen de provincies Noord-Holland, Groningen en Fryslân.

De provincie neemt deel aan een viertal omgevingsdiensten. Dat betreft gemeenschappelijke regelingen tussen de provincie en een aantal gemeenten in de provincie Noord-Holland. De Omgevingsdienst Flevoland & Gooi- en Vechtstreek is een gemeenschappelijke regeling tussen de provincie Noord-Holland, de provincie Flevoland en een aantal gemeenten in beide provincies.

C. Overige verbonden partijen

De provincie is lid van de vereniging Interprovinciaal Overleg, het IPO. Met deze samenwerking wordt beoogd de condities waaronder provincies werken te optimaliseren en provinciale vernieuwingsprocessen te stimuleren.

De provincie is betrokken bij een aantal stichtingen. Stichtingen worden als verbonden partij opgenomen als door de provincie een bestuurder wordt benoemd en er sprake is van jaarlijkse financiële bijdragen aan die stichting. Daarmee wordt een ruime invulling gegeven aan de definitie van verbonden partijen.

De stichtingen die het betreft zijn:

- Stichting Gooisch Natuurreservaat
- Stichting bevordering kwaliteit leefomgeving Schipholregio

- Stichting Projectbureau Masterplan Noordzeekanaalgebied
- Stichting administratiekantoor Aandelen Zeehaven IJmuiden
- Stichting Voorbereiding Pallas-reactor

Het fonds Nazorg gesloten stortplaatsen provincie Noord-Holland is op grond van de Wet milieubeheer tot stand gekomen als publiekrechtelijk rechtspersoon. Doel is het beheren van de gelden in het fonds, opdat deze gelden worden gebruikt ter dekking van de kosten van de eeuwigdurende nazorg van gesloten stortplaatsen.

Wat gaan we daar voor doen?

Sturen op bijdrage aan provinciale doelen

De provincie stuurt actief op de bijdrage van een verbonden partij aan de provinciale doelen. De beleidsmatige afweging of continuering van participatie in bestaande verbonden partijen wenselijk is, komt aan de orde bij de vierjaarlijkse evaluatie van de verbonden partij. Naast (her)definiëring van het publieke belang zal voor elke verbonden partij, zowel bij het aangaan van de verbintenis als bij de periodieke evaluatie, worden getoetst of deze bijdraagt aan realisatie van beleidsdoelstellingen. Vanuit bedrijfseconomisch perspectief zal beoordeeld worden of de bedrijfsvoering van de verbonden partij voldoende zakelijk is. In alle gevallen wordt periodiek de beleidsmatige afweging gemaakt om betrokken te blijven of te zijn bij activiteiten die de verbonden partij verricht.

Bij het aangaan van een verbinding met en bij het aansturen van een verbonden partij streven wij ernaar:

- Afspraken met de verbonden partijen vast te leggen (bijvoorbeeld in overeenkomsten, statuten of indien van toepassing in een gemeenschappelijke regeling) en te monitoren;
- Afspraken met de verbonden partijen te maken over de frequentie en inhoud van de verantwoordingsinformatie en deze te monitoren;
- Te beoordelen of andere partijen die betrokken zijn bij de verbonden partijen andere belangen kunnen hebben naast het gezamenlijk belang.

Invulling aandeelhouders- en commissarisrol

Er is voor gekozen de belangen van de provincie bij de deelnemingen primair via de aandeelhoudersrol te behartigen. Dat betekent dat in de Raden van Commissarissen van de provinciale deelnemingen geen leden van Gedeputeerde Staten of Provinciale Staten worden benoemd. De aandeelhoudersrol is geplaatst in de portefeuille van de gedeputeerde die ook belast is met het beleidsveld. Om het benodigde contact met de belangrijkste deelnemingen te hebben, worden door het jaar heen verschillende afstemmingsoverleggen gehouden tussen de portefeuillehouder en bestuurders van de onderneming.

De jaarstukken van verbonden partijen worden beoordeeld op een aantal financiële criteria: positief resultaat, solide financiële verhoudingen (eigen vermogen versus vreemd vermogen), dividendverwachtingen etc.

Ook wordt gekeken naar de ontwikkelingen ten opzichte van voorgaande jaren en de verwachtingen voor de komende jaren. Dit gebeurt in nauw overleg met de betrokken beleidssectoren.

De bepalingen uit de Nederlandse corporate governance code (“Code”), die van toepassing is op beursgenoteerde vennootschappen met haar statutaire zetel in Nederland, worden zoveel mogelijk toegepast op de deelnemingen van de provincie Noord-Holland. De Code bevat zowel

principes als concrete bepalingen die de bij een vennootschap betrokken personen (onder andere bestuurders en commissarissen) en partijen tegenover elkaar in acht zouden moeten nemen.

Wij informeren Provinciale Staten over de ontwikkelingen bij de deelnemingen in onze jaarstukken en de begroting. Daarbuiten worden Provinciale Staten actief geïnformeerd als daar aanleiding toe is.

Relevante ontwikkelingen verbonden partijen

De volgende wijzigingen hebben in 2017 plaatsgevonden op het gebied van de verbonden partijen:

- Door een wijziging van de statuten van de stichting is de Stichting Oneindig Noord-Holland niet langer aan te merken als een verbonden partij;

Wat gaat het kosten?

De belangen van de provincie Noord-Holland in de verbonden partijen brengen lasten en baten (dividenden) met zich mee.

Uitgaven

De lasten voor de verbonden partijen zijn terug te vinden in verschillende programma's. De lasten (rentelasten) voor de deelnemingen in SADC en Zeehaven IJmuiden staan in programma 5 "Ruimte" onder operationeel doel 5.3.1.

De bijdragen aan de recreatieschappen zijn opgenomen in programma 5 onder operationeel doel 5.2.3. De bijdragen aan de omgevingsdiensten zijn opgenomen onder operationeel doel 4.1.2. De bijdragen van de provincie aan het Interprovinciaal Overleg zijn opgenomen in programma 1 "Openbaar bestuur".

Inkomsten

In 2017 ontvingen wij over het boekjaar 2016 ca. € 12,3 miljoen aan dividend. Voor 2018 en volgende jaren is een opbrengst begroot van € 7 miljoen. Zie hiervoor het overzicht van de ontvangen bedragen per deelneming. Een aanzienlijk deel van de ontvangen dividenden wordt gebruikt als algemeen dekkingsmiddel

Leningen en garantstellingen verstrekt aan verbonden partijen

Aan een aantal provinciale deelnemingen zijn bij oprichting of bij een latere financieringsbehoefte, leningen dan wel garanties verstrekt, namelijk:

- Aan Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord N.V. (NHN) is een leningfaciliteit verstrekt van € 750.000, bedoeld voor participatie in een Startersfonds.
- De in het verleden met Polanenpark afgesloten leningovereenkomst voor een maximum bedrag van € 23 miljoen is medio 2016 afgelost. De aandeelhouders in PolanenPark staan sindsdien naar rato garant voor een bancaire lening van PolanenPark. Voor de provincie betekent dit een garantstelling van maximaal € 8.000.000.
- Aan Zeehaven IJmuiden is in 2011 een lening verstrekt van € 635.000.
- Aan de Regionale Ontwikkelingsmaatschappij voor het Noordzeekanaalgebied N.V. is een renteloze lening verstrekt ten behoeve van investeringen in bedrijventerreinen. Eind 2016 bedroeg de totale schuld € 11.086.095. Ten behoeve van het project Hoogtij is een borgtocht verstrekt aan de BNG Bank N.V. voor € 35 miljoen, waarvoor het Havenbedrijf Amsterdam N.V. voor 1/3 een contragarantie heeft gesteld aan de Provincie Noord-Holland.

- Aan de stichting Voorbereiding Pallas-reactor is een subsidie in de vorm van een rentedragende geldlening verleend voor de activiteiten in de voorbereidingsfase van de Pallas-reactor
- Aan de RUD Noord-Holland Noord is in januari 2016 is een lening van € 400.000 verstrekt bij wijze van voorfinanciering van de overdracht van de VTH-plustaken (en 35,5 FTE) van de provincie naar de RUD NHN. Het gaat om kosten die de RUD vooraf moet maken om het overdrachtsproces te kunnen realiseren en aanpassing in de RUD-organisatie te kunnen doen ten behoeve van de inrichtingsfase van de RUD Noord-Holland Noord.

Risico's verbonden aan verbonden partijen

De financiele risico's gerelateerd aan verbonden partijen zijn als volgt weer te geven (zie tevens de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing):

Gestort aandelenkapitaal bij deelnemingen

Een aandeelhouder in een vennootschap (deelneming) heeft een bedrag betaald voor de aandelen. In het geval dat de vennootschap slechte resultaten behaalt, kan sprake zijn van (gedeeltelijk) verlies van dit bedrag. Dit dient dan op de provinciale balans te worden gecorrigeerd.

Voor een aantal deelnemingen is vanwege dit risico een bedrag in het provinciale weerstandsvermogen opgenomen.

Dividendopbrengsten van deelnemingen

Als een deelneming winsten behaalt, kan een deel van die winst als dividend worden uitgekeerd aan de aandeelhouders. Deze mogelijke dividenden zijn onzeker doordat pas na afloop van een boekjaar blijkt of het verwachte resultaat is behaald.

De provincie dekt in het weerstandvermogen het risico af dat 25% van het verwachte dividend niet wordt uitgekeerd.

Verstrekte leningen aan verbonden partijen

Zowel aan een aantal deelnemingen als aan enkele overige verbonden partijen zijn leningen verstrekt. Voor een deel van de verstrekte leningen heeft een dotatie aan het weerstandsvermogen plaatsgevonden in verband met het risico van niet-terugbetaling.

Verstrekte garanties aan verbonden partijen

Zowel ten behoeve van deelnemingen als van overige verbonden partijen zijn garanties/borgstellingen afgegeven. Voor een deel van de verstrekte bedragen heeft een dotatie aan het weerstandsvermogen plaatsgevonden, voor het geval een beroep wordt gedaan op deze garanties/borgstellingen.

Risico's binnen Gemeenschappelijke Regelingen

Elke deelnemer aan een Gemeenschappelijke Regeling is in principe voor zijn aandeel verantwoordelijk voor mogelijke tekorten binnen de GR. In het provinciale weerstandsvermogen is hiervoor een aantal posten opgenomen.

Bovenstaande risico's zijn in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing opgenomen als Financieringsrisico's, Beleidsrisico's of als Risico's Verbonden Partijen.

ltaten behaalt, kan sprake zijn van (gedeeltelijk) verlies van dit bedrag. Dit dient dan op de provinciale balans te worden gecorrigeerd.

Voor een aantal deelnemingen is vanwege dit risico een bedrag in het provinciale weerstandsvermogen opgenomen.

Dividendopbrengsten van deelnemingen

Als een deelneming winsten behaalt, kan een deel van die winst als dividend worden uitgekeerd aan de aandeelhouders. Deze mogelijke dividenden zijn onzeker doordat pas na afloop van een boekjaar blijkt of het verwachte resultaat is behaald.

De provincie dekt in het weerstandvermogen het risico af dat 25% van het verwachte dividend niet wordt uitgekeerd.

Verstrekte leningen aan verbonden partijen

Zowel aan een aantal deelnemingen als aan enkele overige verbonden partijen zijn leningen verstrekt. Voor een deel van de verstrekte leningen heeft een dotatie aan het weerstandsvermogen plaatsgevonden in verband met het risico van niet-terugbetaling.

Verstrekte garanties aan verbonden partijen

Zowel ten behoeve van deelnemingen als van overige verbonden partijen zijn garanties/borgstellingen afgegeven. Voor een deel van de verstrekte bedragen heeft een dotatie aan het weerstandsvermogen plaatsgevonden, voor het geval een beroep wordt gedaan op deze garanties/borgstellingen.

Risico's binnen Gemeenschappelijke Regelingen

Elke deelnemer aan een Gemeenschappelijke Regeling is in principe voor zijn aandeel verantwoordelijk voor mogelijke tekorten binnen de GR. In het provinciale weerstandsvermogen is hiervoor een aantal posten opgenomen.

Bovenstaande risico's zijn in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing opgenomen als Financieringsrisico's, Beleidsrisico's of als Risico's Verbonden Partijen.

Overzicht verbonden partijen

Deelneming

1	Alliander N.V.			
OD	4.2.1			
Vestigingsplaats	Arnhem			
Nominale waarde aandelen	62654400			
% belang	9,16			
Bestuurlijk belang	Stemrecht AvA			
Publiek doel	Energievoorziening			
Bijdrage provinciale doelen	Investeringen in energie-infrastructuur Bijdragen aan duurzaamheidsinitiatieven			
Wijzigingen (betreffend jaar)				
Eigen vermogen	**2016**		**2017**	
	3864000000		3942000000	
Vreemd vermogen	**2016**		**2017**	
	3871000000		4127000000	
Resultaat	**2016**		**2017**	
	282000000		203000000	
Dividend	**2016**		**2017**	
	7786000		9506000	

2	**N.V. Afvalzorg Holding**			
OD	4.1.2			
Vestigingsplaats	Haarlem			
Nominale waarde aandelen	12600000			
% belang	90			
Bestuurlijk belang	Stemrecht AvA			
Publiek doel	Efficiënt gebruik stortplaatsen			
Bijdrage provinciale doelen	Beheer en exploitatie afval-stortlocaties			
Wijzigingen (betreffend jaar)				
Eigen vermogen	**2016**		**2017**	
	52517000		56653000	
Vreemd vermogen	**2016**		**2017**	
	126928000		129447000	
Resultaat	**2016**		**2017**	
	3897000		5420000	
Dividend	**2016**		**2017**	
	1125000		1125000	

3	**N.V. Provinciaal Waterleidingbedrijf Noord-Holland (PWN)**			
OD	3.2.2			
Vestigingsplaats	Velserbroek			
Nominale waarde aandelen	6806703			
% belang	100			
Bestuurlijk belang	Stemrecht AvA			
Publiek doel	Drinkwatervoorziening en natuurbeheer			
Bijdrage provinciale doelen	Levering drinkwater Beheer natuurgebieden			
Wijzigingen (betreffend jaar)				
Eigen vermogen	**2016**	212748000	**2017**	221449000
Vreemd vermogen	**2016**	569408000	**2017**	561419000
Resultaat	**2016**	5701000	**2017**	9392000
Dividend	**2016**	664000	**2017**	652337

4	**Recreatie Noord-Holland N.V. (RNH)**			
OD	6.2.3			
Vestigingsplaats	Haarlem			
Nominale waarde aandelen	370000			
% belang	100			
Bestuurlijk belang	Stemrecht AvA			
Publiek doel	Beheer en onderhoud recreatiegebieden			
Bijdrage provinciale doelen	Beheer en onderhoud recreatiegebieden			
Wijzigingen (betreffend jaar)				
Eigen vermogen	**2016**	3386176	**2017**	3076717
Vreemd vermogen	**2016**	2188987	**2017**	1788973
Resultaat	**2016**		**2017**	

		-551450		135542
Dividend	**2016**		**2017**	
		0		0

5	**Schiphol Area Development Company N.V. (SADC)**			
OD	5.3.1			
Vestigingsplaats	Schiphol			
Nominale waarde aandelen	3424680			
% belang	25			
Bestuurlijk belang	Stemrecht AvA, Voordracht lid RvC			
Publiek doel	Ruimtelijke inrichting Schipholgebied			
Bijdrage provinciale doelen	Gebiedsontwikkeling en uitgifte gronden Werving en acquisitie			
Wijzigingen (betreffend jaar)				
Eigen vermogen	**2016**		**2017**	
		102463000		105705000
Vreemd vermogen	**2016**		**2017**	
		23784000		24703000
Resultaat	**2016**		**2017**	
		2887000		3242000
Dividend	**2016**		**2017**	
		0		0

6	**Regionale Ontwikkelingsmaatschappij voor het Noordzeekanaalgebied (RON)**			
OD	5.3.1			
Vestigingsplaats	Zaanstad			
Nominale waarde aandelen	787500			
% belang	33,30			
Bestuurlijk belang	Stemrecht AvA			
Publiek doel	Ontwikkeling Noordzeekanaalgebied			
Bijdrage provinciale doelen	Gebiedsontwikkeling en uitgifte gronden			
Wijzigingen (betreffend jaar)				
Eigen vermogen	**2016**		**2017**	

		5834000		4792000
Vreemd vermogen	**2016**		**2017**	
		85484000		75098000
Resultaat	**2016**		**2017**	
		4166000		-1042000
Dividend	**2016**		**2017**	
		0		0

7	**Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord N.V. (NHN)**			
OD	5.3.1			
Vestigingsplaats	Alkmaar			
Nominale waarde aandelen	26460			
% belang	49			
Bestuurlijk belang	Stemrecht AvA, Voordracht voorzitter RvC			
Publiek doel	Ontwikkeling Economie			
Bijdrage provinciale doelen	Marketing en acquisitie Versterking economie			
Wijzigingen (betreffend jaar)				
Eigen vermogen	**2016**		**2017**	
		889619		805677
Vreemd vermogen	**2016**		**2017**	
		2087462		1962178
Resultaat	**2016**		**2017**	
		55005		-83942
Dividend	**2016**		**2017**	
		0		0

8	**PolanenPark B.V.**
OD	5.3.1
Vestigingsplaats	Haarlem
Nominale waarde aandelen	7200
% belang	40
Bestuurlijk belang	Stemrecht AvA
Publiek doel	Ontwikkeling bedrijventerrein

Bijdrage provinciale doelen	Gebiedsontwikkeling en uitgifte gronden			
Wijzigingen (betreffend jaar)				
Eigen vermogen	**2016**		**2017**	
		388068		450318
Vreemd vermogen	**2016**		**2017**	
		1361432		1337633
Resultaat	**2016**		**2017**	
		69237		62250
Dividend	**2016**		**2017**	
		0		0

9	**PolanenPark C.V.**
OD	5.3.1
Vestigingsplaats	Schiphol
Nominale waarde aandelen	7200
% belang	40
Bestuurlijk belang	Stemrecht VvV
Publiek doel	Ontwikkeling bedrijventerrein
Bijdrage provinciale doelen	Gebiedsontwikkeling en uitgifte gronden
Wijzigingen (betreffend jaar)	

Eigen vermogen	**2016**		**2017**	
		1575553		1575679
Vreemd vermogen	**2016**		**2017**	
		17720064		18972584
Resultaat	**2016**		**2017**	
		0		0
Dividend	**2016**		**2017**	
		0		0

10	**Zeehaven IJmuiden N.V.**
OD	5.3.1
Vestigingsplaats	IJmuiden
Nominale waarde aandelen	408402
% belang	8,40

Bestuurlijk belang	Benoeming bestuurslid beherende stichting			
Publiek doel	Visserijbelangen			
Bijdrage provinciale doelen	Beheer en exploitatie van visafslag en havenfaciliteiten			
Wijzigingen (betreffend jaar)				
Eigen vermogen	**2016**		**2017**	
		19804000		22030000
Vreemd vermogen	**2016**		**2017**	
		37608000		36704000
Resultaat	**2016**		**2017**	
		1750000		2813000
Dividend	**2016**		**2017**	
		24504		24504

11	**Zeestad Beheer B.V.**			
OD	5.1.1			
Vestigingsplaats	Den Helder			
Nominale waarde aandelen	9000			
% belang	50			
Bestuurlijk belang	Stemrecht AvA			
Publiek doel	Stadsvernieuwing Den Helder			
Bijdrage provinciale doelen	Stedelijke vernieuwing			
Wijzigingen (betreffend jaar)				
Eigen vermogen	**2016**		**2017**	
		18000		18000
Vreemd vermogen	**2016**		**2017**	
		0		0
Resultaat	**2016**		**2017**	
		0		0
Dividend	**2016**		**2017**	
		0		0

12	**Zeestad C.V.**
OD	5.1.2
Vestigingsplaats	Den Helder

Nominale waarde aandelen	6900000			
% belang	49			
Bestuurlijk belang	Stemrecht VvV			
Publiek doel	Stadsvernieuwing Den Helder			
Bijdrage provinciale doelen	Stedelijke vernieuwing			
Wijzigingen (betreffend jaar)				
Eigen vermogen	**2016**		**2017**	
		36825241		35341568
Vreemd vermogen	**2016**		**2017**	
		1331634		1465110
Resultaat	**2016**		**2017**	
		0		0
Dividend	**2016**		**2017**	
		0		0

13	**Ontwikkelingsfonds Duurzame Energie Provincie Noord-Holland B.V. (ODENH)**			
OD	4.2.1			
Vestigingsplaats	Haarlem			
Nominale waarde aandelen	18000			
% belang	100			
Bestuurlijk belang	Stemrecht AvA			
Publiek doel	Stimulering duurzame energie en ontwikkeling economie			
Bijdrage provinciale doelen	Participaties in duurzame energie bedrijven			
Wijzigingen (betreffend jaar)				
Eigen vermogen	**2016**		**2017**	
		1097202		610855
Vreemd vermogen	**2016**		**2017**	
		4448		4457
Resultaat	**2016**		**2017**	
		-1570937		-486347
Dividend	**2016**		**2017**	
		0		0

14	**N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)**			
OD	8.1.1			
Vestigingsplaats	Den Haag			
Nominale waarde aandelen	1525875			
% belang	1,10			
Bestuurlijk belang	Stemrecht AvA			
Publiek doel	Belegging			
Bijdrage provinciale doelen	n.v.t.			
Wijzigingen (betreffend jaar)				
Eigen vermogen	**2016**	4486000000	**2017**	4953000000
Vreemd vermogen	**2016**	149268000000	**2017**	123298000000
Resultaat	**2016**	369000000	**2017**	393000000
Dividend	**2016**	622557	**2017**	1000974

15	**Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB)**			
OD	8.1.1			
Vestigingsplaats	Den Haag			
Nominale waarde aandelen	11845			
% belang	0,20			
Bestuurlijk belang	Stemrecht AvA			
Publiek doel	Belegging			
Bijdrage provinciale doelen	n.v.t.			
Wijzigingen (betreffend jaar)				
Eigen vermogen	**2016**	1507000000	**2017**	1628000000
Vreemd vermogen	**2016**	92907000000	**2017**	85495000000
Resultaat	**2016**	107000000	**2017**	123000000
Dividend	**2016**		**2017**	

		0		0

16	**Life Sciences Fund Amsterdam B.V.**			
OD	5.3.2			
Vestigingsplaats	Amsterdam			
Nominale waarde aandelen	36038			
% belang	16,90			
Bestuurlijk belang	Stemrecht AvA			
Publiek doel	Ontwikkeling economie			
Bijdrage provinciale doelen	Participaties in medische en life science bedrijven			
Wijzigingen (betreffend jaar)				
Eigen vermogen	**2016**		**2017**	
		11177664		11881174
Vreemd vermogen	**2016**		**2017**	
		306678		14278
Resultaat	**2016**		**2017**	
		-950352		-300046
Dividend	**2016**		**2017**	
		0		0

17	**Participatiefonds Duurzame Economie Provincie Noord-Holland B.V.**			
OD	4.2.1			
Vestigingsplaats	Haarlem			
Nominale waarde aandelen	1			
% belang	100			
Bestuurlijk belang	Stemrecht AvA			
Publiek doel	stimuleren duurzame economie			
Bijdrage provinciale doelen	Participaties in duurzame economie bedrijven			
Wijzigingen (betreffend jaar)				
Eigen vermogen	**2016**		**2017**	
		3931574		4686878
Vreemd vermogen	**2016**		**2017**	
		589003		658769
Resultaat	**2016**		**2017**	

		-859640	-469696
Dividend	**2016**	**2017**	
		0	0

Gemeenschappelijke regelingen

1	Schadeschap Luchthaven Schiphol			
OD	5.1.2			
Vestigingsplaats	Hoofddorp			
Bestuurlijk belang	Zorgvuldige en tijdige afwikkeling van de schadevergoedingen			
Visie en beleidsvoornemens	Met het oprichten van het Schadeschap in 1998 hebben overheden één loket willen instellen voor burgers en bedrijven voor schadeveroorzakende besluiten van overheden over Schiphol.			
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regelingen			
Doel	Bevordering afwikkeling schadevergoedingen uitbreiding Schiphol.			
Activiteiten	Het Schadeschap behandelt verzoeken om schadevergoeding van omwonenden/bedrijven rond Schiphol die schade lijden ten gevolge van overheidsbesluiten op grond van de Wet Luchtvaart over Schiphol.			
Realisatie provinciale doelen / geleverde prestaties	De activiteiten van het Schadeschap Schiphol hebben bijgedragen aan effectieve regionale samenwerking om schadegevallen formeel en zorgvuldig af te handelen.			
Bevoegdheden	Via gemeenschappelijke regeling			
Bestuurders en stemaandeel	Provincie Noord-Holland (1 stem)			
Algemeen bestuur	A. Tekin, 8 leden, 22 stemmen			
Dagelijks bestuur	A. Tekin			
Andere deelnemers en stemaandeel	• Aalsmeer (2 stemmen), • Amstelveen (2 stemmen), • Haarlemmermeer (2 stemmen), • Nieuwkoop (1 stem), • Uitgeest (1 stem), • Zaanstad (2 stemmen) • Ministerie van Infrastructuur en Milieu (11 stemmen).			
Financieel belang	Baten begroting 2019			
	Deelnemersbijdragen	0		
	Provinciale bijdrage	0		
Eigen vermogen	**2016**		**2017**	
	232468		233021	
Vreemd vermogen	**2016**		**2017**	
	83661		85085	
Resultaat	**2016**		**2017**	
	-858		553	
Algemene toelichting	Het Schadeschap Luchthaven Schiphol is opgericht door de Provincie Noord-Holland, het Ministerie van Infrastructuur en Milieu (voorheen Verkeer en Waterstaat), het Hoogheemraadschap van Rijnland en 21 (deel)gemeenten rondom de luchthaven. Het Schadeschap is belast met de behandeling van verzoeken om schadevergoeding die verband houden met de Planologische Kernbeslissing Schiphol van 1995, en de daarop volgende Luchthavenindelingsbesluiten en de Luchthavenverkeersbesluiten. Dit is vastgelegd in de Gemeenschappelijke Regeling Schadeschap Luchthaven Schiphol.			

2	**Recreatieschap Spaarnwoude**
OD	6.2.3
Vestigingsplaats	Haarlem
Bestuurlijk belang	Invloed houden op ruimtelijke ontwikkelingen en financiële bijdrage
Visie en beleidsvoornemens	Elk recreatieschap heeft een eigen ontwikkelingsvisie opgesteld waarin de doelen voor het gebied als totaal en per deelgebied zijn opgenomen.
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regelingen
Doel	Beheer recreatiegebied.
Activiteiten	Ontwikkeling en beheer recreatiegebieden
Realisatie provinciale doelen / geleverde prestaties	7010 ha. adequaat beheerd groen door de recreatieschappen.
Bevoegdheden	Verordende en toezichthoudende bevoegdheden.
Bestuurders en stemaandeel	Provincie Noord-Holland
Algemeen bestuur	A. Tekin 1 stem
Dagelijks bestuur	A. Tekin
Andere deelnemers en stemaandeel	1 stem M. van Doorninck (Amsterdam) 1 stem B. Diepstraten (Velsen) 1 stem J.C.W. Nederstigt (Haarlemmermeer) 1 stem C.Y. Sikkema (Haarlem) 1 stem B. Graal (Haarlemmerliede en Spaarnwoude)
Financieel belang	Baten begroting 2019 7837773 Deelnemersbijdragen 2955084 Provinciale bijdrage 1525047
Eigen vermogen	**2016** 17679400 **2017** 17947422
Vreemd vermogen	**2016** 1390300 **2017** 1605729
Resultaat	**2016** 0 **2017** 0
Algemene toelichting	Er zijn in Noord-Holland zes recreatieschappen waarin de provincie deelnemer is (de provincie neemt geen deel aan het Recreatieschap Westfriesland). Al deze schappen dragen bij aan het beheer en onderhoud van regionale recreatiegebieden. Hieronder volgen de visie, rechtsvorm en doel, bestuurlijk belang, activiteiten en bevoegdheden van de recreatieschappen. Vervolgens wordt specifiek ingegaan op de kerngegevens van de individuele schappen. Per 1 januari 2017 is de provincie uit de gemeenschappelijk regeling recreatieschap Geestmerambacht getreden.

3	**Recreatieschap Groengebied Amstelland**
OD	6.2.3
Vestigingsplaats	Amstelveen
Bestuurlijk belang	Invloed houden op ruimtelijke ontwikkelingen en financiële bijdrage
Visie en beleidsvoornemens	Elk recreatieschap heeft een eigen ontwikkelingsvisie opgesteld waarin de doelen voor het gebied als totaal en per deelgebied zijn opgenomen.
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regelingen
Doel	Beheer recreatiegebied
Activiteiten	Ontwikkeling en beheer recreatiegebieden
Realisatie provinciale doelen / geleverde prestaties	7010 ha. adequaat beheerd groen door de recreatieschappen
Bevoegdheden	Verordende en toezichthoudende bevoegdheden.
Bestuurders en stemaandeel	Provincie Noord-Holland
Algemeen bestuur	A. Tekin 1 stem
Dagelijks bestuur	
Andere deelnemers en stemaandeel	1 stem J. Langenacker (Ouder-Amstel) 1 stem J.W. Nuijens (Diemen) 1 stem F.Gordon (Amstelveen) 3 stemmen M.van Doorninck/L.Ivens/ S.Kukenheim (Amsterdam)
Financieel belang	Baten begroting 2019 5506468 Deelnemersbijdragen 3223967 Provinciale bijdrage 902277
Eigen vermogen	**2016** 3296985 **2017** 2894971
Vreemd vermogen	**2016** 2969620 **2017** 2948985
Resultaat	**2016** 0 **2017** 0
Algemene toelichting	Er zijn in Noord-Holland zes recreatieschappen waarin de provincie deelnemer is (de provincie neemt geen deel aan het Recreatieschap Westfriesland). Al deze schappen dragen bij aan het beheer en onderhoud van regionale recreatiegebieden. Hieronder volgt de visie, rechtsvorm en doel, bestuurlijk belang, activiteiten en bevoegdheden van de recreatieschappen. Vervolgens wordt specifiek ingegaan op de kerngegevens van de individuele schappen. Per 1 januari 2017 is de provincie uit de gemeenschappelijke regeling recreatieschap Geesterambacht getreden.

4	**Recreatieschap het Twiske (gefuseerd met Landschap Waterland in 2013, maar met gescheiden boekhoudingen)**
OD	6.2.3
Vestigingsplaats	Haarlem
Bestuurlijk belang	Invloed houden op ruimtelijke ontwikkelingen en financiële bijdrage.
Visie en beleidsvoornemens	Elk recreatieschap heeft een eigen ontwikkelingsvisie opgesteld waarin de doelen voor het gebied als totaal en per deelgebied zijn opgenomen.
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regelingen
Doel	Beheer recreatiegebied
Activiteiten	Ontwikkeling en beheer recreatiegebieden
Realisatie provinciale doelen / geleverde prestaties	7010 ha. adequaat beheerd groen door de recreatieschappen
Bevoegdheden	Verordende en toezichthoudende bevoegdheden.
Bestuurders en stemaandeel	Provincie Noord-Holland
Algemeen bestuur	A. Tekin 6 stemmen
Dagelijks bestuur	
Andere deelnemers en stemaandeel	1 stem R.J. Monen (Oostzaan) 1 stem J. Schalkwijk (Wormerland) 2 stemmen R. Quakernaat (Landsmeer) 3 stemmen M.T.A. Hegger (Purmerend)
Financieel belang	Baten begroting 2019 2851618 Deelnemersbijdragen 1736650 Provinciale bijdrage 1002047
Eigen vermogen	**2016** 2574108 **2017** 2896926
Vreemd vermogen	**2016** 132144 **2017** 519140
Resultaat	**2016** 0 **2017** 0
Algemene toelichting	Er zijn in Noord-Holland zes recreatieschappen waarin de provincie deelnemer is (de provincie neemt geen deel aan het Recreatieschap Westfriesland). Al deze schappen dragen bij aan het beheer en onderhoud van regionale recreatiegebieden. Hieronder volgen de visie, rechtsvorm en doel, bestuurlijk belang, activiteiten en bevoegdheden van de recreatieschappen. Vervolgens wordt specifiek ingegaan op de kerngegevens van de individuele schappen. Per 1 januari 2017 is de provincie uit de gemeenschappelijk regeling recreatieschap Geestmerambacht getreden.

5	**Recreatieschap Landschap Waterland**
OD	6.2.3
Vestigingsplaats	Haarlem
Bestuurlijk belang	Invloed houden op ruimtelijke ontwikkelingen en financiële bijdrage
Visie en beleidsvoornemens	Elk recreatieschap heeft een eigen ontwikkelingsvisie opgesteld waarin de doelen voor het gebied als totaal en per deelgebied zijn opgenomen.
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regelingen
Doel	Beheer recreatiegebied
Activiteiten	Ontwikkeling en beheer recreatiegebieden.
Realisatie provinciale doelen / geleverde prestaties	7010 ha. adequaat beheerd groen door de recreatieschappen.
Bevoegdheden	Verordende en toezichthoudende bevoegdheden.
Bestuurders en stemaandeel	Provincie Noord-Holland
Algemeen bestuur	A. Tekin 1 stem
Dagelijks bestuur	
Andere deelnemers en stemaandeel	5 stemmen M. van Doorninck(Amsterdam) 1 stem A.J.M. van Beek (Beemster) 1 stem B. ten Have (Waterland) 4 stemmen S. Munnikendam (Zaanstad) 2 stemmen H. Schutt (Edam-Volendam) 1 stem R. Quakernaat (Landsmeer)
Financieel belang	Baten begroting 2019 759017 Deelnemersbijdragen 667960 Provinciale bijdrage 345068
Eigen vermogen	**2016** 1810678 **2017** 1929435
Vreemd vermogen	**2016** 34655 **2017** 37648
Resultaat	**2016** 0 **2017** 0
Algemene toelichting	Er zijn in Noord-Holland zes recreatieschappen waarin de provincie deelnemer is (de provincie neemt geen deel aan het Recreatieschap Westfriesland). Al deze schappen dragen bij aan het beheer en onderhoud van regionale recreatiegebieden. Hieronder volgen de visie, rechtsvorm en doel, bestuurlijk belang, activiteiten en bevoegdheden van de recreatieschappen. Vervolgens wordt specifiek ingegaan op de kerngegevens van de individuele schappen. Per 1 januari 2017 is de provincie uit de gemeenschappelijk regeling recreatieschap Geestmerambacht getreden.

6	**Recreatieschap Alkmaarder- en Uitgeestermeer**
OD	6.2.3
Vestigingsplaats	Haarlem
Bestuurlijk belang	Invloed houden op ruimtelijke ontwikkelingen en financiële bijdrage.
Visie en beleidsvoornemens	Elk recreatieschap heeft een eigen ontwikkelingsvisie opgesteld waarin de doelen voor het gebied als totaal en per deelgebied zijn opgenomen.
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regelingen
Doel	Beheer recreatiegebied
Activiteiten	Ontwikkeling en beheer recreatiegebieden.
Realisatie provinciale doelen / geleverde prestaties	7010 ha. adequaat beheerd groen door de recreatieschappen.
Bevoegdheden	Verordende en toezichthoudende bevoegdheden.
Bestuurders en stemaandeel	Provincie Noord-Holland
Algemeen bestuur	A. Tekin 1 stem
Dagelijks bestuur	A. Tekin
Andere deelnemers en stemaandeel	1 stem A.W.M. Schoorl (Heemskerk) 1 stem P.F. Dijkman (Alkmaar) 1 stem S. Munnikendam (Zaanstad) 1 stem A.N. Dellemijn (Heiloo) 1 stem H.J. Niele-Goos(Beverwijk) 1 stem J.M. Kloosterman (Uitgeest) 1 stem R. de Haan (Castricum)
Financieel belang	Baten begroting 2019 1982174 Deelnemersbijdragen 1429983 Provinciale bijdrage 786821
Eigen vermogen	**2016** 1747172 **2017** 2095611
Vreemd vermogen	**2016** 187953 **2017** 98827
Resultaat	**2016** 0 **2017** 0
Algemene toelichting	Er zijn in Noord-Holland zes recreatieschappen waarin de provincie deelnemer is (de provincie neemt geen deel aan het Recreatieschap Westfriesland). Al deze schappen dragen bij aan het beheer en onderhoud van regionale recreatiegebieden. Hieronder volgen de visie, rechtsvorm en doel, bestuurlijk belang, activiteiten en bevoegdheden van de recreatieschappen. Vervolgens wordt specifiek ingegaan op de kerngegevens van de individuele schappen. Per 1 januari 2017 is de provincie uit de gemeenschappelijk regeling recreatieschap Geestmerambacht getreden.

7	**Recreatieschap Plassenschap Loosdrecht e.o.**				
OD	6.2.3				
Vestigingsplaats	Utrecht				
Bestuurlijk belang	Invloed houden op ruimtelijke ontwikkelingen en financiële bijdrage				
Visie en beleidsvoornemens	Elk recreatieschap heeft een eigen ontwikkelingsvisie opgesteld waarin de doelen voor het gebied als totaal en per deelgebied zijn opgenomen.				
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regelingen				
Doel	Beheer recreatiegebied				
Activiteiten	Ontwikkeling en beheer recreatiegebieden.				
Realisatie provinciale doelen / geleverde prestaties	7010 ha. adequaat beheerd groen door de recreatieschappen.				
Bevoegdheden	Verordende en toezichthoudende bevoegdheden.				
Bestuurders en stemaandeel	Provincie Noord-Holland				
Algemeen bestuur	A. Tekin en P.E. Kirch-Voors				
Dagelijks bestuur	A. Tekin				
Andere deelnemers en stemaandeel	6 stemmen F. Ossel D. van Enk J.J. de Kloet 6 stemmen F. van Liempt J. Helling P. van Rosssum 2 stemmen M. Pennarts W. Ubaghs 2 stemmen K. Diepeveen L. van Hooijdonk	Wijdemeren Stichtse Vecht Provincie Utrecht Gemeente Utrecht			
Financieel belang	Baten begroting 2019	2333300			
	Deelnemersbijdragen	1385500			
	Provinciale bijdrage	406300			
Eigen vermogen	**2016**		**2017**		
					1794700
Vreemd vermogen	**2016**		**2017**		
					2195300
Resultaat	**2016**		**2017**		
					283400

Algemene toelichting	Er zijn in Noord-Holland zes recreatieschappen waarin de provincie deelnemer is (de provincie neemt geen deel aan het Recreatieschap Westfriesland). Al deze schappen dragen bij aan het beheer en onderhoud van regionale recreatiegebieden. Hieronder volgen de visie, rechtsvorm en doel, bestuurlijk belang, activiteiten en bevoegdheden van de recreatieschappen. Vervolgens wordt specifiek ingegaan op de kerngegevens van de individuele schappen. Per 1 januari 2017 is de provincie uit de gemeenschappelijk regeling recreatieschap Geestmerambacht getreden.

8	**Beheersregeling Amstel**			
OD	2.1.4			
Vestigingsplaats	n.v.t.			
Bestuurlijk belang	Er kan gesteld worden dat de Amstel doelmatig wordt beheerd. Dit is mogelijk omdat door de beheerregeling het beheer bij één provincie, de provincie Noord-Holland is belegd. De bestuurlijke verantwoordelijkheid is daarmee eenduidig geregeld.			
Visie en beleidsvoornemens	De provincies Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht wensen een doelmatig beheer van de Amstel als vaarweg. Het gaat dan om een vlotte en veilige scheepvaart op de Amstel.			
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regelingen			
Doel	Beheer van de Amstel (het beheer van de Amstel is overgedragen van de provincie aan het hoogheemraadschap Amstel Gooi en Vechtstreek).			
Activiteiten	De provincie Noord-Holland beheert en onderhoudt de Amstel vanaf de Tolhuissluis tot de provinciale beheergrens nabij de Omval in Amsterdam. Noord-Holland doet dit ook op de binnen de provincies Utrecht en Zuid-Holland gelegen delen van de Amstel.			
Realisatie provinciale doelen / geleverde prestaties	D.m.v. de Beheersregeling Amstel is ook in 2017 een doelmatig vaarweg- en nautisch beheer van de Amstel tussen Tolhuissluis en Omval Amsterdam uitgevoerd. Daarmee is een bijdrage geleverd aan de hierboven vermelde doelen.			
Bevoegdheden	De provincie Noord-Holland treedt op als technisch en nautisch beheerder van de Amstel, gedeelte Omval-Amsterdam-Tolhuissluis.			
Bestuurders en stemaandeel	Provincie Noord-Holland			
Algemeen bestuur	n.v.t			
Dagelijks bestuur	n.v.t			
Andere deelnemers en stemaandeel				
Financieel belang	Baten begroting 2019	0		
	Deelnemersbijdragen	0		
	Provinciale bijdrage	0		
Eigen vermogen	**2016**		**2017**	
		0		0
Vreemd vermogen	**2016**		**2017**	
		0		0
Resultaat	**2016**		**2017**	
		0		0

Algemene toelichting	De Beheersregeling Amstel is een gemeenschappelijke regeling tussen de provincies Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht ter behartiging van een doelmatig beheer van de Amstel.

9	**Randstedelijke Rekenkamer**
OD	1.1.1
Vestigingsplaats	Amsterdam
Bestuurlijk belang	De gemeenschappelijke regeling is aangegaan om gezamenlijk op een effectieve en efficiënte wijze de wettelijke opdracht voor het instellen van een rekenkamer vorm en inhoud te kunnen geven.
Visie en beleidsvoornemens	De Randstedelijke Rekenkamer ziet het als haar verantwoordelijkheid om een bijdrage te leveren aan goed openbaar bestuur door kennisuitwisseling en samenwerking binnen de betrokken provincies en eventueel andere publieke organen te bevorderen. Kwaliteit, betrouwbaarheid en onafhankelijkheid ziet de Rekenkamer als belangrijkste kenmerken van haar producten.
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regelingen
Doel	Rekenkamerfunctie
Activiteiten	De Randstedelijke Rekenkamer verricht onafhankelijk onderzoek naar de provincies en de daarmee verbonden organen. De Rekenkamer informeert primair de Provinciale Staten over haar onderzoeksbevindingen, oordelen en aanbevelingen.
Realisatie provinciale doelen / geleverde prestaties	Met haar onderzoeken beoogt de rekenkamer bij te dragen aan het verbeteren van het functioneren van het provinciaal bestuur en de daarmee verbonden organen en het versterken van de publieke verantwoording. In 2017 heeft de rekenkamer (vervolg-) onderzoek gedaan naar: · De regierol van de provincie op het gebied van natuurcompensatie. · Het beheer en onderhoud van wegen en civiele · Het functioneren van het recreatieschap Spaarnwoude en de ingezette maatregelen om de belangrijkste (financiële) problemen en risico's op te lossen respectievelijk te beheersen. · De doorvoering van de verbetervoorstellen voor de uitvoeringspraktijk van het Waddenfonds sinds de decentralisatie in 2012 en de betekenis daarvan voor de beslissing over en de uitvoering en monitoring van projecten en de informatievoorziening aan PS · De mate waarin de provincie erin slaagt om via de subsidieregeling de bouwkundige staat verbeteren en de monumentale waarden te behouden van rijksmonumenten die gerestaureerd moeten worden.
Bevoegdheden	De taken en bevoegdheden van de Randstedelijke Rekenkamer zijn in de Provinciewet vastgelegd. De onafhankelijke positie wordt gewaarborgd door onder meer de vrijheid van onderzoek, de toegang tot personen en gegevens en openbaarheid van rapportage. De Rekenkamer doet onderzoek op basis van een eigen onderzoeksprogramma, dat wordt vastgesteld na overleg met de programmaraad. Deze programmaraad bestaat uit leden van de Provinciale Staten van de vier provincies.
Bestuurders en stemaandeel	Provincie Noord-Holland
Algemeen bestuur	Er is één lid van de Randstedelijke Rekenkamer. Per ultimo 2017 is dat dr. ir. A.W.C. Hoenderdos-Metselaar MBA.
Dagelijks bestuur	Het lid van de rekenkamer vervult tevens de functie van directeur.

Andere deelnemers en stemaandeel	Andere deelnemers zijn de provincies Zuid-Holland, Flevoland en Utrecht. Iedere deelnemer heeft hetzelfde stemaandeel.			
Financieel belang	Baten begroting 2019			
	Deelnemersbijdragen	1553300		
	Provinciale bijdrage	418562		
Eigen vermogen	**2016**		**2017**	
		295000		321327
Vreemd vermogen	**2016**		**2017**	
		875894		688215
Resultaat	**2016**		**2017**	
		0		0
Algemene toelichting	De Randstedelijke Rekenkamer is een gemeenschappelijke regeling tussen de provincies Noord-Holland, Zuid-Holland, Flevoland en Utrecht.			

10	**Openbaar lichaam Waddenfonds**
OD	6.
Vestigingsplaats	Leeuwarden
Bestuurlijk belang	Gezamenlijk beheren en programmatisch besteden van de gelden van het Waddenfonds.
Visie en beleidsvoornemens	Het Waddenfonds is na het rapport van Adviesgroep Waddenzeebeleid (commissie Meijer) oorspronkelijk opgericht in 2007 om de duurzame bescherming en ontwikkeling van de Waddenzee als natuurgebied en het behoud van het unieke open landschap te stimuleren. Er is toen €800 miljoen ter beschikking gesteld voor aanvullende investeringen in het Waddengebied. Hiertoe is in 2007 het Waddenfonds opgericht. Het Waddenfonds loopt tot en met 2026. Later is daar door de Tweede Kamer een economische doelstelling aan toegevoegd. Het Rijk heeft het Waddenfonds per 1 januari 2012 overgedragen aan de drie Waddenprovincies, Noord-Holland, Groningen en Fryslân. In totaal is er met de decentralisatie van het Waddenfonds een bedrag gemoeid van ruim € 562 miljoen.
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regelingen
Doel	Beheren en besteden Waddenfonds
Activiteiten	Het beheer van het Waddenfonds, opstellen en vaststellen subsidieverordening en jaarprogramma, verstrekken van subsidies ten laste van het Waddenfonds; het op privaatrechtelijke titel besteden van middelen ten laste van het Waddenfonds; de voorbereiding van het door provinciale staten vast te stellen Uitvoeringsplan Waddenfonds. Deze activiteiten worden uitgevoerd met inachtneming van het bestuursakkoord en de door provinciale staten vastgestelde beleidskaders met betrekking tot het werkingsgebied van het Waddenfonds. (zie artikel 4 Gemeenschappelijke Regeling Waddenfonds). Voorts worden er een Jaarprogramma (art.8), Jaarverslag (art. 9), Begroting (art. 27) en Jaarrekening (art. 28) opgesteld).

Realisatie provinciale doelen / geleverde prestaties	In 2017 hebben diverse projecten subsidie ontvangen van het Waddenfonds. Drie van deze projecten hebben een bijdrage voor provinciale cofinanciering ontvangen. Dit betreft de projecten: 1. de bouw van een uitzichtpunt/steiger in de Waddenzee (van circa 150 meter lang) bij de Cocksdorp op Texel; 2. verlenging van het verblijf in de Museumhaven door toeristische arrangementen mogelijk te maken bij Willemsoord in Den Helder; 3. filmproductie Silence of the Tides over de Wadden.
Bevoegdheden	Aan het openbaar lichaam Waddenfonds zijn de volgende publiekrechtelijke bevoegdheden overgedragen: De verordenende bevoegdheid, voor zover het vaststellen van een wettelijk voorschrift als bedoeld in artikel 4.23, eerste lid, Awb, noodzakelijk is ten behoeve van het verstrekken van subsidies ten laste van de begroting van het Waddenfonds; het nemen van besluiten inzake het verstrekken van subsidie ten laste van de begroting van het Waddenfonds, overeenkomstig titel 4.2 Awb. (Zie artikel 5 van de Gemeenschappelijke Regeling Waddenfonds)
Bestuurders en stemaandeel	Provincie Noord-Holland
Algemeen bestuur	Naam AB-leden vanuit Noord-Holland: W. Bakker, E.A.S. Rommel, gedeputeerde C.J. Loggen. 3 stemmen
Dagelijks bestuur	C.J. Loggen
Andere deelnemers en stemaandeel	Provincie Fryslân en Provincie Groningen 1 stem Deelnemers Provincie Groningen: H. Staghouwer (DB) 1 stem Deelnemers Provincie Fryslân: K. Kielstra (DB)
Financieel belang	Baten begroting 2019 29308000 Deelnemersbijdragen Provinciale bijdrage
Eigen vermogen	**2016** 78064368 **2017** 101936372
Vreemd vermogen	**2016** 99275138 **2017** 82129983
Resultaat	**2016** 14543349 **2017** 14290922
Algemene toelichting	Openbaar lichaam Waddenfonds is een gemeenschappelijke regeling tussen de provincies Noord-Holland, Groningen en Fryslân.

11	**Omgevingsdienst Flevoland Gooi- en Vechtstreek**
OD	4.1.2
Vestigingsplaats	Lelystad
Bestuurlijk belang	PNH blijft bevoegd gezag voor taken die de OD uitvoert. PNH is bestuurlijk verantwoordelijk voor de kwaliteit die de OD levert aan het bedrijfsleven en de burgers en draagt ook de risico's van slecht functioneren van de OD

Visie en beleidsvoornemens	Verbetering van dienstverlening, kwaliteit van vergunningverlening en handhaving op gebied van milieu, bodem en ruimtelijke ordening. Creëren van gelijk speelveld voor bedrijven. Verhoging van efficiëntie van het functioneren op dit gebied.
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regelingen
Doel	Vergunningverlening en handhaving milieutaken.
Activiteiten	Vergunningverlening en handhaving milieutaken.
Realisatie provinciale doelen / geleverde prestaties	De omgevingsdiensten hebben door vergunningverlening, toezicht en handhaving in het omgevingsrecht bij bedrijven en instellingen in de eigen regio's in Noord-Holland bijgedragen aan de verwezenlijking van de beleidsdoelstellingen van de provincie betreffende de kwaliteit van de leefomgeving, veiligheid en duurzaamheid.
Bevoegdheden	Gemandateerd door de deelnemers.
Bestuurders en stemaandeel	Provincie Noord-Holland
Algemeen bestuur	A. Tekin stem 6%
Dagelijks bestuur	Geen DB-lid
Andere deelnemers en stemaandeel	Flevoland 29,74 % Wijdemeren 3,56 % Lelystad 13,20 % Gooise Meren 6,40 % Almere 7,84 % Urk 2,32 % Zeewolde 6,15 % Dronten 7,27 % Huizen 1,83% Noordoostpolder 8,53% Hilversum 2,10 % Weesp 3,20 % Blaricum 0,88 % Laren 0,97%
Financieel belang	Baten begroting 2019 12123093 Deelnemersbijdragen 12123093 Provinciale bijdrage 845003
Eigen vermogen	**2016** 2017534 **2017** 1855199
Vreemd vermogen	**2016** 4576546 **2017** 4405841
Resultaat	**2016** 937277 **2017** 729145
Algemene toelichting	Er zijn in Noord-Holland vier omgevingsdiensten. De provincie neemt deel in deze omgevingsdiensten.

12	**Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied**
OD	4.1.2
Vestigingsplaats	Zaandam

Bestuurlijk belang	PNH blijft bevoegd gezag voor taken die de OD uitvoert. PNH is bestuurlijk verantwoordelijk voor de kwaliteit die de OD levert aan het bedrijfsleven en de burgers en draagt ook de risico's van slecht functioneren van de OD
Visie en beleidsvoornemens	Verbetering van dienstverlening, kwaliteit van vergunningverlening en handhaving op gebied van milieu, bodem en ruimtelijke ordening. Creëren van gelijk speelveld voor bedrijven. Verhoging van efficiëntie van het functioneren op dit gebied.
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regelingen
Doel	Vergunningverlening en handhaving milieutaken.
Activiteiten	Vergunningverlening en handhaving milieutaken
Realisatie provinciale doelen / geleverde prestaties	De omgevingsdiensten hebben door vergunningverlening, toezicht en handhaving in het omgevingsrecht bij bedrijven en instellingen in de eigen regio's in Noord-Holland bijgedragen aan de verwezenlijking van de beleidsdoelstellingen van de provincie betreffende de kwaliteit van de leefomgeving, veiligheid en duurzaamheid.
Bevoegdheden	Gemandateerd door de deelnemers
Bestuurders en stemaandeel	Provincie Noord-Holland
Algemeen bestuur	A. Tekin en J.H.M. Bond stem 20%
Dagelijks bestuur	A. Tekin
Andere deelnemers en stemaandeel	Amsterdam 30 % Haarlemmermeer 16 % Zaanstad 9 % Aalsmeer 5 % Amstelveen 5 % Diemen 5 % Ouder-Amstel 5% Uithoorn 5 %
Financieel belang	Baten begroting 2019 45410000 Deelnemersbijdragen 44032000 Provinciale bijdrage 11822000
Eigen vermogen	**2016** 4985000 **2017** 5371000
Vreemd vermogen	**2016** 16662000 **2017** 17691000
Resultaat	**2016** 1672000 **2017** 1659000
Algemene toelichting	Er zijn in Noord-Holland vier omgevingsdiensten. De provincie neemt deel in deze omgevingsdiensten.

13	**RUD Noord-Holland Noord**
OD	4.1.2
Vestigingsplaats	Hoorn
Bestuurlijk belang	PNH blijft bevoegd gezag voor taken die de OD uitvoert. PNH is bestuurlijk verantwoordelijk voor de kwaliteit die de OD levert aan het bedrijfsleven en de burgers en draagt ook de risico's van slecht functioneren van de OD.

Visie en beleidsvoornemens	Verbetering van dienstverlening, kwaliteit van vergunningverlening en handhaving op gebied van milieu, bodem en ruimtelijke ordening. Creëren van gelijk speelveld voor bedrijven. Verhoging van efficiëntie van het functioneren op dit gebied.
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regelingen
Doel	Vergunningverlening en handhaving milieutaken
Activiteiten	Vergunningverlening en handhaving milieutaken.
Realisatie provinciale doelen / geleverde prestaties	De omgevingsdiensten hebben door vergunningverlening, toezicht en handhaving in het omgevingsrecht bij bedrijven en instellingen in de eigen regio's in Noord-Holland bijgedragen aan de verwezenlijking van de beleidsdoelstellingen van de provincie betreffende de kwaliteit van de leefomgeving, veiligheid en duurzaamheid.
Bevoegdheden	Gemandateerd door de deelnemers.
Bestuurders en stemaandeel	Provincie Noord-Holland
Algemeen bestuur	A. Tekin stem 25%
Dagelijks bestuur	A. Tekin
Andere deelnemers en stemaandeel	Den Helder 6 % Hollands Kroon 7 % Schagen 7 % Texel 3 % Drechterland 3 % Enkhuizen 2 % Hoorn 8 % Koggenland 2 % Medemblik 6 % Opmeer 2 % Stedebroec 2 % Alkmaar 9 % Bergen 4 % Castricum 4 % Heiloo 2 % Heerhugowaard 5 % Langedijk 3 %
Financieel belang	Baten begroting 2019 18744956 Deelnemersbijdragen 18744956 Provinciale bijdrage 6833235
Eigen vermogen	**2016** 902161 **2017** 2113536
Vreemd vermogen	**2016** 3450881 **2017** 4993376
Resultaat	**2016** 653405 **2017** 1233364
Algemene toelichting	Er zijn in Noord-Holland vier omgevingsdiensten. De provincie neemt deel in deze omgevingsdiensten.

14	**Omgevingsdienst IJmond**
OD	4.1.2
Vestigingsplaats	Beverwijk

Bestuurlijk belang	PNH blijft bevoegd gezag voor taken die de OD uitvoert. PNH is bestuurlijk verantwoordelijk voor de kwaliteit die de OD levert aan het bedrijfsleven en de burgers en draagt ook de risico's van slecht functioneren van de OD
Visie en beleidsvoornemens	Verbetering van dienstverlening, kwaliteit van vergunningverlening en handhaving op gebied van milieu, bodem en ruimtelijke ordening. Creëren van gelijk speelveld voor bedrijven. Verhoging van efficiëntie van het functioneren op dit gebied.
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regelingen
Doel	Vergunningverlening en handhaving milieutaken.
Activiteiten	Vergunningverlening en handhaving milieutaken
Realisatie provinciale doelen / geleverde prestaties	De omgevingsdiensten hebben door vergunningverlening, toezicht en handhaving in het omgevingsrecht bij bedrijven en instellingen in de eigen regio's in Noord-Holland bijgedragen aan de verwezenlijking van de beleidsdoelstellingen van de provincie betreffende de kwaliteit van de leefomgeving, veiligheid en duurzaamheid.
Bevoegdheden	Gemandateerd door de deelnemers
Bestuurders en stemaandeel	Provincie Noord-Holland
Algemeen bestuur	A. Tekin stemmen 13 (van 100)
Dagelijks bestuur	Geen DB-lid
Andere deelnemers en stemaandeel	Beemster 2 Beverwijk 15 Bloemendaal 1 Edam-Volendam 2 Haarlem 20 Heemstede 1 Heemskerk 8 Landsmeer 1 Oostzaan 1 Purmerend 2 Uitgeest 3 Velsen 27 Wormerland 2 Zandvoort 2 Waterland 0
Financieel belang	Baten begroting 2019 10289359 Deelnemersbijdragen 6319403 Provinciale bijdrage 815879
Eigen vermogen	**2016** 773661 **2017** 558225
Vreemd vermogen	**2016** 12613348 **2017** 8546628
Resultaat	**2016** 143788 **2017** 13416
Algemene toelichting	Er zijn in Noord-Holland vier omgevingsdiensten. De provincie neemt deel in deze omgevingsdiensten.

Privaatrechtelijke rechtspersonen

15	**Interprovinciaal Overleg**	
OD	1.4.2	
Vestigingsplaats	Den Haag	
Bestuurlijk belang	Afstemming en belangenbehartiging	
Visie en beleidsvoornemens	Interprovinciale afstemming en belangenbehartiging	
Rechtsvorm	Privaatrechtelijke rechtspersonen	
Doel	Belangenbehartiging provincies	
Activiteiten	Afstemming en belangenbehartiging	
Realisatie provinciale doelen / geleverde prestaties	Belangenbehartiging in Den Haag en in Brussel op verschillende relevante provinciale dossiers.	
Bevoegdheden	Het IPO treedt op als vertegenwoordiger van de twaalf provincies richting het Rijk, op die dossiers die voor de provincies van belang zijn.	
Bestuurders en stemaandeel		
Algemeen bestuur		
Dagelijks bestuur		
Andere deelnemers en stemaandeel		
Financieel belang	Baten begroting 2019	0
	Deelnemersbijdragen	17190254
	Provinciale bijdrage	1664442
Eigen vermogen	**2016**	**2017**
Vreemd vermogen	**2016**	**2017**
Resultaat	**2016**	**2017**
		138257
Algemene toelichting	De provincie Noord-Holland neemt deel in een interprovinciaal samenwerkingsverband. Het voornaamste doel van de vereniging is gezamenlijke belangenbehartiging op nationaal en Europees niveau.	

16	**Stichting Gooisch Natuurreservaat**
OD	6.2.1
Vestigingsplaats	Hilversum

Bestuurlijk belang	Het bestuur bestaat uit leden van de verschillende colleges van Burgemeester en Wethouders, en van Gedeputeerde Staten van Noord-Holland. De stemverhouding in het bestuur is als volgt: provincie Noord-Holland 4 stemmen; gemeente Amsterdam 2 stemmen; gemeente Gooise Meren 3 stemmen, gemeente Blaricum 1 stem; gemeente Hilversum 4 stemmen; gemeente Huizen 2 stemmen; gemeente Laren 1 stem De voorzitter en twee externe deskundigen- bestuursleden hebben elk 1 stem.			
Visie en beleidsvoornemens	In de visie van de stichting leveren de waardevolle kenmerken van landschap, natuur en cultureel erfgoed (samen het "natuurschoon") een belangrijke bijdrage aan het welzijn van de mens. Het behoud van deze waarden in het Gooi vindt het Gooisch Natuurreservaat daarom van groot belang voor de bewoners en bezoekers van de regio, voor nu en later. Iedereen dient de natuur en het landschap te kunnen ervaren en dient er kennis over te kunnen vergaren. De verkregen ervaringen en inzichten zullen leiden tot sympathie voor natuurbescherming, een voorwaarde voor duurzaam behoud van de terreinen. De stichting is bovendien van mening dat de voor het Gooi kenmerkende flora en fauna, los van de betekenis voor het welzijn van de mens, recht hebben op voldoende leefruimte van goede kwaliteit. Om het ecologisch functioneren van de natuurterreinen of – op grotere schaal – de Gooise stuwwallen te kunnen waarborgen, moet over eigendoms- en bestuursgrenzen heen worden gekeken. Uiteindelijk gaat het om het Gooi als deel van de Heuvelrug en als schakel in het Natuurnetwerk Nederland. Het Gooisch Natuurreservaat beheert circa 2800 hectare natuurgebied.			
Rechtsvorm	Privaatrechtelijke rechtspersonen			
Doel	Beheer Natuurgebied			
Activiteiten	Het aankopen, inrichten en beheren van natuurgebieden, het bevorderen en reguleren van het recreatieve gebruik van de gebieden, handhaving en toezicht in natuurgebieden, belangenbehartiging van natuur in multidisciplinaire projecten, het verzorgen van natuur- en milieueducatie.			
Realisatie provinciale doelen / geleverde prestaties	Met de provinciale participantenbijdrage heeft GNR voornoemde activiteiten kunnen uitvoeren, in aanvulling op de provinciale subsidies voor natuur-en recreatiebeheer. Hiermee hebben deze middelen bijgedragen aan de realisatie van onze doelstelling om het groen te beschermen en tevens recreatief te benutten.			
Bevoegdheden	Aankopen, inrichten en beheren van natuurgebieden, voor zover binnen het statuut is toegestaan. De stichting heeft geen publiekrechtelijke bevoegdheden.			
Bestuurders en stemaandeel	Provincie Noord-Holland			
Algemeen bestuur	A. Tekin			
Dagelijks bestuur				
Andere deelnemers en stemaandeel				
Financieel belang	Baten begroting 2019	5969430		
	Deelnemersbijdragen	2969700		
	Provinciale bijdrage	742430		
Eigen vermogen	**2016**		**2017**	
		1240155		1553529
Vreemd vermogen	**2016**		**2017**	
		610320		896571

Resultaat	**2016**	**2017**
	-121308	159261
Algemene toelichting	De provincie Noord-Holland vormt, samen met vijf Gooise gemeenten (Blaricum, Gooise Meren, Hilversum, Huizen en Laren) en de gemeente Amsterdam, de Stichting Gooisch Natuurreservaat. De stichting heeft als doel de instandhouding van het natuurschoon in het Gooi door de verkrijging van de aldaar gelegen terreinen, ten einde deze te eeuwigen dage ongeschonden als natuurreservaat te behouden, en aan het publiek het genot van dat natuurschoon te verzekeren door vrije toegang tot die terreinen onder eventueel te stellen bepalingen.	

17	**Stichting bevordering kwaliteit leefomgeving Schipholregio**			
OD	5.1.2			
Vestigingsplaats	Haarlemmermeer			
Bestuurlijk belang	Gedeputeerde Schiphol: Voorzitter Raad van Toezicht			
Visie en beleidsvoornemens	Realiseren van gebiedsgerichte projecten en individuele maatregelen conform het convenant Leefbaarheid 2007 (onderdeel van de Aldersafspraken 2007)			
Rechtsvorm	Privaatrechtelijke rechtspersonen			
Doel	Verbeteren leefkwaliteit Schipholregio			
Activiteiten	Uitvoering en monitoring bestuurlijk overleg en coordinatie van de plannen, voorvloeiende uit het convenant.			
Realisatie provinciale doelen / geleverde prestaties	De stichting draagt zorg voor een betere balans tussen lusten en lasten van Schiphol. Door investeringen in de omgeving die belast wordt door vliegtuiggeluid, waar ruimtelijke beperkingen zijn door de nabijheid van Schiphol en hinder beperkende maatregelen niet mogelijk zijn, wordt de leefbaarheid verbeterd.			
Bevoegdheden	Beheren van gelden, beoordelen van aanvragen voor uitkeringen, verstrekken van uitkeringen.			
Bestuurders en stemaandeel	Provincie Noord-Holland			
Algemeen bestuur	geen deelneming aan AB vanuit PNH			
Dagelijks bestuur	geen deelname PNH			
Andere deelnemers en stemaandeel	J. Bolhoeve B. Schneiders A. Rutten			
Financieel belang	Baten begroting 2019			
	Deelnemersbijdragen	0		
	Provinciale bijdrage	0		
Eigen vermogen	**2016**		**2017**	
	48752366		48399433	
Vreemd vermogen	**2016**		**2017**	
	115251		288483	
Resultaat	**2016**		**2017**	
	-287335		-432259	

Algemene toelichting	De Stichting bevordering kwaliteit leefomgeving Schipholregio is opgericht teneinde de kwaliteit van de woon-, werk- en leefomgeving in de Schipholregio, in de ruimste zin van het woord te bevorderen.

18	**Stichting Projectbureau Masterplan Noordzeekanaalgebied**			
OD	5.2.3			
Vestigingsplaats	IJmuiden			
Bestuurlijk belang	Gedeputeerde Havens: Voorzitter Bestuursplatform NZKG			
Visie en beleidsvoornemens	De ambitie is om met het NZKG een zo groot mogelijke bijdrage te leveren aan het verbeteren van de internationale concurrentiepositie van de metropoolregio Amsterdam			
Rechtsvorm	Privaatrechtelijke rechtspersonen			
Doel	Versterken van de internationale concurrentiepositie van het gebied.			
Activiteiten	Minimaal 4 keer per jaar komt het bestuursplatform bijeen			
Realisatie provinciale doelen / geleverde prestaties	Ruimte-intensiveringsmonitor, inventarisatie leefbaarheidsdoelstellingen en uitvoering, werkateliers duurzaamheid en leefbaarheid, Synopsis SHIP.			
Bevoegdheden	Benoemen programmamanager, opdrachtgever regionale projecten uit het uitvoeringsprogramma en verantwoordelijk voor de jaarrekening van de stichting.			
Bestuurders en stemaandeel	Provincie Noord-Holland			
Algemeen bestuur	Gedeputeerde mw. E. Post (voorzitter) 4 leden in AB, provincie Noord-Holland heeft 1 stem			
Dagelijks bestuur	Gedeputeerde mw. E. Post			
Andere deelnemers en stemaandeel	1 stem Wethouder EZ. D. Straat namens gemeente Zaanstad 1 stem Wethouder EZ T. de Rudder namens gemeente Beverwijk 1 stem Wethouder EZ A. Verkaik namens gemeente Velsen 1 stem Wethouder EZ R. van Haeften namens Haarlemmerliede			
Financieel belang	Baten begroting 2019			
	Deelnemersbijdragen	190348		
	Provinciale bijdrage	57904		
Eigen vermogen	**2016**		**2017**	
		238617		261134
Vreemd vermogen	**2016**		**2017**	
		498098		392521
Resultaat	**2016**		**2017**	
		-51717		-6583
Algemene toelichting				

19	**Stichting Administratiekantoor aandelen Zeehaven IJmuiden N.V.**
OD	5.3.1
Vestigingsplaats	IJmuiden
Bestuurlijk belang	8,4%
Visie en beleidsvoornemens	Beheer en ontwikkeling van haven- en visveilinginfrastructuur t.b.v. economische ontwikkeling
Rechtsvorm	Privaatrechtelijke rechtspersonen
Doel	Ontwikkeling haven.
Activiteiten	
Realisatie provinciale doelen / geleverde prestaties	Beheren aandelenpakket en ontvangst dividenden
Bevoegdheden	De provincie benoemt één lid van het Bestuur van de Stichting Administratiekantoor aandelen Zeehaven IJmuiden N.V.
Bestuurders en stemaandeel	Provincie Noord-Holland
Algemeen bestuur	E. Post (lid) 5 stemmen
Dagelijks bestuur	n.v.t.
Andere deelnemers en stemaandeel	
Financieel belang	Baten begroting 2019
	Deelnemersbijdragen 0
	Provinciale bijdrage 0
Eigen vermogen	**2016** **2017**
	0 0
Vreemd vermogen	**2016** **2017**
	0 0
Resultaat	**2016** **2017**
	0 0
Algemene toelichting	

20	**Stichting Voorbereiding Pallas-reactor**
OD	5.3.1
Vestigingsplaats	Schagen
Bestuurlijk belang	Bijdrage aan de kwaliteit van de gezondheidszorg in Nederland en aan het kenniseconomie-cluster in Petten.
Visie en beleidsvoornemens	Voorbereiding van de bouw van een nieuwe hoge flux reactor ter vervanging van de bestaande 50 jaar oude reactor. Ministerie van EZ en de Provincie Noord-Holland hebben elk € 40 mln gereserveerd voor deze voorbereiding. Het verstrekte krediet dient terugbetaald te worden. Het is de bedoeling dat de private sector de bouw en exploitatie op zich gaat nemen.
Rechtsvorm	Privaatrechtelijke rechtspersonen

Doel	Voorbereiding bouw hoge-flux reactor			
Activiteiten	Het doen ontwerpen van een nieuwe reactor en het regelen van de benodigde vergunningen. Interesseren van de private sector.			
Realisatie provinciale doelen / geleverde prestaties	Het project betreft de voorbereidingsfase voor de bouw van een nieuwe reactor die moet leiden tot continuering van het aanbod aan medische en industriële isotopen, en behoud en zo mogelijk de versterking van de researchlocatie Petten.			
Bevoegdheden	De Stichting heeft een Raad van Toezicht en een directeur die gebonden is aan de toestemming van het Ministerie EZ en de Provincie Noord-Holland voor wat betreft belangrijke activiteiten en opnemen van krediet.			
Bestuurders en stemaandeel	H.J. van der Lugt			
Algemeen bestuur				
Dagelijks bestuur				
Andere deelnemers en stemaandeel				
Financieel belang	Baten begroting 2019			
	Deelnemersbijdragen	22500000		
	Provinciale bijdrage	10000000		
Eigen vermogen	**2016**		**2017**	
		-17588319		-28854075
Vreemd vermogen	**2016**		**2017**	
		28619475		38175397
Resultaat	**2016**		**2017**	
		-9318009		-11265756
Algemene toelichting				

Publiekrechtelijk rechtspersoon

21	**Fonds Nazorg gesloten stortplaatsen Provincie Noord-Holland**			
OD	4.1.2			
Vestigingsplaats	Haarlem			
Bestuurlijk belang	Wettelijke taak			
Visie en beleidsvoornemens	Het zorgdragen dat de omgeving van een na 1996 gesloten stortplaats Wet Milieubeheer geen nadelige gevolgen ondervindt van de gesloten stortplaats.			
Rechtsvorm	Publiekrechtelijke rechtspersonen			
Doel	Beheer fonds ten behoeve van de nazorg stortplaatsen.			
Activiteiten	Beheren van de financiële middelen en het bekostigen van de nazorg van na 1996 gesloten stortplaatsen Wet Milieubeheer			
Realisatie provinciale doelen / geleverde prestaties	Beschermen van omgeving van gesloten stortplaatsen Wet Milieubeheer. Uitvoering van nazorg van gesloten stortplaats De Poel. Goedkeuring verleend aan het aangepaste nazorgplan van de geopende stortplaats Sortiva en eindinspectie uitgevoerd voor de te sluiten stortplaats Hollandse Brug. Beheer van de middelen in het Nazorgfonds. Bepaling van de doelvermogens voor de geopende stortplaatsen alsmede de nazorgheffing 2016.			
Bevoegdheden				
Bestuurders en stemaandeel	Provincie Noord-Holland			
Algemeen bestuur	College van Gedeputeerde Staten			
Dagelijks bestuur	Gedeputeerden Post en Tekin			
Andere deelnemers en stemaandeel	Geen			
Financieel belang	Baten begroting 2019			
	Deelnemersbijdragen	0		
	Provinciale bijdrage	0		
Eigen vermogen	**2016**		**2017**	
		47737869		48534552
Vreemd vermogen	**2016**		**2017**	
		15157		9277
Resultaat	**2016**		**2017**	
		2209360		796684
Algemene toelichting	Het fonds Nazorg gesloten stortplaatsen Provincie Noord-Holland is opgericht teneinde de kosten te kunnen bestrijden van de nazorg van een na 1-9-1996 gesloten stortplaats Wet milieubeheer binnen de provincie Noord-Holland.			

3.7 Grondbeleid

Wat willen wij bereiken?

Inleiding en context

Voor veel van de provinciale doelstellingen is het provinciale grondbeleid een onmisbaar instrument. Wij willen het Natuurnetwerk Nederland afronden, wegen en hoogwaardige openbaar vervoersverbindingen realiseren en werken aan duurzame landbouw en agrarische structuurversterking. Dat alles kan niet gerealiseerd worden zonder grond. Grondbezit is nadrukkelijk een middel voor het realiseren van provinciale doelen en geen doel op zich. Daarnaast ligt er een opgave voor de provincie om gronden te verkopen. Dit omdat verkoop de realisatie van doelen direct mogelijk maakt, zoals de verkoop van natuurgrond aan een natuurbeheerder die deze grond als natuur inricht en beheert.

Een belangrijk uitgangspunt daarbij is marktconformiteit: zowel aankoop als verkoop van gronden geschiedt op basis van onafhankelijke taxaties. Als overheid mag de provincie geen verstorende werking op de grondmarkt hebben en geen staatssteun verlenen, waardoor slechts beperkt en gemotiveerd van getaxeerde waarden afgeweken kan worden. Aankoop van gronden voor de verschillende beleidsdoelen gebeurt in principe op minnelijke (vrijwillige) basis indien noodzakelijk wordt een onteigeningsprocedure gestart.

Wat gaan we daar voor doen?

Grond vormt een essentiële schakel in de realisatie van het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Realisatie vindt plaats door middel van verschillende instrumenten, zoals de vestiging van kwalitatieve verplichtingen, kavelruilen of aankopen van grond binnen de NNN-begrenzing. Met name het vestigen van een kwalitatieve verplichting is een bijzondere vorm die specifiek voor de NNN-realisatie is ontwikkeld: De provincie gaat een overeenkomst aan met een eigenaar die zijn agrarische grond wil omzetten in grond met een natuurfunctie. Deze eigenaar kan SKNL subsidie aanvragen voor de waardevermindering van de grond door deze omzetting en voor de benodigde inrichtingsmaatregelen. De inzet van de verschillende grondinstrumenten wordt uitvoeriger besproken in de nota Provinciale Natuuropgave (PNO) 2019-2023 (voorheen Provinciaal Programma Groen (PMG).

Financieel gezien wordt jaarlijks vanuit de grondportefeuille een bijdrage overgeheveld aan de reserve Groen. Dit wordt mogelijk gemaakt door de verkoop van provinciale gronden die wij van het Rijk voor dit doel hebben gekregen (voormalige BBL-gronden).

Tevens heeft de provincie in 2014 gronden van het Rijk gekregen om met de opbrengst daarvan de subsidie aan de gemeente Haarlemmermeer (in het kader van compensatiemaatregelen Schiphol; PASO) te kunnen financieren. Tot 2023 zullen deze gronden gefaseerd in de markt worden gezet waarbij tevens wordt gekeken hoe deze zo efficiënt mogelijk kunnen worden ingezet om andere beleidsdoelen te ondersteunen. Op jaarbasis wordt gekeken of er ten opzichte van de boekwaarde winst of verlies optreedt. Deze winst of verlies wordt toegevoegd aan of verrekend met de reserve Groen

Landbouw

De provinciale landbouwkundige gronden worden waar mogelijk bij verkoop zo effectief mogelijk ingezet voor het oplossen van knelpunten bij structuurverbetering van de landbouw. Daarnaast wordt ter bevordering van de agrarische structuur het instrument ruil- en/of herverkaveling ingezet. Op dit moment lopen er vrijwillige kavelruilprocessen in polder Waard-Nieuwland, Gooi-

Vechtstreek en Harger- en Pettemerpolder. Onderzocht wordt in hoeverre er kavelruilen in andere gebieden kunnen worden opgezet.

Infrastructuur

Ook in 2019 zal, waar nodig, grondverwerving plaats vinden ten behoeve van de provinciale infrastructuur. In 2018 was het grootste project de Hoogwaardige Openbaar Vervoerverbinding (HOV) in het Gooi. Van de ca. 60 dossiers/eigenaren zijn in 2018 56 dossiers minnelijk afgerond. Nog 4 dossiers gaan de onteigening in. Voor 2019 staat de verwerving t.b.v. de verbreding van de N241b als majeur grondverwervingsproject op de rol. Hiervoor zijn inmiddels ca. 60 dossier/eigenaren geïdentificeerd. Andere projecten waar grondverwerving aan de orde is, zijn de aanpassingen aan de N236, N239, N246, N247, N417, N517 en de N522 , de realisatie van enkele HOV-verbindingen en waarschijnlijk ook de eerste stappen t.b.v. de verbinding A8-A9. Ook spelen er diverse kleinere projecten, waarbij sprake is van verwerving ten behoeve van onderhoud, veiligheid en uitbreiding van wegen en fietspaden, en van de aanleg van rotondes en dergelijke.

Deze taakgebonden verwervingen vinden plaats ten laste van het budget dat PS beschikbaar hebben gesteld voor het desbetreffende project. Vaak lopen die budgetten via een projectkrediet en/of in het kader van het Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur (PMI) en Provinciaal Meerjarenprogramma Onderhoud (PMO). De rol van de grondverwerving binnen deze projecten heeft een faciliterend karakter, maar zal tegelijkertijd de wettelijke kaders en de kaders van het door PS vastgestelde grondbeleid bewaken.

Grondbanken

De werking van grondbanken is geëvalueerd. De verdere uitwerking van en eventuele voortzetting van de grondbanken wordt meegenomen bij de uitwerking van de nieuwe (5e) nota grondbeleid.

Strategische grondaankopen

Met het krediet “Strategische grondaankopen” hebben PS het mogelijk gemaakt om anticiperend op mogelijke ontwikkelingen t.b.v. provinciale doelen, gronden aan te kopen. In 2016 hebben PS besloten om het krediet de komende 10 tot 15 jaar af te bouwen van €97 miljoen naar €20 miljoen, door een jaarlijkse bijstelling bij de jaarrekening. Met de bijstelling in de jaarrekening 2017 resteert per 31-12-2017 een krediet van €40 miljoen. Hiervan zit ca. €27 miljoen ‘vast’ in de (grond)eigendommen vermeld in onderstaande tabel ‘materiële vaste activa (strategische grondaankopen)’. De belangrijkste strategische grondeigendommen zijn:

- Bloemendalerpolder

- Percelen aangekocht in de kavelruilen n.a.v. het voormalig gebiedsontwikkelingsplan

  Wieringerrandmeer

- het Regionaal Havengebonden Bedrijventerrein in Anna Paulowna (RHB)

- Distriport, ook wel bekend als beoogd Zonnepark Jaagweg

- SLP Zuid, ook wel bekend als het kassengebied Rozenburg.

Over de ontwikkelingen van deze percelen in 2018 zal worden gerapporteerd in de jaarrekening 2018. Zo is de verwachting dat, ten tijde van de vaststelling van de begroting 2019, de grondeigendommen aangekocht in Bloemendalerpolder reeds zijn verkocht. Voor de overige eigendommen zal verder gegaan worden met de realisatie van de beoogde provinciale doelen. Dit kan zijn agrarische structuurversterking d.m.v. kavelruil in het voormalig Wieringerrandmeergebied, energietransitie (Distriport/zonnepark Jaagweg) en/of (mogelijk op termijn) enkel de verkoop van de gronden.

In 2019 gaan wij onderzoeken of het vrij beschikbare krediet strategische aankopen (ca. €13 miljoen) ingezet kan worden voor strategische aankopen in de zoekgebieden van de beoogde verbinding A8-A9 en Duinpolderweg, aangezien in deze gebieden naast de infrastructurele opgaven ook andere provinciale doelen (NNN, Stelling van Amsterdam) aan de orde zijn. Tevens gaan wij onderzoeken of het krediet ingezet kan worden bij het beleidsthema circulaire economie

Beheer en verkoop

De provincie bezit een oppervlakte van ca. 20.000 hectare grond. Een groot deel van deze grond valt binnen de beheergrenzen van de provinciale (vaar)wegen. Daarnaast zijn ca. 7.200 ha grond en 64 woningen in beheer gegeven aan PWN en Staatsbosbeheer via een beheerovereenkomst. Het resterende vastgoed, ca. 2.700 ha grond, ca. 800 ligplaatsen, 24 benzinestations en ca. 70 gebouwen, wordt beheerd via pacht, verhuur, erfpacht en bruikleen. Jaarlijks ontvangt de provincie hiervoor ongeveer €3,1 miljoen aan inkomsten. Dit beheer omvat ca. 1.500 contracten. Ligplaatsen en tankstations zijn in permanent beheer uitgegeven. Het overige vastgoed wordt tijdelijk beheerd in afwachting van een definitieve bestemming, ontwikkeling of sloop. Sinds 2017 worden percelen binnen de begrenzing van het Natuur Netwerk Nederland (NNN) en/of met een weidevogeldoelstelling verpacht met gebruiksbeperkingen. Deze beperkingen dragen bij aan doelstellingen ten aanzien van natuur, duurzame landbouw en biodiversiteit. Daardoor verminderen de pachtinkomsten. Deze inkomstenderving wordt met een bedrag van ca. €243.000 vanuit de programmabegroting Groen gecompenseerd.

Overtollig vastgoed wordt verkocht. Het gaat hier bijvoorbeeld om vastgoed dat eerder verworven is om een provinciaal doel te realiseren, bijvoorbeeld de aanleg van een weg. Zodra dit doel gerealiseerd is kan het overtollige vastgoed verkocht worden. In 2019 wordt ook vastgoed verkocht dat niet langer nodig is voor de huisvesting van provinciale ambtenaren of diensten. Indien een provinciaal project vervalt, zoals bijvoorbeeld het voormalige Wieringerrandmeer, dan wordt het betreffende vastgoed ingezet of voor het realiseren van andere provinciale doelen en/of het wordt verkocht. Uitgangspunt voor verkoop is transparantie, marktconformiteit en rechtmatigheid en/of met verkoop wordt een provinciaal doel gerealiseerd. Verkoop van vastgoed gebeurt in principe op basis van een onafhankelijke taxatie. Hiervan kan worden afgeweken als het object een zodanig lage waarde heeft dat een dergelijke taxatie qua kosten de waarde overstijgt.

Verantwoording GS aan PS

Te allen tijde wordt gestreefd naar maximale transparantie ten aanzien van grondtransacties. In de begroting wordt zo goed mogelijk geraamd welke kosten en opbrengsten in enig jaar gerealiseerd worden. Hierbij gelden wel enkele kanttekeningen:

- Aan- en verkoop van grond is vaak een grillig proces dat sterk gekoppeld is aan de actuele economische situatie en is niet altijd goed te plannen of te voorspellen. Daardoor kan de realisatie af wijken van de raming.
- Zolang er onderhandeld wordt over aan- en verkoop van gronden kan vrijgeven van informatie (bijvoorbeeld ten aanzien van taxaties) de onderhandelingspositie van de Provincie of derde partijen schaden. Er zal daarom altijd een beroep op geheimhouding worden gedaan.
- Gedeputeerde Staten leggen aan Provinciale Staten verantwoording af over alle aan- en verkopen van grond. Vanwege de bovengenoemde kanttekeningen zal het daarbij in de praktijk ook kunnen gaan over verantwoording achteraf (m.n. via de jaarrekening), waarbij GS toelichten welke van de geraamde doelstellingen wel en niet zijn gehaald en waarom.

Overzicht provinciale gronden op balans

Onderstaand treft u een overzicht van de boekwaarden per 31-12-2017 van de gronden die onderdeel zijn van de materiële vaste activa.

Perceel	Boekwaarde per 31-12-2017	Verplichtingen uit aan en verkopen per 31-12-2017	Saldo oppervlakte (ha)
Materiële vaste activa 2017 (strategische grondaankopen)			
1.Bloemendalerpolder	€ 4.963.261,43	€ 0	77,7146
2. Percelen Jaagweg (Distriport)	€ 7.300.000	€ 0	112,2735
3. R.H.B. Anna Paulowna	€ 2.011.000	€ 0	16,5988
4. Nieuw-Vennep	€ 0	€ 0	3,7891
5. Perceel Wieringerweer (terrein Middenmeer)	€ 650.000	€ 0	14,5865
6. Bergweg 30, Bloemendaal	€ 225.806,73	€ 0	0
7. Perceel Hoofdweg 511	€ 380.000,00	€ 0	48
8. Gronden in Wieringerrandmeer (aangekocht bij kavelruil)	€ 1.905.265,37	€ 0	24,9275
9. SLP-zuid (percelen kassengebied Rozenburg)	€ 9.362.512,20	€ 0	13,4789
Totalen	€ 26.797.845,73	€ 0	311,3689
Overige materiële vaste activa			
10. Percelen Wieringen (aangekocht t.b.v. Wieringerrandmeer)	€ 14.617.346,61	€ 0	387,1444
11. Percelen PASO	€ 17.849.317,45	€ 0	358,839
12. Percelen BBL	€ 10.638.789,01	€ 0	1310,0084

13. Percelen Beheergrondbank Laag-Holland	€ 1.341.061,43	€ 0	129,826
Totalen	€ 44.446.514,50	€ 0	2185,8178

3.8 Provinciale heffingen

Wat willen wij bereiken?

Uit provinciale heffingen ontstaan inkomsten, betaald door de burgers en het bedrijfsleven. Met provinciale heffingen creëren wij de mogelijkheid aanvullend (op onder meer de uitkering uit het provinciefonds) collectieve voorzieningen, zoals deze in de verschillende programma's zijn opgenomen, te financieren. Bij het heffen gaan wij zoveel mogelijk uit van het profijtbeginsel, waarbij het uitgangspunt is dat degene die profiteert van een voorziening, voor die voorziening betaalt. Het profijtbeginsel manifesteert zich sterker bij heffingen (bijv. leges) dan bij belastingen (bijv. opcenten motorrijtuigenbelasting). De paragraaf "Provinciale heffingen "geeft de door Provinciale Staten vastgestelde beleidslijnen en te realiseren belastingopbrengsten weer. Bij het heffen wordt rekening gehouden houden met interne en externe kaders en wet- en regelgeving, waaronder verschillende artikelen uit de Provinciewet (art. 222 t/m 226).

Lastendruk

Provinciale belastingen bepalen, zij het in geringe mate, de collectieve lastendruk en zijn dus mede bepalend voor de omvang van het besteedbaar inkomen. Wettelijk mag het bedrag van een provinciale belastingen en heffingen niet afhankelijk worden gesteld van het inkomen, de winst of het vermogen.

Lokale heffingen moeten overheidsoptreden legitimeren

Wat krijgt de burger/het bedrijf terug voor de betaling aan de provincie? Wij streven naar evenwicht tussen het ervaren van overheidsoptreden en de hoogte van de te betalen bijdrage. De Provinciewet bepaalt dat provinciale opcenten tot een bepaalde limiet geheven mogen worden. Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) bepaalt dat de lokale heffingen maximaal kostendekkend mogen zijn. Bij overtreding van deze regels kan de belastingrechter de desbetreffende heffingsverordening onverbindend verklaren.

Realiseren sluitende begroting door minder uitgaven en niet door meer heffen

In het coalitieakkoord 2015-2019 is aangegeven dat structurele uitgaven structureel gedekt worden en dat het tarief van de opcenten motorrijtuigenbelasting (voor het laatst verhoogd in 2009) niet wordt verhoogd. Ruimte voor nieuw beleid is er uitsluitend als er wordt bezuinigd of sprake is van structureel hogere inkomsten. De provincie Noord-Holland blijft naar verwachting ook in 2019 de provincie met het laagste opcenten tarief.

Kwijtscheldingsbeleid (art. 10 BBV)

Gelet op het karakter van de heffingen van de provincie Noord-Holland voert de provincie Noord-Holland het beleid om geen kwijtschelding toe te passen.

Wat gaan we daar voor doen?

De provincie Noord-Holland kent de volgende provinciale heffingen:

- Belastingen: betalingen voor uitvoering van collectieve vormen van dienstverlening met een algemeen belang. De provincie kent *provinciale opcenten* op de hoofdsom van de motorrijtuigenbelasting. De opbrengst van deze belasting is een algemeen dekkingsmiddel.
- Heffingen: betalingen voor uitvoering van publiekrechtelijke dienstverlening. De provincie Noord-Holland de *grondwaterheffing*.
- Rechten: betalingen voor individuele dienstverlening van overheidsdiensten van publiekrechtelijke aard. De provincie Noord-Holland kent *leges en overige rechten*.

Naast de hierboven vermelden provinciale heffingen kent de provincie Noord-Holland ook de *nazorgheffing gesloten stortplaatsen*.

Bij besluit van Gedeputeerde Staten van 21 december 1999 het fonds nazorg gesloten stortplaatsen opgericht (1999/30499). Het fonds is op grond van artikel 15.47 Wm een rechtspersoon en Gedeputeerde Staten zijn belast met het beheer ervan. In het fonds worden de belastingopbrengsten verantwoord, die door de provincie zijn geïnd. Hiertoe hebben Provinciale Staten op 29 maart 1999 de Verordening op de heffing en invordering van de nazorgheffing stortplaatsen provincie Noord-Holland 1999 vastgesteld. (Zie voorts paragraaf verbonden partijen)

Belastingen: opcenten motorrijtuigenbelasting

De motorrijtuigenbelasting wordt geheven over het bezit van een motorvoertuig. De heffing en inning van de motorrijtuigenbelasting, waarop de provinciale opcenten meeliften, verzorgt de Belastingdienst. Bovenop de motorrijtuigenbelasting betalen houders van personenauto's en motoren "provinciale opcenten". De provincies stellen het opcenten tarief vast, en zijn daarbij gehouden aan het door het Rijk bepaald wettelijk maximum. Het huidige wettelijk maximum bedraagt 111,9 (Provinciewet artikel 222, 2de lid). Dit bedrag wordt jaarlijks geïndexeerd met het inflatiecorrectiecijfer. Dit cijfer wordt in augustus/september van dit jaar bekend. Op het moment dat dit cijfer bekend wordt, weten we ook wat het nieuwe maximum per 1 januari 2019 gaat worden. Het huidige tarief (2018) in de provincie Noord-Holland bedraagt 67,9.

Sinds 2016 werkt een verandering in de provinciale belastinggrondslag (bijvoorbeeld de verhuizing van een grootwagenparkhouder/leasebedrijf naar een andere provincie) direct en egaliserend werkend door in de verdeling van het provinciefonds. Onderstaand overzicht geeft inzicht in het aantal voertuigen van grootwagenparkhouders/leasebedrijven in Nederland en het aantal voertuigen in de provincie Noord-Holland.

Nederland	31-12-2013	31-12-2014	31-12-2015	31-12-2016	31-12-2017
Personenauto's	423.588	450.366	492.712	505.212	528.296
Motoren	480	331	337	386	422
Totaal Nederland	424.068	450.697	493.049	505.598	528.718

Noord-Holland	31-12-2013	31-12-2014	31-12-2015	31-12-2016	31-12-2017
Personenauto's	59.464	56.687	70.895	69.050	78.944
Motoren	76	65	64	107	117
Totaal Noord-Holland	59.540	56.752	70.959	69.157	79.061

Aandeel Noord-Holland	31-12-2013	31-12-2014	31-12-2015	31-12-2016	31-12-2017
Personenauto's	14%	13%	14%	14%	15%
Motoren	16%	20%	19%	28%	28%

Ontwikkeling brandstofgebruik voertuigen

In het Belastingplan 2017 is bepaald dat voor plug-in hybride auto's met een CO2-uitstoot van niet meer dan 50 gr/km de MRB (en opcenten) voor de jaren 2017 tot en met 2020 de helft van het reguliere tarief bedraagt. Voor voertuigen met alleen een elektromotor of met waterstofverbranding is men geen motorijtuigenbelasting verschuldigd. Onderstaand overzicht geeft de ontwikkeling aan in het soort brandstof van de voertuigen (incl. motoren) vanaf 2015 t/m het 1ste kwartaal 2018. Het overzicht toont aan dat met name het aantal voertuigen dat gebruik maakt van elektro en aardgas t.o.v. 2015 toeneemt.

Aantal voertuigen (incl. motoren)	31-12-2015	31-12-2016	31-12-2017	31-12-2018
Benzine	1.087.296	1.108.350	1.132.844	1.141.966
Diesel	181.922	180.091	178.935	181.597
Electro	2.591	3.618	5.321	181.597
Waterstof	0	0	0	0
Gas	6.200	5.830	5.523	5.473
Aardgas	2	1.295	1.451	1.593
Overige	22	41	81	90
Schoongas	16.133	15.027	13.841	13.562
Totaal	1.294.166	1.314.252	1.337.996	1.350.267

Ontwikkeling gewichtsklassen voertuigen

Overeenkomstig de landelijke trend is ook in de provincie Noord-Holland een ontwikkeling waar te nemen dat met name in de gewichtsklasse 1.050 t/m 2.050 kg het aantal voertuigen toeneemt.

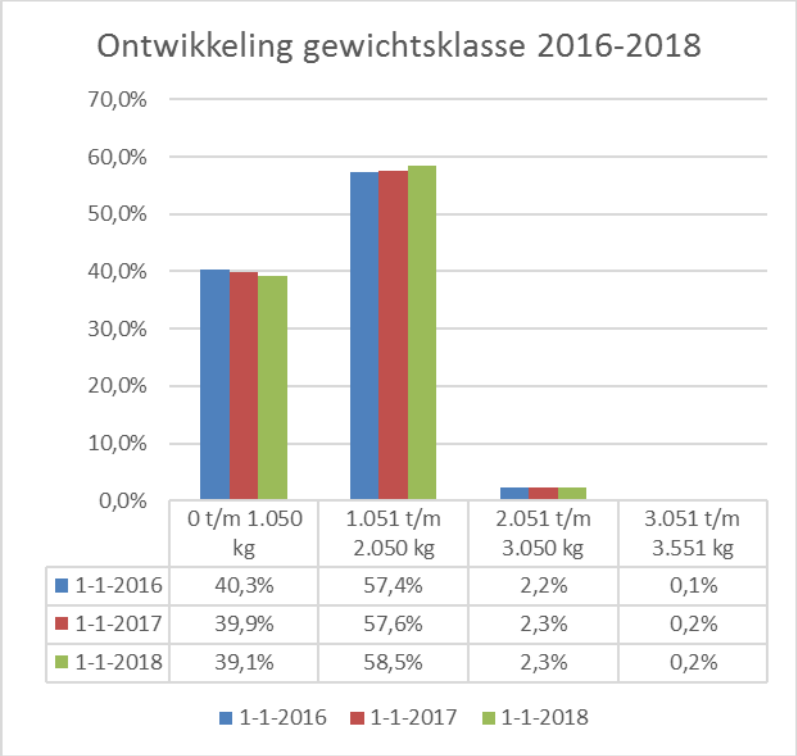

Op basis van de gewichtsuitdraai per 1 januari 2018 wordt een opbrengst provinciale opcenten voor 2018 verwacht van € 204,1 miljoen (personenauto's € 202,7 miljoen en motoren € 1,4 miljoen). Voorgesteld wordt om voor 2019 en 2020 t/m 2022 rekening te houden met een structurele opbrengst van € 204,1 miljoen waarbij het huidige tarief van 67,9 blijft gehandhaafd. De gewichtsuitdraai per 31 maart 2018 bevestigd deze ontwikkeling.

Jaar	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Begroting 2017	195,4	195,4	195,4			
Jaarrekening 2017	201,9					
Kaderbrief 2018-2021		199,4	199,4	199,4	199,4	
Begroting 2018		199,4	199,4	199,4	199,4	
Kaderbrief 2019-2022		204,1	204,1	204,1	204,1	204,1
Begroting 2019			204,1	204,1	204,1	204,1

Autobrief II

Het wetvoorstel Wet uitwerking Autobrief II is op 5 juli 2016 door de Eerste Kamer aangenomen. De wet is op 1 januari 2017 in werking getreden. Het wetsvoorstel is een uitwerking van de Autobrief II en bevat beleid over de autobelastingen van 2017 tot en met 2020

Het landelijk beleid autobelastingen van 2017 tot 2020 in hoofdlijnen;

- **Verlaging** van de aanschafbelasting personenauto's en motorrijwielen (bpm) voor 2020 met in totaal 14,7 %.
- **Verlaging** van 2 % van de motorrijtuigenbelasting voor alle personenvoertuigen.
- **Verhoging** van de motorrijtuigenbelasting voor vervuilende dieselpersonenvoertuigen en dieselbestelauto's vanaf 1 januari 2019.
- **Vermindering** van het aantal bijtellingscategorieën van 4 naar 2.
- **Verlaging** van het algemene bijtellingspercentage van 25 naar 22.
- **Versterking** van de fiscale stimulering van volledig elektrische auto's door bijtelling van 4%.

Heffingen

Grondwaterheffing
Sinds 1 januari 2010 is de Grondwaterheffing gebaseerd op de Waterwet. De heffing is uitsluitend bestemd voor de ten laste van de provincie komende kosten voor het grondwaterbeheer, waaronder het tegengaan van verdroging in bepaalde gebieden. In 2017 bedroeg de opbrengst van de Grondwaterheffing € 825.040,-. Geraamd was € 730.000,-. De kosten voor de uitvoering van het Grondwaterplan bedroegen in 2017 € 787.243. Aan de reserve Grondwaterheffing is in 2017 per saldo €134.482,- aan de reserve onttrokken. De stand van de reserve Grondwaterheffing was op 1 januari 2017 € 1.270.851,- en bedroeg € 1.136.369,- per 31 december 2017.

Deze reserve heeft tot doel onnodige fluctuaties van het heffingstarief tegen te gaan en is mede bedoeld voor het kunnen vergoeden van onvoorziene en ontoerekenbare schades. Heffingsplichtig zijn de onttrekkers van 12.000 m³ of meer grondwater per heffingsjaar. Het tarief is in 2010 vastgesteld op € 0,0085 per m³ onttrokken grondwater. Voor 2019 wordt een heffingsopbrengst geraamd van € 800.000,-.

Rechten

Leges

Provincies hebben een aantal taken ter zake waarvan individuele diensten worden afgenomen door bewoners of bedrijven. Door de afnemer van zo'n dienst moeten leges worden betaald ter bekostiging van de aan deze diensten gerelateerde kosten (zoals personeels-, huisvesting en materiaalkosten). In de tarieventabel behorende bij de legesverordening zijn voor de provincie Noord-Holland tarieven opgenomen voor o.a. het afgeven van vergunningen in het kader van de fysieke leefomgeving (wet Wabo), Waterwet, Wet Natuurbescherming en Wegenwet.

Uitgangspunt van Provinciale Staten is dat leges kostendekkend zijn of worden. Provinciale Staten voeren als beleid dat kostendekkendheid in eerste instantie bereikt wordt door het optimaliseren van efficiency en in tweede instantie door het verhogen van de tarieven. Dit beleid vereist inzicht in de kostenstructuur, kostenbeheersing en kostentoerekening. Samen met de o.a. uitvoerende organisaties zoals de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (ODZNKG) en de Regionale Uitvoeringsdienst Noord-Holland-Noord (RUDNHN) wordt gewerkt aan het meer inzichtelijk maken van de kostentoerekening van de verschillende legestarieven. De 1ste resultaten hiervan worden verwerkt in de tarieventabel 2019, die in het 4de kwartaal 2018 aan Provinciale Staten ter vaststelling wordt voorgelegd.

Voor de komende jaren wordt verwacht dat, door de bestendiging van de gunstige economische ontwikkelingen, het aantal reguliere Wabo-aanvragen in de komende jaren zal toenemen. Een aantal grootschalige infrastructurele projecten, zoals de Markermeerdijken en de Zeesluis IJmuiden worden/zijn in 2018 afgerond waardoor geen leges voor deze projecten worden ontvangen. Het voornemen was om ingaande het belastingjaar 2018 leges te gaan heffen in het kader wet Luchtvaart. De tarieven voor de vergunning, Tijdelijk en Uitzonderlijk Gebruik(TUG-

vergunning) zijn echter niet in de tarieventabel opgenomen waardoor ook geen leges voor de vergunningen in rekening kan worden gebracht. De tarieven worden opgenomen in de tarieventabel 2019, die in het 4de kwartaal 2018 ter vaststelling aan u wordt voorgelegd.

Voor 2019 worden de totale legesopbrengsten geraamd op circa € 2 miljoen.

Nazorgheffing gesloten stortplaatsen

In de zogenoemde Leemtewet is op 1 april 1998 een regeling in de Wet milieubeheer opgenomen over de nazorg van operationele stortplaatsen. Dit zijn stortplaatsen waar het storten van afvalstoffen niet vóór 1 september 1996 is beëindigd. In de Leemtewet is bepaald dat de provincies bestuurlijk en financieel ervoor verantwoordelijk zijn dat deze stortplaatsen na sluiting geen nadelige gevolgen voor het milieu veroorzaken. Daartoe dient eeuwigdurende nazorg plaats te vinden. Dit houdt in dat maatregelen genomen dienen te worden om bodem beschermende voorzieningen op gesloten stortplaatsen in stand te houden, te onderhouden, te herstellen en eventueel te vervangen. Voorts dienen de bodem beschermende voorzieningen regelmatig geïnspecteerd en de bodem onder de stortplaats onderzocht te worden. Ter bestrijding van deze kosten is een nazorgheffing ingesteld, die wordt geheven bij de exploitanten van de operationele stortplaatsen. De jaarlijkse heffing wordt vastgelegd in een door Provinciale Staten vast te stellen tarieventabel en berekend aan de hand van het doelvermogen dat aanwezig moet zijn bij sluiting van de stortplaats en het opgebouwde kapitaal in het Nazorgfonds. De heffingen worden in het uitsluitend voor nazorg bestemde Nazorgfonds gestort. Het Nazorgfonds is een bij wet vastgestelde rechtspersoon. In het Nazorgfonds wordt een zodanig kapitaal opgebouwd, dat uit het rendement daarvan de eeuwigdurende nazorg gefinancierd kan worden.

Wat gaat het kosten?

Voor 2019 gaat de totale opbrengst belastingen en lokale heffingen € 206,9 miljoen bedragen.

Belasting/heffing	Jaarrekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Opcenten motorrijtuigenbelasting	201,9	199,0	204,01
Grondwaterheffing	0,8	0,7	0,8
Leges	2,6	1,8	2,0
Totaal provinciale belastingen/heffingen	205,3	201,5	206,9
Nazorgfonds stortplaatsen	0,5	-	-
Totaal	205,8	201,5	206,9

Opcenten motorrijtuigenbelasting

Op basis van de zogenoemde gewichtsuitdraaien opcenten motorrijtuigenbelasting die de provincie Noord-Holland periodiek van de Belastingdienst ontvangt is het verantwoord de verwachte opbrengst te verhogen. Vanaf 2015 is er een stijging van het aantal voertuigen te zien (auto's en motoren) van gemiddeld 1,5% tot 1,8% per jaar. De gewichtsuitdraai per 31 maart 2018 laat zelfs ten opzichte van 31 december 2017 over 1ste kwartaal 2018 een stijging van het aantal voertuigen zien van bijna 1%. De gewichtsuitdraaien van afgelopen jaren laten voorts zien dat het aantal dieselvoertuigen ten opzichte van 2015 en 2016 afneemt, al geeft de laatste

gewichtsuitdraai per 21 maart 2018 weer een lichte stijging te zien. Bij de voertuigen die gebruik maken van andere brandstoffen (aardgas, elektro) zien wij een stijging van het aantal voertuigen. Voor 2019 gaan wij uit van een opbrengst van € 204,1 miljoen.

De provincie Noord-Holland heft sinds 2001 het laagste opcenten-tarief. In onderstaand overzicht geeft inzicht in de tarieven opcenten per provincie. Hierbij wordt aangetekend dat de tarieven voor 2019 voorlopig zijn en gebaseerd zijn op de beschikbare informatie per april 2018. De tarieven 2019 dienen nog door de provinciale besturen te worden vastgesteld. De eventuele wijzigingen op de tarieven 2019 dienen voor 1 december 2018 kenbaar te worden gemaakt bij het Ministerie van Financiën.

Provincie	Tarief 2018	Tarief 2019
Drenthe	92,0	92,0
Flevoland	79	79,8
Friesland	70	71,1
Gelderland	89,2	89,2
Groningen	89,3	90,2
Limburg	77,9	77,9
Noord-Brabant	76,1	76,1
Noord-Holland	67,9	67,9
Overijssel	79,9	79,9
Utrecht	72,6	72,6
Zeeland	82,3	89,1
Zuid-Holland	90,4	90,4
Gemiddeld	80,55	81,35
Maximum	111,9	111,9

Grondwaterheffing

Heffingsplichtig zijn de onttrekkers van 12.000 m³ of meer grondwater per heffingsjaar. Het tarief is in 2010 vastgesteld op € 0,0085 per m³ onttrokken grondwater. Rekening houdende met de ramingen en gerealiseerde opbrengsten over de afgelopen jaren wordt voor 2019 wordt een heffingsopbrengst geraamd van € 800.000,-.

Leges

De verwachting is dat het aantal aanvragen door de aantrekkende economie zal toenemen. Daarentegen zijn/worden een aantal grote projecten zoals de Zeesluizen IJmuiden afgerond,

waardoor voor deze projecten geen legesopbrengsten kunnen worden geraamd. Voorzichtigheidshalve wordt voor 2019 rekening gehouden met een opbrengst van € 2 miljoen.

Nazorgheffing gesloten stortplaatsen

De nazorgheffing gesloten stortplaatsen wordt jaarlijks door Provinciale Staten separaat vastgesteld in de tarieventabel nazorgheffingen. De tarieven 2019 zijn nog niet vastgesteld. Voor 2019 wordt evenals in 2018 geen opbrengst geraamd. In 2017 bedroeg de totale heffing € 510.000,-.

Onbenutte belastingcapaciteit

Het maximum aantal opcenten dat provincies in 2018 mogen heffen is wettelijk vastgesteld op 111,9 opcenten. Voor 2019 is het maximum nog niet bekend. Naar verwachting wordt dit in augustus/september 2018 bekend gemaakt. Uitgaande van de verwachte opbrengstraming voor 2019 van € 204,1 miljoen en het huidige opcenten-tarief (67,9) is de opbrengst per opcenten € 3 miljoen(afgerond). Uitgaande van het maximumaantal opcenten 2018 zijnde 111,9 zijn 44 opcenten onbenut. De theoretische opbrengst vanwege onbenutte belastingcapaciteit bedraagt afgerond € 132,1 miljoen. Ontwikkelingen rond de voertuigvolumegegevens blijken uit de gewichtsuitdraaien, die per kwartaal door de Belastingdienst beschikbaar worden gesteld.

Prognose opcenten 2019 (x €1.000.000)	Opcenten tarief 2018	Opbrengst per opcent (x € 1.000.000)	Maximum opcenten tarief 2018	Maximale opbrengst 2019 (x € 1.000.000)	Onbenutte belastingcapaciteit 2019 (x € 1.000.000)
204,1	67,9	3,005	111,9	336,2	132,1

Kostendekkendheid leges in 2019

De uitvoering van de vergunningverlening en handhaving is opgedragen aan de omgevingsdiensten (Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (ODNZKG) en de regionale uitvoeringsdienst Noord-Holland-Noord(RUDNHN) en is opgenomen in de lumpsum bekostiging. Zoals aangegeven bij “wat gaan we ervoor doen? “wordt gewerkt aan het meer inzichtelijk maken van de kostendekkendheid van de legestarieven.

Uitgaande van de bedragen, die voor 2018 zijn opgenomen in de uitvoeringsovereenkomst met de ODNZKG wordt voor de vergunningverlening van de wet Wabo, Waterwet en Ontgrondingenwet een vergoeding betaald van € 2,6 miljoen. In het 4de kwartaal 2018 wordt meer inzicht gegeven in de kostendekkendheid van de tarieven, zoals die in de tarieventabel horende bij de legesverordening zijn opgenomen. Op basis van de ramingen 2018 van de omgevingsdiensten voor de uitvoeringskosten zijn de in 2019 te verwachten legesopbrengsten nog niet volledig kostendekkend.

Kosten uitvoering leges door omgevingsdiensten	€ 2,6 mln.
Geraamde opbrengsten in 2019	€ 2 mln.
Dekkingspercentage	76,9%

4 Financiële begroting

4.1 Inleiding

Artikel 3 en de artikelen 17 t/m 23 van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) bevatten de wettelijke eisen waaraan de financiële begroting en meerjarenraming moeten voldoen.

Over het algemeen is in dit hoofdstuk de volgorde van de wetsartikelen aangehouden. Om de leesbaarheid en de verbanden tussen jaren zo goed mogelijk in beeld te brengen, hebben we er voor gekozen de tabellen en toelichtingen voor het begrotingsjaar 2019 enerzijds en de meerjarenraming 2019 - 2022 anderzijds te integreren in één hoofdstuk, waarin een compleet meerjarig beeld wordt gegeven.

4.2 Meerjarenraming

Openbaar bestuur (x 1.000 euro)

	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	22.952	25.731	23.281	21.742	20.947	21.087
Baten	-117	-105	-105	-105	-93	-243
Saldo van baten en lasten	22.835	25.626	23.176	21.637	20.854	20.844
Storting reserves	0	3.000	0	0	0	0
Onttrekking reserves	-2.681	-1.181	-183	-183	0	0
Resultaat	20.154	27.445	22.993	21.454	20.854	20.844

Bereikbaarheid (x 1.000 euro)

	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	157.149	240.570	218.565	201.308	192.621	192.443
Baten	-68.112	-16.669	-9.535	-7.892	-2.812	-3.501
Saldo van baten en lasten	89.037	223.901	209.030	193.416	189.809	188.942
Storting reserves	189.665	98.734	462.067	111.578	109.091	96.626
Onttrekking reserves	-7.393	-99.282	-227.888	-100.374	-95.504	-93.783
Resultaat	271.308	223.353	443.209	204.619	203.395	191.784

Water (x 1.000 euro)

	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	8.162	11.943	5.827	3.867	3.667	3.667
Baten	-1.028	-2.130	-1.835	-835	-835	-835
Saldo van baten en lasten	7.134	9.813	3.992	3.032	2.832	2.832
Storting reserves	5.431	4.729	13.256	2.000	2.000	2.000
Onttrekking reserves	-1.421	-6.218	-510	0	0	0
Resultaat	11.143	8.324	16.738	5.032	4.832	4.832

Milieu (x 1.000 euro)

	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	31.778	64.359	43.507	28.549	26.075	25.619
Baten	-7.898	-6.373	-2.980	-2.616	-2.439	-2.074
Saldo van baten en lasten	23.880	57.986	40.527	25.933	23.636	23.545
Storting reserves	18.044	5.752	19.381	5.496	0	0
Onttrekking reserves	-1.008	-7.694	-3.106	-1.562	0	0
Resultaat	40.915	56.044	56.801	29.867	23.636	23.545

Ruimte (x 1.000 euro)

	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	58.148	72.543	35.499	32.600	28.360	23.700
Baten	-26.949	-18.046	-17.199	-13.527	-15.527	-15.267
Saldo van baten en lasten	31.199	54.497	18.300	19.073	12.833	8.433
Storting reserves	5.612	5.454	58.040	6.898	3.000	0
Onttrekking reserves	-1.897	-20.202	-11.474	-12.070	-8.550	-1.250
Resultaat	34.915	39.749	64.866	13.901	7.283	7.183

Groen (x 1.000 euro)

	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	61.878	93.211	109.446	74.368	62.762	64.689
Baten	-5.837	-5.414	-7.343	-1.558	-558	-183
Saldo van baten en lasten	56.041	87.797	102.103	72.810	62.204	64.506
Storting reserves	65.797	19.969	51.407	23.262	22.772	20.952
Onttrekking reserves	-24.361	-43.461	-81.262	-31.884	-19.636	-20.480
Resultaat	97.477	64.304	72.249	64.188	65.340	64.978

Cultuur & Erfgoed (x 1.000 euro)

	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	7.301	21.387	17.549	16.979	14.798	12.936
Baten	-35	-30	-30	-30	-30	-30
Saldo van baten en lasten	7.266	21.357	17.519	16.949	14.768	12.906
Storting reserves	6.389	7.979	15.013	5.707	5.707	5.707
Onttrekking reserves	275	-15.875	-8.411	-7.449	-5.510	-5.510
Resultaat	13.930	13.461	24.121	15.207	14.965	13.103

Financiën en Bedrijfsvoering (x 1.000 euro)

	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	43.139	88.000	67.074	78.999	87.847	84.550
Baten	-424.506	-416.729	-418.856	-426.227	-427.280	-434.184
Saldo van baten en lasten	-381.367	-328.729	-351.782	-347.228	-339.433	-349.634
Storting reserves	126.038	101.847	4.526	1.395	1.395	1.395
Onttrekking reserves	-274.859	-205.798	-353.721	-8.434	-2.267	-2.797
Resultaat	-530.188	-432.679	-700.977	-354.268	-340.305	-351.036

Totaal 2019 tot en met 2022 (x 1.000 euro)

Programma 1 t/m 8						
	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	390.507	617.745	520.748	458.411	437.076	428.690
Baten	-534.483	-465.496	-457.883	-452.790	-449.574	-456.317
Saldo van baten en lasten	-143.976	152.249	62.865	5.621	-12.498	-27.627
Storting reserves	416.975	247.463	623.690	156.335	143.965	126.680
Onttrekking reserves	-313.345	-399.711	-686.555	-161.956	-131.467	-123.820
Resultaat	-40.346	0	0	0	0	-24.767

Gronden waarop de ramingen zijn gebaseerd

Jaarlijks wordt in het kader van de 'Planning en Control cyclus' door uw Staten de kaderbrief vastgesteld. De kaderbrief 2019 met het financieel perspectief vormt de basis voor de wijzigingen van de ramingen in deze begroting ten opzichte van de meerjarenraming 2018-2021. Daarnaast zijn in de begroting een aantal autonome ontwikkelingen verwerkt en een aantal onvermijdelijke ontwikkelingen meegenomen. Op deze plaats vermelden wij de meer algemene opmerkingen en geven per kostensoort aan waarop de ramingen zijn gebaseerd.

Overzicht exploitatie en mutaties reserves gespecificeerd naar kostensoort (x 1.000 euro)

Jaar	2018	2019	2020	2021	2022
Exploitatie					
Baten	-465.496	-457.883	-452.790	-449.574	-456.317
Apparaatskosten	109.505	111.776	111.514	111.158	111.689
Directe lasten	201.886	280.686	210.911	202.985	211.962
Kapitaallasten	16.807	27.040	34.295	40.129	42.706
Overdrachten	289.547	185.024	184.122	164.749	145.163
Totaal Exploitatie	**152.249**	**146.644**	**88.052**	**69.448**	**55.204**
Reserves					
Baten	-399.711	-686.555	-161.956	-131.467	-123.820
Kapitaallasten	0	0	0	0	0
Stortingen	247.463	623.690	156.335	143.965	126.680
Totaal Reserves	**-152.249**	**-62.865**	**-5.621**	**12.498**	**2.860**
Totaal	**0**	**83.779**	**82.431**	**81.945**	**58.063**

In deze tabel is de indeling in kostencategorieeen opgenomen, zoals die gebruikelijk was in de begroting tot en met 2018.

Baten

De ramingen van de baten zijn o.a. gebaseerd op:

- De opgaven van december 2017 van de belastingdienst over de opcenten (Zie paragraaf “Provinciale heffingen”). Er is geen belastingverhoging toegepast.
- De meicirculaire 2018 van het provinciefonds. In de kaderbrief konden de effecten van deze circulaire nog niet worden meegenomen. In de begroting is de raming geactualiseerd op basis van deze circulaire
- Een actualisatie van de dividend verwachtingen.

Apparaatskosten

De basis voor de raming van de apparaatskosten is de vastgestelde formatiesterkte van personeel in dienst van de provincie plus de materiele overhead, zoals ICT en huisvesting. Door de wijziging naar de rapportage op capaciteitskosten, waarbij ook ingehuurde capaciteit wordt meegenomen, die vaak ook gebruik maakt van de provinciale ICT en huisvesting, en door het feit dat er capaciteitskosten aan investeringen worden toegerekend, is dit bedrag niet gelijk aan de capaciteitskosten in de paragraaf bedrijfsvoering. In de toekomst zullen ook op deze plaats de apparaatskosten vervangen worden door capaciteitskosten. Op dit moment was dat om technische reden nog niet mogelijk.

Kapitaallasten

De ramingen van de kapitaallasten voor investeringen zijn met name gebaseerd op het PMI en PMO (vervanging), die gelijktijdig met deze begroting aan uw Staten worden voorgelegd.

Bij de deze begroting is de interne rente op nul gezet als gevolg van de lage marktrente.

Directe lasten en overdrachten

De directe lasten en overdrachten zijn gebaseerd op de bedragen in de meerjarenraming 2018 – 2021. Daarnaast zijn de mutaties voortvloeiend uit de kaderbrief 2017 verwerkt.

Het onderscheid tussen de onderdelen directe lasten en overdrachten is op het moment van begroten minder relevant, omdat hiertussen in de loop van het jaar veel verschuivingen plaatsvinden. Dit komt omdat budgetten in eerste instantie op directe lasten worden geraamd. De budgetten verschuiven naar overdrachten als bepaald is dat er bijvoorbeeld ook werkelijk een subsidieregeling is vastgesteld of is bepaald op welke manier (subsidie of deelname aan een project) een provinciaal doel moet worden bereikt.

Verklaring van aanmerkelijke verschillen

Overzicht aanmerkelijke verschillen lasten (x 1.000 euro)

Nr	Lasten per programma	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Verschil t.o.v. jaarrekening 2017	Verschil t.o.v. Begroting 2018
1	Openbaar bestuur	22.952	28.731	23.281	329	-5.450
2	Bereikbaarheid	346.814	339.304	680.632	333.818	341.328
3	Water	13.593	16.672	19.083	5.490	2.412
4	Milieu	49.822	70.111	62.887	13.066	-7.224

5	Ruimte	63.760	77.997	93.539	29.779	15.542
6	Groen	127.674	113.180	160.853	33.179	47.674
7	Cultuur & Erfgoed	13.689	29.366	32.562	18.872	3.196
8	Financiën en Bedrijfsvoering	169.177	189.848	71.600	-97.577	-118.248
	Totaal van de lasten	807.482	865.208	1.144.438	336.956	279.230

Overzicht aanmerkelijke verschillen baten (x 1.000 euro)

Nr	Baten per programma	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Verschil t.o.v. jaarrekening 2017	Verschil t.o.v. Begroting 2018
1	Openbaar bestuur	2.798	1.286	288	-2.510	-998
2	Bereikbaarheid	75.506	115.951	237.423	161.918	121.472
3	Water	2.450	8.348	2.345	-105	-6.003
4	Milieu	8.906	14.068	6.086	-2.820	-7.982
5	Ruimte	28.845	38.248	28.673	-172	-9.575
6	Groen	30.198	48.875	88.605	58.407	39.729
7	Cultuur & Erfgoed	-240	15.905	8.441	8.681	-7.464
8	Financiën en Bedrijfsvoering	699.365	622.527	772.577	73.211	150.050
	Totaal van de baten	847.828	865.208	1.144.438	296.610	279.230

Algemene oorzaken van verschillen

Over het algemeen zijn de verschillen tussen de jaarschijven van de vorige begroting en de huidige te verklaren aan de hand van een beperkt aantal oorzaken.

Aan de lastenkant zijn de belangrijkste hiervan de variaties in uitvoering van incidentele projecten en subsidies. Deze zijn ongelijkmatig over de jaren verdeeld. Het ene jaar gebeurt slechts voorbereiding, terwijl in het volgende jaar de uitvoering van start gaat en volop wordt uitgegeven. Veel van deze projecten dekken wij uit onze reserves. Het overzicht van stortingen en onttrekkingen dat u vindt bij de financiële tabellen geeft u hierin inzicht.

Verdere algemene oorzaken van de verschillen zijn:

- mutaties in de kasraming van reserves als gevolg van (bijvoorbeeld) het later afrekenen van subsidies/aanvragen van voorschotten door subsidieontvangers, en vertraging in projecten.
- mutaties in de raming van begrotingsposten gerelateerd aan de voortgang in projecten/declaratiegedrag van leveranciers
- mutaties in de financieringslasten gerelateerd aan de voortgang in projecten
- budgetmutaties (intensiveringen/ extensiveringen) met een incidenteel karakter of ongelijkmatig verloop tussen de jaren.
- voorstellen voor nieuw beleid

- (mutaties in) specifieke uitkeringen van het Rijk
- verschuivingen van budgetten uit administratief technische overwegingen

Specifieke oorzaken

Een belangrijke verklaring van verschillen tussen 2018 en 2019 is te vinden in de besluiten uit de kaderbrief.

Na de vaststelling van de kaderbrief hebben zich echter ook nog ontwikkelingen voorgedaan, die in deze begroting zijn verwerkt. In de samenvatting die voor in de begroting is opgenomen vindt u hiervan een overzicht.

Structureel en reëel evenwicht

In het overzicht van incidentele baten en lasten dient op grond van de wijzigingen in het BBV met ingang van de begroting 2015 een aantal extra gegevens te worden opgenomen. De incidentele baten en lasten moeten per programma worden weergegeven. Ook wordt een overzicht gevraagd van de geraamde structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves en dienen deze meerjarig worden opgenomen in het overzicht.

Sluitende begroting

Uit de regel "Eindtotaal" in onderstaande tabellen per jaar blijkt dat de begrotingen 2019 t/m 2021 in evenwicht zijn en in 2022 er sprake is van een voordelig saldo. De lasten en de toevoegingen aan de reserves is gelijk of lager dan de baten en de onttrekkingen aan de reserves. Daarmee is er sprake van een sluitende begroting.

Structureel evenwicht

Om vast te kunnen stellen of er ook sprake is van een structureel evenwicht, zijn er tevens limitatieve overzichten opgenomen van de incidentele lasten, de incidentele baten, de structurele onttrekkingen aan de reserves en de structurele stortingen in de reserves.

Uit onderstaande tabel blijkt dat de begroting 2019 structureel evenwicht kent, de structurele baten zijn hoger dan de structurele lasten. Dit geldt ook voor de jaren 2020 tot en met 2022. In andere woorden: Al onze jaarlijks terugkerende lasten worden gedekt door jaarlijks terugkerende baten. Dit geeft de zekerheid dat wij ook op de wat langere termijn een robuust financieel beleid hebben.

Bedragen x 1.000 euro

2019	Programma	Incidenteel	Structureel	Eindtotaal
Totaal Exploitatie		**93.281**	**-38.101**	**55.180**
Baten		-6.292	-451.591	-457.883
	Openbaar bestuur	-62	-43	-105
	Bereikbaarheid	-5.805	-3.730	-9.535
	Water	0	-1.835	-1.835
	Milieu	0	-2.980	-2.980
	Ruimte	0	-17.199	-17.199
	Groen	-425	-6.918	-7.343
	Cultuur & Erfgoed	0	-30	-30

2019	Programma	Incidenteel	Structureel	Eindtotaal
	Financiën en Bedrijfsvoering	0	-418.856	-418.856
Lasten		99.573	413.490	513.063
	Openbaar bestuur	711	22.570	23.281
	Bereikbaarheid	12.121	198.759	210.880
	Water	1.660	4.167	5.827
	Milieu	3.106	40.401	43.507
	Ruimte	16.342	19.157	35.499
	Groen	55.678	53.768	109.446
	Cultuur & Erfgoed	9.955	7.594	17.549
	Financiën en Bedrijfsvoering	0	67.074	67.074
Totaal Reserves		**-97.600**	**35.921**	**-61.680**
Baten		-674.555	-10.815	-685.370
	Openbaar bestuur	-183	0	-183
	Bereikbaarheid	-219.714	-6.989	-226.703
	Water	-510	0	-510
	Milieu	-3.106	0	-3.106
	Ruimte	-10.374	-1.100	-11.474
	Groen	-81.103	-159	-81.262
	Cultuur & Erfgoed	-8.411	0	-8.411
	Financiën en Bedrijfsvoering	-351.154	-2.567	-353.721
Lasten		576.954	46.736	623.690
	Openbaar bestuur	0	0	0
	Bereikbaarheid	452.921	9.146	462.067
	Water	13.256	0	13.256
	Milieu	19.381	0	19.381
	Ruimte	58.040	0	58.040
	Groen	21.570	29.837	51.407
	Cultuur & Erfgoed	8.655	6.358	15.013
	Financiën en Bedrijfsvoering	3.131	1.395	4.526
Eindtotaal		**-4.319**	**-2.181**	**-6.500**

Bedragen x 1.000 euro

2020	Programma	Incidenteel	Structureel	Eindtotaal
Totaal Exploitatie		**59.183**	**-54.144**	**5.038**
Baten		-4.218	-448.572	-452.790
	Openbaar bestuur	-62	-43	-105
	Bereikbaarheid	-4.156	-3.736	-7.892
	Water	0	-835	-835
	Milieu	0	-2.616	-2.616
	Ruimte	0	-13.527	-13.527
	Groen	0	-1.558	-1.558
	Cultuur & Erfgoed	0	-30	-30
	Financiën en Bedrijfsvoering	0	-426.227	-426.227
Lasten		63.401	394.428	457.828
	Openbaar bestuur	186	21.556	21.742
	Bereikbaarheid	9.971	190.754	200.725
	Water	0	3.867	3.867
	Milieu	1.562	26.987	28.549
	Ruimte	14.731	17.869	32.600
	Groen	27.307	47.061	74.368
	Cultuur & Erfgoed	9.644	7.335	16.979
	Financiën en Bedrijfsvoering	0	78.999	78.999
Totaal Reserves		**-25.817**	**20.196**	**-5.621**
Baten		-148.884	-13.072	-161.956
	Openbaar bestuur	-183	0	-183
	Bereikbaarheid	-91.363	-9.011	-100.374
	Water	0	0	0
	Milieu	-1.562	0	-1.562
	Ruimte	-10.970	-1.100	-12.070
	Groen	-31.547	-337	-31.884
	Cultuur & Erfgoed	-7.449	0	-7.449
	Financiën en Bedrijfsvoering	-5.810	-2.624	-8.434
Lasten		123.068	33.268	156.335
	Openbaar bestuur	0	0	0
	Bereikbaarheid	107.214	4.364	111.578
	Water	2.000	0	2.000
	Milieu	5.496	0	5.496
	Ruimte	6.898	0	6.898

2020	Programma	Incidenteel	Structureel	Eindtotaal
	Groen	1.460	21.802	23.262
	Cultuur & Erfgoed	0	5.707	5.707
	Financiën en Bedrijfsvoering	0	1.395	1.395
Eindtotaal		**33.366**	**-33.949**	**-583**

Bedragen x 1.000 euro

2021	Programma	Incidenteel	Structureel	Eindtotaal
Totaal Exploitatie		**35.845**	**-49.410**	**-13.566**
Baten		-50	-449.524	-449.574
	Openbaar bestuur	-50	-43	-93
	Bereikbaarheid	0	-2.812	-2.812
	Water	0	-835	-835
	Milieu	0	-2.439	-2.439
	Ruimte	0	-15.527	-15.527
	Groen	0	-558	-558
	Cultuur & Erfgoed	0	-30	-30
	Financiën en Bedrijfsvoering	0	-427.280	-427.280
Lasten		35.895	400.114	436.008
	Openbaar bestuur	3	20.944	20.947
	Bereikbaarheid	1.223	190.330	191.553
	Water	0	3.667	3.667
	Milieu	0	26.075	26.075
	Ruimte	10.521	17.839	28.360
	Groen	16.443	46.319	62.762
	Cultuur & Erfgoed	7.705	7.093	14.798
	Financiën en Bedrijfsvoering	0	87.847	87.847
Totaal Reserves		**-8.248**	**20.746**	**12.498**
Baten		-117.975	-13.492	-131.467
	Openbaar bestuur	0	0	0
	Bereikbaarheid	-85.859	-9.645	-95.504
	Water	0	0	0
	Milieu	0	0	0
	Ruimte	-7.450	-1.100	-8.550
	Groen	-19.156	-480	-19.636
	Cultuur & Erfgoed	-5.510	0	-5.510
	Financiën en Bedrijfsvoering	0	-2.267	-2.267

2021	Programma	Incidenteel	Structureel	Eindtotaal
Lasten		109.727	34.238	143.965
	Openbaar bestuur	0	0	0
	Bereikbaarheid	104.727	4.364	109.091
	Water	2.000	0	2.000
	Milieu	0	0	0
	Ruimte	3.000	0	3.000
	Groen	0	22.772	22.772
	Cultuur & Erfgoed	0	5.707	5.707
	Financiën en Bedrijfsvoering	0	1.395	1.395
Eindtotaal		**27.597**	**-28.665**	**-1.068**

Bedragen x 1.000 euro

2022	Programma	Incidenteel	Structureel	Eindtotaal
Totaal Exploitatie		**27.266**	**-55.560**	**-28.295**
Baten		-50	-456.267	-456.317
	Openbaar bestuur	-50	-193	-243
	Bereikbaarheid	0	-3.501	-3.501
	Water	0	-835	-835
	Milieu	0	-2.074	-2.074
	Ruimte	0	-15.267	-15.267
	Groen	0	-183	-183
	Cultuur & Erfgoed	0	-30	-30
	Financiën en Bedrijfsvoering	0	-434.184	-434.184
Lasten		27.316	400.707	428.022
	Openbaar bestuur	43	21.044	21.087
	Bereikbaarheid	923	190.852	191.775
	Water	0	3.667	3.667
	Milieu	0	25.619	25.619
	Ruimte	6.221	17.479	23.700
	Groen	14.624	50.065	64.689
	Cultuur & Erfgoed	5.505	7.431	12.936
	Financiën en Bedrijfsvoering	0	84.550	84.550
Totaal Reserves		**-16.220**	**19.080**	**2.860**
Baten		-110.482	-13.338	-123.820
	Openbaar bestuur	0	0	0
	Bereikbaarheid	-83.955	-9.828	-93.783

2022	Programma	Incidenteel	Structureel	Eindtotaal
	Water	0	0	0
	Milieu	0	0	0
	Ruimte	-1.050	-200	-1.250
	Groen	-19.967	-513	-20.480
	Cultuur & Erfgoed	-5.510	0	-5.510
	Financiën en Bedrijfsvoering	0	-2.797	-2.797
Lasten		94.262	32.418	126.680
	Openbaar bestuur	0	0	0
	Bereikbaarheid	92.262	4.364	96.626
	Water	2.000	0	2.000
	Milieu	0	0	0
	Ruimte	0	0	0
	Groen	0	20.952	20.952
	Cultuur & Erfgoed	0	5.707	5.707
	Financiën en Bedrijfsvoering	0	1.395	1.395
Eindtotaal		**11.046**	**-36.481**	**-25.435**

Incidentele Baten (x 1.000 euro)

OD	Onderwerp	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
1.1.4	Screen. en Bewakingsaanp. (SBA)wet BIBOB	-50	-50	-50	-50
1.4.2	Resv. cofinanciering Europese projecten	-183	-183	0	0
1.4.2	CoÃ¶rdinatie van het Europabeleid (N)	-12	-12	0	0
2.1.1	Resv. Mobiliteitsbel.	-343	-100	-100	-100
2.1.2	Resv. fietsinfrastructuur	-22.688	0	0	0
2.1.2	Resv. OLV-Greenport	-8.391	0	0	0
2.1.2	Resv. Zuidas en Zeepoort	-59.391	0	0	0
2.1.2	Resv. Uitvoeren Mob.beleid door derden	-17.419	-13.692	-12.842	-12.842
2.3.2	Res. Groot onderhoud wegen	-24.034	-18.185	-14.788	-13.569
2.3.3	Resv. Kapitaallasten Vaarwegen	-10.671	0	0	0
2.3.3	Projecten v.derden (Brug Muiden)	-5.000	-4.000	0	0
2.3.3	Res. Groot onderhoud vaarwegen	-7.136	-6.903	-5.596	-6.303
2.4.1	Grass2Grit	-805	-156	0	0
2.4.2	Resv. Innovatieprojecten Mobiliteit	-7.385	-125	-475	0
2.5.1	Resv. Openbaar Vervoer projecten	-62.257	-52.358	-52.058	-51.141
3.1.2	Resv. Meekoppelkansen bij dijkversterk	-510	0	0	0
4.1.3	Resv. bodemsanering	-1.411	-397	0	0
4.2.1	Resv. Energietransitie	-1.200	-1.000	0	0

Incidentele Baten (x 1.000 euro)

OD	Onderwerp	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
4.2.2	Resv. Circulaire economie	-495	-165	0	0
5.2.1	Resv. OV Knooppunten	-3.874	-3.000	-3.000	0
5.3.1	Resv. Herstructurering bedrijventerrei	-3.600	-1.970	0	0
5.3.2	Resv. MKB	-1.000	-3.000	-3.000	0
5.3.5	Resv. Europese proj. Landbouwsubsidies	-1.900	-3.000	-1.450	-1.050
6.1.1	Resv. Groen	-59.380	-19.136	-15.303	-14.278
6.1.1	Resv. Groen (kasraming B&U)	-425	0	0	0
6.1.2	Resv. Groene Uitweg	-17.628	-9.631	-1.140	-346
6.1.3	Resv. Oostelijke Vechtplassen (OVP)	-4.095	-2.780	-2.713	-5.343
7.4.1	Resv. monumenten (Mr.F.J.Kranenburgfonds	-6.161	-5.510	-5.510	-5.510
7.4.2	Resv. Unesco Werelderfgoed	-2.250	-1.939	0	0
8.1.2	Algemene Reserve	-52.624	-5.810	0	0
8.2.2	Resv. Organisatieveranderingen	-1.228	0	0	0
8.2.2	Resv.Vervanging ICT-apparatuur	-1.252	0	0	0
8.3.1	Resv. UNA	-1.587	0	0	0
8.3.1	Resv. EXIN-H	-40.993	0	0	0
8.3.1	Resv. TWIN-H	-125.594	0	0	0
8.3.1	Resv. Actieprogramma 2010	-24.900	0	0	0
8.3.1	Resv. Infrastructuur	-91.467	0	0	0
8.3.1	Resv. Werkgelegenheid en economie	-3.919	0	0	0
8.3.1	Resv. Programma Water als Econ. Drager	-2.250	0	0	0
8.3.1	Resv. Kwaliteitsfonds Bloemendalerpolder	-5.340	0	0	0
Eindtotaal		**-680.847**	**-153.102**	**-118.025**	**-110.532**

Incidentele Lasten (x 1.000 euro)

OD	Onderwerp	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
1.1.1	Verkiezingen 2015	60	0	0	40
1.1.1	Wisseling Provinciale Staten	65	0	0	0
1.2.3	Beh.last.autom.syst.Konink.onderscheidin	3	3	3	3
1.3.3	Versterking kwal. & integriteit lok.best	400	0	0	0
1.4.2	Resv. Europese projecten	183	183	0	0
2.1.1	Resv. Mobiliteitsbel.	1.007	0	0	0
2.1.1	Resv. Mobiliteitsbel. Algemeen	343	100	100	100
2.1.2	Resv. Uitvoeren Mob.beleid door derden	159.881	20.028	22.838	11.368
2.2.1	Resv. Kapitaallasten Wegen	18.140	11.760	11.760	11.760
2.2.1	Resv. Provinciale Infrastructuur (PMI)	178.221	0	0	0
2.2.1	Resv. Provinciale Infrastructuur: opdrac	200	137	0	0

Incidentele Lasten (x 1.000 euro)

OD	Onderwerp	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
2.3.2	Projecten v. derden (wegen)	249	831	0	0
2.3.2	Revisiewerkzaamheden	30	30	30	30
2.3.2	Res. Groot onderhoud wegen	20.748	15.702	13.514	12.619
2.3.2	Resv. dekking kap-lasten VIK	10.671	0	0	0
2.3.3	Res. Groot onderhoud vaarwegen	21	7.815	5.815	5.815
2.3.3	Resv. Kapitaallasten Vaarwegen	1.425	1.600	800	700
2.3.3	Projecten v.derden (Brug Muiden)	10.000	8.000	0	0
2.4.1	Grass2Grit	805	378	378	398
2.4.2	Resv. Innovatieprojecten Mobiliteit	12.500	0	0	0
2.4.2	Productontwikkeling	495	495	715	395
2.5.1	Resv. Openbaar Vervoer projecten	50.308	50.309	50.000	50.000
3.1.2	Resv. Meekoppelkansen bij dijkversterk	10.456	0	0	0
3.1.2	Resv. Meekoppelkansen bij dijkversterk.	510	0	0	0
3.2.1	Resv. Waterrecreatie	2.800	2.000	2.000	2.000
3.2.2	Subsidies OD 3.2.1	1.150	0	0	0
4.1.3	Resv. bodemsanering	4.733	5.396	0	0
4.1.3	Resv. Bodemsanering B&U	1.411	397	0	0
4.2.1	Resv. Energietransitie	1.200	1.000	0	0
4.2.1	Resv. Energietransitie	4.785	0	0	0
4.2.2	Resv. Circulaire economie	881	100	0	0
4.2.2	Resv. Circulaire economie	495	165	0	0
4.2.3	Resv. Verduurzaming bestaande woningvo	8.981	0	0	0
5.1.2	Ruimtelijke kwaliteit	50	0	0	0
5.2.1	Resv. OV-Knooppunten	3.874	3.000	3.000	0
5.2.1	Resv. OV Knooppunten	11.273	3.398	0	0
5.2.3	Resv. Ontwikkeling havencomplexen	1.552	250	0	0
5.2.4	Resv. Ruimtelijke Ontwikkeling	7.340	0	0	0
5.2.5	Apparaatskosten directie Concernzaken	2.107	2.107	2.107	2.107
5.2.5	Verkopen onroerend goed	147	690	0	0
5.3.1	Regionale economie	2.500	0	0	0
5.3.1	Reg.Ontwikkel.mij.Noordzeek.gebied (RON)	64	64	64	64
5.3.1	Resv. herstr.bedrijfsterreinen	3.350	1.970	0	0
5.3.1	Resv. Herstructurering bedrijventerrei	3.500	0	0	0
5.3.1	Toerisme	200	0	0	0
5.3.1	Resv. Herstructurering Bedrijfsterreinen	250	0	0	0
5.3.2	Resv. MKB	6.277	3.000	3.000	0
5.3.2	Resv. MKB	1.000	3.000	3.000	3.000
5.3.4	Resv. Duurzame Landbouw	9.846	0	0	0

Incidentele Lasten (x 1.000 euro)

OD	Onderwerp	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
5.3.5	Resv. Europese proj. Landbouwsubsidies	250	250	0	0
5.3.5	Resv. Europ.proj. Landbouwsubsidies	1.900	3.000	1.450	1.050
5.4.1	Resv. Woonbeleid	6.004	0	0	0
5.4.1	Resv. Woonbeleid (Subs)	900	900	900	0
5.4.2	Resv. Woningbouw	11.999	0	0	0
6.1.1	Resv. Groen (kasraming Beleid)	27.008	11.404	10.800	10.385
6.1.1	Resv. Groen (kasraming B&U)	7.119	1.532	540	230
6.1.1	Resv. Groen (kasraming Concernzaken)	8.648	4.740	3.963	3.663
6.1.1	Resv. Groen	3.359	0	0	0
6.1.2	Resv. Groene Uitweg (kasraming B&U)	9.393	3.670	1.140	346
6.1.2	Resv. Groene Uitweg (kasraming CZ)	3.510	5.961	0	0
6.1.3	Resv. Oostelijke Vechtplassen (OVP)	17.260	1.460	0	0
6.3.3	Resv. cofinanciering Waddenzee	951	0	0	0
7.4.1	Resv. Monumenten	12	12	12	12
7.4.1	Resv.Monumenten Herbestemmingm opdrachte	150	150	150	150
7.4.1	Resv. Monumenten subs	7.443	7.443	7.443	5.243
7.4.1	Resv. monumenten (Mr.F.J.Kranenburgfonds	423	0	0	0
7.4.1	Resv.Monumenten Herbestemming subsidies	100	100	100	100
7.4.2	Resv. Unesco Werelderfgoed	8.231	0	0	0
7.4.2	Resv. Unesco Werelderfgoed	2.250	1.939	0	0
8.1.2	Algemene Reserve	651	0	0	0
8.2.2	Resv. Bedrijfsvoering	2.480	0	0	0
Eindtotaal		**676.527**	**186.468**	**145.622**	**121.578**

Structurele stortingen in reserves (x 1.000 euro)

OD	Onderwerp	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
2.2.1	Resv. Provinciale Infrastructuur (PMI)	9.146	4.364	4.364	4.364
6.1.1	Resv. Groen	29.837	21.802	22.772	20.952
7.4.1	Resv. monumenten (Mr.F.J.Kranenburgfonds	6.358	5.707	5.707	5.707
8.2.2	Resv. Bedrijfsvoering	1.395	1.395	1.395	1.395
Eindtotaal		**46.736**	**33.268**	**34.238**	**32.418**

Structurele onttrekkingen aan de reserves (x 1.000 euro)

OD	Onderwerp	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
2.2.1	Resv. Provinciale Infrastructuur (PMI)	-200	-137	0	0
2.2.1	Resv. Kapitaallasten Wegen	-4.346	-5.019	-5.019	-5.025
2.2.1	Resv. Kapitaallasten OV	-1.758	-2.970	-3.606	-3.708

2.3.2	Resv. dekking kap-lasten VIK	-385	-427	-427	-427
2.3.3	Resv. Kapitaallasten Vaarwegen	-300	-458	-593	-668
5.4.1	Resv. Woonbeleid	-1.100	-1.100	-1.100	-200
6.1.2	Resv. Kapitaallasten Groen	-159	-337	-480	-513
8.2.2	Resv. Bedrijfsvoering	-1.285	-1.342	-985	-985
8.2.3	Resv. huisvesting	-782	-782	-782	-782
8.2.4	Resv. GO-gelden	-500	-500	-500	-1.030
Eindtotaal		**-10.815**	**-13.072**	**-13.492**	**-13.338**

EMU saldo

Met het oog op een betere raming en beheersing van het EMU-saldo wordt in het nieuwe BBV een geprognosticeerde begin- en eindbalans voorgeschreven. Dit betekent dat vanaf de begroting 2017 een geprognosticeerde begin- en eindbalans wordt opgenomen op basis waarvan de berekening van het EMU-saldo voor de jaren t/m 2022 afgeleid kan worden. Met het opnemen van de geprognosticeerde balans krijgen de Staten meer inzicht in de ontwikkeling van onder meer investeringen, het aanwenden van reserves en voorzieningen en in de financieringsbehoefte. In de tabellen hieronder zijn zowel het EMU-saldo als de geprognotiseerde balans voor de jaren 2018 t/m 2022 opgenomen:

Berekening EMU-saldo provincie Noord-Holland

Onde	Omschrijving	2018 *)	2019	2020	2021	2022
1	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (BBV art.17c)	-144.293.000	-62.865.000	-7.956.000	7.337.000	27.627.000
2	Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	20.813.000	26.999.000	34.253.000	40.088.000	42.665.000
3	Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie	13.000.620	3.811.000	3.604.000	783.000	783.000
-4	Uitgaven aan investeringen in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	-221.983.000	-224.817.000	-157.912.000	-79.680.000	-101.358.000
5	De in mindering op de hierboven genoemde investeringen gebrachte ontvangen bijdragen van het rijk, de provincies, de Europese Unie en overigen	23.179.000	-68.027.000	52.223.000	21.926.000	40.346.000
+6	Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa: Baten uit desinvesteringen in (im)materiele vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op de exploitatie verantwoord.	-	-	-	-	-
-7	Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)	-	-	-	-	-
+8	Baten bouwgrondexploitatie: Baten voor zover transacties niet op exploitatie verantwoord	-	-	-	-	-
-9	Betalingen ten laste van de voorzieningen	-552.000	-552.000	-3.247.000	-543.000	-510.000
-10	Betalingen die niet via de exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen e.d.) en die nog vallen onder één van de andere genoemde posten	-	-	-	-	-
-11	Boekwinst bij verkoop van deelnemingen en aandelen	-	-	-	-	-
	EMU Saldo	**-309.835.380**	**-325.451.000**	**-79.035.000**	**-10.089.000**	**9.553.000**

**) 2018 t/m de Zomernota*

		Begin2018	Eind2018	Begin2019	Eind2019	Begin2020	Eind2020	Begin 2021	Eind 2021	Begin 2022	Eind 2022
Activa											
	Immateriële activa	-	-	-	-	-	-	-	-		
								-			
	Materiële activa (investeringen)							-			
	Economisch nut	151.697.912	139.896.249	139.896.249	122.350.535	122.350.535	105.938.556	105.938.556	103.329.556	103.329.556	99.490.749
	Openbare ruimte met maatschappelijk nut	364.881.563	544.753.564	544.753.564	692.090.564	692.090.564	779.938.564	779.938.564	800.213.564	800.213.564	822.399.564
	Financiële vaste activa										
	Deelnemingen	117.588.588	141.403.483	141.403.483	141.403.483	141.403.483	141.403.483	141.403.483	141.403.483	141.403.483	141.403.483
	Bijdrage aan activa in eigendom van derden	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Verstrekte langlopende leningen	58.924.862	58.924.862	58.924.862	57.774.862	57.774.862	57.534.862	57.534.862	56.899.862	56.899.862	56.689.862
	Uitzettingen met een looptijd koter dan een jaar	642.396.765	466.883.872	466.883.872	290.105.872	290.105.872	191.087.872	191.087.872	92.069.872	92.069.872	-6.948.128
	Liquide middelen	1.170.479	1.171.479	1.171.479	1.172.479	1.172.479	1.173.479	1.173.479	1.174.479	1.174.479	1.175.479
	Overlopende activa	4.984.264	5.121.264	5.121.264	5.258.264	5.258.264	5.395.264	5.395.264	5.532.264	5.532.264	5.669.264
	Activa	**1.341.644.433**	**1.358.154.773**	**1.358.154.773**	**1.310.156.059**	**1.310.156.059**	**1.282.472.080**	**1.282.472.080**	**1.200.623.080**	**1.200.623.080**	**1.119.880.273**
Passiva											
	Algemene reserves	133.696.224	119.397.224	119.397.224	73.854.224	73.854.224	73.854.224	73.854.224	73.854.224	73.854.224	73.854.224
	Resultaat	40.338.893									24.767.000
	Bestemmingsreserves	896.735.545	809.378.545	809.378.545	805.284.545	805.284.545	807.444.545	807.444.545	819.942.545	819.942.545	822.802.545
	Voorzieningen	23.472.047	35.920.047	35.920.047	39.179.047	39.179.047	39.536.047	39.536.047	39.777.099	39.777.099	40.050.099
	Netto-vlottende schulden	67.389.670	67.389.670	67.389.670	67.389.670	67.389.670	67.577.669	67.577.669	67.577.669	67.577.669	67.577.669
	Overlopende passiva	180.012.054	326.069.287	326.069.287	324.448.573	324.448.573	294.059.595	294.059.595	199.471.543	199.471.543	90.828.736
	Passiva	**1.341.644.433**	**1.358.154.773**	**1.358.154.773**	**1.310.156.059**	**1.310.156.059**	**1.282.472.080**	**1.282.472.080**	**1.200.623.080**	**1.200.623.080**	**1.119.880.273**

Individuele EMU-referentiewaarden provincies 2019-2022

In het Bestuurlijk Overleg Financiële verhoudingen van 23 mei 2018 jl. is gesproken over de EMU-norm voor de decentrale overheden. Na een constructieve dialoog hebben het Rijk en decentrale overheden elkaar gevonden in een macro EMU-norm van -0,4 procent van het bbp per jaar voor de periode van 2019 tot 2022. Hiermee is een balans gezocht om invulling te geven aan de investeringsopgave in tal van maatschappelijke thema's en tegelijkertijd de gedeelde verantwoordelijkheid voor gezonde overheidsfinanciën. Jaarlijks zal tijdens bestuurlijk overleg worden stil gestaan bij de belangrijke ontwikkelingen in de financiële positie van het Rijk en decentrale overheden. Hiermee wordt invulling gegeven aan de Wet houdbare overheidsfinanciën en de uitgangspunten van het Regeerakkoord en het Interbestuurlijk programma. Afgesproken is dat de medeoverheden onderling komen tot een onderverdeling van de macro EMU-norm. Het Rijk neemt dit voorstel over en biedt, via een voorhangprocedure, een ministeriële regeling aan bij de Staten-Generaal. Na instemming van het parlement wordt de EMU-norm gepubliceerd in de Staatscourant. In de komende septembercirculaire wordt meer detailinformatie opgenomen, onder meer over trajecten om tot vergroting van inzicht in de ontwikkeling van het EMU-saldo te komen en over de individuele referentiewaardes (op basis van de macronorm en onderverdeling).

4.3 Uiteenzetting financiële positie

4.3.1 Opbouw van het begrotingssaldo

4.3.1.1 Nieuw in de begroting 2019 - 2022

		2019	2020	2021	2022
1.1.1	Functioneren van Provinciale Staten faciliteren	195.476	203.000	203.000	203.000
1.2.3	Rijkstaken Commissaris van de Koning uitvoeren	-50.000	-50.000	-50.000	-50.000
2.1.1	Mobiliteitsbeleid opstellen	185.000	145.000	175.000	205.000
2.1.2	Mobiliteitsbeleid uitvoeren	203.000	267.000	727.000	0
2.2.1	Studies voor infrastructuur uitvoeren	489.000	77.000	-479.000	-717.000

2.3.2	OV, wegen en kunstwerken in stand houden*	1.005.716	1.887.716	2.291.716	2.428.716
2.3.3	Beheeractiviteiten vaarwegen uitvoeren*	-759.444	-2.040.444	-2.394.444	-2.148.444
2.4.1	Netwerkmanagement en verkeerskundig beheer uitvoeren	276.247	-35.753	120.247	120.247
3.1.2	Versterkingsplannen primaire keringen beoordelen en investeren in ruimtelijke kwaliteit	400.000	0	0	0
4.1.1	Luchtkwaliteit verbeteren	22.000	-30.000	-30.000	-30.000
4.1.2	Geluidbelasting bewaken	100.000	200.000	200.000	120.000
4.1.3	Kwaliteit bodem en ondergrond verbeteren	-249.000	0	0	0
4.1.5	VTH-taken uitvoeren en coördineren	659.000	699.000	559.000	529.000
4.2.1	Bijdragen aan Energietransitie	701.000	731.000	770.000	797.000
5.1.1	Omgevingsvisie uitdragen	355.000	-50.000	-50.000	-50.000
5.2.2	Beleid luchthavens uitvoeren	-16.000	-16.000	-16.000	-16.000
5.2.5	Grondbeleid uitvoeren t.b.v. provinciale doelen	-1.112.000	500.000	-190.000	-140.000
5.3.1	Ruimtelijk vestigingsklimaat verbeteren	-3.000.000	0	0	0
6.2.1	NNN en agrarische natuur beheren	962.000	629.000	609.000	-192.000
6.2.3	Uitvoering geven aan de Wet natuurbescherming	305.000	305.000	305.000	305.000
7.3.3	Investeren in behoud van archeologisch erfgoed	30.000	51.000	59.000	397.000
8.1.1	Algemene dekkingsmiddelen beheren (Provinciefonds)	3.946.000	5.365.000	6.161.000	8.355.000
8.1.3	Onvoorzien en overige stelposten beheren (o.a. indexering)	650.246	-235.754	-235.754	-235.754
8.2.2	Bedrijfsvoering realiseren (vnl. cao)	1.511.000	2.376.000	2.370.000	2.363.000
8.3.1	Overige subproducten	-380.000	-380.000	-380.000	-380.000
	Totaal	6.429.241	10.597.765	10.724.765	11.863.765

Toelichting

De bijstellingen die nieuw zijn in deze begroting betreffen voornamelijk exogene en onvermijdelijke bijstellingen. Bijstellingen die nieuw beleid betreffen zijn verwerkt zoals door uw Staten vastgesteld bij de kaderbrief. Hieronder treft u een korte toelichting aan op de in deze begroting nieuwe bijstellingen.

1.1.1 Functioneren van Provinciale Staten faciliteren

Onder dit operationeel doel zijn de kostenstijgingen opgenomen voor de vergoedingen aan PS leden en de kosten voor de externe accountant.

1.2.3 Rijkstaken Commissaris van de Koning uitvoeren

Een incidenetele ophoging in het verleden was per ongeluk structureel doorgevoerd en kan nu weer worden afgeraamd.

2.1.1 Mobiliteitsbeleid opstellen

Voor een in IPO-verband afgesproken subsidie aan het kennisplatform Verkeer en Vervoer (CROW) wordt een bedrag bijgeraamd

2.1.2 Mobiliteitsbeleid uitvoeren

De plaatsing van laadpalen wordt door de provincie voorgefinancierd. Baten komen in latere jaren.

2.2.1 Studies voor infrastructuur uitvoeren

De mutaties zijn het gevolg van de bijstelling van de kapitaallasten op basis van de werkelijk gerealiseerde investeringen en de ramingen voor de komende jaren conform het PMI.

2.3.2 OV, wegen en kunstwerken in stand houden*

2.3.3 Beheeractiviteiten vaarwegen uitvoeren*

Tussen 2.3.2 en 2.3.3 vinden verschuivingen plaats, omdat kunstwerken (bruggen en viaducten), die wij eerder onder vaarwegen opnamen, volgens de taakveldvoorschriften onder wegen moeten vallen. Het is daarom duidelijker deze ook in onze eigen begroting om te zetten.

2.4.1 Netwerkmanagement en verkeerskundig beheer uitvoeren

Voor onze bijdrage aan de Nationale databank wegverkeergegevens was een te laag budget in de begroting opgenomen.

3.1.2 Versterkingsplannen primaire keringen beoordelen en investeren in ruimtelijke kwaliteit

Door de aantrekkende economie en de uitvoering van twee Hoogwaterbeschermingsprogramma's moeten extra procedures gevoerd worden voor het goedkeuren van dijkversterkingsplannen

4.1.1 Luchtkwaliteit verbeteren

Overheveling budget regionale luchthavens naar operationeel doel 5.2.2. Daarnaast is een klein bedrag bijgeraamd voor uitvoering van het actieplan geluid

4.1.2 Geluidbelasting bewaken

Extra budget voor gevelisolatie in het kader van het actieplan geluid.

4.1.3 Kwaliteit bodem en ondergrond verbeteren

Er hoeft minder gestort te worden in de reserve t.b.v. bodemsanering

4.1.5 VTH-taken uitvoeren en coördineren

Door de invoering van kostprijssturing bij de omgevingsdienst komt een iets hoger bedrag ten laste van PNH.

4.2.1 Bijdragen aan Energietransitie

Op advies van de accountant moeten de beheerskosten van PDENH ten laste komen van de exploitatie en mogen niet meer worden bijgeschreven op de balans.

5.1.1 Omgevingsvisie uitdragen

Door het uitstel van de inwerkingtreding van de omgevingswet zullen ook in 2019 extra kosten moeten worden gemaakt voor het organiseren van bijeenkomsten en kennisbevordering.

5.2.2 Beleid luchthavens uitvoeren

Met ingang van 2018 worden leges geheven voor provinciale luchtvaarttaken (luchthavenbesluiten, ontheffingen). Daarnaast heeft een overheveling plaatsgevonden van operationeel doel 4.1.1

5.2.5 Grondbeleid uitvoeren t.b.v. provinciale doelen

Aframing beheerskosten Crailo en opbrengst verkoop panden N201.

5.3.1 Ruimtelijk vestigingsklimaat verbeteren

Ophoging uitgekeerd dividend Alliander

6.2.1 NNN en agrarische natuur beheren

De bijdrage aan RVO wordt in IPO –verband verhoogd. De provincie Noord Holland betaalt een evenredig deel, 7,8% van 12,8 miljoen voor behandeling van de dossiers voor vooral agrarisch natuurbeheer (europese cofinanciering). Daarnaast heeft een actualisatie van de meerjarige berekening van deze budgetten plaatsgevonden, waardoor verschuivingen en bijstellingen optreden.

6.2.3 Uitvoering geven aan de Wet natuurbescherming

Het structurele budget voor de programmatische aanpak stikstof (PAS) voor het tegengaan van stikstofdepositie is opgehoogd. Deze kosten werden de afgelopen jaren gedekt uit het incidentele budget “onderzoek en advies groen”, maar dit is niet meer mogelijk gezien het aantal opdrachten. De bijdrage aan het PAS-bureau betreft een structurele bijdrage en dient daarom ook structureel op de begroting te worden geraamd.

7.3.3 Investeren in behoud van archeologisch erfgoed

Betreft verschuiving van het budget dat bij de zomernota is afgeraamd voor 2018 naar de periode 2019 - 2022

8.1.1 Algemene dekkingsmiddelen beheren (Provinciefonds)

Bijstelling naar beneden op basis van de meicirculaire.

8.1.3 Onvoorzien en overige stelposten beheren (o.a. indexering)

Door de aantrekkende economie en de daarbij wat hogere indexeringen was de stelpost voor 2019 onvoldoende om de benodigde indexeringen te dekken. Daarom wordt deze bijgeraamd. In de begroting opgenomen indezeringen worden in alle jaren uit deze stelpost gedekt.

8.2.2 Bedrijfsvoering realiseren (vnl. cao)

Voor bedrijfsvoering is door de aantrekkende economie meer budget nodig. Het betreft voornamelijk extra kosten in verband met de nieuwe cao 2019 – 2020.

8.3.1 Overige subproducten

De taken van de Stichting Landelijk Meetpunt Afvalstoffen zijn overgegaan naar Rijkswaterstaat. Het budget is vervallen. Tevens is de bijdrage uit het provinciefonds in OD 8.1.1 met dit bedrag verlaagd.

4.3.1.2 Geprognotiseerde balans

Als gevolg van de wijziging van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) van 5 maart 2016 (Stb. 2016, 101) bevat de meerjarenraming, naast een raming van de financiële gevolgen voor de drie jaren volgend op het begrotingsjaar en de baten en lasten van het bestaande en nieuwe beleid in de programma's voor die jaren, ook een geprognosticeerde begin- en eindbalans.

Door het opnemen van een geprognosticeerde balans in zowel de begroting als de meerjarenraming krijgen provinciale staten en de raad meer inzicht in de ontwikkeling van onder meer investeringen, het aanwenden van reserves en voorzieningen en in de financieringsbehoefte. De geprognosticeerde balans moet qua informatiebehoefte aansluiten op de balans in de jaarrekening, maar behoeft niet dezelfde mate van detail te kennen. Het is van belang dat deze (nieuwe) balans in ieder geval voldoende informatie bevat om inzicht te bieden in de ontwikkeling van het EMU-saldo (zie tabel 4.2.5 in deze begroting). Door het opnemen van de geprognosticeerde balans bevat de begroting ook voldoende informatie om de ontwikkeling van de kengetallen, die ingevolge artikel 11, derde lid, van het BBV, in de begroting en het jaarverslag moeten worden opgenomen, voor drie jaren volgend op de begroting te berekenen. De kengetallen (zie de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing in deze begroting) die reeds moesten worden opgenomen geven provinciale staten en de raad meer inzicht in de financiële positie. Het opnemen van de ontwikkelingen van de kengetallen voor de jaren na de begroting draagt bij aan die doelstelling.

In de tabel hieronder is de geprognosticeerde balans t/m 2022 opgenomen

		Begin2018	Eind2018	Begin2019	Eind2019	Begin2020	Eind2020	Begin 2021	Eind 2021	Begin 2022	Eind 2022
Activa											
	Immateriële activa	-	-	-	-	-	-	-	-		
								-			
	Materiële activa (investeringen)							-			
	Economisch nut	151.697.912	139.896.249	139.896.249	122.350.535	122.350.535	105.938.556	105.938.556	103.329.556	103.329.556	99.490.749
	Openbare ruimte met maatschappelijk nut	364.881.563	544.753.564	544.753.564	692.090.564	692.090.564	779.938.564	779.938.564	800.213.564	800.213.564	822.399.564
	Financiële vaste activa										
	Deelnemingen	117.588.588	141.403.483	141.403.483	141.403.483	141.403.483	141.403.483	141.403.483	141.403.483	141.403.483	141.403.483
	Bijdrage aan activa in eigendom van derden	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Verstrekte langlopende leningen	58.924.862	58.924.862	58.924.862	57.774.862	57.774.862	57.534.862	57.534.862	56.899.862	56.899.862	56.689.862
	Uitzettingen met een looptijd koter dan een jaar	642.396.765	466.883.872	466.883.872	290.105.872	290.105.872	191.087.872	191.087.872	92.069.872	92.069.872	-6.948.128
	Liquide middelen	1.170.479	1.171.479	1.171.479	1.172.479	1.172.479	1.173.479	1.173.479	1.174.479	1.174.479	1.175.479
	Overlopende activa	4.984.264	5.121.264	5.121.264	5.258.264	5.258.264	5.395.264	5.395.264	5.532.264	5.532.264	5.669.264
	Activa	**1.341.644.433**	**1.358.154.773**	**1.358.154.773**	**1.310.156.059**	**1.310.156.059**	**1.282.472.080**	**1.282.472.080**	**1.200.623.080**	**1.200.623.080**	**1.119.880.273**
Passiva											
	Algemene reserves	133.696.224	119.397.224	119.397.224	73.854.224	73.854.224	73.854.224	73.854.224	73.854.224	73.854.224	73.854.224
	Resultaat	40.338.893									24.767.000
	Bestemmingsreserves	896.735.545	809.378.545	809.378.545	805.284.545	805.284.545	807.444.545	807.444.545	819.942.545	819.942.545	822.802.545
	Voorzieningen	23.472.047	35.920.047	35.920.047	39.179.047	39.179.047	39.536.047	39.536.047	39.777.099	39.777.099	40.050.099
	Netto-vlottende schulden	67.389.670	67.389.670	67.389.670	67.389.670	67.389.670	67.577.669	67.577.669	67.577.669	67.577.669	67.577.669
	Overlopende passiva	180.012.054	326.069.287	326.069.287	324.448.573	324.448.573	294.059.595	294.059.595	199.471.543	199.471.543	90.828.736
	Passiva	**1.341.644.433**	**1.358.154.773**	**1.358.154.773**	**1.310.156.059**	**1.310.156.059**	**1.282.472.080**	**1.282.472.080**	**1.200.623.080**	**1.200.623.080**	**1.119.880.273**

4.3.2 Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

In dit voorgeschreven onderdeel van de financiële begroting wordt inzicht geboden in de verplichtingen die de provincie heeft ten aanzien van arbeidskosten die jaarlijks een beslag leggen op de begroting. Het gaat hier om verplichtingen die in een jaar ontstaan en in latere jaren tot uitbetaling komen, maar niet op de balans zijn opgenomen.

Jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

Omschrijving	2019	2020	2021	2022
Vakantiedagen	0	0	0	0
Wachtgelden en aanvullende uitkeringen invaliditeit	0	0	0	0
Werkloosheidsuitkeringen				
- als gevolg van reorganisatie	42.000	42.000	31.000	0
- Overige werkloosheidsuitkeringen	62.000	62.000	62.000	39.000
Totaal	104.000	104.000	93.000	39.000

Vakantiegelden

Door de invoering van het individueel keuzebudget (voortkomend uit de cao) worden vakantiegelden in het lopende jaar volledig uitbetaald.

Wachtgelden en aanvullende uitkeringen invaliditeit

Het betreft hier de voormalige medewerkers die op dit moment nog via de personeel- en salarisadministratie maandelijks een uitkering ontvangen. De Statenleden zijn buiten beschouwing gelaten conform artikel 44, lid 3 van het BBV.

Werkloosheidsuitkeringen

Het betreft hier de voormalige medewerkers die op dit moment maandelijks een uitkering ontvangen van het UWV en/of Loyalis.

4.3.3 Investeringen

in de tabel hieronder worden de netto geactiveerde investeringen weergegeven. Het gaat hierbij om het bedrag van het bruto investeringsbedrag minus de bijdragen welke van derden worden ontvangen. De investeringen zijn ingedeeld per programma.

Overzicht van netto investeringen per programma

Programma		2018	2019	2020	2021	2022
	LOPENDE INVESTERINGEN:					
	Materiële vaste activa					
	Investeringen met een economisch nut					
5	Gronden Wieringerrandmeer	4.872.449-	4.872.449-	4.932.467-	-	-
5	Strategisch grondbeleid	4.963.261-	11.866.265-	9.362.512-	-	605.807-
5	Beheergrondbank Laag-Holland	84.645-	-	-	-	-
2	Steunpunten voor dagelijks beheer (vaar)wegen	3.612.693	2.270.000	1.050.000	600.000	-
2	Provinciale wegen	118.569.000	78.337.000	34.277.000	23.264.000	35.009.000
2	Provinciale vaarwegen	8.961.000	4.985.000	3.376.000	1.876.000	700.000
2	Investeringen Groen	456.000	4.434.000	3.583.000	830.000	-
2	Investeringen Openbaar Vervoer	27.867.000	30.300.000	15.890.000	2.559.000	-
2	DVM (intelligente verkeerslichten)	-	825.000	825.000	825.000	825.000
	Totaal materiële vaste activa	**149.545.337**	**104.412.286**	**44.706.021**	**29.954.000**	**35.928.193**
	Financiële vaste activa					
5	Kapitaaldeelname Life Science Fonds Amsterdam	8.395	-	-	-	-
4	Participatiefonds deelnemingen Duurzame Energie	23.000.000	-	-	-	-
	Innovatiefonds Noord-Holland	806.500	-			
	Totaal financiële vaste activa	**23.814.895**	-	-	-	-
	TOTAAL LOPENDE INVESTERINGEN	**173.360.232**	**104.412.286**	**44.706.021**	**29.954.000**	**35.928.193**
	VERVANGINGSINVESTERINGEN:					
2	Vervangingsinvesteringen wegen PMO	26.868.000	44.605.000	33.457.000	12.181.000	12.399.000
2	Vervangingsinvesteringen vaarwegen PMO	12.470.000	7.773.000	27.526.000	15.619.000	12.685.000
	TOTAAL VERVANGINGSINVESTERINGEN:	**39.338.000**	**52.378.000**	**60.983.000**	**27.800.000**	**25.084.000**
	Totaal netto investeringen	**212.698.232**	**156.790.286**	**105.689.021**	**57.754.000**	**61.012.193**

4.3.4 Activa

4.3.4.1 Staat van geactiveerde immateriële en materiële investeringen (art. 34, 35 en 52)

Omschrijving van de investeringen		Boekwaarde per 31-12-2018	Vermeerderingen 2019	Verminderingen 2019	Oorspronkelijk bedrag van de investeringen t/m 2019	Boekwaarde per 31-12-2019	Totaal van de kapitaallasten
	1	10	12	13	14	20	22
1.	**IMMATERIËLE ACTIVA**						
a.	kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
1	kosten verbonden aan het sluiten/aflossen van	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	geldleningen en het saldo van agio en disagio	0,0	-	-	0,0	-	-
	Subtotaal a.	0,0	-	-	0,0	-	-
b.	kosten van onderzoek en ontwikkeling	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Subtotaal b.	0,0	-	-	0,0	-	-
	Totaal immateriële activa	-	-	-	-	-	-
		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
2.	**MATERIËLE VASTE ACTIVA**	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
a.	**Investeringen met een economisch nut**	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
1	Strategische grondaankopen	21,8	0,0	11,9	10,2	10,0	-
2.	Gronden Wieringerrandmeer	9,8	0,0	4,9	10,0	4,9	-
3.	Grond archeologisch depot te Castricum	1,3	0,0	0,0	1,3	1,3	-
5.	PASO-gronden	17,8	0,0	0,0	17,8	17,8	-
6.	Krediet Beheergrondbank Laag-Holland	1,3	-	-	1,3	1,3	-
7.	BBL Gronden	10,6	-	-	10,6	10,6	0,0
Subtotaal gronden en terreinen		62,7	-	16,7	51,3	46,0	-
		0,0	0,0	0,0	0,0	-	-
Subtotaal woonruimten		0,0	0,0	0,0	0,0	-	-
		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
8.	Houtpleincomplex te Haarlem:	0,0	0,0	0,0	-	0,0	0,0
	*Ondergrond kantorencomplexen winkelruimten	7,7	-	-	28,8	7,7	-
9.	Een Nieuw Huis:	-	-	-	-	-	-
	a. Renovatie Houtplein	32,9	-	-	41,1	31,2	1,6
	b. Nieuwbouw Dreef	11,7	-	-	13,9	11,2	0,6
	c. Parkeergarage Dreef	8,5	-	-	10,2	8,1	0,4
10.	Krediet renovatie Paviljoen Welgelegen	0,0	-	-	18,5	0,0	-
11.	Bouwen inrichting archeologisch depot te Castricum	10,3	-	-	11,2	10,0	0,3
12.	Steunpunten voor dagelijks beheer	6,1	2,3	-	8,4	8,2	0,2
Subtotaal bedrijfsgebouwen		77,2	2,3	-	132,0	76,4	3,1
		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Subtotaal machines, apparaten, installaties en o		0,0	0,0	0,0	0,0	-	-
		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Subtotaal a. investeringen met een economisch nut	139,9	2,3	16,7	183,3	122,4	3,1
		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
b.	**Investeringen in openbare ruimte met een**	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	maatschappelijk nut	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	(Grond-, weg- en waterbouwkundige werken)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
1	Provinciale wegen	237,5	112,8	51,3	1.254,5	288,3	10,7
2.	Vervangingsinvesteringen wegen	91,2	44,6	0,0	147,6	131,6	4,2
3.	Vervangingsinvesteringen vaarwegen	47,1	7,8	0,0	59,5	52,8	2,1
4.	Projecten gedekt uit de reserve kapitaallasten wegen	107,1	16,8	0,0	125,5	119,6	4,3
5.	Projecten gedekt uit de reserve kapitaallasten Vaarwegen (Machinerichlijn, vervanging kunstwerken, Roskamsluis en 24 uurs brugbediening)	15,1	5,0	0,0	20,4	19,5	0,6
6.	Investeringen Groen	3,8	4,4	0,0	8,4	8,1	0,2
7.	Investeringen OV	42,1	30,3	0,0	73,0	70,6	1,8
8.	DVM (intelligente verkeerslichten)	-	0,8	0,0	0,8	0,8	-
		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Subtotaal b. investeringen in openbare ruimte met	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	een maatschappelijk nut	544,1	222,5	51,3	1.689,7	691,4	23,9
		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Totaal materiële vaste activa	683,9	224,8	68,0	1.873,1	813,7	27,0
	TOTAAL GEACTIVEERDE INVESTERINGEN	683,9	224,8	68,0	1.873,1	813,7	27,0

4.3.4.2 Staat van geactiveerde kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen en van bijdragen aan activa in eigendom van derden (art. 36)

Staat van geactiveerde kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen en van bijdragen aan activa in eigendom van derden (Bbv artikel 36)

	Omschrijving van de investeringen	Oorspronkelijk bedrag van de deelneming t/m 2017	Oorspronkelijk bedrag van de deelneming ultimo 2018	Muta-ties 2019	Boekwaarde per 1-1-2019	Boekwaarde per 31-12-2019
		€	€		€	€
	FINANCIELE VASTE ACTIVA					
a.	**kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen:**					
1.	N.V. Bank Nederlandse Gemeenten	1.525.875	1.525.875	-	1.525.875	1.525.875
2.	Nederlandse Waterschapsbank N.V.	11.845	11.845	-	11.845	11.845
3.	N.V. PWN Waterleidingbedrijf Noord-Holland	6.806.703	6.806.703	-	6.806.703	6.806.703
4.	Alliander N.V.	62.643.935	62.643.935	-	62.643.935	62.643.935
5.	N.V. Afvalzorg Holding	12.600.000	12.600.000	-	12.600.000	12.600.000
6.	Schiphol Area Development Company N.V.	3.083.773	3.083.773	-	3.083.773	3.083.773
	idem, uitbreiding aandelenkapitaal	21.794.379	21.794.379	-	21.794.379	21.794.379
7.	Zeehaven IJmuiden N.V.	408.402	408.402	-	408.402	408.402
8.	Regionale Ontwikkelingsmaatschappij	1.597.333	1.597.333	-	1.597.333	1.597.333
9.	Recreatie Noord-Holland N.V. (RNH)	370.000	370.000	-	370.000	370.000
10.	PolanenPark B.V.	7.200	7.200	-	7.200	7.200
11.	PolanenPark C.V.	7.200	7.200	-	7.200	7.200
12.	Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord N.V.	26.460	26.460	-	26.460	26.460
13.	Ontwikkelingsfonds Duurzame Energie B.V. (ODENH)	18.000	18.000	-	18.000	18.000
14.	Zeestad Beheer B.V.	9.000	9.000	-	9.000	9.000
15.	Kapitaaldeelname Life Science Fonds Amsterdam	1.991.605	2.000.000	-	2.000.000	2.000.000
16.	Participatiefonds Duurzame Economie Noord-Holland BV.	4.686.878	27.686.878	-	27.686.878	27.686.878
17.	Innovatiefonds Noord-Holland	-	806.500	-	806.500	806.500
	Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen:	**117.588.588**	**141.403.483**	-	**141.403.483**	**141.403.483**
	TOTAAL GEACTIVEERDE INVEST. FINANCIELE ACTIVA	**117.588.588**	**141.403.483**	-	**141.403.483**	**141.403.483**

4.3.5 Kapitaallasten

In onderstaand overzicht worden de berekende kapitaallasten per onderwerp weergegeven. De grondslag van deze berekende kapitaallasten (de omvang van de investeringen) is terug te vinden in de tabellen 4.3.4.1 en 4.3.4.2 van deze begroting.

4.3.5 Overzicht van de in de meerjarenraming verwerkte kapitaallasten 2017-2020 (x € 1.000)

Omschrijving	2019	2020	2021	2022
A: Apparaatskosten				
Grond Houtplein				
Renovatie Houtplein	1.643	1.643	1.643	1.643
Nieuwbouw Dreef	557	557	557	557
Totaal A	**2.200**	**2.200**	**2.200**	**2.200**
B: Directe kosten				
Parkeergarage Dreef	407	407	407	407
Aanleg van provinciale wegen	10.701	13.461	15.856	17.001
Projecten gedekt uit de reserve kapitaallasten wegen	4.346	5.019	5.019	5.025
Vervangingsinvesteringen wegen PMO	4.222	6.019	7.369	7.904
DVM (intelligente verkeerslichten)	0	33	66	99
Steunpunten B&U	191	281	323	347
Vervangingsinvesteringen vaarwegen PMO	2.736	3.248	4.483	5.182
Investeringen OV (resv kap-lasten)	1.758	2.970	3.606	3.708
Investeringen Groen (resv. Kap-lasten)	159	336	480	513
Archeologie opdrachten	279	279	279	279
Totaal B	**24.799**	**32.053**	**37.888**	**40.465**
Totaal A + B	**26.999**	**34.253**	**40.088**	**42.665**

4.3.6 Financiering

4.3.6.1 Overzicht van het renteresultaat

In onderstaande tabel wordt het renteresultaat van de provincie weergegeven. Het gaat hierbij om de werkelijk ontvangen of betaalde rente. Aangezien de provincie geen vreemd vermogen hoeft aan te trekken om beleidswensen te financieren is van betaalde rente geen sprake op dit moment.

Een nadere specificatie van de ontvangen rente voor 2018 is terug te vinden in tabel 4.4.1 van deze begroting.

	5.3.6 Renteresultaat	2018	2019	2020	2021	2022
a.	De externe rentelasten over de korte en lange financiering	619.000	318.000	18.000	12.000	4.000
b.	De externe rentebaten					
	Totaal door te rekenen externe rente	619.000	318.000	18.000	12.000	4.000
c.	De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend		0	0	0	0
	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moeten worden toegerekend		0	0	0	0
	Saldo door te rekenen externe rente	619.000	318.000	18.000	12.000	4.000
d1.	Rente over eigen vermogen	0	0	0	0	0
d2.	Rente over voorzieningen	0	0	0	0	0
	De aan taakvelden (programma's inclusief overzicht Overhead) toegerekende rente (renteomsalg)	619.000	318.000	18.000	12.000	4.000
e.	De werkelijk aan taakvelden (programma's inclusief Overhead) toegerekende rente (renteomslag)	0	0	0	0	0
f.	Renteresultaat op het taakveld treasury	619.000	318.000	18.000	12.000	4.000

4.3.6.2 Staat van investeringen en financiering

2019

		Begin 2019	Vermeerderingen 2019	Verminderingen 2019	Afschrijvingen 2019	Eind 2019
Activa						
	Immateriële activa	-	-	-	-	-
	Materiële activa (investeringen)	684.649.812	224.817.000	68.026.714	26.999.000	814.441.098
	Economisch nut	*139.896.249*	*2.270.000*	*16.738.714*	*3.077.000*	*122.350.535*
	Openbare ruimte met maatschappelijk nut	*544.753.563*	*222.547.000*	*51.288.000*	*23.922.000*	*692.090.563*
	Financiële vaste activa	141.403.483	-	-	-	141.403.483
	Deelnemingen	*141.403.483*		-	-	*141.403.483*
	Bijdrage aan activa in eigendom van derden	-	-	-	-	-
	Verstrekte langlopende leningen	58.924.862	612.000	1.762.000	-	57.774.862
	Activa	**884.978.157**	**225.429.000**	**69.788.714**	**26.999.000**	**1.013.619.443**
Passiva						
	Algemene reserves	119.397.224	651.000	46.194.000	-	73.854.224
	Bestemmingsreserves	809.379.050	745.472.000	749.566.000	-	805.285.050
	Voorzieningen	35.920.667	3.811.000	552.000	-	39.179.667
	Passiva	**964.696.941**	**749.934.000**	**796.312.000**	**-**	**918.318.941**
				mutatie		
				-175.019.286		
	Tekort aan financieringsmiddelen	**79.718.783**				**95.300.503-**

2020

		Begin 2020	Vermeerderingen 2020	Verminderingen 2020	Afschrijvingen 2020	Eind 2020
Activa						
	Immateriële activa	-	-	-	-	-
	Materiële activa (investeringen)	814.441.098	157.912.000	52.222.979	34.253.000	885.877.119
	Economisch nut	*122.350.535*	*1.050.000*	*14.294.979*	*3.167.000*	*105.938.556*
	Openbare ruimte met maatschappelijk nut	*692.090.563*	*156.862.000*	*37.928.000*	*31.086.000*	*779.938.563*
	Financiële vaste activa	141.403.483	-	-	-	141.403.483
	Deelnemingen	*141.403.483*		-	-	*141.403.483*
	Bijdrage aan activa in eigendom van derden	-	-	-	-	-
	Verstrekte langlopende leningen	57.774.862		240.000	-	57.534.862
	Activa	**1.013.619.443**	**157.912.000**	**52.462.979**	**34.253.000**	**1.084.815.464**
Passiva						
	Algemene reserves	73.854.224			-	73.854.224
	Bestemmingsreserves	805.285.050	156.763.000	154.603.000	-	807.445.050
	Voorzieningen	39.179.667	3.604.000	3.247.000	-	39.536.667
	Passiva	**918.318.941**	**160.367.000**	**157.850.000**	**-**	**920.835.941**
				mutatie		
				-68.679.021		
	Tekort aan financieringsmiddelen	**95.300.503-**				**163.979.523-**

2021

		Begin 2021	Vermeerderingen 2021	Verminderingen 2021	Afschrijvingen 2021	Eind 2021
Activa						
	Immateriële activa	-	-	-	-	-
	Materiële activa (investeringen)	885.877.119	79.680.000	21.926.000	40.088.000	903.543.119
	Economisch nut	*105.938.556*	*600.000*		*3.209.000*	*103.329.556*
	Openbare ruimte met maatschappelijk nut	*779.938.563*	*79.080.000*	*21.926.000*	*36.879.000*	*800.213.563*
	Financiële vaste activa	141.403.483	-	-	-	141.403.483
	Deelnemingen	*141.403.483*		-	-	*141.403.483*
	Bijdrage aan activa in eigendom van derden	-	-	-	-	-
	Verstrekte langlopende leningen	57.534.862		635.000	-	56.899.862
	Activa	**1.084.815.464**	**79.680.000**	**22.561.000**	**40.088.000**	**1.101.846.464**
Passiva						
	Algemene reserves	73.854.224	-	-	-	73.854.224
	Bestemmingsreserves	807.445.050	144.392.000	131.894.505	-	819.942.545
	Voorzieningen	39.536.667	783.000	542.568	-	39.777.099
	Passiva	**920.835.941**	**145.175.000**	**132.437.073**	**-**	**933.573.868**
				mutatie		
				-4.293.073		
	Tekort aan financieringsmiddelen	**163.979.523-**				**168.272.596-**

2022

		Begin 2022	Vermeerderingen 2022	Verminderingen 2022	Afschrijvingen 2022	Eind 2022
Activa						
	Immateriële activa	-	-	-	-	-
	Materiële activa (investeringen)	903.543.119	101.358.000	40.345.807	42.665.000	921.890.312
	Economisch nut	*103.329.556*	-	*605.807*	*3.233.000*	*99.490.749*
	Openbare ruimte met maatschappelijk nut	*800.213.563*	*101.358.000*	*39.740.000*	*39.432.000*	*822.399.563*
	Financiële vaste activa	141.403.483	-	-	-	141.403.483
	Deelnemingen	*141.403.483*		-	-	*141.403.483*
	Bijdrage aan activa in eigendom van derden	-	-	-	-	-
	Verstrekte langlopende leningen	56.899.862	-		210.000	56.689.862
	Activa	**1.101.846.464**	**101.358.000**	**40.345.807**	**42.875.000**	**1.119.983.657**
Passiva						
	Algemene reserves (inclusief begroot resultaat 2020)	73.854.224	-	-	-	73.854.224
	Bestemmingsreserves	819.942.545	127.107.000	124.247.000	-	822.802.545
	Voorzieningen	39.777.099	783.000	510.000	-	40.050.099
	Passiva	**933.573.868**	**127.890.000**	**124.757.000**	-	**936.706.868**
				mutatie		
				-15.004.193		
	Tekort aan financieringsmiddelen	**168.272.596-**				**183.276.790-**

4.3.7 Stand en mutaties van reserves

4.3.7.1 Staat van het verloop van de reserves

(x 1.000 euro)

	2019							
OD	Reserve	Beginsaldo	Storting	Overheveling van andere reserve	Onttrekking	Overheveling naar andere reserve	Vrijval	Eindsaldo
	Algemene reserves							
	Algemene reserve	111.426	651	-	-52.624	-	-	59.453
	Totaal Algemene reserves	**111.426**	**651**	-	**-52.624**	-	-	**59.453**
	Programma 1 Openbaar Bestuur							
1.4.2	Reserve Cofinanciering Europese projecten	5.519	-	-	-183	-	-	5.336
	Programma 2 Bereikbaarheid							
2.1.1	Reserve Mobiliteitsbeleid	-	226	781	-343	-	-	664
2.1.2	Reserve Fietsinfrastructuur*	22.688	-	-	-	-22.688	-	-
2.1.2	Reserve OLV-Greenport*	8.391	-	-	-	-8.391	-	-
2.1.2	Reserve Zuidas en Zeepoort*	59.391	-	-	-	-59.391	-	-
2.1.2	Reserve Uitvoeren van Mobiliteitsbeleid Door Derden	-	26.762	133.119	-17.419	-	-	142.462
2.2.1	Reserve Kapitaallasten Wegen	50.618	11.760	6.380	-4.346	-	-	64.412
2.2.1	Reserve Kapitaallasten OV	94.121	-	-	-1.758	-	-	92.363
2.2.1	Reserve Ontwikkelen Provinciale Infrastructuur	-	9.146	178.221	-200	-	-	187.167
2.3.2	Reserve Groot Onderhoud Wegen	13.440	18.998	1.750	-24.034	-	-	10.154
2.3.2	Reserve Dekking kapitaallasten VIK	-	-	10.671	-385	-	-	10.286
2.3.3	Reserve Kapitaallasten Vaarwegen	25.777	1.425	-	-300	-10.671	-	16.231
2.3.3	Reserve Groot Onderhoud Vaarwegen	8.211	21	-	-3.219	-1.750	-	3.263
2.4.2	Reserve Innovatieprojecten SolaRoad*	1.185	-	-	-	-1.185	-	-
2.4.2	Reserve Innovatieprojecten Mobiliteit	-	-	12.500	-7.385	-	-	5.115
2.5.1	Reserve Openbaar Vervoer Projecten	33.356	50.308	-	-51.847	-10.410	-	21.406
	Programma 3 Water							
3.1.2	Reserve Meekoppelkansen bij Dijkverst. en Kustontw.	14.842	3.750	6.706	-510	-	-	24.788
3.2.1	Reserve Waterrecreatie	387	1.551	1.250	-	-	-	3.187
	Programma 4 Milieu							
4.1.3	Reserve Bodemsanering	15.094	4.397	336	-1.411	-	-	18.416
4.2.1	Reserve Energietransitie	-	-	4.785	-1.200	-	-	3.585
4.2.2	Reserve Circulaire economie	-	200	681	-495	-	-	386
4.2.3	Reserve Verduurzaming Bestaande Woningvoorraad	-	1.981	7.000	-	-	-	8.981
	Programma 5 Ruimte							
5.2.1	Reserve OV Knooppunten	-	4.473	6.800	-3.874	-	-	7.399
5.2.3	Reserve Ontwikkeling Havencomplexen	6.752	1.552	-	-	-	-	8.304
5.2.4	Reserve Ruimtelijke Ontwikkeling	-	1.000	6.340	-	-	-	7.340
5.3.1	Reserve Herstructurering bedrijventerreinen	2.069	3.500	-	-3.600	-	-	1.969
5.3.2	Reserve MKB Innovatie-Instrumenten	-	3.929	2.348	-1.000	-	-	5.277
5.3.4	Reserve Duurzame Landbouw	-	-	9.846	-	-	-	9.846
5.3.5	Reserve Europese Landbouwprojecten	8.518	250	-	-1.900	-	-	6.868
5.4.1	Reserve Woonbeleid	-	210	5.794	-1.100	-	-	4.904
5.4.2	Reserve Woningbouw	-	4.715	7.284	-	-	-	11.999
	Programma 6 Groen							
6.1.1	Reserve Groen	56.269	29.837	3.359	-42.775	-6.635	-	40.055
6.1.2	Reserve Groene Uitweg	28.882	-	-	-12.903	-4.725	-	11.254
6.1.2	Reserve Kapitaallasten Groen	13.184	-	-	-159	-	-	13.025
6.1.3	Reserve Oostelijke Vechtplassen (OVP)	8.575	9.970	7.290	-4.095	-	-	21.740
6.3.3	Reserve Cofinanciering Waddenzee	2.626	951	-	-	-	-	3.577
	Programma 7 Cultuur & Erfgoed							
7.4.1	Reserve Monumenten (Mr.F.J.Kranenburgfonds	2.339	6.358	423	-5.510	-	-	3.610
7.4.2	Reserve SvA/NHW Werelderfgoed	-	-	8.231	-2.250	-	-	5.981
	Programma 8 Financiën en Bedrijfsvoering							
8.2.2	Reserve Vervanging ICT-Apparatuur*	1.253	-	-	-	-1.252	-	-
8.2.2	Reserve Organisatieveranderingen*	1.228	-	-	-	-1.228	-	-
8.2.2	Reserve Bedrijfsvoering	3.301	1.395	2.480	-1.285	-	-	5.891
8.2.3	Reserve Huisvesting	15.226	-	-	-782	-	-	14.444
8.2.4	Reserve GO-Gelden	2.530	-	-	-500	-	-	2.030
8.3.1	Reserve UNA*	1.736	-	-	-	-1.587	-	149
8.3.1	Reserve EXIN-H*	41.740	-	-	-	-40.993	-	747
8.3.1	Reserve TWIN-H*	131.283	-	-	-	-125.594	-	5.689
8.3.1	Reserve Actieprogramma 2010*	25.501	-	-	-	-24.900	-	600
8.3.1	Reserve Infrastructuur*	91.466	-	-	-	-91.467	-	-
8.3.1	Reserve Programma Water als Economische Drager*	2.250	-	-	-	-2.250	-	-
8.3.1	Reserve Werkgelegenheid en Economie*	3.919	-	-	-	-3.919	-	-
8.3.1	Reserve Stedelijke Vernieuwing*	245	-	-	-	-	-	245
8.3.1	Reserve Kwaliteitsfonds Bloemendalerpolder*	5.340	-	-	-	-5.340	-	-
	Totaal Bestemmingsreserves	**809.250**	**198.664**	**424.375**	**-196.768**	**-424.375**	-	**811.145**
	Totaal Reserves	**920.676**	**199.315**	**424.375**	**-249.392**	**-424.375**	-	**870.598**

*Deze reserve wordt per 31-12-2019 opgeheven.

(x 1.000 euro)

2020

OD	Reserve	Beginsaldo	Storting	Overheveling van andere reserve	Onttrekking	Overheveling naar andere reserve	Vrijval	Eindsaldo
	Algemene reserves							
	Algemene reserve	59.453	-	-	-5.810	-	-	53.643
	Totaal Algemene reserves	**59.453**	-	-	-	-	-	**53.643**
	Programma 1 Openbaar Bestuur							
1.4.2	Reserve Cofinanciering Europese projecten	5.336	-	-	-183	-	-	5.153
	Programma 2 Bereikbaarheid							
2.1.1	Reserve Mobiliteitsbeleid	664	-	-	-100	-	-	564
2.1.2	Reserve Uitvoeren van Mobiliteitsbeleid Door Derden	142.462	20.028	-	-13.692	-	-	148.798
2.2.1	Reserve Kapitaallasten Wegen	64.412	11.760	-	-5.019	-	-	71.153
2.2.1	Reserve Kapitaallasten OV	92.363	-	-	-2.970	-	-	89.393
2.2.1	Reserve Ontwikkelen Provinciale Infrastructuur	187.167	4.364	-	-137	-	-	191.393
2.3.2	Reserve Groot Onderhoud Wegen	10.154	13.952	1.750	-16.785	-	-1.400	7.671
2.3.2	Reserve Dekking kapitaallasten VIK	10.286	-	-	-427	-	-	9.859
2.3.3	Reserve Kapitaallasten Vaarwegen	16.231	1.600	-	-458	-	-	17.373
2.3.3	Reserve Groot Onderhoud Vaarwegen	3.263	7.815	-	-4.007	-1.750	-1.146	4.175
2.4.2	Reserve Innovatieprojecten Mobiliteit	5.115	-	-	-125	-	-	4.990
2.5.1	Reserve Openbaar Vervoer Projecten	21.406	50.309	-	-52.358	-	-	19.357
	Programma 3 Water							
3.1.2	Reserve Meekoppelkansen bij Dijkverst. en Kustontw.	24.788	-	-	-	-	-	24.788
3.2.1	Reserve Waterrecreatie	3.187	2.000	-	-	-	-	5.187
	Programma 4 Milieu							
4.1.3	Reserve Bodemsanering	18.416	5.396	-	-397	-	-	23.415
4.2.1	Reserve Energietransitie	3.585	-	-	-1.000	-	-	2.585
4.2.2	Reserve Circulaire economie	386	100	-	-165	-	-	321
4.2.3	Reserve Verduurzaming Bestaande Woningvoorraad	8.981	-	-	-	-	-	8.981
	Programma 5 Ruimte							
5.2.1	Reserve OV Knooppunten	7.399	3.398	-	-3.000	-	-	7.796
5.2.3	Reserve Ontwikkeling Havencomplexen	8.304	250	-	-	-	-	8.554
5.2.4	Reserve Ruimtelijke Ontwikkeling	7.340	-	-	-	-	-	7.340
5.3.1	Reserve Herstructurering bedrijventerreinen	1.969	-	-	-1.970	-	-	-1
5.3.2	Reserve MKB Innovatie-Instrumenten	5.277	3.000	-	-3.000	-	-	5.277
5.3.4	Reserve Duurzame Landbouw	9.846	-	-	-	-	-	9.846
5.3.5	Reserve Europese Landbouwprojecten	6.868	250	-	-3.000	-	-	4.118
5.4.1	Reserve Woonbeleid	4.904	-	-	-1.100	-	-	3.804
5.4.2	Reserve Woningbouw	11.999	-	-	-	-	-	11.999
	Programma 6 Groen							
6.1.1	Reserve Groen	40.055	21.802	-	-17.676	-	-1.460	42.721
6.1.2	Reserve Groene Uitweg	11.254	-	-	-9.631	-	-	1.623
6.1.2	Reserve Kapitaallasten Groen	13.025	-	-	-337	-	-	12.688
6.1.3	Reserve Oostelijke Vechtplassen (OVP)	21.740	1.460	-	-2.780	-	-	20.420
6.3.3	Reserve Cofinanciering Waddenzee	3.577	-	-	-	-	-	3.577
	Programma 7 Cultuur & Erfgoed							
7.4.1	Reserve Monumenten (Mr.F.J.Kranenburgfonds	3.610	5.707	-	-5.510	-	-	3.807
7.4.2	Reserve SvA/NHW Werelderfgoed	5.981	-	-	-1.939	-	-	4.042
	Programma 8 Financiën en Bedrijfsvoering							
8.2.2	Reserve Vervanging ICT-Apparatuur	-	-	-	-	-	-	-
8.2.2	Reserve Organisatieveranderingen	-	-	-	-	-	-	-
8.2.2	Reserve Bedrijfsvoering	5.891	1.395	-	-1.342	-	-	5.944
8.2.3	Reserve Huisvesting	14.444	-	-	-782	-	-	13.662
8.2.4	Reserve GO-Gelden	2.030	-	-	-500	-	-	1.530
8.3.1	Reserve UNA	149	-	-	-	-	-	149
8.3.1	Reserve EXIN-H	747	-	-	-	-	-	747
8.3.1	Reserve TWIN-H	5.689	-	-	-	-	-	5.689
8.3.1	Reserve Actieprogramma 2010	600	-	-	-	-	-	600
8.3.1	Reserve Stedelijke Vernieuwing	245	-	-	-	-	-	245
	Totaal Bestemmingsreserves	**811.145**	**154.585**	**1.750**	**-150.390**	**-1.750**	**-4.006**	**811.334**
	Totaal Reserves	**870.598**	**154.585**	**1.750**	**-150.390**	**-1.750**	**-4.006**	**864.977**

*Deze reserve wordt per 31-12-2020 opgeheven.

(x 1.000 euro)

2021

OD	Reserve	Beginsaldo	Storting	Overheveling van andere reserve	Onttrekking	Overheveling naar andere reserve	Vrijval	Eindsaldo
	Algemene reserves							
	Algemene reserve	53.643	-	-	-	-	-	53.643
	Totaal Algemene reserves	**53.643**	-	-	-	-	-	**53.643**
	Programma 1 Openbaar Bestuur							
1.4.2	Reserve Cofinanciering Europese projecten	5.153	-	-	-	-	-	5.153
	Programma 2 Bereikbaarheid		-	-	-	-	-	
2.1.1	Reserve Mobiliteitsbeleid	564	-	-	-100	-	-	464
2.1.2	Reserve Uitvoeren van Mobiliteitsbeleid Door Derden	148.798	22.838	-	-12.842	-	-	158.794
2.2.1	Reserve Kapitaallasten Wegen	71.153	11.760	-	-5.019	-	-	77.894
2.2.1	Reserve Kapitaallasten OV	89.393	-	-	-3.606	-	-	85.787
2.2.1	Reserve Ontwikkelen Provinciale Infrastructuur	191.393	4.364	-	-	-	-	195.757
2.3.2	Reserve Groot Onderhoud Wegen	7.671	12.764	750	-13.388	-	-1.400	6.397
2.3.2	Reserve Dekking kapitaallasten VIK	9.859	-	-	-427	-	-	9.432
2.3.3	Reserve Kapitaallasten Vaarwegen	17.373	800	-	-593	-	-	17.580
2.3.3	Reserve Groot Onderhoud Vaarwegen	4.175	5.815	-	-3.980	-750	-866	4.394
2.4.2	Reserve Innovatieprojecten Mobiliteit	4.990	-	-	-475	-	-	4.515
2.5.1	Reserve Openbaar Vervoer Projecten	19.357	50.000	-	-52.058	-	-	17.299
	Programma 3 Water		-	-	-	-	-	
3.1.2	Reserve Meekoppelkansen bij Dijkverst. en Kustontw.	24.788	-	-	-	-	-	24.788
3.2.1	Reserve Waterrecreatie	5.187	2.000	-	-	-	-	7.187
	Programma 4 Milieu		-	-	-	-	-	
4.1.3	Reserve Bodemsanering	23.415	-	-	-	-	-	23.415
4.2.1	Reserve Energietransitie	2.585	-	-	-	-	-	2.585
4.2.2	Reserve Circulaire economie	321	-	-	-	-	-	321
4.2.3	Reserve Verduurzaming Bestaande Woningvoorraad	8.981	-	-	-	-	-	8.981
	Programma 5 Ruimte		-	-	-	-	-	
5.2.1	Reserve OV Knooppunten	7.796	-	-	-3.000	-	-	4.796
5.2.3	Reserve Ontwikkeling Havencomplexen	8.554	-	-	-	-	-	8.554
5.2.4	Reserve Ruimtelijke Ontwikkeling	7.340	-	-	-	-	-	7.340
5.3.1	Reserve Herstructurering bedrijventerreinen	-1	-	-	-	-	-	-1
5.3.2	Reserve MKB Innovatie-Instrumenten	5.277	3.000	-	-3.000	-	-	5.277
5.3.4	Reserve Duurzame Landbouw	9.846	-	-	-	-	-	9.846
5.3.5	Reserve Europese Landbouwprojecten	4.118	-	-	-1.450	-	-	2.668
5.4.1	Reserve Woonbeleid	3.804	-	-	-1.100	-	-	2.704
5.4.2	Reserve Woningbouw	11.999	-	-	-	-	-	11.999
	Programma 6 Groen		-	-	-	-	-	
6.1.1	Reserve Groen	42.721	22.772	-	-15.303	-	-	50.190
6.1.2	Reserve Groene Uitweg	1.623	-	-	-1.140	-	-	483
6.1.2	Reserve Kapitaallasten Groen	12.688	-	-	-480	-	-	12.208
6.1.3	Reserve Oostelijke Vechtplassen (OVP)	20.420	-	-	-2.713	-	-	17.707
6.3.3	Reserve Cofinanciering Waddenzee	3.577	-	-	-	-	-	3.577
	Programma 7 Cultuur & Erfgoed		-	-	-	-	-	
7.4.1	Reserve Monumenten (Mr.F.J.Kranenburgfonds	3.807	5.707	-	-5.510	-	-	4.004
7.4.2	Reserve SvA/NHW Werelderfgoed	4.042	-	-	-	-	-	4.042
	Programma 8 Financiën en Bedrijfsvoering		-	-	-	-	-	
8.2.2	Reserve Vervanging ICT-Apparatuur	-	-	-	-	-	-	-
8.2.2	Reserve Organisatieveranderingen	-	-	-	-	-	-	-
8.2.2	Reserve Bedrijfsvoering	5.944	1.395	-	-985	-	-	6.354
8.2.3	Reserve Huisvesting	13.662	-	-	-782	-	-	12.880
8.2.4	Reserve GO-Gelden	1.530	-	-	-500	-	-	1.030
8.3.1	Reserve UNA	149	-	-	-	-	-	149
8.3.1	Reserve EXIN-H	747	-	-	-	-	-	747
8.3.1	Reserve TWIN-H	5.689	-	-	-	-	-	5.689
8.3.1	Reserve Actieprogramma 2010	600	-	-	-	-	-	600
8.3.1	Reserve Stedelijke Vernieuwing	245	-	-	-	-	-	245
	Totaal Bestemmingsreserves	**811.334**	**143.215**	**750**	**-128.451**	**-750**	**-2.266**	**823.832**
	Totaal Reserves	**864.977**	**143.215**	**750**	**-128.451**	**-750**	**-2.266**	**877.475**

*Deze reserve wordt per 31-12-2021 opgeheven.

(x 1.000 euro)

	2022						
OD	Reserve	Beginsaldo	Storting	Overheveling van andere reserve	Onttrekking	Overheveling naar andere reserve	Vrijval	Eindsaldo
	Algemene reserves							
	Algemene reserve	53.643	-	-	-	-	-	53.643
	Totaal Algemene reserves	**53.643**	-	-	-	-	-	**53.643**
	Programma 1 Openbaar Bestuur							
1.4.2	Reserve Cofinanciering Europese projecten	5.153	-	-	-	-	-	5.153
	Programma 2 Bereikbaarheid		-	-	-	-	-	
2.1.1	Reserve Mobiliteitsbeleid	464	-	-	-100	-	-	364
2.1.2	Reserve Uitvoeren van Mobiliteitsbeleid Door Derden	158.794	11.368	-	-12.842	-	-	157.320
2.2.1	Reserve Kapitaallasten Wegen	77.894	11.760	-	-5.025	-	-	84.629
2.2.1	Reserve Kapitaallasten OV	85.787	-	-	-3.708	-	-	82.079
2.2.1	Reserve Ontwikkelen Provinciale Infrastructuur	195.757	4.364	-	-	-	-	200.121
2.3.2	Reserve Groot Onderhoud Wegen	6.397	11.544	1.075	-12.169	-	-1.400	5.447
2.3.2	Reserve Dekking kapitaallasten VIK	9.432	-	-	-427	-	-	9.005
2.3.3	Reserve Kapitaallasten Vaarwegen	17.580	700	-	-668	-	-	17.612
2.3.3	Reserve Groot Onderhoud Vaarwegen	4.394	5.815	-	-3.977	-1.075	-1.251	3.906
2.4.2	Reserve Innovatieprojecten Mobiliteit	4.515	-	-	-	-	-	4.515
2.5.1	Reserve Openbaar Vervoer Projecten	17.299	50.000	-	-51.141	-	-	16.158
	Programma 3 Water		-	-	-	-	-	
3.1.2	Reserve Meekoppelkansen bij Dijkverst. en Kustontw.	24.788	-	-	-	-	-	24.788
3.2.1	Reserve Waterrecreatie	7.187	2.000	-	-	-	-	9.187
	Programma 4 Milieu		-	-	-	-	-	
4.1.3	Reserve Bodemsanering	23.415	-	-	-	-	-	23.415
4.2.1	Reserve Energietransitie	2.585	-	-	-	-	-	2.585
4.2.2	Reserve Circulaire economie	321	-	-	-	-	-	321
4.2.3	Reserve Verduurzaming Bestaande Woningvoorraad	8.981	-	-	-	-	-	8.981
	Programma 5 Ruimte		-	-	-	-	-	
5.2.1	Reserve OV Knooppunten	4.796	-	-	-	-	-	4.796
5.2.3	Reserve Ontwikkeling Havencomplexen	8.554	-	-	-	-	-	8.554
5.2.4	Reserve Ruimtelijke Ontwikkeling	7.340	-	-	-	-	-	7.340
5.3.1	Reserve Herstructurering bedrijventerreinen	-1	-	-	-	-	-	-1
5.3.2	Reserve MKB Innovatie-Instrumenten	5.277	-	-	-	-	-	5.277
5.3.4	Reserve Duurzame Landbouw	9.846	-	-	-	-	-	9.846
5.3.5	Reserve Europese Landbouwprojecten	2.668	-	-	-1.050	-	-	1.618
5.4.1	Reserve Woonbeleid	2.704	-	-	-200	-	-	2.504
5.4.2	Reserve Woningbouw	11.999	-	-	-	-	-	11.999
	Programma 6 Groen		-	-	-	-	-	
6.1.1	Reserve Groen	50.190	20.952	-	-14.278	-	-	56.864
6.1.2	Reserve Groene Uitweg	483	-	-	-346	-	-	137
6.1.2	Reserve Kapitaallasten Groen	12.208	-	-	-513	-	-	11.695
6.1.3	Reserve Oostelijke Vechtplassen (OVP)	17.707	-	-	-5.343	-	-	12.364
6.3.3	Reserve Cofinanciering Waddenzee	3.577	-	-	-	-	-	3.577
	Programma 7 Cultuur & Erfgoed		-	-	-	-	-	
7.4.1	Reserve Monumenten (Mr.F.J.Kranenburgfonds	4.004	5.707	-	-5.510	-	-	4.201
7.4.2	Reserve SvA/NHW Werelderfgoed	4.042	-	-	-	-	-	4.042
	Programma 8 Financiën en Bedrijfsvoering		-	-	-	-	-	
8.2.2	Reserve Vervanging ICT-Apparatuur	-	-	-	-	-	-	-
8.2.2	Reserve Organisatieveranderingen	-	-	-	-	-	-	-
8.2.2	Reserve Bedrijfsvoering	6.354	1.395	-	-985	-	-	6.764
8.2.3	Reserve Huisvesting	12.880	-	-	-782	-	-	12.098
8.2.4	Reserve GO-Gelden	1.030	-	-	-1.030	-	-	-
8.3.1	Reserve UNA	149	-	-	-	-	-	149
8.3.1	Reserve EXIN-H	747	-	-	-	-	-	747
8.3.1	Reserve TWIN-H	5.689	-	-	-	-	-	5.689
8.3.1	Reserve Actieprogramma 2010	600	-	-	-	-	-	600
8.3.1	Reserve Stedelijke Vernieuwing	245	-	-	-	-	-	245
	Totaal Bestemmingsreserves	**823.832**	**125.605**	**1.075**	**-120.094**	**-1.075**	**-2.651**	**826.692**
	Totaal Reserves	**877.475**	**125.605**	**1.075**	**-120.094**	**-1.075**	**-2.651**	**880.335**

*Deze reserve wordt per 31-12-2022 opgeheven.

Reserves

	Reserve Actieprogramma 2010
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	De reserve heeft als doel het realiseren van de door PS aangewezen projecten (zoals Provinciale Woonvisie 2010-2020, Artis en HIRB Light) waarvoor de middelen in de bestemmingsreserve zijn ondergebracht.

Instellingsbesluit	Zomernota 2010, vastgesteld door PS op 27 september 2010, punt 14 bij voordracht 50.
Besluitvorming	
Bestedingsplan	
Programma	8 Financiën
Looptijd	Vanaf: 27 september 2010 Eindigt op: 31 december 2019

	Reserve Bedrijfsvoering
Functie	Egalisatiereserve
Doel	Deze reserve dient om fluctuaties in de kosten voor bedrijfsvoering, de vervanging van ICT-apparatuur en organisatieveranderingen op te vangen en investeringen te doen ter verbetering van de bedrijfsvoering en organisatieontwikkeling in het algemeen, innovatie van bedrijfsvoeringprocessen en I&I-ambities in het bijzonder.
Instellingsbesluit	Zomernota 2016, Wijzigingsbesluit bij Begroting 2019
Besluitvorming	
Bestedingsplan	
Programma	8 Financiën
Looptijd	Onbepaald

	Reserve Circulaire Economie
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	De reserve heeft als doel uitvoering te geven aan de Uitvoeringsagenda Circulaire Economie, zoals vastgesteld in 2017, voor het uitvoeringsjaar 2019. De Uitvoeringsagenda geeft concrete invulling aan de Ontwikkelagenda circulaire economie “We maken het rond” uit 2017
Instellingsbesluit	Begroting 2019
Besluitvorming	
Bestedingsplan	
Programma	4 Milieu
Looptijd	2019 t/m 2020

	Reserve Cofinanciering Europese projecten
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	Ambitie: De provincie Noord-Holland benut ‘met verstand’ optimaal de Europese subsidiemogelijkheden voor het realiseren van haar eigen doelstellingen.
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2004 d.d. 14 juni 2004, nummer 48.
Besluitvorming	
Bestedingsplan	
Programma	1 Openbaar Bestuur

Looptijd	Vanaf: 14 juni 2004 Eindigt op: 31 december 2020

	Reserve Cofinanciering Waddenzee
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	Provinciale cofinanciering van projecten in het kader van de Waddenzee en de decentralisatie van het Waddenfonds.
Instellingsbesluit	Zomernota 2011, vastgesteld door PS op 26 september 2011, punt 10 bij voordracht 70.
Besluitvorming	
Bestedingsplan	
Programma	6 Groen
Looptijd	Vanaf: 26 september 2011 Eindigt op: 31 december 2019

	Reserve Duurzame Landbouw
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	Modernisering en verduurzaming glastuinbouw NH. Besteding vindt plaats in de glasconcentratiegebieden, zoals duurzame fysieke investeringen in onder andere Greenport Aalsmeer. Een deel van deze reserve is bestemd voor de cofinanciering POP3 aangaande verplaatsingsregeling glastuinbouw.
Instellingsbesluit	Begroting 2019
Besluitvorming	
Bestedingsplan	
Programma	5 Ruimte
Looptijd	t/m 2025

	Reserve Energietransitie
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	De reserve heeft als doel om de kosten te dekken van activiteiten die bijdragen aan de opgave om de nationale broeikasgasuitstoot in 2030 met 49% terug te dringen ten opzichte van 1990. Deze activiteiten geven invulling aan de rol van provincies zoals deze is afgesproken in het Energieakkoord voor duurzame groei (2013) en haar opvolger het Klimaat- en energieakkoord (2018).
Instellingsbesluit	Begroting 2019
Besluitvorming	
Bestedingsplan	
Programma	4 Milieu
Looptijd	t/m 2030

	Reserve Europese Landbouwprojecten

Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	Uitvoering van het Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP3) 2014 - 2020, waarbij de reserve is bedoeld voor de cofinanciering van projecten en de uitvoeringskosten en –risico's van het POP3. Met deze provinciale cofinanciering worden projecten in Noord-Holland ondersteund die 50% gefinancierd worden uit Europese subsidieprogramma's voor landbouw en visserij en die bijdragen aan het realiseren van provinciale doelen voor landbouw en landelijk gebied. Het geld zal met name ingezet worden om projecten te ondersteunen, die gebruik maken van subsidie uit het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO) en mogelijk het Europees Fonds voor Maritieme Zaken en Visserij (EFMZV). Hoofddoelen zijn versterking van de economische concurrentiepositie (innovatie en structuurversterking) en verduurzaming. De doelen zijn uitgewerkt in het Plattelandsontwikkelingsprogramma 3 (POP3) en in het Operationeel programma voor Maritieme Zaken en Visserij. In het convenant POP3 (besluit GS 17 dec 2015) is overeengekomen dat provincies mede eigenaar is van de regeling en daarmee ook een inspanningsverplichting tot cofinanciering heeft en bijdraagt aan de uitvoeringskosten en –risico's.
Instellingsbesluit	Zomernota 2015, Wijzigingsbesluit bij Begroting 2019
Besluitvorming	
Bestedingsplan	
Programma	5 Ruimte
Looptijd	t/m 2026

	Reserve EXIN-H
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	De reserve heeft als doel het genereren van grootschalige investeringsprojecten met evident maatschappelijk en provinciaal belang specifiek op het terrein van wegen, openbaar vervoer, zorg en welzijn, jeugdzorg, duurzame energie, sociaal-culturele infrastructuur.
Instellingsbesluit	Eerste Begrotingswijziging 2006
Besluitvorming	
Bestedingsplan	
Programma	8 Financiën
Looptijd	Vanaf: 12 december 2005 Eindigt op: 31 december 2019

	Reserve Fietsinfrastructuur
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	Uitvoeren van de Impuls Fietsmaatregelen ten behoeve van het oplossen van knelpunten.
Instellingsbesluit	Najaarsnota 2008 d.d. 17 november 2008, voordracht 854. Zomernota 2011 d.d. 26 september 2011, punt 10 bij voordracht 70.
Besluitvorming	
Bestedingsplan	
Programma	2 Bereikbaarheid

Looptijd	Vanaf: 17 november 2008 Eindigt op: 31 december 2019

	Reserve Go-gelden
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	De reserve is bedoeld om uitvoering te geven aan de inzet van decentrale arbeidsvoorwaarden-gelden door het Georganiseerd Overleg.
Instellingsbesluit	Zomernota 2016
Besluitvorming	
Bestedingsplan	
Programma	8 Financiën
Looptijd	De looptijd van de reserve is afhankelijk van de, nog te besluiten, specifieke aanwending. Vooralsnog wordt de einddatum bepaald op 31-12-2021.

	Reserve Groen
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	De reserve heeft als doel het realiseren van het in het hoofdstuk ‘Beschermen’ vastgelegde beleid van de Agenda Groen (vastgesteld door Provinciale Staten d.d. 11 maart 2013) met betrekking tot het Natuurnetwerk Nederland (NNN), Natura2000 en Programmatische Aanpak Stikstof (PAS), verbindend groen, natuurcompensatie en recreatieve verbindingen. De uitvoering wordt geprogrammeerd in het jaarlijks door PS vast te stellen geactualiseerde Provinciaal Meerjarenprogramma Groen (PMG). De Reserve Groen is niet bedoeld voor het financieren van het beheer van groengebieden. Tekst geactualiseerd conform PMG. Tevens het besluitvormingsniveau aangepast.
Instellingsbesluit	Zomernota 2013, vastgesteld door PS op 23 september 2013, punt 10 bij voordracht 44.
Besluitvorming	
Bestedingsplan	
Programma	6 Groen
Looptijd	Vanaf: 23 september 2013 Eindigt op: 31 december 2025

	Reserve Groene Uitweg
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve

Doel	Het uitvoeren van het programma De Groene Uitweg. Dit programma heeft tot doel om de landschappelijke kwaliteiten van de Vechtstreek te behouden en waar mogelijk te verbeteren. Het programma maakt onderdeel uit van het pakket van Groen Blauwe investeringen die zijn gekoppeld aan de uitvoering van het Stroomlijnalternatief Schiphol Amsterdam Almere (SAA). Diverse projecten vallen onder de zes thema's, zoals beschreven in de Noordvleugelbrief uit 2006. De thema's zijn: Natuurboulevard / Waterberging Horstermeer / Recreatieve vaarverbindingen / Fietspaden en -bruggen / Stelling van Amsterdam en Nieuwe Hollandse Waterlinie / Behoud weidelandschap.
Instellingsbesluit	Zomernota 2013, vastgesteld door PS op 23 september 2013, punt 10 bij voordracht 44.
Besluitvorming	
Bestedingsplan	
Programma	6 Groen
Looptijd	Vanaf: 23 september 2013 Eindigt op: 2022

	Reserve Groot Onderhoud Vaarwegen
Functie	Egalisatiereserve
Doel	Reservering van middelen voor beheer en onderhoud van de provinciale vaarwegen, waarvan de activiteiten zijn opgenomen in een door GS goedgekeurd (voortschrijdend) groot onderhoudsplan (PMO).
Instellingsbesluit	Jaarrekening 2017
Besluitvorming	
Bestedingsplan	
Programma	2 Bereikbaarheid
Looptijd	onbepaald

	Reserve Groot Onderhoud Wegen
Functie	Egalisatiereserve
Doel	Reservering van middelen voor beheer en onderhoud van de provinciale wegen, waarvan de activiteiten zijn opgenomen in een door GS goedgekeurd (voortschrijdend) groot onderhoudsplan (PMO).
Instellingsbesluit	Jaarrekening 2017
Besluitvorming	
Bestedingsplan	
Programma	2 Bereikbaarheid
Looptijd	Onbepaald

	Reserve Herstructurering Bedrijventerreinen
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve

Doel	De reserve heeft tot doel om projecten te stimuleren die voorzien in herstructurering van verouderde bedrijventerreinen in Noord-Holland. Hierdoor wordt verrommeling tegengegaan en wordt het vestigingsklimaat voor bedrijven verbeterd. Daarnaast wordt de reserve ingezet voor de herstructurering van specifieke winkelstraten/-gebieden.
Instellingsbesluit	Laatste Begrotingswijziging 2010, Wijzigingsbesluit bij Begroting 2019
Besluitvorming	
Bestedingsplan	
Programma	5 Ruimte
Looptijd	t/m 2023

	Reserve Huisvesting
Functie	Bestemmingsreserve voor Kapitaallasten
Doel	De reserve is bestemd voor het dekken van de kapitaallasten die volgen uit de recente investeringen in de huisvesting van de provincie.
Instellingsbesluit	Lentenota 2009, vastgesteld door PS op 22 juni 2009, punt 10
Besluitvorming	
Bestedingsplan	
Programma	8 Financiën
Looptijd	Vanaf: 22 juni 2009 Eindigt op: 2038

	Reserve Infrastructuur
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	De reserve heeft als doel om de bereikbaarheid van en verkeersveiligheid in de provincie te behouden en te vergroten door het uitvoeren van: infrastructurele projecten voor de verbetering van gemeentelijke of provinciale infrastructuur;projecten om verkeersveilig gedrag te stimuleren;projecten om ketenmobiliteit te bevorderen;projecten om bestaande infrastructuur beter te benutten.
Instellingsbesluit	Zomernota 2015
Besluitvorming	
Bestedingsplan	
Programma	2 Bereikbaarheid
Looptijd	t/m 2019

	Reserve Innovatieprojecten Mobiliteit
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	Deze reserve heeft als doel uitgaven te dekken voor innovatieve projecten op het gebied van Mobiliteit, zoals Smart Mobility, Beter Benutten, Intelligente kruispunten, I-Centrales en SolaRoad.
Instellingsbesluit	Begroting 2019
Besluitvorming	

Bestedingsplan	
Programma	2 Bereikbaarheid
Looptijd	Onbepaald

	Reserve Innovatieprojecten SolaRoad
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	Innovatie ten behoeve van de verbreding van het SolaRoad. In de loop van het derde kwartaal 2016 zal in een cash flow voor de ontwikkeling van SolaRoad, periode 2015-2019, worden voorzien.
Instellingsbesluit	Zomernota 2015
Besluitvorming	
Bestedingsplan	
Programma	2 Bereikbaarheid
Looptijd	t/m 2019

	Reserve Kapitaallasten Groen
Functie	Bestemmingsreserve voor Kapitaallasten
Doel	De reserve heeft als doel toekomstige kapitaallasten van investeringen in Groen binnen programma Groen te dekken. In 2016 is het BBV (Begroting, Besluitvorming en Verantwoording) gewijzigd. Een van de wijzigingen is het met ingang van 2017 verplicht activeren van activa met een maatschappelijk nut. Daarom is het vanaf 2017 niet langer toegestaan om bijdragen aan een investering ten laste van een reserve in één keer af te schrijven. In dit kader zijn bij de Begroting 2017 (inclusief meerjarenraming) de begrote investeringsbijdragen ten laste van betreffende reserves afgeraamd en zijn deze bijdragen (zover reeds in de betreffende reserve aanwezig) aan de reserves onttrokken en gestort in de reserve Kapitaallasten Groen. Vanuit deze reserve worden de uitgaven in een periode van 25 jaar afgeschreven (zijnde 1/25 jaarlijks). Indien na afronding van de investering blijkt dat de investeringsbijdrage vanuit de oorspronkelijke reserve lager uitvalt, zal het verschil (tussen de overhevelde en werkelijke bestede bijdrage) worden teruggeboekt.
Instellingsbesluit	Zomernota 2017
Besluitvorming	
Bestedingsplan	
Programma	6 Groen
Looptijd	De looptijd is gelet op het BBV onbepaald.

	Reserve Kapitaallasten OV
Functie	Bestemmingsreserve voor Kapitaallasten

Doel	De reserve heeft als doel toekomstige kapitaallasten van investeringen in Openbaar Vervoer (OV) binnen programma Bereikbaarheid te dekken. In 2016 is het BBV (Begroting, Besluitvorming en Verantwoording) gewijzigd. Een van de wijzigingen is het met ingang van 2017 verplicht activeren van activa met een maatschappelijk nut. Daarom is het vanaf 2017 niet langer toegestaan om bijdragen aan een investering ten laste van een reserve in één keer af te schrijven. In dit kader zijn bij de Begroting 2017 (inclusief meerjarenraming) de begrote investeringsbijdragen ten laste van de reserves afgeraamd en zijn deze bijdragen (zover reeds in de betreffende reserve aanwezig) aan betreffende reserves onttrokken en gestort in de reserve Kapitaallasten OV. Vanuit deze reserve worden de uitgaven in een periode van 25 jaar afgeschreven (zijnde 1/25 jaarlijks). Indien na afronding van de investering blijkt dat de investeringsbijdrage vanuit de oorspronkelijke reserve lager uitvalt, zal het verschil (tussen de overhevelde en werkelijke bestede bijdrage) worden teruggeboekt.
Instellingsbesluit	Begroting 2018
Besluitvorming	
Bestedingsplan	
Programma	2 Bereikbaarheid
Looptijd	De looptijd is gelet op het BBV onbepaald.

	Reserve Kapitaallasten Vaarwegen
Functie	Bestemmingsreserve voor Kapitaallasten
Doel	De reserve heeft als doel toekomstige kapitaallasten van investeringen in vaarwegen binnen programma Bereikbaarheid te dekken. In 2016 is het BBV (Begroting, Besluitvorming en Verantwoording) gewijzigd. Een van de wijzigingen is het met ingang van 2017 verplicht activeren van activa met een maatschappelijk nut. Daarom is het vanaf 2017 niet langer toegestaan om bijdragen aan een investering ten laste van een reserve in één keer af te schrijven. In dit kader zijn bij de Begroting 2017 (inclusief meerjarenraming) de begrote investeringsbijdragen ten laste van de reserves afgeraamd en zijn deze bijdragen (zover reeds in de betreffende reserve aanwezig) aan betreffende reserves onttrokken en gestort in de reserve Kapitaallasten Vaarwegen. Vanuit deze reserve worden de uitgaven in een periode van 25 jaar afgeschreven (zijnde 1/25 jaarlijks). Indien na afronding van de investering blijkt dat de investeringsbijdrage vanuit de oorspronkelijke reserve lager uitvalt, zal het verschil (tussen de overhevelde en werkelijke bestede bijdrage) worden teruggeboekt.
Instellingsbesluit	Zomernota 2017
Besluitvorming	
Bestedingsplan	
Programma	2 Bereikbaarheid
Looptijd	De looptijd is gelet op het BBV onbepaald.

	Reserve Kapitaallasten Vervangingsinvesteringen Kunstwerken (VIK)
Functie	Bestemmingsreserve voor Kapitaallasten

Doel	Deze reserve heeft als doel toekomstige kapitaallasten van investeringen in kunstwerken binnen programma Bereikbaar te dekken. In 2016 is het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) gewijzigd. Een van de wijzigingen is het met ingang van 2017 verplicht activeren van activa met een maatschappelijk nut. Daarom is het vanaf 2017 niet langer toegestaan om investeringen in één keer af te schrijven. In dit kader zijn bij de Begroting 2017 (inclusief meerjarenraming) de begrote investeringsbijdragen voor kunstwerken ten laste van de reserves afgeraamd en zijn deze bijdragen (zover reeds in de betreffende reserve aanwezig) aan betreffende reserves onttrokken en gestort in de reserve Kapitaallasten Vaarwegen. Vanuit deze reserve worden de uitgaven in een periode van 25 jaar afgeschreven (zijnde 1/25 jaarlijks). Conform het BBV worden kunstwerken echter als onderdeel beschouwd van het kapitaalgoed wegen en niet tot het kapitaalgoed vaarwegen.
Instellingsbesluit	Begroting 2019
Besluitvorming	
Bestedingsplan	
Programma	2 Bereikbaarheid
Looptijd	De looptijd is gelet op het BBV onbepaald

	Reserve Kapitaallasten Wegen
Functie	Bestemmingsreserve voor Kapitaallasten
Doel	De reserve heeft als doel toekomstige kapitaallasten van investeringen in weginfrastructuur (landwegen en fietspaden) binnen programma Bereikbaarheid te dekken. Nadere toelichting In 2016 is het BBV (Begroting, Besluitvorming en Verantwoording) gewijzigd. Een van de wijzigingen is het met ingang van 2017 verplicht activeren van activa met een maatschappelijk nut. Daarom is het vanaf 2017 niet langer toegestaan om bijdragen aan een investering ten laste van een reserve in één keer af te schrijven. In dit kader zijn bij de Begroting 2017 (inclusief meerjarenraming) de begrote investeringsbijdragen ten laste van de reserves afgeraamd en zijn deze bijdragen (zover reeds in de betreffende reserve aanwezig) aan de betreffende reserves onttrokken en gestort in de reserve Kapitaallasten Wegen. Vanuit deze reserve worden de uitgaven in een periode van 25 jaar afgeschreven (zijnde 1/25 jaarlijks). Indien na afronding van de investering blijkt dat de investeringsbijdrage vanuit de oorspronkelijke reserve lager uitvalt, zal het verschil (tussen de overhevelde en werkelijke bestede bijdrage) teruggeboekt.
Instellingsbesluit	Begroting 2017
Besluitvorming	
Bestedingsplan	
Programma	2 Bereikbaarheid
Looptijd	De looptijd is gelet op het BBV onbepaald.

	Reserve Kwaliteitsfonds Bloemendalerpolder

Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	Via de bestemmingsreserve kwaliteitsfonds Bloemendalerpolder wordt uitvoering gegeven aan de provinciale verplichtingen in de Samenwerkings- en Uitvoeringsovereenkomst (SUOK) Bloemendalerpolder. Primair doel van de bestemmingsreserve is het realiseren van een extra kwaliteitsimpuls in het plangebied Bloemendalerpolder voor zowel het groen-blauw als de openbare ruimte. Vanuit de reserve zullen investeringen worden gefinancierd die zorgen voor een hoger kwaliteitsniveau van deze onderdelen van de gebiedsontwikkeling. Daarnaast dient de reserve om op termijn conform de afspraak in de SUOK de provinciale vergoeding van de grondinbreng door de gemeente Weesp (max. €440.000) uit te keren.
Instellingsbesluit	Zomernota 2013, vastgesteld door PS op 23 september 2013, punt 10 bij voordracht 44.
Besluitvorming	
Bestedingsplan	
Programma	5 Ruimte
Looptijd	Vanaf: 23 september 2013 Eindigt op: 31 december 2019

	Reserve Meekoppelkansen bij Dijkversterkingen en Kustontwikkeling
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	Bijdragen aan meekoppelkansen gekoppeld aan dijkversterkingsprojecten en kustontwikkeling. Dijkversterkingen en kustontwikkelingen worden uitgevoerd door de waterbeheerders en/of regionale overheden/partners. Het zijn omvangrijke projecten waarbij voor de provincie, regionale partners en ondernemers de mogelijkheid bestaat om recreatieve- en watersportvoorzieningen, extra natuur, landschapsvoorzieningen, etc. mee te koppelen met de dijkversterking of kustontwikkeling eventueel met een hieraan gerelateerd op te stellen ruimtelijk kwaliteitsprogramma.
Instellingsbesluit	Zomernota 2016, Wijzigingsbesluit bij Begroting 2019
Besluitvorming	
Bestedingsplan	
Programma	3 Water
Looptijd	De reserve loopt t/m 31 december 2025. Dijkversterkingen zijn zowel qua voorbereiding als uitvoering langlopende projecten. Meekoppelkansen kunnen vaak pas worden uitgevoerd als de waterkering is versterkt. De looptijd van de reserve is om die reden tot eind 2025.

	Reserve MKB innovatie-instrumenten
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	De reserve heeft als doel financiële dekking te bieden aan de MKB innovatie-instrumenten
Instellingsbesluit	Begroting 2019

Besluitvorming	
Bestedingsplan	
Programma	5 Ruimte
Looptijd	t/m 2025

	Reserve Mobiliteitsbeleid
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	De reserve heeft als doel toekomstige uitgaven te dekken voor de voorbereiding van het opstellen en uitvoeren van beleid. In het jaarlijkse door PS vast te stellen programma Mobiliteit maken we dit inzichtelijk. Het gaat hierbij om activiteiten voor onder andere fiets, het goederenvervoer, duurzame respectievelijk slimme mobiliteit, waaronder ook verkeersmanagementbeleid, het openbaar vervoer, verkeersveiligheid, en mobility-as-a-service en de samenwerkingsverbanden met Regio en Rijk.
Instellingsbesluit	Begroting 2019
Besluitvorming	
Bestedingsplan	
Programma	2 Bereikbaarheid
Looptijd	Onbepaald

	Reserve Monumenten (Mr. F.J. Kranenburgfonds)
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	De instelling van deze reserve stamt van voor 1989. Met de instelling van het Mr. F.J. Kranenburgfonds is indertijd beoogd eigenaren van (provinciale) monumenten in Noord-Holland te ontlasten in de onderhouds- en of restauratiekosten van hun monument. In de loop der tijd zijn als gevolg van aanpassingen in (landelijk en provinciaal) beleid steeds (kleine) aanpassingen in de uitgaven van het fonds geweest. Momenteel worden vanuit het fonds uitvoeringsregelingen op het gebied van onderhoud molens, onderhoud provinciale monumenten, restauratie provinciale monumenten, restauratie rijksmonumenten, herbestemming cultureel erfgoed gefinancierd. Sporadisch worden daarnaast soms projecten op cultureel erfgoedgebied gefinancierd.
Instellingsbesluit	Instellingsbesluit van het fonds stamt van voor 1989, Wijzigingsbesluit bij Begroting 2019
Besluitvorming	
Bestedingsplan	
Programma	7 Cultuur en Welzijn
Looptijd	Onbepaald

	Reserve OLV Greenport
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	Op basis van motie M4-8 (Begroting 2011) is voorzien in een provinciale bijdrage aan de realisatie van de ongestoorde logistieke verbinding (OLV) Greenport-Aalsmeer.

Instellingsbesluit	Zomernota 2012, vastgesteld door PS op 24 september 2012, punt 9 bij voordracht 67. Laatste begrotingswijziging 2011, vastgesteld door PS op 12 december 2011, punt 11 bij voordracht 88.
Besluitvorming	
Bestedingsplan	
Programma	2 Bereikbaarheid
Looptijd	Vanaf: 24 september 2012 Eindigt op: 31 december 2019

	Reserve Ontwikkeling Havencomplexen
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	Reserve voor versterken van de rol van havencomplexen in de Noord-Hollandse economie
Instellingsbesluit	Zomernota 2015, Wijzigingsbesluit bij Begroting 2019
Besluitvorming	
Bestedingsplan	
Programma	5 Ruimte
Looptijd	t/m 2024

	Reserve Openbaar Vervoer Projecten
Functie	Doelgerichte bestemmingsreserve
Doel	Reserveren van provinciale middelen voor de uitvoering van Visie Openbaar Vervoer 2020 (Visie Openbaar Vervoer 2020, vastgesteld door PS op 6 februari 2012, punt 9 bij voordracht 03). Egalisatie van nog niet bestede middelen voor infrastructuur, aanleg en constructie.
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2004 d.d. 14 juni 2004, nummer 48.Kaderbrief 2012, vastgesteld door PS op 27 juni 2011, punt 8 bij voordracht 50.
Besluitvorming	
Bestedingsplan	
Programma	2 Bereikbaarheid
Looptijd	Vanaf: 14 juni 2004 Eindigt op: Geen einddatum

	Reserve Organisatieverandering
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve

Doel	De provincie is in ontwikkeling, die ontwikkeling wordt beschreven in de ‘Agenda voor de Toekomst’. Die Agenda schetst een regieorganisatie met een kleine, hoogwaardige en flexibele beleidskern. Uitvoerende taken plaatsen we op afstand en zelf blijven we alleen doen waar we bij uitstek goed in zijn. Elke directie concretiseert deze langetermijnvisie op het concern in een eigen houtskoolschets waarin op hoofdlijnen staat wat er inhoudelijk en organisatorisch gaat veranderen. De kosten voortvloeiend uit deze organisatieveranderingen zoals het begeleiden van de transitieprocessen, het bevorderen van de inzetbaarheid van medewerkers en van Vitaal Organiseren worden onder andere uit deze Reserve gedekt.
Instellingsbesluit	Zomernota 2014, vastgesteld door PS op 12 augustus 2014, punt 4 bij voordracht 63
Besluitvorming	
Bestedingsplan	
Programma	8 Financiën
Looptijd	Vanaf: 12 augustus 2014 Eindigt op: 31 december 2019

	Reserve Ruimtelijke Ontwikkeling
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	De reserve heeft als doel toekomstige uitgaven te dekken voor het uitvoeren van studies voor en bijdragen aan diverse ruimtelijke ontwikkelingen, zoals Bloemendalerpolder en De Kop Werkt.
Instellingsbesluit	Begroting 2019
Besluitvorming	
Bestedingsplan	
Programma	5 Ruimte
Looptijd	t/m 2025

	Reserve OV-Knooppunten
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	De reserve heeft als doel om de kosten te dekken van cofinanciering van projecten die een goede bijdrage te leveren aan de totale knooppuntontwikkeling. Het gaat veelal om complexe gebiedsontwikkelingen die langdurige trajecten kennen met meerdere (co)financiers. Hiervoor gelden randvoorwaarden en is een toetsingskader met heldere criteria opgesteld. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de aanvraag.
Instellingsbesluit	Begroting 2019
Besluitvorming	
Bestedingsplan	
Programma	5 Ruimte
Looptijd	Onbepaald

	Reserve Stedelijke Vernieuwing
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	De regeling Stedelijke Vernieuwing heeft als doel het stimuleren van de stedelijke vernieuwing in steden en dorpen in de provincie door o.a. het beschikbaar stellen van financiële middelen. Het gaat hierbij om het inzetten van provinciale middelen.
Instellingsbesluit	ISV-1 tijdvak 2000 t/m 2004 Verordening Stedelijke Vernieuwing Noord-Holland 2000, vastgesteld door PS op 19 juni 2000, nummer 24 en ISV-2 tijdvak 2005 t/m 2009 Verordening Stedelijke Vernieuwing. ISV-3 tijdvak 2010 t/m 2014 Verordening stedelijke vernieuwing 2011, vastgesteld door PS op 15 november 2010, punt 8 bij voordracht 74.
Besluitvorming	
Bestedingsplan	
Programma	5 Ruimte
Looptijd	Vanaf: 19 juni 2000 Eindigt op: 31 december 2019

	Reserve SvA/NHW Werelderfgoed
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	De reserve heeft als doel het behoud van de Outstanding Universal Value (OUV) van het UNESCO werelderfgoed Stelling van Amsterdam, het uitdragen en breed bekend maken van deze waarde en de restauratie in combinatie met herontwikkeling van forten en andere geschikte gebouwen langs de Stelling.
Instellingsbesluit	Begroting 2019
Besluitvorming	
Bestedingsplan	
Programma	7 Cultuur en Welzijn
Looptijd	t/m 2025

	Reserve TWIN-H
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	De reserve heeft als doel het genereren van grootschalige investeringsprojecten met evident maatschappelijk en provinciaal belang specifiek op het terrein van bereikbaarheid, mobiliteit, verduurzaming, groen en sociaal-culturele infrastructuur.
Instellingsbesluit	Provinciale Staten hebben op 10 november 2008 bij voordracht 77 “2e investeringsimpuls TWIN-H: bouwen aan de toekomst van Noord-Holland” ingestemd met de instelling van de bestemmingsreserve Tweede Investeringsimpuls Noord-Holland (TWIN-H).
Besluitvorming	
Bestedingsplan	
Programma	8 Financiën
Looptijd	Vanaf: 10 november 2008 Eindigt op: 31 december 2019

	Reserve Ontwikkelen Provinciale Infrastructuur
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	De reserve heeft als doel toekomstige uitgaven te dekken voor het uitvoeren van studies voor het aanleggen en verbeteren infrastructuur en ter dekking van uitgaven met betrekking tot het jaarlijks door PS vastgestelde 4 jarig programma Mobiliteit of separate krediet besluiten.
Instellingsbesluit	Begroting 2019
Besluitvorming	
Bestedingsplan	
Programma	2 Bereikbaarheid
Looptijd	Onbepaald

	Reserve Uitvoeren van Mobiliteitsbeleid door Derden
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	De reserve heeft als doel toekomstige uitgaven te dekken voor de uitvoering van Mobiliteitsbeleid waarmee de Provincie andere wegbeheerders (gemeenten en waterschappen) en organisaties (bv. op gebied verkeersveiligheid) in staat stelt om een bijdrage te leveren aan het verbeteren van de verkeersveiligheid en bereikbaarheid. Onder dit doel valt de subsidieregeling kleine infrastructuur en gedragsbeïnvloeding, evenals de subsidieregeling voor fietsvoorzieningen en doorstroming openbaar vervoer. Verder valt hieronder de jaarlijkse storting die we ten behoeve van de verbetering van het openbaar vervoer in de ov terminal in de Zuidas en de stortingen die we voor de OLV Greenport doen.
Instellingsbesluit	Begroting 2019
Besluitvorming	
Bestedingsplan	
Programma	2 Bereikbaarheid
Looptijd	Onbepaald

	Reserve UNA
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	De reserve heeft als doel het genereren van grootschalige investeringsprojecten met evident maatschappelijk en provinciaal belang.
Instellingsbesluit	Op 19 april 2004 hebben Provinciale Staten op grond van de nieuwe verordening Financieel beheer 2004 (voordracht 25) besloten het UNA-Compartiment los te koppelen van FINH en het onderdeel als bestemmingsreserve UNA deel te laten uitmaken van de algemene reserve.
Besluitvorming	
Bestedingsplan	
Programma	8 Financiën
Looptijd	Vanaf: 19 april 2004 Eindigt op: 31 december 2018

	Reserve Verduurzaming bestaande Woningvoorraad
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	De reserve heeft als doel om de kosten te dekken van activiteiten die bijdragen aan het verduurzamen van de bestaande woningvoorraad. Deze activiteiten geven invulling aan de faciliterende rol van provincies zoals deze is afgesproken in het Energieakkoord voor duurzame groei (2013) en haar opvolger het Klimaat- en energieakkoord (juli 2018).
Instellingsbesluit	Begroting 2019
Besluitvorming	
Bestedingsplan	
Programma	4 Milieu
Looptijd	t/m 2025

	Reserve Vervanging ICT-apparatuur
Functie	Egalisatiereserve
Doel	Uit de reserve worden de kosten van vervanging van ICT-apparatuur betaald.
Instellingsbesluit	Eerste Begrotingswijziging 2012, vastgesteld door PS op 5 maart 2012, punt 8a bij voordracht 16.
Besluitvorming	
Bestedingsplan	
Programma	8 Financiën
Looptijd	Vanaf: 2012 Eindigt op: 31 december 2019

	Reserve Water als Economische Drager
Functie	Doelgerichte bestemmingsreserve
Doel	Het programma “Water als Economische Drager” heeft als doel de economische kansen van het Noord-Hollandse water optimaal te benutten. Waterrecreatie en watergebonden bedrijvigheid staan daarbij centraal.
Instellingsbesluit	Zomernota 2011, vastgesteld door PS op 26 september 2011, punt 10 bij voordracht 70.
Besluitvorming	
Bestedingsplan	
Programma	5 Ruimte
Looptijd	Vanaf: 26 september 2011 Eindigt op: 31 december 2019

	Reserve Waterrecreatie
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	De reserve heeft als doel om de kosten te dekken voor de uitvoering van de visie op waterrecreatie.

Instellingsbesluit	Zomernota 2015, Wijzigingsbesluit bij Begroting 2019
Besluitvorming	
Bestedingsplan	
Programma	3 Water
Looptijd	t/m 2030

	Reserve Werkgelegenheid en Economie
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	Bevorderen van de werkgelegenheid en economie conform amendement 2-2 begroting 2014.
Instellingsbesluit	Eerste Begrotingswijziging 2014, vastgesteld door PS op 10 maart 2014, agendapunt 8 bij voordracht 18.
Besluitvorming	
Bestedingsplan	
Programma	5 Ruimte
Looptijd	Vanaf: 10 maart 2014 Eindigt op: 31 december 2019

	Reserve Woningbouw
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	De reserve heeft als doel door versnelling van de woningbouw en binnenstedelijk bouwen bij te dragen aan voldoende woningen en passende kwaliteit en aan een aantrekkelijk woonmilieu.
Instellingsbesluit	Begroting 2019
Besluitvorming	
Bestedingsplan	
Programma	5 Ruimte
Looptijd	t/m 2025

	Reserve Woonbeleid
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	De reserve heeft als doel om door middel van afstemming en regionale programmering bij te dragen aan voldoende woningen en passende kwaliteit en aan een aantrekkelijk woonmilieu.
Instellingsbesluit	Begroting 2019
Besluitvorming	
Bestedingsplan	
Programma	5 Ruimte
Looptijd	t/m 2025

	Reserve Zuidas en Zeepoort

Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	Het doel van de bestemmingsreserve is om een bijdrage te kunnen leveren aan het realiseren van de projecten Zuidas Amsterdam en Zeeport IJmuiden.
Instellingsbesluit	Zomernota 2011, vastgesteld door PS op 26 september 2011, punt 10 bij voordracht 70. Laatste Begrotingswijziging 2011, vastgesteld door PS op 12 december 2011, punt 11 bij voordracht 88.
Besluitvorming	
Bestedingsplan	
Programma	2 Bereikbaarheid
Looptijd	Vanaf: 26 september 2011 Eindigt op: 31 december 2019

4.3.8 Stand en mutaties van de voorzieningen

4.3.8.1 Staat van het verloop van de voorzieningen

2018	Beginsaldo	Storting	Onttrekking	Vrijval	Eindsaldo
1. Voorziening Financiële Risico's	-	10.195.000		-	10.195.000
2. Voorziening Kosten reorganisatie	158.568		42.000	-	116.568
3. Voorziening Pensioenen leden GS	12.313.204	586.000	510.000	-	12.389.204
4. Voorziening Grondwaterheffing	1.601.094	197.000		-	1.798.094
5. Voorziening Bodembeheertaken	9.399.181	2.022.620		-	11.421.801
Voorzieningen	**23.472.047**	**13.000.620**	**552.000**	**-**	**35.920.667**

2019	Beginsaldo	Storting	Onttrekking	Vrijval	Eindsaldo
1. Voorziening Financiële Risico's	10.195.000			-	10.195.000
2. Voorziening Kosten reorganisatie	116.568		42.000	-	74.568
3. Voorziening Pensioenen leden GS	12.389.204	586.000	510.000	-	12.465.204
4. Voorziening Grondwaterheffing	1.798.094	197.000		-	1.995.094
5. Voorziening Bodembeheertaken	11.421.801	3.028.000		-	14.449.801
Voorzieningen	**35.920.667**	**3.811.000**	**552.000**	**-**	**39.179.667**

2020	Beginsaldo	Storting	Onttreking	Vrijval	Eindsaldo
1. Voorziening Financiële Risico's	10.195.000		2.695.000	-	7.500.000
2. Voorziening Kosten reorganisatie	74.568		42.000	-	32.568
3. Voorziening Pensioenen leden GS	12.465.204	586.000	510.000	-	12.541.204
4. Voorziening Grondwaterheffing	1.995.094	197.000		-	2.192.094
5. Voorziening Bodembeheertaken	14.449.801	2.821.000		-	17.270.801
Voorzieningen	**39.179.667**	**3.604.000**	**3.247.000**	**-**	**39.536.667**

2021	Beginsaldo	Storting	Onttreking	Vrijval	Eindsaldo
1. Voorziening Financiële Risico's	7.500.000			-	7.500.000
2. Voorziening Kosten reorganisatie	32.568		32.568	-	0
3. Voorziening Pensioenen leden GS	12.541.204	586.000	510.000	-	12.617.204
4. Voorziening Grondwaterheffing	2.192.094	197.000		-	2.389.094
5. Voorziening Bodembeheertaken	17.270.801			-	17.270.801
Voorzieningen	**39.536.667**	**783.000**	**542.568**	**-**	**39.777.099**

2022	Beginsaldo	Storting	Onttreking	Vrijval	Eindsaldo
1. Voorziening Financiële Risico's	7.500.000			-	7.500.000
2. Voorziening Kosten reorganisatie	0			-	0
3. Voorziening Pensioenen leden GS	12.617.204	586.000	510.000	-	12.693.204
4. Voorziening Grondwaterheffing	2.389.094	197.000		-	2.586.094
5. Voorziening Bodembeheertaken	17.270.801			-	17.270.801
Voorzieningen	**39.777.099**	**783.000**	**510.000**	**-**	**40.050.099**

Toelichting op de voorzieningen

	Voorziening bodembeheertaken
Doel	Uitvoering van bodembeheertaken. Hiermee geeft de provincie uitvoering aan de afspraken uit het landelijk bodemconvenant 2010-2015 tussen Rijk, gemeente, provincies en waterschappen.
Instellingsbesluit	Bodemsaneringstrategie en uitvoeringsprogramma bodemsanering 2010-2014 (GS dd. 26 januari 2010)
Besluitvorming	
Bestedingsplan	
Programma	4 Milieu
Looptijd	Ingesteld op: 26 januari 2010 Eindigt op: Geen einddatum

	Voorziening Financiële Risico's
Doel	De voorziening dient als buffer voor de opvang van concrete financiële risico's, waarvan de kans groot is dat deze binnen afzienbare tijd daadwerkelijk tot verplichting zullen leiden.
Instellingsbesluit	Najaarsbericht 2005
Besluitvorming	
Bestedingsplan	
Programma	7 Cultuur en Welzijn
Looptijd	Ingesteld op: November 2005 Eindigt op: Geen einddatum

	Voorziening Grondwaterheffing
Doel	Het voorkomen van continue aanpassing van de grondwaterheffing. Bij hogere c.q. lagere ontvangsten dan geraamd, kan dit verschil verrekend worden met de gevormde voorziening.
Instellingsbesluit	Jaarrekening 2004 op grond van invoering BBV per 1 januari 2004.
Besluitvorming	
Bestedingsplan	
Programma	3 Water
Looptijd	Ingesteld op: Juni 2005 Eindigt op: Geen einddatum

	Voorziening Kosten Reorganisatie
Doel	De voorziening is ingesteld om daarmee de kosten te dekken die gepaard gaan met de reorganisatie van het ambtelijk apparaat.
Instellingsbesluit	De voorziening is ingesteld bij de Nota reserves en voorzieningen 2004 (voordracht 48), besluit PS van 11 juni 2004.
Besluitvorming	
Bestedingsplan	

Programma	8 Financiën
Looptijd	Ingesteld op: 11 juni 2004 Eindigt op: 31 december 2021 Door de geleidelijke verschuiving van de AOW-gerechtigde leeftijd van 65 naar 67 jaar is de einddatum van de voorziening opgeschoven van 31 december 2019 naar 31 december 2021.

	Voorziening Pensioenen Leden GS
Doel	Het zeker stellen van de opgebouwde pensioenrechten van (ex)gedeputeerden.
Instellingsbesluit	Volgens het BBV (artikel 44) dient een voorziening te worden ingesteld voor verplichtingen waarvan de omvang redelijkerwijs is vast te stellen. Daarom is besloten een voorziening in te stellen voor de pensioenen van (oud) leden van GS.
Besluitvorming	
Bestedingsplan	
Programma	1 Openbaar Bestuur
Looptijd	Ingesteld op: 1 juni 2005 Eindigt op: Geen einddatum

4.4 Overige financiële overzichten

4.4.1 Langlopende leningen

In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de uitstaande leningen in 2019 inclusief de hiervoor ontvangen rente, de aflossing in 2019 en het nog uitstaande saldo ultimo 2019.

	Oorspronkelijk bedrag geldlening (evt. maximum)	Datum & nummer besluit PS Of GS	% rente	Restantbedrag per 01-01-2019	Te verstrekken leningen in 2019	Totaal van de rente in 2019	Aflossing in 2019	Restandschuld per 31-12-2019	Laatste jaar van aflossing
Leningen aan openbare lichamen									
Regionale Uitvoeringsdienst Noord-Holland Noord (1)	400.000	26-2-2013 nr 151300	1,00	400.000	-	280	400.000	-	2019
Gemeente Hilversum(14)	16.101.092			18.680.867	-	-	-	18.680.867	
Gemeente Laren(14)	8.587.053			10.010.815	-	-	-	10.010.815	
Gemeente Gooische Meren(14)	8.511.855			9.876.758	-	-	-	9.876.758	
Leningen aan openbare lichamen	**33.600.000**			**38.968.440**	**-**	**-**	**400.000**	**38.568.440**	
Leningen aan deelnemingen									
Ontwikkelingsbedr.NH Noord N.V. (2)	750.000	begroting 2007		750.000	-	-	750.000	-	2019
Zeehaven IJmuiden N.V. (3)	635.000	2011-33454	4,10	635.000	-	14.000	-	635.000	2021
RON N.V. (4)	11.086.095	PS17 feb 2003;22/27-1	3,50	11.086.095	-	-	-	11.086.095	div.
leningen aan deelnemingen	**12.471.095**			**12.471.095**	**-**	**14.000**	**750.000**	**11.721.095**	
Overige langlopende leningen									
Nationaal Restauratiefonds (5)	5.100.000	21-06-2011;27350	3,87	5.100.000	-	-	-	5.100.000	2040
Stichting Streekrekening Texel (6)	1.500.000	21-06-2011;27350	2,80	1.500.000	-	-	-	1.500.000	2042
Collectief Particulier Opdrachtgeverschap (CPO) (7)	1.380.000	13-03-2012;6149	1	240.000	612.000	-	612.000	240.000	2020
Vila Nieuwland (10)	122.502	226465/561131	2,6	122.502	-	3.185	-	122.502	2025
Collectief Agrarisch Natuurbeheer (11)	850.000	GS 2015; 184	0,52	210.000	-	1.092	-	210.000	2022
Gemeente Velsen (12)	3.000.000	PS 5-7-2010 2010/43	0,97	312.825	-	-	-	312.825	2032
overige langlopende leningen	**11.952.502**			**7.485.327**	**612.000**	**4.277**	**612.000**	**7.485.327**	
Totaal	**58.023.597**			**58.924.862**	**612.000**	**18.277**	**1.762.000**	**57.774.862**	

(1) Gedeputeerde Staten van Noord-Holland bij besluit van 26 februari 2013, nr. 151300 hebben besloten aan Geldnemer een rentedragende lening te verstrekken t.b.v. de inrichtingsfase van de RUD Noord-Holland Noord. Deze lening is in 2016 afgelost. Op 5 januari 2016 is een nieuwe lening van € 400.000 euro verstrekt bij wijze van voorfinanciering van de overdracht van de VTH-plustaken (en 35,5 FTE) van PNH naar de RUD NHN. Het gaat om kosten die de RUD vooraf moet maken om het overdrachtsproces te kunnen realiseren en aanpassing in de RUD-organisatie te kunnen doen.t.b.v. de inrichtingsfase van de RUD Noord-Holland Noord.

(2) Betreft een door GS verstrekte lening tot maximaal € 750.000,- met een looptijd van 10 jaar voor het oprichten van het Participatiefonds van het Ontwikkelingsbedrijf NHN dat zich richt op jonge innovatieve bedrijven en er op gericht is de economie en de werkgelegenheid in de Kop van Noord-Holland te versterken. Provinciale Staten hebben bij de vaststelling van de begroting 2007 het max. bedrag beschikbaar gesteld.

(3) Aan Zeehaven IJmuiden is in 2011 een rentedragende lening verstrekt, welke dient tot aflossing van een schuld van IJmuider Delta BV aan een dochter van Regionale Ontwikkelingsmij. voor het Noordzeekanaalgebied NV.(RON). De leningovereenkomst heeft een looptijd van 10 jaar.

(4) Betreft een door PS verstrekt kredietfaciliteit tot maximaal € 13.606.700,- voor de financiering van projecten die de RON (Regionale Ontwikkelingsmaatschappij voor het Noordzeekanaalgebied N.V.) initiëert c.q. in participeert. Bij besluit van PS van 13-2-2003; nr.22 is een leenfaciliteit van € 6,8 mln. beschikbaar gesteld. Bij besluit van 27-11-2006; nr.111 is de faciliteit verhoogd met € 6.806.700,-. De gemeente Amsterdam heeft dezelfde faciliteit beschikbaar gesteld. Bij besluit nummer 64 is op 11 juli 2011 ingestemd met het Convenant Doorstart RON en alle daarbij behorende documentatie. Uitvloeisel van het Convenant doorstart RON is dat de aan de RON verstrekte kredieten in 2012 over zijn gegaan naar de Provincie en de gemeente Amsterdam gezamenlijk en omgezet zijn in een achtergestelde renteloze lening. In 2013 heeft de gemeente Amsterdam haar aandeel in de RON plus voornoemde lening ingebracht in Havenbedrijf Amsterdam N.V. bij de verzelfstandiging van haar havenbedrijf. In november 2016 is het gedeelte

van voornoemde gezamenlijke lening van het Havenbedrijf Amsterdam N.V. afgelost door de RON onder de voorwaarde dat het Havenbedrijf Amsterdam N.V. de gelden zal aanwenden voor de aanleg van een kade op Hoogtij. Er zal in 2018 gestart worden met de aanleg van de kade. Het gevolg van de aflossing is dat er een nieuwe achtergestelde leningsovereenkomst is gesloten tussen de provincie Noord-Holland en de RON en dat de provincie een tweede recht van hypotheek heeft verkregen op de Hoogtij gronden. De hoogte van de lening ultimo 2017 bedraagt € 11.086.095.

(5) Het gaat om een renteloze lening van in totaal € 5.100.000,- aan het Nationaal Restauratiefonds (NRF), waarvan de betaling in 4 termijnen plaats heeft gevonden. Het NRF gaat uit het fonds hypothecaire leningen verstrekken voor de restauratie van provinciale monumenten en stolpboerderijen.

(6) Aan de Stichting Streekrekening Texel is is een renteloze lening met een looptijd van 30 jaar verstrekt ten behoeve van het beheer van de Hoge Berg te Texel.

(7) De provincie Noord-Holland ondersteunt initiatieven voor Collectief Particulier Opdrachtgeverschap (CPO). Er worden renteloze leningen in de planontwikkelingsfase verstrekt voor de kosten voor het opstellen van een Programma van Eisen, een Voorlopig en Definitief Ontwerp en een bestek van de te realiseren woningen. Door aflossing van dit uitgeleende geld vloeit dit terug in het provinciale fonds en is dan opnieuw beschikbaar voor andere CPO projecten (een zogenaamd Revolverend Fonds). Een specificatie van de uitstaande leningen is op de sector Financiën aanwezig.

(10) Betreft een lening t.b.v. een uitgestelde betaling door geldnemer naar aanleiding van de verkoop van de Wierschuur in het kader van het herontwikkelingsplan Wieringerrandmeer.

(11) Betreft een subsidie in de vorm van een lening waarmee de recent opgerichte gecertificeerde agrarische collectieven in staat kunnen worden gesteld een bijdrage te verlenen aan agrarisch natuur-, landschaps- en waterbeheer in Noord-Holland. Deze lening zal in 2022 worden afgelost.

(12) Betreft de voorfinanciering in de vorm van een lening door de provincie Noord-Holland van maximaal 3 miljoen Euro aan de gemeente Velsen inzake hun bijdrage voor het project HOV Velsen. Vanaf het eerste jaar na afronding van het project zal het resterende bedrag in de resterende looptijd rentedragend en annuïtair worden afgelost.

(13) Betreft een investering in het hoofdsomgarantie product BNG Fido Optimaalselect Meewind, zijnde een participatiefonds voor duurzame energieprojecten. GS hebben besloten tot deze duurzame belegging bij besluit van 9 december 2008; nr.59991. De looptijd bedraagt 25 jaar en de uitkering incl. rendement zal uiterlijk op 31-3-2034 plaatsvinden. GS hebben op 22 november 2016 besloten tot afkoop van deze investering.

(14) Betreft verkoop Crailo aan de gemeenten Hilversum, Gooische Meren en Laren voor een bedrag van €33,2 miljoen.

Hierbij heeft de provincie NH een uitgestelde betaling verleent aan de gemeenten voor een bedrag van € 33,2 miljoen tot uiterlijk 31-12-2029, waarbij de gemeenten vrij zijn om (delen) eerder te betalen.

Aan de gemeenten wordt een rentevergoeding in rekening gebracht van 0% over de eerste 6 jaar (2018-2023) en 0,4% per jaar over de tweede 6 jaar (2024-2029).

4.4.2 Investeringskredieten

4.4.2.1 Overzicht van het verloop van de investeringskredieten

Omschrijving van de investeringsuitgaven	Besluit van provinciale staten resp. begrotingswijziging	Totaal krediet	Te besteden vanaf 2018	Vermoedelijke uitgaven 2018	Vermoedelijke uitgaven 2019	Af te voeren krediet	Nog te besteden in volgende jaren
2. MATERIELE VASTE ACTIVA							
a. Investeringen met een economisch nut:							
Gronden en terreinen							
Gronden en terreinen							
Krediet v. strategische grondaankopen	10-12-2001; 66	27.200.000					
idem	25-06-2007;50	32.800.000					
idem	NJN 2008	35.000.000	13.202.154	-	-	-	13.202.154
idem, verlaging krediet	18-11-2013;64	-13.000.000					
Strategisch grondbeleid(oud)	begroting 2007	15.000.000					
Verlaging krediet	Jaarrekening 2016	-17.000.000					
Verlaging krediet	Jaarrekening 2017	-40.000.000					
subtotaal		**40.000.000**	**13.202.154**	-	-		**13.202.154**
Beheergrondbank Laag Holland	14-2-2011;15	5.000.000	3.658.949	-	-	-	3.658.949
verkoop van grond							
subtotaal		**5.000.000**	**3.658.949**	-	**0**	**0**	**3.658.949**
b. Investeringen in openbare ruimte met een maatschappelijk nut:							
Grond-/weg-/waterbouwkundige werken:							
Provinciale wegen en vaarwegen	diverse	1.340.429.914	505.009.468	70.583.000	112.795.000	-	143.513.824
bijdragen van derden	diverse	-788.924.881	-252.584.643	-23.179.000	-51.288.000	-	
subtotaal		**551.505.033**	**252.424.824**	**47.404.000**	**61.507.000**	-	**143.513.824**
Vervangingsinvesteringen wegen (2012)	7-11-2011;79	37.340.000	563.314	383.173	239.385	-	-59.244
Vervangingsinvesteringen wegen (2013)	19-11-2012;89	14.360.000	3.605.715	146.352	45.741	-	3.413.622
verlaging 2013	10-07-2017;39	(150.000)					
Vervangingsinvesteringen wegen (2014)	23-09-2013;53	9.900.000	526.734	465.480		-	61.254
ophoging 2014	10-07-2017;39	650.000					
Vervangingsinvesteringen wegen (2015)	26-08-2014;75	9.180.000	4.611.768	256.690	3.800.000	-	555.078
Vervangingsinvesteringen wegen (2016)	9-11-2015;84	9.291.005	7.932.019	5.890.699	1.779.354	-	261.966
ophoging 2016	6-11-2017;60	200.000					
Vervangingsinvesteringen wegen (2017)	14-11-2016;74	5.800.000	6.200.000	1.700.000	800.000	-	3.700.000
ophoging 2017	10-07-2017;39	400.000					
Vervangingsinvesteringen wegen (2018)	6-11-2017;60	18.260.000	17.890.530	2.464.896	7.900.374		7.525.260
Vervangingsinvesteringen wegen (2019)	ntb	19.570.000	19.570.000	824.100	8.728.735		10.017.165
subtotaal		**124.801.005**	**60.900.079**	**12.131.390**	**23.293.589**	-	**25.475.100**
Kredieten 2014: kunstwerken		27.625.000	19.195.073	9.546.803	5.584.547	-	4.063.723
Kredieten 2015: kunstwerken		4.400.000	3.765.768	265.173	383.042	0	3.117.553
Kredieten 2016: kunstwerken		19.200.000	18.570.285	3.722.303	11.000.457	0	3.847.525
kredieten 2017: kunstwerken		17.300.000	17.004.653	1.101.967	3.943.071	0	11.959.615
kredieten 2018: kunstwerken		0	0	100.000	200.000	0	(300.000)
kredieten 2019: kunstwerken		9.200.000	9.200.000	0	200.000	0	9.000.000
subtotaal		**77.725.000**	**67.735.779**	**14.736.246**	**21.311.117**	**0**	**31.688.416**
kredieten 2015: oevers		19.700.000	15.274.643	10.247.437	964.677		4.062.529
kredieten 2016: oevers		14.250.000	13.922.847	374.932	3.626.135		9.921.780
kredieten 2017: oevers		12.940.000	12.838.034	1.028.311	1.055.912		10.753.811
kredieten 2018: oevers		4.840.000	4.840.000	200.000	400.000		4.240.000
kredieten 2019: oevers	voorbereidingskrediet				900.000		-900.000
							-
kredieten 2017: kunstwerken		11.600.000	11.418.581	619.262	826.244		9.973.075
subtotaal		**63.330.000**	**58.294.105**	**12.469.942**	**7.772.968**	**0**	**38.051.195**
PMO- projecten:							
Investeringen in steunpunten B&U	6-11-2017;60	6.235.000	3.712.693	3.612.693	100.000	-	0
Investeringen in steunpunten B&U	Kaderbrief 2019	3.820.000	3.820.000	0	2.170.000		1.650.000
24-uurs brugbediening	6-11-2017;60	9.000.000	7.804.786	2.837.897	2.441.739	-	2.525.150
VIK	6-11-2017;60	10.682.509	5.575.614	4.523.011	1.043.291		9.312
Machinerichtlijn	6-11-2017;60	11.800.000	11.681.898	1.600.000	1.300.000		8.781.898
Zelfbediening Roskamsluis	6-11-2017;60	427.000	427.000		200.000		227.000
DVM intelligente verkeerslichten	Kaderbrief 2019	4.515.000	4.515.000	-	825.000		3.690.000
subtotaal		**46.479.509**	**33.021.991**	**12.573.601**	**8.080.030**	**0**	**13.193.360**
Groenprojecten:							
Binnendoorvaartverb.Naardertrekvaart	Zomernota 2017	9.757.156,00	9.420.193,90	455.856,04	4.433.789,20	-	8.964.337,86
Natuurbrug Zeepoort	Zomernota 2017	3.696.169,00	703.006,17				703.006,17
Verkoop van grond							-
Verbinden en ontsnipperen faunapassages	Zomernota 2017	321.000,00	133.000,00		-	-	133.000,00
subtotaal		**13.774.325,00**	**10.256.200,07**	**455.856,04**	**4.433.789,20**	-	**9.800.344,03**
OV projecten:							
diversen		144.269.000,00	105.719.000,00	27.867.000,00	30.300.000,00		77.852.000,00
subtotaal		**144.269.000**	**105.719.000**	**27.867.000**	**30.300.000**	**0**	**77.852.000**
Projecten ten laste van de reserve kapitaallasten Wegen							
diversen		464.644.000	123.192.000	71.165.000	16.830.000		52.027.000
subtotaal		**464.644.000**	**123.192.000**	**71.165.000**	**16.830.000**	**0**	**52.027.000**
3. FINANCIELE VASTE ACTIVA							
a. kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen:							
Life Science Fonds Amsterdam	16-03-2009;14	2.000.000	8.395	8.395		-	0
Participatiefonds deelnemingen Duurz. Energie	1e wijz.2010	85.000.000	79.950.000	23.000.000		-	56.950.000
Innovatiefonds Noord-Holland	ntb	1.613.000	1.613.000	806.500	-		806.500
subtotaal		**88.613.000**	**81.571.395**	**23.814.895**	**0**	**0**	**57.756.500**
Totaal		**1.620.140.872**	**812.233.977**	**222.617.930**	**173.528.493**	**0**	**468.063.843**

4.4.2.2 Specificatie kredieten PMO wegen en vaarwegen

4.4.2.2 Specificatie kredieten PMO Wegen

VERVANGINGSINVESTERINGEN WEGEN

Kredieten 2011 t/m 2013:

Totaal beschikbaar 2011 t/m 2013	65.300.000,00
Totaal prognose 2011 t/m 2013	63.545.933,75
Ruimte krediet 2011 t/m 2013	**1.754.066,25**

Kredieten 2012:

omschrijving	krediet PMO	besteed tot 1 jan. 2018	Prognose 2018	Prognose 2019	Prognose 2020	Prognose 2021	Prognose 2022	Prognose 2022 ev	Bijzonderheden
N502b-01 GO 9,20-11,24 incl. N503	nvt*	2.951.343	-	-	-	-	-		
N232b-01 GO km 23,33 - 25,4, en km 29,4 - 33,15	nvt*	5.232.611	-	-	-	-	-		
N244b-01 GO km 12,3 - 20,3	nvt*	4.665.633	-	-	-	-	-		
N248b-01 GO km 3,55-18,70	nvt*	5.997.180	-	-	-	-	-		
N249a-01 GO km 0,00-12,6	nvt*	5.080.261	-	-	-	-	-		
N517a-01 GO km 0,05-1,83	nvt*	703.818	-	-	-	-	-		
N207a/b-02 vervangen duikers bijdrage PMI	nvt*	2.203.881	9.415						
N235a-01 GO km 0,03-8,1 incl busbaan	nvt*	4.160.000	-	-	-	-	-		
N240a-01 GO km 7,0-10,0	nvt*	-	-	-	-	-	-		
N241b-02 vervanging kunstwerk bijdrage aan PMI	nvt*	200.000	-	-	-	-	-		
N245b-01 GO km 29,3-35,9	nvt*	790.299	-		-	-	-		
N417a-01 GO km 8,9-10,8	nvt*	449.115	-	239.385	511.500	-	-		
N509a-01 GO km 2,0-7,3	nvt*	2.447.377	-	-	-	-	-		
N235a-01 GO km 0,03-8,1 incl busbaan fase 2	nvt*	- 1.845.815	373.758	-	-	-	-		
Totaal kredieten 2012	***37.340.000***	***zie kredieten 2013****	***36.727.333***	***383.173***	***239.385***	***511.500***	-	-	-

Kredieten 2013:

omschrijving	krediet PMO	besteed tot 1 jan. 2018	Prognose 2018	Prognose 2019	Prognose 2020	Prognose 2021	Prognose 2022	Prognose 2022 ev	Bijzonderheden
N520a-01 GO km 0,05-5,17	nvt*	1.915.038	-	-	-	-	-		
N511a-01 GO km 0,05 - 2,50	nvt*	1.039.793	-	-	-	-	-		
N201b-02 GO km 35,9-40,43	nvt*	888.722	-	-	-	-	-		
N232c-01 overdracht aan Amstelveen	nvt*	650.105	-	-	-	-	-		
N236a-01 vervanging verhardingen	nvt*	2.058.537	108.299	45.741	-	-	-		
N241a-01 bijdrage PMI	nvt*	0	-	-	-	-	-		
N248a-01 bijdrage PMI	nvt*	1.869.926	38.053	-	-	-	-		
N512a-01	nvt*	1.220.979	-	-	-	-	-		
N521a-01 GO km 0,00-2,43	nvt*	1.261.182	-	-	-	-	-		
Totaal kredieten 2013	***14.210.000***	***10.904.282***	***146.352***	***45.741***	***0***	***0***	***0***	***0***	

Kredieten 2014:

omschrijving	Krediet PMO	besteed tot 1 jan. 2018	Prognose 2018	Prognose 2019	Prognose 2020	Prognose 2021	Prognose 2022	Prognose 2022 ev	Bijzonderheden
N206a-01 GO km 36,09-37,00	850.000	767.316	-	-	-	-	-		
N239b-01 GO	1.650.000	1.303.428	346.572						
N244c-02 Bijdrage aan PMI	6.000.000	6.000.000	-	-	-	-	-		-
N516a-02 vervangen KW 25b16	2.050.000	1.952.522	118.908	-	-	-	-		
Totaal kredieten 2014	***10.550.000***	***10.023.266***	***465.480***	-	-	-	-	-	

Kredieten 2015:

omschrijving	Krediet PMO	besteed tot 1 jan. 2018	Prognose 2018	Prognose 2019	Prognose 2020	Prognose 2021	Prognose 2022	Prognose 2022 ev	Bijzonderheden
N200a-02 vervangen verharding Zeeweg	3.000.000	2.989.883	-	-	-	-	-		
N203c-04 vervangen km 54,8-60,48	1.500.000	1.458.999	-	-	-	-	-		
N302a-03 vervanging wegconstructie km 39,3 - 48,73	4.680.000	119.351	256.690	3.800.000	497.000	-	-		krediet opgehoogd PMO 2019-202
Totaal kredieten 2015	***9.180.000***	***4.568.233***	***256.690***	***3.800.000***	***497.000***	-	-	-	

Kredieten 2016:

omschrijving	Krediet PMO	besteed tot 1 jan. 2018	Prognose 2018	Prognose 2019	Prognose 2020	Prognose 2021	Prognose 2022	Prognose 2022 ev	Bijzonderheden
N205b-03	670.000	- 431.463	16.212	-	-	-	-		
N242Ld-01	350.000	- 210.828	45.643	-	-	-	-		
N243a-03	700.000	- -	700.000	-	-	-	-		
N302a-01	1.071.005	- -	1.070.000	-	-	-	-		
N506a-02	2.000.000	- -	2.000.000	-	-	-	-		
N507a-02	2.000.000	- -	2.000.000			-	-		
N236a-02	2.700.000	917.370	58.844	1.779.354	63.593	-	-		
Totaal kredieten 2016	***9.491.005***	- ***1.559.661***	***5.890.699***	***1.779.354***	***63.593***	-	-	-	

Kredieten 2017:

omschrijving	Krediet PMO	besteed tot 1 jan. 2018	Prognose 2018	Prognose 2019	Prognose 2020	Prognose 2021	Prognose 2022	Prognose 2022 ev	Bijzonderheden
N240b-01	5.200.000		800.000	800.000	3.600.000	-	-		
N520b-02	1.000.000		900.000	-	-	-	-		
Totaal kredieten 2017	***6.200.000***	-	***1.700.000***	***800.000***	***3.600.000***	-	-	-	

Kredieten 2018:

omschrijving	Krediet PMO	besteed tot 1 jan. 2018	Prognose 2018	Prognose 2019	Prognose 2020	Prognose 2021	Prognose 2022	Prognose 2022 ev	Bijzonderheden
N231b-01	4.714.000	347.370	1.500.000	2.787.276	80.000	-	-		PS 29-5-2018
N243a-04	8.700.000	-	285.771	3.563.833	4.666.862	84.967	-		
N247a-06	1.450.000	-	39.883	46.131	232.633	322.988	311.312		
N240c-01	750.000	-	200.000	250.000	-	-	-		krediet verlaagd PMO 2019-2026
N247b-02	3.600.000	22.100	439.242	1.253.134	2.297.516	534.774	-		
Totaal kredieten 2018	***19.214.000***		***2.464.896***	***7.900.374***	***7.277.011***	***942.729***	***311.312***		

Kredieten 2019:	***Krediet PMO***	***besteed tot 1 jan. 2018***	***Prognose 2018***	***Prognose 2019***	***Prognose 2020***	***Prognose 2021***	***Prognose 2022***	***Prognose 2022 ev***	***Bijzonderheden***
N506a-03	3.700.000	-	273.807	3.145.882	292.118	-	-		
N197a-01	-	-	-	510.000					krediet niet aangevraagd bij PMO 2
N201c-03	1.430.000			1.430.000					
N239a-03	2.090.000			2.090.000					
N241b-03	10.850.000		500.000	1.500.000	2.750.000	3.160.000	2.500.000	440.000	
N247a-03	1.500.000		50.293	58.173	293.357	407.297	392.574		
Totaal kredieten 2019	***19.570.000***	-	***824.100***	***8.734.055***	***3.335.475***	***3.567.297***	***2.892.574***		
	125.755.005	***63.782.775***	***12.131.390***	***23.298.909***	***15.284.579***	***4.510.026***	***3.203.886***	-	

** In de jaren tot 2014 werd een totaalkrediet aangevraagd dat verder niet werd opgedeeld naar onderliggende projecten.*
Vanaf 2014 worden kredieten per project aangevraagd waardoor tevens de besteding per project inzichtelijk wordt.

Kredieten 2014: kunstwerken

omschrijving	Krediet PMO	besteed tot 1 jan. 2018	Prognose 2018	Prognose 2019	Prognose 2020	Prognose 2021	Prognose 2022	Prognose 2022 ev	Bijzonderheden
N203 Brug Krommenie A-01 vervangen 19D03	zie B-01								
N203 Brug Krommenie B-01 vervangen 19D04	€ 17.525.000	€ 7.572.317	€ 952.475	€ 5.140.213	€ 2.254.063	-	-		PS 29-5-2018
K20/10/09 Leeghwaterbrug A-02 vervanging	€ 10.100.000	€ 857.610	€ 8.548.784	€ 198.547	-	-	-		
Totaal kredieten 2014	***27.625.000***	***8.429.927***	***9.501.259***	***5.338.760***	***2.254.063***	-	-	-	

Kredieten 2015: kunstwerken

omschrijving	Krediet PMO	besteed tot 1 jan. 2018	Prognose 2018	Prognose 2019	Prognose 2020	Prognose 2021	Prognose 2022	Prognose 2022 ev	Bijzonderheden
K19w Cruquiusbrug A verv best. En aanbru	€ 4.400.000	€ 623.232	€ 265.173	€ 383.042	€ 2.872.818	€ 2.770.895	-		
Totaal kredieten 2015	***4.400.000***	***623.232***	***265.173***	***383.042***	***2.872.818***	***2.770.895***	-	-	

Kredieten 2016: kunstwerken

omschrijving	Krediet PMO	besteed tot 1 jan. 2018	Prognose 2018	Prognose 2019	Prognose 2020	Prognose 2021	Prognose 2022	Prognose 2022 ev	Bijzonderheden
K09 Beatrixbrug 19D19	€ 12.700.000	€ 104.602	€ 1.668.599	€ 7.678.293	€ 3.248.131	-	-		PS 7-11-2017
K17 Brug Ouderkerk	€ 6.500.000	€ 525.113	€ 2.053.704	€ 3.322.164	€ 379.733	-	-		
Totaal kredieten 2016	***19.200.000***	- ***629.715***	***3.722.303***	***11.000.457***	***3.627.864***	-	-	-	

kredieten 2017: kunstwerken

omschrijving	Krediet PMO	besteed tot 1 jan. 2018	Prognose 2018	Prognose 2019	Prognose 2020	Prognose 2021	Prognose 2022	Prognose 2022 ev	Bijzonderheden
K20m Kogerpolderbrug-03	€ 5.700.000	€ 295.347	€ 701.967	€ 3.443.071	€ 1.259.615	-	-		PS 7-11-2017
K20N Stolperbasculebrug	€ 11.600.000	-	€ 400.000	€ 500.000	€ 6.700.000	3.950.000			krediet opgehoogd PMO 2019-202
Totaal kredieten 2017	***17.300.000***	***295.347***	***1.101.967***	***3.943.071***	***7.959.615***	***3.950.000***	-	-	

kredieten 2018 kunstwerken

omschrijving	Krediet PMO	besteed tot 1 jan. 2018	Prognose 2018	Prognose 2019	Prognose 2020	Prognose 2021	Prognose 2022	Prognose 2022 ev	Bijzonderheden
N248b Waardbrug 14G11	€ 0	-	100.000	€ 200.000	€ 200.000	€ 200.000	€ 7.033.000	€ 0	voorbereidingskrediet PMI
Totaal kredieten 2018	**€ 0**	**€ 0**	**€ 100.000**	**€ 200.000**	**€ 200.000**	**€ 200.000**	**€ 7.033.000**	**€ 0**	

kredieten 2019 kunstwerken	Krediet PMO	besteed tot 1 jan. 2018	Prognose 2018	Prognose 2019	Prognose 2020	Prognose 2021	Prognose 2022	Prognose 2022 ev	Bijzonderheden
N248b Schagerbrug A 14G14	€ 4.600.000		-	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000	€ 300.000	€ 5.153.000	voorbereidingskrediet PMI
K1 Zijperbrug 14D30	€ 4.600.000	-	-	€ 100.000	€ 100.000	€ 200.000	€ 400.000	€ 4.590.000	voorbereidingskrediet PMI
Totaal kredieten 2019	**€ 9.200.000**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 200.000**	**€ 200.000**	**€ 300.000**	**€ 700.000**	**€ 9.743.000**	
			2.053.704	**3.322.164**	**379.733**	-	-		
Totaal kredieten kunstwerken	**77.725.000**	**9.978.221**	**14.690.702**	**21.065.330**	**17.114.360**	**7.220.895**	**7.733.000**	**9.743.000**	
Totaal krediet wegen	**203.480.005**	**73.760.996**	**26.822.092**	**44.364.239**	**32.398.939**	**11.730.921**	**10.936.886**	**9.743.000**	

4.4.2.2 Specificatie kredieten PMO Vaarwegen

VERVANGINGSINVESTERINGEN VAARWEGEN									
Kredieten 2011 t/m 2013 oevers		**besteed tot 1 jan. 2018**	**Prognose 2018**	**Prognose 2019**	**Prognose 2020**	**Prognose 2021**	**Prognose 2022**	**Prognose 2022 ev**	**Bijzonderheden**
Totaal beschikbaar 2011 t/m 2013	€ 25.500.000	27.491.396	-	-	-	-	-		krediet verlaagd PMO 2019-2026
Ruimte krediet 2011 t/m 2013 oevers	**25.500.000**	**27.491.396**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	
Kredieten 2015: oevers									
omschrijving	**Krediet PMO**	**besteed tot 1 jan. 2018**	**Prognose 2018**	**Prognose 2019**	**Prognose 2020**	**Prognose 2021**	**Prognose 2022**	**Prognose 2022 ev**	**Bijzonderheden**
K20N<-01 NHK vervanging oevers Noord km 65,45-68,0	€ 3.500.000	€ 2.193.141	€ 400.982	-	-	-	-		krediet verlaagd PMO 2019-2026
K4/5/6-c vervanging vwv 19	€ 4.500.000	€ 170.646	€ 3.356.582	517.892	-	-	-		
K2/K3 vervangingen vwv 15	€ 11.700.000	€ 2.061.570	€ 6.482.937	-	-	-	-		
Totaal kredieten 2015 oevers	***19.700.000***	***4.425.357***	***10.240.501***	***517.892***	**-**	**-**	**-**	**-**	
Kredieten 2016: oevers									
omschrijving	**Krediet PMO**	**besteed tot 1 jan. 2018**	**Prognose 2018**	**Prognose 2019**	**Prognose 2020**	**Prognose 2021**	**Prognose 2022**	**Prognose 2022 ev**	**Bijzonderheden**
K4/5/6c vaarwegvak 20	€ 14.250.000	€ 327.153	€ 374.932	€ 3.626.135	€ 9.574.460	€ 51.126	-		
Totaal kredieten 2016 oevers	***14.250.000***	***327.153***	***374.932***	***3.626.135***	***9.574.460***	***51.126***	**-**	**-**	
kredieten 2017									
omschrijving	**Krediet PMO**	**besteed tot 1 jan. 2018**	**Prognose 2018**	**Prognose 2019**	**Prognose 2020**	**Prognose 2021**	**Prognose 2022**	**Prognose 2022 ev**	**Bijzonderheden**
K4/5/6a vaarwegvak 18	€ 7.300.000	€ 61.597	€ 310.328	€ 311.956	€ 5.532.532	€ 260.720	-		
K7/8 vaarwegvak 21	€ 4.800.000	€ 40.369	€ 297.983	€ 323.956	€ 3.106.699	€ 60.720	-		krediet verlaagd PMO 2019-2026
K20/10/09a-01 vaarwegvak 6	€ 840.000	-	€ 420.000	€ 420.000	-	-	-		
Totaal kredieten 2017	***12.940.000***	***101.966***	***1.028.311***	***1.055.912***	***8.639.231***	***321.440***	**-**	**-**	
kredieten 2018 oevers									
omschrijving	**Krediet PMO**	**besteed tot 1 jan. 2018**	**Prognose 2018**	**Prognose 2019**	**Prognose 2020**	**Prognose 2021**	**Prognose 2022**	**Prognose 2022 ev**	**Bijzonderheden**
K20a-01 vaarwegvak 5	€ 2.040.000	-	€ 100.000	€ 200.000	€ 920.000	€ 820.000	-		
K20/10/09b-01 vaarwegvak 7	€ 2.800.000	-	€ 100.000	€ 200.000	€ 1.200.000	€ 1.300.000			
Totaal kredieten 2018	***4.840.000***	**-**	***200.000***	***400.000***	***2.120.000***	***2.120.000***	**-**	**-**	**-**
kredieten 2019 oevers									
omschrijving	**Krediet PMO**	**besteed tot 1 jan. 2018**	**Prognose 2018**	**Prognose 2019**	**Prognose 2020**	**Prognose 2021**	**Prognose 2022**	**Prognose 2022 ev**	**Bijzonderheden**
K9-01 vaarwegvak 8	€ 0	-	-	€ 100.000	€ 100.000	€ 640.000			voorbereidingskrediet PMI
K20ma-01 vaarwegvak 10	€ 0	-	-	€ 200.000	€ 200.000	€ 2.200.000			voorbereidingskrediet PMI
K20Na-01 vaarwegvak 4	€ 0	-	-	€ 200.000	€ 200.000	€ 1.100.000			voorbereidingskrediet PMI
K20Zb-01 vaarwegvak 11	€ 0	-	-	€ 400.000	€ 400.000	€ 3.100.000	€ 3.100.000		voorbereidingskrediet PMI
	-	-	-	***900.000***	***900.000***	***7.040.000***	***3.100.000***	-	-
Totaal kredieten oevers	**77.230.000**	**32.345.872**	**11.843.744**	**6.499.939**	**21.233.691**	**9.532.566**	**3.100.000**	**-**	**-**
kredieten 2017: kunstwerken									
omschrijving	**Krediet PMO**	**besteed tot 1 jan. 2018**	**Prognose 2018**	**Prognose 2019**	**Prognose 2020**	**Prognose 2021**	**Prognose 2022**	**Prognose 2022 ev**	**Bijzonderheden**
K20N KVVS Kolkwand	€ 11.600.000	€ 181.419	€ 619.262	€ 826.244	€ 5.292.058	4.686.048	-		krediet opgehoogd PMO 2019-2026
Totaal kredieten 2017	***11.600.000***	***181.419***	***619.262***	***826.244***	***5.292.058***	***4.686.048***	**-**	**-**	
Totaal kredieten kunstwerken	**11.600.000**	**181.419**	**619.262**	**826.244**	**5.292.058**	**4.686.048**	**-**	**-**	
Totaal kredieten Vaarwegen	**88.830.000**	**32.527.291**	**12.463.006**	**7.326.183**	**26.525.749**	**14.218.614**	**3.100.000**	**-**	

4.4.2.3 Specificatie van het verloop van investeringskredieten betreffende land- en vaarwegen in 2015

Bedragen x € 1 mln

projectnr.	t/m 2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	totaal
Totale netto investeringen studiefase t.l.v. kapitaallasten PMI	**0,003**	**0**	**0**	**8,5**	**7,38**	**19,67**	**39,05**	**42,63**	**25**	**142,23**

Bedragen x € 1 mln

	Projecten in de PLANFASE	t/m 2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	totaal
Bereikbaarheid											
K20-06	Verlengen Koopvaardersschutsluis		0,00	0,00	1,00	2,00	2,00	0,00	0,00	0,00	5,00
	netto investeringen planfase bereikbaarheid	0,00	**0,00**	**0,00**	**1,00**	**2,00**	**2,00**	**0,00**	**0,00**	**0,00**	**5,00**
Verkeersveiligheid											
N525-05	Kruispunt N525-Westerheide/Oude Postweg		0,00	0,05	0,40	0,14	0,00	0,00	0,00	0,00	0,59
	netto investeringen planfase verkeersveiligheid	0,00	**0,05**	**0,40**	**0,14**	**0,00**	**0,00**	**0,00**	**0,00**	**0,00**	**0,59**
Trajectbenadering											
N239-08	Trajectbenadering N239a, ged. N242-A7		0,22	0,49	2,85	0,43	0,00	0,00	0,00	0,00	3,98
N241-13	Trajectbenadering N241b, ged. N242-A7		1,60	1,80	1,00	2,20	3,40	7,50	1,40	0,00	0,00	18,90
N243-06	Trajectbenadering N243a (GGA Alkmaar)		0,00	0,00	0,00	0,00	0,70	0,00	0,00	0,00	0,00	0,70
N247-17	Trajectbenadering N247b, ged. N244-A7		0,00	0,00	0,60	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,60
N506-02	Trajectbenadering N506a		0,00	0,09	1,05	0,12	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1,27
	netto investeringen planfase trajectbenadering		**1,82**	**2,38**	**5,50**	**2,75**	**4,10**	**7,50**	**1,40**	**0,00**	**0,00**	**25,45**
Leefbaarheid											
Totale netto investeringen planfase t.l.v. kapitaallasten PMI			**1,82**	**2,43**	**5,9**	**3,89**	**6,1**	**9,5**	**1,4**	**0**	**0**	**31,05**

Bedragen x € 1 mln

projectnr.	Projecten in de REALISATIEFASE	t/m 2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	totaal
Bereikbaarheid											
alg-29a	Nieuw bouw Wilhelminasluis	4,99	0,00	1,11	3,14	0,00	0,00				9,23
alg-29b	Vervangen Zaanbrug	3,93	0,52	6,54	0,57	0,00	0,00				11,56
alg-40	Uitvoering beleidskader verkeersmanagement Noord-Holland	0,19	1,80	0,50	0,30	0,00	0,00				2,79
alg-44	Blauw e Golf vervolg	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00				0,00
HOV-05	HOV Fokkerw eg-Schiphol Rijk	0,00	10,40	8,30	0,00	0,00	0,00				18,70
HOV-07	HOV Aalsmeer-knooppunt Schiphol Zuid (HOVASZ)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,99	0,00				1,00
K20-05	Verminderen kw etsbaarheid vlotbruggen Noordhollands Kanaal	0,18	0,76	1,42	0,00	0,00	0,00				2,36
N208-05	Aanleg fietsverbinding langs de N208	0,38	0,16	0,51	0,38	0,00	0,00				1,43
N242-19	Aanpassingen N242, ged. N504-Leijerdijk, incl. par.w eg	0,78	1,15	0,00	0,00	0,00	0,00				1,93
N247-16	Bereikbaarheid Waterland: maatregelen N247	2,23	1,69	1,95	4,83	8,64	5,84				25,17
N247-21	Praktijkproef fietspad Broek in Waterland/Monnickendam	0,35	-0,15	0,00	0,00	0,00	0,00				0,20
N517-01	Verlengen busbaan N517 en aanleg linksafstrook	0,60	0,36	0,73	0,33	0,00	0,00				2,01
N520-03	Reconstructie kruispunt N520-Bennebroekerw eg	0,00	0,27	0,00	0,00	0,00	0,00				0,27
N522-05	Vervanging/opw aardering brug Ouderkerk	2,11	7,68	7,04	1,89	0,00	0,00				18,72
	bruto investeringen realisatiefase bereikbaarheid	**15,75**	**24,63**	**28,10**	**11,43**	**9,63**	**5,84**	**0,00**	**0,00**	**0,00**	**95,37**
Verkeersveiligheid											
N023-03	Westfrisiaw eg: Bermverharding deel N506 en N302		0,58								0,58
N236-07	Reconstructie N236, deel 4	8,42	4,02	1,00							13,45
N236-11	Reconstructie N236, deel 6	0,12	0,01	1,00	0,37						1,50
N241-01	Herinrichting N241, gedeelte N242-N248	13,75	8,83	2,42	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	25,00
N417-02	Herinrichting N417	1,48	0,08	0,62	1,53						3,70
	bruto investeringen realisatiefase verkeersveiligheid	**23,77**	**13,52**	**5,04**	**1,90**	**0,00**	**0,00**	**0,00**	**0,00**	**0,00**	**44,23**
Trajectbenadering											
N201-29a	Trajectbenadering N201a, Cruquiusbrug A	0,07	0,45	2,00	2,25	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	4,77
N231-16	Trajectbenadering N231b, ged. N201-N232	0,15	1,07	0,34	0,03	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1,59
N236-08	Trajectbenadering Franse Kampw eg (N236) en N524	0,24	0,00	0,31	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,55
N244-07	Trajectbenadering N244a, deel A: N244, ged. N242-N246 en N246, ged. N244-A8	2,22	0,72	4,43	0,339	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	7,71
N244-08	Trajectbenadering N244a, deel B: Kogerpolderbrug	0,20	1,50	7,33	3,551	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	12,58
N244-09	Trajectbenadering N244a, deel C: Beatrixbrug	0,24	0,99	4,64	2,129	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	8,00
N502-03	Trajectbenadering N502c, Callantsoog-Callantsogervaart	0,00	0,35	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,35
N504-09	Trajectbenadering N245a: deel N504, ged. N245-N242	0,37	0,56	2,42	0,26	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	3,60
N509-05	Trajectbenadering N509a	0,00	0,10	0,50	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,60
N526-01	Trajectbenadering N526a	0,12	0,15	0,10	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,37
	bruto investeringen realisatiefase trajectbenadering	**3,60**	**5,88**	**22,07**	**8,56**	**0,00**	**0,00**	**0,00**	**0,00**	**0,00**	**40,12**
Leefbaarheid											
Totale netto investeringen t.l.v. kapitaallasten PMI		***43,12***	***44,03***	***55,21***	***21,89***	***9,63***	***5,84***	***0,00***	***0,00***	***0,00***	***179,713***

4.4.3 Staat van gewaarborgde leningen

Oorspronkelijk bedrag	Doel van de geldlening	Door wie de geldlening is aangegaan	Rente-%	Restantbedrag van de lening aan het begin van het dienstjaar 2019 Totaal	Totaal-bedrag gewone en buiten-gewone aflossing	Restantbedrag van de lening aan het einde van het dienstjaar 2019 Totaal	Laatste aflossings-jaar
1.530.000	1ste fase nieuwbouw en renovatie psych. centrum	St.Geestelijke Gezondheidszorg NH-Noord	4,40	170.000	85.000	85.000	2020
1.531.508	Nieuwbouw en renovatie psych.centrum	idem	5,65	170.168	85.084	85.084	2020
2.467.430	2e fase nieuwbouw en renovatie psych. centrum	idem	4,95	340.335	85.084	255.251	2022
3.403.352	Idem	idem	5,72	567.225	113.445	453.780	2023
2.382.346	Idem	idem	6,25	476.470	79.411	397.059	2024
10.096.610	2e fase zwakzinnigeninrichting Kadijkerkoog	Prinsenstichting	4,27	252.414	252.414	0	2019
	3e fase zwakzinnigeninrichting	idem		256.386	128.193	128.193	2020

3.333.016	Kadijkerkoog		2,25				
3.374.310	Bouw verpleeghuis Heemswijk	Viva ! Zorggroep	5,02	349.052	116.356	232.696	2021
3.403.352	Idem	idem	5,60	453.780	113.445	340.335	2022
31.521.924				3.035.831	1.058.432	1.977.399	

Staat van andere garantieverplichtingen ultimo 2019

Naam rechtspersoon	Inhoud garantieverplichting	Looptijd	Provinciaal aandeel in procenten	Provinciaal aandeel in euro's	
Het Nationaal Groenfonds	Uitvoering van het natuurbeleid (convenantleningen)	2022	6,20	1.705.000	(1
BNG Bank	financiering van het project Hoogtij van de RON N.V.		50 (max)	26.000.000	(2
	(oorspronkelijk 70 mln. in 2018 verlaagd nr.52 mln.)				
BNG Bank	(her-) financiering van PolanenPark BV		max.	20.000.000	(3
	(besluit GS 7-06-2016, nr.747558/817011)				
Totaal				47.705.000	

1) Betreft garantstelling van het aandeel in de rente en aflossing van zgn. convenantsleningen aangegaan door het Nationaal Groenfonds.

2) Op deze garantie loopt een afgegeven contragarantie door het Havenbedrijf Amsterdam NV. van 33,3%.

3) Op deze garantie loopt een afgegeven contragarantie van 20% van de Gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude,

20% van de Schiphol Air Development Company (SADC) en 20% van de Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Noordzeekanaalgebied (RON NV).

5 Taakveldenraming

Taakvelden per programma

1 Openbaar bestuur

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
0.8 Mutaties reserves						
Toevoeging reserves	0	3.000	0	0	0	0
Onttrekking reserves	-2.681	-1.181	-183	-183	0	0
Saldo	-2.681	1.819	-183	-183	0	0

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
1.1 Provinciale Staten						
Lasten	5.550	6.050	4.755	4.616	4.616	4.656
Baten	-34	0	0	0	0	0
Saldo	5.516	6.050	4.755	4.616	4.616	4.656

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
1.2 Gedeputeerde Staten						
Lasten	4.976	5.585	5.010	4.610	4.610	4.610
Baten	-6	0	0	0	0	0
Saldo	4.970	5.585	5.010	4.610	4.610	4.610

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
1.3 Kabinetszaken						
Lasten	1.530	2.322	2.545	2.545	2.545	2.545
Baten	-39	-43	-43	-43	-43	-43
Saldo	1.492	2.279	2.502	2.502	2.502	2.502

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
1.4 Bestuurlijke organisatie						
Lasten	5.465	5.982	5.614	5.414	5.414	5.414
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	5.465	5.982	5.614	5.414	5.414	5.414

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
1.5 Interbestuurlijk toezicht op de regio						
Lasten	560	622	509	109	109	109
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	560	622	509	109	109	109

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
1.6 Openbare orde en veiligheid						
Lasten	440	1.207	1.466	1.066	1.066	1.066
Baten	-38	-50	-50	-50	-50	-50
Saldo	401	1.157	1.416	1.016	1.016	1.016

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
1.9 Bestuur, overige baten en lasten						
Lasten	1.065	2.023	3.089	3.089	2.477	2.427
Baten	0	-12	-12	-12	0	0
Saldo	1.065	2.011	3.077	3.077	2.477	2.427

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
6.1 Agrarische aangelegenheden						
Lasten	3.367	1.940	293	293	110	260
Baten	0	0	0	0	0	-150
Saldo	3.367	1.940	293	293	110	110

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
7.2 Maatschappij						
Lasten	0	0	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	0	0	0	0	0	0

Resultaat Programma 1	20.154	27.445	22.993	21.454	20.854	20.844

2 Bereikbaarheid

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
0.8 Mutaties reserves						
Toevoeging reserves	189.665	76.197	441.298	88.061	89.762	78.192
Onttrekking reserves	-7.393	-63.986	-196.718	-75.286	-75.120	-73.911
Saldo	182.271	12.212	244.580	12.775	14.642	4.281

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
1.4 Bestuurlijke organisatie						
Lasten	0	0	143	143	143	143
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	0	0	143	143	143	143

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
2.1 Landwegen						
Lasten	88.439	120.592	106.933	99.584	101.033	102.189
Baten	-14.886	-8.479	-4.207	-3.564	-2.484	-3.173
2.1 Landwegen						
Toevoeging reserves	0	41.791	20.748	15.702	13.514	12.619
Onttrekking reserves	0	-28.350	-24.034	-18.185	-14.788	-13.569
Saldo	73.554	125.553	99.440	93.537	97.275	98.066

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
2.2 Waterwegen						
Lasten	1.245	45.708	51.335	43.345	32.876	32.353
Baten	-3.304	-1.147	-5.098	-4.098	-98	-98
2.2 Waterwegen						
Toevoeging reserves	0	15.597	21	7.815	5.815	5.815
Onttrekking reserves	0	-7.386	-7.136	-6.903	-5.596	-6.303
Saldo	-2.059	52.772	39.122	40.159	32.997	31.767

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
2.3 Openbaar vervoer						

Lasten	54.081	68.157	58.190	56.270	56.606	55.791
Baten	-49.355	-6.813	0	0	0	0
Saldo	4.726	61.344	58.190	56.270	56.606	55.791

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
4.3 Geluidhinder						
Lasten	13.384	6.374	1.964	1.966	1.963	1.967
Baten	-568	-230	-230	-230	-230	-230
Saldo	12.816	6.144	1.734	1.736	1.733	1.737
Resultaat Programma 2	271.308	258.024	443.209	204.619	203.395	191.784

3 Water

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
0.8 Mutaties reserves						
Toevoeging reserves	5.431	4.722	13.256	2.000	2.000	2.000
Onttrekking reserves	-1.421	-6.226	-510	0	0	0
Saldo	4.010	-1.504	12.746	2.000	2.000	2.000

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
1.5 Interbestuurlijk toezicht op de regio						
Lasten	2	15	337	337	337	337
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	2	15	337	337	337	337

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
3.1 Waterkeringen						
Lasten	2.934	1.717	2.230	1.320	1.320	1.320
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	2.934	1.717	2.230	1.320	1.320	1.320

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
3.2 Kwantiteit oppervlaktewater						
Lasten	3.429	4.032	2.341	1.291	1.091	1.091
Baten	-64	-1.295	-1.000	0	0	0
Saldo	3.365	2.737	1.341	1.291	1.091	1.091

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
3.3 Kwantiteit grondwater						
Lasten	1.681	1.558	919	919	919	919
Baten	-964	-835	-835	-835	-835	-835
Saldo	716	723	84	84	84	84

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
3.5 Kwaliteit grondwater						
Lasten	0	0	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	0	0	0	0	0	0

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
6.4 Recreatie en toerisme						
Lasten	117	4.621	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	117	4.621	0	0	0	0

Resultaat Programma 3	11.143	8.309	16.738	5.032	4.832	4.832

4 Milieu

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
3.4 Kwaliteit oppervlaktewater						
Lasten	0	0	836	836	836	836
Baten	0	0	0	0	0	0
Lasten	2.695	10.360	1.840	787	213	213
Baten	-1.452	-2.209	-216	-177	0	0
Saldo	1.243	8.150	2.460	1.446	1.049	1.049

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
0.4 Deelnemingen						
Lasten	0	0	0	0	0	0
Baten	-1.125	-1.125	-1.125	-1.125	-1.125	-1.125
Saldo	-1.125	-1.125	-1.125	-1.125	-1.125	-1.125

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
0.8 Mutaties reserves						
Toevoeging reserves	18.044	5.752	10.400	5.496	0	0
Onttrekking reserves	-1.008	-7.694	-3.106	-1.562	0	0
Saldo	17.036	-1.942	7.294	3.934	0	0

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
2.1 Landwegen						
Lasten	396	387	412	412	412	412
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	396	387	412	412	412	412

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
3.3 Kwantiteit grondwater						
Lasten	51	46	1.052	1.052	1.052	1.052
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	51	46	1.052	1.052	1.052	1.052

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
3.5 Kwaliteit grondwater						
Lasten	2.178	2.124	526	526	526	161
Baten	-539	-443	-443	-443	-443	-78
Saldo	1.639	1.681	83	83	83	83

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
4.2 Luchtverontreiniging						
Lasten	2.442	1.718	858	346	346	346
Baten	-1.803	-125	0	0	0	0
Saldo	640	1.593	858	346	346	346

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
4.3 Geluidhinder						
Lasten	0	0	1.052	382	382	302
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	0	0	1.052	382	382	302

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
4.4 Vergunningverlening en handhaving						
Lasten	15.049	16.610	15.849	15.296	14.522	14.484
Baten	-2.628	-2.357	-1.082	-757	-757	-757
Saldo	12.421	14.253	14.767	14.539	13.765	13.727

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
4.5 Ontgronding						
Lasten	0	0	0	0	0	0
Baten	-90	-114	-114	-114	-114	-114
Saldo	-90	-114	-114	-114	-114	-114

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
4.6 Duurzaamheid						

Lasten	5.703	29.544	16.936	4.666	3.540	3.567
Baten	-262	0	0	0	0	0
4.6 Duurzaamheid						
Toevoeging reserves	0	0	8.981	0	0	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Saldo	5.441	29.544	25.917	4.666	3.540	3.567

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
5.1 Natuurontwikkeling						
Lasten	3.264	3.571	4.146	4.246	4.246	4.246
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	3.264	3.571	4.146	4.246	4.246	4.246
Resultaat Programma 4	40.915	56.044	56.801	29.867	23.636	23.545

5 Ruimte

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
8.2 Volkshuisvesting						
Lasten	0	0	12	12	12	12
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	0	0	12	12	12	12

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
0.4 Deelnemingen						
Lasten	0	0	0	0	0	0
Baten	-10.140	-9.032	-8.630	-5.630	-5.630	-5.630
Saldo	-10.140	-9.032	-8.630	-5.630	-5.630	-5.630

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
0.8 Mutaties reserves						
Lasten	0	0	1.100	1.100	1.100	200
Baten	0	0	0	0	0	0
0.8 Mutaties reserves						
Toevoeging reserves	5.612	5.454	58.040	6.898	3.000	0
Onttrekking reserves	-1.897	-20.202	-11.474	-12.070	-8.550	-1.250
Saldo	3.715	-14.748	47.666	-4.073	-4.450	-1.050

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
4.6 Duurzaamheid						
Lasten	0	1.402	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	0	1.402	0	0	0	0

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
5.2 Beheer natuurgebieden						
Lasten	0	750	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0	0	0

Saldo	0	750	0	0	0	0

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
6.1 Agrarische aangelegenheden						
Lasten	2.750	6.326	3.451	4.251	2.701	2.301
Baten	-58	-61	0	0	0	0
Saldo	2.692	6.265	3.451	4.251	2.701	2.301

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
6.2 Logistiek						
Lasten	22.891	30.632	10.484	6.434	4.464	4.204
Baten	-845	-650	-453	-453	-453	-193
Saldo	22.046	29.982	10.031	5.981	4.011	4.011

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
6.3 Kennis en innovatie						
Lasten	3.009	3.858	3.536	5.006	4.976	4.976
Baten	-48	0	0	0	0	0
Saldo	2.961	3.858	3.536	5.006	4.976	4.976

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
6.4 Recreatie en toerisme						
Lasten	1.424	1.722	918	618	618	618
Baten	-25	-25	-25	-25	-25	-25
Saldo	1.399	1.697	893	593	593	593

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
6.9 Regionale economie, overige baten en lasten						
Lasten	0	0	30	30	30	30
Baten	0	0	-46	-46	-46	-46
Saldo	0	0	-16	-16	-16	-16

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
8.1 Ruimtelijke ordening						
Lasten	27.156	22.424	10.868	10.923	10.233	10.133
Baten	-15.091	-8.013	-8.045	-7.373	-9.373	-9.373
Saldo	12.065	14.411	2.823	3.550	860	760

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
8.3 Stedelijke vernieuwing						
Lasten	918	5.429	5.100	4.226	4.226	1.226
Baten	-742	-265	0	0	0	0
Saldo	176	5.164	5.100	4.226	4.226	1.226

Resultaat Programma 5	34.915	39.749	64.866	13.901	7.283	7.183

6 Groen

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
5.9 Natuur, overige baten en lasten						
Lasten	0	0	498	449	449	309
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	0	0	498	449	449	309

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
0.8 Mutaties reserves						
Toevoeging reserves	65.797	28.724	51.407	23.262	22.772	20.952
Onttrekking reserves	-24.361	-44.061	-81.262	-31.884	-19.636	-20.480
Saldo	41.436	-15.337	-29.855	-8.622	3.136	472

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
1.1 Provinciale Staten						
Lasten	0	0	151	151	151	151
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	0	0	151	151	151	151

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
5.1 Natuurontwikkeling						
Lasten	23.445	43.251	70.857	35.989	24.201	25.045
Baten	-5.461	-1.031	-6.968	-1.183	-183	-183
Saldo	17.984	42.220	63.889	34.806	24.018	24.862

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
5.2 Beheer natuurgebieden						
Lasten	20.584	18.793	19.777	19.691	19.796	20.940
Baten	-377	-375	-375	-375	-375	0
Saldo	20.207	18.418	19.402	19.316	19.421	20.940

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
5.3 Beheer flora en fauna						
Lasten	8.031	8.847	10.080	10.080	10.080	10.080
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	8.031	8.847	10.080	10.080	10.080	10.080

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
6.4 Recreatie en toerisme						
Lasten	9.818	10.156	8.084	8.009	8.086	8.165
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	9.818	10.156	8.084	8.009	8.086	8.165

Resultaat Programma 6	97.477	64.304	72.249	64.188	65.340	64.978

7 Cultuur & Erfgoed

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
0.8 Mutaties reserves						
Toevoeging reserves	6.389	7.979	15.013	5.707	5.707	5.707
Onttrekking reserves	275	-15.875	-8.411	-7.449	-5.510	-5.510
Saldo	6.664	-7.896	6.602	-1.742	197	197

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
7.1 Cultuur						
Lasten	4.477	18.478	14.794	14.404	12.223	10.361
Baten	-35	-30	-30	-30	-30	-30
Saldo	4.442	18.448	14.764	14.374	12.193	10.331

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
7.2 Maatschappij						
Lasten	2.824	2.909	2.755	2.575	2.575	2.575
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	2.824	2.909	2.755	2.575	2.575	2.575

Resultaat Programma 7	13.930	13.461	24.121	15.207	14.965	13.103

8 Financiën en Bedrijfsvoering

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
4.1 Bodembescherming						
Lasten	3	0	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	3	0	0	0	0	0

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
0.1 Uitkering provinciefonds						
Lasten	0	0	0	0	0	0
Baten	-198.446	-200.993	-206.770	-216.001	-217.053	-223.957
Saldo	-198.446	-200.993	-206.770	-216.001	-217.053	-223.957

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
0.2 Opbrengst provinciale belastingen						
Lasten	0	0	0	0	0	0
Baten	-201.876	-204.157	-204.157	-204.157	-204.157	-204.157
Saldo	-201.876	-204.157	-204.157	-204.157	-204.157	-204.157

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
0.3 Geldleningen en uitzettingen						
Lasten	0	0	0	0	0	0
Baten	-256	-619	-318	-18	-12	-4
Saldo	-256	-619	-318	-18	-12	-4

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
0.4 Deelnemingen						
Lasten	6	2.695	0	0	0	0
Baten	-5.584	-1.544	-300	-300	-300	-300
Saldo	-5.578	1.151	-300	-300	-300	-300

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
0.5 Algemene dekkingsmiddelen, overige baten en lasten						
Lasten	-17.760	-601	4.409	16.596	25.800	21.972
Baten	-3.160	-5.136	-5.136	-3.570	-3.570	-3.570
Saldo	-20.920	-5.737	-727	13.026	22.230	18.402

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
0.6 Overhead						
Lasten	53.457	60.379	61.006	60.744	60.388	60.919
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	53.457	60.379	61.006	60.744	60.388	60.919

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
0.8 Mutaties reserves						
Toevoeging reserves	126.038	108.518	4.526	1.395	1.395	1.395
Onttrekking reserves	-274.859	-247.320	-353.721	-8.434	-2.267	-2.797
Saldo	-148.821	-138.802	-349.194	-7.039	-872	-1.402

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
1.1 Provinciale Staten						
Lasten	-162	0	0	0	0	0
Baten	1	0	0	0	0	0
Saldo	-160	0	0	0	0	0

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
1.2 Gedeputeerde Staten						
Lasten	-8	0	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	-8	0	0	0	0	0

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
1.3 Kabinetszaken						

Lasten	0	0	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	0	0	0	0	0	0

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
1.4 Bestuurlijke organisatie						
Lasten	-31	0	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	-31	0	0	0	0	0

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
1.6 Openbare orde en veiligheid						
Lasten	-1	0	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	-1	0	0	0	0	0

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
1.9 Bestuur, overige baten en lasten						
Lasten	13	1.645	1.078	1.078	1.078	1.078
Baten	-5.485	-2.943	-1.975	-1.981	-1.988	-1.996
Saldo	-5.472	-1.298	-897	-903	-910	-918

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
2.1 Landwegen						
Lasten	7.828	475	0	0	0	0
Baten	-9.002	-667	-200	-200	-200	-200
Saldo	-1.174	-192	-200	-200	-200	-200

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
2.2 Waterwegen						
Lasten	425	0	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0	0	0

Saldo	425	0	0	0	0	0

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
2.3 Openbaar vervoer						
Lasten	-7.580	0	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	-7.580	0	0	0	0	0

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
3.1 Waterkeringen						
Lasten	0	0	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	0	0	0	0	0	0

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
3.2 Kwantiteit oppervlaktewater						
Lasten	0	0	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	0	0	0	0	0	0

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
3.3 Kwantiteit grondwater						
Lasten	2.920	0	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	2.920	0	0	0	0	0

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
3.5 Kwaliteit grondwater						
Lasten	660	0	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	660	0	0	0	0	0

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
4.2 Luchtverontreiniging						
Lasten	-468	0	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	-468	0	0	0	0	0

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
4.4 Vergunningverlening en handhaving						
Lasten	3.519	1.583	0	0	0	0
Baten	-701	-670	0	0	0	0
Saldo	2.817	913	0	0	0	0

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
4.5 Ontgronding						
Lasten	0	0	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	0	0	0	0	0	0

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
4.6 Duurzaamheid						
Lasten	132	0	0	0	0	0
Baten	1	0	0	0	0	0
Saldo	133	0	0	0	0	0

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
4.9 Milieu, overige baten en lasten						
Lasten	75	0	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	75	0	0	0	0	0

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
5.1 Natuurontwikkeling						

Lasten	629	2.499	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	629	2.499	0	0	0	0

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
5.2 Beheer natuurgebieden						
Lasten	-2.798	0	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	-2.798	0	0	0	0	0

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
5.3 Beheer flora en fauna						
Lasten	2.934	1.850	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	2.934	1.850	0	0	0	0

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
6.1 Agrarische aangelegenheden						
Lasten	-63	0	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	-63	0	0	0	0	0

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
6.2 Logistiek						
Lasten	-2.538	0	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	-2.538	0	0	0	0	0

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
6.3 Kennis en innovatie						
Lasten	1.109	12.517	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0	0	0

Saldo	1.109	12.517	0	0	0	0

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
6.4 Recreatie en toerisme						
Lasten	-6	0	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	-6	0	0	0	0	0

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
6.9 Regionale economie, overige baten en lasten						
Lasten	0	0	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	0	0	0	0	0	0

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
7.1 Cultuur						
Lasten	385	0	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	385	0	0	0	0	0

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
7.2 Maatschappij						
Lasten	249	2.699	581	581	581	581
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	249	2.699	581	581	581	581

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
7.9 Cultuur en maatschappij, overige baten en lasten						
Lasten	0	0	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	0	0	0	0	0	0

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
8.1 Ruimtelijke ordening						
Lasten	218	183	0	0	0	0
Baten	2	0	0	0	0	0
Saldo	220	183	0	0	0	0

x € 1.000	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
8.3 Stedelijke vernieuwing						
Lasten	-7	2.076	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	-7	2.076	0	0	0	0

Resultaat Programma 8	-530.188	-467.530	-700.977	-354.268	-340.305	-351.036

Overzicht per taakveld

0. Algemene dekkingsmiddelen

0. Algemene dekkingsmiddelen (x 1.000 euro)

	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	35.703	62.473	66.515	78.440	87.288	83.091
Baten	-420.587	-422.606	-426.436	-430.801	-431.847	-438.743
Saldo van baten en lasten	-384.884	-360.133	-359.921	-352.361	-344.559	-355.652
Storting reserves	416.975	240.345	593.940	132.818	124.636	108.246
Onttrekking reserves	-313.345	-406.545	-655.385	-136.868	-111.083	-103.948
Resultaat	-281.253	-526.332	-421.366	-356.411	-331.006	-351.355

0.1 Uitkering provinciefonds (x 1.000 euro)

	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	0	0	0	0	0	0
Baten	-198.446	-200.993	-206.770	-216.001	-217.053	-223.957
Saldo van baten en lasten	-198.446	-200.993	-206.770	-216.001	-217.053	-223.957
Storting reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Resultaat	-198.446	-200.993	-206.770	-216.001	-217.053	-223.957

0.2 Opbrengst provinciale belastingen (x 1.000 euro)

	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	0	0	0	0	0	0
Baten	-201.876	-204.157	-204.157	-204.157	-204.157	-204.157
Saldo van baten en lasten	-201.876	-204.157	-204.157	-204.157	-204.157	-204.157

Storting reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Resultaat	-201.876	-204.157	-204.157	-204.157	-204.157	-204.157

0.3 Geldleningen en uitzettingen (x 1.000 euro)

	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	0	0	0	0	0	0
Baten	-256	-619	-318	-18	-12	-4
Saldo van baten en lasten	-256	-619	-318	-18	-12	-4
Storting reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Resultaat	-256	-619	-318	-18	-12	-4

0.4 Deelnemingen (x 1.000 euro)

	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	6	2.695	0	0	0	0
Baten	-16.849	-11.701	-10.055	-7.055	-7.055	-7.055
Saldo van baten en lasten	-16.843	-9.006	-10.055	-7.055	-7.055	-7.055
Storting reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Resultaat	-16.843	-9.006	-10.055	-7.055	-7.055	-7.055

0.5 Algemene dekkingsmiddelen, overige baten en lasten (x 1.000 euro)

	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	-17.760	-601	4.409	16.596	25.800	21.972

Baten	-3.160	-5.136	-5.136	-3.570	-3.570	-3.570
Saldo van baten en lasten	-20.920	-5.737	-727	13.026	22.230	18.402
Storting reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Resultaat	-20.920	-5.737	-727	13.026	22.230	18.402

0.6 Overhead (x 1.000 euro)

	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	53.457	60.379	61.006	60.744	60.388	60.919
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten	53.457	60.379	61.006	60.744	60.388	60.919
Storting reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Resultaat	53.457	60.379	61.006	60.744	60.388	60.919

0.8 Mutaties reserves (x 1.000 euro)

	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	0	0	1.100	1.100	1.100	200
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten	0	0	1.100	1.100	1.100	200
Storting reserves	416.975	240.345	593.940	132.818	124.636	108.246
Onttrekking reserves	-313.345	-406.545	-655.385	-136.868	-111.083	-103.948
Resultaat	103.630	-166.199	-60.345	-2.950	14.653	4.498

1. Bestuur

1. Bestuur (x 1.000 euro)

	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	19.397	25.451	24.697	23.158	22.546	22.536
Baten	-5.601	-3.048	-2.080	-2.086	-2.081	-2.089
Saldo van baten en lasten	13.796	22.403	22.617	21.072	20.465	20.447
Storting reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Resultaat	13.796	22.403	22.617	21.072	20.465	20.447

1.1 Provinciale Staten (x 1.000 euro)

	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	5.388	6.050	4.906	4.767	4.767	4.807
Baten	-33	0	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten	5.356	6.050	4.906	4.767	4.767	4.807
Storting reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Resultaat	5.356	6.050	4.906	4.767	4.767	4.807

1.2 Gedeputeerde Staten (x 1.000 euro)

	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	4.968	5.585	5.010	4.610	4.610	4.610
Baten	-6	0	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten	4.961	5.585	5.010	4.610	4.610	4.610

Storting reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Resultaat	4.961	5.585	5.010	4.610	4.610	4.610

1.3 Kabinetszaken (x 1.000 euro)

	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	1.530	2.322	2.545	2.545	2.545	2.545
Baten	-39	-43	-43	-43	-43	-43
Saldo van baten en lasten	1.491	2.279	2.502	2.502	2.502	2.502
Storting reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Resultaat	1.491	2.279	2.502	2.502	2.502	2.502

1.4 Bestuurlijke organisatie (x 1.000 euro)

	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	5.434	5.982	5.757	5.557	5.557	5.557
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten	5.434	5.982	5.757	5.557	5.557	5.557
Storting reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Resultaat	5.434	5.982	5.757	5.557	5.557	5.557

1.5 Interbestuurlijk toezicht op de regio (x 1.000 euro)

	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	562	637	846	446	446	446

Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten	562	637	846	446	446	446
Storting reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Resultaat	562	637	846	446	446	446

1.6 Openbare orde en veiligheid (x 1.000 euro)

	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	438	1.207	1.466	1.066	1.066	1.066
Baten	-38	-50	-50	-50	-50	-50
Saldo van baten en lasten	400	1.157	1.416	1.016	1.016	1.016
Storting reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Resultaat	400	1.157	1.416	1.016	1.016	1.016

1.9 Bestuur, overige baten en lasten (x 1.000 euro)

	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	1.078	3.668	4.167	4.167	3.555	3.505
Baten	-5.485	-2.955	-1.987	-1.993	-1.988	-1.996
Saldo van baten en lasten	-4.407	713	2.180	2.174	1.567	1.509
Storting reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Resultaat	-4.407	713	2.180	2.174	1.567	1.509

2. Verkeer en vervoer

2. Verkeer en vervoer (x 1.000 euro)

	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	144.834	235.318	216.870	199.611	190.927	190.745
Baten	-76.547	-17.106	-9.505	-7.862	-2.782	-3.471
Saldo van baten en lasten	68.288	218.212	207.365	191.749	188.145	187.274
Storting reserves	0	57.387	20.769	23.517	19.329	18.434
Onttrekking reserves	0	-35.736	-31.170	-25.088	-20.384	-19.872
Resultaat	68.288	239.863	196.964	190.178	187.090	185.836

2.1 Landwegen (x 1.000 euro)

	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	96.663	121.454	107.345	99.996	101.445	102.601
Baten	-23.888	-9.146	-4.407	-3.764	-2.684	-3.373
Saldo van baten en lasten	72.775	112.307	102.938	96.232	98.761	99.228
Storting reserves	0	41.791	20.748	15.702	13.514	12.619
Onttrekking reserves	0	-28.350	-24.034	-18.185	-14.788	-13.569
Resultaat	72.775	125.748	99.652	93.749	97.487	98.278

2.2 Waterwegen (x 1.000 euro)

	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	1.670	45.708	51.335	43.345	32.876	32.353
Baten	-3.304	-1.147	-5.098	-4.098	-98	-98
Saldo van baten en lasten	-1.634	44.561	46.237	39.247	32.778	32.255

Storting reserves	0	15.597	21	7.815	5.815	5.815
Onttrekking reserves	0	-7.386	-7.136	-6.903	-5.596	-6.303
Resultaat	-1.634	52.772	39.122	40.159	32.997	31.767

2.3 Openbaar vervoer (x 1.000 euro)

	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	46.501	68.157	58.190	56.270	56.606	55.791
Baten	-49.355	-6.813	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten	-2.854	61.344	58.190	56.270	56.606	55.791
Storting reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Resultaat	-2.854	61.344	58.190	56.270	56.606	55.791

3. Water

3. Water (x 1.000 euro)

	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	13.858	9.477	7.904	5.944	5.744	5.379
Baten	-1.568	-2.573	-2.278	-1.278	-1.278	-913
Saldo van baten en lasten	12.290	6.904	5.626	4.666	4.466	4.466
Storting reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Resultaat	12.290	6.904	5.626	4.666	4.466	4.466

3.1 Waterkeringen (x 1.000 euro)

	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	2.934	1.717	2.230	1.320	1.320	1.320
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten	2.934	1.717	2.230	1.320	1.320	1.320
Storting reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Resultaat	2.934	1.717	2.230	1.320	1.320	1.320

3.2 Kwantiteit oppervlaktewater (x 1.000 euro)

	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	3.434	4.032	2.341	1.291	1.091	1.091
Baten	-64	-1.295	-1.000	0	0	0
Saldo van baten en lasten	3.370	2.737	1.341	1.291	1.091	1.091

Storting reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Resultaat	3.370	2.737	1.341	1.291	1.091	1.091

3.3 Kwantiteit grondwater (x 1.000 euro)

	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	4.651	1.604	1.971	1.971	1.971	1.971
Baten	-964	-835	-835	-835	-835	-835
Saldo van baten en lasten	3.687	769	1.136	1.136	1.136	1.136
Storting reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Resultaat	3.687	769	1.136	1.136	1.136	1.136

3.5 Kwaliteit grondwater (x 1.000 euro)

	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	2.838	2.124	526	526	526	161
Baten	-539	-443	-443	-443	-443	-78
Saldo van baten en lasten	2.299	1.681	83	83	83	83
Storting reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Resultaat	2.299	1.681	83	83	83	83

4. Milieu

4. Milieu (x 1.000 euro)

	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	42.533	67.590	38.499	23.443	20.966	20.879
Baten	-7.502	-5.705	-1.642	-1.278	-1.101	-1.101
Saldo van baten en lasten	35.031	61.885	36.857	22.165	19.865	19.778
Storting reserves	0	0	8.981	0	0	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Resultaat	35.031	61.885	45.838	22.165	19.865	19.778

4.1 Bodembescherming (x 1.000 euro)

	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	2.697	10.360	1.840	787	213	213
Baten	-1.452	-2.209	-216	-177	0	0
Saldo van baten en lasten	1.246	8.150	1.624	610	213	213
Storting reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Resultaat	1.246	8.150	1.624	610	213	213

4.2 Luchtverontreiniging (x 1.000 euro)

	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	1.974	1.718	858	346	346	346
Baten	-1.803	-125	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten	171	1.593	858	346	346	346

Storting reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Resultaat	171	1.593	858	346	346	346

4.3 Geluidhinder (x 1.000 euro)

	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	13.384	6.374	3.016	2.348	2.345	2.269
Baten	-568	-230	-230	-230	-230	-230
Saldo van baten en lasten	12.816	6.144	2.786	2.118	2.115	2.039
Storting reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Resultaat	12.816	6.144	2.786	2.118	2.115	2.039

4.4 Vergunningverlening en handhaving (x 1.000 euro)

	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	18.568	18.193	15.849	15.296	14.522	14.484
Baten	-3.329	-3.027	-1.082	-757	-757	-757
Saldo van baten en lasten	15.239	15.166	14.767	14.539	13.765	13.727
Storting reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Resultaat	15.239	15.166	14.767	14.539	13.765	13.727

4.5 Ontgronding (x 1.000 euro)

	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	0	0	0	0	0	0

Baten	-90	-114	-114	-114	-114	-114
Saldo van baten en lasten	-90	-114	-114	-114	-114	-114
Storting reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Resultaat	-90	-114	-114	-114	-114	-114

4.6 Duurzaamheid (x 1.000 euro)

	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	5.835	30.946	16.936	4.666	3.540	3.567
Baten	-261	0	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten	5.574	30.946	16.936	4.666	3.540	3.567
Storting reserves	0	0	8.981	0	0	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Resultaat	5.574	30.946	25.917	4.666	3.540	3.567

4.9 Milieu, overige baten en lasten (x 1.000 euro)

	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	75	0	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten	75	0	0	0	0	0
Storting reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Resultaat	75	0	0	0	0	0

5. Natuur

5. Natuur (x 1.000 euro)

	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	56.089	79.561	105.358	70.455	58.772	60.620
Baten	-5.837	-1.406	-7.343	-1.558	-558	-183
Saldo van baten en lasten	50.252	78.155	98.015	68.897	58.214	60.437
Storting reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Resultaat	50.252	78.155	98.015	68.897	58.214	60.437

5.1 Natuurontwikkeling (x 1.000 euro)

	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	27.338	49.321	75.003	40.235	28.447	29.291
Baten	-5.461	-1.031	-6.968	-1.183	-183	-183
Saldo van baten en lasten	21.877	48.290	68.035	39.052	28.264	29.108
Storting reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Resultaat	21.877	48.290	68.035	39.052	28.264	29.108

5.2 Beheer natuurgebieden (x 1.000 euro)

	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	17.786	19.543	19.777	19.691	19.796	20.940
Baten	-377	-375	-375	-375	-375	0
Saldo van baten en lasten	17.409	19.168	19.402	19.316	19.421	20.940

Storting reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Resultaat	17.409	19.168	19.402	19.316	19.421	20.940

5.3 Beheer flora en fauna (x 1.000 euro)

	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	10.965	10.697	10.080	10.080	10.080	10.080
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten	10.965	10.697	10.080	10.080	10.080	10.080
Storting reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Resultaat	10.965	10.697	10.080	10.080	10.080	10.080

6. Regionale economie

6. Regionale economie (x 1.000 euro)

	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	41.878	71.772	26.796	24.641	20.985	20.554
Baten	-976	-736	-524	-524	-524	-414
Saldo van baten en lasten	40.902	71.036	26.272	24.117	20.461	20.140
Storting reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Resultaat	40.902	71.036	26.272	24.117	20.461	20.140

6.1 Agrarische aangelegenheden (x 1.000 euro)

	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	6.054	8.266	3.744	4.544	2.811	2.561
Baten	-58	-61	0	0	0	-150
Saldo van baten en lasten	5.996	8.205	3.744	4.544	2.811	2.411
Storting reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Resultaat	5.996	8.205	3.744	4.544	2.811	2.411

6.2 Logistiek (x 1.000 euro)

	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	20.352	30.632	10.484	6.434	4.464	4.204
Baten	-845	-650	-453	-453	-453	-193
Saldo van baten en lasten	19.507	29.982	10.031	5.981	4.011	4.011

Storting reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Resultaat	19.507	29.982	10.031	5.981	4.011	4.011

6.3 Kennis en innovatie (x 1.000 euro)

	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	4.118	16.375	3.536	5.006	4.976	4.976
Baten	-48	0	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten	4.070	16.375	3.536	5.006	4.976	4.976
Storting reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Resultaat	4.070	16.375	3.536	5.006	4.976	4.976

6.4 Recreatie en toerisme (x 1.000 euro)

	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	11.353	16.499	9.002	8.627	8.704	8.783
Baten	-25	-25	-25	-25	-25	-25
Saldo van baten en lasten	11.329	16.474	8.977	8.602	8.679	8.758
Storting reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Resultaat	11.329	16.474	8.977	8.602	8.679	8.758

6.9 Regionale economie, overige baten en lasten (x 1.000 euro)

	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	0	0	30	30	30	30

Baten	0	0	-46	-46	-46	-46
Saldo van baten en lasten	0	0	-16	-16	-16	-16
Storting reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Resultaat	0	0	-16	-16	-16	-16

7. Cultuur en maatschappij

7. Cultuur en maatschappij (x 1.000 euro)

	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	7.936	24.086	18.130	17.560	15.379	13.517
Baten	-35	-30	-30	-30	-30	-30
Saldo van baten en lasten	7.901	24.056	18.100	17.530	15.349	13.487
Storting reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Resultaat	7.901	24.056	18.100	17.530	15.349	13.487

7.1 Cultuur (x 1.000 euro)

	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	4.863	18.478	14.794	14.404	12.223	10.361
Baten	-35	-30	-30	-30	-30	-30
Saldo van baten en lasten	4.829	18.448	14.764	14.374	12.193	10.331
Storting reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Resultaat	4.829	18.448	14.764	14.374	12.193	10.331

7.2 Maatschappij (x 1.000 euro)

	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	3.072	5.608	3.336	3.156	3.156	3.156
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten	3.072	5.608	3.336	3.156	3.156	3.156

Storting reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Resultaat	3.072	5.608	3.336	3.156	3.156	3.156

7.9 Cultuur en maatschappij, overige baten en lasten (x 1.000 euro)

	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	0	0	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten	0	0	0	0	0	0
Storting reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Resultaat	0	0	0	0	0	0

8. Ruimte

8. Ruimte (x 1.000 euro)

	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	28.286	30.112	15.980	15.161	14.471	11.371
Baten	-15.831	-8.278	-8.045	-7.373	-9.373	-9.373
Saldo van baten en lasten	12.455	21.834	7.935	7.788	5.098	1.998
Storting reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Resultaat	12.455	21.834	7.935	7.788	5.098	1.998

8.1 Ruimtelijke ordening (x 1.000 euro)

	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	27.374	22.607	10.868	10.923	10.233	10.133
Baten	-15.089	-8.013	-8.045	-7.373	-9.373	-9.373
Saldo van baten en lasten	12.285	14.594	2.823	3.550	860	760
Storting reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Resultaat	12.285	14.594	2.823	3.550	860	760

8.3 Stedelijke vernieuwing (x 1.000 euro)

	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	912	7.505	5.100	4.226	4.226	1.226
Baten	-742	-265	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten	169	7.240	5.100	4.226	4.226	1.226

Storting reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Resultaat	169	7.240	5.100	4.226	4.226	1.226

6 Lijst subsidies buiten uitvoeringsregeling

OD	Naam subsidie aanvrager	Max subsidie 2019
	Programma 2 Bereikbaarheid	
2.1.2	Stichting CROW: Bijdrage kennisplatform verkeer en Vervoer	€ 185.000
2.5.1	Regionaal Overlegorgaan Consumentenbelangen Openbaar Vervoer	€ 50.000
2.1.2	Gemeente Haarlem: Herinrichting Houtplein	€3.700.000
2.1.2	Gemeente Hilversum: Fietsenkelder station Hilversum	€ 2.750.000
2.1.2	Gemeente Hilversum: Kleine spoorbomen Hilversum	€ 1.000.000
2.1.2	Gemeente Hilversum: Inpassing nieuwe westelijke entree station Naarden/Bussum	€ 250.000
2.1.2	Gemeente Gooisemeren:Transformatie locatie fietsenstalling/voormalige garage Albrechtlaan Bussum	€2.750.000
2.1.2	Gemeente Gooisemeren: Aanpassen Stationsweg Bussum	€ 280.000
2.1.2	Gemeente Gooisemeren: Uitbreiding fietsparkvoorziening station Bussum Zuid	€ 75.000
2.1.2	Gemeente Gooisemeren: Aanpakken wegvakken overweg Omniuslaan/zwarteweg Naarden-Bussum	€ 2.750.000
2.1.2	Gewest Gooi en Vecht: Creeren van nieuwe regionale snelfietsroutes	€ 375.000
2.1.2	Gemeente Aalsmeer: Ongestoorde Logistieke Verbinding	€ 10.550.000
2.1.2	Inv. agenda OV: Gemeente Alkmaar	€ 1.429.000
2.1.2	Inv. agenda OV: Gemeente Bussum	€ 140.000
2.1.2	Inv. agenda OV: Gemeente Haarlem	€ 3.719.000
2.1.2	Inv. agenda OV: Gemeente Heerhugowaard	€ 1.080.000
2.1.2	Inv. agenda OV: Gemeente Hilversum	€ 635.000
2.1.2	Inv. agenda OV: RWS	€1.130.000
2.1.2	Inv. agenda OV: Gemeente Velsen	€ 2.200.000
2.3.2	Gemeente Haarlem, onderhoud busbaan Schalkwijk	€ 249.000
2.3.3	Gemeente Den Helder, aanpassingen Boerenverdrietsluis	€ 5.000.000

OD	Naam subsidie aanvrager	Max subsidie 2019
	Programma 3 Water	
3.1.2	De gemeente Waterland en Rijkswaterstaat, Meekoppelkansen dijkversterking Marken	€ 510.250
3.1.2	Rijkswaterstaat, Meekoppelkansen dijkversterking Marken	€ 492.000
3.1.2	HHNK, subsidie verbetering kwaliteit zwemwater Ursemmerplas	€ 60.000
3.2.1	Recreatieschap WF: Aquapunctuurpunt Rustenburg-Verlaat	€ 60.000
3.2.1	HHNK: Aquapunctuurpunt Engewormerburg	€ 750.000
3.1.2	Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier: Prins Hendrikdijk	€ 705.946
3.1.2	Gemeente Texel: Fietspad Prins Hendrikdijk	€ 357.837
3.2.1	Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier / Waterberging en Natuur	€ 450.000

OD	Naam subsidie aanvrager	Max subsidie 2019
	Programma 4 Milieu	
4.1.5	Regionale Uitvoeringsdienst Noord-Holland Noord	€ 137.850
4.1.5	Regionale Brandweer Amsterdam/Amstelland	€ 18.742
4.1.5	Milieudienst IJmond	€ 125.000
4.1.5	Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied	€ 281.933
4.1.5	Omgevingsdienst Flevoland-Gooi en Vechtstreek	€ 60.450
4.2.1	NEMIS	€ 50.000
4.2.1	InVesta/Infrastructuur en voorzieningen InVest	€ 960.000
4.2.1	N.V. Meerlanden; realisatie CO2 infrastructuur voor glastuinbouw	€ 706.000
4.2.1	N.V. HVC Alkmaar; afvang CO2 bij biovergister Middenmeer	€ 794.000
4.2.1	OCAP BV; CO2 vervloeiing en lokaal distributienetwerk voor glastuinbouwgebieden Alton en Het Grootslag	€ 3.000.000

OD	Naam subsidie aanvrager	Max subsidie 2019
	Programma 5 Ruimte	
5.2.1	Gemeente Alkmaar, verbetering kwaliteit openbare ruimte en bereikbaarheid rond station Alkmaar Noord	€ 200.000
5.2.1	Gemeente Zaandam, bijdrage sanering voormalig industrieterrein Kan Palen/ Touwen	€ 3.500.000
5.2.2	Vervolg Nieuw West Airport Express	€ 80.000
5.2.2	Stichting Ondersteuning Omgevingsraad Schiphol (SOORS)	€ 112.500
5.2.4	Gemeente Den Helder/ Geluidbeperkende maatregelen permanent motorcrossen	€25.000
5.2.4	Gemeente Hollands Kroon/ Geluidbeperkende maatregelen permanent motorcrossterrein	€ 25.000
5.2.4	Noord-Hollandse Motorsport Federatie/ Geluidbeperkende maatregelen permanent motorcrossterrein	€ 133.148
5.3.1	Gemeente Den Helder/Regionale Detailhandelsvisie Kop van Noord-Holland	€ 10.000
5.3.1	Gemeente Haarlem/Regionale Detailhandelsvisie Zuid-Kennemerland	€ 10.000
5.3.1	Regio Gooi & Vechtstreek/Regionale Detailhandelsvisie Gooi & Vechtstreek	€ 10.000
5.3.1	Merk Fryslan/Vermarkten Wadden Werelderfgoed	€ 260.000
5.3.1	NBTC Holland Marketing/HollandCity strategie	€ 150.000
5.3.3	Nova College/Smart JIT Maintenance	€ 65.000
5.3.3	ROC De Kop/Offshore-Wind-Maintenance	€ 65.000
5.3.3	Horizon College/Zorgtechniek in de wijk, als gekoppeld aan Dudok Huis	€ 65.000
5.3.3	Clusius College/Green Food NH (Powerhouse MBO-WO)	€ 130.000
5.3.3	Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord/Talentprogramma	€ 65.000
5.3.3	ROC Amsterdam/Pedagogische medewerkers en onderwijsassistenten	€ 50.000
5.3.3	Techport-Gemeente Velsen/Innovation Warehouse	€ 1.000.000

5.3.4	OCAP BV/CO2 fase De Kwakel	€ 4.000.000
5.3.4	Greenport Aalsmeer/programmabureau	€ 150.000
5.3.4	Greenport Aalsmeer/uitvoeringsprogramma	€ 150.000
5.3.4	Kennis Centrum Plantenstoffen/ Biobased Greenports	€ 50.000
5.4.2	Gemeente Haarlem/ Gebiedsontwikkeling Koepelterrein Versnelling binnenstedelijk bouwen	€ 1.000.000
5.4.2	Gemeente Amsterdam/ Organisatie Flexibele Schil Versnelling woningbouw MRA	€700.00
5.4.2	Gemeente Amsterdam/ Gebiedsontwikkelteams Flexibele Schil Versnelling Woningbouw MRA	€ 2.000.000

OD	Naam subsidie aanvrager	Max subsidie 2019
	Programma 6 Groen	
6.1.1	Natuurmonumenten: Groene Uitweg Stelling van Amsterdam, Fort Abcoude en omgeving (AGV57)	€ 290.000
6.1.1	Groengebied Amstelland; Groene Uitweg Gaasperplas Centraal (GV66)	€ 450.000
6.1.1	Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier; Dijkversterking Hoorn-Amsterdam, onderdeel natuur en recreatie (LH23)	€ 499.923
6.1.1	Stichting Landschap Noord-Holland; NVO Ilperveld (LH23)	€ 1.050.000
6.2.2	Goois Natuurreservaat	€ 801.610
6.2.2	Nationaal Park Zuid-Kennermerland	€ 121.789
6.2.2	Nationaal Park Duinen van Texel	€ 136.211
6.2.2	Stichting Fietsplatform; Landelijke Fietsroute 1 Kustroute	€ 60.000
6.2.2	Stichting Fietsplatform; Landelijke Fietsroute oranjeroute	€ 22.000
6.2.4	Faunabeheereenheid; Reguliere taken	€ 500.000
6.2.4	Faunabeheereenheid: Maatregelen uitvoering ganzenbeheer	€ 500.000
6.3.2	Landschap Noord-Holland; uitvoering Programma 'Betrekken bij Groen'	€ 608.000

OD	Naam subsidie aanvrager	Max subsidie 2019
	Programma 7 Cultuur & Erfgoed	

7.1.1	Vereniging Dorpswerk Noord-Holland	€ 60.000
7.1.1	Sportservice	€ 120.000
7.2.1	Plein C	€ 250.000
7.2.1	Probiblio	€ 2.384.240
7.3.1	Stichting NMF/Steunpunt M&A	€ 180.865
7.3.1	Mooi Noord-Holland/Steunpunt M&A	€ 279.135
7.3.2	Molenfederatie	€ 15.000
7.3.2	Stichting Oneindig Noord-Holland	€ 200.000
7.4.1	ROP Midden West	€ 17.000
7.4.2	Stichting Fort bij Penningsveer/Restauratie fortwachterswoning bij Fort Penningsveer	€ 16.000
7.4.2	Waternet/Fort Spion	€ 300.000
7.4.2	Stichting Liniebreed Ondernemen/publiekscommunicatie Stelling van Amsterdam	€ 70.000
7.4.2	Fort Resort Beemster/Restauratie Fort aan de Middenweg	€ 600.000
7.4.2	Vestingmuseum Naarden/Gele loods, restauratie en infopunt Vesting Naarden en NHW	€ 330.000

Bijlagen

Bestuur en directie

Provinciale Staten

Provinciale staten tellen 55 leden, verdeeld over 11 fracties. De zetelverdeling is als volgt:

VVD	11
D66	10
PvdA	7
SP	6
PVV	6
CDA	5
Groenlinks	4
Partij voor de Dieren	3
Christen Unie-SGP	1
Ouderenpartij N-H	1
50PLUS	1

Provinciale Staten leden

Voor informatie over de leden van Provinciale Staten van de provincie Noord-Holland kunt zich wenden tot de provinciale website; klik hier.

Gedeputeerde Staten

Voor informatie over de leden van Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Holland kunt zich wenden tot de provinciale website; klik hier.

De directie

Renée Bergkamp	Algemeen directeur/ Provinciesecretaris
Onno Beljaars	Directeur Concernzaken
Herman Schartman	Directeur Beleid
Chris de Vries	Directeur Beheer en Uitvoering

Noord-Holland in feiten en cijfers

Voor informatie over Noord-Holland in feiten en cijfers kunt u zich wenden tot de provinciale website; klik hier. Hier kunt u zelf tabellen, grafieken en kaarten samenstellen.

Waar zijn wij te bereiken

Bezoekadres

Provinciaal Bestuur van Noord-Holland

Dreef 3,2012 HR Haarlem

Ambtelijke organisatie van Noord-Holland

Houtplein 33, 2012 DE Haarlem

Postadres

Postbus 3007, 2001 DA Haarlem

Algemene telefoonnummer

023-5143143

Website

Algemene email

post@noord-holland.nl

Lijst met gemeenten

A	Huizen
Aalsmeer	K
Alkmaar	Koggenland
Amstelveen	L
Amsterdam	Landsmeer
B	Langedijk
Beemster	Laren
Bergen (NH.)	M
Beverwijk	Medemblik
Blaricum	O
Bloemendaal	Oostzaan
C	Opmeer
Castricum	Ouder-Amstel
D	P
Den Helder	Purmerend
Diemen	S
Drechterland	Schagen
E	Stede Broec
Edam-Volendam	T
Enkhuizen	Texel
G	U
Gooise Meren	Uitgeest
H	Uithoorn
Haarlem	V
Haarlemmerliede c.a.	Velsen
Haarlemmermeer	W
Heemskerk	Waterland
Heemstede	Weesp
Heerhugowaard	Wijdemeren
Heiloo	Wormerland
Hilversum	Z
Hollandse Kroon	Zaanstad
Hoorn	Zandvoort

Onderbouwing kaderbriefclaim 2019 betr. Informatieagenda

1. Inleiding

In de Kaderbrief 2019-2022 is aan Provinciale Staten verzocht om voor 2018 het budget voor de Informatieagenda te verhogen met € 2,25 miljoen en daarna vanaf 2019 structureel met een bedrag van € 2,75 miljoen per jaar.

In de vergadering van 9 juli 2018 is gevraagd om een nadere onderbouwing van deze bedragen. Door gedeputeerde Van de Hoek is deze onderbouwing toegezegd. Deze nota geeft invulling aan de toezegging.

2. Uitgangssituatie

In de Zomernota 2016 is het instellingsbesluit van de bestemmingsreserve bedrijfsvoeringreserve opgenomen. De bedrijfsvoeringreserve dient om fluctuaties in de uitgaven voor bedrijfsvoering op te vangen en investeringen te doen ter verbetering van de bedrijfsvoering in het algemeen en innovatie en I&I-ambities in het bijzonder. Bij dat laatste gaat het er vooral om als provincie een antwoord te hebben op de snel groeiende mogelijkheden en verwachtingen op het gebied van digitalisering en informatievoorziening. Om die reden is in 2016 een CIO (met een CIO-office) aangesteld met als opdracht de provincie-organisatie naar een hoger niveau van IV- en ICT-volwassenheid te brengen. Dit was onder meer nodig om invulling te geven aan de ambities zoals die o.a. waren opgenomen in het IPO-document Kompas 2020 en in het Coalitieakkoord voor Noord-Holland voor de periode 2016-2020. In de tweede helft van 2016 zijn deze ambities verder geconcretiseerd in een Concern Informatie Plan (CIP). In het CIP zijn ook de plannen en projecten opgenomen die voortkomen uit wettelijke verplichtingen en uit eisen die de Rijksoverheid stelt aan andere overheden.

In 2017 en 2018 zijn de ambities uit het CIP vertaald in concrete projecten en programma's. Er is toen ook een eerste raming gegeven voor de benodigde investeringen. Voor de periode 2017-2020 is deze toen geschat tussen de € 5,6 en € 8,9 miljoen. Er is toen geen extra structureel geld aangevraagd.

3. Trends en ontwikkelingen

De samenleving ontwikkelt zich razendsnel. Informatievoorziening en ICT zijn daarvan de grote drijvende krachten. Elke dag lezen we in de krant over nieuwe technologische mogelijkheden op het gebied van informatie-uitwisseling en -verwerking, digitalisering, data-analyse en ICT. En over de bedreigingen die daarmee samenhangen op het gebied van privacy, beveiliging en cybersecurity.

Om onze rol te kunnen blijven spelen moeten we daar als provincie in mee. Of we willen of niet. Burgers en bedrijven verwachten dat ze op een moderne manier zaken met ons kunnen doen, diensten kunnen afnemen en dat we open en transparant zijn. Als we met aannemers samenwerken in langjarige gebiedscontracten willen ze digitaal zaken met ons kunnen doen en bestanden met ons kunnen uitwisselen. Als burgers een subsidieaanvraag doen verwachten ze dat dat digitaal kan met moderne hulpmiddelen. En als we benaderd worden door projectontwikkelaars of gemeenten met bouwplannen moeten we als provincie in staat zijn om op basis van analyse van beschikbare data die plannen op waarde te kunnen schatten.

Zo zijn er vele andere voorbeelden te noemen die het belang van een investeringsagenda op het gebied van informatievoorziening en ICT onderstrepen. Ook het Kabinet c.q. de Rijksoverheid

verlangt dat van ons. Zie bijvoorbeeld recente kabinetsstandpunten zoals het rapport Maak Waar (april 2017)[1] , de Nederlandse Digitaliseringsstrategie (juni 2018) [2] en de agenda Digitale Overheid: NL DIGIbeter (juli 2018)[3].

In 2016 hebben we deze ontwikkelingen beschreven in het zojuist genoemde Concern Informatie Plan. Sindsdien zijn de technologische ontwikkelingen in hoog tempo doorgegaan. Te noemen zijn de snelle ontwikkelingen op het gebied van data en datatechnologie, robotisering, blockchain, maar ook het overstappen op nieuwe dienstverleningsmodellen waarbij ICT-diensten worden afgenomen "uit de cloud".

Al deze ontwikkelingen maken dat het steeds belangrijker wordt om als organisatie een geïntegreerd I-beleid en een meer centrale regievoering te hebben. Om die reden bouwen we nieuwe ICT-oplossingen niet meer versnipperd maar "onder architectuur" en besteden we meer aandacht aan de veranderingen in processen, organisatie en werkwijzen die gepaard gaat met de invoering van nieuwe ICT-componenten. Vrijwel elke verandering in de primaire werkprocessen van de provincie gaat immers gepaard met aanpassingen in informatievoorziening en ICT. In de kaderbriefaanvraag hebben we de investeringsvoorstellen op dit terrein gebundeld in één Informatieagenda voor de provincie als geheel. In deze budgetaanvraag zijn dus zowel investeringen in onze administratieve ICT (de kantoorautomatisering) als in de primaire werkprocessen (bijvoorbeeld Dynamisch Verkeersmanagement, efficiëntere aansturing van onze weginspecteurs en datamanagement) opgenomen.

Daarbij wordt ook door de provincie Noord-Holland steeds meer gewerkt volgens de methode van het "agile werken". Waar projecten voorheen werden uitgevoerd volgens strakke planningen en formats wordt dat nu gedaan in korte cycli waarin we voortdurend inspelen op veranderingen in de praktijk. Daardoor zijn stabiele meerjarige planningen moeilijk af te geven. Om dat te ondervangen actualiseren we continue onze planningen. De provinciale opgaven zijn daarbij leidend. Maar of het nu gaat om energietransitie, verstedelijking, mobiliteit, klimaatverandering of assetmanagement, alle opgaven vereisen investeringen in informatievoorzieningen ICT.

4. Nadere onderbouwing van het aangevraagde budget

Omdat de bestaande middelen structureel niet meer voldoende zijn wordt extra budget aangevraagd om aan te kunnen blijven sluiten bij de continue ontwikkelingen op het gebied van digitalisering en informatievoorziening. Het gaat hier niet om eenmalige gelden voor de uitvoering van grote, meerjarige ICT-projecten zoals de rijksoverheid die kent, maar om het creëren van een voldoende structurele financiële basis om in te kunnen blijven spelen op deze ontwikkelingen. [4]

---

[1] https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2017/04/18/rapport-van-de-studiegroep-informatiesamenleving-en-overheid-maak-waar

[2] https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/kamerstukken/2018/06/15/kamerbrief-over-nederlandse-digitaliseringsstrategie/kamerbrief-over-nederlandse-digitaliseringsstrategie.pdf

[3] https://www.digitaleoverheid.nl/nldigibeter/

[4] Op het Rijks ICT-dashboard https://www.rijksictdashboard.nl/projecten staan dd juli 2018 101 grote (> 5 miljoen) of risicovolle ICT-projecten genoemd

Gevraagd is om een nadere onderbouwing van het aangevraagde budget voor de Informatieagenda. Zoals al gezegd is deze onderbouwing niet “in beton gegoten”. Hoe verder weg in de tijd, hoe onzekerder de raming.

De onderbouwing van het bij de kadernota aangevraagde bedrag is als volgt.

	Thema’s Informatieagenda	Raming 2018-2022				
		2018	2019	2020	2021	2022
1.	Cybersecurity objecten	490.611	273.040	173.040	173.040	173.040
2.	Efficiëntere aansturingweginspecteurs	504.750	68.000	68.000	68.000	
3.	Pro-BIM	300.000	300.000	300.000		
4.	Verkennen samenwerking rond data	140.000	280.000	280.000	Ntb	ntb
5.	Innovatie en herijking bedrijfsvoeringsystemen	2.111.520	2.030.000	pm	Pm	pm
6.	Huis op orde en continuïteit (o.a. beveiliging, privacy, architectuur).	894.658	200.000	pm	pm	Pm
7.	Digitale dienstverlening	395.000	500.000	pm	Pm	pm
8.	Datamanagement (Samen Data Excellent) en datastrategie	825.800	895.000	100.000 + PM	100.000 +pm	Pm
9.	Het Nieuwe Technische Fundament.	1.727.760	2.659.000		pm	Pm
10.	Digitaal duurzaam informatiebeheer	750.000	3.200.000		Pm	pm
	Totaal	**8.140.099**	**10.405.040**	**891.040 + pm**	**341.040 + pm**	**173.040 + pm**

Het Concern Informatieplan dat nu wordt uitgevoerd loopt t/m 2020 en zal de komende jaren worden geactualiseerd. De bedragen vanaf 2020 bevatten dan ook nog veel p.m.-posten. Deze posten zullen later worden ingevuld op basis van onderzoek, businesscases en offertes van bedrijven. Zaken die vanaf 2020 o.a. gaan spelen zijn de vervanging of vernieuwing van ons huidige financiële systeem SAP en de inrichting van een data-infrastructuur. Posten zoals informatiebeveiliging, privacy, dataondersteund werken, interne digitalisering en digitalisering van de dienstverlening zullen ook na 2020 aandacht blijven vragen.

De gedetailleerde onderbouwing van de aangevraagde budgetten per onderwerp is als volgt:

Ad 1. Cybersecurity objecten.

	Cybersecurity tbv Dynamisch verkeersmanagement (DVM)	200.000	200.000	100.000	100.000	100.000
	Renovatie hard- en software Abdijtunnel	190.611	23.040	23.040	23.040	23.040
	Cybersecurity Bediencentrale Heerhugowaard	100.000	50.000	50.000	50.000	50.000

- Dynamisch Verkeersmanagement (DVM). De cybersecurity voor de ketens van het DVM dient op het gewenste niveau te worden gebracht en gehouden. Hiertoe is een 5 stappenplan Cybersecurity opgesteld. Uitvoering van dit 5 stappenplan vergt inhuur van externe deskundigheid en inzet van aanvullende beveligingsmaatregelen in zowel de Verkeerscentrale Hoofddorp als in de wegkantsystemen (met name VRI’s en camera’s). Daarnaast dient jaarlijks

een Cybersecurity toets te worden uitgevoerd om te voldoen aan de wettelijke en provinciale richtlijnen.

- Abdij Tunnel (AT). In het kader van de renovatie Abdijtunnel heeft Engie de software en hardware geleverd. Zij hebben een Cybersecurityplan geschreven. Na controle door een onafhankelijke deskundige is gebleken dat er op het gebied van cybersecurity diverse verbetermaatregelen noodzakelijk zijn om te zorgen dat de provincie voldoet aan alle relevante eisen op het gebied van Informatieveiligheid. Hiertoe zijn de proceseisen, systeemeisen en beheersdoelen op het gebied van cybersecurity voor de Abdijtunnel verscherpt.
- Bediencentrale Heerhugowaard. Bij het inrichten van de bediencentrale in Heerhugowaard wordt rekening gehouden met cybersecurity eisen. Deze kosten zijn al opgenomen in het project 24-uurs bediening, dus hier is geen budget voor nodig. De extra kosten die gemaakt worden houden verband met de koppeling van de bediencentrale aan het SOC (security operations center) van Rijkswaterstaat. Door koppeling aan dit SOC worden de bediencentrale en de kunstwerken van de Provincie Noord-Holland actief gecontroleerd op cybersecurity aanvallen. Zodra een aanval gedetecteerd wordt, worden afgesproken maatregelen in gang gezet om de schade te beperken en de aanval tegen te houden. De provincie heeft geen eigen SOC, vandaar de samenwerking met Rijkswaterstaat. Het koppelen van de bediencentrale aan het SOC van Rijkswaterstaat vergt een investering van €100 K, daarna is structureel € 50K nodig om de verbindingen te bewaken.

Ad 2. Efficiënte aansturing weginspecteurs

In het beleidskader Verkeersmanagement (vastgesteld door PS op 2 juni 2014) is afgesproken dat de gemiddelde afhandelingsduur bij incidenten verminderd wordt met 10%. Onderdeel van het behalen van deze doelstelling is het efficiënter inzetten van de weginspecteurs. Om dit te bereiken wordt een softwaretoepassing gemaakt die tot doel heeft om efficiencyslagen te maken bij de verkeerscentrales in Hoofddorp en van Rijkswaterstaat, bij de weginspecteurs en in de informatievoorziening naar de weggebruikers (via het navigatiesysteem).

Ad 3. Pro-BIM

De provincie werkt aan de invoering van de zgn. BIM (Building Information Modelling)-standaarden in de bouw. Doordat er steeds meer in ketens wordt samengewerkt en we als provincie steeds meer de rol van regisseur aannemen, moeten we kunnen monitoren of ons areaal blijft voldoen aan de gestelde kwaliteitseisen. Deze monitoring vindt plaats op basis van data. En deze data wisselen we uit met de zogenaamde BIM-standaarden. Hierdoor wordt het assetmanagement effectiever en efficiënter uitgevoerd, doordat o.a. faalkosten worden gereduceerd door betere data-uitwisseling. Hiermee bereiden we ons als provincie ook voor op bredere ontwikkelingen zoals de Omgevingswet die straks volledig digitaal en op geogerelateerde gegevens zal moeten functioneren.

Ad 4. Verkennen samenwerking rond data

3D-printing, 4D-printing, kunstmatige intelligentie, machine learning, deep learning, robotisering, internet of things, big data. Zo maar wat voorbeelden van technologieën en hun verschijningsvormen die steeds nadrukkelijker de kop opsteken. Ze hebben allemaal te maken met data. Data is tegenwoordig overal om ons heen. Kort en goed: er is voldoende reden voor de Provincie Noord-Holland om zich in deze nieuwe wereld te positioneren.

Gedeputeerde Staten hebben daarom aan de ambtelijke organisatie gevraagd om te komen tot een datastrategie. Die wordt op dit moment voorbereid. Deze post betreft het aanstellen van drie strategische data-adviseurs die per regio moeten gaan verkennen welke samenwerking op datavlak

met andere partijen (mede-overheden, bedrijven, kennisinstellingen) essentieel is om invulling te kunnen geven aan onze maatschappelijke opgaven (bijv. energietransitie, omgevingskwaliteit). Hiermee geven we opvolging aan de oproep die is gedaan door mede-overheden, bedrijven en kennisinstellingen tijdens het symposium 'Samen Noord-Holland over technologie en data' (1 februari j.l.) om als provincie een stevige rol te vervullen op het vlak van datasamenwerking.

Ad 5. Modernisering bedrijfsvoeringsystemen

Bij Modernisering bedrijfsvoeringsystemen gaat het om zaken die voortkomen uit de ambitie om intern volledig digitaal te werken, met als doel een efficiënte en effectieve uitvoering van de eigen werkprocessen. Als startpunt wordt aangesloten bij de op dit moment lopende projecten. Het gaat daarbij o.a. om het verbeteren van documentkwaliteit en -beheer, verbetering van de (digitale) archivering, financiële informatievoorziening, herinrichting van het zgn. Customer Relation Management-systeem en verbetering van het gebruikersgemak van onze administratieve systemen (SAP, Verseon etc).

Ad 6. Huis op Orde en continuïteit

Onder het thema Huis op orde wordt verstaan alle aanpassingen die nodig zijn om de ICT-infrastructuur van de provincie Noord-Holland op het peil te brengen dat nodig is om invulling te geven aan wettelijke verplichtingen en aan inhoudelijke eisen die de komende jaren aan ons gesteld worden. Daarbij gaat het o.a. om sterk toenemende wettelijke eisen op het gebied van informatiebeveiliging en privacy (o.a. de Algemene Verordening Gegevensbescherming AVG), om overheidsbrede eisen op het gebied van standaardisatie van systemen, om informatie-uitwisseling en ter beschikking stellen van informatie en data (open data) maar ook om door de accountant gesignaleerde verbeterpunten in sommige van onze administratieve systemen.

Op dit punt is ten opzichte van eerdere inschattingen uit 2016-2017 (tussen 750.000 en 900.000 voor de periode 2017-2020) een hogere investering nodig dan toen werd gedacht. Die investering zit met name in de zwaardere eisen op het gebied van informatiebeveiliging en privacy (o.a. de toegangsbeveiliging van onze systemen), uitbreiding van de formatie met een vanwege de AVG vereiste Functionaris Gegevensbescherming, inrichten van het zgn. Enterprise Service Management en kennisopbouw op het gebied van het werken met nieuwe sourcingmodellen (het afnemen van diensten uit "de cloud").

Ad 7. Digitale dienstverlening

Burgers en bedrijven vragen van ons dat we in onze dienstverlening mee gaan met de tijd. Het betreft hier zaken zoals samenwerking en data-uitwisseling via het internet, het aanvragen van subsidies en andere diensten op een digitale wijze, het beschikbaar stellen van open data/open informatie in het kader van transparantie van het bestuur maar ook ter versterking van onze regionale economie, digitaal stemmen en burgerparticipatie, veilige gegevensuitwisseling met externe partijen en ICT-aanpassingen t.b.v. de implementatie van de Omgevingswet. Eerdere

schattingen gingen uit van ca. € 1.000.000 tot 1.750.000 voor de periode 2017-2020. Het betreft hier structurele uitgaven voor het up to date houden van onze digitale dienstverlening.

Ad 8. Datastrategie en datamanagement

Onder deze post valt o.a. het opstellen van een datastrategie voor de provincie (rol, ambitie) en de deelname in samenwerkingsverbanden met onze omgeving (ketenpartners, andere gemeenten) in de komende jaren. Hiervoor is 170.000 geraamd in 2018 en 100.000 in de jaren 2019 t/m 2021.

Voor datamanagement en de ontwikkeling van GIS/Geo-informatie is eerder tussen 500.000 en 750.000 geraamd voor de periode 2017-2020. Er is een zgn. datalab ingericht waarmee de provincie experimenteert met datagestuurd werken. Daarvoor is in de lopende begroting 250.000 per jaar gereserveerd. Na besluitvorming over de datastrategie van de provincie kunnen verdere investeringen worden geraamd die nodig zijn voor de uitvoering ervan. Naar verwachting zullen de benodigde investeringen hoger worden vanaf 2019. Dit betreft onder andere investeringen ter versterking van de datasamenwerking met andere partijen zoals het CBS, RIVM, GGD's, gemeenten, maar ook investeringen die we zelf als provincie moeten doen om zeker te kunnen zijn van de kwaliteit, het eigenaarschap en de juridische houdbaarheid van de data waarop we ons beleid baseren. Verder gaat het om het plaatsen van sensors en andere meetsystemen ter verkrijging van data voor onderhoud en beheer, het opbouwen van kennis en competenties op dit gebied, het inrichten van databases, beveiliging en kwaliteitsbewaking, etc.

Ad 9. Het Nieuwe Technische Fundament

Hierbij gaat het om de aanpassingen die nodig zijn om de ICT-werkplekomgeving van de provincie aan te laten sluiten bij de online maatschappij die inmiddels om ons heen ontstaan is en die zich zeer snel verder ontwikkelt. Het gaat in feite om het afbreken van ons huidige "digitale kasteel" en het daarvoor in de plaats krijgen van een open werkomgeving waarbij het, binnen een goed beveiligde systeemomgeving (identificatie en autorisatie), mogelijk is om op elke plek, met elk device overal en op elk moment te kunnen werken.

In 2016 is ingeschat dat hiervoor tussen de 1 miljoen en 1,750 miljoen nodig zou zijn in 2017-2021. Dit project loopt. De investering t/m 2021 betreffen onder meer het opzetten van een autorisatieplatform en het inrichten van een nieuw op de toekomst gericht identity en accessmanagement (beveiliging), het opzetten van een cloudkoppelplatform, het vernieuwen van de ICT-werkplek zodat die blijft voldoen aan de wensen en eisen van moderne gebruikers, om het ontwikkelen van samenwerkings- en andere functionaliteit in onze werkomgeving en om voorzieningen voor beheer en beveiliging van mobiele apparaten.

Ad 10. Duurzaam digitaal informatiebeheer

Dit betreft het programma Optimaal Digitaal wat o.a. voorziet in de vernieuwing en vervanging van het document management systeem en workflowmanagementsysteem, het optimaliseren van het

digitaal werken binnen de provincie en met externe partners, het doorvoeren van vernieuwingen op het gebied van digitale archivering in onze informatiesystemen (e-depot) en het doorvoeren van aanpassingen in ons beleid en onze systemen die nodig zijn gelet op de meest recente rapportage van de archiefinspecteur. Daarnaast omvat deze post het digitaliseren en verbeteren van het bestuurlijke besluitvormingsproces. Het betreft hier de interne digitalisering van onze organisatie, maar daarmee is het in feite de backbone van onze digitale output.

5. Dekking

De beschikbare middelen voor de informatieagenda bedragen in 2018 € 6.019.959 (incidenteel en structureel samen). Vanaf 2019 bestaat het budgettaire kader uit het jaarlijkse O&I-budget van € 851.700 + het restant van de reserve bedrijfsvoering. In feite betekent dit dat er jaarlijks structureel slechts € 851.700 beschikbaar is om de toekomstige uitgaven op het gebied van data en informatievoorziening te dekken. Het instellen van de Bedrijfsvoeringreserve biedt wel enig soelaas, maar is incidenteel geld en bovendien niet alleen bestemd voor ICT-investeringen, maar ook voor investeringen op andere bedrijfsvoeringterreinen, zoals bijvoorbeeld onze gebouwen. Feitelijk is er dus slechts 8 ½ ton structureel beschikbaar voor toekomstige investeringen op het gebied van informatievoorziening, data en ICT.

Zoals hierboven beschreven vragen de vele ontwikkelingen op dit gebied structureel hogere investeringen dan de nu beschikbare budgetten. Omdat onze organisatie onmogelijk alle ontwikkelingen tegelijk kan bijbenen en omdat we ook niet alles vooraf kunnen inschatten en voorzien, vragen we geen volledige dekking. Met de aangevraagde extra middelen uit de Kaderbrief komt het totaal beschikbare budget op € 8.269.959 voor 2018 (incidenteel en structureel samen) en vanaf 2019 op ruim € 3,6 miljoen structureel. Daarmee leggen we een basis voor de noodzakelijke investeringen in de toekomst.

Provincie
Noord-Holland

POSTBUS 3007 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland,
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR Haarlem

INGEKOMEN - 4 OKT. 2018

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
W. Cavens
CZ/FIN

Doorkiesnummer (023) 514 4215
cavensw@noord-holland.nl

Betreft: Memorie van Antwoord bij de Begroting 2019

Verzenddatum

- 4 OKT. 2018

Kenmerk
1103442-1130612

Uw kenmerk

Geachte leden,

Ter kennisname zenden wij u bijgaand de Memorie van Antwoord bij de begroting van 2019 toe.

Hoogachtend,
Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
J.W. Remkes

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143
Fax (023) 514 3030

Houtplein 33
Haarlem [2012 DE]
www.noord-holland.nl

Memorie van antwoord begroting 2019

Inhoud

EEB 50PLUS O.A.C. de Meij Vraag 6 A. Tekin 4
EEB GL Z. Pels Vraag 45 Diverse 4
EEB PVV N. Kaptheijns Vraag 10 J. van der Hoek 5
EEB GL Z. Pels Vraag 48 J. Bond 6
EEB GL Z. Pels Vraag 60 J. Bond 7
EEB 50PLUS O.A.C. de Meij Vraag 2 J. Bond 7
EEB CU-SGP Michel Klein Vraag 33 J. Remkes 8
EEB CU-SGP Michel Klein Vraag 34 J. Geldhof 9
EEB GL Z. Pels Vraag 46 J. Remkes 9
EEB GL Z. Pels Vraag 49 J. Remkes 10
EEB OPNH J.H. Leever Vraag 82 J. van der Hoek 10
EEB 50PLUS O.A.C. de Meij Vraag 5 J. van der Hoek/ J. Bond 11
EEB CU-SGP Michel Klein Vraag 32 J. Remkes 11
EEB GL Z. Pels Vraag 47 J. Remkes 12
EEB/M&F/R&W/NLWM GL Z. Pels Vraag 50 J. Bond 12
M&F OPNH J.H. Leever Vraag 81 C. Loggen 13
M&F OPNH J.H. Leever Vraag 79 C. Loggen en E. Post 14
M&F PVV J. van Hooff Vraag 11 E. Post 15
M&F PVV J. van Hooff Vraag 12 E. Post 15
M&F PVV M. Deen Vraag 14 E. Post 16
M&F PVV M. Deen Vraag 15 E. Post 16
M&F PVV M. Deen Vraag 16 E. Post 17
M&F PvdA Papineau Salm Vraag 23 E. Post 17
M&F PvdA Papineau Salm Vraag 24 E. Post 18
M&F PvdA Nico Papineau Salm Vraag 25 E. Post 18
M&F PvdA Vraag 26 E. Post 18
M&F CU-SGP Michel Klein Vraag 36 E. Post 19
M&F CU-SGP Michel Klein Vraag 37 E. Post 19
M&F CU-SGP Michel Klein Vraag 38 E. Post 20
M&F GL Z. Pels Vraag 42 E. Post 20
M&F GL Z. Pels Vraag 43 E. Post 21
M&F GL Z. Pels Vraag 44 E. Post 21
M&F GL Z. Pels Vraag 52 E. Post 22
M&F GL Z. Pels Vraag 53 E. Post 22
M&F GL Z. Pels Vraag 55 E. Post 23
M&F GL Z. Pels Vraag 56 E. Post 23
M&F GL Z. Pels Vraag 57 E. Post 23
M&F GL Z. Pels Vraag 58 E. Post 24
M&F GL Hietbrink Vraag 62 E. Post 24

M&F CDA De Graaf Vraag 63 E. Post 25
M&F CDA De Graaf Vraag 64 E. Post 25
M&F PvdD AE van Liere - Vraag 65 E. Post 25
M&F PvdD F. Zoon Vraag 66 E. Post 26
M&F F. Zoon Vraag 67 E. Post 26
M&F F. Zoon Vraag 69 E. Post 27
M&F F. Zoon Vraag 78 E. Post 27
M&F OPNH J.H. Leever Vraag 84 E. Post 28
M&F 50PLUS O.A.C. de Meij Vraag 3 E. Post 28
M&F 50PLUS O.A.C. de Meij Vraag 4 E. Post 28
M&F 50PLUS O.A.C. de Meij Vraag 7 E. Post 29
M&F 50PLUS O.A.C. de Meij Vraag 8 E. Post 29
M&F OPNH J.H. Leever Vraag 85 J. Bond 30
M&F en NLMW GL Z. Pels Vraag 54 E. Post 31
M&F/NLWM PVV J. van Hooff Vraag 13 E. Post 31
M&F/NLWM PVV M. Deen Vraag 17 E. Post 32
M&F/NLWM GL Z. Pels Vraag 51 E. Post 32
M&F/R&W/ - EEB PVV Deen Vraag 18 E. Post 33
NLMW GL Z. Pels Vraag 61 A. Tekin 33
NLMW GL Z. Pels Vraag 59 C. Loggen 34
NLWM PvdA Nico Papineau Salm Vraag 30 A. Tekin 34
NLWM CU-SGP Marijke Terlouw Vraag 39 A. Tekin 35
NLWM PvdD AE van Liere Vraag 76 A. Tekin 35
NLWM PvdD AE van Liere Vraag 77 A. Tekin 36
NLWM 50PLUS O.A.C. de Meij Vraag 1 A. Tekin 36
NLWM PVV D.J. van der Sluijs Vraag 19 C. Loggen 37
NLWM PvdA Nico Papineau Salm Vraag 27 C. Loggen 37
NLWM PvdA Nico Papineau Salm Vraag 28 C. Loggen 38
NLWM CU-SGP Marijke Terlouw Vraag 41 C. Loggen 38
NLWM L. Vermaas Vraag 70 C. Loggen 39
NLWM A. E. van Liere Vraag 71 C. Loggen 39
NLWM L. Vermaas Vraag 75 C. Loggen 39
NLWM PvdD AE van Liere/F. Zoon - Vraag 68 E. Post 40
NLWM L. Vermaas Vraag 72 E. Post/ C. Loggen 41
NLWM CU-SGP Marijke Terlouw Vraag 40 J. Bond 41
NLWM PvdD L. Vermaas - Vraag 73 J. Geldhof 42
NLWM OPNH J.H. Leever Vraag 80 J. van der Hoek en A. Tekin 42
NLWM/EEB A. E. van Liere Vraag 74 J. van der Hoek 43
R&W PvdA Nico Papineau Salm Vraag 29 J. Geldhof en J. Bond 43
R&W PVV M.S. Ludriks Vraag 21 J. van der Hoek 44
R&W PVV N. Kaptheijns Vraag 22 J. Geldhof 45
R&W OPNH J.H. Leever Vraag 83 J. Geldhof 45
R&W Pvda Nico Papineau Salm Vraag 31 J. Geldhof 46

R&W/EEB PVV N. Kaptheijns Vraag 9 J. Geldhof 47
R&W/EEB PVV M.S. Ludriks Vraag 20 J. van der Hoek 48

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
6	EEB	50PLUS	O.A.C. de Meij

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
A. Tekin	97

VRAAG:

De Provincie streeft naar het bevorderen van een veerkrachtige arbeidsmarkt.: -Kan GS aangeven wat zij komend jaar nog gaat doen voor een inclusieve arbeidsmarkt voor oudere werknemers, die ondanks de aantrekkende economie nog steeds moeilijk aan het werk komen?: -

ANTWOORD:

Er wordt geen doelgroepenbeleid op de arbeidsmarkt gevoerd. De vraag naar personeel op die markt staat centraal en moet er altijd zijn in relatie tot de activiteiten die we als provincie aanjagen en/of ondersteunen. In de midterm van de UitvoeringsAgenda arbeidsmarkt en de voortgangsnotitie Inclusieve arbeidsmarkt zijn onze inspanningen voor 2019 terug te vinden.

“Ook in 2019 vragen we bij de uitvoerende partijen speciale aandacht voor ouderen zowel vanuit de doestelling van werk naar werk als vanuit het bevorderen van een inclusieve arbeidsmarkt. Wij doen dat o.a. met uitdragen van goede voorbeelden, inbreng en organisatie van benodigde kennis en de inzet van de werkambassadeur. In de campusstructuur krijgt post-initieel onderwijs, ook voor ouderen, steeds beter vorm vanuit de onderwijsvernieuwingen die met de campussen in het reguliere onderwijs is ingezet. Het House of Skills is hierin in de MRA een overkoepelend en intersectorale samenwerkingsverband. Bestuurlijk zet GS zich in om een regiodeal te realiseren, waarmee een veelvoud van werkenden en werkzoekenden kan worden bereikt -waaronder ouderen zich kunnen laten om en bijscholen naar sectoren waar vraag naar personeel krap is en/ of groeit.”

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
45	EEB	GL	Z. Pels

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
Diverse	19

VRAAG:

Welke monitors worden er ontwikkeld? -

ANTWOORD:

Monitors die ontwikkeld worden zijn: de monitor voor de Omgevingsvisie, monitor Oostelijke Vechtplassen, monitor Glastuinbouw. Verder worden de volgende monitor verder doorontwikkeld: monitor Detailhandel, monitor Kantoorlocaties, monitor Werklocaties.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
10	EEB	PVV	N. Kaptheijns

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
J. van der Hoek	81

VRAAG:

Bijdragen aan transitie naar circulaire economie" - - - Begroot in 2019: 1,113 miljoen euro; - - - Begroot in 2020: 0,783 miljoen euro; - - - Begroot in 2021: 0,618 miljoen euro; - - - Begroot in 2022: 0,618 miljoen euro. - - - VRAAG: - - Hoeveel geld heeft het college in totaal deze collegeperiode besteed aan het stimuleren van een circulaire economie & en kunt u kwantitatief laten zien wat deze investeringen de Noord-Hollandse economie hebben gebracht?

ANTWOORD:

Op 10 juli 2017 is de Ontwikkelingsvisie en Uitvoeringsagenda Circulaire Economie door Provinciale Staten vastgesteld. Vanaf najaar 2017 is er € 259.676 uitgegeven en daarnaast nog € 197.736 verplicht.

De transitie naar een circulaire economie is een zoektocht waar wij het afgelopen jaar bedrijven bij ondersteund hebben, met onderzoek, scholing, vertegenwoordiging en overleg. Wat dit de economie van Noord-Holland kwantitatief brengt is niet bepaald, voor zover het al te bepalen is.

Bedrijven spreken hun waardering uit over de ondersteuning.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
35	EEB	CU-SGP	Michel Klein

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
J. Bond	29

VRAAG:

In de tekt staat "Ook sponsoren we evenementen, enerzijds om op die manier beleidsdoelen te kunnen communiceren en anderzijds om het evenement te gebruiken voor relatiemanagement." als onderdeel van het vergroten van de zichtbaarheid van de provincie. Daarbij gaat het vooral over communicatie met de inwoners. Welke evenementen die in dit kader worden gesponsord worden hiermee bedoeld en in welk opzicht en welke mate leveren deze evenementen een bijdrage aan het vergroten van de zichtbaarheid, zodat "bekendheid met en vertrouwen in het werk van de provincie toeneemt"

ANTWOORD:

De provincie Noord-Holland sponsort verschillende publieksevenementen, waar op verschillende manieren aandacht wordt gevraagd voor provinciaal beleid. Hierbij wordt, conform het sponsorbeleid, gekozen voor evenementen met een bovenregionale uitstraling met een grote zichtbaarheid onder inwoners en die aansluiten bij één of meer van de kerntaken van de provincie. Zo wordt bij een relevante doelgroep de zichtbaarheid van provinciaal beleid en provinciale projecten vergroot. Onderstaand de door de provincie gesponsorde evenementen waar dit voor geldt:

- Sail Den Helder en Sail Amsterdam: tijdens beide vijfjaarlijkse grootse publieksevenementen promoot de provincie onder andere waterrecreatie . Tijdens de laatste editie van Sail Den Helder konden bezoekers ook hun ideeën meegeven voor de nieuwe Omgevingsvisie in de huiskamer van de campagne Jouw Noord-Holland.

- Uitmarkt Amsterdam: elk jaar heeft de provincie een paviljoen op de Uitmarkt, waar bezoekers meer ontdekken over cultuurhistorie van Noord-Holland. Dit jaar stond dit paviljoen bijvoorbeeld in het teken van hoe de strijd tegen het water Noord-Holland heeft gevormd door de eeuwen heen.

- Wandel4daagse Alkmaar: tijdens dit wandelevenement promoot de provincie de wandelmogelijkheden in Noord-Holland, zoals het wandelknooppuntennetwerk, het Noord-Hollandpad en de Stelling van Amsterdam. Tevens was er dit jaar aandacht voor Gezond Natuur Wandelen van Groen Kapitaal. Daarnaast zijn bezoekers gevraagd wat voor nieuwe commissaris van de Koning zij zouden willen, in het kader van de campagne #jouwcdK van Provinciale Staten.

- Bevrijdingspop Haarlem: Hier zijn afgelopen jaren onder meer ideeën van bezoekers verzameld voor de nieuwe Omgevingsvisie in het kader van de campagne Jouw Noord-Holland. Noord-Holland organiseerde in 2017 de landelijke viering van Bevrijdingsdag, waar Bevrijdingspop een grote rol in speelde.

- Dam tot Damweekend: tijdens dit hardloop-, fiets- en wandelevenement staat dit jaar cultuurhistorie centraal, met promotie van activiteiten van de Week van de Industriecultuur.

- MOOOISTE landschapsfestival: tijdens dit rondreizende festival wordt de provinciale rol op het gebied van landschap en natuur in beeld gebracht.

- Hildes verjaardag: een evenement, waar extra aandacht wordt gegeven aan archeologie gekoppeld aan een nieuwe tentoonstelling in het Huis van Hilde.

- 30 van Zandvoort: tijdens dit evenement wordt behalve aan de wandelmogelijkheden in Noord-Holland ook aandacht besteed aan de natuurbruggen in Nationaal Park Zuid-Kennemerland. Tevens is er aandacht voor Gezond Natuur Wandelen van Groen Kapitaal.

- Landbouwshow Opmeer: tijdens dit evenement krijgen bezoekers en agrariërs informatie over het provinciale landbouw- en grondbeleid en wegenprojecten van de provincie. Dit gebeurt in samenwerking met Greenport Noord-Holland Noord.

- Aalsmeer Flower Festival: aandacht voor landbouw van de provincie in samenwerking met Greenport Aalsmeer.

- Ronde van Noord-Holland en de Profronde van Noord-Holland: tijdens deze wielerevenementen besteedt de provincie aandacht aan het fietsbeleid.

- Toekomst van Toen: Evenement dat wordt georganiseerd tijdens Open Monumentendag. Hier belicht de provincie haar rol bij erfgoed, door activiteiten te organiseren in monumenten, dit jaar in 't Gooi, die door de provincie zijn ondersteund met subsidie.

- ABC Haarlem: de provincie heeft een eenmalig evenement gesponsord over de energietransitie, met aandacht voor wat de provincie op dit gebied doet.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
48	EEB	GL	Z. Pels

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
J. Bond	24

VRAAG:

1.2.1. daalt enorm over de jaren, waarom?

ANTWOORD:

Door de nieuwe indeling van de begroting met ingang van 2019 zijn de apparaatskosten opnieuw over de operationele doelen verdeeld. In 2018 was op het subproduct dat nu onder 1.2.1 valt € 3,2 miljoen aan apparaatskosten opgenomen, met ingang van 2019 is dit € 481.000 per jaar.

Het budget van € 200.000 voor Bestuurskracht/Burgerparticipatie onder 1.2.1, dat o.g.v. het Coalitieakkoord 2015-2019 beschikbaar is gesteld, vervalt m.i.v. 2020.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
60	EEB	GL	Z. Pels

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
J. Bond	96

VRAAG:

De totaal som van de indicator is 375 hectare. Waarom wordt er meer hectare gerealiseerd dan de gegeven indicator (300)?

ANTWOORD:

In het in 2017 vastgestelde Uitvoeringsprogramma Toekomstbestendige werklocaties is de doelstelling opgenomen van het herstructureren van 300 hectare bedrijventerrein voor 3 jaar. In 2017 is met HIRB-subsidie herstructurering in gang gezet op 175 hectare, voor de jaren 2018 en 2019 wordt nog gerekend op 100 ha per jaar, waarmee het totaal uitkomt op 375 ha.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
2	EEB	50PLUS	O.A.C. de Meij

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
J. Bond	96

VRAAG:

Om de vitaliteit en duurzaamheid van bestaande werklocaties te verbeteren, worden er subsidieregelingen ingezet als de Herstructurering Intelligent Ruimtegebruik Bedrijventerreinen (HIRB) en Uitvoeringsregeling Toekomstbestendige winkelgebieden.: - Kan GS aangeven, welke bedragen er in de jaren 2019, 2020, 2021 en 2022 beschikbaar zijn en hoeveel er naar HIRB gaat en hoeveel naar Toekomstbestendige winkelgebieden?

ANTWOORD:

In het kader van het huidige Coalitieakkoord komt in 2019 een bedrag van € 3,5 mln. beschikbaar voor het beleid met betrekking tot werklocaties. Voor de jaren daarna zijn voor dit beleid nog geen middelen geraamd. In 2019 zijn voor het werklocatiebeleid drie uitvoeringsregelingen aan de orde:
- UVR HIRB (€ 2,1 mln.),
- UVR Ondersteuning Toekomstbestendige Werklocaties (€ 1 mln.) en
- UVR Toekomstbestendige Winkelgebieden (€ 150.000).

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
33	EEB	CU-SGP	Michel Klein

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
J. Remkes	19

VRAAG:

In de tekst staat “Met de Bibob-toetsen wordt de integriteit van het handelen van het provinciebestuur gewaarborgd.” Bij mijn weten is deze methodiek vooral bedoeld om te toetsen of de middelen van de onderzochte partij in een logische en redelijke verhouding staan tot hetgeen deze partij aan activiteiten ontplooit. In dat licht rijst de vraag of de weergave in de tekst een juiste is. Graag een reactie van GS.

ANTWOORD:

De Wet Bibob wordt ingezet om te voorkomen dat de provincie Noord-Holland onbewust criminele activiteiten faciliteert door het verlenen van vergunningen, het geven van overheidsopdrachten, het verstrekken van subsidies of het doen van vastgoedtransacties. Om bij het voorbeeld van een vergunning te blijven: het instrument is bedoeld om te toetsen of (1) er met behulp van een vergunning strafbare feiten kunnen worden gepleegd, of (2) ter verkrijging van een vergunning strafbare feiten zijn gepleegd, en of (3) een vergunning is gebruikt of kan worden gebruikt om wederrechtelijk verkregen voordeel te benutten. Het gaat dus verder dan (maar omvat ook) het onderzoeken of de middelen van de onderzochte partij in een logische en redelijke verhouding staan tot de activiteiten die de partij ontplooit.

Het onderzoeken van punt 1 beoogt te waarborgen dat provinciale vergunningen niet worden benut voor het plegen van strafbare feiten, waardoor onder andere wordt zorggedragen voor eerlijke(re) concurrentie tussen marktpartijen. Een ondernemer die zich niet aan regels houdt, bespaart immers veel geld. Het onderzoeken van punt 2 beoogt te waarborgen dat in het aanvraagtraject geen valsheid in geschrifte is gepleegd en dat er geen sprake is geweest van omkoping, bedreiging of afpersing. Het onderzoeken van punt 3 heeft als doel ervoor te zorgen dat er geen geld wordt witgewassen met behulp van een provinciale vergunning. Met de Bibob-toetsen wordt dus de integriteit van vergunninghouders, contractpartners, kopers of huurders van vastgoed en ontvangers van subsidies gewaarborgd alsmede daardoor de integriteit van het handelen van het provinciebestuur.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
34	EEB	CU-SGP	Michel Klein

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
J. van der Hoek	23

VRAAG:

In de tekst staat “Alle gemeenten/gemeenschappelijke regelingen beoordeeld a.d.h.v. vastgesteld toezichtregime en waterschappen beoordeeld”. Echter staat bij 2017 en 2018 dat het percentage uitgevoerde beoordelingen 0 is. Graag een toelichting van GS.

ANTWOORD:

Voor begroting 2019 zijn de cijfers over 2017 en 2018 abusievelijk niet ingevoerd (op 0 gezet).

Aantal beoordelingen jaarrekening 2017

Gemeenten : 100% is beoordeeld, waarvan 69% volledig en 31 % beperkt geanalyseerd vanwege de goede resultaten van die gemeenten.

Gemeenschappelijke regelingen: 37 van de 40 regelingen zijn beoordeeld; (30 volledig, 7 lichte regelingen beperkt geanalyseerd en 3 lichte regelingen niet geanalyseerd)

Aantal beoordelingen begroting 2018:

Gemeenten: 100% is gepland om te beoordelen, waarvan 67% volledig en 33% beperkt geanalyseerd, vanwege de goede resultaten van die gemeenten.

Gemeenschappelijke regelingen: 29 beoordelingen (volledig) gepland.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
46	EEB	GL	Z. Pels

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
J. Remkes	19

VRAAG:

In 2018 worden 0 bibob onderzoeken verwacht, in 2019 worden 100 bibob onderzoeken verwacht. Wat is grondslag van deze verwachting?

ANTWOORD:

Het aantal verwachte Bibob onderzoeken voor 2019 is gebaseerd op ervaringscijfers over 2017 en 2018. Voor begroting 2019 zijn de cijfers over 2017 en 2018 abusievelijk niet ingevoerd (op 0 gezet).

Aantal onderzoeken jaarrekening 2017 : 97 Bibob onderzoeken uitgevoerd en 13 overige integriteitsonderzoeken

Aantal onderzoeken begroting 2018: 76 Bibob onderzoeken gepland en 15 overige integriteitsonderzoeken.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
49	EEB	GL	Z. Pels

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
J. Remkes	27

VRAAG:

Waarom worden niet 100 procent van de risico-objecten opgenomen in de risicokaart? -

ANTWOORD:

Van de risico-objecten (bedrijven met opslag, gebruik en transport gevaarlijke stoffen en kwetsbare objecten) wordt een klein deel ingevoerd door de provincie zelf. Andere bevoegde gezagen die risico-objecten moeten invoeren, zijn de gemeente en de rijksoverheid. Verreweg de meeste risico-objecten moeten ingevoerd worden door de gemeenten.

100% van de risico-objecten opnemen is wel het streven, maar uit onderzoeken blijkt dit (helaas) meestal niet haalbaar met de huidige wijze van invoer. Bij het toetsen van de volledigheid en actualiteit van de ingevoerde risico-objecten blijkt dat niet alle partijen al hun risico-objecten voldoende actueel gehouden hebben.

Circa 10% van de risico-objecten is, ondanks onze extra inspanning richting die partijen, niet goed actueel gehouden door de betrokken partijen.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
82	EEB	OPNH	J.H. Leever

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
J. Bond	288

VRAAG:

Onder aan deze pagina lezen we over kapitaalverstrekkingen aan het Participatiefonds deelnemingen Duurzame Energie. - Recent is er nog een aanvraag geweest voor een extra € 25 mln. - Op meerdere plaatsen komen we dit participatiefonds tegen. - - Echter nergens in de begroting lezen iets over de bedrijven waarin het PDENH geïnvesteerd heeft. Hetzelfde geldt voor het te verwachten rendement. Een recent evaluatie (Berenschot) van het PDENH zegt hierover ook niets. - Gaarne een toelichting over “bedrijven en rendement” van het PDENH. -

ANTWOORD:

De bedrijven en projecten waarin Het Participatiefonds Duurzame Economie (PDENH) heeft geïnvesteerd, zijn gepubliceerd op de website van het fonds. In de voortgangsrapportage Economie wordt ook een overzicht van investeringen opgenomen. Gegevens over het beoogde rendement per investering worden niet gepubliceerd. In het oorspronkelijke businessplan van PDENH (2013) is daarover met PDENH afgesproken dat, vanuit de ambitie om publieke doelstellingen te helpen realiseren, wordt uitgegaan van een bescheiden rendement voor de lange termijn. Omdat specifieke waarden voor individuele criteria, zoals rendementseisen en risicowaarderingen, per project kunnen verschillen, worden deze niet bij voorbaat vastgelegd.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
5	EEB	50PLUS	O.A.C. de Meij

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
J. van der Hoek/ J. Bond	94

VRAAG:

Er staat dat de provinciale overheid er voor de inwoners en de maatschappij is, en dat er ruimte wordt gegeven aan vernieuwing, duurzaamheid en ondernemerschap.: -Kan GS aangeven of met het voorstaande ook wordt bedoeld dat het innovatiefonds MKB er ook is voor initiatieven op he gebied van de zorg?: -

ANTWOORD:

Met de provinciale MKB innovatie-instrumenten kunnen ook innovatieve bedrijven in de zorgsector worden ondersteund. In het onlangs opgerichte Innovatiefonds Noord-Holland is gezondheid zelfs één van de speerpunten, vanwege de samenwerking met het AMC en Sanquin.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
32	EEB	CU-SGP	Michel Klein

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
J. Remkes	18

VRAAG:

Vanaf 2020 worden er geen vergaderingen van Provinciale Staten meer begroot. Nu is de ChristenUnie-SGP een groot voorstander van efficient werken, maar dit klinkt net even iets te efficient. Zou het niet raadzaam zijn om tenminste een aantal te begroten?

ANTWOORD:

Met de invoering van de nieuwe programmabegroting is er alleen voor het jaar 2019 een begroot aantal PS vergaderingen ingevuld. Oók voor 2020 en verder gaan er tien PS vergaderingen begroot worden.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
47	EEB	GL	Z. Pels

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
J. Remkes	20

VRAAG:

Er is een verwachting dat de kosten voor het functioneren van PS dalen en van GS toenemen. Wat is de grondslag van deze verwachting?

ANTWOORD:

Zoals aangegeven in de toelichting onder de budgettabel is in 2019 sprake van nieuwe operationele doelen. Daardoor zijn de cijfers voor 2019 op het niveau van de operationeel doelen niet vergelijkbaar met de cijfers over 2017 en 2018. Op programmaniveau geldt die vergelijkbaarheid wel.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
50	EEB/M&F/R&W/ NLWM	GL	Z. Pels

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
J. Bond	30

VRAAG:

Er wordt een afname van de provinciale inzet bij gedeelde opgaven verwacht. Is dit terecht gezien onder andere de regiodeals en de steeds bredere samenwerking tussen verschillende overheidslagen?

ANTWOORD:

In het huidige Coalitieakkoord zijn middelen gereserveerd voor de cofinanciering van Europese subsidieprojecten. Voor 2019 en de jaren daarna is nog geen kasraming opgenomen voor subsidieverlening ten laste van de reserve Cofinanciering Europese projecten doordat KVW2 afloopt en er nog geen besluiten zijn genomen over de komende fondsenperiode van 2021-2017.

Daarnaast hebben uw Staten in de kadernota 2019 middelen voor cofinanciering van regiodeals beschikbaar gesteld. Bij de uitwerking van de regiodeals kan gekeken worden of hiervoor ook Europese middelen ingezet kunnen worden.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
81	M&F	OPNH	J.H. Leever

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
C. Loggen	182

VRAAG:

Onder aan deze pagina lezen we dat het totaal aan personeen 1236 fte werkzaam bij de provincie omvat. Vanaf deze begrotoing worden ook de externen meegenomen. - In 2018 was het nog zonder externen 902 fte, in 2019 dus ruim 300 fte aan externen.. Dit is rond 25% van het totaal. - Het is het bekend dat de kosten per fte voor externen veel hoger ligt dan de kosten per fte bij het eigen personeel. - Kan het percentage aan externen niet naar beneden gebracht worden, zo nee waarom dan niet?

ANTWOORD:

Het percentage aan externen kan, onder randvoorwaarden, omlaag. Externen worden op dit moment meestal ingezet voor projecten, waarvoor incidentele middelen beschikbaar zijn. Vanuit de filosofie dat structurele lasten (van personeelsleden in eigen dienst) alleen gedekt kunnen worden vanuit structurele middelen was het tot nu toe niet gebruikelijk om op dergelijke projecten eigen personeel aan te nemen. Daarbij kan het zijn dat verschillende projecten elkaar opvolgen waarvoor dezelfde kennis en kunde nodig is. Juist op die punten is het mogelijk om externen te vervangen door eigen medewerkers. Door een meer strategisch personeelsplanning in het project Capaciteitssturing willen we daar invulling aan geven. Daarvoor is het nodig dat meerjarig de capaciteitsbehoefte voor alle werkzaamheden in beeld is. Immers dan zal blijken of voor een aantal functies, waarvoor nu wordt ingehuurd, langjarige dekking aanwezig is, zodat omzetting van externe medewerkers naar eigen personeel gerechtvaardigd is. Daarbij is ook de nieuw afgesloten cao voor 2018 van belang, hierin is aangegeven dat werkzaamheden die langer dan 5 jaar bestaan primair met eigen personeel (in plaats van externen) zullen worden verricht.

Overigens is de inzet van externen soms ook wenselijk, doordat zij vanuit een andere invalshoek weer nieuwe ideeën de organisatie binnen brengen.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
79	M&F	OPNH	J.H. Leever

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
C. Loggen en E. Post	vele

VRAAG:

Zoals we kunnen lezen in de begroting zijn de operationele doelen verfijnd en daaraan gekoppeld is ook het aantal reserves toegenomen. - Concreet bij vergelijking van de Begroting 2019 met voorgaande jaren bijv. met Begroting 2018 blijkt, dat het aantal operationele doelen is toegenomen van 49 naar 76, een toename met 27 operationele doelen of te wel een verhoging van 55%. - We moeten ervan uitgaan, lijkt mij, dat het werken met deze nieuwe begroting extra werk veroorzaakt. - a. - Hoeveel fte zijn nodig voor het werken met deze nieuwe begroting? - Zo ook moeten we ervan uitgaan, dat deze nieuwe opzet van de begroting ook consequenties heeft voor achterliggende administraties. - b. - Hoeveel fte zijn hier extra voor nodig? - c. - Is er op basis van deze nieuwe opzet van de begroting te verwachten, dat de concrete uitvoering van de begroting daardoor beter verloopt, - zo ja hoe moeten we dit dan begrijpen? - zo nee, wat is dan de overall winst van deze nieuwe opzet van de begroting? -

ANTWOORD:

a. Het aantal fte dat nodig is voor het werken met deze begroting is niet specifiek toegewezen en niet gewijzigd door deze nieuwe opzet. Op centraal niveau houdt een team van 11 fte zich bezig met het totaal van de ontwikkeling en realisatie van zowel de bestuurlijke als de ambtelijke P&C-cyclus en de daarbij behorende financiele informatievoorziening en financieel instrumentarium. Daarnaast zijn heel veel medewerkers periodiek betrokken bij het aanleveren van informatie over hun beleidsterrein. Het verantwoorden over de werkzaamheden maakt integraal onderdeel uit van de werkzaamheden voor het beleidsterrein.

b. De achterliggende administratieve structuren, zoals doelenbomen zijn flexibel ingericht omdat deze de mogelijkheid moeten hebben om wijzigende politieke doelen en prioriteiten te kunnen volgen. De systemen hebben daarom relatief weinig “last” van de opzet van nieuwe structuren. Uiteraard heeft instellen van de programmatuur voor het nieuwe format en het opnieuw indelen van de reserves enig extra werk met zich meegebracht. Hiervoor is onder andere de € 50.000 gebruikt die door PS hiervoor zijn toegekend.

c. Nee, bij de vaststelling van het format hebben uw Staten vooral beoogd de inzichtelijkheid te vergroten. Het veranderen van de concrete uitvoering van de in de begroting genoemde werkzaamheden was niet het doel van de nieuwe opzet. De overall winst van de nieuwe opzet is een kwaliteitsverbetering van de informatievoorziening. Doordat de koppeling tussen de verantwoordelijk ambtenaar en “zijn” budget, “zijn” doelen en “zijn” reserve is gelegd, kan bij het rapporteren daarover beter aangesloten worden bij wat er op de werkvloer gebeurt en bevat de begroting minder financieel administratief getinte, beleidsinhoudelijk minder informatieve teksten. Een bijkomend voordeel is dat door de koppeling van operationele doelen met reserves een administratieve verbetering is bereikt, die administratief beter aansluit bij het BBV.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
11	M&F	PVV	J. van Hooff

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
E. Post	NVT

VRAAG:

Algemene vraag: - - Waar in de programma's van de begroting zitten vrij besteedbare middelen en hoe hoog zijn deze? -

ANTWOORD:

Er zitten in principe geen vrij besteedbare middelen in de programma's. Alle middelen zijn belegd. Indien middelen echter nog niet juridisch verplicht zijn, zou PS kunnen besluiten sommige middelen anders te besteden. Dit valt onder het budgetrecht van PS. In programma 8 (Financiën) is wel de Algemene Reserve ondergebracht. Hierin zitten in principe vrij besteedbare middelen. De algemene reserve is echter bedoeld als buffer voor financiële tegenvallers..

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
12	M&F	PVV	J. van Hooff

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
E. Post	228

VRAAG:

"Voorgesteld wordt om voor 2019 en 2020 t/m 2022 rekening te houden met een structurele opbrengst van € 204,1 miljoen waarbij het huidige tarief van 67,9 blijft gehandhaafd. De gewichtsuitdraai per 31 maart 2018 bevestigd deze ontwikkeling." - - VRAAG: - - Kunt u aangeven wat de structurele opbrengst wordt van de opcenten als niet wordt uitgegaan van 67.9, maar van 65.0 en 60.0 als tarieven? - - - -

ANTWOORD:

Bij een opcententarief van 65 wordt de structurele opbrengst geraamd op € 195,4 miljoen. Bij een opcententarief van 60 wordt de structurele opbrengst geraamd op € 180,4 miljoen. Bij de beantwoording is uitgegaan van een gelijkblijvend aantal voertuigen. Het verlagen van het opcententarief kan een aantrekkend effect hebben op het aantal voertuigen dat in de provincie Noord-Holland ingeschreven staat.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
14	M&F	PVV	M. Deen

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
E. Post	36 en 251

VRAAG:

De plaatsing van laadpalen wordt door de provincie voorgefinancierd. Baten komen in latere jaren." - - Het gaat om 1.200 laadpalen. - - VRAGEN: - - Kunt u aangeven wat deze voorfinanciering de provincie gaat kosten en hoe hoog de baten zijn in latere jaren? - - Waarom wil de provincie actief elektrisch rijden bevorderen en waarom stelt de provincie N-H middelen beschikbaar ter voorfinanciering? - - Waarom wordt deze financiering voor 1.200 laadpalen niet door de markt/exploitant zelf gedaan? - - Wie is/zijn deze exploitant(en)? - - - - -

ANTWOORD:

Onze overwegingen om in te zetten op elektrisch rijden zijn verwoord in het MRA-E werkplan voor 2018 dat wij naar uw Staten hebben gestuurd (halen van luchtkwaliteitsnormen en klimaatdoelstelling).

Zie (https://api1.ibabs.eu/publicdownload.aspx?site=noordholland&id=1100061332).

De markt is op dit moment nog niet zo ver dat deze zelf de plaatsing van laadpalen oppakt zonder financiële overheidsbijdrage. Het is niet doelmatig wanneer elke gemeente een aanbesteding afzonderlijk doet. Dat is de reden waarom de provincie Noord-Holland de aanbesteding van de laadpalen samen met de partijen die deel uitmaken van MRA-E (Flevoland, Almere en de vervoerregio Amsterdam) en de provincie Utrecht doet.

Bij de kaderbrief 2019 hebben Provinciale Staten € 1.101.000 aan voorfinanciering beschikbaar gesteld. In 2023 zal dit bedrag volledig aan de provincie zijn terugbetaald. Bij deze exploitatie gaat het om PitPoint.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
15	M&F	PVV	M. Deen

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
E. Post	54

VRAAG:

De huidige concessieperiode loopt medio 2021 af en eind 2018/begin 2019 wordt het aanbestedingstraject gestart. In 2019 stellen wij het Programma van Eisen vast en het bestek." - - VRAAG: - - Kan de provincie volledig zelf bepalen wat zij in het Programma van Eisen opneemt of is dit aan regels en/of kaders gebonden? - - - - -

ANTWOORD:

In principe is de provincie volledig vrij in het bepalen wat zij in het Programma van Eisen zet (uiteraard binnen wettelijke regels). Wel dient de provincie rekening te houden met het feit dat eisen wel acceptabel dienen te zijn voor vervoerders, omdat zij anders geen biedingen ontvangt.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
16	M&F	PVV	M. Deen

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
E. Post	55

VRAAG:

“Wij willen met een aanbesteding inzetten op meer reizigers (gemeten in reizigerskilometers) en meer tevreden reizigers in het openbaar vervoer (gemeten in klanttevredenheid). Ons doel is bij klanttevredenheid 0,1 hoger uit te komen dan het landelijk gemiddelde en een reizigersgroei van ten minste 1% per jaar te bereiken.” - - VRAAG: - - In hoeverre speelt hierbij de veiligheid van passagiers en OV-personeel een rol en in hoeverre wordt hier rekening mee gehouden? Graag een gemotiveerd antwoord. - - - - - -

ANTWOORD:

(Sociale) veiligheid van reizigers is één van de aspecten van klanttevredenheid. In dat opzicht speelt het mee in het totaaloordeel klanttevredenheid. De (sociale) veiligheid van OV-personeel is in eerste aanleg een verantwoordelijkheid van de vervoerder.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
23	M&F	PvdA	Papineau Salm

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
E. Post	36

VRAAG:

Komt de subsidie regeling verkeersveiligheid 2019 eerst in de staten aan de orde en zo ja wanneer?

ANTWOORD:

Nee, dit is een bevoegdheid van ons college.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
24	M&F	PvdA	Papineau Salm

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
E. Post	40

VRAAG:

Waarom wordt er hier niet gesproken over de extra uitgaven die er komen bij de aanpak van het giftige chroom 6, dat bij bruggen is gebruikt?

ANTWOORD:

De gevolgen van de resultaten van de quick scan chroom 6 zijn nog niet meegenomen in de begroting. De financiële gevolgen worden komend half jaar goed in beeld gebracht. Op basis van de uitkomsten van het onderzoek zullen bij de Kaderbrief 2020 de financiële consequenties van verwijdering van de chroomverf inzichtelijk worden gemaakt. Ook zal dit worden verwerkt in de nieuwe Nota Infrastructurele Kapitaalgoederen.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
25	M&F	PvdA	Nico Papineau Salm

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
E. Post	41

VRAAG:

Ontbreekt hier niet het voornemen van de gemeente Schagen om i.p.v de bestaande vlotbrug te gaan voor een vaste verbinding?

ANTWOORD:

Nee, in 2017 hebben wij besloten geen nieuwe oeververbinding bij Burgervlotbrug aan te leggen en is het project bij de actualisatie van het PMI geschrapt.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
26	M&F	PvdA	

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
E. Post	45

VRAAG:

Er staat dat er verbetering mogelijk is bij het beheer van de bermen. Waarom wordt er niet gesteld dat er overal in NH bloemrijke bermen komen?

ANTWOORD:

Het huidig beschikbare budget wordt ingezet op de meest kansrijke locaties (de meest voedselarme, breedste en best toegankelijke bermen). Verbetering is nagenoeg overal mogelijk. De mate waarin dit kan worden vormgegeven is echter afhankelijk van het beschikbare budget.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
36	M&F	CU-SGP	Michel Klein

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
E. Post	39

VRAAG:

Als het gaat om veiligheid wordt geschreven dat de Grond Weg & Waterbouw de minst veilige sector is als het gaat om (dodelijke) ongevallen. Het is daarom een belangrijk aandachtspunt voor de provincie als opdrachtgever voor tal van infrastructurele projecten. Vraag: in hoeverre is het mogelijk om concrete SMART geformuleerde eisen te stellen aan de veiligheid?

ANTWOORD:

Opdrachtgevers en opdrachtnemers hebben de verplichting om het werk in te richten en uit te voeren conform de wettelijke kaders zoals gesteld in de ARBO-wet. Voor verkeersmaatregelen en wegafzettingen zijn altijd de CROW publicatie 96A en 96B van toepassing. Daarbovenop stelt de provincie in haar contracten concrete extra eisen aan het veilig werken. Zo zijn opdrachtnemers verplicht een integraal veiligheidsplan te maken waarin niet alleen tijdens de uitvoeringsfase maar ook al in de ontwerpfase alle veiligheidsaspecten worden meegenomen. Een belangrijk onderdeel van ieder integraal veiligheidsplan is een overzicht van projectspecifieke veiligheidsrisico's met daarbij te treffen beheersmaatregelen. Voor risicovolle werkzaamheden worden gedetailleerde specifieke werkplannen/veiligheidsplannen opgesteld. De Provincie toetst voor de start van de werkzaamheden de opgestelde veiligheidsplannen van opdrachtnemers. Tijdens de uitvoering van projecten voeren niet alleen opdrachtnemers zelf maar ook de provincie als opdrachtgever regelmatig procesaudits en werkplekinspecties uit om te borgen dat er veilig wordt gewerkt. Door deze werkwijze zijn de meegegeven eisen specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch en tijdgebonden.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
37	M&F	CU-SGP	Michel Klein

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
E. Post	41

VRAAG:

In de tekst staat te lezen "N23 Westfrisiaweg. Vanaf eind 2018 rijdt het verkeer tussen Alkmaar en Enkhuizen over de nieuwe N194 (Braken) en N307 (Westfrisiaweg). In 2019 wordt het project opgeleverd." Vraag: is het verschil van "rijdt het verkeer" en "wordt het project opgeleverd" een bijstelling van oorspronkelijke doelstellingen?

ANTWOORD:

Nee, dit is geheel in lijn met de afspraken zoals overeengekomen in de vaststellingsovereenkomst (VOK) tussen provincie en de aannemer van 18 april 2017. Afspraak is dat de weg uiterlijk 18 december 2018 open is voor het verkeer en dat het werk uiterlijk 18 maart 2019 wordt opgeleverd.

Met 'open voor verkeer' is de weg in zijn geheel beschikbaar voor het verkeer. De oplevering van de weg betreft eindschouw, vaststellen restpunten, toetsing en aanvaarding van het werk door de provincie. Na oplevering wordt het contract administratief afgewikkeld

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
38	M&F	CU-SGP	Michel Klein

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
E. Post	45

VRAAG:

De bereikbaarheid van RHB Kooypunt laat vanwege de geringe diepgang te wensen over. U schrijft “Wij willen deze impact ondervangen door te investeren in de ombouw van de Boerenverdrietsluis in Den Helder.” In hoeverre heeft de ombouw van de Boerenverdrietsluis consequenties voor RHB Kooypunt?

ANTWOORD:

Dit antwoord wordt nagezonden.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
42	M&F	GL	Z. Pels

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
E. Post	6

VRAAG:

wat veroorzaakt de verlaging van de kosten in programma 1?

ANTWOORD:

De tabel op pagina 6 geeft het relatieve aandeel van een programma in het totaalsaldo van baten en lasten weer. Hierin is onder andere een daling te zien bij programma 1. Het gaat hier om een relatieve en niet om een absolute daling. De grootste daling vindt plaats tussen 2017 en 2018. Deze relatieve daling van het aandeel van programma 1 ten opzichte van andere programma’s wordt veroorzaakt door heel veel factoren. De belangrijkste bepalende factor is van technische aard en wordt veroorzaakt door BBV-wetswijzigingen. Het betreft de wijziging van de systematiek van het provinciefonds m.b.t. de BDU-uitkering verkeer en vervoer (programma 2). Hierdoor wordt met name programma 2 relatief groter.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
43	M&F	GL	Z. Pels

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
E. Post	6

VRAAG:

onttrekking reserves wordt lager vanaf 2020. Wat is hiervan de oorzaak? En zijn alle lange termijn verplichtingen (zoals afronden NNN) hierin meegenomen?

ANTWOORD:

Een van de redenen om te werken met een reserve is, dat het moment van besteding nog niet precies in een jaar is te plaatsen. Op het moment dat bekend is, wanneer een besteding gaat plaatsvinden, wordt het benodigde bedrag op de begroting geraamd als uitgave en als onttrekking aan de reserve. Voor het komende jaar zijn meer concrete ramingen te maken dan voor latere jaren. De middelen die in latere jaren tot besteding komen, zijn nog niet allemaal op de begroting geraamd, maar zitten nog in de reserve. Bij de operationele doelen kunt u per reserve zien hoeveel onttrekking is geraamd. Vanaf pagina 261 is een verloopstaat opgenomen, waarin u kunt zien hoeveel er nog in de reserve zit voor toekomstige bestedingen. Omdat in 2019 er veel overhevelingen tussen (oude en nieuwe) reserves plaatsvinden, zijn deze daar ook apart gespecificeerd.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
44	M&F	GL	Z. Pels

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
E. Post	6

VRAAG:

Wat veroorzaakt de afname van baten vanaf 2020?

ANTWOORD:

Wij nemen aan dat u de INCIDENTELE baten bedoelt op pagina 6. De structurele baten stijgen. In de incidentele baten zijn in 2018 en 2019 bijdragen opgenomen voor werken van derden aan vaarwegen, die wij uitvoeren. Zie ook het antwoord op vraag 56.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
52	M&F	GL	Z. Pels

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
E. Post	42

VRAAG:

2.2.1. en 2.2.2. waarom vindt daar toename plaats? Om welke door PS dan wel GS vastgestelde plannen gaat dit? -

ANTWOORD:

De toename van 2.2.1 wordt veroorzaakt doordat de kapitaallasten PMI stijgen, zoals in de tabel op blz. 40 van de Begroting is te zien.

De toename van 2.2.2 wordt veroorzaak door een technische omboeking van de apparaatskosten (B&U) in de begroting 2019, t.o.v. de begroting 2018. De overige kosten zijn opgenomen onder 2.3.2. In de begroting 2019 is dan ook onder de tabel het volgende opgenomen “Omdat sprake is van nieuwe operationele doelen en beleidsdoelen, zijn de onderliggende budgetten aan de nieuwe doelen toebedeeld. Daardoor worden nu ook de vergelijkende cijfers uit 2017 en 2018 volgens de nieuwe doelen gerapporteerd. Uiteraard kunnen hierdoor verschillen ontstaan omdat budgetten soms zijn verdeeld over meerdere doelen of zijn samengevoegd.”

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
53	M&F	GL	Z. Pels

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
E. Post	44

VRAAG:

Hoe vaak zal de CO2 meting worden gedaan?

ANTWOORD:

De monitoring wordt op basis van de beoogde effectiviteit van de duurzaamheidsmaatregelen bepaald. De frequentie van meten zal naar verwachting jaarlijks of tweejaarlijks zijn.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
55	M&F	GL	Z. Pels

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
E. Post	48

VRAAG:

Op basis waarvan wordt de halvering in kosten voor beheerbeleid en programmeren verwacht?

ANTWOORD:

Dit betreft een technische omboeking van de apparaatskosten in de begroting 2019, t.o.v. de begroting 2018. De overige kosten zijn opgenomen onder 2.3.2.

In de begroting 2019 is dan ook onder de tabel op bladzijde 48 het volgende opgenomen "Omdat sprake is van nieuwe operationele doelen en beleidsdoelen, zijn de onderliggende budgetten aan de nieuwe doelen toebedeeld. Daardoor worden nu ook de vergelijkende cijfers uit 2017 en 2018 volgens de nieuwe doelen gerapporteerd. Uiteraard kunnen hierdoor verschillen ontstaan omdat budgetten soms zijn verdeeld over meerdere doelen of zijn samengevoegd."

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
56	M&F	GL	Z. Pels

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
E. Post	48

VRAAG:

Lasten van 2.3.3. verschillen enorm tussen de jaren 2019-2020 en 2021-2022. Wat maakt dit verschil?

ANTWOORD:

Het verschil tussen 2019-2020 met 2021-2022 wordt met name veroorzaakt doordat in de jaren 2019-2020 het vaarwegproject voor derden "Boerenverdrietsluis" is opgenomen in de begroting.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
57	M&F	GL	Z. Pels

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
E. Post	48

VRAAG:

De baten nemen af vanaf 2021, hoe kan dit? -

ANTWOORD:

Afnemende baten worden veroorzaakt doordat schades onder de € 50.000 worden afgehandeld en verhaald binnen de gebiedscontracten. Te ontvangen baten als gevolg van het verhalen van schades tot € 50.000 verlopen dan ook niet langer meer via de begroting.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
58	M&F	GL	Z. Pels

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
E. Post	53

VRAAG:

Lasten 2.4.2. vanaf 2020, waar bestaan deze uit? Welke innovatieve projecten lopen dan nog die reeds zijn vastgesteld in de huidige coalitieperiode?

ANTWOORD:

De uitrol van de iVRI loopt nog door na 2020. In 2017-2018 zijn 52 VRI's van de provincie aangepast. Om alle 265 VRI's in de provincie uit te rusten als iVRI, is een versnelde uitrol nodig van ongeveer 25 VRI's per jaar. Samen met de reguliere vervanging (circa vijftien per jaar) zijn dan in circa vijf jaar alle VRI's op provinciale wegen vervangen door iVRI's.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
62	M&F	GL	Hietbrink

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
E. Post	Vanaf 261

VRAAG:

Vanaf pagina 261 staat een overzicht van het verloop van de reserves. Sommige reserves worden op een bepaald moment opgeheven terwijl er nog een bedrag in de reserve zit. Een voorbeeld: in de reserve TWIN-H die per 31 december 2019 wordt opgeheven zit in 2019 ruim 131 miljoen euro. 126 miljoen daarvan wordt overgeheveld naar een andere reserve. Het is voor ons niet inzichtelijk naar welke reserve dit bedrag wordt overgeheveld. In 2020 zien wij in ieder geval geen vergelijk bedrag dat maar een andere reserve wordt overgemaakt. - - Kan GS per op te heffen reserve aangeven naar welke reserve het bedrag wordt overgeheveld? Kan GS een algemene uitleg geven hoe de systematiek werkt? Is er een reden dat deze bedragen niet terugvallen in de Algemene Reserve? -

ANTWOORD:

Ja, zie hiervoor de tabel die als bijlage 4 bij dit antwoord is toegevoegd. In deze tabel is per in 2019 op te heffen reserve weergegeven hoe de middelen uit deze reserve verdeeld worden over nieuwe en/of reeds bestaande reserves en wat het begrote nog over te hevelen of in 2018 uit te geven restant in de op te heffen reserve is.

Ja, Bij het besluit om te gaan werken met maximaal 1 reserve per operationeel doel is afgesproken dat de overheveling van middelen tussen de reserves beleidsneutraal gebeurt. Daarom houden alle over te hevelen middelen hetzelfde doel als deze in de op te heffen reserves al hadden en is er geen sprake van vrijval in de algemene reserve. De reden dat er in een aantal op te heffen reserves een restant achterblijft is dat de overheveling bij deze begroting nog niet helemaal compleet is. Er zijn in een aantal reserves nog middelen aanwezig die wellicht in 2018 nog worden uitgegeven, of bedragen waarvoor nader bekeken moet worden onder welk operationeel doel deze ondergebracht horen te worden. Tegelijk met het opstellen van de nu nog ontbrekende bestedingsplannen zullen ook deze middelen worden toebedeeld en waarna de 'oude' reserves definitief worden opgeheven.

Ja, zie hiervoor de uitleg over hoe de systematiek werkt

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
63	M&F	CDA	De Graaf

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
E. Post	36

VRAAG:

Wat zijn de te verwachten effecten van het beëindigen van de Vervoerregio Amsterdam van de samenwerking met NH, Flevoland, de gemeente Amsterdam en Almere? Komen hierdoor doelstellingen in gevaar? -

ANTWOORD:

Het nieuwe bestuur van de Vervoerregio Amsterdam heeft het besluit inmiddels heroverwogen en besloten de samenwerking voort te zetten tot tenminste 2019. Er komen nu dus geen doelstellingen in gevaar.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
64	M&F	CDA	De Graaf

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
E. Post	38

VRAAG:

Wanneer wordt de bereikbaarheidsstudie Den Helder verwacht? -

ANTWOORD:

Medio oktober 2018 wordt u geinformeerd over de uitgevoerde onderzoeken naar korte termijn maatregelen en in het eerste kwartaal van 2019 over de verkenning naar lange termijn maatregelen.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
65	M&F	PvdD	AE van Liere -

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
E. Post	6

VRAAG:

De relatieve verdeling van het saldo van baten en lasten over de programma's laat zien dat het aandeel van het programma bereikbaarheid door blijft groeien. Welke acties gaat u ondernemen om deze steeds groter wordende onbalans te herstellen? -

ANTWOORD:

Geen. We zien dit overigens niet als een onbalans.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
66	M&F	PvdD	F. Zoon

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
E. Post	8

VRAAG:

Bij “OV, wegen, en kunstwerken in standhouden*” en bij “Beheeractiviteiten vaarwegen uitvoeren*” staat een asterisk. Waar staat de asterisk voor?

ANTWOORD:

Nergens voor. De asterisk was opgenomen, omdat in een concept-versie van de begroting de op pagina 251 opgenomen toelichting bij deze twee regels als enige ook op pagina 8 was vermeld. Bij het verplaatsen en uitbreiden van de toelichting naar pagina 251 is vergeten, de asterisken te verwijderen.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
67	M&F		F. Zoon

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
E. Post	36

VRAAG:

Er wordt aangegeven dat de VRA uit de MRA-E samenwerking stapt. - Heeft dit gevolgen voor de financiering van laadinfrastructuur? - Heeft dit gevolgen voor de lopende exploitatie van de laadpalen? -

ANTWOORD:

Het nieuwe bestuur van de Vervoerregio Amsterdam heeft het besluit inmiddels heroverwogen en besloten de samenwerking voort te zetten tot tenminste 2019. Er komen nu dus geen doelstellingen in gevaar.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
69	M&F		F. Zoon
NAAM PORTEFEUILLEHOUDER			**PAGINA BEGROTING**
E. Post			41, 45

VRAAG:

Op p. 41 en op p 45 staat een 80% nauwkeurigheid raming kasritme. Kunt u uitleggen wat dit betekent? -

ANTWOORD:

Jaarlijks wordt een prognose opgesteld van de uitgaven die de projecten in dat jaar verwachten te doen en de inkomsten die te verwachten zijn. Dit is nodig om kapitaallasten te kunnen ramen en om zeker te zijn dat voldoende liquide middelen beschikbaar zijn. Het totaal aan uitgaven en inkomsten vormt het kasritme voor dat betreffende jaar. Dit wordt gedaan voor projecten in de studiefase, de planfase, de realisatiefase en de nazorgfase. De onzekerheidsmarge van deze raming is zeer groot in de studiefase (+/-50%) en neemt af naarmate een project vordert en er meer zekerheid ontstaat over de scope en planning van het project en de projectrisico's afnemen. Streven is door deskundig projectmanagement en hoogwaardige projectbeheersing een marge van maximaal 20% te realiseren voor de totale projectenportefeuille.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
78	M&F		F. Zoon
NAAM PORTEFEUILLEHOUDER			**PAGINA BEGROTING**
E. Post			139

VRAAG:

Punt 8.1.2. - Algemene Reserve. In de begroting 2019 staat "financiële tegenvallers…die niet uit de algemene dekkingsmiddelen is op te vangen" In Nota Reserves (06-2014) staat "De algemene reserve kan….ingezet [worden] om niet -structurele en niet voorziene financiële tegenvallers (risico's) op te vangen" Kunt u aangeven waar de definitie van de Algemene Reserve die in de begroting staat op gebaseerd is?

ANTWOORD:

De definitie van de algemene reserve in de begroting 2019 is gebaseerd op de Financiële verordening Noord-Holland 2015 (PS-28 september 2015). In artikel 4.1 van de Financiële verordening is bepaald dat de algemene reserve deel uitmaakt van een buffer voor financiële tegenvallers van een omvang die niet uit de algemene dekkingsmiddelen is op te vangen.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
84	M&F	OPNH	J.H. Leever

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
E. Post	53-56

VRAAG:

2.5.1 OV concessies beheren en verlenen - Net zoals bij vraag 5 over de woningbouw vinden we ook hier alleen maar tekst over de 3 concessies Gooi en Vechtstreek, Haarlem-IJmond en Noord Holland Noord, nergens visualiseringe en / of kwantisering van de concessies. - Verder is de bijbehorende budgettabel minimaal uitgevoerd. 1 totaal bedrag voor alle 3 concessies bij elkaar. - a. - Kunt u de 3 concessiegebieden met een plaatje in beeld brengens - Verdere kwantisering van de concesies laten hier nog even rusten. - b. - Wilt u de budgettabel weergeven met de bedragen voor iedere concessie apart? -

ANTWOORD:

Deze informatie kunt u vinden in het jaarverslag openbaar vervoer dat jaarlijks gepubliceerd wordt op de website van de provincie (https://noord-holland.nl/Onderwerpen/Verkeer_vervoer/Openbaar_vervoer

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
3	M&F	50PLUS	O.A.C. de Meij

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
E. Post	32

VRAAG:

Er wordt gestreefd naar een vorm van basisbereikbaarheid voor kleine kernen.: -Kan GS aangeven of onder voornoemde omschrijving ook het blijven bestaan van voldoende haltes van OV valt?

ANTWOORD:

Nee, dat moet verder worden uitgewerkt in de Agenda Mobiliteit.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
4	M&F	50PLUS	O.A.C. de Meij

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
E. Post	54

VRAAG:

Bij onderdeel b. staat dat de nieuwe bussen in 2025 gebruik maken van 100% hernieuwbare energie of brandstof.: -Kan GS aangeven dat deze maatregel ertoe leidt dat er buslijnen worden opgeheven? De extra kosten van voornoemde maatregel moet immers uit de lengte of breedte komen.

ANTWOORD:

Nee, de verwachting is dat deze maatregel niet leidt tot opheffing van buslijnen, omdat het proces tot het gebruik van hernieuwbare energie of brandstof reeds in de concessies is ingezet.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
7	M&F	50PLUS	O.A.C. de Meij

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
E. Post	229

VRAAG:

Onder leges staat dat een aantal grote infrastructurele projecten zoals de Zeesluis IJmuiden in 2018 zijn afgerond.: -Kan GS aangeven of het project van de Zeesluis qua vergunning inderdaad in 2018 is afgerond, aangezien er een vertraging van 24 maanden is opgestreden bij de bouw.

ANTWOORD:

Er zijn nog 7 vergunningen die moeten worden verleend door de vertraging van de zeesluis. Deze worden in 2019 verstrekt.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
8	M&F	50PLUS	O.A.C. de Meij

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
E. Post	229

VRAAG:

Onder leges staat dat een aantal grote infrastructurele projecten zoals de Zeesluis IJmuiden in 2018 zijn afgerond.: - Kan GS aangeven of dit geen consequenties heeft voor de verleende vergunning en/of financien van de begroting 2019?

ANTWOORD:

De kosten (inzet van menskracht) van de werkzaamheden van de omgevingsdienst voor het verlenen van de vergunningen worden in principe gedekt door de kostendekkende legestarieven. Voor de nog te verstrekken vergunningen gaan wij er voor nu van uit dat de kosten en legesopbrengsten met elkaar in verhouding zullen zijn. Dit is ook zo verwerkt in de begroting 2019.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
85	M&F	OPNH	J.H. Leever

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
J. Bond	342-346

VRAAG:

Op deze pagina's vinden we een kleine honderd subsidies buiten uitvoeringsregeling. - a. - Kunt u het totaal bedrag aan subsidies geven per programma en het totale bedrag aan subsidies voor alle programma's bijeen? - De subsidies op basis van een uitvoeringsregeling vinden we in het subsidieregister. Bijv. het subsidieregister 2017 bevat een 400-tal subsdies voor een totaal bedrag rond € 78 mln. Het subsidieregister van 2019 zal een overeenkomstige omvang hebbem. - b. - Hoeveel fte is nodig om al deze subsidies uit te werken, toe te kennen en te controleren? -

ANTWOORD:

a.) In de begroting zijn de volgende bedragen voorzien als subsidie-uitgaven :

Programma 2 : € 18,3 miljoen

Programma 3 : € 1,7 miljoen

Programma 5 : € 7,4 miljoen

Programma 6 : € 24,6 miljoen

Programma 7 : € 11,2 miljoen

Totaal : € 63,2 miljoen

Daarbij moet worden opgemerkt dat de intentie tot het verlenen van een subsidie om meerdere redenen kan worden omgezet in het verlenen van een opdracht of een bijdrage. Ook de omgekeerde weg kan voorkomen.

b.) In totaal werken er 26,39 fte t.b.v. de uitvoering van subsidies. Hiervan houdt 21,5 fte zich bezig met de uitvoeringsregelingen (inclusief het lopende werk aan oude regelingen). Ca 3 fte houdt zich bezig met de uitvoering van de subsidies buiten uitvoeringsregeling.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
54	M&F en NLMW	GL	Z. Pels

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
E. Post	45

VRAAG:

In bermbeheer is veel verbetering mogelijk volgens GS. Hoe staat dit in verhouding tot de antwoorden op de schriftelijke vragen nummer 77-2017? Graag een reactie met een toelichting hoe het beheer sindsdien zo is verslechterd dan wel veranderd waardoor verbetering (weer) nodig is of een toelichting aangaande het grote verschil tussen de antwoorden op de schriftelijke vragen en de stelling in de begroting.

ANTWOORD:

Als antwoord op de vragen destijds is inzicht gegeven in de grootte van het areaal en de onderhoudsmaatregelen. Een kwalificatie van het bermbeheer maakte hier geen deel van uit.

Sinds de schriftelijke vragen in het najaar van 2017 is het beheer niet verslechterd. Ten dele is een verbetering ingezet.

In de gebiedscontracten is aan de opdrachtnemer gevraagd, binnen het bestaande budget met verbetervoorstellen ter verbetering van de biodiversiteit. Ten aanzien van het bermbeheer in zijn geheel is evengoed nog veel verbetering mogelijk. De mogelijkheden zijn afhankelijk van het beschikbare budget en variëren van het optimaliseren van de maaiwijze naar maaien-afvoeren of sinusmaaien tot het afvoeren van de toplaag en zo nodig opnieuw inzaaien met een kruidenrijk mengsel. Als eenmaal maatregelen zijn genomen, zal er in het vervolg ook bijbehorende duurdere onderhoudsmaatregel moeten worden toegepast (maaien-afvoeren in plaats van klepelen).

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
13	M&F/NLWM	PVV	J. van Hooff

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
E. Post	93

VRAAG:

“Ten behoeve van diverse beleidsdoelen, met name Bereikbaarheid; verbeteren en aanleggen infrastructuur en Groen; beschermen en ontwikkelen van een hoogwaardige toegankelijke groenstructuur, koopt, ruilt en verkoopt de provincie grond en vastgoed. Indien noodzakelijk wordt het onteigeningsinstrument toegepast.” - - VRAAG: - - Kunt u aangeven hoe vaak in deze collegeperiode het instrument van onteigening is toegepast en waarvoor?

ANTWOORD:

In deze collegeperiode is ten behoeve van 120 dossiers (= 120 eigenaren) het administratieve proces gestart om zo nodig tot onteigening te komen. Het betreffen dossiers voor de infrastructurele projecten N236, N417, HOV ’t Gooi en de N246. In 115 dossiers zijn wij inmiddels minnelijk tot overeenstemming gekomen met de betreffende eigenaren. Voor de overige 5 dossiers loopt de procedure nog.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
17	M&F/NLWM	PVV	M. Deen

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
E. Post	34

VRAAG:

“Tot slot hebben we 554 kunstwerken, zoals bruggen, sluizen, tunnels en ecoducten.” - - VRAGEN: - - Kunt u aangeven hoeveel ecoducten Noord-Holland telt, hoeveel er deze Statenperiode zijn gebouwd en wat dit de provincie in totaal heeft gekost? -

ANTWOORD:

De provincie Noord-Holland telt een achttal natuurbruggen op haar grondgebied, te weten: Crailo, Laarderhoogt, Natte faunapassage N236, Zandpoort, Duinpoort, Zeepoort, Zwaluwenberg en Hoorneboeg. Hiervan zijn er 5 in beheer bij de provincie Noord-Holland (waarvan 4 ecoducten en 1 faunapassage), het beheer betreft overigens alleen de constructie. In de periode 2015-2019 zijn twee bruggen door de provincie Noord-Holland gerealiseerd, te weten Zeepoort en Hoorneboeg, wat de provincie een totaalbedrag van € 9,6 mln heeft gekost. Daarnaast heeft Pro-Rail in de periode 2015-2019 Duinpoort gerealiseerd geheel met rijksmiddelen (MJPO-budget). Voorafgaand aan de PS-commissie NLWM van 4 december 2017 is de brochure Noord-Hollandse Natuurbruggen 2017 uitgereikt aan alle statenleden. Hierin wordt per brug een overzicht gegeven met daarbij ook de kosten. Zie punt 15k:

https://ibabsonline.eu/Agenda.aspx?site=noordholland&agendaid=cd7abe1c-59d0-4da0-9a50-29d1a5414fa3&FoundIDs=&year=2017

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
51	M&F/NLWM	GL	Z. Pels

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
A. Tekin	39

VRAAG:

Wanneer zal GS PS informeren over de maatregelen die met betrekking tot PFOS genomen zullen worden en de kosten hiervan? -

ANTWOORD:

GS zal PS uiterlijk eerste kwartaal 2019, in een bodembrief stand van zaken Bodemconvenant 2016-2020, informeren over de maatregelen die genomen worden.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
18	M&F/R&W/ - EEB	PVV	Deen

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
E. Post	44

VRAAG:

“In 2019 wordt het plan C02-monitoring en -reductie vastgesteld door Provinciale Staten met de daarbij de vaststelling van de huidige CO2-footprint, de doelstelling van de CO2-reductie en de concrete maatregelen, zoals duurzaam asfalt en circulair bouwen, zie ook 2.4.2.” - - VRAAG: - - Wordt in dit plan ook aangegeven wat de exacte kosten zijn van concrete maatregelen en of er eventuele meerkosten zijn t.o.v. “reguliere” maatregelen? - - - - -

ANTWOORD:

Ja, de kosten van de concrete maatregelen worden meegenomen in het voorstel om CO2-reductie te bereiken in de infrastructuur. Hierbij zal gekeken worden naar de kosten over de levensduur van de beoogde maatregelen (life cycle costs). Zodoende kan er een afweging gemaakt worden tussen de keuze voor reguliere maatregelen of maatregelen die mogelijk een extra investering vereisen, maar zich terugverdienen over de levensduur van de beoogde maatregel.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
61	NLMW	GL	Z. Pels

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
A. Tekin	110

VRAAG:

Klopt het dat voor het versnellingsprogramma NNN geen extra middelen worden vrijgemaakt? Zo niet, welke middelen worden vrijgemaakt voor dit versnellingsprogramma

ANTWOORD:

Bij Kaderbrief 2019 hebben uw Staten extra middelen vrijgemaakt voor afronding van het NNN. Besloten is tot het aanvullen van het toekomstige tekort door vanaf 2020 te beginnen met een bedrag van € 1 miljoen dat jaarlijks met € 0,5 miljoen oploopt tot € 4 miljoen per jaar in 2026. Deze bedragen zullen worden gestort in de Reserve Groen. Deze middelen zijn verwerkt in de begroting en in het Programma Natuurontwikkeling, waarover ons college naar verwachting op 25 september 2018 besluit en dat – door tussenkomst van uw commissie NLWM – naar verwachting op 12 november aanstaande ter besluitvorming aan uw Staten wordt voorgelegd.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
59	NLMW	GL	Z. Pels

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
C. Loggen	64

VRAAG:

Afgelopen zomer werd duidelijk dat er grote overlast is van blauwalg in de zwemwateren. Waarom wordt de subsidieregeling voor het verbeteren van de zwemwaterkwaliteit niet verhoogd? Heeft GS plannen om de blauwalg te bestrijden?

ANTWOORD:

De waterkwaliteit is vooral een verantwoordelijkheid van de waterbeheerders. In onze Watervisie hebben wij als beleid opgenomen dat wij de kwaliteitsverbetering van zwemplekken willen stimuleren. Hiertoe hebben wij begin dit jaar de subsidieregeling verbetering kwaliteit zwemwater opengesteld, voor de periode 1 februari t/m 26 april. Het beschikbare budget (€ 150.000,-) werd daarbij niet geheel uitgeput en was dus voldoende. In de aan u voorlegde begroting 2019 is, voor een tweede openstelling van de regeling, opnieuw € 150.000,- opgenomen.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
30	NLWM	PvdA	Nico Papineau Salm

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
A. Tekin	120

VRAAG:

Er worden beleidsevaluaties uitgevoerd. Valt hieronder ook een Evaluatie van de subsidiering van organisaties als Landschap NH, IVN, - Milieufederatie NH? Een paar jaar geleden is afgestapt van de boekjaar subsidie. De vraag is of de huidige wijze van financiering van deze organisaties voldoende is om hun rol goed te vervullen?

ANTWOORD:

Omdat geen boekjaarsubsidies meer worden verstrekt aan Landschap Noord-Holland, IVN en de Milieufederatie, vinden ook geen evaluaties naar deze (niet meer bestaande) subsidies plaats. Wel verstrekken wij een jaarlijkse subsidie van € 608.000,- aan Landschap Noord-Holland en IVN voor de uitvoering van het programma ‘Betrekken bij Groen’ voor vrijwilligersondersteuning. Dit programma bestaat sinds 2013 en zal, naar verwachting, in 2019 worden geëvalueerd. Met alle door u genoemde organisaties is regelmatig contact, op zowel ambtelijk als bestuurlijk niveau. De financiële situatie van deze organisaties valt buiten onze verantwoordelijkheid, maar wordt door deze organisaties beschreven in hun jaarverslagen, waarvan wij kennis nemen.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
39	NLWM	CU-SGP	Marijke Terlouw

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
A. Tekin	72 / 73

VRAAG:

De normen van de WHO inzake luchtkwaliteit zijn het uitgangspunt geweest van motie 90-2017. GS stelt voor om het NZKG als project te monitoren. Nu is het NZKG veel besproken als het gaat om luchtvervuiling, maar er zijn (helaas) andere regio's in de provincie waar de luchtkwaliteit te wensen overlaat, zoals de regio Schiphol. Welke afwegingen liggen ten grondslag aan deze keuze? Is dit een opmaat van het monitoren van de gehele provincie?

ANTWOORD:

In het NZKG gebied gaat veel woningbouw plaatsvinden, terwijl er al reeds sprake is van een erg hoge milieubelasting in de bewoonde gebieden. Als het project succesvol blijkt wordt het ook naar andere gebieden uitgebreid.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
76	NLWM	PvdD	AE van Liere

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
A. Tekin	108

VRAAG:

'Sinds de decentralisatie van het natuurbeleid in 2013, is ongeveer 2.500 hectare nieuwe NNN gerealiseerd.' - Kunt u een overzicht geven hoeveel hectare per jaar per wijze van realisatie is gerealiseerd? De jaarrekeningen zijn niet helder omdat daar ook gerapporteerd wordt aan aanvragen, alsof daarmee realisatie heeft plaatsgevonden. -

ANTWOORD:

De door u gevraagde rapportage is opgenomen in het Programma Natuurontwikkeling, waarover ons college naar verwachting op 25 september besluit en dat – door tussenkomst van uw commissie NLWM – naar verwachting op 12 november aanstaande ter besluitvorming aan uw Staten wordt voorgelegd. Het Programma Natuurontwikkeling zal jaarlijks worden geactualiseerd, zodat uw Staten de voortgang goed kunnen volgen.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
77	NLWM	PvdD	AE van Liere

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
A. Tekin	111

VRAAG:

PAS: Percentage uitgevoerde en in uitvoering zijnde maatregelen (door TBO ingepland en aanbesteed) Kunt u een overzicht geven van alle PAS projecten, hoeveel deze projecten kosten, werlk deel daarvan door de provincie wordt betaald en in hoeverre financiering voor toekomstige projecten verzekerd is, nu de natuurherstelmaatregelen niet voldoende zekerheid bieden om de goede staat van instandhouding volgens de Advocaat Generaal van het Hof in Luxemburg? -

ANTWOORD:

In bijlage 2 treft u een overzicht aan van alle Noord-Hollandse herstelmaatregelen. De totale geraamde kosten voor de uitvoering van de herstelmaatregelen tot en met 2021 bedragen € 28.898.613,-. Deze kosten worden voor 100% betaald door de provincie, vanuit Rijksmiddelen waarover bij de decentralisatie van het natuurbeleid afspraken zijn gemaakt. Op de vraag of de financiering van toekomstige projecten (na 2021) verzekerd is, kunnen we – vooruitlopend op de uitspraak van het Europees Hof van Justitie – nog geen uitspraken doen.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
1	NLWM	50PLUS	O.A.C. de Meij

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
A. Tekin	8

VRAAG:

Onder het overzicht nieuwe mutaties begroting 2019-2022, staat onder 4.1.1. dat er in 2019 € 22.000,- is opgenomen voor verbeteren luchtkwaliteit en de jaren daarna niets.: -Kan GS aangeven waarom er alleen in 2019 een bedrag is opgenomen, voor het verbeteren luchtkwaliteit? : -

ANTWOORD:

Ja. In het betreffende overzicht zijn alleen nieuwe mutates weergegeven op de begroting.

In de budgettabel van 4.1.1 (p. 77) staan de budgetten aangegeven voor de betreffende operationele doelen die vallen onder dit beleidsdoel. Daarin staan ook de lasten die geraamd zijn voor het verbeteren van luchtkwaliteit voor 2019 en daarna.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
19	NLWM	PVV	D.J. van der Sluijs

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
C. Loggen	65

VRAAG:

De enorme groei van het aantal waterplanten in het Markermeer, het IJmeer en de Randmeren wordt aangepakt. Deze aanpak bestaat voor 2018 uit het maaien van de waterplanten in het Markermeer en het IJmeer (400 à 500 ha) en het uitbreiden van het maaien in het Randmeer naar ongeveer 600 ha. - - VRAGEN: - - Kan het college aangeven of de begroting hiervoor dekkend is? Indien dit niet het geval is, hoeveel is er dan nog benodigd? - Kan het college aangeven of deze waterplantenproblematiek ook op andere plaatsen/meren in Noord-Holland voorkomt en als dit het geval is, hoeveel geld is er nodig om ook deze plaatsen aan te pakken? - Zijn deze waterplanten een bedreiging voor de waterrecreatie?

ANTWOORD:

De begroting is hiervoor dekkend.

Ook op het Alkmaarder- en Uitgeestermeer speelt de waterplantenproblematiek. De provincie Noord-Holland richt zich conform het coalitieakkoord primair op de aanpak van de problematiek in het IJmeer/Markermeer/IJsselmeer. Het recreatieschap Alkmaarder- en Uitgeestermeer heeft maatregelen genomen door dit jaar € 250.000,- te onttrekken uit de reserves om het probleem aan te pakken.

Ja, daarom worden er op deze plekken door recreatieschap waar mogelijk ook maatregelen genomen.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
27	NLWM	PvdA	Nico Papineau Salm

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
C. Loggen	59

VRAAG:

Moet er na deze droge zomer geen beleid komen over hoe om te gaan met verdroging, met verzilting?

ANTWOORD:

Het huidige zoetwaterbeleid is er op gebaseerd dat elke functie op elke locatie van voldoende zoetwater kan worden voorzien. In geval van extreem watertekort geldt de verdringingsreeks. Daarin is vastgelegd welke functies zo lang mogelijk van zoet water worden voorzien en welke het eerst afvallen. Omdat verwacht wordt dat extreme droge periodes zich steeds vaker gaan voordoen en men inzet van de verdringingsreeks zolang mogelijk wil voorkomen worden vanaf 2010 binnen het deltaprogramma Zoetwater beleid en maatregelen ontwikkeld om de zoetwatervoorziening veilig te stellen. Zo is het de bedoeling dat waterbeschikbaarheid en watervragende functies in de toekomst beter op elkaar afgestemd worden en dat bij nieuwe (economische) ontwikkelingen ook waterbeschikbaarheid als belang mee gaat wegen.

De resultaten van het Deltaprogramma zijn zichtbaar. Inzet van de verdringingsreeks is niet nodig geweest. Afgelopen zomer heeft ook leerpunten opgeleverd die tot verdere aanpassing van beleid kunnen leiden. Zo is bijvoorbeeld verzilting van het IJsselmeer nooit eerder in beeld geweest.

De gevolgen voor de drinkwatervoorziening waren groot en vragen om bijstelling ten aanzien van het (kwetsbare) drinkwaterbeleid.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
28	NLWM	PvdA	Nico Papineau Salm

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
C. Loggen	64

VRAAG:

Valt onder het stimuleren van waterrecreatie ook het bevorderen van het electrisch varen en varen met vuilwatertanks?

ANTWOORD:

In de Uitvoeringsregeling WED is de mogelijkheid opgenomen om voorzieningen t.b.v. elektrisch varen te ondersteunen.

Via het samenwerkingsverband 'Varen doe je Samen!', waar de provincie Noord-Holland ook aan deelneemt, worden vaarweggebruikers voorgelicht en gemotiveerd afval- en toiletwater aan boord op te slaan en af te leveren bij een vuilwaterinnamestation.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
41	NLWM	CU-SGP	Marijke Terlouw

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
C. Loggen	62

VRAAG:

Door klimaatverandering stijgt de zeespiegel. Om inbreng te kunnen leveren in regionale en landelijke discussies over zeespiegelstijging wordt er in 2019 gestart met een verkenning van de effecten van zeespiegelstijging op de veiligheid en op de ruimtelijke gevolgen hiervan voor de provincie. Een verkenning is echter niet zoveel zeggend; kunt u dit concreter maken? -

ANTWOORD:

Met deze verkenning willen wij de potentiële gevolgen van de mogelijke versnelling van de zeespiegelstijging in beeld brengen, bijvoorbeeld bij ruimte reserveringen. Daarom gaan we vooruitlopend op nadere studies naar de zeespiegelstijging, waaronder die van het IPCC in 2019, met de betrokken instanties (Organisatie Deltacommissaris, HHNK, Rijnland en Rijkwaterstaat) in eerste instantie een verkenning maken of er, n.a.v. de mogelijke versnelling van de zeespiegelstijging, kwetsbare plekken in de kustverdediging zijn waar ruimte reserveringen in de toekomst te verwachten zijn. Hierbij wordt er naar verschillende scenario's gekeken en worden de gevolgen van deze scenario's voor zowel de kustverdediging als de effecten op de ruimtelijke inrichting van de kustzone betrokken.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
70	NLWM		L. Vermaas

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
C. Loggen	59

VRAAG:

Kunt u, net als in de Begroting van 2018, per waterschapsgebied aangeven hoe het met elk van de vier biologische elementen (macrofauna, overige waterflora, vis, fytoplankton) is gesteld? -

ANTWOORD:

Wij hebben hierover gegevens van het Informatiehuis Water opgenomen in de KRW-voortgangsrapportage 2018, paragraaf 4.4, die wij in juni 2018 aan u hebben toegezonden (stukken vergadering commissie NLWM 25 juni 2018). In de begroting 2019 hebben wij uitsluitend cijfers opgenomen die te vinden zijn op www.waarstaatjeprovincie.nl.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
71	NLWM		A. E. van Liere

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
C. Loggen	

VRAAG:

‘Waterrecreatie bevindt zich op het raakvlak van waterkwaliteit, economie, mobiliteit, recreatie en toerisme.’ Hoort hier ook natuur als raakvlak bij? Zo nee, waarom niet?

ANTWOORD:

Ja, het raakvlak met natuur hoort hier bij. Dit is ook in de Visie Waterrecreatie Noord-Holland 2030 opgenomen.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
75	NLWM		L. Vermaas

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
C. Loggen	99

VRAAG:

Kunt u ons een overzicht sturen van alle POP3 projecten die in 2018 provinciale cofinanciering hebben ontvangen? -

ANTWOORD:

Zie bijgevoegd overzicht Bijlage 1

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
68	NLWM	PvdD	AE van Liere/F. Zoon -

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
E. Post	39

VRAAG:

Betreffende de vondst van de chemische stof PFOS in het gehele gebied rond Schiphol. ‘Hiervoor is nog geen landelijk of provinciaal beleid geformuleerd en er zijn veel kosten mee gemoeid. Een mogelijk depot in de Haarlemmermeer vormt de oplossing voor het meest getroffen project, HOV Schiphol-Oost, maar niet voor projecten in andere gemeenten.’ Afvoeren gaat tot hoge kosten leiden.’ - Betaalt de provincie ook kosten die gemaakt worden voor reiniging op het gebied waar de luchthaven Schiphol eigenaar van is? - Drukken de kosten van het afvoeren van vervuilde grond met PFOS voor infra projecten op het budget van mobiliteit of van milieu? - Wordt de rekening hiervan nog verhaald op de veroorzaker van de vervuiling? - Is inmiddels bekend wie de vervuiler is?

ANTWOORD:

Nee, Schiphol draagt als grondeigenaar zelf de kosten die noodzakelijk zijn voor de verwerking, berging en eventueel reiniging van met PFOS verontreinigde gronden.

De kosten van het afvoeren van vervuilde grond met PFOS komen voor rekening van het budget van mobiliteit.

Het is niet bekend wie de vervuiler is. Op basis van de huidige kennis over het voorkomen van PFOS, is het waarschijnlijk dat er ook geen concrete vervuiler aangewezen kan worden. Het jarenlange legitieme gebruik van PFOS voor uiteenlopende doeleinden en in uiteenlopende producten heeft er in combinatie met de persistentie van de stof toe geleid dat PFOS zeer waarschijnlijk breed verspreid in het milieu aangetroffen wordt. De stof PFOS is gebruikt in meer producten variërend zoals blusschuim en bestrijdingsmiddelen.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
72	NLWM		L. Vermaas
NAAM PORTEFEUILLEHOUDER			**PAGINA BEGROTING**
E. Post/ C. Loggen			66

VRAAG:

“Bij het inventariseren van kansen voor nvo’s wordt onder meer bekeken of er ruimte is voor de aanleg van (vis)steigers, zonder de functie van nvo’s voor natuur en waterkwaliteit geweld aan te doen.” Kunt u dit nader toelichten? Welke vorm van schade aan de natuur door hengelen verstaat u onder “natuur en waterkwaliteit geweld aan doen”? Doelt u hierbij ook op het gebruik van vislood, het verwonden van vissen door vishaken en het verstoren van het natuurlijk evenwicht door hengelen?

ANTWOORD:

De nvo’s in provinciale vaarwegen worden in de eerste plaats aangelegd om de ecologische waterkwaliteit te verbeteren. Dit ter uitvoering van het in onze Watervisie opgenomen beleid om deze vaarwegen zoveel mogelijk KRW-proof te maken. Hengelen is in Nederland wettelijk toegestaan en wordt door ons in provinciale vaarwegen gestimuleerd in het kader van het programma Waterrecreatie. Behalve naar de aanleg van nvo’s wordt bij onderhoud van oevers daarom ook gekeken naar mogelijkheden voor de aanleg van (vis)steigers.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
40	NLWM	CU-SGP	Marijke Terlouw
NAAM PORTEFEUILLEHOUDER			**PAGINA BEGROTING**
J. Bond			99

VRAAG:

In tabel zitten er forse fluctuaties tussen verschillende jaren. Onder andere bij “Een duurzame agrosector behouden en versterken” neemt het begrootte budget af met circa 2/3. Zijn deze fluctuaties technisch van aard (door b.v. andere cofinanciering) autonooom qua ontwikkeling (er is steeds minder overheidssteun nodig) of zit er een politiek-bestuurlijke opvatting achter? Graag een uitleg.

ANTWOORD:

Deze fluctuaties in de begroting komen door incidentele onderwerpen, waaronder de bijdrage voor Warmte en CO2, het budget voor Natuurinclusieve landbouw waarvoor in 2018 en 2019 middelen beschikbaar zijn gesteld vanuit motie 110 en een subsidiebijdrage aan de Greenport Noord-Holland Noord vanuit het Rijk, die via de provincie Noord-Holland loopt.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
73	NLWM	PvdD	L. Vermaas -

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
J. Geldhof	69

VRAAG:

‘We streven naar een goede balans tussen economische ontwikkeling en leefbaarheid. De milieukwaliteit in Noord-Holland voldoet minimaal aan de wettelijke basiskwaliteit en waar mogelijk wordt gestreefd naar verbetering (onder andere WHO-normen).’ Betreft dit dezelfde ambities voor omgevingswaarden als in de omgevingsvisie?

ANTWOORD:

Ja, dit betreft dezelfde ambities als in de omgevingsvisie.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
80	NLWM	OPNH	J.H. Leever

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
J. van der Hoek en A. Tekin	5

VRAAG:

Het Saldo van baten en lasten per programma midden op de pagina ziet er over het geheel genomen stabiel uit, echter met 2 uitzonderingen - Prog. 4 Milieu maakt een grote sprong van 2019 naar 2020 en prog 6 Groen daalt sterk voor meerdere jaren. - Wat is de oorzaak van deze sterke dalingen? - - Bedragen * € 1,000; ; 2019; 2020; 2021 2022 - ; ; ; 4 ; Milieu ; 40.527 ; 25.933 ; 23.636 23.545; ; ; ; 23.545 6 ; Groen ; 102.103 ; 72.810 ; 62.204 64.506 - ; ; ; ; 64.506

ANTWOORD:

Prog 4: Het betreft door PS ter beschikking gestelde incidentele middelen voor circulaire economie en energietransitie in 2019 en 2020 en

Prog 6: Het betreft de fluctuatie in bestedingsramingen voor de reserves Groen en Groene Uitweg. Deze zijn opgenomen conform het MPG 2019 – 2023

Zie ook de tabel incidentele lasten vanaf pagina 245.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
74	NLWM/EEB		A. E. van Liere

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
J. van der Hoek	79

VRAAG:

‘In 2019 liggen de prioriteiten bij de Regionale Energie- en Klimaatstrategieën, het MRA Grand Design 2.0, het MRA geothermie onderzoeksprogramma, de werkzaamheden van het Servicepunt Duurzame Energie, de CO2-leidingen en warmtenetten voor de glastuinbouw (zie ook 5.3.4) en de’ - Dit lijkt niet het bedoelde einde van deze zin. Hoe hoort deze te eindigen?

ANTWOORD:

Schuingedrukt is weergegeven hoe de zin hoort te eindigen:

In 2019 liggen de prioriteiten bij de Regionale Energie- en Klimaatstrategieën, het MRA Grand Design 2.0, het MRA geothermie onderzoeksprogramma, de werkzaamheden van het Servicepunt Duurzame Energie, de CO2-leidingen en warmtenetten voor de glastuinbouw (zie ook 5.3.4) en de transitie van het NZKG.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
29	R&W	PvdA	Nico Papineau Salm

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
J. Geldhof en J. Bond	87

VRAAG:

Wanneer komen de alternatieve instrumenten voor de ruimte voor ruimte regeling naar de staten?

ANTWOORD:

De alternatieve instrumenten voor de Ruimte voor Ruimte regeling worden meegenomen in het onderzoek en Plan van Aanpak naar leegstand. Afstemming met gemeenten en andere belanghebbenden zal synchroon lopen met de voorstellen voor de Omgevingsverordening.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
21	R&W	PVV	M.S. Ludriks

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
J. van der Hoek	149

VRAAG:

“Ter uitvoering van het coalitieakkoord is artikel 32 van de Provinciale Ruimtelijke Verordening Structuurvisie (hierna PRVS) ingrijpend gewijzigd. Als gevolg van deze wijziging en het daarbij behorende beleid worden de bouwmogelijkheden voor windturbines beperkt.” - - In onderstaand artikel van het AD staat: - - “Ook provincies die zich eerder tegenstander toonden van meer windmolens in de polder - Friesland en Noord-Holland - scharen zich achter het gezamenlijke standpunt van de provincies: meer windmolens.” - - https://www.ad.nl/economie/er-komen-nog-veel-meer-windmolens-bij-ook-op-land~a7411d43/ - - En op blz. 27 van de Hoofdlijnen van het Klimaatakkoord staat: - - “Ook op land worden kansen verzilverd voor meer productie van hernieuwbaar opgewekte elektriciteit. Voorzien wordt een rijk geschakeerd, overwegend decentraal, hernieuwbaar elektriciteitssysteem in 2050 met richting 2030 vooraleerst Wind op Land en Zon-PV. De ambitie bedraagt circa 35 TWh productie in 2030. Daarbij wordt gewerkt met een techniekneutrale opgave. Doel is om gemeenten en provincies zo in staat te stellen een goed plan met draagvlak te maken met de Regionale Energie Strategieën (RES), binnen criteria ten aanzien van kosteneffectiviteit, doelbereik, ruimtelijke inpassing en (impact op) het energiesysteem. - Wat dit betekent aan extra vermogen wind of zon ligt daarmee niet op voorhand vast. Eind 2019 is duidelijk hoe de regio’s invulling geven aan de landelijke opgave.” - - VRAAG: - - Wat betekent dit concreet voor de provincie Noord-Holland? Komen er meer windmolens bij? Hoeveel? - - - - -

ANTWOORD:

De provincie, de gemeenten en waterschappen gaan met de belangrijke stakeholders in 2018 en 2019 regionale energie strategieën opstellen. Deze strategieën geven aan hoe de regio zal bijdragen aan de landelijke opgave van 49 % CO2-reductie in 2030. Hierbij zullen verschillende scenario’s worden ontwikkeld. Deze zullen getoetst moeten worden op onder andere draagvlak bij de betrokken partijen, financiële haalbaarheid en praktische uitvoerbaarheid. Hierbij worden alle mogelijke maatregelen meegenomen en gewogen, zoals windturbines, winning van aardwarmte en plaatsing van zonnepanelen. Op dit moment is nog niet duidelijk wat het aandeel van windenergie op land in deze maatregelen zal worden. Eind 2019 is hierover meer duidelijkheid.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
22	R&W	PVV	N. Kaptheijns

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
J. Geldhof	101

VRAAG:

“De provincie vervult een rol als aanjager van de woningbouw door, mede in samenwerking met de MRA, gemeenten te faciliteren in de versnelling van de woningbouwproductie. - - We zetten in op bouwen waar behoefte aan is, zowel op de lange als korte termijn. Eerst binnen steden, daar willen de meeste mensen nu eenmaal graag wonen en is ook nog veel ruimte om te transformeren of verdichten, maar soms ook net buiten de randen van de stad.” - - In veel Noord-Hollandse gemeenten is grote behoefte aan sociale huurwoningen. Wachttijden bedragen in een aantal gemeenten meer dan 10 jaar. - - VRAAG: - - Kunt u aangeven hoeveel sociale huurwoningen zijn gebouwd/staan gepland in deze collegeperiode en in hoeverre er recht wordt gedaan aan de vraag? - -

ANTWOORD:

Antwoord volgt.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
83	R&W	OPNH	J.H. Leever

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
J. Geldhof	100-104

VRAAG:

Op deze pagina’s wordt veel in kwalitatieve en beschrijvende zin geschreven over woningbouw, RAP’s enz. - In feite is dit een werk- of procesbeschrijving. Nergens lezen we iets over de te bouwen woningen. - Volgens de Ouderenpartij NH hoort dat juist thuis in een begroting. - a. - Hierbij vragen wij u ons de jaarlijks te bouwen woningen voor de verschillende regio’s (RAP’S) en de MRA te geven en dit voor 2019 en zo mogelijk ook voor 2020 en 2021. - - Op pagina 103 en 104 vinden we de Budgettabel van Beleidsdoel 5.4 - Bijdragen aan voldoende woningen in de juiste kwaliteit woonmilieu - Bij het operationele doel 5.4.1 vinden we een grote terugval bij de overgang van 2018 naar 2019 van € 4.365.000 naar € 1,751.000. - b. - Wat is hier de verklaring voor? - - Bij het operationele doel 5.4.2 zien we dit ook. Van 2018 naar 2019 gaan de bedragen van 1.064.000 naar 57.000. - c. - Wat is hier de oorzaak van?

ANTWOORD:

a) In bijlage 3 vindt u de jaarlijks te bouwen woningen voor de verschillende RAP-regio’s en de MRA. In de meeste regio’s moet de woningproductie hoger liggen om het woningtekort in te lopen. Zie tabel onderaan dit document.

b en c) De middelen voor deze twee operationele doelen zitten in de reserve en alleen de kasramingen zijn zichtbaar. Voor 2019 zijn nog niet alle kasramingen opgenomen, vandaar dat er een terugval te zien is. In de loop van 2019 zullen er kasramingen opgenomen worden.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
31	R&W	Pvda	Nico Papineau Salm

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
J. Geldhof	103

VRAAG:

Kunt u aangeven of de subsidie aan de vereniging van kleine kernen in 2019 en de jaren daarna wordt voortgezet?

ANTWOORD:

De subsidie aan Dorpswerk NH (ontstaan na de fusie van de Vereniging Kleine Kernen Noord-Holland en het Platform Dorpshuizen Noord-Holland) is, zoals afgesproken in het Coalitieakkoord, beschikbaar gesteld voor de periode 2016 tot en met 2019. Voor de periode daarna zijn geen afspraken gemaakt.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
9	R&W/EEB	PVV	N. Kaptheijns

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
J. Geldhof	22

VRAAG:

“Met het systematische toezicht op de risicodomeinen: Financiën, Omgevingsrecht, Archief- en Informatiebeheer en Huisvesting verblijfsgerechtigde asielzoekers, bevordert de provincie het streven naar een gezonde en veilige leefomgeving voor mens en natuur…” VRAAG: - - Hoeveel statushouder zijn er in deze collegeperiode in totaal gehuisvest in alle gemeenten van Noord-Holland? -

ANTWOORD:

In de periode van 1 januari 2015 tot 1 juli 2018 zijn 17.699 verblijfsgerechtigden in Noord-Holland gehuisvest. De taakstellingen worden halfjaarlijks (per 1 januari en per 1 juli) aan gemeenten opgelegd en dit zijn tevens de peildata van de (gecorrigeerde) resultaten.

De opbouw is als volgt:

	Taakstelling	Gerealiseerd
1ste helft 2015	2256	1.622
2de helft 2015	2391	2.839
1ste helft 2016	3265	2.717
2de helft 2016	3757	3.517
1ste helft 2017	2129	2.828
2de helft 2017	1633	2.220
1ste helft 2018	2132	1.901
Totaal	17.563	17.699

Er zijn in deze periode per saldo meer verblijfsgerechtigden gehuisvest dan de taakstelling. Op 1 januari 2015 was er echter een achterstand in de huisvesting van circa 1.100 verblijfsgerechtigden. Deze achterstand is derhalve iets ingelopen.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
20	R&W/EEB	PVV	M.S. Ludriks

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
J. van der Hoek	91

VRAAG:

“Tevens levert de bouw en het onderhoud van windmolenparken (veel) werkgelegenheid en toegevoegde waarde op in het Noordzeekanaalgebied en Den Helder.” - - VRAAG: - - Kunt u zo gedetaileerd mogelijk aangeven hoe groot deze werkgelegenheid is en in hoeverre Noord-Hollanders dez banen uitvoeren? - - -

ANTWOORD:

Een algemene inschatting is dat er per MW geïnstalleerd vermogen ongeveer tussen de 0,6 en 3,6 FTE nodig is.

Voor onderhoud en bedrijfsvoering is 0,4 FTE nodig per MW geïnstalleerd vermogen. Op termijn is het logisch dat er een verschuiving komt op de werkgelegenheid van installatie naar onderhoud. Voor Nederland kunnen we uitgaan van ongeveer 12.000 FTE (directe werkgelegenheid) in de offshore wind sector in 2020. De daaraan gekoppelde indirecte werkgelegenheid wordt een factor aangehouden van tussen de 1,3 en 1,8 (Bron: Global Wind Energy Council (GWEC en TKI WoZ, Plan van Aanpak Human Capital)).

Het is niet aan te geven hoeveel Noord-Hollanders deze banen uitvoeren, omdat dit niet op deze wijze is geregistreerd.

Bijlage 1 Verleende subsidies POP3 in 2018 (peildatum 3 september 2018)

POP3-regeling	Verleend Bedrag	EU	Provincie	Omschrijving
Samenwerking ikv Europese Innovatiepartnerschappen:	€ 248.100	€ 124.050	€ 124.050	Real management in bollenteelt: integraal digitaal innovatie voor bollenteelt en -broeierij.
	€ 143.250	€ 73.875	€ 73.875	Briezonder: onderzoek naar nieuwe technieken voor grondontsmetting door inundatie
	€ 193.470	€ 97.260	€ 97.260	Methoden voor verbetering organische stof en verbetering bodemleven.
	€ 227.099	€ 113.550	€ 113.550	Proeftuin Agroforesty: onderzoek naar combineren van één- en meerjarige teelten
	€ 249.986	€ 124.993	€ 124.993	Precisietechnologie in pootaardappelen (optimaliseren teelt door gedetailleerde monitoring)
	€ 250.000	€ 125.000	€ 125.000	Valorisatie reststromen van groenten en fruit (biorefinery)
	€ 250.000	€ 125.000	€ 125.000	Zeewiermelkveehouderij: toepassing van zeewier als voedingssupplement voor melkveehouderij
	€ 249.195	€ 124.598	€ 124.598	Marktklaar: slim omgaan met zoet water door opslag en hergebruik zoet drainagewater,
	€ 248.900	€ 124.450	€ 124.450	Verduurzaming gewasteelt met microwieren als vervanging van gangbare meststoffen
Verplaatsing van glastuinbouwbedrijven	€ 586.260	€ 293.130	€ 293.130	Kwekerij Tesselaar; Alstroemeria
	€ 454.350	€ 227.175	€ 227.175	Kwekerij Tesselaar; energiereductie
	€ 998.970	€ 499.485	€ 499.485	Bedrijf Van Senten Aalsmeer B.V.
	€ 1.000.000	€ 500.000	€ 500.000	Amigo Plant B.V.
	€ 874.800	€ 437.400	€ 437.400	Oranjesluis Uitzicht B.V.
LEADER-projecten (Kop van Noord-Holland):	€ 198.500	€ 99.250	€ 24.813	Factorie Werkleerbedrijf Hollands Kroon en Schagen
	€ 196.825	€ 98.413	€ 24.603	Natuurcamping 'Het Bos roept' (Robbenoortbos)

	€ 439.777	€ 219.888	€ 54.972	Natuurbeleefpoort Voorzorg (Texel)
	€ 330.839	€ 165.419	€ 41.355	Den Oever: Toerisme bij de vis (toeristisch-educatief centrum visafslag)
	€ 326.108	€ 163.054	€ 40.763	Huisduinen ontzet (uitbreiding bezoekerscentrum)
	€ 204.061	€ 102.030	€ 25.508	Informatie- en meetingcentrum Health en Energy Yard
	€ 146.700	€ 73.350	€ 18.338	Food Fort Westoever
	€ 72.000	€ 36.000	€ 9.000	Stichting Zijper museum
	€ 284.963	€ 142.481	€ 35.620	Behoud Korenmolen van Zeeman
	€ 110.000	€ 55.000	€ 13.750	Stichting S.E.A. (Science Encounters Art)
	€ 55.787	€ 27.894	€ 6.973	Stichting 's Heeren Loo Zorggroep, zorgcentrum)
Jonge Landbouwers 2018:	€ 17.340	€ 8.670	€ 8.670	Zonnepanelen
	€ 14.058	€ 7.029	€ 7.029	Zonnepanelen
	€ 16.251	€ 8.126	€ 8.126	Zonnepanelen en machines voor niet kerende grondbewerking
	€ 13.451	€ 6.725	€ 6.725	Precisiebemesting
	€ 20.000	€ 10.000	€ 10.000	Emissiearme vloeren
	€ 20.000	€ 10.000	€ 10.000	Precisiebemesting
	€ 20.000	€ 10.000	€ 10.000	Zonnepanelen en elektrische voertuigen
	€ 20.000	€ 10.000	€ 10.000	Emissiearme vloeren en koematrassen
	€ 20.000	€ 10.000	€ 10.000	Elektrische voertuigen
	€ 11.925	€ 5.963	€ 5.963	Zonnepanelen
	€ 20.000	€ 10.000	€ 10.000	Precisiebemesting en machines voor niet kerende grondbewerking
	€ 20.000	€ 10.000	€ 10.000	Precisiebemesting
	€ 20.000	€ 10.000	€ 10.000	Precisiebemesting
	€ 20.000	€ 10.000	€ 10.000	Emissiearme vloeren
	€ 20.000	€ 10.000	€ 10.000	Ruwvoermengsysteem
	€ 20.000	€ 10.000	€ 10.000	Zonnepanelen en emissiearme vloeren
	€ 20.000	€ 10.000	€ 10.000	Warmtewisselaar en zonnepanelen
	€ 20.000	€ 10.000	€ 10.000	Ruwvoermengsysteem voor herkauwers
	€ 20.000	€ 10.000	€ 10.000	Zonnepanelen en waterbeheervoorzieningen

	€ 13.914	€ 6.957	€ 6.957	Elektrische voertuigen en machines voor niet kerende grondbewerking
	€ 13.620	€ 6.810	€ 6.810	Machines voor niet kerende grondbewerking
	€ 20.000	€ 10.000	€ 10.000	Luchtwassysteem en koematrassen
	€ 20.000	€ 10.000	€ 10.000	Elektrische voertuigen
	€ 10.666	€ 5.333	€ 5.333	Machines voor niet kerende grondbewerking en zonnepanelen
	€ 20.000	€ 10.000	€ 10.000	Zonnepanelen
	€ 16.902	€ 8.451	€ 8.451	Emissiearme vloeren en koematrassen
	€ 20.000	€ 10.000	€ 10.000	Emissiearme vloeren en koematrassen
	€ 20.000	€ 10.000	€ 10.000	Emissiearme vloeren en zonnepanelen
	€ 18.510	€ 9.255	€ 9.255	Zonnepanelen en koematrassen
	€ 12.942	€ 6.471	€ 6.471	Elektrische voertuigen
	€ 17.900	€ 8.950	€ 8.950	Zonnepanelen
	€ 20.000	€ 10.000	€ 10.000	Emissiearme vloeren en koematrassen
	€ 15.237	€ 7.618	€ 7.618	Zonnepanelen
	€ 14.100	€ 7.050	€ 7.050	Emissiearme vloeren en machines voor niet kerende grondbewerking
	€ 20.000	€ 10.000	€ 10.000	Zonnepanelen en spuitmachine
	€ 20.000	€ 10.000	€ 10.000	Zonnepanelen
	€ 20.000	€ 10.000	€ 10.000	Emissiearme vloeren en koematrassen
	€ 20.000	€ 10.000	€ 10.000	Zonnepanelen
	€ 18.051	€ 9.026	€ 9.026	Emissiearme vloeren en koematrassen
	€ 20.000	€ 10.000	€ 10.000	Zonnepanelen en elektrische voertuigen
	€ 12.279	€ 6.139	€ 6.139	Emissiearme vloeren en koematrassen
	€ 18.820	€ 9.410	€ 9.410	Zonnepanelen
	€ 10.200	€ 5.100	€ 5.100	Elektrische voertuigen
	€ 20.000	€ 10.000	€ 10.000	Zonnepanelen
	€ 20.000	€ 10.000	€ 10.000	Zonnepanelen

BIJLAGE 2

Nummer	Gebied	Verantwoordelijk bestuurs	MaatregelID	Provi	Habitattype	Maatregelcategorie	Omschrijving	Maatregelcode	Periode	Uiterste datum	Gebiedssoort	OppLengte	Potentiële effectiviteit	Responstijd	Frequentie uitvoering	Overige opmerkingen
2	Duinen en Lage Land Texel	Provincie Noord-Holland	271		H2140B	aanvullend beheer	chopperen	Chopperen	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	4 ha/jr	groot	< 1 jaar	Cyclisch	
2	Duinen en Lage Land Texel	Provincie Noord-Holland	271		H2140B	aanvullend beheer	chopperen	Chopperen	2	jun 30, 2027	Gebiedsspecifiek	4 ha/jr	groot	< 1 jaar	Cyclisch	
2	Duinen en Lage Land Texel	Provincie Noord-Holland	271		H2140B	aanvullend beheer	chopperen	Chopperen	3	jun 30, 2033	Gebiedsspecifiek	4 ha/jr	groot	< 1 jaar	Cyclisch	
2	Duinen en Lage Land Texel	Provincie Noord-Holland	366		H2130B	aanvullend beheer	bosopslag verwijderen	Opslag verwijderen	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	2 ha/jr	matig	< 1 jaar	Cyclisch	
2	Duinen en Lage Land Texel	Provincie Noord-Holland	366		H2130B	aanvullend beheer	bosopslag verwijderen	Opslag verwijderen	2	jun 30, 2027	Gebiedsspecifiek	2 ha/jr	matig	< 1 jaar	Cyclisch	
2	Duinen en Lage Land Texel	Provincie Noord-Holland	366		H2130B	aanvullend beheer	bosopslag verwijderen	Opslag verwijderen	3	jun 30, 2033	Gebiedsspecifiek	2 ha/jr	matig	< 1 jaar	Cyclisch	
2	Duinen en Lage Land Texel	Provincie Noord-Holland	584		H2150	aanvullend beheer	chopperen	Chopperen	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	1 ha/jr	groot	5-10 jaar	Cyclisch	
2	Duinen en Lage Land Texel	Provincie Noord-Holland	584		H2150	aanvullend beheer	chopperen	Chopperen	2	jun 30, 2027	Gebiedsspecifiek	1 ha/jr	groot	5-10 jaar	Cyclisch	
2	Duinen en Lage Land Texel	Provincie Noord-Holland	584		H2150	aanvullend beheer	chopperen	Chopperen	3	jun 30, 2033	Gebiedsspecifiek	1 ha/jr	groot	5-10 jaar	Cyclisch	
2	Duinen en Lage Land Texel	Provincie Noord-Holland	663		H2190C	aanvullend beheer	maaien en afvoeren	(Extra)maaien	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	4 ha/jr	matig/groot	1-5 jaar	Cyclisch	
2	Duinen en Lage Land Texel	Provincie Noord-Holland	663		H2190C	aanvullend beheer	maaien en afvoeren	(Extra)maaien	2	jun 30, 2027	Gebiedsspecifiek	4 ha/jr	matig/groot	1-5 jaar	Cyclisch	
2	Duinen en Lage Land Texel	Provincie Noord-Holland	663		H2190C	aanvullend beheer	maaien en afvoeren	(Extra)maaien	3	jun 30, 2033	Gebiedsspecifiek	4 ha/jr	matig/groot	1-5 jaar	Cyclisch	
2	Duinen en Lage Land Texel	Provincie Noord-Holland	756		H2130B	aanvullend beheer	plaggen	Plaggen	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	10 ha	groot	< 1 jaar	Cyclisch	
2	Duinen en Lage Land Texel	Provincie Noord-Holland	756		H2130B	aanvullend beheer	plaggen	Plaggen	2	jun 30, 2027	Gebiedsspecifiek	10 ha	groot	< 1 jaar	Cyclisch	
2	Duinen en Lage Land Texel	Provincie Noord-Holland	756		H2130B	aanvullend beheer	plaggen	Plaggen	3	jun 30, 2033	Gebiedsspecifiek	10 ha	groot	< 1 jaar	Cyclisch	
2	Duinen en Lage Land Texel	Provincie Noord-Holland	979		H2130B	aanvullend beheer	stuifkuilen maken	Herstel wind/waterdynamiek	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	100 ha (20 stuks)	groot	1-5 jaar	Cyclisch	
2	Duinen en Lage Land Texel	Provincie Noord-Holland	979		H2130B	aanvullend beheer	stuifkuilen maken	Herstel wind/waterdynamiek	2	jun 30, 2027	Gebiedsspecifiek	100 ha (20 stuks)	groot	1-5 jaar	Cyclisch	
2	Duinen en Lage Land Texel	Provincie Noord-Holland	979		H2130B	aanvullend beheer	stuifkuilen maken	Herstel wind/waterdynamiek	3	jun 30, 2033	Gebiedsspecifiek	100 ha (20 stuks)	groot	1-5 jaar	Cyclisch	
2	Duinen en Lage Land Texel	Provincie Noord-Holland	1470		H2130B	aanvullend beheer	chopperen	Chopperen	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	50 ha	groot	< 1 jaar	Cyclisch	
2	Duinen en Lage Land Texel	Provincie Noord-Holland	1470		H2130B	aanvullend beheer	chopperen	Chopperen	2	jun 30, 2027	Gebiedsspecifiek	50 ha	groot	< 1 jaar	Cyclisch	
2	Duinen en Lage Land Texel	Provincie Noord-Holland	1470		H2130B	aanvullend beheer	chopperen	Chopperen	3	jun 30, 2033	Gebiedsspecifiek	50 ha	groot	< 1 jaar	Cyclisch	
2	Duinen en Lage Land Texel	Provincie Noord-Holland	1585		H2180	hydrologie en (her-)inrichting	uitwerken hydrologische maatregelen	Herstel waterhuishouding	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	-	niet van toepassing	niet van toepassing	Eenmalig	
2	Duinen en Lage Land Texel	Provincie Noord-Holland	1585		H2190C	hydrologie en (her-)inrichting	uitwerken hydrologische maatregelen	Herstel waterhuishouding	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	-	niet van toepassing	1-5 jaar	Eenmalig	
2	Duinen en Lage Land Texel	Provincie Noord-Holland	1708		H2130C	aanvullend beheer	maaien en afvoeren	(Extra)maaien	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	5 ha	matig	> 10 jaar	Cyclisch	
2	Duinen en Lage Land Texel	Provincie Noord-Holland	1708		H2130C	aanvullend beheer	maaien en afvoeren	(Extra)maaien	2	jun 30, 2027	Gebiedsspecifiek	5 ha	matig	> 10 jaar	Cyclisch	
2	Duinen en Lage Land Texel	Provincie Noord-Holland	1708		H2130C	aanvullend beheer	maaien en afvoeren	(Extra)maaien	3	jun 30, 2033	Gebiedsspecifiek	5 ha	matig	> 10 jaar	Cyclisch	
2	Duinen en Lage Land Texel	Provincie Noord-Holland	1716		H2130B	aanvullend beheer	maaien en afvoeren	(Extra)maaien	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	50 ha	matig	> 10 jaar	Cyclisch	
2	Duinen en Lage Land Texel	Provincie Noord-Holland	1716		H2130B	aanvullend beheer	maaien en afvoeren	(Extra)maaien	2	jun 30, 2027	Gebiedsspecifiek	50 ha	matig	> 10 jaar	Cyclisch	
2	Duinen en Lage Land Texel	Provincie Noord-Holland	1716		H2130B	aanvullend beheer	maaien en afvoeren	(Extra)maaien	3	jun 30, 2033	Gebiedsspecifiek	50 ha	matig	> 10 jaar	Cyclisch	
2	Duinen en Lage Land Texel	Provincie Noord-Holland	2039		H2150	aanvullend beheer	plaggen	Plaggen	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	1 ha	groot	5-10 jaar	Cyclisch	
2	Duinen en Lage Land Texel	Provincie Noord-Holland	2039		H2150	aanvullend beheer	plaggen	Plaggen	2	jun 30, 2027	Gebiedsspecifiek	1 ha	groot	5-10 jaar	Cyclisch	
2	Duinen en Lage Land Texel	Provincie Noord-Holland	2039		H2150	aanvullend beheer	plaggen	Plaggen	3	jun 30, 2033	Gebiedsspecifiek	1 ha	groot	5-10 jaar	Cyclisch	
2	Duinen en Lage Land Texel	Provincie Noord-Holland	2741		H2130C	aanvullend beheer	chopperen	Chopperen	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	3 ha	groot	< 1 jaar	Cyclisch	
2	Duinen en Lage Land Texel	Provincie Noord-Holland	2741		H2130C	aanvullend beheer	chopperen	Chopperen	2	jun 30, 2027	Gebiedsspecifiek	3 ha	groot	< 1 jaar	Cyclisch	
2	Duinen en Lage Land Texel	Provincie Noord-Holland	2741		H2130C	aanvullend beheer	chopperen	Chopperen	3	jun 30, 2033	Gebiedsspecifiek	3 ha	groot	< 1 jaar	Cyclisch	
84	Duinen Den Helder-Callantsoog	Provincie Noord-Holland	73		H2130B	aanvullend beheer	drukbegrazing	(Extra) begrazen	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	9 ha	matig	> 10 jaar	Cyclisch	
84	Duinen Den Helder-Callantsoog	Provincie Noord-Holland	311		H2130B	aanvullend beheer	plaggen/ chopperen	Chopperen ;Ontgronden	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	8 ha	groot	1-5 jaar	Eenmalig	
84	Duinen Den Helder-Callantsoog	Provincie Noord-Holland	311		H2130B	aanvullend beheer	plaggen/ chopperen	Chopperen ;Ontgronden	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	8 ha	groot	1-5 jaar	Eenmalig	
84	Duinen Den Helder-Callantsoog	Provincie Noord-Holland	441		H2180A	aanvullend beheer	verwijderen exoten	Ingrijpen soortensamenstelling boo	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 ha	groot	< 1 jaar	Eenmalig	
84	Duinen Den Helder-Callantsoog	Provincie Noord-Holland	441		H2180A	aanvullend beheer	verwijderen exoten	Ingrijpen soortensamenstelling boo	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	1 ha	groot	< 1 jaar	Eenmalig	
84	Duinen Den Helder-Callantsoog	Provincie Noord-Holland	441		H2180A	aanvullend beheer	verwijderen exoten	Ingrijpen soortensamenstelling boo	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	1 ha	groot	< 1 jaar	Eenmalig	
84	Duinen Den Helder-Callantsoog	Provincie Noord-Holland	473		H2190C	aanvullend beheer	plaggen/chopperen	Chopperen ;Ontgronden	2	jun 30, 2027	Gebiedsspecifiek	0,5 ha	groot	1-5 jaar	Eenmalig	
84	Duinen Den Helder-Callantsoog	Provincie Noord-Holland	473		H2190C	aanvullend beheer	plaggen/chopperen	Chopperen ;Ontgronden	3	jun 30, 2033	Gebiedsspecifiek	0,5 ha	groot	1-5 jaar	Eenmalig	
84	Duinen Den Helder-Callantsoog	Provincie Noord-Holland	528		H2130B	aanvullend beheer	drukbegrazing	(Extra) begrazen	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	10 ha	matig	> 10 jaar	Cyclisch	
84	Duinen Den Helder-Callantsoog	Provincie Noord-Holland	528		H2130B	aanvullend beheer	drukbegrazing	(Extra) begrazen	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	10 ha	matig	> 10 jaar	Cyclisch	
84	Duinen Den Helder-Callantsoog	Provincie Noord-Holland	1026		H2130B	aanvullend beheer	plaggen/ chopperen	Chopperen ;Ontgronden	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	7 ha	groot	1-5 jaar	Eenmalig	
84	Duinen Den Helder-Callantsoog	Provincie Noord-Holland	1128	79	H2190A	aanvullend beheer	plaggen/chopperen	Chopperen ;Ontgronden	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	0,04 ha	groot	1-5 jaar	Eenmalig	
84	Duinen Den Helder-Callantsoog	Provincie Noord-Holland	1315	77	H2130B	hydrologie en (her-)inrichting	aanleg stuifplekken	Herstel wind/waterdynamiek	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	20 stuks	groot	1-5 jaar	Eenmalig	gemiddeld 60m diameter, incl nabeheer; verdeeld over H2120 en H2130B
84	Duinen Den Helder-Callantsoog	Provincie Noord-Holland	1328		H2190C	aanvullend beheer	plaggen/ chopperen	Chopperen ;Ontgronden	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	0,6 ha	groot	1-5 jaar	Eenmalig	
84	Duinen Den Helder-Callantsoog	Provincie Noord-Holland	1616		H2130B	hydrologie en (her-)inrichting	aanleg stuifplekken	Herstel wind/waterdynamiek	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	19 stuks	groot	1-5 jaar	Eenmalig	gemiddeld 60m diameter, incl nabeheer; verdeeld over H2120 en H2130B
84	Duinen Den Helder-Callantsoog	Provincie Noord-Holland	1616		H2130B	hydrologie en (her-)inrichting	aanleg stuifplekken	Herstel wind/waterdynamiek	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	19 stuks	groot	1-5 jaar	Eenmalig	gemiddeld 60m diameter, incl nabeheer; verdeeld over H2120 en H2130B
84	Duinen Den Helder-Callantsoog	Provincie Noord-Holland	1738		H2130B	aanvullend beheer	extra maaien	(Extra)maaien	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	8 ha	matig	1-5 jaar	Cyclisch	
84	Duinen Den Helder-Callantsoog	Provincie Noord-Holland	1738		H2130B	aanvullend beheer	extra maaien	(Extra)maaien	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	8 ha	matig	1-5 jaar	Cyclisch	
84	Duinen Den Helder-Callantsoog	Provincie Noord-Holland	1783	86	H2190A	hydrologie en (her-)inrichting	exclaveren tegen vee	Herstel waterhuishouding	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	1100 m1	groot	niet bewezen	Eenmalig	aanleg van 1.100 m raster
84	Duinen Den Helder-Callantsoog	Provincie Noord-Holland	1899	81	H2130B	aanvullend beheer	verwijderen exoten (terugzetten struweel)	Ingrijpen soortensamenstelling boo	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	10 ha	groot	< 1 jaar	Eenmalig	incl nabeheer exoten
84	Duinen Den Helder-Callantsoog	Provincie Noord-Holland	1899		H2130B	aanvullend beheer	verwijderen exoten (terugzetten struweel)	Ingrijpen soortensamenstelling boo	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	10 ha	groot	< 1 jaar	Eenmalig	incl nabeheer exoten
84	Duinen Den Helder-Callantsoog	Provincie Noord-Holland	1899		H2130B	aanvullend beheer	verwijderen exoten (terugzetten struweel)	Ingrijpen soortensamenstelling boo	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	10 ha	groot	< 1 jaar	Eenmalig	incl nabeheer exoten
84	Duinen Den Helder-Callantsoog	Provincie Noord-Holland	1939		H2130B	aanvullend beheer	extra maaien	(Extra)maaien	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	7 ha	matig	1-5 jaar	Cyclisch	
84	Duinen Den Helder-Callantsoog	Provincie Noord-Holland	2265	87	H6410	hydrologie en (her-)inrichting	onderzoek hydrologie	Onderzoek	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing	Eenmalig	gericht op behoud H6410, H2310C en H2190C
85	Zwanenwater & Pettemerduinen	Provincie Noord-Holland	306		H2150	aanvullend beheer	spragelen	Chopperen	2	jun 30, 2027	Gebiedsspecifiek	0,3 ha	matig/groot	5-10 jaar	Eenmalig	
85	Zwanenwater & Pettemerduinen	Provincie Noord-Holland	306		H2150	aanvullend beheer	spragelen	Chopperen	3	jun 30, 2033	Gebiedsspecifiek	0,3 ha	matig/groot	5-10 jaar	Eenmalig	
85	Zwanenwater & Pettemerduinen	Provincie Noord-Holland	312	98	H6230	aanvullend beheer	extra maaien	(Extra)maaien	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	1,7 ha	groot	1-5 jaar	Eenmalig	
85	Zwanenwater & Pettemerduinen	Provincie Noord-Holland	330	90	H2140A	aanvullend beheer	plaggen/chopperen	Chopperen ;Ontgronden	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	2,4 ha	groot	1 jaar	Eenmalig	
85	Zwanenwater & Pettemerduinen	Provincie Noord-Holland	631		H6410	overige	hydrologisch onderzoek	Onderzoek	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	n.v.t.	niet van toepassing	niet van toepassing	Eenmalig	gericht op randvoorwaarden H2190C, H6230 en H6410, functioneren huidige kwelschern en noodzaak aanleg bufferzone
85	Zwanenwater & Pettemerduinen	Provincie Noord-Holland	738	241	H2140A	aanvullend beheer	extra maaien	(Extra)maaien	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	6 ha	matig	1-5 jaar	Cyclisch	
85	Zwanenwater & Pettemerduinen	Provincie Noord-Holland	738	242	H2140B	aanvullend beheer	extra maaien	(Extra)maaien	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	6 ha	matig	1-5 jaar	Cyclisch	
85	Zwanenwater & Pettemerduinen	Provincie Noord-Holland	877	240	H2130B	aanvullend beheer	extra maaien	(Extra)maaien	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	5 ha	matig	1-5 jaar	Cyclisch	
85	Zwanenwater & Pettemerduinen	Provincie Noord-Holland	991		H6410	overige	aanleg bufferzone of vervanging kwelschern	Herstel waterhuishouding	2	jun 30, 2027	Gebiedsspecifiek	nog niet bekend	groot	1-5 jaar	Eenmalig	maatregelen behoeve van H2190C, H6230; afhankelijk van uitkomst hydrologisch onderzoek
85	Zwanenwater & Pettemerduinen	Provincie Noord-Holland	1139		H2130B	aanvullend beheer	plaggen/chopperen	Chopperen ;Ontgronden	2	jun 30, 2027	Gebiedsspecifiek	7 ha	groot	1-5 jaar	Eenmalig	
85	Zwanenwater & Pettemerduinen	Provincie Noord-Holland	1139		H2130B	aanvullend beheer	plaggen/chopperen	Chopperen ;Ontgronden	3	jun 30, 2033	Gebiedsspecifiek	7 ha	groot	1-5 jaar	Eenmalig	
85	Zwanenwater & Pettemerduinen	Provincie Noord-Holland	1222		H2130B	aanvullend beheer	extra maaien	(Extra)maaien	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	4 ha	matig	1-5 jaar	Cyclisch	
85	Zwanenwater & Pettemerduinen	Provincie Noord-Holland	1222		H2130B	aanvullend beheer	extra maaien	(Extra)maaien	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	4 ha	matig	1-5 jaar	Cyclisch	
85	Zwanenwater & Pettemerduinen	Provincie Noord-Holland	1281	97	H2190C	aanvullend beheer	extra maaien	(Extra)maaien	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	2,1 ha	groot	1-5 jaar	Eenmalig	
85	Zwanenwater & Pettemerduinen	Provincie Noord-Holland	1442		H2140B	aanvullend beheer	verwijderen struweel, opslag en exoten	Ingrijpen soortensamenstelling boo	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	3 ha	groot	1-5 jaar	Eenmalig	
85	Zwanenwater & Pettemerduinen	Provincie Noord-Holland	1449	238	H2130B	aanvullend beheer	plaggen/chopperen	Chopperen ;Ontgronden	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	10 ha	groot	1-5 jaar	Eenmalig	
85	Zwanenwater & Pettemerduinen	Provincie Noord-Holland	1510	93	H2140B	aanvullend beheer	Verwijderen struweel, opslag en exoten	Ingrijpen soortensamenstelling boo	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	11 ha	groot	1-5 jaar	Eenmalig	
85	Zwanenwater & Pettemerduinen	Provincie Noord-Holland	1588		H2140B	aanvullend beheer	plaggen/chopperen	Chopperen ;Ontgronden	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	1,5 ha	groot	< 1 jaar	Eenmalig	
85	Zwanenwater & Pettemerduinen	Provincie Noord-Holland	1588		H2140B	aanvullend beheer	plaggen/chopperen	Chopperen ;Ontgronden	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	1,5 ha	groot	< 1 jaar	Eenmalig	
85	Zwanenwater & Pettemerduinen	Provincie Noord-Holland	1609	243	H2180A	aanvullend beheer	verwijderen struweel, opslag en exoten	Ingrijpen soortensamenstelling boo	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	1,3 ha	groot	< 1 jaar	Eenmalig	
85	Zwanenwater & Pettemerduinen	Provincie Noord-Holland	1779		H2130B	hydrologie en (her-)inrichting	aanleg stuifkuilen	Herstel wind/waterdynamiek	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	19 stuks	groot	1-5 jaar	Eenmalig	60m D incl. nabeheer, ook voor H2130A
85	Zwanenwater & Pettemerduinen	Provincie Noord-Holland	1779		H2130B	hydrologie en (her-)inrichting	aanleg stuifkuilen	Herstel wind/waterdynamiek	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	19 stuks	groot	1-5 jaar	Eenmalig	60m D incl. nabeheer, ook voor H2130A
85	Zwanenwater & Pettemerduinen	Provincie Noord-Holland	1896		H2140A	aanvullend beheer	verwijderen struweel, opslag en exoten	Ingrijpen soortensamenstelling boo	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	1 ha	groot	1-5 jaar	Eenmalig	
85	Zwanenwater & Pettemerduinen	Provincie Noord-Holland	2260	96	H2150	aanvullend beheer	spragelen	Chopperen	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	0,3 ha	matig/groot	5-10 jaar	Eenmalig	
85	Zwanenwater & Pettemerduinen	Provincie Noord-Holland	2285		H2140A	aanvullend beheer	plaggen/chopperen	Chopperen ;Ontgronden	3	jun 30, 2033	Gebiedsspecifiek	2 ha	groot	< 1 jaar	Eenmalig	
85	Zwanenwater & Pettemerduinen	Provincie Noord-Holland	2601	94	H2150	aanvullend beheer	verwijderen struweel, opslag en exoten	Ingrijpen soortensamenstelling boo	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1,2 ha	groot	1-5 jaar	Eenmalig	
85	Zwanenwater & Pettemerduinen	Provincie Noord-Holland	2738	88, 8	H2130B	hydrologie en (her-)inrichting	aanleg stuifkuilen	Herstel wind/waterdynamiek	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	20 stuks	groot	1-5 jaar	Eenmalig	gemiddeld 60m D incl. nabeheer, ook voor H2130A
85	Zwanenwater & Pettemerduinen	Provincie Noord-Holland	2747	91	H2140B	aanvullend beheer	plaggen/chopperen	Chopperen ;Ontgronden	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	1,3 ha	groot	< 1 jaar	Eenmalig	
85	Zwanenwater & Pettemerduinen	Provincie Noord-Holland	2981		H2140A	aanvullend beheer	plaggen/chopperen	Chopperen ;Ontgronden	2	jun 30, 2027	Gebiedsspecifiek	3 ha	groot	< 1 jaar	Eenmalig	
85	Zwanenwater & Pettemerduinen	Provincie Noord-Holland	2982		H2140B	aanvullend beheer	extra maaien	(Extra)maaien	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	2 ha	matig	1-5 jaar	Cyclisch	
85	Zwanenwater & Pettemerduinen	Provincie Noord-Holland	2983		H2190C	aanvullend beheer	extra maaien	(Extra)maaien	2	jun 30, 2027	Gebiedsspecifiek	0,7 ha	groot	1-5 jaar	Eenmalig	
85	Zwanenwater & Pettemerduinen	Provincie Noord-Holland	2984		H2190C	aanvullend beheer	extra maaien	(Extra)maaien	3	jun 30, 2033	Gebiedsspecifiek	0,7 ha	groot	1-5 jaar	Eenmalig	
85	Zwanenwater & Pettemerduinen	Provincie Noord-Holland	2985		H2150	aanvullend beheer	verwijderen struweel, opslag en exoten	Ingrijpen soortensamenstelling boo	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	0,4 ha	groot	1-5 jaar	Eenmalig	
85	Zwanenwater & Pettemerduinen	Provincie Noord-Holland	2986		H2150	aanvullend beheer	verwijderen struweel, opslag en exoten	Ingrijpen soortensamenstelling boo	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	0,4 ha	groot	1-5 jaar	Eenmalig	
85	Zwanenwater & Pettemerduinen	Provincie Noord-Holland	2987		H2140A	aanvullend beheer	verwijderen struweel, opslag en exoten	Ingrijpen soortensamenstelling boo	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	1 ha	groot	1-5 jaar	Eenmalig	
85	Zwanenwater & Pettemerduinen	Provincie Noord-Holland	2988	95	H2140A	aanvullend beheer	verwijderen struweel, opslag en exoten	Ingrijpen soortensamenstelling boo	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	0,2 ha	groot	1-5 jaar	Eenmalig	
85	Zwanenwater & Pettemerduinen	Provincie Noord-Holland	2989		H2140B	aanvullend beheer	verwijderen struweel, opslag en exoten	Ingrijpen soortensamenstelling boo	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	4 ha	groot	1-5 jaar	Eenmalig	
85	Zwanenwater & Pettemerduinen	Provincie Noord-Holland	2990		H2180A	aanvullend beheer	verwijderen struweel, opslag en exoten	Ingrijpen soortensamenstelling boo	2	jun 30, 2027	Gebiedsspecifiek	0,5 ha	groot	< 1 jaar	Eenmalig	
85	Zwanenwater & Pettemerduinen	Provincie Noord-Holland	2991		H2180A	aanvullend beheer	verwijderen struweel, opslag en exoten	Ingrijpen soortensamenstelling boo	3	jun 30, 2033	Gebiedsspecifiek	0,5 ha	groot	< 1 jaar	Eenmalig	
85	Zwanenwater & Pettemerduinen	Provincie Noord-Holland	2992		H2140A	aanvullend beheer	extra maaien	(Extra)maaien	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	2 ha	matig	1-5 jaar	Cyclisch	
85	Zwanenwater & Pettemerduinen	Provincie Noord-Holland	2993		H2140A	aanvullend beheer	extra maaien	(Extra)maaien	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	2 ha	matig	1-5 jaar	Cyclisch	
85	Zwanenwater & Pettemerduinen	Provincie Noord-Holland	2994		H2140B	aanvullend beheer	extra maaien	(Extra)maaien	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	2 ha	matig	1-5 jaar	Cyclisch	
86	Schoorlse Duinen	Provincie Noord-Holland	45		H2130A	aanvullend beheer	ontbossen	Opslag verwijderen	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	107 ha	matig	1-5 jaar	Eenmalig	
86	Schoorlse Duinen	Provincie Noord-Holland	45		H2130A	aanvullend beheer	ontbossen	Opslag verwijderen	2	jun 30, 2027	Gebiedsspecifiek	107 ha	matig	1-5 jaar	Eenmalig	
86	Schoorlse Duinen	Provincie Noord-Holland	45		H2130A	aanvullend beheer	ontbossen	Opslag verwijderen	3	jun 30, 2033	Gebiedsspecifiek	107 ha	matig	1-5 jaar	Eenmalig	
86	Schoorlse Duinen	Provincie Noord-Holland	45		H2130B	aanvullend beheer	ontbossen	Opslag verwijderen	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	107 ha	matig	1-5 jaar	Eenmalig	
86	Schoorlse Duinen	Provincie Noord-Holland	45		H2130B	aanvullend beheer	ontbossen	Opslag verwijderen	2	jun 30, 2027	Gebiedsspecifiek	107 ha	matig	1-5 jaar	Eenmalig	
86	Schoorlse Duinen	Provincie Noord-Holland	45		H2130B	aanvullend beheer	ontbossen	Opslag verwijderen	3	jun 30, 2033	Gebiedsspecifiek	107 ha	matig	1-5 jaar	Eenmalig	

86	Schoorlse Duinen	Provincie Noord-Holland	45	H2140A	aanvullend beheer	ontbossen	Opslag verwijderen	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	107 ha	groot	1-5 jaar	Eenmalig	
86	Schoorlse Duinen	Provincie Noord-Holland	45	H2140A	aanvullend beheer	ontbossen	Opslag verwijderen	2	jun 30, 2027	Gebiedsspecifiek	107 ha	groot	1-5 jaar	Eenmalig	
86	Schoorlse Duinen	Provincie Noord-Holland	45	H2140A	aanvullend beheer	ontbossen	Opslag verwijderen	3	jun 30, 2033	Gebiedsspecifiek	107 ha	groot	1-5 jaar	Eenmalig	
86	Schoorlse Duinen	Provincie Noord-Holland	45	H2140B	aanvullend beheer	ontbossen	Opslag verwijderen	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	107 ha	groot	1-5 jaar	Eenmalig	
86	Schoorlse Duinen	Provincie Noord-Holland	45	H2140B	aanvullend beheer	ontbossen	Opslag verwijderen	2	jun 30, 2027	Gebiedsspecifiek	107 ha	groot	1-5 jaar	Eenmalig	
86	Schoorlse Duinen	Provincie Noord-Holland	45	H2140B	aanvullend beheer	ontbossen	Opslag verwijderen	3	jun 30, 2033	Gebiedsspecifiek	107 ha	groot	1-5 jaar	Eenmalig	
86	Schoorlse Duinen	Provincie Noord-Holland	45	H2150	aanvullend beheer	ontbossen	Opslag verwijderen	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	107 ha	groot	1-5 jaar	Eenmalig	
86	Schoorlse Duinen	Provincie Noord-Holland	45	H2150	aanvullend beheer	ontbossen	Opslag verwijderen	2	jun 30, 2027	Gebiedsspecifiek	107 ha	groot	1-5 jaar	Eenmalig	
86	Schoorlse Duinen	Provincie Noord-Holland	45	H2150	aanvullend beheer	ontbossen	Opslag verwijderen	3	jun 30, 2033	Gebiedsspecifiek	107 ha	groot	1-5 jaar	Eenmalig	
86	Schoorlse Duinen	Provincie Noord-Holland	45	H2190A	aanvullend beheer	ontbossen	Opslag verwijderen	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	107 ha	matig	> 10 jaar	Eenmalig	
86	Schoorlse Duinen	Provincie Noord-Holland	45	H2190A	aanvullend beheer	ontbossen	Opslag verwijderen	2	jun 30, 2027	Gebiedsspecifiek	107 ha	matig	> 10 jaar	Eenmalig	
86	Schoorlse Duinen	Provincie Noord-Holland	45	H2190A	aanvullend beheer	ontbossen	Opslag verwijderen	3	jun 30, 2033	Gebiedsspecifiek	107 ha	matig	> 10 jaar	Eenmalig	
86	Schoorlse Duinen	Provincie Noord-Holland	45	H2190C	aanvullend beheer	ontbossen	Opslag verwijderen	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	107 ha	matig	> 10 jaar	Eenmalig	
86	Schoorlse Duinen	Provincie Noord-Holland	45	H2190C	aanvullend beheer	ontbossen	Opslag verwijderen	2	jun 30, 2027	Gebiedsspecifiek	107 ha	matig	> 10 jaar	Eenmalig	
86	Schoorlse Duinen	Provincie Noord-Holland	45	H2190C	aanvullend beheer	ontbossen	Opslag verwijderen	3	jun 30, 2033	Gebiedsspecifiek	107 ha	matig	> 10 jaar	Eenmalig	
86	Schoorlse Duinen	Provincie Noord-Holland	320	H2150	aanvullend beheer	chopperen	Chopperen	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	8 ha	groot	1-5 jaar	Cyclisch	
86	Schoorlse Duinen	Provincie Noord-Holland	320	H2150	aanvullend beheer	chopperen	Chopperen	2	jun 30, 2027	Gebiedsspecifiek	8 ha	groot	1-5 jaar	Cyclisch	
86	Schoorlse Duinen	Provincie Noord-Holland	320	H2150	aanvullend beheer	chopperen	Chopperen	3	jun 30, 2033	Gebiedsspecifiek	8 ha	groot	1-5 jaar	Cyclisch	
86	Schoorlse Duinen	Provincie Noord-Holland	1135	H2140A	aanvullend beheer	plaggen	Plaggen	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	7 ha	groot	< 1 jaar	Cyclisch	
86	Schoorlse Duinen	Provincie Noord-Holland	1135	H2140A	aanvullend beheer	plaggen	Plaggen	2	jun 30, 2027	Gebiedsspecifiek	7 ha	groot	< 1 jaar	Cyclisch	
86	Schoorlse Duinen	Provincie Noord-Holland	1135	H2140A	aanvullend beheer	plaggen	Plaggen	3	jun 30, 2033	Gebiedsspecifiek	7 ha	groot	< 1 jaar	Cyclisch	
86	Schoorlse Duinen	Provincie Noord-Holland	1135	H2140B	aanvullend beheer	plaggen	Plaggen	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	7 ha	groot	< 1 jaar	Cyclisch	
86	Schoorlse Duinen	Provincie Noord-Holland	1135	H2140B	aanvullend beheer	plaggen	Plaggen	2	jun 30, 2027	Gebiedsspecifiek	7 ha	groot	< 1 jaar	Cyclisch	
86	Schoorlse Duinen	Provincie Noord-Holland	1135	H2140B	aanvullend beheer	plaggen	Plaggen	3	jun 30, 2033	Gebiedsspecifiek	7 ha	groot	< 1 jaar	Cyclisch	
86	Schoorlse Duinen	Provincie Noord-Holland	1206	H2130A	aanvullend beheer	stuifkuilen maken	Herstel wind/waterdynamiek	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	24 ha	groot	1-5 jaar	Cyclisch	
86	Schoorlse Duinen	Provincie Noord-Holland	1206	H2130A	aanvullend beheer	stuifkuilen maken	Herstel wind/waterdynamiek	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	24 ha	groot	1-5 jaar	Cyclisch	
86	Schoorlse Duinen	Provincie Noord-Holland	1206	H2130A	aanvullend beheer	stuifkuilen maken	Herstel wind/waterdynamiek	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	24 ha	groot	1-5 jaar	Cyclisch	
86	Schoorlse Duinen	Provincie Noord-Holland	1206	H2130B	aanvullend beheer	stuifkuilen maken	Herstel wind/waterdynamiek	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	24 ha	groot	1-5 jaar	Cyclisch	
86	Schoorlse Duinen	Provincie Noord-Holland	1206	H2130B	aanvullend beheer	stuifkuilen maken	Herstel wind/waterdynamiek	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	24 ha	groot	1-5 jaar	Cyclisch	
86	Schoorlse Duinen	Provincie Noord-Holland	1206	H2130B	aanvullend beheer	stuifkuilen maken	Herstel wind/waterdynamiek	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	24 ha	groot	1-5 jaar	Cyclisch	
86	Schoorlse Duinen	Provincie Noord-Holland	1756	H2140A	aanvullend beheer	chopperen	Chopperen	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	7 ha	groot	< 1 jaar	Cyclisch	
86	Schoorlse Duinen	Provincie Noord-Holland	1756	H2140A	aanvullend beheer	chopperen	Chopperen	2	jun 30, 2027	Gebiedsspecifiek	7 ha	groot	< 1 jaar	Cyclisch	
86	Schoorlse Duinen	Provincie Noord-Holland	1756	H2140A	aanvullend beheer	chopperen	Chopperen	3	jun 30, 2033	Gebiedsspecifiek	7 ha	groot	< 1 jaar	Cyclisch	
86	Schoorlse Duinen	Provincie Noord-Holland	1756	H2140B	aanvullend beheer	chopperen	Chopperen	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	7 ha	groot	< 1 jaar	Cyclisch	
86	Schoorlse Duinen	Provincie Noord-Holland	1756	H2140B	aanvullend beheer	chopperen	Chopperen	2	jun 30, 2027	Gebiedsspecifiek	7 ha	groot	< 1 jaar	Cyclisch	
86	Schoorlse Duinen	Provincie Noord-Holland	1756	H2140B	aanvullend beheer	chopperen	Chopperen	3	jun 30, 2033	Gebiedsspecifiek	7 ha	groot	< 1 jaar	Cyclisch	
86	Schoorlse Duinen	Provincie Noord-Holland	1974	H2130A	aanvullend beheer	chopperen en/of plaggen	Chopperen; Plaggen	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	20 ha	groot	< 1 jaar	Cyclisch	
86	Schoorlse Duinen	Provincie Noord-Holland	1974	H2130A	aanvullend beheer	chopperen en/of plaggen	Chopperen; Plaggen	2	jun 30, 2027	Gebiedsspecifiek	20 ha	groot	< 1 jaar	Cyclisch	
86	Schoorlse Duinen	Provincie Noord-Holland	1974	H2130A	aanvullend beheer	chopperen en/of plaggen	Chopperen; Plaggen	3	jun 30, 2033	Gebiedsspecifiek	20 ha	groot	< 1 jaar	Cyclisch	
86	Schoorlse Duinen	Provincie Noord-Holland	1974	H2130B	aanvullend beheer	chopperen en/of plaggen	Chopperen; Plaggen	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	20 ha	groot	< 1 jaar	Cyclisch	
86	Schoorlse Duinen	Provincie Noord-Holland	1974	H2130B	aanvullend beheer	chopperen en/of plaggen	Chopperen; Plaggen	2	jun 30, 2027	Gebiedsspecifiek	20 ha	groot	< 1 jaar	Cyclisch	
86	Schoorlse Duinen	Provincie Noord-Holland	1974	H2130B	aanvullend beheer	chopperen en/of plaggen	Chopperen; Plaggen	3	jun 30, 2033	Gebiedsspecifiek	20 ha	groot	< 1 jaar	Cyclisch	
87	Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord-Holland	36	H2180C	aanvullend beheer	erwijderen struweel, opslag en exoten (terug	Ingrijpen soortensamenstelling boo	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	0,3 ha	matig	< 1 jaar	Eenmalig	
87	Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord-Holland	36	H2180C	aanvullend beheer	erwijderen struweel, opslag en exoten (terug	Ingrijpen soortensamenstelling boo	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	0,3 ha	matig	< 1 jaar	Eenmalig	
87	Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord-Holland	36	H2180C	aanvullend beheer	erwijderen struweel, opslag en exoten (terug	Ingrijpen soortensamenstelling boo	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	0,3 ha	matig	< 1 jaar	Eenmalig	
87	Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord-Holland	59	H2140B	aanvullend beheer	Verwijderen struweel, opslag en exoten (opn	Ingrijpen soortensamenstelling boo	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	3,0 ha	groot	< 1 jaar	Eenmalig	
87	Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord-Holland	59	H2140B	aanvullend beheer	Verwijderen struweel, opslag en exoten (opn	Ingrijpen soortensamenstelling boo	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	3,0 ha	groot	< 1 jaar	Eenmalig	
87	Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord-Holland	211	H2130C	aanvullend beheer	extra maaien	(Extra)maaien	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	7 ha	matig	> 10 jaar	Cyclisch	
87	Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord-Holland	211	H2130C	aanvullend beheer	extra maaien	(Extra)maaien	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	7 ha	matig	> 10 jaar	Cyclisch	
87	Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord-Holland	211	H2130C	aanvullend beheer	extra maaien	(Extra)maaien	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	7 ha	matig	> 10 jaar	Cyclisch	
87	Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord-Holland	263	H2130B	aanvullend beheer	plaggen/chopperen	Chopperen ;Ontgronden	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	30,5 ha	groot	< 1 jaar	Eenmalig	
87	Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord-Holland	278	H2130A	aanvullend beheer	verwijderen struweel, opslag en exoten (ten	Ingrijpen soortensamenstelling boo	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	12 ha	matig	< 1 jaar	Cyclisch	
87	Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord-Holland	278	H2130A	aanvullend beheer	verwijderen struweel, opslag en exoten (ten	Ingrijpen soortensamenstelling boo	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	12 ha	matig	< 1 jaar	Cyclisch	
87	Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord-Holland	331	H2130A	aanvullend beheer	extra maaien	(Extra)maaien	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	18 ha	matig	1-5 jaar	Cyclisch	verdeeld over H2130A en B
87	Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord-Holland	331	H2130A	aanvullend beheer	extra maaien	(Extra)maaien	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	18 ha	matig	1-5 jaar	Cyclisch	verdeeld over H2130A en B
87	Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord-Holland	508	13 H2180A	aanvullend beheer	Verwijderen struweel, opslag en exoten (opn	Ingrijpen soortensamenstelling boo	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	14 ha	matig	1-5 jaar	Cyclisch	
87	Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord-Holland	508	H2180A	aanvullend beheer	Verwijderen struweel, opslag en exoten (opn	Ingrijpen soortensamenstelling boo	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	14 ha	matig	1-5 jaar	Cyclisch	
87	Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord-Holland	508	H2180A	aanvullend beheer	Verwijderen struweel, opslag en exoten (opn	Ingrijpen soortensamenstelling boo	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	14 ha	matig	1-5 jaar	Cyclisch	
87	Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord-Holland	558	3 H2130A	aanvullend beheer	plaggen/chopperen	Chopperen ;Ontgronden	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	12,8 ha	groot	< 1 jaar	Eenmalig	
87	Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord-Holland	836	H2140A	aanvullend beheer	Verwijderen struweel, opslag en exoten (kap	Ingrijpen soortensamenstelling boo	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	0,33 ha	groot	< 1 jaar	Eenmalig	
87	Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord-Holland	836	H2140A	aanvullend beheer	Verwijderen struweel, opslag en exoten (kap	Ingrijpen soortensamenstelling boo	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	0,33 ha	groot	< 1 jaar	Eenmalig	
87	Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord-Holland	924	22 H2180C	aanvullend beheer	Uitbreiden begrazing	(Extra) begrazen	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	52,8 ha	niet bewezen	5-10 jaar	Cyclisch	
87	Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord-Holland	924	H2180C	aanvullend beheer	Uitbreiden begrazing	(Extra) begrazen	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	52,8 ha	niet bewezen	5-10 jaar	Cyclisch	
87	Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord-Holland	924	H2180C	aanvullend beheer	Uitbreiden begrazing	(Extra) begrazen	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	52,8 ha	niet bewezen	5-10 jaar	Cyclisch	
87	Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord-Holland	943	20 H2130B	aanvullend beheer	Uitbreiden begrazing	(Extra) begrazen	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	150,3 ha	groot	1-5 jaar	Cyclisch	
87	Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord-Holland	994	H2130B	hydrologie en (her-)inrichting	aanleg stuifkuilen	Herstel wind/waterdynamiek	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	53 stuks	groot	1-5 jaar	Eenmalig	
87	Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord-Holland	1189	7 H2190C	aanvullend beheer	Plaggen	Ontgronden	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	0,1 ha	groot	1-5 jaar	Eenmalig	
87	Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord-Holland	1473	H2140A	aanvullend beheer	Plaggen	Ontgronden	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	0,26 ha	groot	5-10 jaar	Eenmalig	
87	Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord-Holland	1496	17 H6410	aanvullend beheer	Maaien en afvoeren	(Extra)maaien	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	3 ha	matig	1-5 jaar	Cyclisch	Om de 2 jaar het gehele oppervlak maaien
87	Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord-Holland	1496	H6410	aanvullend beheer	Maaien en afvoeren	(Extra)maaien	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	3 ha	matig	1-5 jaar	Cyclisch	Om de 2 jaar het gehele oppervlak maaien
87	Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord-Holland	1496	H6410	aanvullend beheer	Maaien en afvoeren	(Extra)maaien	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	3 ha	matig	1-5 jaar	Cyclisch	Om de 2 jaar het gehele oppervlak maaien
87	Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord-Holland	1545	H2130C	aanvullend beheer	erwijderen struweel, opslag en exoten (terug	Ingrijpen soortensamenstelling boo	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	0,24 ha	matig	< 1 jaar	Eenmalig	
87	Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord-Holland	1571	4 H2130B	aanvullend beheer	plaggen/chopperen	Chopperen ;Ontgronden	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	30,6 ha	groot	< 1 jaar	Eenmalig	
87	Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord-Holland	1571	H2130B	aanvullend beheer	plaggen/chopperen	Chopperen ;Ontgronden	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	30,6 ha	groot	< 1 jaar	Eenmalig	
87	Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord-Holland	1624	H2130A	hydrologie en (her-)inrichting	aanleg stuifkuilen	Herstel wind/waterdynamiek	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	22 stuks	groot	1-5 jaar	Eenmalig	
87	Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord-Holland	1624	H2130A	hydrologie en (her-)inrichting	aanleg stuifkuilen	Herstel wind/waterdynamiek	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	22 stuks	groot	1-5 jaar	Eenmalig	
87	Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord-Holland	1630	5 H2140A	aanvullend beheer	Plaggen	Ontgronden	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	0,27 ha	groot	5-10 jaar	Eenmalig	
87	Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord-Holland	1630	H2140A	aanvullend beheer	Plaggen	Ontgronden	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	0,27 ha	groot	5-10 jaar	Eenmalig	
87	Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord-Holland	1679	H2140B	aanvullend beheer	Plaggen	Ontgronden	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	2,4 ha	groot	5-10 jaar	Eenmalig	
87	Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord-Holland	1679	H2140B	aanvullend beheer	Plaggen	Ontgronden	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	2,4 ha	groot	5-10 jaar	Eenmalig	
87	Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord-Holland	1711	2 H2130B	hydrologie en (her-)inrichting	aanleg stuifkuilen	Herstel wind/waterdynamiek	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	54 stuks	groot	1-5 jaar	Eenmalig	
87	Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord-Holland	1711	H2130B	hydrologie en (her-)inrichting	aanleg stuifkuilen	Herstel wind/waterdynamiek	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	54 stuks	groot	1-5 jaar	Eenmalig	
87	Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord-Holland	1772	H2130B	aanvullend beheer	verwijderen struweel, opslag en exoten (ten	Ingrijpen soortensamenstelling boo	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	30,5 ha	matig	< 1 jaar	Cyclisch	
87	Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord-Holland	1881	H2190C	aanvullend beheer	Verwijderen struweel, opslag en exoten (kap	Ingrijpen soortensamenstelling boo	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	0,04 ha	matig	1-5 jaar	Eenmalig	
87	Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord-Holland	1933	21 H2150	aanvullend beheer	Uitbreiden begrazing	(Extra) begrazen	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	23,4 ha	groot	5-10 jaar	Cyclisch	
87	Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord-Holland	1933	H2150	aanvullend beheer	Uitbreiden begrazing	(Extra) begrazen	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	23,4 ha	groot	5-10 jaar	Cyclisch	
87	Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord-Holland	1933	H2150	aanvullend beheer	Uitbreiden begrazing	(Extra) begrazen	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	23,4 ha	groot	5-10 jaar	Cyclisch	
87	Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord-Holland	2037	H2190C	aanvullend beheer	Opslag verwijderen	Onbekend	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	0,03 ha	matig	1-5 jaar	Eenmalig	
87	Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord-Holland	2037	H2190C	aanvullend beheer	Opslag verwijderen	Onbekend	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	0,03 ha	matig	1-5 jaar	Eenmalig	
87	Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord-Holland	2045	18 H2180A	hydrologie en (her-)inrichting	aanleg struweelzoom (onderzoeksmaatregel	vermindering depositie maatregel	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	18,3 km	niet bewezen	1-5 jaar	Eenmalig	langs zowel H2180A als H2180C
87	Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord-Holland	2072	H2130A	aanvullend beheer	verwijderen struweel, opslag en exoten (ten	Ingrijpen soortensamenstelling boo	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	12,5 ha	matig	< 1 jaar	Cyclisch	
87	Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord-Holland	2277	H2180A	hydrologie en (her-)inrichting	aanleg struweelzoom (onderzoeksmaatregel	vermindering depositie maatregel	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	18 km	niet bewezen	1-5 jaar	Eenmalig	langs zowel H2180A als H2180C
87	Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord-Holland	2277	H2180A	hydrologie en (her-)inrichting	aanleg struweelzoom (onderzoeksmaatregel	vermindering depositie maatregel	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	18 km	niet bewezen	1-5 jaar	Eenmalig	langs zowel H2180A als H2180C
87	Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord-Holland	2333	19 H2190A	hydrologie en (her-)inrichting	baggeren duinmeren	Baggeren	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	5 ha	groot	1-5 jaar	Eenmalig	
87	Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord-Holland	2343	15 H2130A	aanvullend beheer	extra maaien	(Extra)maaien	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	18,3 ha	matig	1-5 jaar	Cyclisch	verdeeld over H2130A en B
87	Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord-Holland	2403	6 H2140B	aanvullend beheer	Plaggen	Ontgronden	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	3 ha	groot	5-10 jaar	Eenmalig	
87	Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord-Holland	2419	H2130C	aanvullend beheer	Struweelverwijdering	ingrijpen soortensamenstelling boo	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	0,23 ha	matig	< 1 jaar	Eenmalig	
87	Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord-Holland	2419	H2130C	aanvullend beheer	Struweelverwijdering	ingrijpen soortensamenstelling boo	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	0,23 ha	matig	< 1 jaar	Eenmalig	
87	Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord-Holland	2459	9 H2130B	aanvullend beheer	verwijderen struweel, opslag en exoten (ten	Ingrijpen soortensamenstelling boo	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	30,6 ha	matig	< 1 jaar	Cyclisch	
87	Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord-Holland	2459	H2130B	aanvullend beheer	verwijderen struweel, opslag en exoten (ten	Ingrijpen soortensamenstelling boo	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	30,6 ha	matig	< 1 jaar	Cyclisch	
87	Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord-Holland	2508	11 H2140A	aanvullend beheer	Verwijderen struweel, opslag en exoten (kap	Ingrijpen soortensamenstelling boo	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 ha	groot	< 1 jaar	Eenmalig	
87	Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord-Holland	2776	H2130A	aanvullend beheer	plaggen/chopperen	Chopperen ;Ontgronden	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	12,5 ha	groot	< 1 jaar	Eenmalig	
87	Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord-Holland	2784	1 H2130A	hydrologie en (her-)inrichting	aanleg stuifkuilen	Herstel wind/waterdynamiek	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	23 stuks	groot	1-5 jaar	Eenmalig	
87	Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord-Holland	2813	H2140B	aanvullend beheer	Verwijderen struweel, opslag en exoten (opn	Ingrijpen soortensamenstelling boo	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	3,1 ha	matig	< 1 jaar	Eenmalig	
87	Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord-Holland	2995	H2130B	aanvullend beheer	Uitbreiden begrazing	(Extra) begrazen	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	179,3 ha	groot	1-5 jaar	Cyclisch	
87	Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord-Holland	2996	H2130B	aanvullend beheer	Uitbreiden begrazing	(Extra) begrazen	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	179,3 ha	groot	1-5 jaar	Cyclisch	
87	Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord-Holland	2997	H2130A	aanvullend beheer	plaggen/chopperen	Chopperen ;Ontgronden	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	12 ha	groot	< 1 jaar	Eenmalig	
88	Kennemerland-Zuid	Provincie Noord-Holland	80	H2120	hydrologie en (her-)inrichting	aanleg stuifkuilen	Herstel wind/waterdynamiek	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	15 stuks	groot	1-5 jaar	Eenmalig	60m diameter, incl nabeheer
88	Kennemerland-Zuid	Provincie Noord-Holland	107	H2130A	overige	Onderzoek vergrassing en invasieve exoten	Onderzoek	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	n.v.t.	niet van toepassing	niet van toepassing	Eenmalig	

88	Kennemerland-Zuid	Provincie Noord-Holland	107		H2130B	overige	Onderzoek vergrassing en invasieve exoten	Onderzoek	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	n.v.t.	niet van toepassing	niet van toepassing	Eenmalig			
88	Kennemerland-Zuid	Provincie Noord-Holland	107		H2130C	overige	Onderzoek vergrassing en invasieve exoten	Onderzoek	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	n.v.t.	niet van toepassing	niet van toepassing	Eenmalig			
88	Kennemerland-Zuid	Provincie Noord-Holland	179		H2120	overige	Onderzoek voorkomen en instandhouding a	Onderzoek	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	n.v.t.	niet van toepassing	niet van toepassing	Eenmalig			
88	Kennemerland-Zuid	Provincie Noord-Holland	179		H2130A	overige	Onderzoek voorkomen en instandhouding a	Onderzoek	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	n.v.t.	niet van toepassing	niet van toepassing	Eenmalig			
88	Kennemerland-Zuid	Provincie Noord-Holland	179		H2130B	overige	Onderzoek voorkomen en instandhouding a	Onderzoek	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	n.v.t.	niet van toepassing	niet van toepassing	Eenmalig			
88	Kennemerland-Zuid	Provincie Noord-Holland	179		H2130C	overige	Onderzoek voorkomen en instandhouding a	Onderzoek	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	n.v.t.	niet van toepassing	niet van toepassing	Eenmalig			
88	Kennemerland-Zuid	Provincie Noord-Holland	304		H2130A	aanvullend beheer	verwijderen exoten (terugzetten struweel)	Ingrijpen soortensamenstelling boo	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	14 ha	groot	< 1 jaar	Eenmalig		ind nabeheer	
88	Kennemerland-Zuid	Provincie Noord-Holland	423	44	t/ H2130A	aanvullend beheer	plaggen	Ontgronden	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	8,5 ha	groot	< 1 jaar	Eenmalig			
88	Kennemerland-Zuid	Provincie Noord-Holland	456	37	H2180A	aanvullend beheer	Drukbegrazing	(Extra) begrazen	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	100 ha	matig/groot	1-5 jaar	Cyclisch		in combinatie met H2180B en C	
88	Kennemerland-Zuid	Provincie Noord-Holland	521	37	H2180C	aanvullend beheer	Drukbegrazing	(Extra) begrazen	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	100	matig/groot	1-5 jaar	Cyclisch		in combinatie met H2180A en B	
88	Kennemerland-Zuid	Provincie Noord-Holland	569		H2190B	aanvullend beheer	verwijderen exoten (verwijderen bos en stru	Ingrijpen soortensamenstelling boo	3	jun 30, 2033	Gebiedsspecifiek	2,0 ha	groot	1-5 jaar	Eenmalig		in combinatie H21 90C	
88	Kennemerland-Zuid	Provincie Noord-Holland	608	73	H2190B	aanvullend beheer	verwijderen exoten (verwijderen bos en stru	Ingrijpen soortensamenstelling boo	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	1,2 ha	groot	1-5 jaar	Eenmalig		in combinatie H21 90C	
88	Kennemerland-Zuid	Provincie Noord-Holland	618	66	t/ H2180A	aanvullend beheer	verwijderen exoten (selectief kappen)	Ingrijpen soortensamenstelling boo	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	63,3 ha	groot	1-5 jaar	Eenmalig		in combinatie H2180B en C	
88	Kennemerland-Zuid	Provincie Noord-Holland	668		H2130A	hydrologie en (her-)inrichting	aanleg stuifkuilen	Herstel wind/waterdynamiek	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	252 stuks	groot	1-5 jaar	Eenmalig		60m diameter, incl nabeheer	
88	Kennemerland-Zuid	Provincie Noord-Holland	829	75	Lg12	overige	Onderzoek effecten beheermaatregelen op	Onderzoek	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	n.v.t.	niet van toepassing	niet van toepassing	Eenmalig			
88	Kennemerland-Zuid	Provincie Noord-Holland	919		H2130A	hydrologie en (her-)inrichting	aanleg stuifkuilen	Herstel wind/waterdynamiek	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	252 stuks	groot	1-5 jaar	Eenmalig		60m diameter, incl nabeheer	
88	Kennemerland-Zuid	Provincie Noord-Holland	1073		H2150	aanvullend beheer	spragelen	Chopperen	2	jun 30, 2027	Gebiedsspecifiek	1,5 ha	groot	< 1 jaar	Eenmalig			
88	Kennemerland-Zuid	Provincie Noord-Holland	1073		H2150	aanvullend beheer	spragelen	Chopperen	3	jun 30, 2033	Gebiedsspecifiek	1,5 ha	groot	< 1 jaar	Eenmalig			
88	Kennemerland-Zuid	Provincie Noord-Holland	1304	33	t/ H2120	hydrologie en (her-)inrichting	aanleg stuifkuilen zeereep	Herstel wind/waterdynamiek	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	16 stuks	groot	1-5 jaar	Eenmalig		60m diameter, incl. nabeheer	
88	Kennemerland-Zuid	Provincie Noord-Holland	1411	51	t/ H2130A	aanvullend beheer	verwijderen duindoorn	Ingrijpen soortensamenstelling boo	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	63,2 ha	groot	< 1 jaar	Eenmalig			
88	Kennemerland-Zuid	Provincie Noord-Holland	1566		H2150	aanvullend beheer	spragelen	Chopperen	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	2,0 ha	groot	< 1 jaar	Eenmalig			
88	Kennemerland-Zuid	Provincie Noord-Holland	1661		H2180A	aanvullend beheer	verwijderen exoten (selectief kappen)	Ingrijpen soortensamenstelling boo	2	jun 30, 2027	Gebiedsspecifiek	88 ha	groot	1-5 jaar	Eenmalig		in combinatie H2180 B en C	
88	Kennemerland-Zuid	Provincie Noord-Holland	1698		H2130A	aanvullend beheer	verwijderen bosjes buitenduin (terugzetten	Ingrijpen soortensamenstelling boo	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	5 ha	groot	1-5 jaar	Eenmalig			
88	Kennemerland-Zuid	Provincie Noord-Holland	1703	24	t/ H2130A	hydrologie en (her-)inrichting	aanleg stuifkuilen	Herstel wind/waterdynamiek	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	251 stuks	groot	1-5 jaar	Eenmalig		60m diameter, incl nabeheer	
88	Kennemerland-Zuid	Provincie Noord-Holland	1803	38	& H2130B	aanvullend beheer	drukbegrazing	(Extra) begrazen	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	121 ha	matig/groot	1-5 jaar	Cyclisch			
88	Kennemerland-Zuid	Provincie Noord-Holland	1891	36	H2130A	aanvullend beheer	drukbegrazing	(Extra) begrazen	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	139 ha	matig/groot	1-5 jaar	Eenmalig			
88	Kennemerland-Zuid	Provincie Noord-Holland	2016		H2180C	aanvullend beheer	ingrijpen in soortensamenstelling (onderzoe	Ingrijpen soortensamenstelling boo	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	zie H2180A	groot	1-5 jaar	Eenmalig		oppervlak in combinatie H2180A	
88	Kennemerland-Zuid	Provincie Noord-Holland	2016		H2180C	aanvullend beheer	ingrijpen in soortensamenstelling (onderzoe	Ingrijpen soortensamenstelling boo	2	jun 30, 2027	Gebiedsspecifiek	zie H2180A	groot	1-5 jaar	Eenmalig		oppervlak in combinatie H2180A	
88	Kennemerland-Zuid	Provincie Noord-Holland	2016		H2180C	aanvullend beheer	ingrijpen in soortensamenstelling (onderzoe	Ingrijpen soortensamenstelling boo	3	jun 30, 2033	Gebiedsspecifiek	zie H2180A	groot	1-5 jaar	Eenmalig		oppervlak in combinatie H2180A	
88	Kennemerland-Zuid	Provincie Noord-Holland	2038	56	t/ H2130A	aanvullend beheer	verwijderen bosjes buitenduin (terugzetten	Ingrijpen soortensamenstelling boo	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	2,8 ha	groot	1-5 jaar	Eenmalig			
88	Kennemerland-Zuid	Provincie Noord-Holland	2074		H2120	hydrologie en (her-)inrichting	aanleg stuifkuilen	Herstel wind/waterdynamiek	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	15 stuks	groot	1-5 jaar	Eenmalig		60m diameter, incl nabeheer	
88	Kennemerland-Zuid	Provincie Noord-Holland	2144		H2190C	aanvullend beheer	verwijderen exoten (verwijderen bos en stru	Ingrijpen soortensamenstelling boo	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	zie H2190B	groot	1-5 jaar	Eenmalig		in combinatie H2190B	
88	Kennemerland-Zuid	Provincie Noord-Holland	2345	29	t/ H2130B	hydrologie en (her-)inrichting	aanleg stuifkuilen	Herstel wind/waterdynamiek	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	106 stuks	groot	1-5 jaar	Eenmalig		60m diameter, incl nabeheer	
88	Kennemerland-Zuid	Provincie Noord-Holland	2345		H2130B	hydrologie en (her-)inrichting	aanleg stuifkuilen	Herstel wind/waterdynamiek	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	106 stuks	groot	1-5 jaar	Eenmalig		60m diameter, incl nabeheer	
88	Kennemerland-Zuid	Provincie Noord-Holland	2345		H2130B	hydrologie en (her-)inrichting	aanleg stuifkuilen	Herstel wind/waterdynamiek	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	106 stuks	groot	1-5 jaar	Eenmalig		60m diameter, incl nabeheer	
88	Kennemerland-Zuid	Provincie Noord-Holland	2470	48	t/ H2120	aanvullend beheer	plaggen (onderdeel van dynamisch kustbehe	Ontgronden	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	4,7 ha	groot	< 1 jaar	Eenmalig			
88	Kennemerland-Zuid	Provincie Noord-Holland	2507	59	t/ H2130B	hydrologie en (her-)inrichting	verwijderen exoten (terugzetten struweel)	Ingrijpen soortensamenstelling boo	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	22,7 ha	groot	1-5 jaar	Eenmalig		ind nabeheer	
88	Kennemerland-Zuid	Provincie Noord-Holland	2563		H2180A	aanvullend beheer	verwijderen exoten (selectief kappen)	Ingrijpen soortensamenstelling boo	3	jun 30, 2033	Gebiedsspecifiek	88 ha	groot	1-5 jaar	Eenmalig		in combinatie met H2180 B en C	
88	Kennemerland-Zuid	Provincie Noord-Holland	2627		H2130A	aanvullend beheer	verwijderen duindoorn	Ingrijpen soortensamenstelling boo	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	79,9 ha	groot	1-5 jaar	Eenmalig			
88	Kennemerland-Zuid	Provincie Noord-Holland	2652		H2180A	overige	Onderzoek voorkomen invasieve exoten	Onderzoek	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	n.v.t.	niet van toepassing	niet van toepassing	Eenmalig			
88	Kennemerland-Zuid	Provincie Noord-Holland	2652		H2180B	overige	Onderzoek voorkomen invasieve exoten	Onderzoek	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	n.v.t.	niet van toepassing	niet van toepassing	Eenmalig			
88	Kennemerland-Zuid	Provincie Noord-Holland	2652		H2180C	overige	Onderzoek voorkomen invasieve exoten	Onderzoek	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	n.v.t.	niet van toepassing	niet van toepassing	Eenmalig			
88	Kennemerland-Zuid	Provincie Noord-Holland	2777	40	t/ H2130B	aanvullend beheer	plaggen/ chopperen	Chopperen ;Ontgronden	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	14,5 ha	groot	< 1 jaar	Eenmalig			
88	Kennemerland-Zuid	Provincie Noord-Holland	2998		H2130A	aanvullend beheer	plaggen	Ontgronden	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	11 ha	groot	< 1 jaar	Eenmalig			
88	Kennemerland-Zuid	Provincie Noord-Holland	2999		H2130B	aanvullend beheer	plaggen/ chopperen	Chopperen ;Ontgronden	2	jun 30, 2027	Gebiedsspecifiek	22 ha	groot	< 1 jaar	Eenmalig			
88	Kennemerland-Zuid	Provincie Noord-Holland	3000		H2130B	aanvullend beheer	plaggen/ chopperen	Chopperen ;Ontgronden	3	jun 30, 2033	Gebiedsspecifiek	22 ha	groot	< 1 jaar	Eenmalig			
88	Kennemerland-Zuid	Provincie Noord-Holland	3001		H2130A	aanvullend beheer	plaggen	Ontgronden	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	11 ha	groot	< 1 jaar	Eenmalig			
88	Kennemerland-Zuid	Provincie Noord-Holland	3002		H2190B	aanvullend beheer	verwijderen exoten (verwijderen bos en stru	Ingrijpen soortensamenstelling boo	2	jun 30, 2027	Gebiedsspecifiek	1,5 ha	groot	1-5 jaar	Eenmalig		in combinatie H2190C	
88	Kennemerland-Zuid	Provincie Noord-Holland	3003		H2130A	aanvullend beheer	verwijderen duindoorn	Ingrijpen soortensamenstelling boo	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	80 ha	groot	< 1 jaar	Eenmalig			
88	Kennemerland-Zuid	Provincie Noord-Holland	3004		H2130A	aanvullend beheer	verwijderen bosjes buitenduin (terugzetten	Ingrijpen soortensamenstelling boo	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	4 ha	groot	1-5 jaar	Eenmalig			
88	Kennemerland-Zuid	Provincie Noord-Holland	3005		H2120	aanvullend beheer	plaggen (onderdeel van dynamisch kustbehe	Ontgronden	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	6ha	groot	< 1 jaar	Eenmalig			
88	Kennemerland-Zuid	Provincie Noord-Holland	3006		H2120	aanvullend beheer	plaggen (onderdeel van dynamisch kustbehe	Ontgronden	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	6ha	groot	< 1 jaar	Eenmalig			
88	Kennemerland-Zuid	Provincie Noord-Holland	3007		H2130B	hydrologie en (her-)inrichting	verwijderen exoten (terugzetten struweel)	Ingrijpen soortensamenstelling boo	2	jun 30, 2027	Gebiedsspecifiek	26 ha	groot	1-5 jaar	Eenmalig		ind nabeheer	
88	Kennemerland-Zuid	Provincie Noord-Holland	3008		H2130B	hydrologie en (her-)inrichting	verwijderen exoten (terugzetten struweel)	Ingrijpen soortensamenstelling boo	3	jun 30, 2033	Gebiedsspecifiek	26 ha	groot	1-5 jaar	Eenmalig		ind nabeheer	
89	Eilandspolder	Provincie Noord-Holland	461		H7140B	monitoring en onderzoek	monitoring plaggen	Monitoring	2	jun 30, 2027	Gebiedsspecifiek	0.5 ha	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch		1x/ 3 jaar	
89	Eilandspolder	Provincie Noord-Holland	1541		H7140B	aanvullend beheer	opslag verwijderen	opslag verwijderen	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	0.21 ha	matig	< 1 jaar	Cyclisch			
89	Eilandspolder	Provincie Noord-Holland	1541		H7140B	aanvullend beheer	opslag verwijderen	opslag verwijderen	2	jun 30, 2027	Gebiedsspecifiek	0.21 ha	matig	< 1 jaar	Cyclisch			
89	Eilandspolder	Provincie Noord-Holland	1541		H7140B	aanvullend beheer	opslag verwijderen	opslag verwijderen	3	jun 30, 2033	Gebiedsspecifiek	0.21 ha	matig	< 1 jaar	Cyclisch			
89	Eilandspolder	Provincie Noord-Holland	1608		H7140B	hydrologie en (her-)inrichting	plaggen 0.75 m	Plaggen	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	0.50 ha	matig/groot	5-10 jaar	Eenmalig			
89	Eilandspolder	Provincie Noord-Holland	1791		H7140B	hydrologie en (her-)inrichting	plaggen 0.1 m/ veenmostrekken	Plaggen	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	0.07 ha	groot	1-5 jaar	Eenmalig			
89	Eilandspolder	Provincie Noord-Holland	1967		H7140B	aanvullend beheer	herfstmaaien	(Extra)maaien	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	0.21 ha	groot	< 1 jaar	Cyclisch			
89	Eilandspolder	Provincie Noord-Holland	1967		H7140B	aanvullend beheer	herfstmaaien	(Extra)maaien	2	jun 30, 2027	Gebiedsspecifiek	0.21 ha	groot	< 1 jaar	Cyclisch			
89	Eilandspolder	Provincie Noord-Holland	1967		H7140B	aanvullend beheer	herfstmaaien	(Extra)maaien	3	jun 30, 2033	Gebiedsspecifiek	0.21 ha	groot	< 1 jaar	Cyclisch			
89	Eilandspolder	Provincie Noord-Holland	2568		H7140B	monitoring en onderzoek	monitoring plaggen	Monitoring	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	0.5 ha	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch		1x/ 3jaar	
90	Wormer - en Jisperveld & Kalverpolde	Provincie Noord-Holland	113		H7140B	hydrologie en (her-)inrichting	plaggen tot 0.75 m	Plaggen	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	0.95 ha	matig/groot	5-10 jaar	Eenmalig			
90	Wormer - en Jisperveld & Kalverpolde	Provincie Noord-Holland	136		H4010B	aanvullend beheer	opslag verwijderen, incl Cranberry (bestaanc	opslag verwijderen	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	0.93 ha	matig/groot	< 1 jaar	Cyclisch			
90	Wormer - en Jisperveld & Kalverpolde	Provincie Noord-Holland	136		H4010B	aanvullend beheer	opslag verwijderen, incl Cranberry (bestaanc	opslag verwijderen	2	jun 30, 2027	Gebiedsspecifiek	0.93 ha	matig/groot	< 1 jaar	Cyclisch			
90	Wormer - en Jisperveld & Kalverpolde	Provincie Noord-Holland	136		H4010B	aanvullend beheer	opslag verwijderen, incl Cranberry (bestaanc	opslag verwijderen	3	jun 30, 2033	Gebiedsspecifiek	0.93 ha	matig/groot	< 1 jaar	Cyclisch			
90	Wormer - en Jisperveld & Kalverpolde	Provincie Noord-Holland	391		H4010B	hydrologie en (her-)inrichting	hydrologische isolatie incl. beperking mestgi	Herstel waterhuishouding	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	Nog niet bekend	matig/groot	5-10 jaar	Eenmalig			
90	Wormer - en Jisperveld & Kalverpolde	Provincie Noord-Holland	391		H7140B	hydrologie en (her-)inrichting	hydrologische isolatie incl. beperking mestgi	Herstel waterhuishouding	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	Nog niet bekend	matig/groot	5-10 jaar	Eenmalig			
90	Wormer - en Jisperveld & Kalverpolde	Provincie Noord-Holland	479		H4010B	aanvullend beheer	opslag verwijderen incl Cranberry (uitbreidir	opslag verwijderen	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1.0 ha	matig/groot	> 10 jaar	Cyclisch			
90	Wormer - en Jisperveld & Kalverpolde	Provincie Noord-Holland	479		H4010B	aanvullend beheer	opslag verwijderen incl Cranberry (uitbreidir	opslag verwijderen	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	1.0 ha	matig/groot	> 10 jaar	Cyclisch			
90	Wormer - en Jisperveld & Kalverpolde	Provincie Noord-Holland	479		H4010B	aanvullend beheer	opslag verwijderen incl Cranberry (uitbreidir	opslag verwijderen	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	1.0 ha	matig/groot	> 10 jaar	Cyclisch			
90	Wormer - en Jisperveld & Kalverpolde	Provincie Noord-Holland	752	155	H4010B	aanvullend beheer	maaien (herfst) in aangrenzend H7140B	(Extra)maaien	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	0.33 ha	matig/groot	> 10 jaar	Cyclisch			
90	Wormer - en Jisperveld & Kalverpolde	Provincie Noord-Holland	752		H4010B	aanvullend beheer	maaien (herfst) in aangrenzend H7140B	(Extra)maaien	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	0.33 ha	matig/groot	> 10 jaar	Cyclisch			
90	Wormer - en Jisperveld & Kalverpolde	Provincie Noord-Holland	752		H4010B	aanvullend beheer	maaien (herfst) in aangrenzend H7140B	(Extra)maaien	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	0.33 ha	matig/groot	> 10 jaar	Cyclisch			
90	Wormer - en Jisperveld & Kalverpolde	Provincie Noord-Holland	1043		H4010B	monitoring en onderzoek	monitoring plaggen hei i.r.t. Cranberry	Monitoring	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	0.26 ha	matig/groot	niet van toepassing	Cyclisch		1x/3 jaar	
90	Wormer - en Jisperveld & Kalverpolde	Provincie Noord-Holland	1043		H4010B	monitoring en onderzoek	monitoring plaggen hei i.r.t. Cranberry	Monitoring	2	jun 30, 2027	Gebiedsspecifiek	0.26 ha	matig/groot	niet van toepassing	Cyclisch		1x/3 jaar	
90	Wormer - en Jisperveld & Kalverpolde	Provincie Noord-Holland	1044		H7140B	aanvullend beheer	opslag verwijderen	opslag verwijderen	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	10.51 ha	matig	< 1 jaar	Cyclisch			
90	Wormer - en Jisperveld & Kalverpolde	Provincie Noord-Holland	1044		H7140B	aanvullend beheer	opslag verwijderen	opslag verwijderen	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	10.51 ha	matig	< 1 jaar	Cyclisch			
90	Wormer - en Jisperveld & Kalverpolde	Provincie Noord-Holland	1044		H7140B	aanvullend beheer	opslag verwijderen	opslag verwijderen	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	10.51 ha	matig	< 1 jaar	Cyclisch			
90	Wormer - en Jisperveld & Kalverpolde	Provincie Noord-Holland	1312		H4010B	hydrologie en (her-)inrichting	vermindering effecten bemesting (stoppen c	Herstel waterhuishouding	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	opp. nog niet bekend	matig/groot	> 10 jaar	Cyclisch		afhankelijk van uitkomst onderzoek fase 1, staat in herstelstrategie H71 40B genoemd als 'beperking bemesting inrekgebied, maar staat niet in domeinlijst D Maatregelencode	
90	Wormer - en Jisperveld & Kalverpolde	Provincie Noord-Holland	1312		H4010B	hydrologie en (her-)inrichting	vermindering effecten bemesting (stoppen c	Herstel waterhuishouding	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	opp. nog niet bekend	matig/groot	> 10 jaar	Cyclisch		afhankelijk van uitkomst onderzoek fase 1, staat in herstelstrategie H71 40B genoemd als 'beperking bemesting inrekgebied, maar staat niet in domeinlijst D Maatregelencode	
90	Wormer - en Jisperveld & Kalverpolde	Provincie Noord-Holland	1474		H7140B	monitoring en onderzoek	monitoring plaggen/petgaten	Monitoring	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	Nog niet bekend	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch		1 x/3 jaar	
90	Wormer - en Jisperveld & Kalverpolde	Provincie Noord-Holland	1474		H7140B	monitoring en onderzoek	monitoring plaggen/petgaten	Monitoring	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	Nog niet bekend	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch		1 x/3 jaar	
90	Wormer - en Jisperveld & Kalverpolde	Provincie Noord-Holland	1538		H7140B	hydrologie en (her-)inrichting	plaggen 0.1 m	Plaggen	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	2.2 ha	groot	1-5 jaar	Eenmalig			
90	Wormer - en Jisperveld & Kalverpolde	Provincie Noord-Holland	1620	157	H7140B	aanvullend beheer	herfstmaaien	(Extra)maaien	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	6.86 ha	groot	< 1 jaar	Cyclisch			
90	Wormer - en Jisperveld & Kalverpolde	Provincie Noord-Holland	1620		H7140B	aanvullend beheer	herfstmaaien	(Extra)maaien	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	6.86 ha	groot	< 1 jaar	Cyclisch			
90	Wormer - en Jisperveld & Kalverpolde	Provincie Noord-Holland	1620		H7140B	aanvullend beheer	herfstmaaien	(Extra)maaien	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	6.86 ha	groot	< 1 jaar	Cyclisch			
90	Wormer - en Jisperveld & Kalverpolde	Provincie Noord-Holland	1638	163	H7140B	hydrologie en (her-)inrichting	plaggen tot 0.75 m	Plaggen	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	0.36 ha	matig/groot	5-10 jaar	Eenmalig			
90	Wormer - en Jisperveld & Kalverpolde	Provincie Noord-Holland	1848		H7140B	hydrologie en (her-)inrichting	vermindering effecten bemesting (stoppen c	Herstel waterhuishouding	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	opp. nog niet bekend	matig/groot	> 10 jaar	Cyclisch		afhankelijk van uitkomst onderzoek in fase 1	
90	Wormer - en Jisperveld & Kalverpolde	Provincie Noord-Holland	1848		H7140B	hydrologie en (her-)inrichting	vermindering effecten bemesting (stoppen c	Herstel waterhuishouding	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	opp. nog niet bekend	matig/groot	> 10 jaar	Cyclisch		afhankelijk van uitkomst onderzoek in fase 1	
90	Wormer - en Jisperveld & Kalverpolde	Provincie Noord-Holland	1985		H7140B	monitoring en onderzoek	monitoring plaggen/petgaten	Monitoring	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	Nog niet bekend	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch		1 x/3 jaar	
90	Wormer - en Jisperveld & Kalverpolde	Provincie Noord-Holland	2157	156	H7140B	aanvullend beheer	opslag verwijderen (oudere berken)	opslag verwijderen	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	1.00 ha	matig/groot	1-5 jaar	Eenmalig			
90	Wormer - en Jisperveld & Kalverpolde	Provincie Noord-Holland	2221		H7140B	hydrologie en (her-)inrichting	plaggen tot 0.5m	Plaggen	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	2.92 ha	groot	1-5 jaar	Eenmalig			
90	Wormer - en Jisperveld & Kalverpolde	Provincie Noord-Holland	2401		H4010B	hydrologie en (her-)inrichting	plaggen 0.2m, tav bestrijding invasieve Cran	Plaggen	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	0,5 ha	niet bewezen	1-5 jaar	Eenmalig			
90	Wormer - en Jisperveld & Kalverpolde	Provincie Noord-Holland	2609		H7140B	hydrologie en (her-)inrichting	petgat uitgraven t.b.v. jonge verlanding	Graven petgaten en herstellen lega	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	2.04 ha	matig/groot	> 10 jaar	Eenmalig			
90	Wormer - en Jisperveld & Kalverpolde	Provincie Noord-Holland	3009		H4010B	monitoring en onderzoek	onderzoek (kosten)effectiviteit maatregelen	Onderzoek	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Eenmalig			
90	Wormer - en Jisperveld & Kalverpolde	Provincie Noord-Holland	3009		H7140B	monitoring en onderzoek	onderzoek (kosten)effectiviteit maatregelen	Onderzoek	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Eenmalig			
91	Polder Westzaan	Provincie Noord-Holland	125	150	H7140B	hydrologie en (her-)inrichting	hydrologisch herstel: hydrologische isolatie	Herstel waterhuishouding	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	33 ha	niet bewezen	> 10 jaar	Eenmalig			
91	Polder Westzaan	Provincie Noord-Holland	307	152	H7140B	monitoring en onderzoek	onderzoek (kosten)effectiviteit maatregelen	Onderzoek	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Eenmalig			
91	Polder Westzaan	Provincie Noord-Holland	620	144	H7140B	aanvullend beheer	opslag verwijderen	opslag verwijderen	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	5.62 ha	matig	< 1 jaar	Cyclisch			
91	Polder Westzaan	Provincie Noord-Holland	620		H7140B	aanvullend beheer	opslag verwijderen	opslag verwijderen	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	5.62 ha	matig	< 1 jaar	Cyclisch			
91	Polder Westzaan	Provincie Noord-Holland	620		H7140B	aanvullend beheer	opslag verwijderen	opslag verwijderen	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	5.62 ha	matig	< 1 jaar	Cyclisch			
91	Polder Westzaan	Provincie Noord-Holland	731	148	H7140B	hydrologie en (her-)inrichting	plaggen tot 0.75 m diep	Plaggen	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1.19 ha	matig/groot	5-10 jaar	Eenmalig			
91	Polder Westzaan	Provincie Noord-Holland	1074	151	H7140B	hydrologie en (her-)inrichting	hydrologisch herstel: baggeren inpandig wat	Baggeren	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	5.57 ha	matig/groot	> 10 jaar	Eenmalig			
91	Polder Westzaan	Provincie Noord-Holland	1507	149	H7140B	hydrologie en (her-)inrichting	petgat uitgraven	Graven petgaten en herstellen lega	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1.8 ha	matig/groot	> 10 jaar	Eenmalig			
91	Polder Westzaan	Provincie Noord-Holland	1550	153	H7140B	monitoring en onderzoek	proef versnipperd rietstrooisel voor op gang	Onderzoek	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	1.16 ha	niet bewezen	5-10 jaar	Eenmalig			
91	Polder Westzaan	Provincie Noord-Holland	1555		H7140B	monitoring en onderzoek	monitoring plaggen	Monitoring	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	7.8 ha	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch		1 x per 3 jaar	

91	Polder Westzaan	Provincie Noord-Holland	1555		H7140B	monitoring en onderzoek	monitoring plaggen	Monitoring	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	7.8 ha	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch	1 x per 3 jaar			
91	Polder Westzaan	Provincie Noord-Holland	1555		H7140B	monitoring en onderzoek	monitoring plaggen	Monitoring	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	7.8 ha	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch	1 x per 3 jaar			
91	Polder Westzaan	Provincie Noord-Holland	1631	146	H7140B	hydrologie en (her-)inrichting	plaggen 0.5 m	Plaggen	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1.93 ha	groot	1-5 jaar	Eenmalig				
91	Polder Westzaan	Provincie Noord-Holland	1677	147	H7140B	hydrologie en (her-)inrichting	plaggen 0.1 m	Plaggen	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	2.61 ha	groot	1-5 jaar	Eenmalig				
91	Polder Westzaan	Provincie Noord-Holland	1892		H7140B	monitoring en onderzoek	monitoring effectiviteit isolatie en peilbehee	Monitoring	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	33 ha	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch	1 x per 3 jaar			
91	Polder Westzaan	Provincie Noord-Holland	1892		H7140B	monitoring en onderzoek	monitoring effectiviteit isolatie en peilbehee	Monitoring	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	33 ha	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch	1 x per 3 jaar			
91	Polder Westzaan	Provincie Noord-Holland	2139		H7140B	monitoring en onderzoek	monitoring petgaten	Monitoring	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1.8 ha	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch	na uitvoering, 1 x per 3 jaar			
91	Polder Westzaan	Provincie Noord-Holland	2344		H7140B	monitoring en onderzoek	monitoring petgaten	Monitoring	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	1.8 ha	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch	1 x per 3 jaar			
91	Polder Westzaan	Provincie Noord-Holland	2344		H7140B	monitoring en onderzoek	monitoring petgaten	Monitoring	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	1.8 ha	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch	1 x per 3 jaar			
91	Polder Westzaan	Provincie Noord-Holland	2404	145	H7140B	hydrologie en (her-)inrichting	plaggen 0.5 m (incl. verwijderen boomstobb	Plaggen	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	0.67 ha	groot	1-5 jaar	Eenmalig				
91	Polder Westzaan	Provincie Noord-Holland	2471		H7140B	hydrologie en (her-)inrichting	hydrologisch herstel: vermindering effecten	Herstel waterhuishouding	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	opp. nog niet bekend	matig/groot	> 10 jaar	Cyclisch	afhankelijk van resultaten onderzoek fase 1			
91	Polder Westzaan	Provincie Noord-Holland	2471		H7140B	hydrologie en (her-)inrichting	hydrologisch herstel: vermindering effecten	Herstel waterhuishouding	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	opp. nog niet bekend	matig/groot	> 10 jaar	Cyclisch	afhankelijk van resultaten onderzoek fase 1			
91	Polder Westzaan	Provincie Noord-Holland	2764	143	H7140B	aanvullend beheer	herfstmaaien	(Extra)maaien	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	8.83 ha	groot	< 1 jaar	Cyclisch				
91	Polder Westzaan	Provincie Noord-Holland	2764		H7140B	aanvullend beheer	herfstmaaien	(Extra)maaien	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	8.83 ha	groot	< 1 jaar	Cyclisch				
91	Polder Westzaan	Provincie Noord-Holland	2764		H7140B	aanvullend beheer	herfstmaaien	(Extra)maaien	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	8.83 ha	groot	< 1 jaar	Cyclisch				
91	Polder Westzaan	Provincie Noord-Holland	2817	142	H4010B	aanvullend beheer	opslag verwijderen	opslag verwijderen	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	0.58 ha	matig	< 1 jaar	Cyclisch				
91	Polder Westzaan	Provincie Noord-Holland	2817		H4010B	aanvullend beheer	opslag verwijderen	opslag verwijderen	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	0.58 ha	matig	< 1 jaar	Cyclisch				
91	Polder Westzaan	Provincie Noord-Holland	2817		H4010B	aanvullend beheer	opslag verwijderen	opslag verwijderen	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	0.58 ha	matig	< 1 jaar	Cyclisch				
92	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld	Provincie Noord-Holland	233		H7140B	aanvullend beheer	opslag verwijderen (incl. Cranberry)	opslag verwijderen	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	10.0 ha	groot	< 1 jaar	Cyclisch				
92	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld	Provincie Noord-Holland	233		H7140B	aanvullend beheer	opslag verwijderen (incl. Cranberry)	opslag verwijderen	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	10.0 ha	groot	< 1 jaar	Cyclisch				
92	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld	Provincie Noord-Holland	233		H7140B	aanvullend beheer	opslag verwijderen (incl. Cranberry)	opslag verwijderen	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	10.0 ha	groot	< 1 jaar	Cyclisch				
92	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld	Provincie Noord-Holland	275		H7140B	hydrologie en (her-)inrichting	plaggen 0.5-0,75 m	Plaggen	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	4.91 ha	matig/groot	5-10 jaar	Eenmalig				
92	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld	Provincie Noord-Holland	529		H4010B	aanvullend beheer	opslag verwijderen	opslag verwijderen	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	2.50 ha	matig	< 1 jaar	Cyclisch				
92	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld	Provincie Noord-Holland	529		H4010B	aanvullend beheer	opslag verwijderen	opslag verwijderen	2	jun 30, 2027	Gebiedsspecifiek	2.50 ha	matig	< 1 jaar	Cyclisch				
92	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld	Provincie Noord-Holland	529		H4010B	aanvullend beheer	opslag verwijderen	opslag verwijderen	3	jun 30, 2033	Gebiedsspecifiek	2.50 ha	matig	< 1 jaar	Cyclisch				
92	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld	Provincie Noord-Holland	548		H7140B	monitoring en onderzoek	monitoring waterkwaliteit	Monitoring	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	nog niet bekend	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch	1 x per jaar			
92	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld	Provincie Noord-Holland	548		H7140B	monitoring en onderzoek	monitoring waterkwaliteit	Monitoring	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	nog niet bekend	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch	1 x per jaar			
92	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld	Provincie Noord-Holland	548		H7140B	monitoring en onderzoek	monitoring waterkwaliteit	Monitoring	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	nog niet bekend	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch	1 x per jaar			
92	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld	Provincie Noord-Holland	678		H7140B	hydrologie en (her-)inrichting	baggeren (inpandig water in te isoleren vakk	Baggeren	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	4.06 ha	matig/groot	> 10 jaar	Eenmalig				
92	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld	Provincie Noord-Holland	852		H7140B	hydrologie en (her-)inrichting	plaggen 0.1 m	Plaggen	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	4.50 ha	groot	1-5 jaar	Eenmalig				
92	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld	Provincie Noord-Holland	902		H7140B	monitoring en onderzoek	monitoring afvoer maaisel schouw	Monitoring	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	nog niet bekend	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch				
92	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld	Provincie Noord-Holland	1097		H7140B	aanvullend beheer	herfstmaaien	(Extra)maaien	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	37.34 ha	groot	< 1 jaar	Cyclisch				
92	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld	Provincie Noord-Holland	1097		H7140B	aanvullend beheer	herfstmaaien	(Extra)maaien	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	37.34 ha	groot	< 1 jaar	Cyclisch				
92	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld	Provincie Noord-Holland	1097		H7140B	aanvullend beheer	herfstmaaien	(Extra)maaien	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	37.34 ha	groot	< 1 jaar	Cyclisch				
92	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld	Provincie Noord-Holland	1107		H7140B	monitoring en onderzoek	monitoring plageffect	Monitoring	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	nog niet bekend	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch	1x/ 3 jaar			
92	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld	Provincie Noord-Holland	1107		H7140B	monitoring en onderzoek	monitoring plageffect	Monitoring	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	nog niet bekend	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch	1x/ 3 jaar			
92	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld	Provincie Noord-Holland	1107		H7140B	monitoring en onderzoek	monitoring plageffect	Monitoring	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	nog niet bekend	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch	1x/ 3 jaar			
92	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld	Provincie Noord-Holland	1172		H4010B	aanvullend beheer	herfstmaaien in aangrenzend H7420	(Extra)maaien	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	0.68 ha	matig/groot	> 10 jaar	Cyclisch				
92	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld	Provincie Noord-Holland	1172		H4010B	aanvullend beheer	herfstmaaien in aangrenzend H7420	(Extra)maaien	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	0.68 ha	matig/groot	> 10 jaar	Cyclisch				
92	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld	Provincie Noord-Holland	1172		H4010B	aanvullend beheer	herfstmaaien in aangrenzend H7420	(Extra)maaien	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	0.68 ha	matig/groot	> 10 jaar	Cyclisch				
92	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld	Provincie Noord-Holland	1414		H7140B	hydrologie en (her-)inrichting	dynamisch peilbeheer (via isolatie van sloten	Herstel waterhuishouding	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	140 ha	matig/groot	> 10 jaar	Eenmalig				
92	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld	Provincie Noord-Holland	1484		H7140B	aanvullend beheer	afvoeren maaisel schouw	Herstel waterhuishouding	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	nog niet bekend	niet bewezen	5-10 jaar	Cyclisch				
92	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld	Provincie Noord-Holland	1484		H7140B	aanvullend beheer	afvoeren maaisel schouw	Herstel waterhuishouding	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	nog niet bekend	niet bewezen	5-10 jaar	Cyclisch				
92	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld	Provincie Noord-Holland	1484		H7140B	aanvullend beheer	afvoeren maaisel schouw	Herstel waterhuishouding	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	nog niet bekend	niet bewezen	5-10 jaar	Cyclisch				
92	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld	Provincie Noord-Holland	1872		H7140B	monitoring en onderzoek	onderzoek (kosten)effectiviteit maatregelen	Onderzoek	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Eenmalig				
92	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld	Provincie Noord-Holland	1925		H7140B	aanvullend beheer	vermindering effecten bemesting (stoppen c	Herstel waterhuishouding	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	opp. nog niet bekend	matig/groot	> 10 jaar	Cyclisch	afhankelijk van uitkomst onderzoek fase 1			
92	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld	Provincie Noord-Holland	1925		H7140B	aanvullend beheer	vermindering effecten bemesting (stoppen c	Herstel waterhuishouding	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	opp. nog niet bekend	matig/groot	> 10 jaar	Cyclisch	afhankelijk van uitkomst onderzoek fase 1			
92	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld	Provincie Noord-Holland	2091		H7140B	hydrologie en (her-)inrichting	petgaten uitgraven	Graven petgaten en herstellen legi	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	4.53 ha	matig/groot	> 10 jaar	Eenmalig				
92	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld	Provincie Noord-Holland	2484		H7140B	hydrologie en (her-)inrichting	plaggen 0.2-0.5 m	Plaggen	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	3.00 ha	groot	1-5 jaar	Eenmalig				
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	17		H6410	monitoring en onderzoek	onderzoek hergebruik NM water	Onderzoek	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Eenmalig				
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	17		H7140A	monitoring en onderzoek	onderzoek hergebruik NM water	Onderzoek	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Eenmalig				
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	17		H7140B	monitoring en onderzoek	onderzoek hergebruik NM water	Onderzoek	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Eenmalig				
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	17		H91D0	monitoring en onderzoek	onderzoek hergebruik NM water	Onderzoek	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Eenmalig				
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	31	181	H91D0	hydrologie en (her-)inrichting	Hydrologische maatregelen tbv kwaliteitsver	Herstel waterhuishouding	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	Nog niet bekend	niet bewezen	niet bewezen	Cyclisch				
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	31		H91D0	hydrologie en (her-)inrichting	Hydrologische maatregelen tbv kwaliteitsver	Herstel waterhuishouding	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	Nog niet bekend	niet bewezen	niet bewezen	Cyclisch				
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	31		H91D0	hydrologie en (her-)inrichting	Hydrologische maatregelen tbv kwaliteitsver	Herstel waterhuishouding	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	Nog niet bekend	niet bewezen	niet bewezen	Cyclisch				
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	408		H7140A	hydrologie en (her-)inrichting	afgraven landbouwgrond Voormeer en Naar	Ontgronden	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	2.5 ha	matig/groot	> 10 jaar	Eenmalig	betreft combinatie van maatregel voor H6410: Afgraven landbouwgronden Voormeer en Naardermeer-Oost			
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	408		H7140B	hydrologie en (her-)inrichting	afgraven landbouwgrond Voormeer en Naar	Ontgronden	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	2.5 ha	matig/groot	> 10 jaar	Eenmalig	betreft combinatie van maatregel voor H6410: Afgraven landbouwgronden Voormeer en Naardermeer-Oost			
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	520	176	H7140B	aanvullend beheer	opslag verwijderen	opslag verwijderen	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	24 ha	matig/groot	< 1 jaar	Cyclisch	betreft het maximum aantal ha per jaar, exact oppervlak nog vaststellen			
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	520		H7140B	aanvullend beheer	opslag verwijderen	opslag verwijderen	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	24 ha	matig/groot	< 1 jaar	Cyclisch	betreft het maximum aantal ha per jaar, exact oppervlak nog vaststellen			
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	520		H7140B	aanvullend beheer	opslag verwijderen	opslag verwijderen	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	24 ha	matig/groot	< 1 jaar	Cyclisch	betreft het maximum aantal ha per jaar, exact oppervlak nog vaststellen			
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	544	180	H7140B	hydrologie en (her-)inrichting	plaggen verzuurd veenmosrietland inclusief	Plaggen	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	10 ha	matig/groot	1-5 jaar	Eenmalig	maatregel (nagelijks) herhalen in beheerplanperiode 2 en 3			
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	619	173	H7140A	aanvullend beheer	maaien van trilveen (zomermaaien)	(Extra)maaien	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	2.0 ha	matig	1-5 jaar	Cyclisch	betreft maximum oppervlak in bestand en nieuw te ontwikkelen trilveen, exact oppervlak nog vaststellen			
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	619		H7140A	aanvullend beheer	maaien van trilveen (zomermaaien)	(Extra)maaien	2	jun 30, 2027	Gebiedsspecifiek	2.0 ha	matig	1-5 jaar	Cyclisch	betreft maximum oppervlak in bestand en nieuw te ontwikkelen trilveen, exact oppervlak nog vaststellen			
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	619		H7140A	aanvullend beheer	maaien van trilveen (zomermaaien)	(Extra)maaien	3	jun 30, 2033	Gebiedsspecifiek	2.0 ha	matig	1-5 jaar	Cyclisch	betreft maximum oppervlak in bestand en nieuw te ontwikkelen trilveen, exact oppervlak nog vaststellen			
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	661		H4010B	monitoring en onderzoek	Monitoring waterkwaliteit in relatie tot syste	Monitoring	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch				
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	661		H4010B	monitoring en onderzoek	Monitoring waterkwaliteit in relatie tot syste	Monitoring	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch				
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	661		H4010B	monitoring en onderzoek	Monitoring waterkwaliteit in relatie tot syste	Monitoring	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch				
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	661		H6410	monitoring en onderzoek	Monitoring waterkwaliteit in relatie tot syste	Monitoring	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch				
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	661		H6410	monitoring en onderzoek	Monitoring waterkwaliteit in relatie tot syste	Monitoring	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch				
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	661		H6410	monitoring en onderzoek	Monitoring waterkwaliteit in relatie tot syste	Monitoring	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch				
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	661		H7140A	monitoring en onderzoek	Monitoring waterkwaliteit in relatie tot syste	Monitoring	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch				
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	661		H7140A	monitoring en onderzoek	Monitoring waterkwaliteit in relatie tot syste	Monitoring	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch				
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	661		H7140A	monitoring en onderzoek	Monitoring waterkwaliteit in relatie tot syste	Monitoring	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch				
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	661		H7140B	monitoring en onderzoek	Monitoring waterkwaliteit in relatie tot syste	Monitoring	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch				
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	661		H7140B	monitoring en onderzoek	Monitoring waterkwaliteit in relatie tot syste	Monitoring	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch				
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	661		H7140B	monitoring en onderzoek	Monitoring waterkwaliteit in relatie tot syste	Monitoring	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch				
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	912		Lg05	aanvullend beheer	extra maaien zeggevegetatie voor behoud le	(Extra)maaien	3	jun 30, 2033	Gebiedsspecifiek	0.5 ha	matig/groot	< 1 jaar	Cyclisch	1 x per 5 jaar 0.5 ha maaien, of 1 x per jaar 0.1 ha maaien			
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	1181	183	H7140B	hydrologie en (her-)inrichting	verwijderen bovenste sliblaag (Bovenste Blik	Baggeren	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	30 ha	matig/groot	1-5 jaar	Eenmalig	Eerst voor onderzoek tav effectiviteit			
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	1198	172	H4010B	aanvullend beheer	Maaien (aug-sept) in bestaande heide en ma	(Extra)maaien	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	0.28 ha	matig	< 1 jaar	Cyclisch				
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	1198		H4010B	aanvullend beheer	Maaien (aug-sept) in bestaande heide en ma	(Extra)maaien	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	0.28 ha	matig	< 1 jaar	Cyclisch				
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	1198		H4010B	aanvullend beheer	Maaien (aug-sept) in bestaande heide en ma	(Extra)maaien	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	0.28 ha	matig	< 1 jaar	Cyclisch				
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	1260	171	H7140B	aanvullend beheer	gefaseerd maaibeheer (zomer-en herfstmaai	(Extra)maaien	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	24 ha	matig/groot	1-5 jaar	Cyclisch	betreft het maximum aantal ha per jaar, exact oppervlak nog vaststellen			
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	1260		H7140B	aanvullend beheer	gefaseerd maaibeheer (zomer-en herfstmaai	(Extra)maaien	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	24 ha	matig/groot	1-5 jaar	Cyclisch	betreft het maximum aantal ha per jaar, exact oppervlak nog vaststellen			
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	1260		H7140B	aanvullend beheer	gefaseerd maaibeheer (zomer-en herfstmaai	(Extra)maaien	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	24 ha	matig/groot	1-5 jaar	Cyclisch	betreft het maximum aantal ha per jaar, exact oppervlak nog vaststellen			
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	1332	178	Lg05	aanvullend beheer	extra maaien zeggevegetatie voor behoud le	(Extra)maaien	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	1.0 ha	matig/groot	< 1 jaar	Cyclisch	1 x per 5 jaar 1.0 ha maaien, of 1 x per jaar 0.2 ha maaien			
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	1332		Lg05	aanvullend beheer	extra maaien zeggevegetatie voor behoud le	(Extra)maaien	2	jun 30, 2027	Gebiedsspecifiek	1.0 ha	matig/groot	< 1 jaar	Cyclisch	1 x per 5 jaar 1.0 ha maaien, of 1 x per jaar 0.2 ha maaien			
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	1358		H91D0	monitoring en onderzoek	Monitoring hydrologische maatregelen tbv k	Monitoring	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch	Eerst voor onderzoek nodig naar effectiviteit			
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	1483		Lg05	aanvullend beheer	opslag verwijderen voor behoud leefgebied	opslag verwijderen	3	jun 30, 2033	Gebiedsspecifiek	0.5 ha	matig/groot	< 1 jaar	Cyclisch				
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	1489		H4010B	overige	Documenteren tijdstip van maaien in relatie	Onderzoek	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch	bepalen meest effectieve maaitijdstip voor uitbreiding heide			
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	1489		H4010B	overige	Documenteren tijdstip van maaien in relatie	Onderzoek	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch	bepalen meest effectieve maaitijdstip voor uitbreiding heide			
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	1489		H4010B	overige	Documenteren tijdstip van maaien in relatie	Onderzoek	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch	bepalen meest effectieve maaitijdstip voor uitbreiding heide			
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	1593	178	Lg05	aanvullend beheer	opslag verwijderen voor behoud leefgebied	opslag verwijderen	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	1.0 ha	matig/groot	< 1 jaar	Cyclisch				
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	1593		Lg05	aanvullend beheer	opslag verwijderen voor behoud leefgebied	opslag verwijderen	2	jun 30, 2027	Gebiedsspecifiek	1.0 ha	matig/groot	< 1 jaar	Cyclisch				
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	1611	174	H7140A	aanvullend beheer	opslag verwijderen	opslag verwijderen	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 ha	matig/groot	< 1 jaar	Cyclisch				
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	1611		H7140A	aanvullend beheer	opslag verwijderen	opslag verwijderen	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	1 ha	matig/groot	< 1 jaar	Cyclisch				
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	1611		H7140A	aanvullend beheer	opslag verwijderen	opslag verwijderen	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	1 ha	matig/groot	< 1 jaar	Cyclisch				
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	1771		H91D0	monitoring en onderzoek	Monitoring kwaliteitsindicerende soorten en	Monitoring	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch				
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	1771		H91D0	monitoring en onderzoek	Monitoring kwaliteitsindicerende soorten en	Monitoring	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch				
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	1771		H91D0	monitoring en onderzoek	Monitoring kwaliteitsindicerende soorten en	Monitoring	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch				
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	1960		H4010B	monitoring en onderzoek	onderzoek hergebruik NM water	Onderzoek	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Eenmalig				
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	2100	179	H7140A	hydrologie en (her-)inrichting	gebied plaggen incl verwijderen opslag en zc	Plaggen	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	1 ha	matig	< 1 jaar	Eenmalig				
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	2148	177	H4010B	aanvullend beheer	opslag verwijderen (in H7140B voor nieuwvc	opslag verwijderen	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	4 ha	matig/groot	> 10 jaar	Cyclisch				
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	2148		H4010B	aanvullend beheer	opslag verwijderen (in H7140B voor nieuwvc	opslag verwijderen	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	4 ha	matig/groot	> 10 jaar	Cyclisch				
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	2148		H4010B	aanvullend beheer	opslag verwijderen (in H7140B voor nieuwvc	opslag verwijderen	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	4 ha	matig/groot	> 10 jaar	Cyclisch				
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	2154	175	H4010B	aanvullend beheer	opslag verwijderen	opslag verwijderen	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	0.28 ha	matig	< 1 jaar	Cyclisch	in bestaand oppervlak			
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	2154		H4010B	aanvullend beheer	opslag verwijderen	opslag verwijderen	2	jun 30, 2027	Gebiedsspecifiek	0.28 ha	matig	< 1 jaar	Cyclisch	in bestaand oppervlak			
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	2154		H4010B	aanvullend beheer	opslag verwijderen	opslag verwijderen	3	jun 30, 2033	Gebiedsspecifiek	0.28 ha	matig	< 1 jaar	Cyclisch	in bestaand oppervlak			
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	2326		H6410	monitoring en onderzoek	onderzoek kwelwater betere benutting kwel	Onderzoek	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Eenmalig				

94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	2338		H7140A	monitoring en onderzoek	monitoring effecten buffer (bomen) tussen /	Monitoring	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch			
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	2354		H91D0	monitoring en onderzoek	Monitoring waterkwaliteit in relatie tot syste	Monitoring	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch	kan gecombineerd worden met Monitoring waterkwaliteit in afte sluiten sloten		
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	2354		H91D0	monitoring en onderzoek	Monitoring waterkwaliteit in relatie tot syste	Monitoring	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch	kan gecombineerd worden met Monitoring waterkwaliteit in afte sluiten sloten		
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	2354		H91D0	monitoring en onderzoek	Monitoring waterkwaliteit in relatie tot syste	Monitoring	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch	kan gecombineerd worden met Monitoring waterkwaliteit in afte sluiten sloten		
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	2388	183	H4010B	hydrologie en (her-)inrichting	verwijderen bovenste sliblaag (Bovenste	Bli Baggeren	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	30 ha	matig/groot	5-10 jaar	Eenmalig	Eerst vooronderzoek tav effectiviteit		
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	2388		H91D0	hydrologie en (her-)inrichting	verwijderen bovenste sliblaag (Bovenste	Bli Baggeren	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	30 ha	matig/groot	> 10 jaar	Eenmalig	Eerst vooronderzoek tav effectiviteit		
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	2405	168	H6410	aanvullend beheer	maaien Koeienmeente.o. en Voormeer	(Extra)maaien	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	2.5 ha	matig	1-5 jaar	Cyclisch	betreft maximum oppervlak, exact oppervlak nog vaststellen		
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	2405		H6410	aanvullend beheer	maaien Koeienmeente.o. en Voormeer	(Extra)maaien	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	2.5 ha	matig	1-5 jaar	Cyclisch	betreft maximum oppervlak, exact oppervlak nog vaststellen		
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	2405		H6410	aanvullend beheer	maaien Koeienmeente.o. en Voormeer	(Extra)maaien	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	2.5 ha	matig	1-5 jaar	Cyclisch	betreft maximum oppervlak, exact oppervlak nog vaststellen		
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	2465		H7140A	hydrologie en (her-)inrichting	verwijderen bovenste sliblaag (Bovenste	Bli Baggeren	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	30 ha	matig/groot	1-5 jaar	Eenmalig	Eerst vooronderzoek tav effectiviteit		
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	2613		H6410	hydrologie en (her-)inrichting	afgraven landbouwgrond Voormeer en Naar	Ontgronden	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	2.5 ha	matig/groot	> 10 jaar	Eenmalig			Aanmerken als niet (meer) relevant
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	2657	182	H6410	aanvullend beheer	Extra maaien, gericht op uitmijnen en versch	(Extra)maaien	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	30 ha	matig/groot	> 10 jaar	Cyclisch	betreft maximum oppervlak, exact oppervlak nog vaststellen		
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	2657		H6410	aanvullend beheer	Extra maaien, gericht op uitmijnen en versch	(Extra)maaien	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	30 ha	matig/groot	> 10 jaar	Cyclisch	betreft maximum oppervlak, exact oppervlak nog vaststellen		
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	2657		H6410	aanvullend beheer	Extra maaien, gericht op uitmijnen en versch	(Extra)maaien	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	30 ha	matig/groot	> 10 jaar	Cyclisch	betreft maximum oppervlak, exact oppervlak nog vaststellen		
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	2682	304	H4010B	monitoring en onderzoek	Masterplan maken ter verbetering aanvoer (	Onderzoek	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Eenmalig			
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	2682	304	H6410	monitoring en onderzoek	Masterplan maken ter verbetering aanvoer (	Onderzoek	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Eenmalig			
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	2682	304	H7140A	monitoring en onderzoek	Masterplan maken ter verbetering aanvoer (	Onderzoek	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Eenmalig			
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	2682	304	H7140B	monitoring en onderzoek	Masterplan maken ter verbetering aanvoer (	Onderzoek	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Eenmalig			
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	2682	304	H91D0	monitoring en onderzoek	Masterplan maken ter verbetering aanvoer (	Onderzoek	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Eenmalig			
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	2698		H6410	hydrologie en (her-)inrichting	buffer (bomen) aanleggen tussen A1 en Naa	Vermindering depositie maatregel	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	10 ha	niet bewezen	niet bewezen	Eenmalig			
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	2698	170	H7140A	hydrologie en (her-)inrichting	buffer (bomen) aanleggen tussen A1 en Naa	Vermindering depositie maatregel	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	10 ha	niet bewezen	niet bewezen	Eenmalig			
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	3010		H4010B	overige	Planning maatregelen	Onderzoek	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Eenmalig	vastleggen oppervlakten en locaties		
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	3010		H6410	overige	Planning maatregelen	Onderzoek	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Eenmalig	vastleggen oppervlakten en locaties		
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	3010		H7140A	overige	Planning maatregelen	Onderzoek	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Eenmalig	vastleggen oppervlakten en locaties		
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	3010		H7140B	overige	Planning maatregelen	Onderzoek	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Eenmalig	vastleggen oppervlakten en locaties		
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	3010		H91D0	overige	Planning maatregelen	Onderzoek	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Eenmalig	vastleggen oppervlakten en locaties		
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	3011		H91D0	monitoring en onderzoek	Monitoring hydrologische maatregelen tbv k	Monitoring	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch			
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	3011		H91D0	monitoring en onderzoek	Monitoring hydrologische maatregelen tbv k	Monitoring	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch			
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	3012		H7140B	hydrologie en (her-)inrichting	Plaggen (inclusief verwijderen opslag/bos tb	Plaggen	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	8 ha	matig/groot	1-5 jaar	Eenmalig			
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	3013		H4010B	hydrologie en (her-)inrichting	Optimalisering flexibeler peilbeheer (verbete	Herstel waterhuishouding	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	1 stuks	matig/groot	> 10 jaar	Eenmalig	Eerst vooronderzoek naar effectiviteit		
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	3013		H7140A	hydrologie en (her-)inrichting	Optimalisering flexibeler peilbeheer (verbete	Herstel waterhuishouding	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	1 stuks	matig/groot	> 10 jaar	Eenmalig	Eerst vooronderzoek naar effectiviteit		
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	3013		H7140B	hydrologie en (her-)inrichting	Optimalisering flexibeler peilbeheer (verbete	Herstel waterhuishouding	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	1 stuks	matig/groot	> 10 jaar	Eenmalig	Eerst vooronderzoek naar effectiviteit		
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	3013		H91D0	hydrologie en (her-)inrichting	Optimalisering flexibeler peilbeheer (verbete	Herstel waterhuishouding	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	1 stuks	matig/groot	> 10 jaar	Eenmalig	Eerst vooronderzoek naar effectiviteit		
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	3014		H4010B	hydrologie en (her-)inrichting	Aankoop inliggende vermeste terreinen	Herstel waterhuishouding	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	Nog niet bekend	matig/groot	niet van toepassing	Eenmalig			
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	3014		H7140A	hydrologie en (her-)inrichting	Aankoop inliggende vermeste terreinen	Herstel waterhuishouding	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	Nog niet bekend	matig/groot	niet van toepassing	Eenmalig			
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	3014		H7140B	hydrologie en (her-)inrichting	Aankoop inliggende vermeste terreinen	Herstel waterhuishouding	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	Nog niet bekend	matig/groot	niet van toepassing	Eenmalig			
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	3014		H91D0	hydrologie en (her-)inrichting	Aankoop inliggende vermeste terreinen	Herstel waterhuishouding	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	Nog niet bekend	matig/groot	niet van toepassing	Eenmalig			
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	3015		H4010B	hydrologie en (her-)inrichting	Verhogen waterpeil in nog aan te kopen inlig	Herstel waterhuishouding	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	Nog niet bekend	matig/groot	niet van toepassing	Eenmalig			
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	3015		H6410	hydrologie en (her-)inrichting	Verhogen waterpeil in nog aan te kopen inlig	Herstel waterhuishouding	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	Nog niet bekend	matig/groot	niet van toepassing	Eenmalig			
94	Naardermeer	Provincie Noord-Holland	3016		H7140A	hydrologie en (her-)inrichting	Begreppelen trilveen om kwelwater binnen t	Herstel waterhuishouding	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	1.0 ha	matig/groot	1-5 jaar	Eenmalig	Exact oppervlak nog vaststellen		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	52		H4010B	hydrologie en (her-)inrichting	verminderen inlaat Vecht (Herstel waterhuis	Herstel waterhuishouding	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 gebiedsproject	matig/groot	5-10 jaar	Eenmalig	betreft eenmalige ingreep, waarbij de wijziging in het waterbeheer permanent is		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	52		H91D0	hydrologie en (her-)inrichting	verminderen inlaat Vecht (Herstel waterhuis	Herstel waterhuishouding	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 gebiedsproject	matig/groot	> 10 jaar	Eenmalig	betreft eenmalige ingreep, waarbij de wijziging in het waterbeheer permanent is		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	83		Lg05	aanvullend beheer	opslag verwijderen voor behoud leefgebied	Opslag verwijderen	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	2 ha	matig/groot	< 1 jaar	Cyclisch			
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	137		H7140B	aanvullend beheer	opslag verwijderen: moerasbos terug in jong	Opslag verwijderen	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	16.4 ha	matig/groot	1-5 jaar	Eenmalig			
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	140		H6410	monitoring en onderzoek	Monitoring plageffecten (oplossen kennislee	Monitoring	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch			
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	140		H6410	monitoring en onderzoek	Monitoring plageffecten (oplossen kennislee	Monitoring	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch			
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	140		H6410	monitoring en onderzoek	Monitoring plageffecten (oplossen kennislee	Monitoring	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch			
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	140		H7140A	monitoring en onderzoek	Monitoring plageffecten (oplossen kennislee	Monitoring	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch			
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	140		H7140A	monitoring en onderzoek	Monitoring plageffecten (oplossen kennislee	Monitoring	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch			
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	140		H7140A	monitoring en onderzoek	Monitoring plageffecten (oplossen kennislee	Monitoring	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch			
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	140		H7210	monitoring en onderzoek	Monitoring plageffecten (oplossen kennislee	Monitoring	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch			
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	140		H7210	monitoring en onderzoek	Monitoring plageffecten (oplossen kennislee	Monitoring	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch			
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	140		H7210	monitoring en onderzoek	Monitoring plageffecten (oplossen kennislee	Monitoring	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch			
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	213		H7140B	monitoring en onderzoek	Monitoring effecten plaggen en opslag verw	Monitoring	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch			
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	213		H7140B	monitoring en onderzoek	Monitoring effecten plaggen en opslag verw	Monitoring	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch			
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	224		H4010B	hydrologie en (her-)inrichting	verminderen inlaat 's Gravenlandse vaart (He	Herstel waterhuishouding	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 gebiedsproject	matig/groot	5-10 jaar	Eenmalig	betreft eenmalige ingreep met permanent resultaat		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	230		H7140A	hydrologie en (her-)inrichting	meer oppervl-water benutten voor grondwa	Herstel waterhuishouding	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 gebiedsproject	matig/groot	> 10 jaar	Eenmalig	betreft eenmalige ingreep, waarbij de wijziging in het waterbeheer permanent is		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	264		H4010B	monitoring en onderzoek	onderzoek vermindering drinkwater	Onderzoek	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Eenmalig			
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	264		H6410	monitoring en onderzoek	onderzoek vermindering drinkwater	Onderzoek	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Eenmalig			
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	264		H7140A	monitoring en onderzoek	onderzoek vermindering drinkwater	Onderzoek	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Eenmalig			
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	264		H7140B	monitoring en onderzoek	onderzoek vermindering drinkwater	Onderzoek	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Eenmalig			
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	264		H7210	monitoring en onderzoek	onderzoek vermindering drinkwater	Onderzoek	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Eenmalig			
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	345		H7140B	hydrologie en (her-)inrichting	meer oppervl-water benutten voor grondwa	Herstel waterhuishouding	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 gebiedsproject	matig/groot	5-10 jaar	Eenmalig	betreft eenmalige ingreep, waarbij de wijziging in het waterbeheer permanent is		Aanmerken als niet (meer) relevant
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	345		H7210	hydrologie en (her-)inrichting	meer oppervl-water benutten voor grondwa	Herstel waterhuishouding	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 gebiedsproject	matig/groot	> 10 jaar	Eenmalig	betreft eenmalige ingreep, waarbij de wijziging in het waterbeheer permanent is		Aanmerken als niet (meer) relevant
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	365		H6410	monitoring en onderzoek	monitoring nieuwvorming	Monitoring	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	Cyclisch		1 x per 3 jaar		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	409		H7140B	hydrologie en (her-)inrichting	verplaatsen lozingspunt RWZI (Herstel water	Herstel waterhuishouding	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	1 stuks	matig/groot	1-5 jaar	Eenmalig	betreft eenmalige ingreep, waarbij de wijziging in het waterbeheer permanent is		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	409		H7210	hydrologie en (her-)inrichting	verplaatsen lozingspunt RWZI (Herstel water	Herstel waterhuishouding	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	1 stuks	matig/groot	1-5 jaar	Eenmalig	betreft eenmalige ingreep, waarbij de wijziging in het waterbeheer permanent is		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	429		H4010B	hydrologie en (her-)inrichting	verminderen inlaat AR-kanaal (Herstel water	Herstel waterhuishouding	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 gebiedsproject	matig/groot	5-10 jaar	Cyclisch			Aanmerken als niet (meer) relevant
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	448		H7140B	aanvullend beheer	verwijderen jonge houtige opslag	Opslag verwijderen	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	9.35 ha	matig	< 1 jaar	Cyclisch			
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	448		H7140B	aanvullend beheer	verwijderen jonge houtige opslag	Opslag verwijderen	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	9.35 ha	matig	< 1 jaar	Cyclisch			
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	448		H7140B	aanvullend beheer	verwijderen jonge houtige opslag	Opslag verwijderen	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	9.35 ha	matig	< 1 jaar	Cyclisch			
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	481		H4010B	monitoring en onderzoek	onderzoek Invloed Cl Horstermeer	Onderzoek	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	1 stuks	niet van toepassing	Eenmalig				
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	504	195	H4010B	aanvullend beheer	herfstmaaien en opslag verwijderen	(Extra)maaien	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1.38 ha	matig	1-5 jaar	Cyclisch			
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	504		H4010B	aanvullend beheer	herfstmaaien en opslag verwijderen	(Extra)maaien	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	1.38 ha	matig	1-5 jaar	Cyclisch			
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	504		H4010B	aanvullend beheer	herfstmaaien en opslag verwijderen	(Extra)maaien	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	1.38 ha	matig	1-5 jaar	Cyclisch			
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	593		H7140A	aanvullend beheer	verwijderen houtige opslag (oude bomen)	Opslag verwijderen	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	2 ha	matig/groot	< 1 jaar	Eenmalig			
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	681		H7140A	hydrologie en (her-)inrichting	polderdoorstroomprincipe (Herstel waterhu	Herstel waterhuishouding	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 gebiedsproject	matig/groot	5-10 jaar	Eenmalig			
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	714	196	H6410	aanvullend beheer	zomermaaien tbv nieuwvorming (extra maai	(Extra)maaien	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	19.5 ha	matig/groot	5-10 jaar	Cyclisch	betreft maximum oppervlak, exact oppervlak nog nader vast te stellen		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	714		H6410	aanvullend beheer	zomermaaien tbv nieuwvorming (extra maai	(Extra)maaien	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	19.5 ha	matig/groot	5-10 jaar	Cyclisch	betreft maximum oppervlak, exact oppervlak nog nader vast te stellen		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	714		H6410	aanvullend beheer	zomermaaien tbv nieuwvorming (extra maai	(Extra)maaien	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	19.5 ha	matig/groot	5-10 jaar	Cyclisch	betreft maximum oppervlak, exact oppervlak nog nader vast te stellen		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	722		H7140A	hydrologie en (her-)inrichting	verplaatsen lozingspunt RWZI (Herstel water	Herstel waterhuishouding	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	1 stuks	matig/groot	1-5 jaar	Eenmalig	betreft eenmalige ingreep, waarbij de wijziging in het waterbeheer permanent is		Aanmerken als niet (meer) relevant
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	733		H6410	overige	vermindering bemesting verp. gronden (Her	Herstel waterhuishouding	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 gebiedsproject	matig/groot	> 10 jaar	Cyclisch	wijziging in de bemesting is permanent		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	733		H7140B	overige	vermindering bemesting verp. gronden (Her	Herstel waterhuishouding	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 gebiedsproject	groot	> 10 jaar	Cyclisch	wijziging in de bemesting is permanent		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	733		H7210	overige	vermindering bemesting verp. gronden (Her	Herstel waterhuishouding	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 gebiedsproject	groot	> 10 jaar	Cyclisch	wijziging in de bemesting is permanent		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	774		H7140A	hydrologie en (her-)inrichting	verminderen inlaat 's Gravenlandse vaart (He	Herstel waterhuishouding	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 gebiedsproject	matig/groot	5-10 jaar	Eenmalig	betreft eenmalige ingreep met permanent resultaat		Aanmerken als niet (meer) relevant
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	792		H7140A	hydrologie en (her-)inrichting	graven van petgaten	Graven petgaten en herstellen legi	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	2 ha	matig/groot	> 10 jaar	Eenmalig			
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	797		H7210	hydrologie en (her-)inrichting	plaggen, voorafgaand door bosopslag verwij	Plaggen	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	0.5 ha	matig/groot	5-10 jaar	Eenmalig	eerst bosopslag verwijderen, daarna plaggen (0.10-0.20 m diep)		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	824		H4010B	hydrologie en (her-)inrichting	meer oppervl-water benutten voor grondwa	Herstel waterhuishouding	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 gebiedsproject	matig/groot	> 10 jaar	Eenmalig	betreft eenmalige ingreep, waarbij de wijziging in het waterbeheer permanent is		Aanmerken als niet (meer) relevant
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	824		H91D0	hydrologie en (her-)inrichting	meer oppervl-water benutten voor grondwa	Herstel waterhuishouding	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 gebiedsproject	matig/groot	> 10 jaar	Eenmalig	betreft eenmalige ingreep, waarbij de wijziging in het waterbeheer permanent is		Aanmerken als niet (meer) relevant
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	864		H7140A	hydrologie en (her-)inrichting	baggeren waterbodems (Herstel waterhuish	Baggeren	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	22 ha	matig/groot	1-5 jaar	Eenmalig	betreft baggeren plassen en sloten in het Hol		Aanmerken als niet (meer) relevant
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	903		H6410	monitoring en onderzoek	Vooronderzoek Plaggen: onderzoek naar fos	Onderzoek	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	Eenmalig				
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	970		H7140B	hydrologie en (her-)inrichting	plaggen verdroogde verlanding	Plaggen	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	2 ha	niet van toepassing	1-5 jaar	Eenmalig			
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	1011		H7140A	hydrologie en (her-)inrichting	verminderen inlaat Vecht (Herstel waterhuis	Herstel waterhuishouding	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 gebiedsproject	matig/groot	5-10 jaar	Eenmalig	betreft eenmalige ingreep, waarbij de wijziging in het waterbeheer permanent is		Aanmerken als niet (meer) relevant
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	1013		H7140A	overige	vermindering bemesting verp. gronden (Her	Herstel waterhuishouding	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 gebiedsproject	groot	> 10 jaar	Cyclisch	wijziging in de bemesting is permanent		Aanmerken als niet (meer) relevant
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	1013		H7140A	overige	vermindering bemesting verp. gronden (Her	Herstel waterhuishouding	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	1 gebiedsproject	groot	> 10 jaar	Cyclisch	wijziging in de bemesting is permanent		Aanmerken als niet (meer) relevant
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	1013		H7140A	overige	vermindering bemesting verp. gronden (Her	Herstel waterhuishouding	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	1 gebiedsproject	groot	> 10 jaar	Cyclisch	wijziging in de bemesting is permanent		Aanmerken als niet (meer) relevant
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	1055		H7140B	monitoring en onderzoek	onderzoek neg. Invloed Cl Horstermeer	Onderzoek	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 gebiedsproject	niet van toepassing	niet van toepassing	Eenmalig			Aanmerken als niet (meer) relevant
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	1137		H7210	hydrologie en (her-)inrichting	verminderen inlaat AR-kanaal (Herstel water	Herstel waterhuishouding	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 gebiedsproject	matig/groot	5-10 jaar	Cyclisch			Aanmerken als niet (meer) relevant
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	1267		H7140A	hydrologie en (her-)inrichting	afplaggen verdroogde verlanding (in combin	Plaggen	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	14 ha	matig/groot	5-10 jaar	Eenmalig	na ingreep, regelmatig maaien (cyclisch beheer)		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	1287		H7140A	hydrologie en (her-)inrichting	verminderen inlaat AR-kanaal (Herstel water	Herstel waterhuishouding	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 gebiedsproject	matig/groot	5-10 jaar	Eenmalig	betreft eenmalige ingreep, waarbij de wijziging in het waterbeheer permanent is		Aanmerken als niet (meer) relevant
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	1309		Lg05	aanvullend beheer	opslag verwijderen voor behoud leefgebied	Opslag verwijderen	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	3 ha	matig/groot	< 1 jaar	Cyclisch			
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	1309		Lg05	aanvullend beheer	opslag verwijderen voor behoud leefgebied	Opslag verwijderen	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	3 ha	matig/groot	< 1 jaar	Cyclisch			
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	1318		H7140B	hydrologie en (her-)inrichting	polderdoorstroomprincipe (Herstel waterhu	Herstel waterhuishouding	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 gebiedsproject	matig/groot	5-10 jaar	Eenmalig	betreft eenmalige ingreep, waarbij de wijziging in het waterbeheer permanent is		Aanmerken als niet (meer) relevant
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	1359		H7140B	monitoring en onderzoek	Onderzoek fosbaatverzadiging en bemesting	Onderzoek	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 gebiedsproject	niet van toepassing	niet van toepassing	Eenmalig			Aanmerken als niet (meer) relevant
95	Oostelijke

95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	1512		H4010B	aanvullend beheer	zomermaaien (nieuwvorming uit veenmosrie	(Extra)maaien	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	2.5 ha	matig	1-5 jaar	Cyclisch		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	1512		H4010B	aanvullend beheer	zomermaaien (nieuwvorming uit veenmosrie	(Extra)maaien	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	2.5 ha	matig	1-5 jaar	Cyclisch		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	1515		H7140A	aanvullend beheer	extra zomermaaien	(Extra)maaien	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	18.8 ha	matig/groot	5-10 jaar	Cyclisch	betreft maximum oppervlak, exact oppervlak nog vaststellen	
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	1556		H7140A	aanvullend beheer	verwijderen jonge houtige opslag	Opslag verwijderen	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	5,5 ha	matig	< 1 jaar	Cyclisch		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	1563		H4010B	monitoring en onderzoek	Oplossen kennisleemte: vastleggen maaitijd	Onderzoek	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	1563		H4010B	monitoring en onderzoek	Oplossen kennisleemte: vastleggen maaitijd	Onderzoek	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	1563		H4010B	monitoring en onderzoek	Oplossen kennisleemte: vastleggen maaitijd	Onderzoek	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	1623		H6410	hydrologie en (her-)inrichting	polderdoorstroomprincipe (Herstel waterhu	Herstel waterhuishouding	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 gebiedsproject	matig/groot	5-10 jaar	Eenmalig	betreft eenmalige ingreep, waarbij de wijziging in het waterbeheer permanent is	Aanmerken als niet (meer) relevant
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	1645		H7140A	aanvullend beheer	opslag verwijderen en bos terug in jonge ver	Opslag verwijderen	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 ha	matig/groot	1-5 jaar	Eenmalig		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	1701	193	H7210	aanvullend beheer	gefaseerd maaibeheer	(Extra)maaien	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	5.5 ha	matig	5-10 jaar	Cyclisch		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	1701		H7210	aanvullend beheer	gefaseerd maaibeheer	(Extra)maaien	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	5.5 ha	matig	5-10 jaar	Cyclisch		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	1701		H7210	aanvullend beheer	gefaseerd maaibeheer	(Extra)maaien	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	5.5 ha	matig	5-10 jaar	Cyclisch		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	1722		H6410	hydrologie en (her-)inrichting	verplaatsen lozingspunt RWZI (Herstel water	Herstel waterhuishouding	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	1 stuks	matig/groot	1-5 jaar	Eenmalig	betreft eenmalige ingreep, waarbij de wijziging in het waterbeheer permanent is	Aanmerken als niet (meer) relevant
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	1757		H7210	hydrologie en (her-)inrichting	ondiep plaggen en strooisel verwijderen	Plaggen	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 ha	matig/groot	5-10 jaar	Eenmalig		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	1760		H6410	monitoring en onderzoek	Onderzoek effecten dynamischer peilbehee	Onderzoek	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	1760		H6410	monitoring en onderzoek	Onderzoek effecten dynamischer peilbehee	Onderzoek	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	1760		H7140A	monitoring en onderzoek	Onderzoek effecten dynamischer peilbehee	Onderzoek	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	1760		H7140A	monitoring en onderzoek	Onderzoek effecten dynamischer peilbehee	Onderzoek	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	1776		H6410	hydrologie en (her-)inrichting	verminderen inlaat Vecht (Herstel waterhu	Herstel waterhuishouding	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 gebiedsproject	matig/groot	5-10 jaar	Eenmalig	betreft eenmalige ingreep, waarbij de wijziging in het waterbeheer permanent is	Aanmerken als niet (meer) relevant
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	1776		H7140B	hydrologie en (her-)inrichting	verminderen inlaat Vecht (Herstel waterhu	Herstel waterhuishouding	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 gebiedsproject	matig/groot	5-10 jaar	Eenmalig	betreft eenmalige ingreep, waarbij de wijziging in het waterbeheer permanent is	Aanmerken als niet (meer) relevant
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	1776		H7210	hydrologie en (her-)inrichting	verminderen inlaat Vecht (Herstel waterhu	Herstel waterhuishouding	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 gebiedsproject	matig/groot	5-10 jaar	Eenmalig	betreft eenmalige ingreep, waarbij de wijziging in het waterbeheer permanent is	Aanmerken als niet (meer) relevant
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	1829		H4010B	hydrologie en (her-)inrichting	baggeren waterbodems (Herstel waterhuish	Baggeren	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	22 ha	matig/groot	1-5 jaar	Eenmalig	betreft baggeren plassen en sloten in het Hol	Aanmerken als niet (meer) relevant
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	1862		H4010B	overige	vermindering bemesting verp. gronden (Her	Herstel waterhuishouding	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 gebiedsproject	matig/groot	> 10 jaar	Cyclisch		Aanmerken als niet (meer) relevant
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	1862		H91D0	overige	vermindering bemesting verp. gronden (Her	Herstel waterhuishouding	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 gebiedsproject	matig/groot	> 10 jaar	Cyclisch		Aanmerken als niet (meer) relevant
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	1871		H91D0	hydrologie en (her-)inrichting	verplaatsen lozingspunt RWZI (Herstel water	Herstel waterhuishouding	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	1 stuks	matig/groot	> 10 jaar	Eenmalig	betreft eenmalige ingreep, waarbij de wijziging in het waterbeheer permanent is	Aanmerken als niet (meer) relevant
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	1895	198	H6410	aanvullend beheer	zomermaaien en afvoer (uitbreiding bestaan	(Extra)maaien	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	4.59 ha	groot	1-5 jaar	Cyclisch	betreft maximum oppervlak, exact oppervlak nog vaststellen	
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	1895		H6410	aanvullend beheer	zomermaaien en afvoer (uitbreiding bestaan	(Extra)maaien	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	4.59 ha	groot	1-5 jaar	Cyclisch	betreft maximum oppervlak, exact oppervlak nog vaststellen	
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	1895		H6410	aanvullend beheer	zomermaaien en afvoer (uitbreiding bestaan	(Extra)maaien	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	4.59 ha	groot	1-5 jaar	Cyclisch	betreft maximum oppervlak, exact oppervlak nog vaststellen	
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	1938		H4010B	monitoring en onderzoek	Onderzoek fosfaatverzadiging en bemesting	Onderzoek	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Eenmalig		Aanmerken als niet (meer) relevant
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	1938		H7140A	monitoring en onderzoek	Onderzoek fosfaatverzadiging en bemesting	Onderzoek	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Eenmalig		Aanmerken als niet (meer) relevant
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	1938		H7210	monitoring en onderzoek	Onderzoek fosfaatverzadiging en bemesting	Onderzoek	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Eenmalig		Aanmerken als niet (meer) relevant
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	1941		H7140A	monitoring en onderzoek	Monitoring effecten bekalken en plaggen (oj	Monitoring	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	1941		H7140A	monitoring en onderzoek	Monitoring effecten bekalken en plaggen (oj	Monitoring	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	1941		H7140A	monitoring en onderzoek	Monitoring effecten bekalken en plaggen (oj	Monitoring	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	1961		H91D0	hydrologie en (her-)inrichting	polderdoorstroomprincipe (Herstel waterhu	Herstel waterhuishouding	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 gebiedsproject	matig/groot	> 10 jaar	Eenmalig	Hydrologisch herstel: gericht op vermindering effecten eutrofiering	Aanmerken als niet (meer) relevant
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	1986		H7140A	aanvullend beheer	extra zomermaaien	(Extra)maaien	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	18,8 ha	matig/groot	5-10 jaar	Cyclisch	betreft maximum oppervlak, exact oppervlak nog vaststellen	
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	2018		H4010B	aanvullend beheer	verwijderen opslag in geschikt veenmosrieti	Opslag verwijderen	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	2.5 ha	matig/groot	> 10 jaar	Cyclisch	responstijd afhankelijk van vestiging heide	
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	2018		H4010B	aanvullend beheer	verwijderen opslag in geschikt veenmosrieti	Opslag verwijderen	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	2.5 ha	matig/groot	> 10 jaar	Cyclisch	responstijd afhankelijk van vestiging heide	
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	2020	211	H7140A	hydrologie en (her-)inrichting	afplaggen verdroogde oevers	Plaggen	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 ha	groot	5-10 jaar	Eenmalig		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	2097		H6410	hydrologie en (her-)inrichting	verminderen inlaat 's Gravenlandse vaart (He	Herstel waterhuishouding	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 gebiedsproject	matig/groot	5-10 jaar	Eenmalig	betreft eenmalige ingreep met permanent resultaat	Aanmerken als niet (meer) relevant
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	2186		H7140A	aanvullend beheer	extra zomermaaien	(Extra)maaien	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	18,8 ha	matig/groot	5-10 jaar	Cyclisch	betreft maximum oppervlak, exact oppervlak nog vaststellen	
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	2214		H7140B	monitoring en onderzoek	Monitoring effecten dynamischer peilbehee	Monitoring	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch		Aanmerken als niet (meer) relevant
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	2214		H7140B	monitoring en onderzoek	Monitoring effecten dynamischer peilbehee	Monitoring	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch		Aanmerken als niet (meer) relevant
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	2317		H4010B	hydrologie en (her-)inrichting	verplaatsen lozingspunt RWZI (Herstel water	Herstel waterhuishouding	1	jun 30, 2021	Gebiedsspecifiek	1 stuks	matig/groot	1-5 jaar	Eenmalig	betreft eenmalige ingreep, waarbij de wijziging in het waterbeheer permanent is	Aanmerken als niet (meer) relevant
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	2350		H7210	monitoring en onderzoek	Monitoring effecten dynamischer peilbehee	Monitoring	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch		Aanmerken als niet (meer) relevant
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	2350		H7210	monitoring en onderzoek	Monitoring effecten dynamischer peilbehee	Monitoring	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch		Aanmerken als niet (meer) relevant
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	2379		H4010B	aanvullend beheer	verwijderen opslag in geschikt veenmosrieti	Opslag verwijderen	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	2.5 ha	matig/groot	> 10 jaar	Cyclisch	responstijd afhankelijk van vestiging heide	
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	2383		H91D0	hydrologie en (her-)inrichting	baggeren waterbodems (Herstel waterhuish	Baggeren	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	22 ha	matig/groot	> 10 jaar	Eenmalig	betreft baggeren plassen en sloten in het Hol	Aanmerken als niet (meer) relevant
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	2448	209	H6410	hydrologie en (her-)inrichting	plaggen tbv. nieuwvorming	Plaggen	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	8,5 ha	matig/groot	5-10 jaar	Eenmalig	betreft maximum oppervlak, exact oppervlak nog nader te bepalen. Nb. na plaggen in cyclish maaibeheer nemen	
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	2457	208	H7140A	aanvullend beheer	bekalken verzuurde vegetatie	Toevoegen basische stoffen	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	2 ha	groot	5-10 jaar	Eenmalig		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	2476		H4010B	hydrologie en (her-)inrichting	polderdoorstroomprincipe (Herstel waterhu	Herstel waterhuishouding	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 gebiedsproject	matig/groot	5-10 jaar	Cyclisch		Aanmerken als niet (meer) relevant
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	2479		H6410	monitoring en onderzoek	onderzoek neg. Invloed CI Horstermeer	Onderzoek	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Eenmalig		Aanmerken als niet (meer) relevant
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	2479		H7140A	monitoring en onderzoek	onderzoek neg. Invloed CI Horstermeer	Onderzoek	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Eenmalig		Aanmerken als niet (meer) relevant
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	2479		H7210	monitoring en onderzoek	onderzoek neg. Invloed CI Horstermeer	Onderzoek	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Eenmalig		Aanmerken als niet (meer) relevant
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	2485		H7210	hydrologie en (her-)inrichting	plaggen: terugzetten naar jonge verlanding	Plaggen	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	0.5 ha	matig/groot	5-10 jaar	Eenmalig	ind. de oppervlakten waar moerasbos terug in verlanding is gezet (0.5 ha)	
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	2505		H6410	hydrologie en (her-)inrichting	meer oppervl-water benutten voor grondwa	Herstel waterhuishouding	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 gebiedsproject	matig/groot	> 10 jaar	Eenmalig	betreft eenmalige ingreep, waarbij de wijziging in het waterbeheer permanent is	Aanmerken als niet (meer) relevant
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	2523		H7210	hydrologie en (her-)inrichting	polderdoorstroomprincipe (Herstel waterhu	Herstel waterhuishouding	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 gebiedsproject	matig/groot	5-10 jaar	Cyclisch	Herstel waterhuishouding: door vermindering effecten eutrofiering, en aanvoer van basen	
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	2556		H4010B	monitoring en onderzoek	Masterplan maken ter verbetering aanvoer (	Onderzoek	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Eenmalig		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	2556		H6410	monitoring en onderzoek	Masterplan maken ter verbetering aanvoer (	Onderzoek	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Eenmalig		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	2556		H7140A	monitoring en onderzoek	Masterplan maken ter verbetering aanvoer (	Onderzoek	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Eenmalig		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	2556		H7140B	monitoring en onderzoek	Masterplan maken ter verbetering aanvoer (	Onderzoek	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Eenmalig		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	2556		H7210	monitoring en onderzoek	Masterplan maken ter verbetering aanvoer (	Onderzoek	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	2556		H91D0	monitoring en onderzoek	Masterplan maken ter verbetering aanvoer (	Onderzoek	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Eenmalig		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	2638		H7210	hydrologie en (her-)inrichting	plaggen verdroogde oevers: stimuleren jong	Plaggen	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 ha	klein/matig	> 10 jaar	Eenmalig	effect in totaal nieuw oppervlak nog niet goed te voorspellen, monitoring gewenst	
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	2644		H7140B	hydrologie en (her-)inrichting	verminderen inlaat 's Gravenlandse vaart (He	Herstel waterhuishouding	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 gebiedsproject	matig/groot	5-10 jaar	Eenmalig	betreft eenmalige ingreep met permanent resultaat	Aanmerken als niet (meer) relevant
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	2673		H4010B	monitoring en onderzoek	Monitoring systeemmaatregelen gericht op	Monitoring	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	2673		H4010B	monitoring en onderzoek	Monitoring systeemmaatregelen gericht op	Monitoring	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	2673		H4010B	monitoring en onderzoek	Monitoring systeemmaatregelen gericht op	Monitoring	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	2673		H6410	monitoring en onderzoek	Monitoring systeemmaatregelen gericht op	Monitoring	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	2673		H6410	monitoring en onderzoek	Monitoring systeemmaatregelen gericht op	Monitoring	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	2673		H6410	monitoring en onderzoek	Monitoring systeemmaatregelen gericht op	Monitoring	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	2673		H7140A	monitoring en onderzoek	Monitoring systeemmaatregelen gericht op	Monitoring	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	2673		H7140A	monitoring en onderzoek	Monitoring systeemmaatregelen gericht op	Monitoring	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	2673		H7140A	monitoring en onderzoek	Monitoring systeemmaatregelen gericht op	Monitoring	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	2673		H7140B	monitoring en onderzoek	Monitoring systeemmaatregelen gericht op	Monitoring	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	2673		H7140B	monitoring en onderzoek	Monitoring systeemmaatregelen gericht op	Monitoring	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	2673		H7140B	monitoring en onderzoek	Monitoring systeemmaatregelen gericht op	Monitoring	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	2673		H7210	monitoring en onderzoek	Monitoring systeemmaatregelen gericht op	Monitoring	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	2673		H7210	monitoring en onderzoek	Monitoring systeemmaatregelen gericht op	Monitoring	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	2673		H7210	monitoring en onderzoek	Monitoring systeemmaatregelen gericht op	Monitoring	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	2673		H91D0	monitoring en onderzoek	Monitoring systeemmaatregelen gericht op	Monitoring	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	2673		H91D0	monitoring en onderzoek	Monitoring systeemmaatregelen gericht op	Monitoring	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	2673		H91D0	monitoring en onderzoek	Monitoring systeemmaatregelen gericht op	Monitoring	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	2685		H6410	hydrologie en (her-)inrichting	baggeren waterbodems (Herstel waterhuish	Baggeren	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	22 ha	matig/groot	1-5 jaar	Eenmalig	betreft baggeren plassen en sloten in het Hol	
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	2685		H7140B	hydrologie en (her-)inrichting	baggeren waterbodems (Herstel waterhuish	Baggeren	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	22 ha	matig/groot	1-5 jaar	Eenmalig	betreft baggeren plassen en sloten in het Hol	
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	2685		H7210	hydrologie en (her-)inrichting	baggeren waterbodems (Herstel waterhuish	Baggeren	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	22 ha	matig/groot	1-5 jaar	Cyclisch	betreft baggeren plassen en sloten in het Hol	
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	2722		H7140A	monitoring en onderzoek	Monitoring effecten bosopslag verwijderen (	Monitoring	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	2722		H7140A	monitoring en onderzoek	Monitoring effecten bosopslag verwijderen (	Monitoring	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	2722		H7140A	monitoring en onderzoek	Monitoring effecten bosopslag verwijderen (	Monitoring	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	2725		H7140B	aanvullend beheer	herfstmaaien	(Extra)maaien	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	18 ha	matig/groot	< 1 jaar	Cyclisch	betreft maximum oppervlak, exact oppervlak nog nader te bepalen	
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	2725		H7140B	aanvullend beheer	herfstmaaien	(Extra)maaien	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	18 ha	matig/groot	< 1 jaar	Cyclisch	betreft maximum oppervlak, exact oppervlak nog nader te bepalen	
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	2725		H7140B	aanvullend beheer	herfstmaaien	(Extra)maaien	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	18 ha	matig/groot	< 1 jaar	Cyclisch	betreft maximum oppervlak, exact oppervlak nog nader te bepalen	
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	2733		H7210	monitoring en onderzoek	Monitoring effecten van plaggen op nieuwv	Monitoring	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	2733		H7210	monitoring en onderzoek	Monitoring effecten van plaggen op nieuwv	Monitoring	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	2733		H7210	monitoring en onderzoek	Monitoring effecten van plaggen op nieuwv	Monitoring	3	jun 30, 2033	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	2752		H7210	hydrologie en (her-)inrichting	verminderen inlaat 's Gravenlandse vaart (He	Herstel waterhuishouding	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 gebiedsproject	matig/groot	5-10 jaar	Eenmalig	betreft eenmalige ingreep met permanent resultaat	Aanmerken als niet (meer) relevant
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	2753		H6410	monitoring en onderzoek	Onderzoek fosfaatverzadiging en bemesting	Onderzoek	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Eenmalig		
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	2755		H6410	monitoring en onderzoek	monitoring nieuwvorming	Monitoring	2	jun 30, 2027	Uitvoeringsgebied	1 stuks	niet van toepassing	niet van toepassing	Cyclisch	1 x per 3 jaar	
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	3017		H91D0	hydrologie en (her-)inrichting	verminderen inlaat AR-kanaal (Herstel water	Herstel waterhuishouding	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 gebiedsproject	matig/groot	> 10 jaar	Eenmalig	betreft eenmalige ingreep, waarbij de wijziging in het waterbeheer permanent is	
95	Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord-Holland	3018		H91D0	hydrologie en (her-)inrichting	verminderen inlaat 's Gravenlandse vaart (He	Herstel waterhuishouding	1	jun 30, 2021	Uitvoeringsgebied	1 gebiedsproject	matig/groot	> 10 jaar	Eenmalig	betreft eenmalige ingreep met permanent resultaat	Aanmerken als niet (meer) relevant

Bijlage 3

Tabel bij vraag 83

	2017	2018	2019	2020
Kop van Noord-Holland	410	560	340	320
West Friesland	950	1.140	1.090	960
Regio Alkmaar	1.950	1.940	1.690	1.390
IJmond	490	570	500	360
Zuid-Kennemerland	1.280	1.190	960	960
Zaanstad	860	870	900	950
Waterland	1.020	1.280	920	800
Amstelland-Meerlanden	1.900	2.070	1.900	1.800
Amsterdam	5.640	5.430	5.360	5.640
Gooi en Vechtstreek	1.490	1.470	1.170	970
Almere/Lelystad	2.270	2.120	2.050	2.060
Noord-Holland Noord	**3.310**	**3.640**	**3.120**	2.670
Noord-Holland Zuid	**12.680**	**12.880**	**11.710**	11.480
Noord-Holland	**15.990**	**16.520**	**14.830**	14.150
MRA	**14.950**	**15.000**	**13.760**	13.540

(x 1.000 euro)

	2019					
OD	**Naam Reserve**	**Overheveling vanuit op te heffen reserve**		**Overheveling naar nieuwe/bestaande reserve**		**Restant in de Reserve**
2.1.2	**Reserve Fietsinfrastructuur**	€	-22.688		€	-
2.1.1	Reserve Mobiliteitsbeleid			€ 32		
2.1.2	Reserve Uitvoeren Mobiliteitsbeleid door derden			€ 6.656		
2.2.1	Reserve Ontwikkelen Provinciale Infrastructuur			€ 16.000		
2.1.2	**Reserve OLV Greenpoort**	€	-8.391		€	-
2.1.2	Reserve Uitvoeren Mobiliteitsbeleid door derden			€ 8.391		
2.1.2	**Reserve Zuidas en Zeepoort**	€	-59.391		€	-
2.1.2	Reserve Uitvoeren Mobiliteitsbeleid door derden	€	-	€ 59.391		
2.4.2	**Reserve Innovatieprojecten SolaRoad**	€	-1.185		€	-
2.4.2	Reserve Innovatieprojecten Mobiliteit			€ 1.185		
8.2.2	**Reserve Vervanging ICT apparatuur**	€	-1.252		€	-
8.2.2	Reserve Bedrijfsvoering			€ 1.252		
8.2.2	**Reserve Organisatieveranderingen**	€	-1.228		€	-
8.2.2	Reserve Bedrijfsvoering			€ 1.228		
8.3.1	**Reserve UNA**	€	-1.587		€	149
6.1.1	Reserve Groen			€ 1.548		
5.4.2	Reserve Woningbouw			€ 39		
8.3.1	**Reserve EXINH**	€	-40.993		€	747
4.2.1	Reserve Energietransitie			€ 2.524		
2.1.2	Reserve Uitvoeren Mobiliteitsbeleid door derden			€ 15.512		
2.1.1	Reserve Mobiliteitsbeleid			€ 221		
2.2.1	Reserve Ontwikkelen Provinciale Infrastructuur			€ 22.228		
7.4.2	Reserve SvA/NHW Werelderfgoed			€ 84		
7.4.1	Reserve Monumenten (Mr.F.J.Kranenburgfonds)			€ 423		
8.3.1	**Reserve TWINH**	€	-125.594		€	5.689
6.1.1	Reserve Groen			€ 1.811		
3.1.2	Reserve Meekoppelkansen bij dijkverst. En kustonw.			€ 3.698		
6.1.3	Reserve Oostelijke Vechtplassen			€ 655		
4.1.3	Reseve Bodemsanering			€ 336		
4.2.1	Reserve Energietransitie			€ 1.371		
2.1.2	Reserve Uitvoeren Mobiliteitsbeleid door derden			€ 15.474		
2.2.1	Reserve Ontwikkelen Provinciale Infrastructuur			€ 84.032		
5.4.2	Reserve Woningbouw			€ 147		
5.2.1	Reserve OV-Knooppunten			€ 4.800		
7.4.2	Reserve SvA/NHW Werelderfgoed			€ 3.423		
5.3.4	Reserve Duurzame Landbouw			€ 9.846		
8.3.1	**Reserve Actieprogramma 2010**	€	-24.900		€	600
5.4.1	Reserve Woonbeleid			€ 5.794		
5.4.2	Reserve Woningbouw			€ 7.099		
5.2.1	Reserve OV-Knooppunten			€ 2.000		
3.1.2	Reserve Meekoppelkansen bij dijkverst. En kustonw.			€ 3.008		
4.2.3	Reserve Verduurzaming bestaande woningvoorraad			€ 7.000		
8.3.1	**Reserve Infrastructuur**	€	-91.467		€	-
2.1.1	Reserve Mobiliteitsbeleid			€ 527		
2.1.2	Reserve Uitvoeren Mobiliteitsbeleid door derden			€ 27.368		
2.2.1	Reserve Ontwikkelen Provinciale Infrastructuur			€ 45.876		
2.4.2	Reserve Innovatieprojecten mobiliteit			€ 11.315		
2.2.1	Reserve Kapitaallasten wegen			€ 6.380		
8.3.1	**Reserve Programma Water als Economische Drager**	€	-2.250		€	-
5.2.4	Reserve Ruimtelijke Ontwikkeling			€ 1.000		
3.2.1	Reserve Waterrecreatie			€ 1.250		
8.3.1	**Reserve Werkgelegenheid en Economie**	€	-3.919		€	-
4.2.2	Reserve Circulaire Economie			€ 681		
5.3.2	Reserve MKB Innovatie-instrumenten			€ 2.348		
4.2.1	Reserve Energietransitie			€ 890		
8.3.1	**Reserve Stedelijke vernieuwing**	€	-	€ -	€	245
8.3.1	**Reserve Kwal.fonds Bloemendalerpolder**	€	-5.340		€	-
5.2.4	Reserve Ruimtelijke ontwikkeling	€	-	€ 5.340		
	Totaal	€	-390.185	€ 390.185	€	7.430

Memorie van antwoord begroting 2019 deel 2

Beantwoording nagekomen vragen SP en VVD en nagekomen antwoorden vraag 22 en vraag 38

Inhoud

Nagekomen antwoorden 1e verzending 2

R&W	PVV N. Kaptheijns Vraag 22 J. Geldhof	2
M&F	CU-SGP M. Klein Vraag 38 E. Post	3

Vragen VVD en SP 4

EEB	SP A. de Groot Vraag 104 A. Tekin	4
EEB	VVD M. Wiesehahn Vraag 94 J. van der Hoek/J. Bond	4
EEB	VVD M. Wiesehahn Vraag 95 A. Tekin	5
EEB	VVD M. Wiesehahn Vraag 92 E. Post	6
EEB	VVD M. Wiesehahn Vraag 96 J. van der Hoek	7
EEB/M&F	SP A. de Groot Vraag 108 J. Bond	8
EEB/NLWM	SP A. de Groot Vraag 106 A. Tekin	8
EEB/NLWM/M&F	SP A. de Groot Vraag 101 J. van der Hoek	9
EEB	SP A. de Groot Vraag 109 J. van der Hoek	9
M&F	VVD J.F.L. Kaamer van Hoegee Vraag 86 E. Post	10
M&F	VVD J.F.L. Kaamer van Hoegee Vraag 87 E. Post	10
M&F	VVD J.F.L. Kaamer van Hoegee Vraag 88 E. Post	11
M&F	VVD J.F.L. Kaamer van Hoegee Vraag 89 E. Post	11
M&F	VVD J.F.L. Kaamer van Hoegee Vraag 90 E. Post	11
M&F	VVD J.F.L. Kaamer van Hoegee Vraag 91 E. Post	12
NLWM	SP A. de Groot Vraag 107 A. Tekin	13
NLWM	VVD M. Wiesehahn Vraag 93 C. Loggen	14
NLWM/M&F	SP A. de Groot Vraag 105 J. Bond	14
R&W	SP A. de Groot Vraag 102 J. Geldhof	15
R&W	VVD J. Kramer Vraag 97 J. Geldhof	16
R&W	VVD J. Kramer Vraag 98 J. Geldhof	17
R&W	VVD J. Kramer Vraag 99 J. Geldhof	18
R&W	VVD J. Kramer Vraag 100 J. Geldhof	19
R&W/M&F	SP A. de Groot Vraag 103 J. Geldhof	20

Nagekomen antwoorden 1e verzending

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
22	R&W	PVV	N. Kaptheijns

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
J. Geldhof	101

VRAAG:

“De provincie vervult een rol als aanjager van de woningbouw door, mede in samenwerking met de MRA, gemeenten te faciliteren in de versnelling van de woningbouwproductie.

We zetten in op bouwen waar behoefte aan is, zowel op de lange als korte termijn. Eerst binnen steden, daar willen de meeste mensen nu eenmaal graag wonen en is ook nog veel ruimte om te transformeren of verdichten, maar soms ook net buiten de randen van de stad.”

In veel Noord-Hollandse gemeenten is grote behoefte aan sociale huurwoningen. Wachttijden bedragen in een aantal gemeenten meer dan 10 jaar.

VRAAG:

Kunt u aangeven hoeveel sociale huurwoningen zijn gebouwd/staan gepland in deze collegeperiode en in hoeverre er recht wordt gedaan aan de vraag?

ANTWOORD:

Het totaal aantal geplande sociale huurwoningen in Noord-Holland tot 2025 is ongeveer 34.000. Dit is berekend door het bureau RIGO Research en Advies. RIGO heeft dit gebaseerd op gegevens die gemeenten zelf hebben ingevuld over eigendom, fasering en woningbouwplannen.

Over 2015 en 2016 nam de sociale woningvoorraad in Noord-Holland af met 4.690 woningen (van 430.590 naar 425.900). De totale woningvoorraad in Noord-Holland was op 1 januari 2017 1.307.350.

Onderzoeken naar de kwalitatieve vraag - waaronder ook de vraag naar sociale huurwoningen - worden door de regio’s in Noord-Holland uitgevoerd. Er loopt momenteel een onderzoek in de MRA (door RIGO Research & Advies), in West-Friesland (door Atrivé) en in de regio Alkmaar (door Companen). Deze onderzoeken zijn nog niet afgerond.

Voorts maken gemeenten en woningcorporaties prestatieafspraken en afspraken over woonruimteverdeling. Daarover rapporteren zij aan het Rijk. Een meer exact inzicht en inzicht in de vraag naar sociale huurwoningen (o.a. na de hierboven genoemde onderzoeken) ligt dus bij het Rijk, gemeenten en woningcorporaties.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
38	M&F	CU-SGP	M. Klein

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
E. Post	45

VRAAG:

De bereikbaarheid van RHB Kooypunt laat vanwege de geringe diepgang te wensen over. U schrijft “Wij willen deze impact ondervangen door te investeren in de ombouw van de Boerenverdrietsluis in Den Helder.” In hoeverre heeft de ombouw van de Boerenverdrietsluis consequenties voor RHB Kooypunt?

ANTWOORD:

De in uw vraag benoemde impact gaat niet over de bereikbaarheid van de RHB Kooypunt vanwege de geringe diepgang, maar over de gevolgen van de sluiting van de Koopvaardersschutssluis op de omgeving.
Door de provincie voorgestelde ombouw van de Boerenverdrietsluis tot een schutsluis maakt de haven van Den Helder beter bereikbaar: ontsluiting van de haven via de Boerenverdrietsluis en de Koopvaardersschutsluis (KVSS). Het streven is de Boerenverdrietsluis om te bouwen voordat met werkzaamheden aan de KVSS wordt gestart. Op deze wijze blijft de bereikbaarheid van achterliggende havens (waaronder RHB Kooypunt) in Den Helder altijd gegarandeerd.

Vragen VVD en SP

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
104	EEB	SP	A. de Groot

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
A. Tekin	90

VRAAG:

In de tekst staat:

“In het kader van leefbaarheid geven wij aan Luchtvaart Community Schiphol een bijdrage van € 80.000 voor het programma Werk en de Luchthaven. Dit programma helpt mensen die aan de zijlijn van de arbeidsmarkt staan aan een baan op de luchthaven. Hierbij wordt breed gekeken in de omgeving van de luchthaven.”

Kunt u ons meedelen tot hoeveel banen de door u te geven € 80.000,- zal leiden of hoeveel banen er in het verleden met uw bijdragen zijn gerealiseerd? Om wat voor soort banen gaat het?

ANTWOORD:

In januari 2016 bent u door ons bij brief (kenmerk 272954/754911) geïnformeerd over het project Nieuw-West Airport Express en het vervolg hiervan. Daarbij hebben wij aangegeven dat wij voor het project Nieuw-West Airport Express 2.0 een subsidie van € 200.000 hebben verleend. Het programma Werk en de Luchthaven betreft weer een vervolg op Nieuw-West Airport Express 2.0. Zoals op 21 maart jl. aan u meegedeeld (brief met kenmerk 1047557/1047559) hebben via genoemde twee eerdere projecten ruim 225 deelnemers hun weg gevonden naar een baan op de luchthaven maar ook daarbuiten. De succesvolle plaatsingen buiten Schiphol worden ook meegeteld. Hoewel deze niet direct waarde toevoegen aan de luchthaven zelf, zijn de personen om wie het gaat geactiveerd, hebben waarde aan hun eigen CV toegevoegd en een zinvolle bestemming elders gevonden. De verkregen banen op de luchthaven betreffen merendeels banen op MBO-niveau. Dit is ook conform de arbeidsmarkt van de luchthaven. Zo’n 75 procent van de werkpopulatie op Schiphol werkt op MBO-niveau. Het betreffen werkplekken in verschillende sectoren: logistiek, techniek, beveiliging, luchtvaartdienstverlening, horeca en facilitaire dienstverlening. De verwachting is dat meer mensen geplaatst kunnen worden in ICT en techniek (eveneens op MBO-niveau).

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
94	EEB	VVD	M. Wiesehahn

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
J. van der Hoek/J. Bond	79

VRAAG:

Het college stelt: ... Dit is een voortzetting van de uitvoering op motie 110, waarbij gedacht werd aan initiatieven zoals de Green Deal over CO2-reductie, de ontwikkeling van het Solar Lab in Petten en geothermie.

1. Over welke Green Deal heeft het college het hier precies?

ANTWOORD:

Het gaat hier om de ‘Green Deal CO2 voorziening glastuinbouw Noord-Holland’ (uit juni 2014).

Zie onze brief (d.d. 7 september 2018; kenmerk 1102069/1102081) over de stand van zaken projecten energietransitie vanuit motie 110 voor een nadere toelichting.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
95	EEB	VVD	M. Wiesehahn

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
A. Tekin	119

VRAAG:

In de tabel staat bij regel 6.2.2. het voor 20919 begrootte bedrag voor de recreatieschappen. Deze is voor 2019 lager dan het bedrag dat in 2018 begroot was. Met het oog op deze regel heeft de VVD de volgende vragen:

1. Hoe verhoudt de structurele verhoging van de provinciale bijdrage aan het recreatieschap Spaarnwoude zich met het lager begrootte bedrag op de post recreatieschappen?

2. Kan GS toelichten of de beoogde extra bijdrage aan het recreatieschap Spaarnwoude ook daadwerkelijk gematerialiseerd is?

ANTWOORD:

In de Begroting 2018 zitten, naast onze reguliere bijdrage aan de recreatieschappen, ook twee incidentele bedragen, te weten: de binnen dit budget nog beschikbare bijdrage in verband met het uittreden uit het Recreatieschap Geestmerambacht en onze bijdrage aan het beheer van het MH17-monument bij Vijfhuizen. Bij elkaar ruim € 1,8 miljoen. Anderzijds is, ten gevolge van de nieuwe begrotingsopzet, ook weer een aantal begrotingsposten aan dit budget toegevoegd, te weten: beheer Noord-Hollandpad, subsidies voor Boerenlandpaden, Wandelnet en het Landelijk Fietsplatform, de structurele ophoging voor de Recreatieschappen (waar u op doelt; Kaderbrief 2019-2022, paragraaf 5.2, regel P) en apparaatskosten die met ingang van 2019 rechtstreeks aan de Operationele Doelen worden toeberekend. Daarnaast is er nog de jaarlijkse indexering van onze bijdrage aan de recreatieschappen. Per saldo leidt dit tot het op pagina 119 genoemde budget van € 6,717 miljoen voor 2019.

Recreatieschap Spaarnwoude neemt de extra middelen mee in haar eerstvolgende Begrotingswijziging 2019 en haar meerjarenraming, welke in december van dit jaar in het Algemeen Bestuur van het recreatieschap ter besluitvorming voor zal liggen. Op basis van dit besluit zullen wij de extra bijdrage verwerken in onze totale bijdrage aan het recreatieschap voor de jaren 2019 en verder.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
92	EEB	VVD	M. Wiesehahn

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
E. Post	9, 10

VRAAG:

Het college licht de creatie van een groot aantal nieuwe reserves toe. Dit doet zij om tegemoet te komen aan de wens van de staten per reserve één operationeel doel te dienen. Het op pagina 10 gedeelde overzicht omvat niet een wijzigingsvoorstel van het college voor opheffing, dan wel omvorming van de reserves TWIN-H en EXIN-H op deze wijze. Daarover de volgende vragen:

1. Klopt het dat deze reserves, die meerdere operationele doelen tegelijk dienen, in tact blijven?

2. Hoeveel geld zit er nog in deze twee reserves?

3. Hoeveel geld is er na verwerking van deze begroting in EXIN-H nog beschikbaar voor duurzaamheidsinitiatieven?

ANTWOORD:

1. Nee, de bedoeling is om zowel de reserve EXIN-H als de reserve TWIN-H op te heffen. Het formele voorstel tot opheffing zal nog volgen bij een volgend P&C-moment, omdat de omzetting nog niet helemaal is afgerond.

2. Het saldo en verloop van de reserves is terug te vinden in de staat van het verloop van de reserves in de financiële begroting (hoofdstuk 5). Het begrote beginsaldo 2019 van de reserve EXIN-H bedraagt €41.740.000. Het begrote beginsaldo 2019 van de reserve TWIN-H bedraagt €131.283.000. In de tabel hieronder is weergegeven hoe deze middelen worden verdeeld over reeds bestaand en nieuw in te stellen reserves in het kader van de omzetting naar de nieuwe systematiek van 1 doel = 1 reserve.

(x 1.000 euro)

	2019			
OD	Naam Reserve	Overheveling vanuit op te heffen reserve	Overheveling naar nieuwe/bestaande reserve	Restant in de Reserve
8.3.1	**Reserve EXINH**	€ -40.993		€ 747
4.2.1	Reserve Energietransitie		€ 2.524	
2.1.2	Reserve Uitvoeren Mobiliteitsbeleid door derden		€ 15.512	
2.1.1	Reserve Mobiliteitsbeleid		€ 221	
2.2.1	Reserve Ontwikkelen Provinciale Infrastructuur		€ 22.228	
7.4.2	Reserve SvA/NHW Werelderfgoed		€ 84	
7.4.1	Reserve Monumenten (Mr.F.J.Kranenburgfonds)		€ 423	
8.3.1	**Reserve TWINH**	€ -125.594		€ 5.689
6.1.1	Reserve Groen		€ 1.811	
3.1.2	Reserve Meekoppelkansen bij dijkverst. En kustonw.		€ 3.698	
6.1.3	Reserve Oostelijke Vechtplassen		€ 655	
4.1.3	Reseve Bodemsanering		€ 336	
4.2.1	Reserve Energietransitie		€ 1.371	
2.1.2	Reserve Uitvoeren Mobiliteitsbeleid door derden		€ 15.474	
2.2.1	Reserve Ontwikkelen Provinciale Infrastructuur		€ 84.032	
5.4.2	Reserve Woningbouw		€ 147	
5.2.1	Reserve OV-Knooppunten		€ 4.800	
7.4.2	Reserve SvA/NHW Werelderfgoed		€ 3.423	
5.3.4	Reserve Duurzame Landbouw		€ 9.846	

De reden dat er een restant achterblijft in beide reserves is dat de overheveling bij deze begroting nog niet helemaal compleet is. Dit restant bestaat uit middelen die wellicht in 2018 nog worden uitgegeven, of bedragen waarvoor nader bekeken moet worden onder welk operationeel doel deze ondergebracht horen te worden.

3. De resterende middelen in de EXIN-H reserve na de verwerking van deze begroting zijn niet geoormerkt voor duurzaamheidsinitiatieven. Voorafgaand aan de verwerking van deze begroting is er €2.524.000 beschikbaar voor duurzaamheidsinitiatieven binnen de reserve EXIN-H die PS

beschikbaar hebben gesteld voor: Warmtetransitie gebouwde omgeving, CO2 monitoring en de uitvoeringsregeling zonne-energie. Deze middelen worden overgeheveld naar de reserve Energietransitie en behouden hetzelfde doel.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
96	EEB	VVD	M. Wiesehahn

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
J. van der Hoek	128

VRAAG:

Het college licht toe dat ProBiblio de wettelijke taken van de provincie uitoefent inzake de wet bibliotheken.

1. Klopt het dat naast het toegankelijk en bereikbaar houden van het provinciaal bibliotheeknetwerk, het ook een wettelijke taak is van provincies om innovatie van datzelfde netwerk te helpen faciliteren?

2. Wat doet Probiblio in Noord-Holland aan ondersteuning van innovatie in Noord-Hollandse bibliotheken?

ANTWOORD:

1: De Bibliotheekwet (WSOB) regelt de verantwoordelijkheden van de overheden en instellingen met betrekking tot het openbaar bibliotheekwerk. In artikel 16 van de WSOB worden als provinciale kerntaken genoemd: distributie en innovatie ten behoeve van de lokale bibliotheek. Daarnaast worden zogenaamde netwerktaken onderscheiden waarvoor een gezamenlijke verantwoordelijkheid geldt: collectiebeleid, educatie en gegevenslevering.

2: Bij het uitvoeren van haar innovatietaak volgt ProBiblio de landelijk vastgestelde 'Gezamenlijke Innovatieagenda 2016-2018'. Deze agenda wordt door de Koninklijke Bibliotheek (KB) voor 2019 verlengd. In haar jaarprogramma werkt ProBiblio hiervoor diverse projecten uit en concentreert zich op de thema's: Jeugd en Onderwijs en Verandering & Verbreding van de Klassieke Bibliotheek.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
108	EEB/M&F	SP	A. de Groot

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
J. Bond	151

VRAAG:

In de tekst staat:

"De provincie beschikt over aandelen in Schiphol Area Development Company (25%; de overige aandelen zijn in handen van Schiphol en de gemeenten Amsterdam en Haarlemmermeer). Indien de werkelijke waarde van een deelneming lager wordt dan die van de aandelen moet dit op de balans van de provincie worden gecorrigeerd. Dat geldt als een verlies voor de provincie NoordHolland. Omdat SADC een zakelijke onderneming is, is dit risico altijd aanwezig."

De werkelijke waarde van de deelneming is inmiddels hoger dan die van de aandelen. En geldt dit dan als een winst voor de provincie Noord-Holland? Uit de tabel op bladzijde 191 blijkt dat het vermogen is gegroeid, maar dat geen dividend werd uitgekeerd. Met de winst zouden mooie dingen gedaan kunnen worden voor het behoud van De Boterbloem.

ANTWOORD:

Het BBV schrijft voor dat deelnemingen worden gewaardeerd op verkrijgingsprijs of lagere marktwaarde. Bij een lagere marktwaarde wordt de waarde van de deelneming verlaagd, waardoor de waarde van de bezittingen van de provincie vermindert. Dat wordt bedoeld met verlies.

Een hogere waarde dan de verkrijgingsprijs leidt niet tot (boekhoudkundige) winst. Een eventuele winst is pas aan de orde als de deelneming wordt verkocht.

Een dividenduitkering is geen automatisme bij een vermogensgroei. Uitkering van dividend hangt onder meer af van de vermogenspositie van de vennootschap en de toekomstplannen.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
106	EEB/NLWM	SP	A. de Groot

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
A. Tekin	116

VRAAG:

In de tabel staat:

"Aantal bezoeken Aantal 11.224.000 11.244.000 11.244.000 11.244.000 11.244.000 11.244.000 "

Kunt u aangeven hoeveel bezoekers de recreatiegebieden bezoeken wegens het bijwonen van een festival of ander evenement en hoeveel bezoekers om andere redenen de recreatiegebieden bezoeken?

ANTWOORD:

De cijfers die wij in de tabel hebben genoemd, betreft het aantal bezoeken aan recreatiegebieden die door Recreatie Noord-Holland (RNH) worden beheerd en waarin de provincie via de recreatieschappen participeert. Deze cijfers zijn inclusief de bezoekersaantallen aan evenementen/festivals. Als u het aantal bezoekers per evenement en per gebied apart wilt zien, kunt u deze vinden op de website van RNH (zie de link naar het jaarverslag 2017: Evenementen - jaarverslag Recreatie Noord-Holland

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
101	EEB/NLWM/M&F	SP	A. de Groot

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
J. van der Hoek	71

VRAAG:

Totale emissie van broeikasgassen is 19.142.423. Het betreft alleen de totale energie gerelateerde CO2emissie in tonnen en dus niet de totale emissie van broeikasgassen in CO2 equivalenten. Dit betekent – mijns inziens – dat niet vermeld werd hoeveel CO2 de veestapel in Noord-Holland uitstootte, dat niet vermeld werd hoeveel CO2 het wegverkeer uitstootte en evenmin hoeveel CO2 het vliegverkeer uitstootte.

We weten dat dit niet vermeld hóeft te worden, maar onzes inziens geeft het een juist inzicht als het wél vermeld wordt.

ANTWOORD:

Het wegverkeer is wel meegenomen in de provinciale CO2-emissie, de methaanemissie van de veeteelt niet en de CO2-emissie van het vliegverkeer ook niet.

Dit is niet alleen omdat we van de voorgeschreven indicator gebruik maken, maar ook omdat we niet over die gegevens beschikken. Van de methaanemissie bestaan alleen landelijke cijfers. De emissies van de luchtvaart worden internationaal niet aan landen toegerekend en dus ook niet aan provincies.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
109	EEB	SP	A. de Groot

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
J. van der Hoek	195

VRAAG:

Uit de tabel kunnen wij aflezen dat er de laatste jaren een groot negatief resultaat is.

Welk ander bedrijf dan BioGast Agro wordt medegefinancierd door de ODENH? Hoe verklaart u het grote negatieve resultaat?

ANTWOORD:

De andere deelneming van ODENH is TukTuk Holding B.V. Voor deze vennootschap is een voorziening getroffen van 75% van de verkrijgingsprijs (voorziening bedraagt €337.548), hetgeen het grootste gedeelte van het verlies verklaart. Voor Biogast Agro Hensbroek is in 2016 reeds een volledige voorziening getroffen. Verder is het zo dat ODENH geen inkomsten heeft waardoor gemaakte bedrijfskosten het resultaat drukken.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
86	M&F	VVD	J.F.L. Kaamer van Hoegee

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
E. Post	35 & 39

VRAAG:

Er is een toename in maatschappelijk initiatief en een afname in het vertrouwen in politiek en overheid. Kunt u aangeven hoe u in de toekomst, bij grote infrastructurele projecten, invulling wilt geven aan burgerinitiatieven zoals in Broek in Waterland? (wat zijn de geleerde lessen?)

ANTWOORD:

Wanneer grote infrastructurele projecten in de toekomst aan de orde zijn, zullen wij dat per project in een plan van aanpak moeten aangeven.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
87	M&F	VVD	J.F.L. Kaamer van Hoegee

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
E. Post	36

VRAAG:

U opent in 2019 een subsidieregeling om de verkeersveiligheid van particuliere uitwegen op provinciale wegen te verbeteren. Kunt u aangeven aan welke maatregelen u dan denkt?

ANTWOORD:

Het is aan de aanvrager om een maatregel te bedenken. Wij zullen vooral toesten op verkeersveilgheid, uitvoerbaarheid, voldoen aan wet- en regelgeving, doelmatigheid. Maar in zijn algemeenheid kan gedacht worden aan verharding, bredere profiel, extra opstelgelegenheid.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
88	M&F	VVD	J.F.L. Kaamer van Hoegee

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
E. Post	38 & 41

VRAAG:

U legt uit wat de procedures zijn met betrekking tot agendering van projecten in het PMI. Kunt u aangeven hoe u hiermee planning technisch mee omgaat? Met andere woorden houdt u er rekening mee dat bij meerdere projecten in één regio er een project kan vertragen zonder dat de werkzaamheden van een ander project gaan starten (Bijvoorbeeld Leeghwaterbrug in Alkmaar en de werkzaamheden aan de N243 en de werkzaamheden aan de N246 en N244)

ANTWOORD:

De uit te voeren projecten worden afgestemd met andere wegbeheerders in Kernregie (drie jaar vooruit) en in Regioregie (één jaar vooruit). Als er in de uitvoering van projecten vertraging optreedt, wordt een analyse gemaakt op het effect van de vertraging op nog te starten of al lopende projecten. Dit wordt dan ingebracht in Regioregie, waarna een nieuwe planning wordt afgesproken. Dit kan er dan toe leiden dat de start van nieuwe projecten wordt aangepast.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
89	M&F	VVD	J.F.L. Kaamer van Hoegee

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
E. Post	38/39

VRAAG:

U geeft aan gestart te zijn met onderzoek naar landelijke prijsontwikkeling op infrastructurele projecten. Kunt u aangeven wanneer u de resultaten hiervan kan delen met PS?

ANTWOORD:

De resultaten van dit onderzoek worden in het voorjaar van 2019 verwacht.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
90	M&F	VVD	J.F.L. Kaamer van Hoegee

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
E. Post	39

VRAAG:

Verkeersveiligheid en veiligheid tijdens het werken aan projecten is een aandachtspunt. Kunt u aangeven of de inspanningen uit 2018 tot nu toe bijgedragen heeft aan minder (dodelijke) slachtoffers in het verkeer? Kunt u ook aangeven of het aantal ongevallen op onze provinciale wegen is afgenomen?

ANTWOORD:

Het is nog te vroeg om te kunnen concluderen dat de inspanningen van dit jaar al hebben bijgedragen aan minder (dodelijke) slachtoffers in 2018, te meer omdat het jaar 2018 nog niet voorbij is. Tevens is het informatiever om geen conclusies te trekken uit gegevens van één jaar, maar meer te kijken naar trends over enkele jaren.

De kwaliteit van de registratie van niet dodelijke ongevallen is de afgelopen jaren sterk in beweging. Het aantal en de kwaliteit van de registraties nam de afgelopen jaren drastisch af, o.a. door veranderingen in procedures bij de politie. Met het project STAR (Smart Traffic Accident Reporting) is een verbeteringstraject in gang gezet, waarbij weer meer en beter wordt geregistreerd. Nieuw hierbij is dat ook verzekeraars ongevallen hierin registreren. Wel maken deze ontwikkelingen een goede vergelijking met de cijfers van de afgelopen jaren lastiger.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
91	M&F	VVD	J.F.L. Kaamer van Hoegee

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
E. Post	50

VRAAG:

De provincie heeft de app Strooit.nu. RWS heeft ook een website m.b.t. gladheidsbestrijding: rijkswaterstaatstrooit.nl. In het kader van slimme mobiliteitsoplossingen (en kostenreductie) zou het voor de gebruiker van deze websites interresant zijn om ze te integreren. Zijn hier mogelijkheden voor?

ANTWOORD:

Ja, hier zijn mogelijkheden voor om deze websites te integreren. Er zijn diverse overleggen tussen Rijkswaterstaat en de provincie, maar ook tussen de provincies onderling en de gemeenten om gebruikers beter te informeren. Het combineren van data en het beschikbaar stellen van informatie rondom gladheid naar de gebruiker heeft hierbij zeker de aandacht. Het combineren van data is echter nog niet altijd mogelijk omdat de verschillende wegbeheerders gebruik maken van verschillende gladheidmeldsystemen (GMS). De leveranciers van de systemen bekijken op dit moment wat de mogelijkheden zijn.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
107	NLWM	SP	A. de Groot

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
A. Tekin	119

VRAAG:

In de tekst staat:

"Via de aanpak Groen Kapitaal en regionale samenwerkingsverbanden willen wij een beweging op gang brengen waarin – zowel binnen als buiten het Natuurnetwerk Nederland – natuurcombinaties de normaalste zaak van de wereld zijn. Natuur wordt daarin als vanzelfsprekend meegenomen bij agrarische bedrijfsvoering en bij de aanleg van wegen, sloten, dijken, woonwijken en bedrijventerreinen. Niet alleen omdat het goed is voor de natuur, maar omdat ook wij profiteren van de ecosysteemdiensten die de natuur ons te bieden heeft. Wij initiëren, stimuleren en faciliteren initiatieven vanuit- en samen met bewoners, (semi)overheden, natuurorganisaties en samenwerkingsverbanden."

Op bladzijde 116 staat:

In het Natuurbeheerplan is opgenomen dat wij vanaf 2021 niet langer agrarisch natuurbeheer willen subsidiëren binnen het Natuurnetwerk Nederland. De reden hiervoor is dat het NNN een duurzaam ecologische structuur is, en bij agrarisch natuurbeheer de primaire gebruiksfunctie agrarisch blijft. Als gevolg van motie 126, aangenomen door Provinciale Staten in november 2017, is het jaar 2018 een 'verkenningsjaar', waarin wij hierover overleggen met de terreinbeherende organisaties, de agrarische collectieven en LTO-Noord. Wij blijven Provinciale Staten informeren over de resultaten van dit overleg.

Onzes inziens zijn dit twee nogal tegenstrijdige boodschappen, kunt u een en ander nader verklaren?

ANTWOORD:

Het zijn geen tegenstrijdige boodschappen. In beide gevallen gaat het om versterking van de natuurwaarden. Het betreft echter verschillende soorten terreinen. De passage in het Natuurbeheerplan heeft betrekking op gronden die als NNN zijn begrensd. Het NNN is bedoeld als een duurzame ecologische structuur, waar de natuurfunctie centraal staat. Daar past op termijn geen agrarisch natuurbeheer bij, omdat dat altijd een tijdelijk karakter heeft en de agrarische functie dan leidend blijft. Binnen het NNN streven we naar duurzaam natuurbeheer.

De aanpak Groen Kapitaal heeft betrekking op gronden buiten het NNN. In deze terreinen is de natuurfunctie doorgaans niet leidend, maar streven we naar combinaties van natuur met andere functies (zgn. natuurcombinaties), zoals die zijn genoemd in de passage die u citeert.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
93	NLWM	VVD	M. Wiesehahn

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
C. Loggen	66

VRAAG:

Het college geeft aan dat de provincie een subsidieregeling voor waterbeheerders en locatiehouders heeft die hen stimuleert om maatregelen te treffen om te zwemwaterkwaliteit te verbeteren. Daarover de volgende vragen:

1. Hoeveel budget is er voor dit type subsidie in 2019 gereserveerd?

2. Hoeveel van het voor dit doel gereserveerde budget is er in het lopende boekjaar ook daadwerkelijk al toegekend?

3. Zijn er in 2018 subsidieaanvragen voor de aanpak van blauwalg problemen in zwemwater gedaan, en zo ja, hoeveel van het totaal beschikbare budget is daar dan aan besteed?

ANTWOORD:

In de conceptbegroting 2019 is voor dit doel een bedrag van € 150.000,- opgenomen.

Ook in het lopende boekjaar was € 150.000,- beschikbaar. De openstelling van de subsidieregeling heeft plaatsgevonden in de periode 1 februari t/m 26 april 2018, en daarbij is voor een bedrag van € 89.576,80 aangevraagd en toegekend. De mogelijkheden en de wenselijkheid voor een nieuwe openstelling in 2018, met een subsidieplafond ter hoogte van het restantbedrag ad € 60.423,20 worden momenteel nagegaan.

Van het aangevraagde bedrag ad € 89.576,80 had € 15.000 betrekking op de bestrijding van blauwalgproblematiek en € 74.576,80 op bestrijding van bacteriële verontreinigingen.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
105	NLWM/M&F	SP	A. de Groot

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
J. Bond	99

VRAAG:

In de tekst staat:

“ Noord-Holland heeft een positieve traditie in het benutten van het budget.“

Kunt u de 'positieve traditie' uitleggen? Wat bedoelt u met 'positieve traditie'?

ANTWOORD:

Met ‘een positieve traditie in het benutten van het budget’ wordt bedoeld dat wij er jaarlijks in slagen om ons aandeel in het Europese budget ook werkelijk uit te geven en te declareren in Brussel. Hiervoor zijn wij vooral afhankelijk van de voortgang van projecten die subsidie ontvangen.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
102	R&W	SP	A. de Groot

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
J. Geldhof	87

VRAAG:

In de tekst staat:

“De Ruimte-voor-Ruimte regeling in zijn huidige vorm wordt afgeschaft. De regeling wordt tegenwoordig meer als een financieel middel toegepast, waaraan de ruimtelijke kwaliteit ondergeschikt is. In het kader van de Omgevingsverordening en de transformatie van leegstaande (agrarisch) bebouwing naar een nieuwe functie, wordt gekeken naar alternatieve instrumenten. Dit met als doel om een afname van de ruimtelijke kwaliteit en de negatieve invloed van leegstand op de vitaliteit van het landelijk gebied tegen te gaan.”

Kunt u ons alvast inlichten over de nieuwe regeling? Voor zover wij kunnen nagaan heeft PS geen wijziging van de regeling voorgesteld en rept het coalitieakkoord hier ook met geen woord over.

ANTWOORD:

De alternatieve instrumenten voor de Ruimte voor Ruimte regeling worden meegenomen in het onderzoek en Plan van Aanpak naar leegstand. Afstemming met gemeenten en andere belanghebbenden zal synchroon lopen met de voorstellen voor de Omgevingsverordening. Naar verwachting zullen de alternatieven in de eerste helft van 2019 aan u worden toegestuurd

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
97	R&W	VVD	J. Kramer

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
J. Geldhof	86, 87

VRAAG:

U beschrijft dat de Task Force Ruimte (TFR) hulp biedt aan gemeenten die professionele hulp nodig hebben bij ruimtelijke ontwikkelingen die moeilijk van de grond komen. Op verzoek van een gemeente kan de taskforce een ‘assist’ organiseren. Dit is een aanbesteding van een onafhankelijke studie.

Uit de evaluatie (2018) van assists sinds 2005 waar u naar verwijst, blijkt dat tijdens deze Statentermijn slecht één assist heeft plaatsgevonden.

1. Hoe verklaart u dit lage aantal aanvragen/assists?
2. Is een assist door de TRF als instrument van GS ‘om ruimtelijke kwaliteit bij nieuwe ontwikkelingen in het landschap te borgen’ wel geschikt wanneer er zo weinig gebruik van wordt gemaakt?

U schrijft: “Er is nog budget beschikbaar voor het uitvoeren van één assist. GS hebben besloten voor het resterende bedrag van €39.000,- gemeenten de mogelijkheid te bieden om een assist aan te vragen.”

3. Wat is het voornemen van GS m.b.t. de voortzetting van de TFR inclusief budget voor assists?

ANTWOORD:

1. Sinds 2008 ligt de focus van de Taskforce Ruimte op de toepassing op OV-knooppunten en kustplaatsen. Wij vermoeden dat het lage aantal assists wordt veroorzaakt doordat de laatste jaren bij OV-knooppunten en kustplaatsen is gekozen voor een nieuwe structurele en alternatieve aanpak.

2. Het doel van de TFR is het verbeteren van de kwaliteit en het gebruik van de leefomgeving door gemeenten te ondersteunen bij ontwikkelingen die moeilijk van de grond komen of behoefte hebben aan een nieuwe impuls. Kenmerkend voor de TFR is dat dit instrument bij uitzondering wordt ingezet. Uit de evaluatie blijkt dat het wordt gezien als een krachtig middel om in een korte termijn een vastgelopen proces vlot te trekken. In die zin wordt het instrument door betrokkenen als effectief beschouwd.

3. GS hebben nog geen keuze gemaakt voor het continueren van de Taskforce Ruimtewinst na uitputting van de middelen.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
98	R&W	VVD	J. Kramer

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
J. Geldhof	86

VRAAG:

U schrijft: “Om de Omgevingsvisie binnen en buiten de provinciale organisatie levend te houden en onder de aandacht te brengen, is continue actie noodzakelijk. (…) Extern door voorlichting, informatie en advisering.

1. Kunt u het begrote budget voor de externe onderdelen nader toelichten en uitsplitsen?

En: “Tot slot wordt in 2019 een aantal nog nader in te vullen bijeenkomsten georganiseerd ter ondersteuning van een goede implementatie van (het gedachtegoed van) de Omgevingswet.”

2. Kunt u toelichten wat voor bijeenkomsten dit betreft en hoeveel er is begroot hiervoor?

ANTWOORD:

De begroting 2019 voor operationeel doel 5.1.1 bestaat naast de capaciteitskosten uit drie onderdelen.

Het eerste is de afronding van de omgevingsvisie (€ 75.000), het tweede is implementatie van de omgevingswet (€ 330.000) en het derde is het opstellen van de eerste tranche van de omgevingsverordening (€ 132.000).

1. De afronding van de omgevingsvisie gebeurt door middel van een aantal nog nader precies in te vullen bijeenkomsten zoals het slotcongres en een aantal communicatieve hulpmiddelen met als doel om interne en externe belanghebbenden zo goed mogelijk te informeren en het gesprek te vervolgen.

2. Ten aanzien van de omgevingswet zijn indicatief een aantal stappen en acties aangegeven in de begrotingstekst. Hiervoor is het nu opgenomen begrotingsbedrag € 330.000.

Het proces om te komen tot een de eerste integrale omgevingsverordening Noord-Holland (Omgevingsverordening NH1.0) vergt ook diverse activiteiten om samen met onze omgeving te komen tot een verordeningstekst die recht doet aan de doelen en de door PS vastgestelde sturingsfilosofie hiervoor. Dit betreft onder meer botsproeven, bijeenkomsten ten behoeve van kennisdelen en onderzoek.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
99	R&W	VVD	J. Kramer

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
J. Geldhof	92, 93

VRAAG:

Het college beschrijft in paragraaf 5.2.4 Ruimtelijke structuur versterken door in gesprek te gaan, in dialoog te treden en door het samenbrengen van provinciale belangen met gemeentelijke belangen.

1. Kunt u het begrote budget hiervoor nader toelichten en uitsplitsen?

Ook staat er: “De formele RO-procedure voor bestemmingsplannen (…) maakt onderdeel uit van de werkwijze, maar is als zodanig het sluitstuk van het proces van ruimtelijke planvorming;”

2. Waar staat de informele RO-werkwijze beschreven die aan de formele procedure voorafgaat of kunt u deze inzichtelijk maken?

ANTWOORD:

1. Voor het operationele doel 5.2.4 Ruimtelijke structuur versterken is in 2019 € 4.189.000 begroot. Dit budget bestaat uit € 1.752.000 voor het structuurvisiebudget en € 2.4 miljoen voor capaciteitskosten. Het structuurvisiebudget is een budget waarvan de provincie onderzoeken en projecten uitvoert ter versterking van de ruimtelijke structuur van Noord-Holland. Deze zijn beschreven onder punt 3 in de begroting van dit operationele doel. Capaciteitskosten zijn de kosten van in- en externe medewerkers die aan dit operationele doel werken. Het betreft adviezen en dialoog, zoals beschreven in de punten 1, 2 en 3 van het operationele doel in de begroting.

2. De RO–werkwijze is als sturingsfilosofie opgenomen in de Omgevingsvisie. Samen met de doelstellingen van de Omgevingswet beoogt deze werkwijze in een zo vroeg mogelijk stadium van ruimtelijke processen de provinciale belangen met gemeentelijke belangen samen te brengen.

Door in een zo vroeg mogelijk stadium inbreng te hebben, kunnen provinciale belangen in de uitwerking van plannen worden meegenomen, zonder dat dit in een laat stadium met juridische middelen moet worden bewerkstelligd.

De formele RO-procedure van vaststelling door gemeenten van bestemmingsplannen en waar de provincie juridisch instrumentarium kan inzetten, blijft evengoed mogelijk wanneer provinciale belangen alsnog in het geding zijn. Dit blijft het sluitstuk van het proces van ruimtelijke planvorming.

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
100	R&W	VVD	J. Kramer

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
J. Geldhof	102

VRAAG:

Het college schrijft: “Voor de periode 2016-2020 is er € 3 miljoen beschikbaar gesteld om projecten in het kader van de RAP’s te subsidiëren.”

1. Hoeveel van dit bedrag is tot nog toe besteed en aan welke woningbouwprojecten?

ANTWOORD:

De RAP’s zijn in de meeste regio’s pas in 2017 vastgesteld. Daarvóór kon men geen subsidie aanvragen. De verwachting is dan ook dat er zeker nog aanvragen volgen.Tot op heden is aan subsidies voor het RAP-woonfonds in totaal uitgegeven en verplicht: € 1.619.806 .

De subsidies zijn verleend voor diverse projecten in het kader van de RAP’s:

Regio Alkmaar:

- Verduurzamen en levensloop bestendig maken van bestaande particuliere koopwoningen
- Leefbaarheid en woningbouw
- Kwalitatief behoefteonderzoek en procesbegeleiding

Regio Zuid-Kennemerland/IJmond

- Bewustwordingscampagne Duurzaam Wonen bij huurders en particulieren
- Onderzoek actualisatie woningbehoefte
- Kennisvergroting & -uitwisseling wonen en zorg
- Programmamanager RAP
- Innovatieve huizenaanpak
- Pilot gebiedsarrangementen wonen & zorg in de regio
- Woonwensonderzoek MRA

Regio Kop van Noord-Holland

- Verduurzamen en levensloopbestendig maken van bestaande particuliere woningen

Regio Gooi & Vechtstreek

- Senioren-wooncoach
- Woonmonitor
- Programmaregie

NUMMER	COMMISSIE	FRACTIE	NAAM VRAGENSTELLER
103	R&W/M&F	SP	A. de Groot

NAAM PORTEFEUILLEHOUDER	PAGINA BEGROTING
J. Geldhof	88

VRAAG:

In de tekst staat:

"Afhankelijk van de vraag komt daar vanaf 2019 waarschijnlijk een vierde (deel van een) corridor bij (zie indicatorentabel)."

Kunt u ons meedelen over welke corridor of deel van een corridor het gaat?

ANTWOORD:

Het betreft de Gooicorridor.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR Haarlem

INGEKOMEN 26 SEP. 2018

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
dhr J. Kobes
CZ/FIN

Telefoonnummer +31235143698
kobesj@noord-holland.nl

Betreft: Concept programmabegrotingen IPO en Bij12

Verzenddatum
26 SEP. 2018

Kenmerk 1128226/1128229

Uw kenmerk

Geachte leden,

Hierbij ontvangt u ter besluitvorming de bijgaande statenvoordracht, met het ontwerpbesluit inclusief bijlagen, over de concept programmabegrotingen van IPO en Bij12.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
J.W. Remkes

bijlage(n)

1. Statenvoordracht PS
2. Concept programmabegroting IPO 2019
3. Beheersbegroting
4. Jaarplan en begroting 2019 Bij12

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143
Fax (023) 514 3030

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl

Provincie Noord-Holland

2018

VOORDRACHT

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 25 september 2018

Onderwerp: Concept programmabegrotingen IPO en BIJ12 2019

Kenmerk: 1128226/1128229

Bijlagen:

1. **Concept programmabegroting IPO 2019**
2. **Beheersbegroting**
3. **Jaarplan en begroting 2019 Bij12**

1. Inleiding

Hierbij leggen wij uw Staten de concept programmabegroting 2019 van het IPO en de concept begroting 2019 van BIJ12 voor. De programmabegroting is het kaderstellende instrument (budgetrecht) voor de Algemene Vergadering (AV). Hierin worden de keuzes vastgelegd voor de inzet van de financiële middelen die de gezamenlijke provincies ter beschikking stellen voor de realisatie van de afgesproken doelen. In de programmabegroting wordt bepaald wat de provincies via het IPO willen bereiken, wat daarvoor wordt gedaan en welke financiële middelen daarvoor beschikbaar worden gesteld.
De AV en het IPO-bestuur hebben in de zittingsperiode 2015-2019 gewerkt aan de verbeterde P&C-cyclus van de gezamenlijke provincies. Doelstellingen van deze verbeterslag zijn:
1. meer transparantie in de gezamenlijke begroting;
2. eigenaarschap bij en sturing door de gezamenlijke provincies;
3. een betere aansluiting bij de begrotingssystematiek van de provincies.
De onderhavige programmabegroting 2019 is de tweede proeve. Het is aan de in 2019 aantredende AV en het IPO-bestuur de verbeterde P&C-cyclus naar eigen wens aan te passen

Financiële consequenties
De (AV) heeft in 2017 bij vaststelling van de programmabegroting 2018 aangegeven dat het budget in de meerjarenraming als uitgangspunt voor de begroting 2019 dient te worden genomen. Dit betreft afgerond een bedrag van **15 miljoen euro.** In het kader van de voorbereiding van de begroting 2019 is voor de kadernota 2019 geïnventariseerd (ambtelijk en bestuurlijk) welke nieuwe beleidsambities er voor 2019 bestaan. Deze telden op tot een bedrag van **1,9 miljoen euro**.
Het gevolgde proces heeft uiteindelijk geleid tot een overschrijding van € 846.000 ten opzichte van de oorspronkelijk vastgestelde meerjarenraming (exclusief indexering). Voor dit bedrag dient ofwel een motivering te worden geformuleerd of dienen taken te worden geschrapt. In de bijgevoegde programmabegroting en beheersbegroting treft u, ter informatie en besluitvorming, de voorgestelde posten voor nieuw beleid aan, die optellen tot dit bedrag.

Het samenvattend overzicht van de programmabegroting ziet er als volgt uit:

	2019
Oorspronkelijke meerjarenraming 2019 (vastgesteld door AV)	15.043.228
Claims kadernota	1.320.000
Aflopend ten opzichte van meerjarenraming	-245.000
Meerjarenraming inclusief technische correctie PAS	-229.000
Subtotaal exclusief indexering	15.889.228
Taakstelling oud voor nieuw of schrappen nieuw	846.000
Begroting 2019 bij invulling taakstelling	15.043.228
Indexering	358.527
Begroting 2019 incl. indexering	15.401.755

De bijdrage van de provincie Noord-Holland komt afgerond op een bedrag van € 1,6 miljoen (tegen € 1,7 miljoen in 2018 en € 1,1 miljoen in 2017). In dit bedrag is het Noord-Hollandse deel (10%) van het tekort van 8,5 ton opgenomen. Wanneer deze claims niet worden gehonoreerd, zal de bijdrage van Noord-Holland dalen naar afgerond € 1,5 miljoen.

BIJ12

Sinds 1 januari 2014 is BIJ12 operationeel. Bij BIJ12 zijn uitvoeringsactiviteiten ondergebracht die de provincies gezamenlijk doen. De provincies bepalen de beleidskaders; de werkzaamheden van BIJ12 zijn beleidsarm. Het gaat om concrete uitvoeringstaken en taken ter ondersteuning. BIJ12 is formeel ondergebracht bij de vereniging IPO. BIJ12 heeft een eigen jaarplan en begroting, die in samenhang met die van het IPO worden aangeboden. Ook is aangesloten bij de verantwoordingsstructuur (P&C-cyclus) van het IPO.

De bijdrage van de provincie Noord-Holland voor de werkzaamheden van Bij12 komt afgerond op een bedrag van € 10,6 miljoen

Na vaststelling van de begrotingen van IPO en Bij12 door de Algemene Vergadering zal deze begrotingsmutatie in de provinciale begroting worden verwerkt en uw Staten bij begrotingswijziging worden voorgelegd.

Proces en procedure

Op dit moment wordt er nog een laatste ronde langs alle Bestuurlijke Adviescommissie (BAC's) gemaakt om het tekort van 8,5 ton te reduceren. De laatste BAC's waar dit op de agenda staat, vinden plaats op 4 oktober. Hierna wordt de begroting op 10 oktober aan het bestuur ter vaststelling voorgelegd en daarna ter goedkeuring aan de Algemene Ledenvergadering op 22

november. Uw Staten kunnen tijdens de bespreking van de conceptbegrotingen van het IPO en Bij12 uw input en aandachtspunten meegeven aan de Noord-Hollandse leden van de Algemene Vergadering van het IPO.

Om de begroting van het IPO tijdig te kunnen agenderen in de commissies en zo de AV-leden van de provincie Noord-Holland van input te kunnen voorzien, hebben wij gebruik gemaakt van de concepten zoals deze nu beschikbaar zijn. Dit betreft dus de concept begroting inclusief het tekort van 8,5 ton. In de definitieve concept begroting die door het bestuur naar AV wordt verzonden, zal ofwel het tekort van 8,5 ton zijn weggewerkt of zullen de claims van een deugdelijke onderbouwing worden voorzien

2. Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

dhr. J.W. Remkes, voorzitter

mw. mr. R.M. Bergkamp, provinciesecretaris

Ontwerpbesluit

Nr.

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van 25 september 2018;

besluiten:

Met betrekking tot de voorgestelde concept begroting 2019 van het IPO en de voorgestelde concept begroting van BIJ12:

1. Hun zienswijze ten aanzien van de concept programmabegroting 2019 van het IPO en de concept begroting 2019-van BIJ12 mee te geven aan de Noord-Hollandse vertegenwoordigers in de Algemene Vergadering;

2. Na vaststelling van de IPO-begroting door de Algemene Vergadering de bijdrage van de provincie Noord-Holland bij de eerstkomende begrotingswijziging te verwerken in de provinciale begroting.

Haarlem,

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter

, statengriffier

Vergadering IPO-bestuur op 30 augustus 2018
Agendapunt 3.1, bijlage 1

Werkt voor provincies

Interprovinciaal Overleg

Programmabegroting Interprovinciaal Overleg 2019

(15 augustus 2018)

Inhoudsopgave pag.

1. Inleiding 5

2. IPO: van, vóór en door provincies; financiële uitgangspunten en totaaloverzicht 7

Financiële uitgangspunten 7

Financiële uitgangssituatie 8

Indexering 9

Tussenstand ongewijzigd beleid 9

Structurele doorwerking beleid uit 2018 9

Ontwikkeling personele lasten 11

Totaalbeeld 11

BIJ12 13

3. Vlaggenschepen en kerntaken 16

Verbindende Speerpunten: Vlaggenschepen 2018 – 2019 16

Interbestuurlijk Programma (IBP) 17

Energietransitie/Klimaatakkoord 17

4. Kerntaak 1. Duurzame ruimtelijke ontwikkeling, waaronder waterbeheer 19

Ambities 2019 19

Wat willen we bereiken? 20

Wat gaan we ervoor doen? 21

Wat gaat het kosten? 23

5. Kerntaak 2. Milieu, Energie en Klimaat 24

Ambities 2019 Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH) 24

Ambities Energie en Klimaat 2019 25

Wat willen we bereiken VTH? 26

Wat gaan we ervoor doen VTH? 27

Wat willen we bereiken Energie en Klimaat? 28

Wat gaan we ervoor doen Energie en Klimaat? 29

Wat is daarvoor nodig? 31

6. Kerntaak 3. Vitaal Platteland 32

Ambities 2019 32

Wat willen we bereiken? 33

Wat gaan we ervoor doen? 34

Wat is daarvoor nodig? 37

7. Kerntaak 4. Regionale Bereikbaarheid en Regionaal Openbaar Vervoer 38

Ambities 2019..... 38

Wat willen we bereiken?..... 39

Wat gaan we ervoor doen?..... 40

Wat is daarvoor nodig?..... 42

8. Kerntaak 5. Regionale Economie..... 43

Ambities 2019..... 43

Wat willen we bereiken?..... 44

Wat gaan we ervoor doen?..... 44

Wat is daarvoor nodig?..... 46

9. Kerntaak 6. Culturele Infrastructuur en Monumentenzorg 47

Ambities 2019..... 47

Wat willen we bereiken?..... 47

Wat gaan we ervoor doen?..... 48

Wat is daarvoor nodig?..... 49

10. Kerntaak 7: Kwaliteit van het Openbaar Bestuur..... 50

Ambities 2019..... 50

Wat willen we bereiken?..... 53

Wat gaan we ervoor doen?..... 53

Wat is daarvoor nodig?..... 54

Werkgeverszaken..... 56

Ambities 2019 werkgeverszaken..... 56

Wat willen we bereiken?..... 56

Wat gaan we ervoor doen?..... 57

Wat is daarvoor nodig?..... 59

Bedrijfsvoering IPO..... 60

BIJ12..... 62

11. Meerjarenraming 64

1. Inleiding

Op 15 maart 2019 vinden de Provinciale Statenverkiezingen plaats.
Dientengevolge zal voor de zomer van 2019 een nieuwe Algemene Ledenvergadering (AV) worden samengesteld uit provinciale statenleden van elke provincie. Tegelijkertijd zal, met uitzondering van de voorzitter, de heer drs. Th.J.F.M. Bovens, gouverneur van Limburg, die tot medio 2023 is gekozen, een nieuw bestuur aantreden. Ook zullen de AAC's en BAC's opnieuw worden samengesteld.
Hiermee verschuiven mogelijk ook de politiek-bestuurlijke accenten, ontstaan nieuwe ambities, en worden de urgentie en realisatie van de urgente maatschappelijke opgaven herijkt. Tegen deze (verkiezings-)achtergrond wordt de Programmabegroting 2019 van de gezamenlijke provincies gepresenteerd. De Begroting 2019 staat, behalve in het licht van de effecten van de PS-verkiezingen, ook in het licht van het verbeterproces van de Planning en Control-cyclus (P&C-cyclus).

De AV en het IPO-bestuur hebben in de zittingsperiode 2015-2019 gewerkt aan de verbeterde P&C-cyclus van de gezamenlijke provincies. Doelstellingen van deze verbeterslag zijn:
1. meer transparantie in de gezamenlijke begroting;
2. eigenaarschap bij en sturing door de gezamenlijke provincies;
3. een betere aansluiting bij de begrotingssystematiek van de provincies.

De Programmabegroting is daar het resultaat van. Hoewel belangrijke vorderingen zijn gemaakt ten opzichte van de Begroting 2018, blijft sprake van "work in progress". De Begroting vormt een levend document dat zich jaar na jaar moet blijven aanpassen aan de provinciale wensen. Bovenstaande uitgangspunten hebben daarbij een permanente betekenis, maar de invulling zal van periode tot periode veranderen.

In de Programmabegroting 2018 vindt u één document waarin aangegeven wordt welke doelstellingen de gezamenlijke provincies wensen te realiseren, en welke middelen dit vergt.

In 2017 is de eerste Programmabegroting van de gezamenlijke provincies – na bespreking in alle ambtelijke én alle bestuurlijke adviescommissies - door het IPO-bestuur vastgesteld en door de AV goedgekeurd. Daarbij heeft de AV aangegeven de jaarschijf 2019 van de Meerjarenraming 2018-2021, als taakstellend kader (afgerond € 15.000.000) te willen beschouwen voor de Begroting 2019.
De onderhavige Programmabegroting 2019 is de tweede proeve. Het is aan de in 2019 aantredende AV en het IPO-bestuur de verbeterde P&C-cyclus – naar eigen wens – aan te passen dan wel te optimaliseren.
In het voorjaar van 2018 is – aanvullend aan de Programmabegroting - het instrument van de Kadernota geïntroduceerd. Deze Nota is – in lijn met de wens vanuit de provincies - gericht op het geven van een financieel kader voor de opstelling van de Begroting en besluitvorming over de te hanteren uitgangspunten en nieuwe beleidsinitiatieven. Het geeft de provincies, in een fase waarin dit nog betekenis heeft voor de begrotingsbesprekingen in de diverse provincies de mogelijkheid dit in de beschouwingen te betrekken. Tegelijkertijd vormt het een indicatie voor de inhoudelijk te realiseren ambities van de gezamenlijke ambities van de twaalf provincies. Bij de totstandkoming van de Kadernota zijn de ontwikkelingen en provinciale wensen opgehaald en hebben bij een 3-tal inloopsessie provinciale medewerkers hierbij een waardevolle bijdrage geleverd.

Ten gevolge van een groot aantal nieuwe beleidsambities, valt het uitgaventotaal, voor prioritering, hoger uit dan de met de AV overeengekomen bovengrens van ongeveer € 15.000.000.

Dit is aanleiding geweest tot het opstarten van een oud voor nieuw proces, waarbij bestuursleden gevraagd is voor hun eigen portefeuilleonderdelen bestaande en nieuwe uitgaven te prioriteren, zodat het totale uitgaven-niveau blijft binnen afgesproken kaders of er een specifiek voorstel komt tot verhoging van het budget, met een duidelijke motivering.

De finale besluitvorming hierover zal plaatsvinden in het kader van het besluitvormingsproces rondom deze Programmabegroting.
De Programmabegroting 2019 is (financieel) ingericht langs de lijnen van de kerntaken en de inrichting in (een aantal) provincies. Corresponderend met de bestuurlijke wens is de Begroting verder zo veel mogelijk opgebouwd langs de gedeelde en gezamenlijke (maatschappelijke) opgaven.

De begroting 2019 wordt voor het eerst geïntegreerd gepresenteerd met de begroting van BIJ12. Hiervoor is de P&C-cyclus van BIJ12 aangepast, zodat beide begrotingen tegelijkertijd en in samenhang kunnen worden behandeld. De begroting van BIJ12 is opgebouwd rond de uitvoeringstaken die zijn afgesproken met de provincies.

2. IPO: van, vóór en door provincies; financiële uitgangspunten en totaaloverzicht

Financiële uitgangspunten

Het IPO hanteert voor de Begroting in relatie tot de Meerjarenraming een systeem, waarbij uitgaven (indien juridisch mogelijk en politiek geaccordeerd) zoveel mogelijk incidenteel in de Begroting worden opgenomen. Hierdoor lopen de uitgaven in de meerjarenramingen autonoom terug en wordt het bestuur maximaal in de gelegenheid gesteld van jaar tot jaar integrale afwegingen te maken met betrekking tot de ter hand te nemen opgaves.

In de Begroting wordt een voorstel gedaan voor het eerstkomende jaar. Hierbij is het in het bestuur besprokene ten aanzien van de Kadernota uitgangspunt geweest. De Begroting bevat uitgaven ter zake van:

- structureel geraamde taken;
- incidenteel geraamde taken waarvan voortzetting in het volgend dienstjaar wenselijk wordt geacht;
- nieuwe beleidsvoorstellen voor het aankomend dienstjaar (incidenteel of structureel).

Het totaalbedrag van de Begroting mag niet uitstijgen boven het door de AV vastgestelde maximum van afgerond € 15.000.000. Boven dit maximum zullen uitgaven voor nieuw beleid separaat (met adequate motivering) moeten worden voorgelegd. Voorstellen hiervoor ziet u terug in deze begroting.

In de Begroting staat derhalve een mix van posten voor bestaand beleid (structureel of incidenteel) en nieuw beleid (incidenteel of structureel). De voorstellen hiervoor zijn tot stand gekomen door in de aanloop naar de Kadernota bij alle betrokken partijen in dit proces (AAC, BAC, IPO-bestuur, AV) te verkennen, welke beleidsambities er zijn die leiden tot verhoging van de uitgaven. Dit proces leverde wensen op ter grootte van 1,9 miljoen euro. Alvorens dit in besluitvorming te brengen, zijn de portefeuillehouders in het IPO-bestuur primair gevraagd, binnen hun portefeuille te prioriteren. Dit heeft dit bedrag doen afnemen tot 1,3 miljoen euro.

Ambtelijk is daarnaast, in aansluiting op het besprokene tijdens de bestuurs-vergadering van juni 2018, gekeken naar zaken als onderuitputting (totale opbrengst € 245.000 uit diverse posten) en is een technische correctie doorgevoerd ten aanzien van de PAS-begroting (budgettair-neutrale overheveling van IPO-begroting naar BIJ12-begroting van € 229.000). Het prioriteringsproces heeft daarmee uiteindelijk geleid tot het onderhavige begrotingsvoorstel dat eindigt met een uitgaventotaal van 15,8 miljoen euro (exclusief indexering).

Daarmee overschrijdt het voorstel het door de AV gestelde maximum met € 846.000 (exclusief indexering).

Voor dit bedrag dient door het bestuur of wel een motivering te worden geformuleerd of taken te worden geschrapt. In de tabel op pagina 10 treft u de voorgestelde posten voor nieuw beleid aan. Inhoudelijk zijn de voorstellen toegelicht bij de kerntaken en als Kadernota-claim geduid in bijlage 2. Deze bedragen zijn nog niet geïndexeerd, om de herkenbaarheid vanuit de Kadernota te bevorderen.

Voor de jaren vanaf 2018 ziet u in het meerjarenbeeld dat de budgetten, ten gevolge van het voornoemde beleid, opnieuw autonoom teruglopen (tenzij het evident structurele posten betreft). Hiermee behoudt uw bestuur maximale financiële afwegingsruimte in ieder dienstjaar. Verplichtingen worden, indien mogelijk, dus telkens slechts op jaarbasis aangegaan (te vergelijken met de systematiek van zerobase budgetting).

De oorspronkelijke Meerjarenraming loopt hierdoor terug van € 17.268.262 in 2018 naar € 12.114.148 in 2022 (excl. indexering). Gesteld zij, dat vanaf 2020 nog geen rekening is gehouden met personele lasten gemoeid met de inzet vanuit de provincies.
De budgetten die benodigd zijn voor nieuw beleid hebben in het algemeen betrekking op externe uitgaven voor zowel de 'out of pocket expenses' als de benodigde formatie voor deze taken vanuit de flexibele schil. De voor het nieuwe beleid benodigde formatie vertaalt zich dus niet in een verhoging van de vaste formatie, maar wordt aangetrokken voor de duur van de opgave.

De totale vaste formatie van het IPO is door de gekozen nieuwe werkwijze met een vaste kern en een flexibele schil, altijd kleiner dan de voor het totale takenpakket benodigde formatieve inzet (zie verder onder ontwikkeling personele lasten).

De huidige verdeling van de uitgaven over de provincies wordt gecontinueerd. Deze verdeelsystematiek is gebaseerd op de verdeling die ten grondslag ligt aan het Provinciefonds en ziet er als volgt uit:

Contributie	2019		
	Percentage	Bedrag (exclusief indexering)	Bedrag (prijspeil 2019)
Groningen	7%	1.186.164	1.212.928
Fryslân	8%	1.226.376	1.254.048
Drenthe	6%	1.007.808	1.030.548
Overijssel	8%	1.197.023	1.224.032
Gelderland	10%	1.648.079	1.685.266
Utrecht	8%	1.279.823	1.308.701
Noord-Holland	10%	1.538.470	1.573.185
Zuid-Holland	11%	1.821.321	1.862.418
Zeeland	6%	914.094	934.720
Noord-Brabant	11%	1.789.553	1.829.932
Limburg	8%	1.337.835	1.368.022
Flevoland	6%	942.683	963.954
Totaal	100%	15.889.228	16.247.755

Financiële uitgangssituatie

Het financiële startpunt van de Begroting is, zoals hierboven aangegeven, het meerjarenperspectief, zoals dat op 19 december 2017 door de AV is goedgekeurd bij de behandeling van de Programmabegroting 2018.

Voor de programmakosten is een inschatting gemaakt voor de komende vier jaar. Dit voor zover juridisch verplicht of onvermijdelijk. In alle andere gevallen worden bedragen slechts voor de aankomende Begroting opgenomen.
De integrale kostprijs is op hoofdlijnen per kerntaak in kaart gebracht. De personele lasten en ook de materiële kosten (huisvesting, ICT, etc.) zijn via een percentage op basis van de direct in te zetten IPO-formatie per kerntaak toegerekend (voorcalculatorisch). Zie hiertoe de tabel op pagina 12.

Indexering

De indexering vloeit voort uit de autonome ontwikkeling van de prijzen en kan voor 2019 en verder als volgt worden ingeschat:

- met betrekking tot de personele budgetten starten vanaf de zomer 2018 de cao-onderhandelingen. De verwachting is, dat de personeelsbudgetten met 1% tot 3,5% worden bijgesteld en in verband hiermee wordt vooralsnog een percentage van 2,2% voorgesteld ten aanzien van de personeelsbudgetten.
- ten aanzien van de overige kosten is gebruik gemaakt van de publicaties van het Centraal Planbureau (CPB). De meest actuele in dit verband is de CPB-publicatie 2018/06, waarin voor 2019 de prijsontwikkeling wordt ingeschat op 2,3% (pag. 10). De verwachting is, dat ook provincies deze indexering zullen toepassen. Mocht tijdens het opmaken van de Begroting van het IPO en BIJ12 blijken, dat deze indexering te hoog of te laag is, dan zal de Begroting hierop worden aangepast.

Tussenstand ongewijzigd beleid

Exclusief de indexering komt het meerjarenbeleid, wanneer alle in de Meerjarenraming 2018-20121 opgenomen uitgaven onverkort worden voortgezet, er als volgt uit te zien:

	Lopende begroting 2018	Door AV vastgestelde kader2019	Meerjaren-raming 2020	Meerjaren-raming 2021	Meerjaren-raming 2022
TOTAAL IPO (excl. Index)	17.268.262	15.043.228	12.614.148	12.114.148	12.114.148

Structurele doorwerking beleid uit 2018

Door het bestuur is besloten dat voor die programmakosten waarvoor geen verplichting na 2018 is aangegaan, de raming vooralsnog op nul euro wordt gezet. Op deze wijze kunnen het bestuur en de AV een nieuwe, integrale afweging maken. De terugloop betreft voor 2019, inclusief indexering, bijna twee miljoen euro. Een aantal opgaves uit 2018 wordt wel voorgedragen voor continuering en is in de lijst voor nieuw beleid opgenomen.

Voor 2019 wordt daarnaast een aantal kerntaakoverstijgende opgaven ("Vlaggenschepen") als ambities voorgesteld. Vlaggenschepen zijn niet alleen kerntaakoverstijgend, maar ook grote thema's waar we als gezamenlijke provincies, het IPO, het verschil willen maken.

Tijdens de voorbereiding van deze Begroting zijn meer thema's aangereikt dan in de Begroting opgenomen, maar met het oog op de beperkte capaciteit wordt voorgesteld hier focus in aan te brengen. De budgetten benodigd voor de vlaggenschepen zijn verwerkt binnen de kerntaken.
Zoals is verwoord bij de financiële uitgangspunten, wordt een onderscheid gemaakt tussen enerzijds de continuering van bestaand beleid, waarvoor nog geen verplichtingen zijn aangegaan, en anderzijds voorstellen voor inhoudelijk nieuw beleid. Dit leidt tot een aantal voorstellen waarvoor extra budget ten opzichte van de Meerjarenraming 2019 benodigd is. Zowel de voorstellen ter continuering van bestaand incidenteel beleid als de voorstellen voor nieuw beleid zijn in deze Begroting opgenomen binnen de kerntaken en worden daar toegelicht.

In de bestuursvergadering van juni 2018 heeft de bespreking van de IPO-Kadernota plaatsgevonden met betrekking tot deze voorstellen. In sommige gevallen werden claims toegewezen, in andere gevallen werden claims afgewezen en weer in andere gevallen is na het bestuur nog gezocht naar een bezuiniging elders in de Begroting om de claims te kunnen dekken (zie de procesbeschrijving bij de Financiële Uitgangspunten). Dit proces leidt tot het volgende overzicht, waarbij onderscheid is gemaakt tussen continuering bestaand beleid en nieuw beleid. Bij de kerntakenteksten zijn de afzonderlijke posten toegelicht:

		2019		**2020**	**2021**	**2022**
		Continuering	Nieuw beleid			
KT1.0						
KT2.0	Verkenning, Afval en grondstoffen		25.000			
KT2.0	Verkenning, Veiligheid en gezondheid		25.000			
KT2.0	Energieakkoord		220.000	220.000	220.000	220.000
KT2.0	Bezuiniging werkbudget		-20.000			
KT2.0	Bezuiniging Mate it work progress		-30.000			
KT3.0	PAS	112.000		112.000	112.000	112.000
KT4.0	Mobiliteit	520.000		520.000	520.000	520.000
KT5.0	Regionale Economie			100.000	100.000	100.000
KT6.0	Culturele Infrastructuur					
KT7.0	Kwaliteit openbaar bestuur Financiën		100.000	100.000	100.000	100.000
KT7.0	Bezuiniging dialoogcafé en platform 31		-15.000	-15.000	-15.000	-15.000
KT7.0	Proeftuinen	50.000		50.000	50.000	50.000
KT7.0	Formatie kennishub		115.000	115.000	115.000	115.000
KT7.0	Kennishub		20.000	20.000	20.000	20.000
WG.0	Werkgeverszaken CAO	163.000	163 struct.	163.000	163.000	163.000
WG.0	Werkgeverszaken Wnra	20.000		20.000	20.000	20.000
WG.0	Werkgeverzaken Quotumheffing	5.000		5.000	5.000	5.000
WG.0	Werkgeverszaken ABP/Pensioen	10.000		10.000	10.000	10.000
		Continuering	Nieuw beleid			
	Totaal	880.000	440.000			
	Totaal voorstellen nieuw beleid en continuering incidenteel geraamd bestaand beleid		**1.320.000**	**1.420.000**	**1.420.000**	**1.420.000**

Ontwikkeling personele lasten

In het najaar van 2017 heeft het IPO-bestuur de directie de opdracht gegeven om – in nauwe samenwerking met de Kring van Provinciesecretarissen (KPS) - de omslag naar een opgave gestuurde netwerkorganisatie in een hoger tempo te realiseren.

In plaats van een organische (door)ontwikkeling is opdracht gegeven tot een reorganisatie.
Het doel is de nieuwe organisatie gerealiseerd te hebben voor het aanbreken van de nieuwe Statenperiode in 2019. In de Programmabegroting is in lijn met de afspraken met het bestuur en de provinciesecretarissen - geen extra formatie opgenomen voor de nieuwe netwerkorganisatie.
In het meerjarige beeld is voor 2019 de formatie van het IPO (nieuwe organisatie 46 fte, inclusief management en sluit aan bij het O&F-plan) opgenomen en is rekening gehouden met de benodigde flexibele inzet gerelateerd aan het takenpakket. Dit geldt echter tot de Meerjarenraming 2020. Uitgaande van eenzelfde omvang van het takenpakket, wordt het budget voor de vaste formatie van 2019 doorgetrokken naar de jaren 2020 en verder. Het budget voor de flexibele inzet (onder meer de inzet vanuit de provincies) is echter niet geraamd en zal jaarlijks bij het aanbieden van de begroting onderbouwd moeten worden. De totale vaste formatie wordt dus vastgesteld op een niveau dat naar verwachting altijd ligt onder het aantal feitelijk vereiste formatieplaatsen voor het uitvoeren van de Begroting. Hierdoor wordt zowel recht gedaan aan het uitgangspunt te willen werken in een netwerkorganisatie met een flexibele schil, als aan de wens een harde kern voor langere tijd aan het IPO verbonden professionals beschikbaar te houden. Indien de omvang van het werk in 2020 een grotere of kleinere personele inzet van deze flexibele schil vraagt (bestuurlijk beïnvloedbaar), dan werkt dit uiteraard door in de omvang van de totale personele lasten. Het onderstaande bedrag bestaat uit de loonkosten en de overige personeel gerelateerde kosten (reiskosten etc.).

	2018	2019	2020	2021
Totaal oorspronkelijke meerjarenraming	7.691.008	7.454.724	6.186.644	6.186.644
Totaal uitgaande van gelijke omvang takenpakket	**7.691.008**	**7.454.724**	**6.186.644**	**6.186.644**

Totaalbeeld

Het totaalbeeld van de voorgestelde uitgaven kan dan als volgt worden weergegeven:

	2019	2020	2021	2022
Oorspronkelijke meerjarenraming	15.043.228	12.614.148	12.114.148	12.114.148
Meerjarenraming gecor. voor PAS	14.814.228	12.385.148	11.885.148	11.885.148
Claims kadernota	1.320.000	1.420.000	1.420.000	1.420.000
Aflopend ten opzichte van meerjarenraming	-245.000	-640.001	-902.001	-1.052.001
Subtotaal	15.889.228	13.165.147	12.403.147	12.253.147
Uitzetting ten opzichte van oorspronkelijke meerjarenraming	846.000	550.999	288.999	138.999
Indexering	358.527	297.141	279.615	276.165
Totaal	16.247.755	13.462.289	12.682.763	12.529.313

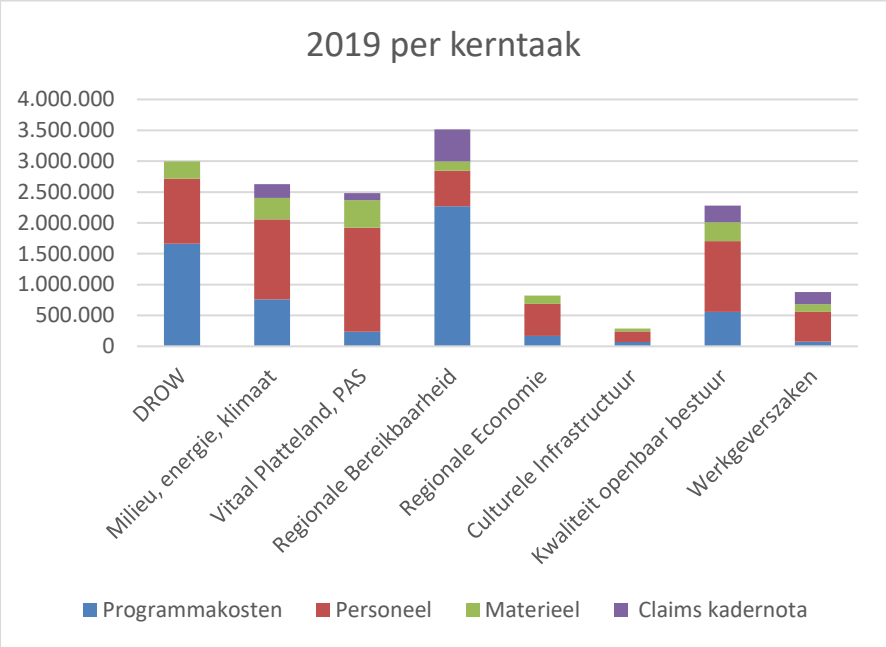

	Samenvatting alle kerntaken plus Werkgeverszaken (Prijspeil 2018)	**Programmakosten**	**Personeel**	**Materieel**	**Claims kadernota**	**Totaal**
KT1.0	Duurzame Ruimtelijke Ontwikkeling Waterbeheer	1.662.500	1.132.624	199.736	-	2.994.860
KT2.0	Milieu, energie, klimaat	758.000	1.400.335	246.946	220.000	2.625.281
KT3.0	Vitaal Platteland, PAS	236.000	1.812.198	319.578	112.000	2.479.776
KT4.0	Regionale Bereikbaarheid	2.270.000	617.795	108.947	520.000	3.516.742
KT5.0	Regionale Economie	170.000	556.015	98.052	-	824.068
KT6.0	Culturele Infrastructuur	70.000	185.338	32.684	-	288.023
KT7.0	Kwaliteit openbaar bestuur	555.878	1.235.590	217.894	270.000	2.279.361
WG.0	Werkgeverszaken	77.500	514.829	90.789	198.000	881.118
	TOTAAL IPO Projecten en programma's	5.799.878	7.454.724	1.314.626	1.320.000	15.889.228

BIJ12

Sinds 1 januari 2014 is BIJ12 operationeel als onderdeel van het IPO. Bij BIJ12 zijn uitvoeringsactiviteiten ondergebracht die de provincies gezamenlijk doen. De provincies bepalen de beleidskaders; de werkzaamheden van BIJ12 zijn beleidsarm. Het gaat om concrete uitvoeringstaken en taken ter ondersteuning daarvan:

1. de coördinatie van de uitvoering van het subsidiestelsel Natuur en Landschap;
2. het beheer van gemeenschappelijke informatiesystemen;
3. het afhandelen van aanvragen faunaschades (tegemoetkomingsaanvragen faunaschade, dassenovereenkomsten en de ganzenregeling) veroorzaakt door natuurlijk in het wild levende dieren én het adviseren over het voorkomen en bestrijden van deze schades;
4. secretariële ondersteuning van de onafhankelijke Adviescommissie Schade Grondwater (ACSG) en het opstellen van adviezen over schade door grondwateronttrekkingen en -winningen;
5. de (proces)coördinatie van monitoring, dataopslag, informatie, analyse en rapportages van natuurgegevens, met name voor de verantwoording richting rijk en EU;
6. de ondersteuning van de ontwikkeling en uitvoering van het Programma Aanpak Stikstof (PAS) in opdracht van de Regiegroep Natura 2000/PAS (twaalf provincies en drie ministeries) door ondersteuning van het programmamanagement, gebruikersondersteuning en rapportages.

Sinds 2014 ontwikkelde BIJ12 zich tot een organisatie die de provincies ondersteunt met gemeenschappelijke werkprocessen: rapporteren, adviseren, ondersteunen van processen en projecten, ontwikkelen en beheren van applicaties. De units worden hierbij ondersteund door het team Bedrijfsvoering die onder meer verantwoordelijk is voor inkoop, de financiële administratie en communicatie en deze processen verder professionaliseert.

Ontwikkelingen die van invloed zijn op de werkzaamheden van BIJ12 zijn:

- wijzigingen in het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid vanaf 2021 hebben gevolgen voor de subsidies op het gebied van agrarisch natuurbeheer. In 2019 wordt de implementatie van de gevolgen voor regelingen en informatievoorzieningen zo veel mogelijk voorbereid;
- in opdracht van het Consortium NDFF (provincies, ministerie LNV en TerreinBeherende Organisaties) is een verandertraject voor de NDFF gestart dat in 2018 leidde tot een bestuurlijke beslissing voor een duurzame borging van de organisatie en financiering van de NDFF. In 2019 wordt deze beslissing geïmplementeerd;
- in het IBP werken overheden samen aan gebiedsgerichte opgaven. Mogelijk zal BIJ12 hierbij provincies ondersteunen, met name op het thema landelijk gebied;
- de Maatschappelijke Adviesraad Faunaschade biedt de twaalf colleges van Gedeputeerden Staten eind 2018 en begin 2019 zijn eerste drie adviezen aan. Deze adviezen kunnen, in combinatie met de uitkomsten van het AAC VP-project “herijking beleidsregels”, leiden tot een nieuw faunaschadebeleid en de daaruit volgende beleidsregels tegemoetkoming faunaschade. BIJ12 is gemandateerd tot het uitvoeren van deze beleidsregels;
- de tussenevaluatie van de PAS, juridische procedures rond uitvoeringsbesluiten in het kader van het PAS en een herziening van het PAS-programmamanagement, leiden in 2019 tot de implementatie van een verbreed werkpakket van het PAS-bureau ter ondersteuning van

provincies en rijk bij ontwikkeling en uitvoering van het programma;
- met de Omgevingswet wordt in 2019 een basis-ICT-infrastructuur verder ontwikkeld. BIJ12 draagt bij aan de ontwikkeling van informatieproducten op het gebied van natuur;
- in 2018 werkte BIJ12 aan de implementatie van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) en aan de implementatie van een Document Management Systeem (DMS) om aan archiefwettelijke verplichtingen te voldoen. Beide projecten hebben naar verwachting invloed op de werkzaamheden van BIJ12 in 2019;
- in 2018 is voor de applicaties die BIJ12 beheert, een onderzoek gedaan naar (*) de knelpunten tussen de transitie van ontwikkelde software naar beheer en (*) een verbeterde uitbestedingsmethodiek (sourcing strategie). In 2019 worden de consequenties van beide onderzoeken in overleg met en na goedkeuring van de provincies, geïmplementeerd;
- op het gebied van informatiebeveiliging wordt een start gemaakt om de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) te implementeren;
- aan de in 2018 gestarte samenwerkingsagenda IPO/BIJ12 wordt in 2019 verder invulling gegeven. De samenwerking op het gebied van bedrijfsvoering heeft invloed op de werkzaamheden van BIJ12.

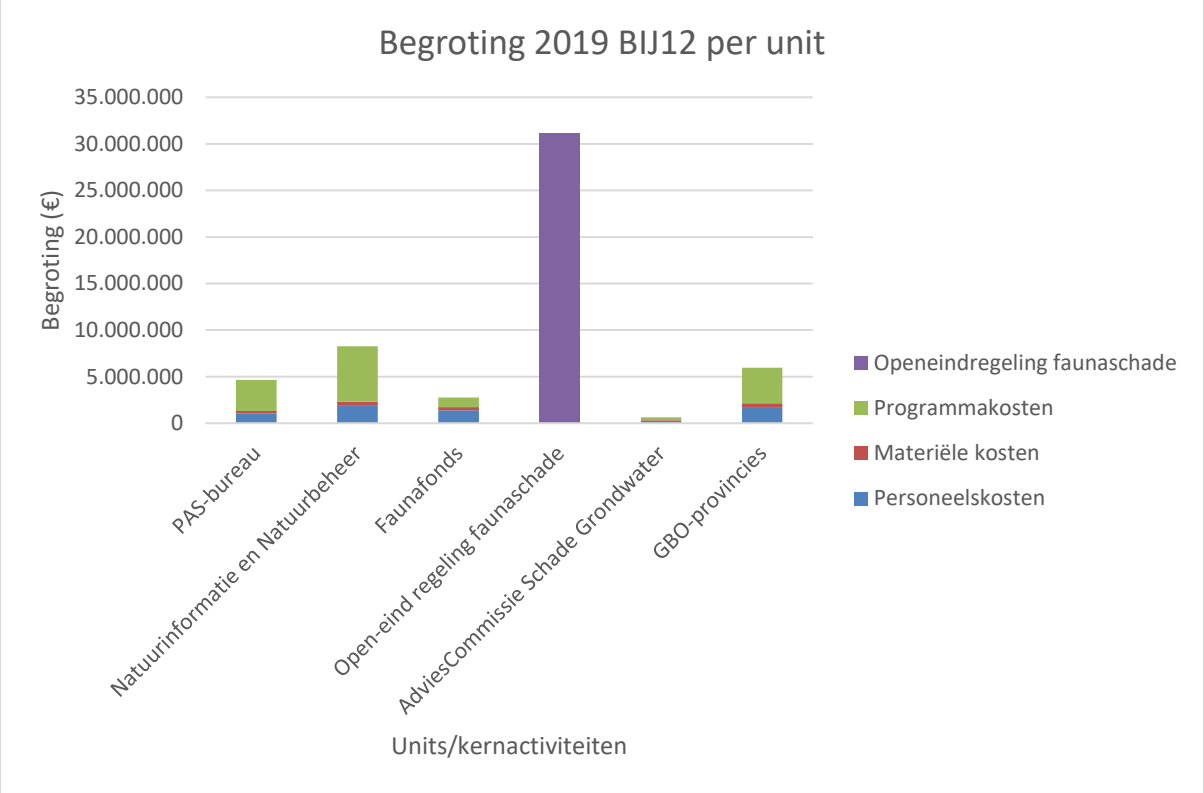

De grafiek toont de begroting van BIJ12 voor 2019 onderverdeeld naar de uitvoerende units die de opdrachten van de provincies uitvoeren. De kosten voor interne organisatie zijn doorverdeeld naar de units op basis van het aandeel in de personeelskosten. Deze interne kosten worden apart bevoorschot volgens een gewogen percentage op basis van de afgesproken verdeelsleutels van de Commissie Jansen en de IPO-verdeelsleutel.
De openeindregeling tegemoetkomingen faunaschade is apart gepresenteerd omdat BIJ12 niet kan sturen op dit bedrag.

De unit Faunafonds voert de afhandeling van de aanvragen voor tegemoetkomingen faunaschade uit op basis van het provinciale faunaschadebeleid. De kosten zijn o.a. afhankelijk van het faunaschadebeleid, het aantal aanvragen, het aantal schadeveroorzakende dieren, de hoogte van de schade en de gewasprijs.

De begroting van BIJ12 laat (exclusief het faunafonds) een stabiel en consistent beeld zien van de uitgaven voor de afgesproken uitvoeringstaken. Voor de detailbegroting en de meerjarenraming wordt verwezen naar de bijlage Jaarplan/begroting 2019 BIJ12 waarin de activiteiten - voor de samen met de provincies afgesproken doelstellingen - van de verschillende units zijn benoemd.

3. Vlaggenschepen en kerntaken

Verbindende Speerpunten: Vlaggenschepen 2018 – 2019.....

In de Programmabegroting 2018 was een viertal 'verbindende speerpunten' voor de gezamenlijke ambities opgenomen:

1. Duurzaamheid - "Naar een Duurzaam Nederland";
2. Energietransitie - "Naar Energie-neutrale provincies";
3. Leefomgeving - "Groen, Concurrerend en Innovatief";
4. Governance - "Preach what we Practice".

In 2018, en vooruitkijkend naar de eerste maanden van 2019, draaien de gedeelde programma's en projecten eveneens om deze speerpunten. Ook de in de Kadernota 2019 opgebrachte nieuwe ambities raken voor een deel aan deze speerpunten. De langere looptijd van deze programma's en projecten, gecombineerd met de verkiezingen in 2019 pleiten voor continuering van deze verbindende speerpunten in de Programmabegroting 2019. Aldus.

Twee cruciale opgaven (in de begrotingsterminologie 2018 "vlaggenschepen" genoemd) van de twaalf provincies zijn de opgave van:

1. het Interbestuurlijk Programma (IBP);
2. Energietransitie/Klimaatakkoord.

Het IBP bergt alle vier de verbindende speerpunten in zich met een ambitieuze samenwerkingsagenda van rijk en decentrale overheden rond maatschappelijke opgaven. De Energietransitie/Klimaatakkoord is een opgave die resoneert als onderdeel van het IBP, op hoofdlijnen en doelstellingen de gezamenlijkheid van de twaalf provincies benoemt, en in de afzonderlijke provincies vraagt om maatwerk. Het zijn twee opgaven ("vlaggenschepen") die gehandhaafd worden, en prioriteit genieten, in de Programmabegroting 2019. Het unieke karakter van deze twee opgaven verplicht tevens een integrale werkwijze tussen beleidsterreinen, programma's en tussen actoren.
Bij de voorbereiding van de Kadernota is de "verduurzaming landelijk gebied" meerdere malen genoemd door de provincies als mogelijk vlaggenschip. Vanwege de verwevenheid met IBP, het Klimaatakkoord en de reguliere agenda is dit niet apart meegenomen.

Onderdeel van het speerpunt Governance is het experimenteren met een nieuwe werkwijze voor strategische trajecten. Een werkwijze waarbij een bestuurlijke kopgroep gevormd vanuit het IPO-bestuur, opdracht geeft aan een provinciesecretaris en IPO-directeur om samen met een interprovinciaal (ad hoc) team een programma (lees: gezamenlijke opdracht) te realiseren.
In de Programmabegroting 2018 is op deze aanpak uitgebreider ingegaan. De opgave van het IBP is in de periode najaar 2017 – eerste helft 2018 expliciet op deze wijze gerealiseerd. Deze werkwijze, hoofdzakelijk gericht op het snel en effectief kunnen handelen op zowel bestuurlijk als ambtelijk niveau, heeft bij de provinciebestuurders, bij de partners op rijksniveau en bij de decentrale overheden tot veel positieve reacties geleid. Desgewenst zal deze werkwijze dan ook vaker en gerichter ingezet (kunnen) worden, inclusief het bestuurlijk opdrachtnemerschap bij de provinciesecretarissen.

Interbestuurlijk Programma (IBP[1])

Op 14 februari 2018 hebben rijk en de decentrale overheden een handtekening gezet onder een ambitieuze samenwerkingsagenda voor de komende jaren, "samen meer bereiken dan één overheid". Voor de decentrale overheden is met het IBP een vervolg gekomen op de gezamenlijke Investeringsagenda die in 2017 aan het rijk was aangeboden. De opgaven in het IBP worden gekenmerkt door in ieder geval de noodzaak van grensoverschrijdende samenwerking (beleidsmatig, maar ook geografisch): maatschappelijke uitdagingen die geen overheidslaag alleen kan aanpakken of oplossen. Met het zetten van de handtekening is het programma 'slechts' begonnen. Op alle aangedragen opgaven wordt onder regie van één (of twee) van de betrokken partijen gewerkt aan het aanpakken/oplossen van de opgave. Voorbeelden zijn de samenwerkingsafspraken vitaal platteland, het Klimaatakkoord, de samenwerkingsagenda 'toezicht van de toekomst', de regionale economie als versneller, en natuurlijk de overkoepelende thema's als goed openbaar bestuur en financiën. In het IBP staan geen 'harde' doelstellingen of vereisten. Het IBP is het instrument voor de versterkte samenwerking tussen en met alle overheidslagen.

De betrokkenheid en bijdragen van de gezamenlijke provincies in het IBP is een combinatie van gerichte inzet in de regionale praktijk (zie bijvoorbeeld de gebiedsgerichte aanpak bij vitaal platteland) en afstemming en beleid maken in Den Haag. In de Programmabegroting 2019 zijn de verscheidene programma's, projecten en activiteiten van het IBP ondergebracht bij de verschillende kerntaken. Overkoepelend blijft de bestuurlijke inzet op een succesvol (samenwerken onder de paraplu van het) IBP van kracht.

Energietransitie/Klimaatakkoord

"Samen aan de slag voor het klimaat", dat is de doelstelling in het IBP. Duurzaamheid, een gedragen energietransitie, en klimaatadaptatie, het waren de pijlers onder de gezamenlijke Investeringsagenda 2017 van de decentrale overheden. Veel programma's en projecten zijn gericht op, of raken aan het bewerkstelligen van de Energietransitie. Voor de gezamenlijke provincies het Klimaatakkoord, de Nationale Omgevingsvisie (NOVI), de Regionale Energiestrategieën (RES'sen), en nog andere projecten ondergebracht bij de verschillende kerntaken. De Energietransitie loopt daarbij als rode draad door de activiteiten van de (gezamenlijke) provincies op alle kerntaken en hangt nauw samen met de gezamenlijke inzet vanuit provincies voor ook de andere programma's, zoals de NOVI, het Grondstoffenakkoord en de samenwerking vitaal platteland.

De gezamenlijke provincies hebben de behoefte uitgesproken aan een betere kennis- en informatiedeling rond het Klimaatakkoord en de RES'sen. De bundeling van de krachten hierop is in de Programmabegroting 2019 één van de speerpunten. Een tweede focus zal liggen op het samenwerken tussen de programma's en projecten. Het minder sectoraal benaderen levert effectiviteit en efficiency op, zeker ook voor het behartigen van de belangen van de twaalf provincies in politiek Den Haag. Vanuit de regionale kracht van provincies wordt - samen met de overheden, maatschappelijke partners en het bedrijfsleven - een nationale programmatische aanpak voor de energietransitie neergezet.

[1] *http://www.ipo.nl/publicaties/overheden-starten-interbestuurlijk-programma-extra-geld-naar-maatschappelijke-opgaven; http://www.ipo.nl/publicaties/het-interbestuurlijk-programma-15-minuut*

Een verbeterslag ten opzichte van de Programmabegroting 2018 is dat de middelen die de gezamenlijke provincies wensen in te zetten voor de energietransitie gebundeld zijn onder één kerntaak. Net als bij het IBP wordt hoofdzakelijk ten behoeve van de parallel met de Programmabegroting 2018 – vastgehouden aan het opnemen van de verschillende activiteiten die bijdragen aan deze opgave bij de afzonderlijke kerntaken.

4. Kerntaak 1. Duurzame ruimtelijke ontwikkeling, waaronder waterbeheer

Ambities 2019

In 2019 zal de NOVI behandeld worden in het parlement. De gezamenlijke provincies hebben met hun "aanbod" voor de NOVI "Samen bouwen aan de toekomst van Nederland" aangegeven dat provincies bereid zijn hun aandeel te leveren bij het mooier en sterker maken van Nederland. In dit aanbod laten de provincies zien op welke wijze zij hun kerntaken willen inzetten om de Energietransitie in de regio gestalte te geven, steden en regio's aantrekkelijk te houden en de internationale samenwerking te versterken. In 2018 is dit aanbod vertaald in een actieve inbreng bij de productie van de NOVI veelal in nauwe samenwerking met de VNG. Op welke manier de samenwerking tussen overheden in het kader van de NOVI de komende tijd verder vorm zal krijgen, is nog onduidelijk. Veel zal afhangen van de keuzes die door het Kabinet zullen worden gemaakt. Wel is duidelijk dat de NOVI een duidelijke relatie heeft met andere velden, zoals ruimte, mobiliteit, etc., zoals tevens tijdens de regionale inloopsessies van de begrotingsvoorbereiding is aangegeven.

In de geest van de nieuwe Omgevingswet pleiten provincies ervoor ook bij de verdere uitwerking van opgaven en het ontwikkelen van beleidsalternatieven de decentrale overheden nauw te betrekken. Regionale en lokale kennis is immers onontbeerlijk om tot goede afwegingen en keuzes te komen. Naar verwachting zal in 2019 de Omgevingswet verder gestalte krijgen (inclusief het digitaal stelsel).

Zo zullen enkele aanvullingswetten en de Invoeringswet in 2019 in het parlement behandeld worden.

In 2019 zullen verder de bestuurlijke afspraken waterbeheer vermoedelijk worden afgerond.

Leegstand zal ook in 2019 een opgave binnen de gezamenlijke provincies zijn. Niet alleen voor de Retailagenda, maar ook in het kader van de vrijkomende agrarische bedrijven. De in 2018 gerealiseerde kennisuitwisseling en het Leegstandcongres zal een gedeelde aanpak verder framen.

In het kader van klimaatadaptatie wordt de Regionaal Adaptatie Strategie dit jaar verder bestuurlijk afgestemd. In 2019 zal samen met de partners en in overeenstemming met het Deltaplan Ruimtelijke Adaptie verder gewerkt worden aan een strategie, een uitvoerings- en een investeringsprogramma. Deze activiteiten zullen tevens worden opgenomen in het IBP. Hoewel elke provincie hiermee aan de slag gaat, zal het IPO inzicht bieden in de diverse pilots en in de mogelijke knelpunten, zodat provincies in staat worden gesteld van elkaar te leren en elkaar kunnen aanvullen in de kennisontwikkeling en uitvoering.

Komende jaren vraagt dit vanuit het IPO stevige inzet op het bouwen van dit nationale klimaatprogramma en via belangenbehartiging het organiseren van de randvoorwaarden.

Wat willen we bereiken?

NOVI

De nieuwe Omgevingswet verplicht het rijk tot het opstellen van een integrale Nationale Omgevingsvisie (NOVI). Voor de provincies wordt dit een belangrijk document, omdat daarin het langetermijnbeleid voor de fysieke leefomgeving wordt vastgelegd.
Via de IPO-inzet:

- zorgen dat de belangen van de gezamenlijke provincies worden verankerd in de (ontwerp-)NOVI en dat de keuzes en richtinggevende uitspraken in de NOVI bijdragen aan de provinciale aanpak van maatschappelijke opgaven;
- investeren in samenwerking en coalitievorming met het rijk, gemeenten en waterschappen uitmondend in een NOVI Bestuursakkoord;
- Op de drie prioritaire sporen uit het provinciale NOVI-aanbod, energie en ruimte, verstedelijking, groei en krimp, internationalisering en het toegevoegde spoor 'toekomstbestendige ontwikkeling landelijk gebied' aan het rijk agenda zettende bouwstenen aanleveren voor de NOVI en het Bestuursakkoord.
- Zorgdragen voor integrale inbreng vanuit Vitaal Platteland, Mobiliteit en Economie vanuit de adagiums uit het NOVI-Manifest van het IPO, de VNG en UvW: "Laat transities elkaar versterken" en werk als één overheid.

Omgevingswet

In het voorjaar van 2015 heeft de KPS besloten om de Omgevingswet gezamenlijk te implementeren. Daartoe is door de KPS een programmadirecteur aangesteld, een team bestaande uit gedetacheerde provinciemedewerkers samengesteld en voor vier jaar een bedrag van 726.000 euro per jaar beschikbaar gesteld. Op basis van het Plan van Aanpak 2015-2018, vastgesteld door de KPS in december 2015. Oorspronkelijk zou de Omgevingswet op 1 januari 2018 in werking treden, maar door vertraging in de wetgeving is dit nu 1 januari 2021 geworden.

Vernieuwing Omgevingswet

De vernieuwing van het Omgevingsrecht via de Omgevingswet is een belangrijk dossier, dat de provincies in de uitoefening van al haar kerntaken raakt. Naast de rol en het bijbehorende instrumentarium van provincies in hun verantwoordelijkheid, is ook een gedrags- en cultuurverandering vereist van provinciale organisaties.
Om dat te bereiken is een meerjarig implementatieprogramma Omgevingswet vastgesteld met een daarvoor verantwoordelijke interprovinciale programmaorganisatie. Dit alles gericht op een succesvolle implementatie van de Omgevingswet door de provincies in 2019.

In dit project wordt:

1. op landelijk niveau samengewerkt in de Programmaraad met de VNG en het rijk;
2. ondersteuning geboden aan de provincies voor de implementatie van de Wet in de provincies; en
3. samen met de provincies bijeenkomsten georganiseerd ter bevordering van het goede implementatieproces. Tevens wordt meegewerkt aan het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) en wordt de besluitvorming voorbereid voor de twee aan de provincies toegewezen informatiehuizen (natuur en externe veiligheid).

De Wet is nog niet afgerond: diverse aanvullingswetten, AMvB's en een Invoeringswet komen momenteel tot stand. Provincies willen via het IPO bereiken, dat in het nieuwe stelsel de provincies in staat worden gesteld hun wettelijke taken en bevoegdheden in de fysieke leefomgeving optimaal te kunnen vervullen. Sturing kunnen geven via de activiteiten waarvoor provincies bevoegd gezag zijn, en sturing kunnen geven op de taak- en bevoegdheidsuitoefening van gemeenten en waterschappen.

Energietransitie en ruimtelijke vraagstukken

Er komt een nationaal Klimaatakkoord, waarbij voor het behalen van de nationale opgave een ruimtelijke regionaal maatwerk in ruimtelijk beleid en inzet van wettelijke bevoegdheden nodig is. Dit geldt aldus voor de ruimtelijke consequenties van alle maatregelen in het Klimaatakkoord, maar in het bijzonder voor de ruimtelijke inpassing van hernieuwbare opwek en de infrastructuur voor warmte en energie.
Vanuit dit Akkoord zullen provincies op basis van de uitkomsten van de dertig RES'sen hun verantwoordelijkheid nemen (bestuursbesluit) om de ruimtelijke consequenties van opwek, opslag en transport van energie (elektriciteit en warmte) en op te nemen in het afzonderlijke provinciale omgevings-beleid.

Waterbeheer

Bestuurlijke afspraken voor het waterbeheer

We willen bereiken dat de ruimtelijke inrichting van Nederland in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust is. Op die manier kan een ingeschatte schade van 71 miljard euro in 2050, vanwege wateroverlast, droogte, hittestress en bodemdaling, worden voorkomen. We willen hiertoe in het Bestuursakkoord Water 2.0 bestuurlijke afspraken maken met de ministeries van I&M, EZ, en VWS en UvW, VNG, VEWIN en andere maatschappelijke partijen.
Die afspraken moeten wat ons betreft gaan over de gezamenlijke aanpak van diverse wateropgaven die het gevolg zijn van klimaatverandering.
We willen de afspraken niet alleen over de inhoud maken (ruimtelijk of technisch, collectief of individueel), maar ook over de financiering. Streven daarbij is waterbewust gedrag van alle grondgebruikers en tegelijk het genereren van voldoende financiële middelen om de opgave te bekostigen.

Drinkwatervoorraden

Vanwege onze verantwoordelijkheid voor het grondwaterbeheer willen we bereiken dat we samen met de drink-waterbedrijven een verkenning uitvoeren naar de benodigde aanvullende strategische drinkwatervoorraden.

Waterkwaliteit

We willen bereiken dat de gezamenlijke inzet van de provincies in het verbeteren van de waterkwaliteit in Nederland effect heeft. Dit krijgt onder meer uitwerking via de plattelandsontwikkelingspro-jecten, het Deltaplan agrarisch waterbe-heer en door grondwatervoorraden voor de drinkwatervoorziening ruimtelijk te beschermen. In 2016 is afgesproken in de Intentieverklaring Delta-aanpak tot een gezamenlijk kennisprogramma te komen. Voor provincies is vooral grondwater van belang vanwege hun wettelijke taakuitoefening.

Wat gaan we ervoor doen?

NOVI

NOVI: de huidige rijksplanning is gericht op afronding van de Ontwerp-NOVI voor de PS-verkiezingen in maart 2019. In combinatie met een bijbehorend bestuursakkoord tussen de betrokken overheden, zal, afhankelijk van de realisatie van de beoogde planningen:

- een besluit genomen worden tussen provincies en rijk over de prioriteiten en keuzes in de (Ontwerp-)NOVI en het voorgenomen Bestuursakkoord; dit betekent een optimale processing met de colleges van Gedeputeerde Staten en het IPO-bestuur om het standpunt van de provincies in dit alles positie te geven;
- via daartoe te nemen besluiten aanleveren van bouwstenen door provincies in relatie tot de gevraagde bijdragen vanuit het rijk met betrekking tot rijksinvesteringen, wet- en regelgeving en financiële bijdragen aan uitvoering van omgevingsagenda's, programma's en perspectiefgebieden.

- continue aandacht voor beïnvloeden en belangenbehartiging over ontschotting van beleid, bevoegdheden en instrumenten en (extra) financiële middelen (Transformatiefonds, Mobiliteitsfonds).

Voorts zal conform de provinciale standpunten inzet worden geleverd aan het Intensiveringsprogramma binnenstedelijke transformatie.

Omgevingswet

In het najaar 2018 zal door de KPS op basis van een advies van de algemeen directeur van het IPO en de huidige programma-directeur, een besluit genomen worden over het wel of niet verlengen van het PvA tot en met 2021 of 2022. Op basis van het besluit van de KPS zal de PM in de begroting 2020 en 2021 nader ingevuld worden (zie bijlage 2). Voorlopig is voor 2019 al een bedrag begroot van 726.000 euro. En omdat in 2015 is besloten dat die via de "kassiersbegroting" zou lopen en het IPO alleen een administratieve rol zou hebben, is dit in deze Programmabegroting een beetje vreemde eend in de bijt. Het betreft derhalve een overblijfsel uit het verleden.

Vernieuwing Omgevingsrecht

De activiteiten van het IPO bestaan voor deze unieke opgave vooral uit lobby en beleidsbeïnvloeding (onder andere via de consultaties) en onderhandelen. Dit speelt zich steeds af rond de Invoeringswet, diverse aanvullingswetten en AMvB's (besluiten).

In 2019 wordt een bestuursbesluit genomen over de consultatiereactie op de aanvullingsbesluiten geluid, natuur en grondeigendom. En wordt binnen het vastgestelde bestuurlijke mandaat (op grond van consultatiereactie) waar nodig een lobby gestart inzake Invoeringswet en Aanvullingswetten Geluid, Natuur en Grondeigendom en Invoeringsbesluit om de provinciale bevoegdheden en taken te borgen.

Verder geven we uitvoering aan het programmaplan Implementatie Omgevingswet, met onder andere de informatiehuizen. Met betrekking tot het meerjarig Implementatieprogramma zal uitvoering worden gegeven aan de jaarschijf 2019.
In het kader van de Omgevingswet zijn de provincies een belangrijk afnemer van de ICT-producten van de Basisregistratie Ondergrond, waarvoor de provincies via het IPO gezamenlijk een coördinator financieren.

Energietransitie en ruimtelijke vraagstukken

Het ondersteunen van het totstandkomingsproces van de RES via de kernopgave Energietransitie en binnen de RES-aanpak monitoren en rapporteren over de mate waarin de provincies de ruimtelijke consequenties van opwek, opslag en transport van energie (elektriciteit en warmte) feitelijk (kunnen) opnemen/realiseren in het provinciale omgevingsbeleid. Vanwege de nauwe samenhang met het Programma Energietransitie zijn in tegenstelling tot 2018 de hiermee samenhangende budgetten in 2019 meegenomen bij kerntaak 2.

Waterbeheer

Bestuurlijke afspraken waterbeheer

In 2019 bereiden we ons voor met behulp van een position paper op een te sluiten bestuursakkoord klimaatadaptatie in 2020 door:
- het voeren van oriënterende gesprekken met maatschappelijke partners voor commitment aan bestuurlijke afspraken;
- het ondersteunen met inhoudelijke gezamenlijke vastgestelde standpunten van de twee versnellingstafels waterkwaliteit;
- de voorstellen van de Commissie aanpassing Belastingstelsel Waterschappen (CAB) benutten om te komen tot afspraken over financieringsarrangementen als integraal onderdeel van te maken bestuurlijke afspraken.

Drinkwatervoorraden
Uitvoeren van een verkenning samen met de VEWIN als uitvloeisel van gemaakte afspraken in het kader van de Structuurvisie Ondergrond (STRONG).

Waterkwaliteit
In 2019 komen we tot aanvullende bestuurlijke afspraken over waterkwaliteit inzake opkomende stoffen, gewasbeschermingsmiddelen en nutriënten.
Daarnaast nemen we actief deel aan het kennisprogramma met name voor de kennisontwikkeling inzake grondwater en dragen daaraan middelen bij.
Noot: deze bijdrage (250.000 euro jaarlijks gedurende vier jaar) dient nog aan het bestuur te worden voorgelegd.

Diverse bijdragen m.b.t. waterbeheer
Vanuit de algehele doelrealisatie op het terrein van water heeft het IPO meerjarige afspraken voor een financiële bijdrage met externe partners gemaakt. Het IPO draagt jaarlijks bij aan het Informatiehuis Water (IHW) en Delta-programma. Dit faciliteert de provincies met de uitvoering van de wettelijke taken inzake grondwater en om te voldoen aan de Grondwaterrichtlijn en KRW-gegevens collectief in gestandaardiseerd beheer te hebben bij het IHW. Deze afspraken zijn in lijn met het Bestuursakkoord Water 2011.

Het IPO draagt jaarlijks bij aan het Regionale keringen ontwikkelprogramma, omdat provincies de normen stellen voor de regionale keringen waarvoor kennis over de staat van de regionale keringen van belang is.

Het IPO draagt jaarlijks bij aan de Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA) en dat draagt op deze manier bij aan de kennisontwikkeling op het gebied van regionaal waterbeheer.
Het IPO draagt jaarlijks bij aan de Schildhuisstichting met het oog op de waterstaatkundige kennisontwikkeling.

De provincies zijn wettelijk verplicht om in het kader van implementatie van de Richtlijn Overstromingsrisico's op een gecoördineerde wijze overstromingsrisicokaarten te maken, waarvoor de provincies gezamenlijk een coördinator financieren.

Wat gaat het kosten?.....

		2019 MJR	Claim	Personeel	Materieel	Totaal
Kerntaak 1. Duurzame ruimtelijke ontwikkeling, waaronder waterbeheer						
	DROW	936.500				
	Omgevingswet	726.000				
	Kerntaak 1	**1.662.500**	**0**	**1.132.624**	**199.736**	**2.994.860**

Er is voor de uitvoering binnen deze kerntaak geen claim in de kadernota opgevoerd. Wel wordt opgemerkt dat € 75.000 NOVI-energie administratief is verschoven naar kerntaak 2: Energie.

Afhankelijk van de update van het programmaplan NOVI en de besluitvorming hierover wordt mogelijk de financiële consequentie verwerkt in een volgende begrotingswijziging.

5. Kerntaak 2. Milieu, Energie en Klimaat

Ambities 2019 Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH).....

Provincies zijn bevoegd gezag voor de meer complexe bedrijven en de bedrijven die onder de Europese regeling voor Bijzondere Risico's Zware Ongevallen (BRZO) vallen. Vanuit die hoedanigheid werken zij ook in 2019 in IPO-verband verder aan een veilige en gezonde leefomgeving en aan de bescherming van het milieu. Daarbij ligt het accent op de voortdurende verbetering van de kwaliteit van de uitvoering van de taken VTH en de noodzaak voor een gelijk speelveld met de bedrijven.

Wat betreft wetgeving en regelgeving werkt het IPO door aan het verkrijgen van adequate wetgeving voor de uitvoering en voor het op pad kunnen met een goed gevulde instrumentenkoffer. In 2019 zetten de provincies de lobby voor introductie van lik-op-stuk beleid met de eigen keuzevrijheid voor gebruik van de bestuurlijke boete en de strafbeschikking voort, en streven zij met het rijk in IPO-verband naar de ontwikkeling van nieuwe simpelere en effectievere wet- en regelgeving. Daartoe is ook in 2019 extra inzet nodig van juridische deskundigheid bij de provincies voor (milieu)wet- en regelgeving en de Omgevingswetregelgeving.

In 2019 gaat het IPO door met de inzet om vooraan in het beleidsproces via wettelijk te verankeren maatregelen te zorgen dat er geen afval of grondstoffen uit de keten in het milieu verdwijnen. Daartoe gaan provincies samen verder met het ontwikkelen van voorstellen voor specifiek de aanpak van malafide handel in afval en financiële zekerheidsstelling bij bedrijven met meer risico's voor het milieu en met risico's op hoge kosten voor het saneren door de overheid.

Het IPO gaat in 2019 door met de doorontwikkeling en versterking van de coördinatie van de VTH-uitvoering en de samenwerking en afstemming. Dat geldt ook voor de versterking van de samenwerking op BRZO, en de verder doorontwikkeling van het programmatisch werken op de BRZO-gebied. In dat kader zal het gezamenlijke beleid gericht op het excelleren in de verantwoordelijkheid voor het BRZO, conform het gedeelde uitvoeringsprogramma, verder worden uitgerold.

De samenwerking op groene handhaving is verbreed naar vergunningverlening en wordt voortgezet. Naast prioriteiten voor BRZO en specifiek gericht beleid voor bedrijven die uit de risicoanalyses komen, blijft ook in 2019 de inzet op energiebesparing bij bedrijven hoog. Naast het toetsen van energiebesparingsplannen is er noodzaak voor het met het rijk verder verbeteren van wet- en regelgeving, en extra inzet op deskundigheidsontwikkeling, communicatie en samenwerking met gemeenten en rijk.

In de nieuwe collegeperiode blijft nog aandacht nodig voor goed opdrachtgeverschap en het versterken van de omgevingsdiensten en het werken met indicatoren die in 2018 gereed moeten komen.

Wat betreft de regulier lopende zaken blijft de Risicokaart onderdeel van de VTH-portefeuille, in afstemming met de Kring van commissarissen van de Koning (cdK's). Dat geldt ook voor een aantal andere onderwerpen. Zo doen de provincies in IPO-verband ook in 2019 mee aan Implementation and Enforcement of Environmental Law (IMPEL), de internationale VTH-organisatie van overheden om kennis te delen en verder te ontwikkelen om een internationaal level playing field te bewerkstellingen.

Ten slotte wordt in 2019 mogelijk verder invulling gegeven aan de wens om het thema gezondheid en milieu als maatschappelijk vraagstuk te concretiseren als mogelijk nieuw beleidsonderwerp. Dit thema kan wellicht vanaf 2020 een vlaggenschip worden.

Ambities Energie en Klimaat 2019

Tijdens de inloopsessies die het IPO ten behoeve van de Kadernota heeft georganiseerd is aangegeven, dat de Energietransitie één van de belangrijkste dossiers voor de provincies wordt vanaf 2019, naast het IBP. Iedere provincie ontwikkelt beleid op het gebied van duurzaamheid. Het gaat dan om energie, klimaat, biodiversiteit en circulaire economie. Elke provincie is echter op zichzelf te klein om de besluitvorming op rijksniveau adequaat te regisseren. Hier zal het IPO een zeer actieve rol dienen te spelen.

Hoewel vooralsnog dit dossier is ondergebracht bij de desbetreffende kerntaak, rechtvaardigt de impact en de inhoudelijke reikwijdte (ruimtelijke ordening, regionale economie, VTH, mobiliteit en vitaal platteland) van de Energietransitie een kwalificatie als kerntaak overstijgende opgave.

Na ons aanbod in 2017 (Investeringsagenda) en de borging hiervan in het IBP en Klimaatakkoord in 2018 wordt 2019 een jaar waarin we onze inzet zullen waarmaken. Concreet betekent dit dat we vanuit het IPO de opstelling en realisatie van RES'sen ondersteunen door kennisdeling, gezamenlijke monitoring en belangenbehartiging ten behoeve van het wegnemen van knelpunten. We zullen in 2019 ook op verschillende momenten hierover extern communiceren waarbij we de kracht van maatwerk in de provincie laten zien.

Het interprovinciale samenwerkingsprogramma zal nauw verbonden zijn met de nationale programmatische werkstructuur onder het Klimaatakkoord. Zo delen we als provincies onderling kennis, maar delen we die kennis in de nationale werkstructuur ook met medeoverheden, bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties. Vanuit het IPO zorgen we ervoor dat de afspraken in het Klimaatakkoord en de bijbehorende organisatie eind 2018 goed aansluiten bij de wensen van de gezamenlijke provincies. In 2019 zullen we in de werkstructuur van het Klimaatakkoord vanuit het IPO namens de provincies actief deelnemen zodat we monitoren, kennisdelen en de provinciale belangen behartigen. Interprovinciaal leggen we de focus op de volgende inhoudelijke programmalijnen waarvan 5 en 6 doorsnijdend zijn:

1. Nationale Aanpak RES'sen;
2. Nationale Aanpak Verduurzaming mobiliteit;
3. Nationale Aanpak Verduurzaming landbouw en landgebruik (NB valt onder Vitaal Platteland);
4. Aanpak verduurzaming industrie (VTH);
5. Energie en Ruimte;
6. Lobby en communicatie.

Een programmatische opgave, zoals de Energietransitie vraagt een werkwijze waarin we zowel in schaalniveaus (provincie, regio en nationaal) als in thematiek (energie, mobiliteit, landbouw en landgebruik, ruimtelijke ordening, water, regionale economie) snel kunnen schakelen. Zo kunnen we onze lobby op het gebied van wetgeving, fiscaliteit en financiële prikkels beter toespitsen op de behoefte in de provincie en zorgen we dat onze inzet in samenhang is met inzet op andere thema's. IPO-medewerkers binnen het programma Energietransitie zullen om die reden zowel in de provincie als in Den Haag te vinden zijn. Het team zal ook deels gevormd worden door vaste IPO-medewerkers en gedetacheerde medewerkers vanuit de provincie. Zo ondersteunen we als IPO met gevoel voor de praktijk in de provincie én het Haagse en Brusselse

krachtenveld de standpuntbepaling en zetten hier vanuit lobby en communicatie bij ministeries, Tweede Kamer en Europa stevig op in.

Wat willen we bereiken VTH?

Doorontwikkeling VTH

Binnen deze kernopgave werken we in IPO-verband naar een blijvende (optimale) kwaliteit in de uitvoering en doorontwikkeling van het VTH-beleid en uitvoering, alsmede provinciale inzet op 'veiligheid en gezondheid'. Daarbij richten wij ons op actuele zaken, uitvoeringsgerichte werkzaamheden en kennisuitwisseling en -deling die nodig zijn deze doelstelling te realiseren.

De focus in de beleidsontwikkeling 2019 ligt op de volgende opgaves:

1. *gezamenlijk landelijk speelveld als bevoegd gezag*:
   we willen als bestuurslaag excelleren in de VTH-verantwoordelijkheden voor bedrijven die vallen onder de BRZO-2015 en de Richtlijn Industriële Emissies (RIE-4);
2. *ontwikkeling provinciale coördinatiefunctie*:
   we streven naar een heldere invulling van de coördinatie rol Wet milieubeheer als middenbestuur zowel vanuit het oogpunt van level playing field als een optimale inzet van bestuurs- en strafrecht met de handhavings- en toezichtspartners;
3. *inspelen op nieuwe wet- en regelgeving*:
   door uitbreiding van het handhavingsinstrumentarium (goed gevulde instrumentenkoffer), financiële zekerstelling en een gezamenlijk provinciaal beeld over de toekomst van het VTH-stelsel;
4. *energiebesparing*:
   we willen in 2020 kunnen voldoen aan de Europese doelstelling van 20% energiebesparing, via onze provinciale rol als bevoegd gezag;
5. *groene wetten*:
   we voeren alle groene VTH-taken adequaat uit, onderdeel hiervan is een goede coördinatie met het rijk en overige partners;
6. *een schone, veilige en gezonde leefomgeving voor de provinciale inwoners*
   is wat provincies de inwoners willen bieden. Tegelijkertijd is de samenleving complex en wordt complexer. Provincies willen breder dan de VTH-verantwoordelijkheid deze uitdaging waarmaken. Het weren van Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS) in de leefomgeving, maar ook gezondheid en luchtkwaliteit via de aanpak Modernisering Milieubeleid zullen de basis zijn voor een mogelijke verdieping in de interprovinciale samenwerking middels lobby, projecten en kennisdeling;
7. *Afval en grondstoffen*:
   de transitie van afval naar grondstof en innovatie in die aanpak creëert nieuwe vraagstukken waar provincies als bevoegd gezag, maar ook als initiator verantwoordelijkheid willen nemen. Dit raakt onder andere de VTH-uitvoeringspraktijk, inclusief ketenaanpak, in combinatie met de betekenis Circulaire Economie en de agenda Energietransitie.

Verder richten de provincies zich in IPO-verband op de volgende 'reguliere' opgaves:

1. beheer en doorontwikkeling van de Risicokaart;
2. uitvoeren van een pilot voor het vereenvoudigen van Europese milieuregelgeving ('Make it work in progress');
3. kennisdeling/informatie uitwisseling op het terrein van Europese VTH opgaves (IMPEL); en
4. opdrachtgever voor de Milieu-verkenner aan Europa Decentraal (beheerder).

Wat gaan we ervoor doen VTH?

VTH-coördinatietaak

Vaststellen van een plan van aanpak over de nader invulling van de eind 2018 vastgestelde visie over de taakopvatting coördinatie VTH (wettelijke rol Gedeputeerde Staten).
Noot: voor de realisatie van het bovenstaande zijn de programmakosten reëel geraamd en is onderdeel van de bezuiniging op het werkbudget € 20.000 (nieuw beleid).

VTH-Bevoegd gezag BRZO

Vaststellen van het interprovinciale BRZO-uitvoeringsprogramma 2020. Het betreft enerzijds de voortgang van de in IPO-verband vastgesteld Meerjarenagenda en tegelijkertijd de afspraken over de activiteiten 2020. Dit alles wordt tweemaal per jaar besproken tijdens het afstemmingsoverleg tussen de BRZO-directeuren en de BAC VTH.

VTH-wet & regelgeving

Inbreng interprovinciale reacties op de consultaties regelingen Omgevingswet ; en lobby-inzet bij het AO Handhaving (IenW) en Bestuursrecht (JenV) in de Tweede Kamer (twee maal per jaar). Reageren op (belangenbehartiging) en initiëren van verbetering (beïnvloeden) van wet- en regelgeving, VTH gerelateerd, via gecoördineerde inzet.

Professioneel opdrachtgeverschap naar omgevingsdiensten

Op basis van de vastgestelde afspraken 'invulling professioneel opdrachtgeverschap', monitoren van ervaringen en zo nodig verder ontwikkelen van instrumentarium/ handelswijzen opdrachtgeverschap.

VTH-energiebesparing

Harmonisatie in de aanpak en regelgeving als bevoegd gezag. Tevens invulling en uitwerking geven aan het Klimaat- en Energieakkoord (KEA) gelieerd aan de "industrietafel".

Groene Wetten (VTH)

Vaststellen Jaarprogramma 2020 Groene Wetten in combinatie met de ontwikkeling en evaluatie van het uitvoeringsbeleid.

Veiligheid en gezondheid (waaronder luchtkwaliteit)

Op basis van de afspraken over actieve kennisuitwisseling via een verdiepende verkenning vaststellen of, en zo ja welke, opgaven toegevoegde waarden hebben voor een interprovinciale aanpak. Aspecten die daarbij een rol spelen zijn opgaves als ZZS, maar ook gezondheid en luchtkwaliteit via de aanpak Modernisering Milieubeleid.
Noot: voor de realisatie van het bovenstaande zullen programmakosten vrijgemaakt moeten worden (€ 25.000) en is onderdeel van de Kadernotaclaim van (nieuw beleid).

VTH-afval en grondstof

Eerste verkenning naar een gedeelde beleidsopgave in relatie tot de transitie van afvalstof naar grondstof bezien vanuit de VTH-wetgeving , inclusief ketenaanpak, betekenis Circulaire Economie en Energietransitie.
Noot: voor de realisatie van het bovenstaande zullen programmakosten vrijgemaakt moeten worden (€ 25.000) en is onderdeel van de Kadernotaclaim (nieuw beleid).

Risicokaart

Via het beheer, onderhoud en doorontwikkeling geven we invulling aan de wettelijke plicht rondom 'de Risicokaart'. Vanuit de doorontwikkeling zal een nieuwe versie opgeleverd worden.

Make it work in progress

Op basis van een uitgevoerd praktijkonderzoek gericht op vereenvoudiging Europese wet- en regelgeving zal een evaluatieonderzoek

worden opgeleverd. Dit onderzoek wordt vertaald in een programma 2020 en volgende jaren.
Noot: voor de realisatie van het bovenstaande zijn de programmakosten reëel geraamd en is onderdeel van de bezuiniging van € 30.000 (nieuw beleid).

IMPEL

Vaststellen van de eindrapportage 2019 in combinatie met bijeenkomsten /congres georganiseerd, waaronder een congres, in samenwerking met de Inspectie Leefomgeving en Trasport (ILT) en het ministerie vanIenW en EU-partners.

Wat willen we bereiken Energie en Klimaat?.....

Gecoördineerde inzet op Klimaat in de Governance van het Klimaatakkoord en de NOVI

Een verbeterslag ten opzichte van de Programmabegroting 2018 is dat de middelen die de gezamenlijke provincies wensen in te zetten voor de Energietransitie gebundeld zijn onder één kerntaak. Net als bij het IBP zijn hoofdzakelijk ten behoeve van de parallel met de Programmabegroting 2018 – inhoudelijke programmalijnen opgenomen die bijdragen aan deze opgave en is de uitwerking verbonden met de afzonderlijke kerntaken.
Deze verbinding vraagt programma coördinatie aangestuurd vanuit de BAC Energie (en AAC Energie). Hier leggen we de verbinding naar de andere commissies en het IPO-bestuur. We nemen tevens deel aan de Governance van het Klimaatakkoord.

Nationale Programmatische aanpak RES

Nationale Programmatische aanpak RES waarbinnen eind 2019 alle RES'sen opgeteld de doelstellingen voor hernieuwbare opwekking op land (energie en warmte), inclusief keuzes voor infrastructuur en opslag voor 2030 ruimtelijk mogelijk maken. Hierbinnen:

- dataset, monitoringssystematiek en rekensystematiek, zodat de RES'sen optelbaar en vergelijkbaar zijn.
- een verdeelsystematiek om de opgave onderling te verdelen wanneer na de zomer 2019 de RES'sen onvoldoende blijken.

Vanuit het IPO bouwen we samen met partners in het Klimaatakkoord de Governance voor het Klimaatakkoord, waarin we een stevige positie opnemen voor de ondersteuningsstructuur, kennisprogramma en monitoringsprogramma voor de RES. Deze aanpak wordt vastgelegd in het Klimaatakkoord, de NOVI en het IBP. Via deze werkstructuur ondersteunen we vanuit het IPO de realisatie van de RES in de provincies.

Nationale aanpak verduurzaming mobiliteit

- Programmatische uitvoering Zero-emissie bus;
- Programmatische uitvoering GWW;
- Kennisdeling via Community of practice en gezamenlijk onderzoek.

Aanpak verduurzaming Industrie

Aanpak verduurzaming Industrie wordt in samenwerking met de commissie VTH vormgegeven:

- kennisdeling toezicht en handhaving verduurzaming industrie;
- harmonisatie wet- en regelgeving verduurzaming industrie (koppeling lobby);
- inzet op waterstof.

Energie en Ruimte

Provincies verwerken in 2020, conform afspraken in het Klimaatakkoord, de ruimtelijke consequenties van de RES'sen en verduurzaming van mobiliteit, landbouw en industrie te verwerken in de provinciale omgevingsvisies, -programma's en eventueel -verordeningen. Om deze vertaling in alle provincies goed te laten

verlopen delen we in IPO-verband kennis en ontwikkelen we waar efficiënt en effectief gezamenlijk beleid. Omgevingsbeleid en energiebeleid komen samen in deze programmalijn. Vanuit deze programmalijn zorgen we voor inhoudelijke inbreng voor zowel de NOVI als het Klimaatakkoord. We brengen tevens knelpunten en kansen in beeld die via wetgeving (Omgevingswet of energiewetgeving) opgelost kunnen worden en zijn daarmee input voor de lobby.

Effectieve Lobby en Communicatie

In 2019 start de realisatie van ons gezamenlijke aanbod voor de kabinetsformatie: RES'sen. Gekoppeld aan de verkiezingen in 2019 zullen we hierover in gezamenlijkheid communiceren.
De lobbyinzet bouwen we op vanuit de provinciale praktijk bij de uitvoering van de RES en verduurzaming mobiliteit, industrie en landbouw. We benutten het Klimaatakkoord en de aangekondigde wetgevingsagenda van het rijk.

Wat gaan we ervoor doen Energie en Klimaat?.....

Gecoördineerde inzet Klimaatakkoord en NOVI

Deelname aan de Governance van het Klimaatakkoord (Klimaatberaad) en de te vormen Governance NOVI op het gebied Energie. Organisatie van AAC's en BAC's ter voorbereiding.

Nationale Programmatische aanpak RES

- Deelname aan de nationale werkstructuur Klimaatakkoord voor de RES, met in het bijzonder aandacht voor data-ontwikkeling, rekenmethodiek RES, monitoring RES, verdeelsystematiek RES;
- Kennisontwikkeling via communities of practice organiseren en deelname aan het te ontwikkelen nationale expertisecentrum warmte, zodat provinciale en nationale kennisontwikkeling samen oplopen;
- onderzoek ten behoeve van beleidsontwikkeling te bepalen in de praktijk.

De werkwijze met communities of practice en werkstructuren, zoals BLOW-overleg (BLOW=Bestuursovereenkomst Landelijke Ontwikkeling Windenergie) voor wind op land is als positief ervaren en past goed bij het karakter van de opgave. Om die reden zetten we dit voort en breiden we dit uit. Waar functioneel trekken we samen op in Klimaatakkoordverband.

We nemen vanuit het IPO actief deel aan de werkstructuren en kennisstructuren die in de Governance van het Klimaatakkoord worden ontwikkeld. Geïdentificeerde kennisthema's waarover in de BAC Energie een besluit genomen zal worden:
- wind op land;
- zonneweiden;
- opties voor tenderen aan de hand van de RES;
- participatie zowel in strategievorming als in projecten;
- energiesysteem en effect van flexibilisering en opslag etc.;
- Governance warmte, inclusief rol provincies.

Noot: voor de realisatie van het bovenstaande zullen programmakosten vrijgemaakt moeten worden (€ 320.000) en is onderdeel van de Kadernotaclaim van € 220.000 (nieuw beleid).

Nationale Aanpak Mobiliteit

Mobiliteit in de brede betekenis is een kernthema binnen opgaves in de fysieke leefomgeving, dus ook in beleidsdoelen gerelateerd aan de duurzame samenleving. Vanuit die invalshoek zorgen provincies ervoor dat zij primair binnen hun eigen invloedssfeer (onder andere wegbeheerder, OV-concessieverlener, ondersteunen van laadinfrastructuur elektrisch rijden) bijdragen via de inzet van duurzame mobiliteit. Door in al deze rollen in te zetten op zero-emissie, dragen

provincies bij aan het behalen van klimaatdoelen voor 2030.
Om het volledige mobiliteitssysteem richting 2050 zero-emissie te maken, zetten we in op een grootschalige mobiliteitstransitie, waar mensen meer gebruik kunnen én willen maken van ruimte-efficiënte vervoersmiddelen als deelauto's, fiets en OV. In het bouwen van de benodigde systemen en infrastructuur hebben provincies een cruciale rol. De doorlooptijd van het bewerkstelligen van systemen en infrastructuur creëert een noodzaak om de grootschalige Mobiliteitstransitie op korte termijn in te zetten. Het rijk stelt hiervoor de kaders.

Nationale Aanpak verduurzaming industrie

Standpuntbepaling harmonisatie wet- en regelgeving verduurzaming industrie voor verbetering uitvoerbaarheid en doelrealisatie.
Kennisdeling over toezicht en handhaving op verduurzaming industrie en verbinding met regionale energie strategieën.
Samen met het ministerie van EZK en de VNG nemen we het voortouw in 2019 de wet- en regelgeving en de convenanten aanpak voor de verduurzaming van de industrie te verbeteren zodat harmonisatie plaatsvindt en de impact en efficiëntie van toezicht verbetert. We organiseren kennisdeling tussen provincies om het toezicht te verbeteren én de verbinding met de RES-aanpak te ontwikkelen, zodat restwarmte en andere grondstoffen uit de industrie beter worden benut.

Energie en Ruimte

Community of practice waarin gezamenlijke kennisdeling en beleidsontwikkeling plaatsvinden. Hiermee faciliteren we vanuit het IPO de borging van de ruimtelijke consequenties in het provinciale omgevingsbeleid. Tevens inventariseren we knelpunten waarmee we de lobby richting NOVI, Klimaatakkoord en relevante wetgeving zoals Omgevingswet en energiewetgeving voeden. Inventarisatie van knelpunten wordt in nauw overleg met de provinciale lobbyisten vormgegeven en resulteert in een lobbyagenda.

Effectieve Lobby en Communicatie

Over het Klimaatakkoord en de uitwerking hiervan zullen we zowel via de AAC's en BAC's als via drie brede bijeenkomsten in 2019 actief communiceren naar de leden. Het gaat om bijeenkomsten in januari 2019 over het in december 2018 te sluiten Klimaatakkoord, september 2019 over de doorrekening van de RES'sen en eind 2019 over de opgetelde RES'sen die in 2020 in het omgevingsbeleid moeten landen. Tijdens deze bijeenkomsten gaan we in op de praktijk in de provincies en resultaten van de lobby inzet op nationale wet- en regelgeving en het Klimaatakkoord. Zo verbinden we de ontwikkelingen in de provincie aan de ontwikkelingen in Den Haag en de Europese Unie. Deze communicatie organiseren we via een detachering en de organisatie van bijeenkomsten en ondersteunend materiaal.

Lobby

We formuleren in de AAC's en BAC's standpunten op de wetgevingsagenda van EZK:
- Klimaatwet;
- Energiewet 1.0;
- Warmtewet 2.0 (grote kans pas in 2020);
- Europees Winterpakket;
- Mijnbouwwet (geothermie).

In aanvulling op deze punten werken we aan de harmonisatie van wet- en regelgeving voor energiebesparing en verduurzaming in de industrie. Deze harmonisatie koppelen we op korte termijn aan de Wet milieubeheer en op langere termijn aan de Omgevingswet. Dit gebeurt in samenwerking met de adviescommissies VTH en Duurzame Ruimtelijke Ontwikkeling en Waterbeheer (DROW). De lobby organiseren we met de provinciale lobbyisten en ondersteunend materiaal, zoals position papers.

Eind 2018 wordt in de BAC Energie besloten over een communicatie- en lobbystrategie waarmee uitwerking gegeven wordt aan de in de Programmabegroting opgenomen hoofdlijn.

Wat is daarvoor nodig?.....

		2019 MJR	Claim	Personeel	Materieel	Totaal
Kerntaak 2. Milieu, energie en klimaat						
	VTH	310.000				
	Verkenning Afval en grondstoffen		25.000			
	Verkenning Veiligheid en Gezondheid		25.000			
	Bezuiniging werkbudget		-20.000			
	Make it work progress		-30.000			
	Energie	448.000	220.000			
	Milieu, energie, klimaat	**758.000**	**220.000**	**1.400.335**	**199.736**	**2.625.281**

Er is voor de uitvoering binnen deze kerntaak bij het onderdeel VTH sprake van een herprioritering. Het werkbudget is afgeraamd en het benodigde budget van "Make it progress" is reëel geraamd. Daarnaast wordt voorgesteld om twee verkenningen uit te voeren die moeten worden beschouwd als nieuw beleid. Per saldo is dat voor het onderdeel VTH budgetneutraal.

Daarnaast is een claim bij de Kadernota opgevoerd van € 220.000 (nieuw beleid) als onderdeel van de nationale aanpak RES met betrekking tot het onderdeel kennisontwikkeling via communities of practice en deelname aan het te ontwikkelen nationale expertisecentrum warmte, zodat provinciale en nationale kennisontwikkeling samen oplopen.

6. Kerntaak 3. Vitaal Platteland

Ambities 2019

In het landelijke gebied komen veel transities bij elkaar, op het gebied van bijvoorbeeld verduurzaming van de landbouw, voedselzekerheid, biodiversiteit en de klimaatopgave. Veel van deze opgaven vallen binnen, of sluiten aan op, de provinciale kerntaken.

Vanuit de kerntaak Vitaal Platteland zal in 2019 in belangrijke mate bijgedragen worden aan de opgaven die zijn benoemd in het IBP, het Klimaat- en Energieakkoord (KEA) en de verduurzaming van het landelijk gebied. Daarnaast wordt inbreng geleverd voor de NOVI en de aanvullingswetten van de Omgevingswet (zie kerntaak 1). Tijdens de inloopsessies is in dit verband gewezen op de reikwijdte van deze kerntaak, welke ook onderwerpen als water- en bodemkwaliteit, biodiversiteit en recreatie omvat, alsmede de toekomst van de landbouw en de verduurzaming. Hierbij werd tevens de relatie gelegd met regionale economie.

In het KEA worden voor het transitiepad "Landbouw en Landgebruik" afspraken gemaakt tussen overheden, agrarische en natuursector over de vermindering van uitstoot van broeikasgassen. Met de inzet op onder meer verduurzaming van de landbouw, een klimaat inclusief natuurbeleid, vermindering van uitstoot van broeikasgassen in het veenweidegebied en een energietransitie in de glastuinbouw zullen provincies met maatschappelijke actoren en mede-overheden ook in het landelijk gebied bijdragen aan het Klimaatakkoord.

In het IBP hebben rijk en provincies afgesproken gezamenlijk te werken aan verdere verduurzaming van de landbouw, in samenhang met de opgaven voor klimaat, natuur en een goede omgevingskwaliteit.

De verduurzaming van de landbouw is een forse opgave, die vraagt om een intensievere samenwerking tussen het ministerie van LNV en de provincies. Extra aandacht zal hierbij nodig zijn voor het Europese Gemeenschappelijke Landbouwbeleid (GLB) dat op 1 januari 2021 in werking treedt, waarvoor opgaven, doelstellingen en aansturing nader uitgewerkt moeten worden. Het IPO zal een coördinerende rol op zich nemen bij deze processen.

Het natuurbeleid is een provinciale kerntaak. In de driejaarlijkse evaluatie van het Natuurpact heeft het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) begin 2017 aanbevelingen gedaan gericht op versterking van het doelbereik. In 2018 en 2019 werken provincies samen met het rijk en maatschappelijke partijen aan de ontwikkeling van handelingsperspectieven. Hierbij wordt ook aangehaakt bij initiatieven die maatschappelijke partijen hebben genomen gericht op een biodiversiteitsstrategie. Het PBL bereidt in opdracht van het IPO en het ministerie van LNV de tweede evaluatie voor, die eind 2019 gereed zal zijn.

Bestaande instrumenten als het Programma Aanpak Stikstof (PAS) en het agrarisch natuur- en landschapsbeheer, in samenhang met het GLB, krijgen in 2019 een verdere uitwerking. Effectieve en doelgerichte monitoring van natuurontwikkeling krijgt meer aandacht in 2019, zodat de gegevens voor de natuurrapportages, waarover afspraken zijn gemaakt in het Natuurpact, kunnen worden aangeleverd. Gezamenlijk bezien de provincies, op basis van de adviezen van de Maatschappelijke Raad Faunabeheer, op welke wijze het faunabeleid verbeterd kan worden, waarbij ook meer inzet wordt geleverd op het thema preventie.

Ten slotte zal in 2019 de derde provinciale Natuurtop, in samenwerking met de maatschappelijke partners, worden georganiseerd; ditmaal in de provincie Groningen.

Wat willen we bereiken?

IBP

Het programma 'IBP Vitaal Platteland' wordt samen met de VNG, Unie van Waterschappen en het ministerie LNV ontwikkeld en de uitvoering ervan wordt gestart. We werken in dit programma interbestuurlijk samen en zorgen ervoor dat de gemeenschappelijke agenda van de grond komt. Basis voor dit programma is een gebiedsgerichte aanpak, gericht op vijftien gebieden. Daarmee brengen we de ambitie een economisch vitaal, leefbaar en ecologisch duurzaam platteland te behouden en te versterken een stap dichterbij.

Verduurzaming Landbouw

Provincies werken aan een duurzamere landbouw door invulling en uitvoering te geven aan diverse maatschappelijke opgaven, zoals vastgelegd in de Sustainable Development Goals. Dat betreft een landbouw met aandacht voor onder andere voedselzekerheid, gezondheid, klimaat, circulaire productie- en consumptieketens, duurzame innovaties, natuurinclusief. Met het ministerie van LNV zullen we bezien op welke manier invulling kan worden gegeven aan beleidsvoornemens die zijn opgenomen in de rijksvisie, Bodemstrategie en Klimaatakkoord. Dat zal ook betekenen dat de verduurzamingsambities ook worden meegenomen in andere trajecten als NOVI, Omgevingswet, GLB en PAS.

Klimaatakkoord landbouw-landgebruik

Eind 2018/begin 2019 wordt naar verwachting het Klimaatakkoord ondertekend, inclusief een hoofdstuk over landbouw en landgebruik. Het is van belang dat provincies de afspraken, die voor hen van belang zijn, met partners invulling geven. De gemaakte afspraken moeten leiden tot uitvoeringsarrangementen en monitoring van de gemaakte afspraken, waarbij provincies een belangrijke regierol hebben bij de regionale uitvoering van gemaakte afspraken. De opgaven zijn nieuw of vragen om een intensivering van bestaande inzet. Hiervoor is het ook nodig dat gezamenlijk wordt gewerkt aan kennis- en beleidsontwikkeling.

PAS

Minder stikstof, sterkere natuur en economische ontwikkeling zijn de doelen van het PAS. Al jaren is in veel Natura 2000-gebieden een overschot aan stikstof (ammoniak en stikstofoxide). Dit is schadelijk voor de natuur. Het belemmert ook vergunningverlening voor economische activiteiten. In het PAS werken rijk, provincies, natuurorganisaties en ondernemers samen om een goede balans tussen economie en ecologie te realiseren. De doelen van het PAS kunnen niet los gezien worden van de opgaven binnen het IBP, het Klimaatakkoord, het natuurbeleid en de verduurzaming van de landbouw. Effectieve en doelgerichte monitoring van de natuur- en herstelmaatregelen krijgen in 2019 meer aandacht, zodat noodzakelijk geachte maatregelen doelgerichter aangepakt kunnen worden.

In de uitvoering streven we naar een minder complex programma, een stabiel proces van de jaarlijkse partiële herziening, het tijdig realiseren van de herstelmaatregelen door de provincies, en een PAS-bureau dat zich verder ontwikkeld naar een taakvolwassen programmamanagementorganisatie. Daarnaast willen we in IPO-verband in 2019 een standpunt hebben op welke wijze initiatiefnemers aan de voorkant geprikkeld kunnen worden hun stikstofuitstoot te verminderen.

Daarmee moet worden voorkomen dat meer ontwikkelruimte wordt aangevraagd dan strikt noodzakelijk is. Een dergelijke aanpak zal samen met de provincies worden uitgewerkt om zo de houdbaarheid van het PAS te kunnen blijven garanderen.

GLB

Provincies willen dat het toekomstig GLB bijdraagt aan de verduurzaming van het landelijk gebied en de (maatschappelijke) opgaven waar (mede)overheden, sector en maatschappelijke partijen voor staan en onder andere zijn/worden vastgelegd in het Klimaatakkoord, de uitwerking van het IBP Vitaal Platteland en de NOVI. Meer in het bijzonder moet het GLB bijdragen aan een duurzame, toekomstbestendige en concurrentiekrachtige landbouw én aan behoud en verbetering van natuurlijke hulpbronnen, biodiversiteit en leefbaarheid van het platteland.
Als regioregisseur en cofinancierder van het plattelandsontwikkelingsprogramma, willen provincies nauw betrokken zijn bij de opstelling van het door de Europese Commissie gevraagde nationaal strategisch programma én de regierol bij het opstellen van regionale visies, uiteindelijk uitmondend in een vereenvoudigd en meer rendement opleverend GLB, onder andere ook door een betere samenhang tussen de verschillende Europese Structuur- en Investeringsfondsen.

Natuurbeleid

Het natuurbeleid is een provinciale kerntaak. In de driejaarlijkse evaluatie van het Natuurpact heeft het PBL begin 2017 aanbevelingen gedaan gericht op versterking van het doelbereik. In navolging van 2018 werken provincies ook in 2019 samen met het rijk en maatschappelijke partijen aan de ontwikkeling van handelingsperspectieven. Deze handelingsperspectieven zijn gericht op het realiseren van meekoppelkansen en met name gericht op vermaatschappelijking en verbinden van natuur en economie. We signaleren gezamenlijk nieuwe ontwikkelingen (zoals de versterkte aandacht voor biodiversiteit in het agrarisch gebied en voor de relatie met recreatie en de ontwikkelingen op het EU-biodiversiteitsdossier) die van belang zijn voor de ontwikkeling van het provinciale natuurbeleid.

Natuurwetgeving

Bij de decentralisatie van het natuurbeleid, en de verankering hiervan in de Wet Natuurbescherming, is afgesproken dat deze Wet beleidsneutraal wordt omgezet naar de Omgevingswet. We leveren inbreng in het proces van de Aanvullingswet Natuur om deze omzetting op en goede wijze te laten gebeuren.

We werken gezamenlijk aan voorstellen om het faunabeleid, met name ten aanzien van preventie van schade, te versterken.

Wat gaan we ervoor doen?.....

IBP

De 15 kansrijke gebieden interbestuurlijk faciliteren om tot gebiedsafspraken te komen. Dit leidt tot een dynamische meerjarige gebiedsagenda.
Overkoepelende thema's interbestuurlijk uitwerken, te weten:

- Inzet van middelen (geld, capaciteit, procesvaardigheden) en instrumenten;
- Onderzoek, uitwisseling kennis en innovatie;
- Beleid, verbeteren regelgeving en experimenteerruimte;
- Faciliteren van gezamenlijk leren;
- Communicatie;

- Crossovers, zoals Klimaatakkoord, NOVI, GLB en verduurzaming landbouw actief volgen en kansen oppakken.

Verduurzaming Landbouw

Over de uitwerking van het doel zullen de gezamenlijke provincies zich uitspreken en is gerelateerd aan en vooral volgend op de ontwikkelingen die plaatsvinden in het kader van het Klimaatakkoord en de uitwerking IBP Vitaal Platteland. Het IPO zal hiervoor een voorstel opstellen.

We leveren vanuit deze uitwerking input in lopende processen als NOVI, Klimaatakkoord, de te ontwikkelen landbouwwetgeving en de doorontwikkeling van het rijksbeleid, dat in landbouwvisie en bodemstrategie wordt uitgewerkt. Waar nodig zetten we hierbij onze communicatie- en lobby-instrumenten in.

Er wordt een verkenning opgesteld samen met het rijk en de sector naar de door het ministerie van LNV voorgenomen gezamenlijke bodemstrategie.

Klimaatakkoord landbouw-landgebruik

Afronden bestuurlijke afspraken ministeries (voor zover nog niet vervat in het Klimaatakkoord). Verwachting is dat het Klimaatakkoord voor thema's als landbouw, veenweide en natuur nog sterk op hoofdlijnen zal zijn en dat in 2019 aanvullende afspraken moeten worden voorbereid over regelgeving, instrumenten, middelen

Opzetten gezamenlijk programma 'klimaatinclusief natuurbeleid'. Inzet is dat dit regionaal wordt vormgegeven, en dat gezamenlijk bezien wordt welke afspraken met partners op landelijk niveau noodzakelijk zijn en welke gezamenlijke instrumenten/regelingen/e.a. ontwikkeld moeten worden
Opzetten gezamenlijke governance (met DROW) aanpak veenweide.

PAS

De resultaten vanuit de tussenevaluatie 2018 zullen worden getoetst aan het bestaande beleid en daar waar nodig brengt het IPO bestuurlijke keuzes in beeld en legt deze ter besluitvorming voor. Ook de verwachte uitspraak van het Europees Hof naar aanleiding van de prejudiciële vragen van de Raad van State leidt naar alle waarschijnlijkheid tot een aantal juridische en beleidsmatige analyses.
Het IPO werkt in gezamenlijkheid met de provincies aan de uitwerking van een nog te formuleren opdracht om initiatiefnemers aan de voorkant te prikkelen om stikstofuitstoot te verminderen. Ook de VTH-lijn zal hierbij goed betrokken worden.
In samenwerking met de transitiemanager zal het PAS-bureau 2.0 verder worden vormgegeven en bewaakt het IPO samen met de andere PAS-partners de te realiseren doelen van het programma. Het IPO vertaalt dit naar een handelingsperspectief voor provincies.

In 2019 zal mede door inzet van de provinciale inhoudelijke expertise een bijdrage geleverd worden aan het programmeren en uitvoeren van de natuurdoelen van het PAS door provincies. Dit gebeurt in de vorm van concrete projectopdrachten. Daarnaast wordt expertise ingehuurd voor maatregelen reservepakket en landbouw PAS.
Noot: voor de realisatie van het bovenstaande zullen programmakosten (€ 112.000) vrijgemaakt moeten worden en is onderdeel van de Kadernotaclaim.

GLB

Voor het onderwerp GLB is vanuit het IPO een medewerker gestationeerd bij het ministerie van LNV. Daarnaast vindt regulier ambtelijk overleg plaats tussen het ministerie en het IPO en wordt onder andere ingestoken op het mede-invullen door provincies van het nationale programma. Er zijn bestuurlijke overleggen GLB voorzien, zowel met de minister van LNV als met de sector.

Op basis van positionpaper GLB 2.0 en nader inzicht in de effectiviteit van het huidige systeem bepalen de gezamenlijke provincies de provinciale inzet en positie ten aanzien van het nationale en regionale programma, de financiële structuur en verdeelsleutels (cofinanciering), te stellen randvoorwaarden en uitvoeringsstructuur. Het IPO maakt een voorstel voor het benodigde lobby-traject voor 2019 zowel op kaderstellend niveau via Brussel, als beleids- en uitvoerend niveau via Nederland.

Natuurbeleid

Tweede evaluatie PBL

In het Natuurpact is afgesproken dat het gedecentraliseerde natuurbeleid om de drie jaar wordt geëvalueerd middels een zogenoemde lerende evaluatie. Eind 2019 wordt het resultaat van de tweede lerende evaluatie opgeleverd. De veranderde bestuurlijke context, de grote opgave voor de Vogel- en Habitat Richtlijn en de Kader Richtlijn Water (KRW) én de verbrede ambitie – niet alleen biodiversiteit, maar het vergroten van maatschappelijke betrokkenheid en het versterken van de verbinding tussen natuur en economie zijn doelen waarnaar natuurbeleid streeft - zijn grote veranderingen waarbij nog veel te leren valt op welke manier hier goed invulling aan te geven. Vanwege deze transities hebben de provincies samen met de rijksoverheid besloten geen reguliere impactevaluatie uit te voeren, maar een lerende evaluatie. In de tweede lerende evaluatie ligt de focus op de bijdrage van de beleidsstrategieën van de provincies en het rijk aan de hoofdambities uit het natuurbeleid, in welke mate leren de betrokken partijen van ervaringen in het natuurbeleid en welke handelingsperspectieven zijn er waarmee het natuurbeleid van het rijk en de provincies versterkt kan worden.

Voortgangsrapportage Natuur

Eind 2019 wordt de vijfde voortgangsrapportage Natuur opgeleverd. Dit betreft een jaarlijkse rapportage voor de Provinciale Staten over de voortgang van de afspraken die in het Natuurpact zijn gemaakt.

Het IPO stuurt deze rapportage namens de provincies aan het ministerie van LNV. Zij informeren met deze rapportage de Tweede Kamer.

Natuurtop 2019

In de nazomer van 2019 wordt voor de derde keer een Natuurtop door de provincies georganiseerd. Ditmaal is Groningen gastprovincie. Met ondersteuning van het IPO-bureau wordt een bestuurlijk interessante top voorbereid waarbij tevens externe organisaties worden betrokken. Doel van de Natuurtop is een interactieve bijeenkomst waar op bestuurlijk niveau mijlpalen worden gemarkeerd danwel nieuwe ambities worden omarmd, waar spannende vraagstukken aan de kaak worden gesteld, verbindingen worden gelegd tussen bestuurders en beleidsmedewerkers van maatschappelijke (natuur)organisaties, bedrijfsleven, provincies en andere overheden en waar kennis wordt gedeeld.

EU-biodiversiteit

Bestuurlijk is afgesproken dat de provincies invulling geven aan hun rol als gelijkwaardig partner van het rijk in de Europese besluitvorming op het dossier EU-biodiversiteitsstrategie 2020. Concreet wordt ingezet op de streefdoelen (targets) die van provinciaal belang zijn:

- invulling geven aan het actieplan Vogel- en Habitatrichtlijn;
- ecosystemen en ecosysteemdiensten handhaven en herstellen;
- bijdrage van de landbouw verhogen aan de biodiversiteit via agrarisch natuurbeheer en het GLB,
- inzet op het bestrijden van invasieve exoten; en
- komen tot een biodiversiteitsstrategie na 2020.

Bij het IPO is het aanspreekpunt voor provincies georganiseerd voor provincies HNP en LNV.

Natuurwetgeving

Vanuit Vitaal Platteland wordt inbreng geleverd voor de NOVI en de Aanvullingswet Natuur en bijbehorende AMvB's van de omgevingswet (zie

kerntaak 1), waarvan parlementaire behandeling voorzien is in 2019.

Faunabeheer
In het najaar van 2018 zijn beleidskeuzes voorzien ten aanzien van het faunabeheer teneinde de stijgende lijn van (het uitkeren van) faunaschade te keren. De te maken keuzes zullen in 2019 geïmplementeerd worden. Bijzondere aandacht zal naar verwachting blijven uitgaan naar het toenemend aantal meldingen van wolven, mogelijk leidend tot permanente vestiging van de wolf in Nederland.

Wat is daarvoor nodig?.....

		2019 MJR	Claim	Personeel	Materieel	Totaal
Kerntaak 3. Vitaal platteland, natuurbeheer & ontwikkeling natuurgebieden						
	Vitaal Platteland	160.000				
	PAS	76.000	112.000			
KT3.0	**Vitaal Platteland, PAS**	**236.000**	**112.000**	**1.812.198**	**319.578**	**2.479.776**

De structurele verhoging van het PAS-budget van 2,1 miljoen euro is bij de BIJ12-begroting opgevoerd en betreft de meerkosten voor Aerius en het programmamanagement PAS en is vooral gericht op de uitvoering van het PAS-programma met de andere PAS-partners.

Er is voor de uitvoering binnen deze kerntaak bij het onderdeel PAS een claim bij de Kadernota opgevoerd van € 112.000 (continuering bestaand beleid).

Voorgesteld wordt om het voorziene maar niet eerder verplichte budget voor Vitaal Platteland PAS te continueren, gelet op de activiteiten die van het IPO verlangd worden met betrekking tot het PAS. Omdat hier in de Meerjarenraming 2019 nog geen rekening mee is gehouden, betekent dit een extra € 112.000. De verwachting is, dat dit bedrag zowel voor 2019 als voor 2020 benodigd is. Het betreft hier activiteiten van het IPO-bureau in Den Haag en niet van het PAS-bureau, zoals dat is ondergebracht bij BIJ12.

7. Kerntaak 4. Regionale Bereikbaarheid en Regionaal Openbaar Vervoer

Ambities 2019

Een goede bereikbaarheid is basisvoorwaarde voor vitale regio's. Goede bereikbaarheid is niet alleen essentieel voor een bloeiende economie en verdere economische ontwikkeling, maar brengt mensen ook letterlijk in beweging en in verbinding met elkaar. Provincies zetten zich in om Nederland bereikbaar te houden en de kwaliteit van de leefomgeving en het klimaat te verbeteren. Dat geldt zowel voor stedelijke regio's als het landelijk gebied. Ontwikkelingen als de Energietransitie, Smart Mobility, maar ook toenemende filedruk en verkeerstoename en doorgaande verstedelijking zullen de mobiliteit de komende jaren sterk beïnvloeden. Op het platteland staan we voor de uitdaging de mobiliteit überhaupt te waarborgen, zonder de kosten verder te laten oplopen. Dit doen provincies als opdrachtgever voor duurzaam regionaal openbaar vervoer, als regisseur voor het inzetten op duurzame, planologische mobiliteitsoplossingen en als wegbeheerder voor het inzetten op het verduurzamen en duurzaam beheren van onze infrastructuur.

In de Meerjarenagenda Mobiliteit 2016-2019 zijn vijf beleidsopgaves benoemd en ook in 2019 staat de realisatie van de bijbehorende doelen en ambities centraal.

De noodzaak om het mobiliteitsbeleid ingrijpend te wijzigen en het belang van slim investeren groeit. Deze noodzaak creëert gelijktijdig een ontwikkeling met grote impact en kansen. Zo kunnen zelfrijdende auto's en andere vormen van Smart Mobility het verkeer efficiënter en veiliger maken. Wij werken aan verduurzaming van mobiliteit waarbij hoogwaardig en schoon openbaar vervoer als backbone dient en de fiets op korte afstanden als belangrijke en efficiënte schakel in de keten fungeert. De verkeersveilige afwikkeling van het verkeer is daarbij een belangrijke randvoorwaarde.

Vanuit de kerntaak Regionale Bereikbaarheid en Regionaal Openbaar Vervoer zal in 2019 in belangrijke mate bijgedragen worden aan de opgaven die zijn benoemd in het IBP en het KEA. Daarnaast wordt inbreng geleverd voor de NOVI en de aanvullingswetten van de Omgevingswet (zie kerntaak 1). Ook tijdens de inloopsessies wordt veelvuldig gewezen op de inhoudelijke samenhang tussen de NOVI en deze kerntaak. Daarnaast zien provincies een zeer duidelijke relatie met de beleidsopgaves uit de kerntaak Regionale Economie, waar goede bereikbaarheid een randvoorwaarde is.

In het KEA worden voor het transitiepad Mobiliteit afspraken gemaakt tussen overheden, bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties over de vermindering van uitstoot van broeikasgassen. Provincies zorgen ervoor dat de CO_2 die zij veroorzaken (bijvoorbeeld met aanleg, beheer en onderhoud van infrastructuur, eigen gebouwen, verkeersregelinstallaties en OV-concessies) zoveel mogelijk gereduceerd wordt. Provincies streven er bovendien naar de benodigde energie voor deze activiteiten duurzaam op te wekken. De benodigde CO_2-reductie van verkeer en vervoer in Nederland behoeft grootschalige gedragsverandering. Provincies kunnen die grootschalige gedragsverandering niet eenzijdig bewerkstelligen, daarvoor is nodig dat het rijk zorgt voor een level playing field tussen modaliteiten, herprioritering van investeringen, en een duidelijke regierol op zich neemt. Dat stelt provincies in staat om alternatieve vervoerskeuzes van mensen op te vangen met een goed functionerend regionaal mobiliteitssysteem met goede

fietsvoorzieningen en makkelijk te gebruiken, betaalbaar collectief vervoer en ketenvoorzieningen. Provincies hebben een belangrijke regierol bij de regionale uitvoering van gemaakte afspraken.

De samenwerkende provincies coördineren in IPO-verband de realisatie van de doelen en ambities van de Meerjarenagenda. Dat gebeurt deels door belangenbehartiging in het "Haagse", bijvoorbeeld door de nodige aanpassing van wetgeving en fiscale kaders om nieuwe vormen van mobiliteit en een duurzame ketenreis mogelijk te maken en te faciliteren. En voor een groot deel door interprovinciale samenwerking in programma's en projecten per beleidsopgave en in samenwerking met bijbehorende partners tussen de provincies en partners.
Op basis van opdrachtgeverschap zal voor kennis- en innovatie de aansturing van het Kennisplatvorm Verkeer en Vervoer (KpVV) in 2019 worden verbeterd in die zin dat het Kennisprogramma 2019 en 2020 beter aansluiting zal krijgen bij de kennisvragen die in IPO-verband zijn geformuleerd.

Wat willen we bereiken?

Toekomst van het Openbaar Vervoer (OV)

Reizigers kiezen hun eigen weg van deur-tot-deur. Door drukke, groeiende stedelijke gebieden, in prachtige landelijke buitengebieden en langs levendige, eeuwenoude dorpen. Steeds meer reizigers maken als onderdeel van hun reis van deur-tot-deur gebruik van het regionaal OV.
Het regionaal OV is onmisbaar voor 2,4 miljoen reizigers per dag.
Interprovinciaal is bestuurlijk afgesproken om op het gebied van regionaal OV meer proactief te handelen en het eigenaarschap sterker te beleggen.
Er is een agenda met de titel 'De Sprong' met het toekomstbeeld voor krachtig, duurzaam en toekomstbestendig regionaal OV.
Deze agenda kent een uitwerking van de acht vertrekpunten uit het Toekomstbeeld OV en geeft invulling aan de zes handelingsperspectieven uit een onderzoek naar de betaalbaarheid en financierbaarheid van het regionaal OV.
De veertien decentrale opdrachtgevers van het regionaal vervoer zien vanuit hun eigen rol volop kansen om de agenda te verzilveren en die alle de ketenreiziger ten goede komen.
Op basis van nadere besluitvorming zal in 2019 invulling worden gegeven aan deze agenda.

Fiets

De fiets verdient een volwaardige plaats op de agenda's van overheden, maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven. Dit vanwege de positieve invloed op maatschappelijke vraagstukken als Energietransitie, gezondheid en vitale regio's. Samen met 22 organisaties heeft het IPO, namens de gezamenlijke provincies, zich ten doel gesteld tussen 2017 en 2027 het aantal fietskilometers te verhogen met 20%. Dit is uitgewerkt in de Agenda Fiets 2017-2020 van de Tour de Force. Vanuit deze Agenda hebben de provincies hun bijdrage aan de realisatie van dit doel gegarandeerd en via het IPO worden de bijbehorende provinciale activiteiten geregisseerd en coördineert het IPO de provinciale bijdragen binnen de samenwerkingsorganisatie Agenda Fiets.

Verkeersveiligheid

Provincies willen dat iedere verkeersdeelnemer veilig thuis komt. Daartoe is de morele doelstelling van nul slachtoffers geformuleerd. Afgeleid van deze doelstelling wordt op een negental relevante subdoelen onderliggende ambities geformuleerd. Zoals 'wegen zijn veilig ingericht', 'veilige snelheden zijn de norm' , 'het aantal verkeersovertreders is verminderd' en Smart Mobility wordt 'veilig benut'. Invalshoek is een risicogerichte aanpak.

Doelrealisatie is alleen mogelijk door een samenwerkingsagenda met gedeeld eigenaarschap van rijk, provincies, gemeenten en vervoerregio's. Tegelijkertijd vraagt deze agenda de absolute support van een breed palet aan maatschappelijke organisaties. Dit alles heeft een plek gekregen in het Strategisch Plan Verkeersveiligheid 2030 (SPV 2030). Los van de rol als verantwoordelijke voor de eigen infrastructuur zullen provincies de regio's mobiliseren om de doelen op regionale schaal waar te maken. De Governance van het SPV 2030 is op een mix van landelijke resultaten/ maatregelen en regionale resultaten/maatregelen geënt.

Verkeersmanagement en Intelligente Transportsystemen (ITS)

Smart Mobility, zoals ITS en verkeers-management, biedt enorme kansen het verkeer efficiënter en effectiever te organiseren en daarmee te zorgen voor betere bereikbaarheid, verkeersveiligheid en duurzaamheid. Smart Mobility biedt ook enorme (impuls)kansen voor de economie. Door een actieve samenwerking tussen marktpartijen/wetenschap en andere overheden kan aan innovatieve oplossingen worden gewerkt. De samenwerkende provincies hebben in 2018 het initiatief genomen met het aanbod van een Coalition Paper Smart Mobility (Coalition of the willing). Afhankelijk van de mate waarin dit aanbod wordt omarmd zal in 2019 in IPO-verband de Coalition Paper worden omgezet in een Coalitie Agenda met onderliggende doelen, resultaten en maatregelen en een bijbehorende vorm van een samenwerkingsorganisatie.

Energie en Verduurzaming

Mobiliteit in de brede betekenis is een kernthema binnen opgaves in de fysieke leefomgeving, dus ook in beleidsdoelen gerelateerd aan de duurzame samenleving. Vanuit die invalshoek zorgen provincies ervoor dat zij primair binnen hun eigen invloedssfeer (onder andere wegbeheerder, OV-concessieverlener, ondersteunen van laadinfrastructuur elektrisch rijden) bijdragen via de inzet van duurzame mobiliteit. Door in al deze rollen in te zetten op zero-emissie, dragen provincies bij aan het behalen van klimaatdoelen voor 2030.
Om het volledige mobiliteitssysteem richting 2050 zero-emissie te maken, zetten we in op een grootschalige mobiliteitstransitie, waar mensen meer gebruik kunnen én willen maken van ruimte-efficiënte vervoersmiddelen als deelauto's, fiets en OV. In het bouwen van de benodigde systemen en infrastructuur hebben provincies een cruciale rol. De doorlooptijd van het bewerkstelligen van systemen en infrastructuur creëert een noodzaak de grootschalige mobiliteitstransitie op korte termijn in te zetten. Het rijk stelt hiervoor de kaders.

Wat gaan we ervoor doen?

Toekomst van het OV

Afhankelijk van de besluitvorming in 2018 op de agenda 'De Sprong' met het toekomstbeeld voor krachtig, duurzaam en toekomstbestendig regionaal OV zal door de betrokken OV-partners invulling worden gegeven aan deze actieagenda.

Voor de provincies gaat het, afhankelijk van het genomen besluit, primair om de invulling en realisatie van vier speerpunten, te weten:

1. doorontwikkelen van herkenbare knooppunten voor reizigers;
2. snellere verbindingen door differentiatie in bereikbaarheidskwaliteit;
3. gedurfde keuzes maken voor bereikbare stedelijke regio's;
4. zorgeloos reizen mogelijk maken.

Vervolgens zal in relatie tot deze agenda:
- ten dienste van de tussentijdse evaluatie van de Hoofdrailconcessie door het rijk een standpuntbepaling door de provincies worden voorbereid; daartoe zal een verkenning provinciale aandachtspunten/standpunten voor bestuurlijke besluitvorming worden gerealiseerd;
- de regie op en coördinatie van pilots voor alternatieve vormen van financiering en bekostiging toekomst OV worden gerealiseerd.

Noot: voor de realisatie van het bovenstaande zullen programmakosten vrijgemaakt moeten worden en is onderdeel van de Kadernotaclaim.

Fiets

Met de Agenda Fiets 2017-2020 van de Tour de Force hebben de provincies hun bijdrage aan de realisatie van het doel van deze Agenda gegarandeerd. De provincies zijn verantwoordelijk voor het trekkerschap doel 3 'Regionale Routes'. Dit wordt ingevuld door in IPO-verband te zorgen voor proces/projectbegeleiding van de uitvoeringsagenda 'regionale routes' door provincies en monitoring/voortgangsbewaking en tussentijdse bestuursrapportages.
Noot: voor de realisatie van het bovenstaande zullen programmakosten vrijgemaakt moeten worden en is onderdeel van de Kadernotaclaim.

Verkeersveiligheid

Afhankelijk van de inhoudelijke vorm (Bestuursakkoord) van besluitvorming tussen rijk en decentrale overheden, dient in 2019 het SPV 2030 tot uitvoering te worden gebracht.
1. Begeleiden van de implementatie van het SPV in de regio's en waar nodig signaleren en agenderen van probleempunten richting rijk c.q. gemeenten.
2. Op basis van de pilots 2018 verder doorontwikkelen van de risicogestuurde aanpak binnen de negen thema's en dertig resultaatafspraken op inhoud en uitvoering zowel landelijk als binnen de regio's.
3. Realisatie van de monitoring en rapportage over voortgang en advisering door sturingsteam aan het bestuurlijk overleg (BO-)SPV 2030.

Noot: voor de realisatie van het bovenstaande zullen programmakosten vrijgemaakt moeten worden en is onderdeel van de Kadernotaclaim.

Verkeersmanagement en ITS

Afhankelijk van de mate (smal of breed) waarin het aanbod 'coalition of the willing' in 2018 is omarmd zal in IPO-verband de Coalition Paper worden omgezet in een Coalitie Agenda met onderliggende doelen, resultaten en maatregelen. De 'uitrol' en vorming van deze Agenda geschiedt per – nog nader te omlijnen – regio.
Noot: voor de realisatie van het bovenstaande zullen programmakosten vrijgemaakt moeten worden en is onderdeel van de Kadernotaclaim.

Energie en Verduurzaming

Het Klimaatakkoord is hét focuspunt waar de provinciale inspanningen voor duurzame mobiliteit samenkomen. Daartoe continueren we de Taskforce Mobiliteitstafel samen met de VNG, met daarbij een Klankbordgroep waar onze gezamenlijke achterban in samenwerkt. Vanuit deze Taskforce:
- bereiden we de inbreng en onderhandeling voor het Klimaatakkoord voor op het domein Mobiliteit;
- voeren we een zoveel mogelijk gezamenlijke lobby richting rijk en maatschappelijke partners;
- dragen we bij aan de voorbereiding van de benodigde regionale structuren voor uitvoering van maatregelen voor (RES/REKS)

Daarnaast voeren we een programmatische aanpak uit die zich richt op:

- kennisontwikkeling (effectiviteit van maatregelen om CO_2te reduceren);
- uitvoering van het Bestuursakkoord zero-emissie bus;
- de praktijk van aanleg, beheer en onderhoud van mobiliteitsinfra-structuur zero-emissie maken en onze infrastructurele assets benutten voor energieopwekking;
- het ondersteunen van de bouw van laadinfrastructuur voor elektrisch rijden;
- de mogelijkheden die onze rol als handhaver van de Wet milieubeheer biedt om CO_2 te reduceren in het domein Mobiliteit;
- afstemming met de beleidsopgaves OV, fiets en ITS/verkeers-management

Noot: voor de realisatie van het bovenstaande zullen programmakosten vrijgemaakt moeten worden en is onderdeel van de Kadernotaclaim.

Opdrachtgeverschap KpVV

Via goed opdrachtgeverschap realiseren van het Kennisprogramma 2019 en voorbereiden van het Programma 2019, waarbij in de programmering wordt aangesloten bij de door de provincies ingebrachte behoefte aan kennisondersteuning in zijn algemeenheid en de in IPO-verband benoemde beleidsopgaves in het bijzonder.

Wat is daarvoor nodig?.....

		2019 MJR	Claim	Personeel	Materieel	Totaal
Kerntaak 4: Regionale bereikbaarheid						
	Mobiliteit algemeen	470.000	520.000			
	Kennisprogramma KpVV	1.800.000				
	Aansturen kennisprogramma KpVV					
KT4.0	**Regionale Bereikbaarheid**	**2.270.000**	**520.000**	**617.795**	**108.947**	**3.516.742**

Er is voor de uitvoering binnen deze kerntaak bij het onderdeel Mobiliteit algemeen een claim bij de Kadernota opgevoerd van € 520.000 (continuering bestaand beleid). Het betreft het continueren uitvoering Meerjarenagenda Mobiliteit 2016-2019.
Voorgesteld wordt om het reeds in 2017 voorziene maar niet eerder (juridisch) verplichte budget voor Mobiliteit te continueren. Alleen dan kunnen de ambities als benoemd worden gerealiseerd. Het gaat dan om de financiering van de programma's en projecten gekoppeld aan de beleidsopgaves. Voor een deel gaat het om programma's en projecten in partnerschap wordt opgetrokken. Omdat hier in de Meerjarenraming in formele zin nog geen rekening is gehouden, betekent dit een uitzetting van € 520.000. Als benoemd: dit betreft geen nieuw beleid maar de continuering van eerder ingezet beleid.

8. Kerntaak 5. Regionale Economie

Ambities 2019

Een aantal ontwikkelingen op het gebied van de digitalisering van de economie en de arbeidsmarkt zal ook in 2019 doorlopen. Te denken is dan aan een verdergaande robotisering, blockchain en kunstmatige intelligentie welke een grote impact zullen hebben op de regionale economie en de arbeidsmarkt. Gelet op het toenemende belang van deze ontwikkelingen zal het IPO in 2019 deze met meer aandacht dan voorheen gaan volgen.

Veel initiatieven worden op dit moment ondernomen met het oog op een krachtige economie en een leefbare groei. Veel deelonderwerpen raken daarbij alle provincies. Gedacht moet worden aan het verankeren van innovatie in ons bedrijfsleven, inspelen op veranderende behoeften van bedrijven en inwoners en het zorgen voor leefbare woonwijken. We zien dat we hierbij het accent moeten leggen op het uitwisselen van kennis en ervaringen en op de vraag op welke wijze we deze stappen kunnen zetten. Bij toekomstgericht wonen moeten we samen inspelen op de agenda van het rijk en Europa. Vanuit het IPO zal ook een accent gelegd moeten worden op bijvoorbeeld de kracht van de stedelijke netwerken, de manier waarop wij samen met ondernemers en onderwijsinstellingen en op het werken op regionale schaal. Dit raakt alle provincies en hangt sterk samen met de economische kracht van provincies.

Het IPO zal ook in 2019 inzetten op het verbeteren van de aansluiting van onderwijs op de arbeidsmarkt als een belangrijke randvoorwaarde voor duurzame economische groei in de regio. Daarnaast zal het IPO doorgaan met het stimuleren van innovatie als instrument voor een versnelde energietransitie en verbeteringen op het gebied van klimaat en circulaire economie. Tevens zal een nieuwe periode van Europese structuurfondsen voorbereid moeten worden en zal de aansluiting van de regionale en landelijke agenda's op het terrein van economie verbeterd moeten worden.

Uit de inloopsessies kwam veelvuldig naar voren, dat regionale economie de komende jaren van groot belang is en blijft voor de provincies. Daarbij werd gewezen op de ontwikkeling richting circulaire economie, maar ook op grensoverschrijdende samenwerking (met Duitsland en België). Ook de relatie met bereikbaarheid werd tijdens de inloopsessies gelegd. Het IPO zal dan ook een navenant accent op deze kerntaak moeten leggen, waar het de coördinatie, informatie-uitwisseling en kennisontwikkeling betreft. Men wees tijdens de inloopsessies op de inhoudelijke relatie tussen deze kerntaak en het IBP en zou graag zien dat het IPO het voortouw neemt in het bundelen van de diverse provinciale standpunten en visies tot één geheel en dit gezamenlijke standpunt communiceert richting het rijk. Een en ander laat onverlet dat men in dit verband tevens een zeer actieve rol voor de provincies zelf ziet weggelegd.

Wat willen we bereiken?

Stimuleren en verankeren innovatie in het Midden- en Kleinbedrijf (MKB) in de regio

Innovatieve ondernemers versterken de economische kracht van de regio. Zij zorgen voor snelle en betaalbare oplossingen van maatschappelijke opgaven en dragen bij aan duurzame groei en werkgelegenheid in de regio.

Verbeteren van de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt in de regio

Voor economische groei is genoeg en goed geschoold personeel nodig, waarbij naast techniek ook meer ingezet wordt op digitalisering. De inzet is gericht op een betere aansluiting van het onderwijs op de regionale arbeidsmarkt en op het scheppen van meer mogelijkheden voor een leven lang leren en mobiliteit van mensen die al werken.

Programmatische uitwerking bijdragen provincies aan transitieagenda's en thema's in het kader van het Grondstoffenakkoord (Nederland circulair in 2050)

In vervolg op het kabinetsaanbod "Naar een Duurzaam Nederland" werken provincies met andere regionale stakeholders aan regionale strategieën en uitvoeringsprogramma's voor de realisatie van circulaire economie.

Versterken van de positie van Nederland als netto EU-betaler met een eigen investeringsagenda door het aantrekken van Europese cofinanciering voor de periode na 2020 (cohesiebeleid)

Het regionaal economisch beleid van provincies wordt deels door Europa bepaald en ondersteund. Met Europese middelen uit structuurfondsen worden innovatieve projecten in de regio gefinancierd. Deze bevorderen niet alleen de economische, sociale en territoriale samenhang. Ze dragen ook bij aan innovatieve oplossingen voor maatschappelijke opgaven (zie "Stimuleren en verankeren innovatie in het MKB in de regio").

Leefbare dorpskernen, binnensteden en buitengebied

Provincies zetten in op regionale afstemming en sturing gericht op het revitaliseren van leegstaand vastgoed (winkels, boerderijen etc.) en dragen zo bij aan leefbare dorpskernen c.q. binnensteden en een aantrekkelijk buitengebied waar voldoende werkgelegenheid is.

Afstemmen regionale en landelijke agenda ("regionale economie als versneller", IBP)

In het kader van het IBP hebben de overheden afgesproken programma's te ontwikkelen voor een brede regionaal economische aanpak, waarbij een beperkt aantal regio's gaat oefenen in het verbinden van de regionale en de nationale agenda.

Wat gaan we ervoor doen?

Stimuleren en verankeren innovatie in het MKB in de regio

De gezamenlijke provincies voeren de afspraken in de MKB Samenwerkingsagenda (rijk, regio's, MKB) 2018 – 2019 uit (onder andere regeling Meerjarenprogramma Infrastructuur en Transport (MIT), dienstverlening).

Samen met het rijk een nieuwe aanpak opstellen voor het topsectorenbeleid, waarbij de focus meer gericht is op de economische kansen van een beperkt aantal maatschappelijke opgaven (onder andere Energietransitie).

Op basis hiervan spreken we met het rijk een samenhangende programmering van activiteiten af, op gezamenlijk afgesproken speerpunten, met een goede wisselwerking tussen (nationale) kennisontwikkeling en (regionale) valorisatie. En daarmee tussen ontwikkeling en implementatie.

De gezamenlijke provincies maken concrete afspraken over de samenwerking rijk-regio's in Invest-NL (onder andere Programmaraad), gericht op het ontwikkelen en financieren van projecten op het terrein van verduurzaming (energie, circulair), die bijdragen aan regionale economische ontwikkeling.

Verbeteren van de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt in de regio

Mede afhankelijk van uitkomst eerste tranche regiodeals (september 2018) en uitwerking ambities onder "regionale economie als versneller (IBP)" en de nog op te stellen inhoud akkoorden nieuwe colleges van Gedeputeerde Staten (2019) zijn de volgende acties voorzien in 2019:

- we lobbyen voor meer experimenteerruimte en ontkokerde inzet van middelen;
- we delen de leerervaringen die voortkomen uit (mogelijke) regiodeals, waarin het vraagstuk onderdeel is van meervoudige regionale opgave.

Programmatische uitwerking bijdragen provincies aan transitieagenda's en thema's in het kader van het Grondstoffenakkoord (Nederland circulair in 2050)

Het IPO ondersteunt de provincies in de uitwerking van de samenwerkingsafspraken op transitieagenda's en thema's en borgen de opbrengsten.

Het IPO legt het accent op circulair inkopen en aanbesteden en op het landsdekkend ontwikkelen van regionale uitvoeringsstrategieën en grondstofstroomanalyses.

Twee keer per jaar heeft het IPO bestuurlijk overleg met de andere partijen (publiek en privaat) van het Grondstoffenakkoord, waarbij we aandacht vragen voor adequate wet- en regelgeving en procesgeld (vijf miljoen euro per jaar) om regionale uitvoeringsstrategieën op te stellen.

Het IPO presenteert goede voorbeelden uit de regio op het landelijk congres circulaire economie.

Het IPO rapporteert over de voortgang op regionale uitvoeringsstrategieën, grondstofstroomanalyses en circulair inkopen aan I&W met het oog op de jaarlijkse rapportage aan de Tweede Kamer.

Versterken van de positie van Nederland als netto EU-betaler met een eigen investeringsagenda door het aantrekken van Europese cofinanciering voor de periode na 2020 (cohesiebeleid)

We brengen de standpunten uit het Position Paper onder de aandacht bij het parlement in Nederland en in Brussel.

We laten zien (brochure) welke goede voorbeelden er zijn van projecten die tot stand zijn gekomen dankzij deze middelen en welk multiplierеffect de EFRO-middelen veroorzaken.

Leefbare dorpskernen, binnensteden en buitengebied

Het IPO levert inzet (1 fte) in landelijk Retailprogramma (regionale afstemming) en stelt procesgeld beschikbaar voor het retailteam:

1. we maken een voorstel voor de aanpak van landelijke data-koopstromen;
2. we maken een stappenplan om planvoorraad en capaciteit regionaal in kaart te brengen;
3. we organiseren bestuurlijke bijeenkomsten per provincie over vitale binnenstad;
4. we maken een meetlat regionale afstemming, waaruit blijkt waar provincies staan.

Kennisprogramma Leegstand is afhankelijk van besluitvorming naar aanleiding van IPO-congres Revitalisering Vastgoed september 2018 over het al dan niet gevolg geven aan het verder uitwerken van een kennisprogramma en de mogelijke rol van het IPO daarin. Daarnaast draagt het IPO in 2019 bij aan de bekostiging van de landelijke leegstandsmonitor. Er zal een besluit genomen worden of na 2019 deze bijdrage gecontinueerd wordt op basis van een kosten-/batenanalyse.

Afstemmen regionale en landelijke agenda ("regionale economie als versneller", Interbestuurlijk Programma)

In IPO-verband kiezen we een beperkt aantal thema's en deze werken we uit op basis van de spelregels in het IBP samen met het rijk, gemeenten en waterschappen nader uit. (zie ook onderwijs-arbeidsmarkt, circulaire economie).

We maken afspraken met de medeoverheden over de Governance.

Wat is daarvoor nodig?.....

		2019 MJR	Claim	Personeel	Materieel	Totaal
Kerntaak 5. Regionale economie						
	Economie	170.000	-			
KT5.0	**Regionale Economie**	**170.000**	**-**	**556.015**	**98.052**	**824.068**

Er is voor de uitvoering binnen deze kerntaak bij geen claim bij de Kadernota opgevoerd. Het betreft in belangrijke mate de continuering van bestaand beleid.

9. Kerntaak 6. Culturele Infrastructuur en Monumentenzorg

Ambities 2019

Op het gebied van Culturele Infrastructuur en Monumentenzorg zal vanaf 2019 en verder een aantal thema's van belang worden. Zo zal de transitie naar regionale cultuurprofielen verder moeten worden vormgegeven. Deze cultuurprofielen zullen als uitgangspunt dienen voor het landelijk cultuurbeleid en de subsidiëring daarvan vanaf 2021. Het IPO zal hierin de samenwerking ten aanzien van het transitieproces met medeoverheden aanjagen, een gezamenlijke adviesaanvraag en een uitgangspuntenbrief vormgeven en de diverse subsidieregelingen afstemmen.

Daarnaast zal het erfgoed gepositioneerd moeten worden in de omgevingsvisies. Daarbij is tevens de relatie met diverse maatschappelijke opgaven van belang en te denken valt dan aan Energietransitie, het verduurzamen van monumenten, de toenemende behoefte aan nadere duiding, het voorkomen van leegstand in relatie tot de krimpproblematiek en het behouden van beeldbepalende monumenten (kerken, kloosters, boerderijen) en cultuurlandschappen. Het IPO faciliteert en ondersteunt daarbij de kennisdeling.

Tevens jaagt het IPO de samenwerking met medeoverheden aan met betrekking tot de agendavorming voor religieus erfgoed en agrarisch erfgoed. Ook draagt het IPO zorg voor de noodzakelijke belangenbehartiging en profilering op deze thema's.

Verder zal voortgang moeten worden geboekt bij het aanpakken van grote restauratieprojecten met betrekking tot kanjermonumenten. In samenwerking met de provincies en de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE) zal het IPO een Meerjarenaanpak Kanjermonumenten ontwikkelen. Tevens zullen de technische aspecten van provinciale uitvoeringsregelingen voor de restauratie van rijksmonumenten geharmoniseerd dienen te worden. Het opdrachtgeverschap voor deze harmonisatie zal worden belegd bij het IPO.

Voor overige onderwerpen als bibliotheken, cultuureducatie en regionale omroepen worden relevante ontwikkelingen gevolgd en waar nodig in overleg getreden met betrokken partijen.

Wat willen we bereiken?

De stedelijke regio meer leidend in cultuurbeleid en subsidiestelsel

De minister van OCW nodigt de samenwerkende gemeenten en provincies uit om, zoveel mogelijk samen met het culturele veld, profielen op te stellen waarin zij hun gezamenlijke visie op kunst en cultuur in de regio beschrijven en de uitdagingen die zij zien oppakken. Deze cultuurprofielen zullen als uitgangspunt dienen voor het landelijk cultuurbeleid en de subsidiering daarvan vanaf 2021.

De stedelijke en regionale profielen bieden de kans om nationaal en regionaal cultuurbeleid elkaar te laten versterken. Provincies willen dat hierdoor een groter en divers publiek wordt bereikt.

Gebiedsgerichte erfgoedzorg met focus op een toekomstige rol in de monumentenzorg

In navolging van de decentralisatie van de restauratie van rijksmonument, wil een aantal provincies op het terrein van monumentenzorg meer taken

gedecentraliseerd zien. Inmiddels is het jaarlijkse rijksbudget opnieuw verdeeld voor 2019. We zetten samen met het Nationaal Restauratiefonds verder in op een betere ordening met betrekking tot financieringsregelingen voor restauratieprojecten.

Op basis van de monumentenmonitor en de Beleidsbrief Erfgoed Telt, maken we verder bestuurlijke afspraken met een focus op het verankeren van blijvende (ook financiële) aandacht voor de grote restauraties met het rijk.

Belangenbehartiging en agendering overige cultuur gerelateerde onderwerpen

Op het terrein van onder andere Cultuureducatie met Kwaliteit, de Bibliotheekwet en regionale omroepen zal het IPO bij de Tweede Kamer en ministeries de actualiteit volgen, teneinde de provinciale belangen te behartigen.

Wat gaan we ervoor doen?

Samen met rijk en gemeenten regionale cultuurprofielen vormgeven

Het IPO faciliteert de provincies bij de opstelling regionale cultuurprofielen, inrichten proeftuinen en voorbereiding periode 2021-2024 en stemt namens de provincies af met het ministerie van OCW. Relevante momenten zijn:

- de gezamenlijke adviesaanvraag eind 2018
- de presentatie van uitgangspunten door de minister van OCW zomer 2020; en
- vaststelling regeling in oktober 2019.

We verzorgen het cultuurplatform van de provincies: we delen goede voorbeelden en kennis, dragen contactpersonen aan en koppelen cultuur met andere beleidsvelden, zoals het ruimtelijke en economische.

Gebiedsgerichte erfgoedzorg met focus op een toekomstige rol in de monumentenzorg

Afspraken maken over een meerjarenprogramma (inclusief budget) voor een gezamenlijke aanpak grote restauratieopgaven, zodat een stabiele financiële ondersteuning tot stand komt. De monumentenmonitor en de inventarisatie van provincies en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) van grote restauratie objecten als vertrekpunt gebruiken voor (grote) restauraties van rijksmonumenten.

Een mogelijk coördinerende rol voor het IPO wordt nader uitgewerkt voor het gebruik van monumentale kerken. De wens van eigenaren om een monument open te stellen staat soms tegenover de zorgen van andere partijen over het beheer van historische waarden. Het landelijke programma "De Verbinding" bevordert onder meer de totstandkoming van kerkenvisies op lokaal niveau waarin partijen alle belangen afwegen en keuzes maken over de toekomst van kerken.

In 2018 is het digitale loket reeds gerealiseerd met het online gaan van de archeodepot.nl waar in 2018 al zes provincies aan deelnemen. In 2019 realiseren we de deelname van alle provincies aan één digitaal loket voor aanlevering van roerende archeologische monumenten.

Afgesproken is te komen tot hetharmoniseren van de technisch objectieve criteria van de provinciale subsidieregelingen. Verschillen op basis van regionale prioriteiten en provinciale beleidskeuzes zullen uiteraard blijven bestaan.

We geven uitvoering aan de routekaart monumenten. Via de routekaart monumenten wordt gewerkt aan verduurzaming van monumenten. Het proces wordt nog uitgelijnd.

Belangenbehartiging en agendering overige cultuur gerelateerde onderwerpen

De provincies voeren het programma Cultuureducatie met Kwaliteit 2017-2020 uit. Met relevante partijen als het Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst (LKCA) en het Fonds voor Cultuurparticipatie (FCP) gaan we in gesprek over de voortgang van het programma en verkennen we de ideeën over een doorkijk.

De provincies voeren voor bibliotheken de wettelijke taak voor innovatie en interbibliotheek leenverkeer uit. Het IPO volgt de relevante ontwikkelingen, zoals de spreiding, voorzieningen, etc. en overlegt samen met partijen als de Koninklijke Bibliotheek (KB), de VNG, het ministerie van OCW, Vereniging van Openbare Bibliotheken (VOB) en de Stichting Samenwerkende Provinciale Ondersteuningsinstellingen Nederland (SPN) teneinde te zorgen voor een goed werkend bibliotheekstelsel.

Zo nodig herijken we de provinciale standpunten, afhankelijk van het voortzetten van het traject rond het wetsvoorstel voor modernisering van de regionale publieke omroepen.

Wat is daarvoor nodig?.....

		2019 MJR	Claim	Personeel	Materieel	Totaal
Kerntaak 6. Culturele infrastructuur en monumentenzorg						
	Cultuur	35.000	-			
	Erfgoed	20.000				
	Werkbudget	15.000				
KT6.0	**Culturele Infrastructuur**	**70.000**		**185.338**	**32.684**	**288.023**

Er is voor de uitvoering binnen deze kerntaak geen claim bij de Kadernota opgevoerd. Het betreft in belangrijke mate de continuering van bestaand beleid.

10. Kerntaak 7: Kwaliteit van het Openbaar Bestuur

Ambities 2019

In de kerntaak Kwaliteit van het Openbaar Bestuur en Interbestuurlijke Verhoudingen komen uiteenlopende opgaven samen: "goed openbaar bestuur", financiën, toezicht, werkgeverszaken, en ook de overkoepelende opgave van versterken van de zichtbaarheid van de gezamenlijke provincies. De opgaven rond "goed openbaar bestuur", toezicht en (deels) financiën maken op nationaal niveau onderdeel uit van het IBP, en dragen op elementen ook bij aan de opgave van de Energietransitie.

Binnen het IBP speelt het thema "goed openbaar bestuur in een veranderende samenleving" een steeds prominentere rol. In het IBP staat dat het rijk, provincies, gemeenten en waterschappen samen met de samenleving en private partners als één overheid willen werken aan de realisatie van concrete resultaten. Dat vergt meer situationele arrangementen en vormen van samenwerken met een meer flexibele organisatie en een meer adaptieve werkwijze (geen blauwdrukken). Hiertoe wordt in de komende periode binnen de opgave van het IBP gekeken naar mogelijkheden met experimenteren in de regio's, en het (ook daarbij) versterken van de verbindingen tussen opgaven, beleidsterreinen en actoren.

Met een bestuurlijke kopgroep, en een interprovinciaal team wordt - met de VNG en het rijk - gewerkt aan de verbeteragenda "Toezicht van de Toekomst". In de Kamerbief van juni 2018 is - ook namens het IPO en de VNG - aangekondigd dat deze agenda in het najaar gepresenteerd wordt.

Onder de paraplu van het IBP wordt in 2019 ook gewerkt aan een actualisatie van de Code Interbestuurlijke Verhoudingen, een vernieuwd beleidskader (gemeentelijke) herindelingen, standpuntbepaling en belangbehartiging met betrekking tot de Wet Gemeenschappelijke Regelingen, en wordt bezien welke rol de provincies wensen in het rijksprogramma "Versterking lokale democratie en bestuur". Voor al deze projecten wordt in overleg met het rijk tijdpad en aanpak besproken.

Digitalisering

Digitalisering kan de manier waarop het bestuur zich tot inwoners en organisaties verhoudt in sterke mate beïnvloeden. Op landelijk gebied zijn in dit kader diverse programma's opgestart, zoals de Digitale Overheid en het digitale platform voor de Omgevingswet. Met de Digitale Overheid willen de Nederlandse overheden gezamenlijk bereiken dat burgers en bedrijven hun zaken met de overheid veilig en makkelijk en eenduidig online kunnen doen. Een vergunning aanvragen bijvoorbeeld, of een vraag stellen per e-mail. De informatie moet online beschikbaar zijn en de uitwisseling van gegevens goed beveiligd.

In de beïnvloedingsfase coördineert het IPO in overleg met de provincies die programma's en werkgroepen op het gebied van Digitale Overheid en waar de provincies van aangeven er belang aan te hechten. Dit zal in het komende jaar worden herijkt op nut en noodzaak.

Om in te spelen op de nieuwe vormen van overheidsdienstverlening wordt aan Europese en nationale wetgeving (Wet Generieke digitale infrastructuur (GDI), Wet Datalekken, Wet Open Overheid (WOO) gewerkt. In deze processen worden de provinciale belangen, voor zover door de AAC/BAC gewenst, behartigd: een transparante provincie voor burgers en ondernemers, materiële invloed op (doorwerking van) rijksbeleid, passende financiering, ook voor de

ontwikkelfase. De provincies willen bereiken dat thema's als een adequate financiering, informatieveiligheid, verplicht gebruik van basisregistraties en duurzaam archiveren goed worden ingevuld.

In de implementatiefase van de Digitale Overheid dienen de provincies te gaan voldoen aan kaders en afspraken die worden vastgelegd in wetten en/of bestuurlijke afspraken. De implementatie wordt aangestuurd via de trits IPO-bestuur, KPS, Stuurgroep Interprovinciale Digitale Agenda (IDA) en SIO.
Denk voor dit onderdeel bijvoorbeeld aan de afspraak dat Nederlandse burgers bij de overheid kunnen inloggen met DIGID. Het IPO zorgt dat helder is wanneer de provincies aan welke verplichtingen moeten voldoen, biedt inzicht in de voortgang van de implementatie en signaleert op welke gebieden de provincies mogelijk gezamenlijk kunnen optrekken.

Het werken aan de digitale opgave conform de Programmabegroting wordt in algemene zin aangestuurd en kortgesloten via het gedelegeerd opdrachtgeverschap vanuit de KPS (de heer M. van Bijnen, Noord-Brabant), de stuurgroep IDA en het overleg van de hoofden ICT, het SIO.

Financiën

Op het gebied van financiën staat een aantal onderwerpen voor 2019 en verder op de agenda van de gezamenlijke provincies. Met het rijk is bestuurlijk afgesproken een gezamenlijk traject te doorlopen voor de actualisatie van het Verdeelmodel Provinciefonds per 2021. Hierbij wordt gestart met een kwartiermakerfase ,waarin de noodzaak van een al dan niet diepgravende herziening wordt beoordeeld, waarna een besluit over het vervolg zal worden genomen. Het IPO heeft de mogelijkheid in dit proces een centrale rol te vervullen door het leveren van de kwartiermaker/ projectleider.

Het rijk wenst afspraken te maken over (monitoring en beheersing van) het toegestane EMU-saldo. Daarnaast zullen enkele fiscale thema's voor 2019 geagendeerd worden, zoals het BCF, en zal de verdere vormgeving van Invest-NL onderwerp van gesprek zijn. Ook zal de commissie-Depla enkele vervolgacties kennen welke in 2019 verder worden uitgewerkt. Het gaat dan om de evaluatie van de beleidsindicatoren Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) met de intentie voor een nieuwe collegeperiode vanaf 2019 een definitieve set van indicatoren vast te stellen.

Evenementen

In het kader van de versterkte zichtbaarheid van de provincies, en de samenwerking tussen de decentrale overheden, worden in 2019 - binnen de koepelsamenwerking - de tradities van het jaarlijkse bestuursdiner en de "welcome back borrel" gecontinueerd.

Op 11 en 12 oktober 2018 vindt voor de allereerste maal het Jaarcongres van het IPO, de gezamenlijke provincies, plaats in Brussel, in het hart van de Europese Unie. De workshops op het congres zijn in 2018 een samenwerking tussen twee of meerdere provincies, tussen Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten, en in 2018 ook met het Europese netwerk. In vervolg op voorgaande jaren wordt de (externe en sociale) communicatie verder geprofessionaliseerd en blijvend vernieuwd. Bovenal is de betrokkenheid van Statenleden jaarlijks geïntensiveerd. De jaarcongressen tijdens de huidige Statenperiode worden gekenmerkt door elk jaar een extra vernieuwing, en een extra uitdaging in de interprovinciale samenwerking. Telkens met als doel - met het identieke budget - het netwerk, en de kennis- en ervaringsuitwisseling tussen de leden van de vereniging van het Interprovinciaal Overleg verder te brengen. De gastprovincie voor het congres 2019 is op moment van schrijven nog geheim.

Het zal het eerste congres zijn voor de nieuwe Staten en nieuwe besturen van Gedeputeerde Staten.
Een uniek programma in de eerste maanden van 2019 is het gezamenlijke project van de provincies (Staten, colleges Gedeputeerde Staten en commissarissen van de Koning) voor de Statenverkiezingen op 19 maart 2019. De Staten van alle twaalf provincies hebben het initiatief genomen tot een "awareness"-campagne. Zowel de Kring van commissarissen van de Koning als het IPO-bestuur hebben daar de steun voor uitgesproken, en het IPO-bestuur heeft ingestemd met de betrokkenheid bij de coördinatie en implementatie van dit unieke project.

Het IPO zal oog moeten hebben en houden voor vernieuwingen in het openbaar bestuur en voor een weerbare en integere overheid. Ontwikkelingen in de rol van provincies doen zich voor op het gebied van de vernieuwing van interbestuurlijk toezicht. Het IPO zal de aandacht moeten vasthouden wat betreft het interbestuurlijk toezicht. Daarbij ligt een stevigere rol van provincies bij achterblijvende kwaliteit van gemeenten voor de hand.

Europese Programma's

Het IPO is aangesloten bij de Europese koepel Council of European Municipalities and Regions (CEMR). Leden zijn nationale verenigingen van lokale en regionale overheden. Het IPO vervult in 2019 nog steeds het roulerende voorzitterschap en tracht hiermee de provinciale belangen in de Europese arena te behartigen in samenwerking met de andere leden.

Het Kenniscentrum Europa Decentraal is de kennispartner voor provincies met name op het gebied van Europese Regelgeving en relevante ontwikkelingen. Het IPO draagt samen met onder andere de VNG en het ministerie van BZK bij aan de financiering van het kenniscentrum.

Voor alle dossiers wordt zowel in Den Haag als Brussel gemonitord of zich nieuwe ontwikkelingen voordoen vanuit de EU-context, of de goede mensen/IPO-structuren betrokken zijn en of er voldoende kennis is van en contact over provinciale ontwikkelingen met het rijk. Belangrijke overleggen in Den Haag in dit verband zijn de wekelijkse interdepartementale bespreking van nieuwe commissievoorstellen (BNC) bij het ministerie van Buitenlandse Zaken en het wekelijkse informele EU-overleg bij het ministerie van BZK. In Brussel worden over deze dossiers contacten gelegd en gesprekken gevoerd met de Nederlandse Permanente Vertegenwoordiging bij de EU, de Europese Commissie, het Europees Parlement, het Europees Comité van de Regio's en andere Brusselse stakeholders uit de triple helix.

Voor het MFK-dossier is de verwachting, dat er nog geen akkoord zal worden bereikt vóór de verkiezingen van het Europees Parlement op 23 mei 2019. Het IPO zal indien nodig zowel de Brusselse als Haagse kanalen gebruiken om onder andere aandacht te vragen voor belangrijke punten als de oproep tot een niet te eenzijdige focus op afdrachten van Nederland aan de EU, het onderstrepen van het belang van de directe betrokkenheid van Nederland bij de invulling van de fondsen en de regionale dimensie van het Europees semester.
Voor het Europese GLB en cohesiebeleid zal 2019 vooral in het teken staan van het komen tot een akkoord in de trilogen tussen de Raad, Europese Commissie en het Europees Parlement. Daarbij zal het IPO/HNP de voortgang van de onderhandelingen nauwgezet monitoren, eventueel acties overwegen. Daarnaast zal in 2019 een vertaalslag moeten worden gemaakt van de overeengekomen verordeningen naar de provinciale praktijk.

Wat willen we bereiken?

Proeftuinen

In de proeftuinen wordt voor de aanpak van maatschappelijke opgaven met regionale partnerschappen geëxperimenteerd met als doel deze wijze van werken tot gebruikelijke standaard te verheffen.

Doel is dat provincies in staat zijn samen met andere overheden als één overheid te werken aan de oplossing van maatschappelijke vraagstukken.

Wetenschapsnetwerk

Het discours over het openbaar bestuur verrijken met specifieke aandacht voor de rol van de provincie.

Financiën

Een groot aantal onderwerpen dat samenhangt met de taken van provincies wordt centraal door het rijk geregeld. Het IPO is betrokken bij besluitvorming en werkt er aan dat de positie van provincies zo goed mogelijk blijft gewaarborgd.

Wat gaan we ervoor doen?

Proeftuinen

De werkwijze met Proeftuinen komt voort uit het rapport 'Maak Verschil' van het ministerie van BZK. De uitkomsten van het proeftuinentraject sluiten aan bij de IPO-inzet dat maatschappelijke opgaven centraal staan. Samenwerken over de bestuurlijke grenzen heen is het devies. Van het rijk wordt partnerschap gevraagd. In het IBP wordt in het kader van het werken als één overheid een programma opgesteld waarin het rijk van decentrale overheden die (regionaal) samenwerken aan een vernieuwende aanpak van de opgaven in dit IBP kunnen leren en samen kunnen experimenteren in een proeftuin of pilotproject. Op dit moment is nog niet bekend wanneer dit programma gereed is en wat de inhoud ervan wordt.

Wetenschapsnetwerk

De wetenschappelijke onderbouwing – feiten, cijfers, inzichten en verhalen – en expertise uit de provinciehuizen een completer beeld presenteren van mogelijke oplossingsrichtingen voor de aanpak van opgaven, met specifieke aandacht voor toegevoegde waarde provincie/DNA middenbestuur. Er wordt in het najaar 2018 een voorstel voorbereid om de strategische denktank, kennisfunctie en het wetenschapsnetwerk meer in lijn met elkaar te brengen en dit tot een kennishub vorm te geven.

Financiën

Actualisatie Verdeelmodel Provinciefonds

Met het rijk is bestuurlijk afgesproken dat een gezamenlijk traject wordt doorlopen gericht op de actualisatie van het Verdeelmodel Provinciefonds per 2021. Inzet van het IPO is een beperkte herziening. In de tweede helft van 2018 is gezamenlijk met het rijk bepaald welke onderwerpen onderdeel uitmaken van de herziening en is gezamenlijk een besluit genomen over het vervolg in 2019 en 2020. Te denken valt aan de aanstelling van een externe (onderzoeks)commissie die dit verder uitwerkt.

Beheersing EMU-saldo

Vanwege bepalingen van de Wet houdbare overheidsfinanciën (Wet Hof) is in 2018 met het rijk een bestuurlijke afspraak gemaakt over het EMU-saldo over de periode 2019-2022. In de bestuurlijke overleggen met het rijk zal de realisatie van deze afspraken worden besproken, indien hierover aanleiding is. Dit kan aanleiding geven tot het maken van aanvullende analyses en afspraken, voor een betere beheersing van het EMU-saldo door de provincies.

Vermindering knelpunten fiscalisering
In het IBP is met het rijk afgesproken dat geconstateerde knelpunten als gevolg van de uitvoering van de fiscale regelgeving zullen worden weggenomen, zoals in relatie tot het BTW-Compensatiefonds. Hiertoe bespreekt het IPO de knelpunten met het rijk en de mogelijke oplossingsrichtingen hiervoor.

Overige onderwerpen
De aanbevelingen van de commissie-Depla (2014) kennen enkele vervolgacties die in 2019 verder worden uitgewerkt. Het gaat om de evaluatie van de beleidsindicatoren BBV met de intentie voor de nieuwe collegeperiode vanaf 2019 een definitieve set van indicatoren vast te stellen.
Daarnaast wordt in BADO-verband (BADO=Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten) gewerkt aan een notitie die de provincies moet faciliteren bij het opstellen van hun rechtmatigheids-verklaring. Het rijk heeft inmiddels aangekondigd dat de de colleges van Gedeputeerde Staten deze naar verwachting met ingang van het boekjaar 2021 moeten gaan afgeven. Het IPO zal met name de kennisdeling faciliteren en er op toezien dat geen onnodige kosten voor rechtmatigheidsverklaringen voor provincies ontstaan.

In 2019 zal de vormgeving van Invest-NL definitief gestalte krijgen. Vanuit de financiële invalshoek, maar ook vanuit Regionale Economie worden de ontwikkelingen hiertoe nauw gevolgd door het IPO.

Ten slotte is het te verwachten dat bij de uitvoering van het IBP financiële advisering noodzakelijk zal zijn voor de verwezenlijking van de hierin opgenomen voornemens.

Noot: voor de realisatie van het bovenstaande zullen programmakosten vrijgemaakt moeten worden en is onderdeel van de Kadernotaclaim.

Wat is daarvoor nodig?.....

		2019 MJR	Claim	Personeel	Materieel	Totaal
Kerntaak 7. Kwaliteit van het openbaar bestuur						
	Bestuurlijke verhoudingen provincies					
	Reguliere activiteiten	166.364				
	Dialoogcafées		-10.000			
	Platform 31		-5.000			
	Speerpunten	120.000				
	Proeftuinen		50.000			
	Kennishub		20.000			
	Formatie kennishub		115.000			
	Europa programma's	239.264				
	IDA	30.250	PM			
	Financiën		100.000			
KT7.0	**Kwaliteit openbaar bestuur**	**555.878**	**270.000**	**1.235.590**	**217.894**	**2.279.361**

Er is voor de uitvoering binnen deze kerntaak een aantal claims bij de Kadernota opgevoerd. Het betreft hier:

- In de oorspronkelijke budgetten wordt voor het onderwerp proeftuinen als onderdeel van het thema "goed openbaar bestuur in een veranderende samenleving" voor het jaar 2018 € 100.000 opgevoerd. Dit budget wordt in 2019 teruggebracht tot 50.000 euro en ingezet voor het IBP.

- Voor het wetenschapsnetwerk was oorspronkelijk jaarlijks € 20.000 gereserveerd. In het kader van de ambitie van een overkoepelende kennishub - waarin de strategische denktank en het wetenschapsnetwerk wordt opgenomen - wordt voorgesteld dit bedrag om te zetten en met € 20.000 te verhogen. Daarnaast is voor de realisatie van (de aanpak en structuur van) de kennishub extra formatie nodig ad. € 115.000 (nieuw beleid).

- Met het programma IDA wordt een aanzet gegeven aan interprovinciale samenwerking op digitale onderwerpen. Het huidige programma is gestart met een tweejarige impuls. Om gezamenlijke initiatieven te ontplooien wordt voor 2019 budget gevraagd. Het huidige programma heeft als eerste doelstelling om daar waar opgaven beter, sneller, efficiënter en/of doelmatiger kunnen worden gerealiseerd met inzet van digitale middelen, deze te realiseren. Voor zover dit daarnaast mogelijk is, zal een visievormingstraject worden uitgevoerd, met als doel om een strategische digitaliseringsagenda (2019-2024) op te leveren, vergelijkbaar met die van de andere overheden. Tot het moment de gedelegeerd opdrachtgever hierover een standpunt heef ingenomen staat dit budget op PM.

- Binnen kerntaak 7 zal extra inzet op het terrein van de portefeuille Financiën noodzakelijk zijn gelet op een aantal thema's die in 2019 aandacht vraagt (EMU-saldo, financiering IBP en NOVI, actualisering verdeelsystematiek provinciefonds, Invest-NL, financieel toezicht, etc.). Er zal naar verwachting een additioneel budget van € 100.000 benodigd zijn. Dit budget is nodig om een aantal verkenningen op bovengenoemde thema's uit te voeren.

Werkgeverszaken

Ambities 2019 werkgeverszaken

Het IPO is belangenbehartiger voor het afspreken van arbeidsvoorwaarden die bijdragen aan het realiseren van de maatschappelijke opgaven en aan de ontwikkeling van de provinciale organisaties en haar werknemers: Gedeputeerde Staten, Provinciale Staten en provincieambtenaren. We bevorderen het innemen van gezamenlijke standpunten aan werkgeverszijde, waarmee we het beleid bepalen en/of beïnvloeden. We overleggen daartoe met andere overheids- en onderwijssectoren, we lobbyen in Den Haag en we bevorderen kennisuitwisseling.

De gezamenlijke provincies leveren een belangrijke bijdrage aan het realiseren van maatschappelijke opgaven, onder andere het creëren van garantiebanen voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.

Dat doen de provincies met gemotiveerde werknemers die gericht zijn op het dienen van het publieke belang.

Bij goed werkgever- en werknemerschap hoort een collectieve arbeidsovereenkomst (cao) die enezrijds de ontwikkeling van de sector provincies en het realiseren van maatschappelijke opgaven ondersteunt en anderzijds bijdraagt aan de ontwikkeling van de talenten van de medewerkers in de provinciale sector. De huidige cao heeft een looptijd van 1 januari 2017 t/m 31 december 2018. In 2018 wil het IPO met de vakbonden een cao afspreken voor de kalenderjaren 2019 en 2020. Het zal in 2019 nog de nodige inspanningen vragen om dit traject af te ronden en de implementatie van afspraken verder vorm te geven.

Wat willen we bereiken?

CAO

Afsluiten en implementatie cao 2019 en 2020.

Wet normalisering rechtspositie ambtenaren (Wnra)

Op 1 januari 2020 wordt de Wnra geïmplementeerd. De KPS heeft het implementatieplan vastgesteld in maart 2017. De activiteiten in dit plan leiden tot het zorgvuldig en tijdig implementeren van de Wnra waarbij juridische risico's worden vermeden en optimaal wordt samengewerkt tussen het IPO en de provincies. Ook in 2019 moeten diverse activiteiten worden uitgevoerd ter voorbereiding van deze implementatie.

Integriteit en rechtspositie bestuurders

De samenleving is gebaat bij een integere overheid. Dat vergt continue aandacht voor awareness. Daarnaast is een goede rechtspositionele basis een belangrijke voorwaarde voor een integere uitvoering van het politieke ambt.

Garantiebanen

De sector provincies staat aan de lat voor het realiseren van 340 garantiebanen voor 1 januari 2024. Sinds 1 januari 2018 moeten overheidsorganisaties voldoen aan het jaarlijks te bepalen quotumpercentage. Dit percentage wordt vastgesteld in het najaar, voorafgaand aan het desbetreffende kalenderjaar. In 2018 bedroeg dit percentage 1,93% (van de verloonde uren in 2018).

Behoud en versterking samenwerking werkgevers binnen en buiten de sector provincies

Het IPO is één van de tien werkgevers die is verenigd in de Zelfstandig Publieke Werkgevers (ZPW), onderwijs en decentrale overheden. Het IPO is één van de veertien overheids- en onderwijssectoren die het Verbond van Sectorwerkgevers bij de Overheid (VSO) vormen. Beide gremia zijn van groot belang voor het afstemmen en behartigen van de belangen van de werkgever(s) en derhalve is behoud en versterking samenwerking van belang.

Wat gaan we ervoor doen?

Cao

De complexiteit van de Wnra, spanningen in de "polder" en de looneisen van vakbonden kan ertoe leiden dat de activiteiten met betrekking tot de cao een uitloop hebben in 2019. Daarnaast moet een aantal afspraken uit de cao 2017-2018 nog worden geïmplementeerd in 2019.

De activiteiten van het IPO bestaan hier vooral uit het vormgeven en coördineren van en het leveren van een inhoudelijke bijdrage aan het co-creatieproces dat moet resulteren in nieuwe cao's. Acht maal per jaar vergadert de Bestuurlijke Onderhandelingsdelegatie (BOD) en ongeveer twee maal per jaar worden de portefeuillehouders P&O uitgenodigd voor een ad-hoc vergadering. Dit wordt door het IPO voorbereid.
Daarnaast worden adviezen en producten opgevraagd en/of opgeleverd die betrekking hebben op afspraken in de cao 2017-2018, de cao 2019 en de cao 2020 en op basis van (vragen naar aanleiding van) zaken die zijn geregeld in de Collectieve Arbeidsvoorwaarden Provincies (CAP): adviezen/berekeningen met betrekking tot uitkeringen, FuwaProv en cao-producten, zoals de implementatie van een sectoraal generiek functiehuis (dat is ontwikkeld in 2018) en het beheer, onderhoud en gebruik van digitale tools voor het goede gesprek en een financiële loopbaanplanner.

In de tweede helft van 2019 wordt de werkgeversvisie 2016 geactualiseerd, samen met vertegenwoordigers van de nieuwe colleges van Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten.

De wetgevingsagenda van het ministerie van SZW geeft aan dat er nieuwe wetgeving komt op het vlak van arbeidsrecht en overige werkgeverszaken. Dat heeft impact op de cao en op de in 2019 op te stellen personeelshandboeken en vraagt mogelijk ook om nadere juridische advisering.
Noot: voor de realisatie van het bovenstaande zullen programmakosten vrijgemaakt moeten worden en is onderdeel van de Kadernotaclaim.

Wnra

Het IPO is verantwoordelijk voor het programmamanagement van de implementatie van de Wnra in de sector provincies. Het verzorgt tevens het inwinnen van extern juridisch advies bij kwesties die van belang zijn voor een goede en tijdige implementatie van de Wnra. De uitkomst van de aanpassingswetgeving zal zo nodig ook leiden tot nadere benodigde juridische advisering.

Op het gebied van arbeidsverhoudingen zal de bezwarencommissie vervallen per 1 januari 2020; wat daarvoor in de plaats komt zal duidelijk worden in de loop van 2018. Het is zeer goed denkbaar dat wordt besloten tot het instellen van een centrale geschillencommissie. De kosten van het secretariaat en de vacatiegelden worden dan op sectoraal niveau betaald. Tot op heden waren provincies verantwoordelijk voor de kosten van hun eigen bezwarencommissies. In 2019 wordt de geschillenprocedure vormgegeven; kosten zijn pas aan de orde in 2020.

Noot: voor de realisatie van het bovenstaande zullen programmakosten vrijgemaakt moeten worden en is onderdeel van de Kadernotaclaim.

Integriteit en rechtspositie bestuurders

Het IPO organiseert samen met de VNG en UvW als partner van het Centrum voor Arbeidsverhoudingen Overheidspersoneel (CAOP) en de Ien Dales leerstoel de dag en nacht van de integriteit. De dag van de integriteit is gericht op ambtenaren, de nacht van de integriteit is gericht op bestuurders. Daarnaast worden, samen met andere overheden, activiteiten georganiseerd voor "weerbaar bestuur".

In 2018 is een boekje over het samenspel tussen gedeputeerden en hun ambtenaren geschreven gericht op de nieuwe gedeputeerden die na de verkiezingen in 2019 aantreden. Dit boekje wordt in 2019 vormgegeven en gedrukt. Tevens wordt geïnvesteerd in een welkomst-/introductiepakket voor nieuwe Statenleden.

Garantiebanen

Twee keer per jaar rapporteert het IPO over de realisatie per provincie/de sector.

Het IPO vervult de rol van projectleider banenafspraak sector provincies en staat dagelijks in contact met een leer/kennisnetwerk van de provincies (contactpersonen inclusieve arbeidsmarkt). Alle relevante kennis en ontwikkelingen worden actief gedeeld c.q. ervaringen en knelpunten doorgegeven en besproken met gezaghebbende autoriteiten.
Er wordt een themadag garantiebanen georganiseerd voor het leer/kennisnetwerk en producten worden ontwikkel die de provincies ondersteunen bij het realiseren van hun individuele opdracht.

In 2018 is een sectorplan opgesteld, een doorvertaling van het VSO-plan dat is aangeboden aan de Kamers. Omdat de uitdaging groter is geworden dan hij voorheen was, de quotumheffing verlangt meer banen dan de banenafspraak tot 1 januari 2018, zullen meer activiteiten worden ontplooid en de communicatie geïntensiveerd.
Noot: voor de realisatie van het bovenstaande zullen programmakosten vrijgemaakt moeten worden en is onderdeel van de Kadernotaclaim.

Behoud en versterking samenwerking werkgevers binnen en buiten de sector provincies

In 2019 zal extra nadruk komen te liggen op het (bestuurlijk) versterken van het Zelfstandige Publieke Werkgevers (ZPW) (naar aanleiding van het IBO Pensioenen, rapport-Borstlap en advies-Wim van der Donk). Daarnaast wordt ook in 2019 nauw samengewerkt met de afdelingen P&O van de provincies om gezamenlijk ontwikkelslagen te maken die bijdragen aan de realisatie van Kompas 2020.

Het IPO speelt een actieve rol in het ZPW, het VSO, de Pensioenkamer (mede voor de sector waterschappen), de periodieke vergaderingen van hoofden P&O en de adviesgroepen arbeidsvoorwaarden en P&O ondersteunen. In de aanloop naar een nieuw pensioenstelsel, en de strengere wettelijke eisen met betrekking tot pensioencommunicatie (toenemende rol voor de werkgever), moet extra worden geïnvesteerd in communicatie en het vergroten van het pensioenbewustzijn binnen de sector.
Noot: voor de realisatie van het bovenstaande zullen programmakosten vrijgemaakt moeten worden en is onderdeel van de Kadernotaclaim.

Communicatie en lobbyactiviteiten

Voor de thema's cao, garantiebanen en normalisatie wordt, periodiek een beroep gedaan op communicatiefaciliteiten van het IPO. Dat zal op natuurlijke momenten zijn (bijvoorbeeld aan voorzijde, tussentijds en einde cao co-creatietraject, bij meetmomenten garantiebanen en conform het implementatieplan van de Wnra).

Wat is daarvoor nodig?.....

		2019 MJR	Claim	Personeel	Materieel	Totaal
WG Werkgeverszaken						
	CAO	29.000	163.000			
	Wnra	10.000	20.000			
	Integriteit en rechtspositie bestuurders	4.000	-			
	Garantiebanen	10.000	5.000			
	Samenwerking	24.500	10.000			
WG.0	**Werkgeverszaken**	**77.500**	**198.000**	**514.829**	**90.789**	**881.118**

Voor de uitvoering van de activiteiten met betrekking tot werkgeverszaken is bij de Kadernota een claim opgevoerd van € 198.000. Het betreft het continueren van bestaand beleid en gezien het feit dat dit nauwelijks beïnvloedbaar is, wordt voorgesteld deze claim te honoreren.

Bedrijfsvoering IPO

De verbetering van de beheersing en de bedrijfsvoering zal ook in 2019 worden doorgezet. Het gaat dan om een professionalisering van de gehele keten waarbij iedere discipline wordt geoptimaliseerd. Zo zal de controlfunctie, maar ook de HRM-functie, de administratieve organisatie, de informatisering en automatisering, de juridische functie en de financiële functie verder moeten worden doorontwikkeld. Het doel is daarbij het IPO intern volledig op orde te krijgen en te houden om uiteindelijk extern gezaghebbend te zijn. Hiervoor werkt het IPO zoveel mogelijk samen met BIJ12 en wordt een kosteneffectievere organisatie van primaire processen vormgegeven. Er is een samenwerkingsagenda opgesteld welke leidend is voor de samenwerking op het terrein van de bedrijfsvoering. Te denken is bijvoorbeeld aan samenwerking op het gebied van de Algemene verordening Gegevensbescherming (AVG) en de E-HRM.

Daarnaast zijn tijdens de regionale bijeenkomsten in het kader van de begrotingsvoorbereiding talrijke suggesties gedaan om de werkwijze van het IPO te versterken. Zo hecht men eraan dat het IPO nog meer dan in het verleden, actief provincies opzoekt. Te denken valt hierbij aan sessies binnen een provincie waaraan alle AAC- en BAC-leden van die provincie kunnen deelnemen. De kracht van het IPO ligt immers in de kracht van het verbinden en deze gedachte zal leidend worden bij de vormgeving van de nieuwe werkwijze. Ook hecht men aan een snellere besluitvorming en het IPO zal alternatieven moeten ontwikkelen voor de huidige AAC- en BAC-structuur. Deze structuur volstaat immers voor de going-concern taken, maar wordt voor sommige dossiers als vertragend en beklemmend ervaren. De agenda's van de BAC behoeven meer inspiratie en inhoudelijke uitdaging. Het blijft voor het IPO een uitdaging om het goede gesprek op de BAC-tafel te krijgen.

Tijdens de inloopsessies is de suggestie gedaan een gedeelte van de BAC-vergaderingen te reserveren voor intervisie en reflectie. Het werken met kopgroepen wordt als zeer positief ervaren, zo leert de input vanuit de provincies. De omslag van sectoraal naar opgavegericht blijft, ook organisatorisch, een uitdaging voor het IPO. Gelet op de positieve ervaringen zal onverkort worden ingezet op de organisatie van dialoogcafé 's. Voor de volgende bestuursperiode zal ten aanzien van de werkwijze een voorstel worden voorbereid.

De functie van het IPO als kennismakelaar en informatieverstrekker (ook digitaal) zal moeten worden doorontwikkeld, maar ook zal het IPO de vraag die speelt bij provincies inscherpen. De ontwikkeling richting een kenniscentrum (kennishub) ligt daarbij voor de hand. Provincies zullen eenvoudig hun vragen moeten kunnen neerleggen en het IPO zal vervolgens ofwel zelf in beantwoording moeten voorzien ofwel voor beantwoording moeten zorgen.

Een bijzondere taak is weggelegd voor het IPO op die dossiers waar een gezamenlijke doelstelling en een gezamenlijk bod richting rijk kunnen worden geformuleerd en hier zal het IPO zich zeer actief in opstellen. De standpuntbepaling inzake het Verdeelmodel kan hier als goed voorbeeld dienen. Daarnaast is het streven dat het IPO actief de provinciale agenda in Den Haag gaat vormgeven en dat nog sterker dan voorheen de samenwerking met de VNG en de UvW wordt gezocht.
De raming van de personele lasten zijn gebaseerd op een takenpakket van gelijke omvang als het huidige takenpakket. Dit heeft als consequentie, dat de raming zo constant mogelijk is gehouden. Reorganisatiekosten en de gevolgen hiervan zijn niet opgenomen in het budget voor personele lasten, maar in het budget voor programmakosten.

De raming voor huisvestingskosten bestaan voor het grootste gedeelte uit de jaarlijkse huur van het IPO-huis in Den Haag. Daarnaast leveren de energie- en onderhoudskosten een vaste kostenpost op.
De raming voor de indirecte kosten is met € 170.000 gereduceerd (van € 720.000 naar € 550.000). De budgetten op het gebied van automatisering en representatie vallen al enkele jaren voor een gedeelte vrij (onderuitputting)
De budgetten voor programmakosten worden met name aangewend ten behoeve van organisatieontwikkeling, maar ook om de gevolgen van de reorganisatie financieel op te kunnen vangen. Aangezien deze gevolgen op dit moment nog niet goed kunnen worden ingeschat, lijkt het raadzaam de bestaande meerjarenraming te handhaven.

	Organisatie en bedrijfsvoering	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**
	Totaal personeelskosten	7.454.724	6.186.644	6.186.644	6.186.644
	Totaal huisvestingskosten	482.342	482.342	482.342	482.342
	Totaal indirecte kosten	547.291	547.291	547.291	547.291
	Totaal programmakosten	284.992	284.992	184.992	184.992
	Totaal lasten organisatie en bedrijfsvoering	**8.769.350**	**7.501.269**	**7.401.269**	**7.401.269**

BIJ12

Sinds 1 januari 2014 is BIJ12 operationeel als uitvoeringsorganisatie. BIJ12 heeft uiteenlopende opdrachten die zijn geclusterd in 4 units: PAS-Bureau, Natuurinformatie en Natuurbeheer, GBO en Faunafonds en ACSG. BIJ12 ontwikkelde zich sindsdien tot een organisatie die de provincies ondersteunt op de uitvoering inhoudelijke ontwikkelingen met gemeenschappelijke werkprocessen: rapporteren, adviseren, ondersteunen van processen en projecten, ontwikkelen en beheren van applicaties. De provincies bepalen de beleidskaders; de werkzaamheden van BIJ12 zijn beleidsarm.

Begroting 2019 van BIJ12

BIJ12 volgt de indexatie die IPO-breed wordt toegepast voor personeels- en uitvoeringskosten. De overige mutaties voor de begroting 2019 zijn besproken met de portefeuillehouders van BIJ12, de AAC Vitaal Platteland en de AAC Middelen. Tevens is het besluit van de Algemene Vergadering van 24 mei 2018 tot bijstelling van de begroting van het PAS-bureau met €2,1 mln. structureel verwerkt in de begroting.
De begroting, opgenomen in het Jaarplan BIJ12 2019, laat voor 2019 het volgende beeld zien:

Lasten	Begroting 2019 Structureel	Begroting 2019 Incidenteel	Primaire begroting 2019
Interne organisatie	3.011.295	**0**	3.011.295
PAS-bureau	4.158.405	0	4.158.405
Natuurinformatie en Natuurbeheer	7.379.187	0	7.379.187
Faunafonds	33.254.451	0	33.254.451
Secretariaat ACSG	493.145	0	493.145
GBO-provincies	4.837.185	300.000	5.137.185
Totaal lasten BIJ12	**53.133.669**	**300.000**	**53.433.669**

Baten BIJ12	Begroting 2019 Structureel	Begroting 2019 Incidenteel	Primaire begroting 2019
Bijdragen provincies uitvoerende taken	52.533.669	300.000	52.833.669
Medefinanciering GBO Risicokaart	300.000		300.000
Onttrekking aan geoormerkte middelen	300.000		300.000
Totaal baten BIJ12	**53.133.669**	**300.000**	**53.433.669**
Saldo BIJ12	0	0	0

In het bijgevoegde Jaarplan 2019 wordt ingegaan op ontwikkelingen die van invloed zijn op de werkzaamheden van BIJ12. Daarnaast is in het jaarplan opgenomen wat elke unit in 2019 wil bereiken, tegen welke kosten en wat de lange termijndoelstellingen van de units zijn.

Ontwikkelingen die van invloed zijn op de Begroting 2019 van BIJ12

In de Kadernota IPO is reeds melding gemaakt van de volgende ontwikkelingen die doorwerken in de begroting 2019:

Faunafonds: Actualisatie tegemoetkomingen faunaschade

Op basis van de geactualiseerde trendanalyse is bij de begrotingswijziging 2018 de raming voor tegemoetkomingen faunaschade met €3,2 mln. naar boven bijgesteld. Deze bijstelling is lager dan de in de kadernota indicatief opgenomen verwachte bijstelling van €5,5 mln. De trendanalyse is besproken met de werkgroep Natuurwetgeving. In 2019 zal er wederom een actualisatie van de trendanalyse plaatsvinden.

PAS-bureau: Beheer AERIUS en programmamanagement

Het besluit van de Algemene Vergadering tot verhoging van de begroting van het PAS-bureau met €2,1 mln. ten behoeve van het beheer van AERIUS en het programmamanagement PAS, is verwerkt in het meerjarenperspectief 2019-2022.

Natuurinformatie en Natuurbeheer: ANLb meetnetten

De kosten voor de uitvoering van de ANLb beleidsmonitoring (bijna €0,5 mln.) zijn structureel opgenomen in de begroting. Eerder werden deze kosten separaat in rekening gebracht bij de provincies.

Meerjarenperspectief begroting BIJ12 2019 t/m 2022

Omdat BIJ12 een vast pakket aan activiteiten heeft die ze uitvoert voor de provincies, laat de begroting over de jaren een stabiel beeld zien.

Meerjarenontwikkeling begroting BIJ12 periode 2019-2022

prijspeil 2019

Lasten	Primaire begroting 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
Interne organisatie	3.011.295	3.011.295	3.011.295	3.011.295
PAS-bureau	4.158.405	4.158.405	4.158.405	4.158.405
Natuurinformatie en Natuurbeheer	7.379.187	7.336.187	7.342.787	7.273.059
Faunafonds	33.254.451	33.257.431	33.191.237	33.141.526
Secretariaat ACSG	493.145	493.145	493.145	493.145
GBO-provincies	5.137.185	4.837.185	4.837.185	4.837.185
Totaal lasten BIJ12	**53.433.669**	**53.093.649**	**53.034.055**	**52.914.616**

Baten BIJ12	Primaire begroting 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
Bijdragen provincies uitvoerende taken	52.833.669	52.493.649	52.434.055	52.314.616
Medefinanciering GBO Risicokaart	300.000	300.000	300.000	300.000
Onttrekking aan geoormerkte middelen	300.000	300.000	300.000	300.000
Totaal baten BIJ12	**53.433.669**	**53.093.649**	**53.034.055**	**52.914.616**

Saldo BIJ12	0	0	0	0

11. Meerjarenraming

Voor de gedetailleerde meerjarenraming verwijzen wij naar de beheersbegroting, welke als bijlage bij deze begroting is opgenomen.

Vergadering IPO-bestuur op 30 augustus 2018
Agendapunt 3.1, bijlage 3

Jaarplan en begroting BIJ12 2019

Jaarplan en begroting 2019
Meerjarenagenda 2019-2022

Versie 1.3
2 augustus 2018

Inhoudsopgave

1 Inleiding 3
1.1 Opzet jaarplan en begroting 2019 3
1.2 De rol en positie van BIJ12 3
1.3 BIJ12 en IPO 3
1.4 Belangrijke ontwikkelingen 3
1.5 Algemene uitgangspunten voor de begroting 2019 4

2 Jaarplan en begroting 2019 en lange termijndoelstellingen 6
2.1 PAS-bureau 6
2.2 Natuurinformatie en Natuurbeheer 8
2.3 Faunafonds 10
2.4 AdviesCommissie Schade Grondwater (ACSG) 11
2.5 Gemeenschappelijke beheer organisatie (GBO provincies) 12
2.6 Interne organisatie 14

3 Totaaloverzicht begroting 2019 16
3.1 Lasten 2019 16
3.2 Baten 2019 16

4 Meerjarenperspectief en verdeling provinciale bijdragen 19
4.1 Meerjarenperspectief van de begroting BIJ12 2019-2022 19
4.2 Verdeling provinciale bijdragen 2019 22
4.3 Verloopoverzicht reserves BIJ12 23

1 Inleiding

1.1 Opzet jaarplan en begroting 2019

Voor u ligt de geïntegreerde jaarplan/begroting van BIJ12 voor 2019.
Hoofdstuk 1 geeft algemene informatie en algemene uitgangspunten voor het jaarplan en de begroting van 2019. Hoofdstuk 2 beschrijft per organisatieonderdeel de hoofdpunten voor 2019, de lange termijndoelstellingen en de vertaling naar de begroting van 2019. Hoofdstuk 3 geeft het totaalbeeld van de begroting en hoofdstuk 4 geeft het meerjarenperspectief, de verdeling 2019 per provincie en de ontwikkeling van de reservepositie weer.

1.2 De rol en positie van BIJ12

Sinds 1 januari 2014 is BIJ12 operationeel. Op 1 januari 2019 bestaat BIJ12 5 jaar. Bij BIJ12 zijn uitvoeringsactiviteiten ondergebracht die de provincies gezamenlijk doen. De provincies bepalen de beleidskaders; de werkzaamheden van BIJ12 zijn beleidsarm. Het gaat om concrete uitvoeringstaken en taken ter ondersteuning daarvan:

1. De coördinatie van de uitvoering van het subsidiestelsel Natuur en Landschap;
2. Het beheer van gemeenschappelijke informatiesystemen;
3. Het afhandelen van aanvragen faunaschades (tegemoetkomingsaanvragen faunaschade, dassenovereenkomsten en de ganzenregeling) veroorzaakt door natuurlijk in het wild levende dieren én het adviseren over het voorkomen en bestrijden van deze schades;
4. Secretariële ondersteuning van de onafhankelijke AdviesCommissie Schade Grondwater (ACSG) en het opstellen van adviezen over schade door grondwateronttrekkingen en –winningen;
5. De (proces)coördinatie van monitoring, dataopslag, informatie, analyse en rapportages van natuurgegevens, met name voor de verantwoording richting Rijk en EU; en
6. De ondersteuning van de ontwikkeling en uitvoering van het Programma Aanpak Stikstof (PAS) in opdracht van de Regiegroep Natura 2000/PAS (12 provincies en 3 ministeries) door ondersteuning van het programmamanagement, gebruikersondersteuning en rapportages.

Sinds 2014 ontwikkelde BIJ12 zich tot een organisatie die de provincies ondersteunt met gemeenschappelijke werkprocessen: rapporteren, adviseren, ondersteunen van processen en projecten, ontwikkelen en beheren van applicaties. De units worden hierbij ondersteund door het team Bedrijfsvoering die onder meer verantwoordelijk is voor inkoop, de financiële administratie en communicatie en deze processen verder professionaliseert.

1.3 BIJ12 en IPO

BIJ12 is formeel ondergebracht bij de vereniging IPO. BIJ12 heeft een eigen jaarplan en begroting, die in samenhang met die van het IPO worden aangeboden. Ook is aangesloten bij de verantwoordingsstructuur (P&C-cyclus) van het IPO.

1.4 Belangrijke ontwikkelingen

Ontwikkelingen die van invloed zijn op de werkzaamheden van BIJ12 zijn:

- Wijzigingen in het Gemeenschappelijk LandbouwBeleid vanaf 2021 hebben gevolgen voor de subsidies op het gebied van agrarisch natuurbeheer. In 2019 wordt de implementatie van de gevolgen voor regelingen en informatievoorzieningen zo veel mogelijk voorbereid.
- In opdracht van het Consortium NDFF (provincies, ministerie LNV en TerreinBeherende Organisaties) is een verandertraject voor de NDFF gestart dat leidt tot een bestuurlijke beslissing voor een duurzame borging van de organisatie en financiering van de NDFF. In 2019 wordt deze beslissing geïmplementeerd.

- In het IBP (Interbestuurlijk programma) werken overheden samen aan gebiedsgerichte opgaven. Mogelijk zal BIJ12 hierbij provincies ondersteunen, met name op het thema landelijk gebied.
- De Maatschappelijke Adviesraad Faunaschade biedt de 12 Gedeputeerden Staten eind 2018 en begin 2019 zijn eerste drie adviezen aan. Deze adviezen kunnen, in combinatie met de uitkomsten van het AAC VP-project "herijking beleidsregels", leiden tot een nieuw faunaschadebeleid en de daaruit volgende Beleidsregels tegemoetkoming faunaschade. BIJ12 is gemandateerd tot het uitvoeren van deze beleidsregels.
- De tussenevaluatie van de PAS, juridische procedures rond uitvoeringsbesluiten in het kader van de PAS en een herziening van het PAS-programmamanagement, leiden in 2019 tot de implementatie van een verbreed werkpakket van het PAS-bureau ter ondersteuning van provincies en rijk bij ontwikkeling en uitvoering van het programma.
- Met de Omgevingswet wordt in 2019 een basis-ICT-infrastructuur verder ontwikkeld. BIJ12 draagt bij aan de ontwikkeling van informatieproducten op het gebied van natuur. In 2019 levert BIJ12 het eerste informatieproduct op voor het ophalen en eenduidig weergeven van de actuele ligging van beschermde natuurgebieden in Nederland.
- In 2018 werkte BIJ12 aan de implementatie van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) en aan de implementatie van een Document Management Systeem (DMS) om aan archief wettelijke verplichtingen te voldoen. Beide projecten hebben naar verwachting invloed op de werkzaamheden van BIJ12 in 2019.
- In 2018 is voor de applicaties die BIJ12 beheert, een onderzoek gedaan naar (*) de knelpunten tussen de transitie van ontwikkelde software naar beheer en (*) een verbeterde uitbestedingsmethodiek (sourcing strategie). In 2019 worden de consequenties van beide onderzoeken in overleg met en na goedkeuring van de provincies, geïmplementeerd.
- Op het gebied van informatiebeveiliging wordt een start gemaakt om de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) te implementeren.
- Aan de in 2018 gestarte samenwerkingsagenda IPO/BIJ12 wordt in 2019 verder invulling gegeven. De samenwerking op het gebied van bedrijfsvoering heeft invloed op de werkzaamheden van BIJ12.

1.5 Algemene uitgangspunten voor de begroting 2019

Indexatie

Voor de begroting 2019 wordt ten opzichte van 2018 in principe de nullijn aangehouden, met uitzondering van de jaarlijkse indexering. De begroting wordt enkel in het geval van wijziging van het takenpakket, na goedkeuring van de betreffende AAC, aangepast.
Er is aangesloten bij de uitgangspunten voor indexatie die IPO-breed gehanteerd worden voor 2019. Met betrekking tot de personele budgetten dienden ten tijde van het opstellen van deze begroting de Cao-onderhandelingen nog gestart te worden. De verwachting is, dat de personeelsbudgetten met 1% tot 3,5% worden bijgesteld, zodat een percentage van 2,2% wordt aangehouden.
Voor de overige kosten wordt gebruik gemaakt van de publicaties van het CPB. De meest actuele in dit verband is de CPB-publicatie 2018/06, waarin voor 2019 de prijsontwikkeling wordt ingeschat op 2,3%.

Verdeelsleutels en bijdragen provincies

De afspraken over de wijze van financiering door de provincies komen overeen met de begroting van 2018 en zijn verwerkt in de provinciale bijdragen voor 2019. Voor de uitvoeringskosten van de natuurtaken vindt bevoorschotting wederom volgens een

gewogen percentage (berekend op basis van de verdelingen van de commissie Jansen) plaats. Voor de tegemoetkomingen faunaschade is de bevoorschotting geactualiseerd op basis van de ontwikkeling van de schadecijfers. Bij GBO-provincies is de afgesproken verdeling per applicatie toegepast.
Bij de jaarrekening 2019 zal op basis van de realisatie een verrekening plaatsvinden met de betaalde voorschotten.

Dekking kosten overhead

Evenals in 2018 vindt intern geen doorbelasting naar de units meer plaats. De overhead wordt apart begroot. De verdeling vindt plaats op basis van een gewogen % van de totale begroting van BIJ12.

Personele kosten

De personele kosten zijn bij elke unit gebaseerd op het aantal fte's in het formatieplan van BIJ12. Op basis van de verwachtte cao-ontwikkelingen is IPO-breed een indexatie toegepast van 2,2%. Voor het individuele POB-budget vanuit de cao is 1,3% van de totale loonsom aangehouden (totaalbedrag €80.000, opgenomen bij de deelbegroting Interne Organisatie).

2 Jaarplan en begroting 2019 en lange termijndoelstellingen

Dit hoofdstuk beschrijft per organisatieonderdeel eerst de hoofdpunten voor 2019: Wat willen we bereiken in 2019? Veel taken van BIJ12 zijn reguliere taken en komen terug in de lange termijn doelstellingen die ook per onderdeel zijn beschreven. Daarna wordt een link gelegd met de begroting 2019 met de vraag: Wat mag het kosten?
Het jaarplan en de begroting geven kort de hoofdlijnen. Het jaarplan en de begroting worden in overleg met de ambtelijke portefeuillehouders van BIJ12 verder uitgewerkt in het werkplan BIJ12 voor 2019. Het werkplan beantwoordt in detail de vraag: Wat gaan we ervoor doen?

2.1 PAS-bureau

2.1.1 Wat willen we bereiken in 2019?

In 2018 hebben de PAS-partijen (provincies, Ministerie van LNV, Ministerie van IenW en Ministerie van Defensie) de aansturing van het programma opnieuw ingericht waarbij een transitiemanager is aangesteld. Voor de opdracht en werkwijze van het PAS-bureau heeft dit belangrijke gevolgen. De relatie opdrachtgever – opdrachtnemer wordt versterkt waarbij de nieuwe transitiemanager PAS als gedelegeerd opdrachtgever namens de PAS-partijen naar het PAS-bureau zal optreden. De directeur BIJ12 is verantwoordelijk voor het beschikbaar stellen van capaciteit en middelen en is verantwoordelijk voor de geleverde kwaliteit van de dienstverlening.
De opdracht van het PAS-bureau is uitgebreid met de ondersteuning van het programmamanagement. Dat betekent dat het PAS-bureau de PAS-partijen ook ondersteunt met staftaken op het gebied van planning, risicobeheersing, communicatie en controle. Daarnaast worden vanuit het PAS-bureau projectleiders ingezet voor ontwikkelopgaven binnen het programma. Eén en ander werkt door in de begroting van het PAS-bureau in de vorm van de nieuwe post voor programmamanagement. De implementatie van dit ‘PAS-bureau 2.0’ is in 2018 gestart en zal in 2019 verder uitgevoerd worden.
De reeds bestaande ondersteunende werkzaamheden op het gebied van gebruikersondersteuning, monitoring en rapportage, informatievoorziening, communicatie en onderzoek worden voortgezet. Daarbij wordt ingezet op een helder proces van afstemming tussen transitiemanager, PAS-bureau en de 15 PAS-partijen over de wijze waarop het PAS-bureau invulling geeft aan haar taken.
Naar aanleiding van een externe audit besloten de PAS-partijen in 2018 om structureel meer middelen beschikbaar te stellen voor beheer en ontwikkeling van AERIUS door het RIVM. De provincies dragen 50% bij aan de kosten voor AERIUS. Verrekening daarvan vindt plaats via de begroting van BIJ12. Dit vormt bijna de helft van de begroting van het PAS-bureau.
In 2018 leidden verschillende juridische procedures tot wijzigingen in de (onderbouwing van de) PAS. In 2019 worden deze geïmplementeerd. Het PAS-bureau draagt hieraan bij door inzet van kennis en projectleiders.

2.1.2 *Lange termijndoelstellingen 2019-2022*

Thema	**Wat heeft BIJ12 in 2022 bereikt?**
Ondersteuning bevoegde gezagen bij uitvoering PAS en AERIUS	Kennis en informatie over de PAS en AERIUS is toegankelijk voor medewerkers van bevoegde gezagen
Rapportage en bijsturing PAS	Tussentijdse rapportage over stikstof, natuurkwaliteit en ontwikkelingsruimte zijn opgeleverd
Kennis en kwaliteit PAS	De uitvoering van de PAS is versterkt door het delen van kennis en toepassing van de resultaten van onderzoek
Ondersteuning programmamanagement PAS	De programmamanager wordt goed ondersteund bij de uitvoering en actualisatie van het programma door inzet op het gebied van planning, risicobeheersing, communicatie en controle en door de inzet van projectleiders.

2.1.3 *Wat mag het kosten: begroting 2019*

Lasten	**€**
Personele kosten	811.375
Beheer AERIUS (bedrag vastgesteld door PAS-partijen)	1.980.770
Onderzoek/Kennisdeling	130.089
Monitoring en rapportage	256.010
Ondersteuning programmamanagement	887.526
Overige uitvoeringskosten	92.636
Totaal PAS-bureau	**4.158.405**

2.1.4 *Toelichting op de begroting 2019*

De begroting 2019 is gebaseerd op de gewijzigde begroting 2018, met toepassing van indexering. Gevolgen van keuzes die de PAS-partijen in 2018 maken over (financiering van) programmamanagement en beheer van AERIUS, werken door in de begroting 2019. De door de AV op 24 mei 2018 geaccordeerde verhoging van €2,1 mln. ten behoeve van beheer AERIUS en programmanagement is derhalve ook opgenomen in de begroting 2019.
Daarnaast is voor het programmamanagement rekening gehouden met een verschuiving van €229.000 van de IPO-begroting naar het onderdeel ondersteuning programmamanagement binnen de begroting van het PAS-bureau omdat de uitvoering vanuit BIJ12 plaatsvindt. Deze verschuiving leidt niet tot meerkosten voor de provincies. De kosten voor het beheer van AERIUS zijn niet beïnvloedbaar door BIJ12.
De personele kosten zijn geraamd op basis van de invulling van het formatieplan.

2.2 Natuurinformatie en Natuurbeheer

2.2.1 Wat willen we bereiken in 2019 voor Natuurinformatie?

Voor een kosteneffectieve uitvoering van de natuurrapportages zoals die zijn afgesproken in het Natuurpact en voor de beschikbaarheid van informatie voor beleidsontwikkeling en uitvoering, heeft BIJ12 eenduidige afspraken gemaakt met de provincies en andere bestuursorganen over de benodigde monitoring en de gewenste gegevensleveringen. Daarbij zijn heldere afspraken gemaakt met de ketenpartners over de monitoringssystematiek en de benodigde informatievoorziening.
In 2019 implementeren we verschillende nieuwe informatievoorzieningen die in 2018 ontwikkeld zijn en leggen we afspraken over gegevensleveringen vast in gegevensleveringsprotocollen (GLP's). We stemmen met provincies af over de inzet op specifieke informatieproducten in het kader van de Omgevingswet. We ondersteunen de provincies bij de ontwikkeling van de Voortgangsrapportage Natuur in het kader van de afspraken in het Natuurakkoord tussen provincies en rijk.

2.2.2 *Lange termijndoelstellingen Natuurinformatie 2019-2022*

Thema	**Wat heeft BIJ12 in 2022 bereikt?**
Monitoring natuurkwaliteit en natuurbeleid	De benodigde informatie ten behoeve van de in het Natuurpact door provincies en Rijk afgesproken rapportages over ontwikkeling en beheer van de natuur en informatie voor specifieke wettelijke taken: – is beschikbaar voor meervoudig gebruik. – is gebaseerd op gestandaardiseerde gegevensinwinning en -verwerking
Informatievoorziening Natuur	De benodigde informatie-infrastructuur (processen, procedures, ketenorganisatie, informatievoorzieningen): – voldoet aan de wensen voor beleids- en monitoringsinformatie. – wordt effectief en efficiënt beheerd.
NDFF	Exploitatie van de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) verloopt conform afspraken tussen deelnemende partijen.

2.2.3 Wat willen we bereiken in 2019 voor Natuurbeheer?

BIJ12 ondersteunt de provincies bij de uitvoering en verbetering van het Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL) en het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb).
BIJ12 ondersteunt en faciliteert de provincies bij een stabiel en kosteneffectief stelsel met een effectief aanvraagsysteem. Jaarlijkse actualisatie van normkosten, rapportages en informatievoorziening zijn uitgevoerd. De provincies worden maximaal ontzorgd in het proces voor de upload van de natuurbeheerplannen met een doeltreffend Natuurbeheerplansysteem.
De aansturing van het onderzoeksprogramma OBN (Ontwikkeling Beheer en Natuur) is verbeterd naar aanleiding van de evaluatie. Afspraken over de financiering van dit netwerk en verbetering van de communicatie over resultaten uit het onderzoek worden geïmplementeerd.

2.2.4 *Lange termijndoelstellingen Natuurbeheer 2019-2022*

Thema	**Wat heeft BIJ12 in 2022 bereikt?**
Landelijke coördinatie Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL)	Het Subsidiestelsel Natuur en Landschap – functioneert conform de vastgestelde eisen van de opdrachtgevers – wordt ondersteund door doeltreffende gegevens rapportages en informatievoorzieningen
Ondersteuning Vernieuwd stelsel Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb)	Het vernieuwde subsidiestelsel ANLb: – functioneert conform de vastgestelde eisen van de opdrachtgevers. – wordt ondersteund door doeltreffende gegevens rapportages en informatievoorzieningen.
Onderzoeksprogramma Ontwikkeling Beheer en Natuur (OBN)	Een doelgericht en efficiënt georganiseerd OBN met effectieve externe communicatie.

2.2.5 *Wat mag het kosten: begroting 2019*

Lasten	**€**
Personele kosten	1.419.768
Uitvoeringskosten informatievoorziening en (coördinatie) monitoring	2.699.748
NDFF (provinciaal aandeel aan uitvoering cf. afspraken binnen consortium)	500.000
Uitvoeringskosten Natuurbeheer	2.300.249
Algemene stelpost	459.423
Totaal Natuurinformatie en natuurbeheer	**7.379.187**

2.2.6 *Toelichting op de begroting 2019*

Ten opzichte van 2018 zijn de volgende wijzigingen opgenomen:

- De kosten voor uitvoering van de ANLb beleidsmonitoring zijn conform de aankondiging in de kadernota opgenomen als vast onderdeel van de begroting. Hierdoor is de post Uitvoeringskosten informatievoorziening en (coördinatie) monitoring met €491.243 opgehoogd. Eerder werden kosten hiervoor separaat gedeclareerd bij de provincies. Dit is dus niet kostenverhogend voor provincies.
- De kosten voor de Stichting Certificering zijn aangepast op grond van de meerjarenbegroting van de stichting. De kosten nemen af van €439.459 in 2018 tot €401.995 in 2019. Deze kosten zijn onderdeel van de Uitvoeringskosten Natuurbeheer.

Binnen de Uitvoeringskosten Natuurbeheer zijn de volgende kosten opgenomen op basis van samenwerkingsafspraken tussen de provincies en derden:

- Stichting Certificering SNL: €401.995
- OBN Natuurkennis: €950.000

De kosten voor het beheer van applicaties die zijn ontwikkeld voor natuurinformatie en natuurbeheer zijn onderdeel van de begroting van de unit Natuurinformatie en natuurbeheer. Uitvoering van het beheer is deels belegd bij de unit GBO. Een en ander wordt intern verrekend.

2.3 Faunafonds

2.3.1 *Wat willen we bereiken in 2019?*

BIJ12 ontzorgt de provincies maximaal bij het afhandelen van faunaschades (tegemoetkomingsaanvragen faunaschade, dassenovereenkomsten en de ganzenregeling). Deze processen worden in 2019 verder geprofessionaliseerd. De implementatie van de nieuwe applicatie ter ondersteuning van deze processen, draagt hieraan bij. Ook wordt de opdracht voor het taxeren van faunaschades opnieuw Europees aanbesteed.
BIJ12 breidt de advisering aan de provincies verder uit en laat deze beter aansluiten op hun behoeften. Hierin wordt o.a. voorzien door het leveren van periodieke rapportages en het ontsluiten van onderzoek.
De Maatschappelijke Adviesraad Faunaschade biedt de 12 Gedeputeerde Staten eind 2018 en begin 2019 zijn eerste drie adviezen aan. Deze adviezen kunnen in combinatie met de uitkomsten van het AAC VP-project "herijking beleidsregels", leiden tot een nieuw faunaschadebeleid en de daaruit volgende Beleidsregels tegemoetkoming faunaschade. Aangezien BIJ12 gemandateerd is tot het uitvoeren van deze beleidsregels, moet nieuw beleid door BIJ12 geïmplementeerd worden.

2.3.2 *Lange termijndoelstellingen 2019-2022*

Thema	**Wat heeft BIJ12 in 2022 bereikt?**
Uitvoering	(Kosten)efficiënte afhandeling van faunaschades.
Onderzoek	Coördinatie van kwalitatief hoogwaardig onderzoek naar het voorkomen en bestrijden van faunaschade conform de onderzoeksagenda BIJ12-Faunafonds.
Advisering en voorlichting	Advies en voorlichting, mede op basis van de uitgevoerde onderzoeken en faunaschadecijfers, over het voorkomen, bestrijden en betalen van faunaschade.
Ondersteuning	Professionele secretariële ondersteuning aan de Maatschappelijke Adviesraad Faunaschade.

2.3.3 *Wat mag het kosten: begroting 2019*

Lasten	**€**
Personele kosten	1.072.565
Uitvoeringskosten	857.637
Aanvulling wolvendraaiboek	55.000
AEWA ganzenonderzoek	112.925
Open-eind-regeling afhandelen faunaschades	31.156.324
Totaal Faunafonds	**33.254.451**

2.3.4 *Toelichting op de begroting 2019*

In de begroting 2019 van het Faunafonds wordt de actualisatie 2018 ten aanzien van de raming van de open-eind-regeling afhandelen faunaschades gecontinueerd. Bij de begrotingswijziging 2019 zal wederom een herijking plaatsvinden. De uitvoeringskosten zijn geïndexeerd en de aanvulling ten behoeve van het wolvendraaiboek (begrotingswijziging 2018) is in de begroting 2019 gecontinueerd. Van de uitvoeringskosten is verder €510.000 gelabeld voor de onderzoeksagenda BIJ12/Faunafonds en de Maatschappelijke Adviesraad Faunaschade.
De open-eind-regeling voor het afhandelen van faunaschades bestaat uit de vergoedingen die grondgebruikers krijgen op basis van het provinciale faunaschadebeleid (tegemoetkomingen faunaschade, ganzenregeling en dassenovereenkomsten). Ook vallen de taxatiekosten, om de hoogte van de faunaschade vast te stellen, onder deze post. De kosten zijn o.a. afhankelijk van het faunaschadebeleid, aantal aanvragen, aantal schadeveroorzakende dieren, hoogte van de schade en gewasprijs.

2.4 AdviesCommissie Schade Grondwater (ACSG)

2.4.1 Wat willen we bereiken in 2019?

BIJ12 biedt secretariële ondersteuning aan de AdviesCommissie Schade Grondwater en levert hen kwalitatief hoogwaardige adviezen over schade door grondwaterwinning of –onttrekking. In 2019 wordt de kwaliteit van de ACSG verder geborgd.

2.4.2 Lange termijndoelstellingen 2019-2022

Thema	**Wat heeft BIJ12 in 2022 bereikt?**
Advisering	Kwalitatief hoogwaardige adviezen over schade door grondwaterwinning of –onttrekking.
Ondersteuning	Professionele secretariële ondersteuning AdviesCommissie Schade Grondwater.

2.4.3 Wat mag het kosten: begroting 2019

Lasten	**€**
Personele kosten	192.801
Uitvoeringskosten	300.344
Totaal ACSG	**493.145**

2.4.4 Toelichting op de begroting 2019

De begroting bevat vanaf 2019 zowel de personele en uitvoeringskosten ten behoeve van de schadeadviezen aan de provincies als de algemene secretariële kosten. De personele kosten zijn gebaseerd op 2 fte vanuit het formatieplan. De uitvoeringskosten zijn geraamd op basis van de werkelijke kosten voor provincies voor schadeadviezen in de afgelopen 3 jaar. Door deze methodiek daalt de administratieve lastendruk omdat er minder tussentijdse facturen, uitgaande offertes en afrekeningen te hoeven worden opgemaakt.

2.5 Gemeenschappelijke beheer organisatie (GBO provincies)

2.5.1 *Wat willen we bereiken in 2019?*

De rol van GBO verandert mogelijk van beheerorganisatie naar een professionele regieorganisatie waar participatie aan ontwikkeling van applicaties onontbeerlijk is om te kunnen blijven voldoen aan de eisen die wet- en regelgeving op het gebied van ketenautomatisering en informatiebeveiliging (AVG) opleggen aan informatievoorziening. De provincies verwachten een verdere doorgroei op het gebied van advisering en ondersteuning aan hun primaire proces dat bij het steeds complexere speelveld aan verschillende informatievragen moet kunnen voldoen.
In 2018 is voor de applicaties die BIJ12 beheert zowel een onderzoek gedaan naar de knelpunten die tussen de transitie van ontwikkelde software (door provincies of BIJ12) naar de beheerfase ontstaan, alsmede een verkenning naar een verbeterde uitbestedingsmethodiek (sourcing strategie) zodat een volgende kwaliteitsslag gemaakt kan worden. In 2019 worden de consequenties van beide onderzoeken in overleg met en na goedkeuring van de provincies, geïmplementeerd.
Daarnaast is GBO-provincies ook steeds beter in staat functionele herbruikbare componenten (authenticatie, rapportage, etc.) aan te leveren die gebruikt kunnen worden voor het (door)ontwikkelen van informatievoorziening door provincies en BIJ12. Met de inzet van deze herbruikbare componenten wordt verwacht dat zowel de ontwikkel– als de beheerkosten van nieuwe applicaties naar beneden worden gebracht.

2.5.2 *Lange termijndoelstellingen 2019-2022*

Thema	**Wat heeft BIJ12 in 2022 bereikt?**
Efficiënt beheer	Gegarandeerde dienstverlening tegen lage kosten door optimale en schaalbare inzet van mensen en herbruikbare middelen
Kwaliteit dienstverlening GBO ten behoeve van de in beheer genomen applicaties	Dienstverleningsconcept is afgestemd met de provincies. Prestaties worden gemeten, met de klant gedeeld, geëvalueerd en verbeterd
Goed werkende systemen en informatie	– Overgang project naar beheer verloopt soepel – Bij ontwikkeling worden herbruikbare componenten ingezet – Documentatie is op orde – Klant kan rekenen op voorspelbare dienstverlening
Uniforme werkwijze en regelingen	- Bij (door)ontwikkeling wordt gebruik gemaakt van overheidbrede architectuurprincipes zodat het koppelen van informatie makkelijker wordt - Technische componenten zijn bindend bij ontwikkeling, tenzij - Processen zijn op orde en worden nageleefd

2.5.3 *Wat mag het kosten: begroting 2019*

Lasten	**€**
Personele kosten	1.320.942
Uitvoeringskosten	3.816.243
Totaal GBO provincies	**5.137.185**

2.5.4 *Toelichting op de begroting 2019*

Na 10 jaar beheer is een aantal applicaties aan het einde van hun lifecycle gekomen. Deze applicaties zijn in 2018 uitgefaseerd of worden herbouwd in 2019 en 2020. In dit jaarplan en deze begroting zien we het Provinciaal Georegister niet meer terug en zijn aanpassingen gedaan aan de begrote bedragen van het Centrale Data Systeem en Ondergronden en Referenties. De Flamingoviewer is verdeeld over applicaties die hier gebruik van maken conform eerdere besluitvorming in de AAC Middelen.

Ten behoeve van de uitvoering van het transitieplan SDI is €200.000 incidenteel opgenomen. Voor de implementatie van de consequenties van het onderzoek naar knelpunten tussen transitie van ontwikkelde software door provincies of BIJ12 naar de beheerfase en de consequenties van de vernieuwde sourcing strategie, wordt €100.000 incidenteel begroot. Dit bedrag wordt ingezet om aanbestedingen te doen, de organisatie gereed te maken voor de regierol en/of medewerkers te ontwikkelen op benodigde competenties om de regierol te vervullen na besluitvorming in de AAC Middelen.

2.6 Interne organisatie

2.6.1 *Wat willen we bereiken in 2019?*

In 2018 is gestart met het op de verschillende terreinen van bedrijfsvoering samenwerken met het IPO-bureau in Den Haag. In 2019 wordt de samenwerkingsagenda IPO/BIJ12 verder vormgegeven. Per onderwerp of project wordt bepaald of samenwerking met het IPO-bureau in Den Haag wenselijk is. Samenwerking IPO/BIJ12 op het gebied van bedrijfsvoering leidt tot meer efficiëntie.
In 2019 wordt verder invulling gegeven aan de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). In 2018 is het Plan van Aanpak opgesteld, het beleid geformuleerd en zijn de meest acties uitgevoerd. In 2019 wordt de AVG verder doorgevoerd in alle processen van BIJ12.
In 2018 is het strategisch opleidingsplan verder uitgewerkt wat resulteerde in een dialoogsessie met medewerkers waarin is bepaald wat de gewenste houding en gedrag is behorende bij de kerncompetenties. Dit alles vormt in 2019 de basis voor een gerichte ontwikkeling van zowel bestaande als nieuwe medewerkers en daarmee een verdere professionalisering van BIJ12.
In 2019 wordt verder invulling gegeven aan het in 2018 geformuleerde beleid op het gebied van het plaats- en tijdonafhankelijk (PLATO) werken. Deze invulling bestaat onder andere uit het optimaal ondersteunen van PLATO voor wat betreft de ICT-mogelijkheden waardoor flexibiliteit voor het personeel ontstaat.
In 2018 is er een medewerker tevredenheidonderzoek (MTO) gehouden en heeft er onderzoek naar gezondheidsmanagement plaats gevonden (stagiair HBO HRM). In 2019 wordt invulling gegeven aan de resultaten en aanbevelingen van beide onderzoeken.

2.6.2 *Lange termijndoelstellingen 2019-2022*

Thema	**Wat heeft BIJ12 in 2022 bereikt?**
Communicatie	De output van BIJ12 is bekend bij haar partners
Financiën	Provincies hebben adequaat inzicht in de financiële voortgang BIJ12
Vergadercentrum	Professioneel en klantvriendelijk vergadercentrum BIJeen voor provincies en BIJ12
Personeel	Medewerkers BIJ12 werken resultaatgericht
ICT/Kantoorautomatisering	Goed werkende systemen en informatie: de ICT-voorziening van BIJ12 is ingericht op plaats- en tijdonafhankelijk werken, is flexibel op afstand en is marktconform

2.6.3 *Wat mag het kosten: begroting 2019*

Lasten	**€**
Personele kosten	1.459.654
Huisvesting en ICT	932.811
Communicatie en publicaties	60.750
Overige kosten	558.080
Totaal Interne organisatie	**3.011.295**

2.6.4 *Toelichting op de begroting 2019*

In 2018 onderzoeken de directeuren IPO en BIJ12 of er meer efficiency kan worden bereikt door verdere samenwerking op het gebied van bedrijfsvoering van beide organisaties. In deze begroting is geen rekening gehouden met werkzaamheden die vanuit bedrijfsvoering BIJ12 voor het IPO-kantoor in Den Haag worden uitgevoerd. De uitvoeringskosten zijn op een aantal posten geïndexeerd (2,3%). Waar mogelijk is de indexatie achterwege gelaten. De in 2018 opgenomen verhoging van de post ICT-kosten is in 2019 gehandhaafd vanwege het structurele karakter van de werkzaamheden vallende onder deze post.

De post overige kantoorkosten is licht gedaald vanwege de afname van de vergoeding woon/werkverkeer en tijdelijk personeel. Wel wordt, vanwege toename van de invulling van de formatie, een kleine stijging verwacht van de kosten voor representatie en reis- en verblijfkosten.
Op de begroting is het individuele ontwikkelbudget vanuit de cao opgenomen (1,3% van de totale loonsom).

3 Totaaloverzicht begroting 2019

3.1 Lasten 2019

Lasten	Begroting BIJ12 2019
PAS-bureau	4.158.405
Natuurinformatie en Natuurbeheer (incl. provinciaal deel NDFF)	7.379.187
Faunafonds	33.254.451
ACSG	493.145
GBO provincies	5.137.185
Interne organisatie	3.011.295
Totaal lasten	**53.433.669**

3.2 Baten 2019

Baten	Begroting BIJ12 2019
Bijdragen provincies uitvoerende taken	52.833.669
Medefinanciering GBO Risicokaart	300.000
Onttrekking reserve	300.000
Totaal baten	**53.433.669**

4 Meerjarenperspectief en verdeling provinciale bijdragen

4.1 Meerjarenperspectief van de begroting BIJ12 2019-2022

Prijspeil 2019, vergelijking met gewijzigde begroting 2018. Personele kosten op basis van formatieplan BIJ12. Uitvoeringskosten incl. btw tenzij anders aangegeven.

prijspeil 2019

Lasten	Gewijzigde begroting 2018	Begroting 2019 Structureel	Begroting 2019 Incidenteel	Primaire begroting 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
Overhead							
Directie en unit Bedrijfsvoering							
Salarissen en sociale lasten	**1.379.212**	**1.459.654**		**1.459.654**	**1.459.654**	**1.459.654**	**1.459.654**
Interne organisatie							
Personele kosten							
Vergoeding woon/werkverkeer	52.500	47.250		47.250	47.250	47.250	47.250
Overige personeelskosten	25.313	25.895		25.895	25.895	25.895	25.895
Vorming en opleiding	102.773	102.773		102.773	102.773	102.773	102.773
POB-budget n.a.v. cao	77.500	80.000		80.000	80.000	80.000	80.000
Reis- en verblijfskosten	20.503	20.975		20.975	20.975	20.975	20.975
Tijdelijk personeel	21.036	15.000		15.000	15.000	15.000	15.000
Totaal personele kosten	**299.624**	**291.892**	**0**	**291.892**	**291.892**	**291.892**	**291.892**
Huisvesting en ICT							
Huisvesting	393.556	402.607		402.607	402.607	402.607	402.607
ICT	500.000	500.000		500.000	500.000	500.000	500.000
Btw-risico investeringen huisvesting, ICT en systeemkosten	42.304	42.304		42.304	42.304	42.304	42.304
Bijdrage vanuit NDFF voor financiële administratie	-12.100	-12.100		-12.100	-12.100	-12.100	-12.100
Totaal huisvesting en ICT	**923.759**	**932.811**	**0**	**932.811**	**932.811**	**932.811**	**932.811**

prijspeil 2019

Lasten	Gewijzigde begroting 2018	Begroting 2019 Structureel	Begroting 2019 Incidenteel	Primaire begroting 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
Vervolg overhead en interne organisatie							
Diverse kosten							
Accountantskosten en (salaris)administratie	70.000	70.000		70.000	70.000	70.000	70.000
Documentatie	5.126	5.126		5.126	5.126	5.126	5.126
Project archivering	0	0		0	0	0	0
Representatie	20.250	21.000		21.000	21.000	21.000	21.000
Communicatie en publicaties	60.750	60.750		60.750	60.750	60.750	60.750
Vergaderkosten	5.063	5.063		5.063	5.063	5.063	5.063
Overige kantoorkosten	165.000	165.000		165.000	165.000	165.000	165.000
Ontwikkelagenda n.a.v. evaluatie BIJ12	193.892	0		0	0	0	0
Totaal diversen	**520.080**	**326.938**	**0**	**326.938**	**326.938**	**326.938**	**326.938**
Totaal overhead en interne organisatie	**3.122.676**	**3.011.295**	**0**	**3.011.295**	**3.011.295**	**3.011.295**	**3.011.295**

Uitvoerende units

prijspeil 2019

Lasten	Gewijzigde begroting 2018	Begroting 2019 Structureel	Begroting 2019 Incidenteel	Primaire begroting 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
PAS-bureau							
Personele kosten	836.143	811.375		811.375	811.375	811.375	811.375
Beheer Aerius	1.980.770	1.980.770		1.980.770	1.980.770	1.980.770	1.980.770
Onderzoek/kennisdeling	127.164	130.089		130.089	130.089	130.089	130.089
Monitoring en rapportage	250.254	256.010		256.010	256.010	256.010	256.010
Overige uitvoeringskosten/communicatie	90.553	92.636		92.636	92.636	92.636	92.636
Programma management PAS	643.720	887.526		887.526	887.526	887.526	887.526
Totaal PAS-bureau	**3.928.605**	**4.158.405**	**0**	**4.158.405**	**4.158.405**	**4.158.405**	**4.158.405**

prijspeil 2019

Lasten	Gewijzigde begroting 2018	Begroting 2019 Structureel	Begroting 2019 Incidenteel	Primaire begroting 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
Natuurinfomatie en Natuurbeheer							
Personele kosten	1.376.532	1.419.768		1.419.768	1.419.768	1.419.768	1.419.768
Uitvoeringskosten Informatievoorziening en (coördinatie) monitoring	2.147.344	2.699.748		2.699.748	2.699.748	2.699.748	2.699.748
Provinciaal aandeel uitvoering NDFF	500.000	500.000		500.000	500.000	500.000	500.000
Uitvoeringskosten SNL	2.401.032	2.300.249		2.300.249	2.257.249	2.263.849	2.194.121
Algemene stelpost	459.423	459.423		459.423	459.423	459.423	459.423
Totaal Natuurinformatie en Natuurbeheer	**6.884.332**	**7.379.187**	**0**	**7.379.187**	**7.336.187**	**7.342.787**	**7.273.059**

prijspeil 2019

Lasten	Gewijzigde begroting 2018	Begroting 2019 Structureel	Begroting 2019 Incidenteel	Primaire begroting 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
Faunafonds							
Personele kosten	1.009.776	1.072.565		1.072.565	1.072.565	1.072.565	1.072.565
Uitvoeringskosten	838.355	857.637		857.637	912.637	912.637	912.637
AEWA ganzenonderzoek	145.215	112.925		112.925	115.905	49.711	0
Aanvulling wolvendraaiboek	0	55.000		55.000	0	0	0
Open-eind-regeling afhandelen faunaschades	31.156.324	31.156.324		31.156.324	31.156.324	31.156.324	31.156.324
Totaal Faunafonds	**33.149.670**	**33.254.451**	**0**	**33.254.451**	**33.257.431**	**33.191.237**	**33.141.526**

prijspeil 2019

Lasten	Gewijzigde begroting 2018	Begroting 2019 Structureel	Begroting 2019 Incidenteel	Primaire begroting 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
Secretariaat ACSG							
Personele kosten	182.923	192.801		192.801	192.801	192.801	192.801
Uitvoeringskosten	252.437	300.344		300.344	300.344	300.344	300.344
Totaal Secretariaat ACSG	**435.360**	**493.145**	**0**	**493.145**	**493.145**	**493.145**	**493.145**

prijspeil 2019

Lasten	Gewijzigde begroting 2018	Begroting 2019 Structureel	Begroting 2019 Incidenteel	Primaire begroting 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
GBO							
Personele kosten	1.297.290	1.320.942		1.320.942	1.320.942	1.320.942	1.320.942
uitvoeringskosten	4.357.542	3.516.243	300.000	3.816.243	3.516.243	3.516.243	3.516.243
Totaal GBO	**5.654.832**	**4.837.185**	**300.000**	**5.137.185**	**4.837.185**	**4.837.185**	**4.837.185**

Totaal lasten BIJ12	**53.175.474**	**53.133.669**	**300.000**	**53.433.669**	**53.093.649**	**53.034.055**	**52.914.616**

prijspeil 2019

Baten BIJ12	Gewijzigde begroting 2018	Begroting 2019 Structureel	Begroting 2019 Incidenteel	Primaire begroting 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
Bijdragen provincies uitvoerende taken	51.607.491	52.533.669	300.000	52.833.669	52.493.649	52.434.055	52.314.616
Specifieke opdrachten provincies ACSG	149.061	0		0	0	0	0
Medefinanciering GBO Risicokaart	352.000	300.000		300.000	300.000	300.000	300.000
Diverse baten	5.288	0		0	0	0	0
Onttrekking aan geoormerkte middelen	1.061.634	300.000		300.000	300.000	300.000	300.000
Totaal baten BIJ12	**53.175.474**	**53.133.669**	**300.000**	**53.433.669**	**53.093.649**	**53.034.055**	**52.914.616**

Saldo BIJ12	0	0	0	0	0	0	0

4.2 Verdeling provinciale bijdragen 2019

Overzicht provinciale bijdragen ten behoeve van dekking structurele en incidentele kosten 2019 begroting BIJ12

Provincies	Totale provinciale bijdrage	Interne organisatie (gewogen percentage totale begroting)	Bijdrage Interne organisatie	ACSG en natuurtaken PAS, Natuurinformatie en Natuurbeheer, Faunafonds (gewogen percentage)	Bijdrage ACSG en natuurtaken PAS, Natuurinformatie en Natuurbeheer, Faunafonds (gewogen)	Faunafonds actualisatie tegemoetkomingen/ taxatiekosten, ganzenregeling	GBO (verdeelsleutel op basis van deelname applicatie)
Groningen	2.110.658	5,53%	166.431	5,10%	704.217	914.600	325.410
Fryslân	12.633.613	10,01%	301.539	11,02%	1.521.438	10.459.900	350.736
Drenthe	2.253.373	8,84%	266.116	9,73%	1.346.826	334.905	305.527
Overijssel	3.949.355	10,94%	329.564	12,06%	1.667.885	1.573.200	378.706
Gelderland	6.521.225	11,13%	335.247	11,16%	1.541.754	4.106.490	537.735
Utrecht	2.990.730	6,54%	196.963	5,65%	780.326	1.575.474	437.968
Noord-Holland	10.588.761	8,17%	245.952	7,75%	1.071.074	8.820.073	451.661
Zuid-Holland	3.362.968	8,35%	251.510	7,77%	1.074.356	1.555.855	481.248
Zeeland	2.057.868	5,07%	152.655	4,74%	654.944	960.359	289.910
Noord-Brabant	2.899.846	12,28%	369.801	12,43%	1.721.570	235.574	572.902
Limburg	2.530.299	9,22%	277.637	9,39%	1.301.496	530.549	420.617
Flevoland	934.971	3,91%	117.880	3,21%	442.981	89.345	284.765
Totaal	**52.833.669**	100%	**3.011.295**	100%	**13.828.865**	**31.156.324**	**4.837.185**

4.3 Verloopoverzicht reserves BIJ12

Op basis van de in de gewijzigde begroting 2018 en begroting 2019 opgenomen onttrekkingen aan de reserves laat de reservepositie van BIJ12 het volgende beeld zien:

	2018			2019		
Geoormerkte middelen BIJ12	Saldo 1 januari 2018	Geraamde onttrekking begroting 2018	Geraamde onttrekking wijziging 2018	Geraamd saldo 1 januari 2019	Geraamde onttrekking begroting 2019	Geraamd saldo 31 december 2019
Vegetatie karteringen	1.600.000	300.000	0	1.300.000	300.000	1.000.000
PAS	234.770	0	0	234.770	0	234.770
Natuurinformatie	18.390	0	0	18.390	0	18.390
Kantoorautomatisering	55.051	0	0	55.051	0	55.051
GBO	456.198	0	456.198	0	0	0
GBO onvoorzien	111.543	0	111.543	0	0	0
ACSG	46.083	0	0	46.083	0	46.083
Ontwikkelagenda	193.892	0	193.892	0	0	0
Totaal geoormerkte middelen	2.715.927	300.000	761.634	1.654.294	300.000	1.354.294

Provincie Noord-Holland

2018

VOORDRACHT

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 25 september 2018

Onderwerp: Concept programmabegrotingen IPO en BIJ12 2019

Kenmerk: 1128226/1128229

Bijlagen:

1. **Concept programmabegroting IPO 2019**
2. **Beheersbegroting**
3. **Jaarplan en begroting 2019 Bij12**

1. Inleiding

Hierbij leggen wij uw Staten de concept programmabegroting 2019 van het IPO en de concept begroting 2019 van BIJ12 voor. De programmabegroting is het kaderstellende instrument (budgetrecht) voor de Algemene Vergadering (AV). Hierin worden de keuzes vastgelegd voor de inzet van de financiële middelen die de gezamenlijke provincies ter beschikking stellen voor de realisatie van de afgesproken doelen. In de programmabegroting wordt bepaald wat de provincies via het IPO willen bereiken, wat daarvoor wordt gedaan en welke financiële middelen daarvoor beschikbaar worden gesteld.
De AV en het IPO-bestuur hebben in de zittingsperiode 2015-2019 gewerkt aan de verbeterde P&C-cyclus van de gezamenlijke provincies. Doelstellingen van deze verbeterslag zijn:
1. meer transparantie in de gezamenlijke begroting;
2. eigenaarschap bij en sturing door de gezamenlijke provincies;
3. een betere aansluiting bij de begrotingssystematiek van de provincies.
De onderhavige programmabegroting 2019 is de tweede proeve. Het is aan de in 2019 aantredende AV en het IPO-bestuur de verbeterde P&C-cyclus naar eigen wens aan te passen

Financiële consequenties
De (AV) heeft in 2017 bij vaststelling van de programmabegroting 2018 aangegeven dat het budget in de meerjarenraming als uitgangspunt voor de begroting 2019 dient te worden genomen. Dit betreft afgerond een bedrag van **15 miljoen euro.** In het kader van de voorbereiding van de begroting 2019 is voor de kadernota 2019 geïnventariseerd (ambtelijk en bestuurlijk) welke nieuwe beleidsambities er voor 2019 bestaan. Deze telden op tot een bedrag van **1,9 miljoen euro**.
Het gevolgde proces heeft uiteindelijk geleid tot een overschrijding van € 846.000 ten opzichte van de oorspronkelijk vastgestelde meerjarenraming (exclusief indexering). Voor dit bedrag dient ofwel een motivering te worden geformuleerd of dienen taken te worden geschrapt. In de bijgevoegde programmabegroting en beheersbegroting treft u, ter informatie en besluitvorming, de voorgestelde posten voor nieuw beleid aan, die optellen tot dit bedrag.

Het samenvattend overzicht van de programmabegroting ziet er als volgt uit:

	2019
Oorspronkelijke meerjarenraming 2019 (vastgesteld door AV)	15.043.228
Claims kadernota	1.320.000
Aflopend ten opzichte van meerjarenraming	-245.000
Meerjarenraming inclusief technische correctie PAS	-229.000
Subtotaal exclusief indexering	15.889.228
Taakstelling oud voor nieuw of schrappen nieuw	846.000
Begroting 2019 bij invulling taakstelling	15.043.228
Indexering	358.527
Begroting 2019 incl. indexering	15.401.755

De bijdrage van de provincie Noord-Holland komt afgerond op een bedrag van € 1,6 miljoen (tegen € 1,7 miljoen in 2018 en € 1,1 miljoen in 2017). In dit bedrag is het Noord-Hollandse deel (10%) van het tekort van 8,5 ton opgenomen. Wanneer deze claims niet worden gehonoreerd, zal de bijdrage van Noord-Holland dalen naar afgerond € 1,5 miljoen.

BIJ12

Sinds 1 januari 2014 is BIJ12 operationeel. Bij BIJ12 zijn uitvoeringsactiviteiten ondergebracht die de provincies gezamenlijk doen. De provincies bepalen de beleidskaders; de werkzaamheden van BIJ12 zijn beleidsarm. Het gaat om concrete uitvoeringstaken en taken ter ondersteuning. BIJ12 is formeel ondergebracht bij de vereniging IPO. BIJ12 heeft een eigen jaarplan en begroting, die in samenhang met die van het IPO worden aangeboden. Ook is aangesloten bij de verantwoordingsstructuur (P&C-cyclus) van het IPO.

De bijdrage van de provincie Noord-Holland voor de werkzaamheden van Bij12 komt afgerond op een bedrag van € 10,6 miljoen

Na vaststelling van de begrotingen van IPO en Bij12 door de Algemene Vergadering zal deze begrotingsmutatie in de provinciale begroting worden verwerkt en uw Staten bij begrotingswijziging worden voorgelegd.

Proces en procedure

Op dit moment wordt er nog een laatste ronde langs alle Bestuurlijke Adviescommissie (BAC's) gemaakt om het tekort van 8,5 ton te reduceren. De laatste BAC's waar dit op de agenda staat, vinden plaats op 4 oktober. Hierna wordt de begroting op 10 oktober aan het bestuur ter vaststelling voorgelegd en daarna ter goedkeuring aan de Algemene Ledenvergadering op 22

november. Uw Staten kunnen tijdens de bespreking van de conceptbegrotingen van het IPO en Bij12 uw input en aandachtspunten meegeven aan de Noord-Hollandse leden van de Algemene Vergadering van het IPO.

Om de begroting van het IPO tijdig te kunnen agenderen in de commissies en zo de AV-leden van de provincie Noord-Holland van input te kunnen voorzien, hebben wij gebruik gemaakt van de concepten zoals deze nu beschikbaar zijn. Dit betreft dus de concept begroting inclusief het tekort van 8,5 ton. In de definitieve concept begroting die door het bestuur naar AV wordt verzonden, zal ofwel het tekort van 8,5 ton zijn weggewerkt of zullen de claims van een deugdelijke onderbouwing worden voorzien

2. Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

dhr. J.W. Remkes, voorzitter

mw. mr. R.M. Bergkamp, provinciesecretaris

Ontwerpbesluit

Nr.

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van 25 september 2018;

besluiten:

Met betrekking tot de voorgestelde concept begroting 2019 van het IPO en de voorgestelde concept begroting van BIJ12:

1. Hun zienswijze ten aanzien van de concept programmabegroting 2019 van het IPO en de concept begroting 2019-van BIJ12 mee te geven aan de Noord-Hollandse vertegenwoordigers in de Algemene Vergadering;

2. Na vaststelling van de IPO-begroting door de Algemene Vergadering de bijdrage van de provincie Noord-Holland bij de eerstkomende begrotingswijziging te verwerken in de provinciale begroting.

Haarlem,

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter

, statengriffier

Beheersbegroting 2019 - 2022

	Programma's/Projecten		2022 MJR	
Kerntaak 1. Duurzame ruimtelijke ontwikkeling, waaronder waterbeheer				
	DROW			**881.500**
	verkenning duurzame drinkwatervoorziening			-
	IHW en Deltaprogramma			365.000
	Regionale keringen ontwikkelprogramma			125.000
	STOWA			196.000
	Werkbudget incl Schildhuisstichting			17.500
	coordinatie ror kaarten			73.000
	BRO, 1e wijziging begroting 2018			60.000
	Binnenstedelijke transformatie			45.000
	Omgevingswet			**-**
	Programma implementatie omgevingwet		PM	
KT1.0	**Duurzame Ruimelijke Ontwikkeling Waterbeheer**			**881.500**
Kerntaak 2. Milieu, energie en klimaat				
	VTH			**40.000**
	Verkenning Afval en grondstoffen	Kadernotaclaim		
	Verkenning Veiligheid en Gezondheid	Kadernotaclaim		
	Risicokaart			-
	Make it work progress			-
	IMPEL			20.000
	Milieuverkenning			20.000
	Energie			**613.000**
	Nationale Aanpak Regionale Energie Strategieën	**Kadernotaclaim, 220.000**		320.000
	Verduurzaming Mobiliteit			100.000
	Aanpak Verduurzaming bedrijven en industrie			40.000
	Energie en Ruimte			100.000
	Lobby & Communicatie			-
	Werkbudget			53.000
KT2.0	**Milieu, energie, klimaat**			**653.000**
Kerntaak 3. Vitaal platteland, natuurbeheer & ontwikkeling natuurgebieden				
	Vitaal Platteland			**236.000**
	VRN			10.000
	Natuurtop 2019			
	Klimaatakkoord landbouw/landgebruik			50.000
	Werkbudget			100.000
	IBP VP			
	PAS			**76.000**
	Expertise N2000/Landbouw/Reservepakket			76.000
	PAS kadernota	Kadernotaclaim		
KT3.0	**Vitaal Platteland, PAS**			**236.000**
Kerntaak 4: Regionale bereikbaarheid				
	Mobiliteit algemeen			**40.000**
	Toekomst OV	Kadernotaclaim		
	ITS en Verkeersmanagement	Kadernotaclaim		
	Fiets	Kadernotaclaim		
	Verkeersveiligheid	Kadernotaclaim		
	Zero emissie bus			
	NKL t.m. 2020			-
	Werkbudget	Kadernotaclaim		40.000
	Overig duurzame mobiliteit	Kadernotaclaim		
	Kennisprogramma KpVV			**1.800.000**
	Aansturen kennisprogramma KpVV			1.800.000
KT4.0	**Regionale Bereikbaarheid**			**1.840.000**
Kerntaak 5. Regionale economie				
	Economie			**70.000**
	Circulaire economie			25.000
	Leegstandsmonitor			-
	IBP RE			
	Procesgeld retail			
	Werkbudget			45.000
KT5.0	**Regionale Economie**			**70.000**
Kerntaak 6. Culturele infrastructuur en monumentenzorg				
	Cultuur			**35.000**
	Cultuurplatform			15.000
	Cultuurbeleid 2021 e.v.			20.000
	Erfgoed			**20.000**
	Werkbudget			**15.000**
KT6.0	**Culturele Infrastructuur**			**70.000**
Kerntaak 7. Kwaliteit van het openbaar bestuur				
	Bestuurlijke verhoudingen provincies			**456.364**
	Reguliere activiteiten			**151.364**
	Jaarcongres			100.000
	Bestuursdiner			15.000
	Welcome back borrel			7.500
	Dialoogcafes	Bezuiniging		20.628
	Abonnement COELO			8.236
	Speerpunten			**305.000**
	IBP Algemeen	Kadernotaclaim		50.000
	Strategische denktank			100.000
	Kennishub NAGAAN	Kadernotaclaim: 20.000		40.000
	Formatie kennishub	Kadernotaclaim		115.000
	Europa programma's			**239.264**
	CEMR			42.600
	Kenniscentrum Europa Decentraal			196.664
	e-agenda 2018			**30.250**
	IDA	Kadernotaclaim	pm	
	Werkbudget I-overheid			30.250
	Financiën			**100.000**
	Werkbudget	Kadernotaclaim		100.000
KT7.0	**Kwaliteit openbaar bestuur**			**825.878**
WG Werkgeverszaken				
WG.1.0	**CAO**	Kadernotaclaim		**192.000**
WG.2.0	**Wnra**	Kadernotaclaim		**30.000**

Beheersbegroting 2019 - 2022

	Programma's/Projecten		2022 MJR
WG.3.0	**Integriteit en rechtspositie bestuurders**		**4.000**
WG.4.0	**Garantiebanen**	Kadernotaclaim	**15.000**
WG.5.0	**Samenwerking**	Kadernotaclaim	**34.500**
WG.0	**Werkgeverszaken**		**275.500**

Samenvatting alle kerntaken plus Werkgeverszaken

KT1.0	Duurzame Ruimelijke Ontwikkeling Waterbeheer	881.500
KT2.0	Milieu, energie, klimaat	653.000
KT3.0	Vitaal Platteland, PAS	236.000
KT4.0	Regionale Bereikbaarheid	1.840.000
KT5.0	Regionale Economie	70.000
KT6.0	Culturele Infrastructuur	70.000
KT7.0	Kwaliteit openbaar bestuur	825.878
WG.0	Werkgeverszaken	275.500
	TOTAAL IPO Projecten en programma's	**4.851.878**

Organisatie en bedrijfsvoering

Personeelskosten	
Personele lasten	5.657.301
Tot sal & soc lst IWV	-
Tot sal & soc lst O&B	-
Vergoeding woon/werkverkeer	114.671
Overige personeelskosten	56.249
Uitzendkrachten	-0
Wervingskosten	13.306
Stagiaires	11.233
Salarisadministratie	37.816
Vorming en opleiding	50.000
POB cf CAO 2017-2018	89.215
Reis- en verblijfkosten O&B	111.508
Reis- en verblijfkosten B&I	45.346
Gevolgen herplaatsing/Mobiliteit	-
Totaal personeelskosten	**6.186.644**
Huisvestingskosten	
Huurkosten Den Haag	174.976
Huisvesting Brussel	52.150
Huisvesting vergaderlocaties	-
Afschrijving inrichting	58.126
Rentekosten lening nieuwe huisvesting	11.760
kantine en koffie	31.450
Energie-, service- en schoonmaakkosten	87.916
Meubilair-afschrijvingen, verzekeringen	42.339
Overige huisvestingskosten	23.625
Totaal huisvestingskosten	482.342
Indirecte kosten	
Telecomm-afschrijving, gesprekskosten	80.842
Automatisering-afschrijving, verzekeringen	129.967
Machines-afschrijving, reparaties, etc.	3.891
Kantoorartikelen	13.364
Kopieerkosten	38.320
Drukwerk kantoor	12.501
Portokosten	34.648
Accountantscontrole/begeleiding	31.000
Vergaderkosten	112.662
Documentatie	26.533
Representatie	28.665
Externe adviezen B&I	34.897
Totaal indirecte kosten	**547.291**
Programmakosten	
Doorontwikkeling	
Ontwikkeling medewerkers reorganisatie	-
Communicatie en publicaties B&I	84.993
Progr kst B&I	100.000
Totaal programmakosten	**184.992**
Totaal organisatie en bedrijfsvoering	**7.401.269**

Interprovinciaal Overleg

Datum : 15 oktober 2018
Inlichtingen bij :
Aantal bijlagen : 3

Onderwerp : Programmabegroting 2019

Kern van het onderwerp
Het bestuur heeft op 11 oktober 2018 de Programmabegroting 2019 IPO-BIJ12 vastgesteld. De goed te keuren Programmabegroting heeft daarmee een omvang van € 16.247.755 voor wat betreft het onderdeel IPO Den Haag en een omvang van € 53.433.669 voor wat betreft het onderdeel BIJ12.

Voorstel/gevraagd besluit
Aan de Algemene Ledenvergadering wordt gevraagd:

De Programmabegroting 2019 goed te keuren.

Context/Aanleiding
De Algemene Vergadering (AV) heeft bij vaststelling van de programmabegroting 2018 van de gezamenlijke provincies aangegeven dat het budget in de meerjarenraming 2019 als uitgangspunt voor de begroting 2019 dient te worden genomen. Dit betreft afgerond een bedrag van **€ 15 mln.** Dit kader betreft enkel de IPO begroting en is exclusief indexering. In het kader van de voorbereiding van de begroting 2019 is via een kadernota geïnventariseerd (ambtelijk en bestuurlijk) welke nieuwe beleidsambities er voor 2019 bestaan. Dit leidde ertoe dat de meerjarenraming 2019 met **€ 1,9 mln.** werd overschreden. Het IPO-bestuur heeft in mei 2018 in verband met het door de AV ingenomen standpunt een proces gestart om te komen tot verlaging van dit bedrag, door het schrappen van bestaand beleid of van nieuwe beleidsvoorstellen. Hiertoe is overleg gevoerd met de voorzitters van de BAC's. Deze prioriteringsactie heeft het verschil tussen de meerjarenraming 2019 en de kadernota teruggebracht tot ruim **€ 1,3 mln.**, op zowel 'bestaande' als 'nieuwe' ambities.

Het IPO-bestuur heeft in haar vergadering van juni 2018 besloten de kadernota 2019, inclusief de resultaten van de prioriteringsacties, als richtsnoer te nemen voor de concept programmabegroting 2019 e.v., maar daarbij vastgesteld dat deze in een complete procedure via de AAC's en BAC's voor besluitvorming in het bestuur moest worden voorbereid. Hierbij konden de adviescommissies optioneel aangeven welke posten uit bestaand beleid men voorstelt te laten vervallen en welke nieuwe beleidsambities mogelijk geschrapt kunnen worden. Dit om aan het uitgangspunt van de AV ten aanzien van de maximale begrotingsomvang te voldoen.

In juli bent u als AV-leden geconsulteerd met betrekking tot deze concept-kadernota. Ambtelijk is in aansluiting op het besprokene tijdens de bestuursvergadering van juni gekeken of bepaalde begrotingsposten konden worden verlaagd in verband met structurele onderuitputting en is kritisch gekeken naar de omvang van de indirecte organisatiekosten. Dit heeft geleid tot een uitgavenverlaging van **€ 245.000**.

Ook is in de begroting een technische correctie PAS-begroting (budgettair-neutrale overheveling van IPO-begroting naar BIJ12 begroting van **€ 229.000**) doorgevoerd. Dit gaat dus niet om een netto uitgavenverhoging, maar om een verschuiving van de uitgaven vanuit het onderdeel IPO Den Haag naar het onderdeel BIJ-12. Deze verschuiving is weliswaar budgettair neutraal, maar heeft wel invloed op de vergelijking met het door de AV afgegeven budgettaire kader (dat had immers betrekking op het IPO deel).

In navolging van de AAC's hebben de BAC's in september en oktober 2018 positief geadviseerd op deze programmabegroting.

Het gevolgde proces heeft daarmee uiteindelijk geleid tot een overschrijding van € 846.000 ten opzichte van de oorspronkelijk vastgestelde meerjarenraming (exclusief indexering), dat door de AV is aangegeven. Inclusief indexering komt de begroting 2019 dan uit op een bedrag van € 16.247.755.

	2019
Oorspronkelijke meerjarenraming	15.043.228
Meerjarenraming gecor. voor PAS (- € 229.000)	14.814.228
Claims kadernota	1.320.000
Aflopend ten opzichte van meerjarenraming	-245.000
Subtotaal	**15.889.228**
Uitzetting ten opzichte van oorspronkelijke meerjarenraming	**846.000**
Indexering	358.527
Totaal IPO	**16.247.755**

Na ampel beraad over het voorgaande is zowel in de AAC's, als in de BAC's en het bestuur vastgesteld dat de in het bovenstaande bedrag opgenomen taken dusdanige prioriteit hebben, dat men uitvoering in 2019 noodzakelijk acht, en daarmee verdere besparingen onmogelijk. Dit betekent dat de AV wordt voorgesteld om, in weerwil van het eerder door de AV genoemde financiële kader, akkoord te gaan met een begroting 2019 voor het IPO met een totaal bedrag van € 16.247.755,--.

Het totaal voor BIJ12 bedraagt voor 2019 € 53.433.669 (incl. indexering).

<u>Leeswijzer</u>
Op pagina 10 van de programmabegroting treft u de grootste budgettaire wijzigingen ten opzichte van de oorspronkelijke meerjarenraming aan. Deze wijzigingen worden vanaf pagina 19 van de programmabegroting per kerntaak toegelicht onder de paragraaf "wat gaat het kosten?". In de beheersbegroting is te zien hoe de wijzigingen verwerkt zijn bij de deelbudgetten binnen de kerntaken.

<u>Bijlagen</u>
1 - Programmabegroting IPO 2019
2 - Beheerbegroting
3 - Jaarplan en begroting 2019 BIJ12

Samenvatting majeure claims programmabegroting 2019

Op advies van de BAC Financiën worden hieronder de grootste claims uit de programmabegroting 2019 toegelicht.

- Op het gebied van Energie is een claim opgevoerd van € 220.000 (nieuw beleid) als onderdeel van de nationale aanpak RES met betrekking tot het onderdeel kennisontwikkeling via communities of practice en deelname aan het te ontwikkelen nationale expertisecentrum warmte, zodat provinciale en nationale kennisontwikkeling samen oplopen.

- Er is voor de uitvoering binnen de kerntaak Vitaal Platteland bij het onderdeel PAS een claim bij deze programmabegroting opgevoerd van € 112.000 (continuering bestaand beleid).
  Voorgesteld wordt om het voorziene maar niet eerder verplichte budget voor Vitaal Platteland PAS te continueren, gelet op de activiteiten die van het IPO verlangd worden met betrekking tot het PAS. Omdat hier in de Meerjarenraming 2019 nog geen rekening mee is gehouden, betekent dit een extra € 112.000. De verwachting is, dat dit bedrag zowel voor 2019 als voor 2020 benodigd is. Het betreft hier activiteiten van het IPO-bureau in Den Haag en niet van het PAS-bureau, zoals dat is ondergebracht bij BIJ12.

- Er is voor de uitvoering van Mobiliteit Algemeen een claim bij deze programmabegroting opgevoerd van € 520.000 (continuering bestaand beleid). Het betreft het continueren van de uitvoering Meerjarenagenda Mobiliteit 2016-2019. Voorgesteld wordt om het reeds in 2017 voorziene maar niet eerder (juridisch) verplichte budget voor Mobiliteit te continueren. Alleen dan kunnen de ambities als benoemd worden gerealiseerd. Het gaat dan om de financiering van de programma's en projecten gekoppeld aan de beleidsopgaves. Voor een deel gaat het om programma's en projecten waarbij in partnerschap wordt opgetrokken. Omdat hier in de Meerjarenraming in formele zin nog geen rekening mee is gehouden, betekent dit een uitzetting van € 520.000. Als benoemd: dit betreft geen nieuw beleid maar de continuering van eerder ingezet beleid.

- Voor de uitvoering van de activiteiten met betrekking tot werkgeverszaken is in deze programmabegroting een claim opgevoerd van € 198.000. Het betreft het continueren van bestaand beleid, dat nauwelijks beïnvloedbaar is. De laatste inzichten geven aan, dat deze claim wellicht laag is ingeschat.

Jaarplan en begroting BIJ12 2019

Jaarplan en begroting 2019
Meerjarenagenda 2019-2022

Versie 1.3
2 augustus 2018

Inhoudsopgave

1 Inleiding 3
1.1 Opzet jaarplan en begroting 2019 3
1.2 De rol en positie van BIJ12 3
1.3 BIJ12 en IPO 3
1.4 Belangrijke ontwikkelingen 3
1.5 Algemene uitgangspunten voor de begroting 2019 4

2 Jaarplan en begroting 2019 en lange termijndoelstellingen 6
2.1 PAS-bureau 6
2.2 Natuurinformatie en Natuurbeheer 8
2.3 Faunafonds 10
2.4 AdviesCommissie Schade Grondwater (ACSG) 12
2.5 Gemeenschappelijke beheer organisatie (GBO provincies) 13
2.6 Interne organisatie 15

3 Totaaloverzicht begroting 2019 17
3.1 Lasten 2019 17
3.2 Baten 2019 17

4 Meerjarenperspectief en verdeling provinciale bijdragen 19
4.1 Meerjarenperspectief van de begroting BIJ12 2019-2022 19
4.2 Verdeling provinciale bijdragen 2019 22
4.3 Verloopoverzicht reserves BIJ12 23

1 Inleiding

1.1 Opzet jaarplan en begroting 2019

Voor u ligt de geïntegreerde jaarplan/begroting van BIJ12 voor 2019.
Hoofdstuk 1 geeft algemene informatie en algemene uitgangspunten voor het jaarplan en de begroting van 2019. Hoofdstuk 2 beschrijft per organisatieonderdeel de hoofdpunten voor 2019, de lange termijndoelstellingen en de vertaling naar de begroting van 2019. Hoofdstuk 3 geeft het totaalbeeld van de begroting en hoofdstuk 4 geeft het meerjarenperspectief, de verdeling 2019 per provincie en de ontwikkeling van de reservepositie weer.

1.2 De rol en positie van BIJ12

Sinds 1 januari 2014 is BIJ12 operationeel. Op 1 januari 2019 bestaat BIJ12 5 jaar. Bij BIJ12 zijn uitvoeringsactiviteiten ondergebracht die de provincies gezamenlijk doen. De provincies bepalen de beleidskaders; de werkzaamheden van BIJ12 zijn beleidsarm. Het gaat om concrete uitvoeringstaken en taken ter ondersteuning daarvan:

1. De coördinatie van de uitvoering van het subsidiestelsel Natuur en Landschap;
2. Het beheer van gemeenschappelijke informatiesystemen;
3. Het afhandelen van aanvragen faunaschades (tegemoetkomingsaanvragen faunaschade, dassenovereenkomsten en de ganzenregeling) veroorzaakt door natuurlijk in het wild levende dieren én het adviseren over het voorkomen en bestrijden van deze schades;
4. Secretariële ondersteuning van de onafhankelijke AdviesCommissie Schade Grondwater (ACSG) en het opstellen van adviezen over schade door grondwateronttrekkingen en –winningen;
5. De (proces)coördinatie van monitoring, dataopslag, informatie, analyse en rapportages van natuurgegevens, met name voor de verantwoording richting Rijk en EU; en
6. De ondersteuning van de ontwikkeling en uitvoering van het Programma Aanpak Stikstof (PAS) in opdracht van de Regiegroep Natura 2000/PAS (12 provincies en 3 ministeries) door ondersteuning van het programmamanagement, gebruikersondersteuning en rapportages.

Sinds 2014 ontwikkelde BIJ12 zich tot een organisatie die de provincies ondersteunt met gemeenschappelijke werkprocessen: rapporteren, adviseren, ondersteunen van processen en projecten, ontwikkelen en beheren van applicaties. De units worden hierbij ondersteund door het team Bedrijfsvoering die onder meer verantwoordelijk is voor inkoop, de financiële administratie en communicatie en deze processen verder professionaliseert.

1.3 BIJ12 en IPO

BIJ12 is formeel ondergebracht bij de vereniging IPO. BIJ12 heeft een eigen jaarplan en begroting, die in samenhang met die van het IPO worden aangeboden. Ook is aangesloten bij de verantwoordingsstructuur (P&C-cyclus) van het IPO.

1.4 Belangrijke ontwikkelingen

Ontwikkelingen die van invloed zijn op de werkzaamheden van BIJ12 zijn:

- Wijzigingen in het Gemeenschappelijk LandbouwBeleid vanaf 2021 hebben gevolgen voor de subsidies op het gebied van agrarisch natuurbeheer. In 2019 wordt de implementatie van de gevolgen voor regelingen en informatievoorzieningen zo veel mogelijk voorbereid.
- In opdracht van het Consortium NDFF (provincies, ministerie LNV en TerreinBeherende Organisaties) is een verandertraject voor de NDFF gestart dat leidt tot een bestuurlijke beslissing voor een duurzame borging van de

organisatie en financiering van de NDFF. In 2019 wordt deze beslissing geïmplementeerd.
- In het IBP (Interbestuurlijk programma) werken overheden samen aan gebiedsgerichte opgaven. Mogelijk zal BIJ12 hierbij provincies ondersteunen, met name op het thema landelijk gebied.
- De Maatschappelijke Adviesraad Faunaschade biedt de 12 Gedeputeerden Staten eind 2018 en begin 2019 zijn eerste drie adviezen aan. Deze adviezen kunnen, in combinatie met de uitkomsten van het AAC VP-project "herijking beleidsregels", leiden tot een nieuw faunaschadebeleid en de daaruit volgende Beleidsregels tegemoetkoming faunaschade. BIJ12 is gemandateerd tot het uitvoeren van deze beleidsregels.
- De tussenevaluatie van de PAS, juridische procedures rond uitvoeringsbesluiten in het kader van de PAS en een herziening van het PAS-programmamanagement, leiden in 2019 tot de implementatie van een verbreed werkpakket van het PAS-bureau ter ondersteuning van provincies en rijk bij ontwikkeling en uitvoering van het programma.
- Met de Omgevingswet wordt in 2019 een basis-ICT-infrastructuur verder ontwikkeld. BIJ12 draagt bij aan de ontwikkeling van informatieproducten op het gebied van natuur. In 2019 levert BIJ12 het eerste informatieproduct op voor het ophalen en eenduidig weergeven van de actuele ligging van beschermde natuurgebieden in Nederland.
- In 2018 werkte BIJ12 aan de implementatie van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) en aan de implementatie van een Document Management Systeem (DMS) om aan archief wettelijke verplichtingen te voldoen. Beide projecten hebben naar verwachting invloed op de werkzaamheden van BIJ12 in 2019.
- In 2018 is voor de applicaties die BIJ12 beheert, een onderzoek gedaan naar (*) de knelpunten tussen de transitie van ontwikkelde software naar beheer en (*) een verbeterde uitbestedingsmethodiek (sourcing strategie). In 2019 worden de consequenties van beide onderzoeken in overleg met en na goedkeuring van de provincies, geïmplementeerd.
- Op het gebied van informatiebeveiliging wordt een start gemaakt om de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) te implementeren.
- Aan de in 2018 gestarte samenwerkingsagenda IPO/BIJ12 wordt in 2019 verder invulling gegeven. De samenwerking op het gebied van bedrijfsvoering heeft invloed op de werkzaamheden van BIJ12.

1.5 Algemene uitgangspunten voor de begroting 2019

Indexatie

Voor de begroting 2019 wordt ten opzichte van 2018 in principe de nullijn aangehouden, met uitzondering van de jaarlijkse indexering. De begroting wordt enkel in het geval van wijziging van het takenpakket, na goedkeuring van de betreffende AAC, aangepast.
Er is aangesloten bij de uitgangspunten voor indexatie die IPO-breed gehanteerd worden voor 2019. Met betrekking tot de personele budgetten dienden ten tijde van het opstellen van deze begroting de Cao-onderhandelingen nog gestart te worden. De verwachting is, dat de personeelsbudgetten met 1% tot 3,5% worden bijgesteld, zodat een percentage van 2,2% wordt aangehouden.
Voor de overige kosten wordt gebruik gemaakt van de publicaties van het CPB. De meest actuele in dit verband is de CPB-publicatie 2018/06, waarin voor 2019 de prijsontwikkeling wordt ingeschat op 2,3%.

Verdeelsleutels en bijdragen provincies

De afspraken over de wijze van financiering door de provincies komen overeen met de begroting van 2018 en zijn verwerkt in de provinciale bijdragen voor 2019. Voor

de uitvoeringskosten van de natuurtaken vindt bevoorschotting wederom volgens een gewogen percentage (berekend op basis van de verdelingen van de commissie Jansen) plaats. Voor de tegemoetkomingen faunaschade is de bevoorschotting geactualiseerd op basis van de ontwikkeling van de schadecijfers. Bij GBO-provincies is de afgesproken verdeling per applicatie toegepast.
Bij de jaarrekening 2019 zal op basis van de realisatie een verrekening plaatsvinden met de betaalde voorschotten.

Dekking kosten overhead

Evenals in 2018 vindt intern geen doorbelasting naar de units meer plaats. De overhead wordt apart begroot. De verdeling vindt plaats op basis van een gewogen % van de totale begroting van BIJ12.

Personele kosten

De personele kosten zijn bij elke unit gebaseerd op het aantal fte’s in het formatieplan van BIJ12. Op basis van de verwachtte cao-ontwikkelingen is IPO-breed een indexatie toegepast van 2,2%. Voor het individuele POB-budget vanuit de cao is 1,3% van de totale loonsom aangehouden (totaalbedrag €80.000, opgenomen bij de deelbegroting Interne Organisatie).

2 Jaarplan en begroting 2019 en lange termijndoelstellingen

Dit hoofdstuk beschrijft per organisatieonderdeel eerst de hoofdpunten voor 2019: Wat willen we bereiken in 2019? Veel taken van BIJ12 zijn reguliere taken en komen terug in de lange termijn doelstellingen die ook per onderdeel zijn beschreven. Daarna wordt een link gelegd met de begroting 2019 met de vraag: Wat mag het kosten?
Het jaarplan en de begroting geven kort de hoofdlijnen. Het jaarplan en de begroting worden in overleg met de ambtelijke portefeuillehouders van BIJ12 verder uitgewerkt in het werkplan BIJ12 voor 2019. Het werkplan beantwoordt in detail de vraag: Wat gaan we ervoor doen?

2.1 PAS-bureau

2.1.1 Wat willen we bereiken in 2019?

In 2018 hebben de PAS-partijen (provincies, Ministerie van LNV, Ministerie van IenW en Ministerie van Defensie) de aansturing van het programma opnieuw ingericht waarbij een transitiemanager is aangesteld. Voor de opdracht en werkwijze van het PAS-bureau heeft dit belangrijke gevolgen. De relatie opdrachtgever – opdrachtnemer wordt versterkt waarbij de nieuwe transitiemanager PAS als gedelegeerd opdrachtgever namens de PAS-partijen naar het PAS-bureau zal optreden. De directeur BIJ12 is verantwoordelijk voor het beschikbaar stellen van capaciteit en middelen en is verantwoordelijk voor de geleverde kwaliteit van de dienstverlening.
De opdracht van het PAS-bureau is uitgebreid met de ondersteuning van het programmamanagement. Dat betekent dat het PAS-bureau de PAS-partijen ook ondersteunt met staftaken op het gebied van planning, risicobeheersing, communicatie en controle. Daarnaast worden vanuit het PAS-bureau projectleiders ingezet voor ontwikkelopgaven binnen het programma. Eén en ander werkt door in de begroting van het PAS-bureau in de vorm van de nieuwe post voor programmamanagement. De implementatie van dit ‘PAS-bureau 2.0’ is in 2018 gestart en zal in 2019 verder uitgevoerd worden.
De reeds bestaande ondersteunende werkzaamheden op het gebied van gebruikersondersteuning, monitoring en rapportage, informatievoorziening, communicatie en onderzoek worden voortgezet. Daarbij wordt ingezet op een helder proces van afstemming tussen transitiemanager, PAS-bureau en de 15 PAS-partijen over de wijze waarop het PAS-bureau invulling geeft aan haar taken.
Naar aanleiding van een externe audit besloten de PAS-partijen in 2018 om structureel meer middelen beschikbaar te stellen voor beheer en ontwikkeling van AERIUS door het RIVM. De provincies dragen 50% bij aan de kosten voor AERIUS. Verrekening daarvan vindt plaats via de begroting van BIJ12. Dit vormt bijna de helft van de begroting van het PAS-bureau.
In 2018 leidden verschillende juridische procedures tot wijzigingen in de (onderbouwing van de) PAS. In 2019 worden deze geïmplementeerd. Het PAS-bureau draagt hieraan bij door inzet van kennis en projectleiders.

2.1.2 *Lange termijndoelstellingen 2019-2022*

Thema	**Wat heeft BIJ12 in 2022 bereikt?**
Ondersteuning bevoegde gezagen bij uitvoering PAS en AERIUS	Kennis en informatie over de PAS en AERIUS is toegankelijk voor medewerkers van bevoegde gezagen
Rapportage en bijsturing PAS	Tussentijdse rapportage over stikstof, natuurkwaliteit en ontwikkelingsruimte zijn opgeleverd
Kennis en kwaliteit PAS	De uitvoering van de PAS is versterkt door het delen van kennis en toepassing van de resultaten van onderzoek
Ondersteuning programmamanagement PAS	De programmamanager wordt goed ondersteund bij de uitvoering en actualisatie van het programma door inzet op het gebied van planning, risicobeheersing, communicatie en controle en door de inzet van projectleiders.

2.1.3 *Wat mag het kosten: begroting 2019*

Lasten	**€**
Personele kosten	811.375
Beheer AERIUS (bedrag vastgesteld door PAS-partijen)	1.980.770
Onderzoek/Kennisdeling	130.089
Monitoring en rapportage	256.010
Ondersteuning programmamanagement	887.526
Overige uitvoeringskosten	92.636
Totaal PAS-bureau	**4.158.405**

2.1.4 *Toelichting op de begroting 2019*

De begroting 2019 is gebaseerd op de gewijzigde begroting 2018, met toepassing van indexering. Gevolgen van keuzes die de PAS-partijen in 2018 maken over (financiering van) programmamanagement en beheer van AERIUS, werken door in de begroting 2019. De door de AV op 24 mei 2018 geaccordeerde verhoging van €2,1 mln. ten behoeve van beheer AERIUS en programmanagement is derhalve ook opgenomen in de begroting 2019.
Daarnaast is voor het programmamanagement rekening gehouden met een verschuiving van €229.000 van de IPO-begroting naar het onderdeel ondersteuning programmamanagement binnen de begroting van het PAS-bureau omdat de uitvoering vanuit BIJ12 plaatsvindt. Deze verschuiving leidt niet tot meerkosten voor de provincies. De kosten voor het beheer van AERIUS zijn niet beïnvloedbaar door BIJ12.
De personele kosten zijn geraamd op basis van de invulling van het formatieplan.

2.2 Natuurinformatie en Natuurbeheer

2.2.1 Wat willen we bereiken in 2019 voor Natuurinformatie?

Voor een kosteneffectieve uitvoering van de natuurrapportages zoals die zijn afgesproken in het Natuurpact en voor de beschikbaarheid van informatie voor beleidsontwikkeling en uitvoering, heeft BIJ12 eenduidige afspraken gemaakt met de provincies en andere bestuursorganen over de benodigde monitoring en de gewenste gegevensleveringen. Daarbij zijn heldere afspraken gemaakt met de ketenpartners over de monitoringssystematiek en de benodigde informatievoorziening.
In 2019 implementeren we verschillende nieuwe informatievoorzieningen die in 2018 ontwikkeld zijn en leggen we afspraken over gegevensleveringen vast in gegevensleveringsprotocollen (GLP's). We stemmen met provincies af over de inzet op specifieke informatieproducten in het kader van de Omgevingswet. We ondersteunen de provincies bij de ontwikkeling van de Voortgangsrapportage Natuur in het kader van de afspraken in het Natuurakkoord tussen provincies en rijk.

2.2.2 *Lange termijndoelstellingen Natuurinformatie 2019-2022*

Thema	**Wat heeft BIJ12 in 2022 bereikt?**
Monitoring natuurkwaliteit en natuurbeleid	De benodigde informatie ten behoeve van de in het Natuurpact door provincies en Rijk afgesproken rapportages over ontwikkeling en beheer van de natuur en informatie voor specifieke wettelijke taken: – is beschikbaar voor meervoudig gebruik. – is gebaseerd op gestandaardiseerde gegevensinwinning en -verwerking
Informatievoorziening Natuur	De benodigde informatie-infrastructuur (processen, procedures, ketenorganisatie, informatievoorzieningen): – voldoet aan de wensen voor beleids- en monitoringsinformatie. – wordt effectief en efficiënt beheerd.
NDFF	Exploitatie van de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) verloopt conform afspraken tussen deelnemende partijen.

2.2.3 Wat willen we bereiken in 2019 voor Natuurbeheer?

BIJ12 ondersteunt de provincies bij de uitvoering en verbetering van het Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL) en het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb).
BIJ12 ondersteunt en faciliteert de provincies bij een stabiel en kosteneffectief stelsel met een effectief aanvraagsysteem. Jaarlijkse actualisatie van normkosten, rapportages en informatievoorziening zijn uitgevoerd. De provincies worden maximaal ontzorgd in het proces voor de upload van de natuurbeheerplannen met een doeltreffend Natuurbeheerplansysteem.
De aansturing van het onderzoeksprogramma OBN (Ontwikkeling Beheer en Natuur) is verbeterd naar aanleiding van de evaluatie. Afspraken over de financiering van dit netwerk en verbetering van de communicatie over resultaten uit het onderzoek worden geïmplementeerd.

2.2.4 *Lange termijndoelstellingen Natuurbeheer 2019-2022*

Thema	**Wat heeft BIJ12 in 2022 bereikt?**
Landelijke coördinatie Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL)	Het Subsidiestelsel Natuur en Landschap – functioneert conform de vastgestelde eisen van de opdrachtgevers – wordt ondersteund door doeltreffende gegevens rapportages en informatievoorzieningen
Ondersteuning Vernieuwd stelsel Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb)	Het vernieuwde subsidiestelsel ANLb: – functioneert conform de vastgestelde eisen van de opdrachtgevers. – wordt ondersteund door doeltreffende gegevens rapportages en informatievoorzieningen.
Onderzoeksprogramma Ontwikkeling Beheer en Natuur (OBN)	Een doelgericht en efficiënt georganiseerd OBN met effectieve externe communicatie.

2.2.5 *Wat mag het kosten: begroting 2019*

Lasten	**€**
Personele kosten	1.419.768
Uitvoeringskosten informatievoorziening en (coördinatie) monitoring	2.699.748
NDFF (provinciaal aandeel aan uitvoering cf. afspraken binnen consortium)	500.000
Uitvoeringskosten Natuurbeheer	2.300.249
Algemene stelpost	459.423
Totaal Natuurinformatie en natuurbeheer	**7.379.187**

2.2.6 *Toelichting op de begroting 2019*

Ten opzichte van 2018 zijn de volgende wijzigingen opgenomen:

- De kosten voor uitvoering van de ANLb beleidsmonitoring zijn conform de aankondiging in de kadernota opgenomen als vast onderdeel van de begroting. Hierdoor is de post Uitvoeringskosten informatievoorziening en (coördinatie) monitoring met €491.243 opgehoogd. Eerder werden kosten hiervoor separaat gedeclareerd bij de provincies. Dit is dus niet kostenverhogend voor provincies.
- De kosten voor de Stichting Certificering zijn aangepast op grond van de meerjarenbegroting van de stichting. De kosten nemen af van €439.459 in 2018 tot €401.995 in 2019. Deze kosten zijn onderdeel van de Uitvoeringskosten Natuurbeheer.

Binnen de Uitvoeringskosten Natuurbeheer zijn de volgende kosten opgenomen op basis van samenwerkingsafspraken tussen de provincies en derden:

- Stichting Certificering SNL: €401.995
- OBN Natuurkennis: €950.000

De kosten voor het beheer van applicaties die zijn ontwikkeld voor natuurinformatie en natuurbeheer zijn onderdeel van de begroting van de unit Natuurinformatie en natuurbeheer. Uitvoering van het beheer is deels belegd bij de unit GBO. Een en ander wordt intern verrekend.

2.3 Faunafonds

2.3.1 *Wat willen we bereiken in 2019?*

BIJ12 ontzorgt de provincies maximaal bij het afhandelen van faunaschades (tegemoetkomingsaanvragen faunaschade, dassenovereenkomsten en de ganzenregeling). Deze processen worden in 2019 verder geprofessionaliseerd. De implementatie van de nieuwe applicatie ter ondersteuning van deze processen, draagt hieraan bij. Ook wordt de opdracht voor het taxeren van faunaschades opnieuw Europees aanbesteed.
BIJ12 breidt de advisering aan de provincies verder uit en laat deze beter aansluiten op hun behoeften. Hierin wordt o.a. voorzien door het leveren van periodieke rapportages en het ontsluiten van onderzoek.
De Maatschappelijke Adviesraad Faunaschade biedt de 12 Gedeputeerde Staten eind 2018 en begin 2019 zijn eerste drie adviezen aan. Deze adviezen kunnen in combinatie met de uitkomsten van het AAC VP-project "herijking beleidsregels", leiden tot een nieuw faunaschadebeleid en de daaruit volgende Beleidsregels tegemoetkoming faunaschade. Aangezien BIJ12 gemandateerd is tot het uitvoeren van deze beleidsregels, moet nieuw beleid door BIJ12 geïmplementeerd worden.

2.3.2 *Lange termijndoelstellingen 2019-2022*

Thema	**Wat heeft BIJ12 in 2022 bereikt?**
Uitvoering	(Kosten)efficiënte afhandeling van faunaschades.
Onderzoek	Coördinatie van kwalitatief hoogwaardig onderzoek naar het voorkomen en bestrijden van faunaschade conform de onderzoeksagenda BIJ12-Faunafonds.
Advisering en voorlichting	Advies en voorlichting, mede op basis van de uitgevoerde onderzoeken en faunaschadecijfers, over het voorkomen, bestrijden en betalen van faunaschade.
Ondersteuning	Professionele secretariële ondersteuning aan de Maatschappelijke Adviesraad Faunaschade.

2.3.3 *Wat mag het kosten: begroting 2019*

Lasten	**€**
Personele kosten	1.072.565
Uitvoeringskosten	857.637
Aanvulling wolvendraaiboek	55.000
AEWA ganzenonderzoek	112.925
Open-eind-regeling afhandelen faunaschades	31.156.324
Totaal Faunafonds	**33.254.451**

2.3.4 *Toelichting op de begroting 2019*

In de begroting 2019 van het Faunafonds wordt de actualisatie 2018 ten aanzien van de raming van de open-eind-regeling afhandelen faunaschades gecontinueerd. Bij de begrotingswijziging 2019 zal wederom een herijking plaatsvinden. De uitvoeringskosten zijn geïndexeerd en de aanvulling ten behoeve van het wolvendraaiboek (begrotingswijziging 2018) is in de begroting 2019 gecontinueerd. Van de uitvoeringskosten is verder €510.000 gelabeld voor de onderzoeksagenda BIJ12/Faunafonds en de Maatschappelijke Adviesraad Faunaschade.
De open-eind-regeling voor het afhandelen van faunaschades bestaat uit de vergoedingen die grondgebruikers krijgen op basis van het provinciale faunaschadebeleid (tegemoetkomingen faunaschade, ganzenregeling en dassenovereenkomsten). Ook vallen de taxatiekosten, om de hoogte van de faunaschade vast te stellen, onder deze post. De kosten zijn o.a. afhankelijk van het faunaschadebeleid, aantal aanvragen, aantal schadeveroorzakende dieren, hoogte van de schade en gewasprijs.

2.4 AdviesCommissie Schade Grondwater (ACSG)

2.4.1 *Wat willen we bereiken in 2019?*

BIJ12 biedt secretariële ondersteuning aan de AdviesCommissie Schade Grondwater en levert hen kwalitatief hoogwaardige adviezen over schade door grondwaterwinning of –onttrekking. In 2019 wordt de kwaliteit van de ACSG verder geborgd.

2.4.2 *Lange termijndoelstellingen 2019-2022*

Thema	**Wat heeft BIJ12 in 2022 bereikt?**
Advisering	Kwalitatief hoogwaardige adviezen over schade door grondwaterwinning of –onttrekking.
Ondersteuning	Professionele secretariële ondersteuning AdviesCommissie Schade Grondwater.

2.4.3 *Wat mag het kosten: begroting 2019*

Lasten	**€**
Personele kosten	192.801
Uitvoeringskosten	300.344
Totaal ACSG	**493.145**

2.4.4 *Toelichting op de begroting 2019*

De begroting bevat vanaf 2019 zowel de personele en uitvoeringskosten ten behoeve van de schadeadviezen aan de provincies als de algemene secretariële kosten. De personele kosten zijn gebaseerd op 2 fte vanuit het formatieplan. De uitvoeringskosten zijn geraamd op basis van de werkelijke kosten voor provincies voor schadeadviezen in de afgelopen 3 jaar. Door deze methodiek daalt de administratieve lastendruk omdat er minder tussentijdse facturen, uitgaande offertes en afrekeningen te hoeven worden opgemaakt.

2.5 Gemeenschappelijke beheer organisatie (GBO provincies)

2.5.1 *Wat willen we bereiken in 2019?*

De rol van GBO verandert mogelijk van beheerorganisatie naar een professionele regieorganisatie waar participatie aan ontwikkeling van applicaties onontbeerlijk is om te kunnen blijven voldoen aan de eisen die wet- en regelgeving op het gebied van ketenautomatisering en informatiebeveiliging (AVG) opleggen aan informatievoorziening. De provincies verwachten een verdere doorgroei op het gebied van advisering en ondersteuning aan hun primaire proces dat bij het steeds complexere speelveld aan verschillende informatievragen moet kunnen voldoen.
In 2018 is voor de applicaties die BIJ12 beheert zowel een onderzoek gedaan naar de knelpunten die tussen de transitie van ontwikkelde software (door provincies of BIJ12) naar de beheerfase ontstaan, alsmede een verkenning naar een verbeterde uitbestedingsmethodiek (sourcing strategie) zodat een volgende kwaliteitsslag gemaakt kan worden. In 2019 worden de consequenties van beide onderzoeken in overleg met en na goedkeuring van de provincies, geïmplementeerd.
Daarnaast is GBO-provincies ook steeds beter in staat functionele herbruikbare componenten (authenticatie, rapportage, etc.) aan te leveren die gebruikt kunnen worden voor het (door)ontwikkelen van informatievoorziening door provincies en BIJ12. Met de inzet van deze herbruikbare componenten wordt verwacht dat zowel de ontwikkel– als de beheerkosten van nieuwe applicaties naar beneden worden gebracht.

2.5.2 *Lange termijndoelstellingen 2019-2022*

Thema	**Wat heeft BIJ12 in 2022 bereikt?**
Efficiënt beheer	Gegarandeerde dienstverlening tegen lage kosten door optimale en schaalbare inzet van mensen en herbruikbare middelen
Kwaliteit dienstverlening GBO ten behoeve van de in beheer genomen applicaties	Dienstverleningsconcept is afgestemd met de provincies. Prestaties worden gemeten, met de klant gedeeld, geëvalueerd en verbeterd
Goed werkende systemen en informatie	– Overgang project naar beheer verloopt soepel – Bij ontwikkeling worden herbruikbare componenten ingezet – Documentatie is op orde – Klant kan rekenen op voorspelbare dienstverlening
Uniforme werkwijze en regelingen	- Bij (door)ontwikkeling wordt gebruik gemaakt van overheidbrede architectuurprincipes zodat het koppelen van informatie makkelijker wordt - Technische componenten zijn bindend bij ontwikkeling, tenzij - Processen zijn op orde en worden nageleefd

2.5.3 *Wat mag het kosten: begroting 2019*

Lasten	**€**
Personele kosten	1.320.942
Uitvoeringskosten	3.816.243
Totaal GBO provincies	**5.137.185**

2.5.4 *Toelichting op de begroting 2019*

Na 10 jaar beheer is een aantal applicaties aan het einde van hun lifecycle gekomen. Deze applicaties zijn in 2018 uitgefaseerd of worden herbouwd in 2019 en 2020. In dit jaarplan en deze begroting zien we het Provinciaal Georegister niet meer terug en zijn aanpassingen gedaan aan de begrote bedragen van het Centrale Data

Systeem en Ondergronden en Referenties. De Flamingoviewer is verdeeld over applicaties die hier gebruik van maken conform eerdere besluitvorming in de AAC Middelen.
Ten behoeve van de uitvoering van het transitieplan SDI is €200.000 incidenteel opgenomen. Voor de implementatie van de consequenties van het onderzoek naar knelpunten tussen transitie van ontwikkelde software door provincies of BIJ12 naar de beheerfase en de consequenties van de vernieuwde sourcing strategie, wordt €100.000 incidenteel begroot. Dit bedrag wordt ingezet om aanbestedingen te doen, de organisatie gereed te maken voor de regierol en/of medewerkers te ontwikkelen op benodigde competenties om de regierol te vervullen na besluitvorming in de AAC Middelen.

2.6 Interne organisatie

2.6.1 *Wat willen we bereiken in 2019?*

In 2018 is gestart met het op de verschillende terreinen van bedrijfsvoering samenwerken met het IPO-bureau in Den Haag. In 2019 wordt de samenwerkingsagenda IPO/BIJ12 verder vormgegeven. Per onderwerp of project wordt bepaald of samenwerking met het IPO-bureau in Den Haag wenselijk is. Samenwerking IPO/BIJ12 op het gebied van bedrijfsvoering leidt tot meer efficiëntie.
In 2019 wordt verder invulling gegeven aan de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). In 2018 is het Plan van Aanpak opgesteld, het beleid geformuleerd en zijn de meest acties uitgevoerd. In 2019 wordt de AVG verder doorgevoerd in alle processen van BIJ12.
In 2018 is het strategisch opleidingsplan verder uitgewerkt wat resulteerde in een dialoogsessie met medewerkers waarin is bepaald wat de gewenste houding en gedrag is behorende bij de kerncompetenties. Dit alles vormt in 2019 de basis voor een gerichte ontwikkeling van zowel bestaande als nieuwe medewerkers en daarmee een verdere professionalisering van BIJ12.
In 2019 wordt verder invulling gegeven aan het in 2018 geformuleerde beleid op het gebied van het plaats- en tijdonafhankelijk (PLATO) werken. Deze invulling bestaat onder andere uit het optimaal ondersteunen van PLATO voor wat betreft de ICT-mogelijkheden waardoor flexibiliteit voor het personeel ontstaat.
In 2018 is er een medewerker tevredenheidonderzoek (MTO) gehouden en heeft er onderzoek naar gezondheidsmanagement plaats gevonden (stagiair HBO HRM). In 2019 wordt invulling gegeven aan de resultaten en aanbevelingen van beide onderzoeken.

2.6.2 *Lange termijndoelstellingen 2019-2022*

Thema	**Wat heeft BIJ12 in 2022 bereikt?**
Communicatie	De output van BIJ12 is bekend bij haar partners
Financiën	Provincies hebben adequaat inzicht in de financiële voortgang BIJ12
Vergadercentrum	Professioneel en klantvriendelijk vergadercentrum BIJeen voor provincies en BIJ12
Personeel	Medewerkers BIJ12 werken resultaatgericht
ICT/Kantoorautomatisering	Goed werkende systemen en informatie: de ICT-voorziening van BIJ12 is ingericht op plaats- en tijdonafhankelijk werken, is flexibel op afstand en is marktconform

2.6.3 *Wat mag het kosten: begroting 2019*

Lasten	**€**
Personele kosten	1.459.654
Huisvesting en ICT	932.811
Communicatie en publicaties	60.750
Overige kosten	558.080
Totaal Interne organisatie	**3.011.295**

2.6.4 *Toelichting op de begroting 2019*

In 2018 onderzoeken de directeuren IPO en BIJ12 of er meer efficiency kan worden bereikt door verdere samenwerking op het gebied van bedrijfsvoering van beide organisaties. In deze begroting is geen rekening gehouden met werkzaamheden die vanuit bedrijfsvoering BIJ12 voor het IPO-kantoor in Den Haag worden uitgevoerd. De uitvoeringskosten zijn op een aantal posten geïndexeerd (2,3%). Waar mogelijk is de indexatie achterwege gelaten. De in 2018 opgenomen verhoging van de post

ICT-kosten is in 2019 gehandhaafd vanwege het structurele karakter van de werkzaamheden vallende onder deze post.
De post overige kantoorkosten is licht gedaald vanwege de afname van de vergoeding woon/werkverkeer en tijdelijk personeel. Wel wordt, vanwege toename van de invulling van de formatie, een kleine stijging verwacht van de kosten voor representatie en reis- en verblijfkosten.
Op de begroting is het individuele ontwikkelbudget vanuit de cao opgenomen (1,3% van de totale loonsom).

3 Totaaloverzicht begroting 2019

3.1 Lasten 2019

Lasten	Begroting BIJ12 2019
PAS-bureau	4.158.405
Natuurinformatie en Natuurbeheer (incl. provinciaal deel NDFF)	7.379.187
Faunafonds	33.254.451
ACSG	493.145
GBO provincies	5.137.185
Interne organisatie	3.011.295
Totaal lasten	**53.433.669**

3.2 Baten 2019

Baten	Begroting BIJ12 2019
Bijdragen provincies uitvoerende taken	52.833.669
Medefinanciering GBO Risicokaart	300.000
Onttrekking reserve	300.000
Totaal baten	**53.433.669**

4 Meerjarenperspectief en verdeling provinciale bijdragen

4.1 Meerjarenperspectief van de begroting BIJ12 2019-2022

Prijspeil 2019, vergelijking met gewijzigde begroting 2018. Personele kosten op basis van formatieplan BIJ12. Uitvoeringskosten incl. btw tenzij anders aangegeven.

prijspeil 2019

Lasten	Gewijzigde begroting 2018	Begroting 2019 Structureel	Begroting 2019 Incidenteel	Primaire begroting 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
Overhead							
Directie en unit Bedrijfsvoering							
Salarissen en sociale lasten	**1.379.212**	**1.459.654**		**1.459.654**	**1.459.654**	**1.459.654**	**1.459.654**
Interne organisatie							
Personele kosten							
Vergoeding woon/werkverkeer	52.500	47.250		47.250	47.250	47.250	47.250
Overige personeelskosten	25.313	25.895		25.895	25.895	25.895	25.895
Vorming en opleiding	102.773	102.773		102.773	102.773	102.773	102.773
POB-budget n.a.v. cao	77.500	80.000		80.000	80.000	80.000	80.000
Reis- en verblijfskosten	20.503	20.975		20.975	20.975	20.975	20.975
Tijdelijk personeel	21.036	15.000		15.000	15.000	15.000	15.000
Totaal personele kosten	**299.624**	**291.892**	**0**	**291.892**	**291.892**	**291.892**	**291.892**
Huisvesting en ICT							
Huisvesting	393.556	402.607		402.607	402.607	402.607	402.607
ICT	500.000	500.000		500.000	500.000	500.000	500.000
Btw-risico investeringen huisvesting, ICT en systeemkosten	42.304	42.304		42.304	42.304	42.304	42.304
Bijdrage vanuit NDFF voor financiële administratie	-12.100	-12.100		-12.100	-12.100	-12.100	-12.100
Totaal huisvesting en ICT	**923.759**	**932.811**	**0**	**932.811**	**932.811**	**932.811**	**932.811**

prijspeil 2019

Lasten	Gewijzigde begroting 2018	Begroting 2019 Structureel	Begroting 2019 Incidenteel	Primaire begroting 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
Vervolg overhead en interne organisatie							
Diverse kosten							
Accountantskosten en (salaris)administratie	70.000	70.000		70.000	70.000	70.000	70.000
Documentatie	5.126	5.126		5.126	5.126	5.126	5.126
Project archivering	0	0		0	0	0	0
Representatie	20.250	21.000		21.000	21.000	21.000	21.000
Communicatie en publicaties	60.750	60.750		60.750	60.750	60.750	60.750
Vergaderkosten	5.063	5.063		5.063	5.063	5.063	5.063
Overige kantoorkosten	165.000	165.000		165.000	165.000	165.000	165.000
Ontwikkelagenda n.a.v. evaluatie BIJ12	193.892	0		0	0	0	0
Totaal diversen	**520.080**	**326.938**	**0**	**326.938**	**326.938**	**326.938**	**326.938**
Totaal overhead en interne organisatie	**3.122.676**	**3.011.295**	**0**	**3.011.295**	**3.011.295**	**3.011.295**	**3.011.295**

Uitvoerende units

prijspeil 2019

Lasten	Gewijzigde begroting 2018	Begroting 2019 Structureel	Begroting 2019 Incidenteel	Primaire begroting 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
PAS-bureau							
Personele kosten	836.143	811.375		811.375	811.375	811.375	811.375
Beheer Aerius	1.980.770	1.980.770		1.980.770	1.980.770	1.980.770	1.980.770
Onderzoek/kennisdeling	127.164	130.089		130.089	130.089	130.089	130.089
Monitoring en rapportage	250.254	256.010		256.010	256.010	256.010	256.010
Overige uitvoeringskosten/communicatie	90.553	92.636		92.636	92.636	92.636	92.636
Programma management PAS	643.720	887.526		887.526	887.526	887.526	887.526
Totaal PAS-bureau	**3.928.605**	**4.158.405**	**0**	**4.158.405**	**4.158.405**	**4.158.405**	**4.158.405**

prijspeil 2019

Lasten	Gewijzigde begroting 2018	Begroting 2019 Structureel	Begroting 2019 Incidenteel	Primaire begroting 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
Natuurinfomatie en Natuurbeheer							
Personele kosten	1.376.532	1.419.768		1.419.768	1.419.768	1.419.768	1.419.768
Uitvoeringskosten Informatievoorziening en (coördinatie) monitoring	2.147.344	2.699.748		2.699.748	2.699.748	2.699.748	2.699.748
Provinciaal aandeel uitvoering NDFF	500.000	500.000		500.000	500.000	500.000	500.000
Uitvoeringskosten SNL	2.401.032	2.300.249		2.300.249	2.257.249	2.263.849	2.194.121
Algemene stelpost	459.423	459.423		459.423	459.423	459.423	459.423
Totaal Natuurinformatie en Natuurbeheer	**6.884.332**	**7.379.187**	**0**	**7.379.187**	**7.336.187**	**7.342.787**	**7.273.059**

prijspeil 2019

Lasten	Gewijzigde begroting 2018	Begroting 2019 Structureel	Begroting 2019 Incidenteel	Primaire begroting 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
Faunafonds							
Personele kosten	1.009.776	1.072.565		1.072.565	1.072.565	1.072.565	1.072.565
Uitvoeringskosten	838.355	857.637		857.637	912.637	912.637	912.637
AEWA ganzenonderzoek	145.215	112.925		112.925	115.905	49.711	0
Aanvulling wolvendraaiboek	0	55.000		55.000	0	0	0
Open-eind-regeling afhandelen faunaschades	31.156.324	31.156.324		31.156.324	31.156.324	31.156.324	31.156.324
Totaal Faunafonds	**33.149.670**	**33.254.451**	**0**	**33.254.451**	**33.257.431**	**33.191.237**	**33.141.526**

prijspeil 2019

Lasten	Gewijzigde begroting 2018	Begroting 2019 Structureel	Begroting 2019 Incidenteel	Primaire begroting 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
Secretariaat ACSG							
Personele kosten	182.923	192.801		192.801	192.801	192.801	192.801
Uitvoeringskosten	252.437	300.344		300.344	300.344	300.344	300.344
Totaal Secretariaat ACSG	**435.360**	**493.145**	**0**	**493.145**	**493.145**	**493.145**	**493.145**

prijspeil 2019

Lasten	Gewijzigde begroting 2018	Begroting 2019 Structureel	Begroting 2019 Incidenteel	Primaire begroting 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
GBO							
Personele kosten	1.297.290	1.320.942		1.320.942	1.320.942	1.320.942	1.320.942
uitvoeringskosten	4.357.542	3.516.243	300.000	3.816.243	3.516.243	3.516.243	3.516.243
Totaal GBO	**5.654.832**	**4.837.185**	**300.000**	**5.137.185**	**4.837.185**	**4.837.185**	**4.837.185**

Totaal lasten BIJ12	**53.175.474**	**53.133.669**	**300.000**	**53.433.669**	**53.093.649**	**53.034.055**	**52.914.616**

prijspeil 2019

Baten BIJ12	Gewijzigde begroting 2018	Begroting 2019 Structureel	Begroting 2019 Incidenteel	Primaire begroting 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
Bijdragen provincies uitvoerende taken	51.607.491	52.533.669	300.000	52.833.669	52.493.649	52.434.055	52.314.616
Specifieke opdrachten provincies ACSG	149.061	0		0	0	0	0
Medefinanciering GBO Risicokaart	352.000	300.000		300.000	300.000	300.000	300.000
Diverse baten	5.288	0		0	0	0	0
Onttrekking aan geoormerkte middelen	1.061.634	300.000		300.000	300.000	300.000	300.000
Totaal baten BIJ12	**53.175.474**	**53.133.669**	**300.000**	**53.433.669**	**53.093.649**	**53.034.055**	**52.914.616**

Saldo BIJ12	0	0	0	0	0	0	0

4.2 Verdeling provinciale bijdragen 2019

Overzicht provinciale bijdragen ten behoeve van dekking structurele en incidentele kosten 2019 begroting BIJ12

Provincies	Totale provinciale bijdrage	Interne organisatie (gewogen percentage totale begroting)	Bijdrage Interne organisatie	ACSG en natuurtaken PAS, Natuurinformatie en Natuurbeheer, Faunafonds (gewogen percentage)	Bijdrage ACSG en natuurtaken PAS, Natuurinformatie en Natuurbeheer, Faunafonds (gewogen)	Faunafonds actualisatie tegemoetkomingen/ taxatiekosten, ganzenregeling	GBO (verdeelsleutel op basis van deelname applicatie)
Groningen	2.110.658	5,53%	166.431	5,10%	704.217	914.600	325.410
Fryslân	12.633.613	10,01%	301.539	11,02%	1.521.438	10.459.900	350.736
Drenthe	2.253.373	8,84%	266.116	9,73%	1.346.826	334.905	305.527
Overijssel	3.949.355	10,94%	329.564	12,06%	1.667.885	1.573.200	378.706
Gelderland	6.521.225	11,13%	335.247	11,16%	1.541.754	4.106.490	537.735
Utrecht	2.990.730	6,54%	196.963	5,65%	780.326	1.575.474	437.968
Noord-Holland	10.588.761	8,17%	245.952	7,75%	1.071.074	8.820.073	451.661
Zuid-Holland	3.362.968	8,35%	251.510	7,77%	1.074.356	1.555.855	481.248
Zeeland	2.057.868	5,07%	152.655	4,74%	654.944	960.359	289.910
Noord-Brabant	2.899.846	12,28%	369.801	12,43%	1.721.570	235.574	572.902
Limburg	2.530.299	9,22%	277.637	9,39%	1.301.496	530.549	420.617
Flevoland	934.971	3,91%	117.880	3,21%	442.981	89.345	284.765
Totaal	**52.833.669**	100%	**3.011.295**	100%	**13.828.865**	**31.156.324**	**4.837.185**

4.3 Verloopoverzicht reserves BIJ12

Op basis van de in de gewijzigde begroting 2018 en begroting 2019 opgenomen onttrekkingen aan de reserves laat de reservepositie van BIJ12 het volgende beeld zien:

	2018			2019		
Geoormerkte middelen BIJ12	Saldo 1 januari 2018	Geraamde onttrekking begroting 2018	Geraamde onttrekking wijziging 2018	Geraamd saldo 1 januari 2019	Geraamde onttrekking begroting 2019	Geraamd saldo 31 december 2019
Vegetatie karteringen	1.600.000	300.000	0	1.300.000	300.000	1.000.000
PAS	234.770	0	0	234.770	0	234.770
Natuurinformatie	18.390	0	0	18.390	0	18.390
Kantoorautomatisering	55.051	0	0	55.051	0	55.051
GBO	456.198	0	456.198	0	0	0
GBO onvoorzien	111.543	0	111.543	0	0	0
ACSG	46.083	0	0	46.083	0	46.083
Ontwikkelagenda	193.892	0	193.892	0	0	0
Totaal geoormerkte middelen	2.715.927	300.000	761.634	1.654.294	300.000	1.354.294

Beheerbegroting 2019 - 2022

	Programma's/Projecten		2019 MJR	2020 MJR	2021 MJR	2022 MJR
	Kerntaak 1. Duurzame ruimtelijke ontwikkeling, waaronder waterbeheer					
	DROW		**936.500**	**881.500**	**881.500**	**881.500**
	verkenning duurzame drinkwatervoorziening		55.000	-	-	-
	IHW en Deltaprogramma		365.000	365.000	365.000	365.000
	Regionale keringen ontwikkelprogramma		125.000	125.000	125.000	125.000
	STOWA		196.000	196.000	196.000	196.000
	Werkbudget incl Schildhuisstichting		17.500	17.500	17.500	17.500
	coordinatie ror kaarten		73.000	73.000	73.000	73.000
	BRO, 1e wijziging begroting 2018		60.000	60.000	60.000	60.000
	Binnenstedelijke transformatie		45.000	45.000	45.000	45.000
	Omgevingswet		**726.000**	**-**	**-**	**-**
	Programma implementatie omgevingwet		726.000	PM	PM	PM
KT1.0	**Duurzame Ruimelijke Ontwikkeling Waterbeheer**		**1.662.500**	**881.500**	**881.500**	**881.500**
	Kerntaak 2. Milieu, energie en klimaat					
	VTH		**310.000**	**210.000**	**125.000**	**40.000**
	Verkenning Afval en grondstoffen	Kadernotaclaim	25.000			
	Verkenning Veiligheid en Gezondheid	Kadernotaclaim	25.000			
	Risicokaart		170.000	170.000	85.000	-
	Make it work progress	Bezuiniging: 30.000	50.000	-	-	-
	IMPEL		20.000	20.000	20.000	20.000
	Milieuverkenning		20.000	20.000	20.000	20.000
	Energie		**668.000**	**613.000**	**613.000**	**613.000**
	Nationale Aanpak Regionale Energie Strategieën	Kadernotaclaim, 220.000	320.000	320.000	320.000	320.000
	Verduurzaming Mobiliteit		100.000	100.000	100.000	100.000
	Aanpak Verduurzaming bedrijven en industrie		40.000	40.000	40.000	40.000
	Energie en Ruimte		100.000	100.000	100.000	100.000
	Lobby & Communicatie		100.000		-	-
	Werkbudget	Bezuiniging: 20.000	8.000	53.000	53.000	53.000
KT2.0	**Milieu, energie, klimaat**		**978.000**	**823.000**	**738.000**	**653.000**

	Kerntaak 3. Vitaal platteland, natuurbeheer & ontwikkeling natuurgebieden					
	Vitaal Platteland		**160.000**	**160.000**	**160.000**	**160.000**
	VRN		10.000	10.000	10.000	10.000
	Natuurtop 2019		50.000		50.000	
	Klimaatakkoord landbouw/landgebruik		50.000	50.000	50.000	50.000
	Werkbudget			100.000	50.000	100.000
	IBP VP		50.000			
	PAS		**188.000**	**188.000**	**76.000**	**76.000**
	Expertise N2000/Landbouw/Reservepakket		76.000	76.000	76.000	76.000
	PAS kadernota	Kadernotaclaim	112.000	112.000	-	
KT3.0	**Vitaal Platteland, PAS**		**348.000**	**348.000**	**236.000**	**236.000**
	Kerntaak 4: Mobiliteit					
	Mobiliteit algemeen		**990.000**	**570.000**	**105.000**	**40.000**
	Toekomst OV	Kadernotaclaim	125.000			
	ITS en Verkeersmanagement	Kadernotaclaim	50.000			
	Fiets	Kadernotaclaim	60.000	60.000		
	Verkeersveiligheid	Kadernotaclaim	120.000			
	Zero emissie bus		110.000	110.000	65.000	
	NKL t.m. 2020		360.000	360.000	-	-
	Werkbudget	Kadernotaclaim	40.000	40.000	40.000	40.000
	Overig duurzame mobiliteit	Kadernotaclaim	125.000		-	
	Kennisprogramma KpVV		**1.800.000**	**1.800.000**	**1.800.000**	**1.800.000**
	Aansturen kennisprogramma KpVV		1.800.000	1.800.000	1.800.000	1.800.000
KT4.0	**Mobiliteit**		**2.790.000**	**2.370.000**	**1.905.000**	**1.840.000**
	Kerntaak 5. Regionale economie					
	Economie		**170.000**	**70.000**	**70.000**	**70.000**
	Circulaire economie		25.000	25.000	25.000	25.000
	Leegstandsmonitor		25.000	-	-	-
	IBP RE		20.000			
	Procesgeld retail		100.000			
	Werkbudget		-	45.000	45.000	45.000
KT5.0	**Regionale Economie**		**170.000**	**70.000**	**70.000**	**70.000**
	Kerntaak 6. Culturele infrastructuur en monumentenzorg					
	Cultuur					

			35.000	**35.000**	**35.000**	**35.000**
	Cultuurplatform		15.000	15.000	15.000	15.000
	Cultuurbeleid 2021 e.v.		20.000	20.000	20.000	20.000
	Erfgoed		**20.000**	**20.000**	**20.000**	**20.000**
	Werkbudget		**15.000**	**15.000**	**15.000**	**15.000**
KT6.0	**Culturele Infrastructuur**		**70.000**	**70.000**	**70.000**	**70.000**
	Kerntaak 7. Kwaliteit van het openbaar bestuur					
	Bestuurlijke verhoudingen provincies		**456.364**	**456.364**	**456.364**	**456.364**
	Reguliere activiteiten		**151.364**	**151.364**	**151.364**	**151.364**
	Jaarcongres		100.000	100.000	100.000	100.000
	Bestuursdiner		15.000	15.000	15.000	15.000
	Welcome back borrel		7.500	7.500	7.500	7.500
	Dialoogcafes	Bezuiniging: 15.000 i.c.m. platform	20.628	20.628	20.628	20.628
	Abonnement COELO		8.236	8.236	8.236	8.236
	Speerpunten		**305.000**	**305.000**	**305.000**	**305.000**
	IBP Algemeen	Kadernotaclaim	50.000	50.000	50.000	50.000
	Strategische denktank		100.000	100.000	100.000	100.000
	Kennishub NAGAAN	Kadernotaclaim: 20.000	40.000	40.000	40.000	40.000
	Formatie kennishub	Kadernotaclaim	115.000	115.000	115.000	115.000
	Europa programma's		**239.264**	**239.264**	**239.264**	**239.264**
	CEMR		42.600	42.600	42.600	42.600
	Kenniscentrum Europa Decentraal		196.664	196.664	196.664	196.664
	e-agenda 2018		**30.250**	**30.250**	**30.250**	**30.250**
	IDA	Kadernotaclaim	pm	pm	pm	pm
	Werkbudget I-overheid		30.250	30.250	30.250	30.250
	Financiën		**100.000**	**100.000**	**100.000**	**100.000**
	Werkbudget	Kadernotaclaim	100.000	100.000	100.000	100.000
KT7.0	**Kwaliteit openbaar bestuur**		**825.878**	**825.878**	**825.878**	**825.878**
	WG Werkgeverszaken					
WG.1.0	**CAO**	Kadernotaclaim	**192.000**	**192.000**	**192.000**	**192.000**
WG.2.0	**Wnra**	Kadernotaclaim	**30.000**	**30.000**	**30.000**	**30.000**
WG.3.0	**Integriteit en rechtspositie bestuurders**		**4.000**	**4.000**	**4.000**	**4.000**
WG.4.0	**Garantiebanen**	Kadernotaclaim	**15.000**	**15.000**	**15.000**	**15.000**
WG.5.0	**Samenwerking**	Kadernotaclaim	**34.500**	**34.500**	**34.500**	**34.500**
WG.0	**Werkgeverszaken**					

		275.500	**275.500**	**275.500**	**275.500**
	Samenvatting alle kerntaken plus Werkgeverszaken				
KT1.0	Duurzame Ruimelijke Ontwikkeling Waterbeheer	1.662.500	881.500	881.500	881.500
KT2.0	Milieu, energie, klimaat	978.000	823.000	738.000	653.000
KT3.0	Vitaal Platteland, PAS	348.000	348.000	236.000	236.000
KT4.0	Mobiliteit	2.790.000	2.370.000	1.905.000	1.840.000
KT5.0	Regionale Economie	170.000	70.000	70.000	70.000
KT6.0	Culturele Infrastructuur	70.000	70.000	70.000	70.000
KT7.0	Kwaliteit openbaar bestuur	825.878	825.878	825.878	825.878
WG.0	Werkgeverszaken	275.500	275.500	275.500	275.500
	TOTAAL IPO Projecten en programma's	**7.119.878**	**5.663.878**	**5.001.878**	**4.851.878**
	Organisatie en bedrijfsvoering				
	Personeelskosten				
	Personele lasten	6.784.277	5.657.301	5.657.301	5.657.301
	Tot sal & soc lst IWV	-	-	-	-
	Tot sal & soc lst O&B	-	-	-	-
	Vergoeding woon/werkverkeer	114.671	114.671	114.671	114.671
	Overige personeelskosten	56.249	56.249	56.249	56.249
	Uitzendkrachten	-0	-0	-0	-0
	Wervingskosten	13.306	13.306	13.306	13.306
	Stagiaires	11.233	11.233	11.233	11.233
	Salarisadministratie	37.816	37.816	37.816	37.816
	Vorming en opleiding	50.000	50.000	50.000	50.000
	POB cf CAO 2017-2018	89.215	89.215	89.215	89.215
	Reis- en verblijfkosten O&B	111.508	111.508	111.508	111.508
	Reis- en verblijfkosten B&I	45.346	45.346	45.346	45.346
	Gevolgen herplaatsing/Mobiliteit	141.105	-	-	-
	Totaal personeelskosten	**7.454.724**	**6.186.644**	**6.186.644**	**6.186.644**
	Huisvestingskosten				
	Huurkosten Den Haag	174.976	174.976	174.976	174.976
	Huisvesting Brussel	52.150	52.150	52.150	52.150
	Huisvesting vergaderlocaties	-	-	-	-
	Afschrijving inrichting	58.126	58.126	58.126	58.126
	Rentekosten lening nieuwe huisvesting	11.760	11.760	11.760	11.760

kantine en koffie	31.450	31.450	31.450	31.450
Energie-, service- en schoonmaakkosten	87.916	87.916	87.916	87.916
Meubilair-afschrijvingen, verzekeringen	42.339	42.339	42.339	42.339
Overige huisvestingskosten	23.625	23.625	23.625	23.625
Totaal huisvestingskosten	**482.342**	**482.342**	**482.342**	**482.342**
Indirecte kosten				
Telecomm-afschrijving, gesprekskosten	80.842	80.842	80.842	80.842
Automatisering-afschrijving, verzekeringen	129.967	129.967	129.967	129.967
Machines-afschrijving, reparaties, etc.	3.891	3.891	3.891	3.891
Kantoorartikelen	13.364	13.364	13.364	13.364
Kopieerkosten	38.320	38.320	38.320	38.320
Drukwerk kantoor	12.501	12.501	12.501	12.501
Portokosten	34.648	34.648	34.648	34.648
Accountantscontrole/begeleiding	31.000	31.000	31.000	31.000
Vergaderkosten	112.662	112.662	112.662	112.662
Documentatie	26.533	26.533	26.533	26.533
Representatie	28.665	28.665	28.665	28.665
Externe adviezen B&I	34.897	34.897	34.897	34.897
Totaal indirecte kosten	**547.291**	**547.291**	**547.291**	**547.291**
Programmakosten				
Doorontwikkeling				
Ontwikkeling medewerkers reorganisatie	100.000	100.000	-	-
Communicatie en publicaties B&I	84.993	84.993	84.993	84.993
Progr kst B&I	100.000	100.000	100.000	100.000
Totaal programmakosten	**284.992**	**284.992**	**184.992**	**184.992**
Totaal organisatie en bedrijfsvoering	**8.769.350**	**7.501.269**	**7.401.269**	**7.401.269**
Totaal generaal	**15.889.228**	**13.165.147**	**12.403.147**	**12.253.147**
Oorsponkelijke meerjarenraming	15.043.228	12.614.148	12.114.148	12.114.148
Meerjarenraming gecor. voor PAS	14.814.228	12.385.148	11.885.148	11.885.148
Verschil	1.075.000	779.999	517.999	367.999
Kadernota	1.320.000	900.000	728.000	728.000

	Aflopend ten opzichte van meerjarenraming	-245.000	-120.001	-210.001	-360.001
	Mutatie totaal	1.075.000	779.999	517.999	367.999

		2019		2020	2021	2022
	Kadernota claims na bestuurlijke herprioritering	Continuering	Nieuw beleid			
KT1.0						
KT2.0	Verkenning, Afval en grondstoffen		25.000			
KT2.0	Verkenning, Veiligheid en gezondheid		25.000			
KT2.0	Energieakk.		220.000	220.000	220.000	220.000
KT2.0	Bezuiniging werkbudget		-20.000			
KT2.0	Bezuiniging Mate it work progress		-30.000			
KT3.0	PAS	112.000		112.000		
KT4.0	Mobiliteit	520.000		100.000	40.000	40.000
KT5.0	Regionale Economie					
KT6.0	Culturele Infrastructuur					
KT7.0	Kwaliteit openbaar bestuur Financiën		100.000	100.000	100.000	100.000
KT7.0	Bezuiniging dialoogcafé en platform 31		-15.000	-15.000	-15.000	-15.000
KT7.0	Proeftuinen	50.000		50.000	50.000	50.000
KT7.0	Formatie kennishub		115.000	115.000	115.000	115.000
KT7.0	Kennishub		20.000	20.000	20.000	20.000
WG.0	Werkgeverszaken CAO	163.000		163.000	163.000	163.000
WG.0	Werkgeverszaken Wnra	20.000		20.000	20.000	20.000
WG.0	Werkgeverzaken Quotumheffing	5.000		5.000	5.000	5.000
WG.0	Werkgeverszaken ABP/Pensioen	10.000		10.000	10.000	10.000
		880.000	440.000			
	Totaal voorstellen nieuw beleid		1.320.000	900.000	728.000	728.000
	Ontwikkeling personele lasten					
	TOTAAL IPO Projecten en programma's		**1.320.000**	**900.000**	**728.000**	**728.000**

			Verdeelsleutel				
	Samenvatting alle kerntaken plus Werkgeverszaken	**Programmakosten**	**Personeel 2019**	**Personeel**	**Materieel**	**Claims kadernota**	**Totaal**
KT1.0	Duurzame Ruimtelijke Ontwikkeling Waterbeheer	1.662.500	605	1.132.624	199.736	-	2.994.860
KT2.0	Milieu, energie, klimaat	758.000	748	1.400.335	246.946	220.000	2.625.281
KT3.0	Vitaal Platteland, PAS	236.000	968	1.812.198	319.578	112.000	2.479.776
KT4.0	Regionale Bereikbaarheid	2.270.000	330	617.795	108.947	520.000	3.516.742
KT5.0	Regionale Economie	170.000	297	556.015	98.052	-	824.068
KT6.0	Culturele Infrastructuur	70.000	99	185.338	32.684	-	288.023
KT7.0	Kwaliteit openbaar bestuur	555.878	660	1.235.590	217.894	270.000	2.279.361
WG.0	Werkgeverszaken	77.500	275	514.829	90.789	198.000	881.118
	TOTAAL IPO Projecten en programma's	5.799.878	3.982	7.454.724	1.314.626	1.320.000	15.889.228

	Indexering				
		2019	**2020**	**2021**	**2022**
	Loon	152.358	124.461	124.461	124.461
	Prijs	206.168	172.680	155.154	151.704
		358.527	297.141	279.615	276.165

	2019	**2020**	**2021**	**2022**
Oorspronkelijke meerjarenraming	15.043.228	12.614.148	12.114.148	12.114.148
Meerjarenraming gecor. voor PAS	14.814.228	12.385.148	11.885.148	11.885.148
Claims kadernota	1.320.000	900.000	728.000	728.000
Aflopend ten opzichte van meerjarenraming	-245.000	-120.001	-210.001	-360.001
Subtotaal	15.889.228	13.165.147	12.403.147	12.253.147
Uitzetting ten opzichte van oorspronkelijke meerjarenraming	846.000	550.999	288.999	138.999
Indexering	358.527	297.141	279.615	276.165
Totaal	16.247.755	13.462.289	12.682.763	12.529.313

	Programmakosten	Personeel	Materieel	Claims kadernota
DROW	1.662.500	1.132.624	199.736	-
Milieu, energie, klimaat	758.000	1.400.335	246.946	220.000
Vitaal Platteland, PAS	236.000	1.812.198	319.578	112.000
Mobiliteit	2.270.000	617.795	108.947	520.000
Regionale Economie	170.000	556.015	98.052	-
Culturele Infrastructuur	70.000	185.338	32.684	-
Kwaliteit openbaar bestuur	555.878	1.235.590	217.894	270.000
Werkgeverszaken	77.500	514.829	90.789	198.000

Provincie	Provinciefonds	Bijdrage 2019
		Prijspeil 2019
Groningen	7,16%	1.163.339
Fryslân	7,76%	1.260.826
Drenthe	6,67%	1.083.725
Overijssel	8,09%	1.314.443
Gelderland	9,99%	1.623.151
Utrecht	8,63%	1.402.181
Noord-Holland	9,63%	1.564.659
Zuid-Holland	11,09%	1.801.876
Zeeland	6,18%	1.004.111
Noord-Brabant	10,60%	1.722.587
Limburg	7,97%	1.294.946
Flevoland	6,23%	1.012.235
Totaal	100,00%	16.247.755

Werkt voor provincies

Interprovinciaal Overleg

Programmabegroting Interprovinciaal Overleg 2019

(15 oktober 2018)

Inhoudsopgave pag.

1. Inleiding 5

2. IPO: van, vóór en door provincies; financiële uitgangspunten en totaaloverzicht 7

Financiële uitgangspunten 7

Financiële uitgangssituatie 8

Indexering 9

Tussenstand ongewijzigd beleid 9

Structurele doorwerking beleid uit 2018 9

Ontwikkeling personele lasten 11

Totaalbeeld 11

BIJ12 13

3. Vlaggenschepen en kerntaken 16

Verbindende Speerpunten: Vlaggenschepen 2018 – 2019 16

Interbestuurlijk Programma (IBP) 17

Energietransitie/Klimaatakkoord 17

4. Kerntaak 1. Duurzame ruimtelijke ontwikkeling, waaronder waterbeheer 19

Ambities 2019 19

Wat willen we bereiken? 20

Wat gaan we ervoor doen? 21

Wat gaat het kosten? 23

5. Kerntaak 2. Milieu, Energie en Klimaat 24

Ambities 2019 Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH) 24

Ambities Energie en Klimaat 2019 25

Wat willen we bereiken VTH? 26

Wat gaan we ervoor doen VTH? 27

Wat willen we bereiken Energie en Klimaat? 28

Wat gaan we ervoor doen Energie en Klimaat? 29

Wat is daarvoor nodig? 31

6. Kerntaak 3. Vitaal Platteland 32

Ambities 2019 32

Wat willen we bereiken? 33

Wat gaan we ervoor doen? 34

Wat is daarvoor nodig? 37

7. Kerntaak 4. Mobiliteit 38

Ambities 2019 38

Wat willen we bereiken? *39*
Wat gaan we ervoor doen? *40*
Wat is daarvoor nodig? *42*

8. Kerntaak 5. Regionale Economie 43
Ambities 2019 ..... *43*
Wat willen we bereiken? *44*
Wat gaan we ervoor doen? *44*
Wat is daarvoor nodig? *46*

9. Kerntaak 6. Culturele Infrastructuur en Monumentenzorg 47
Ambities 2019 ..... *47*
Wat willen we bereiken? *47*
Wat gaan we ervoor doen? *48*
Wat is daarvoor nodig? *49*

10. Kerntaak 7: Kwaliteit van het Openbaar Bestuur 50
Ambities 2019 ..... *50*
Wat willen we bereiken? *53*
Wat gaan we ervoor doen? *53*
Wat is daarvoor nodig? *54*

Werkgeverszaken **55**
Ambities 2019 ..... *55*
Wat willen we bereiken? *56*
Wat gaan we ervoor doen? *56*
Wat is daarvoor nodig? *58*

Bedrijfsvoering IPO **59**

11. Meerjarenraming BIJ12 61

1. Inleiding

Op 15 maart 2019 vinden de Provinciale Statenverkiezingen plaats.
Dientengevolge zal voor de zomer van 2019 een nieuwe Algemene Ledenvergadering (AV) worden samengesteld uit provinciale statenleden van elke provincie. Tegelijkertijd zal, met uitzondering van de voorzitter, de heer drs. Th.J.F.M. Bovens, gouverneur van Limburg, die tot medio 2023 is gekozen, een nieuw bestuur aantreden. Ook zullen de AAC's en BAC's opnieuw worden samengesteld.
Hiermee verschuiven mogelijk ook de politiek-bestuurlijke accenten, ontstaan nieuwe ambities, en worden de urgentie en realisatie van de urgente maatschappelijke opgaven herijkt. Tegen deze (verkiezings-)achtergrond wordt de Programmabegroting 2019 van de gezamenlijke provincies gepresenteerd. De Begroting 2019 staat, behalve in het licht van de effecten van de PS-verkiezingen, ook in het licht van het verbeterproces van de Planning en Control-cyclus (P&C-cyclus).

De AV en het IPO-bestuur hebben in de zittingsperiode 2015-2019 gewerkt aan de verbeterde P&C-cyclus van de gezamenlijke provincies. Doelstellingen van deze verbeterslag zijn:
1. meer transparantie in de gezamenlijke begroting;
2. eigenaarschap bij en sturing door de gezamenlijke provincies;
3. een betere aansluiting bij de begrotingssystematiek van de provincies.

De Programmabegroting is daar het resultaat van. Hoewel belangrijke vorderingen zijn gemaakt ten opzichte van de Begroting 2018, blijft sprake van "work in progress". De Begroting vormt een levend document dat zich jaar na jaar moet blijven aanpassen aan de provinciale wensen. Bovenstaande uitgangspunten hebben daarbij een permanente betekenis, maar de invulling zal van periode tot periode veranderen.

In de Programmabegroting 2018 wordt voor het eerst aangegeven welke doelstellingen de gezamenlijke provincies wensen te realiseren, en welke middelen dit vergt.

In 2017 is deze eerste Programma-begroting 2018 van de gezamenlijke provincies – na bespreking in alle ambtelijke én alle bestuurlijke adviescommissies - door het IPO-bestuur vastgesteld en door de AV goedgekeurd. Daarbij heeft de AV aangegeven de jaarschijf 2019 van de Meerjarenraming 2018-2021, als taakstellend kader (afgerond € 15.000.000) te willen beschouwen voor de Programmabegroting 2019.
De onderhavige Programmabegroting 2019 geeft grotendeels gehoor aan deze opdracht.

In 2019 zal verder gewerkt worden aan de optimalisatie van de planning en control functie. Daarbij zullen de wensen van de nieuwe AV en het nieuwe bestuur leidend zijn.

De Programmabegroting 2019 is (financieel) ingericht langs de lijnen van de kerntaken en de inrichting in (een aantal) provincies. Corresponderend met de bestuurlijke wens is de Begroting verder zo veel mogelijk opgebouwd langs de gedeelde en gezamenlijke (maatschappelijke) opgaven.

De begroting 2019 wordt voor het eerst geïntegreerd gepresenteerd met de begroting van BIJ12. Hiervoor is de P&C-cyclus van BIJ12 aangepast, zodat beide begrotingen tegelijkertijd en in samenhang kunnen worden behandeld. De begroting van BIJ12 is opgebouwd rond de uitvoeringstaken die zijn afgesproken met de provincies.

2. IPO: van, vóór en door provincies; financiële uitgangspunten en totaaloverzicht

Financiële uitgangspunten

Het IPO hanteert voor de Begroting in relatie tot de Meerjarenraming een systeem, waarbij uitgaven (indien juridisch mogelijk en politiek geaccordeerd) zoveel mogelijk incidenteel in de Begroting worden opgenomen. Hierdoor lopen de uitgaven in de meerjarenramingen autonoom terug en wordt het bestuur maximaal in de gelegenheid gesteld van jaar tot jaar integrale afwegingen te maken met betrekking tot de ter hand te nemen opgaves.

In de Begroting wordt een voorstel gedaan voor het eerstkomende jaar. Hierbij is het in het bestuur besprokene ten aanzien van de Kadernota uitgangspunt geweest. De Begroting bevat uitgaven ter zake van:

- structureel geraamde taken;
- incidenteel geraamde taken waarvan voortzetting in het volgend dienstjaar wenselijk wordt geacht;
- nieuwe beleidsvoorstellen voor het aankomend dienstjaar (incidenteel of structureel).

Het totaalbedrag van de Begroting mag niet uitstijgen boven het door de AV vastgestelde maximum van afgerond € 15.000.000. Boven dit maximum zullen uitgaven voor nieuw beleid separaat (met adequate motivering) moeten worden voorgelegd. Voorstellen hiervoor ziet u terug in deze begroting.

In de Begroting staat derhalve een mix van posten voor bestaand beleid (structureel of incidenteel) en nieuw beleid (incidenteel of structureel). De voorstellen hiervoor zijn tot stand gekomen door in de aanloop naar de Kadernota bij alle betrokken partijen in dit proces (AAC, BAC, IPO-bestuur, AV) te verkennen, welke beleidsambities er zijn die leiden tot verhoging van de uitgaven. Dit proces leverde wensen op ter grootte van 1,9 miljoen euro. Alvorens dit in besluitvorming te brengen, zijn de portefeuillehouders in het IPO-bestuur primair gevraagd, binnen hun portefeuille te prioriteren. Dit heeft dit bedrag doen afnemen tot 1,3 miljoen euro.

Ambtelijk is daarnaast, in aansluiting op het besprokene tijdens de bestuurs-vergadering van juni 2018, gekeken naar zaken als onderuitputting (totale opbrengst € 245.000 uit diverse posten) en is een technische correctie doorgevoerd ten aanzien van de PAS-begroting (budgettair-neutrale overheveling van IPO-begroting naar BIJ12-begroting van € 229.000). Het prioriteringsproces heeft daarmee uiteindelijk geleid tot het onderhavige begrotingsvoorstel dat eindigt met een uitgaventotaal van 15,8 miljoen euro (exclusief indexering).

Daarmee overschrijdt het voorstel het door de AV gestelde maximum met € 846.000 (exclusief indexering).

In de tabel op pagina 10 treft u de voorgestelde posten voor nieuw beleid aan. Inhoudelijk zijn de voorstellen toegelicht bij de kerntaken. Deze bedragen zijn nog niet geïndexeerd, om de herkenbaarheid vanuit de Kadernota te bevorderen.

Voor de jaren vanaf 2018 ziet u in het meerjarenbeeld dat de budgetten, ten gevolge van het voornoemde beleid, opnieuw autonoom teruglopen (tenzij het evident structurele posten betreft). Hiermee behouden de AV en het bestuur maximale financiële afwegingsruimte in ieder dienstjaar. Verplichtingen worden, indien mogelijk, dus telkens slechts op jaarbasis aangegaan (te vergelijken met de systematiek van zerobase budgetting).

De oorspronkelijke Meerjarenraming loopt hierdoor terug van € 17.268.262 in 2018 naar € 12.114.148 in 2022 (excl. indexering). Gesteld zij, dat vanaf 2020 nog geen rekening is gehouden met

personele lasten gemoeid met de inzet vanuit de provincies.
De budgetten die benodigd zijn voor nieuw beleid hebben in het algemeen betrekking op externe uitgaven voor zowel de 'out of pocket expenses' als de benodigde formatie voor deze taken vanuit de flexibele schil. De voor het nieuwe beleid benodigde formatie vertaalt zich dus niet in een verhoging van de vaste formatie, maar wordt aangetrokken voor de duur van de opgave.

De totale vaste formatie van het IPO is door de gekozen nieuwe werkwijze met een vaste kern en een flexibele schil, altijd kleiner dan de voor het totale takenpakket benodigde formatieve inzet (zie verder onder ontwikkeling personele lasten).

De huidige verdeling van de uitgaven over de provincies wordt gecontinueerd. Hierbij wordt opgemerkt dat vanaf 2019 per provincie één percentage gehanteerd wordt. Dit percentage is gebaseerd op de verdeling vanuit het provinciefonds voorafgaand aan het begrotingsjaar.

	Verdeling provinciefonds 2018	Prijspeil 2019
Groningen	7,16%	1.163.339
Fryslân	7,76%	1.260.826
Drenthe	6,67%	1.083.725
Overijssel	8,09%	1.314.443
Gelderland	9,99%	1.623.151
Utrecht	8,63%	1.402.181
Noord-Holland	9,63%	1.564.659
Zuid-Holland	11,09%	1.801.876
Zeeland	6,18%	1.004.111
Noord-Brabant	10,60%	1.722.587
Limburg	7,97%	1.294.946
Flevoland	6,23%	1.012.235
Totaal	100,00%	16.247.755

Financiële uitgangssituatie

Het financiële startpunt van de Begroting is, zoals hierboven aangegeven, het meerjarenperspectief, zoals dat op 19 december 2017 door de AV is goedgekeurd bij de behandeling van de Programmabegroting 2018.

Voor de programmakosten is een inschatting gemaakt voor de komende vier jaar. Dit voor zover juridisch verplicht of onvermijdelijk. In alle andere gevallen worden bedragen slechts voor de aankomende Begroting opgenomen.
De integrale kostprijs is op hoofdlijnen per kerntaak in kaart gebracht. De personele lasten en ook de materiële kosten (huisvesting, ICT, etc.) zijn via een percentage op basis van de direct in te zetten IPO-formatie per kerntaak toegerekend (voorcalculatorisch). Zie hiertoe de tabel op pagina 12.

Indexering

De indexering vloeit voort uit de autonome ontwikkeling van de prijzen en kan voor 2019 en verder als volgt worden ingeschat:

- met betrekking tot de personele budgetten starten vanaf de zomer 2018 de cao-onderhandelingen. De verwachting is, dat de personeelsbudgetten met 1% tot 3,5% worden bijgesteld en in verband hiermee wordt vooralsnog een percentage van 2,2% voorgesteld ten aanzien van de personeelsbudgetten.
- ten aanzien van de overige kosten is gebruik gemaakt van de publicaties van het Centraal Planbureau (CPB). De meest actuele in dit verband is de CPB-publicatie 2018/06, waarin voor 2019 de prijsontwikkeling wordt ingeschat op 2,3% (pag. 10). De verwachting is, dat ook provincies deze indexering zullen toepassen. Mocht tijdens het opmaken van de Begroting van het IPO en BIJ12 blijken, dat deze indexering te hoog of te laag is, dan zal de Begroting hierop worden aangepast.

Tussenstand ongewijzigd beleid

Exclusief de indexering komt het meerjarenbeleid, wanneer alle in de Meerjarenraming 2018-20121 opgenomen uitgaven onverkort worden voortgezet, er als volgt uit te zien:

	Lopende begroting 2018	Door AV vastgestelde kader2019	Meerjarenraming 2020	Meerjarenraming 2021	Meerjarenraming 2022
TOTAAL IPO (excl. Index)	17.268.262	15.043.228	12.614.148	12.114.148	12.114.148

Structurele doorwerking beleid uit 2018

Door het bestuur is besloten dat voor die programmakosten waarvoor geen verplichting na 2018 is aangegaan, de raming vooralsnog op nul euro wordt gezet. Op deze wijze kunnen het bestuur en de AV een nieuwe, integrale afweging maken. De terugloop betreft voor 2019, inclusief indexering, bijna twee miljoen euro. Een aantal opgaves uit 2018 wordt wel voorgedragen voor continuering en is in de lijst voor nieuw beleid opgenomen.

Voor 2019 wordt daarnaast een aantal kerntaakoverstijgende opgaven ("Vlaggenschepen") als ambities voorgesteld. Vlaggenschepen zijn niet alleen kerntaakoverstijgend, maar ook grote thema's waar we als gezamenlijke provincies, het IPO, het verschil willen maken. Tijdens de voorbereiding van deze Begroting zijn meer thema's aangereikt dan in de Begroting opgenomen, maar met het oog op de beperkte capaciteit wordt voorgesteld hier focus in aan te brengen. De budgetten benodigd voor de vlaggenschepen zijn verwerkt binnen de kerntaken.

Zoals is verwoord bij de financiële uitgangspunten, wordt een onderscheid gemaakt tussen enerzijds de continuering van bestaand beleid, waarvoor nog geen verplichtingen zijn aangegaan, en anderzijds voorstellen voor inhoudelijk nieuw beleid. Dit leidt tot een aantal voorstellen waarvoor extra budget ten opzichte van de Meerjarenraming 2019 benodigd is. Zowel de voorstellen ter continuering van bestaand incidenteel beleid als de voorstellen voor nieuw beleid zijn in deze Begroting opgenomen binnen de kerntaken en worden daar toegelicht. In de bestuursvergadering van juni 2018 heeft de bespreking van de IPO-Kadernota plaatsgevonden met betrekking tot deze voorstellen. In sommige gevallen werden claims toegewezen, in andere gevallen werden claims afgewezen en weer in andere gevallen is na het bestuur nog gezocht naar een bezuiniging elders in de

Begroting om de claims te kunnen dekken (zie de procesbeschrijving bij de Financiële Uitgangspunten). Dit proces leidt tot het volgende overzicht, waarbij onderscheid is gemaakt tussen continuering bestaand beleid en nieuw beleid. Bij de kerntakenteksten zijn de afzonderlijke posten toegelicht:

	2019		**2020**	**2021**	**2022**
Kadernota claims na bestuurlijke herprioritering	Continuering	Nieuw beleid			
Verkenning, Afval en grondstoffen		25.000			
Verkenning, Veiligheid en gezondheid		25.000			
Energieakk.		220.000	220.000	220.000	220.000
Bezuiniging werkbudget		-20.000			
Bezuiniging Mate it work progress		-30.000			
PAS	112.000		112.000		
Mobiliteit	520.000		100.000	40.000	40.000
Kwaliteit openbaar bestuur Financiën		100.000	100.000	100.000	100.000
Bezuiniging dialoogcafé en platform 31		-15.000	-15.000	-15.000	-15.000
Proeftuinen	50.000		50.000	50.000	50.000
Formatie kennishub		115.000	115.000	115.000	115.000
Kennishub		20.000	20.000	20.000	20.000
Werkgeverszaken CAO	163.000		163.000	163.000	163.000
Werkgeverszaken Wnra	20.000		20.000	20.000	20.000
Werkgeverzaken Quotumheffing	5.000		5.000	5.000	5.000
Werkgeverszaken ABP/Pensioen	10.000		10.000	10.000	10.000
	880.000	440.000			
Totaal voorstellen nieuw beleid		1.320.000	900.000	728.000	728.000
Ontwikkeling personele lasten					
TOTAAL IPO Projecten en programma's		**1.320.000**	**900.000**	**728.000**	**728.000**

Ontwikkeling personele lasten

In het najaar van 2017 heeft het IPO-bestuur de directie de opdracht gegeven om – in nauwe samenwerking met de Kring van Provinciesecretarissen (KPS) - de omslag naar een opgave gestuurde netwerkorganisatie in een hoger tempo te realiseren.

In plaats van een organische (door)ontwikkeling is opdracht gegeven tot een reorganisatie.
Het doel is de nieuwe organisatie gerealiseerd te hebben voor het aanbreken van de nieuwe Statenperiode in 2019. In de Programmabegroting is in lijn met de afspraken met het bestuur en de provinciesecretarissen - geen extra formatie opgenomen voor de nieuwe netwerkorganisatie.
In het meerjarige beeld is voor 2019 de formatie van het IPO (nieuwe organisatie 46 fte, inclusief management en sluit aan bij het O&F-plan) opgenomen en is rekening gehouden met de benodigde flexibele inzet gerelateerd aan het takenpakket. Dit geldt echter tot de Meerjarenraming 2020. Uitgaande van eenzelfde omvang van het takenpakket, wordt het budget voor de vaste formatie van 2019 doorgetrokken naar de jaren 2020 en verder. Het budget voor de flexibele inzet (onder meer de inzet vanuit de provincies) is echter niet geraamd en zal jaarlijks bij het aanbieden van de begroting onderbouwd moeten worden. De totale vaste formatie wordt dus vastgesteld op een niveau dat naar verwachting altijd ligt onder het aantal feitelijk vereiste formatieplaatsen voor het uitvoeren van de Begroting. Hierdoor wordt zowel recht gedaan aan het uitgangspunt te willen werken in een netwerkorganisatie met een flexibele schil, als aan de wens een harde kern voor langere tijd aan het IPO verbonden professionals beschikbaar te houden. Indien de omvang van het werk in 2020 een grotere of kleinere personele inzet van deze flexibele schil vraagt (bestuurlijk beïnvloedbaar), dan werkt dit uiteraard door in de omvang van de totale personele lasten. Het onderstaande bedrag bestaat uit de loonkosten en de overige personeel gerelateerde kosten (reiskosten etc.).

	2018	2019	2020	2021
Totaal oorspronkelijke meerjarenraming vaste formatie	7.691.008	7.454.724	6.186.644	6.186.644

Totaalbeeld

Het totaalbeeld van de voorgestelde uitgaven kan dan als volgt worden weergegeven:

	2019	2020	2021	2022
Oorspronkelijke meerjarenraming	15.043.228	12.614.148	12.114.148	12.114.148
Meerjarenraming gecor. voor PAS	14.814.228	12.385.148	11.885.148	11.885.148
Claims kadernota	1.320.000	900.000	728.000	728.000
Aflopend ten opzichte van meerjarenraming	-245.000	-120.001	-210.001	-360.001
Subtotaal	15.889.228	13.165.147	12.403.147	12.253.147
Uitzetting ten opzichte van oorspronkelijke meerjarenraming	846.000	550.999	288.999	138.999
Indexering	358.527	297.141	279.615	276.165
Totaal	16.247.755	13.462.289	12.682.763	12.529.313

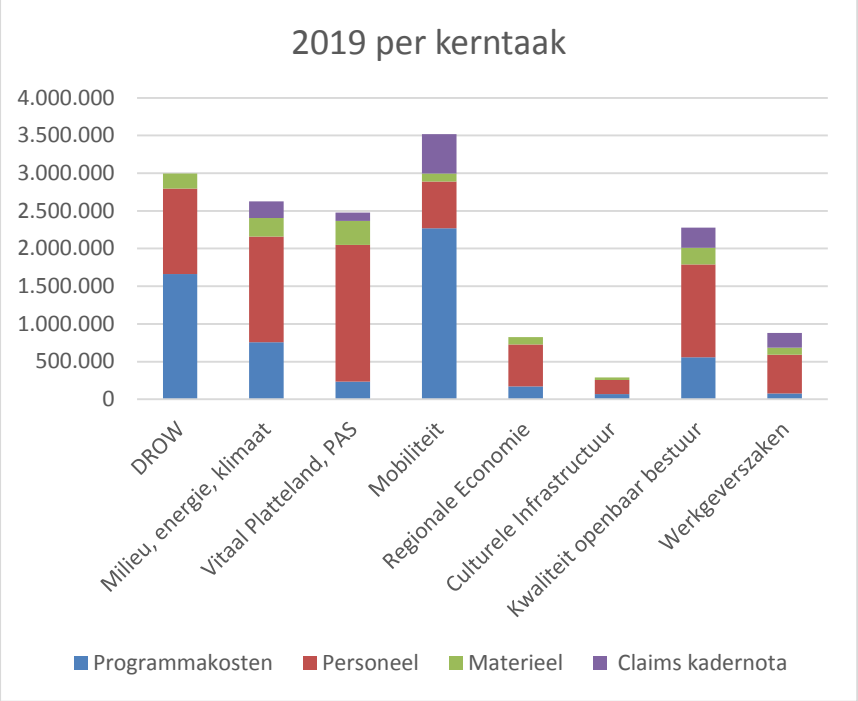

	Samenvatting alle kerntaken plus Werkgeverszaken (Prijspeil 2018)	**Programmakosten**	**Personeel**	**Materieel**	**Claims kadernota**	**Totaal**
KT1.0	Duurzame Ruimelijke Ontwikkeling Waterbeheer	1.662.500	1.132.624	199.736	-	2.994.860
KT2.0	Milieu, energie, klimaat	758.000	1.400.335	246.946	220.000	2.625.281
KT3.0	Vitaal Platteland, PAS	236.000	1.812.198	319.578	112.000	2.479.776
KT4.0	Mobiliteit	2.270.000	617.795	108.947	520.000	3.516.742
KT5.0	Regionale Economie	170.000	556.015	98.052	-	824.068
KT6.0	Culturele Infrastructuur	70.000	185.338	32.684	-	288.023
KT7.0	Kwaliteit openbaar bestuur	555.878	1.235.590	217.894	270.000	2.279.361
WG.0	Werkgeverszaken	77.500	514.829	90.789	198.000	881.118
	TOTAAL IPO Projecten en programma's	**5.799.878**	**7.454.724**	**1.314.626**	**1.320.000**	**15.889.228**

BIJ12

Sinds 1 januari 2014 is BIJ12 operationeel als onderdeel van het IPO. Bij BIJ12 zijn uitvoeringsactiviteiten ondergebracht die de provincies gezamenlijk doen. De provincies bepalen de beleidskaders; de werkzaamheden van BIJ12 zijn beleidsarm. Het gaat om concrete uitvoeringstaken en taken ter ondersteuning daarvan:

1. De coördinatie van de uitvoering van het subsidiestelsel Natuur en Landschap;
2. Het beheer van gemeenschappelijke informatiesystemen;
3. Het afhandelen van aanvragen faunaschades (tegemoetkomingsaanvragen faunaschade, dassenovereenkomsten en de ganzenregeling) veroorzaakt door natuurlijk in het wild levende dieren én het adviseren over het voorkomen en bestrijden van deze schades;
4. Secretariële ondersteuning van de onafhankelijke AdviesCommissie Schade Grondwater (ACSG) en het opstellen van adviezen over schade door grondwateronttrekkingen en –winningen;
5. De (proces)coördinatie van monitoring, dataopslag, informatie, analyse en rapportages van natuurgegevens, met name voor de verantwoording richting Rijk en EU; en
6. De ondersteuning van de ontwikkeling en uitvoering van het Programma Aanpak Stikstof (PAS) in opdracht van de Regiegroep Natura 2000/PAS (12 provincies en 3 ministeries) door ondersteuning van het programmamanagement, gebruikersondersteuning en rapportages.

Sinds 2014 ontwikkelde BIJ12 zich tot een organisatie die de provincies ondersteunt met gemeenschappelijke werkprocessen: rapporteren, adviseren, ondersteunen van processen en projecten, ontwikkelen en beheren van applicaties. De units worden hierbij ondersteund door het team Bedrijfsvoering die onder meer verantwoordelijk is voor inkoop, de financiële administratie en communicatie en deze processen verder professionaliseert.

Ontwikkelingen die van invloed zijn op de werkzaamheden van BIJ12 zijn:

- Wijzigingen in het Gemeenschappelijk LandbouwBeleid vanaf 2021 hebben gevolgen voor de subsidies op het gebied van agrarisch natuurbeheer. In 2019 wordt de implementatie van de gevolgen voor regelingen en informatievoorzieningen zo veel mogelijk voorbereid.
- In opdracht van het Consortium NDFF (provincies, ministerie LNV en TerreinBeherende Organisaties) is een verandertraject voor de NDFF gestart dat in 2018 leidde tot een bestuurlijke beslissing voor een duurzame borging van de organisatie en financiering van de NDFF. In 2019 wordt deze beslissing geïmplementeerd.
- In het IBP (Interbestuurlijk programma) werken overheden samen aan gebiedsgerichte opgaven. Mogelijk zal BIJ12 hierbij provincies ondersteunen, met name op het thema landelijk gebied.
- De Maatschappelijke Adviesraad Faunaschade biedt de 12 Gedeputeerden Staten eind 2018 en begin 2019 zijn eerste drie adviezen aan. Deze adviezen kunnen, in combinatie met de uitkomsten van het AAC VP-project “herijking beleidsregels”, leiden tot een nieuw faunaschadebeleid en de daaruit volgende Beleidsregels tegemoetkoming faunaschade. BIJ12 is gemandateerd tot het uitvoeren van deze beleidsregels.
- De tussenevaluatie van de PAS, juridische procedures rond uitvoeringsbesluiten in het kader van de PAS en een herziening van het PAS-programmamanagement, leiden in 2019 tot de implementatie van een verbreed werkpakket van het PAS-bureau ter ondersteuning van provincies en rijk bij ontwikkeling en uitvoering van het programma.
- Met de Omgevingswet wordt in 2019 een basis-ICT-infrastructuur verder ontwikkeld. BIJ12 draagt bij aan de ontwikkeling van informatieproducten op het gebied van natuur.
- In 2018 werkte BIJ12 aan de implementatie van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) en aan de implementatie van een Document Management Systeem (DMS) om aan archiefwettelijke verplichtingen te voldoen. Beide projecten hebben naar verwachting invloed op de werkzaamheden van BIJ12 in 2019.

- In 2018 is voor de applicaties die BIJ12 beheert, een onderzoek gedaan naar (*) de knelpunten tussen de transitie van ontwikkelde software naar beheer en (*) een verbeterde uitbestedingsmethodiek (sourcing strategie). In 2019 worden de consequenties van beide onderzoeken in overleg met en na goedkeuring van de provincies, geïmplementeerd.
- Op het gebied van informatiebeveiliging wordt een start gemaakt om de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) te implementeren.
- Aan de in 2018 gestarte samenwerkingsagenda IPO/BIJ12 wordt in 2019 verder invulling gegeven. De samenwerking op het gebied van bedrijfsvoering heeft invloed op de werkzaamheden van BIJ12.

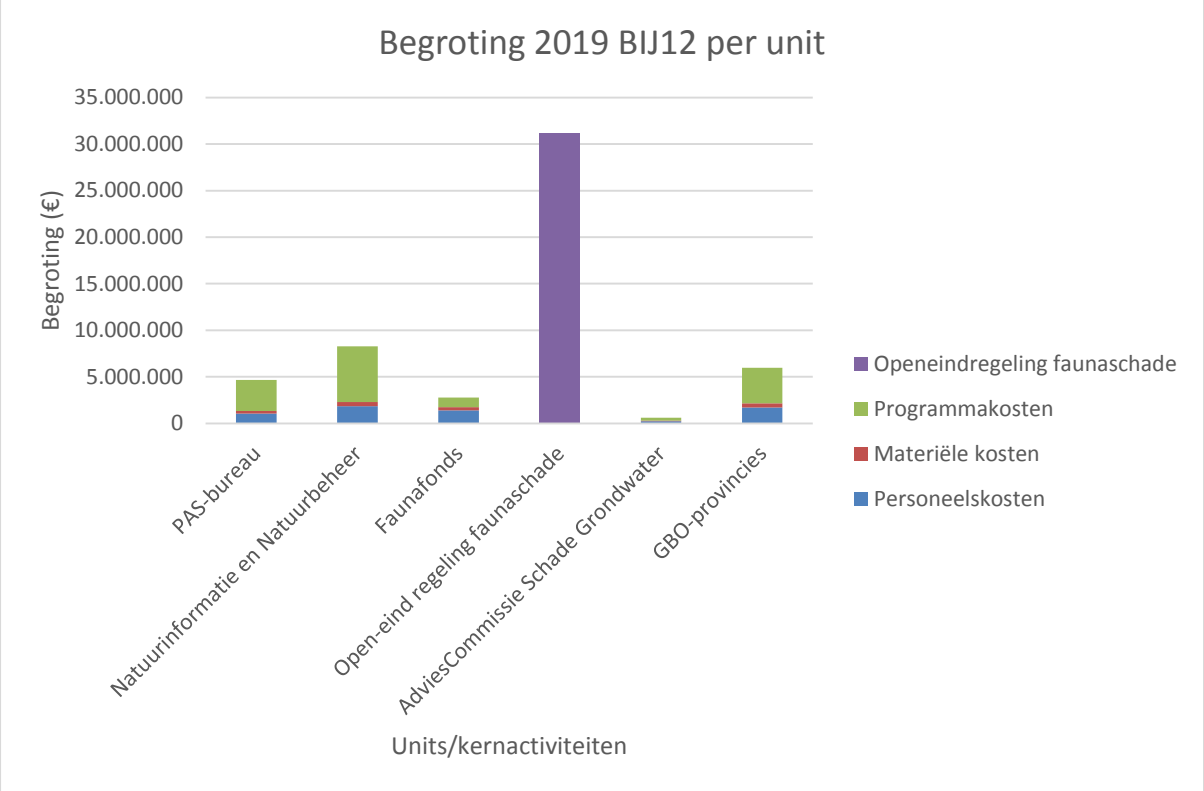

De grafiek toont de begroting van BIJ12 voor 2019 onderverdeeld naar de uitvoerende units die de opdrachten van de provincies uitvoeren. De kosten voor interne organisatie zijn doorverdeeld naar de units op basis van het aandeel in de personeelskosten. Deze interne kosten worden apart bevoorschot volgens een gewogen percentage op basis van de afgesproken verdeelsleutels van de Commissie Jansen en de IPO-verdeelsleutel.

De openeindregeling tegemoetkomingen faunaschade is apart gepresenteerd omdat BIJ12 niet kan sturen op dit bedrag. De unit Faunafonds voert de afhandeling van de aanvragen voor tegemoetkomingen faunaschade uit op basis van het provinciale faunaschadebeleid. De kosten zijn o.a. afhankelijk van het faunaschadebeleid, het aantal aanvragen, het aantal schadeveroorzakende dieren, de hoogte van de schade en de gewasprijs.

De begroting van BIJ12 laat (exclusief het faunafonds) een stabiel en consistent beeld zien van de uitgaven voor de afgesproken uitvoeringstaken. Voor de detailbegroting en de meerjarenraming wordt verwezen naar de bijlage Jaarplan/begroting 2019 BIJ12 waarin de activiteiten - voor de samen met de provincies afgesproken doelstellingen - van de verschillende units zijn benoemd.

3. Vlaggenschepen en kerntaken

Verbindende Speerpunten: Vlaggenschepen 2018 – 2019.....

In de Programmabegroting 2018 was een viertal 'verbindende speerpunten' voor de gezamenlijke ambities opgenomen:

1. Duurzaamheid - "Naar een Duurzaam Nederland";
2. Energietransitie - "Naar Energie-neutrale provincies";
3. Leefomgeving - "Groen, Concurrerend en Innovatief";
4. Governance - "Preach what we Practice".

In 2018, en vooruitkijkend naar de eerste maanden van 2019, draaien de gedeelde programma's en projecten eveneens om deze speerpunten. Ook de in de Kadernota 2019 opgebrachte nieuwe ambities raken voor een deel aan deze speerpunten. De langere looptijd van deze programma's en projecten, gecombineerd met de verkiezingen in 2019 pleiten voor continuering van deze verbindende speerpunten in de Programmabegroting 2019. Aldus.

Twee cruciale opgaven (in de begrotingsterminologie 2018 "vlaggenschepen" genoemd) van de twaalf provincies zijn de opgave van:

1. het Interbestuurlijk Programma (IBP);
2. Energietransitie/Klimaatakkoord.

Het IBP bergt alle vier de verbindende speerpunten in zich met een ambitieuze samenwerkingsagenda van rijk en decentrale overheden rond maatschappelijke opgaven. De Energietransitie/Klimaatakkoord is een opgave die resoneert als onderdeel van het IBP, op hoofdlijnen en doelstellingen de gezamenlijkheid van de twaalf provincies benoemt, en in de afzonderlijke provincies vraagt om maatwerk. Het zijn twee opgaven ("vlaggenschepen") die gehandhaafd worden, en prioriteit genieten, in de Programmabegroting 2019. Het unieke karakter van deze twee opgaven verplicht tevens een integrale werkwijze tussen beleidsterreinen, programma's en tussen actoren.
Bij de voorbereiding van de Kadernota is de "verduurzaming landelijk gebied" meerdere malen genoemd door de provincies als mogelijk vlaggenschip. Vanwege de verwevenheid met IBP, het Klimaatakkoord en de reguliere agenda is dit niet apart meegenomen.

Onderdeel van het speerpunt Governance is het experimenteren met een nieuwe werkwijze voor strategische trajecten. Een werkwijze waarbij een bestuurlijke kopgroep gevormd vanuit het IPO-bestuur, opdracht geeft aan een provinciesecretaris en IPO-directeur om samen met een interprovinciaal (ad hoc) team een programma (lees: gezamenlijke opdracht) te realiseren.
In de Programmabegroting 2018 is op deze aanpak uitgebreider ingegaan. De opgave van het IBP is in de periode najaar 2017 – eerste helft 2018 expliciet op deze wijze gerealiseerd. Deze werkwijze, hoofdzakelijk gericht op het snel en effectief kunnen handelen op zowel bestuurlijk als ambtelijk niveau, heeft bij de provinciebestuurders, bij de partners op rijksniveau en bij de decentrale overheden tot veel positieve reacties geleid. Desgewenst zal deze werkwijze dan ook vaker en gerichter ingezet (kunnen) worden, inclusief het bestuurlijk opdrachtnemerschap bij de provinciesecretarissen.

Interbestuurlijk Programma (IBP[1])

Op 14 februari 2018 hebben rijk en de decentrale overheden een handtekening gezet onder een ambitieuze samenwerkingsagenda voor de komende jaren, "samen meer bereiken dan één overheid". Voor de decentrale overheden is met het IBP een vervolg gekomen op de gezamenlijke Investeringsagenda die in 2017 aan het rijk was aangeboden. De opgaven in het IBP worden gekenmerkt door in ieder geval de noodzaak van grensoverschrijdende samenwerking (beleidsmatig, maar ook geografisch): maatschappelijke uitdagingen die geen overheidslaag alleen kan aanpakken of oplossen. Met het zetten van de handtekening is het programma 'slechts' begonnen. Op alle aangedragen opgaven wordt onder regie van één (of twee) van de betrokken partijen gewerkt aan het aanpakken/oplossen van de opgave. Voorbeelden zijn de samenwerkingsafspraken vitaal platteland, het Klimaatakkoord, de samenwerkingsagenda 'toezicht van de toekomst', de regionale economie als versneller, en natuurlijk de overkoepelende thema's als goed openbaar bestuur en financiën. In het IBP staan geen 'harde' doelstellingen of vereisten. Het IBP is het instrument voor de versterkte samenwerking tussen en met alle overheidslagen.

De betrokkenheid en bijdragen van de gezamenlijke provincies in het IBP is een combinatie van gerichte inzet in de regionale praktijk (zie bijvoorbeeld de gebiedsgerichte aanpak bij vitaal platteland) en afstemming en beleid maken in Den Haag. In de Programmabegroting 2019 zijn de verscheidene programma's, projecten en activiteiten van het IBP ondergebracht bij de verschillende kerntaken. Overkoepelend blijft de bestuurlijke inzet op een succesvol (samenwerken onder de paraplu van het) IBP van kracht.

Energietransitie/Klimaatakkoord

"Samen aan de slag voor het klimaat", dat is de doelstelling in het IBP. Duurzaamheid, een gedragen energietransitie, en klimaatadaptatie, het waren de pijlers onder de gezamenlijke Investeringsagenda 2017 van de decentrale overheden. Veel programma's en projecten zijn gericht op, of raken aan het bewerkstelligen van de Energietransitie. Voor de gezamenlijke provincies het Klimaatakkoord, de Nationale Omgevingsvisie (NOVI), de Regionale Energiestrategieën (RES'sen), en nog andere projecten ondergebracht bij de verschillende kerntaken. De Energietransitie loopt daarbij als rode draad door de activiteiten van de (gezamenlijke) provincies op alle kerntaken en hangt nauw samen met de gezamenlijke inzet vanuit provincies voor ook de andere programma's, zoals de NOVI, het Grondstoffenakkoord en de samenwerking vitaal platteland.

De gezamenlijke provincies hebben de behoefte uitgesproken aan een betere kennis- en informatiedeling rond het Klimaatakkoord en de RES'sen. De bundeling van de krachten hierop is in de Programmabegroting 2019 één van de speerpunten. Een tweede focus zal liggen op het samenwerken tussen de programma's en projecten. Het minder sectoraal benaderen levert effectiviteit en efficiency op, zeker ook voor het behartigen van de belangen van de twaalf provincies in politiek Den Haag. Vanuit de regionale kracht van provincies wordt - samen met de overheden, maatschappelijke partners en het bedrijfsleven - een nationale programmatische aanpak voor de energietransitie neergezet.

[1] *http://www.ipo.nl/publicaties/overheden-starten-interbestuurlijk-programma-extra-geld-naar-maatschappelijke-opgaven; http://www.ipo.nl/publicaties/het-interbestuurlijk-programma-15-minuut*

Een verbeterslag ten opzichte van de Programmabegroting 2018 is dat de middelen die de gezamenlijke provincies wensen in te zetten voor de energietransitie gebundeld zijn onder één kerntaak. Net als bij het IBP wordt hoofdzakelijk ten behoeve van de parallel met de Programmabegroting 2018 – vastgehouden aan het opnemen van de verschillende activiteiten die bijdragen aan deze opgave bij de afzonderlijke kerntaken.

4. Kerntaak 1. Duurzame ruimtelijke ontwikkeling, waaronder waterbeheer

Ambities 2019

In 2019 zal de NOVI behandeld worden in het parlement. De gezamenlijke provincies hebben met hun "aanbod" voor de NOVI "Samen bouwen aan de toekomst van Nederland" aangegeven dat provincies bereid zijn hun aandeel te leveren bij het mooier en sterker maken van Nederland. In dit aanbod laten de provincies zien op welke wijze zij hun kerntaken willen inzetten om de Energietransitie in de regio gestalte te geven, steden en regio's aantrekkelijk te houden en de internationale samenwerking te versterken. In 2018 is dit aanbod vertaald in een actieve inbreng bij de productie van de NOVI veelal in nauwe samenwerking met de VNG. Op welke manier de samenwerking tussen overheden in het kader van de NOVI de komende tijd verder vorm zal krijgen, is nog onduidelijk. Veel zal afhangen van de keuzes die door het Kabinet zullen worden gemaakt. Wel is duidelijk dat de NOVI een duidelijke relatie heeft met andere velden, zoals ruimte, mobiliteit, etc., zoals tevens tijdens de regionale inloopsessies van de begrotingsvoorbereiding is aangegeven.

In de geest van de nieuwe Omgevingswet pleiten provincies ervoor ook bij de verdere uitwerking van opgaven en het ontwikkelen van beleidsalternatieven de decentrale overheden nauw te betrekken. Regionale en lokale kennis is immers onontbeerlijk om tot goede afwegingen en keuzes te komen. Naar verwachting zal in 2019 de Omgevingswet verder gestalte krijgen (inclusief het digitaal stelsel).

Zo zullen enkele aanvullingswetten en de Invoeringswet in 2019 in het parlement behandeld worden.

In 2019 zullen verder de bestuurlijke afspraken waterbeheer vermoedelijk worden afgerond.

Leegstand zal ook in 2019 een opgave binnen de gezamenlijke provincies zijn. Niet alleen voor de Retailagenda, maar ook in het kader van de vrijkomende agrarische bedrijven. De in 2018 gerealiseerde kennisuitwisseling en het Leegstandcongres zal een gedeelde aanpak verder framen.

In het kader van klimaatadaptatie wordt de Regionaal Adaptatie Strategie dit jaar verder bestuurlijk afgestemd. In 2019 zal samen met de partners en in overeenstemming met het Deltaplan Ruimtelijke Adaptie verder gewerkt worden aan een strategie, een uitvoerings- en een investeringsprogramma. Deze activiteiten zullen tevens worden opgenomen in het IBP. Hoewel elke provincie hiermee aan de slag gaat, zal het IPO inzicht bieden in de diverse pilots en in de mogelijke knelpunten, zodat provincies in staat worden gesteld van elkaar te leren en elkaar kunnen aanvullen in de kennisontwikkeling en uitvoering.

Komende jaren vraagt dit vanuit het IPO stevige inzet op het bouwen van dit nationale klimaatprogramma en via belangenbehartiging het organiseren van de randvoorwaarden.

Wat willen we bereiken?

NOVI

De nieuwe Omgevingswet verplicht het rijk tot het opstellen van een integrale Nationale Omgevingsvisie (NOVI). Voor de provincies wordt dit een belangrijk document, omdat daarin het langetermijnbeleid voor de fysieke leefomgeving wordt vastgelegd.
Via de IPO-inzet:

- zorgen dat de belangen van de gezamenlijke provincies worden verankerd in de (ontwerp-)NOVI en dat de keuzes en richtinggevende uitspraken in de NOVI bijdragen aan de provinciale aanpak van maatschappelijke opgaven;
- investeren in samenwerking en coalitievorming met het rijk, gemeenten en waterschappen uitmondend in een NOVI Bestuursakkoord;
- Op de drie prioritaire sporen uit het provinciale NOVI-aanbod, energie en ruimte, verstedelijking, groei en krimp, internationalisering en het toegevoegde spoor 'toekomstbestendige ontwikkeling landelijk gebied' aan het rijk agenda zettende bouwstenen aanleveren voor de NOVI en het Bestuursakkoord.
- Zorgdragen voor integrale inbreng vanuit Vitaal Platteland, Mobiliteit en Economie vanuit de adagiums uit het NOVI-Manifest van het IPO, de VNG en UvW: "Laat transities elkaar versterken" en werk als één overheid.

Omgevingswet

In het voorjaar van 2015 heeft de KPS besloten om de Omgevingswet gezamenlijk te implementeren. Daartoe is door de KPS een programmadirecteur aangesteld, een team bestaande uit gedetacheerde provinciemedewerkers samengesteld en voor vier jaar een bedrag van 726.000 euro per jaar beschikbaar gesteld. Op basis van het Plan van Aanpak 2015-2018, vastgesteld door de KPS in december 2015.
Oorspronkelijk zou de Omgevingswet op 1 januari 2018 in werking treden, maar door vertraging in de wetgeving is dit nu 1 januari 2021 geworden.

Vernieuwing Omgevingswet

De vernieuwing van het Omgevingsrecht via de Omgevingswet is een belangrijk dossier, dat de provincies in de uitoefening van al haar kerntaken raakt. Naast de rol en het bijbehorende instrumentarium van provincies in hun verantwoordelijkheid, is ook een gedrags- en cultuurverandering vereist van provinciale organisaties.
Om dat te bereiken is een meerjarig implementatieprogramma Omgevingswet vastgesteld met een daarvoor verantwoordelijke interprovinciale programmaorganisatie. Dit alles gericht op een succesvolle implementatie van de Omgevingswet door de provincies in 2019.

In dit project wordt:

1. op landelijk niveau samengewerkt in de Programmaraad met de VNG en het rijk;
2. ondersteuning geboden aan de provincies voor de implementatie van de Wet in de provincies; en
3. samen met de provincies bijeenkomsten georganiseerd ter bevordering van het goede implementatieproces. Tevens wordt meegewerkt aan het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) en wordt de besluitvorming voorbereid voor de twee aan de provincies toegewezen informatiehuizen (natuur en externe veiligheid).

De Wet is nog niet afgerond: diverse aanvullingswetten, AMvB's en een Invoeringswet komen momenteel tot stand. Provincies willen via het IPO bereiken, dat in het nieuwe stelsel de provincies in staat worden gesteld hun wettelijke taken en bevoegdheden in de fysieke leefomgeving optimaal te kunnen vervullen. Sturing kunnen geven via de activiteiten waarvoor provincies bevoegd gezag zijn, en sturing kunnen geven op de taak- en bevoegdheidsuitoefening van gemeenten en waterschappen.

Energietransitie en ruimtelijke vraagstukken

Er komt een nationaal Klimaatakkoord, waarbij voor het behalen van de nationale opgave een ruimtelijke regionaal maatwerk in ruimtelijk beleid en inzet van wettelijke bevoegdheden nodig is. Dit geldt aldus voor de ruimtelijke consequenties van alle maatregelen in het Klimaatakkoord, maar in het bijzonder voor de ruimtelijke inpassing van hernieuwbare opwek en de infrastructuur voor warmte en energie.
Vanuit dit Akkoord zullen provincies op basis van de uitkomsten van de dertig RES'sen hun verantwoordelijkheid nemen (bestuursbesluit) om de ruimtelijke consequenties van opwek, opslag en transport van energie (elektriciteit en warmte) en op te nemen in het afzonderlijke provinciale omgevings-beleid.

Waterbeheer

Bestuurlijke afspraken voor het waterbeheer

We willen bereiken dat de ruimtelijke inrichting van Nederland in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust is. Op die manier kan een ingeschatte schade van 71 miljard euro in 2050, vanwege wateroverlast, droogte, hittestress en bodemdaling, worden voorkomen. We willen hiertoe in het Bestuursakkoord Water 2.0 bestuurlijke afspraken maken met de ministeries van I&M, EZ, en VWS en UvW, VNG, VEWIN en andere maatschappelijke partijen.
Die afspraken moeten wat ons betreft gaan over de gezamenlijke aanpak van diverse wateropgaven die het gevolg zijn van klimaatverandering.
We willen de afspraken niet alleen over de inhoud maken (ruimtelijk of technisch, collectief of individueel), maar ook over de financiering. Streven daarbij is waterbewust gedrag van alle grondgebruikers en tegelijk het genereren van voldoende financiële middelen om de opgave te bekostigen.

Drinkwatervoorraden

Vanwege onze verantwoordelijkheid voor het grondwaterbeheer willen we bereiken dat we samen met de drink-waterbedrijven een verkenning uitvoeren naar de benodigde aanvullende strategische drinkwatervoorraden.

Waterkwaliteit

We willen bereiken dat de gezamenlijke inzet van de provincies in het verbeteren van de waterkwaliteit in Nederland effect heeft. Dit krijgt onder meer uitwerking via de plattelandsontwikkelingspro-jecten, het Deltaplan agrarisch waterbe-heer en door grondwatervoorraden voor de drinkwatervoorziening ruimtelijk te beschermen. In 2016 is afgesproken in de Intentieverklaring Delta-aanpak tot een gezamenlijk kennisprogramma te komen. Voor provincies is vooral grondwater van belang vanwege hun wettelijke taakuitoefening.

Wat gaan we ervoor doen?

NOVI

NOVI: de huidige rijksplanning is gericht op afronding van de Ontwerp-NOVI voor de PS-verkiezingen in maart 2019. In combinatie met een bijbehorend bestuursakkoord tussen de betrokken overheden, zal, afhankelijk van de realisatie van de beoogde planningen:

- een besluit genomen worden tussen provincies en rijk over de prioriteiten en keuzes in de (Ontwerp-)NOVI en het voorgenomen Bestuursakkoord; dit betekent een optimale processing met de colleges van Gedeputeerde Staten en het IPO-bestuur om het standpunt van de provincies in dit alles positie te geven;
- via daartoe te nemen besluiten aanleveren van bouwstenen door provincies in relatie tot de gevraagde bijdragen vanuit het rijk met betrekking tot rijksinvesteringen, wet- en regelgeving en financiële bijdragen aan uitvoering van omgevingsagenda's, programma's en perspectiefgebieden.

- continue aandacht voor beïnvloeden en belangenbehartiging over ontschotting van beleid, bevoegdheden en instrumenten en (extra) financiële middelen (Transformatiefonds, Mobiliteitsfonds).

Voorts zal conform de provinciale standpunten inzet worden geleverd aan het Intensiveringsprogramma binnenstedelijke transformatie.

Omgevingswet

In het najaar 2018 zal door de KPS op basis van een advies van de algemeen directeur van het IPO en de huidige programma-directeur, een besluit genomen worden over het wel of niet verlengen van het PvA tot en met 2021 of 2022. Op basis van het besluit van de KPS zal de PM in de begroting 2020 en 2021 nader ingevuld worden (zie bijlage 2). Voorlopig is voor 2019 al een bedrag begroot van 726.000 euro. En omdat in 2015 is besloten dat die via de "kassiersbegroting" zou lopen en het IPO alleen een administratieve rol zou hebben, is dit in deze Programmabegroting een beetje vreemde eend in de bijt. Het betreft derhalve een overblijfsel uit het verleden.

Vernieuwing Omgevingsrecht

De activiteiten van het IPO bestaan voor deze unieke opgave vooral uit lobby en beleidsbeïnvloeding (onder andere via de consultaties) en onderhandelen. Dit speelt zich steeds af rond de Invoeringswet, diverse aanvullingswetten en AMvB's (besluiten).

In 2019 wordt een bestuursbesluit genomen over de consultatiereactie op de aanvullingsbesluiten geluid, natuur en grondeigendom. En wordt binnen het vastgestelde bestuurlijke mandaat (op grond van consultatiereactie) waar nodig een lobby gestart inzake Invoeringswet en Aanvullingswetten Geluid, Natuur en Grondeigendom en Invoeringsbesluit om de provinciale bevoegdheden en taken te borgen.

Verder geven we uitvoering aan het programmaplan Implementatie Omgevingswet, met onder andere de informatiehuizen. Met betrekking tot het meerjarig Implementatieprogramma zal uitvoering worden gegeven aan de jaarschijf 2019.
In het kader van de Omgevingswet zijn de provincies een belangrijk afnemer van de ICT-producten van de Basisregistratie Ondergrond, waarvoor de provincies via het IPO gezamenlijk een coördinator financieren.

Energietransitie en ruimtelijke vraagstukken

Het ondersteunen van het totstandkomingsproces van de RES via de kernopgave Energietransitie en binnen de RES-aanpak monitoren en rapporteren over de mate waarin de provincies de ruimtelijke consequenties van opwek, opslag en transport van energie (elektriciteit en warmte) feitelijk (kunnen) opnemen/realiseren in het provinciale omgevingsbeleid. Vanwege de nauwe samenhang met het Programma Energietransitie zijn in tegenstelling tot 2018 de hiermee samenhangende budgetten in 2019 meegenomen bij kerntaak 2.

Waterbeheer

Bestuurlijke afspraken waterbeheer

In 2019 bereiden we ons voor met behulp van een position paper op een te sluiten bestuursakkoord klimaatadaptatie in 2020 door:

- het voeren van oriënterende gesprekken met maatschappelijke partners voor commitment aan bestuurlijke afspraken;
- het ondersteunen met inhoudelijke gezamenlijke vastgestelde standpunten van de twee versnellingstafels waterkwaliteit;
- de voorstellen van de Commissie aanpassing Belastingstelsel Waterschappen (CAB) benutten om te komen tot afspraken over financieringsarrangementen als integraal onderdeel van te maken bestuurlijke afspraken.

Drinkwatervoorraden
Uitvoeren van een verkenning samen met de VEWIN als uitvloeisel van gemaakte afspraken in het kader van de Structuurvisie Ondergrond (STRONG).

Waterkwaliteit
In 2019 komen we tot aanvullende bestuurlijke afspraken over waterkwaliteit inzake opkomende stoffen, gewasbeschermingsmiddelen en nutriënten.
Daarnaast nemen we actief deel aan het kennisprogramma met name voor de kennisontwikkeling inzake grondwater en dragen daaraan middelen bij.
Noot: deze bijdrage (250.000 euro jaarlijks gedurende vier jaar) dient nog aan het bestuur te worden voorgelegd.

Diverse bijdragen m.b.t. waterbeheer
Vanuit de algehele doelrealisatie op het terrein van water heeft het IPO meerjarige afspraken voor een financiële bijdrage met externe partners gemaakt. Het IPO draagt jaarlijks bij aan het Informatiehuis Water (IHW) en Delta-programma. Dit faciliteert de provincies met de uitvoering van de wettelijke taken inzake grondwater en om te voldoen aan de Grondwaterrichtlijn en KRW-gegevens collectief in gestandaardiseerd beheer te hebben bij het IHW. Deze afspraken zijn in lijn met het Bestuursakkoord Water 2011.

Het IPO draagt jaarlijks bij aan het Regionale keringen ontwikkelprogramma, omdat provincies de normen stellen voor de regionale keringen waarvoor kennis over de staat van de regionale keringen van belang is.

Het IPO draagt jaarlijks bij aan de Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA) en dat draagt op deze manier bij aan de kennisontwikkeling op het gebied van regionaal waterbeheer.
Het IPO draagt jaarlijks bij aan de Schildhuisstichting met het oog op de waterstaatkundige kennisontwikkeling.

De provincies zijn wettelijk verplicht om in het kader van implementatie van de Richtlijn Overstromingsrisico's op een gecoördineerde wijze overstromingsrisicokaarten te maken, waarvoor de provincies gezamenlijk een coördinator financieren.

Wat gaat het kosten?.....

		2019 MJR	Claim	Personeel	Materieel	Totaal
Kerntaak 1. Duurzame ruimtelijke ontwikkeling, waaronder waterbeheer						
	DROW	936.500				
	Omgevingswet	726.000				
	Kerntaak 1	**1.662.500**	**0**	**1.132.624**	**199.736**	**2.994.860**

Er is voor de uitvoering binnen deze kerntaak geen claim in de kadernota opgevoerd. Wel wordt opgemerkt dat € 75.000 NOVI-energie administratief is verschoven naar kerntaak 2: Energie. Afhankelijk van de update van het programmaplan NOVI en de besluitvorming hierover wordt mogelijk de financiële consequentie verwerkt in een volgende begrotingswijziging. In de onderhavige begroting is de personele inzet voor de NOVI vanuit het IPO opgenomen.

5. Kerntaak 2. Milieu, Energie en Klimaat

Ambities 2019 Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH).....

Provincies zijn bevoegd gezag voor de meer complexe bedrijven en de bedrijven die onder de Europese regeling voor Bijzondere Risico's Zware Ongevallen (BRZO) vallen. Vanuit die hoedanigheid werken zij ook in 2019 in IPO-verband verder aan een veilige en gezonde leefomgeving en aan de bescherming van het milieu. Daarbij ligt het accent op de voortdurende verbetering van de kwaliteit van de uitvoering van de taken VTH en de noodzaak voor een gelijk speelveld met de bedrijven.

Wat betreft wetgeving en regelgeving werkt het IPO door aan het verkrijgen van adequate wetgeving voor de uitvoering en voor het op pad kunnen met een goed gevulde instrumentenkoffer. In 2019 zetten de provincies de lobby voor introductie van lik-op-stuk beleid met de eigen keuzevrijheid voor gebruik van de bestuurlijke boete en de strafbeschikking voort, en streven zij met het rijk in IPO-verband naar de ontwikkeling van nieuwe simpelere en effectievere wet- en regelgeving. Daartoe is ook in 2019 extra inzet nodig van juridische deskundigheid bij de provincies voor (milieu)wet- en regelgeving en de Omgevingswetregelgeving.

In 2019 gaat het IPO door met de inzet om vooraan in het beleidsproces via wettelijk te verankeren maatregelen te zorgen dat er geen afval of grondstoffen uit de keten in het milieu verdwijnen. Daartoe gaan provincies samen verder met het ontwikkelen van voorstellen voor specifiek de aanpak van malafide handel in afval en financiële zekerheidsstelling bij bedrijven met meer risico's voor het milieu en met risico's op hoge kosten voor het saneren door de overheid.

Het IPO gaat in 2019 door met de doorontwikkeling en versterking van de coördinatie van de VTH-uitvoering en de samenwerking en afstemming. Dat geldt ook voor de versterking van de samenwerking op BRZO, en de verder doorontwikkeling van het programmatisch werken op de BRZO-gebied. In dat kader zal het gezamenlijke beleid gericht op het excelleren in de verantwoordelijkheid voor het BRZO, conform het gedeelde uitvoeringsprogramma, verder worden uitgerold.

De samenwerking op groene handhaving is verbreed naar vergunningverlening en wordt voortgezet. Naast prioriteiten voor BRZO en specifiek gericht beleid voor bedrijven die uit de risicoanalyses komen, blijft ook in 2019 de inzet op energiebesparing bij bedrijven hoog. Naast het toetsen van energiebesparingsplannen is er noodzaak voor het met het rijk verder verbeteren van wet- en regelgeving, en extra inzet op deskundigheidsontwikkeling, communicatie en samenwerking met gemeenten en rijk.

In de nieuwe collegeperiode blijft nog aandacht nodig voor goed opdrachtgeverschap en het versterken van de omgevingsdiensten en het werken met indicatoren die in 2018 gereed moeten komen.

Wat betreft de regulier lopende zaken blijft de Risicokaart onderdeel van de VTH-portefeuille, in afstemming met de Kring van commissarissen van de Koning (cdK's). Dat geldt ook voor een aantal andere onderwerpen. Zo doen de provincies in IPO-verband ook in 2019 mee aan Implementation and Enforcement of Environmental Law (IMPEL), de internationale VTH-organisatie van overheden om kennis te delen en verder te ontwikkelen om een internationaal level playing field te bewerkstellingen.

Ten slotte wordt in 2019 mogelijk verder invulling gegeven aan de wens om het thema gezondheid en milieu als maatschappelijk vraagstuk te concretiseren als mogelijk nieuw beleidsonderwerp. Dit thema kan wellicht vanaf 2020 een vlaggenschip worden.

Ambities Energie en Klimaat 2019

Tijdens de inloopsessies die het IPO ten behoeve van de Kadernota heeft georganiseerd is aangegeven, dat de Energietransitie één van de belangrijkste dossiers voor de provincies wordt vanaf 2019, naast het IBP. Iedere provincie ontwikkelt beleid op het gebied van duurzaamheid. Het gaat dan om energie, klimaat, biodiversiteit en circulaire economie. Elke provincie is echter op zichzelf te klein om de besluitvorming op rijksniveau adequaat te regisseren. Hier zal het IPO een zeer actieve rol dienen te spelen.

Hoewel vooralsnog dit dossier is ondergebracht bij de desbetreffende kerntaak, rechtvaardigt de impact en de inhoudelijke reikwijdte (ruimtelijke ordening, regionale economie, VTH, mobiliteit en vitaal platteland) van de Energietransitie een kwalificatie als kerntaak overstijgende opgave.

Na ons aanbod in 2017 (Investeringsagenda) en de borging hiervan in het IBP en Klimaatakkoord in 2018 wordt 2019 een jaar waarin we onze inzet zullen waarmaken. Concreet betekent dit dat we vanuit het IPO de opstelling en realisatie van RES'sen ondersteunen door kennisdeling, gezamenlijke monitoring en belangenbehartiging ten behoeve van het wegnemen van knelpunten. We zullen in 2019 ook op verschillende momenten hierover extern communiceren waarbij we de kracht van maatwerk in de provincie laten zien.

Het interprovinciale samenwerkingsprogramma zal nauw verbonden zijn met de nationale programmatische werkstructuur onder het Klimaatakkoord. Zo delen we als provincies onderling kennis, maar delen we die kennis in de nationale werkstructuur ook met medeoverheden, bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties. Vanuit het IPO zorgen we ervoor dat de afspraken in het Klimaatakkoord en de bijbehorende organisatie eind 2018 goed aansluiten bij de wensen van de gezamenlijke provincies. In 2019 zullen we in de werkstructuur van het Klimaatakkoord vanuit het IPO namens de provincies actief deelnemen zodat we monitoren, kennisdelen en de provinciale belangen behartigen. Interprovinciaal leggen we de focus op de volgende inhoudelijke programmalijnen waarvan 5 en 6 doorsnijdend zijn:

1. Nationale Aanpak RES'sen;
2. Nationale Aanpak Verduurzaming mobiliteit;
3. Nationale Aanpak Verduurzaming landbouw en landgebruik (NB valt onder Vitaal Platteland);
4. Aanpak verduurzaming industrie (VTH);
5. Energie en Ruimte;
6. Lobby en communicatie.

Een programmatische opgave, zoals de Energietransitie vraagt een werkwijze waarin we zowel in schaalniveaus (provincie, regio en nationaal) als in thematiek (energie, mobiliteit, landbouw en landgebruik, ruimtelijke ordening, water, regionale economie) snel kunnen schakelen. Zo kunnen we onze lobby op het gebied van wetgeving, fiscaliteit en financiële prikkels beter toespitsen op de behoefte in de provincie en zorgen we dat onze inzet in samenhang is met inzet op andere thema's. IPO-medewerkers binnen het programma Energietransitie zullen om die reden zowel in de provincie als in Den Haag te vinden zijn. Het team zal ook deels gevormd worden door vaste IPO-medewerkers en gedetacheerde medewerkers vanuit de provincie. Zo ondersteunen we als IPO met gevoel voor de praktijk in de provincie én het Haagse en Brusselse

krachtenveld de standpuntbepaling en zetten hier vanuit lobby en communicatie bij ministeries, Tweede Kamer en Europa stevig op in.

Wat willen we bereiken VTH?

Doorontwikkeling VTH

Binnen deze kernopgave werken we in IPO-verband naar een blijvende (optimale) kwaliteit in de uitvoering en doorontwikkeling van het VTH-beleid en uitvoering, alsmede provinciale inzet op 'veiligheid en gezondheid'. Daarbij richten wij ons op actuele zaken, uitvoeringsgerichte werkzaamheden en kennisuitwisseling en -deling die nodig zijn deze doelstelling te realiseren.

De focus in de beleidsontwikkeling 2019 ligt op de volgende opgaves:

1. *gezamenlijk landelijk speelveld als bevoegd gezag*:
   we willen als bestuurslaag excelleren in de VTH-verantwoordelijkheden voor bedrijven die vallen onder de BRZO-2015 en de Richtlijn Industriële Emissies (RIE-4);
2. *ontwikkeling provinciale coördinatiefunctie*:
   we streven naar een heldere invulling van de coördinatie rol Wet milieubeheer als middenbestuur zowel vanuit het oogpunt van level playing field als een optimale inzet van bestuurs- en strafrecht met de handhavings- en toezichtspartners;
3. *inspelen op nieuwe wet- en regelgeving*:
   door uitbreiding van het handhavingsinstrumentarium (goed gevulde instrumentenkoffer), financiële zekerstelling en een gezamenlijk provinciaal beeld over de toekomst van het VTH-stelsel;
4. *energiebesparing*:
   we willen in 2020 kunnen voldoen aan de Europese doelstelling van 20% energiebesparing, via onze provinciale rol als bevoegd gezag;
5. *groene wetten*:
   we voeren alle groene VTH-taken adequaat uit, onderdeel hiervan is een goede coördinatie met het rijk en overige partners;
6. *een schone, veilige en gezonde leefomgeving voor de provinciale inwoners*
   is wat provincies de inwoners willen bieden. Tegelijkertijd is de samenleving complex en wordt complexer. Provincies willen breder dan de VTH-verantwoordelijkheid deze uitdaging waarmaken. Het weren van Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS) in de leefomgeving, maar ook gezondheid en luchtkwaliteit via de aanpak Modernisering Milieubeleid zullen de basis zijn voor een mogelijke verdieping in de interprovinciale samenwerking middels lobby, projecten en kennisdeling;
7. *Afval en grondstoffen*:
   de transitie van afval naar grondstof en innovatie in die aanpak creëert nieuwe vraagstukken waar provincies als bevoegd gezag, maar ook als initiator verantwoordelijkheid willen nemen. Dit raakt onder andere de VTH-uitvoeringspraktijk, inclusief ketenaanpak, in combinatie met de betekenis Circulaire Economie en de agenda Energietransitie.

Verder richten de provincies zich in IPO-verband op de volgende 'reguliere' opgaves:

1. beheer en doorontwikkeling van de Risicokaart;
2. uitvoeren van een pilot voor het vereenvoudigen van Europese milieuregelgeving ('Make it work in progress');
3. kennisdeling/informatie uitwisseling op het terrein van Europese VTH opgaves (IMPEL); en
4. opdrachtgever voor de Milieu-verkenner aan Europa Decentraal (beheerder).

Wat gaan we ervoor doen VTH?

VTH-coördinatietaak

Vaststellen van een plan van aanpak over de nader invulling van de eind 2018 vastgestelde visie over de taakopvatting coördinatie VTH (wettelijke rol Gedeputeerde Staten).
Noot: voor de realisatie van het bovenstaande zijn de programmakosten reëel geraamd en is onderdeel van de bezuiniging op het werkbudget € 20.000 (nieuw beleid).

VTH-Bevoegd gezag BRZO

Vaststellen van het interprovinciale BRZO-uitvoeringsprogramma 2020. Het betreft enerzijds de voortgang van de in IPO-verband vastgesteld Meerjarenagenda en tegelijkertijd de afspraken over de activiteiten 2020. Dit alles wordt tweemaal per jaar besproken tijdens het afstemmingsoverleg tussen de BRZO-directeuren en de BAC VTH.

VTH-wet & regelgeving

Inbreng interprovinciale reacties op de consultaties regelingen Omgevingswet ; en lobby-inzet bij het AO Handhaving (IenW) en Bestuursrecht (JenV) in de Tweede Kamer (twee maal per jaar). Reageren op (belangenbehartiging) en initiëren van verbetering (beïnvloeden) van wet- en regelgeving, VTH gerelateerd, via gecoördineerde inzet.

Professioneel opdrachtgeverschap naar omgevingsdiensten

Op basis van de vastgestelde afspraken 'invulling professioneel opdrachtgeverschap', monitoren van ervaringen en zo nodig verder ontwikkelen van instrumentarium/ handelswijzen opdrachtgeverschap.

VTH-energiebesparing

Harmonisatie in de aanpak en regelgeving als bevoegd gezag. Tevens invulling en uitwerking geven aan het Klimaat- en Energieakkoord (KEA) gelieerd aan de "industrietafel".

Groene Wetten (VTH)

Vaststellen Jaarprogramma 2020 Groene Wetten in combinatie met de ontwikkeling en evaluatie van het uitvoeringsbeleid.

Veiligheid en gezondheid (waaronder luchtkwaliteit)

Op basis van de afspraken over actieve kennisuitwisseling via een verdiepende verkenning vaststellen of, en zo ja welke, opgaven toegevoegde waarden hebben voor een interprovinciale aanpak. Aspecten die daarbij een rol spelen zijn opgaves als ZZS, maar ook gezondheid en luchtkwaliteit via de aanpak Modernisering Milieubeleid.
Noot: voor de realisatie van het bovenstaande zullen programmakosten vrijgemaakt moeten worden (€ 25.000) en is onderdeel van de Kadernotaclaim van (nieuw beleid).

VTH-afval en grondstof

Eerste verkenning naar een gedeelde beleidsopgave in relatie tot de transitie van afvalstof naar grondstof bezien vanuit de VTH-wetgeving , inclusief ketenaanpak, betekenis Circulaire Economie en Energietransitie.
Noot: voor de realisatie van het bovenstaande zullen programmakosten vrijgemaakt moeten worden (€ 25.000) en is onderdeel van de Kadernotaclaim (nieuw beleid).

Risicokaart

Via het beheer, onderhoud en doorontwikkeling geven we invulling aan de wettelijke plicht rondom 'de Risicokaart'. Vanuit de doorontwikkeling zal een nieuwe versie opgeleverd worden.

Make it work in progress

Op basis van een uitgevoerd praktijkonderzoek gericht op vereenvoudiging Europese wet- en regelgeving zal een evaluatieonderzoek

worden opgeleverd. Dit onderzoek wordt vertaald in een programma 2020 en volgende jaren.
Noot: voor de realisatie van het bovenstaande zijn de programmakosten reëel geraamd en is onderdeel van de bezuiniging van € 30.000 (nieuw beleid).

IMPEL

Vaststellen van de eindrapportage 2019 in combinatie met bijeenkomsten /congres georganiseerd, waaronder een congres, in samenwerking met de Inspectie Leefomgeving en Trasport (ILT) en het ministerie vanIenW en EU-partners.

Wat willen we bereiken Energie en Klimaat?.....

Gecoördineerde inzet op Klimaat in de Governance van het Klimaatakkoord en de NOVI

Een verbeterslag ten opzichte van de Programmabegroting 2018 is dat de middelen die de gezamenlijke provincies wensen in te zetten voor de Energietransitie gebundeld zijn onder één kerntaak. Net als bij het IBP zijn hoofdzakelijk ten behoeve van de parallel met de Programmabegroting 2018 – inhoudelijke programmalijnen opgenomen die bijdragen aan deze opgave en is de uitwerking verbonden met de afzonderlijke kerntaken.
Deze verbinding vraagt programma coördinatie aangestuurd vanuit de BAC Energie (en AAC Energie). Hier leggen we de verbinding naar de andere commissies en het IPO-bestuur. We nemen tevens deel aan de Governance van het Klimaatakkoord.

Nationale Programmatische aanpak RES

Nationale Programmatische aanpak RES waarbinnen eind 2019 alle RES'sen opgeteld de doelstellingen voor hernieuwbare opwekking op land (energie en warmte), inclusief keuzes voor infrastructuur en opslag voor 2030 ruimtelijk mogelijk maken. Hierbinnen:

- dataset, monitoringssystematiek en rekensystematiek, zodat de RES'sen optelbaar en vergelijkbaar zijn.
- een verdeelsystematiek om de opgave onderling te verdelen wanneer na de zomer 2019 de RES'sen onvoldoende blijken.

Vanuit het IPO bouwen we samen met partners in het Klimaatakkoord de Governance voor het Klimaatakkoord, waarin we een stevige positie opnemen voor de ondersteuningsstructuur, kennisprogramma en monitoringsprogramma voor de RES. Deze aanpak wordt vastgelegd in het Klimaatakkoord, de NOVI en het IBP. Via deze werkstructuur ondersteunen we vanuit het IPO de realisatie van de RES in de provincies.

Nationale aanpak verduurzaming mobiliteit

- Programmatische uitvoering Zero-emissie bus;
- Programmatische uitvoering GWW;
- Kennisdeling via Community of practice en gezamenlijk onderzoek.

Aanpak verduurzaming Industrie

Aanpak verduurzaming Industrie wordt in samenwerking met de commissie VTH vormgegeven:

- kennisdeling toezicht en handhaving verduurzaming industrie;
- harmonisatie wet- en regelgeving verduurzaming industrie (koppeling lobby);
- inzet op waterstof.

Energie en Ruimte

Provincies verwerken in 2020, conform afspraken in het Klimaatakkoord, de ruimtelijke consequenties van de RES'sen en verduurzaming van mobiliteit, landbouw en industrie te verwerken in de provinciale omgevingsvisies, -programma's en eventueel -verordeningen. Om deze vertaling in alle provincies goed te laten

verlopen delen we in IPO-verband kennis en ontwikkelen we waar efficiënt en effectief gezamenlijk beleid. Omgevingsbeleid en energiebeleid komen samen in deze programmalijn. Vanuit deze programmalijn zorgen we voor inhoudelijke inbreng voor zowel de NOVI als het Klimaatakkoord. We brengen tevens knelpunten en kansen in beeld die via wetgeving (Omgevingswet of energiewetgeving) opgelost kunnen worden en zijn daarmee input voor de lobby.

Effectieve Lobby en Communicatie

In 2019 start de realisatie van ons gezamenlijke aanbod voor de kabinetsformatie: RES'sen. Gekoppeld aan de verkiezingen in 2019 zullen we hierover in gezamenlijkheid communiceren.
De lobbyinzet bouwen we op vanuit de provinciale praktijk bij de uitvoering van de RES en verduurzaming mobiliteit, industrie en landbouw. We benutten het Klimaatakkoord en de aangekondigde wetgevingsagenda van het rijk.

Wat gaan we ervoor doen Energie en Klimaat?.....

Gecoördineerde inzet Klimaatakkoord en NOVI

Deelname aan de Governance van het Klimaatakkoord (Klimaatberaad) en de te vormen Governance NOVI op het gebied Energie. Organisatie van AAC's en BAC's ter voorbereiding.

Nationale Programmatische aanpak RES

- Deelname aan de nationale werkstructuur Klimaatakkoord voor de RES, met in het bijzonder aandacht voor data-ontwikkeling, rekenmethodiek RES, monitoring RES, verdeelsystematiek RES;
- Kennisontwikkeling via communities of practice organiseren en deelname aan het te ontwikkelen nationale expertisecentrum warmte, zodat provinciale en nationale kennisontwikkeling samen oplopen;
- onderzoek ten behoeve van beleidsontwikkeling te bepalen in de praktijk.

De werkwijze met communities of practice en werkstructuren, zoals BLOW-overleg (BLOW=Bestuursovereenkomst Landelijke Ontwikkeling Windenergie) voor wind op land is als positief ervaren en past goed bij het karakter van de opgave. Om die reden zetten we dit voort en breiden we dit uit. Waar functioneel trekken we samen op in Klimaatakkoordverband.

We nemen vanuit het IPO actief deel aan de werkstructuren en kennisstructuren die in de Governance van het Klimaatakkoord worden ontwikkeld. Geïdentificeerde kennisthema's waarover in de BAC Energie een besluit genomen zal worden:
- wind op land;
- zonneweiden;
- opties voor tenderen aan de hand van de RES;
- participatie zowel in strategievorming als in projecten;
- energiesysteem en effect van flexibilisering en opslag etc.;
- Governance warmte, inclusief rol provincies.

Noot: voor de realisatie van het bovenstaande zullen programmakosten vrijgemaakt moeten worden (€ 320.000) en is onderdeel van de Kadernotaclaim van € 220.000 (nieuw beleid).

Nationale Aanpak Mobiliteit

Mobiliteit in de brede betekenis is een kernthema binnen opgaves in de fysieke leefomgeving, dus ook in beleidsdoelen gerelateerd aan de duurzame samenleving. Vanuit die invalshoek zorgen provincies ervoor dat zij primair binnen hun eigen invloedssfeer (onder andere wegbeheerder, OV-concessieverlener, ondersteunen van laadinfrastructuur elektrisch rijden) bijdragen via de inzet van duurzame mobiliteit. Door in al deze rollen in te zetten op zero-emissie, dragen

provincies bij aan het behalen van klimaatdoelen voor 2030.
Om het volledige mobiliteitssysteem richting 2050 zero-emissie te maken, zetten we in op een grootschalige mobiliteitstransitie, waar mensen meer gebruik kunnen én willen maken van ruimte-efficiënte vervoersmiddelen als deelauto's, fiets en OV. In het bouwen van de benodigde systemen en infrastructuur hebben provincies een cruciale rol. De doorlooptijd van het bewerkstelligen van systemen en infrastructuur creëert een noodzaak om de grootschalige Mobiliteitstransitie op korte termijn in te zetten. Het rijk stelt hiervoor de kaders.

Nationale Aanpak verduurzaming industrie

Standpuntbepaling harmonisatie wet- en regelgeving verduurzaming industrie voor verbetering uitvoerbaarheid en doelrealisatie.
Kennisdeling over toezicht en handhaving op verduurzaming industrie en verbinding met regionale energie strategieën.
Samen met het ministerie van EZK en de VNG nemen we het voortouw in 2019 de wet- en regelgeving en de convenanten aanpak voor de verduurzaming van de industrie te verbeteren zodat harmonisatie plaatsvindt en de impact en efficiëntie van toezicht verbetert. We organiseren kennisdeling tussen provincies om het toezicht te verbeteren én de verbinding met de RES-aanpak te ontwikkelen, zodat restwarmte en andere grondstoffen uit de industrie beter worden benut.

Energie en Ruimte

Community of practice waarin gezamenlijke kennisdeling en beleidsontwikkeling plaatsvinden. Hiermee faciliteren we vanuit het IPO de borging van de ruimtelijke consequenties in het provinciale omgevingsbeleid. Tevens inventariseren we knelpunten waarmee we de lobby richting NOVI, Klimaatakkoord en relevante wetgeving zoals Omgevingswet en energiewetgeving voeden. Inventarisatie van knelpunten wordt in nauw overleg met de provinciale lobbyisten vormgegeven en resulteert in een lobbyagenda.

Effectieve Lobby en Communicatie

Over het Klimaatakkoord en de uitwerking hiervan zullen we zowel via de AAC's en BAC's als via drie brede bijeenkomsten in 2019 actief communiceren naar de leden. Het gaat om bijeenkomsten in januari 2019 over het in december 2018 te sluiten Klimaatakkoord, september 2019 over de doorrekening van de RES'sen en eind 2019 over de opgetelde RES'sen die in 2020 in het omgevingsbeleid moeten landen. Tijdens deze bijeenkomsten gaan we in op de praktijk in de provincies en resultaten van de lobby inzet op nationale wet- en regelgeving en het Klimaatakkoord. Zo verbinden we de ontwikkelingen in de provincie aan de ontwikkelingen in Den Haag en de Europese Unie. Deze communicatie organiseren we via een detachering en de organisatie van bijeenkomsten en ondersteunend materiaal.

Lobby

We formuleren in de AAC's en BAC's standpunten op de wetgevingsagenda van EZK:

- Klimaatwet;
- Energiewet 1.0;
- Warmtewet 2.0 (grote kans pas in 2020);
- Europees Winterpakket;
- Mijnbouwwet (geothermie).

In aanvulling op deze punten werken we aan de harmonisatie van wet- en regelgeving voor energiebesparing en verduurzaming in de industrie. Deze harmonisatie koppelen we op korte termijn aan de Wet milieubeheer en op langere termijn aan de Omgevingswet. Dit gebeurt in samenwerking met de adviescommissies VTH en Duurzame Ruimtelijke Ontwikkeling en Waterbeheer (DROW). De lobby organiseren we met de provinciale lobbyisten en ondersteunend materiaal, zoals position papers.

Eind 2018 wordt in de BAC Energie besloten over een communicatie- en lobbystrategie waarmee uitwerking gegeven wordt aan de in de Programmabegroting opgenomen hoofdlijn.

Wat is daarvoor nodig?.....

		2019 MJR	Claim	Personeel	Materieel	Totaal
Kerntaak 2. Milieu, energie en klimaat						
	VTH	310.000				
	Verkenning Afval en grondstoffen		25.000			
	Verkenning Veiligheid en Gezondheid		25.000			
	Bezuiniging werkbudget		-20.000			
	Make it work progress		-30.000			
	Energie	448.000	220.000			
	Milieu, energie, klimaat	**758.000**	**220.000**	**1.400.335**	**199.736**	**2.625.281**

Er is voor de uitvoering binnen deze kerntaak bij het onderdeel VTH sprake van een herprioritering. Het werkbudget is afgeraamd en het benodigde budget van "Make it progress" is reëel geraamd. Daarnaast wordt voorgesteld om twee verkenningen uit te voeren die moeten worden beschouwd als nieuw beleid. Per saldo is dat voor het onderdeel VTH budgetneutraal.

Daarnaast is een claim bij de Kadernota opgevoerd van € 220.000 (nieuw beleid) als onderdeel van de nationale aanpak RES met betrekking tot het onderdeel kennisontwikkeling via communities of practice en deelname aan het te ontwikkelen nationale expertisecentrum warmte, zodat provinciale en nationale kennisontwikkeling samen oplopen.

6. Kerntaak 3. Vitaal Platteland

Ambities 2019

In het landelijke gebied komen veel transities bij elkaar, op het gebied van bijvoorbeeld verduurzaming van de landbouw, voedselzekerheid, biodiversiteit en de klimaatopgave. Veel van deze opgaven vallen binnen, of sluiten aan op, de provinciale kerntaken.

Vanuit de kerntaak Vitaal Platteland zal in 2019 in belangrijke mate bijgedragen worden aan de opgaven die zijn benoemd in het IBP, het Klimaat- en Energieakkoord (KEA) en de verduurzaming van het landelijk gebied. Daarnaast wordt inbreng geleverd voor de NOVI en de aanvullingswetten van de Omgevingswet (zie kerntaak 1). Tijdens de inloopsessies is in dit verband gewezen op de reikwijdte van deze kerntaak, welke ook onderwerpen als water- en bodemkwaliteit, biodiversiteit en recreatie omvat, alsmede de toekomst van de landbouw en de verduurzaming. Hierbij werd tevens de relatie gelegd met regionale economie.

In het KEA worden voor het transitiepad "Landbouw en Landgebruik" afspraken gemaakt tussen overheden, agrarische en natuursector over de vermindering van uitstoot van broeikasgassen. Met de inzet op onder meer verduurzaming van de landbouw, een klimaat inclusief natuurbeleid, vermindering van uitstoot van broeikasgassen in het veenweidegebied en een energietransitie in de glastuinbouw zullen provincies met maatschappelijke actoren en mede-overheden ook in het landelijk gebied bijdragen aan het Klimaatakkoord.

In het IBP hebben rijk en provincies afgesproken gezamenlijk te werken aan verdere verduurzaming van de landbouw, in samenhang met de opgaven voor klimaat, natuur en een goede omgevingskwaliteit.

De verduurzaming van de landbouw is een forse opgave, die vraagt om een intensievere samenwerking tussen het ministerie van LNV en de provincies. Extra aandacht zal hierbij nodig zijn voor het Europese Gemeenschappelijke Landbouwbeleid (GLB) dat op 1 januari 2021 in werking treedt, waarvoor opgaven, doelstellingen en aansturing nader uitgewerkt moeten worden. Het IPO zal een coördinerende rol op zich nemen bij deze processen.

Het natuurbeleid is een provinciale kerntaak. In de driejaarlijkse evaluatie van het Natuurpact heeft het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) begin 2017 aanbevelingen gedaan gericht op versterking van het doelbereik. In 2018 en 2019 werken provincies samen met het rijk en maatschappelijke partijen aan de ontwikkeling van handelingsperspectieven. Hierbij wordt ook aangehaakt bij initiatieven die maatschappelijke partijen hebben genomen gericht op een biodiversiteitsstrategie. Het PBL bereidt in opdracht van het IPO en het ministerie van LNV de tweede evaluatie voor, die eind 2019 gereed zal zijn.

Bestaande instrumenten als het Programma Aanpak Stikstof (PAS) en het agrarisch natuur- en landschapsbeheer, in samenhang met het GLB, krijgen in 2019 een verdere uitwerking. Effectieve en doelgerichte monitoring van natuurontwikkeling krijgt meer aandacht in 2019, zodat de gegevens voor de natuurrapportages, waarover afspraken zijn gemaakt in het Natuurpact, kunnen worden aangeleverd. Gezamenlijk bezien de provincies, op basis van de adviezen van de Maatschappelijke Raad Faunabeheer, op welke wijze het faunabeleid verbeterd kan worden, waarbij ook meer inzet wordt geleverd op het thema preventie.

Ten slotte zal in 2019 de derde provinciale Natuurtop, in samenwerking met de maatschappelijke partners, worden georganiseerd; ditmaal in de provincie Groningen.

Wat willen we bereiken?

IBP

Het programma 'IBP Vitaal Platteland' wordt samen met de VNG, Unie van Waterschappen en het ministerie LNV ontwikkeld en de uitvoering ervan wordt gestart. We werken in dit programma interbestuurlijk samen en zorgen ervoor dat de gemeenschappelijke agenda van de grond komt. Basis voor dit programma is een gebiedsgerichte aanpak, gericht op vijftien gebieden. Daarmee brengen we de ambitie een economisch vitaal, leefbaar en ecologisch duurzaam platteland te behouden en te versterken een stap dichterbij.

Verduurzaming Landbouw

Provincies werken aan een duurzamere landbouw door invulling en uitvoering te geven aan diverse maatschappelijke opgaven, zoals vastgelegd in de Sustainable Development Goals. Dat betreft een landbouw met aandacht voor onder andere voedselzekerheid, gezondheid, klimaat, circulaire productie- en consumptieketens, duurzame innovaties, natuurinclusief. Met het ministerie van LNV zullen we bezien op welke manier invulling kan worden gegeven aan beleidsvoornemens die zijn opgenomen in de rijksvisie, Bodemstrategie en Klimaatakkoord. Dat zal ook betekenen dat de verduurzamingsambities ook worden meegenomen in andere trajecten als NOVI, Omgevingswet, GLB en PAS.

Klimaatakkoord landbouw-landgebruik

Eind 2018/begin 2019 wordt naar verwachting het Klimaatakkoord ondertekend, inclusief een hoofdstuk over landbouw en landgebruik. Het is van belang dat provincies de afspraken, die voor hen van belang zijn, met partners invulling geven. De gemaakte afspraken moeten leiden tot uitvoeringsarrangementen en monitoring van de gemaakte afspraken, waarbij provincies een belangrijke regierol hebben bij de regionale uitvoering van gemaakte afspraken. De opgaven zijn nieuw of vragen om een intensivering van bestaande inzet. Hiervoor is het ook nodig dat gezamenlijk wordt gewerkt aan kennis- en beleidsontwikkeling.

PAS

Minder stikstof, sterkere natuur en economische ontwikkeling zijn de doelen van het PAS. Al jaren is in veel Natura 2000-gebieden een overschot aan stikstof (ammoniak en stikstofoxide). Dit is schadelijk voor de natuur. Het belemmert ook vergunningverlening voor economische activiteiten. In het PAS werken rijk, provincies, natuurorganisaties en ondernemers samen om een goede balans tussen economie en ecologie te realiseren. De doelen van het PAS kunnen niet los gezien worden van de opgaven binnen het IBP, het Klimaatakkoord, het natuurbeleid en de verduurzaming van de landbouw. Effectieve en doelgerichte monitoring van de natuur- en herstelmaatregelen krijgen in 2019 meer aandacht, zodat noodzakelijk geachte maatregelen doelgerichter aangepakt kunnen worden.

In de uitvoering streven we naar een minder complex programma, een stabiel proces van de jaarlijkse partiële herziening, het tijdig realiseren van de herstelmaatregelen door de provincies, en een PAS-bureau dat zich verder ontwikkeld naar een taakvolwassen programmamanagementorganisatie. Daarnaast willen we in IPO-verband in 2019 een standpunt hebben op welke wijze initiatiefnemers aan de voorkant geprikkeld kunnen worden hun stikstofuitstoot te verminderen.

Daarmee moet worden voorkomen dat meer ontwikkelruimte wordt aangevraagd dan strikt noodzakelijk is. Een dergelijke aanpak zal samen met de provincies worden uitgewerkt om zo de houdbaarheid van het PAS te kunnen blijven garanderen.

GLB

Provincies willen dat het toekomstig GLB bijdraagt aan de verduurzaming van het landelijk gebied en de (maatschappelijke) opgaven waar (mede)overheden, sector en maatschappelijke partijen voor staan en onder andere zijn/worden vastgelegd in het Klimaatakkoord, de uitwerking van het IBP Vitaal Platteland en de NOVI. Meer in het bijzonder moet het GLB bijdragen aan een duurzame, toekomstbestendige en concurrentiekrachtige landbouw én aan behoud en verbetering van natuurlijke hulpbronnen, biodiversiteit en leefbaarheid van het platteland.
Als regioregisseur en cofinancierder van het plattelandsontwikkelingsprogramma, willen provincies nauw betrokken zijn bij de opstelling van het door de Europese Commissie gevraagde nationaal strategisch programma én de regierol bij het opstellen van regionale visies, uiteindelijk uitmondend in een vereenvoudigd en meer rendement opleverend GLB, onder andere ook door een betere samenhang tussen de verschillende Europese Structuur- en Investeringsfondsen.

Natuurbeleid

Het natuurbeleid is een provinciale kerntaak. In de driejaarlijkse evaluatie van het Natuurpact heeft het PBL begin 2017 aanbevelingen gedaan gericht op versterking van het doelbereik. In navolging van 2018 werken provincies ook in 2019 samen met het rijk en maatschappelijke partijen aan de ontwikkeling van handelingsperspectieven. Deze handelingsperspectieven zijn gericht op het realiseren van meekoppelkansen en met name gericht op vermaatschappelijking en verbinden van natuur en economie. We signaleren gezamenlijk nieuwe ontwikkelingen (zoals de versterkte aandacht voor biodiversiteit in het agrarisch gebied en voor de relatie met recreatie en de ontwikkelingen op het EU-biodiversiteitsdossier) die van belang zijn voor de ontwikkeling van het provinciale natuurbeleid.

Natuurwetgeving

Bij de decentralisatie van het natuurbeleid, en de verankering hiervan in de Wet Natuurbescherming, is afgesproken dat deze Wet beleidsneutraal wordt omgezet naar de Omgevingswet. We leveren inbreng in het proces van de Aanvullingswet Natuur om deze omzetting op en goede wijze te laten gebeuren.

We werken gezamenlijk aan voorstellen om het faunabeleid, met name ten aanzien van preventie van schade, te versterken.

Wat gaan we ervoor doen?.....

IBP

De 15 kansrijke gebieden interbestuurlijk faciliteren om tot gebiedsafspraken te komen. Dit leidt tot een dynamische meerjarige gebiedsagenda.
Overkoepelende thema's interbestuurlijk uitwerken, te weten:

- Inzet van middelen (geld, capaciteit, procesvaardigheden) en instrumenten;
- Onderzoek, uitwisseling kennis en innovatie;
- Beleid, verbeteren regelgeving en experimenteerruimte;
- Faciliteren van gezamenlijk leren;
- Communicatie;

- Crossovers, zoals Klimaatakkoord, NOVI, GLB en verduurzaming landbouw actief volgen en kansen oppakken.

Verduurzaming Landbouw

Over de uitwerking van het doel zullen de gezamenlijke provincies zich uitspreken en is gerelateerd aan en vooral volgend op de ontwikkelingen die plaatsvinden in het kader van het Klimaatakkoord en de uitwerking IBP Vitaal Platteland. Het IPO zal hiervoor een voorstel opstellen.

We leveren vanuit deze uitwerking input in lopende processen als NOVI, Klimaatakkoord, de te ontwikkelen landbouwwetgeving en de doorontwikkeling van het rijksbeleid, dat in landbouwvisie en bodemstrategie wordt uitgewerkt. Waar nodig zetten we hierbij onze communicatie- en lobby-instrumenten in.

Er wordt een verkenning opgesteld samen met het rijk en de sector naar de door het ministerie van LNV voorgenomen gezamenlijke bodemstrategie.

Klimaatakkoord landbouw-landgebruik

Afronden bestuurlijke afspraken ministeries (voor zover nog niet vervat in het Klimaatakkoord). Verwachting is dat het Klimaatakkoord voor thema's als landbouw, veenweide en natuur nog sterk op hoofdlijnen zal zijn en dat in 2019 aanvullende afspraken moeten worden voorbereid over regelgeving, instrumenten, middelen

Opzetten gezamenlijk programma 'klimaatinclusief natuurbeleid'. Inzet is dat dit regionaal wordt vormgegeven, en dat gezamenlijk bezien wordt welke afspraken met partners op landelijk niveau noodzakelijk zijn en welke gezamenlijke instrumenten/regelingen/e.a. ontwikkeld moeten worden
Opzetten gezamenlijke governance (met DROW) aanpak veenweide.

PAS

De resultaten vanuit de tussenevaluatie 2018 zullen worden getoetst aan het bestaande beleid en daar waar nodig brengt het IPO bestuurlijke keuzes in beeld en legt deze ter besluitvorming voor. Ook de verwachte uitspraak van het Europees Hof naar aanleiding van de prejudiciële vragen van de Raad van State leidt naar alle waarschijnlijkheid tot een aantal juridische en beleidsmatige analyses.
Het IPO werkt in gezamenlijkheid met de provincies aan de uitwerking van een nog te formuleren opdracht om initiatiefnemers aan de voorkant te prikkelen om stikstofuitstoot te verminderen. Ook de VTH-lijn zal hierbij goed betrokken worden.
In samenwerking met de transitiemanager zal het PAS-bureau 2.0 verder worden vormgegeven en bewaakt het IPO samen met de andere PAS-partners de te realiseren doelen van het programma. Het IPO vertaalt dit naar een handelingsperspectief voor provincies.

In 2019 zal mede door inzet van de provinciale inhoudelijke expertise een bijdrage geleverd worden aan het programmeren en uitvoeren van de natuurdoelen van het PAS door provincies. Dit gebeurt in de vorm van concrete projectopdrachten. Daarnaast wordt expertise ingehuurd voor maatregelen reservepakket en landbouw PAS.
Noot: voor de realisatie van het bovenstaande zullen programmakosten (€ 112.000) vrijgemaakt moeten worden en is onderdeel van de Kadernotaclaim.

GLB

Voor het onderwerp GLB is vanuit het IPO een medewerker gestationeerd bij het ministerie van LNV. Daarnaast vindt regulier ambtelijk overleg plaats tussen het ministerie en het IPO en wordt onder andere ingestoken op het mede-invullen door provincies van het nationale programma. Er zijn bestuurlijke overleggen GLB voorzien, zowel met de minister van LNV als met de sector.

Op basis van positionpaper GLB 2.0 en nader inzicht in de effectiviteit van het huidige systeem bepalen de gezamenlijke provincies de provinciale inzet en positie ten aanzien van het nationale en regionale programma, de financiële structuur en verdeelsleutels (cofinanciering), te stellen randvoorwaarden en uitvoeringsstructuur. Het IPO maakt een voorstel voor het benodigde lobby-traject voor 2019 zowel op kaderstellend niveau via Brussel, als beleids- en uitvoerend niveau via Nederland.

Natuurbeleid

Tweede evaluatie PBL

In het Natuurpact is afgesproken dat het gedecentraliseerde natuurbeleid om de drie jaar wordt geëvalueerd middels een zogenoemde lerende evaluatie. Eind 2019 wordt het resultaat van de tweede lerende evaluatie opgeleverd. De veranderde bestuurlijke context, de grote opgave voor de Vogel- en Habitat Richtlijn en de Kader Richtlijn Water (KRW) én de verbrede ambitie – niet alleen biodiversiteit, maar het vergroten van maatschappelijke betrokkenheid en het versterken van de verbinding tussen natuur en economie zijn doelen waarnaar natuurbeleid streeft - zijn grote veranderingen waarbij nog veel te leren valt op welke manier hier goed invulling aan te geven. Vanwege deze transities hebben de provincies samen met de rijksoverheid besloten geen reguliere impactevaluatie uit te voeren, maar een lerende evaluatie. In de tweede lerende evaluatie ligt de focus op de bijdrage van de beleidsstrategieën van de provincies en het rijk aan de hoofdambities uit het natuurbeleid, in welke mate leren de betrokken partijen van ervaringen in het natuurbeleid en welke handelingsperspectieven zijn er waarmee het natuurbeleid van het rijk en de provincies versterkt kan worden.

Voortgangsrapportage Natuur

Eind 2019 wordt de vijfde voortgangsrapportage Natuur opgeleverd. Dit betreft een jaarlijkse rapportage voor de Provinciale Staten over de voortgang van de afspraken die in het Natuurpact zijn gemaakt.

Het IPO stuurt deze rapportage namens de provincies aan het ministerie van LNV. Zij informeren met deze rapportage de Tweede Kamer.

Natuurtop 2019

In de nazomer van 2019 wordt voor de derde keer een Natuurtop door de provincies georganiseerd. Ditmaal is Groningen gastprovincie. Met ondersteuning van het IPO-bureau wordt een bestuurlijk interessante top voorbereid waarbij tevens externe organisaties worden betrokken. Doel van de Natuurtop is een interactieve bijeenkomst waar op bestuurlijk niveau mijlpalen worden gemarkeerd danwel nieuwe ambities worden omarmd, waar spannende vraagstukken aan de kaak worden gesteld, verbindingen worden gelegd tussen bestuurders en beleidsmedewerkers van maatschappelijke (natuur)organisaties, bedrijfsleven, provincies en andere overheden en waar kennis wordt gedeeld.

EU-biodiversiteit

Bestuurlijk is afgesproken dat de provincies invulling geven aan hun rol als gelijkwaardig partner van het rijk in de Europese besluitvorming op het dossier EU-biodiversiteitsstrategie 2020. Concreet wordt ingezet op de streefdoelen (targets) die van provinciaal belang zijn:

- invulling geven aan het actieplan Vogel- en Habitatrichtlijn;
- ecosystemen en ecosysteemdiensten handhaven en herstellen;
- bijdrage van de landbouw verhogen aan de biodiversiteit via agrarisch natuurbeheer en het GLB,
- inzet op het bestrijden van invasieve exoten; en
- komen tot een biodiversiteitsstrategie na 2020.

Bij het IPO is het aanspreekpunt voor provincies georganiseerd voor provincies HNP en LNV.

Natuurwetgeving

Vanuit Vitaal Platteland wordt inbreng geleverd voor de NOVI en de Aanvullingswet Natuur en bijbehorende AMvB's van de omgevingswet (zie

kerntaak 1), waarvan parlementaire behandeling voorzien is in 2019.

Faunabeheer
In het najaar van 2018 zijn beleidskeuzes voorzien ten aanzien van het faunabeheer teneinde de stijgende lijn van (het uitkeren van) faunaschade te keren. De te maken keuzes zullen in 2019 geïmplementeerd worden. Bijzondere aandacht zal naar verwachting blijven uitgaan naar het toenemend aantal meldingen van wolven, mogelijk leidend tot permanente vestiging van de wolf in Nederland.

Wat is daarvoor nodig?.....

		2019 MJR	Claim	Personeel	Materieel	Totaal
Kerntaak 3. Vitaal platteland, natuurbeheer & ontwikkeling natuurgebieden						
	Vitaal Platteland	160.000				
	PAS	76.000	112.000			
KT3.0	**Vitaal Platteland, PAS**	**236.000**	**112.000**	**1.812.198**	**319.578**	**2.479.776**

De structurele verhoging van het PAS-budget van 2,1 miljoen euro is bij de BIJ12-begroting opgevoerd en betreft de meerkosten voor Aerius en het programmamanagement PAS en is vooral gericht op de uitvoering van het PAS-programma met de andere PAS-partners.

Er is voor de uitvoering binnen deze kerntaak bij het onderdeel PAS een claim bij de Kadernota opgevoerd van € 112.000 (continuering bestaand beleid).

Voorgesteld wordt om het voorziene maar niet eerder verplichte budget voor Vitaal Platteland PAS te continueren, gelet op de activiteiten die van het IPO verlangd worden met betrekking tot het PAS. Omdat hier in de Meerjarenraming 2019 nog geen rekening mee is gehouden, betekent dit een extra € 112.000. De verwachting is, dat dit bedrag zowel voor 2019 als voor 2020 benodigd is. Het betreft hier activiteiten van het IPO-bureau in Den Haag en niet van het PAS-bureau, zoals dat is ondergebracht bij BIJ12.

7. Kerntaak 4. Mobiliteit

Ambities 2019

Een goede bereikbaarheid is basisvoorwaarde voor vitale regio's. Goede bereikbaarheid is niet alleen essentieel voor een bloeiende economie en verdere economische ontwikkeling, maar brengt mensen ook letterlijk in beweging en in verbinding met elkaar. Provincies zetten zich in om Nederland bereikbaar te houden en de kwaliteit van de leefomgeving en het klimaat te verbeteren. Dat geldt zowel voor stedelijke regio's als het landelijk gebied. Ontwikkelingen als de Energietransitie, Smart Mobility, maar ook toenemende filedruk en verkeerstoename en doorgaande verstedelijking zullen de mobiliteit de komende jaren sterk beïnvloeden. Op het platteland staan we voor de uitdaging de mobiliteit überhaupt te waarborgen, zonder de kosten verder te laten oplopen. Dit doen provincies als opdrachtgever voor duurzaam regionaal openbaar vervoer, als regisseur voor het inzetten op duurzame, planologische mobiliteitsoplossingen en als wegbeheerder voor het inzetten op het verduurzamen en duurzaam beheren van onze infrastructuur.

In de Meerjarenagenda Mobiliteit 2016-2019 zijn vijf beleidsopgaves benoemd en ook in 2019 staat de realisatie van de bijbehorende doelen en ambities centraal.

De noodzaak om het mobiliteitsbeleid ingrijpend te wijzigen en het belang van slim investeren groeit. Deze noodzaak creëert gelijktijdig een ontwikkeling met grote impact en kansen. Zo kunnen zelfrijdende auto's en andere vormen van Smart Mobility het verkeer efficiënter en veiliger maken. Wij werken aan verduurzaming van mobiliteit waarbij hoogwaardig en schoon openbaar vervoer als backbone dient en de fiets op korte afstanden als belangrijke en efficiënte schakel in de keten fungeert. De verkeersveilige afwikkeling van het verkeer is daarbij een belangrijke randvoorwaarde.

Vanuit de kerntaak Regionale Bereikbaarheid en Regionaal Openbaar Vervoer zal in 2019 in belangrijke mate bijgedragen worden aan de opgaven die zijn benoemd in het IBP en het KEA. Daarnaast wordt inbreng geleverd voor de NOVI en de aanvullingswetten van de Omgevingswet (zie kerntaak 1). Ook tijdens de inloopsessies wordt veelvuldig gewezen op de inhoudelijke samenhang tussen de NOVI en deze kerntaak. Daarnaast zien provincies een zeer duidelijke relatie met de beleidsopgaves uit de kerntaak Regionale Economie, waar goede bereikbaarheid een randvoorwaarde is.

In het KEA worden voor het transitiepad Mobiliteit afspraken gemaakt tussen overheden, bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties over de vermindering van uitstoot van broeikasgassen. Provincies zorgen ervoor dat de CO_2 die zij veroorzaken (bijvoorbeeld met aanleg, beheer en onderhoud van infrastructuur, eigen gebouwen, verkeersregelinstallaties en OV-concessies) zoveel mogelijk gereduceerd wordt. Provincies streven er bovendien naar de benodigde energie voor deze activiteiten duurzaam op te wekken. De benodigde CO_2-reductie van verkeer en vervoer in Nederland behoeft grootschalige gedragsverandering. Provincies kunnen die grootschalige gedragsverandering niet eenzijdig bewerkstelligen, daarvoor is nodig dat het rijk zorgt voor een level playing field tussen modaliteiten, herprioritering van investeringen, en een duidelijke regierol op zich neemt. Dat stelt provincies in staat om alternatieve vervoerskeuzes van mensen op te vangen met een goed functionerend regionaal mobiliteitssysteem met goede fietsvoorzieningen en makkelijk te gebruiken, betaalbaar collectief vervoer

en ketenvoorzieningen. Provincies hebben een belangrijke regierol bij de regionale uitvoering van gemaakte afspraken.

De samenwerkende provincies coördineren in IPO-verband de realisatie van de doelen en ambities van de Meerjarenagenda. Dat gebeurt deels door belangenbehartiging in het "Haagse", bijvoorbeeld door de nodige aanpassing van wetgeving en fiscale kaders om nieuwe vormen van mobiliteit en een duurzame ketenreis mogelijk te maken en te faciliteren. En voor een groot deel door interprovinciale samenwerking in programma's en projecten per beleidsopgave en in samenwerking met bijbehorende partners tussen de provincies en partners.
Op basis van opdrachtgeverschap zal voor kennis- en innovatie de aansturing van het Kennisplatvorm Verkeer en Vervoer (KpVV) in 2019 worden verbeterd in die zin dat het Kennisprogramma 2019 en 2020 beter aansluiting zal krijgen bij de kennisvragen die in IPO-verband zijn geformuleerd.

Wat willen we bereiken?

Toekomst van het Openbaar Vervoer (OV)

Reizigers kiezen hun eigen weg van deur-tot-deur. Door drukke, groeiende stedelijke gebieden, in prachtige landelijke buitengebieden en langs levendige, eeuwenoude dorpen. Steeds meer reizigers maken als onderdeel van hun reis van deur-tot-deur gebruik van het regionaal OV.
Het regionaal OV is onmisbaar voor 2,4 miljoen reizigers per dag. Interprovinciaal is bestuurlijk afgesproken om op het gebied van regionaal OV meer proactief te handelen en het eigenaarschap sterker te beleggen.
Er is een agenda met de titel 'De Sprong' met het toekomstbeeld voor krachtig, duurzaam en toekomstbestendig regionaal OV.
Deze agenda kent een uitwerking van de acht vertrekpunten uit het Toekomstbeeld OV en geeft invulling aan de zes handelingsperspectieven uit een onderzoek naar de betaalbaarheid en financierbaarheid van het regionaal OV.
De veertien decentrale opdrachtgevers van het regionaal vervoer zien vanuit hun eigen rol volop kansen om de agenda te verzilveren en die alle de ketenreiziger ten goede komen.
Op basis van nadere besluitvorming zal in 2019 invulling worden gegeven aan deze agenda.

Fiets

De fiets verdient een volwaardige plaats op de agenda's van overheden, maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven. Dit vanwege de positieve invloed op maatschappelijke vraagstukken als Energietransitie, gezondheid en vitale regio's. Samen met 22 organisaties heeft het IPO, namens de gezamenlijke provincies, zich ten doel gesteld tussen 2017 en 2027 het aantal fietskilometers te verhogen met 20%. Dit is uitgewerkt in de Agenda Fiets 2017-2020 van de Tour de Force. Vanuit deze Agenda hebben de provincies hun bijdrage aan de realisatie van dit doel gegarandeerd en via het IPO worden de bijbehorende provinciale activiteiten geregisseerd en coördineert het IPO de provinciale bijdragen binnen de samenwerkingsorganisatie Agenda Fiets.

Verkeersveiligheid

Provincies willen dat iedere verkeersdeelnemer veilig thuis komt. Daartoe is de morele doelstelling van nul slachtoffers geformuleerd. Afgeleid van deze doelstelling wordt op een negental relevante subdoelen onderliggende ambities geformuleerd. Zoals 'wegen zijn veilig ingericht', 'veilige snelheden zijn de norm' , 'het aantal verkeersovertreders is verminderd' en Smart Mobility wordt 'veilig benut'.
Invalshoek is een risicogerichte aanpak. Doelrealisatie is alleen mogelijk door een

samenwerkingsagenda met gedeeld eigenaarschap van rijk, provincies, gemeenten en vervoerregio's. Tegelijkertijd vraagt deze agenda de absolute support van een breed palet aan maatschappelijke organisaties. Dit alles heeft een plek gekregen in het Strategisch Plan Verkeersveiligheid 2030 (SPV 2030). Los van de rol als verantwoordelijke voor de eigen infrastructuur zullen provincies de regio's mobiliseren om de doelen op regionale schaal waar te maken. De Governance van het SPV 2030 is op een mix van landelijke resultaten/ maatregelen en regionale resultaten/maatregelen geënt.

Verkeersmanagement en Intelligente Transportsystemen (ITS)

Smart Mobility, zoals ITS en verkeers-management, biedt enorme kansen het verkeer efficiënter en effectiever te organiseren en daarmee te zorgen voor betere bereikbaarheid, verkeersveiligheid en duurzaamheid. Smart Mobility biedt ook enorme (impuls)kansen voor de economie. Door een actieve samenwerking tussen marktpartijen/wetenschap en andere overheden kan aan innovatieve oplossingen worden gewerkt. De samenwerkende provincies hebben in 2018 het initiatief genomen met het aanbod van een Coalition Paper Smart Mobility (Coalition of the willing). Afhankelijk van de mate waarin dit aanbod wordt omarmd zal in 2019 in IPO-verband de Coalition Paper worden omgezet in een Coalitie Agenda met onderliggende doelen, resultaten en maatregelen en een bijbehorende vorm van een samenwerkingsorganisatie.

Energie en Verduurzaming

Mobiliteit in de brede betekenis is een kernthema binnen opgaves in de fysieke leefomgeving, dus ook in beleidsdoelen gerelateerd aan de duurzame samenleving. Vanuit die invalshoek zorgen provincies ervoor dat zij primair binnen hun eigen invloedssfeer (onder andere wegbeheerder, OV-concessieverlener, ondersteunen van laadinfrastructuur elektrisch rijden) bijdragen via de inzet van duurzame mobiliteit. Door in al deze rollen in te zetten op zero-emissie, dragen provincies bij aan het behalen van klimaatdoelen voor 2030.
Om het volledige mobiliteitssysteem richting 2050 zero-emissie te maken, zetten we in op een grootschalige mobiliteitstransitie, waar mensen meer gebruik kunnen én willen maken van ruimte-efficiënte vervoersmiddelen als deelauto's, fiets en OV. In het bouwen van de benodigde systemen en infrastructuur hebben provincies een cruciale rol. De doorlooptijd van het bewerkstelligen van systemen en infrastructuur creëert een noodzaak de grootschalige mobiliteitstransitie op korte termijn in te zetten. Het rijk stelt hiervoor de kaders.

Wat gaan we ervoor doen?

Toekomst van het OV

Afhankelijk van de besluitvorming in 2018 op de agenda 'De Sprong' met het toekomstbeeld voor krachtig, duurzaam en toekomstbestendig regionaal OV zal door de betrokken OV-partners invulling worden gegeven aan deze actieagenda.

Voor de provincies gaat het, afhankelijk van het genomen besluit, primair om de invulling en realisatie van vier speerpunten, te weten:

1. doorontwikkelen van herkenbare knooppunten voor reizigers;
2. snellere verbindingen door differentiatie in bereikbaarheidskwaliteit;
3. gedurfde keuzes maken voor bereikbare stedelijke regio's;
4. zorgeloos reizen mogelijk maken.

Vervolgens zal in relatie tot deze agenda:
- ten dienste van de tussentijdse evaluatie van de Hoofdrailconcessie door het rijk een standpuntbepaling door de provincies worden voorbereid; daartoe zal een verkenning provinciale aandachtspunten/standpunten voor bestuurlijke besluitvorming worden gerealiseerd;
- de regie op en coördinatie van pilots voor alternatieve vormen van financiering en bekostiging toekomst OV worden gerealiseerd.

Noot: voor de realisatie van het bovenstaande zullen programmakosten vrijgemaakt moeten worden en is onderdeel van de Kadernotaclaim.

Fiets

Met de Agenda Fiets 2017-2020 van de Tour de Force hebben de provincies hun bijdrage aan de realisatie van het doel van deze Agenda gegarandeerd. De provincies zijn verantwoordelijk voor het trekkerschap doel 3 'Regionale Routes'. Dit wordt ingevuld door in IPO-verband te zorgen voor proces/projectbegeleiding van de uitvoeringsagenda 'regionale routes' door provincies en monitoring/voortgangsbewaking en tussentijdse bestuursrapportages.
Noot: voor de realisatie van het bovenstaande zullen programmakosten vrijgemaakt moeten worden en is onderdeel van de Kadernotaclaim.

Verkeersveiligheid

Afhankelijk van de inhoudelijke vorm (Bestuursakkoord) van besluitvorming tussen rijk en decentrale overheden, dient in 2019 het SPV 2030 tot uitvoering te worden gebracht.
1. Begeleiden van de implementatie van het SPV in de regio's en waar nodig signaleren en agenderen van probleempunten richting rijk c.q. gemeenten.
2. Op basis van de pilots 2018 verder doorontwikkelen van de risicogestuurde aanpak binnen de negen thema's en dertig resultaatafspraken op inhoud en uitvoering zowel landelijk als binnen de regio's.
3. Realisatie van de monitoring en rapportage over voortgang en advisering door sturingsteam aan het bestuurlijk overleg (BO-)SPV 2030.

Noot: voor de realisatie van het bovenstaande zullen programmakosten vrijgemaakt moeten worden en is onderdeel van de Kadernotaclaim.

Verkeersmanagement en ITS

Afhankelijk van de mate (smal of breed) waarin het aanbod 'coalition of the willing' in 2018 is omarmd zal in IPO-verband de Coalition Paper worden omgezet in een Coalitie Agenda met onderliggende doelen, resultaten en maatregelen. De 'uitrol' en vorming van deze Agenda geschiedt per – nog nader te omlijnen – regio.
Noot: voor de realisatie van het bovenstaande zullen programmakosten vrijgemaakt moeten worden en is onderdeel van de Kadernotaclaim.

Energie en Verduurzaming

Het Klimaatakkoord is hét focuspunt waar de provinciale inspanningen voor duurzame mobiliteit samenkomen. Daartoe continueren we de Taskforce Mobiliteitstafel samen met de VNG, met daarbij een Klankbordgroep waar onze gezamenlijke achterban in samenwerkt. Vanuit deze Taskforce:
- bereiden we de inbreng en onderhandeling voor het Klimaatakkoord voor op het domein Mobiliteit;
- voeren we een zoveel mogelijk gezamenlijke lobby richting rijk en maatschappelijke partners;
- dragen we bij aan de voorbereiding van de benodigde regionale structuren voor uitvoering van maatregelen voor (RES/REKS)

Daarnaast voeren we een programmatische aanpak uit die zich richt op:

- kennisontwikkeling (effectiviteit van maatregelen om CO_2te reduceren);
- uitvoering van het Bestuursakkoord zero-emissie bus;
- de praktijk van aanleg, beheer en onderhoud van mobiliteitsinfra-structuur zero-emissie maken en onze infrastructurele assets benutten voor energieopwekking;
- het ondersteunen van de bouw van laadinfrastructuur voor elektrisch rijden;
- de mogelijkheden die onze rol als handhaver van de Wet milieubeheer biedt om CO_2 te reduceren in het domein Mobiliteit;
- afstemming met de beleidsopgaves OV, fiets en ITS/verkeers-management

Noot: voor de realisatie van het bovenstaande zullen programmakosten vrijgemaakt moeten worden en is onderdeel van de Kadernotaclaim.

Opdrachtgeverschap KpVV

Via goed opdrachtgeverschap realiseren van het Kennisprogramma 2019 en voorbereiden van het Programma 2019, waarbij in de programmering wordt aangesloten bij de door de provincies ingebrachte behoefte aan kennisondersteuning in zijn algemeenheid en de in IPO-verband benoemde beleidsopgaves in het bijzonder.

Wat is daarvoor nodig?.....

		2019 MJR	Claim	Personeel	Materieel	Totaal
Kerntaak 4: Mobiliteit						
	Mobiliteit algemeen	470.000	520.000			
	Kennisprogramma KpVV	1.800.000				
	Aansturen kennisprogramma KpVV					
KT4.0	**Regionale Bereikbaarheid**	**2.270.000**	**520.000**	**617.795**	**108.947**	**3.516.742**

Er is voor de uitvoering binnen deze kerntaak bij het onderdeel Mobiliteit algemeen een claim bij de Kadernota opgevoerd van € 520.000 (continuering bestaand beleid). Het betreft het continueren uitvoering Meerjarenagenda Mobiliteit 2016-2019.
Voorgesteld wordt om het reeds in 2017 voorziene maar niet eerder (juridisch) verplichte budget voor Mobiliteit te continueren. Alleen dan kunnen de ambities als benoemd worden gerealiseerd. Het gaat dan om de financiering van de programma's en projecten gekoppeld aan de beleidsopgaves. Voor een deel gaat het om programma's en projecten waarbij in partnerschap wordt opgetrokken. Omdat hier in de Meerjarenraming in formele zin nog geen rekening mee is gehouden, betekent dit een uitzetting van € 520.000. Als benoemd: dit betreft geen nieuw beleid maar de continuering van eerder ingezet beleid.

8. Kerntaak 5. Regionale Economie

Ambities 2019

Een aantal ontwikkelingen op het gebied van de digitalisering van de economie en de arbeidsmarkt zal ook in 2019 doorlopen. Te denken is dan aan een verdergaande robotisering, blockchain en kunstmatige intelligentie welke een grote impact zullen hebben op de regionale economie en de arbeidsmarkt. Gelet op het toenemende belang van deze ontwikkelingen zal het IPO in 2019 deze met meer aandacht dan voorheen gaan volgen.

Veel initiatieven worden op dit moment ondernomen met het oog op een krachtige economie en een leefbare groei. Veel deelonderwerpen raken daarbij alle provincies. Gedacht moet worden aan het verankeren van innovatie in ons bedrijfsleven, inspelen op veranderende behoeften van bedrijven en inwoners en het zorgen voor leefbare woonwijken. We zien dat we hierbij het accent moeten leggen op het uitwisselen van kennis en ervaringen en op de vraag op welke wijze we deze stappen kunnen zetten. Bij toekomstgericht wonen moeten we samen inspelen op de agenda van het rijk en Europa. Vanuit het IPO zal ook een accent gelegd moeten worden op bijvoorbeeld de kracht van de stedelijke netwerken, de manier waarop wij samen met ondernemers en onderwijsinstellingen en op het werken op regionale schaal. Dit raakt alle provincies en hangt sterk samen met de economische kracht van provincies.

Het IPO zal ook in 2019 inzetten op het verbeteren van de aansluiting van onderwijs op de arbeidsmarkt als een belangrijke randvoorwaarde voor duurzame economische groei in de regio. Daarnaast zal het IPO doorgaan met het stimuleren van innovatie als instrument voor een versnelde energietransitie en verbeteringen op het gebied van klimaat en circulaire economie. Tevens zal een nieuwe periode van Europese structuurfondsen voorbereid moeten worden en zal de aansluiting van de regionale en landelijke agenda's op het terrein van economie verbeterd moeten worden.

Uit de inloopsessies kwam veelvuldig naar voren, dat regionale economie de komende jaren van groot belang is en blijft voor de provincies. Daarbij werd gewezen op de ontwikkeling richting circulaire economie, maar ook op grensoverschrijdende samenwerking (met Duitsland en België). Ook de relatie met bereikbaarheid werd tijdens de inloopsessies gelegd. Het IPO zal dan ook een navenant accent op deze kerntaak moeten leggen, waar het de coördinatie, informatie-uitwisseling en kennisontwikkeling betreft. Men wees tijdens de inloopsessies op de inhoudelijke relatie tussen deze kerntaak en het IBP en zou graag zien dat het IPO het voortouw neemt in het bundelen van de diverse provinciale standpunten en visies tot één geheel en dit gezamenlijke standpunt communiceert richting het rijk. Een en ander laat onverlet dat men in dit verband tevens een zeer actieve rol voor de provincies zelf ziet weggelegd.

Wat willen we bereiken?

Stimuleren en verankeren innovatie in het Midden- en Kleinbedrijf (MKB) in de regio

Innovatieve ondernemers versterken de economische kracht van de regio. Zij zorgen voor snelle en betaalbare oplossingen van maatschappelijke opgaven en dragen bij aan duurzame groei en werkgelegenheid in de regio.

Verbeteren van de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt in de regio

Voor economische groei is genoeg en goed geschoold personeel nodig, waarbij naast techniek ook meer ingezet wordt op digitalisering. De inzet is gericht op een betere aansluiting van het onderwijs op de regionale arbeidsmarkt en op het scheppen van meer mogelijkheden voor een leven lang leren en mobiliteit van mensen die al werken.

Programmatische uitwerking bijdragen provincies aan transitieagenda's en thema's in het kader van het Grondstoffenakkoord (Nederland circulair in 2050)

In vervolg op het kabinetsaanbod "Naar een Duurzaam Nederland" werken provincies met andere regionale stakeholders aan regionale strategieën en uitvoeringsprogramma's voor de realisatie van circulaire economie.

Versterken van de positie van Nederland als netto EU-betaler met een eigen investeringsagenda door het aantrekken van Europese cofinanciering voor de periode na 2020 (cohesiebeleid)

Het regionaal economisch beleid van provincies wordt deels door Europa bepaald en ondersteund. Met Europese middelen uit structuurfondsen worden innovatieve projecten in de regio gefinancierd. Deze bevorderen niet alleen de economische, sociale en territoriale samenhang. Ze dragen ook bij aan innovatieve oplossingen voor maatschappelijke opgaven (zie "Stimuleren en verankeren innovatie in het MKB in de regio").

Leefbare dorpskernen, binnensteden en buitengebied

Provincies zetten in op regionale afstemming en sturing gericht op het revitaliseren van leegstaand vastgoed (winkels, boerderijen etc.) en dragen zo bij aan leefbare dorpskernen c.q. binnensteden en een aantrekkelijk buitengebied waar voldoende werkgelegenheid is.

Afstemmen regionale en landelijke agenda ("regionale economie als versneller", IBP)

In het kader van het IBP hebben de overheden afgesproken programma's te ontwikkelen voor een brede regionaal economische aanpak, waarbij een beperkt aantal regio's gaat oefenen in het verbinden van de regionale en de nationale agenda.

Wat gaan we ervoor doen?

Stimuleren en verankeren innovatie in het MKB in de regio

De gezamenlijke provincies voeren de afspraken in de MKB Samenwerkingsagenda (rijk, regio's, MKB) 2018 – 2019 uit (MKB - innovatie stimulering Regio en Topsectoren: MIT).

Samen met het rijk een nieuwe aanpak opstellen voor het topsectorenbeleid, waarbij de focus meer gericht is op de economische kansen van een beperkt aantal maatschappelijke opgaven (onder andere Energietransitie).

Op basis hiervan spreken we met het rijk een samenhangende programmering van activiteiten af, op gezamenlijk afgesproken speerpunten, met een goede wisselwerking tussen (nationale) kennisontwikkeling en (regionale) valorisatie. En daarmee tussen ontwikkeling en implementatie.

De gezamenlijke provincies maken concrete afspraken over de samenwerking rijk-regio's in Invest-NL (onder andere Programmaraad), gericht op het ontwikkelen en financieren van projecten op het terrein van verduurzaming (energie, circulair), die bijdragen aan regionale economische ontwikkeling.

Verbeteren van de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt in de regio

Mede afhankelijk van uitkomst eerste tranche regiodeals (september 2018) en uitwerking ambities onder "regionale economie als versneller (IBP)" en de nog op te stellen inhoud akkoorden nieuwe colleges van Gedeputeerde Staten (2019) zijn de volgende acties voorzien in 2019:

- we lobbyen voor meer experimenteerruimte en ontkokerde inzet van middelen;
- we delen de leerervaringen die voortkomen uit (mogelijke) regiodeals, waarin het vraagstuk onderdeel is van meervoudige regionale opgave.

Programmatische uitwerking bijdragen provincies aan transitieagenda's en thema's in het kader van het Grondstoffenakkoord (Nederland circulair in 2050)

Het IPO ondersteunt de provincies in de uitwerking van de samenwerkingsafspraken op transitieagenda's en thema's en borgen de opbrengsten.

Het IPO legt het accent op circulair inkopen en aanbesteden en op het landsdekkend ontwikkelen van regionale uitvoeringsstrategieën en grondstofstroomanalyses.

Twee keer per jaar heeft het IPO bestuurlijk overleg met de andere partijen (publiek en privaat) van het Grondstoffenakkoord, waarbij we aandacht vragen voor adequate wet- en regelgeving en procesgeld (vijf miljoen euro per jaar) om regionale uitvoeringsstrategieën op te stellen.

Het IPO presenteert goede voorbeelden uit de regio op het landelijk congres circulaire economie.

Het IPO rapporteert over de voortgang op regionale uitvoeringsstrategieën, grondstofstroomanalyses en circulair inkopen aan I&W met het oog op de jaarlijkse rapportage aan de Tweede Kamer.

Versterken van de positie van Nederland als netto EU-betaler met een eigen investeringsagenda door het aantrekken van Europese cofinanciering voor de periode na 2020 (cohesiebeleid)

We brengen de standpunten uit het Position Paper onder de aandacht bij het parlement in Nederland en in Brussel.

We laten zien (brochure) welke goede voorbeelden er zijn van projecten die tot stand zijn gekomen dankzij deze middelen en welk multiplierеffect de EFRO-middelen veroorzaken.

Leefbare dorpskernen, binnensteden en buitengebied

Het IPO levert inzet (1 fte) in landelijk Retailprogramma (regionale afstemming) en stelt procesgeld beschikbaar voor het retailteam:

1. we maken een voorstel voor de aanpak van landelijke data-koopstromen;
2. we maken een stappenplan om planvoorraad en capaciteit regionaal in kaart te brengen;
3. we organiseren bestuurlijke bijeenkomsten per provincie over vitale binnenstad;
4. we maken een meetlat regionale afstemming, waaruit blijkt waar provincies staan.

Kennisprogramma Leegstand is afhankelijk van besluitvorming naar aanleiding van IPO-congres Revitalisering Vastgoed september 2018 over het al dan niet gevolg geven aan het verder uitwerken van een kennisprogramma en de mogelijke rol van het IPO daarin. Daarnaast draagt het IPO in 2019 bij aan de bekostiging van de landelijke leegstandsmonitor. Er zal een besluit genomen worden of na 2019 deze bijdrage gecontinueerd wordt op basis van een kosten-/batenanalyse.

Afstemmen regionale en landelijke agenda ("regionale economie als versneller", Interbestuurlijk Programma)

In IPO-verband kiezen we een beperkt aantal thema's en deze werken we uit op basis van de spelregels in het IBP samen met het rijk, gemeenten en waterschappen nader uit. (zie ook onderwijs-arbeidsmarkt, circulaire economie).

We maken afspraken met de medeoverheden over de Governance.

Wat is daarvoor nodig?.....

		2019 MJR	Claim	Personeel	Materieel	Totaal
Kerntaak 5. Regionale economie						
	Economie	170.000	-			
KT5.0	**Regionale Economie**	**170.000**	**-**	**556.015**	**98.052**	**824.068**

Er is voor de uitvoering binnen deze kerntaak bij geen claim bij de Kadernota opgevoerd. Het betreft in belangrijke mate de continuering van bestaand beleid.

9. Kerntaak 6. Culturele Infrastructuur en Monumentenzorg

Ambities 2019

Op het gebied van Culturele Infrastructuur en Monumentenzorg zal vanaf 2019 en verder een aantal thema's van belang worden. Zo zal de transitie naar regionale cultuurprofielen verder moeten worden vormgegeven. Deze cultuurprofielen zullen als uitgangspunt dienen voor het landelijk cultuurbeleid en de subsidiëring daarvan vanaf 2021. Het IPO zal hierin de samenwerking ten aanzien van het transitieproces met medeoverheden aanjagen, een gezamenlijke adviesaanvraag en een uitgangspuntenbrief vormgeven en de diverse subsidieregelingen afstemmen.

Daarnaast zal het erfgoed gepositioneerd moeten worden in de omgevingsvisies. Daarbij is tevens de relatie met diverse maatschappelijke opgaven van belang en te denken valt dan aan Energietransitie, het verduurzamen van monumenten, de toenemende behoefte aan nadere duiding, het voorkomen van leegstand in relatie tot de krimpproblematiek en het behouden van beeldbepalende monumenten (kerken, kloosters, boerderijen) en cultuurlandschappen. Het IPO faciliteert en ondersteunt daarbij de kennisdeling.

Tevens jaagt het IPO de samenwerking met medeoverheden aan met betrekking tot de agendavorming voor religieus erfgoed en agrarisch erfgoed. Ook draagt het IPO zorg voor de noodzakelijke belangenbehartiging en profilering op deze thema's.

Verder zal voortgang moeten worden geboekt bij het aanpakken van grote restauratieprojecten met betrekking tot kanjermonumenten. In samenwerking met de provincies en de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE) zal het IPO een Meerjarenaanpak Kanjermonumenten ontwikkelen. Tevens zullen de technische aspecten van provinciale uitvoeringsregelingen voor de restauratie van rijksmonumenten geharmoniseerd dienen te worden. Het opdrachtgeverschap voor deze harmonisatie zal worden belegd bij het IPO.

Voor overige onderwerpen als bibliotheken, cultuureducatie en regionale omroepen worden relevante ontwikkelingen gevolgd en waar nodig in overleg getreden met betrokken partijen.

Wat willen we bereiken?

De stedelijke regio meer leidend in cultuurbeleid en subsidiestelsel

De minister van OCW nodigt de samenwerkende gemeenten en provincies uit om, zoveel mogelijk samen met het culturele veld, profielen op te stellen waarin zij hun gezamenlijke visie op kunst en cultuur in de regio beschrijven en de uitdagingen die zij zien oppakken. Deze cultuurprofielen zullen als uitgangspunt dienen voor het landelijk cultuurbeleid en de subsidiering daarvan vanaf 2021.

De stedelijke en regionale profielen bieden de kans om nationaal en regionaal cultuurbeleid elkaar te laten versterken. Provincies willen dat hierdoor een groter en divers publiek wordt bereikt.

Gebiedsgerichte erfgoedzorg met focus op een toekomstige rol in de monumentenzorg

In navolging van de decentralisatie van de restauratie van rijksmonument, wil een aantal provincies op het terrein van monumentenzorg meer taken

gedecentraliseerd zien. Inmiddels is het jaarlijkse rijksbudget opnieuw verdeeld voor 2019. We zetten samen met het Nationaal Restauratiefonds verder in op een betere ordening met betrekking tot financieringsregelingen voor restauratieprojecten.

Op basis van de monumentenmonitor en de Beleidsbrief Erfgoed Telt, maken we verder bestuurlijke afspraken met een focus op het verankeren van blijvende (ook financiële) aandacht voor de grote restauraties met het rijk.

Belangenbehartiging en agendering overige cultuur gerelateerde onderwerpen

Op het terrein van onder andere Cultuureducatie met Kwaliteit, de Bibliotheekwet en regionale omroepen zal het IPO bij de Tweede Kamer en ministeries de actualiteit volgen, teneinde de provinciale belangen te behartigen.

Wat gaan we ervoor doen?

Samen met rijk en gemeenten regionale cultuurprofielen vormgeven

Het IPO faciliteert de provincies bij de opstelling regionale cultuurprofielen, inrichten proeftuinen en voorbereiding periode 2021-2024 en stemt namens de provincies af met het ministerie van OCW. Relevante momenten zijn:

- de gezamenlijke adviesaanvraag eind 2018
- de presentatie van uitgangspunten door de minister van OCW zomer 2020; en
- vaststelling regeling in oktober 2019.

We verzorgen het cultuurplatform van de provincies: we delen goede voorbeelden en kennis, dragen contactpersonen aan en koppelen cultuur met andere beleidsvelden, zoals het ruimtelijke en economische.

Gebiedsgerichte erfgoedzorg met focus op een toekomstige rol in de monumentenzorg

Afspraken maken over een meerjarenprogramma (inclusief budget) voor een gezamenlijke aanpak grote restauratieopgaven, zodat een stabiele financiële ondersteuning tot stand komt. De monumentenmonitor en de inventarisatie van provincies en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) van grote restauratie objecten als vertrekpunt gebruiken voor (grote) restauraties van rijksmonumenten.

Een mogelijk coördinerende rol voor het IPO wordt nader uitgewerkt voor het gebruik van monumentale kerken. De wens van eigenaren om een monument open te stellen staat soms tegenover de zorgen van andere partijen over het beheer van historische waarden. Het landelijke programma "De Verbinding" bevordert onder meer de totstandkoming van kerkenvisies op lokaal niveau waarin partijen alle belangen afwegen en keuzes maken over de toekomst van kerken.

In 2018 is het digitale loket reeds gerealiseerd met het online gaan van de archeodepot.nl waar in 2018 al zes provincies aan deelnemen. In 2019 realiseren we de deelname van alle provincies aan één digitaal loket voor aanlevering van roerende archeologische monumenten.

Afgesproken is te komen tot hetharmoniseren van de technisch objectieve criteria van de provinciale subsidieregelingen. Verschillen op basis van regionale prioriteiten en provinciale beleidskeuzes zullen uiteraard blijven bestaan.

We geven uitvoering aan de routekaart monumenten. Via de routekaart monumenten wordt gewerkt aan verduurzaming van monumenten. Het proces wordt nog uitgelijnd.

Belangenbehartiging en agendering overige cultuur gerelateerde onderwerpen

De provincies voeren het programma Cultuureducatie met Kwaliteit 2017-2020 uit. Met relevante partijen als het Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst (LKCA) en het Fonds voor Cultuurparticipatie (FCP) gaan we in gesprek over de voortgang van het programma en verkennen we de ideeën over een doorkijk.

De provincies voeren voor bibliotheken de wettelijke taak voor innovatie en interbibliotheek leenverkeer uit. Het IPO volgt de relevante ontwikkelingen, zoals de spreiding, voorzieningen, etc. en overlegt samen met partijen als de Koninklijke Bibliotheek (KB), de VNG, het ministerie van OCW, Vereniging van Openbare Bibliotheken (VOB) en de Stichting Samenwerkende Provinciale Ondersteuningsinstellingen Nederland (SPN) teneinde te zorgen voor een goed werkend bibliotheekstelsel.

Zo nodig herijken we de provinciale standpunten, afhankelijk van het voortzetten van het traject rond het wetsvoorstel voor modernisering van de regionale publieke omroepen.

Wat is daarvoor nodig?.....

		2019 MJR	Claim	Personeel	Materieel	Totaal
Kerntaak 6. Culturele infrastructuur en monumentenzorg						
	Cultuur	35.000	-			
	Erfgoed	20.000				
	Werkbudget	15.000				
KT6.0	**Culturele Infrastructuur**	**70.000**		**185.338**	**32.684**	**288.023**

Er is voor de uitvoering binnen deze kerntaak geen claim bij de Kadernota opgevoerd. Het betreft in belangrijke mate de continuering van bestaand beleid.

10. Kerntaak 7: Kwaliteit van het Openbaar Bestuur

Ambities 2019

In de kerntaak Kwaliteit van het Openbaar Bestuur en Interbestuurlijke Verhoudingen komen uiteenlopende opgaven samen: "goed openbaar bestuur", financiën, toezicht, werkgeverszaken, en ook de overkoepelende opgave van versterken van de zichtbaarheid van de gezamenlijke provincies. De opgaven rond "goed openbaar bestuur", toezicht en (deels) financiën maken op nationaal niveau onderdeel uit van het IBP, en dragen op elementen ook bij aan de opgave van de Energietransitie.

Binnen het IBP speelt het thema "goed openbaar bestuur in een veranderende samenleving" een steeds prominentere rol. In het IBP staat dat het rijk, provincies, gemeenten en waterschappen samen met de samenleving en private partners als één overheid willen werken aan de realisatie van concrete resultaten. Dat vergt meer situationele arrangementen en vormen van samenwerken met een meer flexibele organisatie en een meer adaptieve werkwijze (geen blauwdrukken). Hiertoe wordt in de komende periode binnen de opgave van het IBP gekeken naar mogelijkheden met experimenteren in de regio's, en het (ook daarbij) versterken van de verbindingen tussen opgaven, beleidsterreinen en actoren.

Met een bestuurlijke kopgroep, en een interprovinciaal team wordt - met de VNG en het rijk - gewerkt aan de verbeteragenda "Toezicht van de Toekomst". In de Kamerbief van juni 2018 is - ook namens het IPO en de VNG - aangekondigd dat deze agenda in het najaar gepresenteerd wordt.

Onder de paraplu van het IBP wordt in 2019 ook gewerkt aan een actualisatie van de Code Interbestuurlijke Verhoudingen, een vernieuwd beleidskader (gemeentelijke) herindelingen, standpuntbepaling en belangbehartiging met betrekking tot de Wet Gemeenschappelijke Regelingen, en wordt bezien welke rol de provincies wensen in het rijksprogramma "Versterking lokale democratie en bestuur". Voor al deze projecten wordt in overleg met het rijk tijdpad en aanpak besproken.

Digitalisering

Digitalisering kan de manier waarop het bestuur zich tot inwoners en organisaties verhoudt in sterke mate beïnvloeden. Op landelijk gebied zijn in dit kader diverse programma's opgestart, zoals de Digitale Overheid en het digitale platform voor de Omgevingswet. Met de Digitale Overheid willen de Nederlandse overheden gezamenlijk bereiken dat burgers en bedrijven hun zaken met de overheid veilig en makkelijk en eenduidig online kunnen doen. Een vergunning aanvragen bijvoorbeeld, of een vraag stellen per e-mail. De informatie moet online beschikbaar zijn en de uitwisseling van gegevens goed beveiligd.

In de beïnvloedingsfase coördineert het IPO in overleg met de provincies die programma's en werkgroepen op het gebied van Digitale Overheid en waar de provincies van aangeven er belang aan te hechten. Dit zal in het komende jaar worden herijkt op nut en noodzaak.

Om in te spelen op de nieuwe vormen van overheidsdienstverlening wordt aan Europese en nationale wetgeving (Wet Generieke digitale infrastructuur (GDI), Wet Datalekken, Wet Open Overheid (WOO) gewerkt. In deze processen worden de provinciale belangen, voor zover door de AAC/BAC gewenst, behartigd: een transparante provincie voor burgers en ondernemers, materiële invloed op (doorwerking van) rijksbeleid, passende financiering, ook voor de

ontwikkelfase. De provincies willen bereiken dat thema's als een adequate financiering, informatieveiligheid, verplicht gebruik van basisregistraties en duurzaam archiveren goed worden ingevuld.

In de implementatiefase van de Digitale Overheid dienen de provincies te gaan voldoen aan kaders en afspraken die worden vastgelegd in wetten en/of bestuurlijke afspraken. De implementatie wordt aangestuurd via de trits IPO-bestuur, KPS, Stuurgroep Interprovinciale Digitale Agenda (IDA) en SIO.
Denk voor dit onderdeel bijvoorbeeld aan de afspraak dat Nederlandse burgers bij de overheid kunnen inloggen met DIGID. Het IPO zorgt dat helder is wanneer de provincies aan welke verplichtingen moeten voldoen, biedt inzicht in de voortgang van de implementatie en signaleert op welke gebieden de provincies mogelijk gezamenlijk kunnen optrekken.

Het werken aan de digitale opgave conform de Programmabegroting wordt in algemene zin aangestuurd en kortgesloten via het gedelegeerd opdrachtgeverschap vanuit de KPS (de heer M. van Bijnen, Noord-Brabant), de stuurgroep IDA en het overleg van de hoofden ICT, het SIO.

Financiën

Op het gebied van financiën staat een aantal onderwerpen voor 2019 en verder op de agenda van de gezamenlijke provincies. Met het rijk is bestuurlijk afgesproken een gezamenlijk traject te doorlopen voor de actualisatie van het Verdeelmodel Provinciefonds per 2021. Hierbij wordt gestart met een kwartiermakerfase ,waarin de noodzaak van een al dan niet diepgravende herziening wordt beoordeeld, waarna een besluit over het vervolg zal worden genomen. Het IPO heeft de mogelijkheid in dit proces een centrale rol te vervullen door het leveren van de kwartiermaker/ projectleider.

Het rijk wenst afspraken te maken over (monitoring en beheersing van) het toegestane EMU-saldo. Daarnaast zullen enkele fiscale thema's voor 2019 geagendeerd worden, zoals het BCF, en zal de verdere vormgeving van Invest-NL onderwerp van gesprek zijn. Ook zal de commissie-Depla enkele vervolgacties kennen welke in 2019 verder worden uitgewerkt. Het gaat dan om de evaluatie van de beleidsindicatoren Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) met de intentie voor een nieuwe collegeperiode vanaf 2019 een definitieve set van indicatoren vast te stellen.

Evenementen

In het kader van de versterkte zichtbaarheid van de provincies, en de samenwerking tussen de decentrale overheden, worden in 2019 - binnen de koepelsamenwerking - de tradities van het jaarlijkse bestuursdiner en de "welcome back borrel" gecontinueerd.

Op 11 en 12 oktober 2018 vindt voor de allereerste maal het Jaarcongres van het IPO, de gezamenlijke provincies, plaats in Brussel, in het hart van de Europese Unie. De workshops op het congres zijn in 2018 een samenwerking tussen twee of meerdere provincies, tussen Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten, en in 2018 ook met het Europese netwerk. In vervolg op voorgaande jaren wordt de (externe en sociale) communicatie verder geprofessionaliseerd en blijvend vernieuwd. Bovenal is de betrokkenheid van Statenleden jaarlijks geïntensiveerd. De jaarcongressen tijdens de huidige Statenperiode worden gekenmerkt door elk jaar een extra vernieuwing, en een extra uitdaging in de interprovinciale samenwerking. Telkens met als doel - met het identieke budget - het netwerk, en de kennis- en ervaringsuitwisseling tussen de leden van de vereniging van het Interprovinciaal Overleg verder te brengen. De gastprovincie voor het congres 2019 is op moment van schrijven nog geheim.

Het zal het eerste congres zijn voor de nieuwe Staten en nieuwe besturen van Gedeputeerde Staten.
Een uniek programma in de eerste maanden van 2019 is het gezamenlijke project van de provincies (Staten, colleges Gedeputeerde Staten en commissarissen van de Koning) voor de Statenverkiezingen op 19 maart 2019. De Staten van alle twaalf provincies hebben het initiatief genomen tot een "awareness"-campagne. Zowel de Kring van commissarissen van de Koning als het IPO-bestuur hebben daar de steun voor uitgesproken, en het IPO-bestuur heeft ingestemd met de betrokkenheid bij de coördinatie en implementatie van dit unieke project.

Het IPO zal oog moeten hebben en houden voor vernieuwingen in het openbaar bestuur en voor een weerbare en integere overheid. Ontwikkelingen in de rol van provincies doen zich voor op het gebied van de vernieuwing van interbestuurlijk toezicht. Het IPO zal de aandacht moeten vasthouden wat betreft het interbestuurlijk toezicht. Daarbij ligt een stevigere rol van provincies bij achterblijvende kwaliteit van gemeenten voor de hand.

Europese Programma's

Het IPO is aangesloten bij de Europese koepel Council of European Municipalities and Regions (CEMR). Leden zijn nationale verenigingen van lokale en regionale overheden. Het IPO vervult in 2019 nog steeds het roulerende voorzitterschap en tracht hiermee de provinciale belangen in de Europese arena te behartigen in samenwerking met de andere leden.

Het Kenniscentrum Europa Decentraal is de kennispartner voor provincies met name op het gebied van Europese Regelgeving en relevante ontwikkelingen. Het IPO draagt samen met onder andere de VNG en het ministerie van BZK bij aan de financiering van het kenniscentrum.

Voor alle dossiers wordt zowel in Den Haag als Brussel gemonitord of zich nieuwe ontwikkelingen voordoen vanuit de EU-context, of de goede mensen/IPO-structuren betrokken zijn en of er voldoende kennis is van en contact over provinciale ontwikkelingen met het rijk. Belangrijke overleggen in Den Haag in dit verband zijn de wekelijkse interdepartementale bespreking van nieuwe commissievoorstellen (BNC) bij het ministerie van Buitenlandse Zaken en het wekelijkse informele EU-overleg bij het ministerie van BZK. In Brussel worden over deze dossiers contacten gelegd en gesprekken gevoerd met de Nederlandse Permanente Vertegenwoordiging bij de EU, de Europese Commissie, het Europees Parlement, het Europees Comité van de Regio's en andere Brusselse stakeholders uit de triple helix.

Voor het MFK-dossier is de verwachting, dat er nog geen akkoord zal worden bereikt vóór de verkiezingen van het Europees Parlement op 23 mei 2019. Het IPO zal indien nodig zowel de Brusselse als Haagse kanalen gebruiken om onder andere aandacht te vragen voor belangrijke punten als de oproep tot een niet te eenzijdige focus op afdrachten van Nederland aan de EU, het onderstrepen van het belang van de directe betrokkenheid van Nederland bij de invulling van de fondsen en de regionale dimensie van het Europees semester.
Voor het Europese GLB en cohesiebeleid zal 2019 vooral in het teken staan van het komen tot een akkoord in de trilogen tussen de Raad, Europese Commissie en het Europees Parlement. Daarbij zal het IPO/HNP de voortgang van de onderhandelingen nauwgezet monitoren, eventueel acties overwegen. Daarnaast zal in 2019 een vertaalslag moeten worden gemaakt van de overeengekomen verordeningen naar de provinciale praktijk.

Wat willen we bereiken?

Proeftuinen

In de proeftuinen wordt voor de aanpak van maatschappelijke opgaven met regionale partnerschappen geëxperimenteerd met als doel deze wijze van werken tot gebruikelijke standaard te verheffen.

Doel is dat provincies in staat zijn samen met andere overheden als één overheid te werken aan de oplossing van maatschappelijke vraagstukken.

Wetenschapsnetwerk

Het discours over het openbaar bestuur verrijken met specifieke aandacht voor de rol van de provincie.

Financiën

Een groot aantal onderwerpen dat samenhangt met de taken van provincies wordt centraal door het rijk geregeld. Het IPO is betrokken bij besluitvorming en werkt er aan dat de positie van provincies zo goed mogelijk blijft gewaarborgd.

Wat gaan we ervoor doen?

Proeftuinen

De werkwijze met Proeftuinen komt voort uit het rapport 'Maak Verschil' van het ministerie van BZK. De uitkomsten van het proeftuinentraject sluiten aan bij de IPO-inzet dat maatschappelijke opgaven centraal staan. Samenwerken over de bestuurlijke grenzen heen is het devies. Van het rijk wordt partnerschap gevraagd. In het IBP wordt in het kader van het werken als één overheid een programma opgesteld waarin het rijk van decentrale overheden die (regionaal) samenwerken aan een vernieuwende aanpak van de opgaven in dit IBP kunnen leren en samen kunnen experimenteren in een proeftuin of pilotproject. Op dit moment is nog niet bekend wanneer dit programma gereed is en wat de inhoud ervan wordt.

Wetenschapsnetwerk

De wetenschappelijke onderbouwing – feiten, cijfers, inzichten en verhalen – en expertise uit de provinciehuizen een completer beeld presenteren van mogelijke oplossingsrichtingen voor de aanpak van opgaven, met specifieke aandacht voor toegevoegde waarde provincie/DNA middenbestuur. Er wordt in het najaar 2018 een voorstel voorbereid om de strategische denktank, kennisfunctie en het wetenschapsnetwerk meer in lijn met elkaar te brengen en dit tot een kennishub vorm te geven.

Financiën

Actualisatie Verdeelmodel Provinciefonds

Met het rijk is bestuurlijk afgesproken dat een gezamenlijk traject wordt doorlopen gericht op de actualisatie van het Verdeelmodel Provinciefonds per 2021. Inzet van het IPO is een beperkte herziening. In de tweede helft van 2018 is gezamenlijk met het rijk bepaald welke onderwerpen onderdeel uitmaken van de herziening en is gezamenlijk een besluit genomen over het vervolg in 2019 en 2020. Te denken valt aan de aanstelling van een externe (onderzoeks)commissie die dit verder uitwerkt.

Beheersing EMU-saldo

Vanwege bepalingen van de Wet houdbare overheidsfinanciën (Wet Hof) is in 2018 met het rijk een bestuurlijke afspraak gemaakt over het EMU-saldo over de periode 2019-2022. In de bestuurlijke overleggen met het rijk zal de realisatie van deze afspraken worden besproken, indien hierover aanleiding is. Dit kan aanleiding geven tot het maken van aanvullende analyses en afspraken, voor een betere beheersing van het EMU-saldo door de provincies.

Vermindering knelpunten fiscalisering
In het IBP is met het rijk afgesproken dat geconstateerde knelpunten als gevolg van de uitvoering van de fiscale regelgeving zullen worden weggenomen, zoals in relatie tot het BTW-Compensatiefonds. Hiertoe bespreekt het IPO de knelpunten met het rijk en de mogelijke oplossingsrichtingen hiervoor.

Overige onderwerpen
De aanbevelingen van de commissie-Depla (2014) kennen enkele vervolgacties die in 2019 verder worden uitgewerkt. Het gaat om de evaluatie van de beleidsindicatoren BBV met de intentie voor de nieuwe collegeperiode vanaf 2019 een definitieve set van indicatoren vast te stellen.
Daarnaast wordt in BADO-verband (BADO=Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten) gewerkt aan een notitie die de provincies moet faciliteren bij het opstellen van hun rechtmatigheids-verklaring. Het rijk heeft inmiddels aangekondigd dat de de colleges van Gedeputeerde Staten deze naar verwachting met ingang van het boekjaar 2021 moeten gaan afgeven. Het IPO zal met name de kennisdeling faciliteren en er op toezien dat geen onnodige kosten voor rechtmatigheidsverklaringen voor provincies ontstaan.

In 2019 zal de vormgeving van Invest-NL definitief gestalte krijgen. Vanuit de financiële invalshoek, maar ook vanuit Regionale Economie worden de ontwikkelingen hiertoe nauw gevolgd door het IPO.

Ten slotte is het te verwachten dat bij de uitvoering van het IBP financiële advisering noodzakelijk zal zijn voor de verwezenlijking van de hierin opgenomen voornemens.

Noot: voor de realisatie van het bovenstaande zullen programmakosten vrijgemaakt moeten worden en is onderdeel van de Kadernotaclaim.

Wat is daarvoor nodig?.....

		2019 MJR	Claim	Personeel	Materieel	Totaal
Kerntaak 7. Kwaliteit van het openbaar bestuur						
	Bestuurlijke verhoudingen provincies					
	Reguliere activiteiten	166.364				
	Dialoogcafées		-10.000			
	Platform 31		-5.000			
	Speerpunten	120.000				
	Proeftuinen		50.000			
	Kennishub		20.000			
	Formatie kennishub		115.000			
	Europa programma's	239.264				
	IDA	30.250	PM			
	Financiën		100.000			
KT7.0	**Kwaliteit openbaar bestuur**	**555.878**	**270.000**	**1.235.590**	**217.894**	**2.279.361**

Er is voor de uitvoering binnen deze kerntaak een aantal claims bij de Kadernota opgevoerd. Het betreft hier:

- In de oorspronkelijke budgetten wordt voor het onderwerp proeftuinen als onderdeel van het thema "goed openbaar bestuur in een veranderende samenleving" voor het jaar 2018 € 100.000 opgevoerd. Dit budget wordt in 2019 teruggebracht tot 50.000 euro en ingezet voor het IBP.

- Voor het wetenschapsnetwerk was oorspronkelijk jaarlijks € 20.000 gereserveerd. In het kader van de ambitie van een overkoepelende kennishub - waarin de strategische denktank en het wetenschapsnetwerk wordt opgenomen - wordt voorgesteld dit bedrag om te zetten en met € 20.000 te verhogen. Daarnaast is voor de realisatie van (de aanpak en structuur van) de kennishub extra formatie nodig ad. € 115.000 (nieuw beleid).

- Met het programma IDA wordt een aanzet gegeven aan interprovinciale samenwerking op digitale onderwerpen. Het huidige programma is gestart met een tweejarige impuls. Om gezamenlijke initiatieven te ontplooien wordt voor 2019 budget gevraagd. Het huidige programma heeft als eerste doelstelling om daar waar opgaven beter, sneller, efficiënter en/of doelmatiger kunnen worden gerealiseerd met inzet van digitale middelen, deze te realiseren. Voor zover dit daarnaast mogelijk is, zal een visievormingstraject worden uitgevoerd, met als doel om een strategische digitaliseringsagenda (2019-2024) op te leveren, vergelijkbaar met die van de andere overheden. Tot het moment de gedelegeerd opdrachtgever hierover een standpunt heef ingenomen staat dit budget op PM.

- Binnen kerntaak 7 zal extra inzet op het terrein van de portefeuille Financiën noodzakelijk zijn gelet op een aantal thema's die in 2019 aandacht vraagt (EMU-saldo, financiering IBP en NOVI, actualisering verdeelsystematiek provinciefonds, Invest-NL, financieel toezicht, etc.). Er zal naar verwachting een additioneel budget van € 100.000 benodigd zijn. Dit budget is nodig om een aantal verkenningen op bovengenoemde thema's uit te voeren.

Werkgeverszaken

Ambities 2019

Het IPO is belangenbehartiger voor het afspreken van arbeidsvoorwaarden die bijdragen aan het realiseren van de maatschappelijke opgaven en aan de ontwikkeling van de provinciale organisaties en haar werknemers: Gedeputeerde Staten, Provinciale Staten en provincieambtenaren. We bevorderen het innemen van gezamenlijke standpunten aan werkgeverszijde, waarmee we het beleid bepalen en/of beïnvloeden. We overleggen daartoe met andere overheids- en onderwijssectoren, we lobbyen in Den Haag en we bevorderen kennisuitwisseling.

De gezamenlijke provincies leveren een belangrijke bijdrage aan het realiseren van maatschappelijke opgaven, onder andere het creëren van garantiebanen voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Dat doen de provincies met gemotiveerde werknemers die gericht zijn op het dienen van het publieke belang.

Bij goed werkgever- en werknemerschap hoort een collectieve arbeidsovereenkomst (cao) die enezrijds de ontwikkeling van de sector provincies en het realiseren van maatschappelijke

opgaven ondersteunt en anderzijds bijdraagt aan de ontwikkeling van de talenten van de medewerkers in de provinciale sector. De huidige cao heeft een looptijd van 1 januari 2017 t/m 31 december 2018. In 2018 wil het IPO met de vakbonden een cao afspreken voor de kalenderjaren 2019 en 2020. Het zal in 2019 nog de nodige inspanningen vragen om dit traject af te ronden en de implementatie van afspraken verder vorm te geven.

Wat willen we bereiken?

CAO

Afsluiten en implementatie cao 2019 en 2020.

Wet normalisering rechtspositie ambtenaren (Wnra)

Op 1 januari 2020 wordt de Wnra geïmplementeerd. De KPS heeft het implementatieplan vastgesteld in maart 2017. De activiteiten in dit plan leiden tot het zorgvuldig en tijdig implementeren van de Wnra waarbij juridische risico's worden vermeden en optimaal wordt samengewerkt tussen het IPO en de provincies. Ook in 2019 moeten diverse activiteiten worden uitgevoerd ter voorbereiding van deze implementatie.

Integriteit en rechtspositie bestuurders

De samenleving is gebaat bij een integere overheid. Dat vergt continue aandacht voor awareness. Daarnaast is een goede rechtspositionele basis een belangrijke voorwaarde voor een integere uitvoering van het politieke ambt.

Garantiebanen

De sector provincies staat aan de lat voor het realiseren van 340 garantiebanen voor 1 januari 2024. Sinds 1 januari 2018 moeten overheidsorganisaties voldoen aan het jaarlijks te bepalen quotumpercentage. Dit percentage wordt vastgesteld in het najaar, voorafgaand aan het desbetreffende kalenderjaar. In 2018 bedroeg dit percentage 1,93% (van de verloonde uren in 2018).

Behoud en versterking samenwerking werkgevers binnen en buiten de sector provincies

Het IPO is één van de tien werkgevers die is verenigd in de Zelfstandig Publieke Werkgevers (ZPW), onderwijs en decentrale overheden. Het IPO is één van de veertien overheids- en onderwijssectoren die het Verbond van Sectorwerkgevers bij de Overheid (VSO) vormen. Beide gremia zijn van groot belang voor het afstemmen en behartigen van de belangen van de werkgever(s) en derhalve is behoud en versterking samenwerking van belang.

Wat gaan we ervoor doen?

Cao

De complexiteit van de Wnra, spanningen in de "polder" en de looneisen van vakbonden kan ertoe leiden dat de activiteiten met betrekking tot de cao een uitloop hebben in 2019. Daarnaast moet een aantal afspraken uit de cao 2017-2018 nog worden geïmplementeerd in 2019.

De activiteiten van het IPO bestaan hier vooral uit het vormgeven en coördineren van en het leveren van een inhoudelijke bijdrage aan het co-creatieproces dat moet resulteren in nieuwe cao's. Acht maal per jaar vergadert de Bestuurlijke Onderhandelingsdelegatie (BOD) en ongeveer twee maal per jaar worden de portefeuillehouders P&O uitgenodigd voor een ad-hoc vergadering. Dit wordt door het IPO voorbereid.

Daarnaast worden adviezen en producten opgevraagd en/of opgeleverd die betrekking hebben op afspraken in de cao 2017-2018, de cao 2019 en de cao 2020 en op basis van (vragen naar aanleiding van) zaken die zijn geregeld in de Collectieve Arbeidsvoorwaarden Provincies (CAP):
adviezen/berekeningen met betrekking tot uitkeringen, FuwaProv en cao-producten, zoals de implementatie van een sectoraal generiek functiehuis (dat is ontwikkeld in 2018) en het beheer, onderhoud en gebruik van digitale tools voor het goede gesprek en een financiële loopbaanplanner.

In de tweede helft van 2019 wordt de werkgeversvisie 2016 geactualiseerd, samen met vertegenwoordigers van de nieuwe colleges van Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten.

De wetgevingsagenda van het ministerie van SZW geeft aan dat er nieuwe wetgeving komt op het vlak van arbeidsrecht en overige werkgeverszaken. Dat heeft impact op de cao en op de in 2019 op te stellen personeelshandboeken en vraagt mogelijk ook om nadere juridische advisering.
Noot: voor de realisatie van het bovenstaande zullen programmakosten vrijgemaakt moeten worden en is onderdeel van de Kadernotaclaim.

Wnra

Het IPO is verantwoordelijk voor het programmamanagement van de implementatie van de Wnra in de sector provincies. Het verzorgt tevens het inwinnen van extern juridisch advies bij kwesties die van belang zijn voor een goede en tijdige implementatie van de Wnra. De uitkomst van de aanpassingswetgeving zal zo nodig ook leiden tot nadere benodigde juridische advisering.

Op het gebied van arbeidsverhoudingen zal de bezwarencommissie vervallen per 1 januari 2020; wat daarvoor in de plaats komt zal duidelijk worden in de loop van 2018.

Het is zeer goed denkbaar dat wordt besloten tot het instellen van een centrale geschillencommissie. De kosten van het secretariaat en de vacatiegelden worden dan op sectoraal niveau betaald. Tot op heden waren provincies verantwoordelijk voor de kosten van hun eigen bezwarencommissies. In 2019 wordt de geschillenprocedure vormgegeven; kosten zijn pas aan de orde in 2020.
Noot: voor de realisatie van het bovenstaande zullen programmakosten vrijgemaakt moeten worden en is onderdeel van de Kadernotaclaim.

Integriteit en rechtspositie bestuurders

Het IPO organiseert samen met de VNG en UvW als partner van het Centrum voor Arbeidsverhoudingen Overheidspersoneel (CAOP) en de Ien Dales leerstoel de dag en nacht van de integriteit. De dag van de integriteit is gericht op ambtenaren, de nacht van de integriteit is gericht op bestuurders. Daarnaast worden, samen met andere overheden, activiteiten georganiseerd voor “weerbaar bestuur”.

In 2018 is een boekje over het samenspel tussen gedeputeerden en hun ambtenaren geschreven gericht op de nieuwe gedeputeerden die na de verkiezingen in 2019 aantreden. Dit boekje wordt in 2019 vormgegeven en gedrukt. Tevens wordt geïnvesteerd in een welkomst-/introductiepakket voor nieuwe Statenleden.

Garantiebanen

Twee keer per jaar rapporteert het IPO over de realisatie per provincie/de sector.

Het IPO vervult de rol van projectleider banenafspraak sector provincies en staat dagelijks in contact met een leer/kennisnetwerk van de provincies (contactpersonen inclusieve arbeidsmarkt). Alle relevante kennis en ontwikkelingen worden actief gedeeld c.q. ervaringen en knelpunten doorgegeven en besproken met gezaghebbende autoriteiten.

Er wordt een themadag garantiebanen georganiseerd voor het leer/kennisnetwerk en producten worden ontwikkel die de provincies ondersteunen bij het realiseren van hun individuele opdracht.

In 2018 is een sectorplan opgesteld, een doorvertaling van het VSO-plan dat is aangeboden aan de Kamers. Omdat de uitdaging groter is geworden dan hij voorheen was, de quotumheffing verlangt meer banen dan de banenafspraak tot 1 januari 2018, zullen meer activiteiten worden ontplooid en de communicatie geïntensiveerd.
Noot: voor de realisatie van het bovenstaande zullen programmakosten vrijgemaakt moeten worden en is onderdeel van de Kadernotaclaim.

Behoud en versterking samenwerking werkgevers binnen en buiten de sector provincies

In 2019 zal extra nadruk komen te liggen op het (bestuurlijk) versterken van het Zelfstandige Publieke Werkgevers (ZPW) (naar aanleiding van het IBO Pensioenen, rapport-Borstlap en advies-Wim van der Donk). Daarnaast wordt ook in 2019 nauw samengewerkt met de afdelingen P&O van de provincies om gezamenlijk ontwikkelslagen te maken die bijdragen aan de realisatie van Kompas 2020.

Het IPO speelt een actieve rol in het ZPW, het VSO, de Pensioenkamer (mede voor de sector waterschappen), de periodieke vergaderingen van hoofden P&O en de adviesgroepen arbeidsvoorwaarden en P&O ondersteunen. In de aanloop naar een nieuw pensioenstelsel, en de strengere wettelijke eisen met betrekking tot pensioencommunicatie (toenemende rol voor de werkgever), moet extra worden geïnvesteerd in communicatie en het vergroten van het pensioenbewustzijn binnen de sector.
Noot: voor de realisatie van het bovenstaande zullen programmakosten vrijgemaakt moeten worden en is onderdeel van de Kadernotaclaim.

Communicatie en lobbyactiviteiten

Voor de thema's cao, garantiebanen en normalisatie wordt, periodiek een beroep gedaan op communicatiefaciliteiten van het IPO. Dat zal op natuurlijke momenten zijn (bijvoorbeeld aan voorzijde, tussentijds en einde cao co-creatietraject, bij meetmomenten garantiebanen en conform het implementatieplan van de Wnra).

Wat is daarvoor nodig?.....

		2019 MJR	Claim	Personeel	Materieel	Totaal
WG Werkgeverszaken						
	CAO	29.000	163.000			
	Wnra	10.000	20.000			
	Integriteit en rechtspositie bestuurders	4.000	-			
	Garantiebanen	10.000	5.000			
	Samenwerking	24.500	10.000			
WG.0	**Werkgeverszaken**	**77.500**	**198.000**	**514.829**	**90.789**	**881.118**

Voor de uitvoering van de activiteiten met betrekking tot werkgeverszaken is bij de Kadernota een claim opgevoerd van € 198.000. Het betreft het continueren van bestaand beleid en gezien het feit dat dit nauwelijks beïnvloedbaar is, wordt voorgesteld deze claim te honoreren.

Bedrijfsvoering IPO

De verbetering van de beheersing en de bedrijfsvoering zal ook in 2019 worden doorgezet. Het gaat dan om een professionalisering van de gehele keten waarbij iedere discipline wordt geoptimaliseerd. Zo zal de controlfunctie, maar ook de HRM-functie, de administratieve organisatie, de informatisering en automatisering, de juridische functie en de financiële functie verder moeten worden doorontwikkeld. Het doel is daarbij het IPO intern volledig op orde te krijgen en te houden om uiteindelijk extern gezaghebbend te zijn. Hiervoor werkt het IPO zoveel mogelijk samen met BIJ12 en wordt een kosteneffectievere organisatie van primaire processen vormgegeven. Er is een samenwerkingsagenda opgesteld welke leidend is voor de samenwerking op het terrein van de bedrijfsvoering. Te denken is bijvoorbeeld aan samenwerking op het gebied van de Algemene verordening Gegevensbescherming (AVG) en de E-HRM.

Daarnaast zijn tijdens de regionale bijeenkomsten in het kader van de begrotingsvoorbereiding talrijke suggesties gedaan om de werkwijze van het IPO te versterken. Zo hecht men eraan dat het IPO nog meer dan in het verleden, actief provincies opzoekt. Te denken valt hierbij aan sessies binnen een provincie waaraan alle AAC- en BAC-leden van die provincie kunnen deelnemen. De kracht van het IPO ligt immers in de kracht van het verbinden en deze gedachte zal leidend worden bij de vormgeving van de nieuwe werkwijze. Ook hecht men aan een snellere besluitvorming en het IPO zal alternatieven moeten ontwikkelen voor de huidige AAC- en BAC-structuur. Deze structuur volstaat immers voor de going-concern taken, maar wordt voor sommige dossiers als vertragend en beklemmend ervaren. De agenda's van de BAC behoeven meer inspiratie en inhoudelijke uitdaging. Het blijft voor het IPO een uitdaging om het goede gesprek op de BAC-tafel te krijgen.

Tijdens de inloopsessies is de suggestie gedaan een gedeelte van de BAC-vergaderingen te reserveren voor intervisie en reflectie. Het werken met kopgroepen wordt als zeer positief ervaren, zo leert de input vanuit de provincies. De omslag van sectoraal naar opgavegericht blijft, ook organisatorisch, een uitdaging voor het IPO. Gelet op de positieve ervaringen zal onverkort worden ingezet op de organisatie van dialoogcafé 's. Voor de volgende bestuursperiode zal ten aanzien van de werkwijze een voorstel worden voorbereid.

De functie van het IPO als kennismakelaar en informatieverstrekker (ook digitaal) zal moeten worden doorontwikkeld, maar ook zal het IPO de vraag die speelt bij provincies inscherpen. De ontwikkeling richting een kenniscentrum (kennishub) ligt daarbij voor de hand. Provincies zullen eenvoudig hun vragen moeten kunnen neerleggen en het IPO zal vervolgens ofwel zelf in beantwoording moeten voorzien ofwel voor beantwoording moeten zorgen.

Een bijzondere taak is weggelegd voor het IPO op die dossiers waar een gezamenlijke doelstelling en een gezamenlijk bod richting rijk kunnen worden geformuleerd en hier zal het IPO zich zeer actief in opstellen. De standpuntbepaling inzake het Verdeelmodel kan hier als goed voorbeeld dienen. Daarnaast is het streven dat het IPO actief de provinciale agenda in Den Haag gaat vormgeven en dat nog sterker dan voorheen de samenwerking met de VNG en de UvW wordt gezocht.

De raming van de personele lasten zijn gebaseerd op een takenpakket van gelijke omvang als het huidige takenpakket. Dit heeft als consequentie, dat de raming zo constant mogelijk is gehouden. Reorganisatiekosten en de gevolgen hiervan zijn niet opgenomen in het budget voor personele lasten, maar in het budget voor programmakosten.

De raming voor huisvestingskosten bestaan voor het grootste gedeelte uit de jaarlijkse huur van het IPO-huis in Den Haag. Daarnaast leveren de energie- en onderhoudskosten een vaste kostenpost op.
De raming voor de indirecte kosten is met € 170.000 gereduceerd (van € 720.000 naar € 550.000). De budgetten op het gebied van automatisering en representatie vallen al enkele jaren voor een gedeelte vrij (onderuitputting)

De budgetten voor programmakosten worden met name aangewend ten behoeve van organisatieontwikkeling, maar ook om de gevolgen van de reorganisatie financieel op te kunnen vangen. Aangezien deze gevolgen op dit moment nog niet goed kunnen worden ingeschat, lijkt het raadzaam de bestaande meerjarenraming te handhaven.

	Organisatie en bedrijfsvoering	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**
	Totaal personeelskosten	7.454.724	6.186.644	6.186.644	6.186.644
	Totaal huisvestingskosten	482.342	482.342	482.342	482.342
	Totaal indirecte kosten	547.291	547.291	547.291	547.291
	Totaal programmakosten	284.992	284.992	184.992	184.992
	Totaal lasten organisatie en bedrijfsvoering	**8.769.350**	**7.501.269**	**7.401.269**	**7.401.269**

11. Meerjarenraming BIJ12

BIJ12

Sinds 1 januari 2014 is BIJ12 operationeel als uitvoeringsorganisatie. BIJ12 heeft uiteenlopende opdrachten die zijn geclusterd in 4 units: PAS-Bureau, Natuurinformatie en Natuurbeheer, GBO en Faunafonds en ACSG. BIJ12 ontwikkelde zich sindsdien tot een organisatie die de provincies ondersteunt op de uitvoering inhoudelijke ontwikkelingen met gemeenschappelijke werkprocessen: rapporteren, adviseren, ondersteunen van processen en projecten, ontwikkelen en beheren van applicaties. De provincies bepalen de beleidskaders; de werkzaamheden van BIJ12 zijn beleidsarm.

Begroting 2019 van BIJ12

BIJ12 volgt de indexatie die IPO-breed wordt toegepast voor personeels- en uitvoeringskosten. De overige mutaties voor de begroting 2019 zijn besproken met de portefeuillehouders van BIJ12, de AAC Vitaal Platteland en de AAC Middelen. Tevens is het besluit van de Algemene Vergadering van 24 mei 2018 tot bijstelling van de begroting van het PAS-bureau met €2,1 mln. structureel verwerkt in de begroting.
De begroting, opgenomen in het Jaarplan BIJ12 2019, laat voor 2019 het volgende beeld zien:

Lasten	Begroting 2019 Structureel	Begroting 2019 Incidenteel	Primaire begroting 2019
Interne organisatie	3.011.295	**0**	3.011.295
PAS-bureau	4.158.405	0	4.158.405
Natuurinformatie en Natuurbeheer	7.379.187	0	7.379.187
Faunafonds	33.254.451	0	33.254.451
Secretariaat ACSG	493.145	0	493.145
GBO-provincies	4.837.185	300.000	5.137.185
Totaal lasten BIJ12	**53.133.669**	**300.000**	**53.433.669**

Baten BIJ12	Begroting 2019 Structureel	Begroting 2019 Incidenteel	Primaire begroting 2019
Bijdragen provincies uitvoerende taken	52.533.669	300.000	52.833.669
Medefinanciering GBO Risicokaart	300.000		300.000
Onttrekking aan geoormerkte middelen	300.000		300.000
Totaal baten BIJ12	**53.133.669**	**300.000**	**53.433.669**
Saldo BIJ12	0	0	0

In het bijgevoegde Jaarplan 2019 wordt ingegaan op ontwikkelingen die van invloed zijn op de werkzaamheden van BIJ12. Daarnaast is in het jaarplan opgenomen wat elke unit in 2019 wil bereiken, tegen welke kosten en wat de lange termijndoelstellingen van de units zijn.

Ontwikkelingen die van invloed zijn op de Begroting 2019 van BIJ12

In de Kadernota IPO is reeds melding gemaakt van de volgende ontwikkelingen die doorwerken in de begroting 2019:

Faunafonds: Actualisatie tegemoetkomingen faunaschade

Op basis van de geactualiseerde trendanalyse is bij de begrotingswijziging 2018 de raming voor tegemoetkomingen faunaschade met €3,2 mln. naar boven bijgesteld. Deze bijstelling is lager dan de in de kadernota indicatief opgenomen verwachte bijstelling van €5,5 mln. De trendanalyse is besproken met de werkgroep Natuurwetgeving. In 2019 zal er wederom een actualisatie van de trendanalyse plaatsvinden.

PAS-bureau: Beheer AERIUS en programmamanagement

Het besluit van de Algemene Vergadering tot verhoging van de begroting van het PAS-bureau met €2,1 mln. ten behoeve van het beheer van AERIUS en het programmamanagement PAS, is verwerkt in het meerjarenperspectief 2019-2022.

Natuurinformatie en Natuurbeheer: ANLb meetnetten

De kosten voor de uitvoering van de ANLb beleidsmonitoring (bijna €0,5 mln.) zijn structureel opgenomen in de begroting. Eerder werden deze kosten separaat in rekening gebracht bij de provincies.

Meerjarenperspectief begroting BIJ12 2019 t/m 2022

Omdat BIJ12 een vast pakket aan activiteiten heeft die ze uitvoert voor de provincies, laat de begroting over de jaren een stabiel beeld zien.

Meerjarenontwikkeling begroting BIJ12 periode 2019-2022

prijspeil 2019

Lasten	Primaire begroting 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
Interne organisatie	3.011.295	3.011.295	3.011.295	3.011.295
PAS-bureau	4.158.405	4.158.405	4.158.405	4.158.405
Natuurinformatie en Natuurbeheer	7.379.187	7.336.187	7.342.787	7.273.059
Faunafonds	33.254.451	33.257.431	33.191.237	33.141.526
Secretariaat ACSG	493.145	493.145	493.145	493.145
GBO-provincies	5.137.185	4.837.185	4.837.185	4.837.185
Totaal lasten BIJ12	**53.433.669**	**53.093.649**	**53.034.055**	**52.914.616**

Baten BIJ12	Primaire begroting 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
Bijdragen provincies uitvoerende taken	52.833.669	52.493.649	52.434.055	52.314.616
Medefinanciering GBO Risicokaart	300.000	300.000	300.000	300.000
Onttrekking aan geoormerkte middelen	300.000	300.000	300.000	300.000
Totaal baten BIJ12	**53.433.669**	**53.093.649**	**53.034.055**	**52.914.616**
Saldo BIJ12	0	0	0	0

Voor de gedetailleerde meerjarenraming verwijzen wij naar de beheersbegroting, welke als bijlage bij deze begroting is opgenomen.

Provincie
Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

INGEKOMEN 12 SEP. 2018

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
mw. C. van Zuijlen
BEL/OMB

Telefoonnummer +31235144127
zuijlenc@noord-holland.nl

Verzenddatum

12 SEP. 2018

Kenmerk
797383/1119529

Uw kenmerk

Betreft: wijziging Waterverordeningen van het hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, van het hoogheemraadschap Rijnland en van het waterschap Amstel, Gooi en Vecht 2017

Geachte leden,

Hierbij ontvangt u ter besluitvorming bijgaande statenvoordracht, met bijbehorende ontwerpbesluiten met bijlagen, over de wijziging van de Waterverordening Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK), de wijziging van de Waterverordening Waterschap Amstel, Gooi en Vecht 2017 (AGV) en de wijziging van de Waterverordening Rijnland. Het betreft voor alle drie de waterschappen uitbreiding van het areaal regionale keringen en voor Rijnland ook de vastlegging van een gebiedsgerichte norm voor wateroverlast in de Inlaagpolder.

Regionale keringen
Aanleiding is de herziening van het nationale waterveiligheidsbeleid. Nederland wordt beschermd tegen overstromingen door een stelsel van keringen en duinen. Dit stelsel is genormeerd en wordt met regelmaat getoetst om te bekijken of de norm behaald wordt en zo nodig wordt de kering verbeterd. Vertaling van breed uitgevoerd onderzoek, waarin ook nieuwe klimaatscenario's zijn meegenomen, heeft geleid tot herziening van ons waterveiligheidsbeleid. Een van de herzieningen betreft een nieuw stelsel van normen voor de primaire keringen, keringen die beschermen tegen overstroming van het buitenwater als bijvoorbeeld het IJsselmeer en grote rivieren en kanalen.

Bij de derde toetsing van de primaire keringen is een groot deel van de primaire C-keringen, inclusief kunstwerken als gemalen, langs beide zijden van het Noordzeekanaalgebied en langs de Wieringermeer afgekeurd. Uit studies kwam naar voren dat investeringen in het realiseren van meer veiligheid langs de primaire keringen ten noorden van de Lek, in IJmuiden en de primaire keringen langs Gooi en IJmeer meer kosteneffectief zijn en een minder grote maatschappelijke impact hebben dan grootschalige verbetering van de primaire C-keringen (de voor- en achterdeur op slot). Deze benadering zorgt ervoor dat een aantal van de z.g. primaire C-keringen, vaak oude zeedijken, hun waterveiligheidsfunctie voor het primaire watersysteem verliest.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143
Fax (023) 514 3030

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk nummer 34362354
Btw nummer NL.0010.03.124.B.08

De waterschappen hebben onderzocht of deze afgewaardeerde dijktrajecten nog een waterveiligheidsfunctie hebben in het regionale watersysteem. Dat bleek het geval te zijn.

Omdat volgens de Waterwet de provincies belast zijn met het aanwijzen en normeren van regionale keringen, hebben de waterschappen de provincie verzocht een aantal trajecten op te nemen als regionale kering met passende norm in de Waterverordeningen.

Daarnaast hebben de Noord-Hollandse waterschappen het volgende besloten. De verwachting is dat uiterlijk in 2050 de waterkering IJmuiden, de primaire kering ten noorden van de Lek en de primaire waterkering langs het IJmeer en het Gooimeer aan de nieuwe, zwaardere norm voldoen. Zolang deze waterkeringen niet voldoen aan de norm zullen de waterschappen de aanwezige profielen handhaven met gebruikmaking van hun juridisch instrumentarium. Nadat de "buitendeuren op orde zijn", uiterlijk in 2050, zal de situatie van de afgewaardeerde primaire C-kering opnieuw worden bezien.

Wateroverlast
Het Hoogheemraadschap Rijnland heeft de provincie verzocht om een gebiedsgerichte norm voor wateroverlast in de Inlaagpolder op te nemen in de Waterverordening Rijnland.
Voor het watergebiedsplan Spaarnwoude is onderzocht hoe de aanpak van de wateroverlast in de Inlaagpolder op een doelmatige en gebiedsgerichte manier kan worden aangepakt. Waar mogelijk heeft Rijnland al watersysteemmaatregelen genomen om de knelpunten met betrekking tot wateroverlast in deze polder te verminderen. In een gebiedsproces heeft met de belanghebbenden en de eigenaar van het gebied, de Haven van Amsterdam, afstemming plaats gevonden over een gebiedsspecifieke norm als maatwerkoplossing voor de resterende wateroverlastopgave. Daarbij werd aangegeven dat het gebied altijd al als nat werd ervaren en dat het gebruik van het grasland hierop aangepast is. Daarom wordt een gebiedsgerichte norm voor dit gebied opgenomen in bijlage 4 van de verordening. Voor peilvak de Inlaagpolder (GH-090.00) wordt de generieke norm van 1/10 jaar voor grasland aangepast naar een gebiedsnorm van 1/7 jaar.

Op 13 april 2018 hebben de waterschappen het concept ontwerpbesluit ontvangen. In eerste instantie wilde het bestuur van AGV verder verkennen wat de beste juridische vorm is voor de instandhouding van het huidig profiel van de afgewaardeerde primaire C-kering. Na overleg zijn zij akkoord gegaan met het concept ontwerpbesluit. Ook HHNK en Rijnland zijn akkoord gegaan met het concept van het ontwerpbesluit.

Op 5 juni 2018 is door ons ingestemd met de ontwerpbesluiten.
De ontwerpbesluiten hebben in de periode14 juni 2018 tot en met 26 juli 2018 ter inzage gelegen. Er zijn geen zienswijzen ingediend.

Provincie Noord-Holland

U wordt gevraagd bovenstaande besluiten vast te stellen. Voor verdere informatie wordt verwezen naar bijgevoegde statenvoordracht met de bijbehorende bijlagen.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
J.W. Remkes

1 bijlage

Statenvoordracht met drie ontwerpbesluiten:
1) Ontwerpbesluit wijziging Waterverordening Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier;
2) Ontwerpbesluit wijziging Waterverordening Waterschap Amstel, Gooi en Vecht 2017;
3) Ontwerpbesluit wijziging Waterverordening Rijnland

Provincie Noord-Holland

2018

VOORDRACHT

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 11 september 2018

Onderwerp: wijziging Waterverordeningen van het hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, van het waterschap Amstel, Gooi en Vecht 2017 en van het hoogheemraadschap Rijnland

Kenmerk: 797383/1119529

Bijlagen:

1) **Ontwerpbesluit wijziging Waterverordening Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier;**
2) **Ontwerpbesluit wijziging Waterverordening Waterschap Amstel, Gooi en Vecht 2017;**
3) **Ontwerpbesluit wijziging Waterverordening Rijnland.**

Een aantal trajecten van primaire c-keringen, die hun status verliezen, hebben nog een waterveiligheidsfunctie in het regionale watersysteem van Noord-Holland. Deze trajecten worden, op verzoek van de waterschappen, met passende norm toegevoegd aan het areaal regionale keringen in de Waterverordeningen van de waterschappen. Het hoogheemraadschap Rijnland heeft daarnaast verzocht een gebiedsgerichte norm voor wateroverlast in de Inlaagpolder vast te leggen in de Waterverordening.

1. Inleiding

Regionale keringen
Nederland wordt beschermd tegen overstromingen door een stelsel van waterkeringen en duinen. Dit stelsel is genormeerd en wordt met regelmaat getoetst om te bekijken of de norm wel behaald wordt en zo nodig wordt de waterkering verbeterd. In de loop der jaren is het aantal mensen en de economische waarde in de binnendijkse gebieden sterk toegenomen. Tegelijkertijd bereiden wij ons voor op veranderingen in de toekomst zoals klimaatverandering en kunnen door nieuwe kennis en inzichten de gevolgen van overstroming veel beter worden berekend. Vertaling van breed uitgevoerd onderzoek heeft geleid tot herziening van het nationale waterveiligheidsbeleid.
Een van de herzieningen betreft een nieuw stelsel van normen voor de primaire waterkeringen, keringen die beschermen tegen overstroming vanuit het buitenwater als bijvoorbeeld de Noordzee, het IJsselmeer en grote rivieren en kanalen. In het nieuwe normenstelsel wordt gekeken naar de kans dat zich een overstroming voordoet, maar ook naar de gevolgen in de vorm van dodelijke slachtoffers en economische schade, een z.g. risicobenadering.

Deze stelselwijziging, in combinatie met een zwaardere beveiliging van o.a. IJmuiden en van de primaire waterkering ten noorden van de Lek, brengt met zich mee dat een aantal van de z.g. primaire C-keringen hun status als primaire kering verliest, d.w.z. anders gewaardeerd worden. Dit type kering is vaak een oude zeedijk, die nu droog ligt en bieden indirect bescherming tegen een overstroming uit gevaarlijk buitenwater. Het verlies van hun status betekent dat zij juridisch gezien geen functie meer hebben voor de waterveiligheid in het primaire systeem. Deze wijziging wordt per 1 januari 2019 van kracht (Wijziging Waterwet 2017).
Naast de primaire waterkeringen zijn er ook waterkeringen die bescherming bieden tegen overstromingen vanuit het regionale watersysteem, de z.g. regionale waterkeringen. Voor dit stelsel van keringen zijn de provincies kaderstellend. De kaderstelling brengt met zich mee dat Provinciale Staten besluiten over de vereiste norm. Deze norm wordt opgenomen in een Waterverordening per waterschap.

In het kader van dit statusverlies is onderzocht of deze voormalige primaire C-keringen nog een functie voor het regionale watersysteem hebben en zo ja of ze onderdeel moeten gaan uit maken van de Waterverordening per waterschap (z.g. genormeerde regionale keringen, onderverdeeld in vijf klassen, gebaseerd op de te verwachten schade). Het gaat hierbij om de primaire C-keringen aan weerszijden van het Noordzeekanaal en langs het Wieringermeer. Gekeken is of deze keringen (of onderdelen daarvan) een functie hebben bij doorbraak in het regionale boezemsysteem. Op basis van overstromingsmodellen en een schatting van de gevolgschade hebben de waterschappen een advies uitgebracht over de status en de gewenste normering. Een aantal trajecten van de afgewaardeerde C-keringen heeft nog een waterveiligheidsfunctie bij doorbraak in het regionale boezemsysteem. Vanwege deze functie hebben de waterschappen gevraagd de trajecten in de Waterverordeningen op te nemen met bijbehorende normering.

Wateroverlast
In de waterverordening zijn normen opgenomen die voor de verschillende vormen van landgebruik de gemiddeld toelaatbaar geachte kans op overstroming uitdrukken. Deze normen zijn gerelateerd aan de economische waarde van landgebruik en de te verwachten schade bij overstroming.
De norm bakent de zorgplicht af die de waterbeheerder heeft op het vlak van het voorkomen dan wel beperken van ontoelaatbare wateroverlast door inundatie vanuit oppervlaktewater ten gevolge van neerslag.
Op dit moment voldoet meer dan 95 % van het beheergebied van Rijnland aan de in de verordening opgenomen normen. Om de restopgave te realiseren zijn vaak maatregelen nodig in een veel groter watersysteemgebied en in een aantal gevallen staan de hoge kosten van de maatregelen om aan de normen te voldoen in geen verhouding tot de mogelijke schade die hiermee kan worden voorkomen. Dit komt voor in stedelijke gebieden, (glas)tuinbouwgebieden en in veenweidegebieden.

2. Doelstellingen en evaluatiecriteria

Opname van bovengenoemde keringen als ‘regionale kering’ in de Waterverordeningen zorgt voor een gedeelde verantwoordelijkheid voor het op orde zijn van de kering: Provinciale Staten stellen de kaders stellen en de waterschappen zijn verantwoordelijk voor de uitvoering (normeren, toetsen, aanpassen etc.).
Naast vastlegging van de normering in de Waterverordening van het waterschap door Provinciale

Staten wordt aan de kaderstelling op de volgende manier invulling gegeven. De regionale waterkeringen zijn genormeerd op basis van een IPO-klasse indeling, klasse I t/m V, gebaseerd op de te verwachten schade. 1x Per twaalf jaar toetsen de waterschappen de keringen aan de norm en gebruiken hierbij leidraden en handreikingen die door de provincies voorgeschreven worden. Op dit moment loopt de toetsronde 2012-2024. Keringen, die in de vorige ronde toetsronde als onvoldoende zijn beoordeeld, zijn nu bijna allemaal verbeterd.

De verwachting is dat uiterlijk in 2050 de waterkering IJmuiden, de primaire kering ten noorden van de Lek en de primaire waterkering langs het IJmeer en het Gooimeer aan de nieuwe, zwaardere norm voldoen. Zolang deze waterkeringen niet voldoen aan de norm zullen de Noord-Hollandse waterschappen de aanwezige profielen handhaven met gebruikmaking van hun juridisch instrumentarium. Nadat de “buitendeuren op orde zijn”, uiterlijk in 2050, zal de situatie van de afgewaardeerde primaire C-kering opnieuw worden bezien.
Deze handhaving betekent in de meeste gevallen een plus op de vereiste regionale norm, een plus die er voor zorgt dat, wanneer bijvoorbeeld de waterkering IJmuiden in de tussentijd bezwijkt, de schade beperkt wordt.

Voor het watergebiedsplan Spaarnwoude is onderzocht hoe de aanpak van de wateroverlast in de Inlaagpolder op een doelmatige en gebiedsgerichte manier kan worden aangepakt. Waar mogelijk heeft Rijnland al watersysteemmaatregelen genomen om de knelpunten met betrekking tot wateroverlast in deze polder te verminderen. In een gebiedsproces heeft met de belanghebbenden en de eigenaar van het gebied, de Haven van Amsterdam, afstemming plaats gevonden over een gebiedsspecifieke norm als maatwerkoplossing voor de resterende wateroverlastopgave. Het behoud van het grasland, niet als open water maar als grasland was een belangrijk argument. Daarbij werd aangegeven dat het gebied altijd al als nat werd ervaren en dat het gebruik van het grasland hierop aangepast wordt. Daarom wordt een gebiedsgerichte norm voor dit gebied opgenomen in bijlage 4 van deze verordening. Voor peilvak de Inlaagpolder (GH-090.00) wordt de generieke norm van 1/10 jaar voorgrasland aangepast naar een gebiedsnorm van 1/7 jaar. Het Hoogheemraadschap Rijnland heeft de provincie verzocht om deze gebiedsgerichte norm voor wateroverlast in de Inlaagpolder op te nemen in de Waterverordening Rijnland.

3. Financiering, communicatie en (burger)participatie.

Eventuele kosten, die dit besluit met zich mee brengt , komen in de eerste plaats ten laste van het Rijk. Het Rijk heeft toegezegd middelen ter beschikking te stellen voor die keringen die een regionale norm krijgen, maar nu niet aan de norm voldoen. Andere kosten komen ten laste van de waterschappen.

Het ontwerpbesluit heeft ter inzage gelegen. Dit is bekend gemaakt via advertenties in huis-aan-huis bladen, die het hele gebied bestrijken. Er zijn geen zienswijzen ingediend. Dit valt te begrijpen, omdat bijvoorbeeld de aanwezige profielen langs het Noordzeekanaal worden gehandhaafd totdat de primaire keringen voldoen aan hun norm en er dus inhoudelijk/feitelijk niets aan de huidige situatie verandert.

4. Proces en Procedure

Per 1 januari 2019 zijn de “nieuwe” regionale keringen opgenomen in de Waterverordeningen per waterschap en is in de Waterverordening Rijnland de gebiedsgerichte norm voor wateroverlast in de Inlaagpolder opgenomen.

5. Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig bijgaande 3 ontwerpbesluiten.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

dhr. J.W. Remkes, voorzitter

mw. mr. R.M. Bergkamp, provinciesecretaris

Provinciale Staten van Noord-Holland

1) Ontwerpbesluit tot wijziging van de Waterverordening Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier

Nr.

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van Noord-Holland;

gelet op artikel 2.4 van de Waterwet en artikel 145 van de Provinciewet;

overwegende dat het, in verband met de afwaardering van de primaire C-keringen ten noorden van het Noordzeekanaal en langs het voormalige Wieringermeer en de functie van een deel van deze afgewaardeerde trajecten voor het regionale watersysteem, noodzakelijk is de Waterverordening Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier te wijzigen;

overwegende dat het wenselijk is dat het huidige veiligheidsniveau tegen overstroming van de voormalige primaire C-keringen ten noorden en ten zuiden van het Noordzeekanaal in stand blijft voor de duur dat de primaire waterkering IJmuiden, de primaire waterkering ten noorden van de Lek en de primaire waterkering langs het IJmeer en Gooimeer nog niet geheel voldoen aan de nieuwe wettelijke normen voor veiligheid tegen overstroming;

overwegende dat de besturen van het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, van het Hoogheemraadschap van Rijnland en van het Waterschap Amstel, Gooi en Vecht hebben toegezegd zich gezamenlijk in te spannen om de aanwezige profielen van de voormalige primaire C –keringen ten noorden en ten zuiden van het Noordzeekanaal voor de aangegeven periode te handhaven met gebruikmaking van het juridisch instrumentarium dat hen daartoe ter beschikking staat;

besluiten:

Artikel I

De Waterverordening Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier wordt als volgt gewijzigd:

1. Bijlage 1A Kaart met regionale waterkeringen en de bijbehorende veiligheidsnormen, bedoeld in artikel 2.1, eerste lid van de Waterverordening Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier wordt vervangen door de bij dit besluit behorende kaart 1A.

2. Bijlage 1D Kaart met regionale waterkeringen en de bijbehorende veiligheidsnormen, bedoeld in artikel 2.1, eerste lid van de Waterverordening Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier wordt vervangen door de bij dit besluit behorende kaart 1D.

3. Bijlage 1E Kaart met regionale waterkeringen en de bijbehorende veiligheidsnormen, bedoeld in artikel 2.1, eerste lid van de Waterverordening Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier wordt vervangen door de bij dit besluit behorende kaart 1E

Artikel II

Dit besluit treedt in werking met ingang van de dag na de datum van uitgifte van het provinciaal blad waarin dit besluit wordt geplaatst.

Haarlem,….datum

Provinciale Staten van Noord-Holland,

, voorzitter

, statengriffier

Bijlage 1
Bijlage 1 A Kaart

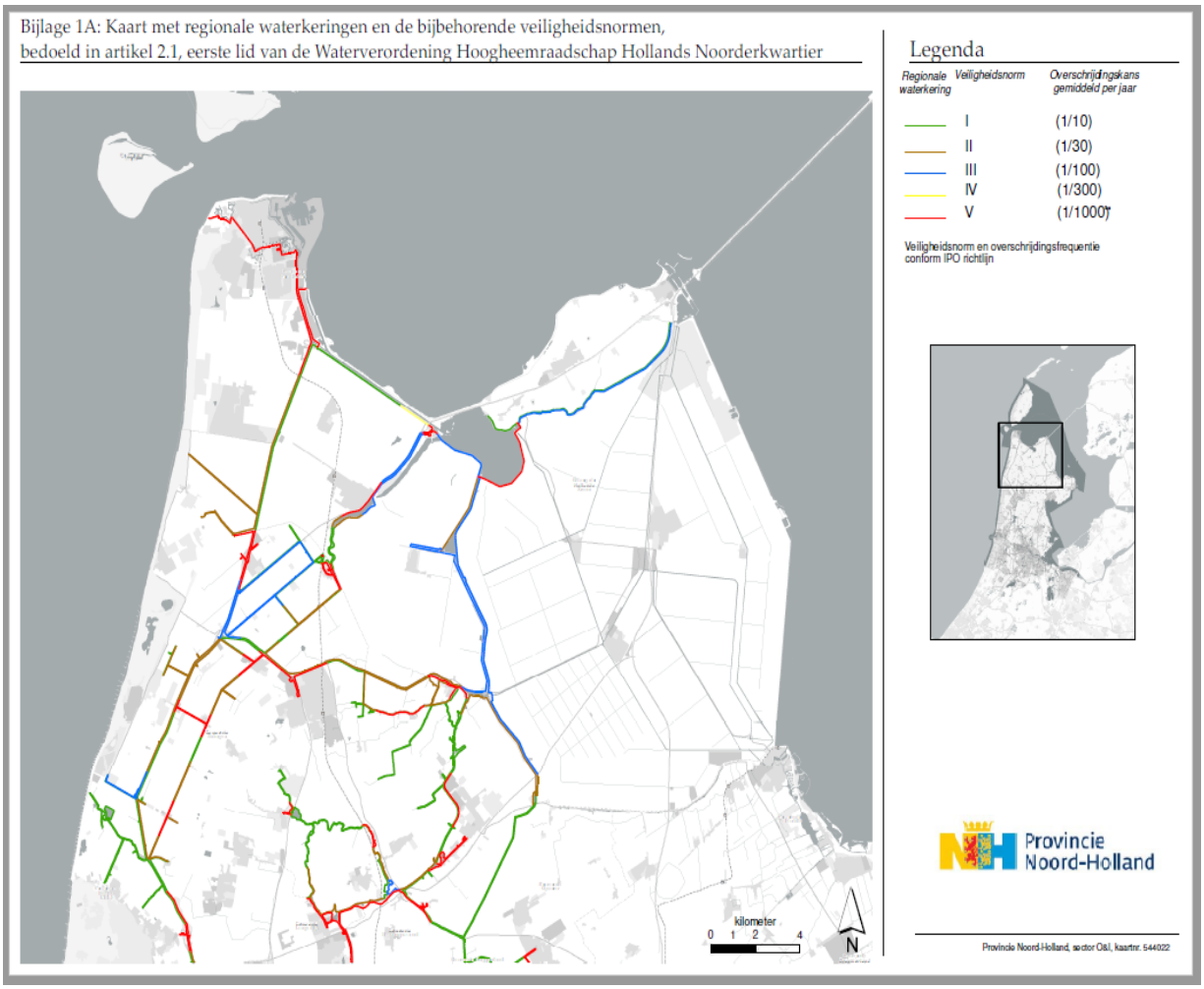

Bijlage 2
Bijlage 1 D Kaart

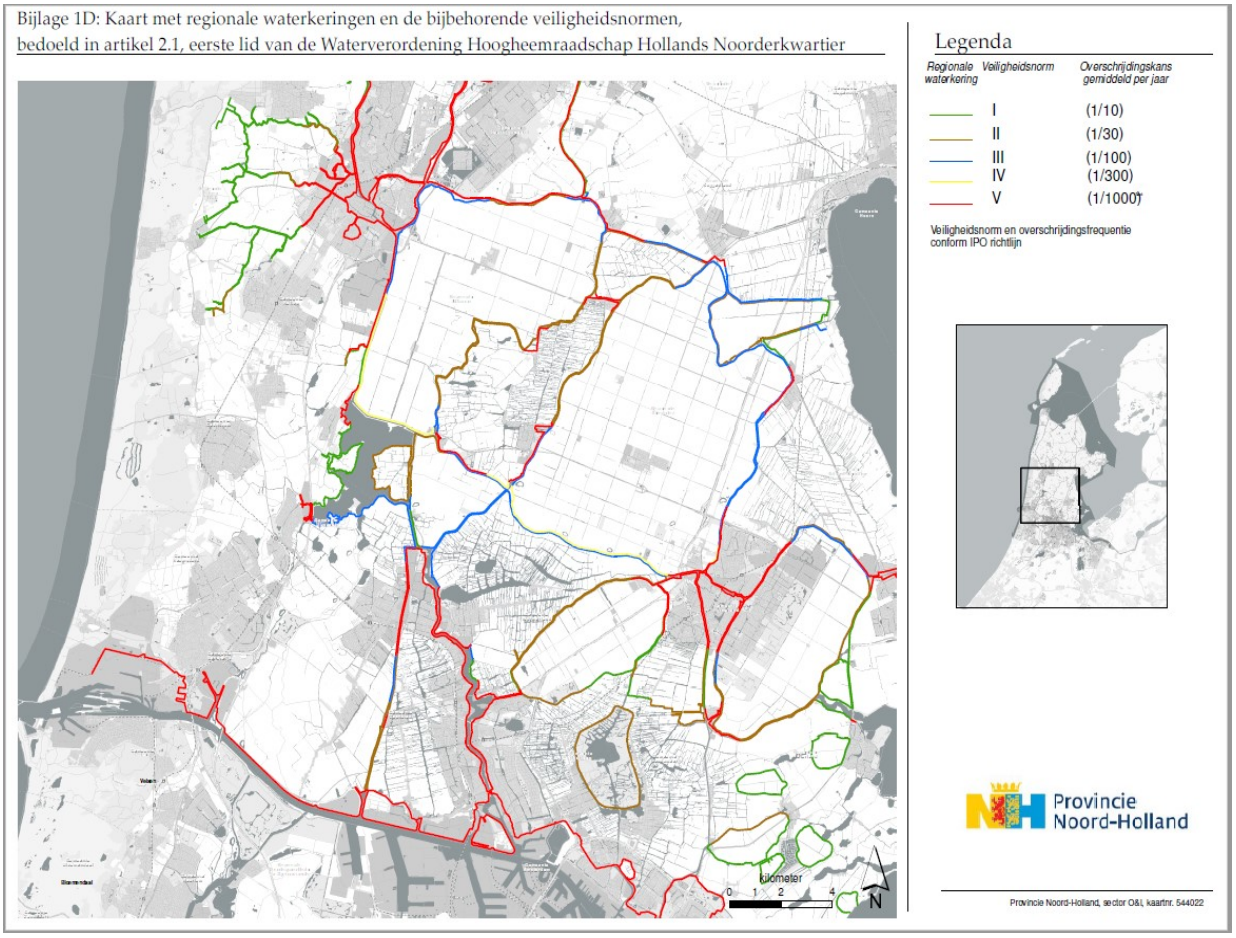

Bijlage 3
Bijlage 1 E Kaart

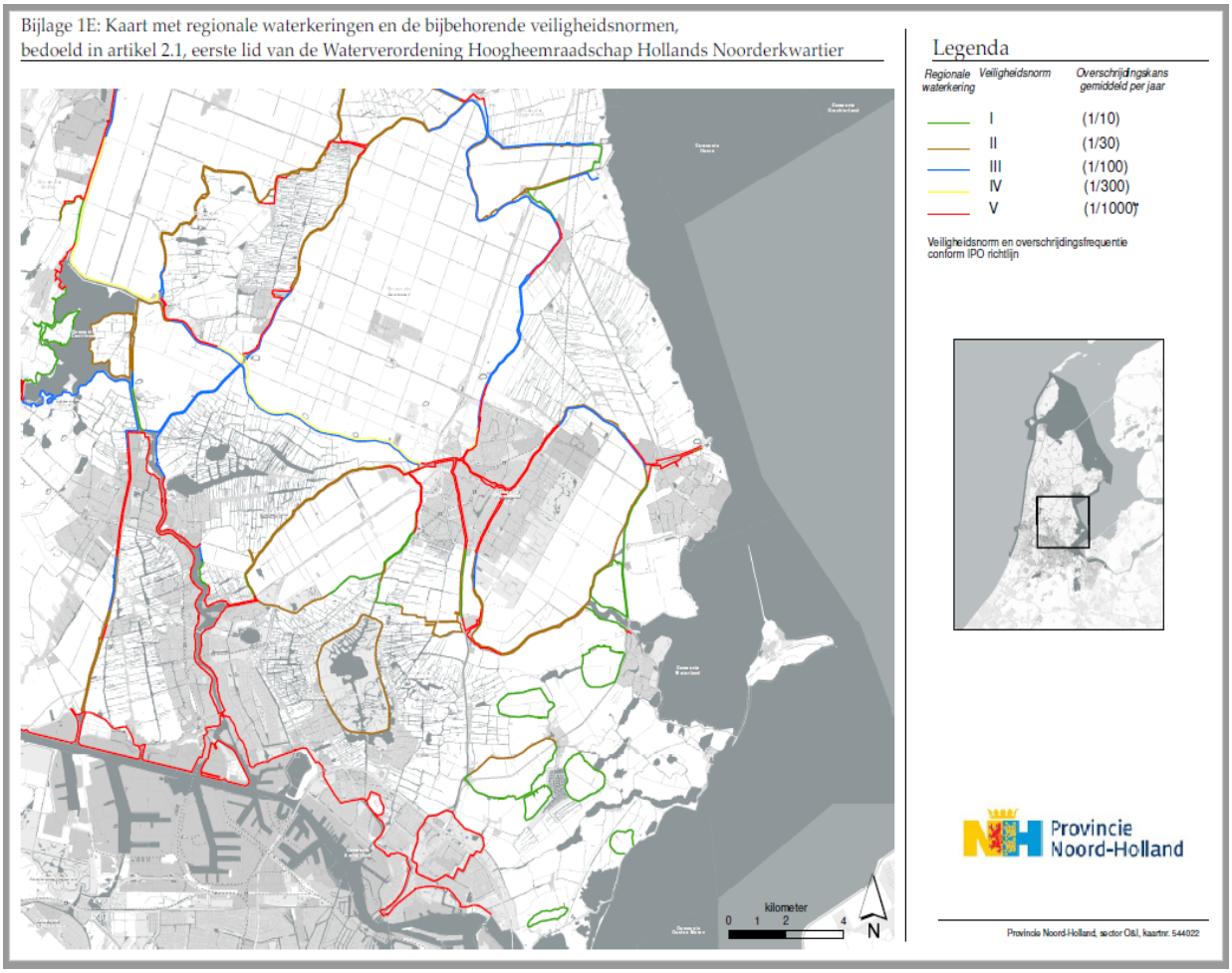

Toelichting bij het wijzigingsbesluit

Algemeen

Nederland wordt beschermd tegen overstromingen door een stelsel van waterkeringen en duinen. Dit stelsel is genormeerd en wordt met regelmaat getoetst om te bekijken of de norm wel behaald wordt. Zo nodig wordt de waterkering verbeterd. In de loop der jaren is het aantal mensen en de economische waarde in de binnendijkse gebieden sterk toegenomen. Tegelijkertijd bereiden wij ons voor op veranderingen in de toekomst zoals klimaatverandering en kunnen door nieuwe kennis en inzichten de gevolgen van overstroming veel beter worden berekend.

Vertaling van breed uitgevoerd onderzoek heeft geleid tot herziening van ons waterveiligheidsbeleid. Een van de herzieningen betreft een nieuw stelsel van normen voor de primaire waterkeringen, keringen die beschermen tegen overstroming vanuit het buitenwater als bijvoorbeeld de Noordzee, het IJsselmeer en grote rivieren en kanalen. De oude normen, die dateren uit de jaren vijftig en zestig van de vorige eeuw, hielden vooral rekening met de kans op een overstroming door het overschrijden van een bepaalde waterstand. In het nieuwe normenstelsel wordt gekeken naar de kans dat zich een overstroming voordoet, maar ook naar de gevolgen in de vorm van dodelijke slachtoffers en economische schade, een z.g. risicobenadering. Iedereen in Nederland krijgt tenminste dezelfde, door het Rijk vastgelegd in de Waterwet (wijziging per 01-01-2017), basisveiligheid.

Deze stelselwijziging, in combinatie met een zwaardere beveiliging van o.a. IJmuiden en van de primaire waterkering ten noorden van de Lek, brengt met zich mee dat een aantal van de z.g. primaire C-keringen hun status als primaire kering verliest, d.w.z. anders gewaardeerd worden. Primaire C-keringen zijn waterkeringen die dijkringen met een verschillende norm scheiden of deze waterkeringen maken een dijkring sluitend. Vaak liggen ze in het land en staat er geen water tegenaan.
Het verlies van hun status betekent dat zij juridisch gezien geen functie meer hebben voor de waterveiligheid in het primaire systeem.
Naast de primaire waterkeringen zijn er ook waterkeringen die bescherming bieden tegen overstromingen vanuit het regionale watersysteem, de z.g. regionale waterkeringen. Een aantal van deze waterkeringen vermindert ook de gevolgen van een overstroming mocht een primaire waterkering bezwijken. Voor dit stelsel van keringen zijn de provincies kaderstellend en zijn de waterschappen uitvoerend. De kaderstelling brengt met zich mee dat Provinciale Staten besluiten over de vereiste norm. Deze norm wordt opgenomen in een waterverordening per waterschap. Deze waterkeringen worden, net zo als de primaire waterkeringen, met regelmaat getoetst. Indien niet wordt voldaan aan de norm, moet de waterkering worden verbeterd.
In het kader van dit statusverlies is onderzocht of deze voormalige primaire C-keringen nog een functie voor het regionale watersysteem hebben en zo ja of ze onderdeel moeten gaan uit maken van de Waterverordening per waterschap (z.g. genormeerde regionale keringen, onderverdeeld in vijf klassen, gebaseerd op de te verwachten schade.

De situatie langs het Noordzeekanaal

Voor de primaire C-keringen langs de noordkant van het Noordzeekanaal kan het volgende worden gemeld. Voor de veiligheid in dit gebied zijn twee technische functies van deze waterkeringen relevant:

-bescherming van het achterland tegen overstroming bij hoogwater op het Noordzeekanaal en
-in geval de primaire keringen nog niet op orde zijn, bescherming bieden aan het achterland tegen overstroming vanuit het buitenwater (na een doorbraak van waterkering IJmuiden, een doorbraak van de primaire waterkering ten noorden van de Lek of een doorbraak van de primaire waterkering langs het IJmeer en het Gooimeer).
In de door HHNK uitgevoerde verkenning is, anticiperend op de nieuwe, zwaardere veiligheidsnormen van de primaire waterkering IJmuiden, die van de primaire waterkering ten noorden van de Lek en die van de primaire waterkering langs IJmeer en Gooimeer, gekeken hoe het achterland het beste en het meest efficiënt beschermd kan worden tegen overstroming bij hoogwater op het Noordzeekanaal. Uit het onderzoek is naar voren gekomen dat dit gebied het beste beschermd kan worden door een stelsel van regionale waterkeringen, zo dicht mogelijk langs het Noordzeekanaal.

Het college van dijkgraaf en hoogheemraden van het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier heeft Gedeputeerde Staten van Noord-Holland geadviseerd om de aan de noordzijde van het Noordzeekanaal gelegen waterkeringen de norm regionale kering IPO klasse V te geven. Het advies is gebaseerd op het overstromingsverloop en de gevolgschade. Dit stelsel van waterkeringen is een combinatie van trajecten van de ” afgewaardeerde ” primaire C-keringen en bestaande regionale waterkeringen langs het Noordzeekanaal.

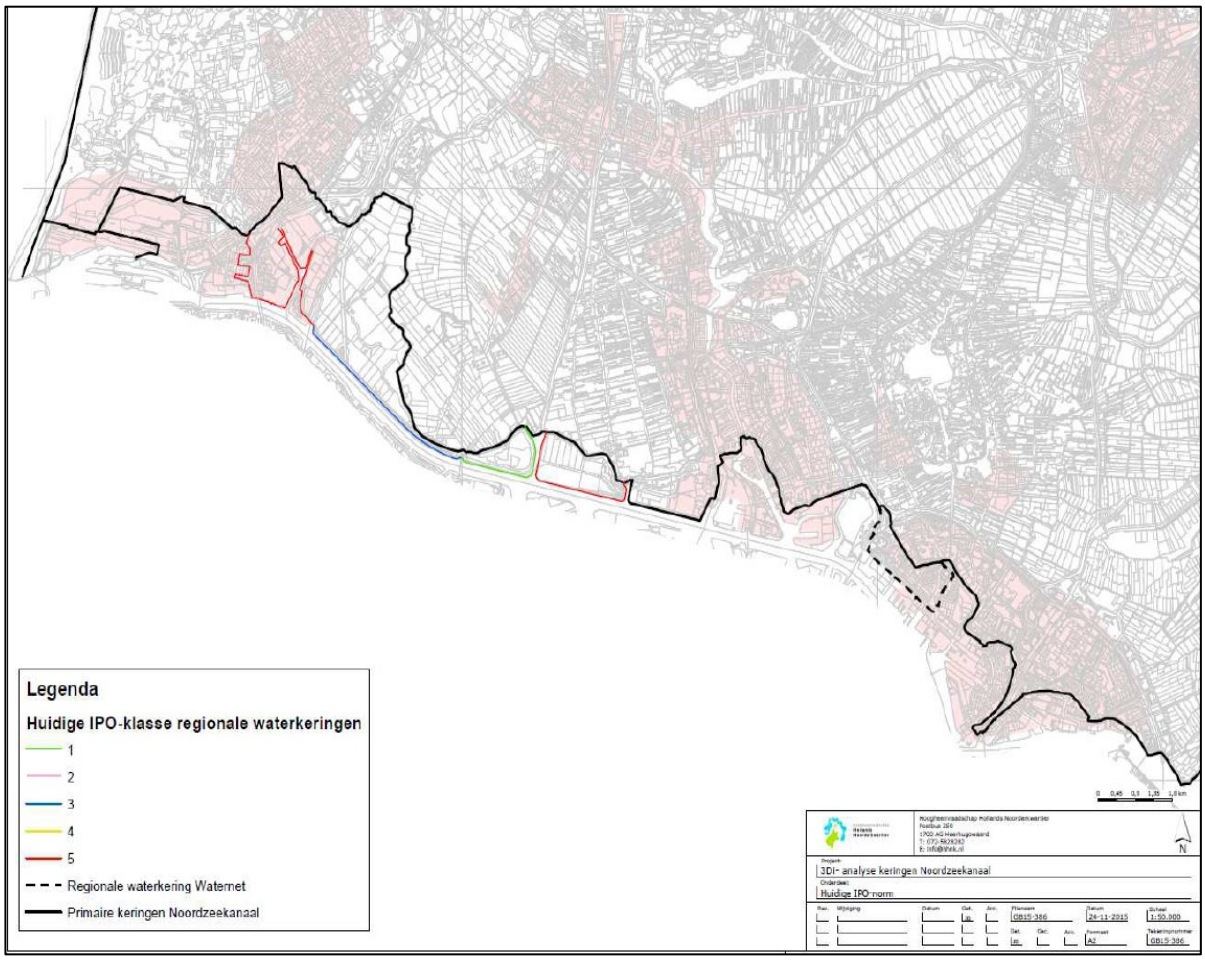

Nieuwe situatie waterveiligheid noordkant Noordzeekanaal

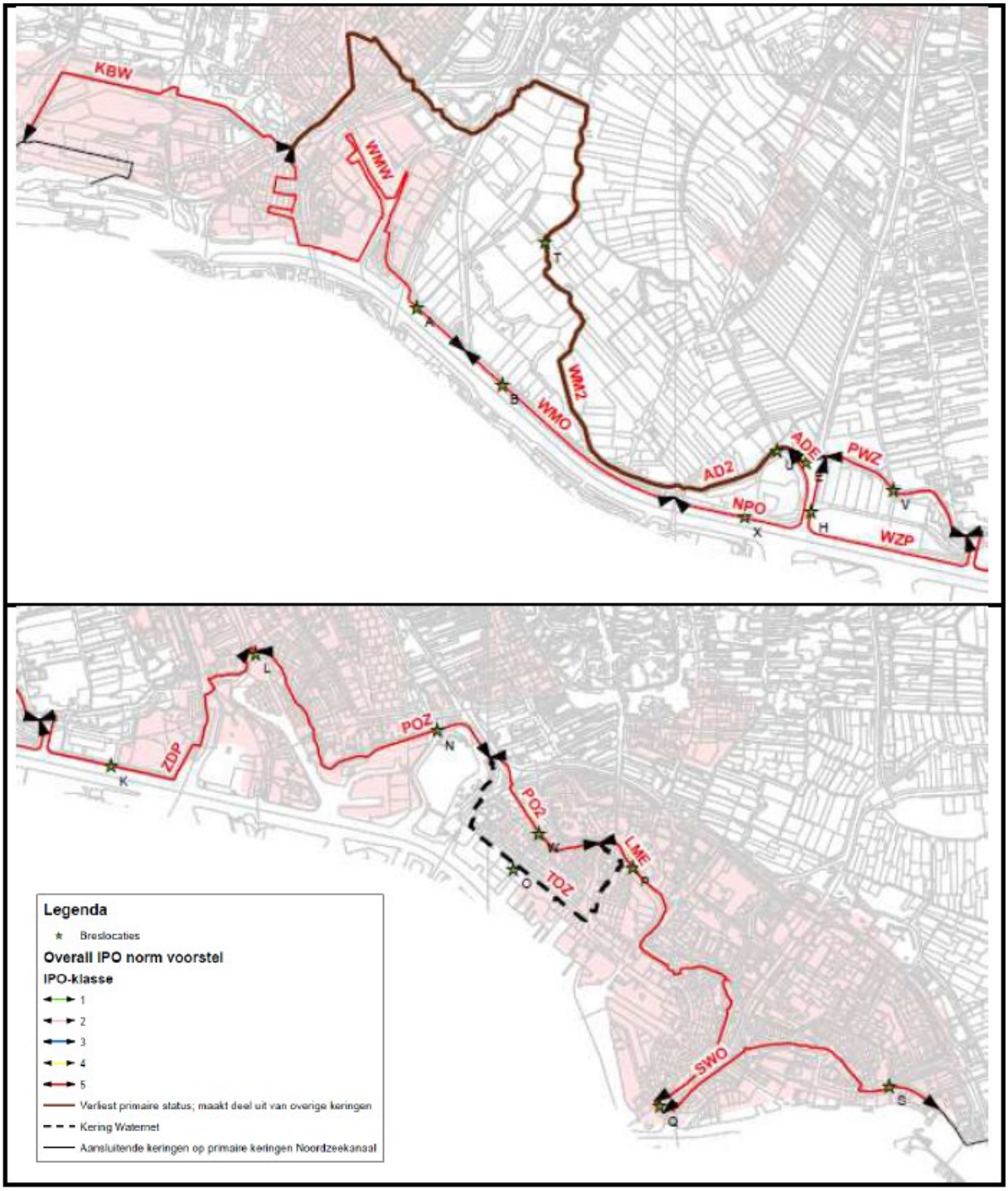

De verwachting is dat uiterlijk in 2050 de waterkering IJmuiden, de primaire kering ten noorden van de Lek en de primaire waterkering langs het IJmeer en het Gooimeer aan de nieuwe, zwaardere norm voldoen. Zolang deze waterkeringen niet voldoen aan de norm zal het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier de aanwezige profielen handhaven met gebruikmaking van zijn juridisch instrumentarium. Nadat de “buitendeuren op orde zijn”, uiterlijk in 2050, zal de functie van de afgewaardeerde primaire C-kering opnieuw worden bezien.

De situatie bij de Wieringenmeer

Uitgaande van het feit dat de primaire waterkeringen aan de vereiste norm voldoen en voldoende veiligheid bieden, is ook de status van de primaire C-kering langs de Wieringermeer onderzocht. Gekeken is of deze kering (of onderdelen daarvan) een functie hebben bij doorbraak in het regionale boezemsysteem. Op basis van overstromingsmodellen en een schatting van de waterschade heeft het bestuur van het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier een advies uitgebracht over de normering. De kering valt in een aantal deeltrajecten uiteen (zie ook kaartje). De normering varieert van IPO klasse I tot IPO klasse V, de hoogste veiligheidsklasse. Er is een deeltraject waarvoor geldt dat bij een doorbraak/overstroming de schades minimaal zijn en geen regionaal effect hebben. Deze kering krijgt geen IPO norm, maar valt onder de categorie overige keringen.

Wieringermeerkering, nieuwe regionale normering per deeltraject

Huidig type kering	Naam dijktraject	afkorting	Lengte (m)	IPO-klasse
Primaire C-kering	Westlanderkoog	WLK		1
Primaire C-kering	Wieringermeer Noord	WMN		5
Primaire C-kering	Anna Paulowna polder	APO		2
Primaire C-kering	Wieringerwaard Oost	WRO		3
Primaire C-kering	Groet- en Braakpolder	GBP		2

Primaire C-kering	VRNK -Boezem	VRNK		I
Primaire C-kering	Wieringermeer Zuid	WRZ		Overige kering ·_ ·_ ·_

Deze wijziging van de Waterverordening Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier gaat over het opnemen van nieuwe trajecten als regionale keringen met bijbehorende norm in de Waterverordening en het aanpassen van de norm van bestaande regionale keringen langs het Noordzeekanaal.

2) Ontwerpbesluit tot wijziging van de Waterverordening Waterschap Amstel, Gooi en Vecht 2017

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van Noord-Holland;

gelet op artikel 2.4 van de Waterwet en artikel 145 van de Provinciewet;

overwegende dat het, in verband met de afwaardering van de primaire C-keringen ten zuiden van het Noordzeekanaal en de functie van deze afgewaardeerde trajecten voor het regionale watersysteem, noodzakelijk is de Waterverordening Waterschap Amstel, Gooi en Vecht 2017 te wijzigen;

overwegende dat het wenselijk is dat het huidige veiligheidsniveau tegen overstroming van de voormalige primaire C-keringen ten noorden en ten zuiden van het Noordzeekanaal in stand blijft voor de duur dat de primaire waterkering IJmuiden, de primaire waterkering ten noorden van de

Lek en de primaire waterkering langs het IJmeer en Gooimeer nog niet geheel voldoen aan de nieuwe wettelijke normen voor veiligheid tegen overstroming;

overwegende dat de besturen van het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, van het Hoogheemraadschap van Rijnland en van het Waterschap Amstel, Gooi en Vecht hebben toegezegd zich gezamenlijk in te spannen om de aanwezige profielen van de voormalige primaire C –keringen voor de aangegeven periode te handhaven met gebruikmaking van het juridisch instrumentarium dat hen daartoe ter beschikking staat;

besluiten:

Artikel I
De Waterverordening Waterschap Amstel, Gooi en Vecht 2017 wordt als volgt gewijzigd:

Bijlage 1: Kaart met regionale waterkeringen en de bijbehorende veiligheidsnormen, bedoeld in artikel 2.1, eerste lid van de Waterverordening Waterschap Amstel, Gooi en Vecht 2017 te vervangen door de bij dit besluit behorende kaart.

Artikel II

Dit besluit treedt in werking met ingang van de dag na de datum van uitgifte van het provinciaal blad waarin dit besluit wordt geplaatst.

Haarlem, …. datum

Provinciale Staten van Noord-Holland,

…., voorzitter

…, statengriffier

Bijlage 1

Kaart regionale keringen

Bijlage 1: Kaart met regionale keringen en bijbehorende veiligheidsnormen, bedoeld in artikel 2.1, eerste lid van de Waterverordening Waterschap Amstel, Gooi en Vecht 2017

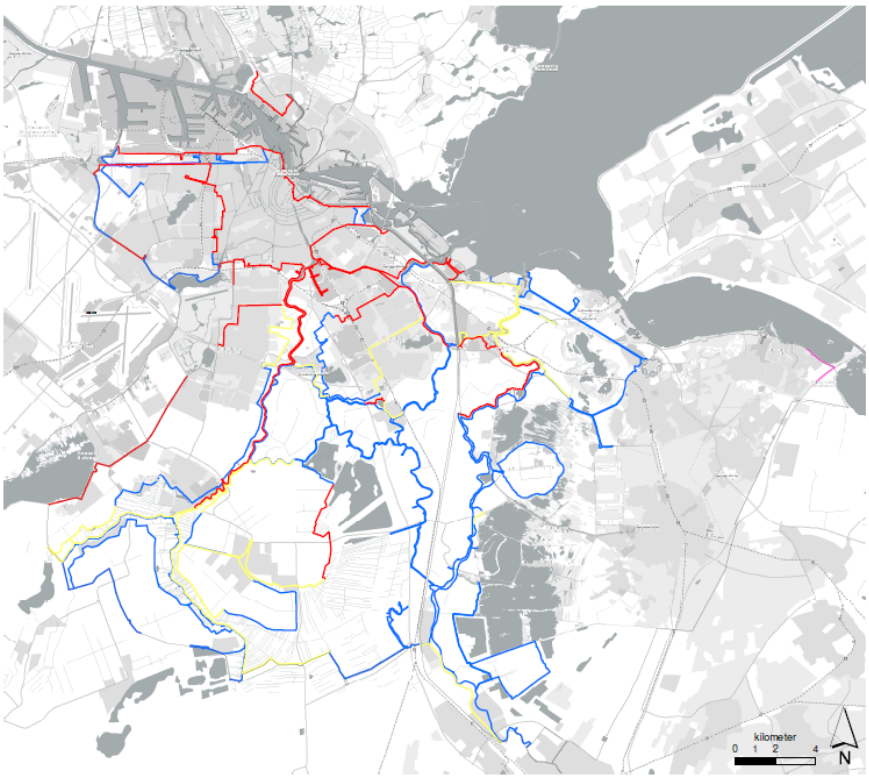

Legenda

Regionale waterkering	Veiligheidsnorm	Overschrijdingskans gemiddeld per jaar
	I	(1/10)
	II	(1/30)
	III	(1/100)
	IV	(1/300)
	V	(1/1000)
		(1/4000)

Veiligheidsnorm en overschrijdingsfrequentie conform IPO richtlijn

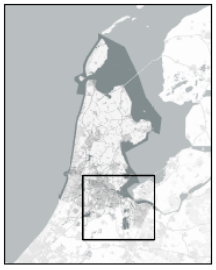

provincie ZUID HOLLAND

PROVINCIE UTRECHT

Provincie Noord-Holland

Provincie Noord-Holland, sector O&I, kaartnr. 544022

Toelichting

Algemeen

Nederland wordt beschermd tegen overstromingen door een stelsel van keringen en duinen. Dit stelsel is genormeerd en wordt met regelmaat getoetst om te bekijken of de norm wel behaald wordt en zo nodig wordt de kering verbeterd. In de loop der jaren is het aantal mensen en de economische waarde sterk toegenomen. Tegelijkertijd bereiden wij ons voor op veranderingen in de toekomst zoals klimaatverandering en kunnen door nieuwe kennis en inzichten de gevolgen van overstroming veel beter berekend worden.
Vertaling van breed uitgevoerd onderzoek heeft geleid tot herziening van ons waterveiligheidsbeleid. Een van de herzieningen betreft een nieuw stelsel van normen voor de primaire keringen, keringen die beschermen tegen overstroming vanuit het buitenwater als bijvoorbeeld de Noordzee, het IJsselmeer en grote rivieren en kanalen. De oude normen, die dateren uit de jaren vijftig en zestig van de vorige eeuw, hielden vooral rekening met de kans op een overstroming door het overschrijden van een bepaalde waterstand. In het nieuwe normenstelsel wordt gekeken naar de kans dat zich een overstroming voordoet, maar ook naar de gevolgen in de vorm van dodelijke slachtoffers en economische schade, een z.g. risicobenadering. Iedereen in Nederland krijgt tenminste dezelfde, door het Rijk vastgelegd in de Waterwet (wijziging per 01-01-2017), basisveiligheid.

Deze stelselwijziging in combinatie met een zwaardere beveiliging van o.a. IJmuiden, zie toelichting onder het kopje “Projectoverschrijdende verkenning Centraal Holland (POV)”, brengt met zich mee dat een aantal van de z.g. primaire C-keringen hun status als primaire kering verliest, d.w.z. afgewaardeerd wordt. Primaire C-keringen zijn keringen die dijkringen met een verschillende norm scheiden of deze keringen maken een dijkring rond. Vaak liggen ze in het land en staat er geen water tegenaan.
Het verlies van hun status primaire C-kering betekent dat zij juridisch gezien geen waterveiligheidsfunctie meer hebben in het primaire systeem. Naast het primaire systeem van keringen zijn er ook keringen die voor de waterveiligheid zorgen in het regionale watersysteem, de z.g. regionale keringen. Een aantal van deze keringen vermindert ook de gevolgen van een overstroming mocht een primaire kering bezwijken. Voor dit stelsel van keringen zijn de provincies kaderstellend en zijn de waterschappen uitvoerend. De kaderstelling brengt met zich mee dat provinciale staten besluiten over de vereiste norm. Deze norm wordt opgenomen in een waterverordening per waterschap. De keringen worden, net zo als de primaire keringen, met regelmaat getoetst. Indien niet wordt voldaan aan de norm, moet de kering verbeterd worden.
In het kader van dit statusverlies is onderzocht of deze afgewaardeerde primaire C-keringen nog een functie voor het regionale watersysteem hebben en zo ja of ze onderdeel moeten gaan uit maken van de Waterverordening per waterschap (z.g. genormeerde regionale keringen, onderverdeeld in vijf klassen, gebaseerd op de te verwachten schade). Hierbij zijn *twee functies* relevant:

1. Bescherming van het achterland tegen overstroming bij hoogwater op het Noordzeekanaal.
2. In geval de primaire keringen nog niet op orde zijn: bescherming bieden van het achterland tegen overstroming vanuit het buitenwater, na een doorbraak van waterkering IJmuiden, een doorbraak van de primaire waterkering ten noorden van de Lek of een doorbraak van de primaire waterkering langs Gooi en IJmeer;

Projectoverschrijdende Verkenning Centraal Holland (POV)

Bij de derde toetsing van de primaire keringen is een groot deel van de primaire C-keringen, inclusief kunstwerken als gemalen, langs de Gekanaliseerde Hollandse IJssel, het Amsterdam-Rijnkanaal en in het Noordzeekanaalgebied afgekeurd. De tekortkomingen zouden ertoe leiden dat een overstroming vanuit de Nederrijn/Lek zich niet tot één dijkring zou beperken, maar zich zou uitstrekken over meerdere dijkringen tot diep in de Randstad. Uit eerdere studies kwam naar voren dat investeringen in het realiseren van meer veiligheid langs de noordelijke Lekdijken en in IJmuiden (veiligheid bij de voor- en achterdeur) veel kosteneffectiever zijn en een minder grote maatschappelijke impact hebben dan grootschalige verbetering van de primaire C-keringen.

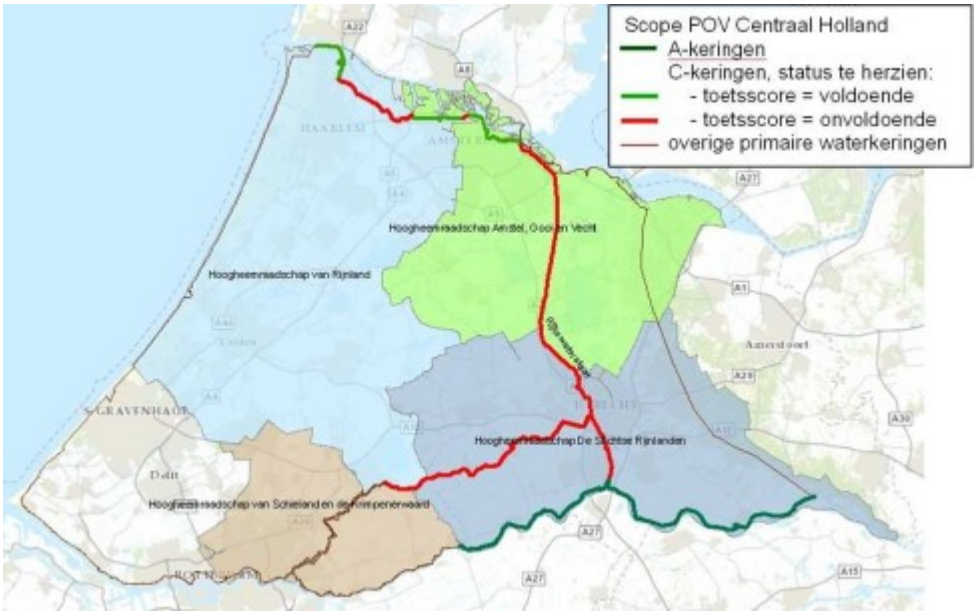

Deze benadering is het uitgangspunt van de POV/Dijkversterking Centraal Holland. De verkenning werd gefinancierd vanuit het Hoogwaterbeschermingsprogramma en was een initiatief van 4 beheerders: Hoogheemraadschap van Rijnland (Rijnland), Waterschap Amstel, Gooi en Vecht (AGV),Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden (HDSR) en Rijkswaterstaat Midden Nederland (RWS).
Binnen de projectoverschrijdende verkenning Centraal Holland (POV) is gekeken naar de 1) verbeteringsopgave voor de noordelijke Lekdijken en 2) de functie na afwaardering van de huidige primaire C-keringen. Hieronder valt ook de afwaardering van de primaire C-keringen aan de zuidkant van het Noordzeekanaal (NZK), die in het beheergebied van AGV liggen. De verwachting was, dat na afwaardering als primaire waterkering, een groot gedeelte van deze keringen aangewezen zou gaan worden als regionale waterkering.
In de verkenning is geanticipeerd op de nieuwe, zwaardere veiligheidsnormen van de primaire waterkering IJmuidenen de primaire waterkering ten noorden van de Lek. Daarmee is binnen de POV Centraal Holland uitsluitend gekeken naar
functie 1: Bescherming van het achterland tegen overstroming bij hoogwater op het Noordzeekanaal. Het eindresultaat van de verkenning is in 2016 opgeleverd in de vorm van een normeringsvoorstel.

De Stuurgroep Projectoverschrijdende Verkenning Centraal Holland heeft, namens de vier betrokken waterbeheerders, de provincies Zuid-Holland, Utrecht en Noord-Holland verzocht om een deel van de trajecten in de waterverordeningen op te nemen als regionale keringen met een norm die past bij de te verwachten schades.

Het Waterschap Amstel, Gooi en Vecht en de keringen aan de zuidzijde van het Noordzeekanaal
In het Noord-Hollandse gedeelte van het beheergebied van Amstel, Gooi en Vecht betreft het keringen aan de zuidzijde van het Noordzeekanaal (NZK). Het zijn oude zeekeringen, waarvoor gedeeltelijk ingepolderd land ligt. De waterkering loopt van het Amsterdam-Rijnkanaal, via het stadscentrum naar de Spaarndammerdijk, tot aan het gemaal Halfweg. In de waterkering is een aantal historische sluizen aanwezig. De waterkering is voor het grootste gedeelte niet als zodanig in het veld te herkennen. Zo volgt de waterkering het tracé van straten, het grondlichaam van de spoorbaan, e.d. Grote delen van de waterkering liggen op grotere afstand van het water. Voor een deel ligt de waterkering binnen het Beschermd Stadsgezicht Amsterdam en ook binnen de Bufferzone van het UNESCO-Werelderfgoed Grachtengordel Amsterdam.

Het voorstel van de Stuurgroep voor het traject in het beheergebied van Amstel, Gooi en Vecht ziet er als volgt uit.

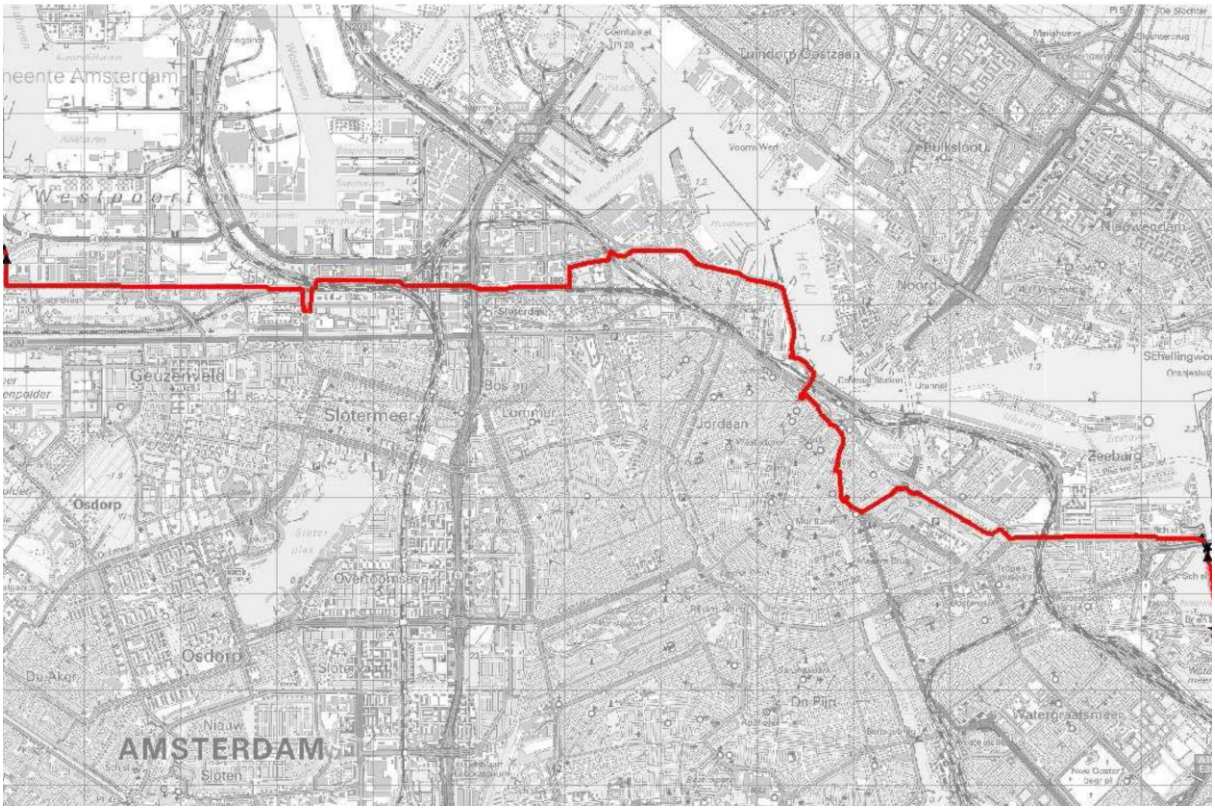

De afgewaardeerde primaire C-keringen krijgen in het geheel een normering IPO klasse V (rode lijn), met een overschrijdingskans van 1/1.000 jaar. Het is de hoogste beschermingsklasse in het IPO systeem.

De afgewaardeerde primaire C-keringen, dijken plus kunstwerken als sluizen, hebben een waterveiligheidsfunctie in het regionale watersysteem (de functie van bescherming van het achterland tegen overstroming bij hoogwater op het Noordzeekanaal) en krijgen op basis van overstromingsverloop, gevolgschade en toekomstige ontwikkelingen een norm, in principe IPO-klasse V,
Voor functie 2 , de bescherming van het achterland tegen overstroming vanuit het buitenwater, is de notie van belang dat zowel waterkering IJmuiden als de noordelijke Lekdijk niet voldoen aan de nieuwe normering en dat deze situatie nog langjarig aanwezig zal zijn. Beide primaire waterkeringen kennen immers een substantiële verbeteringsopgave. Uit een technische analyse van het Kennisplatform Risicobenadering (KPR) is gebleken dat het niet in stand houden van de aanwezige compartimenterende werking van de afgewaardeerde primaire C-keringen met zich mee brengt dat de schade bij oeverstroming vanuit het buitenwater zo'n 4,5 miljard euro hoger uitvalt. Deze extra schade zou zich naar verwachting voor een belangrijk deel binnen het beheergebied van het Waterschap Amstel, Gooi en Vecht manifesteren. De verwachting is dat uiterlijk in 2050 de waterkering IJmuiden en Noordelijk Lekdijk aan de nieuwe, zwaardere norm voldoen.

Om in de tussenliggende periode de bescherming tegen overstromingen vanuit het buitenwater op niveau te houden, zal het Waterschap Amstel, Gooi en Vecht de aanwezige profielen in stand houden, met gebruik making van zijn juridisch instrumentarium. Op deze wijze wordt gewaarborgd dat de bescherming tegen overstroming vanuit gevaarlijk buitenwater, zoals die reeds wordt geboden door het aanwezige stelsel van waterkeringen, in stand blijft. De veiligheidseis vanwege de instandhouding is namelijk strenger dan de veiligheidseis volgens de IPO-normering klasse V. Uiterlijk in 2050 zal de functie van de afgewaardeerde C-kering opnieuw worden bezien.

3) Ontwerpbesluit tot wijziging van de Waterverordening Rijnland

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van Noord-Holland;

gelet op artikel 2.4 en 2.8 van de Waterwet en artikel 145 van de Provinciewet;

overwegende dat het, in verband met de afwaardering van de primaire C-keringen ten zuiden van het Noordzeekanaal en de functie van een deel van deze afgewaardeerde trajecten voor het regionale watersysteem, noodzakelijk is de Waterverordening Rijnland te wijzigen;

overwegende dat het wenselijk is dat het huidige veiligheidsniveau tegen overstroming van de voormalige primaire C-keringen ten noorden en ten zuiden van het Noordzeekanaal in stand blijft voor de duur dat de primaire waterkering IJmuiden, de primaire waterkering ten noorden van de Lek en de primaire waterkering langs het IJmeer en Gooimeer nog niet geheel voldoen aan de nieuwe wettelijke normen voor veiligheid tegen overstroming;

overwegende dat de besturen van het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, van het Hoogheemraadschap van Rijnland en van het Waterschap Amstel, Gooi en Vecht hebben toegezegd zich gezamenlijk in te spannen om de aanwezige profielen van de voormalige primaire C –keringen voor de aangegeven periode te handhaven met gebruikmaking van het juridisch instrumentarium dat hen daartoe ter beschikking staat;

overwegende dat het vanwege de gewijzigde inzichten met betrekking tot de normen voor waterkwantiteit, noodzakelijk is de Waterverordening Rijnland te wijzigen;

besluiten:

Artikel I
De Waterverordening Rijnland wordt als volgt gewijzigd:

A
Bijlage 1, kaart A, regionale waterkeringen en veiligheidsnormering, wordt vervangen door de bij dit besluit behorende bijlage 1, kaart A.

B
Aan Bijlage 4, normen waterkwantiteit, wordt de bij dit besluit behorende bijlage 4, kaart A, toegevoegd.

Artikel II

Dit besluit treedt in werking met ingang van de dag na de datum van uitgifte van het provinciaal blad waarin dit besluit wordt geplaatst.

Haarlem, …. datum

Provinciale Staten van Noord-Holland,

…., voorzitter

…, statengriffier

Bijlage 1 Kaart A Regionale keringen

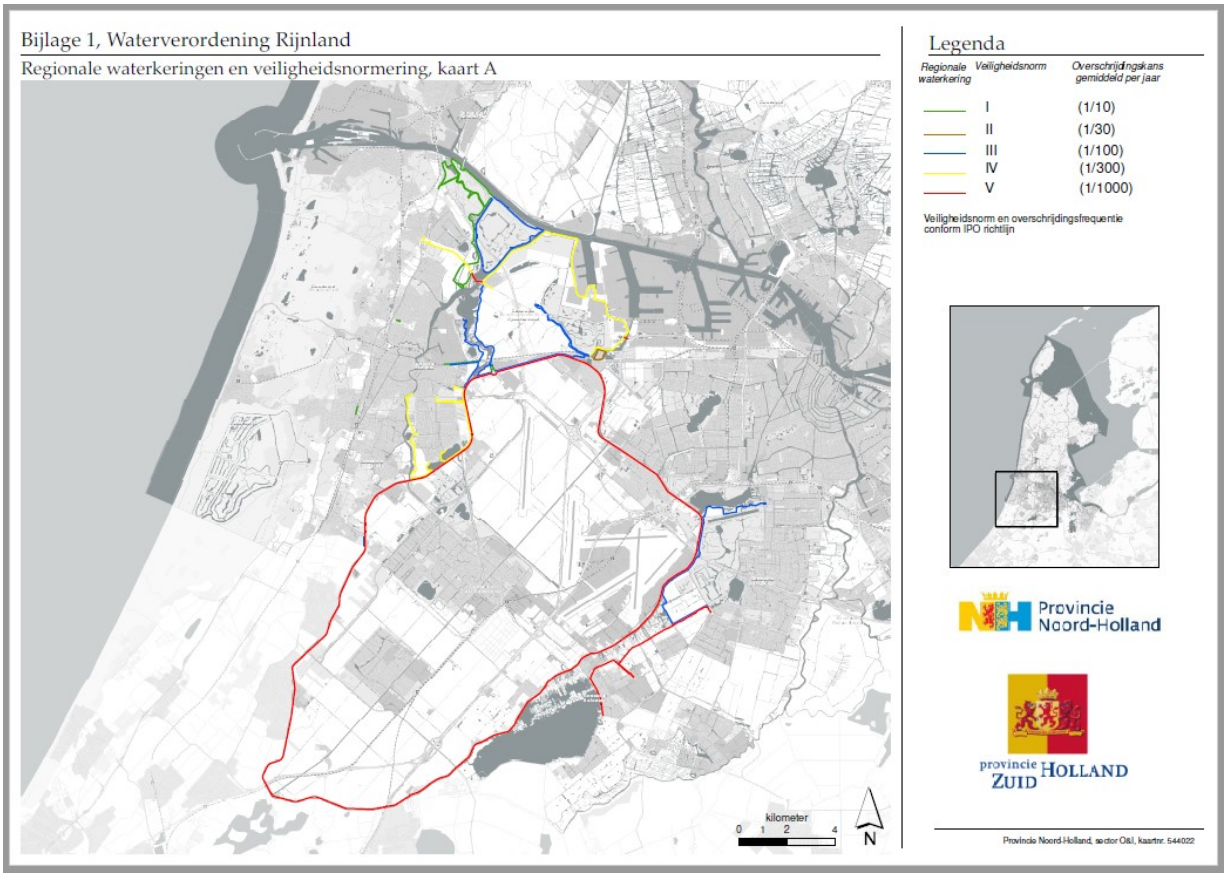

Bijlage 4 Kaart A

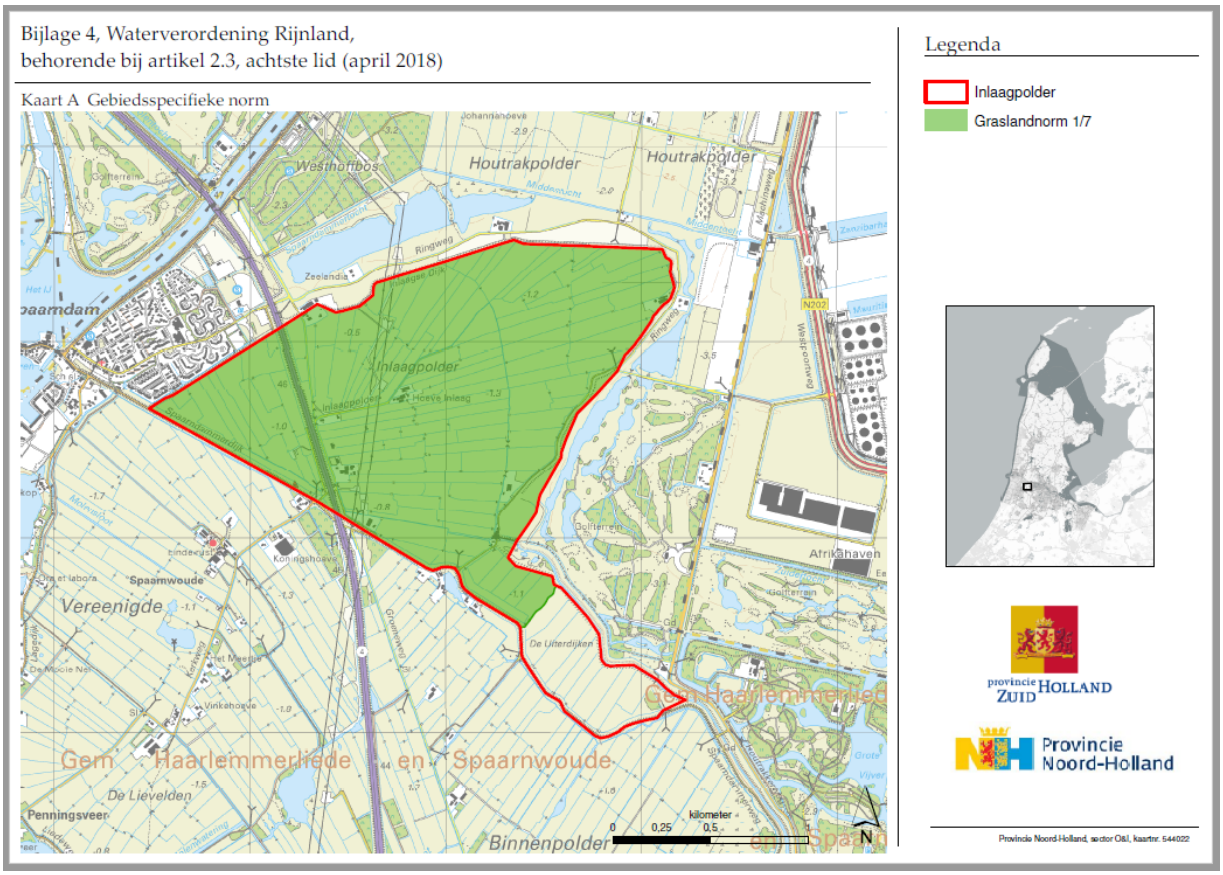

Toelichting

Artikel I

A

Keringen die hun status als primaire C-kering verliezen in het beheergebied van het hoogheemraadschap Rijnland en een nieuwe functie als regionale kering krijgen, resulterend in wijziging van de kaart.

Inleiding

Nederland wordt beschermd tegen overstromingen door een stelsel van keringen en duinen. Dit stelsel is genormeerd en wordt met regelmaat getoetst om te bekijken of de norm wel behaald wordt en zo nodig wordt de kering verbeterd. Tegelijkertijd bereiden wij ons voor op veranderingen in de toekomst zoals klimaatverandering. Vertaling van breed uitgevoerd onderzoek heeft geleid tot herziening van ons waterveiligheidsbeleid. Een van de herzieningen betreft een nieuw stelsel van normen voor de primaire keringen, keringen die beschermen tegen overstroming van het buitenwater als bijvoorbeeld het IJsselmeer en grote rivieren en kanalen. De oude normen, die dateren uit de jaren vijftig en zestig van de vorige eeuw, hielden vooral rekening met de kans op een overstroming door het overschrijden van een bepaalde waterstand. In het nieuwe normenstelsel wordt gekeken naar de kans dat zich een overstroming voordoet, maar ook naar de gevolgen in de vorm van dodelijke slachtoffers en economische schade, een zogenaamde risicobenadering.
Met deze nieuwe aanpak krijgt iedereen in Nederland tenminste dezelfde, door het Rijk vastgelegd in de Waterwet (wijziging per 01-01-2017), basisveiligheid.

Deze stelselwijziging en extra zware beveiliging van o.a. IJmuiden en de primaire waterkering ten noorden van de Lek, brengt met zich mee dat een aantal van de z.g. primaire C-keringen hun status als primaire kering verliest (afgewaardeerd wordt), d.w.z. dat zij geen waterveiligheidsfunctie meer hebben in het primaire systeem. Naast het primaire systeem van keringen zijn er ook keringen die voor de waterveiligheid zorgen in het regionale watersysteem, de z.g. regionale keringen. Voor dit stelsel van keringen zijn de provincies kaderstellend en zijn de waterschappen uitvoerend. De kaderstelling brengt met zich mee dat Provinciale Staten besluiten over de vereiste norm. Deze norm wordt opgenomen in een Waterverordening per waterschap. De keringen worden, net zo als de primaire keringen, met regelmaat getoetst. Indien niet wordt voldaan aan de norm, moet de kering verbeterd worden**.**

Projectoverschrijdende Verkenning Centraal Holland (POV)

Bij de derde toetsing van de primaire keringen is een groot deel van de primaire C-keringen, inclusief kunstwerken als gemalen, langs de Gekanaliseerde Hollandse IJssel, het Amsterdam-Rijnkanaal en in het Noordzeekanaalgebied afgekeurd. De tekortkomingen zouden ertoe leiden dat een overstroming vanuit de Nederrijn/Lek zich niet tot één dijkring zou beperken, maar zich zou uitstrekken over meerdere dijkringen tot diep in de Randstad. Uit eerdere studies kwam naar voren dat investeringen in het realiseren van meer veiligheid langs de noordelijke Lekdijken en in IJmuiden (de voor- en achterdeur op slot) meer kosteneffectief zijn en een minder grote maatschappelijke impact hebben dan grootschalige verbetering van de primaire C-keringen.

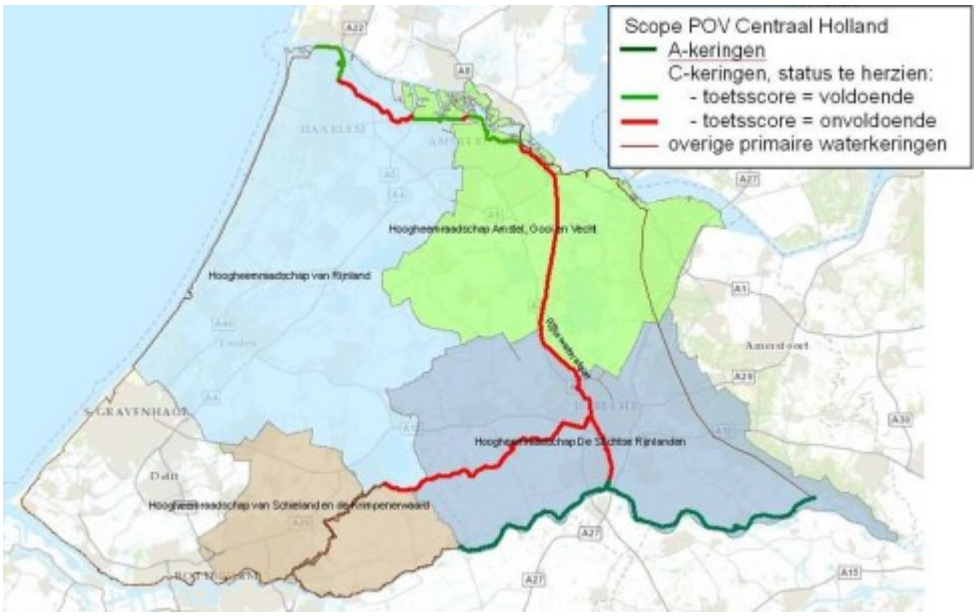

Deze benadering is het uitgangspunt van de POV/Dijkversterking Centraal Holland en is onderdeel van het Hoogwaterbeschermingsprogramma. Het project is een initiatief van 4 beheerders: Hoogheemraadschap van Rijnland (Rijnland), Waterschap Amstel, Gooi en Vecht (AGV), Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden (HDSR) en Rijkswaterstaat Midden Nederland (RWS).
Binnen de project overschrijdende verkenning Centraal Holland (POV) is gekeken naar de verbeteringsopgave voor de noordelijke Lekdijken en de restopgave na afwaardering van de huidige primaire C-keringen. Hieronder vielen ook de primaire C-keringen aan de zuidkant van het Noordzeekanaal (NZK) die in het beheergebied van Rijnland liggen. De verwachting was, dat na het verliezen van hun status als primaire C-kering, een groot gedeelte van deze keringen aangewezen zou gaan worden als regionale waterkering.
In de verkenning is rekening gehouden met de nieuwe veiligheidsnormen van IJmuiden en de Noordelijke Lekdijken. Het eindresultaat van de verkenning is in 2016 opgeleverd in de vorm van voorkeursalternatieven.
In de onderbouwing bij het voorstel om trajecten van de huidige primaire C-keringen te normeren als regionale waterkeringen is beschreven welke aanpak is gevolgd om uiteindelijk te komen tot een voorstel voor status en normering van delen van deze keringen.
De Stuurgroep Projectoverschrijdende Verkenning Centraal Holland heeft, namens de vier betrokken waterbeheerders, de provincies Zuid-Holland, Utrecht en Noord-Holland verzocht om een deel van de trajecten in de waterverordeningen op te nemen als regionale keringen met een norm die past bij de te verwachten schades.

Rijnland en de keringen aan de zuidzijde van het Noordzeekanaal
In het Noord-Hollandse gedeelte van het beheergebied van Rijnland betreft het keringen aan de zuidzijde van het Noordzeekanaal (NZK). Het zijn oude zeekeringen, waarvoor ingepolderd land ligt.

Anno 2016 liggen deze keringen al weer eeuwen droog. Als elementen in het landschap vertegenwoordigen zij grote cultuurhistorische waarden. Deze waarden zijn voor het traject ten oosten van Spaarndam (Spaarndammerdijk) vastgelegd in een monumentenverordening van de gemeente Haarlemmerliede

Nieuwe situatie

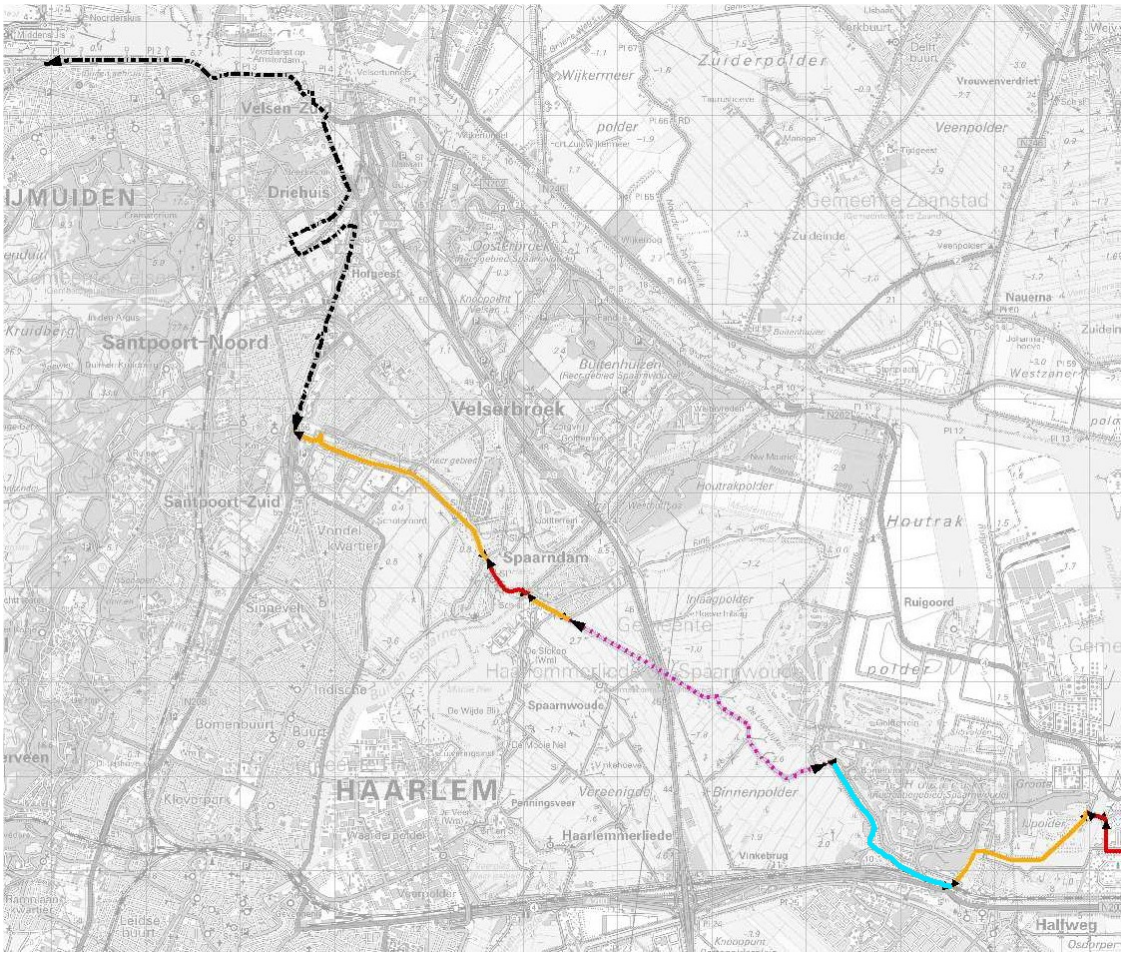

Illustratie 1 Afgewaardeerde primaire C-keringen en hun functie in het regionale watersysteem

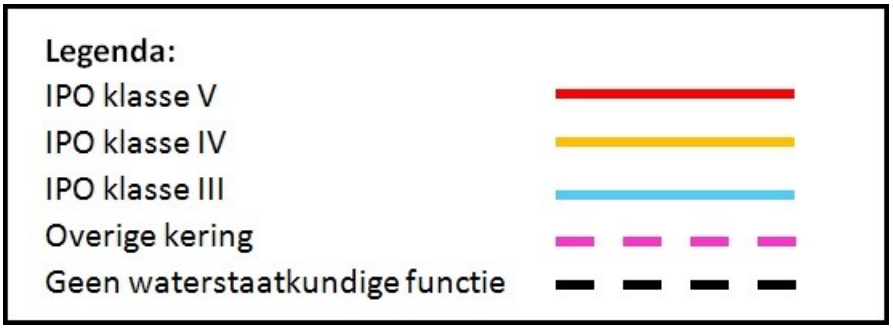

De afgewaardeerde primaire C-keringen, dijken plus kunstwerken als sluizen, die nog een waterveiligheidsfunctie hebben in het regionale watersysteem, krijgen op basis van overstromingsverloop, gevolgschade en toekomstige ontwikkelingen een norm, variërend van IPO-klasse III t/m V.
Een ander deel heeft geen functie voor de regionale waterveiligheid, zoals bijvoorbeeld de hoge gronden in IJmuiden en Velsen Zuid, of heeft een zeer beperkte functie, bijvoorbeeld delen van de Spaarndammerdijk. Deze laatste trajecten zullen in als overige kering in de ‘legger regionale keringen’ van het hoogheemraadschap Rijnland worden opgenomen.

De primaire waterkering van IJmuiden en de primaire waterkering ten noorden van de Lek voldoen nu niet aan de nieuwe normering. Beide primaire waterkeringen kennen een substantiële verbeteringsopgave. Uit een technische analyse van het Kennisplatform Risicobenadering (KPR) is gebleken dat het niet in stand houden van de aanwezige compartimenterende werking van de afgewaardeerde primaire C-keringen met zich mee brengt dat de schade bij overstroming vanuit het buitenwater zo’n 4,5 miljard euro hoger uitvalt. Deze extra schade zou zich naar verwachting deels binnen het beheergebied van Rijnland manifesteren. De verwachting is dat vóór 2050 de primaire waterkering IJmuiden, de primaire waterkering ten noorden van de Lek en de primaire waterkering langs het IJmeer en Gooimeer aan de nieuwe zwaardere norm zullen voldoen. Zolang deze keringen echter niet voldoen aan de norm zal het Hoogheemraadschap de aanwezige profielen handhaven met gebruikmaking van zijn juridisch instrumentarium, uitgezonderd de hoge gronden die geen waterstaatkundige functie meer hebben. Nadat de 'buitendeuren op orde' zijn, uiterlijk in 2050, zal de functie van de afgewaardeerde primaire C-kering opnieuw worden bezien.

Deze wijziging van de Waterverordening Rijnland gaat alleen over het opnemen van nieuwe trajecten als regionale keringen met bijbehorende norm in de waterverordening.

B

Gebiedsspecifieke norm voor het peilvak de Inlaagpolder van de Inlaagpolder gelegen in de gemeente Haarlemmerliede Spaarnwoude, toevoeging nieuwe kaart.

Voor het watergebiedsplan Spaarnwoude is onderzocht hoe de aanpak van de wateroverlast in de Inlaagpolder op een doelmatige en gebiedsgerichte manier kan worden aangepakt. Waar mogelijk heeft Rijnland al watersysteemmaatregelen genomen om de knelpunten met betrekking tot wateroverlast in deze polder te verminderen. Het gaat hierbij o.a. over peilverlaging, vervanging en verwijdering van duikers en het verbreden van een stuw. Naast deze watersysteemmaatregelen zijn andere maatregelen afgewogen, maar afgevallen. Het vergroten van de afvoer is bijvoorbeeld niet wenselijk vanwege afwenteling, het graven van extra open water voor extra berging is niet kosteneffectief, bovendien wordt dan het culturele slagenlandschap aangetast. Een verlaging van het waterpeil is reeds ingezet waarbij de maaivelddaling is gevolgd, een verdere verlaging van het waterpeil is niet toelaatbaar in het kader van het tegengaan van bodemdaling.

In een gebiedsproces heeft met de belanghebbenden en de eigenaar van het gebied, de Haven van Amsterdam, afstemming plaats gevonden over een gebiedsspecifieke norm als maatwerkoplossing voor de wateroverlastopgave. Het behoud van het grasland, niet als openwater maar als grasland was een belangrijk argument. Daarbij werd aangegeven dat het gebied altijd al als nat werd ervaren en dat het gebruik van het grasland hierop aangepast wordt.

Daarom wordt een gebiedsgerichte norm voor dit gebied opgenomen in bijlage 4 van deze verordening. Voor peilvak de Inlaagpolder (GH-090.00) wordt de generieke norm van 1/10 jaar voor grasland aangepast naar een gebiedsnorm van 1/7 jaar. Het peilvak Uiterdijken (GH-090.01) maakt deel uit van Natuurnetwerk Nederland en heeft met de functie natuur geen opgave.

De Inlaagpolder is op dit moment de enige polder in het Rijnlands gebied binnen de provincie Noord-Holland waarvoor een aanpassing wordt aangevraagd. Mogelijk dat in de toekomst naar aanleiding van de zich continu ontwikkelende inzichten ten aanzien van klimaatsverandering, deze discussie ook elders gaat spelen. In het gebied van de provincie Zuid-Holland zijn voor Greenport Boskoop, Nieuwkoop e.o. en in Vierambacht e.o. aanpassingen opgenomen in de Waterverordening Rijnland.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

INGEKOMEN 19 SEP. 2018

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
dhr M.T. Hoekzema
BEL/OMB

Telefoonnummer +31235144378
hoekzemam@noord-holland.nl

Verzenddatum

19 SEP. 2018

Kenmerk
1026204/1125802

Uw kenmerk
-

Betreft: wijziging reglement van bestuur voor het Hoogheemraadschap van Rijnland

Geachte leden,

In het reglement van bestuur voor het Hoogheemraadschap van Rijnland is een aantal wijzigingen noodzakelijk.
Het betreft:
- aanwijzen van de Vereniging van Bos en Natuurterreineneigenaren als instantie die het bestuurslid benoemt voor de categorie natuurterreinen;
- aanpassingen van de kaart van het beheergebied van het waterschap;
- aanwijzing van waterstaatswerken waarvan het beheer overgaat van gemeenten naar het waterschap;
- uitbreiding van de bepalingen inzake de benoeming van een nieuwe dijkgraaf.

Hierbij ontvangt u ter besluitvorming de bijgaande Statenvoordracht met het bijbehorende ontwerpbesluit, met bijlagen en toelichting, over wijziging reglement van bestuur voor het Hoogheemraadschap van Rijnland.

Het Hoogheemraadschap van Rijnland ligt zowel binnen de provincie Zuid-Holland als binnen de provincie Noord-Holland, daarom dient de wijziging van het reglement te worden vastgesteld bij gemeenschappelijk besluit van Provinciale Staten van beide provincies.
GS van Zuid-Holland heeft een Statenvoordracht met bijbehorende ontwerpbesluit ter besluitvorming aangeboden aan Provinciale Staten van Zuid-Holland

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143
Fax (023) 514 3030

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk nummer 34362354
Btw nummer NL.0010.03.124.B.08

Het ontwerpbesluit heeft ter inzage gelegen van 16 juli 2018 tot en met 27 augustus 2018. In deze periode zijn geen schriftelijke of mondelinge zienswijzen over het ontwerpbesluit naar voren gebracht.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

R.M. Bergkamp

voorzitter

J.C. v.d. Hoek

b/a.

1 bijlage
Statenvoordracht met het bijbehorende ontwerpbesluit wijziging Reglement Hoogheemraadschap van Rijnland

Provincie Noord-Holland

2018

VOORDRACHT

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 18 september 2018

Onderwerp: Wijziging reglement van bestuur voor het Hoogheemraadschap van Rijnland

Kenmerk: 1026204/1125793

Bijlage: Ontwerpbesluit wijziging reglement van bestuur voor het Hoogheemraadschap van Rijnland

1. Inleiding

In de Waterschapswet zijn Provinciale Staten aangewezen als orgaan dat het reglement voor het waterschap vaststelt en wijzigt. Voor alle waterschappen binnen Noord-Holland is er een dergelijk reglement vastgesteld. In 2018 vindt een wijziging van de reglementen plaats.

Het Hoogheemraadschap van Rijnland ligt zowel binnen de provincie Zuid-Holland als binnen de provincie Noord-Holland, daarom moet de wijziging van het reglement worden vastgesteld bij gemeenschappelijk besluit van Provinciale Staten van beide provincies.

2. Doelstellingen en evaluatiecriteria

Voorgesteld wordt het reglement van bestuur voor het Hoogheemraadschap van Rijnland op de volgende punten te wijzigen:

- De Vereniging van Bos- en Natuurterreineigenaren (VBNE) wordt aangewezen als instantie die de vertegenwoordiger van de categorie natuurterreinen in het algemeen bestuur van het waterschap mag benoemen.

- Diverse bepalingen om herpoldering formeel af te ronden. Het gaat om het formeel in het reglement bekrachtigen van de overdracht van waterstaatswerken in diverse polders binnen de gemeente Leiden en binnen de gemeente Bloemendaal. Daarnaast wordt de mogelijkheid geschapen voor Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland om de formele overdracht van waterstaatswerken in de Kikkerpolder in Leiden af te ronden als er een overeenkomst is tussen gemeente en waterschap.

- Aanpassing van de bepalingen over de benoeming van een nieuwe dijkgraaf. Bij de recente benoeming is gebleken dat de bepalingen in het reglement onduidelijkheid scheppen in de rolverdeling tussen de betrokken provincies Zuid-Holland en Noord-Holland. Door aanpassing van de bepalingen wordt deze onduidelijkheid weggenomen.

- Er wordt een nieuwe kaart van het beheergebied vastgesteld. De wijzigingen ten opzichte van de eerdere kaart zijn gering. De meeste wijzigingen zijn correcties op onjuistheden uit het verleden of het resultaat van een recente actie waarbij de waterschappen gezamenlijk hun grenzen nader hebben bezien en afspraken hebben gemaakt over situaties waar onduidelijkheden waren. Op de grens met Delfland is ter plekke van de Sijtwendetunnel een wat grotere wijziging doorgevoerd. Door de aanleg van de tunnel is de waterscheiding anders komen te liggen. Met de nieuwe kaart wordt de nieuwe situatie formeel vastgelegd.

De wijzigingen zijn in overleg met en deels op verzoek van het hoogheemraadschap tot stand gekomen. De Vereniging van Bos- en Natuurterreineigenaren vervult al vanaf 2015 de rol die nu in het reglement wordt verankerd. Deze organisatie is hiervoor geschikt en wordt ook bij alle andere waterschappen aangewezen als benoemende organisatie.

De bepalingen met betrekking tot herpoldering zijn opgenomen op verzoek van het waterschap. In de afgelopen jaren zijn er al diverse herpolderingen formeel afgerond. Het waterschap heeft alles wat er nog lag in kaart gebracht, waardoor, als op termijn de afspraken over de Kikkerpolder zijn gemaakt, de herpoldering formeel helemaal rond is.

Over de bepaling rond de benoeming van de dijkgraaf is overleg geweest met de provincie Zuid-Holland. In het reglement was niet vastgelegd dat de provincie Zuid-Holland als ‘brievenbus’ fungeert voor de correspondentie tussen hoogheemraadschap, provincie en de minister. Met de nieuwe bepalingen is dit wel het geval.

De waterschappen hebben in de afgelopen periode hun grenzen helemaal nagelopen en waar nodig afspraken gemaakt over de exacte ligging van de grens. De ‘nieuwe’ grenzen zijn in GIS vastgelegd. Deze gegevens zijn nu gebruikt voor de nieuwe kaart van het beheergebied.

3. Financiering, communicatie en (burger)participatie

De procedure voor de wijziging van een waterschapsreglement is beschreven in de Waterschapswet. Het Hoogheemraadschap van Rijnland ligt zowel binnen Zuid-Holland als binnen Noord-Holland. Gedeputeerde Staten van Noord-Holland hebben het vooroverleg aan Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland opgedragen.

Na dit vooroverleg met het waterschap hebben Gedeputeerde Staten van beide provincies op 10 juli 2018 het ontwerpbesluit vastgesteld. Dit ontwerpbesluit heeft ter inzage gelegen van 16 juli tot en met 27 augustus 2018. Er zijn geen zienswijzen ingediend. Het besluit dat nu voorligt is inhoudelijk niet gewijzigd ten opzichte van het ontwerpbesluit.

Provinciale Staten van Zuid-Holland en Provinciale Staten van Noord-Holland moeten de wijziging van het reglement vaststellen. In de provincie Zuid-Holland staat dit gepland op 14 november 2018.

Het besluit tot wijziging van het reglement heeft geen financiële consequenties en er zijn geen financiële risico's.

4. Proces en procedure

Er wordt een nieuwe kaart van het beheergebied van het hoogheemraadschap vastgesteld. Omdat het gebied van het hoogheemraadschap iets wordt aangepast, moet het besluit van Provinciale Staten tot wijziging van het gebied van het waterschap aan de minister van Infrastructuur en Waterstaat ter goedkeuring worden voorgelegd. De goedkeuring kan alleen worden onthouden bij strijd met het recht of het algemeen belang.

Na de goedkeuring door de minister wordt het besluit tot wijziging van het reglement bekend gemaakt door plaatsing op de website Overheid.nl en door publicatie in het Provinciaal blad.

5. Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

dhr. J.W. Remkes, voorzitter

mw. mr. R.M. Bergkamp, provinciesecretaris

Ontwerpbesluit

Nr. PM

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van 18 september 2018;

gelet op artikel 2 en 6 van de Waterschapswet,

besluiten:

Artikel I

Het reglement van bestuur voor het Hoogheemraadschap van Rijnland wordt als volgt gewijzigd:

A.

Na artikel 2 wordt ingevoegd:

Artikel 2a
De waterstaatswerken die zijn opgenomen in de als bijlage bij dit besluit opgenomen op 16 december 2015 gesloten 'Overeenkomst tot overdracht van het beheer van polders (fase 2) in de gemeente Leiden' gaan per 1 januari 2017 in beheer over van de gemeente Leiden naar het Hoogheemraadschap van Rijnland.

Artikel 2b
De waterstaatswerken die zijn opgenomen in de als bijlage bij dit besluit opgenomen 'Overeenkomst tot overdracht van het feitelijk beheer van watergangen, kunstwerken en waterkeringen in Bennebroekerpolder-Noord en Bennebroekerpolder-Zuid gelegen in de gemeente Bloemendaal' gaan per 1 juli 2014 in beheer over van de gemeente Bloemendaal naar het hoogheemraadschap van Rijnland.

B.

In artikel 3, vijfde lid wordt "gemeente Wassenaar en gemeente Oegstgeest" vervangen door: Kikkerpolder in de gemeenten Leiden en Oegstgeest.

C.

In artikel 9, tweede lid, wordt onder verlettering van onderdeel b tot c een onderdeel ingevoegd, luidende:

b. Het lid, bedoeld in het eerste lid, onderdeel c, wordt benoemd door de Vereniging van Bos- en Natuurterreineigenaren.

D.

Artikel 14 komt te luiden:

Artikel 14 Benoeming voorzitter

1. Voor de toepassing van artikel 46, derde en vijfde lid, van de Waterschapswet wordt onder gedeputeerde staten verstaan: gedeputeerde staten van Zuid-Holland.
2. Gedeputeerde staten van Zuid-Holland zenden, na het horen van gedeputeerde staten van Noord-Holland, de aanbeveling door aan de Minister.
3. De aflegging van de eed (verklaring en belofte), bedoeld in artikel 50 van de Waterschapswet, vindt plaats in handen van de commissaris van de Koning in de provincie Zuid-Holland.

E.

Artikel 20 komt te vervallen.

F.

De Bijlage behorende bij het Reglement van bestuur voor het Hoogheemraadschap van Rijnland wordt vervangen door de bij dit besluit gevoegde Bijlage bij het Reglement van bestuur voor het Hoogheemraadschap van Rijnland (17.1145_3).

Artikel II

Dit besluit treedt in werking op 1 januari 2019 of, ingeval voor die datum het besluit nog niet is goedgekeurd, op de datum van inwerkingtreding van het goedkeuringsbesluit van de Minister, en werkt in dat geval terug tot en met 1 januari 2019. Ten aanzien van het nieuwe artikel 2a werkt dit besluit terug tot en met 1 januari 2017 en ten aanzien van artikel 2b tot en met 1 juli 2014.

Toelichting:

A en B

Herpoldering

Het was tot eind van de zeventiger jaren van de vorige eeuw provinciaal beleid om bij uitbreiding van stedelijke bebouwing het betreffende gebied te onttrekken aan de taakstelling en het gezag van het waterschapsbestuur en over te dragen aan het gemeentebestuur (het zogenaamde 'ontpolderen').

In 1991 is geconcludeerd dat de Waterschapswet er vanuit gaat dat waterbeheer wordt uitgeoefend door waterschappen en is besloten om de in het verleden ontpolderde gebieden zo veel mogelijk weer in waterschapsverband te brengen. Binnen het beheergebied van het Hoogheemraadschap van Rijnland is dit proces nog niet afgerond. Hoewel de kaart van het waterschap geen witte vlekken bevat zijn er nog steeds waterstaatswerken die formeel niet bij het waterschap in beheer zijn.

Artikel 5a van de Waterschapswet beschrijft het proces als waterstaatswerken in beheer overgaan naar het waterschap. Bij of krachtens reglement worden waterstaatswerken aangewezen die in beheer overgaan naar het waterschap en wordt de datum daarvoor bepaald. De oude en nieuwe beheerder gaan over tot levering en aanvaarding van de onroerende goederen en stellen gezamenlijk vast of een verrekening nodig is en tot welk bedrag. In de praktijk wordt er meestal een overeenkomst gesloten tussen de oude en de nieuwe beheerder, waarin de waterstaatswerken worden geïdentificeerd en waarin de afspraken worden vastgelegd over de overdracht.

De gemeente Leiden en het Hoogheemraadschap van Rijnland hebben op 16 december 2015 een overeenkomst gesloten over de overdracht van de waterstaatswerken in de polders Schuttersveld, Wijkpark Stevenshof, Pesthuispolder Noord, Pesthuispolder Zuid, poldergebied gelegen aan de Telderskade en het poldergebied gelegen aan de Vollenhovenkade. Op dezelfde manier hebben de gemeente Bloemendaal en het hoogheemraadschap in 2014 een overeenkomst gesloten met betrekking tot het onder beheer brengen van de waterstaatswerken in de Bennebroekerpolder-Noord en de Bennebroekerpolder-Zuid. Met het tussenvoegen van de artikelen 2a en 2b in het reglement wordt een laatste formele stap gezet om de overdracht af te ronden.

Ook in de Kikkerpolder in de gemeente Leiden moet nog herpoldering plaatsvinden. Daarover zijn gemeente en waterschap in gesprek, maar er is nog geen overeenkomst. Middels de wijziging van artikel 3 lid 5 wordt het mogelijk gemaakt voor gedeputeerde staten om in een later stadium deze overdracht formeel af te ronden.

C

Tot 1 januari 2015 was het Bosschap verantwoordelijk voor de benoeming van vertegenwoordigers van de categorie natuurterreinen in het algemeen bestuur van het waterschap. Op 1 januari 2015 is het Bosschap opgeheven. Van eind februari 2015 tot 1 januari 2018 heeft de Minister middels het Besluit aanwijzing Vereniging van Bos- en Natuurterreineigenaren als benoemende organisatie van waterschapsbestuurders de Vereniging van Bos- en Natuurterreineneigenaren (VBNE) aangewezen. De gedachte was destijds dat de provincies deze aanwijzing uiterlijk in 2017 in de verschillende reglementen van de waterschappen zouden opnemen. Dat is nog niet gebeurd. Met dit besluit wordt het aanwijzen van de VBNE alsnog in het reglement van bestuur opgenomen. De VBNE is als belangenbehartiger van bos- en natuurterreineigenaren het geschikte lichaam om de vertegenwoordigers van de categorie natuurterreinen voor de waterschapsbesturen te benoemen.

D en E

Benoeming dijkgraaf

Bij de benoeming van een nieuwe dijkgraaf heeft de wetgever in artikel 46 van de Waterschapswet een rol toebedeeld aan gedeputeerde staten. Hoe een en ander moet worden ingevuld als het een interprovinciaal waterschap betreft, is niet bepaald. Het is gebruikelijk om in het reglement voor dergelijke waterschappen iets op te nemen over de rolverdeling tussen de betrokken colleges. Dat is tot nu toe in het geval van Rijnland nog niet gebeurd. Tijdens het proces van de benoeming van de nieuwe dijkgraaf in 2017 is gebleken dat het toch handig is om hierover een bepaling op te nemen. Met de nu voorgestelde bepaling is voor het waterschap duidelijk aan welk college zij de correspondentie kan richten.

De bepaling over de beëdiging die in artikel 20 stond is verplaatst naar het nieuwe artikel 14.

F

Bijlage: Kaart met grens beheergebied

In de afgelopen jaren is gebleken dat er onduidelijkheden waren over de ligging van de formele grens tussen waterschappen, of dat grenzen zijn veranderd zonder dat dat formeel is vastgelegd. Het Hoogheemraadschap van Rijnland heeft in de afgelopen jaren alle grenzen nagelopen en met de buurwaterschappen (nieuwe) afspraken gemaakt over de ligging van de grens. Dat heeft tot allerlei kleine aanpassingen van de grenzen geleid en tot een wat grotere wijziging op de grens met Delfland bij Leidschendam-Voorburg (Sijtwendetunnel).

Daarnaast heeft een afstemming tussen provincie en waterschap plaatsgevonden om op een hoger detailniveau dan in het verleden te bewerkstelligen dat beide instanties identieke grenzen hanteren. Dat heeft geleidt tot een nieuwe kaart, die als bijlage bij dit besluit is gevoegd en onderdeel gaat uitmaken van het reglement.

Bijlagen:

Bijlage behorende bij artikel I, onder A, artikel 2a.

Overeenkomst tot overdracht van het beheer van polders (fase 2) in de gemeente Leiden

Bijlage behorende bij artikel I, onder A, artikel 2b.

Overeenkomst tot overdracht van het feitelijk beheer van watergangen, kunstwerken en waterkeringen in Bennebroekerpolder-Noord en Bennebroekerpolder-Zuid gelegen in de gemeente Bloemendaal

Bijlage behorende bij artikel I, onder F.

Bijlage bij het Reglement van bestuur voor het Hoogheemraadschap van Rijnland (17.1145_3)

Haarlem,

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter

, statengriffier

OVEREENKOMST TOT OVERDRACHT VAN HET FEITELIJK BEHEER VAN WATERGANGEN, KUNSTWERKEN EN WATERKERINGEN IN BENNEBROEKERPOLDER-NOORD EN BENNEBROEKERPOLDER-ZUID GELEGEN IN DE GEMEENTE BLOEMENDAAL

De gemeente Bloemendaal op grond van artikel 171 Gemeentewet vertegenwoordigd door de wethouder R. Kruijswijk, daartoe gemachtigd door de waarnemend burgemeester mevrouw A. Emmens-Knol, ter uitvoering van het besluit van burgemeester en wethouders van Bloemendaal d.d. .. maart 2015, hierna te noemen: de gemeente

en

het hoogheemraadschap van Rijnland, hierna te noemen "het hoogheemraadschap", op grond van artikel 95 Waterschapswet vertegenwoordigd door hoogheemraad de heer H. Pluckel, daartoe met instemming van het dagelijks bestuur gemachtigd door de dijkgraaf, de heer G.J. Doornbos, handelende ter uitvoering van het besluit van het College van dijkgraaf en hoogheemraden van het hoogheemraadschap van Rijnland, d.d. 29 april 2014, hierna te noemen: het hoogheemraadschap;

Overwegende het volgende:

1. In de gemeente Bloemendaal liggen een aantal waterkeringen, gemalen en primaire watergangen en die nog feitelijk in beheer respectievelijk onderhoud zijn bij de gemeente;
2. Dit beheer en onderhoud dient door het hoogheemraadschap van de gemeente Bloemendaal te worden overgenomen;
3. Tussen de gemeente en het hoogheemraadschap is overeenstemming bereikt over het overnemen van beheer van de waterkeringen, kunstwerken en het onderhoud van de aan te wijzen primaire watergangen;
4. Onder het over te dragen beheer valt niet de onderhoudsplicht van de "overige" wateren in het onderhavige gebied, die afzonderlijk bij legger door het hoogheemraadschap is of zal worden toegewezen.
5. Voorafgaand aan de overdracht van het beheer dient aan een aantal voorwaarden te worden voldaan.
6. Gebleken is dat de gemalen in acceptabele toestand verkeren;
7. Gebleken is dat de waterkeringen in acceptabele toestand verkeren;

Gelet op de artikelen 3, 4 e.v. van de Waterschapswet, het Reglement van bestuur voor het hoogheemraadschap van Rijnland.

Komen het volgende overeen:

Artikel 1 Reikwijdte van deze overeenkomst

Deze overeenkomst regelt de vastlegging van de hieronder genoemde zaken tussen de gemeente en het hoogheemraadschap zoals aangegeven in de bij deze overeenkomst behorende overdrachtskaart (bijlage 2):

a) De gemeente draagt, met in acht neming van het gestelde onder artikel 2, per 1 juli 2014 aan het hoogheemraadschap over het feitelijk beheer van de polders Bennebroekerpolder-Noord (Bennebroekerbos) en Bennebroekerpolder-Zuid (zogenaamde 'Rottegat'), waartoe behoort:
b) Overdracht van het feitelijk beheer van een zevental peilregulerende werken, waarvan twee gemalen en vijf inlaten (zie bijlage 1B en IC).
c) Overdracht van het feitelijk beheer van een zestal regionale waterkeringen (zie bijlage 1D); en
d) De gemeente draagt aan het hoogheemraadschap over het onderhoud van een zestal primaire watergangen die gelegen zijn in de polders Bennebroekerpolder-Noord en Bennebroekerpolder -Zuid , waar Bloemendaal kadastraal eigenaar is (zie bijlage 1A).

Artikel 2 Begripsbepalingen

1. Overdrachtstekeningen
   de bij deze overeenkomst behorende en als zodanig gewaarmerkte tekeningen waarop de in onderhoud dan wel in beheer over te dragen wateren, kunstwerken en waterkeringen – waarvan in het kader van deze overeenkomst nader gespecificeerde verplichtingen zijn aangegaan – zijn aangegeven;
2. Wateren
   oppervlaktewateren, al dan niet droogstaand die onderdeel uitmaken van het oppervlaktewatersysteem waarover het hoogheemraadschap het beheer voert (toezicht houdt) en die dienen voor de aan- en/of afvoer en/of berging van water;
3. Watersysteem
   het samenstel van wateren, onder welke benaming dan ook, dat noodzakelijk is voor het functioneren van het gebied en de daaraan toegekende functies;
4. Keur
   een (politie) verordening met ge- en verbodsbepalingen ter bescherming van de onder beheer van het hoogheemraadschap vallende waterstaatswerken, zoals dijken, watergangen e.d.;
5. Legger
   legger, ligger of staat van waterstaatswerken waarvan de vaststelling is voorgeschreven bij of krachtens wet of bij verordening en waarop naast onderhoudsverplichtingen, de ligging, vorm, afmetingen en constructie van de betrokken waterstaatswerken zijn aangegeven;
6. Kunstwerken
   alle werken die een functie hebben in het goed functioneren van het waterstaatskundig systeem en bij het hoogheemraadschap in beheer (toezicht) zijn;
7. Werken
   alle door menselijk toedoen ontstane of te maken constructies of inrichtingen met toebehoren;
8. Taluds
   de hellende oppervlakken van de zijdelingse begrenzingen van wateren;
9. Onderwatertalud
   het deel van het talud dat onder de waterlijn is gelegen;
10. Onderwaterprofiel
    het "natte" deel van het profiel, inclusief de onderwatertaluds en de waterbodem, dat gelegen is onder het schouwpeil, inclusief de voor de instandhouding van de oevers van de in de wateren aanwezige oeverbescherming;
11. Oeververdedigingswerk
    constructie, onder welke benaming dan ook (natuurvriendelijke en ecologische oevers daar onder begrepen) dienende ter instandhouding van het langs het water gelegen perceel of ter instandhouding van de watergang/wateren;
12. Waterlijn
    de lijn waar het wateroppervlak en het talud van het water elkaar snijden;
13. Slootvuil
    al het groen afval dat vrijkomt bij het gewoon onderhoud van wateren;
14. Buitengewoon en gewoon onderhoud van wateren
    het gewoon onderhoud (maai-, krooswerk etc.) en buitengewoon onderhoud (baggeren), zoals beschreven voor het betreffende gebied in de Keur en Legger van Rijnland;
15. Welvaartsvuil
    al het afval dat vrijkomt bij het schonen van wateren en niet gerekend kan worden tot slootvuil zoals marktafval, blikjes, kranten, flesjes, hout, winkelwagentjes, fietsen, etc. Dit wordt afgevoerd als bouw- en sloopafval;
16. Overheid
    een rechtspersoon ingesteld krachtens Nederlands publiekrecht: overheden die op dit moment een publiekrechtelijke rechtspersoonlijkheid hebben;

Artikel 3 Overdracht onderhoud watergangen

1. De gemeente draagt na het uitvoeren van de werkzaamheden, zoals opgenomen in bijlage 3A van deze overeenkomst, het onderhoud van de primaire watergangen, als genoemd in bijlage 1A bij deze overeenkomst, over aan het hoogheemraadschap. Dit betreft:
   a. Het gewoon onderhoud van het onderwaterprofiel van de wateren exclusief verbindingduikers en exclusief het verwijderen van welvaartsvuil;
   b. Het buitengewoon onderhoud (baggeren) van het onderwaterprofiel van de wateren exclusief de verbindingduikers;

   Het onderhoud (zowel constructief als wat betreft doorstroombaarheid) van verbindingsduikers wordt niet overgenomen.
2. Het gewoon onderhoud en het buitengewoon onderhoud van d e overige watergangen blijft bij de kadastraal eigenaar.
3. De gemeente behoudt de ontvangstplicht voor het slootvuil (gewoon onderhoud) en bagger (buitengewoon onderhoud).
4. De overname van de onderhoudsplicht zal in de nieuw vast te stellen legger per watergang aangepast worden.
5. In het kader van deze overeenkomst worden tot die objecten niet gerekend:
   - Oeververdedigingswerken;
   - Verbindingsduikers, zowel constructief als gewoon onderhoud als bedoeld in lid 1 onder a.

   Het onderhoud van deze objecten blijft bij de (kadastrale) eigenaar.

Artikel 4 Peilregulerende werken

De gemeente draagt na het uitvoeren van de werkzaamheden, zoals opgenomen in bijlage 3B en 3C van deze overeenkomst, het dagelijks en het groot onderhoud van een vijftal inlaatkunstwerken en een tweetal gemalen, als genoemd in bijlage 1B en 1C bij deze overeenkomst, over aan het hoogheemraadschap. Dit betreft:

a. De onderhoudsplicht van de genoemde inlaten en gemalen
b. voor zover van toepassing de bediening van deze waterstaatswerken.

Artikel 5 Regionale waterkeringen

1. De gemeente draagt per 1 juli 2014 het groot onderhoud van zes regionale waterkeringen, als genoemd in bijlage 1D bij deze overeenkomst, over aan het hoogheemraadschap.
2. Het onderhoud van de waterkeringen zal in de nieuw vast te stellen legger per waterkering worden vastgelegd.
3. In het kader van deze overeenkomst worden tot die objecten niet gerekend:
   - Oeververdedigingswerken.

   Het onderhoud van deze objecten blijft bij de (kadastrale) eigenaar.

Artikel 6 Uitvoering werken

Vooruitlopend op deze beheersoverdracht zijn werken in uitvoering. Het overzicht van deze werken, de uitvoerende partij en de kostenverdeling is in bijlage 3 opgenomen bij deze overeenkomt.

Artikel 7 Overdrachtsom voor de overdracht van het onderhoud en beheer

Voor de overdracht van de waterkeringen in de huidige staat vindt geen kostenverrekening plaats.
Voor de overdracht van de aangewezen primaire watergangen vindt geen kostenverrekening plaats.
Voor de overdracht van de peilregulerende waterstaatskundige werken vindt geen kostenverrekening plaats.

Artikel 8 Vestigen zakelijk recht

Ten behoeve van de over te nemen poldergemalen en de daartoe behorende opstallen en in- en uitstroomconstructies en de grond waarin inlaten en stuwen zijn gesitueerd wordt door de gemeente om niet een recht van opstal gevestigd. Dit recht van opstal wordt beperkt tot de duur van de aanwezigheid van de objecten. Zodra het object geen functie meer heeft wordt het op kosten van het hoogheemraadschap verwijderd. De toegang tot de werken blijft, zolang de grond in eigendom is van de gemeente, verzekerd. Op kosten van de gemeente zal een erfdienstbaarheid en een recht van opstal worden gevestigd ten behoeve van het hoogheemraadschap.

Voor de volgende vier peilregulerende werken wordt dit opstalrecht gevestigd: op een gedeelte van het perceel BNB00 A 4986 voor het gemaal 429-036-00023, inlaat 429-033-00018 en duiker 429-033-00017 en op een gedeelte van het perceel BNB00 A 4992 voor de inlaat 462-033-00754.

Artikel 9
Partijen leggen na ondertekening van deze overeenkomst een verzoek aan Gedeputeerde Staten voor tot het nemen van een besluit op grond van artikel 5a Waterschapswet tot vaststelling van de datum waarop de in deze overeenkomst genoemde beheersoverdrachten zullen plaatsvinden.

Artikel 10 In werking treden overeenkomst

Deze overeenkomst treedt onmiddellijk na ondertekening in werking.

Dhr. R. Kruijswijk
Wethouder gemeente Bloemendaal

Dhr. H. Pluckel
Hoogheemraad van Rijnland,

Bijlage 1, Over te dragen waterstaatskundige objecten in de gemeente Bloemendaal

A. Over te dragen waterstaatkundige objecten (Watergangen) van de gemeente aan het hoogheemraadschap:

Primaire watergangen als weergegeven op de kaart 'overname beheer Primaire Watertaken gemeente Bloemendaal' (bijlage 2)

Dit betreft de geel gemarkeerde watergangen met codering:

- 462-058-00212
- 462-058-00423
- 462-058-02540
- 462-058-01731
- 429-058-00001
- 429-058-01337

B. Over te dragen waterstaatkundige objecten (stuwen/ inlaten) van de gemeente aan het hoogheemraadschap:

Inlaten als weergegeven op de kaart 'overname beheer Primaire Watertaken gemeente Bloemendaal' (bijlage 2)

Dit betreft als paars pijltje aangegeven inlaten met codering:

- 429-033-00017
- 429-033-00027
- 429-033-00018
- 462-033-00754
- 429-056-00001
- 429-056-00004
- 462-056-00003
- 429-033-00023
- 429-033-00013

C. Over te dragen waterstaatkundige objecten (gemalen) van de gemeente aan het hoogheemraadschap:

Gemalen zoals weergegeven op de kaart 'overname beheer Primaire Watertaken gemeente Bloemendaal' (bijlage 2)
Dit betreft als paars pijltje aangegeven inlaten met codering:

Dit betreft het in paars aangegeven gemalen met codering:

- 429-036-00023, gemaal Ringvaart, uitmalend op de Ringvaart van de Haarlemmermeer.
- 429-036-00022, gemaal Reigersbos, uitmalend op de Bennebroekervaart.

D. Over te dragen waterstaatkundige objecten (waterkeringen) van de gemeente aan het hoogheemraadschap:

Waterkeringen
Waterkeringen als weergegeven op de kaart 'overname beheer Primaire Watertaken gemeente Bloemendaal' (bijlage 2)
Dit betreft de rood/roze gemarkeerde waterkeringen met codering:
Bennebroekerpolder-zuid

- 429-042-00001
- 429-042-00002
- 429-042-00003
- 429-042-00004

Bennebroekerpolder-noord

- 429-042-00005
- 429-042-00006

Bijlage 2, Overzichtkaart 'overname feitelijk beheer Primaire Watertaken gemeente Bloemendaal'

Bijlage 3, Nog uit te voeren werkzaamheden

3A Watergangen

Werk	Uitvoerder	Kostenverdeling
Verbreden watergang (429-058-0001) tot 5,17 m op de waterlijn. Deze verbreding (geen verdieping, wel baggeren tot 0,75 m waterdiepte) vindt alleen plaats langs de zuidgrens van de polder.	Gemeente	100% Bloemendaal
Baggeren watergang langs de waterkering van de Ringvaart. Deze mag niet worden verbreed of verdiept in verband met de stabiliteit van de naastgelegen waterkering.	Gemeente	100% Bloemendaal
Verbreden van de polderwatergang ten zuiden van de Isaac Sweerslaan welke loopt tot aan de inlaat en watergang 429-058-0001) tot minimaal 2 m op de waterlijn (geen verdieping, wel baggeren tot 0,60 m waterdiepte).	Gemeente	100% Bloemendaal
Realiseren helling voor inlaten boten	gemeente	100% Bloemendaal
Aanpassen legger	Rijnland	Nvt
Vastleggen onderhoud primair water bij de aannemer	Rijnland	Nvt
Vaststellen peilbesluit	Rijnland	Nvt

3B Poldergemalen

Werk	Uitvoerder	Kostenverdeling
Keuren over te nemen gemalen volgens NEN 3140	Rijnland	100% Rijnland
Keuren over te nemen gemalen volgens RAM systematiek	Rijnland	100% Rijnland
Keuren over te nemen gemalen volgens NEN 2767-4	Rijnland	100% Rijnland
Regelen van zakelijk recht en recht van opstal over de te nemen gemalen/kunstwerken, bij verkoop eigendom	Gemeente	100% Gemeente
Gemaal Ringvaart (429-036-00023) • Up to date technische documentatie en een bedieningshandleiding • Plaatsen van een storingslamp • Toegankelijk pad naar gemaal • Vestigen recht van opstal • Vestigen erfdienstbaarheid	Gemeente	100% Gemeente
Gemaal Ringvaart (429-036-00023) • Realiseren van een aanvullend werkplateau en reling • Controle van draagconstructie vs meerpalen • Onderhoudsplan opstellen • Verplichte bebording plaatsen • Overdrachtsdocument	Rijnland	100 % Rijnland
Gemaal Reygersbosch (429-036-00022) • Up to date technische documentatie en een bedieningshandleiding • Codering besturingselementen • Plaatsen van een storingslamp • Vestigen recht van opstal • Vestigen erfdienstbaarheid	Gemeente	100% Gemeente
Gemaal Reygersbosch (429-036-00022) • Realiseren van een aanvullend werkplateau • Controle van draagconstructie vs meerpalen • Onderhoudsplan opstellen • Verplichte bebording plaatsen • Verleggen elektriciteitskabel • Overdrachtsdocument	Rijnland	100 % Rijnland
Overdrachtsmoment organiseren met beheerders	Gemeente	nvt
Vervangen gemaal Ringvaart (429-036-00023) na afschrijvingsperiode pompen.	Rijnland	100% Rijnland
Vervangen gemaal Reigerbos (429-036-00022) na afschrijvingsperiode pompen.	Rijnland	100% Rijnland
Verwijderen gemaal Jacob van Heemskerklaan (462-036-00056)	Gemeente	100% Bloemendaal

3C Inlaten

Werk	Uitvoerder	Kostenverdeling
Vervangen inlaatconstructie (429-033-00018) naar de Bennebroekerpolder-Zuid door een regelbare inlaatconstructie door de polderkering. Incl. • Vestigen recht van opstal • Vestigen erfdienstbaarheid	Gemeente	100% Bloemendaal
Maken van afspraken aangaande de overdracht van inlaat 429-033-00013 met de eigenaar (de heer Glacius).	Rijnland	100% Rijnland
Opheffen illegale inlaat vanuit de Oosteinderpolder halverwege watergang 429-058-0001	Gemeente	100% Bloemendaal
Regelen van over te nemen inlaten recht van opstal	Rijnland	100% Bloemendaal

3D Waterkeringen

Werk	Uitvoerder	Kostenverdeling
Aanpassen legger	Rijnland	Nvt

BIJLAGE IV Financiële afspraken

Aanpassing gemaal (100% Rijnland)	
Restpunten aanpassing gemaal	€ 100.000

Overname beheer polders en kunstwerken (100% Bloemendaal)	
Verbreden watergangen polder Bennebroekerpolder-Zuid	€ 10.000
Baggeren watergangen polder Bennebroekerpolder-Zuid	€ 25.000
Oude beschoeiing verwijderen en aanleg natuurvriendelijke oevers polder Bennebroekerpolder-Zuid	€ 20.000
Aanleg van een inlaat naar het polder Bennebroekerpolder-Zuid	€ 30.000
Totale kosten excl BTW	€ 85.000
10% onvoorzien en afronding	€ 8.500
Totaal uitvoeringskrediet	€ 93.500
Totaal voorbereidingskrediet+ Directievoering en Toezicht (15% vh uitvoeringskrediet)	€ 14.025
Totaal	€ 107.525
100 % Bloemendaal	€ 107.525

WATERPLAN

Aanleg NVO Meerwijkvijver (50% Bloemendaal, 50% HHR; Project 21a Waterplan)	
Vervangen beschoeiing Meerwijkvijvers door natuurvriendelijke oevers	€ 103.275
Graven extra water meerwijkvijver	€ 10.000
Aanleg helofytenfilter e.a. zuiverende waterplanten tbv natuurvriendelijke oever	€ 15.000
Totale kosten excl BTW	€ 128.275
10% onvoorzien en afronding	€ 12.828
Totaal uitvoeringskrediet	€ 141.103
Totaal voorbereidingskrediet+ Directievoering en Toezicht (15% vh uitvoeringskrediet)	€ 21.165
Totaal	€ 162.268
50 % bijdrage Rijnland conform project 61D waterplan	€ 81.134

(€135 m1x 765 m1 oever) (Project 21 Waterplan)

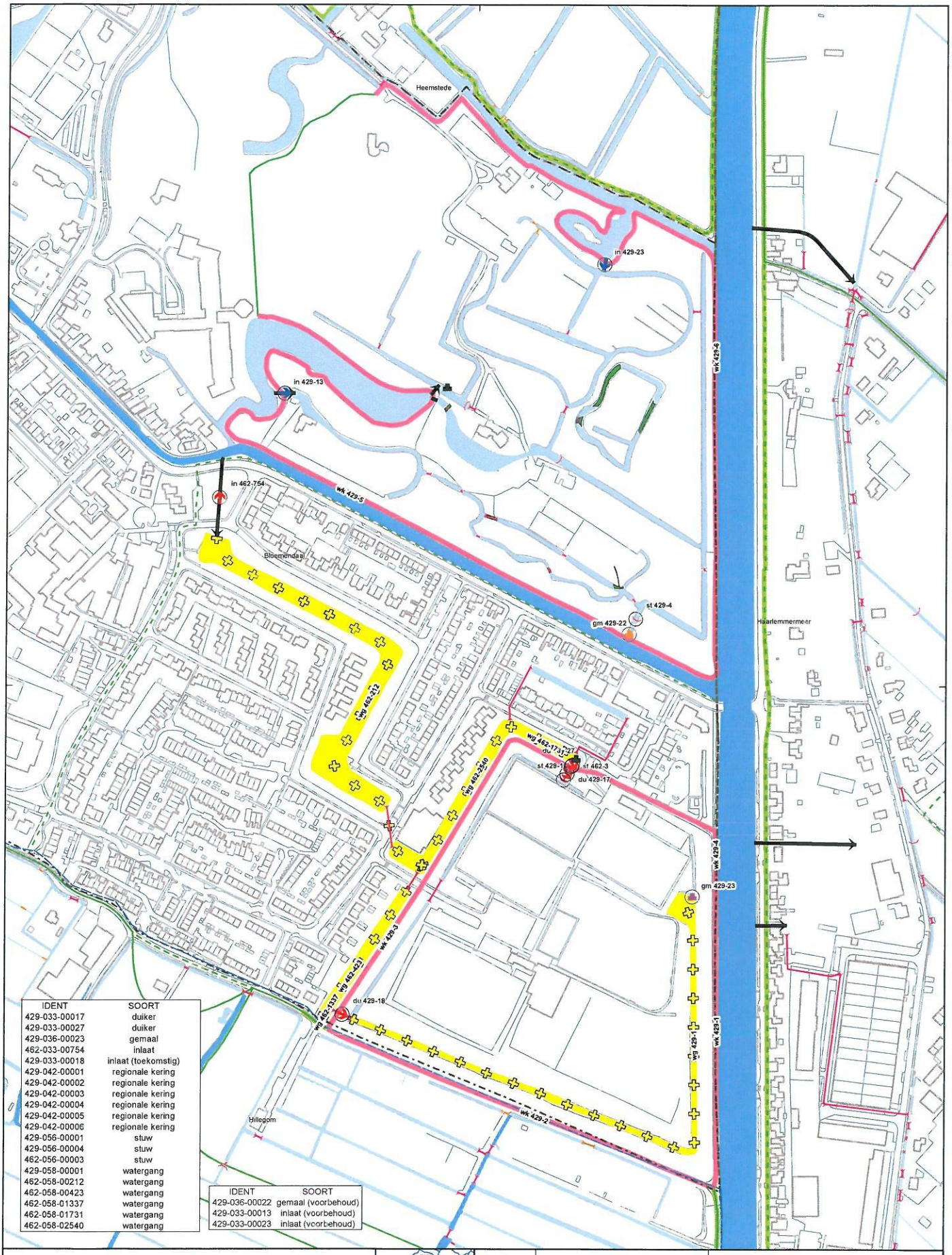

IDENT	SOORT
429-033-00017	duiker
429-033-00027	duiker
429-036-00023	gemaal
462-033-00754	inlaat
429-033-00018	inlaat (toekomstig)
429-042-00001	regionale kering
429-042-00002	regionale kering
429-042-00003	regionale kering
429-042-00004	regionale kering
429-042-00005	regionale kering
429-042-00006	regionale kering
429-056-00001	stuw
429-056-00004	stuw
462-056-00003	stuw
429-058-00001	watergang
462-058-00212	watergang
462-058-00423	watergang
462-058-01337	watergang
462-058-01731	watergang
462-058-02540	watergang

IDENT	SOORT
429-036-00022	gemaal (voorbehoud)
429-033-00013	inlaat (voorbehoud)
429-033-00023	inlaat (voorbehoud)

stuw (overnemen)
gemaal (overnemen)
gemaal (overnemen onder voorbehoud)
inlaat/duiker (overnemen)
inlaat/duiker (overnemen onder voorbehoud)
regionale kering (overnemen)
watergang (overnemen)
bemalen
onderbemaling/hoogwatervoorziening
regionale kering

N

Hoogheemraadschap van Rijnland

0 50 100 150 200 m

Topografische ondergrond (c) Topografische Dienst Kadaster, Emmen

Overname Beheer

Primaire Watertaken

gem. Bloemendaal, Bennebroeker Polders

getekend	: RvD	datum	: 23 december 2013
schaal	: 1:2.500	formaat	: A2
blad	: 1	versie	: A
bestand	: bloemendaal_bennebroeker_polder_A2.pdf		

Ontvangstdatum: 24/12/2015
15.101065

Leiden

Hoogheemraadschap van Rijnland

OVEREENKOMST TOT OVERDRACHT VAN HET BEHEER VAN POLDERS (FASE 2) IN DE GEMEENTE LEIDEN

De gemeente Leiden, hierna te noemen "de gemeente", op grond van artikel 171 Gemeentewet vertegenwoordigd door de wethouder P. Laudy, daartoe gemachtigd door de burgemeester, de heer H.J. Lenferink, ter uitvoering van het besluit van burgemeester en wethouders van Leiden d.d. 17 februari 2015, hierna te noemen: de gemeente;

en

het hoogheemraadschap van Rijnland, hierna te noemen "het hoogheemraadschap", op grond van artikel 95 Waterschapswet vertegenwoordigd door hoogheemraad H. Pluckel, daartoe met instemming van het dagelijks bestuur gemachtigd door de dijkgraaf, de heer G.J. Doornbos, handelende ter uitvoering van het besluit van het College van dijkgraaf en hoogheemraden van het hoogheemraadschap van Rijnland, d.d. 3 februari 2015, hierna te noemen: het hoogheemraadschap;

Overwogen wordt het volgende.

1. In de gemeente Leiden ligt een aantal polders welke in feitelijk beheer zijn bij de gemeente en die op de kaartbijlagen zijn aangegeven.
2. In 2013 is als eerste fase een drietal polders, te weten de Broek en Simontjespolder (Merenwijk), de Slaaghpolder en het poldergebied gelegen langs de Kanaalweg, overgedragen van de gemeente Leiden aan het hoogheemraadschap.
3. In 2013 is voor de overige polders in Leiden die nog niet zijn overgedragen afgesproken dat gestart zou worden met overleg en onderzoek om te kunnen bepalen welke en onder welke voorwaarden deze polders eveneens voor beheersoverdracht in aanmerking komen. Deze overeenkomst is het resultaat van dit onderzoek.
4. Gebleken is dat voor één van de overige polders te weten de Kikkerpolder nog niet kon worden vastgesteld wat de gewenste inrichting moet zijn. Afgesproken is dat eerst nader onderzoek wordt gedaan en een peilbesluit wordt opgestart. Pas nadat het peilbesluit onherroepelijk is geworden, wordt het overleg omtrent de eventuele overname gestart.
5. Onder 'overdracht beheer polders' wordt verstaan:
   overdracht van het feitelijk beheer van de waterstaatkundige (kunst)werken (gemalen, stuwen, inlaten, voor zover deze van belang zijn voor het waterstaatkundig beheer), polderwatergangen die in de toekomst (via de legger van het hoogheemraadschap van Rijnland) als primair water zullen worden aangemerkt en waterkeringen rondom deze polders (zie bijlage 1 voor kaart, zie bijlage 3 voor toelichting specifieke taken). Het onderhoud, groot onderhoud en voor zover van toepassing bediening van deze waterstaatswerken maken daar onderdeel van uit inclusief het eigendom van de waterstaatkundige (kunst)werken.
6. De gemeente Leiden blijft grondeigenaar van alle grond die onder de wateren en objecten is gelegen.

Gelet op de artikelen 3, 4 e.v. van de Waterschapswet, het Reglement van bestuur voor het hoogheemraadschap van Rijnland komen de gemeente en het hoogheemraadschap het volgende overeen:

Artikel 1

De gemeente draagt, met in acht neming van het gestelde onder artikel 2, per 1 januari 2017 aan het hoogheemraadschap over het beheer van de polders Schuttersveld, Wijkpark Stevenshof, Pesthuispolder Noord, Pesthuispolder Zuid (park Kweeklust), het poldergebied gelegen aan de Besjeslaan, het poldergebied gelegen aan de Telderskade en het poldergebied gelegen aan de Vollenhovenkade.

Artikel 2

De gemeente draagt de in het kader van de overdracht van beheer over te dragen wateren en objecten op functionerend en kwalitatief aanvaardbaar niveau over. De gemeente draagt er zorg voor dat vooruitlopend op deze overdracht voor 1 januari 2017 de in bijlage 2 genoemde werken zijn uitgevoerd. De gemeente blijft in de periode 2017-2022 de bediening van de gemalen regelen. Zodra een gemaal is vervangen neemt het hoogheemraadschap de bediening daarvan over.
Het hoogheemraadschap draagt er zorg voor dat in de periode 1 januari 2016 – 1 januari 2023 de in bijlage 2 genoemde werken worden uitgevoerd met inachtneming van het gestelde in artikel 3. Onderdeel van deze werken is het, in afstemming met de gemeente, plaatsen van hekwerken rondom de gemalen.
Zo lang de bediening van de gemalen in de periode 2017 tot uiterlijk 31 december 2022 nog niet is overgedragen, van de gemeente naar het hoogheemraadschap, blijft de gemeente verantwoordelijk voor

a. de waterveiligheid van de in artikel 1 genoemde polders samenhangend met de bediening en eventuele uitval van de gemalen.
b. de ARBO-veiligheid van de over te dragen gemalen die samenhangt met de bediening van deze gemalen en/of storingen in een goede werking van deze gemalen.

Artikel 3

Voor de uitvoering van de in bijlage 2 genoemde, door het hoogheemraadschap uit te voeren werken betaalt de gemeente aan het hoogheemraadschap een bedrag van € 668.325,- (zegge zeshonderdachtenzestigduizend en driehonderdvijfentwintig Euro). De helft van dit bedrag zal vóór 1 januari 2018 op Rijnlands rekening zijn gestort. De andere helft voor 1 januari 2021.

Artikel 4

Ten behoeve van de poldergemalen en de daartoe behorende opstallen en in- en uitstroomconstructies en de grond waarin inlaten en stuwen zijn gesitueerd wordt door de gemeente om niet een recht van opstal gevestigd. Dit recht van opstal wordt beperkt tot de duur van de aanwezigheid van de objecten. Zodra het object geen functie meer heeft wordt het op kosten van het hoogheemraadschap verwijderd. De toegang tot de werken blijft, zolang de grond in eigendom is van de gemeente, verzekerd. Bij verkoop door de gemeente zal er zo nodig op kosten van de gemeente wel een erfdienstbaarheid worden gevestigd ten behoeve van het hoogheemraadschap.

Leiden

Hoogheemraadschap van Rijnland

Artikel 5

Met betrekking tot de over te dragen duikers geldt dat het hoogheemraadschap vanaf 1 januari 2017 het dagelijks onderhoud van de duikers (voor wat betreft het gangbaar/doorstroombaar houden) overneemt. Daaronder wordt niet verstaan het onderhoud aan de constructie zelf. Dit onderhoud blijft bij de gemeente.

Artikel 6

De gemeente vraagt in 2015 bij het hoogheemraadschap een vergunning aan voor de onderbemaling op het terrein van Barthen (zoals aangegeven op kaartbijlage).

Artikel 7

Onderzoek naar de actuele waterstaatkundige situatie en de gewenste toekomstige waterstaatkundige inrichting van de Kikkerpolder is gestart. Dit onderzoek zal in goed overleg met de gemeente worden uitgevoerd en dient als basis voor het peilbesluit. Zodra het peilbesluit onherroepelijk is geworden zal de overdracht van het onderhoud van de waterstaatkundige werken onderwerp zijn van gesprek tussen de gemeente en het hoogheemraadschap. De intentie bestaat bij het hoogheemraadschap om het onderhoud van de waterstaatkundige werken (toekomstig primair water, duikers, gemalen, inlaten etc.) op termijn over te nemen.

Artikel 8

De overdracht zal niet in directe zin leiden tot lastenstijging van de vastgoedeigenaren en ingezetenen van de desbetreffende gebieden.

Artikel 9

In de eerder op 22 mei 2013 gesloten overeenkomst tussen de gemeente en het hoogheemraadschap tot overdracht van beheer (fase 1) zijn een tweetal zaken onjuist weergegeven. De overeenkomst dient te worden gewijzigd op de volgende wijze:

- De in bijlage 1 genoemde voormalig secundaire watergang als weergegeven op kaart met titel Leiden Onderhoudsplicht (dagelijks onderhoud) bij de overeenkomst met codering 449-46 dient te worden gewijzigd in codering 449-146 (Stadsmolensloot);
- De in bijlage 1 genoemde duiker 2 in de Merenwijk ligt niet in primair water en is ten onrechte opgenomen als over te dragen waterstaatkundig object. De overname van deze duiker komt te vervallen.

Leiden, 16 december 2015

Dhr. P. Laudy
Wethouder gemeente Leiden

dhr. H. Pluckel
Hoogheemraad van Rijnland

Leiden

Hoogheemraadschap van Rijnland

Bijlage 1, behorende bij overeenkomst tot overdracht polders Leiden

Over te dragen waterstaatkundige objecten in fase 2:

Besjeslaan (kaart 01)
Poldergemaal 32;
Toekomstig primair water als aangegeven in geel
Duiker 816, 783
Inlaat 184, 786

Telderskade (kaart 02)
Gemaal 28
Toekomstig primair water als aangegeven in geel
Toegangshek (de gemeente zal het toegangshek verplaatsen zodanig deze op de grond van de gemeente zal komen te staan en het terrein te allen tijde kan worden betreden)

Schuttersveld-Maredijk (kaart 08)
Gemaal 21(exclusief Bosmanmolentje)
Toekomstig primair water als aangegeven in geel
Duiker 1, 2, 3, 4, en 6
Inlaat 5

Pesthuispolder Zuid (kaart 20)
Poldergemaal 21;
Toekomstig primair water als aangegeven in geel
Duiker 201, 202, 203,
Inlaat 152

Pesthuispolder Noord (kaart 21 en 22)
Gemaal 21
Toekomstig primair water als aangegeven in geel
Duiker 2, 3, 11
Inlaat 6
Stuw/inlaat 13
Waterkeringen als weergegeven met een zwart-wit geblokte lijn

Wijkpark Stevenshof (kaart 25)
Gemaal 30
Toekomstig primair water als aangegeven in geel
Duiker 574, 573 en 575
Inlaat 450
Waterkering als weergegeven met een zwart-wit geblokte lijn

Vollenhovenkade (kaart 26)
Gemaal 26
Toekomstig primair water als aangegeven in geel
Duiker 2 en 602
Inlaat 1

Leiden

Hoogheemraadschap van Rijnland

Bijlage 2, behorende bij overeenkomst tot overdracht polders Leiden

Uit te voeren werken fase 2:

Gemalen
Het hoogheemraadschap van Rijnland draagt zorg voor vervanging van de in bijlage 1 genoemde gemalen (2018-2022).

Waterkeringen
Het hoogheemraadschap van Rijnland draagt zorg voor nader grondmechanisch en geohydrologisch onderzoek met betrekking tot de waterkeringen als genoemd in bijlage 1. Vervolgens worden deze keringen ondergebracht in het verbeterprogramma van de waterkeringen van het hoogheemraadschap

Duikers
Het hoogheemraadschap draagt vanaf 1 januari 2017 zorg voor het dagelijks onderhoud van de duikers (het gangbaar houden). Daaronder wordt niet verstaan het onderhoud aan de constructie zelf. Dit onderhoud blijft bij de gemeente Leiden.

Watergangen
De gemeente Leiden draagt zorg voor het uiterlijk 1 januari 2017 op leggerdiepte brengen (zie ook de rapportage van Wareco voor wateren waarvoor geen afmetingen zijn bepaald) van toekomstig primair water als aangegeven bijlage 1.

Toegangshek Telderskade
De gemeente zal uiterlijk 1 januari 2018 het aanwezige toegangshek op grond van derden aan de Telderskade verplaatsen zodanig deze op de grond van de gemeente zal komen te staan en het terrein te allen tijde kan worden betreden.

Dam Vollenhovenkade
De gemeente verwijderd uiterlijk 1 januari 2018 de dam aan de Vollenhovenkade (codering dam 1).

Leiden

Hoogheemraadschap van Rijnland

Bijlage 3, behorende bij overeenkomst tot overdracht polders Leiden

In deze bijlage staat per groep van objecten waarvan het beheer wordt overgedragen (zie hiervoor bijlage 1) aangegeven welke taken **na overdracht** door de organisatie van het hoogheemraadschap van Rijnland uitgevoerd worden en welke taken **na overdracht** blijvend door de gemeente Leiden uitgevoerd worden.

1 Watergangen

Het betreft hier de watergangen die in het kader van deze overeenkomst worden overgedragen: het primair water en het toekomstig primair water binnen de betreffende polders alsmede de verbindende watergangen buiten de polders vanaf het gemaal die aansluit op bestaand primair wateren. Het overig (stedelijk of secundaire) water in de betreffende polders blijft in onderhoud van de gemeente Leiden.

1.1 Taken watergangen hoogheemraadschap van Rijnland

• Het uitvoeren van de baggerwerkzaamheden
• De jaarlijkse schoningswerkzaamheden binnen het natte profiel voor de najaarschouw

1.2 Taken watergangen Gemeente Leiden

• Het in ontvangst nemen (ontvangstplicht), transporteren en verwerken van baggerspecie en slootvuil (ten gevolg van het schoningswerk)
• Het verwijderen van welvaartsvuil
• Het verwijderen van kadavers
• Het onderhoud droge profiel, kademuren en beschoeiingen voor zover de gemeente kadastraal eigenaar is.

2 Duikers

2.1 Taken Duikershoogheemraadschap van Rijnland

• Het schoonhouden (gewoon onderhoud) van duikers voor een goede doorstroming

2.2 Taken Duikers Gemeente Leiden Duikers

• Het constructief onderhoud aan de duikers
• Vervanging van de duikers

3 Gemalen

De onderstaande taakverdeling gaat in op het moment dat een gemaal door Rijnland is vervangen en de overdracht van het gemaal daarmee een feit is. Tot dat moment zijn de gemalen in beheer en onderhoud bij de gemeente.

3.1 Taken Gemalen hoogheemraadschap van Rijnland

• De besturing van de gemalen t.b.v. het peilbeheer (dagelijks beheer)
• Het dagelijks onderhoud
• Het groot onderhoud
• Vervanging

3.2 Taken Gemalen Gemeente Leiden

Niet van toepassing

4 Keringen

4.1 Taken hoogheemraadschap van Rijnland Keringen

• Het groot onderhoud

4.2 Taken Gemeente Leiden Keringen

• Het dagelijks onderhoud

5 Inlaten en stuwen

5.1 Taken hoogheemraadschap van Rijnland Inlaten en stuwen

• Het dagelijks (peil)beheer en onderhoud
• Het groot onderhoud
• Vervanging van inlaten en stuwen

5.2 Taken Gemeente Leiden Inlaten en stuwen

Niet van toepassing

Leiden

Hoogheemraadschap van Rijnland

Bijlage 4, behorende bij overeenkomst tot overdracht polders Leiden

Onderzoek Kikkerpolder
Met betrekking tot de Kikkerpolder wordt in 2015 overleg tussen hoogheemraadschap en gemeente opgestart om te bepalen in hoeverre deze gebieden eveneens voor beheersoverdracht in aanmerking komen.

Vergunningen voor gebieden die niet voor overname in aanmerking komen
De gemeente Leiden vraagt bij het hoogheemraadschap tevens een vergunning aan voor de onderbemaling op het terrein van Barthen.

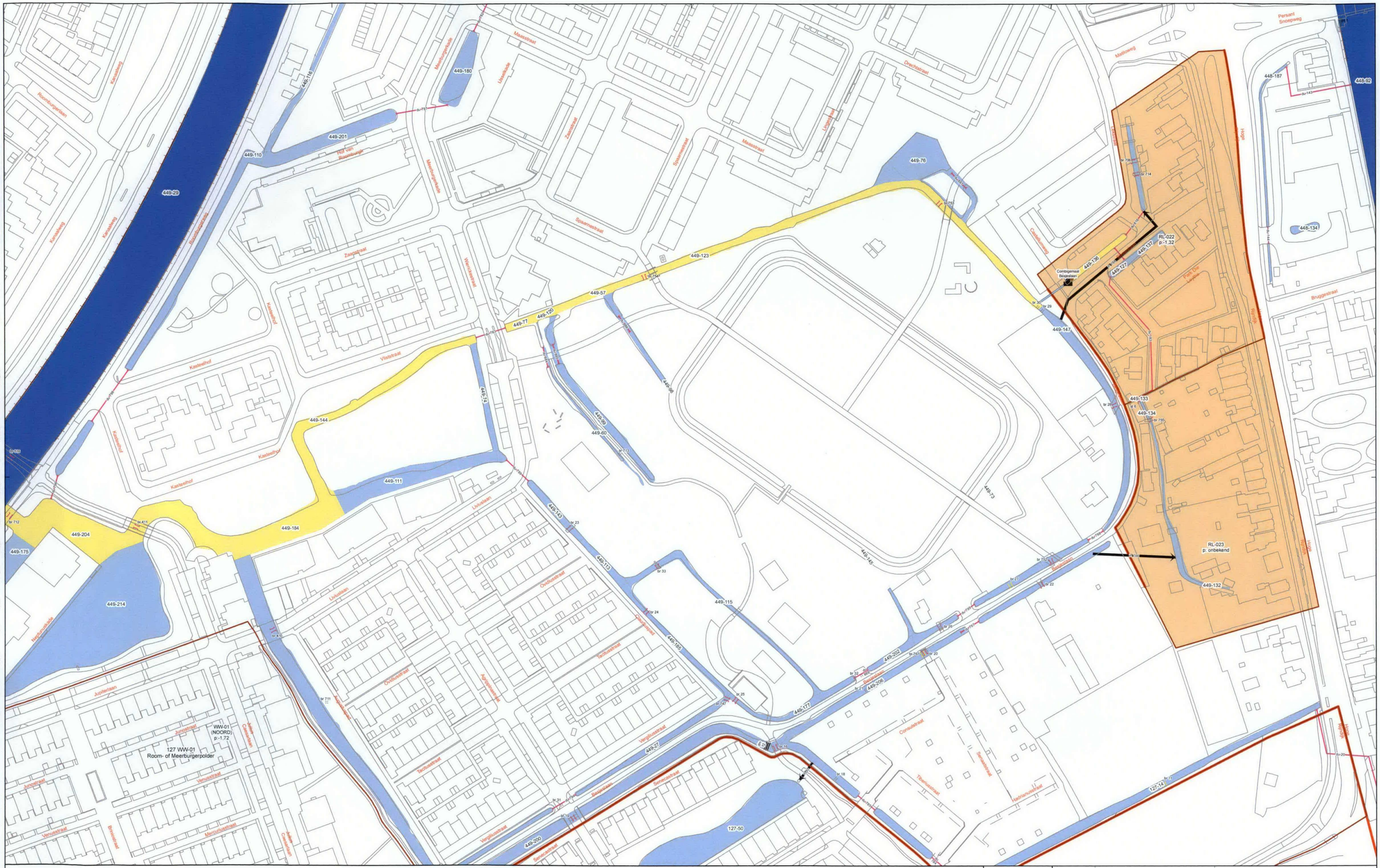

Legenda

- brug
- dam
- duiker
- inlaat
- gemaal
- hekwerk
- kunstwerk
- leiding (derden)
- peilschaal
- sifon
- stuw
- windmolentje
- waterkering Leiden
- boezemkering
- polderkering
- toekomstig primair water
- primaire watergang
- overige watergang
- hoogwatervoorziening
- onderbemaling
- peilgebied
- polder of boezem
- peilgebieden overname leiden
- peilgebieden geen overname leiden

N

Hoogheemraadschap van Rijnland

0 10 20 30 40 50 60 70 80 Meters

Topografische ondergrond (c) Topografische Dienst Kadaster, Emmen

Overname beheer polders Leiden

01_Besjeslaan

Behorende bij overeenkomst tot overdracht

getekend	AH	datum	okt 01, 2014
schaal	1:1.000	formaat	A1
blad	1	versie	F
bestand	Leiden_01_Besjeslaan.pdf		

X:\risdata\Projecten\overname_water_en_polder\overname_polders_leiden\2014-06-01_kaarten_nav_verwerken _mutaties\Export\Versie_sept_2014

449-71
449-50
449-129
449-128
449-161
449-166
449-198
449-171
449-196
449-195
449-163
449-119
449-197
449-168
449-51
449-179
449-44
449-176
449-97
449-40
449-207
449-125
449-126
449-124
449-43
449-33
449-65
449-41
449-79
Gemaal Boshuizerkade
Gemaal Hoflaan
Gemaal Telderskade
Boshuizerkade
Churchilllaan
Jacques Urlusplantsoen
Aaltje Noordewierlaan
Cornelis Schuylaan
Willem Klooslaan
Boshof
Akkerhof
Duinhof
Weidehof
Meerhof
Hoflaan
Klijnpad
W.F Hermanshof
Jan Wolkersstraat
Annie M.G. Schmidthof
Rijn en Schiekade
Telderskade
Rooseveltstraat
Pilotenstraat
Gieterijstraat
Snoekenjansteeg
Schelpenkade
Gemaal Oostvliet
Gemaal Zijlpoort
Gemaal Zijlpoort
Gemaal Zijlpoort

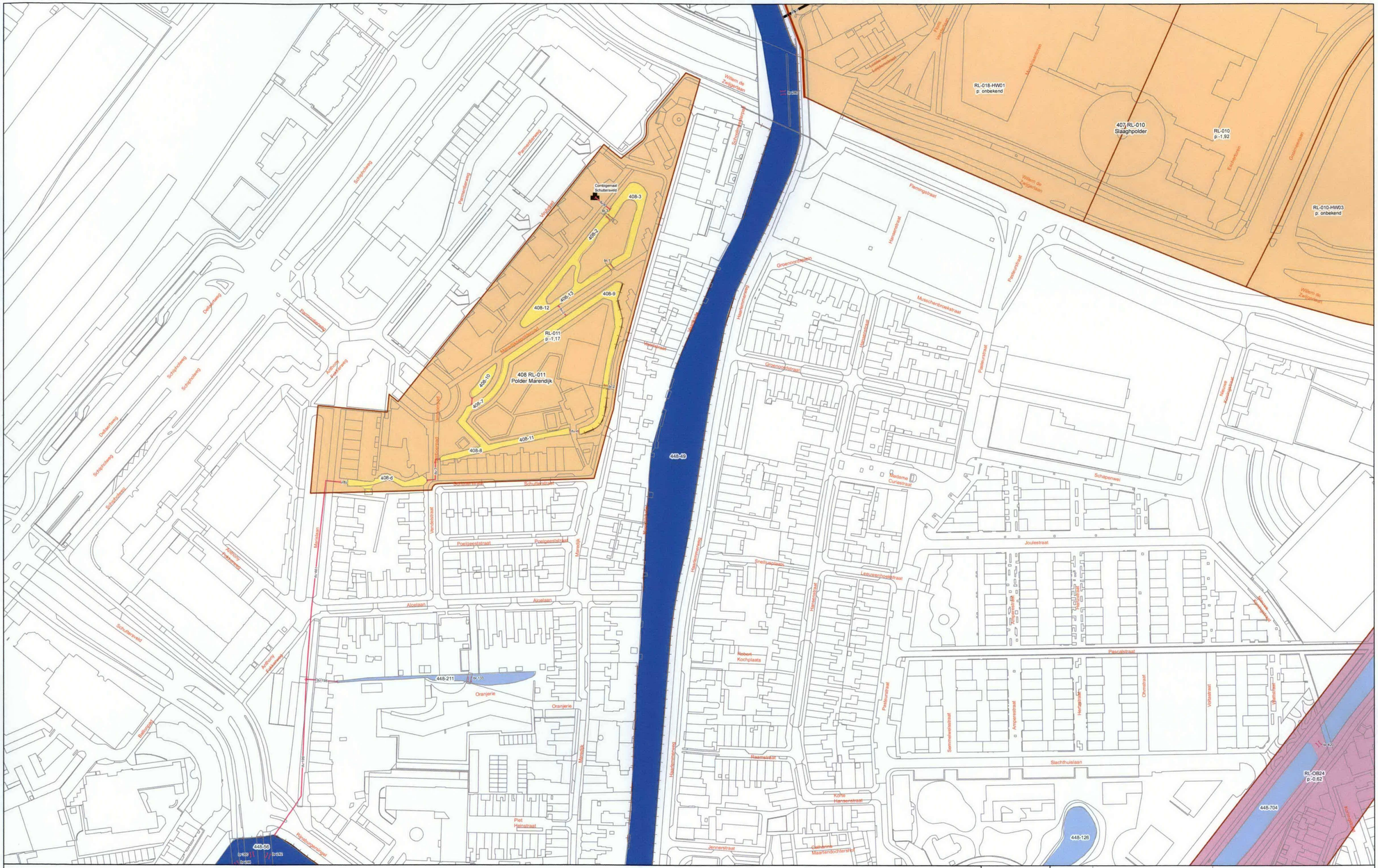

Legenda

- brug
- dam
- duiker
- inlaat
- gemaal
- hekwerk
- kruoshek
- leiding (derden)
- peilschaal
- sifon
- stuw
- windmolentje
- waterkering Leiden
- boezemkering
- polderkering
- toekomstig primair water
- primaire watergang
- overige watergang
- hoogwatervoorziening
- onderbemaling
- peilgebied
- polder of boezem
- peilgebieden overname leiden
- peilgebieden geen overname leiden

N

Hoogheemraadschap van Rijnland

0 10 20 30 40 50 60 70 80 Meters

Topografische ondergrond (c) Topografische Dienst Kadaster, Emmen

Overname beheer polders Leiden
08_Schuttersveld_Marendijk
Behorende bij overeenkomst tot overdracht

getekend	: AH	datum	: okt 01, 2014
schaal	: 1:1.000	formaat	: A1
blad	: 1	versie	: F
bestand	: Leiden_08_Schuttersveld_Marendijk.pdf		

X:\Irisdata\Projecten\overname_water_en_polder\overname_polders_leiden\2014-06-01_kaarten_nav_verwerken _mutaties\Export\Versie_sept_2014

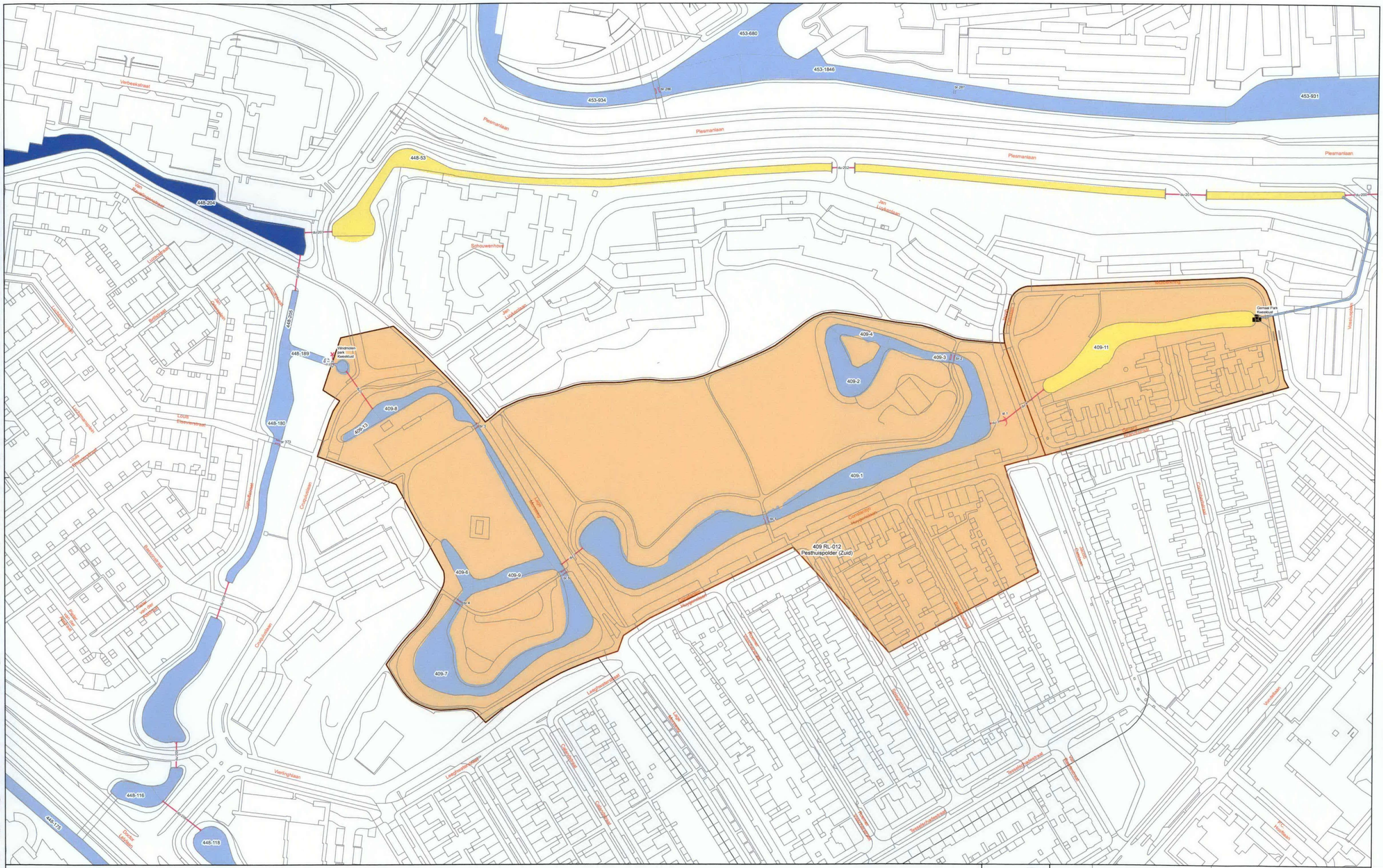

Legenda

- brug
- dam
- duiker
- inlaat
- gemaal
- kroosnek
- leiding (derden)
- peilschaal
- sifon
- stuw
- windmolentje
- waterkering Leiden
- boezemkering
- polderkering
- demping - nog niet in legger verwerkt
- ontgraving - nog niet in legger verwerkt
- toekomstig primair water
- primaire watergang
- overige watergang
- hoogwatervoorziening
- onderbemaling
- peilgebied
- polder of boezem
- peilgebieden overname leiden
- peilgebieden geen overname leiden

N

Hoogheemraadschap van Rijnland

Meters 0 10 20 30 40 50 60 70 80

Topografische ondergrond (c) Topografische Dienst Kadaster, Emmen

Overname beheer polders Leiden

20_Pesthuispolder_Zuid_Kweeklust

Behorende bij overeenkomst tot overdracht

getekend	AH	datum	sep 09, 2014
schaal	1:1.000	formaat	A1
blad	1	versie	F
bestand	Leiden_20_Pesthuispolder_Zuid_Kweeklust.pdf		

X:\Irisdata\Projecten\overname_water_en_polder\overname_polders_leiden\2012-03-06_kaarten_nav_verwerken _mutaties\Export

412 RL-019
Pesthuispolder (Noord)

RL-019
p.-1.27

RL-007-HW03
p. onbekend
405 RL-007
Kikkerpolder

Legenda

- brug
- dam
- duiker
- inlaat
- gemaal
- hekwerk
- kruishek
- leiding (derden)
- peilschaal
- sifon
- stuw
- windmolentje
- waterkering Leiden
- boezemkering
- polderkering
- toekomstig primair water
- primaire watergang
- overige watergang
- hoogwatervoorziening
- onderbemaling
- peilgebied
- polder of boezem
- peilgebieden overname leiden
- peilgebieden geen overname leiden

N

Hoogheemraadschap van Rijnland

0 10 20 30 40 50 60 70 80 Meters

Topografische ondergrond (c) Topografische Dienst Kadaster, Emmen

Overname beheer polders Leiden
21_Pesthuispolder_Noord_1
Behorende bij overeenkomst tot overdracht

getekend	AH	datum	okt 01, 2014
schaal	1:1.000	formaat	A1
blad	1	versie	F
bestand	Leiden_21_Pesthuispolder_Noord_1.pdf		

X:\risdata\Projecten\overname_water_en_polder\overname_polders_leiden\2014-06-01_kaarten_nav_verwerken _mutaties\Export\Versie_sept_2014

412-23
412-25
412-15
412-19
412-9
412-10
412-22
412-26
412-8
412-20
412-21
412-5
412-6
412 RL-019
Pesthuispolder (Noord)
412-12
RL-019
p -1.27
453-880
453-878
453-879
453-1851
453-1854
453-895
Wassenaarseweg
Prinsenstraat
Sandtorstraat
Du Puiplein
453-891
Rijnsburgerweg
Mariahoeveweg
453-2216
RL-026
p onbekend
453-2217
Bargelaan
412-13
453-1003
Heurmuistraat
Abtswoudstraat
Abtswoudsepad
Bonkulpad
Emmastraat
Hippocrateslaan
Zernikedreef
453-2067
453-1750
453-677
453-896
453-1749
453-1751
453-1629
453-1616
453-1437
453-1436
Dreeslaan
Blaauwstraat
Einthovenweg
Hippocratesweg
Abtswoudsepad
412-1

Legenda

- brug
- dam
- duiker
- inlaat
- gemaal
- hekwerk
- krooshek
- leiding (derden)
- peilschaal
- sifon
- stuw
- windmolentje
- waterkering Leiden
- boezemkering
- polderkering
- toekomstig primair water
- primaire watergang
- overige watergang
- hoogwatervoorziening
- onderbemaling
- peilgebied
- polder of boezem
- peilgebieden overname leiden
- peilgebieden geen overname leiden

N

Hoogheemraadschap van Rijnland

0 10 20 30 40 50 60 70 80 Meters

Topografische ondergrond (c) Topografische Dienst Kadaster, Emmen

Overname beheer polders Leiden

22_Pesthuispolder_Noord_2

Behorende bij overeenkomst tot overdracht

getekend	: AH	datum	: okt 01, 2014
schaal	: 1:1.000	formaat	: A1
blad	: 1	versie	: F
bestand	: Leiden_22_Pesthuispolder_Noord_2.pdf		

X:\risdata\Projecten\overname_water_en_polder\overname_polders_leiden\2014-06-01_kaarten_nav_verwerken _mutaties\Export\Versie_sept_2014

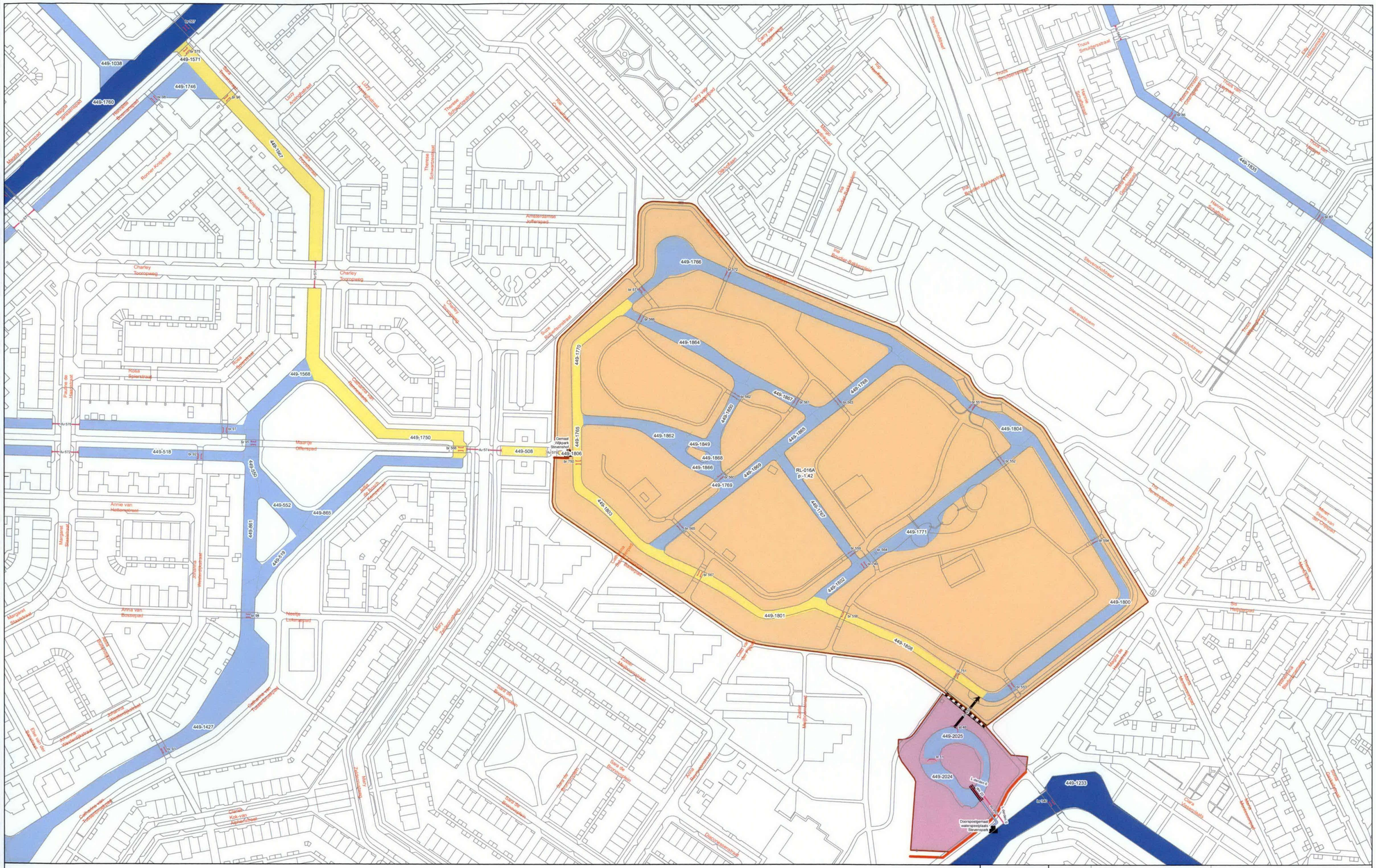
449-1038
449-1760
449-1571
449-1746
449-1567
449-1568
449-1750
449-508
449-1766
449-1770
449-1765
449-1806
449-1864
449-1867
449-1859
449-1862
449-1849
449-1868
449-1866
449-1769
449-1865
449-1767
449-1771
449-1804
449-1800
449-1802
449-1801
449-1808
449-1833
449-1803
449-2025
449-2024
449-1233
449-518
449-550
449-552
449-865
449-861
449-519
449-1427
RL-016A
p-1.42
Gemaal Wijkpark Stevenshof
Doorspoelgemaal waterspeelplaats Stevenspark
Charley Tooropweg
Rosa Spierstraat
Mauritzje Olffertspad
Annie van Hollontpad
Anna van Buerenlaan
Amsterdamse Jolferspad
Stevenshofdreef
Stevenshoeve
Truus Smuldersstraat
Hans van Meerenstraat
Henny Bremerstraat
Hanna Bekkerstraat
Jan Hendrikszstraat
Tine Nieuwenhuizenstraat
Marga Klompélaan
Ina Boudier-Bakkerlaan
Carry van Bruggenstraat
Dikkenslaan
Nolet Arentzenlaan
Therese Schwartzestraat
Lizzy Ansinghstraat
Ronner Kristenstraat
Paulina de Mastenstraat
Catharina van Renneslaanstraat
Jeltje de Boer-Hemmesstraat
Margaret Staalkatstraat
Johanna Westerdijkstraat
Elise van der Sleenstraat
Geertruida van Tuinenbergstraat
Mary Zaalbergstraat
Sara de Bruijnstraat
Zaalbergstraat
Zuidwal Meijboomstraat
Dirkje van der Heijdenstraat
Diaconessenstraat
Zuidwal Meijboomstraat
Legenda
brug
dam
duiker
inlaat
gemaal
hekwerk
kunstwerk
peilschaal
sifon
stuw
windmolentje
waterkering Leiden
boezemkering
polderkering
toekomstig primair water
primaire watergang
overige watergang
hoogwatervoorziening
onderbemaling
peilgebied
polder of boezem
peilgebieden overname leiden
peilgebieden geen overname leiden
N
Hoogheemraadschap van Rijnland
0 10 20 30 40 50 60 70 80 Meters
Topografische ondergrond (c) Topografische Dienst Kadaster, Emmen
Overname beheer polders Leiden
25_Wijkpark_Stevenshof
Behorende bij overeenkomst tot overdracht
getekend : AH
datum : okt 01, 2014
schaal : 1:1.000
formaat : A1
blad : 1
versie : F
bestand : Leiden_25_Wijkpark_Stevenshof.pdf
X:\risdata\Projecten\overname_water_en_polder\overname_polders_leiden\2014-06-01_kaarten_nav_verwerken _mutaties\Export\Versie_sept_2014

Legenda

- brug
- dam
- duiker
- inlaat
- gemaal
- hekwerk
- krooshek
- leiding (derden)
- peilschaal
- sifon
- stuw
- windmolentje
- waterkering Leiden
- boezemkering
- polderkering
- toekomstig primair water
- primaire watergang
- overige watergang
- hoogwatervoorziening
- onderbemaling
- peilgebied
- polder of boezem
- peilgebieden overname leiden
- peilgebieden geen overname leiden

N

Hoogheemraadschap van Rijnland

0 10 20 30 40 50 60 70 80 Meters

Topografische ondergrond (c) Topografische Dienst Kadaster, Emmen

Overname beheer polders Leiden

26_Vollenhovekade

Behorende bij overeenkomst tot overdracht

getekend	AH	datum	okt 01, 2014
schaal	1:1.000	formaat	A1
blad	1	versie	F
bestand	Leiden_26_Vollenhovekade.pdf		

X:\risdata\Projecten\overname_water_en_polder\overname_polders_leiden\2014-06-01_kaarten_nav_verwerken _mutaties\Export\Versie_sept_2014

Bijlage bij het Reglement van bestuur voor het Hoogheemraadschap van Rijnland

provincie ZUID HOLLAND

Provincie Noord-Holland

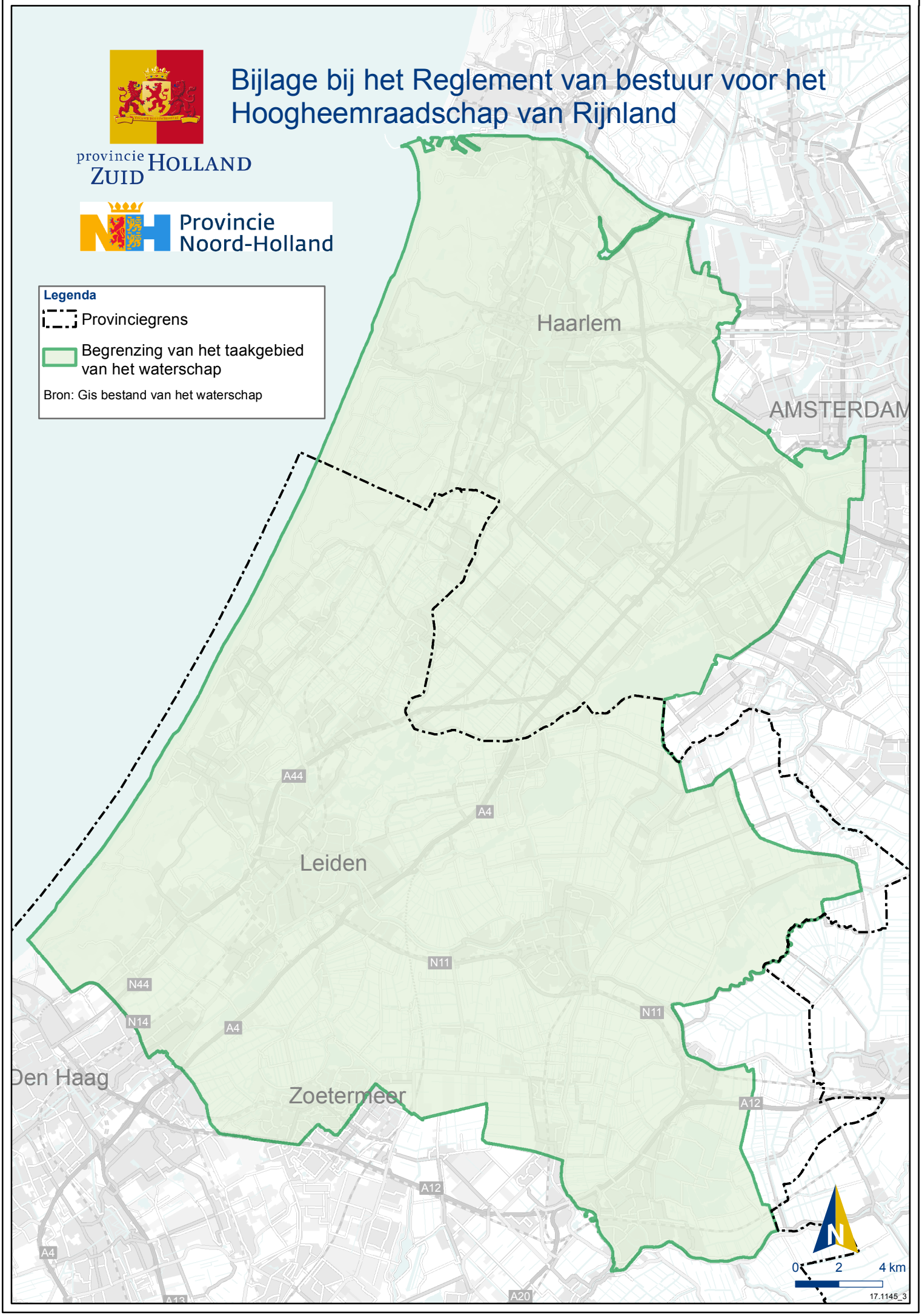

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

INGEKOMEN 26 SEP. 2018

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
dhr M.T. Hoekzema
BEL/OMB

Telefoonnummer +31235144378
hoekzemam@noord-holland.nl

Verzenddatum
26 SEP. 2018

Kenmerk
1057387/1128232

Uw kenmerk
-

Betreft: wijziging reglement van bestuur voor het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier 2008

Geachte leden,

In het reglement van bestuur voor het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier 2008 is een aantal wijzigingen noodzakelijk:
- het aanwijzen van de Vereniging van Bos- en Natuurterreineigenaren als instantie die de vertegenwoordiger van de categorie natuurterreinen in het algemeen bestuur van het hoogheemraadschap benoemt;
- aanpassingen van de kaart waarop het beheergebied van het hoogheemraadschap is aangegeven in verband met de overdracht van wegen aan de gemeente Alkmaar en met de gebiedsuitbreiding door de kustversterking bij de voormalige Hondsbossche en Pettemer Zeewering.

Hierbij ontvangt u ter besluitvorming de bijgaande Statenvoordracht met het bijbehorende ontwerpbesluit, met bijlage en toelichting, over wijziging reglement van bestuur voor het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier 2008.

Het ontwerpbesluit heeft ter inzage gelegen van 15 juni 2018 tot en met 26 juli 2018. In deze periode zijn geen schriftelijke of mondelinge zienswijzen over het ontwerpbesluit naar voren gebracht.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
J.W. Remkes

1 bijlage
Statenvoordracht met het bijbehorende ontwerpbesluit wijziging Reglement Hoogheemraadschap van Rijnland

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143
Fax (023) 514 3030

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk nummer 34362354
Btw nummer NL.0010.03.124.B.08

Provincie Noord-Holland

2018

VOORDRACHT

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 25 september 2018

Onderwerp: Wijziging reglement van bestuur voor het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier 2008

Kenmerk: 1057387-1128214

Bijlage: Ontwerpbesluit wijziging reglement van bestuur voor het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier 2008

1. Inleiding

In de Waterschapswet zijn Provinciale Staten aangewezen als orgaan dat het reglement voor het waterschap vaststelt en wijzigt. Voor alle waterschappen binnen Noord-Holland is er een dergelijk reglement vastgesteld. In 2018 vindt een wijziging van de reglementen plaats.

Het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier ligt geheel binnen de provincie Noord-Holland, daarom moet de wijziging van het reglement alleen worden vastgesteld door Provinciale Staten van Noord-Holland.

2. Doelstellingen en evaluatiecriteria

Voorgesteld wordt het reglement van bestuur voor het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier 2008 op de volgende punten te wijzigen:

- De Vereniging van Bos- en Natuurterreineigenaren (VBNE) wordt aangewezen als instantie die de vertegenwoordiger van de categorie natuurterreinen in het algemeen bestuur van het hoogheemraadschap mag benoemen.

- Er wordt een nieuwe kaart van het beheergebied van het hoogheemraadschap vastgesteld in verband met de overdracht van wegen aan de gemeente Alkmaar en de gebiedsuitbreiding door de kustversterking bij de voormalige Hondsbossche en Pettemer Zeewering.

De wijzigingen zijn in overleg met en deels op verzoek van het hoogheemraadschap tot stand gekomen. De Vereniging van Bos- en Natuurterreineigenaren vervult al vanaf 2015 de rol die nu in het reglement wordt verankerd. Deze organisatie is hiervoor geschikt en wordt ook bij alle andere waterschappen aangewezen als benoemende organisatie.

Het taakgebied wegenzorg op de reglementskaart is aangepast in verband met de overdracht van de wegen van het Hoogheemraadschap in de gemeente Alkmaar naar de gemeente Alkmaar per 1 januari 2019.

De voormalige Hondsbossche en Pettemer Zeewering is versterkt in het kader van het kustversterkingsprogramma Zwakke Schakels. Daarbij is de bestaande dijk tussen Camperduin en Petten aan de zeezijde versterkt met een nieuw opgespoten strand- en duingebied (de Hondsbossche Duinen). Hierdoor is de kustlijn enkele honderden meters naar het westen verschoven en is het taakgebied van het hoogheemraadschap met enkele honderden hectares uitgebreid. Deze gebiedsuitbreiding is nu op de reglementskaart aangegeven.

3. Financiering, communicatie en (burger)participatie

De procedure voor de wijziging van een waterschapsreglement is beschreven in de Waterschapswet. De in de artikelen 3 en 4 Waterschapswet voorgeschreven overleggen met het dagelijks bestuur van het hoogheemraadschap zijn schriftelijk en gecombineerd afgedaan. Het dagelijks bestuur heeft ingestemd met het voorontwerp.

Na deze overleggen met het hoogheemraadschap hebben wij op 5 juni 2018 het ontwerpbesluit vastgesteld. Dit ontwerpbesluit heeft ter inzage gelegen van 15 juni tot en met 26 juli 2018.
Er zijn geen zienswijzen ingediend. Het besluit dat nu voorligt is op een punt gewijzigd ten opzichte van het ontwerpbesluit. Het voornemen was om een administratieve waterschapsgrens conform de Inspire-richtlijn op de reglementskaart op te nemen, maar dat blijkt juridisch niet mogelijk te zijn. De Inspire-waterschapsgrens (gebaseerd op landelijke administratieve/bestuurlijke grenzen) is daarom verwijderd van de reglementskaart.

Provinciale Staten zijn aangewezen als orgaan dat een wijziging van het reglement van bestuur voor het hoogheemraadschap kan vaststellen.

Het besluit tot wijziging van het reglement heeft geen financiële consequenties en er zijn geen financiële risico's.

4. Proces en procedure

Er wordt een nieuwe kaart van het beheergebied van het hoogheemraadschap vastgesteld. Omdat het gebied van het hoogheemraadschap iets wordt aangepast, moet het besluit van Provinciale Staten tot wijziging van het gebied van het waterschap aan de minister van Infrastructuur en Waterstaat ter goedkeuring worden voorgelegd. De goedkeuring kan alleen worden onthouden bij strijd met het recht of het algemeen belang.

Na de goedkeuring door de minister wordt het besluit tot wijziging van het reglement bekend gemaakt door plaatsing op de website Overheid.nl en door publicatie in het Provinciaal blad.

5. Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

dhr. J.W. Remkes, voorzitter

mw. mr. R.M. Bergkamp, provinciesecretaris

Ontwerpbesluit

Besluit van Provinciale Staten van Noord-Holland tot wijziging van het Reglement van bestuur voor het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier 2008

Nr.

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van Noord-Holland van 25 september 2018;

gelet op artikel 2 en 14 eerste lid van de Waterschapswet;

overwegende dat het op grond van de Waterschapswet noodzakelijk is om in het reglement de organisatie aan te wijzen die de vertegenwoordiger van de categorie natuurterreinen in het algemeen bestuur van het hoogheemraadschap benoemt;

overwegende dat het wenselijk is om de kaart waarop het gebied van het hoogheemraadschap is aangegeven te wijzigen;

besluiten:

Artikel I

Het Reglement van bestuur voor het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier 2008 wordt als volgt gewijzigd:

A

Artikel 9 wordt als volgt gewijzigd:

Onder vernummering van het tweede lid tot het derde lid, wordt een tweede lid ingevoegd, luidende:
2. Het lid, bedoeld in artikel 8, onderdeel c, wordt benoemd door de Vereniging van Bos- en Natuurterreineigenaren.

B

De bij het reglement behorende kaart waarop het gebied van het hoogheemraadschap is aangegeven wordt vervangen door de kaart bij dit besluit waarop het gebied van het hoogheemraadschap is aangegeven.

Artikel II

1. Dit besluit treedt in werking op 1 januari 2019 of, ingeval voor die datum het besluit niet is goedgekeurd, op de datum van inwerkingtreding van het goedkeuringsbesluit van de Minister, en werkt in dat geval terug tot 1 januari 2019.
2. Onderdeel A van artikel I werkt terug tot 1 januari 2018.

Haarlem, [Datum],

Provinciale Staten van Noord-Holland

, voorzitter

, statengriffier

Toelichting Wijziging Reglement van bestuur voor het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier 2008

Inleiding

Het Reglement van bestuur voor het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier wordt gewijzigd op de volgende onderdelen:
- aanwijzen van de organisatie die de vertegenwoordiger van de categorie natuurterreinen in het algemeen bestuur van het hoogheemraadschap benoemt;
- de kaart waarop het gebied van het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK) is aangegeven.

De wijzigingen worden hieronder toegelicht.

Artikelsgewijze toelichting

A. Aanwijzen organisatie die vertegenwoordiger natuurterreinen benoemt (artikel 9)

Op 1 januari 2015 is bij de Wet opheffing bedrijfslichamen (hierna: de Wet) het Bosschap opgeheven. Dit lichaam was tot die datum verantwoordelijk voor de benoeming van vertegenwoordigers van degenen die krachtens eigendom, bezit of beperkt recht het genot hebben van natuurterreinen (categorie natuurterreinen) in het algemeen bestuur van het waterschap. De Waterschapswet bepaalt dat vanaf 1 januari 2015 een organisatie moet worden aangewezen om die benoemingen te doen.

De aanwijzing voor een bepaald waterschap geschiedt in beginsel bij provinciaal reglement. Artikel LIV van de Wet bevat een overgangsbepaling op grond waarvan de toenmalige Minister van Infrastructuur en Milieu een benoemende organisatie kan aanwijzen, voor zover dat nog niet bij provinciaal reglement voor het waterschap is gebeurd. De bepaling vervalt per 1 januari 2018. Aangezien de Wet kort voor de waterschapsverkiezingen van 18 maart 2015 in werking is getreden en de provincies daardoor niet tijdig in staat waren de reglementen aan te passen, was het noodzakelijk dat de Minister van Infrastructuur en Milieu van de aanwijzingsbevoegdheid gebruik maakte. Op basis van de waterschapsverkiezingen werd voor ieder waterschap een algemeen bestuur gevormd, waarin ook de vertegenwoordigers van de categorie natuurterreinen zitting zouden nemen. De vertegenwoordigers moesten daarvoor benoemd kunnen worden.

De toenmalige Minister van Infrastructuur en Milieu heeft in het aanwijzingsbesluit de Vereniging van Bos- en Natuurterreineigenaren (VBNE) aangewezen als organisatie die vertegenwoordigers van de categorie natuurterreinen voor het algemeen bestuur van het waterschap benoemt. De VBNE is als belangenbehartiger van bos- en natuurterreineigenaren het geschikte lichaam om de vertegenwoordigers van de categorie natuurterreinen voor de waterschapsbesturen te benoemen. De leden van de vereniging vertegenwoordigen namelijk 70% van het bosareaal en 90% van het natuurareaal. In de memorie van toelichting bij de Wet is reeds opgemerkt dat het in de lijn der

verwachting ligt dat de VBNE de benoemingen zal doen. De aanwijzing is afgestemd met de VBNE, het Interprovinciaal Overleg en de Unie van Waterschappen.

In het aanwijzingsbesluit is bepaald dat de aanwijzing vervalt als bij provinciaal reglement een aanwijzing wordt gedaan, dat wil zeggen op het moment waarop het provinciaal reglement in werking treedt. Het aanwijzingsbesluit vervalt uiterlijk op 1 januari 2018, zodat het noodzakelijk is om per 1 januari 2018 in het reglement de organisatie aan te wijzen die de vertegenwoordiger van natuurterreinen benoemt.

B. wijziging gebiedskaart (bijlage)

In artikel 3 eerste lid van het Reglement van bestuur voor het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier 2008 is bepaald dat het gebied van het hoogheemraadschap is aangegeven op de bij dit reglement behorende kaart.

Deze kaart wordt gewijzigd op de volgende onderdelen:

<u>Hondsbossche Duinen</u>
De gebiedskaart moet worden aangepast in verband met de gebiedsuitbreiding door de kustversterking bij de voormalige Hondsbossche en Pettemer Zeewering. In 2014/2015 is de Hondsbossche en Pettemer Zeewering versterkt in het kader van het kustversterkingsprogramma Zwakke Schakels. Daarbij is de bestaande dijk tussen Camperduin en Petten aan de zeezijde versterkt met een nieuw opgespoten strand- en duingebied (de Hondsbossche Duinen). Hierdoor is de kustlijn enkele honderden meters naar het westen verschoven en is het taakgebied van het hoogheemraadschap met enkele honderden hectares uitgebreid. Deze gebiedsuitbreiding is nu op de reglementskaart aangegeven.

<u>Overdracht wegen aan gemeente Alkmaar</u>
Het taakgebied wegenzorg op de kaart is aangepast in verband met de overdracht van de wegen van het Hoogheemraadschap in de gemeente Alkmaar naar de gemeente Alkmaar per 1 januari 2019.

Bijlage behorende bij artikel I, onder B

Kaart waarop het gebied van het hoogheemraadschap is aangegeven

Kaart, bedoeld in artikel 3, eerste lid, van het reglement van bestuur voor het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier 2008

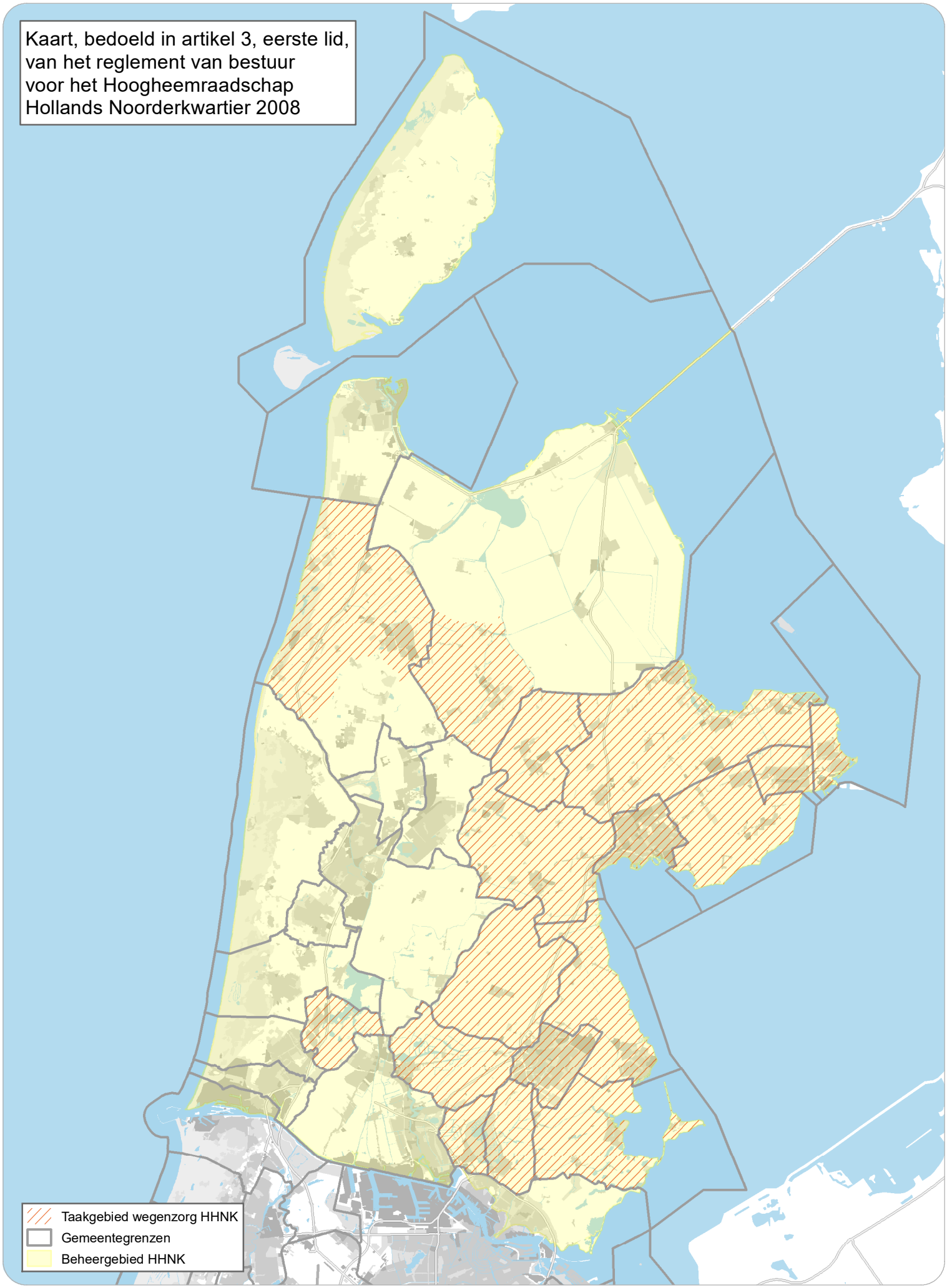

0 10 20 Km.

Bron: Provincie Noord-Holland

N

Provincie Noord-Holland
Sector Onderzoek en Informatie

Datum: 10-09-2018
Copyright: Kadaster
Formaat: A4
Projectnr.: 565431

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
mw. A. Don
BEL/GRN

Telefoonnummer +31235144261
dona@noord-holland.nl

INGEKOMEN - 5 JULI 2018

Verzenddatum
- 5 JULI 2018

Kenmerk
924625 1083543/

Uw kenmerk

Betreft: voornemen tot uittreding als participant uit de Stichting Goois Natuurreservaat

Geachte leden,

Ter uitvoering van art. 167, tweede lid, van de Provinciewet (inzake de actieve informatieplicht) brengen wij u het voornemen van ons college ter kennis om per 1 januari 2019 uit te treden als participant uit de Stichting Goois Natuurreservaat (GNR). Tot dit voornemen hebben wij op 3 juli jl. besloten. Hieronder lichten wij ons besluit nader toe.

1. Inleiding

De Stichting Goois Natuurreservaat (GNR) heeft als statutaire doelstelling 'de instandhouding van het natuurschoon in het Gooi door de verkrijging van aldaar gelegen terreinen, teneinde deze ten eeuwige dage ongeschonden als natuurreservaat te behouden en aan het publiek door vrije toegang tot die terreinen onder eventueel te stellen bepalingen, het genot van dat natuurschoon te verzekeren'. In de stichting participeren de gemeenten Hilversum, Gooise Meren, Laren, Huizen, Blaricum en Amsterdam en de provincie Noord-Holland. In de samenwerkingsovereenkomst (SOK) tussen de participanten in de Stichting uit 1992 is vastgelegd dat de participanten jaarlijks een bepaald percentage van het exploitatietekort van het GNR betalen. Voor de provincie betreft dat 25%, voor de gemeente Amsterdam 10% en voor de Gooise gemeenten tezamen 65%, te verdelen naar rato van het inwonersaantal.

Het besluit van de gemeente Amsterdam uit 2012 om uit het GNR te treden en het besluit van de provincie uit 2015 om de participantenbijdrage te fixeren op jaarlijks € 510.000, vormden in 2016 de aanleiding voor het bestuur van het GNR om een traject te starten tot aanpassing van de SOK. Voor de gemeente Amsterdam vormde dat besluit de aanleiding om, in afwachting van de uitkomst van dat traject, de in 2013 gestarte juridische procedure over uittreding stop te zetten op het moment dat de Hoge Raad op 15 april 2016 de zaak heeft terugverwezen naar het Gerechtshof in Den Haag. Sinds eind 2016 vinden daartoe gesprekken plaats tussen de participanten in het GNR. Hierover zijn uw Staten regelmatig geïnformeerd door onze portefeuillehouder, voor het laatst in de vergadering van uw Statencommissie NLWM van 29 januari 2018.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143
Fax (023) 514 3030

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk nummer 34362354
Btw nummer NL.0010.03.124.B.08

De SOK kan uitsluitend worden aangepast als álle participanten daarmee instemmen.

2. Wens tot uittreden als participant in de stichting

Ons college heeft besloten dat ook voor de provincie uittreding uit het GNR gewenst is. Dit heeft te maken met een aantal factoren, die wij hierna toelichten.

- Wij zijn van mening dat het, vanuit het oogpunt van gelijkberechtiging, niet langer gewenst is om aan het GNR, als enige terreinbeherende organisatie, naast de reguliere SNL-subsidie voor natuurbeheer (deze bedraagt op dit moment € 485.000,- per jaar), ook nog een bijdrage in het exploitatietekort te verlenen. Vergelijkbare organisaties, zoals Natuurmonumenten, Landschap Noord-Holland of Staatsbosbeheer, ontvangen een dergelijke bijdrage evenmin. Wij zien geen reden waarom voor het GNR deze uitzonderingssituatie gehandhaafd moet blijven worden.
- Wij zijn van mening dat het, vanuit oogpunt van *good governance,* ongewenst is om mee te besturen in een organisatie waaraan wij tevens subsidie verlenen en waarvan wij ook vergunningaanvragen moeten beoordelen (bijvoorbeeld in het kader van de Wet natuurbescherming).
- Wij hebben in onze Agenda Groen (2013) reeds geconstateerd dat het GNR als kleine organisatie kwetsbaar is. Om deze reden waren en blijven wij groot voorstander van een structureel samenwerkingsverband tussen het GNR en een (of meerdere) andere organisatie(s), ter versterking van de financieel en organisatorisch kwetsbare positie van het GNR. Helaas is een dergelijke samenwerking niet tot stand gekomen. Wij betreuren dit en zijn niet bereid om de kosten die daarvan het gevolg zijn, te dragen. Deze kosten blijven stijgen en daarmee ook onze participantenbijdrage; dit in weerwil van ons besluit van eind 2015 om niet méér te willen bijdragen dan € 510.000,- per jaar. Sinds 2016 is onze bijdrage opgelopen naar € 623.020,- voor 2017 en € 722.380,- voor 2018. Wij hebben steeds geweigerd in te stemmen met genoemde begrotingen, maar deze zijn steeds bij meerderheid door het bestuur van het GNR vastgesteld, waarna wij op basis van de SOK gedwongen zijn om de verhoogde bijdrage te betalen. Een daling van het exploitatietekort, waartoe de extra investeringen juist zouden worden gedaan, wordt nog niet voorzien; volgens de concept-begroting 2019 stijgt onze bijdrage verder naar € 801.610,-. Overigens dragen wij zelfs méér bij dan de in de SOK vastgelegde 25%, omdat wij om historische redenen aan de component 'beheer rijwielpaden' ruim 40% betalen. Onderstaande tabel uit de concept-begroting 2019 geeft een goed beeld van de kostenstijging in de afgelopen jaren.

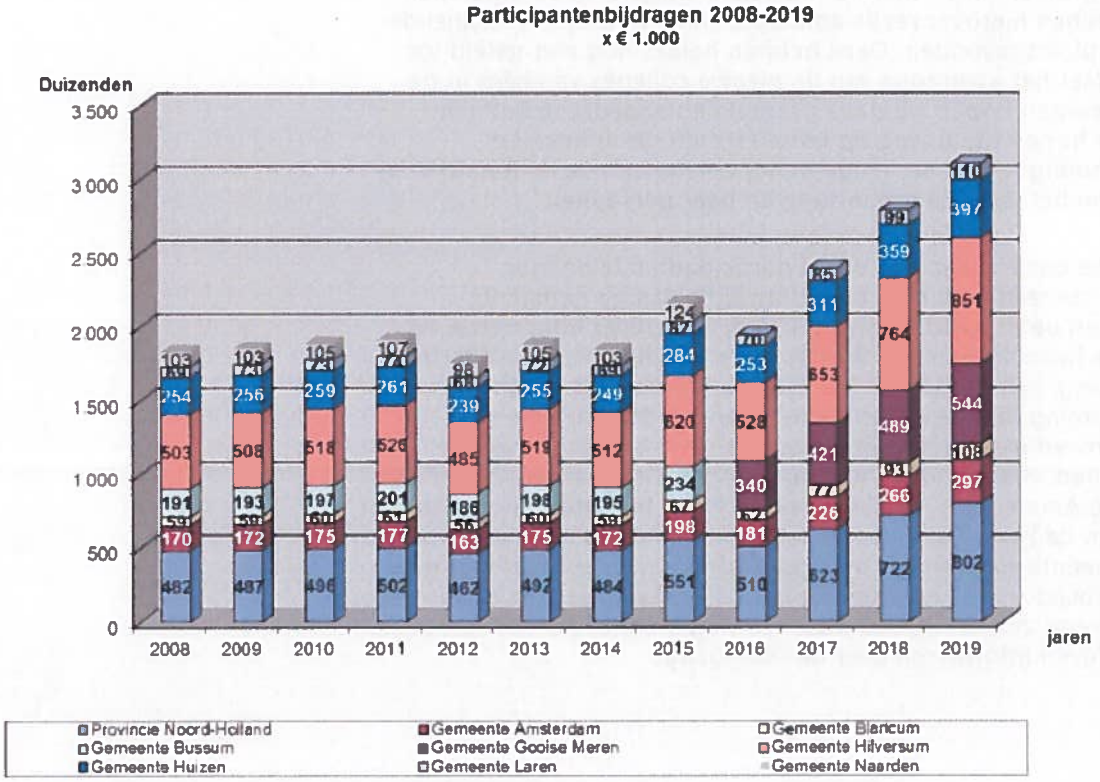

De hierboven genoemde factoren maken dat onze positie in het GNR nu een geheel andere is dan ten tijde van het coalitieakkoord uit 2015, waarin wij nog hebben uitgesproken te willen blijven participeren in het GNR. Wij hebben de wens om per 1 januari 2019 uit het GNR te treden. Het GNR is en blijft voor ons een belangrijke partner bij de uitvoering van ons beleid voor natuur, recreatie, landschap en erfgoed. Dat zal ook in de toekomst niet veranderen, zoals ook andere terreinbeherende organisaties belangrijke partners van ons zijn. Echter, wij vinden het niet langer passend om mee te besturen in de stichting en een aanvullende bijdrage te verlenen die andere terreinbeherende organisaties niet ontvangen. Wel kan het GNR aanspraak blijven maken op een subsidie voor natuurbeheer (de hiervoor genoemde SNL-subsidie; zoals de andere terreinbeherende organisaties die ook ontvangen) en op subsidiebijdragen voor bijvoorbeeld de realisatie van het Natuurnetwerk Nederland, natuurbruggen en voor vrijwilligersondersteuning en natuur- en milieueducatie (programma 'Betrekken bij Groen'). Hierin verandert, ook na onze uittreding, niets en blijft de positie van het GNR dezelfde als die van de andere terreinbeherende organisaties.

3. Onderhandeling over uittreding en juridische positie

De SOK, noch de statuten van het GNR (beide bijgevoegd), kennen een mogelijkheid tot uittreding. Om deze reden streven wij ernaar om met de Gooise gemeenten en met de gemeente Amsterdam tot een minnelijke overeenstemming te komen over uittreding. Bij uittreding zal naar verwachting een aantal jaren onze participantenbijdrage moeten worden doorbetaald - al dan niet in de vorm van een eenmalige afkoopsom - om zo de resterende participanten de gelegenheid te

geven 'in te groeien' in de nieuwe financiële situatie. In de afgelopen maanden hebben hierover reeds ambtelijk en bestuurlijk verkennende gesprekken plaatsgevonden. Deze hebben helaas nog niet geleid tot consensus. Met het aantreden van de nieuwe colleges van b&w in de Gooise gemeenten hopen wij deze gesprekken spoedig te kunnen hervatten en hopen wij alsnog op korte termijn tot minnelijke overeenstemming te komen, mede in het belang van de continuïteit en zekerheid van het GNR als organisatie en haar personeel.

Mochten deze gesprekken tussen de participanten leiden tot bestuurlijke overeenstemming over uittreding van de gemeente Amsterdam en de provincie, dan zullen wij u hierover informeren en zullen wij de financiële consequenties, waarschijnlijk via de Kaderbrief of de begroting, aan uw Staten voorleggen. Mocht bestuurlijke overeenstemming niet haalbaar blijken, dan zal de provincie een juridische procedure starten om uittreding langs juridische weg te bewerkstelligen. Hierbij zullen wij waar mogelijk samen optrekken met de gemeente Amsterdam en alle mogelijkheden benutten die de laatste uitspraak van de Hoge Raad der Nederlanden biedt. In deze uitspraak is voor de gemeente Amsterdam de mogelijkheid open gehouden om de juridische procedure te hervatten bij het Gerechtshof te Den Haag. Vanzelfsprekend zullen wij, ook als deze weg dient te worden gekozen, uw Staten blijven informeren over de voortgang.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

R.M. Bergkamp

voorzitter

J.W. Remkes

3 bijlage(n)

Afschrift van brief aan Hilversum (identieke brief is aan de overige participanten in het GNR en aan het bestuur van GNR gestuurd)
Samenwerkingsovereenkomst participanten GNR
Statuten GNR

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

College van burgemeester en wethouders van de gemeente Hilversum
Postbus 9900
1201 GM Hilversum

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
mw. A. Don
BEL/GRN

Telefoonnummer +31235144261
dona@noord-holland.nl

Verzenddatum
- 5 JULI 2018

Kenmerk
924625/1088713

Uw kenmerk

Betreft: uittreding als participant uit de Stichting Goois Natuurreservaat

Geacht college,

Hierbij informeren wij u over ons voornemen van 3 juli jl. om per 1 januari 2019 uit te treden als participant in de Stichting Goois Natuurreservaat (GNR).

Het beschermen en het ontwikkelen van de natuur in het Gooi, die deel uitmaakt van het Natuurnetwerk Nederland, de bijzondere landschappen, het cultuurhistorisch erfgoed en de recreatieve mogelijkheden, zijn voor ons een belangrijk beleidsdoel. Dit is altijd zo geweest en zal ook in de toekomst zo blijven. Wij hebben sinds de jaren '30 van de vorige eeuw met de participanten in het GNR samengewerkt om deze doelen te verwezenlijken. Een besluit om uit de stichting te treden, nemen wij dan ook niet lichtvaardig. Wij zullen in deze brief toelichten waarom wij hiertoe hebben besloten, waarbij wij benadrukken dat wij ook in de toekomst graag met de Gooise gemeenten en met het GNR blijven samenwerken aan genoemde beleidsdoelen, en hierin ook willen blijven investeren.

Reden om uit te treden uit het Goois Natuurreservaat
Wij zijn van mening dat het, vanuit het oogpunt van gelijkberechtiging, niet langer gewenst is om aan het GNR, als enige terreinbeherende organisatie, naast de reguliere SNL-subsidie voor natuurbeheer (deze bedraagt op dit moment € 485.000,- per jaar), ook nog een bijdrage in het exploitatietekort te verlenen. Vergelijkbare organisaties, zoals Natuurmonumenten, Landschap Noord-Holland of Staatsbosbeheer, ontvangen een dergelijke bijdrage evenmin. Wij zien geen reden waarom voor het GNR deze uitzonderingssituatie gehandhaafd moet blijven worden.

Daarnaast zijn wij van mening dat het, vanuit oogpunt van good governance, ongewenst is om mee te besturen in een organisatie waaraan wij tevens subsidie verlenen en waarvan wij ook

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143
Fax (023) 514 3030

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk nummer 34362354
Btw nummer NL.0010.03.124.B.08

vergunningaanvragen moeten beoordelen (bijvoorbeeld in het kader van de Wet natuurbescherming).

Ten slotte hebben wij in onze Agenda Groen (2013) reeds geconstateerd dat het GNR als kleine organisatie kwetsbaar is. Om deze reden waren en blijven wij groot voorstander van een structureel samenwerkingsverband tussen het GNR en een (of meerdere) andere organisatie(s), ter versterking van de financieel en organisatorisch kwetsbare positie van het GNR. Helaas is een dergelijke samenwerking niet tot stand gekomen. Wij betreuren dit en zijn niet bereid om de kosten die daarvan het gevolg zijn, te dragen. Deze kosten blijven stijgen, waardoor ook onze participantenbijdrage blijft stijgen, in weerwil van ons besluit van eind 2015 om niet méér te willen bijdragen dan € 510.000,- per jaar. Deze kosten blijven stijgen en daarmee ook onze participantenbijdrage; dit in weerwil van ons besluit van eind 2015 om niet méér te willen bijdragen dan € 510.000,- per jaar. Sinds 2016 is onze bijdrage opgelopen naar € 623.020,- voor 2017 en € 722.380,- voor 2018. Wij hebben steeds geweigerd in te stemmen met genoemde begrotingen, maar deze zijn steeds bij meerderheid door het bestuur van het GNR vastgesteld, waarna wij op basis van de SOK gedwongen zijn om de verhoogde bijdrage te betalen. Een daling van het exploitatietekort, waartoe de extra investeringen juist zouden worden gedaan, wordt nog niet voorzien; volgens de concept-begroting 2019 stijgt onze bijdrage voor 2019 verder naar € 801.610,-. Overigens dragen wij zelfs méér bij dan de in de SOK vastgelegde 25%, omdat wij om historische redenen aan de component 'beheer rijwielpaden' ruim 40% betalen.

De hierboven genoemde redenen maken dat onze positie in het GNR nu een geheel andere is dan ten tijde van het coalitieakkoord uit 2015, waarin wij nog hebben uitgesproken te willen blijven participeren in het GNR. Wij hebben de wens om per 1 januari 2019 uit het GNR te treden.

Gesprekken over uittreding

Het afgelopen jaar hebben de participanten in het GNR gezamenlijk verkend onder welke (financiële) voorwaarden de provincie en de gemeente Amsterdam zouden kunnen uittreden als participant in het GNR. Hierbij hebben wij steeds het belang van continuïteit en zekerheid voor het GNR als organisatie en haar personeel, voor ogen gehad. Deze gesprekken, onder leiding van de heer Krol van adviesbureau CommonEye, hebben wij ervaren als een belangrijke poging om tot minnelijke overeenstemming te komen over de toekomst van het GNR en de financiële voorwaarden voor uittreding van provincie en de gemeente Amsterdam. Wij betreuren het dat deze poging niet tot resultaat heeft geleid en dat, mede op verzoek van de Gooise gemeenten, CommonEye haar werkzaamheden heeft beëindigd. Wij blijven graag bereid deze gesprekken te hervatten. Tegelijkertijd zien wij ons echter genoodzaakt ook voorbereidingen te treffen voor een juridische procedure, mochten de ambtelijke en bestuurlijke gesprekken niet op korte termijn tot resultaat leiden. Zowel ons belang,

als dat van het GNR, zijn immers gediend bij duidelijkheid op zo kort mogelijke termijn.

Ten slotte
Wij benadrukken dat wij ook in de toekomst graag met de Gooise gemeenten en met het GNR blijven samenwerken aan het behoud en de ontwikkeling van natuur, landschap, cultuurhistorisch erfgoed en recreatieve mogelijkheden in het Gooi. Wij blijven ook bereid om hierin te investeren; onze bijdragen via het SNL (natuurbeheer), Programma Natuurontwikkeling (voor NNN, ecoducten en recreatieve maatregelen) en Programma Betrekken bij Groen (voor vrijwilligersondersteuning en natuur- en milieueducatie), staan niet ter discussie. Wij hebben echter goede redenen om onze bijdrage niet langer te leveren als participant in het GNR, maar in een nieuwe verhouding tot de Gooise gemeenten en het GNR. Wij hopen dat wij deze nieuwe verhouding op een goede manier kunnen vormgeven en nodigen u uit hierover het gesprek met ons aan te gaan.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

R.M. Bergkamp

voorzitter

J.W. Remkes

O V E R E E N K O M S T

tussen

de provincie Noord-Holland
de gemeenten Amsterdam, Blaricum,
Bussum, Hilversum, Huizen, Laren en
Naarden

met betrekking tot de

"STICHTING GOOISCH NATUURRESERVAAT"

juni/juli 1992

Overeenkomst met betrekking tot de "Stichting Gooisch Natuurreservaat".

De ondergetekenden :

1. de provincie Noord-Holland, gevestigd te Haarlem, ten deze rechtsgeldig vertegenwoordigd door de Commissaris der Koningin, prof. dr. J.A. van Kemenade, uitvoering gevend aan het besluit van Provinciale Staten nr. 10 d.d. 18 mei 1992,

2. de gemeente Amsterdam, ten deze rechtsgeldig vertegenwoordigd door de burgemeester, drs. Ed. van Thijn, uitvoering gevend aan het raadsbesluit nr. 361 d.d. 13 mei 1992,

3. de gemeente Blaricum, ten deze rechtsgeldig vertegenwoordigd door de burgemeester, mevrouw A.J. Le Coultre-Foest, uitvoering gevend aan het raadsbesluit nr. 189 d.d. 9 april 1992,

4. de gemeente Bussum, ten deze rechtsgeldig vertegenwoordigd door de burgemeester, drs. W.J.M. Holthuizen, uitvoering gevend aan het raadsbesluit nr. RV92.093 d.d. 9 juli 1992,

5. de gemeente Hilversum, ten deze rechtsgeldig vertegenwoordigd door de burgemeester, mevrouw J.G. Kraaijeveld-Wouters, uitvoering gevend aan het raadsbesluit nr. 27 d.d. 12 februari 1992,

6. de gemeente Huizen, ten deze rechtsgeldig vertegenwoordigd door de burgemeester, drs. W.K. Hoekzema, uitvoering gevend aan het raadsbesluit nr. 9 d.d. 13 februari 1992,

7. de gemeente Laren, ten deze rechtsgeldig vertegenwoordigd door de burgemeester, de heer L.H.Th. Hendriks, uitvoering gevend aan het raadsbesluit nr. B36/92 d.d. 25 maart 1992,

8. de gemeente Naarden, ten deze rechtsgeldig vertegenwoordigd door de burgemeester, de heer J.A.M. Patijn, uitvoering gevend aan het raadsbesluit nr. 28 d.d. 16 maart 1992,

hierna te noemen "partijen";

overwegende dat het wenselijk is de door hen gemaakte afspraken met betrekking tot de bijdragen in de geldmiddelen van de statutair te Hilversum gevestigde "Stichting Gooisch Natuurreservaat", hierna te noemen "de stichting", schriftelijk vast te leggen;

gelezen de aan deze overeenkomst gehechte toelichting d.d. juni/juli 1992;

gelezen de bij besluit van 3 juli 1991 van het algemeen bestuur der stichting vastgestelde statuten voor de stichting (notariële akte d.d. 20 december 1991), hierna te noemen "statuten";

komen overeen als volgt :

Artikel 1

1. Met inachtneming van het bepaalde in de leden 2 tot en met 6 van dit artikel en met inachtneming van het bepaalde in de artikelen 2 en 3 dragen partijen bij in het nadelig saldo van de stichting over enig boekjaar, tot uitdrukking komend in de overeenkomstig de statuten voor dat jaar vastgestelde rekening, volgens de volgende verdeelsleutel :
de provincie Noord-Holland voor 25%, de gemeente Amsterdam voor 10% en de gemeenten Blaricum, Bussum, Hilversum, Huizen, Laren en Naarden gezamenlijk voor 65%, waarbij laatstgenoemde zes gemeenten hun gemeenschappelijke bijdrage onderling verdelen naar rato van het inwonertal dat die gemeenten hebben op 1 januari van het betreffende boekjaar, zoals gepubliceerd door het Centraal Bureau voor de Statistiek.

2. De grootte van de gezamenlijke jaarlijkse bijdrage van partijen zal steeds voor vijfjaarlijkse opeenvolgende perioden door partijen worden vastgesteld en wel op het gemiddelde geraamde jaarexploitatietekort te berekenen op basis van de overeenkomstig de statuten door de stichting gepresenteerde voortschrijdende meerjarenbegroting, in welke meerjarenbegroting door de stichting geen ramingen zijn opgenomen terzake van eventuele algemene loon- en prijsstijgingen, van vanwege de stichting toe te kennen (periodieke) salarisverhogingen en van kostenconsequenties verbonden aan eventuele extreme calamiteiten.

3. De eerste vijfjaarlijkse periode omvat de boekjaren 1992 tot en met 1996, waarin de gezamenlijke jaarlijkse bijdrage van partijen - overeenkomstig het bepaalde in lid 2 van dit artikel - is vastgesteld op ƒ 1.463.000,-- (loon- en prijspeil 1991).

4. Geen der partijen is gehouden in enigerlei jaar aan de dekking van het nadelig saldo meer bij te dragen dan haar aandeel, - volgens de in lid 1 van dit artikel genoemde verdeelsleutel - in het bedrag als genoemd in lid 3 van dit artikel, afgezien van haar aandeel - eveneens volgens de in lid 1 van dit artikel genoemde verdeelsleutel - in :
   a. de stijging van het nadelig saldo die een gevolg is van loonstijgingen, vastgesteld op basis van de feitelijke gegevens, die voortvloeien uit salarismaatregelen zoals deze worden toegepast voor ambtenaren in dienst van de provincie Noord-Holland, aangezien de Rechtspositieregeling voor medewerk(st)ers van de Stichting Gooisch Natuurreservaat is gebaseerd op de Rechtspositieregelingen Noord-Holland;
   b. de stijging van het nadelig saldo die een gevolg is van prijsstijgingen, vastgesteld aan de hand van de jaarindexcijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek, reeks voor werknemersgezinnen;
   c. de stijging van het nadelig saldo die een gevolg is van vanwege de stichting aan haar medewerk(st)ers toegekende (periodieke) salarisverhogingen.

5. De kostenconsequenties van extreme calamiteiten, waarmede de stichting mocht worden geconfronteerd en die het gevolg zijn van externe (niet te beïnvloeden) oorzaken blijven voor partijen bespreekbaar.

6. Teneinde eventuele tegenvallers binnen de jaarbegroting op te kunnen vangen, is het de stichting toegestaan om een egalisatiefonds in te stellen, waarin eventuele exploitatieoverschotten kunnen worden gestort, met dien verstande dat aan bedoeld egalisatiefonds een plafond wordt verbonden van maximaal 10% van het jaarlijks exploitatietekort van de stichting.
   Eventueel bespaarde rente van de in het egalisatiefonds beschikbare gelden zal aan dit fonds worden toegevoegd.

Artikel 2

1. Wanneer de jaarbegroting van de stichting een tekort aanwijst, over partijen om te slaan, zijn deze gehouden hun in de begroting geraamde bijdragen bij wijze van voorschot te voldoen in twee termijnen en wel op 1 januari en 1 juli van het betreffende boekjaar.

2. Partijen zullen zich garant stellen voor de betaling van rente en aflossing van door de stichting te sluiten geldleningen en in rekening-courant op te nemen gelden, voor zover terzake door andere overheidsorganen geen garantie is verstrekt.

3. Indien op grond van het bepaalde in lid 2 van dit artikel voor partijen betalingen voortvloeien, zullen deze na afwikkeling van het nadelig saldo, bedoeld in artikel 1, worden verrekend.

4. Partijen nemen aan de in lid 2 van dit artikel genoemde garantie deel in de verhouding waarin zij ingevolge het bepaalde in lid 1 van artikel 1 bijdragen in het nadelig saldo van de stichting.

Artikel 3

Niet eerder dan tien jaar na de datum van ondertekening van deze overeenkomst kunnen de partijen zich beraden over de vraag of, en zo ja, in hoeverre verandering in de in lid 1 van artikel 1 genoemde verdeelsleutel dient te worden gebracht.

Getekend	(plaats	(datum)	(handtekening)
voor de provincie Noord-Holland	Haarlem	17-06-'92	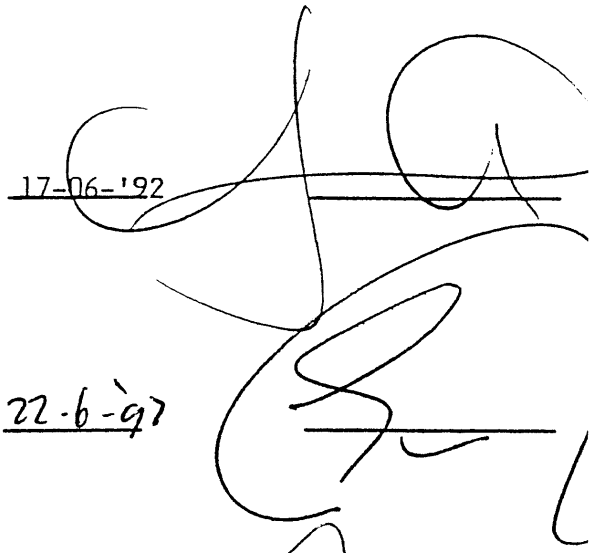
voor de gemeente Amsterdam	Amsterdam	22-6-'92	
voor de gemeente Blaricum	Blaricum	24-06-'92	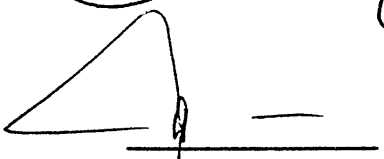
voor de gemeente Bussum	Bussum	11-8-'92	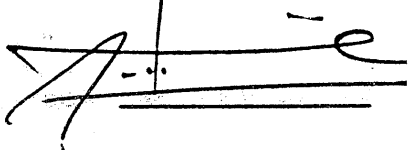
voor de gemeente Hilversum	Hilversum	10-8-'92	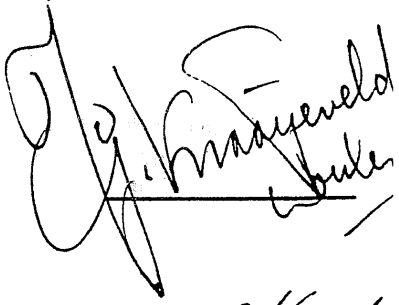
voor de gemeente Huizen	Huizen	25-6-'92	
voor de gemeente Laren	Laren	3-7-'92	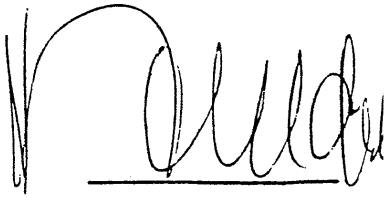
voor de gemeente Naarden	Naarden	30-6-1992	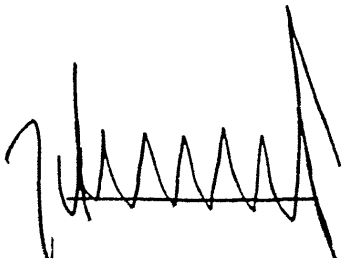

Toelichting behorende bij de ingevolge het bepaalde in artikel 3, sub a, van de statuten voor de "Stichting Gooisch Natuurreservaat" (notariële akte d.d. 20 december 1991) gesloten overeenkomst d.d. juni/juli 1992 tussen de provincie Noord-Holland en de gemeenten Amsterdam, Blaricum, Bussum, Hilversum, Huizen, Laren en Naarden.

I. Waarom totstandkoming van een overeenkomst tussen de participanten?

A. Nieuwe statuten voor de "Stichting Gooisch Natuurreservaat", zoveel mogelijk gelijkende op het statuut voor een gemeenschappelijke regeling.

Bepaalde omstandigheden (zie hierna punt IV) hebben er toe geleid, dat de participanten zich eind 1987 unaniem realiseerden dat de stichting in feite al jaren lang functioneerde als ware zij een gemeenschappelijke regeling.
De jaarlijkse bijdragen van de onderscheidene participanten - gebaseerd op een beheersplan met een voortschrijdende meerjarenraming - zouden eigenlijk niet als subsidies dienen te worden beschouwd, maar als verplichte uitgaven, aldus de participanten.
De gedachten van de participanten gingen dan ook uit naar de totstandkoming van een gemeenschappelijke regeling. De mogelijkheden daartoe zouden worden onderzocht.

Dat laatstbedoelde onderzoek heeft zorgvuldig plaats gevonden. Het eindresultaat van het onderzoek was zodanig dat de participanten er verder van afzagen om de totstandkoming van een gemeenschappelijke regeling te bevorderen en wel op grond van voornamelijk financiële redenen (zie hierna punt VI).

De participanten besloten vervolgens een herziening van de statuten voor de stichting te bevorderen. Die herziening zou zodanig moeten zijn dat de statuten - zoveel als mogelijk is - zouden gaan gelijken op het statuut voor een gemeenschappelijke regeling.

Een dergelijke herziening van de statuten is inderdaad tot stand gekomen en wel bij besluit d.d. 3 juli 1991 van het algemeen bestuur der stichting. Genoemd besluit van het algemeen bestuur werd goedgekeurd door Gedeputeerde Staten van Noord-Holland bij besluit van 8 oktober 1991,

nr. WEB-918555.
De participanten werden bij brief d.d. 23 oktober 1991 nr. 8759 van het stichtingsbestuur in het bezit gesteld van een exemplaar van de herziene statuten.

B. Wenselijkheid om de door de participanten gemaakte afspraken met betrekking tot de bijdragen in de geldmiddelen van de stichting vast te leggen in een door de participanten onderling te sluiten overeenkomst.

Steeds hebben de participanten zich gerealiseerd, dat in de herziene statuten (zie hiervoor onder I A) géén verplichting van de participanten kon worden vastgelegd om gedurende een bepaalde periode gezamenlijk - volgens een overeengekomen verdeelsleutel - bij te dragen in het jaarlijks exploitatietekort van de stichting. Zoiets kan nu eenmaal niet worden vastgelegd in de statuten voor een privaatrechtelijke instelling.
Met name Gedeputeerde Staten van Noord-Holland hebben herhaaldelijk ten opzichte van de overige participanten gesteld, dat zij - er van uitgaande dat de herziene statuten per 1 januari 1992 van kracht worden - aannamen dat omtrent laatstgenoemde datum een overeenkomst tot stand zou komen met bindende financiële verplichtingen voor de in de stichting deelnemende overheden.
De noodzaak om tot een dergelijke overeenkomst te komen, werd overigens door alle overige participanten eveneens onderkend.

De tekst van de thans aan de participanten ter ondertekening aangeboden overeenkomst werd opgesteld mede aan de hand van een ontwerp, vervaardigd door een door de participanten ingestelde werkgroep bestaande uit ambtelijke vertegenwoordig(st)ers van alle acht participanten. Als voorzitter van de werkgroep trad op het lid van Gedeputeerde Staten, de heer F. Tielrooij.

De belangrijkste punten die in de overeenkomst zijn vastgelegd, zijn:
1. De verdeelsleutel: Provincie 25%; Amsterdam 10%; de zes Gooise gemeenten gezamenlijk 65%;
2. De grootte van de gezamenlijke jaarlijkse bijdrage van de participanten zal steeds voor vijfjaarlijkse opeenvolgende perioden worden vastgesteld en wel op het gemiddelde geraamde exploitatietekort, te berekenen op basis van de meerjarenraming, in welke meerjarenraming door de stichting geen ramingen zullen worden opgenomen terzake van:

a. eventuele algemene loon- en prijsstijgingen;
b. vanwege de stichting aan haar medewerk(st)ers toe te kennen (periodieke) salarisverhogingen;
c. kostenconsequenties verbonden aan eventuele extreme calamiteiten;

3. De eerste vijfjaarlijkse periode zal omvatten de boekjaren 1992 t/m 1996, waarin de gezamenlijke jaarlijkse bijdrage van de participanten op basis van de meerjarenraming is vastgesteld op ƒ 1.463.000,-- (loon- en prijspeil 1991) (zie hierna punt VIII).
4. Géén van de participanten zal gehouden zijn om in enigerlei jaar aan de dekking van het nadelig saldo meer bij te dragen dan haar aandeel volgens de verdeelsleutel in het gemiddelde geraamde exploitatietekort als hiervoor bedoeld onder 2, afgezien van haar aandeel - eveneens volgens de verdeelsleutel - in de stijging van het nadelig saldo die het gevolg is van factoren als hiervoor bedoeld onder 2 sub a en 2 sub b;
5. De kostenconsequenties van extreme calamiteiten, waarmede de stichting mocht worden geconfronteerd en die het gevolg zijn van externe (niet te beïnvloeden) oorzaken, dienen voor de participanten bespreekbaar te blijven;
6. Niet eerder dan tien jaar na datum van de overeenkomst kunnen de participanten zich beraden over de vraag of, en zo ja, in hoeverre verandering in de verdeelsleutel dient te worden gebracht.

C. <u>Samenhang tussen de herziene statuten en de overeenkomst.</u>

Het bepaalde in de hiervoor onder B bedoelde overeenkomst in samenhang met het bepaalde in de herziene statuten wordt geacht voor de participanten een regeling te betekenen die enkele belangrijke voordelen van een gemeenschappelijke regeling biedt en tevens enkele aantrekkelijke kanten van budgetfinanciering vertoont.

Hetgeen hierna wordt gesteld, is bedoeld als achtergrondinformatie ten behoeve van hen die mogelijk nadere inlichtingen wensen omtrent hetgeen hiervoor is gesteld. Voorts lijkt het goed om de geschiedenis van bepaalde zaken betreffende de "Stichting Gooisch Natuurreservaat" vast te leggen. Per slot van rekening bestaat de stichting al bijna zestig jaren. De huidige acht participanten in de stichting zijn dezelfde die de stichting in 1932 hebben opgericht.

II. Oprichting stichting.

In 1932 besloten de provincie Noord-Holland en de gemeenten Amsterdam, Blaricum, Bussum, Hilversum, Huizen, Laren en Naarden om de "Stichting Gooisch Natuurreservaat" in het leven te roepen teneinde een zo groot mogelijk gedeelte van de nog in het Gooi resterende natuurgebieden voor goed veilig te stellen. De betreffende notariële akte werd gepasseerd op 11 november 1932.
De stichting nam vervolgens circa 1500 ha natuurgebied in eigendom en beheer over van de "Vereniging Stad en Lande van Gooiland". Zij werd daartoe in staat gesteld door middel van bijdragen-ineens van de participanten t.w.: de provincie Noord-Holland ƒ 500.000,--, de gemeente Amsterdam ƒ 1.500.000,-- en de gemeenten Blaricum, Bussum, Hilversum, Huizen, Laren en Naarden gezamenlijk ƒ 1.000.000,--.

III. Uitbreiding terreinbezit.

In de periode 1932 t/m 1990 heeft de stichting kans gezien haar bezit aan natuurgebieden (voor het overgrote deel tevens belangrijk recreatiegebied) uit te breiden van circa 1500 ha tot circa 2000 ha.
Omstreeks begin 1992 zal het terreinbezit ruim 2550 ha bedragen.

IV. Verdeelsleutel.

De verdeelsleutel volgens welke het jaarlijks exploitatietekort door de participanten wordt gedragen, is 50 jaar ongewijzigd gebleven. Na 1981 is de verdeelsleutel driemaal gewijzigd.

	Provincie	Amsterdam	Zes Gooise gemeenten tezamen
1932 t/m 1981	16 2/3 %	50 %	33 1/3 %
1982 t/m 1984	25 %	35 %	40 %
1985 t/m 1989	25 %	25 %	50 %
vanaf 1990	25 %	10 %	65 %

Tegen het einde van de zeventiger jaren gaf Amsterdam aan de overige participanten te kennen, dat haar aandeel van 50% te hoog werd geacht en dat het dan ook tijd werd om een onderzoek te verrichten naar de herkomst van de recreanten in het Gooi.
Tot het verrichten van een dergelijk onderzoek werd besloten en hangende de uitslag van dat onderzoek werd met instemming van alle overige participanten de Amsterdamse bijdrage met ingang van 1982 teruggebracht van 50% naar 35%.
Uit de "Rapportage recreatie-onderzoek mei 1984" bleek het dagrecreatieve aandeel van Amsterdam slechts circa 10% te bedragen.
Het was echter evident, dat Amsterdam in die tijd nog steeds een flink belang had bij de instandhouding van de verblijfsrecreatie-voorzieningen van de stichting t.w. de kampeerterreinen "De Fransche Kamp" en "De Heidebloem".
In overleg met de overige participanten stelde Amsterdam haar bijdragepercentage dan ook vast op 25.
De participanten besloten unaniem, dat de nieuwe verdeelsleutel zou gelden voor een periode van vijf jaren t.w. de periode 1985 t/m 1989. Tegen het einde van die periode zou dan worden bezien of de ontwikkelingen met betrekking tot het seizoenkamperen aanleiding zouden geven om de verdeelsleutel met ingang van 1990 nogmaals te herzien.
Al in 1985 en in de daarop volgende jaren bleek, dat de exploitatie van de kampeerterreinen steeds grotere moeilijkheden zou opleveren. Van jaar tot jaar stijgende verliezen stonden voor de deur. Met ingang van 1987 werd de exploitatie van het kampeerterrein "De Heidebloem" beëindigd. Met ingang van 1989 werd de exploitatie van het kampeerterrein "De Fransche Kamp", voor wat betreft het "seizoenkamperen", geprivatiseerd.

Deze ontwikkelingen hadden tot gevolg, dat het in 1987 al duidelijk werd dat Amsterdam met ingang van 1990 haar bijdragepercentage van 25% zou terugbrengen naar 10% t.w. het dagrecreatieve aandeel van Amsterdam op basis van de resultaten van het hiervoor genoemde recreatie-onderzoek.

Toen al werden de Gooise gemeenten geconfronteerd met de gedachte, dat met ingang van 1990 hun gezamenlijk aandeel in het jaarlijks tekort van de stichting mogelijk zou gaan stijgen van 50% tot 65%.
Het was in 1987 bovendien alleszins reëel, dat er van werd uitgegaan dat het exploitatietekort voor 1990 rond ƒ 1.800.000,-- zou gaan bedragen.

Als gevolg van de buitengewoon slechte financiële positie van Hilversum besloot de gemeenteraad van Hilversum - op voorstel van Burgemeester en Wethouders - in de zomer van 1987 om de jaarlijkse Hilversumse bijdrage aan de stichting te verminderen met 20% en wel met ingang van 1988. De stichting kwam daardoor in een onmogelijke positie te verkeren. De in onderling overleg tussen de participanten afgesproken verdeelsleutel begon te wankelen.
De stichting zette noodgedwongen een Arob-procedure in gang. De gemeenteraad van Hilversum kwam al in december 1987 terug op zijn in de zomer van 1987 genomen besluit tot vermindering van de jaarlijkse bijdrage aan de stichting.

Een en ander had tot gevolg, dat sedert najaar 1987 regelmatig participantenberaad heeft plaats gehad.
Eind 1987 realiseerden de participanten zich unaniem, dat de stichting in feite al jaren lang functioneerde als ware zij een gemeenschappelijke regeling. De jaarlijkse bijdragen van de onderscheidene participanten - gebaseerd op een beheersplan met een voortschrijdende meerjarenraming - zouden eigenlijk niet als subsidies dienen te worden beschouwd, maar als verplichte uitgaven.
De gedachten gingen dan ook uit naar de totstandkoming van een gemeenschappelijke regeling. De mogelijkheden daartoe zouden worden onderzocht.

V. De nieuwe verdeelsleutel per 1 januari 1990 en de beperkte tussentijdse herziening van de statuten.

Hangende het onderzoek naar een mogelijke nieuwe vorm van samenwerking moest intussen eerst overeenstemming worden bereikt over de nieuwe verdeelsleutel per 1 januari 1990. Die overeenstemming werd eind 1989 in principe bereikt t.w.:

Provincie	Amsterdam	Zes Gooise gemeenten tezamen
25%	10%	65%

De definitieve instemming van Hilversum met de nieuwe verdeelsleutel werd evenwel (nog afgezien van de wens om tot een nieuwe samenwerkingsvorm te komen) afhankelijk gesteld van de vervulling van twee voorwaarden t.w.:

a. De jaarlijkse huurprijs voor het door Hilversum van de stichting gehuurde gedeelte van het sportcomplex Crailo zou niet mogen verhoogd;
b. De stichting zou de Hilversumse natuurgebieden, ter gezamenlijke grootte van circa 400 ha, "om niet" in eigendom, beheer en onderhoud moeten overnemen en in dat verband zou tevens enig Hilversums personeel door de stichting in dienst moeten worden genomen.

Op die basis besloten de participanten om per 1 januari 1990 de nieuwe verdeelsleutel voorlopig toe te passen.
In de loop van 1990 werd besloten om de door Hilversum gestelde voorwaarden te accepteren.
De overige participanten hadden begrip voor de moeilijke financiële positie van Hilversum. Overigens was men het er unaniem volkomen over eens , dat het een goede zaak zou zijn indien de gemeentelijke natuurgebieden onder de hoede van de stichting zouden komen. Zulks werd ook volstrekt in overeenstemming met de doelstelling van de stichting geacht. Het Hilversumse raadsbesluit tot overdracht van de gronden werd op zichzelf hogelijk gewaardeerd.
De bedoelde Hilversumse natuurgebieden werden al per 1 januari 1991 door de stichting in beheer genomen. Tegen eind 1991 waren reeds circa 320 ha van de circa 400 ha in eigendom door de stichting overgenomen. De resterende circa 80 ha zullen in begin 1992 aan de stichting in eigendom worden overgedragen.
Per slot van rekening werd door de stichting voor het bijna 29 ha grote Laapersveld-Zuid (alwaar in principe bouwmogelijkheden aanwezig waren) een koopprijs van ruim ƒ 426.000,-- betaald, terwijl overname van Hilversums personeel niet geschiedde.
Eind 1990 werd met waardering het aanbod van Bussum aanvaard om het circa 32 ha grote landgoed "Kamphoeve" in eigendom over te nemen voor de symbolische prijs van ƒ 1,--.
Naar verwachting zal in de loop van 1992 het overleg over de overname van circa 8 ha Larens natuurgebied en van circa 80 ha Huizens natuurgebied worden afgerond.

Omstreeks midden 1992 zal de stichting dan in totaal bijna 2550 ha terrein in eigendom, beheer en onderhoud hebben, waarvan circa 1350 ha zijn gelegen binnen de gemeente Hilversum.

De voorlopige nieuwe verdeelsleutel per 1 januari 1990 maakte het gewenst om de statuten voor de stichting op het punt "bestuurssamenstelling" op korte termijn te herzien.
Deze beperkte herziening van de statuten kwam in hoofdzaak hierop neer :

Algemeen bestuur :			Dagelijks bestuur		
Provincie	3 zetels	(was 3)	Provincie	1 zetel	(was 1)
Amsterdam	2 "	(" 6)	Amsterdam	1 "	(" 2)
Blaricum	1 "	(" 1)	Blaricum	1 "	(" 1 namens regio)
Bussum	2 "	(" 1)	Bussum	1 zetel	(was 0)
Hilversum	3 "	(" 1)	Hilversum	1 "	(" 1 namens regio)
Huizen	2 "	(" 1)	Huizen	1 zetel	(was 0)
Laren	1 "	(" 1)	Laren	1 "	(" 0)
Naarden	1 "	(" 1)	Naarden	1 "	(" 0)
Totaal	15 zetels	(was 15)	Totaal	8 zetels	(was 5)

De vereiste notariële akte werd gepasseerd op 29 december 1989 en de herziene statuten werden per 1 januari 1990 van kracht.
Het betrof hier slechts een voorlopige maatregel. Er werd immers nog onderzoek verricht naar de mogelijkheden om te komen tot een nieuwe vorm van samenwerking (in casu een gemeenschappelijke regeling).

VI. Resultaten van het onderzoek naar de mogelijkheden om te komen tot een nieuwe vorm van samenwerking.

Begin 1990 werd door de participanten een werkgroep ingesteld bestaande uit ambtelijke vertegenwoordig(st)ers van alle acht participanten. Het lid van Gedeputeerde Staten van Noord-Holland, de heer F. Tielrooij, werd bereid gevonden om als voorzitter van de werkgroep op te treden.
De werkgroep kreeg tot taak het ontwerp voor een gemeenschappelijke regeling voor te bereiden.
Sindsdien kwamen bestuurlijke vertegenwoordigingen van alle acht participanten driemaal in beraad bijeen t.w. op 4 april, 13 juni en 3 september 1990.
Het participantenberaad werd gehouden mede aan de hand van de bevindingen van de werkgroep, die intussen ook was opgedragen de financiële aspecten te onderzoeken.
Het bleek dat een gemeenschappelijke regeling niet van enkele - voor Het Gooisch Natuurreservaat - belangrijke rijksregelingen zou kunnen profiteren.

Dat financiële aspect in aanmerking genomen, besloten de participanten op 3 september 1990 unaniem om de stichtingsvorm te handhaven.
Voor de Provincie, Amsterdam en Bussum was het financiële aspect de enige reden om tot dit besluit te komen. De overige participanten hadden bovendien bezwaren van min of meer principiële aard tegen de totstandkoming van een gemeenschappelijke regeling.

De resultaten van het participantenberaad kwamen voorts hierop neer :

a. Er dient een herziening van de statuten tot stand te komen, waarbij er naar moet worden gestreefd dat de statuten - zoveel als mogelijk is - gaan gelijken op het statuut voor een gemeenschappelijke regeling d.w.z. als ware de stichting een gemeenschappelijke regeling ;
b. Indien de bijdrageregeling van de participanten niet afdoende binnen de statuten kan worden vastgelegd dan zal dit punt in een aparte overeenkomst tussen de participanten dienen te worden geregeld ;
c. Het ontwerp van de herziening van de statuten en - zo nodig - het ontwerp van de hiervoor onder b bedoelde overeenkomst zullen worden voorbereid door de reeds bestaande werkgroep van ambtelijke vertegenwoordig(st)ers van alle acht participanten onder voorzitterschap van de gedeputeerde F. Tielrooij.

VII. De nieuwe statuten en het ontwerp van de tussen de participanten te sluiten overeenkomst.

A. De nieuwe statuten.

De nieuwe statuten zijn ontworpen met inachtneming van hetgeen hiervoor is gesteld onder punt VII, sub a en sub c.
De nieuwe statuten zijn vastgesteld bij besluit d.d. 3 juli 1991 van het algemeen bestuur der "Stichting Gooisch Natuurreservaat".
Laatstgenoemd besluit van het algemeen bestuur werd goedgekeurd door Gedeputeerde Staten van Noord-Holland bij besluit van 8 oktober 1991, nr. WEB-918555.
De participanten werden bij brief d.d. 23 oktober 1991, nr. 8759 van het stichtingsbestuur in het bezit gesteld van de nieuwe statuten.
De vereiste notariële akte werd gepasseerd op 20 december 1991.

B. Het ontwerp van de tussen de participanten te sluiten overeenkomst.

Verwezen wordt naar hetgeen hiervoor is gesteld onder punt I, sub B.

VIII. Jaarlijks exploitatietekort van de stichting.

Met name in de periode 1984 t/m 1987 heeft de stichting in een zorgelijke financiële positie verkeerd.
De van jaar tot jaar slechter wordende resultaten van de exploitatie van de kampeerterreinen "De Fransche Kamp" en "De Heidebloem" waren daar voor een groot deel debet aan.
In 1987 moest er ernstig rekening mede worden gehouden, dat het exploitatietekort van de stichting voor het jaar 1990 rond ƒ 1.800.000,-- zou gaan bedragen.
Belangrijke saneringS- en bezuinigingsmaatregelen zijn getroffen.
Bijvoorbeeld :

-- Beëindiging van de exploitatie van de seizoen-kampeerterreinen;
-- Het door de participanten beschikbaar stellen van een eenmalige gezamenlijke bijdrage om de stichting te bevrijden van de jaarlijkse lasten verbonden aan destijds gedane aanzienlijke investeringen ten behoeve van evengenoemde kampeerterreinen;
-- Het volgens moderne inzichten afslanken van het beheersapparaat (eind 1984 nog 30½ mensjaren; eind 1991 21 mensjaren).

Eind 1991 is de meerjarenraming 1992 - 1996 gepresenteerd. Voor deze vijfjaarlijkse periode wordt het exploitatietekort op ƒ 1.463.000,-- per jaar geraamd (loon- en prijspeil 1991), waarbij tevens moet worden bedacht dat sinds 1990 het terreinbezit met maar liefst ruim 25 % is uitgebreid en wel van circa 2000 ha tot circa 2550 ha.

Hilversum, juni/juli 1992

VAN HENGSTUM & STOLP
NOTARIAAT & MEDIATION

Bezoekadres: Melkpad 28 Hilversum
website: www.vhsnotarissen.nl
telefoon: 035-6247367
e-mail: notarissen@vhsnotarissen.nl

Statutenwijziging Stichting
(Stichting Gooisch Natuurreservaat)

Vandaag, één en twintig juni tweeduizend zeventien,
verscheen voor mij, mr. Antoon Cornelis Steendijk, notaris gevestigd te Hilversum:
de heer Elbert Jan Roest,

ten deze handelend als schriftelijk gevolmachtigde van het Bestuur van de te Hilversum gevestigde en aldaar kantoorhoudende aan de Nieuwe Meentweg 2 (postadres: postbus 1001, 1200 BA Hilversum) stichting: **Stichting Gooisch Natuurreservaat** -verder te noemen: de stichting-, ingeschreven in het handelsregister van de Kamer van Koophandel onder nummer 41223080,
en als zodanig op grond van de wet bevoegd tot uitvoering van na te melden besluit van het Bestuur van de stichting.
De verschenen persoon verklaarde dat door het Bestuur van de stichting in zijn op dertig maart tweeduizend zeventien gehouden vergadering met gebruikmaking van de door artikel 13 van de statuten daartoe gegeven bevoegdheid en met inachtneming van de wettelijke en statutaire vereisten, het besluit is genomen tot het wijzigen van de statuten van de stichting in na te melden zin.
Van dit besluit en van gemelde volmacht aan de verschenen persoon blijkt uit een uittreksel van de notulen van de desbetreffende vergadering, dat aan deze akte wordt gehecht.
Van het bestaan van de volmacht is mij, notaris, genoegzaam gebleken.
De verschenen personen hebben mij, notaris, het volgende verklaard:

INLEIDING

1. De stichting is opgericht op elf november negentienhonderd twee en dertig.
2. De statuten van de stichting zijn voor het laatst geheel gewijzigd bij akte op zes en twintig januari tweeduizend zeventien verleden voor mr. A.C. Steendijk, notaris te Hilversum.

STATUTENWIJZIGING

Als gevolg van het besluit tot statutenwijziging komen de statuten met onmiddellijke ingang te luiden als volgt:

NAAM EN ZETEL

Artikel 1

De stichting is genaamd: STICHTING GOOIS NATUURRESERVAAT en is gevestigd te HILVERSUM.

DOEL

Artikel 2

1. De stichting heeft ten doel:
   a. de instandhouding van het natuurschoon in het Gooi door de verkrijging van aldaar gelegen terreinen, ten einde deze ten eeuwigen dage ongeschonden als

natuurreservaat te behouden; en

b. aan het publiek door vrije toegang tot die terreinen onder eventueel te stellen bepalingen, het genot van dat natuurschoon te verzekeren.

2. Hieruit volgt dat de stichting de in het vorige lid bedoelde terreinen niet als bouwterreinen zal mogen exploiteren of doen exploiteren, noch de eigendom van die terreinen geheel of gedeeltelijk overdragen, noch daarop een recht van erfpacht of opstal verlenen, dan wel andere zakelijke of persoonlijke rechten, die ten gevolge zouden kunnen hebben dat derden gerechtigd zouden zijn bedoelde terreinen als bouwterrein te exploiteren. In afwijking hiervan is vervreemding van kleine gedeelten van de terreinen toegelaten, doch alleen indien die vervreemding aan de bestemming van de gezamenlijke terreinen van de stichting als natuurreservaat geen afbreuk doet, dan wel deze beter aan hun bestemming kan doen beantwoorden.

MIDDELEN

Artikel 3

De middelen van de stichting bestaan uit:

a. de bijdragen van de provincie Noord-Holland en de gemeenten Amsterdam, Blaricum, Gooise Meren, Hilversum, Huizen en Laren volgens een verdeelsleutel die zal worden opgenomen in een tussen genoemde rechtspersonen en de stichting te sluiten overeenkomst;
b. aan haar te verlenen subsidies;
c. geldleningen;
d. aan haar te maken donaties, erfstellingen, legaten en schenkingen;
e. haar kennis en/of eigendommen (zoals kantoren, infoschuren en schaapskooien), alsmede de opbrengst van de exploitatie daarvan;
f. de opbrengst van mogelijke grondverkopen overeenkomstig het in artikel 2 bepaalde;
g. inkomsten uit anderen dan voormelde hoofde;
h. de opbrengst van de exploitatie van haar merknaam "GNR"

Artikel 4

De stichting kan overgaan tot het exploiteren van onroerend goed voor zover dit van belang is voor het verwezenlijken van haar doelstelling.
Voorwaarde is dat deze activiteiten zorgvuldig zijn ingepast en geen afbreuk doen aan de waarden van natuur, landschap en de noodzakelijke rust.

BESTUUR

Artikel 5

De stichting zal worden bestuurd door een bestuur, dat bestaat uit natuurlijke personen.

SAMENSTELLING BESTUUR EN BESLUITVORMING

Artikel 6

1. Het bestuur heeft tien bestuurders en evenzovele plaatsvervang(st)ers.
   De bestuurders, onderscheidenlijk hun/haar plaatsvervang(st)ers, worden aangewezen als volgt:
   a. één bestuurder en zijn/haar plaatsvervang(st)er door Gedeputeerde Staten van Noord-Holland uit hun midden;
   b. één bestuurder en zijn/haar plaatsvervang(st)er door het College van Burgemeester en Wethouders van Amsterdam uit zijn midden;

c. één bestuurder en zijn/haar plaatsvervang(st)er door het College van Burgemeester en Wethouders van Blaricum uit zijn midden;
d. één bestuurder en zijn/haar plaatsvervang(st)ers door het College van Burgemeester en Wethouders van Gooise Meren uit zijn midden;
e. één bestuurder en zijn/haar plaatsvervang(st)er door het College van Burgemeester en Wethouders van Hilversum uit zijn midden;
f. één bestuurder en zijn/haar plaatsvervang(st)er door het College van Burgemeester en Wethouders van Huizen uit zijn midden;
g. één bestuurder en zijn/haar plaatsvervang(st)er door het College van Burgemeester en Wethouders van Laren uit zijn midden;
h. een voorzitter, op de wijze als in artikel 9 bepaald;
i. twee externe bestuurders, op de wijze als in artikel 10 bepaald.

De onder a vermelde provincie Noord-Holland en de onder b tot en met g vermelde gemeenten worden in deze statuten ook aangeduid als "participanten".

2. Plaatsvervangend bestuurders dienen te voldoen aan het vereiste dat zij in het eigen college ook plaatsvervanger voor de relevante portefeuille van de desbetreffende bestuurder zijn.
3. Het lidmaatschap van het bestuur eindigt voor de bestuurders als bedoeld onder lid 1, letters a tot en met g, op de dag waarop zij geen lid meer zijn van het College van Gedeputeerde Staten dan wel van het College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente die hen heeft aangewezen.
De voorzitter en de externe bestuurders worden benoemd voor een periode van maximaal zes jaar. Deze bestuurders zijn éénmaal herbenoembaar.
4. Gedeputeerde Staten van Noord-Holland en de Colleges van Burgemeester en Wethouders der gemeenten Amsterdam, Blaricum, Gooise Meren, Hilversum, Huizen en Laren beslissen zo spoedig mogelijk na de aanvang van hun zittingsperiode over de aanwijzing van de bestuurders.
5. Indien tussentijds een plaats van een bestuurder vacant of beschikbaar komt, wijst het orgaan dat het aangaat ten spoedigste daarna een nieuwe bestuurder aan.
6. De voorzitter en de externe bestuurders kunnen te allen tijde ontslag nemen.
7. Hetgeen in de leden 1 en 3 tot en met 5 is bepaald ten aanzien van de bestuurders is eveneens van toepassing ten aanzien van de plaatsvervangende bestuurders.
8. Het bestuur vergadert in beginsel vier maal per jaar en voorts zo dikwijls de voorzitter of drie andere bestuurders dit nodig achten.
9. De vergaderingen van het bestuur worden in het openbaar gehouden. De deuren worden gesloten wanneer een vijfde gedeelte van de aanwezige bestuurders daarom verzoekt of de voorzitter het nodig oordeelt. Het bestuur beslist vervolgens of met gesloten deuren zal worden vergaderd. .
10. Het bestuur kan in een besloten vergadering omtrent het in die vergadering behandelde en omtrent de inhoud van de stukken welke aan het bestuur worden overgelegd, geheimhouding opleggen. Deze wordt door hen die bij de behandeling aanwezig waren en allen die van het behandelde of de stukken kennis dragen, in acht genomen, totdat het bestuur haar opheft.
11. De voorzitter alsmede tenminste twee van de overige bestuurders gezamenlijk zijn

bevoegd een vergadering van het bestuur bijeen te roepen. De bijeenroeping van de vergaderingen van het bestuur vindt schriftelijk plaats. Daarbij wordt opgegeven op welke dag de vergadering plaatsvindt, wat het aanvangstijdstip van de vergadering is en welke onderwerpen worden behandeld.

De bijeenroeping vindt plaats met inachtneming van een termijn van tenminste zeven dagen, de dag van bijeenroeping en die van de vergadering niet meegerekend.

12. Besluiten worden door het bestuur met meerderheid van stemmen genomen in een vergadering waarin tenminste twee derde van de bestuurders aanwezig of vertegenwoordigd is, tenzij in deze statuten een grotere meerderheid is voorgeschreven.
13. De voorzitter en de externe bestuurders hebben ieder één stem.

    De bestuurders bedoeld onder artikel 6, lid 1, letters a en e (namens de Provincie Noord-Holland respectievelijk de gemeente Hilversum) hebben ieder vier stemmen.

    De bestuurder bedoeld onder artikel 6, lid 1, letter d (de gemeente Gooise Meren) heeft drie stemmen.

    De bestuurders bedoeld onder artikel 6, lid 1, letters b en f (de gemeente Amsterdam respectievelijk de gemeente Huizen) hebben ieder twee stemmen.

    De bestuurders bedoeld onder artikel 6, lid 1, letters c en g (de gemeente Blaricum respectievelijk de gemeente Laren) hebben ieder één stem.
14. Bij staking van de stemmen over zaken is het voorstel verworpen. Staken de stemmen bij een stemming over de benoeming van personen, dan beslist het lot.

    Als voor het nemen van een besluit wordt vereist dat een bepaald aantal bestuurders aanwezig of vertegenwoordigd is en dit aantal niet bij de vergadering aanwezig of vertegenwoordigd was, wordt een nieuwe vergadering bijeengeroepen waarin het betreffende besluit opnieuw aan de orde wordt gesteld. Die vergadering moet worden gehouden niet eerder dan drie en niet later dan zes weken na de eerste vergadering. In de nieuwe vergadering kan het besluit worden genomen ongeacht het aantal aanwezige of vertegenwoordigde bestuurders, met tenminste de voor dat besluit voorgeschreven meerderheid van stemmen.
15. Een bestuurder neemt niet deel aan de beraadslagingen en de besluitvorming als hij daarbij een direct of indirect persoonlijk belang heeft dat tegenstrijdig is met het belang van de stichting en de met haar verbonden organisatie.

    Wanneer hierdoor geen bestuursbesluit kan worden genomen, is de betreffende bestuurder toch bevoegd om deel te nemen aan de beraadslagingen en de besluitvorming en is het bestuur bevoegd om het besluit op deze wijze te nemen.

INFORMATIE- EN VERANTWOORDINGSPLICHT

Artikel 7

1. Het bestuur geeft binnen drie maanden aan Gedeputeerde Staten en aan de Colleges van Burgemeester en Wethouders van de deelnemende gemeenten de door die organen schriftelijk gevraagde inlichtingen waarvan het verstrekken niet in strijd is met het openbaar belang.
2. Een bestuurder verstrekt Gedeputeerde Staten of het College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente die hem/haar heeft aangewezen, schriftelijk de door deze schriftelijk verlangde inlichtingen.

3. Een bestuurder is aan het orgaan dat hem/haar als bestuurder heeft aangewezen, verantwoording verschuldigd voor het door hem/haar in dat bestuur gevoerde beleid.

Artikel 8

1. Het bestuur brengt jaarlijks vóór vijftien april een verslag uit van de in het voorafgaande jaar door de stichting verrichte werkzaamheden.
2. Het bestuur zendt een exemplaar van het jaarverslag aan de Gedeputeerde Staten en de Raden van de in artikel 3 onder a genoemde provincie en gemeenten. Het jaarverslag wordt algemeen verkrijgbaar gesteld tegen betaling van een redelijke, door het bestuur vast te stellen bijdrage in de kosten.
3. Het bestuur zendt minimaal tweemaal per jaar aan de leden van de in het vorige lid genoemde Gedeputeerde Staten en Raden een nieuwsbrief, waarin in ieder geval de in de afgelopen periode genomen besluiten van het bestuur worden vermeld.

DE VOORZITTER

Artikel 9

1. De voorzitter van het bestuur wordt benoemd door het bestuur.
2. Het bestuur stelt een profielschets op van de voorzitter.
3. De voorzitter moet voldoen aan de volgende vereisten:
   - hij maakt geen deel uit van een orgaan van de stichting of van één van de participanten en is niet bij de stichting dan wel bij een van de participanten in dienst;
   - hij voldoet aan de door het bestuur opgestelde profielschets voor zijn functie.
4. Bij afwezigheid wordt de voorzitter vervangen door een hiertoe door het bestuur uit zijn midden aan te wijzen bestuurder.
5. Het bestuur kan de voorzitter ontslag verlenen, indien deze het vertrouwen van dat bestuur niet meer bezit.
6. Ingeval tussentijds de functie van voorzitter beschikbaar komt, benoemt het bestuur -met inachtneming van het in de leden 1 en 3 bepaalde- zo spoedig mogelijk een nieuwe voorzitter.
7. De voorzitter leidt de vergaderingen en alle stukken die uitgaan van het bestuur worden door hem/haar mede-ondertekend;
8. De voorzitter neemt geen last aan, gaat geen verplichting aan, en zegt niet iets toe, als tegenprestatie in verband met de uitoefening van zijn stemrecht.

EXTERNE BESTUURDERS

Artikel 10

1. De twee externe bestuurders worden op dezelfde wijze als de voorzitter benoemd. Voor hen gelden dezelfde vereisten als in lid 3 van het vorige artikel voor de voorzitter.
2. Het bestuur stelt een profielschets op voor de externe bestuurders.

DE DIRECTEUR-RENTMEESTER

Artikel 11

1. De stichting kent een directeur-rentmeester.
2. De directeur-rentmeester is belast met:
   a. het bijstaan van de voorzitter en het bestuur in de vervulling van hun taak;
   b. de leiding van de werkorganisatie van de stichting;

c. het technisch, geldelijk en administratief beheer over de bezittingen van de stichting.

3. Het bestuur beslist omtrent benoeming, schorsing en ontslag van de directeur-rentmeester.
4. Alle stukken, uitgaande van het bestuur worden door de directeur-rentmeester medeondertekend.
5. Het bestuur stelt voor de directeur-rentmeester een instructie en een directiestatuut vast en regelt zijn/haar bezoldiging.

DE WERKORGANISATIE

Artikel 12

1. De stichting kent een werkorganisatie onder leiding van de directeur-rentmeester.
2. De werkorganisatie is belast met de voorbereiding en de uitvoering van de besluiten van het bestuur.

VERDELING BESTUURSBEVOEGDHEDEN EN VERTEGENWOORDIGING

Artikel 13

1. Het bestuur besluit tot het aangaan van overeenkomsten tot het kopen, vervreemden of bezwaren van registergoederen. Het is tevens bevoegd te besluiten tot het aangaan van overeenkomsten waarbij de stichting zich als borg of hoofdelijk medeschuldenaar verbindt, zich voor een derde sterk maakt of zich tot zekerheidstelling voor een schuld van een derde bindt.
2. Het bestuur stelt een Huishoudelijk Reglement vast.
3. Het bestuur kan de onderlinge taakverdeling regelen door het vaststellen van portefeuilles en het verdelen en toekennen daarvan, onder respectievelijk aan, de bestuurders.
4. De stichting wordt in en buiten rechte vertegenwoordigd door het bestuur; de stichting wordt bovendien in en buiten rechte vertegenwoordigd door de voorzitter en twee andere (niet zijnde externe) bestuurders-onderscheidenlijk hun plaatsvervang(st)ers- gezamenlijk.
5. De stichting sluit een verzekering ter dekking van bestuursaansprakelijkheid af voor individuele bestuurders.

PROCEDURE BEGROTING, REKENING, VOORTSCHRIJDEND PROGRAMMA EN BELEIDSPLAN

Artikel 14

1. Het boekjaar van de stichting is gelijk aan het kalenderjaar.
2. Binnen de grenzen van de voortschrijdende meerjarenbegroting stelt het bestuur elk jaar een begroting van lasten en baten en van kapitaaluitgaven en kapitaalinkomsten op voor het volgende boekjaar. Het doet deze begroting vergezeld gaan van een toelichting.
3. Het bestuur stelt telkenjare voor het laatste, toegevoegde jaar van de voortschrijdende meerjarenbegroting een in deze meerjarenbegroting passende begroting op van baten en lasten en van kapitaalontvangsten en kapitaaluitgaven.
4. In de jaarbegroting wordt aangegeven de naar raming door elke deelnemer voor het jaar waarop de begroting betrekking heeft verschuldigde bijdrage aan de stichting.
5. Het bestuur zendt de meerjarenbegroting als bedoeld in lid 1 en de jaarbegroting vergezeld van de toelichting, alsmede -indien wordt afgeweken van de vastgestelde

meerjarenbegroting- van het aangepaste prioriteiten- en investeringsschema en het eveneens aangepaste beleidsplan, aan Gedeputeerde Staten van Noord-Holland en aan de Raden van de deelnemende gemeenten voor één april van het jaar, dat voorafgaat aan het jaar, waarvoor de jaarbegroting moet dienen.

6. Gedeputeerde Staten en genoemde Raden kunnen van hun gevoelen doen blijken omtrent de jaarbegroting en tegen de aangepaste meerjarenbegroting bezwaren indienen bij het bestuur binnen zes maanden na toezending van de jaarbegroting en de aangepaste meerjarenbegroting.
   Het bestuur onderzoekt de ingediende gevoelens en bezwaren; het pleegt daarbij, indien een der partijen zulks wenst, overleg met de indiener hiervan.
7. Het bestuur stelt de jaarbegroting, de meerjarenbegroting en eventueel het prioriteiten- en investeringsschema en het beleidsplan na afloop van genoemde termijn, doch uiterlijk één november, vast. Het beslist daarbij over de eventueel ingediende gevoelens casu quo bezwaren.
8. De jaarbegroting, de meerjarenbegroting, het prioriteiten- en investeringsschema en het beleidsplan worden, zodra zij ingevolge lid 7 door het bestuur zijn vastgesteld, algemeen verkrijgbaar gesteld. Van de verkrijgbaarstelling geschiedt openbare kennisgeving.
9. Op de totstandkoming van een begrotingswijziging zijn de leden 5 tot en met 8 van dit artikel van overeenkomstige toepassing, zulks met uitzondering van de in die leden genoemde data.
10. Buiten de vastgestelde begroting en vastgestelde begrotingswijzigingen kunnen geen uitgaven geschieden.
11. In gevallen van dringende spoed kan het bestuur bij hoofdelijke stemming niettemin besluiten dat een zodanige uitgave wordt gedaan.
12. De directeur-rentmeester dient jaarlijks bij het bestuur de rekening in van de lasten en baten en van kapitaalinkomsten en kapitaaluitgaven van de stichting over het afgelopen boekjaar en de balans per één en dertig december van dat boekjaar.
13. Het bestuur zendt deze rekening, eventueel vergezeld van zijn opmerkingen en vergezeld van een verantwoording van zijn beleid, voor vijftien april van het op het desbetreffende boekjaar volgend jaar aan het bestuur, Gedeputeerde Staten van Noord-Holland en de Raden van de deelnemende gemeenten onder overlegging van een afschrift van het verslag van het onderzoek naar de deugdelijkheid van de rekening, ingesteld door de hiertoe door het bestuur aangewezen deskundige(n).
14. Gedeputeerde Staten en genoemde gemeenteraden kunnen schriftelijk bezwaren tegen de rekening indienen bij het bestuur binnen één maand na toezending van de rekening.
   Het bepaalde in het zesde lid is van overeenkomstige toepassing.
15. Het bestuur stelt na afloop van genoemde termijn, doch uiterlijk één juli, de rekening vast en beslist daarbij over de eventuele ingediende bezwaren.
16. De rekening wordt, zodra zij ingevolge lid 15 door het bestuur is vastgesteld, algemeen verkrijgbaar gesteld. Van de verkrijgbaarstelling geschiedt openbare kennisgeving.
17. Elk jaar wordt een voortschrijdend programma opgesteld, dat onder meer omvat een

prioriteiten- en investeringsschema, alsmede een beleidsplan, waarin opgenomen de kosten van beheer en onderhoud, één en ander gebaseerd op mogelijkheden naar tijd en beschikbare middelen.

De procedure als vermeld in de leden 5 tot en met 8 is van overeenkomstige toepassing.

STATUTENWIJZIGING

Artikel 15

1. De statuten van de stichting kunnen slechts worden gewijzigd krachtens besluit van een vergadering van het bestuur, genomen met drie/vierde van het totaal aantal stemmen dat door alle in functie zijnde bestuurders kan worden uitgebracht.
2. Wijziging van het in artikel 2 van deze statuten bepaalde is uitgesloten.
3. Een statutenwijziging treedt in werking op het door het bestuur bepaalde tijdstip, maar niet eerder dan nadat daarvan een notariële akte is opgemaakt. Iedere bestuurder is bevoegd deze akte te laten verlijden.

ONTBINDING

Artikel 16

1. De stichting kan worden ontbonden, indien een besluit daartoe wordt genomen zowel door de Gedeputeerde Staten van Noord-Holland als door de gemeenteraden van Amsterdam, Blaricum, Gooise Meren, Hilversum, Huizen en Laren.
2. Het batig saldo van de ontbonden stichting wordt besteed ten behoeve van een algemeen nut beogende instelling met een gelijksoortige doelstelling als het in artikel 2 van deze statuten omschreven doel.
3. De boeken en stukken van de ontbonden stichting blijven gedurende zeven jaren nadat de stichting heeft opgehouden te bestaan onder bewaring van de door het bestuur bij het besluit tot ontbinding aangewezen persoon. Binnen acht dagen na het ingaan van zijn bewaarplicht moet de aangewezen bewaarder zijn naam en adres opgeven aan het handelsregister.

ALGEMENE BEPALINGEN

Artikel 17

In de gevallen waarin deze statuten of het Huishoudelijk Reglement niet voorzien, beslist het bestuur.

RECHTSPOSITIE

Artikel 18

Op alle medewerkers in dienst van de stichting is de rechtspositieregeling van de Provincie Noord-Holland van toepassing voor zover het bestuur daarin niet zelf heeft voorzien.

SLOT

Waarvan akte is verleden te Hilversum, op de datum in het hoofd van deze akte vermeld.
De verschenen personen zijn mij, notaris, bekend. De zakelijke inhoud van de akte is door mij aan hen opgegeven en toegelicht, waarbij ik tevens heb gewezen op de gevolgen die voor partij(en) uit de inhoud van deze akte voortvloeien.
De verschenen personen hebben verklaard tijdig voor het verlijden van de inhoud te hebben kennis genomen en met beperkte voorlezing in te stemmen.
Deze akte is beperkt voorgelezen en onmiddellijk daarna ondertekend, eerst door de verschenen personen en vervolgens door mij, notaris.

Volgt ondertekening

Voor afschrift

MR. A.C. STEENDIJK
NOTARIS TE HILVERSUM

Discussienota – Geen Groningse toestanden in Noord-Holland

In het Noord-Hollandse dorp Warder heeft op dinsdag 5 juni om 01.00 uur een aardbeving plaatsgevonden met een magnitude van 2,5 op de schaal van Richter. De beving vond plaats op een diepte van 3 kilometer. Naar alle waarschijnlijkheid is de beving veroorzaakt door gaswinning. Läslo Evers, hoofd seismologie bij het KNMI, drukt het nog iets stelliger uit. Volgens Evers is de aardbeving „hoogstwaarschijnlijk geïnduceerd" door de gaswinning.[i]

Het is niet de eerste keer dat onze provincie getroffen wordt door aardbevingen. Zo was er in 2015 een aardbeving bij Anna Paulowna en in 2001 waren er aardbevingen bij Alkmaar en Bergen aan Zee.

Nu de gaskraan in Groningen sneller wordt dichtgedraaid gaat de NAM zich meer op kleine gasvelden richten. Die relatief kleinere velden vallen ook niet onder het kabinetsbesluit om in 2030 een einde te maken aan de gaswinning. Sterker nog, de productie op die gasvelden is in sommigen gevallen opgevoerd [ii], wat het risico op een waterbedeffect vergroot.

In onze provincie zijn meerdere velden waar gas gewonnen of opgeslagen wordt. Milieudefensie presenteert een interactieve kaart, die laat zien waar in Nederland olie, gas of schaliegas onder de grond zit, waar het nu gewonnen wordt en waar al boorplannen zijn.[iii]

Zo heeft Taqa een concessie om gas te winnen uit een viertal velden in het westen van het land (Bergen, Starnmeer, Groet1 en Groet2). Daarnaast beschikt Taqa over vergunningen voor de opslag van gas in het veld onder Alkmaar (en onder de Bergermeer) en boort de NAM in de Beemster en in Middelie bij Warder.

Gasopslag levert risico's op. Voor gasopslag wordt er gas ingepompt in de zomer, als er weinig wordt gestookt, om het er op koude winterdagen weer uit te halen. Drie onafhankelijke onderzoeksinstituten – TNO, KNMI en het Amerikaanse MIT – concluderen dat de maximale kracht van een beving die zou kunnen plaatsvinden door het opslaan van gas waarschijnlijk 3,5 op de schaal van Richter is. De uiterste grens is een kracht van 3,9[iv]. Dat is vergelijkbaar of zelfs meer dan wat in Groningen heeft plaatsgevonden.[v]

GS zei in antwoord op de mondelinge vragen dan de SP (11 juni) dat de veiligheid voorop staat. GroenLinks en de SP zijn van mening dat de veiligheid alleen kan worden gegarandeerd als de oorzaak van de aardbevingen wordt aangepakt, en wel door het stopzetten van de gaswinning. Den Haag heeft decennia gesteggeld over het afbouwen van de gaswinning in Groningen. Wat ons betreft gaat dat in Noord-Holland niet opnieuw gebeuren. Noord-Holland hoeft niet op de te draaien voor de productievermindering in Groningen.

De provincie heeft als het gaat om gaswinning alleen een adviesfunctie, maar kan wel een luid en duidelijk signaal geven. Zo verklaarde de provincie Noord-Holland zich in 2013 schaliegasvrij, hebben de Provinciale Staten van Brabant op 1 juni de motie 'niet boren naar gas' unaniem aangenomen[vi] en hebben de Provinciale Staten van Utrecht 'Nee' gezegd tegen nieuwe gaswinning bij Woerden.[vii]

GroenLinks en de SP willen weten of GS een overzicht heeft van wat nodig is om Noord-Holland eerder volledig aardgasvrij te krijgen.

Voorts willen we graag met de commissie in gesprek en de mogelijkheden aftasten voor een motie waarin PS zich uitspreekt tegen enerzijds het opvoeren van de productie van de

gaswinning en anderzijds GS te verzoeken er bij het Rijk op aan te dringen om de gaswinning in Noord-Holland op afzienbare termijn af te bouwen.

---

[i] https://www.nrc.nl/nieuws/2018/06/05/aardbeving-bij-klein-gasveld-in-noord-holland-a1605475
[ii] https://www.noordhollandsdagblad.nl/nieuws/nam-houdt-egmond-en-noordwijk-achter-de-hand
[iii] http://geo.solutions/olieengasportaal/
[iv] http://www.taqainnederland.nl/veelgestelde-vragen/veiligheid/kan-het-opslaan-van-gas-aardbevingen-veroorzaken/
[v] https://www.knmi.nl/nederland-nu/seismologie/aardbevingen
[vi] https://www.brabant.nl/politiek-en-bestuur/provinciale-staten/vergaderingen-ps/ps/20180601/10893
[vii] https://provincieutrecht.groenlinks.nl/trefwoord/aardgas

Verzoek en behandelvoorstel voor B-agenda bespreking rapport 'Trein als alternatief voor vliegen' SP (Mw. De Groot)

Graag zou ik het onderwerp 'Schiphol/Mobiliteit: Trein als alternatief voor vliegen. Onderzoek i.o. Natuur en Milieufederatie NH (C-agenda NLWM 25-06-2018 (leidend) en M&F)' van de C naar de B- agenda verplaatsen.

De Milieufederatie heeft een uitgebreid onderzoek laten doen hoe vliegtuiggebruik vervangen kan worden door treingebruik. Het gaat vooral om de kortere afstanden. Dit levert, zoals het rapport van RoyalHaskoningDHV een grote besparing op het aantal vliegkilometers op. Dat lijkt ons een goede zaak, want het luchtruim in de buurt van Schiphol (en elders) wordt ontlast en er komt een betere en luchtkwaliteit en minder geluidshinder voor in de plaats.

De commissie zou het moeten hebben over de bijdrage die de provincie Noord-Holland zou kunnen leveren om mensen te bewegen voor kortere afstanden vooral het openbaar vervoer te nemen en niet te gaan vliegen. Immers, in de buurt van Schiphol moeten woningen gebouwd worden. Om die woningen te kunnen bouwen moeten de toekomstige bewoners in sommige gemeenten een kettingbeding ondertekenen, waarmee zij verklaren bekend te zijn met de overlast van Schiphol. Meer gebruik maken van het openbaar vervoer zou de overlast kunnen verminderen, maar ook de luchtkwaliteit verbeteren.

Wij denken aan het volgende: Op welke wijze kan de provincie Noord-Holland bijdragen aan een dergelijk vlieggedrag?

- Wil GS, wil PS, de rijksoverheid beïnvloeden en maatregelen voorstellen als vliegbelasting, belasting op kerosine e.d. zodat het reizen met de trein even duur of goedkoop wordt als vliegen?
- Wil GS, wil PS, het via de concessies in het openbaar vervoer mogelijk maken vanuit alle uithoeken van de provincie snel naar de vertrekplaats van het internationaal treinverkeer/busverkeer te komen?
- Wil GS, wil PS, de zakelijke reizigers erop wijzen dat het ook mogelijk is om te vergaderen via videoconferencing. Dan hoeft er in principe geen vliegreis gemaakt te worden.
- Wil GS, wil PS, de punten, genoemd in de brief van de Natuur- en Milieufederatie Noord-Holland ook bespreken?

natuur en milieu federatie noord-holland

Aan: GS en PS Provincie Noord-Holland
T.a.v. De heer Adnan Tekin
Commissie
Per mail

Onderwerp: Trein als alternatief voor vliegen
Ons kenmerk: SA2018/08

Datum: 7 juni 2018

Kleine Tocht 4A
1507 CB Zaandam
Telefoon: 075 - 635 15 98
E-mail: mnh@mnh.nl
Internet: www.mnh.nl

Geachte Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten,
Geachte heer Tekin en de leden van de commissie M&F en NLWM**,**

Goed nieuws voor Schiphol, haar omwonenden en het klimaat. Groei van het aantal vluchten (starts en landingen) op de luchthaven is niet nodig. Mogelijke reizigersgroei op Schiphol kan opgevangen worden door het verbeteren van de trein als alternatief voor vliegen op 31 Europese bestemmingen. Door alleen al ticketverkoop, reisservice en dienstregeling te verbeteren zullen er in de MRA-regio 89.000 vliegbewegingen minder nodig zijn. Dat blijkt uit het rapport “Trein in plaats van vliegen op korte afstanden” van Royal Haskoning DHV dat is uitgevoerd in opdracht van de Natuur en Milieufederatie Noord-Holland.

Mijn verzoek aan GS en PS is derhalve om dit rapport bij de provinciale besluitvorming over de toekomst van Schiphol te betrekken. Ik verzoek u ons de mogelijkheid te geven om tijdens een hoorzitting / technische briefing voor GS en PS een korte presentatie te verzorgen, waarin RHDHV specifiek ingaat op de mogelijkheden om de trein als alternatief voor vliegen in te zetten en de daarbij te nemen maatregelen.

Voor het provinciebestuur is dit om twee redenen extra relevant. In de eerste plaats is het belangrijk Schiphol als multimodale hub versneld verder te ontwikkelen en op het spoor onder Schiphol meer ruimte te creëren voor internationale treinen. Dat betekent dat de OV-verbindingen van en naar Schiphol versneld verbetert dienen te worden.

In de tweede plaats zijn er veel bewoners en bestuurders in omliggende gemeenten die de overlast door Schiphol graag zien afnemen. Als voorzitter van de BRS verzoek ik de provincie, in casu gedeputeerde Tekin, deze oplossing te bespreken binnen de BRS en met kracht, namens de BRS, te bepleiten in de ORS. Ook in de BRS verzorgen wij graag een presentatie.

Tot slot: om de MRA en Nederland internationaal bereikbaar te houden is groei van het aantal vliegbewegingen op Schiphol niet nodig, niet wenselijk en ook niet mogelijk gezien het huidige afsprakenkader. Gelukkig maar, voor het klimaat, de gezondheid en het welbevinden van Noord-Hollanders.

Ik zie uw reactie met vertrouwen tegemoet.

Met vriendelijke groet,

Sijas Akkerman
Directeur

Royal HaskoningDHV
Enhancing Society Together

RAPPORT

Vergelijk vliegen met treinreizen voor korte afstanden

en hoe we vaker voor de trein kunnen kiezen

HASKONINGDHV NEDERLAND B.V.

Laan 1914 no.35
3818 EX AMERSFOORT
Netherlands
Transport & Planning
Trade register number: 56515154

+31 88 348 20 00 T
+31 33 463 36 52 F
info@rhdhv.com E
royalhaskoningdhv.com W

Titel document:	Vergelijk vliegen met treinreizen voor korte afstanden
Ondertitel:	en hoe we vaker voor de trein kunnen kiezen.
Klant:	Natuur en Milieufederatie Noord-Holland
Referentie:	T&PBG1539R001F01
Versie:	1.0/Definitief
Datum:	Mei 2018
Projectnaam:	Trein in plaats van vliegtuig
Projectnummer:	BG1539
Auteur(s):	Barth Donners
Opgesteld door:	Elmer van Buuren, Rémy Rijniers, David Koopman
Gecontroleerd door:	Geertje Hegeman
Datum/Initialen:	25 mei 2018
Goedgekeurd door:	Geertje Hegeman
Datum/Initialen:	

Classificatie

Disclaimer

No part of these specifications/printed matter may be reproduced and/or published by print, photocopy, microfilm or by any other means, without the prior written permission of HaskoningDHV Nederland B.V.; nor may they be used, without such permission, for any purposes other than that for which they were produced. HaskoningDHV Nederland B.V. accepts no responsibility or liability for these specifications/printed matter to any party other than the persons by whom it was commissioned and as concluded under that Appointment. The integrated QHSE management system of HaskoningDHV Nederland B.V. has been certified in accordance with ISO 9001:2015, ISO 14001:2015 and OHSAS 18001:2007.

Inhoud

Managementsamenvatting 1

1 Inleiding 2

2 Trein als alternatief voor de reiziger 3
2.1 Bestemmingskeuze voor effecten 3
2.2 De huidige situatie 5
2.3 Effectanalyse 7
2.3.1 Effect op de reistijden 7
2.3.2 Effect op de vervoerwijzekeuze 11
2.3.3 Externe effecten 13

3 Waarom kiezen reizigers voor het vliegtuig in plaats van trein? 15
3.1 Archetypes 15
3.2 De zakelijke reiziger 15
3.3 De recreatieve reiziger 15
3.4 De frequente reiziger 16
3.5 Ervaren barrières door psychologische factoren verklaard 17

4 Verbetering van de (internationale) treinreis 18
4.1 Verbetering tickets & services 18
4.1.1 Uitwerking verbetering tickets & services 18
4.1.2 Toepassing en effect verbetering ticketing & services 21
4.2 Reistijd verbetering: elimineren barrières & optimalisatie planproces 21
4.2.1 Elimineren van barrières 22
4.2.2 Optimalisatie van het planproces 23
4.2.3 Toepassing van elimineren van barrières & optimalisatie planproces 24
4.3 Reistijd verbetering: Europees HSL-netwerk 25
4.3.1 Argumenten voor een Europees HSL-netwerk 25
4.3.2 Uitwerking van een Europees HSL-netwerk 26
4.4 Uitgangspunten voor de effectbepaling 27

5 Casestudy: Amsterdam – Berlijn 29
5.1 Opheffen van operationele barrières 29
5.2 Planproces optimaliseren & aanpassingen dienstregeling 30
5.3 Ideale dienstregeling volgens ‘blanco vel’-benadering 31

6 Conclusies & aanbevelingen 33
6.1 Conclusies ervaring van reizigers 33
6.2 Aanbevelingen verbetering ticketing & services 33
6.3 Aanbevelingen reistijd verbetering door optimalisatie dienstregeling 34
6.4 Aanbevelingen reistijd verbetering door Europees HSL-netwerk 34

Bijlagen
A1 Reistijden
A2 Modal Split
A3 Reistijden vakantiebestemmingen

Managementsamenvatting

In opdracht van Natuur en Milieufederatie Noord-Holland samen met Greenpeace en Natuur & Milieu, heeft Royal HaskoningDHV een analyse gemaakt van bestemmingen vanaf Schiphol, waarvoor de trein concurrerend kan zijn met het vliegtuig. Onderzocht is wat de huidige reistijden voor vliegtuig en trein zijn. Vervolgens is onderzocht voor welke bestemmingen de trein voor de reiziger een interessant alternatief kan zijn bij verbetering van (1) ticketing & services (2) reistijd door operationele barrières op te heffen en planproces te optimaliseren en (3) reistijd door realisatie van een Europees HSL-netwerk. Waarom reizigers nu vaker voor het vliegtuig kiezen en wat hen tot andere keuzes kan brengen is onderzocht door interviews te houden met drie archetypes: de zakelijke reiziger, de recreatieve reiziger en de frequente (recreatieve) reiziger.

De bestemmingen zijn geselecteerd op basis van de grootte van de steden, directe vliegverbindingen met Schiphol en hemelsbrede afstand (maximaal 750 km van Schiphol). Zo zijn 31 bestemmingen geselecteerd. Tussen Schiphol en deze 31 geselecteerde bestemmingen gaan in de huidige situatie in totaal 241 vluchten per dag, ongeveer 176.000 vliegbewegingen per jaar. Dit is rond de 35% van het totaal aantal vliegbewegingen op Schiphol (Schiphol, 2018).

Wanneer voor de huidige situatie de trein- en vliegtijden van deze 31 bestemmingen worden vergeleken, blijkt dat voor Brussel en Parijs de treintijd korter is dan de vliegtijd. Voor negen bestemmingen is de treintijd minder dan twee uur langer, voor de overige 20 bestemmingen is de treintijd meer dan twee uur langer. Voor tien van deze 20 bestemmingen is de reistijd per trein meer dan het dubbele van de vliegtijd.

Met alleen verbetering van ticketing & services kan gedrag van reizigers worden beïnvloed, waardoor zij eerder voor de trein kiezen, zonder dat de reistijd wordt verbeterd. Wanneer de reistijd per trein wordt geoptimaliseerd, zijn de treintijden van Brussel, Düsseldorf, Hannover, Londen, Frankfurt, Parijs, Luxemburg en Rennes vrijwel gelijk of korter dan de vliegtijden. Door aanleg van een Europees HSL-netwerk wordt voor 25 van de 31 bestemmingen de treintijd korter dan de vliegtijd. Alleen voor Edinburgh, Zürich, Göteborg, Genève en Milaan blijft het vliegtuig sneller.

Voor alle 31 bestemmingen samen is de modal split (verdeling van reizigers over de vervoerswijzen: vliegtuig, trein en weg) berekend voor de huidige situatie en voor de twee reistijd optimalisaties. Voor alle bestemmingen samen stijgt het aandeel trein van 27% in de huidige situatie naar 46% bij het opheffen van operationele barrières en optimalisatie planproces en naar 63% na aanleg Europees HSL-netwerk. Hiermee kan respectievelijk per jaar 327 miljoen kilogram (optimalisatie) en 998 miljoen kilogram (aanleg HSL-netwerk) CO_2-emissies worden bespaard. De potentiele NO_x besparing bedraagt respectievelijk 116 kg en 323 kg per jaar.

De geïnterviewde zakelijke reiziger onderschat vliegtijd en kiest voor het vliegtuig vanwege tijd en comfort. Publieke garanties, bijvoorbeeld een gegarandeerde stoel in de trein met betrouwbare wifi, kunnen de zakelijke reiziger mogelijk beïnvloeden, maar dit is lastig omdat hij/zij de reis meestal niet zelf boekt. De geïnterviewde recreatieve reiziger kiest voor het vliegtuig vanuit gewoontegedrag. Dit is mogelijk te doorbreken door reclamecampagnes gericht op die factoren die de recreatieve reiziger belangrijk vindt (bijvoorbeeld comfort, gemak, kosten). De geïnterviewde frequente (recreatieve) reiziger was niet op de hoogte van de mogelijkheid van een treinreis en stond, na een negatieve ervaring met het vliegtuig, er open voor om dit een keer te proberen. Attenderen op andere opties op plekken waar de frequente reiziger zoekt, is een mogelijke stap om kennisachterstand over treinreizen te verminderen.

Eerste aanbevelingen om de trein concurrerend te laten zijn met het vliegtuig zijn:

- Actief sturen, samen met treinondernemingen, luchtvaartmaatschappijen en vliegvelden om reizigers van korte vluchten te stimuleren de trein te gebruiken, zodat het aantal korte vluchten kan worden verminderd.
- Aanbieders van vervoersdiensten staan toe dat derde partijen actuele dienstregelingen gebruiken en vervoerscapaciteit verkopen.
- Aanbieden van één vervoerscontract met opvang en zekerheid over vergoeding bij oponthoud.
- Bevorderen inzet van meersysteemmaterieel en optimaliseren planproces door middel van internationale afstemming.
- Op Europese schaal onderzoek doen naar internationale lange afstand verbindingen.
- Het creëren van Europese beleidskaders waarin met behulp van Europese transnationale maatschappelijke kosten-baten analyses de internationale meerwaarde van projecten kan worden getoetst en geëvalueerd. Hierbij kan worden gekeken naar de inrichting van investeringen en initiatief op de (goederen) TEN-T corridors.

1 Inleiding

Schiphol is een van de mainports in Nederland en daarmee een belangrijke economische hub van nationaal belang. Tegelijkertijd staat de groei van Schiphol onder druk en biedt de trein de kans de bereikbaarheid te vergroten en de bereikbaarheid te verduurzamen. Een significant aandeel van de vliegbewegingen op Schiphol komt voor rekening van bestemmingen op de korte en middellange afstand. Voor sommige bestemmingen concurreert de reistijd per trein met het vliegtuig, zeker wanneer ook rekening wordt gehouden met de tijd van voor- en natransport en de benodigde tijd voor het in- en uitchecken op het vliegveld. Desondanks kiezen veel (meer) reizigers voor het vliegtuig.

Er gaan steeds meer stemmen op om de internationale trein in te zetten op korte afstanden (250-750 km) in plaats van het vliegtuig. Voornaamste reden hiervoor is om reizen te verduurzamen, CO_2-uitstoot te verminderen. Daarnaast kan dit voor drukke vliegvelden zoals Schiphol, de bereikbaarheid verbeteren door betere achterlandverbindingen.

Natuur en Milieufederatie Noord-Holland heeft een stageonderzoek laten uitvoeren naar alternatieven voor Europese vliegbewegingen (Ballieux, 2018). Hierin is voor 14 bestemmingen vanaf Schiphol berekend hoeveel treinen of bussen er nodig zijn om voor deze bestemmingen het vliegtuig voor 10, 50 of 75% te vervangen. Voor alle drie scenario's is tevens de CO_2 besparing uitgerekend. Dit heeft enig inzicht gegeven, maar Natuur en Milieufederatie Noord-Holland wil uitgebreider onderzoek.

Natuur en Milieufederatie Noord-Holland heeft samen met Greenpeace en Natuur & Milieu, Royal HaskoningDHV gevraagd te onderzoeken voor welke bestemmingen de trein voor de reiziger een interessant alternatief is bij verbeteringen van de modaliteit op een aantal manieren, de samenhang is geïllustreerd in Figuur 1.1:

1. De verbetering van ticketing & services
2. De verbetering van de reistijd door opheffen van operationele barrières en optimalisatie planproces
3. Verdere verbetering van de reistijd door realisatie van een integraal Europees HSL-netwerk

Figuur 1.1, Schematische weergave van samenhang in de ontwikkelstappen

De effecten van de verschillende verbeteringen voor bestemmingen op korte afstand zijn in het volgende hoofdstuk gegeven. is in het volgende hoofdstuk gegeven. Vervolgens is geanalyseerd wat de ervaringen van reizigers zijn bij het maken van keuzes. De uitwerking en toepassing van de verbeteringen zijn in hoofdstuk 4 beschreven. Om meer inzicht te krijgen in de details is een case study voor Amsterdam - Berlijn opgenomen. Het rapport sluit af met de conclusies en aanbevelingen in hoofdstuk 5.

2 Trein als alternatief voor de reiziger

Voor het bepalen van de effecten zijn 31 bestemmingen geselecteerd op de korte en middellange afstand (200 - 750 km) vanaf Amsterdam. Op basis van de huidige situatie voor reistijden zijn de effecten bepaald als de verschillende verbeteringen voor het internationale treinverkeer worden doorgevoerd.

Eerst is in kaart gebracht welke bestemmingen zijn geselecteerd en hoe. Vervolgens is een vergelijking gemaakt tussen reistijd voor de trein en het vliegtuig in de huidige situatie. Tot slot zijn effecten van mogelijke verbeteringen voor internationaal treinreizen geëvalueerd op reistijd, vervoerwijzekeuze van de reiziger en externe effecten.

2.1 Bestemmingskeuze voor effecten

De bestemmingen zijn geselecteerd op basis van een analyse van de grote steden op korte en middellange afstand van Amsterdam, in combinatie met het aanbod van vluchten vanaf Schiphol. Hierbij is gebruik gemaakt van bestemmingen die eerder al waren geïdentificeerd als kansrijk (Ballieux, 2018).

Figuur 2.1, Geselecteerde bestemmingen, inclusief indicatie van de afstand vanaf Amsterdam.

Een eerste selectie van steden is gemaakt op basis van de grootte van de stad, waarbij alleen Europese metropolen zijn geselecteerd. Op basis van afstand van steden ten opzichte van Amsterdam, tot maximaal ongeveer 750 km hemelsbreed (in vogelvlucht), is de volgende selectie gemaakt. De grens van 750 km is gekozen om dat reistijden per trein boven deze afstand in het algemeen niet meer competitief zijn. Dit levert in totaal 45 mogelijke bestemmingen op.

Van deze 45 bestemmingen is in kaart gebracht hoeveel vluchten er worden uitgevoerd vanaf Schiphol, naar een luchthaven bij de stad. Als peildatum is gekozen voor een doordeweekse dag, 10-7-2018 om een gemiddelde indicatie te krijgen. Van de 45 bestemmingen hebben 14 geen (actief) vliegveld of geen rechtstreekse vluchten vanaf Amsterdam. Daarom blijven 31 bestemmingen over, welke zijn meegenomen en weergegeven in Figuur 2.1.

De steden zijn evenredig verdeeld over Noordwest-Europa en op verschillende afstanden vanaf Amsterdam. Milaan is toegevoegd aan de lijst, ondanks dat de vogelvlucht afstand groter is dan de eerder gestelde 750 km. Deze keuze is gebaseerd op het relatief groter aantal reizigers en vluchten die Milaan als bestemming hebben. Verder zijn de bestemmingen een mix tussen bekende 'city-trip' bestemmingen als Parijs, Londen en Berlijn aan de ene kant als ook zakelijk bestemmingen als Kopenhagen en Edinburgh. De selectie is zoveel mogelijk waardevrij op basis van economische aantrekkingskracht gemaakt. Hierdoor zitten er ook minder bekende bestemmingen tussen zoals Rennes, Göteborg en Leeds.

Figuur 2.2 laat zien dat verreweg de meeste vluchten naar Londen gaan, 51 per dag. Naar Milaan en München gaan 13 dagelijkse vluchten, gemiddeld één vlucht per uur. Parijs is de verbinding van de hubs van KLM en Air France. Hierdoor gaan er relatief veel vluchten naar Parijs: 12 per dag. Naar Brussel gaan 5 vluchten per dag, voor een vergelijkbare hoeveelheid reizigers. Voor de 31 geselecteerde bestemmingen gaat het in totaal om 244 vluchten per dag, ongeveer 176.000 vliegbewegingen per jaar, 35% van het totaal aantal vliegbewegingen op Schiphol (Schiphol, 2018).

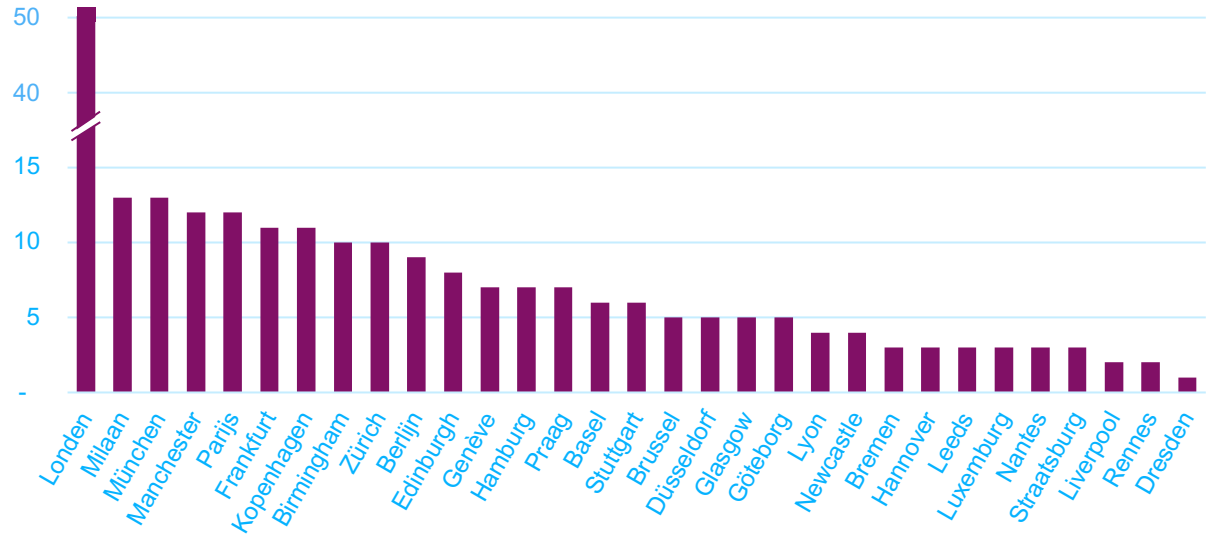

Figuur 2.2, Dagelijkse vluchten vanaf Schiphol.

Figuur 2.3 geeft het aantal reizigers per bestemming weer. Dit is het volledige aantal potentiele passagiers voor de markt van Schiphol, inclusief vliegtuigpassagiers en treinreizigers. Om dit te berekeningen is gekeken naar het aantal passagiers in 2016 per vliegtuig, afkomstig van Eurostat. Gezien de positie van Schiphol als transfer-hub is aangenomen dat 30% van de passagiers een transferreiziger is (gebaseerd de passagiersgegevens van Schiphol). Met behulp van de huidige reistijden voor vliegtuig en trein is de vervoerwijzekeuze bepaald voor het totale aantal passagiers. Indien de reistijd per vliegtuig nu competitief genoeg is om naar Amsterdam te reizen, dan is aangenomen dat dit ook mogelijk is als de reistijd per trein vergelijkbaar is.

De top 3 bestemmingen (Londen, Brussel en Parijs), steekt ver boven het aantal passagiers van de andere bestemmingen uit. Daarom is ervoor te gekozen deze met een andere schaal weer te geven, aan de linkerkant van de grafiek. Voor de andere bestemmingen geldt de schaal aan de rechterkant. Opvallend is dat een grote bestemming als Berlijn (9e in passagiersaantallen) relatief toch minder vervoersvraag heeft dan Frankfurt, Milaan of Kopenhagen.

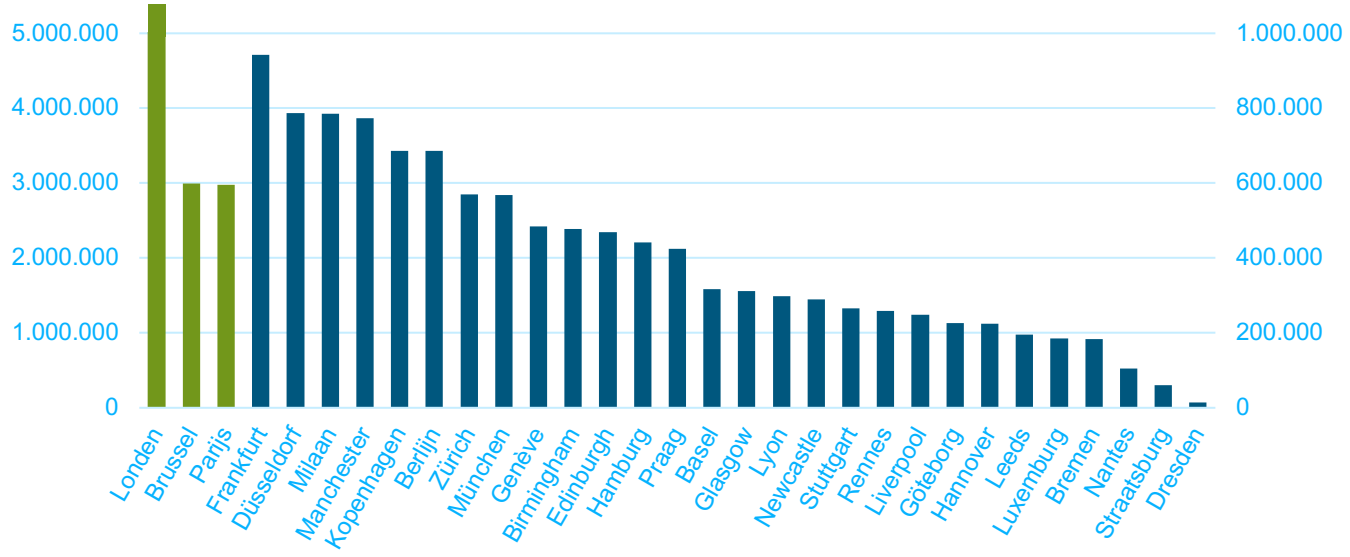

Figuur 2.3, Jaarlijkse aantal reizigers van en naar de bestemmingen, (groen linker-as, blauw rechter-as).

2.2 De huidige situatie

Voor alle 31 bestemmingen is uitgezocht wat de reistijden zijn per trein en per vliegtuig. De analyse is gemaakt op basis van de data van Rome2Rio.com en informatie over de dienstregelingen in HAFAS, beschikbaar via www.bahn.de.

Voor de bepaling van de reistijden is uitgegaan van deur-tot-deur reistijden vanuit het centrum van de steden. Hiervoor geldt voor reizen per trein dat reizigers naar het station moeten reizen en voor het vliegtuig dat reizigers naar de luchthaven moet reizen. In Rome2Rio en in het gebruikte model zijn deze tijden meegenomen. Als gevolg van de verschillen tussen steden en verschillen in locatie van stations en luchthavens is de reistijd in iedere stad anders. Daarbij zijn realistische transfertijden meegenomen voor de activiteiten rondom de luchthaven, zoals check-in, security en boarding.

Figuur 2.4 laat zien dat in de huidige situatie alleen voor Brussel en Parijs de reistijd per trein sneller is dan met het vliegtuig. Voor de volgende negen bestemmingen in Figuur 2.4 zijn de reistijden per trein minder dan 2 uur langer, voor de overige 20 bestemmingen meer dan 2 uur langer.

Naast de objectieve verschillen in reistijd spelen een aantal andere omstandigheden ook een rol in de modaliteitskeuze van reizigers (zie ook hoofdstuk 3):

1. De gepercipieerde gunstigere reistijd van het vliegtuig (de reiziger denkt van vliegveld naar vliegveld).
2. De slechtere vindbaarheid van reisinformatie voor verbindingen per trein.
3. De slechtere vindbaarheid van ticketing en aantrekkelijke tarieven voor het reizen per trein.
4. De onzekerheid van goede begeleiding bij ongeplande onderbreking van de reis, vooral in het geval van meerdere vervoerscontracten.

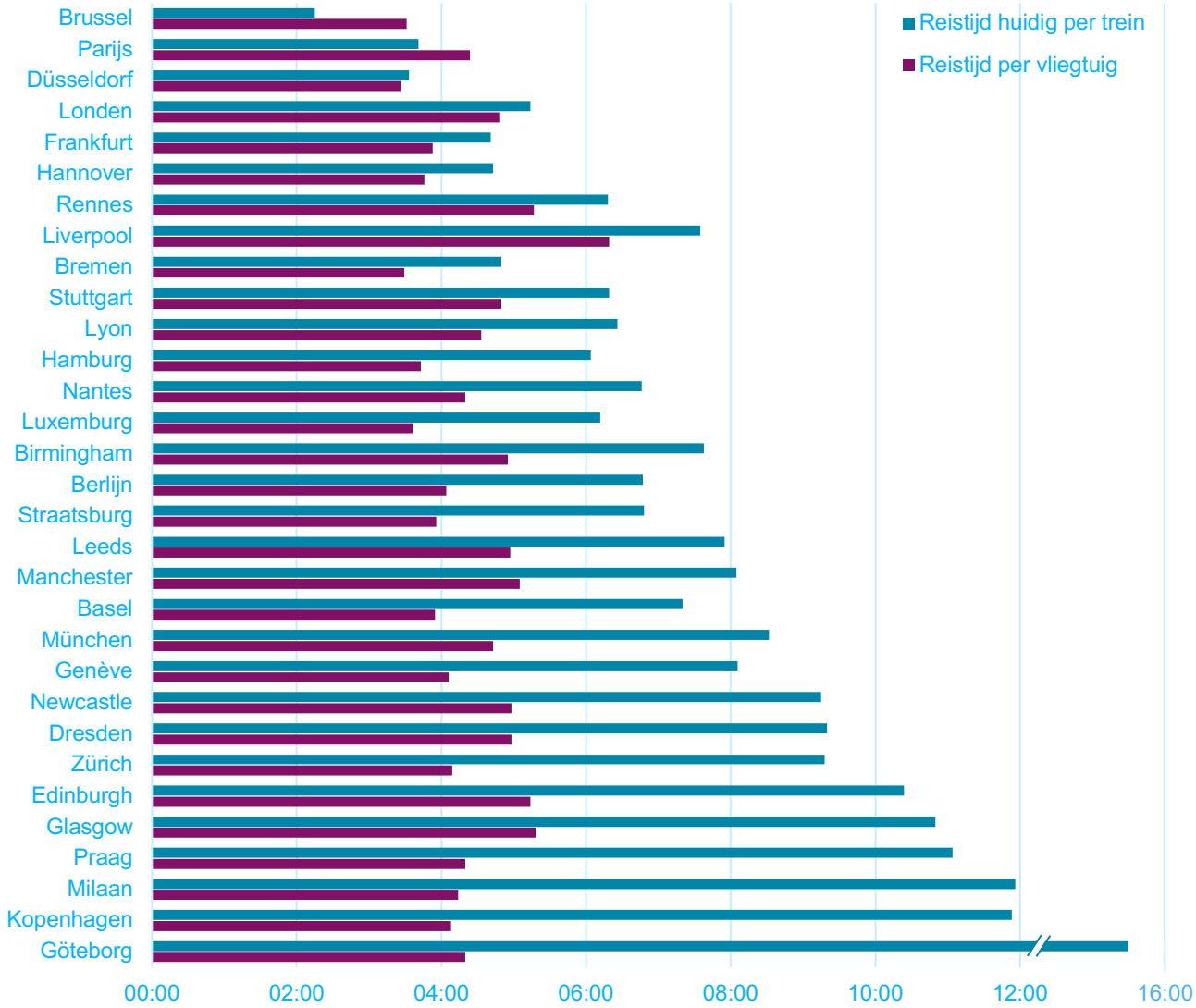

Figuur 2.4, vergelijking huidige reistijden trein en vliegtuig, gesorteerd op verschil in reistijd.

Voor de 14 bestemmingen waar geen vliegveld is of geen (regelmatige) directe vluchten naar Amsterdam zijn, zijn ook de huidige reistijden opgezocht. Dit waren onder andere bestemmingen op korte afstand van Amsterdam (Keulen, Luik, Antwerpen), maar ook bestemmingen op grotere afstand zoals Rouen of Leipzig. Voor veel van deze bestemmingen is de trein nu al een aantrekkelijk alternatief. Er kan niet worden uitgesloten dat er een causaal verband is tussen de aantrekkelijkheid van de plaats in de bereikbaarheid van de trein en het ontbreken van regelmatige vluchten van en naar Amsterdam.

Opvallend is dat de reistijd per trein naar Noord-Europa gunstiger is dan naar Zuid-Europa. Deels kan dit worden verklaard door de positie in de historische economische corridors en relaties. Op basis van de huidige reistijden en het huidige aantal passagiers zijn de effecten van de verbeterstappen inzichtelijk gemaakt.

2.3 Effectanalyse

Voor een goed inzicht in de effecten van de verschillende verbeteringen en de onderlinge verschillen zijn deze samengevat in een paragraaf. Het gaat hierbij om de volgende verbeterstappen:

1. De verbetering ticketing & services;
2. De verbetering van de reistijd door opheffen van operationele barrières en optimalisatie planproces;
3. Verdere verbetering van de reistijd door realisatie van een Europees HSL-netwerk.

Het effect van de verbetering van ticketing & services is niet vast te stellen binnen de scope van deze rapportage. Er is namelijk geen kwantitatieve data beschikbaar op dit moment van de impact van slechtere vindbaarheid van reisinformatie, slechtere vindbaarheid van tickets en aantrekkelijke tarieven en onzekerheid van goede begeleiding bij ongeplande onderbreking van de reis. De archetypes, zie hoofdstuk 3, van reizigers tonen echter wel dat de keuze van de reiziger sterk wordt beïnvloed door deze punten. Kwantitatief zou het effect kunnen worden geduid als het verschil tussen de daadwerkelijke huidige ticketverkoop en de verwachte huidige situatie op basis van de reistijden. Vervolgens is gekeken naar de verbeteringen in reistijd per trein voor de verbeterstappen 2 en 3 (zie boven). Daarna zijn de effecten in vervoerwijzekeuze van de reiziger per bestemming geëvalueerd. Als laatste is gekeken naar de externe effecten.

2.3.1 Effect op de reistijden

De verschillende stappen hebben een significante impact op de reistijd voor de reiziger. Hierbij is de deur-tot-deur reistijd gemodelleerd en niet alleen de in-voertuigtijd. Voor Göteborg wordt bijvoorbeeld de reistijd per trein met meer dan 11 uur gereduceerd bij aanleg van een Europees geörienteerd HSL-netwerk. Daarmee is de reistijd per trein nog maar een half uur langer dan het vliegtuig. Dit is vergelijkbaar met de huidige situatie voor Londen.

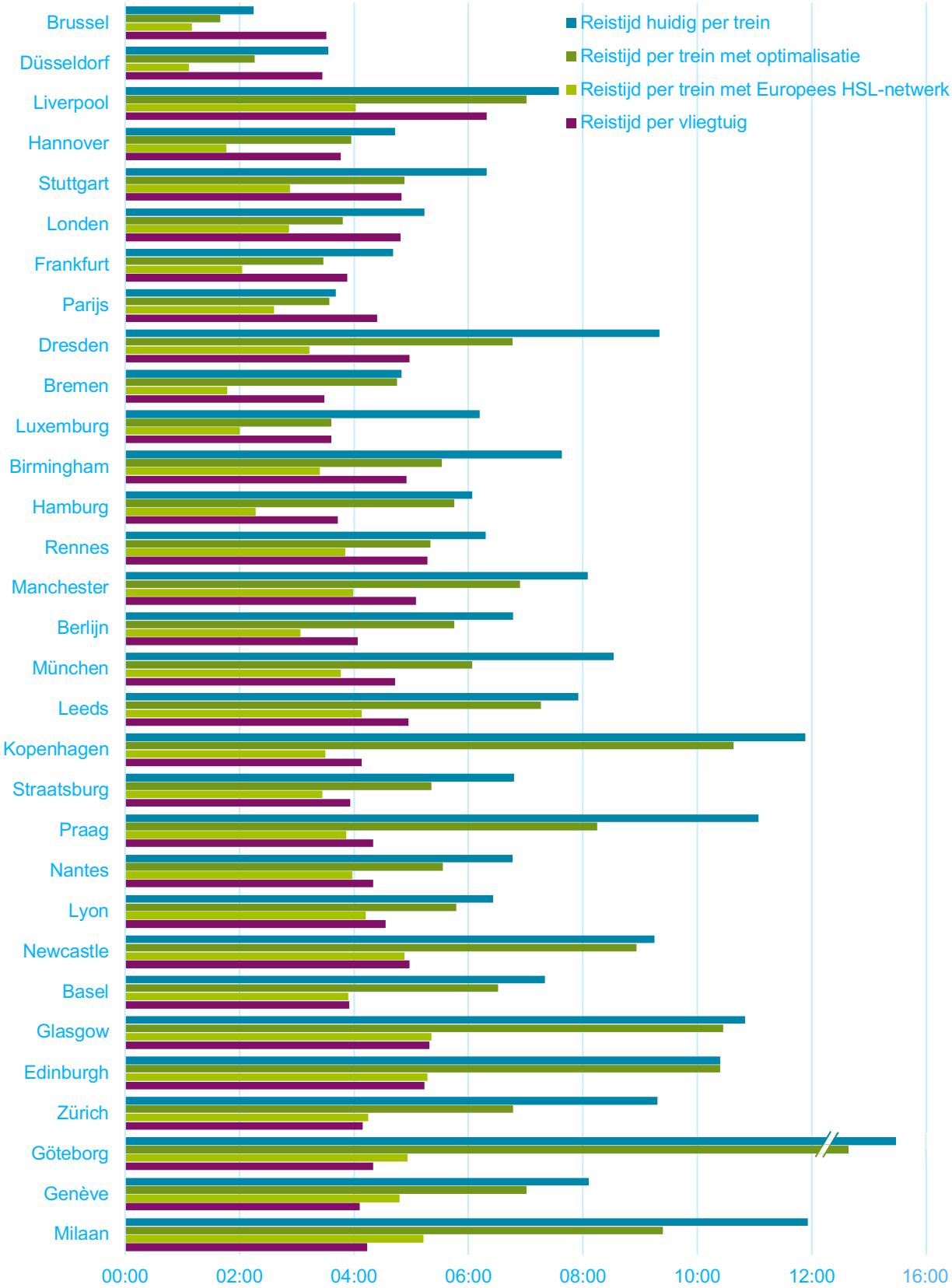

Figuur 2.5, vergelijking reistijden, incl. transfertijden, voor trein en vliegtuig. Gesorteerd op verschil in reistijd HSL-vliegtuig. Excl. verbetering ticketing & services, deze verbetering heeft geen effect op reistijden.

Er kunnen significante verbeteringen in de reistijden worden gerealiseerd door de verschillende verbeteringen. De verbeteringen van de optimalisatie van de dienstregeling lijken relatief klein, maar deze staan wel aan de basis van de keuze van de reiziger. Daarmee zijn reistijd verbeteringen zeer belangrijk in de vervoerwijzekeuze en de externe effecten als gevolg van het gebruik van vervoermiddelen. Deze laatste twee punten worden in de volgende twee paragrafen verder uitgewerkt.

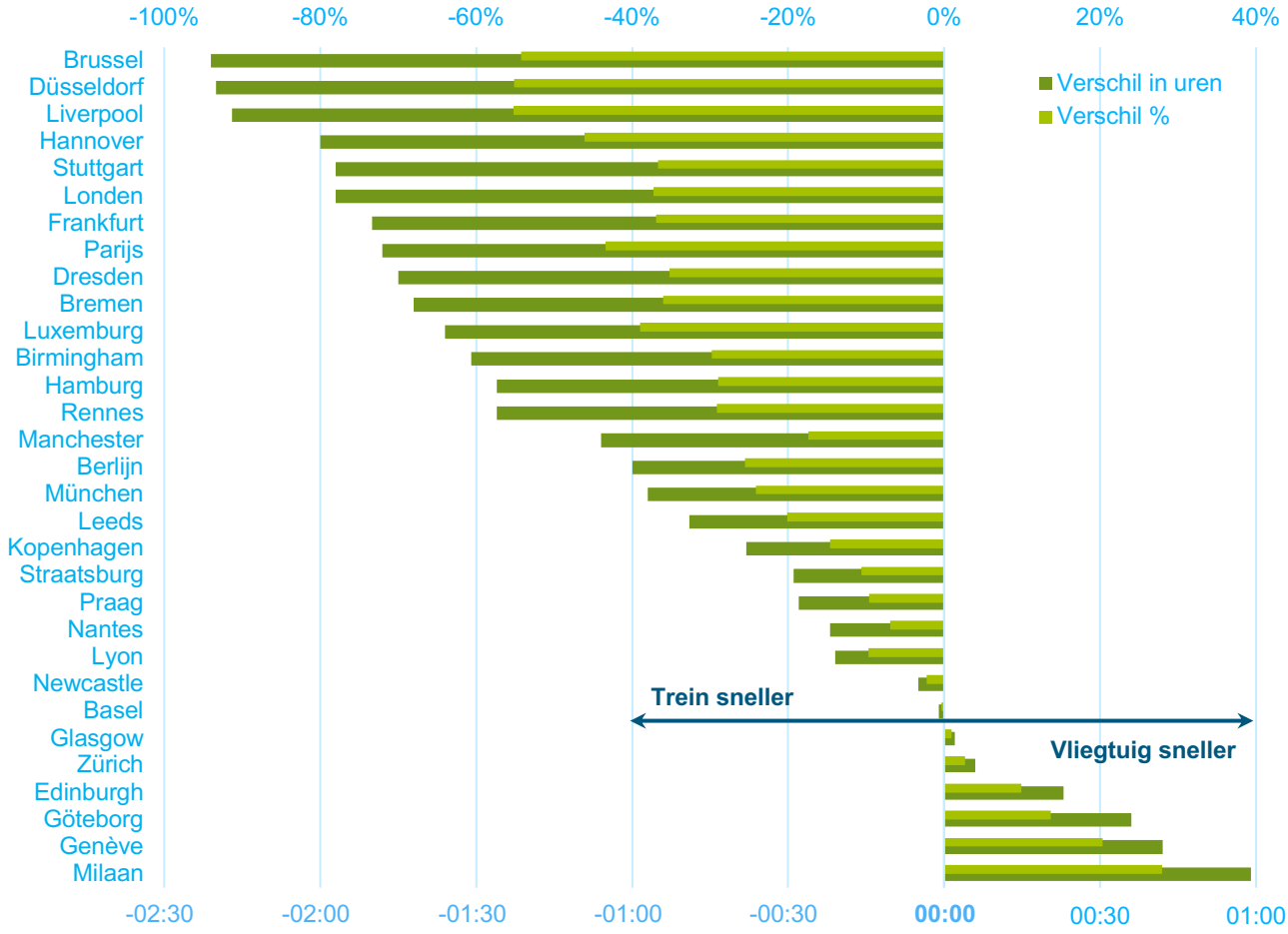

Figuur 2.6, Reistijdverschil in uren en percentage tussen trein over Europees HSL-netwerk en vliegtuig

In de vergelijking van reistijden per trein bij een Europees HSL-netwerk en het vliegtuig is duidelijk dat de trein op de korte en middellange afstanden een volwaardig alternatief is, de vliegreis duurt ongeveer 2x zo lang. Er is een significante relatie tussen de snellere reistijd per trein en de totale afstand tussen Amsterdam en de bestemming. Overall kan worden gesteld dat voor afstanden tot 500 km de trein sneller is dan het vliegtuig. Afhankelijk van de locatie in het netwerk en de geografische barrières kan een snellere reistijd voor de trein worden geboden voor grotere afstanden (zoals Lyon op 740 km) of is toch het vliegtuig sneller (Basel op 571 km).

Op grotere afstanden, 800+ km, is het vliegtuig sneller dan een trein over een HSL-netwerk, zelfs met de optimale reistijd. Dit betekent dat de trein op deze afstanden weliswaar als alternatief kan worden geboden, maar niet meer op reistijd concurreert en alleen, net als op dit moment de bus, op prijs van een ticket. Voor Milaan is de treinreis per HSL een uur langzamer dan het vliegtuig (30%), als gevolg van de gevoeligheid voor reistijd kan de trein wel nog concurreren. Echter bij grotere afstanden neemt het verschil verder toe en is de trein niet meer concurrerend. Tenzij nachttreinen worden ingezet, zie kader.

Potentie van de Nachttrein
(…) Waar reizigers de trein nemen voor een snelle reis van A naar B, moet de nachttrein het vooral van comfort hebben. Een goed bed, voldoende ruimte en het allerbelangrijkste: voldoende tijd voor een goede nachtrust. De nachttrein is niet snel, maar bespaart je wel een hotelovernachting.

Aangenomen dat een reis minimaal 6 tot 8 uur moet duren om voldoende slaap te krijgen, heeft het spoorwegbedrijf twee opties: de reis vertragen of verlengen. In Duitsland staat een nachttrein vaak een aantal uren stil op een emplacement om vroeg in de ochtend te arriveren. Bijkomend voordeel is de rust door het wegvallen van rijgeluid en geschud. Door een reis te verlengen kan de vervoerder een reis die overdag te lang duurt alsnog 's nachts aanbieden. Een voorbeeld daarvan waren de inmiddels geschrapte CityNightLines naar Zwitserland en Italië.

Vierstapskeuzemodel
(…) Reizigers beslissen aan de hand van vier keuzes: de keuze om te reizen, de keuze voor de bestemming, voor de vervoerwijze (modaliteit) en voor een route.

De keuze om te reizen is gebaseerd op het aantal inwoners van een stad, arbeidsplaatsen, inkomen en andere sociaaleconomische factoren. De bestemmingskeuze hangt vooral af van de aantrekkingskracht tussen twee gebieden. De modaliteitskeuze hangt samen met de reistijd en kosten van het vervoermiddel. Hierbij wordt de reistijd in geld uitgedrukt, of de kosten in tijd omgerekend op basis van de waardering voor tijd. (…) Verder tellen ook nog comfort en voorkeursfactoren enigszins mee. Ten slotte is ook de routekeuze gebaseerd op reistijd en kosten.

Tijd is dus een van de belangrijkste afwegingsfactoren voor de keuze van een vervoermiddel. Dat zet de nachttrein direct op achterstand (…).

Substitutie hotelovernachting
De belangrijkste motieven om voor een nachttrein te kiezen zijn de substitutie van een hotelovernachting, de reis als beleving en de rechtstreekse verbinding. Alleen de rechtstreekse verbinding komt enigszins terug in de vervoermodellen. De reis als beleving is moeilijk te vertalen naar tijd of kosten voor de gemiddelde reiziger. De substitutie van de hotelovernachting is echter, net als kosten en reistijd, in geld uit te drukken en moet dus op te nemen zijn in modellen. Maar het onderzoek hiernaar is beperkt, waardoor het aanbod van nachttreinen steeds verder afneemt.

Hogesnelheidsnachttreinen
(…)
Een passend vervoermodel voor de nachttrein is niet alleen een opgave voor de spoorsector maar ook voor de wetenschap. Hogesnelheidsnachttreinen zouden de range van substitutie voor vliegtuigen door treinen wel eens van 750 naar bijna 2000 kilometer kunnen oprekken. Hiermee komt bijna heel Europa binnen het bereik van de nachttrein.

Uit OV-magazine, Nachttrein verdient eigen vervoermodel, (B. Donners, 2017).

Voor de reiziger is de nachttrein interessant als een dagreis lang tot zeer lang duurt, ongeacht de competitie in reistijd met het vliegtuig. Er dient voldoende tijd te zijn om te slapen en de aankomst en vertrektijden moeten gunstig zijn. Bij een vertrek per dagtrein of vliegtuig in de vroege ochtend is de aankomsttijd zelden voor 9:00 uur in de ochtend en is het vaak lastig om op tijd bij het vliegveld of treinstation te komen. Aankomsttijd met de nachttrein kan, afhankelijk van de dienstregeling, vroeger, zonder concessies te hoeven doen aan de nachtrust. Een goede nachtrust kan worden geboden voor reizen tussen de 8 en 14 uur. Dit maakt bestemmingen in Spanje (Barcelona, Madrid) en Italië (Rome) ook aantrekkelijk. Indien er ook hogesnelheidsnachttreinen worden ingezet op een Europees HSL-netwerk kan heel Europa worden bediend door nachttreinen. De huidige reistijd per trein voor deze bestemmingen is vaak minimaal 2 keer zolang en daarom voor de reiziger geen interessante keuze. Voor een inzicht in de mogelijke reistijden voor de verder gelegen bestemmingen die interessant zijn voor nachttreinen, zie bijlage A3.

Om een beter inzicht te krijgen in de potentie van de nachttrein is extra onderzoek nodig.

2.3.2 Effect op de vervoerwijzekeuze

De reiziger maakt zijn keuze voor de vervoerwijze met name op prijs en reistijd. Als gevolg van verbeteringen in de reistijd gaan reizigers andere vervoerwijzen kiezen. Figuur 2.7 laat voor drie bestemmingen zien wat de verschuiving in vervoerwijzekeuze is, voor de twee verbeterstappen van reistijd voor de trein. De percentages van reizigers die kiezen voor trein, vliegen en auto zijn weergegeven.

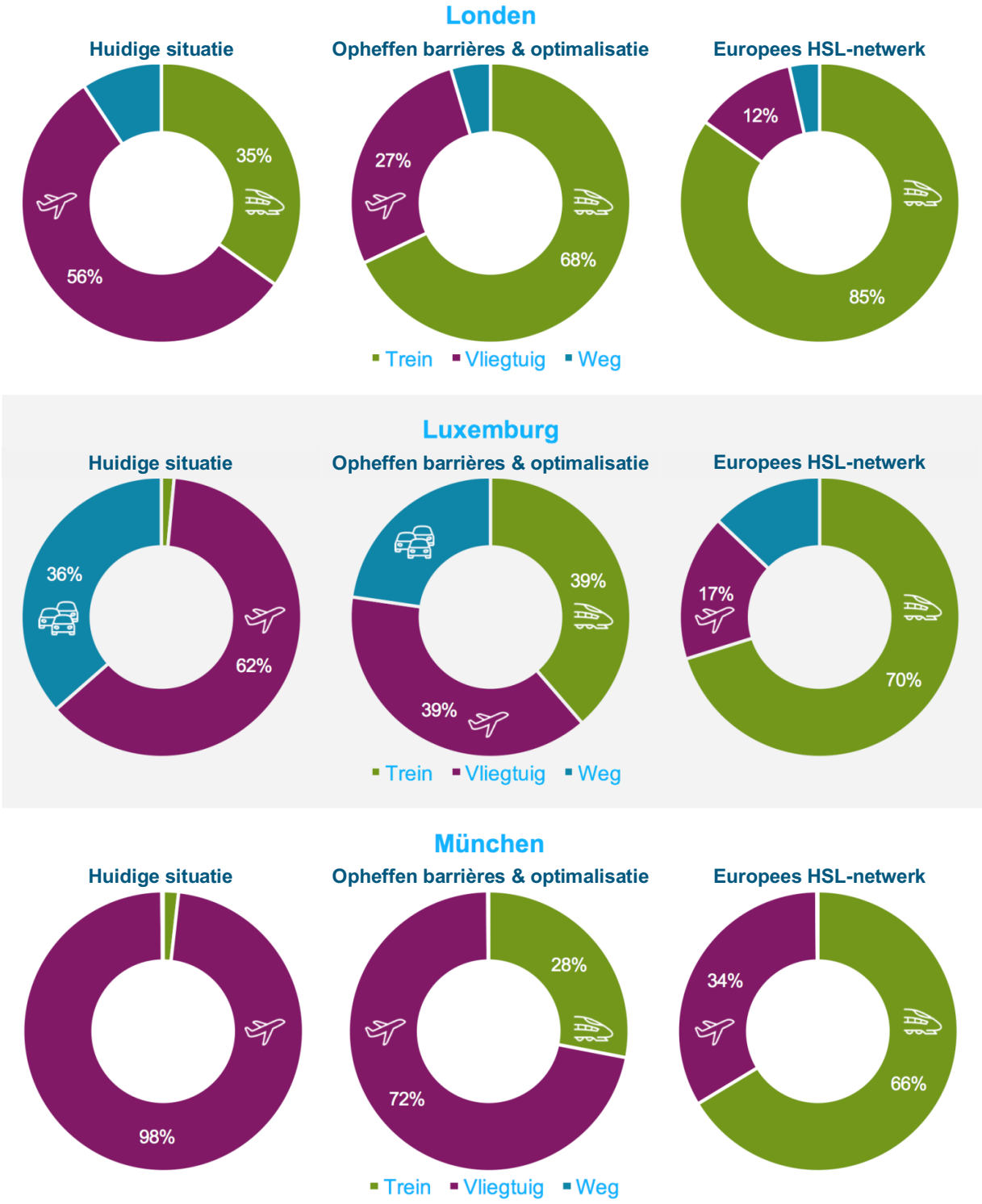

Figuur 2.7, Evolutie vervoerwijzekeuze voor drie bestemmingen met grote verschuivingen. Excl. verschuiving als gevolg van verbetering ticketing & services, deze is binnen de scope van dit onderzoek niet vast te stellen.

In Figuur 2.8 is de vervoerwijzekeuze voor alle reizigers naar de 31 bestemmingen in donuts geïllustreerd. In de huidige situatie kiest 27% van de reizigers de trein als vervoermiddel naar de geselecteerde bestemmingen. In de geoptimaliseerde stap verdubbelt dit bijna, naar 46%,

Indien de volledige stap voor de invoering van een Europees HSL-netwerk wordt gerealiseerd kiest bijna twee derde voor de trein voor alle bestemmingen samen, 63%. Voor 7 bestemmingen (Londen, Parijs, Frankfurt, Hannover, Liverpool, Stuttgart & Bremen) kan met behulp van het HSL-netwerk zelfs een modal split worden gecreëerd van meer dan 80% voor de trein. De gemiddelde modal split over de bestemmingen is 13%, voor de geoptimaliseerde situatie verdubbelt dit naar 27% en voor een HSL netwerk is dit 65%.

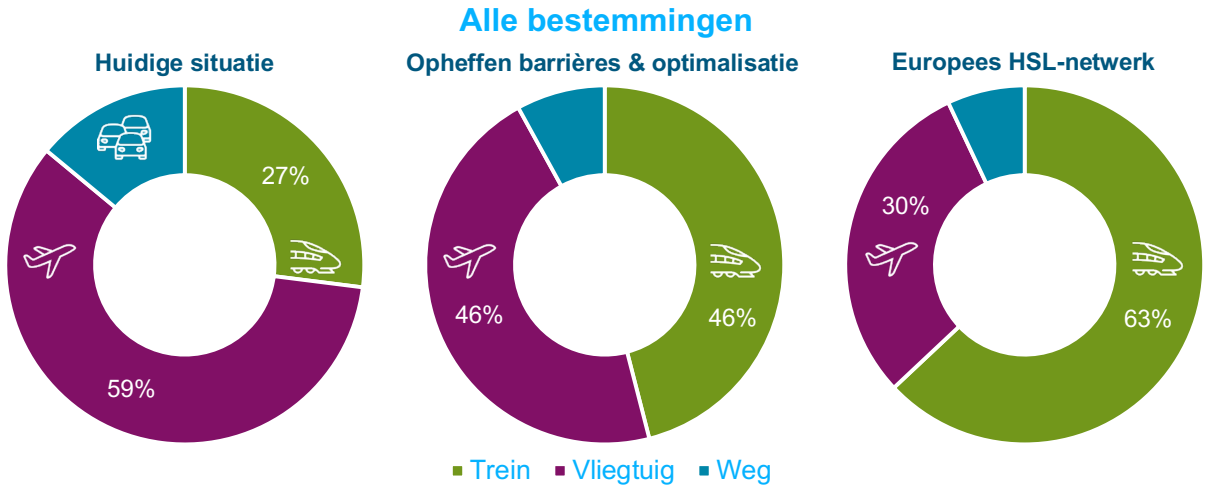

Figuur 2.8, Evolutie vervoerwijzekeuze, verschillende stappen, gewogen gemiddelde van alle 31 bestemmingen.

Als gevolg van de veranderde vervoerwijzekeuze zal het aantal vluchten afnemen. In de huidige situatie zijn er in totaal 244 vluchten dagelijks vanaf Schiphol naar de 31 bestemmingen. Iedere vlucht bestaat uit twee vliegbewegingen (landen en opstijgen), dit betekent ongeveer 178.000 vliegbewegingen per jaar voor de geselecteerde bestemmingen, 35% van het totaal op Schiphol. Tabel 2.1 laat zien dat in de optimalisatie het aantal vluchten kan worden teruggebracht naar 119 vluchten per dag, ongeveer 87.000 vliegbewegingen per jaar. In de HSL-stap neemt het aantal vluchten met 60 extra af. Dit zijn ongeveer 44.000 vliegbewegingen per jaar minder. In totaal betekent dit, dat er op Schiphol 133.000 vliegbewegingen per jaar minder kunnen worden gemaakt, zonder dat dit negatieve gevolgen heeft op de reistijd van de reiziger.

	Vluchten per dag	Vliegbewegingen per jaar	Verschil t.o.v. huidig	Verschil %
Huidig	244	178.000		
Geoptimaliseerd	119	87.000	-89.000	-50%
HSL	59	43.000	-133.000	-75%

Tabel 2.1, Effectbepaling: vluchten per dag en vliegbewegingen per jaar en verschil ten opzichte van huidig.

2.3.3 Externe effecten

Iedere vervoerwijze kent een bepaalde belasting van grondstoffen en de omgeving. Er is gekeken naar de CO_2 en NOx-emmissies. In dit onderzoek ligt de focus op de (schadelijke en belastende) uitstoot van de verschillende vervoerwijzen, er is niet gekeken naar het energieverbruik van de vervoerwijzen.

De bepaling van de externe effecten van reizen zijn gebaseerd op de aggregatie naar reizigerskilometers en het gebruik van kengetallen. Uitgangspunt hierbij is de toonaangevende STREAM-studie (CE Delft, Otten, 't Hoen, & den Boer, 2015), onder andere gebruikt als bron en input van www.co2emmissiefactoren.nl. Er is gekozen voor CO_2 en NOx-emissies op basis van de Well-to-Wheel waardes. Dit zijn de waardes waarin ook de emissies in het productieproces zijn meegenomen. Verder is de toeslag voor uitstoot in de hogere luchtlagen meegenomen in deze studie.

Tabel 2.2 vat de CO_2-waardes samen en in Figuur 2.9 zijn deze gevisualiseerd. Het gaat hier om *miljoenen kilo's* uitstoot per jaar voor het totale aantal verplaatsingen (heen en terug). Met een HSL-netwerk betekent dit voor reizen van en naar Amsterdam een besparing van 1,0 Mton CO_2.

	CO_2-emissie trein	CO_2-emissie vliegtuig	CO_2-emissie weg	Totaal CO_2-emissie	Verschil tov huidig	Verschil %
Huidig	63 mln kg	1.728 mln kg	102 mln kg	1.893 mln kg		
Geoptimaliseerd	108 mln kg	1.396 mln kg	61 mln kg	1.565 mln kg	-327 mln kg	-17%
HSL	194 mln kg	689 mln kg	12 mln kg	895 mln kg	-998 mln kg	-53%

Tabel 2.2, Effectbepaling: CO2-emmissie/jaar voor totaal aantal verplaatsingen, heen en terug.

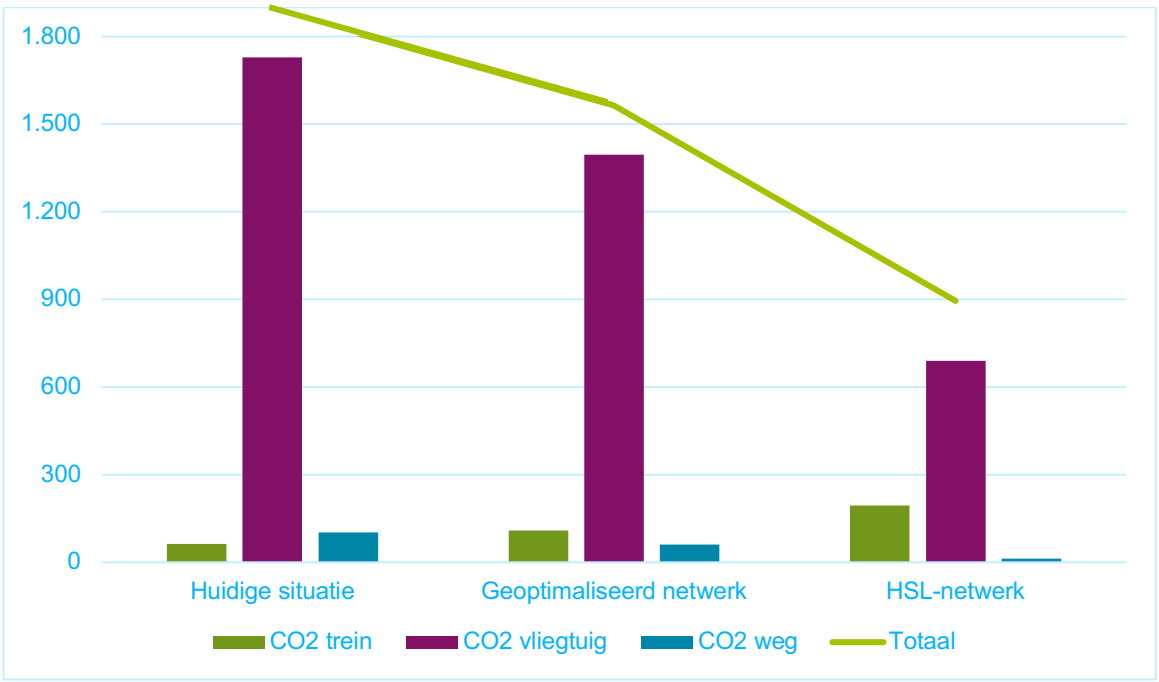

Figuur 2.9, Effectbepaling: CO_2-emmissie, [miljoen kg].

In Tabel 2.3 zijn de NOx-waardes samengevat en in Figuur 2.10, gevisualiseerd. Het gaat hier om *kilo's* uitstoot per jaar voor het totale aantal verplaatsingen (heen en terug).

	NOx-emissie trein	NOx-emissie vliegtuig	NOx-emissie weg	Totaal NOx-emissie	Verschil tov huidig	Verschil %
Huidig	82 kg	650 kg	132 kg	863 kg		
Geoptimaliseerd	142 kg	526 kg	79 kg	747 kg	-116 kg	-13%
HSL	254 kg	261 kg	25 kg	540 kg	-323 kg	-37%

Tabel 2.3, Effectbepaling: NOx-emissie/jaar voor totaal aantal verplaatsingen, heen en terug

De verschillen tonen de jaarlijkse besparing als gevolg van een andere vervoerwijzekeuze door verbeterde reistijden. De geoptimaliseerde reistijden lijken een relatief klein effect te hebben op reistijd en vervoerwijzekeuze. Echter is het effect significant op een aantal herkomst-bestemmingsrelaties met (zeer) grote aantallen passagiers, (zoals Londen, Parijs en Brussel). Hierdoor is er zowel voor het aantal benodigde vluchten als voor de emissies een behoorlijke winst te halen, ondanks dat er ogenschijnlijk geen grote sprongen in reistijden wordt gemaakt.

De winst voor CO_2-uitstoot met 998 miljoen kg (1,0 Mton) per jaar is 29% van de totale reductie opgave voor transport (3,5 Mton) in Nederland volgens het regeerakkoord (Kabinet Rutte III, 2017). Als gevolg van de andere verdeling van emissies van CO_2 en NOx is het effect van de CO_2-reductie veel groter.

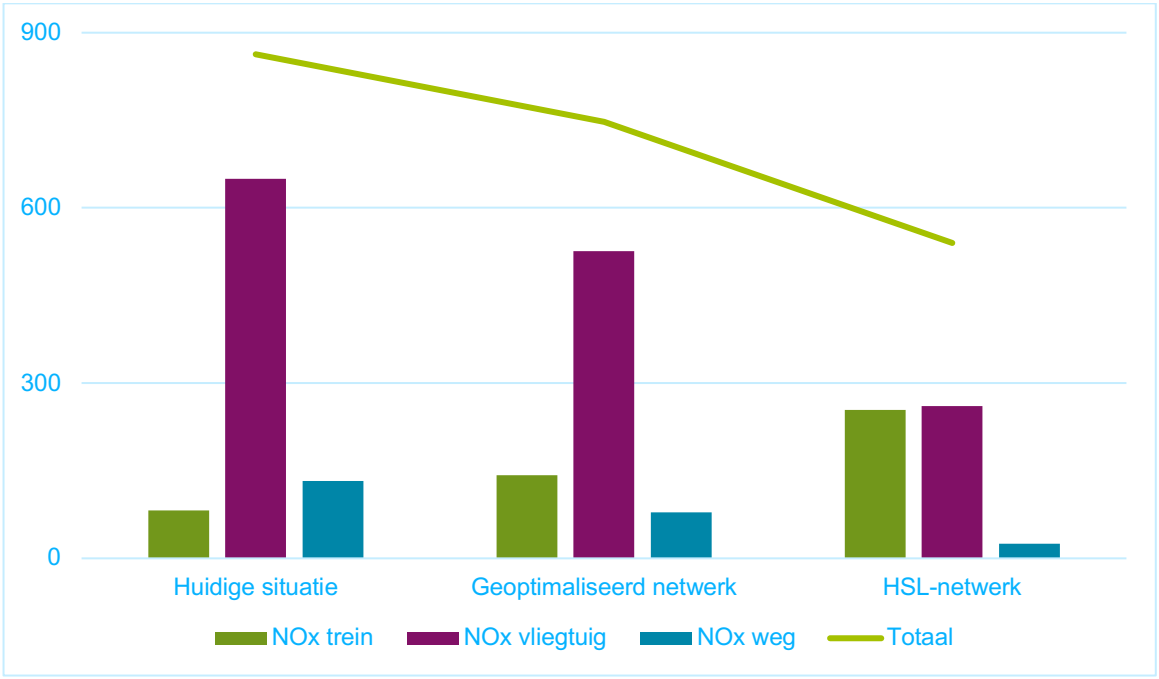

Figuur 2.10, Effectbepaling: NOx-emissie, [kg].

3 Waarom kiezen reizigers voor het vliegtuig in plaats van trein?

De reiziger maakt zijn eigen keuzes om van A naar B te komen, maar DE reiziger bestaat niet. Iedere reiziger heeft zijn eigen beweegredenen om te reizen en daardoor ook zijn eigen afwegingen. Groepen reizigers kunnen wel worden samengevat in archetypes, naar motief of naar ervaring. Dit hoofdstuk beschrijft de drie archetypes zakelijke reiziger, recreatieve reiziger en frequente reiziger. Op basis van één interview met ieder type is een zogenaamde 'storytelling' gemaakt, om inzicht te geven hoe deze reizigers keuzes maken en welke factoren hierop van invloed zijn. Hieruit volgen barrières om voor de trein te kiezen in plaats van het vliegtuig, die aan de hand van psychologische factoren zijn verklaard.

3.1 Archetypes

Uit enquêteonderzoek dat zes jaar lang is uitgevoerd met een representatief aantal reizigers dat binnen Europa korte afstanden met het vliegtuig aflegt, blijkt dat 65% vakantiereiziger is en 35% zakelijke reiziger (Behrens & Pels, 2012). Uit dezelfde enquête blijkt dat de zakelijke reiziger vooral comfort belangrijk vindt tijdens de reis. De vakantiereiziger vindt vaker de prijs belangrijker bij de vervoerskeuze.

Op basis van deze enquête is er gekozen voor drie archetypes: de zakelijke reiziger en de vakantiereiziger zijn gesplitst in recreatieve reiziger en de frequente (recreatieve) reiziger. De verdeling tussen deze twee laatste typen is niet bekend. Met alle drie typen reizigers is een interview gehouden, dat met behulp van storytelling verwerkt. Zo krijgen we een eerste idee over wat per archetype mogelijke barrières zijn om met de trein te reizen in plaats van met het vliegtuig.

3.2 De zakelijke reiziger

Londen is mijn zakelijke thuis

Marcel is 48 jaar en woont in Amsterdam. Hij gaat één keer in de drie weken naar Londen voor zakelijke besprekingen. Marcel gaat meestal 2 à 3 dagen en komt dan weer terug naar Amsterdam. Hij beschouwt Londen als zijn zakelijke thuis. Marcel bepaalt met welk vervoersmiddel hij naar Londen wil maar boekt zijn reis niet zelf.

Tijd is het belangrijkste

Het is donderdagochtend en volgende week moet Marcel weer naar Londen. Hij geeft bij zijn secretaresse aan dat hij volgende week donderdag graag om 09:00 in Londen wil zijn en dat hij in de businessclass wil vliegen. Hij geeft ook aan dat het echt belangrijk is dat hij op tijd in Londen is en dat hij tijdens het vliegen kan werken. Zijn secretaresse knikt en geeft de wensen door aan het reisbureau dat de reis daadwerkelijk boekt.

Naar Londen met de trein lijkt me niet handig

Een week later komt Marcel aan in Londen. Hier ontmoet Marcel zijn zakelijke partner en die vraagt of Marcel met het vliegtuig is gekomen. Marcel geeft aan dat hij dit de fijnste manier van reizen vindt, omdat het snel is en omdat hij fijn kan werken in het vliegtuig. Zijn zakelijke partner geeft aan dat werken in de trein nog veel fijner is omdat daar altijd goede wifi is. Marcel kijkt daar van op. Marcel antwoordt dat hij met de trein naar Londen niet handig vindt.

3.3 De recreatieve reiziger

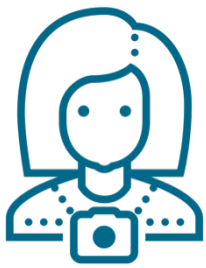

Affiniteit met Londen

Marion is 64 jaar, woont in Utrecht en vindt het heerlijk om jaarlijks naar Londen te reizen. Ze gaat meestal 3 à 4 dagen en tijdens deze reis gaat ze vaak de stad in om de belangrijkste bezienswaardigheden in Londen bezoeken. Marion heeft affiniteit met Londen, ze houdt van de sfeer en de stad. Ze boekt altijd zelf haar reis.

De vlucht boeken is een gewoonte

Het is donderdagmiddag en Marion is net klaar met werken. Ze is van plan om over twee maanden weer naar Londen te gaan. Ze gaat op de bank zitten met haar laptop en bekijkt wat ze gaat boeken. Marion is iemand die stiekem wel van luxe en comfort houdt, dus daar houdt ze ook rekening mee bij de vervoerskeuze. Ze kijkt naar de mogelijkheden om te reizen met de trein, en met het vliegtuig. Ze realiseert zich dat ze altijd met het vliegtuig gaat en dat ze dat eigenlijk wel prima vindt. Bovendien is de prijs met het vliegtuig ook wat aantrekkelijker, al is dat voor haar niet het belangrijkste, zegt ze. Marion beseft dat het meer een gewoonte is geworden om met het vliegtuig naar Londen te gaan en ze vindt dit toch altijd weer een avontuur. Daarom boekt Marion ook deze keer een vlucht naar Londen.

Met de trein naar Londen kost denk ik veel moeite

Een maand later komt een kennis bij Marion op bezoek en vraagt wanneer Marion weer naar Londen gaat. “Volgende week”, zegt Marion en ze zegt erbij weer lekker met het vliegtuig te gaan. Haar kennis vraagt waarom ze niet een keer met de trein gaat, wat ook echt een avontuur is. Marion geeft toe dat ze inderdaad van avontuur houdt, maar ze is bang dat met de trein gaan te veel moeite kost. Marion vertelt dat ze het overstappen, met bagage, zo vervelend vindt. Aan de andere kant geeft Marion vervolgens toe dat langs de veiligheidscontrole en paspoortcontrole gaan op het vliegveld ook altijd veel tijd kost. Ze beseft dat ze meer uit gewoonte de vlucht heeft geboekt en ze weet niet zo goed hoe ze dit kan doorbreken.

3.4 De frequente reiziger

1 keer per maand naar Berlijn

Michelle is 24 jaar en is bezig met het laatste jaar van haar studie in Nijmegen. Haar vriend studeert op dit moment in Berlijn en zij gaat één keer per maand een paar dagen bij hem op bezoek. Michelle geeft aan dat ze tijdens deze paar dagen vooral haar vriend weer wil zien en leuke dingen wil doen. Ze houdt ervan om lekker uit eten te gaan en de stad te verkennen en vooral om samen te zijn.

De vlucht naar Berlijn boeken

Michelle is net terug van haar weekend Berlijn en ze heeft een nieuw weekend afgesproken om langs te komen. Na een aantal dagen opent ze haar laptop en gaat ze op zoek naar vluchten richting Berlijn rond het volgende weekend. Het valt haar weer op dat er eigenlijk alleen vanuit Schiphol een rechtstreekse vlucht naar Berlijn gaat. Hier baalt ze wel een beetje van, omdat ze dan ook nog naar Schiphol moet reizen. Als ze vervolgens de vliegtijd en de prijs ziet, vindt ze het prima en boekt ze de reis.

De reistijd valt tegen

Michelle vertrekt drie weken later richting Berlijn met het vliegtuig vanuit Schiphol. Allereerst moet ze met de trein naar Schiphol vanuit Nijmegen, eenmaal aangekomen op Schiphol is het erg druk en moet ze lang wachten bij het boarden en het inchecken. Uiteindelijk zit ze in het vliegtuig en geniet ze van het uitzicht. Ruim een uur later komt ze aan in Berlijn, waar ze met de bus naar het centrum moet. Michelle komt een beetje chagrijnig bij haar vriend aan, de reistijd is tegen gevallen, het duurde allemaal langer dan gepland. Haar vriend vraagt waarom ze eigenlijk altijd met het vliegtuig reist en waarom ze bijvoorbeeld niet met de trein komt.

Michelle krijgt nieuwe inzichten

Michelle weet niet zo goed wat ze hierop moet antwoorden. Ze zegt tegen haar vriend dat ze daar eigenlijk nooit over nadenkt en gewoon altijd maar een vliegticket boekt. Haar vriend geeft vervolgens aan dat je bij de trein niet hoeft te boarden of in te checken, wat haar waarschijnlijk wat minder chagrijnig maakt. Michelle kijkt hem aan en kan niet bedenken waarom ze hier zelf nooit echt over na heeft gedacht. Ze neemt zich voor de volgende keer de trein naar Berlijn proberen.

3.5 Ervaren barrières door psychologische factoren verklaard

Op basis van de informatie van de verschillende types reizigers wordt geconcludeerd dat er diverse barrières zijn om met de trein te reizen. Elk type reiziger ervaart andere barrières, die met psychologische factoren worden verklaard. De zakelijke reiziger vindt tijd en comfort om te werken het belangrijkste. Dit komt overeen met het artikel van Behrens en Pels (2012). De barrière voor hem om niet met de trein te reizen is de tijd endat hij het niet handig vindt.

Voor 'tijd' is voor de zakelijke reiziger het probleem dat de reiziger voor de reistijd van het vliegtuig alleen denkt aan de reistijd van vliegveld naar vliegveld in plaats van de totale reis. Zie verder hoofdstuk 4.

'Niet handig' kan worden verklaard met de weerstand 'scepticisme'. Scepticisme houdt in dat mensen weerstand hebben tegen een boodschap en daarom geloven ze deze boodschap ook niet (Pol, 2016). In dit geval heeft de zakelijke reiziger weerstand tegen de boodschap dat men in de trein minstens zo comfortabel kan werken als in het vliegtuig.

Scepticisme kan doorbroken worden met behulp van publiekelijke garanties. Een voorbeeld hiervan kan zijn dat er garanties gegeven worden over een *comfortabele werkplek* in de trein. Deze garanties kunnen gegeven worden *tijdens het boeken* van een mogelijk ticket, bij de servicebalie of op de website van de trein. Probleem voor de zakelijke reiziger is, dat hij of zij deze argumenten zelf niet ziet, omdat de reis voor hem/haar wordt geboekt.

Wat voor zakelijke reiziger niet helpt is om met sterke argumenten te komen om met de trein te reizen. Dit zorgt namelijk alleen nog maar voor meer weerstand.

De recreatieve reiziger kiest altijd voor het vliegtuig. Dit komt doordat de keuze om met het vliegtuig te reizen een gewoonte is geworden. Gewoontegedrag ontstaat door het repetetieve karakter van bepaald gedrag. Dit karakter wordt veroorzaakt door de vorming van associaties tussen omgeving en gedrag en deze associaties bepalen het gedrag dat zich laat leiden door gewoontes (Aarts, 2009). In dit geval is de associatie 'een weekendje naar Londen' en het vliegtuig zo vaak herhaald dat het een gewoonte is geworden om met het vliegtuig te reizen.

Gewoontegedrag kan doorbroken worden door gebruik te maken van overtuigende teksten die gericht zijn op de recreatieve reiziger. Deze teksten moeten dus ingaan op factoren die de recreatieve reiziger belangrijk vindt, zoals *comfort en gemak*. Een *reclamecampagne* (billboards, advertenties, etc.) kan deze boodschap overbrengen. Daarnaast moet dit ook benadrukt worden op de ticketverkoop-site, om de twijfelaars over te halen. Belangrijk hierbij is dat de zwaarwegende factoren naar voren komen op een aantrekkelijke manier.

De frequente reiziger gaf aan dat de trein als vervoermiddel niet eens in haar op kwam. Dit is psychologisch te verklaren met de beschikbaarheidsheuristiek. De beschikbaarheidsheuristiek betekent dat je een keuze baseert op informatie die eerder voor je beschikbaar is (Hoozemans, Stolwijk, & Sjollema, 2017). In dit geval is de informatie om met het vliegtuig te reizen als eerste beschikbaar en wordt er vervolgens niet meer nagedacht over een ander vervoersmiddel.

De beschikbaarheidsheuristiek kan beïnvloed worden met behulp van een publiekelijke boodschap, waarin mensen erop worden geattendeerd dat er andere opties zijn. Opnemen van (internationale) treinreizen in zoeksystemen als Google Flights of Skyscanner, of een makkelijke overzichtelijke site die ook externe effecten duidelijk maakt, kan dit doorbreken. Informatie moet gemakkelijk en toegankelijk beschikbaar zijn voor iedereen. Reclame en social media-berichten kunnen helpen. Die zorgen er namelijk voor dat de gedachte om met de trein te reizen eerder wordt opgehaald.

4 Verbetering van de (internationale) treinreis

De reiziger ziet de trein niet altijd als een valide optie voor zijn of haar internationale reis, zoals ook blijkt uit de verhalen in het vorige hoofdstuk. De reiziger ervaart een aantal barrières om de trein te kiezen. In drie stappen kan de internationale treinreis worden georiënteerd op de reiziger en kunnen de grootste barrières worden weggenomen. De keuze van de reiziger is sterk gebaseerd op twee hoofdfactoren: tickets en (reis)tijd. Daarbij wordt de reiziger geconfronteerd met een moeilijke keuze tussen trein en vliegtuig, vanwege de volgende omstandigheden:

- De slechtere vindbaarheid van reisinformatie voor verbindingen per trein.
- De slechtere vindbaarheid van tickets en aantrekkelijke tarieven voor het reizen per trein.
- De onzekerheid van goede begeleiding bij ongeplande onderbreking van de reis, vooral in het geval van meerdere vervoerscontracten.
- De **gepercipieerde** gunstigere reistijd van het vliegtuig, de reiziger denkt alleen aan de reistijd van vliegveld naar vliegveld in plaats van de totale reis.

De verbeteringen moeten dan ook vooral op deze factoren zijn gericht. Het gaat hier om de volgende stappen ten opzichte van de huidige situatie:

1. De verbetering ticketing & services.
2. De verbetering van de reistijd door opheffen van operationele barrières en optimalisatie planproces.
3. Verdere verbetering van de reistijd door realisatie van een Europees HSL-netwerk.

Voor iedere stap is kort aangegeven hoe deze verbetering kan worden behaald.. In het volgende hoofdstuk zijn deze uitgewerkt voor de casestudy Amsterdam-Berlijn.

4.1 Verbetering tickets & services

Verbetering van tickets & services is op korte termijn te realiseren en kan worden gezien als een randvoorwaarde voor een aantrekkelijk reisproduct. Daarmee is het de eerste stap om te komen tot een groter aandeel voor de trein in internationale reizen. Concreet gaat het om het verbeteren van reisinformatie (vindbaarheid van de reis) en het boekingsproces (vindbaarheid en boekbaarheid van aantrekkelijke tarieven). Daarnaast moet de manier waarop de reiziger bij een ongeplande onderbreking van de reis begeleid wordt verbeteren, evenals de manier waarop reizigersrechten de reiziger ondersteunen in geval van oponthoud.

4.1.1 Uitwerking verbetering tickets & services

Dit is zowel belangrijk voor de fase waarin de reiziger zijn reis plant, als voor de reis zelf. Als de gebruiker de mogelijkheid om de trein voor zijn reis te kiezen beter gepresenteerd krijgt, het boeken van een ticket net zo eenvoudig wordt als het boeken van een vliegticket en de reiziger meer vertrouwen krijgt dat een ongeplande verstoring van de reis niet leidt tot grote overlast of extra kosten, stijgt de vraag naar treinreizen. Dat is een belangrijke basis voor alle toekomstige investeringen.

Reisinformatie

Het thema reisinformatie valt uiteen in de fase voor de reis en tijdens de reis. Voor de reis wil de reiziger graag eenvoudig de beste verbinding vinden, op basis van de persoonlijke voorkeuren. Tijdens de reis wil de reiziger graag actuele reisinformatie, die de reiziger voorziet van handelingsperspectief. Bijvoorbeeld: als de trein vertraging heeft, wil de reiziger weten of de aansluiting gehaald wordt, of zelfs wacht.

De levering van reisinformatie is per land georganiseerd. De verantwoordelijkheid ligt soms bij de (onafhankelijke) infrabeheerder of bij de nationale vervoerder. Momenteel is de kwaliteit van reisinformatie sterk wisselend per land. Niet in ieder land is gewaarborgd dat de meest actuele (statische) dienstregeling altijd digitaal beschikbaar is. Ook de beschikbaarheid van real-time afwijkingen varieert. Bovendien is niet zeker dat actuele informatie uit één land ook beschikbaar is in de planners in andere landen.

Reisplanners werken op basis van bepaalde logica. Als voorbeeld: als een overstap tussen twee treinen op meerdere stations mogelijk is, omdat de treinen deels een parallel traject rijden, zal de ene reisplanner kiezen voor een overstap bij de eerste gelegenheid, terwijl een andere reisplanner kiest voor de laatste gelegenheid. Dit terwijl de reiziger misschien wel wil overstappen op een station waar de overstap het langst is, waar er een cross-platform overstap geboden wordt, of waar er een restauratie is om bij voldoende tijd een maaltijd te gebruiken. Ook toegankelijkheid voor personen met beperkte mobiliteit kan hier een grote rol spelen.

Tot slot worden reisadviezen bijna nooit van deur tot deur gevraagd of gegeven, inclusief het voor- en natransport. Hierdoor ontstaat voor een belangrijk deel de gepercipieerde kortere reistijd voor het vliegtuig. De reiziger denkt een uur onderweg te zijn, maar dit is de vliegtijd. De reis van deur tot deur duurt vijf uur of meer. Toch kiest de reiziger hierdoor sneller voor het vliegtuig, omdat dit bijna altijd sneller lijkt, maar het niet altijd is. Het vliegtuig is bovendien in het voordeel, omdat iedereen begrijpt dat niet iedere plaatseen luchthaven heeft. Echter, als een verbinding over land gezocht wordt, is het niet beschikbaar zijn van een station in de buurt, waar een overstap op lokaal openbaar vervoer aanwezig is, een belemmering.

Boeking

Boeking van een treinreis is op dit moment nog lang niet zo gemakkelijk als het boeken van een vliegreis. Niet alle verbindingen kunnen via ieder boekingsplatform en via ieder verkoopkanaal (loket, online of aan boord) geboekt worden. Ook treinen van verschillende aanbieders kunnen lang niet altijd bij alle andere aanbieders geboekt worden. Een reiziger krijgt niet altijd de voordeligste optie gepresenteerd.

Een boeking voor een internationale treinreis bestaat uit een aaneenschakeling van verschillende ticketproducten en tariefniveaus, die in de markt worden gezet door vervoerders die voor eigen rekening en risico, of gezamenlijk met andere vervoerders bepaalde treinverbindingen uitvoeren. Deze producten en tarieven worden door henzelf aangeboden, en een deel van hun producten worden daarnaast door vervoerders uit andere landen aangeboden. Dit kan zijn omdat het tickets of reserveringen betreft die door middel van internationale afspraken en systeemkoppelingen algemeen worden aangeboden, of omdat partijen agent zijn van een andere vervoerder. Daarnaast zijn er derde partijen die optreden als integrator van het aanbod van meerdere vervoerders, en als agent optreden van verschillende spoorbedrijven. Voorbeelden van het laatste zijn Treinreiswinkel en Trainline.

Het zijn altijd de vervoerders die bepalen of een product of tarief door een andere partij verkocht kan of mag worden, en tegen welke commerciële condities. Vaak wordt niet het volledige productgamma beschikbaar gesteld aan derden. Vooral als de verkoper een vervoerder is, geldt vaak een grote beduchtheid voor het loslaten van de ‘relatie met de klant’.

De ticketproducten en tariefstructuren worden ontwikkeld door de vervoerders, vaak zijn dat de oude nationale spoorwegmaatschappijen. Voor deze partijen bestaat het grootste deel van het product dat zij in de markt zetten uit binnenlandse treinen en de belangrijkste markt is de binnenlandse markt. Producten en tariefstructuren zijn daarom geoptimaliseerd voor binnenlandse doelgroepen en aangepast aan de binnenlandse markt, inclusief bijvoorbeeld betaalsystemen.

Er zijn ook internationale ticketproducten en tarieven, maar waar die vroeger gecreëerd werden op basis van kilometerafstanden (SCIC-NRT, het vroegere TCV-tarief), dat gestandaardiseerd was en overal te boeken, worden deze producten tegenwoordig afgestemd op treinproducten die vaak door één of twee vervoerders voor eigen rekening of risico geëxploiteerd worden, en daarmee niet automatisch in heel Europa gekocht kunnen worden. Ook wordt in toenemende mate gebruik gemaakt van yield management strategieën, waardoor tarieven niet langer statisch zijn. Meer en meer zijn ticket en reservering één geheel, maar worden wel afgegeven per trein (de zogenaamde 'global fare'), en niet langer voor de volledige door een reiziger gewenste verbinding. Dit maakt dat een boeking voor een internationale treinreis bijna altijd een aaneenschakeling is van een aantal kaartjes, vaak zelfs in meerdere boekingen, waardoor meerdere vervoerscontracten ontstaan.

Op websites van spoorwegmaatschappijen, en bij integrators zoals Trainline en Happyrail, is er in veel gevallen een directe link tussen een opgevraagd reisadvies en de stap om te boeken. De reiziger kan alleen doorklikken naar het boeken van datgene dat als reisadvies gegeven wordt. Vrij regelmatig komt het voor dat net deze reis niet volledig geboekt kan worden via het platform waar de reiziger het reisadvies opvraagt. Dit leidt meestal tot de mededeling dat helemaal niet geboekt kan worden. De logica en beschikbaarheid van reisplanners en boekingsmodules loopt niet synchroon. Het kan zijn dat de aanbieder van het reisadvies één van de treinen niet kan boeken voor de klant, omdat het niet zijn eigen product is. Ook is het mogelijk dat maar een deel van het tariefspectrum geboekt kan worden en net dat deel niet meer beschikbaar is. Of er zijn geen zitplaatsen meer te reserveren.

De reiziger is niet op de hoogte van de logica achter de modules, en kan niet achterhalen op welke manier hij zijn reisadvies kan opknippen of op een andere manier aanpassen, om mogelijk wel tot boeking te kunnen overgaan.

Vaak is het tarief dat in eerste instantie aangeboden wordt voor de gevonden verbinding, niet het goedkoopste tarief is. Door één reis te boeken met producten van meerdere aanbieders, of door een ticket te boeken dat niet synchroon loopt met het reisadvies, kunnen vaak veel goedkopere tickets geboekt worden. Het kan bijvoorbeeld interessant zijn om voor een internationale reis meerdere binnenlandse tarieven achter elkaar te boeken, of om het kaartje 'op te knippen' op een plek waar je als reiziger niet hoeft over te stappen, of waar de trein zelfs niet stopt. Hierdoor ontstaan wel meerdere vervoerscontracten. Dit kan tijdens de reis voor problemen zorgen.

Dit wordt veroorzaakt doordat ticketproducten en tariefstructuren voor een groot deel zijn afgestemd op de binnenlandse vervoervraag, of op één binnenlandse markt, en niet op de internationale reiziger, die overal vandaan kan komen.

Begeleiding bij oponthoud en reizigersrechten

Tijdens een reis kan op veel verschillende manieren onverwacht oponthoud ontstaan. Een simpele vertraging van een paar minuten kan zorgen voor het missen van een aansluiting. Een trein kan defect gaan en stranden, en in het ergste geval mist een reiziger de laatste trein van de dag, waardoor hij opgevangen moet worden en onverwacht onderweg moet overnachten.

In tegenstelling tot in de vliegwereld waar op een vliegveld altijd begeleiding aanwezig is, bestaat het spoornetwerk uit een groot aantal stations en haltes, waar in veel gevallen geen begeleiding aanwezig is. Ook in sommige (regionale) treinen is naast de machinist geen personeel aan boord. Een reiziger die tijdens de reis oponthoud ervaart, heeft dus niet altijd opvang. In sommige landen, waaronder Nederland, wordt dat opgevangen met hulp op afstand via een zuil met een spreek- of videoverbinding.

Als er een onverwachte verstoring van de reis optreedt, kan het zijn dat de reiziger een nieuw reisadvies nodig heeft, misschien een nieuwe reservering voor een andere trein, een nieuw kaartje of toestemming om het oude kaartje voor een andere trein te gebruiken, omdat dit kaartje alleen geldig was voor een specifieke trein of vervoerder, of zelfs alternatief vervoer of een hotelovernachting.

In het geval dat de reiziger bij het boeken via één verkooppunt voor de verschillende delen van de reis meerdere kaartjes heeft gekregen, of zelf een mix van meerdere kaartjes tot één reis heeft samengesteld, is hij daarmee meerdere vervoerscontracten aangegaan. Volgens de Europese reizigersrechten in het kader van Verordening 1371/2007 kan de reiziger dan tijdens de reis in de situatie komen dat één vervoercontract uitgevoerd is, maar de reiziger (bijvoorbeeld door vertraging) te laat is om gebruik te maken van het volgende vervoercontract. In dat geval kan de klant alleen hopen op coulance, want anders zijn de eventuele meerkosten voor zijn eigen rekening of die van zijn reisverzekering.

Tijdens de reis is reisinformatie inclusief actuele afwijkingen van groot belang. Liefst op een manier dat een reiziger proactief geïnformeerd wordt als het vervolg van zijn reis in gevaar dreigt te komen, waarbij direct alternatieve verbindingen geboden worden. Deze voorziening is op dit moment nergens beschikbaar. De reiziger krijgt in het beste geval informatie over een actuele afwijking, en kan daarna zelf of met hulp van eventueel beschikbaar spoorwegpersoneel een alternatieve verbinding zoeken.

4.1.2 Toepassing en effect verbetering ticketing & services

De eerste stap in het vergroten van de potentie van de trein is het verbeteren van ticketing en services. Dit is een randvoorwaarde voor alle andere stappen in het proces en kan ook worden toegepast op de huidige situatie. Als het publiek de mogelijkheid om de trein te gebruiken beter gepresenteerd krijgt, het boeken van een ticket net zo eenvoudig wordt als het boeken van een vliegticket en de reiziger de zekerheid heeft dat vervoerders bij verstoringen van de reis zorgen voor een volgende reismogelijkheid (desnoods met een andere vervoerder) of opvang stijgt de vraag naar treinreizen en dat is een belangrijke basis voor toekomstige investeringen. Deze verbeteringen creëren meer ‘level playing field’ in de keuze door reizigers tussen de verschillende vervoerwijzen.

Op basis van de huidig beschikbare informatie is het echter nagenoeg niet mogelijk om een inschatting te maken van het effect op het reisgedrag. Op basis van de reistijden kan weliswaar worden ingeschat welke keuze reizigers maken, maar de negatieve afwijking als gevolg van de reizigersperceptie is zonder informatie over de huidige exacte reizigersaantallen moeilijk te maken. Uit de archetypebeschrijving blijkt dat er wel sprake is van dit negatieve effect op de keuze. Dit effect zou door deze stap worden opgeheven. Als deze stap niet eerst wordt gezet, blijft ook bij implementatie van volgende stappen het effect bestaan.

4.2 Reistijd verbetering: elimineren barrières & optimalisatie planproces

Deze stap valt uiteen in twee delen, het elimineren van operationele barrières voor de reiziger en de optimalisatie van het planproces, beide voor het optimaliseren van de (internationale) dienstregeling. In tegenstelling tot auto- en vliegverkeer is de coördinatie van het systeem sterk gecentraliseerd op nationaal niveau. Dit is het gevolg van de manier waarop capaciteit van de infrastructuur wordt verdeeld naar de gebruikers. Op de weg is er geen enkele toedeling van capaciteit, iedere bestuurder eist zijn capaciteit op. In de luchtvaart is sprake van coördinatie van slots op luchthavens en vliegroutes, maar in de (Europese) luchtvaart is deze coördinatie bijna per definitie internationaal georganiseerd, door de verhouding tussen internationaal en binnenlands verkeer. Op het spoor wordt de toegedeelde infrastructuur met zogenaamde treinpaden, gekoppeld aan een dienstregeling. Om betrouwbaarheid te vergroten worden in de dienstregeling buffers (extra tijd) ingebouwd zodat (kleine) vertragingen niet voor een volledige verstoring van het systeem zorgen. Als gevolg van verschillende nationale systemen in elektriciteitsvoorziening en treinbeveiliging ontstaan er operationele barrières die in de dienstregeling worden opgelost.

4.2.1 Elimineren van barrières

Verschillende operationele en technische barrières kunnen weerslag hebben op de dienstregeling en daardoor op de reistijd van de reiziger. Deze barrières zijn vooral het gevolg van verschillen in de spoorinfrastructuur tussen landen, maar ook binnen landen. De belangrijkste verschillen zijn te vinden in de elektriciteitsvoorziening en de treinbeveiliging.

Naast technische barrières zijn er tussen landen veel reglementaire en andere operationele barrières, die achter de schermen gecoördineerd worden en meestal geen weerslag hebben op de dienstregeling, maar die het exploiteren van een internationale verbinding voor een spoorwegonderneming wel gecompliceerd maken en daarmee duurder dan binnenlandse verbindingen. Een voorbeeld hiervan is het feit dat machinisten de landstaal moeten spreken met de treindienstleiding, in tegenstelling tot in de luchtvaart. Hierdoor moeten machinisten extra instructie in vreemde talen krijgen, of moet de machinist aan de grens afgelost worden, wat beide kan zorgen voor hogere personeelskosten door inefficiëntere inzet.

In Europa zijn tussen landen, maar ook binnen landen verschillen in de stroomvoorziening voor treinen, en in treinbeveiligingssystemen. Deze verschillen zijn voornamelijk te verklaren door een niet-gelijktijdige en niet gezamenlijk georganiseerde ontwikkeling. Daarnaast is het zo dat als eenmaal in een land voor een standaard gekozen is, deze meestal gehandhaafd wordt (soms voor een deel van het spoorwegnet), omdat ombouwen kostbaar is.

In landen waar de elektrificatie vroeg ter hand werd genomen, wordt vaak stroomvoorziening met gelijkspanning gezien (voorbeelden: Nederland 1500V, België 3000V). Ten tijde van de eerste elektrificatieprojecten was wisselspanning nog niet betrouwbaar genoeg. Landen die later (op grote schaal) spoorlijnen zijn gaan elektrificeren, hebben vaak gekozen voor wisselspanning (voorbeelden: Duitsland, 15000V 16,7 Hz, Denemarken 25000V 50Hz). Ook binnen landen zijn soms verschillende systemen te vinden, vaak doordat de netten door verschillende maatschappijen ontwikkeld zijn, of doordat nieuwe inzichten leidden tot de keuze om voor nieuwe projecten over te stappen van gelijkspanning naar wisselspanning (voorbeeld: Frankrijk 1500V gelijkspanning en 25000V 50Hz wisselspanning.

Bij wisselspanning worden hogere voltages toegepast. Daardoor kan de stroom over grotere afstand vervoerd worden, kan meer vermogen worden opgewekt (belangrijk op lijnen waar veel treinen moeten rijden of waar hard gereden moet worden), en kan de infrastructuur goedkoper uitgevoerd worden. Om die reden wordt bij nieuwe projecten bij voorkeur voor wisselspanning gekozen en bij hogesnelheidslijnen altijd. Daardoor bestaat tegenwoordig in Nederland naast de 1500V gelijkspanning nu ook 25000V wisselspanning op de Betuweroute en de HSL Zuid.Voor treinbeveiligingssystemen geldt een vergelijkbare ontwikkelgeschiedenis, waardoor in verschillende landen en voor verschillende doeleinden tussen landen en binnen landen verschillende systemen zijn ontwikkeld. In Nederland is het systeem ATB ontwikkeld, waarvan door veranderende inzichten inmiddels drie varianten bestaan. In Duitsland bestaan vooral de systemen PZB en LZB. Andere landen hebben andere systemen. In Europees verband wordt sinds 1989 gewerkt aan de ontwikkeling van de ERTMS-standaard, waardoor inmiddels op meer en meer lijnen het Europese beveiligingssysteem ETCS geïntroduceerd wordt.

Het treinmaterieel (locomotieven en/of treinstellen) moet geschikt zijn voor de systemen die het onderweg tegenkomt. Materieel dat geschikt is voor meerdere systemen heet ‘meersysteemmaterieel’. Nieuw materieel dat besteld wordt is bijna altijd meersysteemmaterieel. Sommige treindiensten worden nog uitgevoerd met materieel dat niet voor meerdere systemen geschikt is. Een voorbeeld hiervan is de intercity naar Berlijn. De rijtuigen mogen in Nederland en in Duitsland rijden, maar de locomotief alleen in Nederland of in Duitsland, waardoor aan de grens een nieuwe locomotief voor de trein moet komen. Deze operatie duurt ongeveer 10 minuten, en zorgt voor een langere reistijd.

De Europese wetgevingspakketten (zoals het Vierde Spoorwegpakket van de EU), streven naar interoperabiliteit tussen de systemen door te komen met een (nieuwe) standaard. De adaptatie duurt echter lang en is vaak moeilijk. In praktijk blijkt het vaststellen van een standaard weerbarstig. Ondanks dat zowel de HSL-zuid (Nederlandse-deel) en HSL4 (Belgische deel) zijn uitgerust met de Europese standaard ETCS level 2, zijn er verschillen, doordat is gekozen voor verschillende leveranciers. Het omschakelen tussen de verschillende systemen gaat niet altijd vlekkeloos (Parlementaire enquêtecommissie Fyra-rapport, 2015). Toch is de toepassing van meersysteemmaterieel zeer frequent. Alle treinen op de Nederlandse HSL, zijn meersysteemtreinen.

4.2.2 Optimalisatie van het planproces

Het tweede deel van deze ontwikkelstap, is het veranderen van het dienstregeling-proces. Om grotere verbeteringen in de dienstregeling te realiseren, is het nodig dat in het planningsproces de internationale treinen eerst gepland worden, en daarna pas de binnenlandse treinen. Op die manier kunnen de internationale treinen (ook de goederentreinen) optimale dienstregelingen krijgen, die ook tussen de landen gecoördineerd worden. Dit proces moet Europees georganiseerd worden, en vereist daarmee ook beleidsaanpassingen, die door de verschillende landen geaccepteerd moeten worden.

De belangrijkste wijziging van de dienstregeling van treinen is ieder jaar op de tweede zondag van december. Deze datum is Europees geharmoniseerd. Daarnaast zijn er gedurende het jaar nog kleine wijzigingen, die deels in heel Europa op hetzelfde moment plaatsvinden.

Het proces van het ontwerpen van een dienstregeling die één jaar geldig is, is een proces van meerdere jaren. Het begint met het vaststellen van toekomstige klantbehoeften door vervoerders en het aan de hand daarvan opstellen van een gewenst concept-vervoersplan. Op basis daarvan wordt de toekomstige behoefte aan infrastructuur door infrabeheerders vastgesteld en worden, waar nodig, aanpassingen gerealiseerd. Ondertussen wordt een jaardienstregeling ontworpen door de infrabeheerder. De vervoerders leveren aan welke treinen zij willen rijden op welke momenten. In april voorafgaand aan het jaar van geldigheid wordt de capaciteitsaanvraag ingediend, waar nodig worden conflicten opgelost, in augustus wordt de capaciteit verdeeld en in december start de nieuwe dienstregeling.

Dit proces vindt in ieder land apart plaats. De aanleiding hiervoor is dat de verantwoordelijkheid voor infrastructuur en vervoer van oudsher in één hand lagen, namelijk die van de nationale spoorwegmaatschappij, en dat het grootste deel van de te plannen treinen binnenlandse treinen zijn. Voor reizigersvervoer geldt dat gemiddeld 94% van de reizen binnenlandse reizen zijn, tegen 6% internationaal (Amadeus, 2013).

Tussen de landen vindt afstemming plaats over de dienstregelingen van internationale treinen. De bulk hiervan betreft goederentreinen. Er worden afspraken gemaakt over goed aansluitende paden voor goederentreinen op internationale goederencorridors zoals Rotterdam-Genua, en grenstijden voor de reizigerstreinen. Dit zijn de tijdstippen waarop een doorgaande trein de grens moet passeren, zodat deze zo goed mogelijk in de binnenlandse dienstregeling past. Deze afstemming voor goederencorridors is Europees geregeld door middel van de Europese regelgeving omtrent de spoorwegwetgeving en de TEN-T-corridors. De uitvoering is gedelegeerd vanuit de transnationale visie van de Europese Unie en Europese Commissie, naar de verschillende (nationale) infrastructuurbeheerders. Hierdoor is er weliswaar een overlegstructuur voor het afstemmen van internationale verbindingen, maar doordat de TEN-T-corridors zich vooral op goederenverkeer richten, is niet automatisch gewaarborgd dat de dienstregelingen ook op snelheid geoptimaliseerd zijn en aantrekkelijk zijn voor reizigerstreinen.

Een dienstregeling van één land bestaat uit treinen met allerlei verschillende karakteristieken. Er zijn treinen voor de lange afstand die weinig stoppen, regionale treinen die (bijna) overal stoppen en goederentreinen. Zeker als de frequentie van treindiensten hoog is, zoals in Nederland, leidt dat tot compromissen, waarbij

snelle treinen snelheid moeten inleveren om tussen de langzame treinen ingepast te worden. Ook de internationale treinen moeten tussen de langzamere treinen door gepland worden.

Voorgestelde maatregelen
Om voor internationale- en andere langeafstands-reizigerstreinen aantrekkelijkere dienstregelingen met kortere rijtijden te maken, is het zinvol om de treinen met de snelste karakteristiek (minste benodigde stops en hoogste snelheid), die over de langste afstanden rijden het eerst te plannen, en daarna de langzamere treinen.

Omdat een groot deel van de snelle treinen op de lange afstand internationale treinen zijn, is het nodig om het planproces anders te organiseren. Er zal eerst een Europees planproces plaats moeten vinden, en daarna de nationale planprocessen. Een Europees planproces vindt nu al plaats voor goederentreinen, in afstemming tussen de verschillende infrabeheerders. Deze treinen hebben over het algemeen niet behoefte aan de allersnelste paden. Om een Europees planproces ook voor reizigerstreinen mogelijk te maken, is het wel nodig dat hier een opdrachtgever voor is en een uitvoerende instantie.

Een risico van het anders organiseren van het planproces, is dat de optimalisatie voor snelle treinen op lange afstanden leidt tot minder goede dienstregelingen voor regionale treinen. Dit effect treedt vooral op, op netwerken met een hele frequente treindienst. Uiteindelijk moet óf een beleidskeuze worden gemaakt ten gunste van het ene of ten gunste van het andere soort vervoer, óf er moet op de langere termijn voor die plekken waar dit effect optreedt worden geïnvesteerd in uitbreiding van de infrastructuur voor het scheiden van langzaam- en snelverkeer.

Het verdient de voorkeur dat deze keuzes als het raakt aan de ontwikkeling van een internationaal spoornetwerk niet overgelaten worden aan nationale of regionale opdrachtgevers of vervoerders.

4.2.3 Toepassing van elimineren van barrières & optimalisatie planproces

Deze stap valt uiteen in twee delen. Er zijn mogelijkheden om bestaande dienstregelingen te optimaliseren. Een voorbeeld hiervan is de intercity Amsterdam-Berlijn: door inzet van andere locomotieven hoeft aan de grens de locomotief niet meer gewisseld te worden. Hiermee kan ongeveer 10-15 minuten bespaard worden, door in Bad Bentheim korter of niet meer te stoppen. Ook kunnen andere stops overgeslagen worden, wat tot een verdere besparing van de reistijd op de lange afstand zal leiden.

Het tweede deel van deze ontwikkelstap, is het veranderen van het dienstregelingproces. Om grotere verbeteringen in de dienstregeling te realiseren, is het nodig dat in het planningsproces de internationale treinen eerst gepland worden, en daarna pas de binnenlandse treinen. Op die manier kunnen de internationale treinen (ook de goederentreinen) optimale dienstregelingen krijgen, die ook tussen de landen gecoördineerd worden. Dit proces moet Europees georganiseerd worden, en vereist daarmee ook beleidsaanpassingen, die door de verschillende landen geaccepteerd moeten worden.

Ter illustratie van hoe op een volledige lijn de combinatie van deze maatregelen kan worden ingevuld is een casestudy gemaakt voor de lijn Amsterdam-Berlijn (zie hoofdstuk 5). NS heeft bij de presentatie van het jaarverslag 2017 aangegeven dat in de komende jaren deze verbinding wordt verbeterd. Inmiddels is de aanbesteding voor de (snellere) meersysteemlocomotieven begonnen. Er zijn echter nog veel meer punten waarop deze verbinding kan worden versneld.

4.3 Reistijd verbetering: Europees HSL-netwerk

Om daadwerkelijk spectaculaire reistijdverkortingen tussen Europese centra te realiseren, moet fors worden geïnvesteerd in een hogesnelheidsnetwerk.

4.3.1 Argumenten voor een Europees HSL-netwerk

Het huidige HSL-netwerk, Figuur 4.1, is gericht op de nationale belangen, met name in de bediening van steden. In Duitsland ligt de nadruk op de binnenlandse connectiviteit en het vervolmaken van de Duitse eenwording door middel van infrastructurele projecten. Tussen, België, Frankrijk, Nederland en het Verenigd Koninkrijk is een internationaal netwerk van HSL-infrastructuur ontstaan. Alleen vanaf de start van de LGV (Ligne à Grand Vitesse) in Frankrijk (Parijs) tot in het Verenigd Koninkrijk (Londen), kan de TGV op hoge snelheid door rijden. Voor reizigers die Parijs niet als bestemming hebben is er de LGV Interconnexion Est aangelegd ten oosten van Parijs, om op hoge snelheid de verbinding te maken tussen Noord en Zuid-Frankrijk.

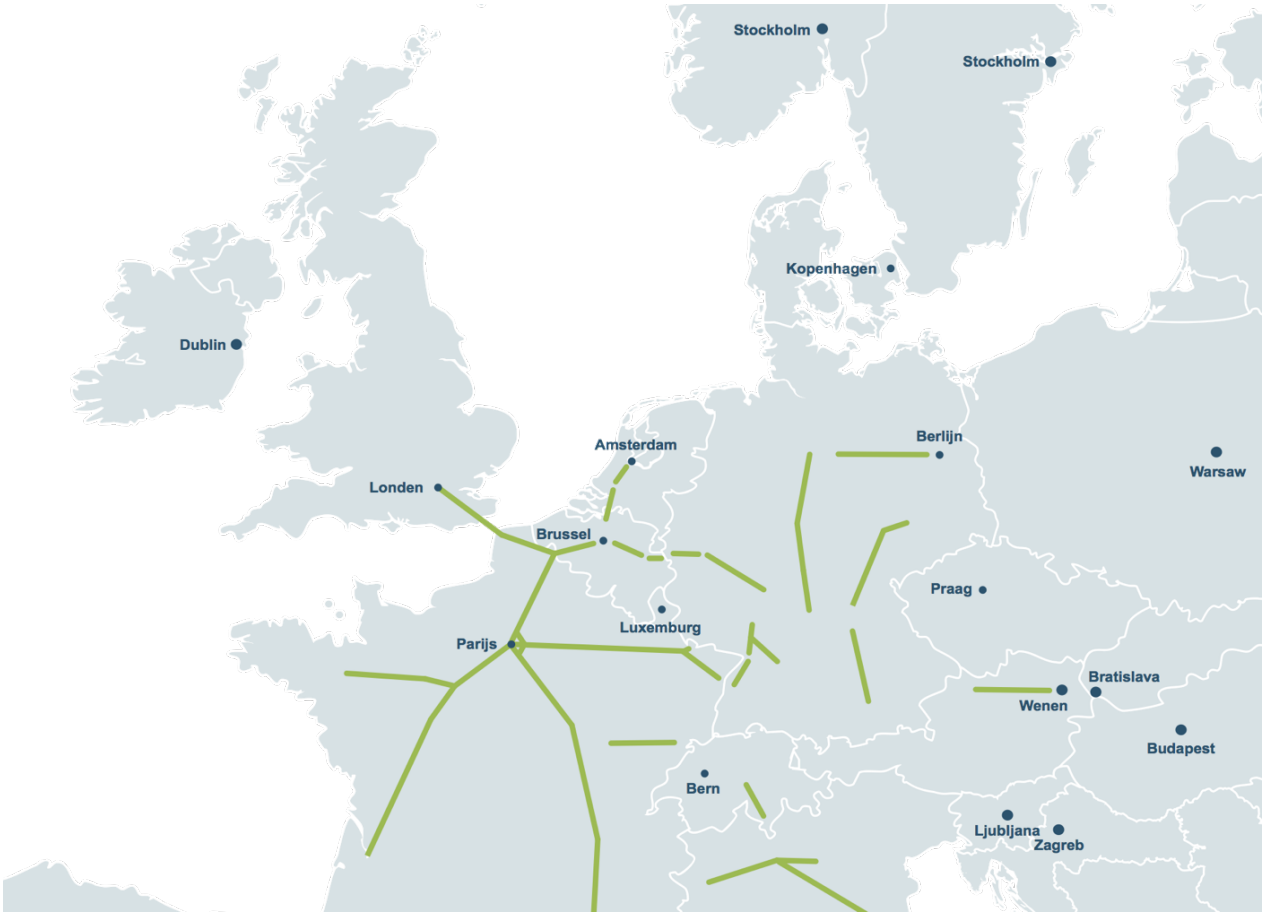

Figuur 4.1, Huidige netwerk van hogesnelheidslijnen (HSL).

In Nederland en België is de inpassing echter gericht op de nationale belangen. Er is voorrang gegeven aan bediening van kleinere plaatsen, waarbij de infrastructuur is ingericht om bestaande stations te bedienen. Doorgaande verbindingen zijn daardoor moeilijk in te passen en de snelheid rondom de stations is laag, 40-80 km/u. Belangrijkste voorbeeld hierin is het gebruik van de infrastructuur door Brussel. Hier moeten alle treinen, lokaal, nationaal en internationaal (HSL) gebruikmaken van dezelfde langzame Noord-Zuidverbinding. Hierdoor ontstaan gaten in het coherente netwerk.

In Frankrijk is de infrastructuur op een andere manier gerealiseerd waarbij ook snelle verbinding langs steden mogelijk zijn. Bij Parijs is een tangentiële lijn aangelegd als verbinding tussen de LGV Nord (vanuit Brussel/Lille) naar de LGV Sud-Est (richting Lyon, Avignon, Marseille en Nîmes). Het netwerk rondom de grote(re) steden als Lyon, Avignon, Reims en Tours, is op doorgaand verkeer gericht, vergelijkbaar met autosnelwegen die ook langs steden lopen.

In de bediening wordt vaak onderscheid gemaakt tussen directe treinen, naar het hart van de stad en treinen vanaf stations direct op de HSL, aan de rand van de stad. Dit zijn stations zoals Lyon Saint-Exupéry, gecombineerd met de luchthaven van Lyon, Avignon TGV of Champagne-Ardenne TGV, net buiten Reims. Hierdoor is er een keuze tussen directe verbindingen of aansluiting op het directe snelle netwerk. Deze inpassing is vergelijkbaar met Japan, waarbij ofwel de traditionele stations worden bediend, of speciale shinkansen stations direct aan de hogesnelheidslijn, zoals Shin-Osaka.

In Italië is het netwerk op een andere manier ontwikkeld waarbij het ontsluiten van de het centrum van de stad wel voorop staat. Echter is hier de hogesnelheidsinfrastructuur tot in het historische station doorgetrokken. In Bologna is een HSL-tunnel onder de bestaande sporen het station aangelegd om zowel snelle doorgaande treinen te faciliteren als snelle ontsluiting van Bologna zelf. De structuur is vergelijkbaar met de aanpak in Antwerpen Centraal, echter is daar de infrastructuur aangelegd voor veel lagere maximale snelheid.

4.3.2 Uitwerking van een Europees HSL-netwerk

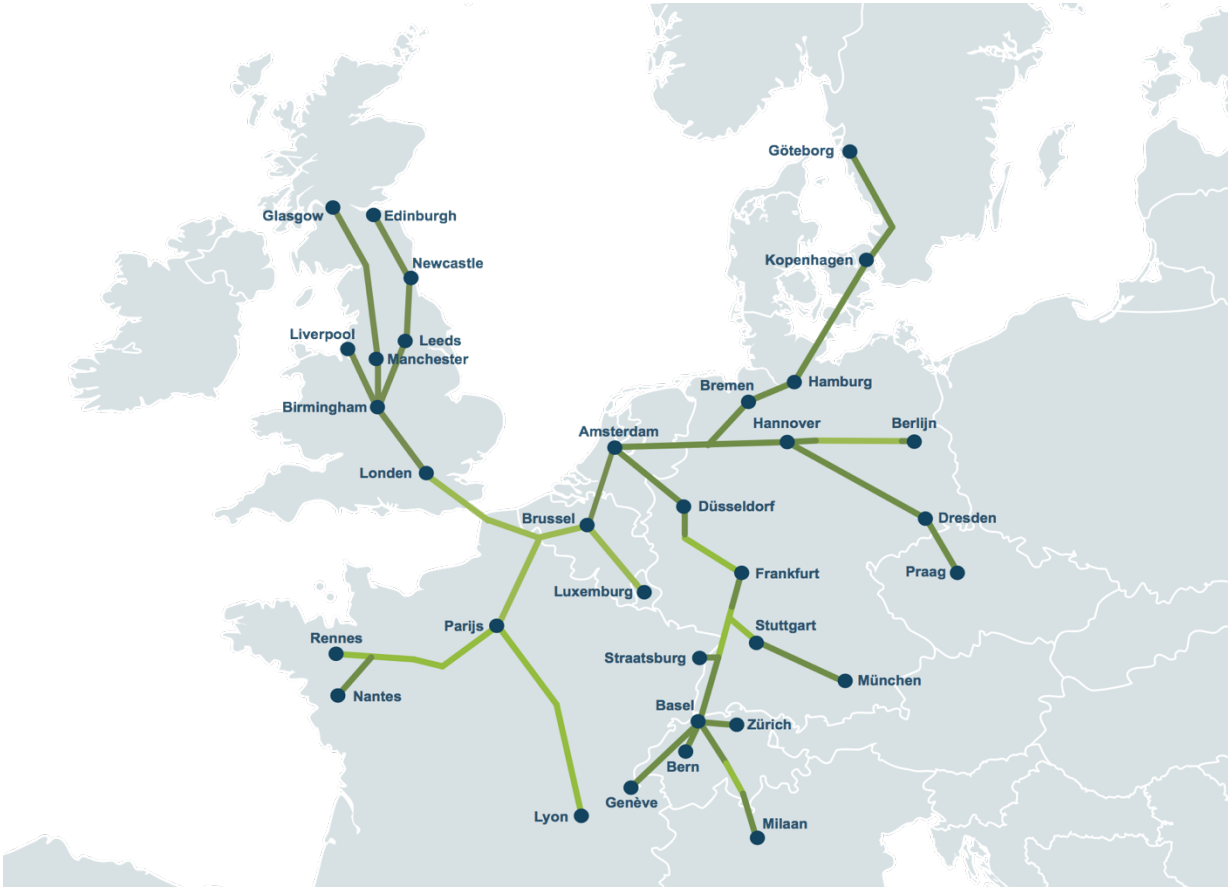

Figuur 4.2, Voorgestelde Internationale/Europese HSL-netwerk voor Amsterdam (lichtgroen bestaand, donkergroen nieuw).

Figuur 4.2 toont het voorgestelde internationale/Europese HSL-netwerk waarmee spectaculaire reistijdverkortingen tussen Europese centra te realiseren zijn (voorbeeld: Amsterdam-Berlijn in 2,5 uur). een dergelijk netwerk stoppen treinen maar eens in de 200 à 300 kilometer, en is de maximumsnelheid 300-350 km/h. Via dit netwerk maakt de reiziger grote sprongen door Europa, op zorgvuldig gekozen knooppunten kan de reiziger overstappen op het onderliggende langzamere intercity- en regionale netwerk.

Dit nieuwe netwerk bestaat uit ongeveer 3.310 kilometer nieuwe HSL-infrastructuur. Op basis van de constructiekosten van recente HSL-projecten in Duitsland en Frankrijk kan tot een kenprijs worden gekomen van de investering per kilometer. De Neubaustrecke Leipzig-Erfurt en Erfurt-Neurenberg, beide gekenmerkt door veel kunstwerken kosten €24 miljoen/km en €29 miljoen/km. De LGV Sud-Est Aquitaine (Tours-Bordeaux) €23 miljoen/km, ook hier is sprake van veel kunstwerken. Oudere projecten zoals de LGV Rhin-Rhône en LGV Est kennen aanzienlijk lagere kosten (17 en 8 miljoen/km respectievelijk). Hier is gekozen om te rekenen met €25 miljoen/km. Dit netwerk zou daarmee een internationale investering vragen van €78 miljard. Jaarlijks is de totale besteding van EEA33 aan weginfrastructuur €55 miljard (European Environment Agency (EEA), 2016), voor spoorinfrastructuur is dit €35 miljard.

Vanuit Amsterdam is een netwerk ontworpen dat aansluit op de bestaande HSL-lijnen in Europa. Echter gaat het hier om een werkelijk internationaal HSL-netwerk. Waarbij ook snelle verbinding door en langs steden mogelijk is, zoals nu al bij Parijs en Lyon.

De constructie van infrastructuur is daarnaast tamelijk CO_2-intensief. Op basis van cijfers van de internationale spoorwegunie (UIC) (International Union of Railways, 2016), is een gemiddelde CO_2 uitstoot van 50 ton CO_2/km/jaar aangenomen, inclusief operations. Een onderzoek naar de constructie van HighSpeed2 Tussen London en Birmingham (Greengauge21, 2010), komt op een gemiddelde uitstoot van 5.200 ton CO_2/km. Dit betekent dat bij de analyse van de effecten in het HSL-scenario 17,3 Mton emissie dient te worden opgeteld. Echter zijn de effecten van de infrastructuur investeringen ook veel breder dan alleen de baten vanuit Amsterdam en zijn er ieder jaar opnieuw besparing, in 20 jaar 18,3 Mton besparing.

4.4 Uitgangspunten voor de effectbepaling

Voor de effectbepaling zijn een aantal uitgangspunten en aannames gemaakt. Allereerst zijn de uitgangspunten van toepassing op de veranderingen in reisgedrag en keuzes. Hierbij hoort ook de bepaling van het aantal reizigers van en naar de bestemmingen. Daarnaast zijn er uitgangspunten gekozen voor de bepaling van de externe effecten van reizigers.

De bepaling van de veranderingen in het reisgedrag en keuzes van reizigers is gemaakt met een aanpassing en update van het model voor bepaling van de potentie van Europese spoormarkt (Donners, 2016). Dit model is gebaseerd op een traditioneel vierstapsmodel. Deze aanpak is gekenmerkt in eenvoudige methoden (zwaartekrachtmodel voor de bepaling van de vervoerwaarde), uitgebreid met nieuwe inzichten en het samenbrengen van informatie op grote, Europese schaal. Om de netwerkprestatie zonder operationele barrières te kunnen benaderen is het volledige netwerk gemodelleerd. Dit dient als basis voor reistijden tussen de verschillende steden voor de vervoerwijzekeuze. De update van het model is gebaseerd op de (beperktere) scope van dit onderzoek en de ervaringen uit de analyse van cross-border transport links van de Europese Commissie.

De bepaling van potentiele reistijden is gebaseerd op een modellering van het netwerk. Voor bepaling van de vervoerwijzekeuze zijn vijf vervoersmiddelen gedefinieerd op basis van drie netwerken.

De netwerken zijn, weg, spoor en lucht met auto, bus, hogesnelheid trein, conventionele trein en het vliegtuig als vervoermiddelen. De netwerken voor weg en spoor zijn ontwikkeld door steden te koppelen met schakels, de reistijd per schakel wordt bepaald aan de hand van een omreisfactor ten opzichte van de directe afstand en de gemiddelde snelheid per vervoersmiddel. Voor trein en vliegtuig zijn extra etappes gemodelleerd voor toegang van stations/luchthavens. De reistijd per vliegtuig heeft een vaste extra tijd voor check-in, taxiën, beveiliging, etc.

Voor de bepaling van het aantal reizigers van en naar de bestemmingen is gekeken naar het aantal passagiers in 2016 per vliegtuig, afkomstig van Eurostat. Gezien de positie van Schiphol als transfer-hub is aangenomen dat 30% van de passagiers een transferreiziger, op basis van de passagiersgegevens van Schiphol. Met behulp van de huidige reistijden, voor vliegtuig en trein is de vervoerwijzekeuze bepaald voor het totale aantal passagiers. Op deze wijze is het volledige aantal potentiele passagiers voor de markt Schiphol meegenomen. Indien de reistijd per vliegtuig nu competitief genoeg is om naar Amsterdam te reizen, dan is aangenomen dat dit ook mogelijk is als de reistijd per trein vergelijkbaar is.

De bepaling van de externe effecten van reizen zijn gebaseerd op de aggregatie naar reizigerskilometers en het gebruik van kengetallen. Uitgangspunt hierbij is de STREAM-studie (CE Delft et al., 2015), onder andere gebruikt als bron en input van www.co2emmissiefactoren.nl. Er is gekozen voor CO_2 en NOx-emmissies op basis van de Well-to-Wheel waardes. Dit zijn de waardes waarin ook de emissies in het productieproces zijn meegenomen. Verder is de toeslag voor uitstoot in de hogere luchtlagen meegenomen in deze studie.

Vervoerwijze	Categorie	CO_2/rkm	NOx/rkm
Trein	**Internationaal/HSL**	0,026 kg	0,034 mg
Vliegtuig	**<700 km**	0,260 kg	0,096 mg
Vliegtuig	**>700 km**	0,200 kg	0,081 mg
Auto	**Gem. 2020**	0,137 kg	0,169 mg
Bus	**Touringcar**	0,033 kg	0,070 mg

Tabel 4.1, Gebruikte emissiewaarden (CE Delft et al., 2015).

Recent is er een discussie ontstaan in de media, op basis van het NRC artikel: “TGV verstookt echt niet minder dan een Boeing” (Knip, 2018a, 2018b; Werver, 2018). Deze discussie en artikelen concentreren zich op het energieverbruik van de beide vervoermiddelen, trein en vliegtuig, niet de milieubelastende emissies per reizigerskilometer. In de bepaling van de externe effecten is juist gekeken naar de externe effecten op basis van de (schadelijke) uitstoot. Gegeneraliseerd kan worden gesteld dat minder energieverbruik (altijd) beter is, echter als er voor het opwekken van de energie een andere uitstoot geldt, is dit niet van toepassing. De energie van de trein kan worden opgewekt met groene stroom, voor het vliegtuig is kerosine nodig met hogere uitstoot.

5 Casestudy: Amsterdam – Berlijn

Berlijn is vanuit Nederland een populaire bestemming voor een stedentrip. Bovendien ligt Berlijn strategisch op verschillende langeafstandsroutes voor het reizen per trein in Europa.

Tussen Amsterdam en Berlijn rijdt iedere twee uur een intercity. Sinds de frequentie van deze trein is verhoogd van vier keer per dag naar iedere twee uur, is de trein snel populairder geworden. Toch biedt de trein op dit moment nog geen optimaal alternatief voor het vliegtuig. Een belangrijke oorzaak hiervan is de lange rijtijd.

Aan de hand van de casus Amsterdam-Berlijn beschrijven we maatregelen om internationale treinen aantrekkelijker te maken, die in principe genomen kunnen worden zonder dat investering in infrastructuur noodzakelijk is.

De maatregelen vallen uiteen in een aantal stappen. Allereerst kunnen operationele barrières weggenomen worden. Vervolgens zijn aanpassingen aan het planproces denkbaar. Tot slot kan gekeken worden naar veranderingen aan de dienstregeling, bijvoorbeeld het stoppatroon. Om te demonstreren wat het effect is wordt met behulp van deze maatregelen ook een ideale nieuwe dienstregeling als voorbeeld gemaakt.

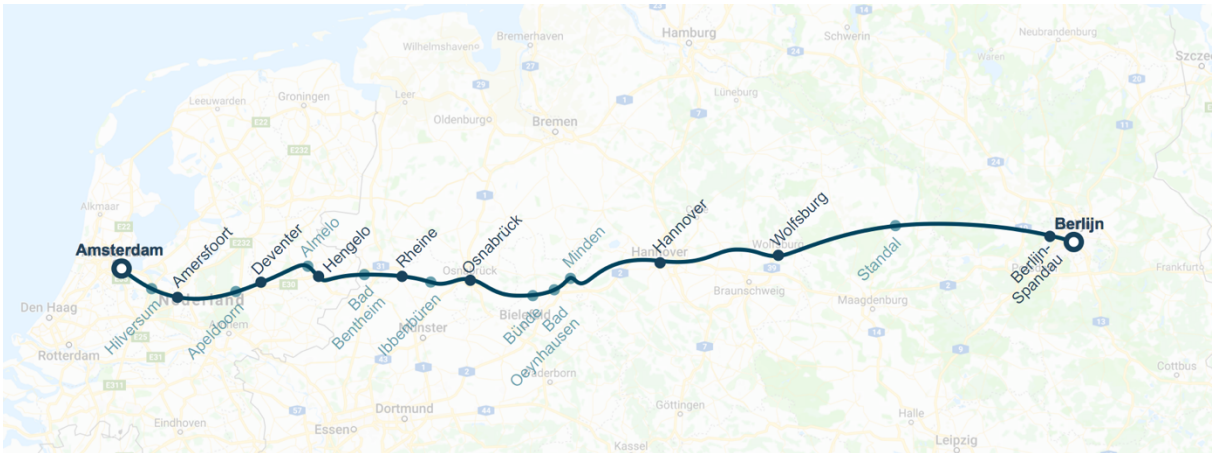

Figuur 5.1, Route Amsterdam-Berlijn per trein.

5.1 Opheffen van operationele barrières

Voor de intercity Amsterdam-Berlijn is het belangrijkste operationele obstakel het wisselen van de locomotief in Bad Bentheim. Dit is nodig omdat in Nederland andere spanning op de bovenleiding staat en een ander treinbeveiligingssysteem gebruikt wordt dan in Duitsland. De op dit moment door NS en DB gebruikte locomotieven zijn alleen geschikt voor inzet in Nederland óf in Duitsland. In Bad Bentheim kan geschakeld worden tussen deze systemen.

Er is een locomotieftype op de markt dat in beide landen ingezet kan worden en bovendien de maximale snelheid die de trein op het traject rijdt van 200 km/u kan halen. Deze maximale snelheid wordt bepaald door de infrastructuur (op gedeeltes maximaal 250 km/u), en door de rijtuigen (inzetbaar met maximaal 200 km/u). Het inzetten van een doorgaand inzetbare locomotief kan tijdwinst opleveren. Indien de stop in Bad Bentheim gehandhaafd blijft kan deze, mits de capaciteitsverdeling het toelaat, verkort worden van 12 minuten tot twee minuten, dat is een gebruikelijke minimale stoptijd voor intercity's in Duitsland. Daardoor kan een tijdwinst behaald worden van tien minuten.

5.2 Planproces optimaliseren & aanpassingen dienstregeling

Om te komen tot grotere rijtijdwinst zijn meer ingrepen nodig. De dienstregeling van de intercity naar Berlijn kan ook met de huidige infrastructuur in principe wezenlijk sneller. Daarvoor is het wel nodig dat een aantal fundamentele keuzes gemaakt worden.

De benodigde ingrepen zien wij in twee stappen. Er kan gekeken worden of er aanpassingen aan de huidige dienstregeling mogelijk zijn. Deze stap wordt in deze case study nader uitgewerkt. Daarna kan gekeken worden of het planproces op een andere manier georganiseerd wordt. Deze stap wordt buiten deze case study toegelicht.

Om nog verdere versnelling van de intercity Amsterdam-Berlijn te bereiken, zou gekeken moeten worden naar het overslaan van stations. De meeste rijtijd kan op die manier bespaard worden. Om te begrijpen waarom de trein op dit moment stopt in de plaatsen waar hij stopt, wordt eerst enige achtergrond en consequenties daarvan aangegeven. Vervolgens wordt een ideale dienstregeling voorgesteld.

Achtergrond van het huidige stoppatroon – Nederland

De intercity Amsterdam-Berlijn is in Nederland qua stops en dienstregelingpatroon verweven in het binnenlandse intercitynetwerk op het Hoofdrailnet. Door deze integratie kan een deel van de exploitatiekosten gedekt worden doordat de trein rijdt op de plaats waar anders een binnenlandse trein ingezet zou moeten worden, wat kostenbesparend is voor de binnenlandse exploitatie. Deze besparing wordt toegerekend aan de exploitatiebegroting van de intercity Amsterdam-Berlijn.

Aangezien de reisafstanden in Nederland veel korter zijn dan in Duitsland, kan het Nederlandse intercitynetwerk in de Duitse context nog het beste vergeleken worden met het netwerk van regionale snelle treinen (RegionalExpress) in een bondsland als Noordrijn-Westfalen. Als een trein onderdeel is van het Nederlandse intercitynetwerk, zorgt dit voor veel stops onderweg.

Achtergrond van het huidige stoppatroon – Duitsland

In Duitsland vervullen intercitytreinen twee rollen: ze vormen enerzijds het iets goedkopere en langzamere alternatief voor de ICE op de lange afstand door het hele land en in verbinding met de buurlanden. Anderzijds verbinden de intercitytreinen regionale centra van enige betekenis, die net iets meer vervoerwaarde opleveren dan waarvoor een regionale trein afdoende zou zijn, met het landelijke netwerk.

Tot medio 2006 werd deze functie vervuld door de treincategorie InterRegio, die over lange afstanden reed, maar een primaire functie vervulde tussen de regionale centra en de grote knooppunten, met een gemiddelde reisafstand van 150 km en een bedienpatroon van iedere twee uur een trein.

In het kader van het in 1996 in werking getreden *Gesetz zur Regionalisierung des öffentlichen Personennahverkehrs, ook: 'Regionalisierungsgesetz'* (NL: 'Wet ter regionalisering van het openbare regionale personenvervoer') werd voortaan het regionale verkeer beschouwd als een publieke dienstverlening, waarvoor exploitatiebijdragen gedaan worden door de overheid. Het langeafstands-verkeer werd gezien als een dienst die door de markt voor eigen risico aangeboden kan worden.

Bovendien zorgde de zogenaamde *Bahnreform* (NL: 'Spoorhervorming') voor de omzetting van EU-richtlijn 91/440, in het kader waarvan andere vervoerders dan de voormalige staatsspoorwegmaatschappijen binnenlandse treindiensten mogen aanbieden die de grenzen van regionale concessies overstijgen.

Als gevolg hiervan heeft Deutsche Bahn het productaanbod versimpeld. De onrendabele InterRegio's werden vervangen door regionale treinen en de rendabele InterRegio-verbindingen werden geïntegreerd in het Intercity-netwerk, inclusief de stations waar de InterRegio's voorheen stopten. Hierdoor zijn de intercity's op diverse lijnen, waaronder Amsterdam-Berlijn, vaker gaan stoppen.

Consequenties

Door de begrijpelijke kostenmatige en commerciële keuzes in Nederland en Duitsland vervult de intercity van Amsterdam naar Berlijn functies op zowel de korte als de lange reisafstand. Dat maakt de trein langzamer en daardoor minder aantrekkelijk voor het reizen over lange afstanden, bijvoorbeeld als schakel in een langere reis tussen Nederland en Polen of Tsjechië.

Ideale dienstregeling volgens 'blanco vel'-benaderingTabel 5.1 toont een mogelijke dienstregeling van een intercity van Amsterdam naar Berlijn, gebaseerd op nu al haalbare rijtijden.

Station	Categorie	Aankomst	Vertrek	Besparing	Toelichting besparing
Amsterdam Centraal	A		6:00		
~~Hilversum~~	B			3'	Huidige halteertijd Hilversum 1 minuut
Amersfoort	A	6:31	6:33		
~~Apeldoorn~~	B			4'	Huidige halteertijd Apeldoorn 2 minuten
Deventer	A	7:05	7:07		
~~Almelo~~	B			4'	Huidige halteertijd Almelo 2 minuten
Hengelo	A	7:40	7:42		
~~Bad Bentheim~~	B			14'	Huidige halteertijd Bad Bentheim 12 minuten
Rheine	A	8:10	8:12		
~~Ibbenbüren~~	B			0'	Alleen IC 245 stopt in Ibbenbüren, geen tijdwinst bij vergelijking met IC 141.
Osnabrück Hbf	A	8:36	8:38		
~~Bünde (Westf.)~~	B			3'	Treinen stoppen alternerend in Bünde en Bad Oeynhausen. Halteertijd in beide 1'.
~~Bad Oeynhausen~~	B				
~~Minden (Westf.)~~	B				
Hannover Hbf	A	9:42	9:46		
Wolfsburg	A	10:17	10:18		
~~Stendal~~	B			10'	Kan doorrijden op HSL, niet uit-/invoegen naar station Stendal, rijtijd Wolfsburg – Berlin-Spandau overgenomen van IC die niet stopt te Stendal
Berlin-Spandau	A	11:18			
Berlin Hbf	A	11:36			
Berlin Ostbahnhof	A	11:50			

Tabel 5.1, optimalisatiemogelijkheid in dienstregeling Amsterdam- Berlijn

Deze dienstregeling is niet ingepast in het overige treinverkeer, maar gaat uit van een 'blanco vel'-benadering. Door deze benadering kan gedemonstreerd worden wat de reistijd zou kunnen zijn, als fundamentele of commerciële keuzes uitvallen in het voordeel van de intercity Amsterdam-Berlijn.

Er kan onderscheid gemaakt worden naar stops die een belangrijke functie hebben als knooppunt in het langeafstandsnetwerk (in de ideale dienstregeling is dit 'categorie A'), en stops die meer de functie hebben van bediening van een regionaal centrum, met mogelijk een incidentele aansluiting op een regionale trein ('categorie B').

Voor de rijtijden is als bron gebruikt gemaakt van de reisplanner op www.bahn.de. Dit zijn de uitgangspunten:

- Er wordt uitgegaan van de rijtijden van intercity 141 van Amsterdam naar Berlijn. Er is niet gekeken naar eventuele kortere rijtijden van andere intercitytreinen, behalve in het geval van Stendal;
- Bij het bepalen van de non-stop rijtijd van Wolfsburg naar Berlin-Spandau (overslaan Stendal) is gezocht op tijden van intercitytreinen, zodat rijtijden haalbaar verondersteld mogen worden gezien de inzet van materieel;
- Daar waar stops worden overgeslagen is de rijtijd verminderd met de halteertijd + twee minuten, dit is een schatting van de mogelijke besparing door niet hoeven remmen, stoppen en optrekken die uitgaat van een baanvaksnelheid van 140 km/u en een snelheid op emplacementen van 60 km/u;
- Eventuele betere non-stop rijtijden tussen twee stations die het gevolg zouden zijn van voorrang geven aan internationale treinen in het planproces (niet uitbuigen achter regionale treinen) zijn niet meegenomen;
- Er is al uitgegaan van de inzet van een doorgaande locomotief;
- Stops categorie B worden overgeslagen;
- Per overgeslagen stop wordt de mogelijke rijtijdbesparing vermeld.

De huidige rijtijd van Amsterdam Centraal naar Berlin Hbf is 6:22 uur. Te zien is dat een besparing van 46 minuten in theorie mogelijk is.

Voorgestelde maatregelen

Kijkend naar de dienstregeling, bevelen wij aan om de intercity van Amsterdam naar Berlijn in de toekomst alleen nog te laten stoppen op de categorie A-stations. Hiermee krijgt de trein een aantrekkelijkere rijtijd op de lange afstand, die meer recht doet aan zijn functie op de relatie Nederland-Berlijn, maar de trein wordt ook aantrekkelijker in het Duitse langeafstandsnetwerk.

Geen onderdeel van deze casus, is of de voorgestelde verbetering van de dienstregeling gerechtvaardigd wordt door voldoende vervoersvraag en vervoersstromen. Dit zou uit vervolgonderzoek moeten blijken.

6 Conclusies & aanbevelingen

Op basis van deze studie kunnen een aantal conclusies worden geformuleerd vanuit de ervaringen van de reiziger en aanbevelingen voor de verschillende verbeterstappen. De stappen voor verbetering zijn reeds opgesteld met de intentie van makkelijk implementeerbaar en realiseerbaar naar moeilijk of grotere investeringen.

6.1 Conclusies ervaring van reizigers

Voor korte vliegafstanden zijn 65% van de reizigers recreatieve reizigers en 35% zakelijke reizigers (Behrens & Pels, 2012). De geïnterviewde zakelijke reiziger geeft aan te kiezen voor het vliegtuig vanwege tijd en comfort. Vliegtijd wordt door de zakelijke reiziger onderschat, omdat alleen wordt gekeken naar vliegtijd. Reistijd naar en van vliegveld en boardingtijd wordt vaak niet meegenomen. Treintijd wordt wel bekeken van herkomst naar bestemming. Comfort van vliegen kan worden overschat vanwege mogelijke scepticisme ten aanzien van comfort in de trein. Publieke garanties, bijvoorbeeld gegarandeerde stoel in de trein met betrouwbare wifi, kan dit doorbreken maar dat is lastig omdat de zakelijke reiziger de reis meestal niet zelf boekt. De geïnterviewde recreatieve reiziger kiest voor het vliegtuig vanuit gewoontegedrag. Dit is mogelijk te doorbreken door reclamecampagnes gericht op die factoren die de recreatieve reiziger belangrijk vindt (bijvoorbeeld comfort of gemak of kosten). De geïnterviewde frequente (recreatieve) reiziger was niet op de hoogte van de mogelijkheden van treinreis en stond, na een negatieve ervaring met het vliegtuig, er open voor om dit een keer te proberen. Attenderen op andere opties op plekken waar de frequente reiziger zoekt, is een mogelijke stap om kennisachterstand over treinreizen te verminderen.

6.2 Aanbevelingen verbetering ticketing & services

Om reizigers te verleiden vaker voor de trein te kiezen, is een verbetering van ticketing en services een onontbeerlijke randvoorwaarde. De reiziger moet helderder gepresenteerd krijgen dat de trein een optie is voor zijn reis. Het boeken van een treinreis moet net zo gemakkelijk of makkelijker worden dan het boeken van een vliegticket. De reiziger mag geen onzekerheid ervaren over de geboden ondersteuning in geval van een onverwachte onderbreking van de reis en er mag geen onzekerheid zijn over eventuele meerkosten.

Om dit te bereiken lijkt het verstandig om over te stappen van de huidige binnenlandse focus van reisinformatie, ticketproducten en tariefsystemen naar een internationale focus. Bovendien kunnen reisinformatiemiddelen en boekingssystemen een stuk gebruiksvriendelijker. Waarschijnlijk zijn partijen die gespecialiseerd zijn in het verstrekken van informatie (Google en anderen) en in het verkopen (Booking.com en anderen) beter in staat om informatie en diensten vrij van nationale focus en belangen aan te bieden aan een internationaal publiek.

Het verdient daarom aanbeveling, dat aanbieders van vervoerdiensten zonder voorbehoud toestaan dat derde partijen:

- De dienstregelingen inclusief actuele afwijkingen gebruiken voor eigen informatietoepassingen.
- De vervoercapaciteit verkopen, en dan niet alleen als wederverkoper van bestaande tarief- en productstructuren, maar desgewenst in de vorm van nieuwe ticketproducten met eigen verdienmodellen.

Daarnaast is het nodig dat de passagiersrechten er in gaan voorzien dat meerdere tickets die geboekt worden in het kader van één reis, gezien gaan worden als één vervoercontract, met bijbehorend recht op opvang en zekerheid over vergoeding van kosten bij oponthoud tijdens de reis. Deze verbeteringen creëren meer ‘level playing field’ in de keuze door reizigers tussen de verschillende vervoerwijzen.

6.3 Aanbevelingen reistijd verbetering door optimalisatie dienstregeling

De verbetering van de reistijd door optimalisatie van de dienstregeling, kan worden gerealiseerd door het elimineren van operationele barrières en het verbeteren van het planproces. De eliminatie van barrières is sterk afhankelijk van de specifieke verbinding en locaties. De optimalisatie van het planproces is echter van toepassing op alle op dit moment aangeboden internationale treinen, ook de hogesnelheidstreinen.

De inrichting van het spoornetwerk is namelijk zo geregeld dat ook hogesnelheidstreinen gebruikmaken van de conventionele infrastructuur. De internationale treinen worden in de dienstregeling ingepast tussen de regulier (nationale) intercity's. De Thalys bijvoorbeeld, heeft vanaf Amsterdam pas na Schiphol hogesnelheidsinfrastructuur tot de beschikking. Rondom Rotterdam Centraal, in de Willemspoortunnel onder de Maas wordt de infrastructuur gedeeld. Pas ten zuiden van Rotterdam ligt hogesnelheidsinfra. Net ten Noorden van Antwerpen wordt de hogesnelheidsinfrastructuur ingetakt op het conventionele spoor. 15 km ten zuiden van Brussel kan de Thalys via hogesnelheidsinfrastructuur naar Parijs. De ICE naar Frankfurt en Basel maakt in Nederland volledig en in Duitsland tot en met Keulen gebruik van het conventionele spoor. Alleen tussen Keulen en Frankfurt kan er gebruik worden gemaakt van de Schnellfahrtstrecke. Hier dient echter de capaciteit te worden gedeeld met nationale Duitse ICE-diensten.

Het verdient daarom aanbeveling, dat beleidsmatig een kader is voor het elimineren van operationele barrières en het optimaliseren van het planproces:

- Bevorder de inzet van meersysteemmaterieel op nationaal niveau, enerzijds om sneller en makkelijker tot een Europees netwerk te komen en anderzijds om de operationele barrières van meerdere systemen tussen landen te elimineren.
- Optimaliseer het planproces voor internationale treindiensten door middel van internationale afstemming. Dit kan worden ingericht conform het proces dat reeds van toepassing is voor de goederencorridors. Hierbij worden de nationale belangen gekoppeld aan de internationale belangen.

6.4 Aanbevelingen reistijd verbetering door Europees HSL-netwerk

Voor een spectaculaire verbetering van de reistijden in Europa zou moeten worden gekomen tot een coherent op de (internationale) reiziger gericht netwerk. Hierbij moet het verbinden van de Europese metropolen op het hoogste schaalniveau voorop staan met een hoge maximale snelheid van 300-350 km/h. Er moet dan een keuze worden gemaakt tussen een snelle verbinding met het hart van de stad of een tangentiële lijn langs de stad. De reiziger van Amsterdam naar Parijs heeft geen behoefte aan 5 minuten extra reistijd vanwege een stop in Rotterdam, noch een reiziger uit Rotterdam voor de route door Brussel.

De investeringen voor een Europees HSL-netwerk zijn aanzienlijk en de belangen van een bepaalde lijn niet altijd terug te brengen op de lokale (nationale) belangen. Het verdient daarom aanbeveling, dat beleidsmatig een kader is voor het creëren van een Europees netwerk en het afwegen van internationale belangen:

- Op Europese schaal onderzoek doen naar de internationale langeafstand verbindingen met potentie voor HSL-lijnen. Dit onderzoek uitbreiden naar andere grote "hubs" (Frankfurt, München, Parijs, Londen, Barcelona, Zurich en Kopenhagen) voor dekkend Europees netwerk voor reizigers.
- Aanhaken van de huidige nationale (Nederlandse) toekomstvisies op OV op de creatie van een netwerk op het hoogste Europese schaalniveau van metropolen.
- Het creëren van een Europees beleidskader waarin met behulp van Europese (transnationale) maatschappelijk kosten-baten analyses (MKBA's) de internationale meerwaarde van projecten kan worden getoetst en geëvalueerd. Hierbij kan worden gekeken naar de inrichting van investeringen en initiatief op de (Goederen) TEN-T corridors.

Literatuur

Aarts, H. (2009). Gewoontegedrag: de automatische pilot van mens en maatschappij. In W. L. Tiemeijer, A. C. Thomas, & H. M. Prast (Eds.), *De menselijke beslisser* (1e ed., pp. 65–88). 's-Gravenhage: WRR.

Amadeus. (2013). The Rail Journey to 2020: Facts, figures and trends that will define the future of European passenger rail (White Paper), 1–28.

Ballieux, E. (2018). *Alternatieven voor Europese vliegbewegingen; Wat levert het op ?* Zaandam.

Behrens, C., & Pels, E. (2012). Intermodal competition in the London–Paris passenger market: High-Speed Rail and air transport. *Journal of Urban Economics*, *71*(3), 278–288. https://doi.org/10.1016/J.JUE.2011.12.005

CE Delft, Otten, M. B. J., 't Hoen, M. J. J., & den Boer, L. C. (2015). *STREAM personenvervoer 2014*. Delft.

Donners, B. (2017). Nachttrein verdient eigen vervoermodel. Retrieved May 1, 2018, from https://www.ovmagazine.nl/2017/09/nachttrein-verdient-eigen-vervoermodel-1016/

Donners, B. J. H. F. (2016). *Erasing Borders, European Rail Passenger Potential*. Delft. Retrieved from http://repository.tudelft.nl/islandora/object/uuid:04ec81b4-79cb-4fc2-a063-9a13c8eebe9d?collection=education

European Environment Agency (EEA). (2016). Is investment in environmentally friendly transport systems being prioritised? Retrieved May 15, 2018, from https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/indicators/infrastructure-investments/assessment-3

Greengauge21. (2010). *High-Speed Rail (HSR) and Carbon Emissions*.

Hoozemans, L., Stolwijk, N., & Sjollema, S. (2017). Fout denken staat leren en ontwikkelen in de weg. *PRAXIS*, (3), 18–23.

International Union of Railways. (2016). *Carbon footprint of Railway Infrastructure. Comparing existing methodologies on typical corridors*. (F. Cuenot & C. Filippini, Eds.). UIC-ETF. Retrieved from https://uic.org/IMG/pdf/carbon_footprint_of_railway_infrastructure.pdf

Kabinet Rutte III. (2017). *Regeerakkoord: Vertrouwen in de toekomst*. Den Haag. Retrieved from https://www.rijksoverheid.nl/regering/documenten/publicaties/2017/10/10/regeerakkoord-2017-vertrouwen-in-de-toekomst

Knip, K. (2018a, April 6). TGV verstookt echt niet minder dan een Boeing. *NRC*. Retrieved from https://www.nrc.nl/nieuws/2018/04/06/de-tgv-verstookt-echt-niet-minder-dan-een-boeing-a1598474

Knip, K. (2018b, April 26). De TGV verstookt echt niet minder dan een Boeing (deel II). *NRC*. Retrieved from https://www.nrc.nl/nieuws/2018/04/26/de-tgv-verstookt-echt-niet-minder-dan-een-boeing-deel-ii-a1600975

Parlementaire enquêtecommissie Fyra-rapport. (2015). *De reiziger in de kou; Parlementair onderzoek Fyra*. The Hague. Retrieved from http://www.tweedekamer.nl/sites/default/files/atoms/files/rapport_dereizigerindekou_enquetecommissiefyra_kst-33678-11.pdf

Pol, B. (2016). Verstand van weerstand. *Tabula Rasa: Kennis*, 1–3.

Schiphol. (2018). *Facts & Figures 2017*. Amsterdam.

Werver, V. (2018). Boeing verstookt echt meer dan een TGV. Retrieved May 9, 2018, from https://www.ovmagazine.nl/2018/04/een-boeing-verstookt-echt-wel-meer-dan-een-tgv-1630/

Royal HaskoningDHV

Bijlagen

A1 Reistijden

[Min]	Huidig	Opt.	HSL	Vlieg.
Basel	440	391	234	235
Berlijn	407	345	184	244
Birmingham	458	332	204	295
Bremen	290	285	107	209
Brussel	135	100	70	211
Dresden	560	406	193	298
Düsseldorf	213	136	67	207
Edinburgh	624	636	337	314
Frankfurt	281	208	123	233
Genève	486	421	288	246
Glasgow	650	627	321	319
Göteborg	924	815	296	260
Hamburg	364	345	137	223
Hannover	283	237	106	226
Kopenhagen	713	638	210	248
Leeds	475	436	248	297
Liverpool	455	421	242	379
Londen	314	228	172	289
Luxemburg	372	216	120	216
Lyon	386	347	252	273
Manchester	485	414	239	305
Milaan	716	564	313	254
München	512	364	226	283
Nantes	406	333	238	260
Newcastle	555	536	293	298
Parijs	221	214	156	264
Praag	664	495	232	260
Rennes	378	320	231	317
Straatsburg	408	321	207	236
Stuttgart	379	293	173	290
Zürich	558	407	255	249

[uu:mm]	Huidig	Opt.	HSL	Vlieg.
Basel	07:20	06:31	03:54	03:55
Berlijn	06:47	05:45	03:04	04:04
Birmingham	07:38	05:32	03:24	04:55
Bremen	04:50	04:45	01:47	03:29
Brussel	02:15	01:40	01:10	03:31
Dresden	09:20	06:46	03:13	04:58
Düsseldorf	03:33	02:16	01:07	03:27
Edinburgh	10:24	10:36	05:37	05:14
Frankfurt	04:41	03:28	02:03	03:53
Genève	08:06	07:01	04:48	04:06
Glasgow	10:50	10:27	05:21	05:19
Göteborg	15:24	13:35	04:56	04:20
Hamburg	06:04	05:45	02:17	03:43
Hannover	04:43	03:57	01:46	03:46
Kopenhagen	11:53	10:38	03:30	04:08
Leeds	07:55	07:16	04:08	04:57
Liverpool	07:35	07:01	04:02	06:19
Londen	05:14	03:48	02:52	04:49
Luxemburg	06:12	03:36	02:00	03:36
Lyon	06:26	05:47	04:12	04:33
Manchester	08:05	06:54	03:59	05:05
Milaan	11:56	09:24	05:13	04:14
München	08:32	06:04	03:46	04:43
Nantes	06:46	05:33	03:58	04:20
Newcastle	09:15	08:56	04:53	04:58
Parijs	03:41	03:34	02:36	04:24
Praag	11:04	08:15	03:52	04:20
Rennes	06:18	05:20	03:51	05:17
Straatsburg	06:48	05:21	03:27	03:56
Stuttgart	06:19	04:53	02:53	04:50
Zürich	09:18	06:47	04:15	04:09

Royal HaskoningDHV

A2 Modal Split

	Trein			Vliegtuig			Weg		
	Huidig	Optim.	HSL	Huidig	Optim.	HSL	Huidig	Optim.	HSL
Basel	5%	13%	51%	93%	86%	49%	2%	2%	1%
Berlijn	9%	23%	68%	89%	76%	31%	2%	2%	0%
Birmingham	6%	38%	77%	93%	61%	23%	2%	1%	1%
Bremen	14%	15%	82%	59%	58%	13%	27%	26%	5%
Brussel	42%	71%	77%	5%	3%	2%	53%	27%	21%
Dresden	1%	21%	79%	97%	77%	21%	2%	2%	0%
Düsseldorf	18%	49%	71%	20%	13%	6%	62%	39%	22%
Edinburgh	2%	2%	44%	97%	98%	56%	1%	0%	0%
Frankfurt	26%	54%	84%	61%	38%	13%	13%	8%	3%
Genève	4%	12%	39%	96%	88%	61%	0%	0%	0%
Glasgow	2%	3%	50%	98%	97%	50%	0%	0%	0%
Göteborg	0%	0%	41%	100%	100%	59%	0%	0%	0%
Hamburg	8%	11%	78%	79%	76%	20%	13%	12%	2%
Hannover	19%	36%	86%	55%	44%	9%	25%	20%	5%
Kopenhagen	0%	1%	61%	99%	99%	39%	0%	0%	0%
Leeds	8%	15%	65%	91%	84%	35%	1%	1%	0%
Liverpool	27%	38%	85%	73%	62%	15%	1%	0%	0%
Londen	35%	68%	85%	56%	27%	12%	9%	5%	3%
Luxemburg	1%	39%	70%	62%	39%	17%	36%	23%	13%
Lyon	20%	31%	56%	80%	69%	44%	0%	0%	0%
Manchester	7%	21%	69%	92%	78%	31%	1%	1%	0%
Milaan	0%	3%	35%	100%	96%	65%	0%	0%	0%
München	2%	28%	66%	98%	72%	34%	0%	0%	0%
Nantes	13%	31%	56%	87%	69%	44%	0%	0%	0%
Newcastle upo	4%	4%	51%	89%	95%	48%	7%	1%	0%
Parijs	65%	69%	83%	31%	27%	14%	4%	3%	4%
Praag	0%	7%	58%	99%	93%	42%	1%	0%	0%
Rennes	29%	50%	74%	70%	50%	26%	0%	0%	0%
Straatsburg	4%	22%	60%	88%	72%	37%	8%	6%	3%
Stuttgart	16%	51%	84%	82%	48%	16%	2%	1%	1%
Zürich	1%	14%	49%	98%	85%	51%	1%	1%	0%
Totaal	**27%**	**46%**	**63%**	**59%**	**46%**	**30%**	**14%**	**8%**	**7%**

Royal HaskoningDHV

A3 Reistijden vakantiebestemmingen

[Min]	Huidig	Opt.	HSL	Vlieg.
Athene	2634	1538	725	413
Barcelona	655	544	404	313
Boedapest	931	733	383	319
Florence	830	666	380	280
Istanboel	3042	1544	674	456
Lissabon	1952	1061	570	353
Madrid	832	708	459	337
Malaga	1034	852	581	333
Nice	673	572	362	290
Porto	1731	1015	494	343
Rome	923	752	444	319
Stockholm	1027	1012	355	293
Valencia	901	762	486	327
Venetië	859	615	371	276
Wenen	643	582	324	303

[uu:mm]	Huidig	Opt.	HSL	Vlieg.
Athene	43:54	25:38	12:05	06:53
Barcelona	10:55	09:04	06:44	05:13
Boedapest	15:31	12:13	06:23	05:19
Florence	13:50	11:06	06:20	04:40
Istanboel	50:42	25:44	11:14	07:36
Lissabon	32:32	17:41	09:30	05:53
Madrid	13:52	11:48	07:39	05:37
Malaga	17:14	14:12	09:41	05:33
Nice	11:13	09:32	06:02	04:50
Porto	28:51	16:55	08:14	05:43
Rome	15:23	12:32	07:24	05:19
Stockholm	17:07	16:52	05:55	04:53
Valencia	15:01	12:42	08:06	05:27
Venetië	14:19	10:15	06:11	04:36
Wenen	10:43	09:42	05:24	05:03

Motivatie en behandelvoorstel D66 Voortgangsrapportage 2018 Kaderrichtlijn Water

Toelichting

Onze provincie is een waterrijke provincie. Kenmerkend in ons landschap zijn de vele meren en sloten, Het Markermeer, IJsselmeer en de Noordzee. Al deze wateren inclusief het grondwater maakt dat onze provincie sterk verbonden is met water. Water is een onlosmakelijk onderdeel voor provinciale thema's zoals kwaliteit van de leefomgeving, recreatie, biodiversiteit, ruimtelijke kwaliteit, klimaatadaptatie en economie. Een goede conditie van het water is dan ook belangrijk voor onze provinciale thema's. Met de waterkwaliteit is het in Nederland en daarmee in onze provincie echter niet goed gesteld. Deze status heeft gevolgen voor de maatschappelijke opgaven die we als Provincie hebben.

Recent heeft het Europees Milieu agentschap een rapportage uitgebracht met daarin zorgelijke resultaten. Slechts 40% van de Europese wateren is in een goede ecologische toestand. In Nederland voldoen slechts twee van de rivieren en meren (van in totaal 697) aan de ecologische doelen.

Recent zijn we als commissie geïnformeerd over de voortgang van de KRW doelen in Noord-Holland. Ook bij ons in de provincie zijn resultaten zorgelijk: In de provincie Noord-Holland voldoen 4 van de 83 oppervlaktewater lichamen voldeden aan de normen voor chemische kwaliteit en geen van deze waterlichamen voldoen aan de ecologische doelen. Dit jaar wordt de kwaliteit van het water gemonitord en geanalyseerd om te bepalen of het doelbereik in 2027 wel haalbaar is. Rijk, provincies en waterschappen treden hier gezamenlijk in op.

Bespreking in de commissie

Voordat de discussie over het wel of niet behalen van de doelen wordt gestart, wil ik graag met de commissie bespreken wat ze van de resultaten vinden en of partijen bereid zijn om de rol die de provincie aan de orde te stellen.

D66 vindt dat we goede stappen hebben gezet om de kwaliteit afgelopen jaren structureel te verbeteren. Het is niet genoeg. Overheden kijken teveel naar elkaar. Vanuit de Provincie Noord-Holland hebben we een rol en invloed. De Provincie is geen waterkwaliteit beheerder, maar stelt wel de kaders. En de kwaliteit van het water kan verbeteren als ook de ruimtelijke vraagstukken worden aangepakt.

Ruimtelijk zetten we als Provincie de kaders en kunnen we dingen mogelijk maken die ten gunste komen aan het water. De waterschappen doen de voorstellen aan de Provincie. Ook kan de Provincie zelf nog meer maatregelen treffen in het kader van natuurdoelen, ecologische oevers etc.

Van het college hoort D66 graag in de commissie welke richtingen we als provincie nog kunnen inslaan om deze problematiek nog beter aan te pakken.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

INGEKOMEN 12 JUNI 2018

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
dhr A.N.M. Stavenuiter
BEL/OMB

Telefoonnummer +31235143190
stavenuitera@noord-holland.nl

Verzenddatum

12 JUNI 2018

Kenmerk
1069469/1069480

Uw kenmerk
-

Betreft: KRW-voortgangsrapportage 2018

Geachte leden,

Ter uitvoering van art. 167, tweede lid, van de Provinciewet (inzake de actieve informatieplicht) brengen wij u ter kennis dat wij op 5 juni jl. de KRW-voortgangsrapportage 2018 hebben vastgesteld. Deze rapportage zenden wij u bij deze toe, mede gelet op de inhoud van de strategische agenda van uw commissie NLWM, waarin staat dat u in het tweede kwartaal van 2018 wordt geïnformeerd over de voortgang van de KRW (Kaderrichtlijn Water).

Voor een korte beschrijving van de inhoud verwijzen wij u naar de in de KRW-voortgangsrapportage opgenomen samenvatting.

Het ingezette waterkwaliteitsbeleid zullen wij voortzetten, waarbij wij benadrukken dat dit beleid, zoals in de rapportage wordt beschreven, een integraal karakter heeft.

Wij gaan ervan uit dat wij u op deze wijze voldoende hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

R.M. Bergkamp

voorzitter

J.W. Remkes

1 bijlage: KRW-voortgangsrapportage 2018

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143
Fax (023) 514 3030

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk nummer 34362354
Btw nummer NL.0010.03.124.B.08

Provincie Noord-Holland

KRW-voortgangsrapportage 2018 provincie Noord-Holland

Stand van zaken medio 2018 en vervolg

Inhoudsopgave

1	Inleiding en samenvatting	5
1.1	Waarom deze notitie?	
1.2	Samenvatting	
2	Kaderrichtlijn Water: doelstellingen en proces	7
2.1	Introductie inhoud en proces Kaderrichtlijn Water	
2.2	Verantwoordelijkheden in het KRW-proces op hoofdlijnen	
3	Grondwater	11
3.1	Doelstellingen	
3.2	Verantwoordelijkheden	
3.3	Testen, oordelen en stand van zaken uitvoering maatregelen	
3.4	Verwachtingen en aandachtspunten	
4	Oppervlaktewater	16
4.1	Doelstellingen	
4.2	Verantwoordelijkheden	
4.3	Stand van zaken uitvoering maatregelen	
4.4	Resultaten en effecten	
4.5	Verwachtingen	
5	Inzet provincie Noord-Holland t.a.v. kwaliteit oppervlaktewater	20
5.1	Maatregelen provinciale wateren	
5.2	Zwemwateren	
5.3	POP3 water / programma Bodem en Water	
5.4	Landelijk Milieuoverleg Bloembollen	
5.5	Doelen ‘overige wateren’ (niet-KRW-waterlichamen)	
5.6	Provinciaal beleid met waterkwaliteitseffecten	
6	Landelijke en Europese ontwikkelingen	24
6.1	Delta-aanpak waterkwaliteit en zoetwater	
6.2	Zesde actieprogramma Nitraatrichtlijn	
6.3	Bodemprogramma	
6.4	EU-evaluatie KRW 2019	
6.5	Wezer-arrest	
6.6	Omgevingswet	
7	Proces vervolg	26
7.1	Route naar SGBP 2022-2027	
7.2	Afspraken doelaanpassing	
7.3	Technische aanpassing ecologische doelen KRW	

1 Inleiding en samenvatting

1.1 Waarom deze notitie?

De Statencommissie NLWM heeft de wens uitgesproken om in het tweede kwartaal van 2018 te worden geïnformeerd over de voortgang van de implementatie van de Kaderrichtlijn Water (KRW) in Noord-Holland. De KRW is een Europese waterkwaliteitsrichtlijn, waarvan de uitvoering in 2009 is begonnen, en waarvan het streven is om de doelen uiterlijk in 2027 bereikt te hebben. We zijn nu dus ongeveer halverwege de nu beoogde uitvoeringsduur van de KRW. Rijk, provincies en waterschappen (en in mindere mate gemeenten) zijn samen verantwoordelijk voor de uitvoering van de KRW.

Deze notitie geeft inzicht in de huidige stand van zaken van de uitvoering van de KRW, zoveel mogelijk toegespitst op het (grond- en oppervlakte)water in de provincie Noord-Holland. Na een korte inleiding over wat de KRW is, wordt ingegaan op de 'toestand' van het grond- en oppervlaktewater in Noord-Holland, de activiteiten van de provincie bij het verbeteren van de kwaliteit van het oppervlaktewater, enkele actuele ontwikkelingen in Nederland en Europa en de 'route' naar het volgende stroomgebiedsbeheerplan KRW (2022 – 2027).

1.2 Samenvatting

De Kaderrichtlijn Water (KRW) is een Europese richtlijn uit het jaar 2000 voor de verbetering van grond- en oppervlaktewaterkwaliteit. Voor grondwater geldt ook een kwantiteitsdoelstelling. Er wordt gewerkt met zesjaarlijkse stroomgebiedsbeheerplannen (SGBP-en) waarin de doelen worden vastgelegd en maatregelen om de doelen te bereiken zijn opgenomen. Na de SGBP-periode 2010-2015 zitten we nu in de periode 2016-2021 en we bereiden ons voor op de periode 2022-2027. Het streven is om de doelen in 2027 te hebben gehaald (resultaatverplichting). Maar ook na 2027 zullen nog elke zes jaar stroomgebiedsbeheerplanen worden opgesteld.
Voor zowel het grondwater (gebiedsdekkend) als het oppervlaktewater (de grotere wateren) zijn waterlichamen begrensd. Voor grondwater gelden chemische kwaliteitsdoelen en kwantiteitsdoelen en voor oppervlaktewater gelden chemische en ecologische kwaliteitsdoelen. Het water verkeert in een 'goede toestand' als een aantal indicatoren 'op groen staan'. Is dat niet (helemaal) het geval dan 'scoort' het waterlichaam niet goed ('one out all out').

Bij het uitvoeren van de KRW werken Rijk, provincies en waterschappen samen. Op hoofdlijnen is de verantwoordelijkheidsverdeling als volgt. Het Rijk is 'systeemverantwoordelijk' (o.a. wetgeving, zoals Waterwet en mestwetgeving) en draagt de verantwoordelijkheid voor de rijkswateren (doelen, maatregelen, monitoring). Provincies zijn verantwoordelijk voor het nemen van maatregelen om de kwaliteit en kwantiteit van het grondwater te verbeteren en voor de monitoring. Voor de regionale oppervlaktewateren zijn zij kaderstellend, met name waar het de ecologische doelen betreft. De waterschappen doen voor deze doelen voorstellen aan de provincies. Ook zijn provincies betrokken bij het nemen van maatregelen in oppervlaktewateren, bijvoorbeeld in het kader van hun natuurbeleid (NNN, Natura2000) en – in Noord-Holland – bij het aanleggen van ecologische oevers en vispassages in eigen vaarwegen (zie verder hoofdstuk 5). Waterschappen zijn als waterkwaliteitsbeheerder bij uitstek de partij om voor het oppervlaktewater verbetermaatregelen te treffen. Tevens monitoren zij de ontwikkeling van de kwaliteit van dit water.

Van de vier grondwaterlichamen in Noord-Holland verkeerde er bij de laatste officiële beoordeling (2012) één in een slechte chemische toestand, hetgeen te wijten was aan een teveel aan fosfaat. In 2016 bleek dat het Noord-Hollandse deel van dit waterlichaam (het ligt deels in Zuid-Holland) wel in een goede toestand verkeerde.
Tevens komt het grondwater in Noord-Holland positief uit een viertal tests: de waterbalans- en intrusietest, de grondwatertest menselijke consumptie, de test grondwaterafhankelijke oppervlaktewateren en de natuurtest.

De verwachtingen voor de toekomst (beoordeling 2021) zijn positief.

Bij het oppervlaktewater is het beeld negatief. Slechts 4 van de 83 waterlichamen voldeden eind 2016 volledig aan de chemische normen; geen van de waterlichamen voldeed volledig aan de ecologische normen. Voor een aantal onderliggende biologische parameters, zoals fytoplankton, was de situatie minder negatief.
Dit jaar worden voor alle waterlichamen watersysteemanalyses uitgevoerd. Mede op basis hiervan kunnen uiteindelijk conclusies worden getrokken over het verwachte doelbereik in 2027.
De provinciale inzet m.b.t. de kwaliteit van het oppervlaktewater betreft met name de eigen vaarwegen, de zwemwateren, het POP3-instrumentarium, het programma Bodem en Water (gericht op agrariërs), het Landelijk Milieuoverleg Bloembollen en de doelen voor 'overig water' (water buiten de KRW-waterlichamen). Voorts 'lift' waterkwaliteit mee met ander provinciaal beleid zoals het natuurbeleid en het beleid om in veengebieden bodemdaling tegen te gaan.

In hoofdstuk 6 wordt ingegaan op enkele landelijke en Europese ontwikkelingen, zoals de nationale Delta-aanpak waterkwaliteit en zoetwater. Deze aanpak is bedoeld als een 'tandje erbij'. De prioriteiten zijn nutriënten/mest, gewasbeschermingsmiddelen en medicijnresten. Medicijnresten zijn onderdeel van de zogeheten 'opkomende stoffen' in het water maar zijn overigens niet KRW-genormeerd.

In het laatste hoofdstuk wordt ingegaan op de voorbereidingen voor het stroomgebiedsbeheerplan 2022-2027. Er zal worden vastgehouden aan het huidige ambitieniveau. Wel zijn technische doelaanpassingen mogelijk, op basis van nieuwe kennis en inzichten.

2 Kaderrichtlijn Water: doelstellingen en proces

2.1 Introductie inhoud en proces Kaderrichtlijn Water

Schoon en gezond water is van levensbelang voor mensen, dieren en planten. Omdat de waterkwaliteit sterk te wensen overliet werd in het jaar 2000 de Europese Kaderrichtlijn Water van kracht ((2000/60/EG). De KRW biedt het kader om de kwaliteit van het water in de lidstaten in een 'goede toestand' te brengen en te houden. De KRW integreerde een aantal oudere richtlijnen en bracht zo meer eenheid in regelgeving tot stand. De KRW is in de lidstaten van de EU geïmplementeerd in nationaal geldende wet- en regelgeving; in Nederland onder andere in de Waterwet en het Besluit Kwaliteitseisen en Monitoring Water. De operationalisering van de KRW is deels nationaal vormgegeven. Een voorbeeld is de typologie van oppervlaktewateren. De KRW onderscheidt vier hoofdtypen (meren, rivieren, overgangswateren en kustwateren) en op nationaal niveau zijn verdere onderverdelingen gemaakt.

Het Nederlandse waterbeleid en de Nederlandse waterregelgeving worden sterk bepaald door Europese regels. De KRW-kwaliteitsdoelen bevatten ook eisen die voortkomen die voortkomen uit andere richtlijnen, zoals de Drinkwaterrichtlijn, de Grondwaterrichtlijn en de Richtlijn Prioritaire Stoffen.

In de periode tussen 2000 en 2009 is de KRW geïmplementeerd met de voorbereiding van de eerste zogeheten stroomgebiedbeheerplannen (SGBP-en). In dat kader zijn (uniforme) methodieken ontwikkeld om, onder meer:

- grond- en oppervlaktewaterlichamen te definiëren (begrenzing, type, status);
- kwaliteitsdoelen vast te stellen;
- monitoringsprogramma's op te stellen;
- uitvoeringsmaatregelen vast te stellen.

Het voorgaande heeft in 2009 geresulteerd in de eerste beheerplannen, voor elk van de vier stroomgebieden in Nederland (Rijn, Maas, Schelde en Eem). Het water in de provincie Noord-Holland valt in z'n geheel onder het stroomgebied Rijn, dat op zijn beurt deel uitmaakt van het internationale stroomgebied Rijndelta. De eerste SGBP-en golden voor de periode 2010-2015, de huidige SGBP-en gelden voor de periode 2016-2021 en de volgende versie van de SGBP-en zullen de periode 2022-2027 bestrijken.
De KRW-uitvoering kent dus cycli van zes jaar, en daarbij wordt steeds opnieuw gekeken naar de doelen, de mate van doelbereik, het vereiste maatregelenpakket en de monitoring. Bij de doelen wordt onderscheid gemaakt tussen chemische doelen (voor zowel oppervlaktewater als grondwater) en ecologische doelen (alleen voor oppervlaktewater). Chemische doelen gelden generiek voor de hele Europese Unie terwijl ecologische doelen grotendeels per afzonderlijk waterlichaam worden bepaald, door de rijksoverheid voor de rijkswateren en door de provincies door de regionale wateren (dit laatste op voorstel van de waterschappen).
De KRW-doelen voor grondwater betreffen niet alleen de kwaliteit van het water maar ook de kwantiteit. In hoofdstuk 3 wordt daar nader op ingegaan.

Doelen oppervlaktewateren
De waterlichamen vormen de basisrapportage-eenheden van de KRW; voor elk waterlichaam wordt door de waterbeheerder een *factsheet* opgesteld en bijgehouden. De factsheets zijn een belangrijk onderdeel van de informatievoorziening richting maatschappelijke organisaties en richting Europa. KRW-oppervlaktewaterlichamen zijn onderverdeeld in drie categorieën: natuurlijke, kunstmatige of sterk veranderde waterlichamen. Een oppervlaktewaterlichaam kan als kunstmatig of sterk veranderd worden aangewezen vanwege ingrepen in de hydromorfologie, die het bereiken van de zogeheten Goede Ecologische Toestand (GET) verhinderen. In Nederland zijn vrijwel alle waterlichamen kunstmatig of sterk veranderd.

De KRW heeft voor de natuurlijke waterlichamen als doel dat een goede toestand (zowel ecologisch als chemisch) moet worden gehaald (GET). Voor de kunstmatig of sterk veranderde oppervlaktewaterlichamen moet een goed ecologisch potentieel (GEP) en een goede chemische toestand worden bereikt. De KRW biedt uitzonderingsmogelijkheden waarbij het doel later (doelvertraging) of niet (minder streng doel) gehaald hoeft te worden. Alleen in het laatste geval is het GEP niet meer het doel.

Voor het behalen van een goede toestand of een goed ecologisch potentieel geldt het *one out all out* principe. Dit betekent dat een waterlichaam pas 'groen' kleurt (een goede kwaliteit heeft) als alle onderliggende parameters op groen staan. Dit impliceert dat de waterkwaliteit op onderdelen (sterk) kan verbeteren zonder dat dit zichtbaar wordt in meer groene waterlichamen.

Ook voor de chemische doelen geldt het one out all out principe. De eerder genoemde Richtlijn Prioritaire Stoffen, op basis waarvan de chemische KRW-doelen mede worden bepaald, wordt regelmatig geactualiseerd. In 2013 zijn er nieuwe stoffen[1] en nieuwe normen geïntroduceerd voor het bepalen van de chemische toestand. De lidstaten moeten voor 22 december 2018 voor die stoffen een aanvullend monitoringprogramma en een voorlopig maatregelenprogramma vaststellen en voorleggen aan de EU.

De systematiek voor de toestandsbeoordeling van oppervlaktewaterlichamen is schematisch weergegeven in onderstaande figuur, die is ontleend aan het *Ontwerp-werkprogramma KRW SGBP 2022-2027* van het Rijk (2018). Voor het bepalen van de ecologische toestand is 'de biologie' (vier indicatoren: vis, waterplanten, macrofauna en algen) leidend. Maar ook als deze biologie op orde is kan het eindoordeel negatief zijn, namelijk als enkele 'ondersteunende parameters' (vaak randvoorwaardelijk voor een goede biologie) niet op orde zijn. Deze ondersteunende parameters bestaan uit:

1) de overige relevante stoffen (zoals zware metalen, gewasbeschermingsmiddelen)
2) de fysisch-chemische parameters (zoals het zoutgehalte, doorzicht van het water en het nutriëntengehalte)
3) en voor natuurlijke wateren de hydromorfologie (bijvoorbeeld de vorm van de oever).

Het komt – logischerwijze – overigens erg weinig voor dat de ondersteunende parameters (deels) negatief zijn en de biologie positief.

[1] De procedure voor het opnemen van stoffen op deze lijst staat in artikel 8 ter van de richtlijn 2013/39/EU (wijziging van de Richtlijn Prioritaire Stoffen). Deze procedure houdt in: opname van de stof op de zgn. Aandachtstoffenlijst. Deze stoffen worden dan gedurende minstens 12 maanden gemonitord. Op basis hiervan kan bepaald worden of deze stoffen een significant risico voor of via het aquatisch milieu kunnen betekenen. Het (toenemende) probleem is echter de toename van het aantal nieuwe opkomende stoffen en hun mogelijke risico voor de volksgezondheid en de waterkwaliteit. Het is daarom beter om bij de toelating van nieuwe middelen strengere eisen te stellen.

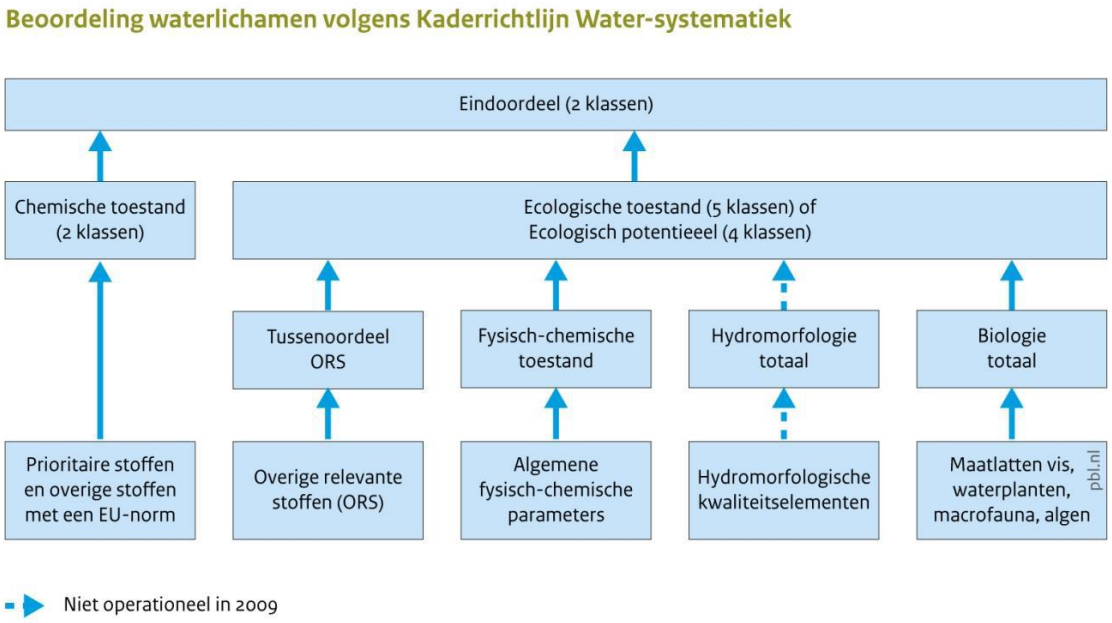

Doelen grondwater
Ook het grondwater is ingedeeld in KRW-waterlichamen. Deze zijn qua oppervlakte veel groter dan de oppervlaktewaterlichamen, en zijn provinciegrensoverschrijdend. Voor grondwater gelden zoals gezegd alleen chemische (kwaliteits)doelen, dus geen ecologische doelen, en tevens kwantiteitsdoelen. Ook voor grondwaterlichamen worden factsheets opgesteld.
De chemische doelen voor grondwater worden uitgedrukt in EU-normen en drempelwaarden. De EU-normen gelden voor nitraat en bestrijdingsmiddelen en zijn overal hetzelfde. Drempelwaarden zijn afhankelijk van natuurlijke omstandigheden en verschillen lokaal. Voor het grondwater in Noord-Holland gelden de volgende normen en drempelwaarden:

Stof	**Zoet grondwater**	**Zout grondwater**
	EU-normen	
Nitraat	50 mg/l	50 mg/l
Bestrijdingsmiddelen	0,1 µg/l (per middel) 0,5 µg/l (som alle middelen)	0,1 µg/l (per middel) 0,5 µg/l (som alle middelen)
	Nationale drempelwaarden	
Chloride	160 mg/l	
Arseen	13,2 µg/l	18,7 µg/l
Cadmium	0,35 µg/l	0,35 µg/l
Nikkel	20 µg/l	20 µg/l
Lood	7,4 µg/l	7,4 µg/l
Fosfaat (P-tot)	2,0 mg/l	6,9 mg/l

Een grondwaterlichaam verkeert in een goede toestand als het percentage meetpunten met norm- of drempelwaardeoverschrijding niet hoger is dan 20%.
Zie verder hoofdstuk 3, waarin ook op de kwantiteitsaspecten wordt ingegaan.

Beschermde gebieden

Op grond van de KRW zijn zogeheten beschermde gebieden aangewezen. In deze gebieden gelden aanvullende kwaliteitseisen. Waterbeheerders hebben de opgave om deze beschermde gebieden in te passen in hun waterbeheer- en stroomgebiedbeheerplannen. De beschermde gebieden zijn vastgelegd in het nationaal register beschermde gebieden. Alleen beschermde gebieden op grond van communautaire regelgeving zijn opgenomen in het register. Het betreft de Natura2000 gebieden (Vogel- en habitatrichtlijn gebieden), zwemwaterlocaties, en waterlichamen waaruit onttrekking voor menselijke consumptie plaatsvindt.

2.2 Verantwoordelijkheden in het KRW-proces op hoofdlijnen

Bij het uitvoeren van de KRW werken Rijk, provincies en waterschappen samen. Op hoofdlijnen is de verantwoordelijkheidsverdeling als volgt. Het Rijk is 'systeemverantwoordelijk' (o.a. wetgeving, zoals Waterwet en mestwetgeving) en draagt de verantwoordelijkheid voor de rijkswateren (doelen, maatregelen, monitoring). Provincies zijn verantwoordelijk voor het nemen van maatregelen om de kwaliteit en kwantiteit van het grondwater te verbeteren en voor de monitoring. Voor de regionale oppervlaktewateren zijn zij kaderstellend, met name waar het de ecologische doelen betreft. De waterschappen doen hiertoe voorstellen aan de provincies. Ook zijn provincies betrokken bij het nemen van maatregelen in oppervlaktewateren, bijvoorbeeld in het kader van hun natuurbeleid (NNN, Natura2000) en – in Noord-Holland – bij het aanleggen van ecologische oevers en vispassages in eigen vaarwegen (zie verder hoofdstuk 5). Waterschappen zijn als waterkwaliteitsbeheerder bij uitstek de partij om voor het oppervlaktewater verbetermaatregelen te treffen. Tevens monitoren zij de ontwikkeling van de kwaliteit van dit water.

Juridische aspecten
De Europese Commissie kan een inbreukprocedure starten tegen Nederland als de verplichtingen van de KRW niet zijn opgevolgd. Het Hof van Justitie kan Nederland dan veroordelen tot een boete. Het Hof kan geen boetes opleggen aan decentrale overheden zoals provincies. In het Europese recht is het altijd de lidstaat die veroordeeld wordt voor niet-nakoming van de Europese verplichtingen. Het Rijk zou de opgelegde boete wel kunnen verhalen op een decentrale overheid, als de boete het gevolg is van verzuim van die lagere overheid. Dit is geregeld in artikel 7 van de Wet Naleving Europese regelgeving publieke entiteiten (Wet Nerpe), die overigens ook een aanwijsbevoegdheid bevat. Tot op heden heeft het Rijk echter nog geen toepassing gegeven aan deze mogelijkheid. Het Hof van Justitie heeft nog geen procedures behandeld waarin het behalen van de KRW-doelen wordt geïnterpreteerd. Er is dus nog geen interpretatie van de 'juiste' wijze waarop met doelen omgegaan dient te worden.

Regionale samenwerking in Rijn-West
Het Nederlandse deel van het stroomgebied Rijndelta, oftewel het stroomgebied Rijn, is in drie delen opgesplitst: Rijn-Noord, Rijn-Oost en Rijn-West. De bestuurlijke samenwerking en afstemming rond de KRW vindt plaats op basis van deze indeling: in elk van de drie gebieden gebied werken de overheden samen in een Regionaal Bestuurlijk Overleg (RBO). De provincie Noord-Holland ligt geheel in Rijn-West, waarin wordt samengewerkt met het Rijk, de provincies Zuid-Holland, Utrecht en Gelderland, acht inliggende waterschappen en een aantal gemeenten. De samenwerking en afstemming behelst onder meer de aanpak van nutriënten in het water, het bevorderen van vismigratie en het maken van afspraken over het uitvoeren van watersysteemanalyses voor alle oppervlaktewaterlichamen. De watersysteemanalyse is een instrument voor het kunnen herijken van kwaliteitsdoelen en maatregelen (zie verder hoofdstuk 7).
Het RBO Rijn-West is voor Noord-Holland het regionale bestuurlijke overleg over de KRW. De bestuurlijke besluitvorming in de landelijke kolom vindt plaats in de Stuurgroep Water. Hierin hebben de verschillende (deel)stroomgebieden een zetel maar ook de landelijke koepels, zoals het IPO en de VEWIN. De Stuurgroep Water wordt voorgezeten door de minister van IenW.

3 Grondwater

3.1 Doelstellingen

De KRW verplicht de EU-lidstaten het grondwater in te delen in grondwaterlichamen. Van deze samenhangende eenheden moet de toestand worden beoordeeld en moeten maatregelen worden genomen om een goede toestand te bereiken en te behouden. Daarbij moet zowel naar kwalitatieve als kwantitatieve aspecten worden gekeken. Verontreiniging en uitputting van grondwaterlichamen dient te worden voorkómen. In Nederland zijn 23 grondwaterlichamen begrensd. Ze zijn vrijwel allemaal provinciegrensoverschrijdend. Noord-Holland maakt deel uit van vier grondwaterlichamen: Duin Rijn-West, Zand Rijn-west, Deklaag Rijn-West en Zout Rijn-West.

De algemene beoordeling van de toestand van het grondwater wordt uitgevoerd aan de hand van drie testen: de chemische kwaliteitstest, de waterbalanstest en de zoutintrusietest. In aanvulling op deze algemene beoordeling van de grondwaterlichamen vraagt de KRW specifiek aandacht voor (beschermde) gebieden die van grondwater afhankelijk zijn: winningen voor menselijke consumptie, oppervlaktewaterlichamen en Natura 2000-gebieden. In deze gebieden moet het grondwater ook voldoen aan de specifieke eisen die voor deze gebieden gelden. Ook hiervoor zijn testen ontwikkeld.

3.2 Verantwoordelijkheden

Bij het grondwaterbeheer hebben verschillende overheden een rol. De waterschappen zijn verantwoordelijk voor een deel van de vergunningverlening, namelijk de agrarische en de kleinere industriële onttrekkingen. Daarnaast sturen de waterschappen het grondwaterpeil in polders door het beheer van slootpeilen. Gemeenten hebben een zorgplicht voor grondwater in stedelijk gebied. De provincie is verantwoordelijk voor vergunningverlening voor drinkwatervoorziening, grote industriële onttrekkingen en warmte-koude-opslag. Daarnaast is de provincie verantwoordelijk voor het beschermen van drinkwaterwinningen via de Provinciale Milieuverordening. De grotere gemeenten en de provincie zijn samen verantwoordelijk voor de aanpak van grondwaterverontreinigingen. Naast deze lokale en regionale overheden heeft het Rijk ook een belangrijke rol. Zo is bijvoorbeeld de mest- en bestrijdingsmiddelenwetgeving van invloed op de grondwaterkwaliteit.

3.3 Testen, oordelen en stand van zaken uitvoering maatregelen

De maatregelen die worden uitgevoerd hangen samen met de hiervoor genoemde algemene en specifieke doelstellingen. De testen, oordelen en stand van zaken rond de uitvoering van maatregen worden in de volgende paragrafen per onderdeel geschetst.

<u>Chemische kwaliteit</u>
De chemische doelen voor grondwater worden uitgedrukt in communautaire (dus EU-)normen[2] en Nederlandse drempelwaarden[3]. De communautaire normen gelden voor nitraat en bestrijdingsmiddelen en zijn overal hetzelfde. Drempelwaarden verschillen lokaal (afhankelijk van natuurlijke omstandigheden) en gelden voor chloride, nikkel, arseen, cadmium, lood en fosfaat. Een grondwaterlichaam verkeert in een goede toestand als het percentage meetpunten met norm- of drempelwaardeoverschrijding niet hoger is dan 20%. Van de vier grondwaterlichamen die ook Noord-Holland bestrijken was alleen het grondwaterlichaam Duin Rijn-West in een slechte toestand bij de laatste officiële beoordeling in 2012. In 28% van de KRW-meetpunten werd namelijk de drempelwaarde voor fosfaat overschreden.

[2] Grondwaterrichtlijn (GWR, richtlijn 2006/118/EC)
[3] Besluit Kwaliteitseisen en monitoring water 2009

In 2016 zijn alle KRW-grondwatermeetpunten opnieuw bemeten door de provincies. De resultaten van deze zogenaamde KRW-tussenronde[4] wezen uit dat het grondwater in Noord-Holland over het algemeen een goede kwaliteit heeft. Menselijke invloed is wel op veel locaties waarneembaar. Overschrijdingen van de norm, drempelwaarde of signaleringswaarde[5] worden echter maar in beperkte mate waargenomen, en leiden niet tot nieuwe risico's voor drinkwaterwinningen of andere kwetsbare gebieden. De meeste overschrijdingen worden waargenomen voor fosfaat, bestrijdingsmiddelen en enkele industriële stoffen. Het aantreffen van gewasbeschermingsmiddelen en nieuwe/opkomende stoffen was aanleiding voor het IPO om aandacht te vragen bij het Rijk voor de toelating van deze stoffen. Aanvullend onderzoek voor fosfaat wees uit dat het percentage punten met drempelwaardeoverschrijding in het Noord-Hollandse deel van grondwaterlichaam Duin Rijn-West 12% bedroeg. Het Noord-Hollandse deel van dit grondwaterlichaam is daarmee in een goede toestand.

Om de goede chemische toestand van het grondwater te behouden moet het ontstaan en het verspreiden van verontreiniging worden voorkómen. In 2015 waren er 75 locaties met verspreidingsrisico. Intussen zijn hiervan 18 locaties gerealiseerd (d.w.z. de verontreinigingen zijn gesaneerd of de risico's zijn beheersbaar gemaakt), 35 in uitvoering en 22 in voorbereiding.

Voortgang maatregelen
- Fosfaatonderzoek grondwaterlichaam Duin Rijn-West (NH-M-Fosfaat-1): Onderzoek naar de oorzaken van overschrijding van de drempelwaarden. **Gereed**.
- Sanering bodemverontreinigingen (NH-PB-1): Aanpak van ca. 75 spoedlocaties met verspreidingsrisico. **In uitvoering**.

<u>Waterbalans en zoutintrusie</u>
Via de waterbalans- en intrusietest wordt beoordeeld of er voldoende water beschikbaar is en blijft voor natuur, drinkwater, landbouw en andere gebruiksvormen. Er mag geen uitputting of verzilting van het grondwater plaatsvinden. In Noord-Holland is de grondwateraanvulling voldoende om de huidige onttrekkingen te compenseren en verzilting te voorkómen. Via vergunningverlening voor grondwateronttrekking wordt ervoor gezorgd dat dit toetsoordeel positief blijft. Wanneer een onttrekking onacceptabele gevolgen heeft wordt er geen vergunning verleend of worden maatregelen voorgeschreven.

Voortgang maatregelen
- Vergunningverlening grondwateronttrekking (NH-verg-1): Voorkómen van uitputting en verzilting van het grondwater door overmatige onttrekking. **In uitvoering**.

<u>Winning voor menselijke consumptie</u>
Lidstaten dienen winningen voor menselijke consumptie te beschermen teneinde het niveau van zuivering dat voor de productie van drinkwater is vereist op termijn te verlagen (Art. 7.3 KRW). Via de test voor grondwater voor menselijke consumptie wordt beoordeeld of de zuiveringsinspanning is toegenomen. Belangrijke maatregelen die worden getroffen om een toename van de zuiveringsinspanning te voorkómen zijn het saneren en beheersen van grondwaterverontreinigingen in het Gooi (Grondwaterbeheer het Gooi) en een gebiedsschouw bij alle winningen om risico's aan maaiveld tijdig te signaleren.

Voortgang maatregelen
- Uitvoeren gebiedsschouwen (NH-DW-1): Inventariseren van risicovolle activiteiten rond pompstations in de duinen en in het Gooi en handhaving Provinciale Milieuverordening. **In uitvoering**.
- Monitoring (NH-DW-2): Meten van de kwaliteit van het grondwater in grondwaterbeschermingsgebieden zodat verontreinigingen tijdig worden

[4] Rapport 'Grondwaterkwaliteit Nederland 2015-2016'. Dit rapport is, tezamen met de notitie 'KRW tussenronde Noord-Holland 2016', in mei 2017 in GS behandeld en aan PS toegezonden (952036/952066).
[5] Een waarde die niet 'hard' is, en indicatief wordt gebruikt voor stoffen waarvoor geen EU-norm of drempelwaarde bestaat.

gesignaleerd (early warning) en maatregelen kunnen worden genomen. **In voorbereiding**.
- Grondwaterbeheer het Gooi (NH-DW-GBG1): Monitoring van verspreiding van historische verontreinigingen en sanering wanneer nodig. **In uitvoering**.
- Voortzetten interceptie Laren (NH-DW-Laren3): Afvangen en zuiveren van grondwater met een verontreiniging van trichlooretheen. **In uitvoering**.
- Grondwaterbeschermingsgebied Loosdrecht inrichten (NH-DW-Loosdrecht3): Herberekening van de grenzen van het te beschermen gebied. **In voorbereiding**.

Grondwaterafhankelijke oppervlaktewateren

Veel oppervlaktewaterlichamen zijn afhankelijk van de toestroom van voldoende grondwater met een goede kwaliteit. Met de test 'grondwaterafhankelijke oppervlaktewateren' wordt beoordeeld of oppervlaktewateren in een slechte toestand zijn door onvoldoende toevoer van grondwater of door toestroom van verontreinigd grondwater. Uit de gezamenlijk met waterschappen uitgevoerde analyse is gebleken dat er nergens sprake is van onvoldoende toevoer van grondwater door grondwateronttrekking. Ook bleek er nergens sprake van een significante (meer dan 50%[6]) belasting van het oppervlaktewater met verontreinigd grondwater.

Natuur

In Noord-Holland is de natuur vrijwel overal afhankelijk van goede watercondities. Karakteristieke voorbeelden zijn de duinen met natte valleien, de veenweidegebieden met vogels als roerdomp en grutto, en het Vechtplassengebied en het Naardermeer met kranswieren en fonteinkruiden. Een goede grondwaterstand, voldoende toevoer van water en een goede kwaliteit van het water zijn belangrijk in deze gebieden. In artikel 4.1 KRW is voorgeschreven dat lidstaten moeten voldoen aan de specifieke eisen die gelden voor de Natura 2000-gebieden, het Europees netwerk van belangrijke natuurgebieden. Voor deze gebieden is het doel dat de kwaliteit van habitats (leefgebieden van soorten) tot 2021 niet achteruit gaat en dat daarna verbetering plaatsvindt van omvang en kwaliteit van habitats. De benodigde maatregelen zijn of worden ook opgenomen in de Natura 2000-beheerplannen. Omdat nog niet overal duidelijk is hoe verbetering van leefmilieus het beste kan worden bereikt gaat het hier voor een deel om onderzoek.

Maatregelen

- Herstel zilte natuur lage land van Texel (NH-nat-Texel1): Aan de zuidzijde van Texel, tegen de Waddenzeedijk, bevinden zich zoutminnende vegetaties. Deze zijn achteruit gegaan door ontwatering en doorspoelen. Voor het herstel van deze vegetaties wordt een plan gemaakt. **In uitvoering**.
- Herstel duinvalleien Texel (NH-nat-Texel2): Duinvalleien zijn dichtgegroeid en er zijn plaatselijk voedselrijke bodems aanwezig door landbouwkundig gebruik in het verleden. Door de vegetatie te verwijderen en bodems te plaggen zal de infiltratie toenemen en kunnen vochtige en natte duinvalleien worden hersteld. **In uitvoering**.
- Herstel duinvalleien duinen Den Helder – Callantsoog (NH-nat-HelCal1): Duinvalleien zijn dichtgegroeid en er zijn plaatselijk voedselrijke bodems aanwezig door landbouwkundig gebruik in het verleden. Door de vegetatie te verwijderen en bodems te plaggen zal de infiltratie toenemen en kunnen vochtige en natte duinvalleien worden hersteld. **In uitvoering**.
- Ontwikkeling vochtige duinvallei Botgat (NH-nat-HelCal2): In de duinvallei, die voorheen landbouwkundig werd gebruikt, wordt de drainage verwijderd. Hierdoor kan het oorspronkelijke vochtige milieu zich herstellen. **Gereed**.
- Herstel blauw graslanden Kooibosch (NH-nat-HelCal3): Ten noordoosten van Callantsoog ligt het natuurgebied Kooibosch. In dit gebied zijn blauwgraslanden achteruitgegaan door ontwatering en eutrofiëring. Onderzocht wordt hoe herstel kan plaatsvinden. **In uitvoering**.

[6] Guidance on groundwater status and trend assessment. Common implementation strategy for the water framework directive. Guidance document no. 18. European Communities, 2009, en
Protocol voor toestand- en trendbeoordeling van grondwaterlichamen KRW. Landelijke Werkgroep Grondwater, 2013.

- Herstel duinvalleien Zwanenwater en Pettemerduinen (NH-nat-ZwPet1): Duinvalleien zijn dichtgegroeid en er zijn plaatselijk voedselrijke bodems aanwezig door landbouwkundig gebruik in het verleden. Door de vegetatie te verwijderen en bodems te plaggen zal de infiltratie toenemen en kunnen vochtige en natte duinvalleien worden hersteld. **In voorbereiding**.
- Bufferzone Uitlandsche Polder (NH-natZwPet2): Aan de noordzijde van het Zwanenwater wordt nieuwe natuur ontwikkeld. Het waterpeil wordt verhoogd en er wordt minder water uit het Zwanenwater weggezogen. **In uitvoering**.
- Verbetering waterkwaliteit de Putten (NH-nat-AbtPut1): Achter de Hondsbossche Zeewering bevindt zich het natuurgebied de Putten. Door de wateren in dit gebied te baggeren neemt de kwel vanuit de Noordzee toe en worden brakke milieus hersteld. **Gereed**.
- Omvormen naaldbos Schoorlse duinen (NH-nat-Schoorl1): Een aanzienlijk deel van de Schoorlse duinen is begroeid met naaldbos. Deze vegetatie is onnatuurlijk en de infiltratie onder naaldbos is veel geringer dan onder natuurlijk bos of open duin. Door de vegetatie om te vormen of te verwijderen kunnen oorspronkelijke vochtige duinmilieus zich herstellen. **In uitvoering**.
- Herstel duinvalleien Noord-Hollands Duinreservaat (NH-nat-NHD1): Duinvalleien zijn dichtgegroeid en er zijn plaatselijk voedselrijke bodems aanwezig door landbouwkundig gebruik in het verleden. Door de vegetatie te verwijderen en bodems te plaggen zal de infiltratie toenemen en kunnen vochtige en natte duinvalleien worden hersteld. **In uitvoering**.
- Verbetering blauwgraslanden Noord-Hollands Duinreservaat (NH-nat-NHD2): De kwaliteit van blauwgraslanden kan achteruit gaan door verdroging en stikstofdepositie. Door grondwaterstanden te verhogen en nutriënten af te voeren wordt dit voorkomen en kan op termijn verbetering worden bereikt. **In uitvoering**.
- Onderzoek bedrijfsvoering Amsterdamse Waterleidingduinen (NH-nat-ZKl1): Onderzoek naar aanpassing van de bedrijfsvoering en het zuiveringsproces in samenhang met herstel van de hydrologie van duinvalleien. **Gereed**.
- Herstel duinvalleien Kennemerland-Zuid (NH-nat-ZKl2): Duinvalleien zijn dichtgegroeid en er zijn plaatselijk voedselrijke bodems aanwezig door landbouwkundig gebruik in het verleden. Door de vegetatie te verwijderen en bodems te plaggen zal de infiltratie toenemen en kunnen vochtige en natte duinvalleien worden hersteld. **In uitvoering**.
- Verbetering ecotopen goudplevier en grutto in de Zeevang (NH-nat-Zeevang1): Het aantal grutto's en goudplevieren in de Zeevang is achteruitgegaan. Onderzocht zal worden of er een samenhang is met grondwaterstanden en drooglegging. **Gereed**.
- GGOR Eilandspolder-Oost (NH-nat-Eilandspolder1): Voor het oostelijk deel van de Eilandspolder zal onderzoek worden gedaan naar het gewenste grond- en oppervlaktewater regime, GGOR. Dit gebeurt o.a. ten behoeve van het instand houden van veenmosrietlanden. **Gereed**.
- Herstel veenmosrietlanden Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder (NH-nat-WJveld1): Onderzoek naar verbetering van de kwaliteit van veenmosrietlanden. Hierbij wordt onder andere gekeken naar waterconservering (isolatie) en verbetering van de waterkwaliteit. **In voorbereiding**.
- Ontwikkeling roerdomp- en kemphaan ecotopen Wormer- en Jisperveld (NH-nat-WJveld2): In het Wormer- en Jisperveld wordt een aantal plas-dras percelen aangelegd, die geschikt zijn voor roerdomp en kemphaan. **In voorbereiding**.
- Verbrakking Westzaan (NH-nat-Westzaan1): Na afsluiting van de Zuiderzee zijn brakke ecosystemen in grote delen van Noord-Holland verdwenen. In Westzaan bevinden zich nog relicten die worden behouden en uitgebreid door aanvoer van brak water uit het Noordzee Kanaal. **In voorbereiding**.
- Ontwikkeling veenmosrietlanden Westzaan (NH-nat-Westzaan2): De kwaliteit van veenmosrietlanden wordt verbeterd door hydrologische isolatie en verbetering van de waterkwaliteit. **Gereed**.
- Verbetering veenmosrietlanden Ilperveld en omgeving (NH-nat-IVOT1): Door isolatie en verbetering van de waterkwaliteit wordt de kwaliteit van veenmosrietlanden in Ilperveld, Varkensland en Oostzanerveld verbeterd. **In uitvoering**.

- Ontwikkeling kemphaan en watersnip biotoop Ilperveld en omgeving (NH-nat-IVOT2): Door verhoging van het waterpeil ontstaan plas-dras percelen in Ilperveld, Varkensland en Oostzanerveld die geschikt zijn voor kemphaan en watersnip**. In uitvoering**.
- Bufferzone Naardermeer (NH-nat-Naardermeer1): Rond het Naardermeer wordt een bufferzone aangelegd met een hoger waterpeil. Door deze bufferzone wordt er minder water uit het Naardermeer weggezogen en hoeft er minder gebiedsvreemd water te worden ingelaten. **In uitvoering**.
- Ontwikkeling kwelmilieus oostflank van Naardermeer (NH-nat-Naardermeer2): Onderzoek naar de mogelijkheden om kwel aan de oostzijde van het Naardermeer beter te benutten. In uitvoering.
- Herstel kwelstroom Oostelijke Vechtplassen (NH-nat-OVP1): Aan de rand van het Gooi bevinden zich bijzondere kwelvegetaties die achteruit dreigen te gaan door verlanding en door het dichtslibben van wateren. Door wateren te baggeren en dichtgroei tegen te gaan kan de kwelstroom worden hersteld en kunnen de verschillende successiestadia van vegetaties in stand worden gehouden. **In uitvoering**.
- Vasthouden en benutten kwelwater/polderdoorstroom (NH-nat-OVP2): Water dat opkwelt in het Vechtplassengebied wordt beter vastgehouden en benut. De invloed van gebiedsvreemd water dat wordt ingelaten wordt hierdoor verminderd. **In uitvoering**.
- Optimalisatie waterbeheer Horstermeerpolder (NH-nat-OVP3): Het waterbeheer in het zuiden van de Horstermeerpolder is sterk versnipperd. Om de situatie te verbeteren wordt het aantal peilvakken beperkt en wordt er onderzoek gedaan naar de gewenste toekomstige situatie. **In uitvoering**.
- Onderzoek effecten en alternatieven pompstation Loosdrecht (NH-nat-OVP4): Het pompstation Loosdrecht bevindt zich op de overgang van het Gooi en het Vechtplassengebied. Onderzocht wordt wat het effect is van waterwinning op natuurwaarden en bekeken wordt of er een alternatief is. **Gereed**.

3.4 Verwachting en aandachtspunten

Over het algemeen kan worden geconcludeerd dat het grondwater in Noord-Holland in een goede toestand is. Om deze goede toestand te behouden zijn er wel maatregelen nodig. Zo moeten historische verontreinigingen worden gesaneerd of beheerst en zijn er maatregelen nodig om de kwaliteit van grondwaterafhankelijke natuur te behouden en te verbeteren. Ook het beschermen van de drinkwaterwinningen vergt continue aandacht. Mede gezien de voortgang van het KRW-maatregelenprogramma wordt echter verwacht dat de grondwatertoetsen die voor de beoordeling van 2021 worden uitgevoerd een positief resultaat zullen opleveren.

4 Oppervlaktewater

4.1 Doelstellingen

De KRW verplicht de EU-lidstaten het oppervlaktewater in te delen in oppervlaktewaterlichamen. Van deze waterlichamen moet de toestand worden beoordeeld, zowel de chemische als de ecologische, en moeten maatregelen worden genomen om een goede toestand te bereiken en te behouden.
In Noord-Holland bevinden zich in totaal 83 regionale waterlichamen[7], waarvan 51 in het beheergebied van HHNK, 21 in het AGV-gebied en 11 in Rijnland. Zij bestrijken ca. 53% van de totale oppervlakte regionaal oppervlaktewater in de provincie. Het oppervlaktewater is dus deels niet begrensd als KRW-waterlichaam; zie voor toelichting paragraaf 5.5.

Voor verdere informatie over doelafleiding en toestandsbeoordeling van oppervlaktewaterlichamen wordt verwezen naar paragraaf 2.1.

4.2 Verantwoordelijkheden

Schoon water is een belang en verantwoordelijkheid van meerdere overheden en maatschappelijke partijen. Het Rijk is verantwoordelijk voor het beheer van de rijkswateren en het landelijk beleid voor onder meer meststoffen, chemische stoffen en gewasbeschermingsmiddelen. De waterschappen beheren de regionale wateren, monitort daarvan de kwaliteit en zuivert afvalwater. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het rioleringsbeheer. De provincie stelt regionale ecologische kwaliteitsdoelen vast, beheert zelf een aantal wateren en heeft met zijn beleid (m.n. landbouw- en natuurbeleid) invloed op de waterkwaliteit. En de gebruikers van water zoals de industrie, landbouw en scheepvaart zoeken naar manieren om emissies te verminderen, bijvoorbeeld via het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer van de LTO.

4.3 Stand van zaken uitvoering maatregelen

De waterschappen zijn de beheerders van de regionale wateren. In het kader van de KRW treffen met name deze overheden specifiek op hun waterlichamen gerichte maatregelen om de waterkwaliteit te verbeteren. Soms worden de maatregelen door andere partijen genomen. De in een stroomgebiedsplanperiode te treffen maatregelen worden in het plan en in de factsheets[8] van de KRW-waterlichamen opgenomen. Jaarlijks geven de waterschappen aan het Informatiehuis Water (IHW)[9] door hoe het staat met de uitvoering van de geplande maatregelen. In onderstaande overzichten is (geaggregeerd) aangegeven wat de stand van zaken was per 31 december 2017 van de meest belangrijke maatregelen in de KRW-periode 2016 -2021 (dus niet uitputtend weergegeven).

Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier

- Vispasseerbaar maken kunstwerken: 24 stuks gepland waarvan 7 inmiddels uitgevoerd en 2 in uitvoering.
- Verbreden / natuurvriendelijke oevers aanleggen: 104 km gepland waarvan 26 km inmiddels uitgevoerd en 7 km in uitvoering.
- Uitvoeren actief vegetatie- en waterkwaliteitsbeheer: 6.958 km gepland waarvan inmiddels 3.583 km uitgevoerd en 3.375 km in uitvoering.

Waterschap Amstel Gooi en Vecht[10]

[7] Rijkswateren die (deels) in Noord-Holland liggen, zoals het IJsselmeer, zijn in deze rapportage buiten beschouwing gelaten, net als in de Watervisie 2021 (2015). In het algemeen kan worden gesteld dat het doelbereik van rijkswater veelal gunstiger is dan in veel regionale waterlichamen. Dit komt onder andere omdat de waterkwaliteit in rijkswater in sterkere mate wordt bepaald door het relatief schone bovenstroomse water, met name door de Rijn, en minder door nationale bronnen.

[8] Zie voor dit begrip ook paragraaf 2.1.

[9] Het IHW is een samenwerkingsverband tussen het Rijk, de provincies en de waterschappen en opgericht in 2010. Samen met waterbeheerders werkt het aan uniforme, toegankelijke en bruikbare informatie over water.

[10] AGV ligt deels in Noord-Holland en deels in Utrecht. De genoemde aantallen betreffen het hele beheergebied van AGV.

- Verwijderen verontreinigde bagger: 371.500 m³ gepland waarvan 209.000 m³ inmiddels uitgevoerd en 96.000 m³ ingetrokken.
- Verbreden / natuurvriendelijke oevers aanleggen: 21 km gepland waarvan 10 km inmiddels uitgevoerd.
- Uitvoeren actief vegetatie- en waterkwaliteitsbeheer: 352 km gepland waarvan inmiddels 27 km uitgevoerd en 325 km in uitvoering.

Hoogheemraadschap van Rijnland[11]

- Verwijderen verontreinigde bagger: 2.378.500 m³ gepland waarvan 437.000 m³ inmiddels uitgevoerd en 1.933.000 m³ in uitvoering.
- Uitvoeren actief vegetatie- en waterkwaliteitsbeheer: 262 km gepland waarvan inmiddels 16 km in uitvoering.
- Uitvoeren actief visstands- of schelpdierstandsbeheer: 419 ha gepland waarvan 164 ha inmiddels ingetrokken.

4.4 Resultaten en effecten

KRW-waterlichamen zijn in een 'goede toestand' als alle onderliggende parameters op groen staan[12]. Voor geen of vrijwel geen van KRW-waterlichamen is op dit moment een goede toestand bereikt, noch qua ecologie noch qua chemie. Zie de tabellen 1 en 2.

Tabel 1. Aantal KRW-oppervlaktewaterlichamen dat per 31-12-2016 voldoet aan de chemische KRW-normen. Bron: Informatiehuis Water

	Voldoet	Voldoet niet
HHNK	0	51
AGV	0	21
Rijnland	4	7
Totaal	**4**	**79**

Tabel 2. Aantal KRW-oppervlaktewaterlichamen dat per 31-12-2016 voldoet aan de ecologische KRW-normen. Bron: Informatiehuis Water

	Voldoet	Voldoet niet
HHNK	0	51
AGV	0	21
Rijnland	0	11
Totaal	**0**	**83**

Wel zijn er op diverse onderliggende parameters minder negatieve scores, zoals voor de biologische parameters macrofauna, fytoplankton (alg) en overige waterflora[13]. Zie tabel 3.

[11] Rijnland ligt deels in Noord-Holland en deels in Utrecht. De genoemde aantallen betreffen het hele beheergebied van Rijnland.

[12] Het zogeheten 'one out all out principe'. Zie ook de uitleg in paragraaf 2.1.

[13] Er is nog een vierde biologische parameter, te weten vis. In het databestand van het Informatiehuis Water waren voor de toestand op 31-12-2016 nog niet alle visgegevens verwerkt. Daarom is in deze voortgangsrapportage deze parameter buiten beschouwing gebleven.

Tabel 3. Aantal KRW-oppervlaktewaterlichamen dat per 31-12-2016 voldoet aan de KRW-normen voor 3 biologische parameters. Bron: Informatiehuis Water

	Macrofauna			Fytoplankton			Overige Waterflora	
	Voldoet	Voldoet niet		Voldoet	Voldoet niet		Voldoet	Voldoet niet
HHNK *)	9	18	HHNK	17	34	HHNK *)	6	20
AGV	10	11	AGV	8	13	AGV	2	19
Rijnland	1	10	Rijnland	5	6	Rijnland	3	8
Totaal	**20**	**39**	**Totaal**	30	53	**Totaal**	11	47

*) Voor HHNK zitten de gegevens voor de parameters macrofauna en overige waterflora nog niet voor alle waterlichamen in de bestanden van het Informatiehuis Water.

4.5 Verwachtingen

Het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) schreef in 2016[14]:
De kwaliteit van het oppervlaktewater in Nederland is sinds de jaren zeventig sterk verbeterd, maar in de laatste jaren stagneert de vooruitgang. Het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) constateert al enkele jaren dat, hoewel er verbetering is, de waterkwaliteit in veel wateren achterblijft bij de in de Kaderrichtlijn Water (KRW) gestelde einddoelen (Gaalen et al. 2012; PBL 2008; PBL 2014). Het overkoepelende doel in de KRW is dat in 2027 in alle KRW-wateren de waterkwaliteit 'goed' is. Uit de meest recente ex ante evaluatie van het PBL blijkt dat de voorgenomen inspanningen in de meeste wateren niet voldoende zijn om in 2027 alle KRW-doelen volledig te halen (Gaalen et al. 2015). Voor de beoordeling van de waterkwaliteit wordt er gekeken naar de chemische toestand (schoon) en ecologische toestand (gezond) van het water. De ecologische toestand wordt voor een groot deel bepaald door de biologische kwaliteit (het voorkomen van algen, waterplanten, macrofauna en vissen) van het water. Volgens modelberekeningen op basis van de huidige stroomgebiedbeheerplannen zal in 2027 de biologische kwaliteit in de meeste regionale wateren niet voldoen aan het gestelde einddoel van een 'goede' waterkwaliteit.

Inmiddels zijn we zo'n 1½ jaar verder, is een 'extra tandje' bijgezet (Delta-aanpak Waterkwaliteit en Zoetwater, zie paragraaf 6.1) en is, naar aanleiding van de evaluatie van de mestwetgeving, het 6e Actieprogramma Nitraatrichtlijn (zie paragraaf 6.2) opgesteld om het nutriëntenprobleem (te veel fosfaat en stikstof in het water) te verminderen.
Daarnaast voeren de waterbeheerders in 2018 voor alle waterlichamen watersysteemanalyses uit (de regionale analyses). Op grond van de meest recente kennis van en inzichten in het watersysteem worden doelen en maatregelen herijkt (technische aanpassing doelen, zie paragraaf 7.3). De regionale analyses zullen vervolgens naar het nationaal niveau worden geaggregeerd, zodat zowel regionaal als nationaal conclusies kunnen worden getrokken over het doelbereik in 2027 en eventueel extra benodigde maatregelen. Bij de nationale analyse, waar het PBL bij betrokken is, zal ook worden gekeken naar het effect van de klimaatverandering op de waterkwaliteit.

Voor de chemie werkt men landelijk aan:
- Een strategische aanpak van opkomende stoffen in oppervlaktewater en grondwater, met inachtneming van de criteria voor drinkwaterbronnen. Deelresultaten hiervan zijn:
  - Een overzicht van aandachtvragende stofgroepen met een jaarlijkse update;
  - Richtinggevend advies aan waterbeheerders voor het ontwikkelen van mogelijke maatregelen ten behoeve van de reductie van concentraties opkomende stoffen in oppervlaktewater en grondwater.
  - Een jaarlijks overzicht van kennisleemtes en nader te onderzoeken issues per onderzoekscyclus.
- Een meet- en informatiestrategie.

[14] 'Effectiever beleid, meer waterkwaliteit' (PBL, oktober 2016)

Overigens is 2027 niet het absolute eindjaar van de KRW. Ook na 2027 zullen nog stroomgebiedsbeheerplannen worden opgesteld. Wel zullen in 2027 tenminste alle maatregelen genomen moeten zijn (zie ook hoofdstuk 7).

5 Inzet provincie Noord-Holland t.a.v. kwaliteit oppervlaktewater

Provincies stellen, in hun waterplannen, formeel de ecologische KRW-doelen vast voor de regionale oppervlaktewateren, op basis van voorstellen van de waterschappen (zie hoofdstuk 3). In dit hoofdstuk wordt aangegeven wat de provincie Noord-Holland verder nog doet en wat de stand van zaken hiervan is. Het primaire effect van de hier beschreven inzet is een verbetering van de oppervlaktewaterkwaliteit maar er is uiteraard een doorwerking naar de kwaliteit van het grondwater, omdat er geen harde scheiding is tussen beide watercompartimenten.

In dit hoofdstuk is een aantal teksten overgenomen uit het door gedeputeerde staten vastgestelde *Uitvoeringsprogramma Watervisie 2021/ Voortgangsverslag* (nr.1055515/1055517), dat in maart 2018 aan PS werd toegezonden.

5.1 Maatregelen provinciale wateren

In de in 2015 vastgestelde Watervisie 2021 heeft de provincie Noord-Holland als doel opgenomen dat de eigen wateren (dit zijn de provinciale vaarwegen) ecologisch goed functioneren, door aanleg, beheer en monitoring van vispassages, ecologische verbindingen en natuurvriendelijke oevers.

Vispassages
In de provinciale vaarwegen bevinden zich 10 sluizen. Van deze sluizen zijn er 8 vispasseerbaar gemaakt. De Wilhelminasluis wordt naar verwachting in 2019 aangepakt en de Westfriese Sluis bij Kolhorn in 2020 nadat de sluis is aangesloten op afstandsbesturing. In 2017 is met betrokken andere overheden gestart met een omvangrijk, meerjarig vismonitoringsproject rond het Noordzeekanaal dat informatie oplevert over resterende knelpunten rond vismigratie en de mogelijkheden tot verbetering. Het gaat daarbij zowel om trekvis (zoet-zout) als om standvis.

Natuurvriendelijke oevers
In 2017 is gestart met de aanleg van natuurvriendelijke oevers in het Schagerkogge kanaal en het Kanaal Omval – Kolhorn. In 2018 is de 'Kansenkaart natuurvriendelijke oevers provinciale vaarwegen' (nr. 972303/972306) aan Provinciale Staten aangeboden en zijn middelen beschikbaar gesteld, met name voor de oevers van de Amstel. In het kader van de uitvoering van 'motie 110' zal daarnaast een bedrag van € 500.000,- voor de aanleg van natuurvriendelijke oevers in provinciale vaarwegen worden uitgetrokken. Dit zal nog in de begroting 2018 en begroting 2019 verwerkt worden. De verdere uitvoering van de kansenkaart zal vanaf 2019 afhankelijk zijn van de beschikbaarheid van voldoende financiële middelen voor de aanleg en het beheer.

5.2 Zwemwateren

Zwemwateren zijn een van de in paragraaf 2.1 bedoelde 'beschermde gebieden' onder de KRW. Er zijn op deze wateren dus aanvullende kwaliteitseisen van toepassing, welke zijn omschreven in de Europese Zwemwaterrichtlijn (76/160/EEG). Naarmate een tweetal fecale bacteriën (de intestinale enterokokken en de E coli) minder in het zwemwater voorkomt, valt het water in een hogere kwaliteitsklasse (de Zwemwaterrichtlijn onderscheidt de klassen 'slecht', 'aanvaardbaar', 'goed' en 'uitstekend').

In de in 2015 vastgestelde Watervisie 2021 heeft de provincie Noord-Holland opgenomen dat gestreefd wordt naar verbetering van de waterkwaliteit van zwemwateren tot minimaal de kwaliteitsklasse 'goed'. In 2016 heeft daarom een inventarisatie van de kwaliteitsproblemen en mogelijke oplossingen plaatsgevonden. Daarbij is niet overigens niet alleen gekeken naar de hiervoor bedoelde bacteriële problemen, maar tevens naar hardnekkige problemen met blauwalg. Blauwalgenoverlast wordt veroorzaakt door te hoog gehalte aan nutriënten in het water. In 2017 is op basis van de inventarisatie een subsidieregeling voor water- en locatiebeheerders opgesteld die in 2018 is opengesteld. Bij gebleken succes en voldoende

financiële middelen zal de openstelling een aantal jaren achtereen plaatvinden. In 2017 heeft de provincie ook een plan voor de verbetering van de waterkwaliteit van de zwemlocaties in recreatiegebied 't Twiske laten opstellen. Het bestuur van het recreatieschap en het hoogheemraadschap HHNK gaan met de uitkomsten aan de slag.

Overigens is het zo dat KRW-*bron*maatregelen om de nutriëntenniveaus in het oppervlaktewater structureel te verlagen, om zo de ecologische kwaliteit te verbeteren, tevens leiden tot vermindering van blauwalgenoverlast. Bronmaatregelen zijn evenwel niet altijd mogelijk of kosteneffectief. Daarom wordt specifiek voor zwemwater ook vaak gekozen voor effectgerichte maatregelen, zoals menging van water.

5.3 POP3 water / programma Bodem en Water

Platteland Ontwikkelingsprogramma, POP3
In het POP3 is in 2017 € 5,78 miljoen beschikbaar gesteld voor water en €4,64 miljoen voor blauwe diensten. In 2016 is landelijk is tussen Rijk, provincies, LTO en waterschappen, overeengekomen om € 100 miljoen EU geld extra beschikbaar te stellen voor Europese opgaven voor de water (klimaat, KRW). Het Noord-Hollandse aandeel hierin is € 7,62 mln. Daarbij is afgesproken dat provincies en waterschappen hetzelfde bedrag beschikbaar stellen. In 2016 heeft in Noord-Holland de openstelling plaatsgevonden van de Europese POP3-regeling niet-productieve investeringen water. Deze regeling was gericht op verbetering van waterkwaliteit én –kwantiteit in relatie tot de landbouw. Er werden in 2017 in totaal zeven grote projecten gehonoreerd voor een bedrag van bijna € 28,5 miljoen. Het betrof verbetering van gemalen en watersystemen en de aanleg van natuurvriendelijke oevers.

Programma Bodem en Water Noord-Holland
De landelijke afspraken over de extra middelen voor water heeft Noord-Holland uitgewerkt in een bestuursovereenkomst met de waterschappen. Op basis van deze overeenkomst worden deze middelen door de waterschappen geïnvesteerd in het 'programma Bodem en Water Noord-Holland'. Dit is een gezamenlijk programma van de waterschappen, de landbouwsector en de provincie, gericht op vermindering van de nutriënten- en bestrijdingsmiddelenemissies door de agrarische sector, verbetering van de bodemstructuur en vergroting van de zelfvoorzienendheid van zoetwater. Het is gericht op kennis, innovatie en investeringen op bedrijfsniveau.
In 2017 is, met de vaststelling door GS van een kennisstimuleringsregeling (nr. 881247/992351), een start gemaakt met de uitvoering van het programma Bodem en Water. In mei 2018 is als vervolg daarop een subsidieregeling van de waterschappen van kracht geworden voor het uitvoeren van concrete maatregelen op de agrarische bedrijven.

5.4 Landelijk Milieuoverleg Bloembollen

Het Landelijk Milieuoverleg Bloembollen (LMB) wordt getrokken door de provincie Noord-Holland. In het LMB werken de provincies Noord-Holland, Zuid-Holland en Drenthe, de waterschappen Zuiderzeeland, Vechtstromen, Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier en Hoogheemraadschap van Rijnland, en het Milieuplatform Bloembollen van de *Koninklijke Algemeene Vereeniging voor Bloembollencultuur* (KAVB) samen aan het verbeteren van de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater. De ambitie is om te komen tot een zo veel mogelijk emissieloze teelt, zowel voor nutriënten als voor bestrijdingsmiddelen. Het LMB stelt een keer per drie jaar een rapportage op van de ontwikkeling van de milieukwaliteit in de belangrijkste bollenteeltgebieden. Daarin adviseert zij over de mogelijke oorzaken van veranderingen van de milieukwaliteit en praktijkmaatregelen om te komen tot verbetering. In 2017 is een versnellingsprogramma opgesteld, waarmee gepoogd zal worden de ambitie van een emissieloze teelt te realiseren. De maatregelen uit het programma worden geadresseerd bij de individuele partijen in het LMB. Enkele voorbeelden van maatregelen zijn:

- Nutriëntenzuivering via omhulde drainage en ijzerzandfilters
- 'Schoon erf schone sloot', gericht op het voorkómen van erfemissies

Het LMB bewaakt de voortgang van het programma en rapporteert hierover aan het RBO Rijn-West.

5.5 Doelen 'overige wateren' (niet-KRW-waterlichamen)

De KRW schrijft niet voor dat al het oppervlaktewater als KRW-waterlichaam begrensd moet worden. De KRW-definitie van een oppervlaktewaterlichaam is: een onderscheiden oppervlaktewater van aanzienlijke omvang, zoals een meer, een waterbekken, een stroom, een rivier, een kanaal, een deel van een stroom, rivier of kanaal, een overgangswater of een strook kustwater. Van het regionale, dat wil zeggen door waterschappen beheerde, oppervlaktewater in Noord-Holland is 47% niet begrensd als KRW-waterlichaam. De KRW geldt ook voor dit 'overige water', maar in afwijking tot de KRW-waterlichamen geldt een inspanningsverplichting voor het halen van kwaliteitsdoelen, en dus geen resultaatsverplichting. Voor het overige water bestaan op dit moment nog geen ecologische kwaliteitsdoelen. In 2018 wordt met de waterschappen en in afstemming met de provincie Utrecht en Zuid-Holland bepaald waar doelen voor overige wateren nodig zijn en worden afspraken over de uitgangspunten gemaakt. De provincie zet daarbij met name in op een goede kwaliteit van beschermde natuurgebieden en van zwemwateren.

5.6 Provinciaal beleid met waterkwaliteitseffecten

De provincie voert naast specifiek waterbeleid ook beleid op andere terreinen, waarbij verbetering van waterkwaliteit niet het primaire doel of één doel van meerdere nevengeschikte doelen is. Hieronder worden enkele voorbeelden genoemd (niet limitatief).

- *Grondbeleid*
  De provincie Noord-Holland verpacht jaarlijks een areaal van in totaal circa 1.800 hectare grond aan agrarische ondernemers, in afwachting van de definitieve bestemming. GS stellen daarbij voorwaarden aan het grondgebruik. Deze voorwaarden (o.a. extra beperkend t.a.v. mest- en bestrijdingsmiddelengebruik) sluiten onder andere aan op het waterkwaliteitsbeleid van de provincie.

- *Natuurbeleid/ landbouwbeleid*
  - Veel natuurbeleid en –projecten bevorderen onder meer omvang en/of kwaliteit van de aquatische natuur. Bijvoorbeeld het project Markerwadden van Natuurmonumenten, waar de provincie aan bijdraagt.
  - Het stimuleringsprogramma natuurinclusieve landbouw van de provincie draagt bij aan vermindering van ongewenste uit- en afspoeling vanuit de landbouw in het water. Via de Greenport Noord-Holland Noord subsidieert de provincie projecten die (direct of indirect) een bijdrage leveren aan de waterkwaliteit, zoals het project EVERGREEN en Vruchtbare Kringloop.

- *Beleid bodemdaling*
  - Bij veenafbraak komen nutriënten vrij. Het beleid om veenafbraak/bodemdaling te verminderen leidt dus, naast bijvoorbeeld een lagere CO_2-uitstoot, tevens tot een betere waterkwaliteit.
  - Een van de onderdelen van het Innovatieprogramma Veen (IPV) betreft de zogeheten uitmijning van natuurgebieden. Er wordt onderzocht in hoeverre de (tijdelijke) teelt van natte gewassen zorgt voor een versnelde afvoer van meststoffen (via de gewassen), zodat sneller goede omstandigheden worden bereikt voor natuurontwikkeling. Hier kan ook de waterkwaliteit in natuurgebieden bij gebaat zijn, omdat er minder uit- en afspoeling van nutriënten plaatsvindt.

- *Integrale projecten*
  Het goed voorbeeld hiervan is het project Oostelijke Vechtplassen. In december 2017 is door 21 organisaties en overheden, waaronder de provincie Noord-Holland, het gebiedsakkoord Oostelijke Vechtplassen gesloten. Het plan is om het gebied in 10 jaar tijd te ontwikkelen tot een aantrekkelijk en toegankelijk gebied waar recreatie en natuur

goed samengaan en elkaar versterken. Eén van de doelen van het gebiedsakkoord is het verbeteren van de waterkwaliteit, zodat ecologisch gezond water ontstaat voor planten en vis. Baggeren en creëren van luwtegebieden zijn belangrijke maatregelen. Daarnaast wordt er ook geïnvesteerd in recreatieve vaarverbindingen, zoals tussen de Loosdrechtse Plassen en het Hilversums Kanaal.

De provinciale overheid moet voortdurend belangen tegenover elkaar afwegen, en dit geldt ook voor het gebruik en de gebruiksfuncties van water. De KRW houdt overigens rekening met de functies die een water kan hebben en de implicaties voor de waterkwaliteit.
Er is (dus) ook provinciaal beleid dat potentieel de waterkwaliteit negatief kan beïnvloeden. Daarbij is het zaak die negatieve effecten zoveel mogelijk te voorkomen.

Twee voorbeelden:

- *Weidevogelbeleid*
  Het 'plas-dras-zetten' van grond heeft een positieve uitwerking op de weidevogelstand. Recente onderzoeken laten zien dat de plas-drassituatie echter negatieve gevolgen kan hebben voor de waterkwaliteit. De waterkwaliteit kan verslechteren omdat fosfaat uit de bodem vrijkomt dat met het afvloeien van het opstaand water naar de aangrenzende sloot wordt getransporteerd. Het inrichten en beheren van plas-dras vergt dus een zorgvuldige aanpak om het risico op fosfaatverliezen in de bodem te voorkomen/te beperken. De provincie en waterschappen voeren met agrarische collectieven een pilot uit.

- *Waterrecreatiebeleid*
  De ambitie van het waterrecreatiebeleid is dat waterrecreatie en natuur goed samengaan, waarbij kwetsbare natuur (KRW en Natura 2000) wordt beschermd en mogelijkheden voor waterrecreatie worden gezocht. Schoon water met een goede gevarieerde waterplanten- en visstand zijn een randvoorwaarde voor waterrecreatie. Gezocht wordt naar de optimale balans tussen het belang van de kwetsbare natuur (KRW en Natura 2000) en het belang van de waterrecreant. Daarom wordt al zonering in ruimte en tijd ingezet bij bescherming van natuurgebieden en zorgvuldig afgewogen of nieuwe recreatieve verbindingen mogelijk zijn.
  Meer waterrecreatie leidt potentieel tot een grotere kans op overtredingen van het lozingsverbod van vuil water door de recreatievaart. De trend is echter dat het aantal motor- en zeilboten vermindert en dat de waterrecreatie verduurzaamt.
  Ook kan door waterrecreatie schade ontstaan aan natuurvriendelijke oevers, en kan het water door omwoelingen troebeler worden. Het inrichten en beheren van natuurvriendelijke oevers in vaarwegen of plassen vergt dus een zorgvuldige aanpak om verstoring door de waterrecreatie te beperken.
  Voor de waterrecreatie kan overmatige waterplantengroei hinderlijk zijn en daarom in het recreatieseizoen maaien nodig zijn. In het zuidelijk IJsselmeergebied is daarom een regionaal aanbod aan het Rijk gedaan om de komende jaren grootschaliger te gaan maaien in het Markermeer-IJmeer en het maaien in de randmeren te optimaliseren, en tegelijkertijd te gaan werken aan een structurele oplossing.

6 Landelijke en Europese ontwikkelingen

6.1 Delta-aanpak waterkwaliteit en zoetwater

De kwaliteit van het oppervlaktewater is in de afgelopen decennia aanzienlijk verbeterd, zowel chemisch als ecologisch. Maar de laatste jaren stagneert de verbetering van de oppervlaktewaterkwaliteit, met name ten gevolge van een teveel aan stikstof, fosfor en gewasbeschermingsmiddelen in het water. In november 2016 werd daarom een intentieovereenkomst getekend, door alle overheden en ook andere partijen, voor een 'Delta-aanpak waterkwaliteit en zoetwater'.

Delta-aanpak is bedoeld als 'een tandje erbij' op het waterkwaliteitsdossier. Het beperken en tegengaan van nutriënten/mest, gewasbeschermingsmiddelen en medicijnresten in het grond- en oppervlaktewater zijn als prioriteiten benoemd.
Onder het kopje '*nutriënten/mest*' is onder andere de evaluatie van de mestwetgeving ter hand genomen (2017, zie ook paragraaf 6.2), en wordt het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) van de LTO ondersteund.
In 2018 wordt de Tweede nota duurzame gewasbescherming (van het Rijk) geëvalueerd. Dit kan leiden tot aanvullende maatregelen om de emissies van *gewasbeschermingsmiddelen* te verminderen. Verder zal het toelatingsbeleid voor deze middelen beter moeten worden afgestemd op het waterkwaliteitsbeleid.
Medicijnresten zijn overigens geen onderdeel van de KRW (er zijn geen normen voor medicijnresten in het water) maar zijn dus wel als prioriteit aangemerkt, zowel de humane als de diergeneesmiddelen. Ze zijn een onderdeel van de zogeheten 'opkomende stoffen'. Dit zijn stoffen waarvan de schadelijkheid nog niet is vastgesteld maar waarvan het vermoeden bestaat dat ze wel schadelijk kunnen zijn voor de mens of het ecosysteem. Er wordt voor de medicijnresten gewerkt aan een ketenaanpak. Het Rijk heeft hiervoor €90 miljoen uitgetrokken, waarvan €65 miljoen is gereserveerd voor stimulering van vergaande zuivering op rioolwaterzuiveringsinstallaties en €25 miljoen voor maatregelen voorin de keten en de ketenaanpak zelf. Ook de EU bezint zich op een aanpak. In antwoord op vragen vanuit het Europese Parlement heeft commissaris Vella geantwoord (in maart 2018) dat de Commissie naar verwachting vóór de zomer van 2018 met een strategische aanpak zal komen van farmaceutische stoffen in het milieu.

De Delta-aanpak waterkwaliteit en zoetwater zal dit jaar waarschijnlijk worden geformaliseerd in 'Bestuurlijke afspraken Waterkwaliteit'. Daarbij is het de bedoeling om meer focus aan te brengen in de lange lijst van acties uit de Delta-aanpak.

6.2 Zesde actieprogramma Nitraatrichtlijn

In 2017 heeft het Rijk de mestwetgeving geëvalueerd, waarbij ook naar de KRW is gekeken. Mede om de zogeheten 'derogatie' (toestemming van de EU om meer mest op het land te brengen) te mogen continueren, zijn vervolgens in het 'Zesde actieprogramma Nitraatrichtlijn' enkele generieke maatregelen opgenomen om de nutriëntenproblematiek te verminderen. Ook wordt in het programma ingezet op het versterken van de DAW-aanpak door de landbouwsector (Deltaplan Agrarisch Waterbeheer, zie ook paragraaf 6.1).
De EU heeft de derogatie inmiddels voor twee jaar verlengd.

In het kader van het zesde actieprogramma heeft het Rijk het initiatief genomen om met drinkwaterbedrijven, provincies en landbouwsector afspraken te maken over een gebied specifieke aanpak van grondwater rond drinkwaterwinningen. Dit heeft geleid tot een overeenkomst die door het IPO namens alle provincies is ondertekend. De overeenkomst heeft overigens geen gevolgen voor Noord-Holland. De Noord-Hollandse grondwaterwinningen bevinden zich grotendeels in natuurgebied en de nitraatconcentraties in het opgepompte water zijn hier relatief laag. Het in beeld brengen van maatregelen vindt al plaats als onderdeel van het reguliere traject 'gebiedsdossiers drinkwater'. In dit traject wordt echter niet alleen naar nitraat maar naar alle risico's gekeken. Op basis hiervan wordt een maatregelenprogramma vastgesteld

6.3 Bodemprogramma

Bodemkwaliteit en waterkwaliteit hebben een nauwe relatie, en er zijn tevens verbanden tussen de bodemkwaliteit, het klimaatprobleem en het teruglopen van de biodiversiteit. De kwaliteit van landbouwbodems staat echter onder druk. Er is sprake van ondergrondverdichting, zorg over het aandeel organische stof en het bodemleven en er vindt bodemdaling plaats in veenweidegebieden. Het Rijk onderkent het probleem (evenals overigens de provincies) en wil 'bodemdegradatie' tegengaan met een bodemstrategie en een bodemprogramma voor de landbouw, die rond de zomer van 2018 gereed moeten zijn. In dat kader zullen onder andere ook afspraken worden gemaakt met de provincies.

6.4 EU-evaluatie KRW 2019

De KRW wordt in 2019 door de Europese Commissie geëvalueerd (KRW artikel 19.2). Eventuele aanpassing van de KRW naar aanleiding van de evaluatie zal overigens pas na 2021 van kracht worden. De provincies bereiden een gecoördineerde inbreng voor.

6.5 Wezer-arrest

In 2015 is er jurisprudentie ontstaan omtrent toepassing van de uitzondering KRW artikel 4.7. Dit betreft de interpretatie van een basisregel uit de KRW, namelijk dat 'geen achteruitgang' mag plaatsvinden. In het zogeheten Wezer-arrest bepaalde het Europese Hof dat achteruitgang van de toestand dient te worden beschouwd op het niveau van kwaliteitselementen in plaats van de toestand als geheel (zie hoofdstuk 4: bij de beoordeling van de ecologische kwaliteit wordt o.a. gekeken naar vier biologische kwaliteitselementen, te weten macrofauna, overige waterflora, vis en algen). Bovendien zijn de doelen van de KRW niet alleen van toepassing op plannen, maar ook op individuele projecten. De werkwijze in Nederland sluit hierop naar het oordeel van het Rijk aan, waarbij wel is aangegeven dat een programmatische aanpak bij de beoordeling van individuele projecten mogelijk is. Een uitspraak van de rechtbank in Rotterdam (maart 2017), volgens welke een watervergunning voor het inrichten van een watersportgebied niet in strijd met de KRW werd verleend, ondersteunt dit oordeel.

6.6 Omgevingswet

Waarschijnlijk treedt in 2021 de Omgevingswet in werking. In deze wet is een nieuw planstelsel opgenomen (zie hoofdstuk 3 van de Omgevingswet). De integrale langetermijnvisie wordt opgenomen in een omgevingsvisie. Deze kan worden opgesteld door het Rijk of de provincie. Om deze omgevings-visies te operationaliseren worden programma's opgesteld waarin maatregelen zijn opgenomen. Zo zal er een nationaal waterprogramma worden opgesteld waarin een deel van het huidige Nationaal Water-plan en het BPRW zal worden opgenomen. De provincie moet een regionaal waterprogramma opstellen en de waterschappen stellen een waterbeheerprogramma op. Voor waterschappen lijkt het programma sterk op het waterbeheerplan dat zij op grond van de Waterwet moesten opstellen. Voor provincies is het waterprogramma een nieuw element. Op grond van de Waterwet maakten de provincies één regionaal waterplan, waar zowel het regionale waterbeleid als de KRW-vereisten in stonden. Het waterbeleid wordt in het nieuwe stelsel onderdeel van de omgevingsvisie, de KRW-vereisten landen in een waterprogramma. Voor de KRW-onderdelen zijn deze programma's gehouden aan de landelijk afgesproken planning (zie paragraaf 7.1).

7 Proces vervolg

7.1 Route naar SGBP 2022-2027

Elke zes jaar worden de KRW-doelen (met name de ecologische doelen) en maatregelen geactualiseerd. De eerste KRW-periode was 2009 – 2015 en momenteel loopt de tweede KRW-periode (2016 – 2021). De voorbereidingen voor het Stroomgebiedsbeheerplan 2022 – 2027 (SGBP, landelijk) en de waterprogramma's van provincies en waterschappen zijn echter al gaande. De planning op regionaal niveau ziet er als volgt uit.

Actualisatie plannen	**Mijlpaal**	**Besluitvorming**
Regionale analyse	2017 - 2018	
Regionaal gebiedsproces	2019	
Plan-mer	medio 2020	waterbeheerders
Vaststellen ontwerp regionale waterprogramma's	1 november 2020	provincies
Inspraak ontwerp regionale waterprogramma's	< 22 juni 2021	
Vaststellen regionale waterprogramma's	29 oktober 2021	provincies
Vaststellen ontwerp waterbeheerprogramma's	1 november 2020	waterschappen
Inspraak ontwerp waterbeheerprogramma's	< 22 juni 2021	
Vaststellen waterbeheerprogramma's	29 oktober 2021	waterschappen

7.2 Afspraken doelen SGBP 2022-2027

De landelijke stuurgroep Water heeft in april 2018 een aantal afspraken gemaakt over (het aanpassen van) KRW-doelen ten behoeve van het SGBP 2022-2027. Deze zijn gebaseerd op afspraken die de Europese 'waterdirecteuren' in 2017 maakten.
Voor wat betreft de ecologische doelen zijn de door de stuurgroep gemaakte afspraken verwerkt in de 'Handreiking KRW-doelen'. Werken conform deze handreiking betekent dat zal worden vastgehouden aan het huidige ambitieniveau. De consequenties van de handreiking voor de doelafleiding zijn:

1. Technische doelaanpassing is mogelijk
Een technische doelaanpassing is mogelijk voor de situatie waarin sprake is van nieuwe inzichten en kennis zoals het meenemen van eventueel aanwezige achtergrond-belastingen. Zie paragraaf 7.3 voor een nadere toelichting op de technische doelaanpassing.

2. Doelfasering tot 2027 is mogelijk
Het toepassen van doelfasering (uitstel van doelbereik) tot 2027 is mogelijk wanneer dit gemotiveerd kan worden op grond van technische onhaalbaarheid, disproportionele kosten van maatregelen en/of natuurlijke omstandigheden.

3. Doelfasering na 2027 kan alleen als natuurlijke omstandigheden dit vereisen.
Het toepassen van doelfasering na 2027 voor parameters die in 2027 niet voldoen aan de KRW-doelen is mogelijk. Voorwaarde is dat dit alleen kan als natuurlijke omstandigheden het beletten dat in 2027 het KRW-doel van het KRW-waterlichaam wordt gehaald. Voorbeelden zijn de langzame processen in grondwater of de lange tijd die ecologisch herstel kan vergen.

4. Doelverlaging kan in 2027
Het toepassen van doelverlaging in 2027 kan als een oppervlaktewater zodanig door menselijke activiteiten is aangetast, of de natuurlijke gesteldheid zodanig is dat het bereiken van de doelstellingen niet haalbaar of onevenredig kostbaar wordt.

5. Afwenteling mag niet van invloed zijn op de voorgestelde KRW-doelen.
Bij het bepalen van de KRW-doelen mag geen rekening worden gehouden met afwenteling (belasting voor het oppervlaktewater afkomstig van een ander land, beheerder of gebied). In

een dergelijke situatie moeten waterbeheerders onderling afstemmen en afspraken maken over de maatregelen die nodig zijn om de afwenteling weg te nemen.

Overheden moeten doelaanpassing, doelfasering of doelverlaging goed juridisch onderbouwen. Elementen van deze onderbouwing zijn “significante schade” en “disproportionele kosten”. Er zullen nog nadere afspraken worden gemaakt over het toepassen van deze begrippen.

Uit het voorgaande moge duidelijk zijn dat de KRW niet ophoudt in 2027. Ook na 2027 zullen nog elke zes jaar stroomgebiedsbeheerplannen worden opgesteld. Wel is afgesproken dat voor 2027 in beginsel alle vereiste maatregelen genomen zijn.

7.3 Technische aanpassing ecologische doelen KRW

Zoals in de vorige paragraaf werd aangegeven kan ten behoeve van het SGBP 2022-2027 een technische aanpassing van de (ecologische) doelen voor waterlichamen plaatsvinden. Het afleiden van KRW-doelen, en bijbehorende maatregelen, is een iteratief proces tussen de technische inhoud en maatschappelijke afweging en besluitvorming. Het aanleveren van inhoudelijke informatie staat centraal in het technische spoor. Het maken van maatschappelijke afwegingen staat centraal in het afwegende, besluitvormende spoor. Het samenspel tussen deze twee sporen leidt tot geactualiseerde en gedragen KRW-doelen en -maatregelen.

Centraal in het technische spoor staat het uitvoeren en (waar nodig) actualiseren van een watersysteemanalyse voor elk waterlichaam, met behulp van zogeheten ecologische sleutelfactoren (ESF’s). Doel van de watersysteemanalyse is het verkrijgen van inzicht in het functioneren van de watersystemen in het waterlichaam: wat is de huidige toestand en wat is bepalend voor deze toestand? De watersysteemanalyse vormt het vertrekpunt voor het antwoord op de vraag hoe (met welke maatregelen of in welke tijdsspanne) kan worden gekomen tot een betere toestand. Bij de watersysteemanalyse wordt ook ingegaan op de begrenzing, de typering en de statustoekenning van waterlichamen. Het doel is het Goed Ecologisch Potentieel, kortweg het GEP. Dit is de toestand die ontstaat na het treffen van alle relevante maatregelen. Maatregelen met een fysiek karakter, zoals herinrichting, die significant negatief effecten op gebruiksfuncties hebben of die negatieve effecten veroorzaken op het milieu in brede zin veroorzaken, hoeven van ‘Brussel’ niet te worden meegenomen bij het vaststellen van dit doel. In 2027 moet het GEP zijn bereikt, tenzij natuurlijke omstandigheden dit beletten en/of minder strenge doelen dan het GEP kunnen worden gemotiveerd (uitzonderingsmogelijkheden).

De keuzes bij het selecteren van maatregelen en toepassen van uitzonderingsmogelijkheden worden bij voorkeur gemaakt in samenspraak met alle betrokken partijen. Ze dienen goed gemotiveerd (passend binnen de KRW-criteria) te worden ten behoeve van bestuurlijke besluitvorming. De waterbeheerder bereidt de besluitvorming rond het vaststellen van het GEP, de uitzonderingsmogelijkheden en de maatschappelijke afweging voor. Het vaststellen zelf is de verantwoordelijkheid van de provincies voor de regionale wateren, en van het Rijk voor de rijkswateren. Bij het vaststellen van het GEP dient in ogenschouw te worden genomen dat doelen en maatregelen elkaar op deelstroomgebiedsniveau en stroomgebiedsniveau niet negatief beïnvloeden.

Maandelijks MRA Raads- en Statenleden Bericht (**editie 19 - 25 september 2018)**

Geachte Raadsleden en Statenleden van de Metropoolregio Amsterdam,

Met deze maandelijkse brief informeren wij u graag in het kort over actuele ontwikkelingen van de samenwerking in de Metropoolregio Amsterdam (MRA).

Het maandelijkse Bericht wordt ook gearchiveerd op de MRA-website.

Nieuws uit de Metropoolregio Amsterdam

- Flevokust Haven laatste schakel in nationaal binnenvaartnetwerk
- Marker Wadden nieuwe recreatieve bestemming in Markermeer
- Monitor brengt veel meer potentiële woningbouwlocaties MRA in beeld
- Fietsbrug verbindt Stelling van Amsterdam met Hollandse Waterlinie
- Mouwen opstropen voor versterken landschappelijke kwaliteiten
- Flevoland investeert miljoenen in innovatie
- Groei toerisme zorgt voor meer werkgelegenheid

Heeft u zich al aangemeld voor het MRA Congres?
Uitnodiging en programma van het MRA Congres 19 oktober 2018 in Hilversum
Via uw griffier heeft u begin september de uitnodiging voor het MRA Congres ontvangen, met daarin het programma en de mogelijkheid om u aan te melden. Bekijk ook dit filmpje over het congres met een greep uit de onderwerpen die aan de orde komen! Heeft u zich nog niet aangemeld? Dat kan eenvoudig via de congreswebsite www.mracongres2018.nl. Hier vindt u ook het volledige programma. Tijdens het congres delen we wat we met elkaar hebben bereikt en hoe we verder willen met de MRA Agenda als inhoudelijke basis voor onze samenwerking. Uw aanwezigheid is van groot belang voor het waarmaken van onze gezamenlijke ambities. Het congres vindt plaats in evenementenlocatie Gooiland in Hilversum op vrijdag 19 oktober van 11.00 tot 16.30 uur.

Bijeenkomsten in de deelregio's in de opmaat naar het MRA Congres
In de aanloop naar het MRA Congres zijn in september in verschillende deelregio's bijeenkomsten gehouden met bestuurders en raads- en Statenleden. Iedere deelregio heeft een eigen opzet en behandelt onderwerpen die voor hen belangrijk zijn. De laatste deelregio die nog een bijeenkomst voorafgaand aan het congres houdt is Amstelland-Meerlanden op 12 oktober a.s.

Concept MRA Werkplan en Begroting 2019
De Regiegroep van 10 oktober a.s. bespreekt het concept van het MRA Werkplan / Begroting en stelt deze vast. Voor de zomervakantie is het concept namens de MRA Agendacommissie via de griffiers aan de Raads- en Statenleden aangeboden.

Geüpdatete 45 actiepuntenlijst, de MRA Agenda en MRA Brochure

De geüpdatete versie van de MRA Agenda kunt u downloaden via de MRA-website. Dat geldt ook voor de laatste update van de stand van zaken van de 45 actiepunten (18 september 2018).

Bestuurders in de MRA Agendacommissie en de Platforms
De leden van de agendacommissie zijn bekend. Daarnaast telt de MRA drie platforms: Ruimte, Economie, Mobiliteit. Deze zijn samengesteld uit wethouders en gedeputeerden. Onder het platform Ruimte vallen de portefeuillehoudersoverleggen Wonen, Duurzaamheid en Landschap. Na de recente gemeenteraadsverkiezingen zijn er enkele mutaties binnen de platforms en de portefeuillehoudersoverleggen. Wie in welk platform zit, is vermeld op de MRA-website: www.metropoolregioamsterdam.nl.

Middels deze brief hopen wij u voor dit moment voldoende te hebben geïnformeerd.
Het volgende 'MRA Raads- en Statenleden Bericht' verschijnt eind volgende maand.

Met vriendelijke groet,

Rijk van Ark
Directeur MRA Bureau

*) De 36 deelnemers van de MRA zijn de gemeenten Aalsmeer, Amstelveen, Diemen, Haarlemmermeer, Ouder-Amstel, Uithoorn, Amsterdam, Almere, Lelystad, Blaricum, Gooise Meren, Hilversum, Huizen, Laren, Weesp, Wijdemeren, Beverwijk, Heemskerk, Uitgeest, Velsen, Beemster, Edam-Volendam, Landsmeer, Oostzaan, Purmerend, Waterland, Wormerland, Zaanstad, Bloemendaal, Haarlem, Haarlemmerliede en Spaarnwoude, Heemstede, Zandvoort, de provincies Noord-Holland en Flevoland, en de Vervoerregio Amsterdam.

**) De 7 regio's zijn: Almere-Lelystad, Amstelland-Meerlanden, Amsterdam, Gooi en Vechtstreek, IJmond, Zaanstreek-Waterland en Zuid-Kennemerland.

Dit digitale 'MRA Raads- en Statenleden Bericht' verschijnt maandelijks, met uitzondering van de zomermaanden.

Provincie
Noord-Holland

POSTBUS 3007 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR Haarlem

INGEKOMEN 2 6 SEP. 2018

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
G.G. Koolen- ten Cate
CZ/FIN

Telefoonnummer +31611312083
categ@noord-holland.nl

Betreft: Laatste begrotingswijziging 2018

Verzenddatum

2 6 SEP. 2018

Kenmerk
1127499/ 1127510

Uw kenmerk

Geachte leden,

Hierbij ontvangt u ter besluitvorming de bijgaande statenvoordracht met het bijbehorende ontwerpbesluit, met bijlagen, over de laatste begrotingswijziging 2018.

Hoogachtend,
Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
J.W. Remkes

2 bijlage(n)
- Voordracht
- Laatste begrotingswijziging 2018

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143
Fax (023) 514 3030

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl

Provincie Noord-Holland

2018

VOORDRACHT

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, september 2018

Onderwerp: Laatste begrotingswijziging 2018

Kenmerk: 1127499/ 1127510

Bijlagen:

1. Inleiding

De P&C-cyclus van de provincie Noord-Holland bestaat in principe uit 4 documenten: de kaderbrief, de begroting, de zomernota en de jaarrekening. Op deze (bij)sturings- en verantwoordingsmomenten wordt aan uw Staten gerapporteerd volgens het door u vastgestelde format.

Naast deze P&C-momenten zijn er nog 2 momenten waarop een begrotingswijziging aan PS wordt voorgelegd. Dit zijn de eerste begrotingswijziging aan het begin van het jaar en de laatste begrotingswijziging aan het eind van het jaar. Deze begrotingswijzigingen zijn puur financieel van aard, ze bevatten geen bijstellingen van instrumenten en output.

De laatste begrotingswijziging is bedoeld als voorloper op de jaarstukken. Beoogd wordt de budgetten zo veel mogelijk bij te stellen op basis van de (verwachte) realisatie. Door deze laatste begrotingswijziging die nu voorligt, wijzigt het saldo van de begroting 2018 van € 0 naar € 2.897.000 voordelig.

2. Overzicht financiële mutaties die leiden tot het gewijzigde begrotingssaldo 2018

Omdat deze begrotingswijziging slechts een beperkt aantal mutaties van voornamelijk technische aard omvat, zijn niet alle gedetailleerde financiële tabellen per operationeel doel toegevoegd. Alle mutaties zijn bij de programma's toegelicht met vermelding van het operationele doel waar ze betrekking op hebben.

3. Overzicht ontwikkeling begrotingssaldo 2018

	in €, min is voordelig, plus is nadelig	
a	Stand ontwerpbegroting 2018	0
b	**Stand begroting 2018**	**48.000**
c	Mutaties eerste begrotingswijziging 2018	-153.000
d(=a+b+c)	**Stand t/m eerste begrotingswijziging**	**-105.000**
e	Mutaties Kaderbrief 2019	-838.000
f(=d+e)	**Stand t/m Kaderbrief 2019**	**-943.000**
g	Mutaties zomernota 2018	-7.595.765
h	Storting resultaat in algemene reserve t.b.v. 2019	8.538.765
i(=f+g+h)	**Stand t/m zomernota 2018**	**0**
j	Mutaties laatste begrotingswijziging 2018	-2.797.000
k(=i+j)	**Stand t/m laatste begrotingswijziging**	**-2.797.000**

Enkele mutaties uit de laatste begrotingswijziging zijn in onderstaande tabel opgenomen en worden kort toegelicht. Inhoudelijke toelichtingen bij deze mutaties zijn opgenomen in de laatste begrotingswijziging zelf, onder de desbetreffende programma's.

Saldo begroting 2018 zoals vastgesteld door PS bij Zomernota	0
Mutaties laatste begrotingswijziging 2018	
- Uitgestelde Intenties	-6.992.000
- Dekking Uitgestelde Intenties uit reserve	6.992.000
- Aframingen bestedingen reserves	-30.227.268
- Aframingen onttrekkingen reserves	30.227.268
- Overhevelingen reserves (met name i.v.m. wijziging BBV), lasten	-65.547.325
- Overhevelingen reserves (met name i.v.m. wijziging BBV), baten	65.547.325
- Totaal niet-resultaatneutrale mutaties	-2.797.000
Saldo begroting 2018 na vaststelling laatste begrotingswijziging	***-2.797.000***

De post Uitgestelde Intenties betreft incidenteel voor een beleidsintentie geraamde middelen ten laste waarvan in het jaar waarin zij geraamd zijn als gevolg van factoren buitenaf geen verplichtingen zijn aangegaan. Deze middelen kunnen gedurende maximaal 1 jaar voor deze beleidsintentie gereserveerd worden. Er wordt in dit kader verzocht om € 7 miljoen van 2018 door te schuiven naar 2019. Het betreft de volgende beleidsintenties:

- Innovatieve projecten die met externe partijen gerealiseerd worden en waarbij in de voorbereiding het uitwerken van de inkoopstrategie vertraging heeft opgelopen (€ 3,6 miljoen)
- Middelen voor het Innovation Warehouse, waarbij vertraging is opgelopen in de besluitvorming bij de Techport partners, mede door de fusie tussen Tata Steel en ThijssenKrupp (€ 1 miljoen)
- Deel van de middelen voor Breedband voor de aanleg van glasvezel (€ 2,4 miljoen). Als duidelijk is welke gebieden via glasvezel worden voorzien van snel internet, kan voor de overige witte gebieden de aanleg via vast-draadloos worden opgepakt. De inzet daarvan

wordt mede bepaald door de komende activiteiten van de commerciële aanbieders. Die marktontwikkeling wachten wij af.

Er is in totaal voor € 28 miljoen in reserves afgeraamd, zowel aan de lasten- als aan de batenkant. Daarnaast is er nog ruim € 65 miljoen overgeheveld tussen reserves. Per 1 januari 2017 is de wet- en regelgeving BBV gewijzigd, waardoor investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut niet meer in één keer ten laste van een reserve worden gebracht, maar geactiveerd moeten worden. Daartoe zijn diverse reserves ter dekking van de kapitaallasten ingesteld. In de notitie Materiële vaste activa (december 2017) van de commissie BBV is hierover opgenomen dat het saldo van de bestemmingsreserve kapitaallasten gelijk moet zijn aan de boekwaarde van de desbetreffende activa. Veel mutaties t.a.v. de reserves zijn het gevolg hiervan.

Naast diverse neutrale mutaties zijn er ook niet-neutrale mutaties, waardoor het saldo van de begroting 2018 wijzigt van € 0 naar € 2,8 miljoen voordelig. Deze niet-neutrale mutaties bestaan met name uit een extra positief resultaat m.b.t. de verkoopopbrengsten Wieringerrandmeer-gronden (ad € € 1,8 miljoen) en diverse niet tot besteding gekomen middelen m.b.t. de Participatiewet, frictiekosten regionale uitvoeringsdiensten en onderzoeksgelden en extern advies (per saldo circa € 1,0 miljoen).

4. Instelling en wijziging reserves

In verband met de wijzigingen in de BBV-verslaggevingsvoorschriften worden daar waar van toepassing per operationeel doel technisch-administratieve kapitaallastenreserves ingesteld. Deze reserves zijn bedoeld om technisch te voldoen aan de regelgeving en hebben geen effect op het beleid of de kredieten.

Reserve Kapitaallasten investeringen kunstwerken

De instelling van deze reserve is tevens opgenomen in de begroting 2019, onder de naam reserve vervangingsinvesteringen kunstwerken. Het betreft echter niet alleen vervangingsinvesteringen, maar ook nieuwe investeringen. Bovendien dient de reserve al in 2018 te worden gebruikt. Het betreft hier dus een uitbreiding van het doel en een vervroeging van de instellingsdatum, ten opzichte van wat in de begroting 2019 is voorgelegd.

	Reserve Kapitaallasten investeringen kunstwerken
Functie	Budgetgericht reserve
Doel	Deze reserve heeft als doel kapitaallasten van investeringen in kunstwerken binnen programma Bereikbaarheid te dekken. Per 1 januari 2017 is de wet- en regelgeving BBV gewijzigd, waardoor investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut niet meer in één keer ten laste van een reserve worden gebracht, maar geactiveerd moeten worden. Daartoe zijn diverse reserves ter dekking van de kapitaallasten ingesteld. In de notitie Materiële vaste activa (december 2017) van de commissie BBV is hierover opgenomen dat het saldo van de bestemmingsreserve kapitaallasten gelijk moet zijn aan de boekwaarde van de desbetreffende activa. Vanuit deze reserve worden jaarlijks de kapitaallasten van de investeringen gedekt. Conform het BBV worden kunstwerken (beweegbare bruggen) als onderdeel beschouwd van het kapitaalgoed wegen en niet van het kapitaalgoed vaarwegen.

Programma	2 Bereikbaarheid, OD 2.1.2 in 2018, OD 2.3.2 vanaf 2019
Voeding-	Totaal € 16.341.000 Dit betreft de werkelijke uitgaven over 2017 en de raming voor 2018 voor de investeringen: Centrale Afstandsbediening Bruggen (krediet € 9 miljoen) Machinerichtlijnen (krediet € 11,80 miljoen) Vervangingsinvesteringen kunstwerken (krediet 10,68 miljoen) Zelfbediening Roskamsluis (krediet 0,427 miljoen) Bovenstaande kredieten zijn beschikbaar gesteld via voordracht 2017-60 (Provinciaal Meerjarenprogramma Onderhoud 2018-2025) Voeding vindt plaats door overheveling middelen vanuit de reserve Kapitaallasten vaarwegen € 16.341.000. De onttrekking voor het jaar 2018, gebaseerd op de werkelijke uitgaven 2017, bedraagt € 257.000.
Looptijd	De reserve wordt ingesteld bij de laatste begrotingswijziging 2018. De looptijd is gelet op het BBV gekoppeld aan de duur van de afschrijving.
Maximale hoogte	De kapitaallasten van de investeringen kunstwerken worden jaarlijks onttrokken uit deze reserve.

Reserve investeringen havencomplexen (nieuw)

Deze reserve was ondergebracht onder de reserve kapitaallasten vaarwegen.Er wordt nu een aparte reserve gemaakt om hem onder het juiste operationele doel te kunnen laten vallen.

	Reserve Kapitaallasten investeringen havencomplexen
Functie	Budgetgericht reserve
Doel	Deze reserve heeft als doel kapitaallasten van investeringen in havencomplexen binnen programma Ruimte te dekken. Per 1 januari 2017 is de wet- en regelgeving BBV gewijzigd, waardoor investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut niet meer in één keer ten laste van een reserve worden gebracht, maar geactiveerd moeten worden. Daartoe zijn diverse reserves ter dekking van de kapitaallasten ingesteld. In de notitie Materiële vaste activa (december 2017) van de commissie BBV is hierover opgenomen dat het saldo van de bestemmingsreserve kapitaallasten gelijk moet zijn aan de boekwaarde van de desbetreffende activa.

	Vanuit deze reserve worden jaarlijks de kapitaallasten van de investering gedekt.
Programma	5 Ruimte, OD 5.3.1 in 2018, OD 5.2.3 vanaf 2019e
Voeding-	Totaal € 700.000 Dit betreft de werkelijke bijdrage van de provincie aan het Sluis en Haven Informatie Punt (SHIP). Deze bijdrage wordt in een periode van 5 jaar afgeschreven. Voeding vindt plaats door overheveling van middelen vanuit de reserve Kapitaallasten vaarwegen € 700.000. De onttrekking voor het jaar 2018, gebaseerd op de werkelijke uitgaven 2017, bedraagt € 140.000.
Looptijd	De reserve wordt ingesteld bij de laatste begrotingswijziging 2018. De looptijd is gelet op het BBV gekoppeld aan de duur van de afschrijving.
Maximale hoogte	De kapitaallasten van de bijdrage van de provincie in SHIP worden jaarlijks onttrokken uit deze reserve.

5. Proces en procedure

Vaststelling van de laatste begrotingswijziging 2018 was oorspronkelijk gepland op 17 december. Deze datum is een maand naar voren gehaald vanwege het op 17 december geplande afscheid van de Commissaris van de Koning, de heer Remkes. De laatste begrotingswijziging 2018 en de begroting 2019 staan daardoor voor dezelfde PS-vergadering (12 november) geagendeerd. Daarbij dient opgemerkt te worden dat door dit afwijkende tijdpad deze laatste begrotingswijziging 2018 relatief dicht op de Zomernota 2018 zit en daarmee minder dichtbij de jaarrekening. Ook de effecten van de septembercirculaire van het provinciefonds konden daardoor niet verwerkt worden in deze begrotingswijziging omdat de circulaire daarvoor te laat beschikbaar was. De effecten van de septembercirculaire zullen bij de jaarrekening 2018 verwerkt en toegelicht worden.

6. Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

dhr. J.W. Remkes, voorzitter

mw. mr. R.M. Bergkamp, provinciesecretaris

Ontwerpbesluit

Nr. 1127499/ 1127510

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van 25 september 2018;

besluiten:

1. De laatste begrotingswijziging 2018 vast te stellen;

2. De bij deze laatste begrotingswijziging 2018 gewijzigde programmabudgetten van de begroting 2018 vast te stellen;

3. De in deze laatste begrotingswijziging 2018 opgenomen stortingen in en onttrekkingen aan de reserves vast te stellen;

4. De in deze laatste begrotingswijziging 2018 opgenomen lijst met subsidies buiten uitvoeringsregeling vast te stellen;

5. De naam van de Reserve Kapitaallasten vervangingsinvesteringen kunstwerken te wijzigen in Reserve Kapitaallasten investeringen kunstwerken en de bestemming en ingangsdatum te wijzigen conform het instellingsformat in deze voordracht;

6. De Reserve Kapitaallasten investeringen havencomplexen in te stellen conform het instellingsformat in deze voordracht.

Haarlem,

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter

, statengriffier

Laatste begrotingswijziging 2018

Inhoud

Laatste begrotingswijziging 2018 1
Inhoud 2
1 Overzicht per programma 3
Programma 1 Openbaar bestuur 4
Programma 2 Bereikbaarheid 5
Programma 3 Water 8
Programma 4 Milieu 10
Programma 5 Ruimte 12
Programma 6 Groen 14
Programma 7 Cultuur en Welzijn 16
Programma 8 Financiën 17
2 Overzicht begrote mutaties reserves 20
3 Lijst subsidies buiten uitvoeringsregeling 23

1 Overzicht per programma

Programma 1 Openbaar bestuur

Mutaties budgettabel (x 1.000 euro)

Programma 1	Openbaar bestuur		
	Begroot 2018 voor laatste wijziging	Laatste begrotings-wijziging	Begroot 2018 na laatste wijziging
Apparaatskosten	12.596	0	12.596
Directe lasten	7.414	-180	7.234
Overdrachten	6.302	-31	6.271
Subtotaal Lasten	26.312	-211	26.101
Baten	-105	-91	-196
Saldo van baten en lasten	26.207	-302	25.905
Storting reserves	3.000	0	3.000
Onttrekking reserves	-1.181	0	-1.181
Resultaat	28.026	-302	27.724

Toelichting op de budgettabel

Lasten gedekt door algemene middelen (niet neutraal)

OD 1.1.1 Er zijn in 2018 minder integriteitsonderzoeken nodig gebleken (minder lasten, € 75.000).

OD 1.1.1 In 2018 worden geen onderzoeken gedaan vanuit de rekeningcommissie (minder lasten, € 52.000)

OD 1.1.1 De financiële bijdrage aan het reorganisatieplan van de Randstedelijke Rekenkamer is lager dan begroot uitgevallen (minder lasten, € 31.000).

OD 1.1.1 In 2018 wordt door Provinciale Staten geen gebruik gemaakt van het budget voor extern advies (minder lasten, € 18.000).

Programma 2 Bereikbaarheid

Mutaties budgettabel (x 1.000 euro)

Programma 2 Bereikbaarheid

	Begroot 2018 voor laatste wijziging	Laatste begrotings-wijziging	Begroot 2018 na laatste wijziging
Apparaatskosten	15.081	0	15.081
Directe lasten	104.192	-2.964	101.228
Kapitaallasten	15.939	-21	15.918
Overdrachten	106.220	-694	105.526
Subtotaal Lasten	241.432	-3.679	237.753
Baten	-17.336	-3.286	-20.622
Saldo van baten en lasten	224.096	-6.965	217.131
Storting reserves	154.608	25.729	180.337
Onttrekking reserves	-140.977	-3.541	-144.518
Resultaat	237.728	15.223	252.951

Toelichting op de budgettabel

Lasten gedekt door specifieke baten (neutraal)

OD 2.1.1 Het budget voor de gegevens van de Nationale Databank Wegverkeer is verhoogd met € 80.000. Dit betreft de btw die pas achteraf verrekend wordt. De verlegde compensabele BTW wordt als bate begroot in programma 8 Financiën (meer lasten, € 80.000, neutraal).

OD 2.2.1 De provincie Noord-Holland voert werkzaamheden uit voor de gemeenten Zaanstad en Wormerland betreffende de Zaanbrug. De lasten en de baten waren niet opgenomen in de begroting 2018 omdat er aanvankelijk vanuit was gegaan dat de provincie eigenaar was van deze brug. Dit leidt nu tot een gewijzigde administratieve verwerking. Het project was eerder opgenomen in het PMI. In de Zomernota 2018 is opgenomen dat voor dit project een subsidie wordt verstrekt van € 11,6 miljoen. (meer lasten, € 4,3 miljoen, neutraal).

OD 2.2.1 In de Zomernota 2018 is opgenomen dat de verrekening met derden van het project Duinpolderweg (fase 2 studiefase) en het project Wayfinding via de exploitatie loopt. Dit is echter niet juist. In deze laatste begrotingswijziging 2018 wordt dit gecorrigeerd. (minder lasten, lagere specifieke baten, € 1,0 miljoen).

Lasten ten gunste van de algemene middelen (neutraal)

OD 2.1.2 Via de Kaderbrief 2018 is voor het jaar 2018 een budget beschikbaar gesteld van € 3,8 miljoen voor verduurzaming van de infrastructuur. In 2018 wordt gekeken naar een aantal varianten met betrekking tot energiebesparing om alle huidige lampen in de openbare verlichting door van ledverlichting te vervangen. Besluitvorming hieromtrent vindt plaats eind 2018, waarna het programma uitgerold kan worden in 2019 en verder. De lasten worden in 2018 naar beneden bijgesteld (minder lasten, € 3,6 miljoen, uitgestelde intentie).

Lasten ten gunste van de algemene middelen (niet-neutraal)

OD 2.1.2 De kapitaallasten van het steunpunt Heerhugowaard worden afgeraamd, omdat het steunpunt nog niet is opgeleverd. De kapitaallasten zijn ten onrechte begroot. De kapitaallasten starten in het jaar volgend op het jaar dat het gebouw wordt opgeleverd (minder lasten, € 61.000, voordelig).

Lasten gedekt door reserves (neutraal)

OD 2.1.2 De bestedingsraming voor SolaRoad is aangepast op basis van een geactualiseerde planning van TNO. De testresultaten van de zonnecellen waren nog niet representatief. Daardoor hebben de testen opnieuw plaatsgevonden, hetgeen tot betere resultaten (rendement) heeft geleid. Hierdoor heeft er een vertraging plaatsgevonden in de planning (minder lasten, lagere onttrekking aan de reserve Innovatieprojecten SolaRoad, € 625.000, neutraal).

OD 2.1.2 Met het programma Smart Mobility daagt de provincie de markt uit om proeven op het Noord-Hollandse wegennet te doen met nieuwe technologieën die in de toekomst de mobiliteit beter kunnen faciliteren. Het gaat hierbij om communicatie tussen VRI's, auto's en vaarwegen met betrekking tot het bevorderen van de doorstroming. Van het programma 2017 (Motie 25) wordt het restantsaldo ingezet voor verdere doorontwikkeling van intelligente VRI's. Van het programma 2018-2019 lopen de studies vertraging op omdat er meer tijd nodig is voor afstemmen tussen het programma en de markt. De bestedingsraming voor Smart Mobility is daarop aangepast (minder lasten, lagere onttrekking aan de reserve Infrastructuur, € 716.000, neutraal).

OD 2.1.2 De uitgaven met betrekking tot opdrachten behorend tot de afronding van de studiefase Verbinding A8-A9 worden ten laste van de reserve TWIN-H gebracht (meer lasten, hogere onttrekking aan de reserve TWIN-H, € 284.000).

OD 2.1.2 Verhoging van de subsidie aan de gemeente Heiloo voor het project Fietsbrug dat integraal deel uitmaakt van het project Aansluiting A9 Heiloo (meer lasten, hogere onttrekking aan de reserve TWIN-H, € 1,5 miljoen).

OD 2.2.1 Verhoging uitgaven ten laste van reserve Infrastructuur door:

- € 200.000 geschatte omrijkosten ten behoeve van de OV-concessiehouder 2018 in verband met verplichte accountantsboeking op basis van de concept eindafrekening 2017 en de meest recente data over 2018;
- € 184.000 jaarlijkse bijdrage aan CROW/NDOV;
- € 40.000 bijdrage aan MIRT-onderzoek Oostkant Amsterdam voor het opzetten en uitvoeren van een vergelijkingssystematiek ontwikkeling mobiliteit (meer lasten, hogere onttrekking aan reserve Infrastructuur, € 424.000).

OD 2.2.1 Verlaging van de uitgaven voor Mobiliteitsmanagement ten laste van de reserve Infrastructuur. De reden hiervoor is dat bij de Jaarrekening 2017 de provinciale bijdragen aan het rijksproject Beter Benutten (alsnog) financieel zijn verantwoord. Hierdoor worden deze geraamde uitgaven voor 2018 met de in 2017 reeds verantwoorde uitgaven verlaagd (minder lasten, lagere onttrekking aan reserve Infrastructuur, € 646.000).

OD 2.2.1 Verlaging subsidie-uitgaven Kleine infrastructuur ten laste van de reserve Infrastructuur door:

- € 237.000 lagere subsidievaststellingen voor lopende verplichtingen van de Uitvoeringsregeling kleine infrastructuur uit voorgaande jaren;
- € 132.000 lagere beschikkingen van subsidies kleine infrastructuur op basis van de Uitvoeringsregeling 2018 dan het vastgestelde subsidieplafond (minder lasten, lagere onttrekking aan reserve Infrastructuur, € 369.000).

OD 2.2.1 Verlaging van subsidie-uitgaven ten laste van de reserve Fietsinfrastructuur vanwege de latere openstelling van de Uitvoeringsregeling Oplossen Fietsknelpunten doordat de publicatie van het subsidieplafond niet meer voor de zomervakantie, maar erna plaatsvindt (minder lasten, lagere onttrekking aan reserve Fietsinfrastructuur, € 644.000).

OD 2.2.1 Doordat de openstelling van truckparkeerplaatsen bij Schiphol niet voor de zomer heeft plaatsgevonden, maar naar verwachting pas in oktober, kan de meting naar de effecten pas in november plaatsvinden en kunnen eventuele maatregelen om overlast weg te nemen niet meer dit

jaar worden voorgesteld. De uitgaven ten laste van de reserve OLV Greenport onderdeel Truckparking worden daarom verlaagd (minder lasten, lagere onttrekking aan reserve OLV Greenport, € 2,9 miljoen).

Lasten gedekt door reserves (niet neutraal)

OD 2.2.1 Bij de Tweede Begrotingswijziging 2018 is voor Onderzoek Oplossen Fietsknelpunten € 100.000 geraamd op een begrotingspost van de reserve Fietsinfrastructuur: per abuis is dit gedaan zonder dat er een onttrekking aan de reserve tegenover stond. Bij de Zomernota 2018 is de € 100.000 aan uitgaven afgeraamd, waarbij tevens de onttrekking aan de reserve onterecht met € 100.000 is afgeraamd. Deze laatste raming wordt nu gecorrigeerd (hogere onttrekking aan reserve Fietsinfrastructuur, € 100.000, nadelig).

Overhevelingen tussen reserves (neutraal), administratief-technische mutaties in verband met verslaggevingsvoorschriften

OD 2.1.2 Bij de jaarrekening 2017 is de voorziening Groot onderhoud wegen opgeheven en heeft u ingestemd het vrijvallende saldo te storten in een reserve Groot onderhoud wegen (hogere storting, hogere onttrekking aan de algemene reserve, € 24,6 miljoen, neutraal). OD 2.1.4 Bij de jaarrekening 2017 is de voorziening Groot onderhoud vaarwegen opgeheven en heeft u ingestemd het vrijvallende saldo te storten in een reserve Groot onderhoud vaarwegen (hogere storting, hogere onttrekking aan de algemene reserve, € 10,3 miljoen, neutraal).

Per 1 januari 2017 is de wet- en regelgeving BBV gewijzigd, waardoor investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut niet meer in één keer ten laste van een reserve worden gebracht, maar geactiveerd moeten worden. Daartoe zijn diverse reserves ter dekking van de kapitaallasten door u ingesteld. In deze reserves zijn in 2017 de door u beschikbare gestelde bedragen voor het gehele bedrag van de investering overgeheveld.

In de notitie Materiële vaste activa (december € 2017) van de commissie BBV is hierover opgenomen dat het saldo van de bestemmingsreserve kapitaallasten gelijk moet zijn aan het deel van de boekwaarde van de desbetreffende activa, dat gedekt wordt uit de reserve. Per 31 december 2018 bestaat het saldo uit deze reserves ter dekking van de kapitaallasten uit het saldo van de werkelijke uitgaven 2017 plus de verwachte uitgaven 2018. Dit leidt tot de volgende mutaties:

- OD 2.1.2 (hogere storting, € 16,3 miljoen, lagere onttrekking, € 6,3 miljoen, neutraal);
- OD 2.1.4 (lagere storting, € 24,5 miljoen, lagere onttrekking, € 0,5 miljoen neutraal).

Het saldo tussen de stortingen en onttrekkingen bij de OD 2.1.2 en OD 2.1.4 bedraagt € 1,4 miljoen en wordt verklaard door de storting in de reserve Ontwikkeling Havencomplexen van € 0,7 miljoen (OD 5.3.1) en lagere onttrekking aan de reserve TWIN-H van € 0,7 miljoen (OD 8.1.2).

- OD 2.2.1 (hogere storting, € 54,9 miljoen, hogere onttrekking, € 15,4 miljoen, neutraal).

Het saldo tussen de stortingen en de onttrekkingen bedraagt € 39,4 miljoen. Dit zijn de stortingen in de reserve Dekking kapitaallasten wegen. Enerzijds is er een lagere storting van € 372.000 vanuit de reserve EXIN-H en een hogere storting van € 36,2 miljoen vanuit de reserve TWIN-H (OD 8.1.2) en anderzijds een lagere overheveling vanuit de reserve Infrastructuur van € 3.650.000 naar de Dekking Kapitaallasten OV (OD 2.3.2).

In de mutaties is een extra storting van € 59,4 miljoen voor de Westfrisiaweg op basis van de bestedingsraming 2018 opgenomen. Het betreft een technisch administratieve verschuiving in verband met de BBV-verslaggevingsvoorschriften, die noch beleidsmatig, noch financieel effect heeft op het totaal van onze begroting of de kredieten. Deze extra storting in 2018 is noodzakelijk omdat voor de afschrijvingslasten vanaf 2018 conform het BBV direct voor het volledige investeringsbedrag dekking aanwezig moet zijn in de reserve kapitaallasten. Daarom wordt van de toekomstige stortingen voor de Westfrisiaweg in de periode 2019-2024 (6 * € 11,8 miljoen = € 70,6 miljoen) een bedrag van € 59,4 miljoen naar voren gehaald en tijdelijk gedekt uit de reserve TWIN-H (€ 40,0 miljoen) en uit reserve Infrastructuur (€ 19,4).

- OD 2.3.2 (lagere storting, € 62,1 miljoen, lagere onttrekking, € 3,7 miljoen, neutraal).

De storting is € 62,1 miljoen lager doordat er naar de reserve Dekking Kapitaallasten Openbaar Vervoer minder middelen worden overgeheveld. Vanuit de reserve EXIN-H (OD 8.1.2) € 1,3 miljoen, vanuit de reserve TWIN-H (OD 8.1.2) € 57,2 miljoen en vanuit de reserve Infrastructuur (OD 2.2.1) € 3.650.000.

Programma 3 Water

Mutaties budgettabel (x 1.000 euro)

Programma 3 Water

	Begroot 2018 voor laatste wijziging	Laatste begrotings-wijziging	Begroot 2018 na laatste wijziging
Apparaatskosten	1.921	0	1.921
Directe lasten	2.633	227	2.860
Overdrachten	7.435	-3.350	4.085
Subtotaal Lasten	11.989	-3.123	8.866
Baten	-2.130	-1.500	-3.630
Saldo van baten en lasten	9.859	-4.623	5.236
Storting reserves	4.729	-7	4.722
Onttrekking reserves	-6.218	2.392	-3.826
Resultaat	8.370	-2.238	6.132

Toelichting op de budgettabel

Lasten gedekt door algemene middelen (niet neutraal)

OD 3.2.1 Bij de Zomernota is de subsidieverlening aan de gemeente Waterland voor vooronderzoek naar twee officieel te maken zwemplekken ten laste van de algemene middelen begroot. Dit had echter ten laste van de reserve Waterrecreatie geboekt moeten worden. Er vindt nu een correctie hierop plaats (minder kosten, € 15.000).

OD 3.2.1 De Omgevingsdienst NZKG (OD) verstrekt sinds 1 januari 2016 vergunningen o.g.v. de Waterwet voor bodemenergiesystemen. Doordat bij de overdracht van deze taak aan de OD geen rekening is gehouden met formatie voor actualisering van vergunningen is een achterstand ontstaan. Voor de actualisatie is budget beschikbaar binnen het budget voor de omgevingsdiensten in programma Milieu. De bijdrage wordt verstrekt vanuit programma Water (meer lasten, € 100.000).

Lasten gedekt door reserves (neutraal)

OD 3.1.2 Een aantal in 2015 verleende subsidies op grond van de Uvr Zwakke Schakels en in 2014 aan de gemeente Hollands Kroon verleende subsidies voor Zoet- en Zoutwaterhavens zijn lager vastgesteld dan verleend (minder lasten, lagere onttrekking aan reserve Actieprogramma 2010, € 850.000).

OD 3.1 2 Voor Kust op Kracht, identiteit kustplaatsen en ecologische maatregelen Markermeer wordt een bestedingsraming opgenomen (meer lasten, hogere onttrekking aan reserve TWIN-H, € 127.000).

OD 3.2.1 In de zomernota 2018 is de uitvoeringsregeling personenvervoer over water van € 3 miljoen per abuis volledig opgenomen voor het boekjaar 2018, terwijl het grootste deel naar verwachting verleend wordt in 2019. Om deze reden verlagen we de bestedingsraming voor het jaar 2018 met € 2,5 miljoen euro naar € 500.000, op basis van de actuele inzichten omtrent deze regeling. Het betreft een verschuiving van middelen in tijd (minder lasten, lagere onttrekking aan reserve Waterrecreatie, € 2.500.000).

Baten te storten in reserves (neutraal)

OD 3.1.2 Van het Rijk wordt een bijdrage van € 1,5 miljoen ontvangen voor ecologische maatregelen Markermeer. Deze bijdrage wordt gestort in de reserve TWIN-H en toegevoegd aan de bij Voordracht 2017-79 voor dit project beschikbaar gestelde middelen (meer baten, hogere storting in reserve TWIN-H).

Overhevelingen tussen reserves (neutraal)

OD 3.2.1 Conform besluitvorming is er een bedrag overgeheveld naar de bestemmingsreserve Oostelijke Vechtplassen (hogere onttrekking aan de reserve Waterrecreatie, hogere storting in reserve Oostelijke Vechtplassen, € 100.000).

Programma 4 Milieu

Mutaties budgettabel (x 1.000 euro)

Programma 4 Milieu

	Begroot 2018 voor laatste wijziging	Laatste begrotings-wijziging	Begroot 2018 na laatste wijziging
Apparaatskosten	2.970	0	2.970
Directe lasten	13.916	-2.281	11.635
Overdrachten	43.470	-4.256	39.214
Subtotaal Lasten	60.355	-6.537	53.818
Baten	-6.373	-213	-6.586
Saldo van baten en lasten	53.982	-6.750	47.232
Storting reserves	5.752	0	5.752
Onttrekking reserves	-7.694	2.426	-5.268
Resultaat	52.040	-4.324	47.716

Toelichting op de budgettabel

Lasten gedekt door algemene middelen (niet neutraal)

OD 4.1.2 Doordat de CAO Gemeenten van toepassing is voor de medewerkers van de OD IJmond stijgen de jaarlijkse kosten met € 30.000 (meer lasten, € 30.000).

OD 4.1.2 De Omgevingsdienst NZKG (OD) verstrekt sinds 1 januari 2016 vergunningen o.g.v. de Waterwet voor bodemenergiesystemen. Doordat bij de overdracht van deze taak aan de OD geen rekening is gehouden met formatie voor actualisering van vergunningen is een achterstand ontstaan. Voor de actualisatie is budget beschikbaar binnen het budget voor de omgevingsdiensten in programma Milieu. De bijdrage wordt verstrekt vanuit programma Water (minder lasten, € 100.000).

OD 4.2.1 Bij motie 110 is € 24 miljoen ter beschikking gesteld voor energietransitie. Hiervan wordt naar verwachting € 20 miljoen uitgegeven in 2018. De grootste uitgaven betreffen € 14 miljoen voor een subsidie voor Solarlab, € 1 miljoen voor geothermie en € 4,5 miljoen voor projecten vanuit Green Deals CO2/glastuinbouw. Het budget van € 24 miljoen wordt in zijn geheel afgeraamd en gestort in de reserve Werkgelegenheid en Economie in OD 5.3.2. Daarnaast worden de geraamde uitgaven weer onttrokken uit OD 5.3.2 en onder OD 4.2.1 geplaatst. Per saldo wordt dus naar verwachting € 4 miljoen minder uitgegeven dan eerder geraamd. De onderhandelingen over het klimaatakkoord waren ten tijde van de raming net begonnen. De voorziene besteding valt dus iets gunstiger uit dan geraamd. Het traject richting Klimaatakkoord is nog in volle gang. Dit leidt tot nieuwe kansrijke projecten die bijdragen aan de energietransitie. Voor 2019 volgt een nieuw bestedingsvoorstel. Het overblijvende budget zal bij de jaarrekening in de reserve aanwezig blijven (minder lasten, hogere storting in reserve Werkgelegenheid en Economie, € 4 miljoen).

Lasten gedekt door reserves (neutraal)

OD 4.1.2 Bij de Zomernota 2018 is de extra toekenning van het Rijk in het kader van het DUB (Decentralisatie Uitkering Bodem) verwerkt. Hierbij is uitgegaan van een volledige uitbetaling aan Amstel Gooi en Vechtstreek in 2018. De betalingen behoren te lopen conform de toekenning van

het Rijk. Dit om voorfinanciering te voorkomen (minder lasten, lagere onttrekking aan reserve Bodemsanering, € 2,4 miljoen, neutraal).

Baten ten gunste van algemene middelen (niet neutraal)

OD 4.1.2 De raming voor ontvangen dwangsommen als gevolg van handhaving wordt aangepast aan het werkelijk ontvangen bedrag per begin september 2018 (meer baten, € 200.000).

Programma 5 Ruimte

Mutaties budgettabel (x 1.000 euro)

Programma 5	Ruimte		
	Begroot 2018 voor laatste wijziging	Laatste begrotings-wijziging	Begroot 2018 na laatste wijziging
Apparaatskosten	9.191	0	9.191
Directe lasten	27.546	-1.680	25.866
Kapitaallasten	0	140	140
Overdrachten	49.832	-1.000	48.832
Subtotaal Lasten	86.569	-2.540	84.029
Baten	-18.046	-1.995	-20.041
Saldo van baten en lasten	68.523	-4.535	63.988
Storting reserves	7.066	25.325	32.391
Onttrekking reserves	-37.830	-20.832	-58.662
Resultaat	37.759	-42	37.717

Toelichting op de budgettabel

Lasten gedekt door algemene middelen (niet neutraal)

OD 5.1.2 Op basis van de recent ontvangen belastingaangiften wordt het budget voor het beheer onroerend goed aangepast (meer lasten, € 350.000).

OD 5.3.1 Van het budget voor proceskosten Breedband uit de Kaderbrief 2017 is in 2016 € 33.000 te weinig naar 2017 meegenomen. Eind 2016 resteerde € 77.000 waarvan met de Eerste Begrotingswijziging 2017 maar € 44.000 is meegenomen in de UI. Dit wordt alsnog gecorrigeerd in 2018 waardoor het volledig beschikbaar gestelde budget kan worden benut (meer lasten, € 33.000).

Lasten gedekt door specifieke baten (neutraal)

OD 5.3.1 Er is meerwerk voor SHIP welke gedekt wordt met reeds ontvangen middelen van derden (meer lasten, meer baten, € 145.000).

Lasten gedekt door reserves (neutraal)

OD 5.3.1 De kapitaallasten van SHIP (bijdrage provincie) waren niet begroot. De bijdrage van € 700.000 wordt in 5 jaar afgeschreven (meer lasten, hogere onttrekking aan de reserve Kapitaallasten havencomplexen, € 140.000).

OD 5.3.1 De bestedingsraming uit de Reserve Bedrijventerrein wordt bijgesteld voor opdrachten HIRB en opdrachten voor de prijsvraag innovatie (meer lasten, € 192.000, neutraal).

Baten ten gunste van algemene middelen (niet neutraal)

OD 5.1.2 Nu duidelijk is wat de verkoopresultaten van de Wieringerrandmeertransacties zijn en hoe deze geboekt dienen te worden volgens de BBV, wordt hiervoor een verkoopresultaat opgenomen (meer baten, € 1.850.000).

Overhevelingen tussen reserves (neutraal)

OD 5.3.1 Per 1 januari 2017 is de wet- en regelgeving BBV gewijzigd, waardoor investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut niet meer in één keer ten laste van een reserve worden gebracht, maar geactiveerd moeten worden. Daartoe zijn diverse reserves ter dekking van de kapitaallasten door u ingesteld. In deze reserves zijn in 2017 de door u beschikbare gestelde bedragen voor het gehele bedrag van de investering overgeheveld. In de notitie Materiële vaste activa (december € 2017) van de commissie BBV is hierover opgenomen dat het saldo van de bestemmingsreserve kapitaallasten gelijk zijn aan de boekwaarde van de desbetreffende activa. Per 31 december 2018 bestaat uit saldo uit deze reserves ter dekking van de kapitaallasten uit het saldo van de werkelijke uitgaven 2017 en de verwachte uitgaven 2018. Dit leidt tot de volgende mutatie: (hogere storting, € 0,7 miljoen, neutraal). Het saldo tussen de lasten en de baten is verantwoord in Programma 2 Bereikbaarheid bij OD 2.1.4

Overige mutaties (neutraal)

OD 5.3.1 Voor de aanleg van glasvezel zijn in 2018 garantstellingsverzoeken ingediend. Besluitvorming hierover is nog niet afgerond. Als duidelijk is welke gebieden via glasvezel worden voorzien van snel internet, kan voor de overige witte gebieden de aanleg via vast-draadloos worden opgepakt. Om de mogelijkheden van vast-draadloos internet te verkennen wordt dit najaar een pilot opgestart voor een gedeeld gebruik van de 3.5 en 2.3 GHzband. De inzet daarvan wordt mede bepaald door de komende activiteiten van de commerciële aanbieders. Die marktontwikkeling wachten wij af en de resterende middelen uit de Kaderbrief 2018-AB worden doorgeschoven naar 2019 (minder lasten, € 2,4 miljoen, Uitgestelde Intentie).

OD 5.3.1 Administratieve correctie op de verwerking van de Kaderbrief 2018-Z. Er is een onttrekking geraamd aan de Reserve Herstructurering bedrijventerreinen terwijl het een vrijval moest zijn (€ 1 miljoen, neutraal). Dit is gecorrigeerd door de onttrekking aan de reserve te verlagen met € 1 miljoen en alsnog vrij te laten vallen.

OD 5.3.2 Bij motie 110 is in 2018 € 24 miljoen ter beschikking gesteld voor energietransitie. Dit bedrag wordt in zijn geheel gestort in de reserve Werkgelegenheid en Economie en daarnaast worden de geraamde uitgaven van € 20 miljoen (zie OD 4.2.1) weer onttrokken aan de reserve. Per saldo wordt dus geraamd dat € 4 miljoen minder in de reserve aanwezig blijft. Dit bedrag zal bij de jaarrekening worden aangepast aan het werkelijk overblijvende budget (storting verhoogd, € 24 miljoen en onttrekking verhoogd, € 20 miljoen).

OD 5.3.2 Administratieve correctie van de Kaderbrief 2019 (jaarschijf 2018): de extra middelen voor MKB Innovatiestimulering Topsectoren zijn direct geraamd op de begrotingspost Reserve Werkgelegenheid en Economie terwijl deze eerst in de reserve hadden moeten worden gestort. Tegelijkertijd met de storting in deze begrotingswijziging is ook de onttrekking geraamd waarmee de begroting en de reserve in evenwicht zijn gebracht (hogere storting en hogere onttrekking, € 500.000 en € 500.000, neutraal).

OD 5.3.3 De middelen uit de KB2018-Z voor het Innovation Warehouse worden een jaar doorgeschoven vanwege vertraging in de besluitvorming bij de Techport partners. Dit is mede het gevolg van de fusie van Tata Steel met Thyssen Krupp. Inmiddels hebben de partners de ontwikkelingsplannen weer opgepakt. Deze vertraging is aan PS/EEB kenbaar gemaakt in de Midtermrapportage UitvoeringsAgenda Arbeidsmarkt 1084023-1084037 (minder lasten, € 1 miljoen, Uitgestelde Intentie).

Programma 6 Groen

Budgettabel (x 1.000 euro)

Programma 6 Groen	Begroot 2018	Laatste begrotings-wijziging	Begroot 2018 na wijziging
Lasten uit algemene middelen	63.139	-12.638	50.501
6.1 Een samenhangende groenstructuur	24.615	-12.763	11.851
6.2 Adequaat beheerd groen	35.451	0	35.451
6.3 Bij groen betrokken bewoners en bedrijven en overheden	3.074	125	3.199
Lasten gedekt uit reserves	38.742	-9.569	29.173
Totaal Lasten	**101.881**	**-22.207**	**79.674**
Totaal Baten	**-5.414**	**4.008**	**-1.406**
Saldo van baten en lasten	**96.467**	**-18.199**	**78.267**

Stortingen in reserves	Begroot 2018	Laatste begrotings-wijziging	Begroot 2018 na wijziging
Reserve Groen	17.835	0	17.835
Reserve Groene Uitweg	50	0	50
Reserve Cofinanciering Waddenzee	911	0	911
Reserve kapitaallasten groen	753	0	753

Toelichting op de budgettabel

Lasten gedekt door specifieke baten (neutraal)

OD 6.1 n. Uitvoeringsprogramma Oostelijke Vechtplassen. Na de Zomernota 2018 heeft er overleg plaatsgevonden met de accountant over de wijze waarop deze gelden, in overeenstemming met de verslaggevingsvoorschriften vanuit het BBV, moeten worden verantwoord. De eigen middelen van de Provincie Noord-Holland worden gestort in een bestemmingsreserve. De lasten die in het boekingsjaar aan dit programma worden besteed, worden dan gedekt door onttrekkingen aan deze bestemmingsreserve. De middelen van derden die zullen worden ingezet voor projecten die onder verantwoordelijkheid van de Provincie Noord-Holland worden uitgevoerd lopen niet via de

exploitatie maar worden verantwoord op de balans (lagere storting voorziening, lagere bijdragen derden, € 4,0 miljoen, neutraal).

Lasten gedekt door reserves (neutraal)

OD 6.1 n. Uitvoeringsprogramma Oostelijke Vechtplassen. Na de Zomernota 2018 heeft er overleg plaatsgevonden met de accountant over de wijze waarop deze gelden, in overeenstemming met de verslaggevingsvoorschriften vanuit het BBV, moeten worden verantwoord (lagere storting voorziening, € 8,8 miljoen, hogere storting in bestemmingsreserve Oostelijke Vechtplassen, € 8,8 miljoen, neutraal).

OD 6.1 e. De bestedingsraming voor de reserve Groen is aangepast op basis van een actualisatie van het Programma Natuurontwikkeling (PNO) 2019 waarin ook het jaar 2018 is meegenomen (lagere onttrekking aan de reserve Groen, € 8,0 miljoen, neutraal).

OD 6.1 f. Het project Fiets en wandelverbindingen Horstermeerpolder NERA-gebouw is doorgeschoven naar 2019, omdat het project onderdeel wordt van het Horstermeer project die begroot is in 2019. Het project Vaarverbinding Loosdrechtse plassen naar Hilversums kanaal (recreatie) wordt stopgezet. Hierdoor wordt de bestedingsraming aangepast (minder lasten, lagere onttrekking aan reserve Groene Uitweg, € 850.000, neutraal).

OD 6.1 i. De bestedingsraming voor de reserve TWIN-H is aangepast omdat er in 2018 nog geen uitgaven voor het project Dijkversterking Hoorn - Amsterdam verwacht worden (minder lasten, lagere onttrekking aan reserve TWIN-H, € 1,5 miljoen, neutraal).

OD 6.1 j. Voor het project Ecoduct N417 is een bestedingsraming opgenomen (meer lasten, hogere onttrekking aan reserve UNA, € 148.000, neutraal).

OD 6.2 i. De bestedingsraming voor de reserve cofinanciering Waddenzee is aangepast. Het Investeringskader Waddengebied begint te draaien en dat betekent dat er dit jaar ook subsidieaanvragen ingediend worden. Om zowel deze aanvragen als reguliere aanvragen voor cofinanciering te kunnen honoreren, is het subsidieplafond opgehoogd en daarmee ook de bestedingsraming 2018 (hogere onttrekking aan de reserve cofinanciering Waddenzee, € 279.000, neutraal).

Overhevelingen tussen reserves (neutraal)

OD 6.1 Per 1 januari 2017 is de wet- en regelgeving BBV gewijzigd, waardoor investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut niet meer in één keer ten laste van een reserve worden gebracht, maar geactiveerd moeten worden. Daartoe zijn diverse reserves ter dekking van de kapitaallasten door u ingesteld. In deze reserves zijn in 2017 de door u beschikbare gestelde bedragen voor het gehele bedrag van de investering overgeheveld.

In de notitie Materiële vaste activa (december € 2017) van de commissie BBV is hierover opgenomen dat het saldo van de bestemmingsreserve kapitaallasten gelijk zijn aan de boekwaarde van de desbetreffende activa. Per 31 december 2018 bestaat uit saldo uit deze reserves ter dekking van de kapitaallasten uit het saldo van de werkelijke uitgaven 2017 en de verwachte uitgaven 2018 (lagere storting, € 9,5 miljoen, lagere onttrekking € 9,6 miljoen, neutraal).

Het saldo tussen de lasten en de baten bij de overheveling tussen reserves in het programma Groen is de hogere onttrekking uit de reserve TWIN-H € 0,1 miljoen.

Overige mutaties (neutraal)

OD 6.3 b. Van de € 230.000 die bij de Zomernota 2018 overgeheveld is naar apparaatskosten met betrekking tot bodemdaling veenweidegebieden (afkomstig uit motie 110) wordt er € 125.000 teruggeboekt om in te zetten voor de subsidie aan het Innovatieprogramma Veen, zie ook OD 8.1.1 (meer lasten, € 125.000, neutraal).

Programma 7 Cultuur en Welzijn

Mutaties budgettabel (x 1.000 euro)

Programma 7	Cultuur en Welzijn		
	Begroot 2018 voor laatste wijziging	Laatste begrotings-wijziging	Begroot 2018 na laatste wijziging
Apparaatskosten	1.714	0	1.714
Directe lasten	2.769	68	2.837
Kapitaallasten	279	0	279
Overdrachten	18.743	0	18.743
Subtotaal Lasten	23.505	68	23.573
Baten	-30	0	-30
Saldo van baten en lasten	23.475	68	23.543
Storting reserves	0	0	0
Onttrekking reserves	0	0	0
Resultaat	23.475	68	23.543

Toelichting op de budgettabel

Lasten gedekt door algemene middelen (niet neutraal)

OD 7.5.3. Bij inspectie is gebleken dat de installatie in Huis van Hilde niet voldoet aan de regelgeving zoals aangegeven in de NEN2535 en NEN 2575. Er is geen direct risico, maar het moet wel zo snel mogelijk worden opgelost. Na de constatering is achterhaald wat de oorzaak is, bepaald wat nodig is om het te verhelpen en offerte aangevraagd. Het is niet op te vangen binnen de programma begroting (H7) waaruit reeds de exploitatie van Huis van Hilde als ook beleidsinhoudelijke activiteiten uit gefinancierd worden (meer lasten, € 68.000, nadelig).

Programma 8 Financiën

Mutaties budgettabel (x 1.000 euro)

Programma 8 Financiën

	Begroot 2018 voor laatste wijziging	Laatste begrotings-wijziging	Begroot 2018 na laatste wijziging
Apparaatskosten	60.629	-108	60.521
Directe lasten	5.411	0	5.411
Kapitaallasten	448	0	448
Overdrachten	-787	0	-787
Subtotaal Lasten	65.701	-108	65.593
Baten	-416.062	-267	-416.329
Saldo van baten en lasten	-350.361	-375	-350.736
Storting reserves	52.759	17.434	70.193
Onttrekking reserves	-162.350	-18.916	-181.266
Resultaat	-459.952	-1.857	-461.808

Toelichting op de budgettabel

Lasten gedekt door algemene middelen (niet neutraal)

OD 8.1.1 Door PS is in de begroting 2015 structureel geld beschikbaar gesteld voor uitbreiding van de provinciale formatie om te kunnen voldoen aan de Participatiewet. Voor 2018 is € 1.200.000 beschikbaar gesteld voor 20 arbeidsplaatsen. Door het voortouw te nemen bij de benadering van de arbeidsmarkt lukt het ons om medewerkers uit de doelgroep te werven tegen lagere kosten. Dit biedt geen garanties voor de toekomst. De kosten gemoeid bij het kunnen voldoen aan de Participatiewet zullen in de toekomst waarschijnlijk hoger liggen dan toe nu toe het geval is (minder lasten, € 500.000).

OD 8.1.1 In de Kaderbrief 2014 is melding gemaakt van de frictiekosten die zullen ontstaan door de overdracht aan de omgevingsdiensten van de VTH-plustaken (vergunningverlening, toezicht en handhaving). Voor 2018 waren deze begroot op € 0,5 miljoen. Door goede afspraken te maken met de omgevingsdiensten is het gelukt deze kosten te beperken (minder lasten, € 250.000).

Lasten gedekt door specifieke baten (neutraal)

OD 8.1.1 Voor personeelsleden van de provincie die extern worden gedetacheerd, worden baten ontvangen. De betreffende personeelsleden worden vervangen door inhuur. Dit leidt tot hogere baten en hogere lasten (meer lasten, meer baten, € 187.000).

OD 8.1.3 De lasten voor het inwinnen van wegverkeergegevens bij NDW zijn in programma 2 Bereikbaarheid verhoogd met de niet-compensabele btw (meer baten, € 80.000, neutraal).

Lasten gedekt door reserves (neutraal)

OD 8.1.1 Doordat medewerkers met ingang van de cao 2018 de beschikking hebben gekregen over een persoonlijk opleidingsbudget wordt minder gebruik gemaakt van het Talentbudget dat

in het kader van de reserve GO-gelden beschikbaar is gesteld (lagere onttrekking aan reserve, € 650.000, reserve GO-gelden).

OD 8.1.1 De uitvoering van de Informatieagenda is in 2018 op stoom gekomen (hogere lasten, onttrekking aan reserve Bedrijfsvoering, € 1.000.000, neutraal).

OD 8.1.1 De vervangingskosten van mobiele telefoons zijn lager uitgevallen dan begroot, onder andere door een lager aantal te vervangen toestellen (lagere onttrekking aan reserve, € 100.000, reserve Vervanging ICT-apparatuur).

OD 8.1.1 Om de arbeidsmobiliteit van provinciale medewerkers te vergroten en voor de dekking van transitiekosten die voortkomen uit de implementatie van het programma Samen Noord-Holland worden kosten gemaakt ten laste van de reserve Organisatieveranderingen (hogere onttrekking aan reserve, € 330.000, reserve Organisatieveranderingen).

OD 8.2.1 Verhoging uitgaven ten laste van reserve TWIN-H door verwerken uitgaven opdrachten behorend tot de afronding studiefase Verbinding A8-A9 (meer lasten, hogere onttrekking aan reserve TWIN-H, € 284.000).

OD 8.2.1 Verhoging uitgaven ten laste van reserve TWIN-H door raming van de te verlenen subsidie aan de gemeente Heiloo voor het project Fietsbrug dat integraal deel uitmaakt van het project Aansluiting A9 Heiloo (meer lasten, hogere onttrekking aan reserve TWIN-H, € 1,5 miljoen).

OD 8.2.1 Voor het uitvoeringsprogramma Oostelijke Vechtplassen zijn de beschikbare middelen in reserve Oostelijke Vechtplassen gestort (hogere storting in de reserve Oostelijke Vechtplassen, € 8,9 miljoen, neutraal).

OD 8.2.1 De uitgaven voor het uitvoeringsprogramma Oostelijke Vechtplassen waren in 2018 nog niet geraamd (hogere onttrekking aan de reserve Oostelijke Vechtplassen, € 600.000).

Baten te storten in reserves (neutraal)

Conform het bestaand beleid worden de bij deze begrotingswijziging aangevraagde budgetten voor overheveling naar 2019 (Uitgestelde intenties) gestort in de Algemene reserve € 7 miljoen, neutraal).

Overhevelingen tussen reserves (neutraal)

OD 8.1.2 Het jaarresultaat 2017 wordt verwerkt in de begroting 2018 (hogere onttrekking aan algemene reserve € 41,2 miljoen, storting in reserve Infrastructuur € 6,4 miljoen neutraal). Het saldo tussen de onttrekking aan algemene reserve en de storting in reserve Infrastructuur € 34,8 miljoen is verantwoord als stortingen in de reserves Groot onderhoud wegen en Groot onderhoud vaarwegen in programma 2 Bereikbaarheid.

OD 8.1.2 Bij de Zomernota 2018 is de bestedingsraming projecten ov naar beneden bijgesteld met € 209.000. Hierdoor wordt er minder onttrokken vanuit de reserve EXIN-H. Deze mutatie is als negatieve storting verantwoord in plaats van een lagere onttrekking (hogere storting in, hogere onttrekking aan reserve EXIN-H, € 209.000, neutraal).

OD 8.1.2 In de Zomernota 2018 is een vrijval vanuit de reserve TWIN-H als negatieve last in plaats van een bate verantwoord (hogere storting in, hogere onttrekking aan reserve TWIN-H, € 296.000, neutraal).

OD 8.1.2 Per 1 januari 2017 is de wet- en regelgeving BBV gewijzigd, waardoor investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut niet meer in één keer ten laste van een reserve worden gebracht, maar geactiveerd moeten worden. Daartoe zijn diverse reserves ter dekking van de kapitaallasten door u ingesteld. In deze reserves zijn in 2017 de door u beschikbare gestelde bedragen voor het gehele bedrag van de investering overgeheveld.

In de notitie Materiële vaste activa (december 2017) van de commissie BBV is hierover opgenomen dat het saldo van de bestemmingsreserve kapitaallasten gelijk zijn aan de boekwaarde van de desbetreffende activa. Per 31 december 2018 bestaat uit saldo uit deze reserves ter dekking van de kapitaallasten uit het saldo van de werkelijke uitgaven 2017 en de verwachte uitgaven 2018. Dit leidt tot de volgende mutaties:

- Vanuit programma 2 Bereikbaarheid (lagere onttrekking aan reserve TWIN-H, € 0,7 miljoen, neutraal);

- Vanuit programma 6 Groen (hogere onttrekking aan de reserve TWIN-H, € 0,1 miljoen, neutraal).

Het saldo tussen de lasten en de baten is verantwoord in programma 2 Bereikbaarheid en in programma 6 Groen.

Overige mutaties (neutraal)

OD 8.1.1 In het kader van motie 110 is geld beschikbaar gesteld voor bodemdaling veenweidegebieden. Daarvan is € 230.000 toegevoegd aan de apparaatskosten. Een deel van het budget wordt echter ingezet voor onderzoek en daarmee verantwoord onder OD 6.1.3 (minder lasten, € 125.000).

OD 8.1.2 Een aantal in 2015 verleende subsidies op grond van de Uvr Zwakke Schakels en in 2014 aan de gemeente Hollands Kroon verleende subsidies voor Zoet- en Zoutwaterhavens zijn lager vastgesteld dan verleend (lagere onttrekking aan reserves, € 850.000, reserve Actieprogramma 2010).

OD 8.1 2 Voor Kust op Kracht, identiteit kustplaatsen en ecologische maatregelen Markermeer wordt een bestedingsraming opgenomen (hogere onttrekking aan reserves, € 127.000, reserve TWIN-H).

2 Overzicht begrote mutaties reserves

Bedragen * € 1.000

OD	Reserve	Mutatie	Begro-ting 2018	EBW 2018	TBW 2018	Kader-brief 2019	Zomer-nota 2018	LBW 2018	Totaal
1.3.2	Cofinanciering Europese projecten	Onttrekking	-183	0	0	0	-998	0	-1.181
		Storting	3.000	0	0	0	0	0	3.000
2.1.2	Groot onderhoud wegen	Onttrekking	0	0	0	0	-27.536	-200	-27.736
		Overheveling	0	0	0	0	1.750	6.320	8.070
		Storting	0	0	0	166	15.308	26.167	41.641
		Vrijval	0	0	0	0	-615	0	-615
	Innovatie-projecten SolaRoad	Onttrekking	-1.300	0	0	0	-75	625	-750
	Kapitaallasten invest.kunstwerken	Onttrekking	0	0	0	0	0	-257	-257
		Overheveling	0	0	0	0	0	16.341	16.341
	Zuidas en Zeepoort	Storting	18.454	0	0	0	0	0	18.454
2.1.4	Groot onderhoud vaarwegen	Onttrekking	0	0	0	0	-3.554	0	-3.554
		Overheveling	0	0	0	0	-1.750	489	-1.261
		Storting	0	0	0	0	5.312	10.284	15.596
		Vrijval	0	0	0	0	-2.082	0	-2.082
	Kapitaallasten Vaarwegen	Onttrekking	-778	298	0	82	181	217	0
		Overheveling	0	70	0	0	0	-24.574	-24.504
		Storting	1.600	0	0	0	715	-1.600	715
2.2.1	Fietsinfrastructuur	Onttrekking	-2.560	-40	0	0	100	544	-1.956
		Overheveling	0	0	0	0	-164	0	-164
		Storting	89	0	0	0	355	0	444
	Infrastructuur	Onttrekking	-20.045	-5.503	0	0	-14.482	1.307	-38.723
		Overheveling	0	-175	0	0	-740	-15.426	-16.341
		Storting	19.742	0	25.000	21	11.111	6.380	62.254
		Vrijval	0	0	-750	0	0	0	-750
	Kapitaallasten Wegen	Onttrekking	-1.604	0	0	0	105	0	-1.499
		Overheveling	0	175	0	0	-29	54.876	55.022
		Storting	11.760	0	0	0	254	0	12.014
	OLV-Greenport	Onttrekking	-2.900	0	0	0	0	2.900	0
		Overheveling	0	0	0	0	0	0	0
2.3.2	Kapitaallasten OV	Onttrekking	-810	0	0	0	222	0	-588
		Overheveling	0	0	0	0	-2.797	-62.145	-64.942
		Storting	0	0	0	0	690	0	690
	Openbaar Vervoer projecten	Onttrekking	-51.345	0	0	0	3.131	-60	-48.275
		Storting	49.308	0	0	0	-7.273	0	42.035
		Vrijval	0	0	-3.462	0	0	0	-3.462
3.1.2	Meekoppelkansen bij dijkversterking	Onttrekking	-175	0	0	0	-155	0	-330

OD	Reserve	Mutatie	Begro-ting 2018	EBW 2018	TBW 2018	Kader-brief 2019	Zomer-nota 2018	LBW 2018	Totaal
		Storting	3.750	0	0	0	0	0	3.750
3.2.1	Waterrecreatie	Onttrekking	-22	-1.210	0	0	-3.381	2.492	-2.121
		Overheveling	0	-70	0	0	0	0	-70
		Storting	972	0	0	0	7	-7	972
		Vrijval	0	0	-5	0	-1.200	-100	-1.305
4.1.2	Bodemsanering	Onttrekking	0	-1.310	0	0	-6.384	2.426	-5.268
		Overheveling	0	175	0	0	0	0	175
		Storting	0	2.598	0	0	2.979	0	5.577
5.1.1	Stedelijke vernieuwing	Vrijval	0	0	-2.205	0	0	0	-2.205
5.1.2	Kwaliteitsfonds Bloemendalerpolder	Onttrekking	-2.500	2.500	0	0	0	0	0
	Leefbaarheidsfonds Schiphol	Onttrekking	0	-10.000	0	0	0	0	-10.000
5.3.1	Duurzame Zeehavens	Onttrekking	0	-1.402	0	0	0	0	-1.402
	Herstructurering bedrijventerrein	Onttrekking	-4.350	-2.100	0	0	0	808	-5.642
		Storting	3.500	0	0	0	0	0	3.500
		Vrijval	0	0	0	0	0	-1.000	-1.000
	Kap.lasten invest. Havencomplexen	Onttrekking	0	0	0	0	0	-140	-140
		Overheveling	0	0	0	0	0	700	700
	Ontwikkeling havencomplexen	Storting	393	0	0	0	0	0	393
	Programma Water als Econ. Drager	Onttrekking	-150	-50	0	0	-250	0	-450
		Storting	1.000	0	0	0	0	0	1.000
		Vrijval	0	0	-80	0	0	0	-80
5.3.2	Werkgelegenheid en Economie	Onttrekking	-7.276	-500	0	0	-6.937	-20.500	-35.213
		Storting	322	0	0	0	290	24.625	25.237
		Vrijval	0	0	0	0	-180	0	-180
5.3.4	Europese proj. Landbouwsubsidies	Onttrekking	-2.350	0	0	0	0	0	-2.350
		Storting	1.500	0	0	0	61	0	1.561
6.1.1	Groen	Onttrekking	-25.714	0	0	0	-5.200	7.972	-22.942
		Overheveling	0	0	0	0	0	592	592
		Storting	18.002	-420	0	0	253	0	17.835
		Vrijval	0	0	0	0	-1.103	0	-1.103
	Groene Uitweg	Onttrekking	-3.015	0	0	0	0	850	-2.165
		Overheveling	0	0	0	0	0	8.985	8.985
		Storting	50	0	0	0	0	0	50
		Vrijval	0	0	0	0	-5.298	0	-5.298
	Kapitaallasten Groen	Onttrekking	-179	0	0	0	-462	0	-641
		Overheveling	0	0	0	0	0	-9.513	-9.513
		Storting	0	0	0	0	753	0	753
6.2.1	Cofinanciering Waddenzee	Onttrekking	0	0	0	0	-2.491	-279	-2.770

OD	Reserve	Mutatie	Begro-ting 2018	EBW 2018	TBW 2018	Kader-brief 2019	Zomer-nota 2018	LBW 2018	Totaal
		Storting	911	0	0	0	0	0	911
8.1.2	Algemene Reserve	Onttrekking	-25.203	-9.381	0	-10.130	-7.500	-41.231	-93.445
		Storting	0	0	10.235	14.034	12.129	6.992	43.390
	Actieprogramma 2010	Onttrekking	-1.100	-183	0	0	-3.600	850	-4.033
		Storting	622	0	0	0	3.015	0	3.637
		Vrijval	0	0	-1.688	0	-239	0	-1.927
	Bedrijfsvoering	Onttrekking	-1.300	0	0	0	0	-1.000	-2.300
		Storting	508	0	0	0	0	0	508
	EXIN-H	Onttrekking	-2.629	-5.024	0	0	-5.786	191	-13.248
		Overheveling	0	0	0	0	-40	1.636	1.596
		Storting	0	0	0	0	3.006	-209	2.797
		Vrijval	0	0	-20.923	0	0	0	-20.923
	GO-gelden	Onttrekking	-1.000	0	0	0	0	650	-350
		Vrijval	0	0	0	0	-76	0	-76
	Huisvesting	Onttrekking	-782	0	0	0	0	0	-782
	Monumenten (Mr.F.J. Kranenburgfonds	Onttrekking	-10.324	0	0	0	-2.200	0	-12.524
		Storting	5.779	0	0	0	2.200	0	7.979
		Vrijval	0	0	0	0	-3.351	0	-3.351
	Oostelijke Vechtplassen (OVP)	Onttrekking	0	0	0	0	0	-600	-600
		Storting	0	420	0	0	0	8.855	9.275
	Organisatie-veranderingen	Onttrekking	-300	0	0	0	0	-330	-630
	TWIN-H	Onttrekking	-3.639	-3.730	0	0	179	-457	-7.647
		Overheveling	0	-175	0	0	0	21.719	21.544
		Storting	0	0	0	0	147	1.500	1.647
		Vrijval	0	0	-40.077	0	-1.451	0	-41.528
	UNA	Onttrekking	-1.078	0	0	0	1.048	-148	-178
	Resv.Vervanging ICT-apparatuur	Onttrekking	-964	0	0	0	0	100	-864
		Storting	887	0	0	0	75	0	962
Eindtotaal			**-33.427**	**-35.037**	**-33.955**	**4.173**	**-54.003**	**38.617**	**-113.631**

3 Lijst subsidies buiten uitvoeringsregeling

In onderstaande lijst staat de grondslag voor de verlening van een subsidies buiten uitvoeringsregeling (UVR). In de kolom wijzigingen staat aangegeven of de melding van de grondslag nieuw, gewijzigd of ongewijzigd is.

OD	Naam subsidie aanvrager	Max subsidie 2018	Gewijzigd
	Programma 2 Bereikbaarheid		
2.1.3	VRA/ HOV Amstelveen-Uithoorn	€ 1.893.681	
2.1.2	Gemeente Alkmaar/ Kogendijk/N9	€ 1.500.000	
2.1.2	Gemeente Alkmaar/Bergerweg	€ 1.000.000	
2.1.2	Gemeente Heiloo/ Aansluiting A9 Heiloo	€ 1.500.000	
2.1.4	Gemeente Den Helder / Aanpassen Boerenverdrietsluis	€ 1.000.000	
2.2.1	Gemeenten Zaanstad + Wormerland/ Vervanging Zaanbrug	€ 11.562.750	
2.3.2	Gemeente Texel: Pilot Texel	€ 383.000	
2.3.2	Gemeente Almaar: Investeringsagenda OV	€ 1.429.000	
2.3.2	Gemeente Bussum: Investeringsagenda OV	€ 85.000	
2.3.2	Gemeente Haarlem: Investeringsagenda OV	€ 4.124.000	
2.3.2	Gemeente Heerhugowaard: Investeringsagenda OV	€ 80.000	
2.3.2	Gemeente Hilversum: Investeringsagenda OV	€ 325.000	
2.3.2	Gemeente Velsen: Investeringsagenda OV	€ 2.200.000	
2.3.2	RWS: Investerings agenda	€ 100.000	
2.2.1	Stichting CROW: bijdrage Kennisplatform Verkeer en Vervoer	€ 185.000	
2.2.1	Stichting Amsterdam Economic Board / bijdrage Amsterdam Smart City	€ 100.000	
2.3.2	Gemeente Texel/ Texelhopper 2e fase	€ 703.000	
2.3.2	RWS: Busvoorzieningen A1	€ 1.500.000	
2.3.1	Regionaal Overlegorgaan Consumentenbelangen Openbaar vervoer: Jaarlijkse bijdrage	€ 50.000	

OD	Naam subsidie aanvrager	Max subsidie 2018	Gewijzigd
	Programma 3 Water		
3.1.2	Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier: Prins Hendrikdijk	€ 705.946	
3.1.2	Gemeente Texel: Fietspad Prins Hendrikdijk	€ 357.837	
3.2.1	Gemeente Waterland: vooronderzoek naar officiële zwemplek Marken	€ 11.000	
3.2.1	Recreatieschap WF: Aquapunctuurpunt Rustenburg-Verlaat	€ 60.000	

3.2.1	HHNK: Aquapunctuurpunt Engewormerbrug	€ 750.00	
3.2.1	Gemeente Drechterland: vooronderzoek naar 2 officiële zwemplekken IJsselmeerkust	€ 22.000	
3.2.1	HHNK, subsidie verbetering kwaliteit zwemwater Ursemmerplas	€ 80.000	Nieuw
3.1.2	Icoon Afsluitdijk, kunst op de Afsluitdijk	€ 500.000	Nieuw
3.1.2	Vereniging van Bos- en Natuureigenaren (VBNE), Onderzoek natte dooradering	€ 15.000	Nieuw
3.2.1	Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier / Waterberging en Natuur	€ 450.000	Nieuw
3.2.1	Waterschap Amstel, Gooi en Vecht/ Waternet, aanleg golfbrekers in de Amstel	€ 400.000	

OD	Naam subsidie aanvrager	Max subsidie 2018	Gewijzigd
	Programma 4 Milieu		
4.1.1	Stichting Belangengroep Nauerna (BGN)/Plaatsen peilbuizen	€ 6.000	Verwijderd
4.1.2	InVesta / Infrastructuur en voorzieningen InVesta	€ 960.000	
4.1.2	Regionale Uitvoeringsdienst Noord-Holland Noord	€ 131.877	Gewijzigd
4.1.2	Regionale Brandweer Amsterdam/Amstelland	€ 17.250	Gewijzigd
4.1.2	Milieudienst IJmond	€ 120.000	Gewijzigd
4.1.2	Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied	€ 268.552	Gewijzigd
4.1.2	Omgevingsdienst Flevoland-Gooi en Vechtstreek	€ 57.142	Gewijzigd
4.2.1	NEMIS	€ 50.000	
4.2.1.	N.V. Meerlanden; realisatie CO2 infrastructuur voor glastuinbouw	€ 706.000	Nieuw
4.2.1	N.V. HVC Alkmaar; afvang CO2 bij biovergister Middenmeer	€ 794.000	Nieuw
4.2.1.	OCAP BV; CO2 vervloeiing en lokaal distributienetwerk voor glastuinbouwgebieden Alton en Het Grootslag	€3.000.000	Nieuw
4.2.1	ECN; Solar Lab	€14.000.000	Nieuw
4.2.1.	Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier / verbetering kwaliteit zwemwater Ursemmerplas	€ 80.000	Nieuw
4.1.1	Milieufederatie NH/sterren dichterbij	€ 36.400	
4.1.2	Groen Gas Noord-Holland BV/Milena-Olga-Esme	€ 500.000	Verwijderd

OD	Naam subsidie aanvrager	Max subsidie 2018	Gewijzigd
	Programma 5 Ruimte		
5.1.1	Gemeente Castricum; opknappen stationsomgeving	€ 500.000	
5.1.1	Gemeente Haarlem; bijdrage Gebiedsontwikkeling Koepelterrein t.b.v. versnelling binnenstedelijk bouwen	€ 1.000.000	Nieuw

5.1.1	Gemeente Uitgeest; opknappen openbare ruimte in het stationsgebied Uitgeest	€ 180.000	Nieuw
5.1.1	Gemeente Amsterdam; organisatie Flexibele Schil Versnelling Woningbouw MRA	€ 700.000	Nieuw
5.1.1	Gemeente Amsterdam; gebiedsontwikkelingsteams Flexibele Schil Versnelling Woningbouw MRA	€ 2.000.000	Nieuw
5.1.2	Gemeente Zaanstad; bijdrage sanering voormalig industrieterrein Kan Palen/Touwen	€ 3.500.000	Nieuw
5.1.2	Gemeente Alkmaar; verbetering kwaliteit openbare ruimte en bereikbaarheid rond station Alkmaar Noord	€ 200.000	Verwijderd
5.1.2	Gemeente Den Helder; geluidbeperkende maatregelen permanent motorcrossterrein	€ 25.000	
5.1.2	Gemeente Hollands Kroon; geluidbeperkende maatregelen permanent motorcrossterrein	€ 25.000	
5.1.2	Stichting Noord-Hollandse Geluid Sporten Phoenix (NHGS Phoenix); Motorcross Noord-Holland	€133.148	Gewijzigd
5.1.2	Stichting bevordering kwaliteit leefomgeving Schipholregio; Tweede Tranche Leefbaarheidsfonds Schipholregio	€ 10.000.000	
5.1.2	Stichting Ondersteuning Omgevingsraad Schiphol (SOORS)	€ 112.500	
5.1.2	Vervolg Nieuw-West Airport Express	€ 120.000	Gewijzigd
5.1.2	Gemeente Laren, Hilversum & Gooise Meren gezamenlijk; aanpassing van het knooppunt A1-Crailo	€ 200.000	
5.3.1	Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord	€ 1.518.286	Verwijderd
5.3.1	Eijkelboom B.V.; verbeteren ecologische waarde bedrijventerrein Oude Meer	€ 30.000	
5.3.1	Tulipower B.V.; De Natuurzuil	€ 30.000	
5.3.1	Damen Shiprepair Amsterdam B.V.; biodiversiteit op terrein Damen Shiprepair Amsterdam	€ 30.000	
5.3.1	Recreatieschap West-Friesland; aanpassen knelpunten regionaal vaarnetwerk	€ 250.000	
5.3.3	Regio College; robotisering	€ 130.000	
5.3.1	Coöperatie Breedband Alkmaar Buiten U.A.	€ 4.500.000	
5.3.1	Coöperatie Breedband Beemster U.A.	€ 6.000.000	
5.3.1	Gemeente Hoorn; bijdrage maaien waterplanten Markermeer 2018	€ 60.000	Nieuw
5.3.1	Gemeente Almere; bijdrage maaien waterplanten IJmeer 2018	€ 13.000	Nieuw
5.3.1	Stichting Waterrecreatie Nederland; bijdrage ontwikkeling webapp waterplanten	€25.000	Nieuw
5.3.1.	Holland Boven Amsterdam/Marketing Noord-Holland Noord	€ 75.000	Nieuw
5.3.1	Coöperatie Bergen Breedband U.A.	€ 1.059.941	
5.3.1	Coöperatie Veenglas	€ 500.000	
5.3.1	Gemeente Hollands Kroon Breedband	€ 13.400.000	gewijzigd

5.3.1	Stichting Breedband Wijdemeren	€ 2.660.000	verwijderd
5.3.1	Glasvezel De Kwakel B.V.	€ 155.000	
5.3.1	Glasvezel Landelijk Amsterdam Noord	€ 1.548.910	gewijzigd
5.3.1.	Glasvezelnetwerk Noordkop B.V.	€ 20.000.000	nieuw
5.3.1	Stichting Glasvezel Buitengebied Amstelveen	€ 2.202.200	gewijzigd
5.3.1	Stichting buitengebied Waterland	€ 2.759.650	
5.3.1	Glasvezel Noordkop Kabeltex B.V.	€ 18.400.000	verwijderd
5.3.1	Stichting Glasvezel Rijnlanderweg e.o.	€ 687.720	
5.3.1	Stichting Breedband Wormerland buiten	€ 1.906.450	gewijzigd
5.3.1	Merk Fryslân; Vermarkten Wadden Werelderfgoed	€ 180.000	nieuw
5.3.3	Horizon College; Dudok Huis (huis van de toekomst), Duurzaam bouwen	€ 90.000	
5.3.3	Horizon College; zorgtechniek in de wijk, gekoppeld aan Dudok Huis	€ 65.000	
5.3.3	Clusius College; Green Food NH (Powerhouse MBO-WO)	€ 130.000	
5.3.3	Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord; talentprogramma	€ 65.000	
5.3.3	ROC de Kop - Horizon College; samenwerking instroom technisch VMBO-MBO-TIB	€ 150.000	
5.3.3	ROC Amsterdam; House of Digital	€ 90.000	
5.3.4	Greenport Noord-Holland Noord; programmabureau	€ 165.000	
5.3.4	Greenport Noord-Holland Noord; uitvoeringsprogramma	€ 100.000	
5.3.4	OCAP BV; CO2 fase De Kwakel	€ 4.000.000	Nieuw
5.3.3	Inholland Alkmaar; TerraTechnica	€ 75.000	
5.3.3	Techport-Gemeente Velsen; Innovation Warehouse	€ 1.000.000	
5.3.3.	Nova College; Greenbizz (circulaire economie)	€ 65.000	nieuw
5.3.3.	Technisch College Velsen; doorgaande leerlijn VMBO/MBO	€ 75.000	nieuw
5.3.3.	ROC Amsterdam; Technisch Talent Werkt MRA	€ 45.000	nieuw
5.3.3	ROC Amsterdam; pedagogische medewerkers en onderwijsassistenten	€ 50.000	
5.3.3	Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord; Arbeidsmarktdata en dashboard NHN	€ 100.000	nieuw
5.3.4	N.V. HVC Alkmaar/Afvang CO2 bij bio-vergister Middenmeer	€ 1.500.000	verwijderd
5.3.4.	Hollands Kroon; bouw scheepsdok tbv oa visserij	€ 50.000	nieuw
5.3.4	Gemeente Haarlemmermeer; ontsluitingsweg PrimA4a	€ 800.000	
5.3.4	Greenport Aalsmeer; programmabureau	€ 150.000	
5.3.4	Greenport Aalsmeer; uitvoeringsprogramma	€ 100.000	
5.3.4	Kennis Centrum Plantenstoffen; Biobased Greenports	€ 50.000	

OD	Naam subsidie aanvrager	Max subsidie 2018	Gewijzigd
	Programma 6 Groen		
6.1.1	Regio Gooi- en Vechtstreek; Groene Uitweg, Recreatiemakelaar Gooi en Vechtstreek	€ 31.212	
6.1.1	Staatsbosbeheer Regio West; Haneplas Texel	€ 173.205	Nieuw
6.1.2	Stichting Icoon Oostelijke Vechtplassen; prijsvraag Icoon (Gebiedsakkoord Oostelijke Vechtplassen)	€ 30.000	
6.1.2	Gemeente Wijdemeren; gebiedsloods (Gebiedsakkoord Oostelijke Vechtplassen)	€ 140.000	
6.1.2	Gemeenten (vindt nog overleg plaats); ecologische verbindingen en faunapassages (GV 53)	€ 60.000	Verwijderd
6.1.2	Stichting Bovenlanden Aalsmeer; Groene As Bovenlanden (KL 30)	€ 400.000	Verwijderd
6.1.2	Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier; polder Waard Nieuwland (NHN 23)	€ 450.000	
6.1.2	Gemeente Schagen; Boskerpad realisatie NNN Inrichting (NHN 16)	€ 247.000	
6.1.2	Landschap Noord-Holland; NNN Inrichting Zandpolder (NHN 17)	€ 500.000	Gewijzigd
6.1.2	Groengebied Amstelland; maatregelen duurzaam beheer Diemerbos	€100.000	Nieuw
6.1.2	Staatsbosbeheer; Houtrakpolder	€ 350.000	Nieuw
6.1.4	Gemeente Wijdemeren; 's Gravelandsevaart (Gebiedsakkoord Oostelijke Vechtplassen)	€ 100.000	
6.1.4	Regio Gooi en Vecht; kano-oversteek Vuntus (Gebiedsakkoord Oostelijke Vechtplassen)	€ 7.500	
6.1.4	Regio Gooi en Vecht; zonneveer (Gebiedsakkoord Oostelijke Vechtplassen)	€ 171.000	
6.1.4	Regio Gooi en Vecht; Radingpad (Gebiedsakkoord Oostelijke Vechtplassen)	€ 32.300	
6.1.4	Gemeente Wijdemeren; projectleiding Vaarverbinding 's Gravelandsevaart	€ 100.000	
6.1.4	Gemeente Wijdemeren; voetgangersbrug 's-Gravelandsevaart (NH-pad) (GV 39)	€ 22.500	
6.1.4	Groengebied Amstelland; wandelnetwerk Amstelland (GV 39)	€ 143.800	
6.1.4	Groengebied Amstelland; ruiterpad Diemerpolder (GV 39)	€ 60.000	
6.1.4	Groengebied Amstelland; recreatiemakelaar Diemerscheg (GV 39)	€ 30.492	
6.1.4	Staatsbosbeheer; Duurzaam Beheer Diemerbos (GV 39 en GV 64)	€135.000	
6.1.4	Recreatieschap Spaarnwoude; verplaatsing pont De Opstapper naar Schoteroog	€ 40.000	

6.1.4	Recreatie Noord-Holland; quick scan wandelnetwerk Zuid-Kennemerland	€ 17.500	
6.1.4	Stichting Fietsplatform; Landelijke Fietsroute 23a Zuiderzeeroute	€ 75.000	Nieuw
6.2.1	Natuurmonumenten; groene Uitweg, Fort Abcoude en omgeving	€ 290.000	
6.2.1	Natuurmonumenten; overgangsbeheer	€ 225.000	Nieuw
6.2.1	Stichting Natuurcollectief Noord-Holland; opstart- en organisatiekosten Natuurcollectief 2017/2022	€ 34.755	
6.2.1	Stichting Natuurcollectief Noord-Holland; begeleiding en certificering van aanvragers SNL-N	€ 29.450	
6.2.1	Agrarische Natuurvereniging Water, Land & Dijken; ruige mest op Vaarland 2018	€ 47.959	
6.2.1	Vereniging Agrarisch Natuur- en landschapsbeheer Water, Land en Dijken; oplossen knelgevallen ANLB	€ 20.000	Nieuw
6.2.1	Staatsbosbeheer; extra kosten herfstmaaien Eilandspolder-Oost	€ 12.304	Nieuw
6.2.2	Faunabeheereenheid; reguliere taken	€ 427.447	Gewijzigd
6.2.2	Faunabeheereenheid; maatregelen uitvoering ganzenbeheer	€ 493.769	Gewijzigd
6.2.3	Goois Natuurreservaat	€ 722.380	
6.2.3	Stichting Landelijk Fietsplatform; coördinatie en systeembeheer van de landelijke routenetwerken fietsen 2018/2019	€ 32.559	
6.2.3	Stichting Wandelnet; coördinatie en systeembeheer van de landelijke routenetwerken fietsen 2018/2019	€ 34.183	
6.3.1	Landschap Noord-Holland; Groene Gezonde Leefomgeving (Groen Kapitaal)	€ 100.000	Nieuw
6.3.2	Nationaal Park Zuid Kennemerland	€ 121.789	
6.3.2	Nationaal Park Duinen van Texel	€ 136.211	
6.3.2	Agrarisch Natuurvereniging Water, Land en Dijken; boerderij-educatie Laag-Holland	€ 80.000	
6.3.2	Bureau Promotie Laag Holland	€ 80.000	
6.3.1	Landschap Noord-Holland; uitvoering Programma 'Betrekken bij Groen'	€ 608.000	
6.3.1	Landschap Noord-Holland; Innovatieprogramma Veen	€ 1.000.000	
6.3.1	Stichting Oer-IJ; Oer-IJ gebied	€ 63.750	Gewijzigd

OD	**Naam subsidie aanvrager**	**Max subsidie 2018**	**Gewijzigd**
	Programma 7 Cultuur en Welzijn		
7.1.1	Vereniging Dorpswerk Noord-Holland	€ 60.000	
7.1.1	Sportservice	€ 120.000	
7.4.1	Plein C	€ 250.000	

7.4.1	Probiblio	€ 2.384.240	
7.5.1	Stichting NMF; steunpunt M&A	€ 180.865	
7.5.1	Mooi Noord-Holland; steunpunt M&A	€ 279.135	
7.5.2	Gooise Meren; toeristisch informatiepunt	€ 10.000	Gewijzigd
7.5.2	Molenfederatie	€ 15.000	
7.5.2.	Stichting Fort bij Penningsveer; restauratie fortwachterswoning bij Fort Penningsveer	€ 16.000	Nieuw
7.5.2	Vestingmuseum Naarden; gele loods, restauratie en infopunt Vesting Naarden en NHW	€ 330.000	
7.5.2	Waternet; Fort Spion	€ 300.000	
7.5.2	Stichting Liniebreed Ondernemen; publiekscommunicatie Stelling van Amsterdam	€ 70.000	
7.5.2	Stichting Uiteraard Uitermeer; herstel keerkom bij Fort Uitermeer	€ 200.000	
7.5.2	Landschap Noord-Holland; Fort bij Veldhuis: restauratie kruitmagazijn en genieloods	€ 300.000	
7.5.2	Stichting Pampus; vernieuwing Pampus Experience	€ 300.000	Gewijzigd
7.5.2	Landschap Noord-Holland; restauratie Fort Zuidwijkermeer	€ 305.000	
7.5.2	Fort Resort Beemster/Restauratie Fort aan de Middenweg	€ 600.000	Nieuw
7.5.2	Monumentenwacht Noord-Holland	€ 112.000	
7.5.2	ROP Midden-West	€ 17.000	
7.5.2	ERM voor het project certificering inspectiemethode	€ 17.130	
7.5.2	Stichting Oneindig Noord-Holland	€ 200.000	

Onderwerp: Aftakeling van natuur en biodiversiteit

Geachte statenleden,
Beste provinciegenoten,

Hieronder de link naar een uitvoerig bericht met links naar de Rijksoverheid, Planbureau voor de Leefomgeving en Compendium voor de Leefomgeving. De kwaliteit van onze natuur en biodiversiteit gaat achteruit. Hoe komt dat?

In hoeverre leven besturen de wetten en regels na om de leefomgeving te beschermen? Het zijn belangrijke vragen in deze tijd van klimaatverandering.

Even belangrijk: hoe denken Provinciale Staten onze natuur en biodiversiteit te waarborgen als in het NNN grote evenementen mogen plaatsvinden *in de broedtijd* en daarin nog meer stedelijke functies ingebed worden?
Het Gaasperpark bestaat al voor meer dan twee derden uit stedelijke functies (zie bijlage). Circa 300.000 hectare die onderdeel was van de EHS, is niet meer opgenomen in het NNN. Is de crisis dan zo groot dat we net als in de oorlog onze bomen moeten kappen om te overleven?

Lees verder:
http://www.heliam.net/Stichting/natuurbeschermingzo/blog/leefomgeving-en-biodiversit.html

Met vriendelijke groet,
Hetty Litjens
Stichting Natuurbescherming ZO

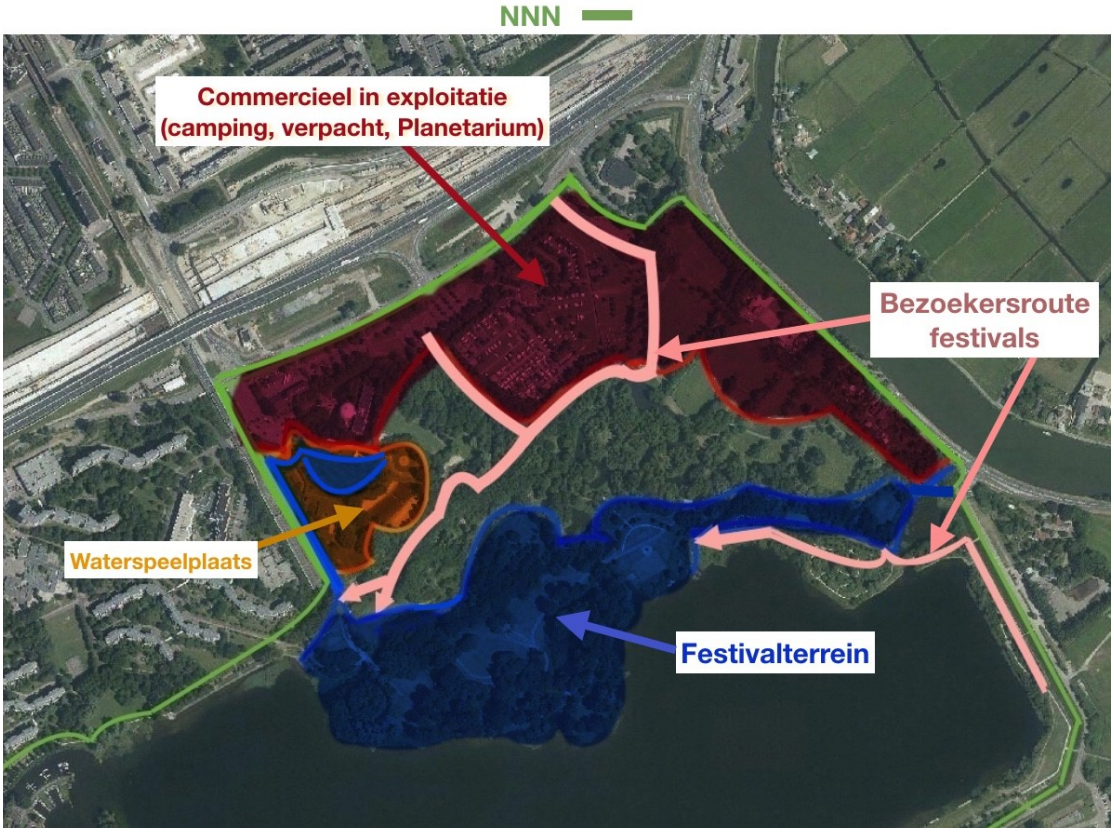

Tussenrapportage verkenningsjaar

De aanleiding voor het verkenningsjaar
We werken gezamenlijk aan de realisatie van het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Binnen de begrenzing van het NNN is nog circa 2.000 hectare grond die een agrarische functie heeft. Thans kunnen agrarische ondernemers binnen het NNN subsidie ontvangen voor het uitvoeren van agrarisch natuur- en landschapsbeheer. Deze subsidiebeschikkingen lopen af in 2021. Omdat het NNN een duurzame ecologische structuur is, heeft de provincie in haar Natuurbeheerplan opgenomen dat zij deze terreinen een natuurfunctie wil geven en de subsidie voor agrarisch natuurbeheer na 2021 vervolgens wil omzetten in een subsidie voor natuurbeheer. Omdat dit gevolgen heeft voor alle betrokken partijen, hebben Provinciale Staten in november 2017 een motie aangenomen, waarin zij om een verkenningsjaar vragen.

Werkwijze verkenningsjaar
In het verkenningsjaar onderzoeken de drie betrokken natuurbeherende organisaties, de vier Noord-Hollandse agrarische collectieven en de provincie Noord-Holland hoe biodiversiteitsdoelen en beheerdoelen binnen het NNN behaald kunnen worden. De heer mr. F.W.R. Evers treedt op als onafhankelijke procesbegeleider. Onze aanpak is gericht op het creëren van een gezamenlijke basis om tot overeenstemming te komen over duurzaam natuurbeheer in het NNN, bij voorkeur vast te leggen in een “Actieplan Duurzame realisatie en duurzaam beheer van de NNN”.

Wat is inmiddels bereikt?
We zijn inmiddels vier keer bijeengekomen. Dit waren intensieve en constructieve werkbijeenkomsten, waarin we met elkaar hebben gesproken over onze ambities, belangen, successen en knelpunten. Deze sessies waren positief, omdat meer onderling begrip is ontstaan. Ook hebben we onze kennis gedeeld, bijvoorbeeld over onderwerpen als ‘wat is goed weidevogelbeheer’, ‘welke knelpunten in het beheer komen we tegen’, ‘welke soorten pachtovereenkomsten zijn er’, ‘hoe financieren we het beheer’ en ‘welke instrumenten hebben we voor weidevogelbeheer en zijn deze toereikend?’. We gaan hier graag mee door, omdat we elkaar nodig hebben en omdat we het belang van weidevogels voorop stellen. We willen deze voor Noord-Holland en Nederland zo kenmerkende soorten blijven beschermen.

Wat gaat nog gebeuren?
De komende weken zullen we een aantal vervolgstappen zetten:

- we formuleren gezamenlijk wat we goed weidevogelbeheer vinden, zodat we dit als uitgangspunt kunnen nemen voor het toekomstig beheer;
- we organiseren een ‘inspiratiedag’ om dieper in te gaan op samenwerkingsvormen en instrumenten. Tijdens deze dag bezoeken we een aantal locaties waar succesvol beheer plaatsvindt en/of waar innovatieve instrumenten in de praktijk worden gebracht. Ook zullen we ervaringen uit andere provincies bespreken;
- we onderzoeken een aantal bestaande en nieuwe instrumenten om weidevogelbeheer te stimuleren en kijken of we hier verbetering in kunnen aanbrengen;
- we selecteren enkele gebieden waar we pilots starten om de samenwerking te intensiveren en nieuwe instrumenten uit te proberen.

Tot slot
We zetten de schouders eronder! Door middel van intensieve en constructieve bijeenkomsten boeken we voortuitgang. Vervolgacties zijn in voorbereiding. Onze wil om tot gezamenlijke resultaten te komen is er, en voor het einde van 2018 willen we klaar zijn. Uiteraard houden we iedereen op de hoogte van de voortgang.

September 2018,

Ernest Briët (Landschap Noord-Holland), Willem Hellevoort (Natuurmonumenten), Sjaak Hoogendoorn (Vereniging agrarisch natuur- en landschapsbeheer Water, Land & Dijken), Klaas Wim Jonker (Vereniging agrarisch natuurbeheer Hollands Noorden), Marian Merkelbach (Agrarische natuur- en landschapsvereniging De Lieuw Texel), Riena Tienkamp (Staatsbosbeheer), Rona Uitentuis (LTO-Noord), Gijsbert Vink (gebiedscoöperatie Noord-Holland U.A.), Gerben Biermann (provincie Noord-Holland)

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

INGEKOMEN 19 SEP. 2018

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
mw. W.J. Ates-Janssens
BEL/GRN

Telefoonnummer +31235143784
janssensw@noord-holland.nl

Verzenddatum
19 SEP. 2018

Kenmerk
1101730/1101735

Uw kenmerk

Betreft: Wijziging Uitvoeringsregeling natuur- en landschapsbeheer Noord-Holland 2016-2021 (SVNL 2016-2021)

Geachte leden,

Ter uitvoering van art. 167, tweede lid, van de Provinciewet (inzake de actieve informatieplicht) brengen wij u ter kennis dat wij met ons besluit 1101730/1101834 de Uitvoeringsregeling natuur- en landschapsbeheer Noord-Holland 2016-2021 (SVNL 2016-2021) hebben gewijzigd. De SVNL 2016-2021 is de basis voor het verlenen van subsidie voor (agrarisch) beheer van natuur- en landschap. De regeling wordt zo nu en dan gewijzigd op basis van de laatste inzichten. Nu betreft het een aantal kleine, met name taalkundige, wijzigingen die voortkomen uit landelijke voorstellen van IPO/BIJ12 om de provinciale SVNL-regelingen in tekst aan te scherpen en beter te laten aansluiten bij relevante EU-verordeningen.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter b/a.
J.C. v.d Hoek

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143
Fax (023) 514 3030

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk nummer 34362354
Btw nummer NL.0010.03.124.B.08

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

INGEKOMEN 26 SEP. 2018

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
mw. W.J. Ates-Janssens
BEL/GRN

Telefoonnummer +31235143784
janssensw@noord-holland.nl

Betreft: Openstellingsbesluit 2019 natuurbeheer

Verzenddatum
26 SEP. 2018

Kenmerk
1101730/1101723

Uw kenmerk

Geachte leden,

Ter uitvoering van art. 167, tweede lid, van de Provinciewet (inzake de actieve informatieplicht) brengen wij u ter kennis dat wij op 25 september jl. ons zogenoemde 'openstellingsbesluit 2019 natuurbeheer' hebben genomen, onder voorbehoud van goedkeuring van de begroting 2019 door uw Staten. De provincie subsidieert het natuurbeheer, agrarisch natuurbeheer en landschapsbeheer (meerjarige subsidie) via het Stelsel Natuur en Landschap (SNL). In dit openstellingsbesluit stellen wij de aanvraagperiodes, de tarieven en de subsidieplafonds vast voor het beheer van (agrarische) natuur- en landschapselementen vanaf 1 januari 2019. Dit besluit past binnen de beleidsmatige kaders die zijn verwoord in het Programma Natuurontwikkeling 2019-2023, waar ook het Natuurbeheerplan 2019 deel van uitmaakt.

Voor continuering en uitbreiding van natuur- en landschapsbeheer in het NNN wordt € 700.000,- opengesteld (€ 4.200.000,- totaal voor 6 jaar). Subsidie kan worden aangevraagd voor natuurbeheer en voor beheer van lanen, poelen en kleine historische wateren, historische tuinen, hoogstamfruitboomgaarden en fortterreinen (landschapselementen).

Voor *uitbreiding* van het agrarisch natuur- en waterbeheer (met agrarische collectieven) wordt € 450.000,- opengesteld (€ 1.350.000,- totaal voor de periode 2019-2021). Voor *continuering* van agrarisch natuurbeheer oude stijl (gecoördineerd beheer met individuele contracten) wordt voor het jaar 2019 € 90.000,- opengesteld. Het betreft lopende subsidiebeschikkingen, waarvoor in de overgangsperiode tot en met 2020 een jaarlijkse openstelling nodig is voor de jaarlijkse invulling van gecoördineerde beheer met agrariërs.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143
Fax (023) 514 3030

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk nummer 34362354
Btw nummer NL.0010.03.124.B.08

Met dit besluit garanderen we de continuering en beperkte uitbreiding van het (agrarisch) natuurbeheer, passend binnen onze doelstellingen. De betrokken beheerders worden via de gebruikelijke kanalen geïnformeerd.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
J.W. Remkes

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR Haarlem

INGEKOMEN 12 SEP. 2018

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
dhr C. Denneman
BU/BG

Telefoonnummer +31235143564
dennemanc@noord-holland.nl

Betreft: Vaststellen Gebiedsbeheerplan Dammerweg e.o. Nederhorst den Berg conform de Wet bodembescherming na ter inzagelegging

Verzenddatum
12 SEP. 2018

Kenmerk
1085697/1121457

Uw kenmerk

Geachte leden,

Binnen de Wet bodembescherming (Wbb) bestaat sinds 1 juli 2012 de mogelijkheid om grondwaterverontreinigingen, die tot op grote diepte zijn of worden vermengd, gebiedsgericht aan te pakken. In Nederhorst den Berg bij de Dammerweg e.o. is sprake van vermenging van grondwaterverontreinigingen afkomstig van industriële activiteiten in het verleden (m.n. chemische wasserijen). Door de vermenging zijn de verontreinigingen niet per geval te saneren en/of te beheren.

Wij hebben op basis van de Wbb een (ontwerp) gebiedsbeheerplan Dammerweg e.o. Nederhorst den Berg vastgesteld met als doel de grondwaterkwaliteit in het gebied te verbeteren, de omgeving en de kwetsbare objecten te beschermen tegen de verspreiding van grondwaterverontreinigingen en benutting van de ondergrond mogelijk te maken. In juni 2018 hebben wij het ontwerp gebiedsbeheerplan vastgesteld en is het besluit gepubliceerd in een regionaal weekblad. U bent hierover middels een brief geïnformeerd. Belanghebbenden zijn in de gelegenheid geweest om zienswijzen naar voren te brengen. Er zijn geen zienswijzen ingebracht. De inhoud van het plan is derhalve ongewijzigd gebleven.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris **R.M. Bergkamp** voorzitter **J.W. Remkes**

1 bijlage: Gebiedsbeheerplan Dammerweg e.o. Nederhorst den Berg

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143
Fax (023) 514 3030

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl

RAPPORT

Gebiedsbeheerplan Dammerweg e.o. Nederhorst den Berg

Klant: Provincie Noord-Holland

Referentie: WATBE5330

Versie: 00/Finale versie

Datum: 27 augustus 2018

Royal HaskoningDHV
Enhancing Society Together

HASKONINGDHV NEDERLAND B.V.

Laan 1914 no.35
3818 EX AMERSFOORT
Netherlands
Water
Trade register number: 56515154

+31 88 348 20 00 **T**
+31 33 463 36 52 **F**
info@rhdhv.com **E**
royalhaskoningdhv.com **W**

Titel document:	Gebiedsbeheerplan Dammerweg e.o. Nederhorst den Berg
Referentie:	WATBE5330
Versie:	00/Finale versie
Datum:	27 augustus 2018
Projectnaam:	Gebiedsbeheerplan Dammerweg
Projectnummer:	BE5330
Auteur(s):	Henk Koster, Mascha Gouw

Opgesteld door:	Henk Koster, Mascha Gouw
Gecontroleerd door:	Léon Brouwer
Datum/Initialen:	27-08-2018 / LB
Goedgekeurd door:	Frans Jorna
Datum/Initialen:	27-08-2018 / FJ

Classificatie
Open

Disclaimer

No part of these specifications/printed matter may be reproduced and/or published by print, photocopy, microfilm or by any other means, without the prior written permission of HaskoningDHV Nederland B.V.; nor may they be used, without such permission, for any purposes other than that for which they were produced. HaskoningDHV Nederland B.V. accepts no responsibility or liability for these specifications/printed matter to any party other than the persons by whom it was commissioned and as concluded under that Appointment. The integrated QHSE management system of HaskoningDHV Nederland B.V. has been certified in accordance with ISO 9001:2015, ISO 14001:2015 and OHSAS 18001:2007.

Royal HaskoningDHV

Inhoud

Samenvatting iv

1 Gebiedsgerichte aanpak Dammerweg e.o. 6

1.1 Aanleiding en achtergrond 6

1.2 Doelstellingen en termijn 6

1.3 De gebiedsgerichte aanpak 7

1.3.1 Ontkoppeling bron- en pluimaanpak 7

1.3.2 Voor- en nadelen gebiedsgerichte aanpak 7

1.4 Inpassing 8

1.4.1 Wettelijke kaders 8

1.4.2 Lokale en regionale plannen 10

1.4.3 Relatie met Gebiedsbeheerplan Het Gooi 11

1.5 Afbakening 11

1.5.1 Gebiedsdefinitie 11

1.5.2 Locaties onder dit gebiedsbeheerplan 13

1.6 Uitgangspunten 13

1.7 Leeswijzer 15

2 Verontreinigingssituatie Dammerweg e.o. 16

2.1 Bodemopbouw 16

2.2 Grondwaterstroming 17

2.3 Inventarisatie verontreinigingen 18

2.3.1 VOCl grondwaterverontreinigingen en saneringsplicht (ernstig en spoed) 18

2.3.2 Grondwaterverontreinigingen zonder saneringsplicht (niet-ernstig/niet- spoedeisend) 20

2.3.3 Overige bodemverontreinigingen 21

2.4 Stroombaananalyse 21

2.5 Inventarisatie kwetsbare objecten 24

2.6 Onttrekken van grondwater 25

2.7 Aandeel bronlocaties aan totale verontreinigingspluim 28

2.8 Geschikte bron- en pluimmaatregelen gebiedsgerichte aanpak 29

2.9 Eindafweging gebiedsgerichte aanpak 31

3 Ontwerp monitoring 32

3.1 Monitoringstrategie gebiedsgerichte aanpak 32

3.1.1 Monitoringstrategie pluim 32

3.2 Analysepakket en meetfrequentie 35

3.3 Toetsing monitoringsresultaten 36

4 Maatregelen bron en pluim 38

5 Organisatie en inbedding 40

5.1 Provinciale organisatie en inbedding 40
5.2 Borging doelmatige gebiedsgerichte aanpak 40
5.3 Datamanagement en voortgangsbewaking 41
5.4 Toekomstige inbedding in Grondwaterbeheer Het Gooi 41
5.5 Voorgestelde organisatiestructuur 42

6 Kosten 43

6.1 Uitgangspunten monitoring en terugvalscenario 43
6.2 Investerings- en exploitatiekosten monitoring (harde kosten) 44
6.3 Investerings- en exploitatiekosten terugvalscenario (risicodeel) 45
6.4 Totale kosten 46

Kaarten

Bijlagen

1. Grondwaterverontreinigingen zonder saneringsplicht (niet-ernstig/niet spoedeisend)
2. Overige bodemverontreinigingen

Managementsamenvatting

Aan de Dammerweg e.o. te Nederhorst den Berg is sprake van een complexe verontreinigingssituatie van de grond en het grondwater, ontstaan uit verschillende bronlocaties met verschillende eigenaren. Voor de complexe grondwaterverontreiniging lijkt een aanpak van individuele gevallen niet goed mogelijk en niet kosteneffectief. In dergelijke gevallen kan een gebiedsgerichte aanpak van de grondwaterverontreiniging een alternatief zijn.

De provincie Noord-Holland is al in 2013 gestart met onderzoek ten behoeve van een integrale oplossing voor dit gebied. De provincie heeft daarbij de rol van aanjager op zich genomen.

Dit Gebiedsbeheerplan Dammerweg e.o. schetst het beheer op hoofdlijnen en de onderliggende keuzes. Het plan gaat verder in op de noodzakelijke maatregelen om de doelstellingen te kunnen bereiken en de daarbij behorende kosten. De financiering (en organisatie) gebeurt gezamenlijk door de betrokken overheden en door middel van afkoop van de verontreinigde pluimen door de probleemeigenaren en/of veroorzakers van de verontreinigingen. Ter controle is een monitoringsstrategie opgenomen.

Het doel van het gebiedsbeheerplan is om de grondwaterkwaliteit in het gebied te verbeteren, om de omgeving en de kwetsbare objecten te beschermen tegen de grondwaterverontreinigingen en om benutting van de ondergrond mogelijk te maken.

Op het moment dat dit gebiedsbeheerplan van kracht wordt en de voorgestelde maatregelen en monitoringsystematiek in werking treden, wordt de benutting van de ondergrond mogelijk en worden de kwetsbare objecten beschermd. Het gebiedsbeheerplan blijft van kracht totdat kan worden aangetoond dat blijvend wordt voldaan aan de doelstellingen *verbeteren, benutten en beschermen*.
In de gebiedsgerichte aanpak wordt een ontkoppeling gemaakt tussen de verontreinigingsbronnen in de bovengrond en de overlappende verontreinigde pluimen in het grondwater of ondergrond. De belangrijkste kernen met bodemverontreiniging (de bronnen) in de bovengrond moeten gesaneerd worden. De locatie-eigenaar of veroorzaker is hiervoor verantwoordelijk. Door de bronaanpak worden ontoelaatbare verspreidingsrisico's in de bovengrond zodanig opgeheven dat de uitstroom van verontreiniging naar de ondergrond zoveel als mogelijk gestopt. De grondwaterverontreinigingen die vervolgens nog resteren (de 'pluimen') worden gebiedsgericht beheerd in een groter gebied; het zogenaamde beheergebied. Hiervoor wordt een gebiedsbeheerder verantwoordelijk.

Het Gebiedsbeheerplan Dammerweg is geschreven voor een gebied in de gemeente Wijdemeren. Dit gebied maakt deel uit van één grondwaterlichaam. De bodemopbouw ter plaatse bestaat uit een deklaag, het eerste watervoerend pakket en het tweede watervoerend pakket. Ter plaatse van de bronlocaties is sprake van wegzijging: grondwater zakt vanuit de deklaag naar het onderliggende eerste watervoerende pakket. De horizontale stroming in de deklaag is beperkt.
Het gebiedsbeheerplan richt zich op de bedreigde objecten die binnen een tijdspanne van 30-50 jaar redelijkerwijs bedreigd worden door de grondwaterverontreinigingen. De Spiegelplas, een Natura 2000-gebied direct grenzend aan de locaties langs de Dammerweg, is een bedreigd object.

Gelet op de (mogelijke) aanwezigheid van VOCl-verontreinigingen, alsmede overige verontreinigingen, is het gebruik van het grondwater voor drinkwater, veedrenking, zwemwater en besproeiing van moestuinen binnen het beheergebied niet (zonder meer) toegestaan.

De bron van de VOCl-verontreiniging in het diepe grondwater kan worden herleid naar vier bronpercelen. Binnen het beheergebied zijn op deze en andere percelen ook andere verontreinigingen in de bodem

aanwezig. De aanwezigheid van deze verontreinigingen heeft echter geen invloed op de gebiedsgerichte aanpak van de VOCl-verontreiniging. In onderstaande tabel zijn de vier bronpercelen opgenomen.

Locatie	Verontreiniging grond	Verontreiniging grondwater	Beoordeling ernst	Beoordeling spoedeisendheid
Dammerweg 94	Ja	F, WVP 1	Ja	Mogelijk spoedeisend
Dammerweg 103	Ja	F, WVP 1	Ja	Mogelijk spoedeisend
Dammerweg 109	Ja	F, WVP 1, WVP 2	Ja	Spoedeisend
Eilandseweg 3	Ja	F, WVP 1, WVP 2	Ja	Spoedeisend

F: verontreiniging in het freatisch pakket
WVP 1: verontreiniging in het 1e watervoerend pakket
WVP 2: verontreiniging in het 2e watervoerend pakket

Voor de bronlocaties is mede op basis van uitgevoerde stroombaanberekeningen afgeleid welk aandeel de locatie levert aan de totale verontreinigingspluim in het diepe grondwater. De schattingen hiervoor zijn weergegeven in onderstaande tabel. Het aandeel in de vracht vormt de basis voor de verdeelsleutel met betrekking tot de financiële investering.

Locatie	Aanname o.b.v.	Totale aandeel vracht
Dammerweg 94	Gewogen gemiddelde	2%
Dammerweg 103	Gewogen gemiddelde	14%
Dammerweg 109	Gewogen gemiddelde	59%
Eilandseweg 3	Gewogen gemiddelde	25%

Hierbij dient wel rekening te worden gehouden met de eis dat de nalevering aan de pluim vanuit de nog aanwezige bronnen door middel van sanering moet wordt gestopt. Vanuit de nu bekende gegevens dient dit plaats te vinden op de locatie Dammerweg 109 en Eilandseweg 3. Door middel van nader onderzoek bij Dammerweg 94 dient te worden nagegaan of nalevering vanuit de bron aan de pluim hier nog plaatsvindt gezien de hoge concentraties in het grondwater ter plaatse van de bron ondanks de uitgevoerde grondsanering. Indien dit het geval is zal ook hier alsnog bronaanpak dienen plaats te vinden. Bij Dammerweg 103 wordt geen nalevering meer verwacht vanuit de bron aan de pluim omdat de nu nog aanwezige bron van de verontreiniging beperkt lijkt te zijn (door de eerder uitgevoerde grondsanering). Hier lijkt alleen nog sprake van een grote pluimverontreiniging.

De kosten voor de uitvoering van het gebiedsgericht grondwaterbeheer zijn geraamd op basis van een grondwatermonitoring. Tevens zijn de risico's in kaart gebracht en op kosten gezet.

- De totale, gekapitaliseerde kosten voor aanleg, exploitatie van het monitoring meetnet en apparaatskosten uitvoeringsorganisatie komen op (afgerond) circa € 261.000,-.
- De totale, gekapitaliseerde risico kosten voor het terugvalscenario onderzoek en maatregel (aanvullend onderzoek, gerichte biostimulatie en extra/langere monitoring) komen op (afgerond) circa € 112.000,-.
- De totale investering voor het gebiedsgericht grondwaterbeheer bedraagt € 373.000,-.
- De middelen hiervoor worden gereserveerd door de provincie waarbij de dekking voor een deel van kosten middels afkoop met de vier aangewezen bron eigenaren gerealiseerd wordt.

1 Gebiedsgerichte aanpak Dammerweg e.o.

1.1 Aanleiding en achtergrond

Aan de Dammerweg e.o. te Nederhorst den Berg is sprake van een complexe verontreinigingssituatie van de grond en het grondwater, ontstaan uit verschillende bronlocaties met verschillende eigenaren. Door de complexe verontreiniging lijkt een aanpak van individuele gevallen niet goed mogelijk en niet kosteneffectief. In dergelijke gevallen kan een gebiedsgerichte aanpak van het grondwater een alternatief zijn. Een integrale aanpak kan eveneens voor alle partijen voordeel opleveren als het gebied weer geschikt gemaakt wordt voor het gewenste gebruik.

De provincie Noord-Holland is al in 2013 gestart met onderzoek ten behoeve van een integrale aanpak voor dit gebied. De provincie heeft daarbij de rol van aanjager op zich genomen.

Het Gebiedsbeheerplan Dammerweg e.o. schetst de structuur en organisatie van het beheer op hoofdlijnen en de onderliggende keuzes. Het plan gaat verder in op de noodzakelijke maatregelen om de doelstellingen te kunnen bereiken en de daarbij behorende kosten. De financiering (en organisatie) gebeurt gezamenlijk door de betrokken overheden en door middel van de afkoop van de verontreinigde pluimen door de probleemeigenaren en/of veroorzakers van de verontreinigingen.

1.2 Doelstellingen en termijn

Het doel van het gebiedsbeheerplan is om de grondwaterkwaliteit in het gebied te verbeteren, om de omgeving en de kwetsbare objecten te beschermen tegen de grondwaterverontreinigingen en om benutting van de ondergrond mogelijk te maken. In de volgende paragrafen worden de gebiedsgerichte aanpak, het doel daarvan en de voor- en nadelen verder toegelicht.

Op het moment dat dit gebiedsbeheerplan van kracht wordt en de voorgestelde maatregelen en monitoringsystematiek in werking treden, wordt de benutting van de ondergrond mogelijk en worden de kwetsbare objecten beschermd. Het gebiedsbeheerplan blijft van kracht totdat kan worden aangetoond dat wordt voldaan aan de doelstellingen *verbeteren, benutten en beschermen*. Het komt er op neer dat de gebiedsgerichte aanpak wordt voortgezet totdat blijvend aan de relevante criteria van de Grondwaterrichtlijn (GWR) en de Kaderrichtlijn Water (KRW) wordt voldaan. In essentie is dan sprake van een stabiele, milieuhygiënisch acceptabele eindsituatie zoals benoemd in de Circulaire Bodemsanering van 1 juli 2013. De verwachting is dat deze doelstellingen binnen 30 jaar worden verwezenlijkt. Indien dit niet het geval is worden aanvullende (versnellings)maatregelen toegepast en de uitvoering van het plan voortgezet. Voor de kostenraming is hierbij een maximale termijn van 50 jaar beschouwd.

Beschermen, verbeteren en benutten
De kern van het gebiedsbeheerplan bestaat uit een monitoringsstrategie én het bevorderen van een gerichte saneringsaanpak van verontreinigingen van de bronnen. De monitoringsstrategie is afgeleid van de methodologie uit de Handreikingen van de EU Dochter Richtlijn Grondwater. Het plan voldoet daarmee impliciet aan de doelstellingen en eisen van de GWR en de KRW[1]. De algemene doelen van het

[1] *Volgens afspraken binnen de Kaderrichtlijn water en de Grondwaterrichtlijn moet iedere zes jaar via stroomgebiedsbeheerplannen aan de EU worden gerapporteerd over de chemische en kwantitatieve toestand van de (grond)waterlichamen. Onderdeel is het opstellen van factsheets met een toestandsbeschrijving van de verschillende (grond)waterlichamen.*

beheerplan zijn in het verlengde van de KRW dan ook beschermen, verbeteren en benutten. De bescherming wordt geborgd door monitoring aan de randen van de verontreiniging, of direct voor de kwetsbare objecten.

Benutting wordt mogelijk gemaakt door gebruiksvoorschriften. De gestage verbetering van de grondwaterkwaliteit wordt aannemelijk gemaakt door:

- deelsaneringen van de bronnen en natuurlijke afbraak in het grondwatersysteem;
- het gereguleerde gebruik van het grondwater (benutten) waardoor de natuurlijke afbraak van de verontreinigingen versterkt (WKO) wordt of de vracht verwijderd wordt(onttrekkingen);
- gerichte biostimulatie van pluimen waar nodig;
- een strategie van zonering en gerichte aanpak van losstaande bronnen waardoor een steeds groter gebied kan worden aangemerkt als “schoon” of niet verdacht.

1.3 De gebiedsgerichte aanpak

1.3.1 Ontkoppeling bron- en pluimaanpak

In een gebiedsgerichte aanpak wordt een ontkoppeling gemaakt tussen de verontreinigingsbronnen in de bovengrond en de overlappende verontreinigde pluimen in het diepere grondwater. Deze aanpak wordt de ‘ontkoppeling van bron en pluim’ genoemd. De belangrijkste kernen met bodemverontreiniging (de bronnen) in de bovengrond worden in samenhang met locatieontwikkeling en gebruiksfuncties geleidelijk verwijderd via de gevalsgerichte Wbb-aanpak (conform Hoofdstuk IV, § 3 Wbb). De locatie-eigenaar of veroorzaker is verantwoordelijk. Door de bronaanpak worden ontoelaatbare verspreidingsrisico’s in de bovengrond zodanig opgeheven dat de uitstroom van verontreiniging naar de ondergrond teruggebracht. De grondwaterverontreinigingen die vervolgens nog resteren (de ‘pluimen’) worden gebiedsgericht beheerd in een groter gebied; het zogenaamde beheergebied (conform Hoofdstuk IV, § 3b Wbb). Hiervoor wordt een gebiedsbeheerder verantwoordelijk. Eventuele actieve maatregelen in het grondwater zijn dan eigenlijk alleen nog noodzakelijk indien zich risico’s voor mens, ecosysteem of kwetsbare gebruiksfuncties kunnen voordoen.

Een belangrijke voorwaarde voor het gebiedsbeheer is de deelname door de verantwoordelijke eigenaren aan de gebiedsgerichte aanpak. Deze deelname krijgt gestalte door afkoop van de verantwoordelijkheid van de pluimen. Als de verantwoordelijke eigenaren niet deelnemen, kan de gebiedsgerichte aanpak in deze vorm niet worden ingezet.

1.3.2 Voor- en nadelen gebiedsgerichte aanpak

Door het enerzijds aanwijzen van duidelijke bronlocaties in de bovengrond en de aanpak daarvan, en anderzijds een gebiedsgericht te beheren volume worden de volgende voordelen (ook wel: doelen) bereikt:

***Bescherming**:*

- De risico's op maaiveld worden beheerst en aangepakt door de direct verantwoordelijke, de terreineigenaar. Gebiedsgericht beheer stimuleert een versnelde sanering. Afkoop van de diepere grondwaterverontreiniging is alleen mogelijk als de bron wordt aangepakt.
- De mogelijke risico's als gevolg van verspreiding in het grotere grondwatervolume, worden gemonitord, inzichtelijk gemaakt en zo nodig weggenomen door de gebiedsbeheerder. De veroorzaker is na afkoop niet langer verantwoordelijk voor deze (diepere) grondwaterverontreiniging. Gebiedsgericht beheer geeft meer inzicht en controle in het gebied.

***Verbetering**:*

- Door deelsaneringen van de bronnen en natuurlijke of gestimuleerde afbraak in het grondwatersysteem verbetert de grond- en grondwaterkwaliteit.
- Door het gereguleerde gebruik van het grondwater wordt de natuurlijke afbraak van de verontreinigingen versterkt (WKO) of wordt vracht verwijderd (onttrekkingen).
- Door een strategie van zonering en gerichte aanpak van losstaande bronnen kan een steeds groter gebied worden aangemerkt als "schoon" of niet verdacht.

***Benutting**:*

- Stagnatie bij ruimtelijke ontwikkelingen wordt weggenomen. De terreineigenaar is alleen nog verantwoordelijk voor de ondiepe verontreinigingen (doorgaans) op eigen terrein. De verantwoordelijkheid voor diepere verontreinigingen op andere percelen of vermengd met pluimen van anderen is afgekocht bij de gebiedsbeheerder.
- Het gebruik van de ondergrond kan worden gereguleerd en vrijgegeven voor (bouwput)bemalingen en bodemenergiesystemen. Het toetsen van vergunning- en meldingsprocedures kan worden verkort en aansprakelijkheidskwesties spelen niet of nauwelijks nog een rol. Er is centrale regie.

De gebiedsgerichte aanpak heeft ook nadelen:

- In het beheergebied wordt beweging van de verontreiniging toegestaan. Het verontreinigde gebied bevat echter naast pluimen ook schone delen. Daar waar gebruik van de ondergrond plaatsvindt, zullen de concentraties verontreinigende stoffen worden geëgaliseerd en kunnen zeer plaatselijk schone delen verontreinigd raken. De grondwaterkwaliteit blijft echter een black box. Het is niet bekend waar exact verontreiniging aanwezig is. Al het grondwater in het beheergebied wordt aangemerkt als verdacht.
- Actief ingrijpen aan de randen van het verontreinigde gebied ligt niet voor de hand. Het is kostbaar en technisch vaak lastig. Het kan dus niet worden uitgesloten dat het beheergebied (tijdelijk) moeten worden uitgebreid.
- De snelheid van kwaliteitsverbetering is afhankelijk van de dynamiek in het natuurlijke systeem.

1.4 Inpassing

1.4.1 Wettelijke kaders

Wet Bodembescherming

Sinds 1 juli 2012 biedt de Wet bodembescherming de mogelijkheid om verontreinigingen in het diepere grondwater langs juridische weg op een gebiedsschaal aan te pakken (artikelen 55c tot en met 55 i met betrekking tot gebiedsgericht beheer). Gebiedsgericht beheer is mogelijk als gevallen van verontreiniging in het diepere grondwater zodanig vermengd zijn geraakt of kunnen raken dat ze niet van elkaar zijn te

onderscheiden, danwel dat ze bij een afzonderlijke aanpak elkaar in betekenende mate kunnen beïnvloeden. Samengevat is de gebiedsgerichte aanpak volgens art.55c Wbb gericht op:

- het zoveel mogelijk voorkomen van de risico's van verspreiding van verontreiniging buiten het aangewezen gebied;
- de bescherming van functies in het aangewezen gebied;
- het opheffen van belemmeringen bij wenselijk geachte ruimtelijke ontwikkelingen en op het treffen van kosteneffectieve maatregelen ter voorkoming van verspreiding buiten het gebied.

Kader Richtlijn Water en Grondwaterrichtlijn

Sinds 2000 is de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW, richtlijn 2000/60/EG) van kracht. Nederland heeft deze richtlijn in nationale wet- en regelgeving omgezet, namelijk onder meer in de Waterwet en de Wet bodembescherming (Wbb), en diverse bijbehorende besluiten.

Specifiek voor grondwater is in 2006 een doorvertaling gemaakt in de Grondwaterrichtlijn (GWR, richtlijn 2006/118/EG). De GWR is een nadere invulling van art. 17 van de KRW, dat gaat over strategieën ter voorkoming en beheersing van grondwaterverontreiniging.

Het bodembeleid zoals neergelegd in de Wbb en de Circulaire Bodemsanering per 1 juli 2013 geeft invulling aan de KRW-doelstellingen voor grondwater.

Waterwet en Keur Waterschap

Op 22 december 2009 is de Waterwet in werking getreden. De Waterwet regelt het beheer van oppervlaktewater en grondwater en verbetert ook de samenhang tussen waterbeleid en ruimtelijke ordening. De Waterwet richt zich daarbij vooral op het waterkwantiteitsbeheer. De Wbb regelt de aanpak voor verontreinigende stoffen in het grondwater. Veel activiteiten in het watersysteem en dus ook in het grondwater, zijn vergunnings- of meldingplichtig. Voor grotere grondwateronttrekkingen zoals bodemenergiesystemen is een vergunning van de Provincie Noord-Holland nodig.

AMvB Bodemenergie

De AMvB Bodemenergie is sinds 1 juli 2013 van kracht. De AMvB moet de toepassing van Bodemenergie in de ondergrond stimuleren en reguleren. De maatregel stelt algemene regels voor open systemen en introduceert nieuwe regels voor gesloten systemen of bodemwarmtewisselaars. De bevoegdheid voor de open systemen ligt bij Gedeputeerde Staten (zie boven). Bodemenergieopwekking is verboden binnen grondwaterbeschermingsgebieden en bij aardkundige waarden. Het provinciale beleid bevordert hiermee energiebesparing en vermindert uitstoot van schadelijke stoffen.

Convenant Bodem

Op 17 maart 2015 is het Convenant Bodem en Ondergrond 2016-2020 ondertekend. De doelstellingen van het Convenant Bodem en Ondergrond 2016-2020 (voor zover hier relevant) zijn:

- Een verdere ontwikkeling naar een duurzaam en efficiënt beheer en gebruik van de bodem en ondergrond. De kansen die er zijn om een bijdrage te leveren aan het realiseren van maatschappelijke doelen als energievoorziening, drinkwatervoorziening, grondwaterreserves, landbouw, cultuurhistorie, natuur en klimaatmitigatie en -adaptatie, dienen zo optimaal mogelijk benut te worden. Provincies en gemeenten betrekken bij het opstellen of actualiseren van hun ruimtelijke plannen zoveel mogelijk de ondergrond en beschouwen boven- en ondergrond als één geheel.
- Aan het eind van de convenantsperiode dienen alle gevallen van ernstige bodemverontreiniging met onaanvaardbare humane, ecologische of verspreidingsrisico's (spoedlocaties) te zijn gesaneerd of dienen de risico's in ieder geval beheerst te zijn.

- In nader te bepalen gebieden dienen minimaal de hoofdlijnen van een gebiedsgericht beheer van (ernstige) grondwaterverontreinigingen te zijn vastgesteld.
- Onder het beheer van bodem- en ondergrond valt tevens het omgaan met verontreiniging die geen directe risico's oplevert.
- Preventie is speerpunt van het milieubeleid.
- Het in beeld brengen van nieuwe bedreigingen voor het bodem- en watersysteem.

De partijen die het Convenant Bodem en Ondergrond 2016-2020 hebben ondertekend, hebben in december het bij dat convenant behorende Uitvoeringsprogramma vastgesteld. Dat Uitvoeringsprogramma geeft een invulling van bovengenoemde doelstellingen.

Omgevingswet
De wetgeving die betrekking heeft op bodem- en grondwaterverontreiniging en sanering zal bij invoering van de Omgevingswet onderdeel uitmaken van die Omgevingswet. Delen van de bodemwetgeving worden niet opgenomen in de Omgevingswet, maar in een aanvullende wet. Momenteel is de concept-Aanvullingswet Bodem in het kader van de nieuwe Omgevingswet gepubliceerd en opengesteld voor consultatie. De wet en de Memorie van Toelichting roepen nog verschillende vragen op met betrekking tot met name grondwaterkwaliteit.

De komende tijd zal nog nader worden gekeken naar de uitwerking van onder meer gebiedsgericht grondwaterbeheer als bedoeld in de artikelen 55c tot en met 55i Wet bodembescherming, naar de plaats van het instrumentarium van gebiedsgerichte aanpak van grondwaterverontreiniging in de Omgevingswet en het overgangsrecht.

Andere relevante wetgeving
Ook andere relevante wetgeving zal op termijn opgaan in de Omgevingswet. De Natuurbeschermingswet zal de Wet Natuurbescherming vervangen en is bedoeld om later op te gaan in de Omgevingswet.

Volgens de Natuurbeschermingswet is een vergunning van Gedeputeerde Staten nodig voor projecten en handelingen die, gelet op de instandhoudingsdoelstellingen voor een Natura 2000-gebied, de kwaliteit van de natuurlijke habitat of habitat van soorten kunnen verslechteren of een significant verstorend effect kunnen hebben.

Naast Nederlandse wetgeving zijn ook EU-richtlijnen (Habitatrichtlijn, Kaderrichtlijn Water) van invloed.

Provinciaal en gemeentelijk beleid
Voor wat betreft bodem en ondergrond bestaat divers provinciaal en gemeentelijk beleid, waarin op hoofdlijnen verschillende thema's worden behandeld, zoals ordening van de ondergrond, milieubeleid, aardkundige waarden, drinkwatervoorziening, energieopwekking, duurzaamheid etc.

1.4.2 Lokale en regionale plannen

Het gebiedsbeheerplan dient nog te worden afgestemd met de gemeente Wijdemeren en het Waterschap Amstel, Gooi en Vecht. Tijdens het proces tot vaststelling zal de provincie in overleg met de gemeente borgen dat de uitvoering aansluit bij bestemmingsplannen en structuurvisies (ruimtelijke plannen). De provincie zal in overleg met het Waterschap Amstel, Gooi en Vecht (met Waternet als uitvoerende organisatie) de voorschriften voor het gebruik van de ondergrond toetsen aan de Keur van AGV (augustus 2013). Voor zover bekend moet deze aanpak passen binnen de geboden ruimte in de Keur. Indien uit nadere toetsing blijkt dat aanpassing nodig is zal de provincie in overleg met AGV zorgdragen dat dit zal plaatsvinden.

1.4.3 Relatie met Gebiedsbeheerplan Het Gooi

Op 18 augustus 2015 is het Gebiedsbeheerplan Het Gooi vastgesteld[2]. Voor de uitvoering van het Grondwaterbeheer Het Gooi is door de provincie een convenant met partners in de regio gesloten. De ligging van het gebied, de samenhang van de problematiek en de betrokken partijen (provincie, gemeente Wijdemeren en Waterschap AGV) en oplossingsrichtingen zijn vergelijkbaar. Het Gebiedsbeheerplan Dammerweg sluit aan op het Gebiedsbeheerplan Het Gooi en zou als deelplan kunnen worden opgenomen in het vastgestelde Gebiedsbeheerplan Het Gooi (zie ook hoofdstuk 4.4). Daarbij moet dan wel rekening worden gehouden met een diepere grens van de scheiding van bron- en pluimaanpak in onderhavig plan (namelijk 6 m –mv versus 5 m –mv).
Om deze reden is bij de opzet van Gebiedsbeheerplan Dammerweg e.o. rekening gehouden met het vastgestelde Gebiedsbeheerplan Het Gooi. Andersom is ten aanzien van gebied, organisatie en financiën in het Convenant Grondwaterbeheer Het Gooi geen rekening gehouden met de situatie Dammerweg e.o.

1.5 Afbakening

1.5.1 Gebiedsdefinitie

Gedeputeerde Staten kunnen ambtshalve een gebied aanwijzen waar de gebiedsgerichte aanpak zal plaatsvinden. De wetgever geeft hiervoor geen specifieke criteria anders dan dat “gevallen van verontreiniging in een gebied zodanig zijn gemengd of gemengd kunnen raken” of dat “gevallen …elkaar…bij een afzonderlijke aanpak … in betekenende mate kunnen beïnvloeden.”
In dit gebiedsbeheerplan is dit nader ingevuld.

Het Gebiedsbeheerplan Dammerweg is geschreven voor een gebied in de gemeente Wijdemeren. Dit gebied maakt deel uit van één grondwaterlichaam. Het bodemprofiel is binnen het gebied vergelijkbaar van opbouw (zie hoofdstuk 2.1). In het gebied zijn enige diepe verontreinigingen aanwezig en daarnaast een kwetsbaar object, namelijk de Spiegelplas.

De gebiedsgrenzen van het gebiedsbeheerplan zijn weergegeven in figuur 1. Deze grenzen zijn gekozen op basis van de volgende feiten en argumenten:

- De vermoedelijke omvang van de verontreinigingen in de bronzone (deklaag tot circa 6 m-mv).
- De vermoedelijke omvang van de verontreinigingen in het eerste en tweede watervoerend pakket (tot een diepte van respectievelijk 6-50 en 50-90 m-mv).
- De regionale hydrologische situatie en de hieruit volgende grondwaterstroming.
- De vermoedelijke verspreiding van de grondwaterverontreinigingen in de komende 30 jaar, de periode waarbinnen de aanwezige grondwaterverontreinigingen moeten stabiliseren qua omvang.
- De aanwezigheid van bedreigde objecten die binnen een tijdsperiode van 30 tot 50 jaar bereikt zouden kunnen worden door de verontreinigingen, mocht de veronderstelde verontreinigings- en verspreidingssituatie in de praktijk blijken af te wijken.
- De percelen en gebieden buiten de begrenzing ondervinden geen gevolgen van de gebiedsgerichte aanpak.
- Er is voldoende bufferende ruimte aanwezig in het gebied.
- De horizontale begrenzing is zoveel mogelijk afgestemd op de natuurlijke begrenzingen van het betreffende grondwatersysteem.
- Binnen dit gebied is rekening gehouden met een zone waarbinnen er beperkingen worden gesteld aan het gebruik van grondwater via (ondiepe of diepe) onttrekkingen.

[2] *Arcadis, 27 mei 2015, kenmerk 078453642:A; zie www.gwbeheergooi.nl*

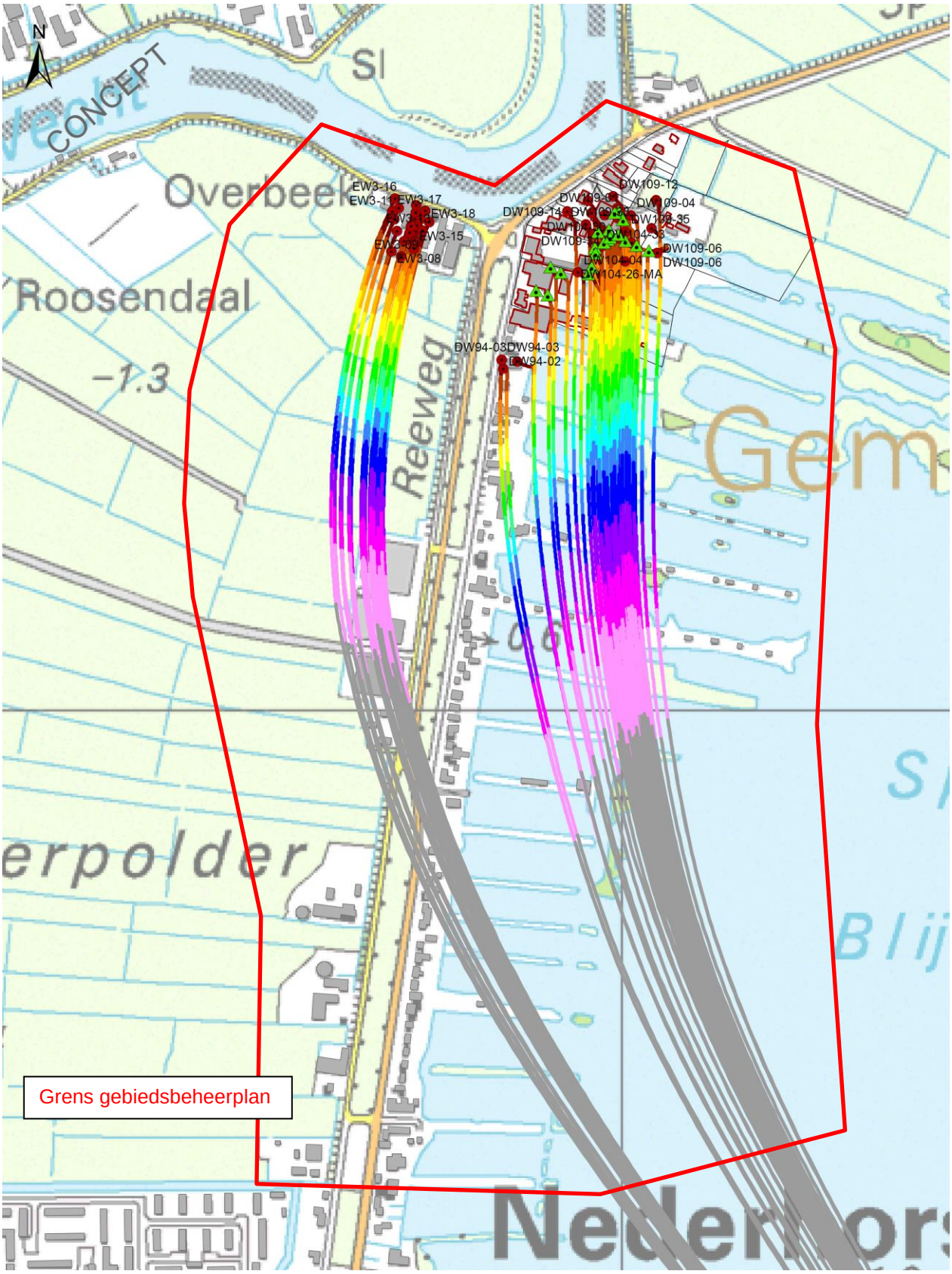

*Figuur 1: Gebiedsgrenzen gebiedsbeheerplan (voor toelichting: **zie legenda bij kaart 1 in de bijlage**)*

1.5.2 Locaties onder dit gebiedsbeheerplan

In tabel 1 zijn de locaties opgenomen die deel uitmaken van dit gebiedsbeheerplan en waarvan bekend is dat er bodemverontreiniging aanwezig is.

Tabel 1: Locaties gebiedsbeheerplan Dammerweg e.o.

Locatie	Verontreiniging grond	Verontreiniging grondwater	Beoordeling ernst	Beoordeling spoedeisendheid
Dammerweg 94	Ja	F, WVP 1	Ja	Mogelijk spoedeisend
Dammerweg 103	Ja	F, WVP 1	Ja	Mogelijk spoedeisend
Dammerweg 109	Ja	F, WVP 1, WVP 2	Ja	Spoedeisend
Eilandseweg 3	Ja	F, WVP 1, WVP 2	Ja	Spoedeisend
Dammerweg 79-80	Ja	F	Ja	Niet spoedeisend
Dammerweg 84	Nee	F	Ja	Niet spoedeisend
Dammerweg 91	Ja	F	Ja	Niet spoedeisend
Dammerweg 104	Nee	F	Ja	Niet spoedeisend
Dammerweg 106	Ja	F	Ja	Niet spoedeisend
Eilandseweg 4	Onbekend	Onbekend	-	-
Reeweg 13	Nee	Nee	-	-
Reeweg 16/18	Nee	Nee	-	-

F: verontreiniging in het freatisch pakket
WVP 1: verontreiniging in het 1e watervoerend pakket
WVP 2: verontreiniging in het 2e watervoerend pakket

1.6 Uitgangspunten

Aan het gebiedsbeheerplan liggen de volgende uitgangspunten en criteria ten grondslag:

- De aanleiding voor dit gebiedsbeheerplan zijn in eerste instantie die verontreinigingen die de verontreinigingsproblematiek veroorzaken voor de omgeving als gevolg van verspreiding via het grondwater en als gevolg daarvan mogelijke bedreiging voor objecten in de omgeving. Deze verontreinigingen vallen samen met de opgelegde saneringsplicht. Echter, niet alleen degenen die als schuldig eigenaar zijn aangeschreven door de provincie kunnen deelnemen aan het gebiedsbeheerplan. Ook degenen die niet zijn aangeschreven maar wel mee willen doen kunnen zich aanmelden als deelnemer. Het voordeel voor deze eigenaren is dat zij door afkoop de verantwoordelijkheid voor de eventuele aanpak van de diepere grondwaterverontreiniging overdragen en daarmee ‘het dossier afsluiten’.

- Het gebiedsbeheerplan richt zich op de bedreigde objecten die binnen een tijdspanne van 30 tot 50 jaar redelijkerwijs bedreigd worden door de grondwaterverontreinigingen. Ook voor wat betreft de bescherming van bedreigde objecten op grotere afstand blijft de houder van het gebiedsbeheerplan aansprakelijk en verantwoordelijk totdat de doelstellingen in het beheerplan zijn gehaald. Echter, bedreigde objecten die veel verder in de tijd liggen worden buiten beschouwing gelaten omdat het maar de vraag is of deze objecten ooit bereikt zullen worden.

Bovendien zijn of moeten in dat geval al eerder maatregelen worden getroffen om bedreigde objecten die eerder in de tijd liggen te beschermen.

- In wet- en regelgeving is vastgelegd dat in een gevalsgerichte aanpak aanwezige grondwaterpluimen binnen 30 jaar moeten afnemen. Bij een gebiedsgerichte aanpak is dat niet expliciet vastgelegd en is er meer tijd en ruimte beschikbaar voor lange-termijn oplossingen voor de pluim. Uiteindelijk dient de belasting van het grondwater met verontreinigingen af te nemen. Naast de doelstelling dat kwetsbare objecten geen negatieve effecten mogen ondervinden van de verontreinigingen dient als gevolg van het gebiedsbeheerplan dus op termijn sprake te zijn van een afname van de totale belasting van het grondwater (afname van de grondwaterpluimen). Om dit te bereiken dient de bronzone door de betrokken eigenaren zodanig te worden gesaneerd (de 'kraan' moet worden dichtgezet) dat deze geen verdere nalevering van verontreiniging aan het grondwater veroorzaakt. Hierdoor komt er zicht op stabilisatie van de grondwaterpluimen en uiteindelijk op reductie van de pluimen. De mate van stabilisatie en reductie is mede afhankelijk van de mate waarin natuurlijke afbraakprocessen een rol spelen. Onderzoek naar natuurlijke afbraak – en eventuele mogelijkheden om deze te stimuleren – vormt dan ook mede een belangrijk doel van de op te zetten grondwatermonitoring.

- Elke mobiele grondwaterverontreiniging die bijdraagt of heeft bijgedragen aan de pluimen kan in principe binnen het gebiedsbeheerplan vallen, maar het plan richt zich primair op de aanwezige verontreinigingen met vluchtige organische chloorkoolwaterstoffen (VOCl).

- De bronzone wordt gezien als alle verontreinigingen die de grondwaterverontreiniging in de pluim blijven veroorzaken in het eerste en/of tweede watervoerend pakket, en die aanwezig zijn in de grond en het grondwater tot circa 6 meter beneden maaiveld. Uit berekeningen en uit de praktijk (landelijk is inmiddels veel kennis opgedaan bij bodemonderzoek en –sanering) blijkt dat onder het niveau van 6 m -mv vanuit grondwaterverontreinigingen geen humane risico's meer te verwachten zijn aan het maaiveld;

- De scheiding tussen de bron- en de pluimaanpak is als volgt:
  - Bronaanpak: het verwijderen of isoleren van de verontreinigingen in de bronzone (tot onderzijde deklaag op circa 6 m-mv) die bijdragen aan de verontreinigingspluimen in het eerste en/of tweede watervoerend pakket, inclusief monitoringsmaatregelen gericht op het volgen van de voortgang en effectiviteit van de bronaanpak. De bronaanpak dient zodanig te zijn dat de bronnen in de deklaag de bestaande pluimen in het diepe grondwater niet meer voeden met nieuwe verontreinigingen.
  - Pluimaanpak: alle maatregelen gericht op het monitoren van de verspreiding van de verontreinigingspluimen in het eerste en/of tweede watervoerend pakket, het monitoren van de potenties voor natuurlijke afbraak en het eventueel stimuleren van natuurlijke afbraak of andersoortige maatregelen om de omvang van de grondwaterverontreinigingen uiteindelijk (na maximaal 30 jaar) te laten afnemen. Ook de maatregelen om te voorkomen dat verontreinigingen onverhoopt toch een bedreigd object bereiken maken onderdeel uit van de pluimaanpak.

- Het gebiedsbeheerplan biedt voor eigenaren de mogelijkheid om grondwaterverontreinigingen privaatrechtelijk af te kopen, ook als de verontreinigingssituatie *niet-ernstig*, of *ernstig maar niet spoedeisend* is. In dit beheerplan worden deze situaties echter niet inhoudelijk uitgewerkt. Dit zal in specifieke gevallen in een parallel traject worden uitgewerkt.

1.7 Leeswijzer

In hoofdstuk 1 is voor de gebiedsgerichte aanpak Dammerweg e.o. het algemene kader omschreven, de aanleiding, het wettelijk kader en de uitgangspunten. De uitgevoerde onderzoeksstappen en de verontreinigingssituatie staan omschreven in hoofdstuk 2. Vervolgens is in hoofdstuk 3 de keuze voor de uitvoering van de monitoring beschreven. In hoofdstuk 4 zijn de noodzakelijke maatregelen beschreven. De organisatie en de uitvoering van het gebiedsgerichte beheer is opgenomen in hoofdstuk 5. Een overzicht van de projectfinanciën is opgenomen in het (laatste) hoofdstuk 6.

2 Verontreinigingssituatie Dammerweg e.o.

2.1 Bodemopbouw

De bodemopbouw ter plaatse wordt gevormd door een deklaag, het eerste watervoerend pakket en het tweede watervoerend pakket (zie tabel 2).

De deklaag ter plaatse wordt gevormd door de Formaties van Echteld en Naaldwijk. De deklaag bestaat uit veen, klei en fijne zanden. Onder de deklaag zijn de Formaties van Boxtel, Drenthe, Urk, Sterksel en Peize-Waalre gelegen. Deze formaties vormen het eerste watervoerende pakket en zijn voornamelijk opgebouwd uit grove zanden die gekenmerkt worden door een hoge doorlatendheid. Het eerste watervoerende pakket wordt aan de onderkant begrensd door de kleien van de Formatie van Peize-Waalre (Waalre Klei 1). De Waalre Klei vertoont sterke laterale verschillen en kan lokaal afwezig zijn.

Tabel 2: Regionale bodemopbouw

Globale diepte (m + NAP)	Geohydrologische opbouw	Samenstelling
-0.5 tot -6.0	Deklaag (Formaties van Echteld en Naaldwijk)	Klei, veen, zand
-6.0 tot -63.0	Eerste watervoerend pakket (Formaties van Boxtel, Drenthe, etc.)	Zand
-63.0 tot -67.0*	Scheidende laag (Formatie van Peize-Waalre, Waalre Klei 1)	Klei
-67.0 tot -177.0	Tweede watervoerend pakket (Formaties van Peize-Waalre, Maassluis)	Zand
-177.0 tot -291.0	Scheidende laag (Formatie van Maassluis)	Klei, zand

** Lokaal afwezig*

In figuur 2 is de bodemopbouw in een dwarsprofiel weergegeven. De lichtgele en (gestuwde) grijze eenheden representeren watervoerende eenheden die voornamelijk zijn opgebouwd uit zand, de overige kleuren (groen, oranje, blauw) representeren slecht-doorlatende eenheden die voornamelijk zijn opgebouwd uit leem, klei en veen. Er zijn twee watervoerende pakketten aanwezig, van elkaar gescheiden door de Waalre Klei die wordt aangetroffen op circa NAP -63 meter.

Figuur 2: Bodemopbouw en profiel

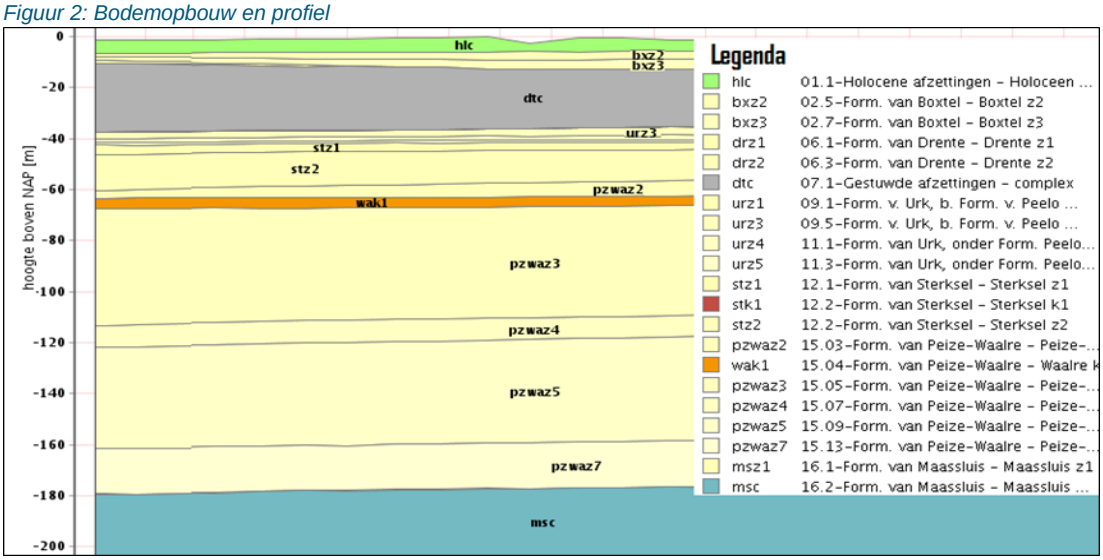

2.2 Grondwaterstroming

De grondwaterstroming en dus de verspreiding van verontreinigingen wordt met name bepaald door de bodemopbouw en de eigenschappen van de bodemlagen. Ter plaatse van de onderzoekslocatie is sprake van wegzijging: grondwater zakt vanuit de deklaag naar het onderliggende eerste watervoerende pakket. De horizontale stroming in de deklaag is beperkt als gevolg van de beperkte horizontale doorlatendheid van de deklaag en de sterke, verticale wegzijgingscomponent naar het eerste watervoerend pakket.

In de deklaag treedt dus ook een voornamelijk verticale verspreiding van verontreinigingen op.
In het eerste watervoerende pakket is de stroming vrij constant van richting en sterkte. De stroming is ter plaatse van de onderzoekslocatie van noord naar zuid gericht. De Horstermeerpolder is zeer bepalend voor het regionale stromingspatroon en zorgt er dus ook voor dat er vanuit de Spiegelplas infiltratie plaatsvindt. Om de gevoeligheid hiervan nader te onderzoeken is tijdens het actualisatieonderzoek in 2015 de gevoeligheid van doorlatendheid van de deklaag (k-waarde) op de horizontale grondwaterstroming nader onderzocht, alsmede de invloed van een preciezere invoer van de verdeling van de waterbodemdiepte van de Spiegelplas. Hieruit blijkt dat ook bij een hogere horizontale doorlatendheid en bij een geringe waterbodemhoogte langs de randen van de Spiegelplas er geen aanleiding is om een significant ander grondwaterstromingspatroon en verspreidingspatroon van verontreinigingen te veronderstellen, zie ook figuur 3.[3]

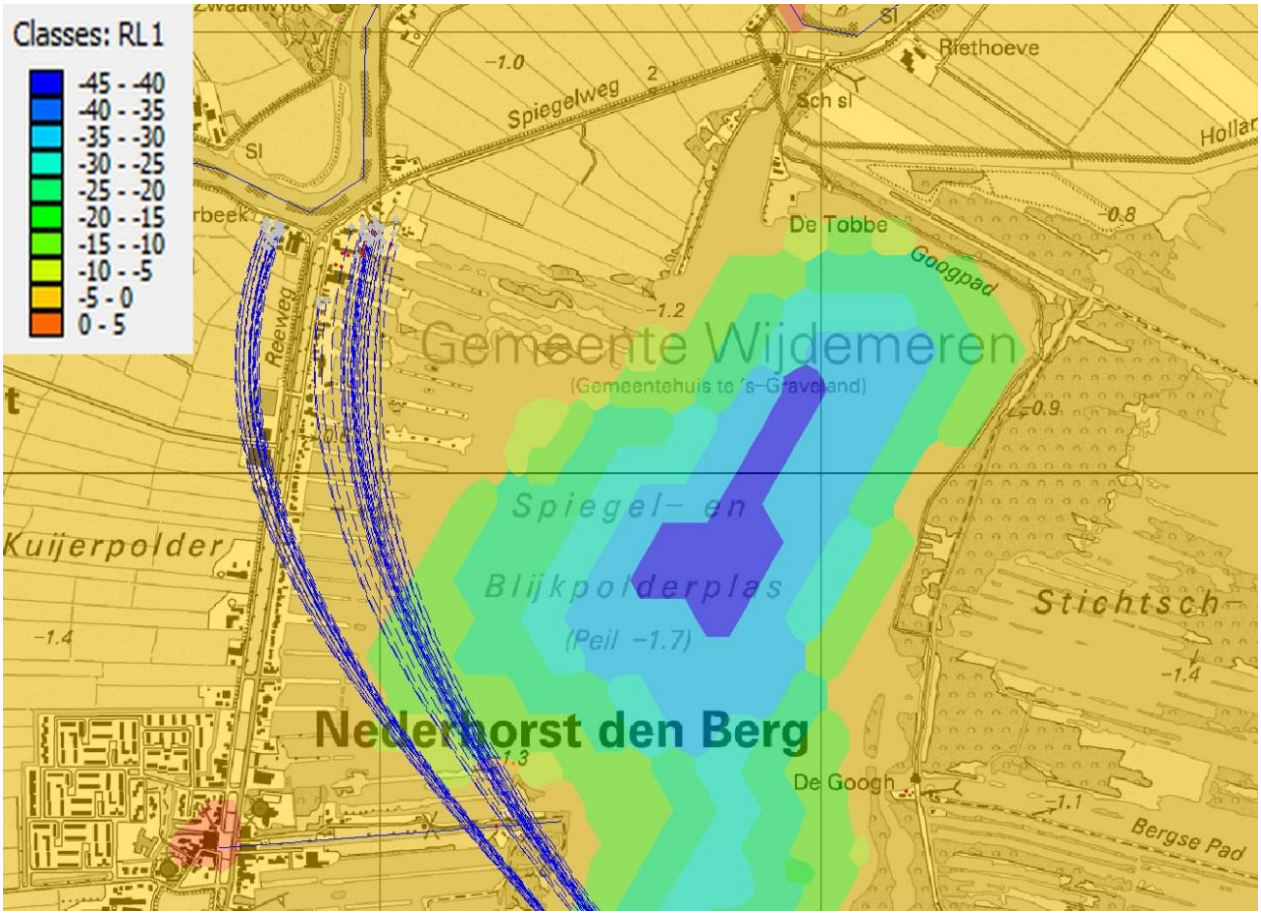

Figuur 3: Bodemhoogte Spiegelplas (m NAP) en berekende stroombanen

[3] *Zie verder: Royal Haskoning, Stroombanenonderzoek Zeeppolder Wijdemeren, juni 2013 en actualisatieonderzoek, oktober 2015*

2.3 Inventarisatie verontreinigingen

2.3.1 VOCl grondwaterverontreinigingen en saneringsplicht (ernstig en spoed)

In tabel 3 zijn de locaties met aanwezigheid van een diepe grondwaterverontreiniging (VOCl) en een saneringsverplichting (beoordeling ernst en spoed) opgenomen.

Tabel 3: Bronlocaties met diepe grondwaterverontreiniging met VOCl en beoordeling ernst en spoed

Locatie	Ernstig	Zaklaag aanwezig	Pakket	Volume > I-waarde (m^3)	Toename volume > I-waarde (m^3/jaar)	Beoordeling spoedeisendheid
Dammerweg 94	Ja	Nee	Freatisch	> 1.800	N.v.t.	Mogelijk spoedeisend
			WVP1	5.700 – 18.200	150 – 490	
			WVP2	N.v.t.	N.v.t.	
Dammerweg 103	Ja	Nee	Freatisch	< 6.000	N.v.t.	Mogelijk spoedeisend
			WVP1	Mogelijk > 6.000	Mogelijk > 1.000	
			WVP2	N.v.t.	N.v.t.	
Dammerweg 109	Ja	Waarschijnlijk	Freatisch	9.000	N.v.t.	Spoedeisend
			WVP1	70.700 – 225.200	1.310 – 4.170	
			WVP2	133.100 – 424.100	2.460 – 7.850	
Eilandseweg 3	Ja	Waarschijnlijk	Freatisch	2.200	N.v.t.	Spoedeisend
			WVP1	16.100 – 51.400	370 – 1.190	
			WVP2	20.600 – 65.600	480 – 1.520	

WVP 1: verontreiniging in het 1e watervoerend pakket
WVP 2: verontreiniging in het 2e watervoerend pakket

Dammerweg 94

De locatie Dammerweg 94 wordt beoordeeld als mogelijk spoedeisend. Het is niet duidelijk of het verspreidingscriterium (jaarlijkse volumetoename) wordt overschreden. De kans is aanwezig dat dit criterium niet wordt overschreden, echter deze verontreiniging loopt mogelijk over in de andere aanwezige pluimen met spoed (Dammerweg 103). De nu nog aanwezige bron van de verontreiniging lijkt beperkt (door de uitgevoerde grondsanering). Er vindt waarschijnlijk geen nalevering meer plaats vanuit de bron aan de grondwaterpluim ondanks de hoge concentraties in het grondwater ter plaatse van de bron. Aanvullend onderzoek ter plaatse van de bron zal dit moeten uitwijzen. Vanuit Bevoegd gezag dient nader onderzoek uitgevoerd te worden naar de bron om na te gaan wat de werkelijke verspreiding van het geval nu nog is. In 2000 is een grondsanering uitgevoerd waarbij de verontreiniging met VOCl deels en de minerale olie verontreiniging volledig is gesaneerd. Tijdens de grondsanering is een systeem aangelegd om de grondwaterverontreiniging onder de woningen te kunnen onttrekken. Deze onttrekking is door de eigenaar nog niet ingezet. Daarna hebben op de locatie geen bedrijfsmatige activiteiten meer plaatsgevonden. Op de locatie zijn geen andere verontreinigingen aanwezig die van invloed zijn op de diepe grondwaterverontreiniging met VOCl.

Dammerweg 103 (in samenhang met Dammerweg 99 en 100)

De locatie Dammerweg 103 wordt beoordeeld als mogelijk spoedeisend. Op deze locatie is in 2007 een sanering uitgevoerd in verband met de realisatie van een nieuw pand. Daarbij is een halve meter

verontreinigde toplaag verwijderd en is onder het pand een bodemluchtonttrekkingssysteem aangelegd in verband met mogelijk uitdamping naar de binnenlucht.

Later is geconstateerd dat er nog (rest)verontreinigingen met VOCl aanwezig zijn in het grondwater. De omvang van deze zone is eerder niet in beeld gebracht in termen van oppervlakte van het gebied met verontreinigingen in grond en/of grondwater groter dan de interventiewaarde.

Tijdens voorgaand onderzoek (Royal HaskoningDHV, 5 oktober 2015) is aan de hand van stroombaanberekeningen beredeneerd dat een relatief geringe bronzone (> 290 tot 930 m^2) met interventiewaarde overschrijdingen al kan leiden tot een ernstig en spoedeisend geval van bodemverontreiniging voor wat betreft verspreiding. Echter, gezien de grondsanering die al is uitgevoerd, en de concentratie in het grondwater ter plaatse van de bronzone is een duidelijke bron die nu nog nalevert aan de grondwaterpluim niet meer te verwachten. Er is eigenlijk alleen nog sprake van een grote VOCl pluim verontreiniging. Onduidelijk is welke (rest-)verontreiniging met VOCl in de pluim nog aanwezig is in het diepere grondwater. Aanvullend onderzoek ter plaatse van de bron vanuit de gebiedsgerichte aanpak is niet nodig. Vanuit Bevoegd gezag dient nader onderzoek uitgevoerd te worden om na te gaan wat de werkelijke omvang is van dit geval om de spoedeisend van de verspreiding te kunnen bepalen.

Daarnaast is op een aantal deellocaties verspreid over Dammerweg 99, 100 en 103 een ophooglaag aanwezig die licht tot matig verontreinigd is met zware metalen, PAK, PCB en/of minerale olie. Verder zijn ter plaatse van de voormalige ondergrondse tanks en het voormalige benzinestation sterke verontreinigingen met minerale olie en vluchtige aromaten aanwezig in de grond en het grondwater. Daar waar in 2007 bij Dammerweg 103 ten behoeve van de nieuwbouw de grondontgraving heeft plaatsgevonden zijn de verontreinigingen al verwijderd.

De verontreinigingen met minerale olie en vluchtige aromaten hebben geen overlap met de diepe grondverontreiniging met VOCl en reiken niet dieper dan 5 m-mv. De verontreinigingen gerelateerd aan de ophooglaag en het benzinestation zijn immobiel en/of niet diep gelegen en kunnen zelfstandig worden aangepakt. Daarmee zijn ze niet van invloed op de gebiedsgerichte aanpak van de diepe grondwaterverontreiniging met VOCl.

Dammerweg 109

De locatie Dammerweg 109 is spoedeisend vanwege de geschatte omvang van de pluim en de geschatte jaarlijkse toename van het volume verontreinigd grondwater in het eerste watervoerend pakket. Tevens is het waarschijnlijk dat sprake is van een zaklaag met mogelijk verspreiding van verontreinigingen tot in het tweede watervoerend pakket.

Op de locatie is momenteel een loods aanwezig voor de op- en overslag van kleding. In het verleden was hier een chemische wasserij aanwezig. Aan de zuidzijde bevond zich een dieselpomp met bovengrondse opslag voor lichte en zware stookolie alsmede een dieseltank. Op de gehele locatie is sprake van een ophooglaag. Hierin is asbest aanwezig, echter in gehalten lager dan de interventiewaarde. De ophooglaag is niet onderzocht op overige parameters. Bij de voormalige dieselpomp en tanks is in het verleden in de grond en grondwater een matige tot sterke verontreiniging met minerale olie aangetroffen. De verontreinigingen met minerale olie bevinden zich in de bovenste meters van de deklaag. Deze kunnen zelfstandig worden aangepakt en zijn daarmee niet van invloed op de gebiedsgerichte aanpak van de diepe grondverontreiniging met VOCl.

Op de grens met Dammerweg 104 is een grenssloot aanwezig waarvan de grond en de (water)bodem (van de achterliggende Rietlanden en de uitloper van de Spiegelplas) met name sterk verontreinigd is met

minerale olie en VOCl. Ook in het ondiepe grondwater in de gedempte sloot is in het verleden een sterke verontreiniging met minerale olie en VOCl aangetroffen.

De minerale verontreiniging in de gedempte sloot en grenssloot valt grotendeels samen met de diepe grondwaterverontreiniging met VOCl. Bij de aanpak van de bron zullen beide verontreinigingen tegelijkertijd moeten worden aangepakt c.q. worden verwijderd.

Eilandseweg 3
De locatie Eilandseweg 3 overschrijdt wat betreft het volumecriterium de norm. Voor wat betreft het verspreidingscriterium is sprake van een situatie ruim onder tot net iets boven de norm. Ook bij deze locatie is waarschijnlijk sprake van een zaklaag met verontreinigingen, met mogelijk verspreiding tot in het tweede watervoerend pakket. Tevens is de locatie is in het verleden opgehoogd. De ophooglaag (aanwezig tot circa 1 m-mv) bevat een heterogene bijmenging met puin en is licht tot sterk verontreinigd met zware metalen en minerale olie (grond en grondwater). Tevens is in de ophooglaag asbest aangetoond boven de interventiewaarde. De aan de ophooglaag gerelateerde sterke grond- en grondwaterverontreinigingen hebben een immobiel karakter en bevinden zich in de bovenste meters van de deklaag en kunnen zelfstandig worden aangepakt en zijn daarmee niet van invloed op de gebiedsgerichte aanpak van de diepe grondverontreiniging met VOCl.

2.3.2 Grondwaterverontreinigingen zonder saneringsplicht (niet-ernstig/niet-spoedeisend)

In de omgeving van de Dammerweg zijn diverse locaties van voormalige chemische wasserijen aanwezig. Op deze locaties hebben vaak ook nog andere activiteiten plaatsgevonden die een grondwaterverontreiniging van de bodem hebben veroorzaakt. Voor deze verontreinigingen geldt echter geen saneringsplicht. In tabel 4 zijn de overige aanwezige grondwaterverontreinigingen weergegeven. Onderstaand wordt van de locaties een korte beschrijving gegeven.

Grondwaterverontreinigingen die dieper zijn gelegen dan de bovenste meters van de deklaag (5 m-mv) worden opgenomen in de gebiedsgericht aanpak. Overige grond- en/of grondwaterverontreiniging in de bovenste meters van de deklaag dienen zelfstandig te worden aangepakt of beheerst en maken geen deel uit van de gebiedsgerichte aanpak.

Tabel 4: Bronlocaties met grondwaterverontreiniging (niet-spoedeisend)

Locatie	Ernstig	Alleen bovenste meters van de deklaag?	Grondwater verontreiniging	Stof	Beoordeling spoedeisendheid
Dammerweg 79-80	Ja	Ja	Freatisch	Minerale olie	Niet spoedeisend
Dammerweg 84	Ja	Nee	Freatisch	Minerale olie	Niet spoedeisend
Dammerweg 91	Nee	Ja	Freatisch	Minerale olie	Niet spoedeisend
Dammerweg 104	Ja	Nee	Freatisch	Minerale olie	Niet spoedeisend
Dammerweg 106	Nee	Ja	Freatisch	Minerale olie	Niet spoedeisend

Op basis hiervan wordt geconcludeerd dat eventuele grondwaterverontreinigingen op deze locaties geen directe invloed hebben op de gebiedsgerichte aanpak van de diepe grondwaterverontreinigingen met VOCl. In bijlage 1 wordt per locatie een toelichting gegeven.

2.3.3 Overige bodemverontreinigingen

Naast de in vorige paragrafen genoemde locaties met verontreinigingen zijn er nog enkele locaties waar onderzoek heeft plaatsgevonden, op grond waarvan geconcludeerd wordt dat er geen verontreinigingen aanwezig zijn of dat de situatie zodanig is dat vervolgonderzoek niet noodzakelijk is. Het gaat hierbij om de locaties Eilandseweg 4, Reeweg 13 en Reeweg 16/18.

Ook voor deze locaties wordt geconcludeerd dat eventuele verontreinigingen niet van invloed zijn op de gebiedsgerichte aanpak van de diepe grondwaterverontreinigingen met VOCl. In bijlage 2 wordt per locatie een toelichting gegeven.

2.4 Stroombaananalyse

Voor de stroombaananalyse wordt uitgegaan van de berekeningen zoals uitgevoerd in voorgaand onderzoek (Royal HaskoningDHV, Eindbeschouwing verontreinigingssituatie Dammerweg - Zeeppolder Nederhorst den Berg, Actualisatie 2015, 5 oktober 2015). Onderstaand is een beknopte samenvatting gegeven van de uitgevoerde stroombaananalyses.

In het onderzoek zijn op verschillende manieren stroombanen berekend vanaf de beschikbare meetpunten. Alle meetpunten uit de onderzoeken in 2013 en 2015 waar kwaliteitsmetingen zijn gedaan zijn ingevoerd in het stroombanenmodel. Vanaf deze locaties (x,y,z) is berekend hoe het grondwater vanaf deze punten stroomt door de deklaag en vervolgens door het eerste watervoerend pakket waarbij de verblijftijd van het grondwater is bepaald. Vervolgens zijn aan de hand van afgeleide retardatiefactoren de verblijftijden voor de verschillende maatgevende VOCl-componenten in het grondwater berekend. De retardatiefactor is de vertragingsfactor van de verontreinigingen ten opzichte van de grondwaterstroming die optreedt als gevolg van bodemprocessen. Een retardatiefactor 2 voor stof X bijvoorbeeld geeft aan dat als de verblijftijd van het grondwater 50 jaar is, de verblijftijd van stof X 100 jaar is.

Figuur 4 geeft de berekende stroombanen weer. Hierbij is dus geen rekening gehouden met retardatie. De stroombanen zijn ingekleurd op basis van de reistijd van het grondwater. De linker figuur geeft de stroombaanberekening weer vanaf de startpunten in de deklaag met vervolgens de stroming door het eerste watervoerend pakket. De rechterfiguur geeft de stroming weer door het tweede watervoerend pakket met als startpunten dezelfde meetpunten als in de linker figuur, maar nu gestart vanaf de top van het tweede watervoerend pakket. De stroombanen in de rechter figuur zijn bedoeld voor die locaties waarbij een vermoeden bestaat van het voorkomen van zaklagen, waarbij verontreinigingen (puur product) in relatief korte tijd wegzakken naar de bodem van het watervoerend pakket, en vandaar uit in opgeloste vorm verder verspreiden via het tweede watervoerend pakket. Uit de verschillen tussen beide figuren kan worden opgemaakt dat de stroming in het tweede watervoerend pakket sterker is dan in het eerste watervoerend pakket. De berekende retardatiefactoren voor de verschillende VOCl-componenten zijn opgenomen in tabel 5.

Tabel 5: retardatiefactoren

Stof	Retardatiefactor
Vinylchloride	1,6
Cis	2,2
Tri	2,9
Per	5,1

Van beide figuren is ook een dwarsdoorsnede overzicht opgesteld (zie figuur 5) waarbij het verloop van de stroombanen in de diepte vanaf de deklaag en vanaf de top van het eerste watervoerend pakket zijn weergegeven.

Uit het stroombanenonderzoek, met de nieuwste inzichten wat betreft de opbouw van (randen van) de Spiegelplas, volgt dat het grondwater vanaf de onderzoekslocaties nauwelijks verspreidt richting de Spiegelplas. Door de verticale, neerwaartse beweging van het grondwater vanaf de onderzoekslocaties, de wegzijgingssituatie ter plaatse van de Spiegelplas en de diep gelegen Horstermeerpolder op grotere afstand, stroomt het grondwater onder de Spiegelplas door.

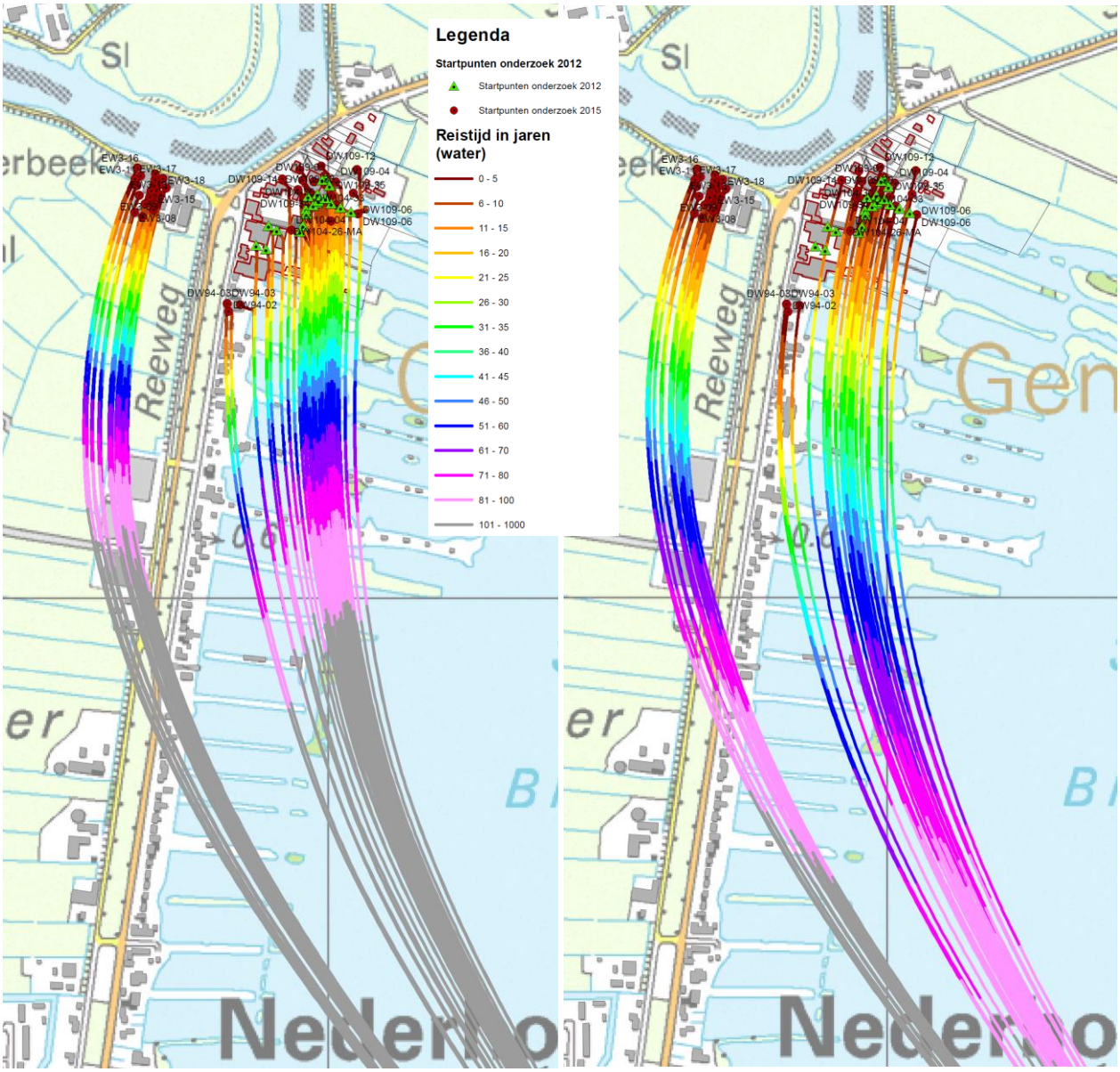

Figuur 4: Berekende stroombanen, vooruit vanaf alle startpunten, zonder retardatie (verblijftijd grondwater, reistijd in jaren). Figuur links: vanaf startpunten in deklaag, stroming in WVP1; rechts: vanaf startpunten top WVP2, stroming in WVP2

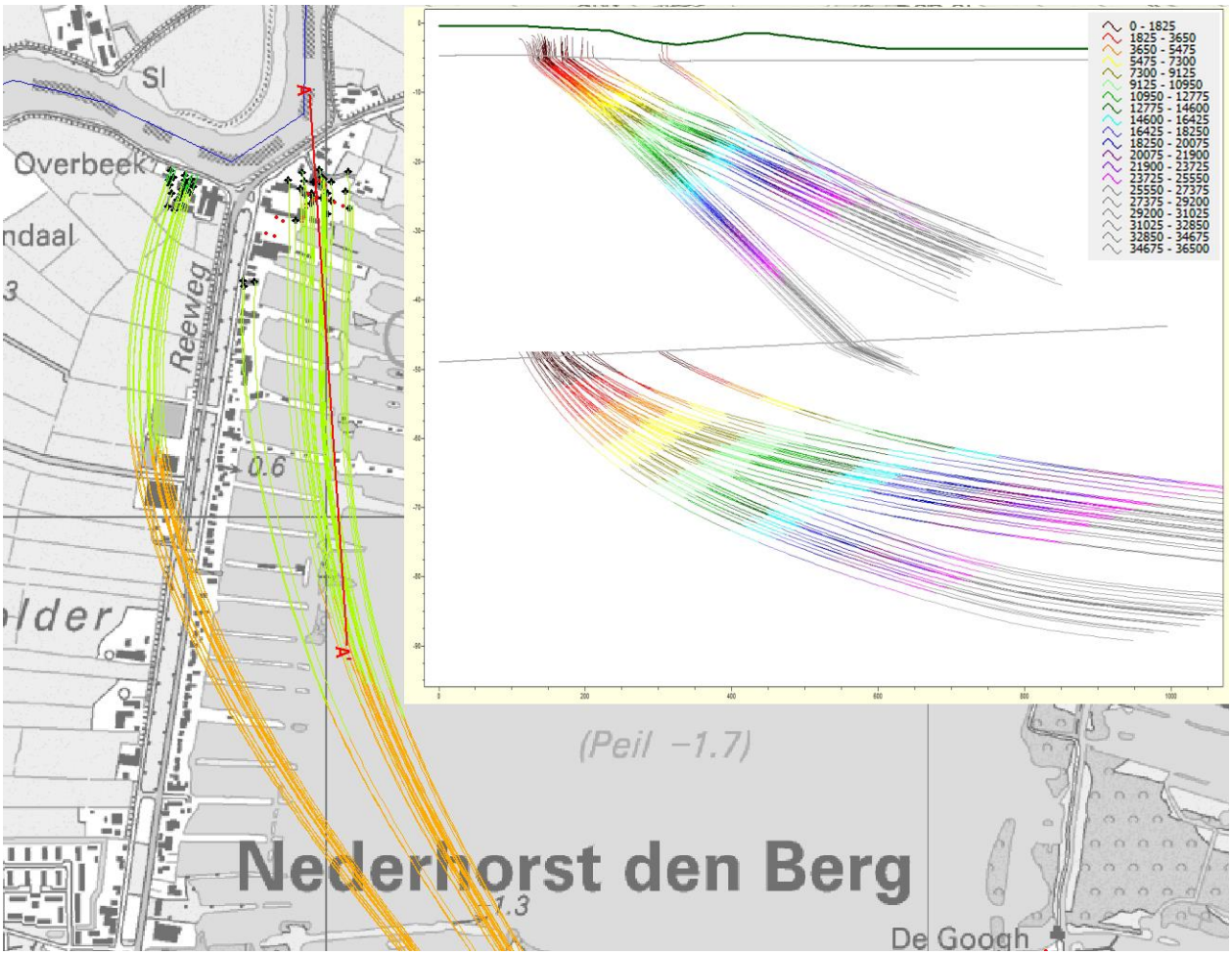

Figuur 5: Berekende stroombanen vooruit vanaf alle startpunten, zonder retardatie (verblijftijd watervoerende laag in jaren). In het bovenaanzicht wordt met kleur aangegeven in welk pakket de stroombaan zich bevindt (groen: deklaag en 1e WVP, oranje: 2e WVP). In het dwarsprofiel (A-A') zijn alle stroombanen geprojecteerd en ingekleurd aan de hand van de reistijd in dagen. Hierbij zijn ook de berekende stroombanen van mogelijke zaklagen bij Dammerweg 109 en Eilandseweg 3 opgenomen). De verticale schaal loopt van 0 tot 95 m NAP

Uit het stroombanenonderzoek is verder gebleken dat het grondwater zich verspreidt in de richting van de Horstermeerpolder. Een deel van de Horstermeerpolder is aangewezen als Natura2000-gebied.
Uit de berekeningen blijkt dat het grondwater er enkele honderden jaren over doet om in de Horstermeerpolder uit te komen. Daar komt dan nog het effect bij van retardatie van de verontreinigingen. In het watervoerend pakket zullen bodemprocessen mogelijk voor afbraak zorgen. Ook dienen de verontreinigingen in het watervoerend pakket onder de Horstermeerpolder (als die daar al aankomen) dan nog door de deklaag met klei- en veenlagen omhoog te kwellen alvorens uit te stromen in het oppervlaktewater. In de deklaag zal eveneens vastlegging van verontreiniging plaatsvinden en in het oppervlaktewater treedt vervolgens nog weer verdunning en afbraak op. Op basis van deze argumenten en voor zover op dit moment kan worden beoordeeld is de kans dat de verontreinigingen vanaf de onderzoekslocaties een bedreiging vormen voor de Natura2000-gebieden in de Horstermeerpolder dan ook verwaarloosbaar. Als dit in de toekomst anders is dan de huidige inzichten dan zal hier op dat moment nader onderzoek naar worden gedaan.

2.5 Inventarisatie kwetsbare objecten

Het gebiedsbeheerplan richt zich op de bedreigde objecten die binnen 30 tot 50 jaar redelijkerwijs bereikt en bedreigd worden door de grondwaterverontreinigingen. Ook voor wat betreft de bescherming van bedreigde objecten op grotere afstand blijft de houder van het gebiedsbeheerplan aansprakelijk en verantwoordelijk totdat de doelstellingen in het beheerplan zijn gehaald. De verwachting is dat risico's van verder in de tijd gelegen kwetsbare objecten gering zijn door afname van concentraties. Bovendien geldt dat voor kwetsbare objecten die binnen 30 tot 50 jaar al wel bereikt zijn vóór die tijd al onderzoek is uitgevoerd en maatregelen zijn genomen.

Kwetsbare objecten

De volgende kwetsbare objecten worden onderscheiden:

- De Spiegelplas. Dit betreft een Natura 2000-gebied direct grenzend aan de locaties langs de Dammerweg. Op basis van de vooronderzoeken is bepaald dat (verontreinigd) grondwater onder de Spiegelplas door gaat in de richting van de Horstermeerpolder. De te nemen (monitorings-) maatregelen dienen minimaal gericht te zijn op bevestiging van deze onderzoeksconclusie.

Niet-kwetsbare objecten

Voor andere objecten wordt geconcludeerd dat deze voor de verontreinigingen afkomstig van de Dammerweg geen bedreiging vormen:

- Officiële zwemwaterlocaties. Vier zwemwaterlocaties langs de rand van de Spiegelplas (figuur 6).
- Gelet op de ligging van de zwemwaterlocaties ten opzichte van de berekende stroombanen worden risico's voor de zwemwaterkwaliteit niet verwacht. De locatie 'De Bergse Akker' ligt het dichtst in de buurt. Ook hier is de verwachting dat het grondwater onder de plas doorstroomt. De verblijftijd van het grondwater vanaf de verontreinigde locatie tot onder de zwemlocaties is al ruim 100 jaar en zal dus voor verontreinigingen nog veel groter zijn. Bovendien wordt het water in de noordelijke delen van de Spiegelplas al meegenomen in de monitoring. Mocht daar onverhoopt verontreiniging worden aangetoond dan kan in tweede instantie ook worden gekeken naar de officiële zwemwaterlocaties. Daarom wordt (aparte) monitoring van zwemwaterlocaties als bedreigde objecten niet nodig geacht.
- De Horstermeerpolder, met daarin gelegen natuurontwikkelingsprojecten, is een kwetsbaar object. Echter, uit de berekeningen volgt dat het grondwater vanaf de locatie Dammerweg/Eilandseweg er enkele honderden jaren over doet om dit gebied te bereiken. Hierbij is de vraag of de verontreinigingen dit überhaupt bereiken omdat voor de opgeloste verontreinigingen in het grondwater geldt dat vanwege retardatie deze er nog langer over doen. Tevens is er sprake van verdunning en mogelijk natuurlijke afbraak. De kans is dan ook erg klein dat verontreinigingen deze locatie ooit bereiken en mocht dit wel het geval zijn dan zijn de effecten hiervan (door de lage concentratieniveaus) naar verwachting zeer gering.
- De Bethunepolder (ten zuiden gelegen van de Horstermeerpolder, met de daaraan gekoppelde (plannen voor) natuurontwikkeling en de hier aanwezige waterwinlocatie (winlocatie Bethunepolder) ten behoeve van de drinkwaterbereiding is een kwetsbaar object. Het grondwater vanaf de Dammerweg zal de Bethunepolder nooit bereiken, en vormt daarmee vormt dit gebied geen bedreigd object.
- Grondwateronttrekkingen kunnen eveneens bedreigd worden. Bij het Landelijk Grondwater Register (LGR) is nagegaan welke permanente grondwateronttrekkingen (inclusief Warmte Koude Opslagsystemen) zich bevinden in een gebied van 2 km rondom de betreffende locaties langs de Dammerweg en Eilandseweg. Hieruit blijkt dat deze niet aanwezig. In de omgeving zijn afgelopen jaren wel tijdelijke bemalingen (bouwput, sanering) in werking geweest. Vanwege het tijdelijke karakter van deze onttrekkingen, de diepte en de omvang van de onttrekkingen en het de

gebruiksfunctie (bemalingswater, geen gebruik voor consumptie) worden deze tijdelijke bemalingen niet als bedreigde objecten gezien.

Figuur 6: Ligging Spiegelplas en officiële zwemwaterlocaties (bron: www.zwemwater.nl)

2.6 Onttrekken van grondwater

Binnen beheersgebied (zie figuur 1) zijn 3 zones aanwezig waar beperkingen zijn in verband met de (mogelijk) aanwezigheid van VOCl-verontreinigingen, alsmede overige verontreinigingen. In deze zones is het gebruik van het grondwater voor drinkwater, veedrenking, zwemwater en besproeiing van moestuinen niet toegestaan. Initiatiefnemers, eigenaren of gebruikers die binnen deze zones grondwater willen onttrekken dienen dit te melden bij Omgevingsdienst Flevoland & Gooi Vechtstreek streek conform artikel 28 lid 3 van de Wet bodembescherming (Wbb). Ook dient contact te worden gezocht met de beheerder van dit gebiedsbeheerplan, de provincie Noord-Holland. Het betreft de volgende zones:

1. de deklaag tot 6 m-mv (blauwe gebieden, figuur 7.1));
2. het eerste watervoerend pakket, 6 tot 50 m-mv (oranje gebied, figuur 7.2);
3. het tweede watervoerend pakket, 50 tot 90 m-mv) (geel gebied, figuur 7.2).

De begrenzingen van deze zones, zoals weergegeven in figuur 7.1 en 7.2, zijn als volgt gelegen:

1. De zone tot circa 6 m-mv (deklaag) op de percelen Dammerweg 94, 103, 109 en Eilandseweg 3.
2. De zone van circa 6 tot circa 50 m-mv (eerste watervoerend pakket) stroomafwaarts van de locaties Eilandseweg 3 en Dammerweg 94, 103 en 109;
3. De zone van circa 50 tot 90 m-mv (tweede watervoerend pakket) stroomafwaarts van de locaties Dammerweg 109 en Eilandseweg 3.

Bij het bepalen van de begrenzing van de zones in de deklaag is rekening gehouden met:

- de aanwezige grondwaterverontreiniging in de deklaag;
- de (mogelijke) huidige verspreiding vanuit de bron en op basis van de bronomvang in de deklaag en stroombaanberekeningen.

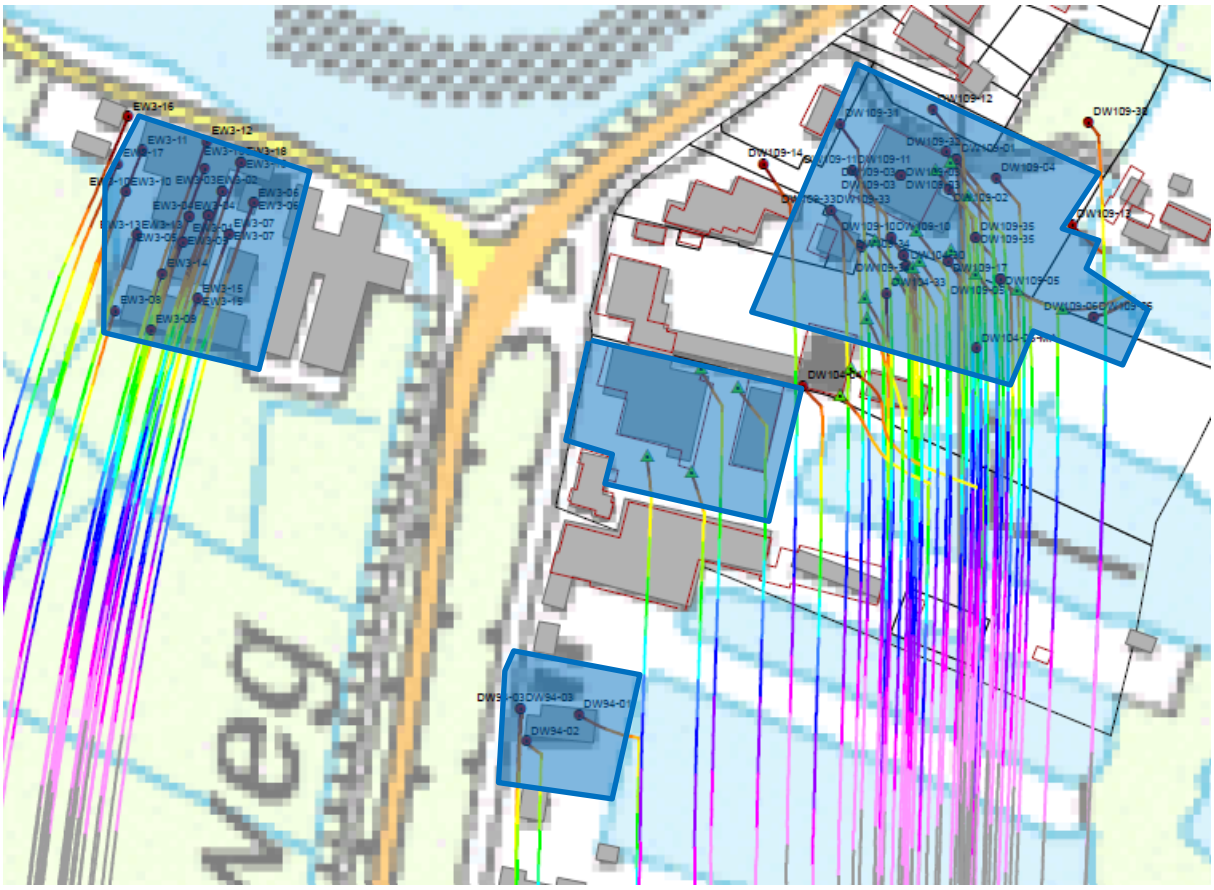

Figuur 7.1: Ligging zones met beperking gebruik grondwater, deklaag

Bij het bepalen van de begrenzing van de zones in het eerste en tweede watervoerend pakket is rekening gehouden met:

- de (mogelijke) huidige verspreiding van de pluimen op basis van de bronomvang en stroombaanberekeningen;
- de zone stroomafwaarts hiervan tot aan de grens waar de verontreinigingen zich over circa 30 jaar zouden kunnen bevinden;
- een zone westelijk en oostelijk van de pluimen als marge voor de eventuele invloed van grondwateronttrekkingen buiten de zone met gebruiksbeperkingen. Hierbij is rekening gehouden met de invloed van een grondwateronttrekking van circa 5 m^3/uur.

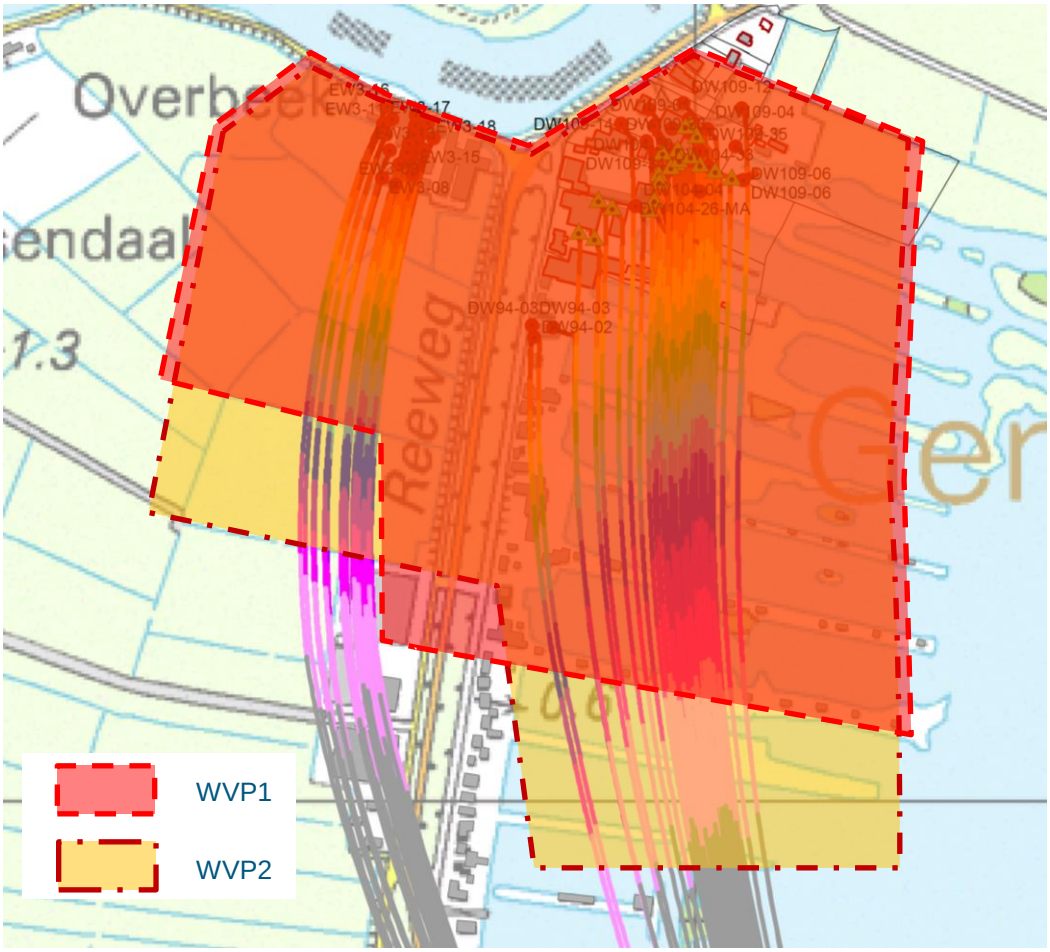

Figuur 7.2: Ligging zones met beperking gebruik grondwater, WVP1 en WVP2

Binnen de hierboven aangegeven grenzen van het gebiedsbeheerplan moet voor alle onttrekkingen contact worden gezocht met de provincie Noord-Holland, gebiedsbeheerder van dit plan.
De gebiedsbeheerder toetst het doel en de werkwijze van de onttrekking. Tevens dienen initiatiefnemers, eigenaren of gebruikers binnen deze grenzen, onttrekkingen te melden bij Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek streek conform artikel 28 lid 3 van de Wet bodembescherming (Wbb). Het Waterschap AGV (Waternet) en/of gemeente dienen bij het beoordelen van onttrekkingen binnen deze grenzen rekening te houden met hetgeen is omschreven in artikel 28 lid 3 Wbb.

In het algemeen is het toegestaan om grondwater te onttrekken en te retourneren, waarbij als bijeffect verontreiniging mogelijk wordt onttrokken of verplaatst, tenzij:

- het onttrokken grondwater mogelijk leidt tot inname door de mens en of dier. Drinkwaterwinning en gebruik als zwembadwater zijn bijvoorbeeld niet toegestaan;
- het onttrokken en verontreinigde water minder dan 6 m –mv of minder dan 2 m onder de grondwaterspiegel wordt geretourneerd. Verontreinigende stoffen die zich dieper dan 6 m –mv bevinden, óf die onder een laag schoon grondwater van meer dan 2 m dik bevinden, veroorzaken geen risico op maaiveldniveau;
- er gerede kans bestaat dat de verontreiniging wordt verplaatst tot voorbij de monitoring meetpunten.

De gebiedsbeheerder behoudt zich het recht voor om de onttrekking te bemonsteren, de waterkwaliteit te analyseren en indien nodig gebruiksbeperkingen of maatregelen voor te schrijven bij gebruik.

Eisen en verplichtingen uit vergunningen of beschikkingen blijven van kracht. Wijzigingen in het gebruik van een locatie dienen te worden gemeld.

In dit plan is rekening gehouden met de gevolgen voor terreinen, die binnen de gebiedsgrens vallen, maar die geen onderdeel van de gebiedsgerichte aanpak uitmaken. De gebieden waarin een beperking is opgenomen, zoals hiervoor beschreven (zie figuur 7.1 en 7.2), zijn kleiner dan het gehele beheersgebied. Tevens is binnen de gebieden met een beperking aangegeven, dat het onder bepaalde omstandigheden toegestaan is om grondwater te onttrekken en te retourneren. Echter bij onttrekkingen dient een melding bij Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek te worden gedaan en contact te worden opgenomen met de provincie Noord-Holland, gebiedsbeheerder van dit plan. Hiermee is invulling gegeven aan artikel 55e van de Wbb.

2.7 Aandeel bronlocaties aan totale verontreinigingspluim

Mede op basis van de uitgevoerde stroombaanberekeningen in het kader van voorgaand onderzoek (Royal HaskoningDHV, 5 oktober 2015) is afgeleid welke bronlocatie welk aandeel levert aan de totale verontreinigingspluim. De schattingen hiervoor zijn weergegeven in tabel 6. Hierbij is rekening gehouden met verschillen in:

- Oppervlakte van de bronzone met verontreinigingen boven de interventiewaarde.
- Periode van bedrijfsvoering.
- Gebruikte stof(-fen).

De vrachtberekening is op twee wijzen uitgevoerd, namelijk uitgaande van de gemeten, gemiddelde concentratie in de bron enerzijds, en met een veronderstelde, gemiddelde concentratie in de hele pluim gelijk aan de interventiewaarde van de betreffende stof anderzijds. Voor de uiteindelijke berekening van het aandeel van de vracht per verontreinigingslocatie is een gewogen gemiddelde van de uitkomsten van beide benaderingswijzen aangehouden.

Het gewogen gemiddelde is bepaald door per VOCl-component het gemiddelde te berekenen van het aandeel (%) op basis van gemeten concentraties en op basis van interventiewaarde concentraties. Vervolgens zijn de gemiddelden per stofgroep ook weer gemiddeld. Hierbij is uitgegaan van de metingen en aannamen betreffende de verschillende VOCl-componenten. Deze stoffen zijn maatgevend voor de overeen te komen verdeelsleutel voor de saneringskosten. De andere stoffen zijn daarvoor niet relevant of bepalend. Opgemerkt wordt dat de berekeningen voor Dammerweg 103 en 94 berusten op een aanname van het verontreinigd oppervlak, gebaseerd op de onderzoeksgegevens die beschikbaar zijn.

Tabel 6: Resultaat van het berekende, gewogen gemiddelde vrachtverdeling per locatie

Locatie	Aanname o.b.v.	Totale aandeel vracht
Dammerweg 94	Gewogen gemiddelde	2%
Dammerweg 103	Gewogen gemiddelde	14%
Dammerweg 109	Gewogen gemiddelde	59%
Eilandseweg 3	Gewogen gemiddelde	25%

Hierbij dient wel rekening te worden gehouden met de eis dat de nalevering aan de pluim vanuit de nog aanwezige bronnen door middel van sanering moet wordt gestopt. Vanuit de nu bekende gegevens dient

dit plaats te vinden op de locatie Dammerweg 109 en Eilandseweg 3. Door middel van nader onderzoek bij Dammerweg 94 dient te worden nagegaan of nalevering vanuit de bron hier nog plaatsvindt aan de pluim gezien de hoge concentraties in het grondwater ter plaatse van de bron ondanks de uitgevoerde grondsanering bij Dammerweg 103 wordt geen nalevering meer verwacht vanuit de bron aan de pluim omdat de nu nog aanwezige bron van de verontreiniging beperkt lijkt te zijn (door de eerder uitgevoerde grondsanering). Hier lijkt alleen nog sprake van een grote pluimverontreiniging.

De locatie Dammerweg 109 heeft het grootste aandeel vanwege de forse omvang van de bronzone en de omvang van de verontreinigingspluim die hieruit is ontstaan vanwege de relatief lange periode sinds start bedrijfsvoering. Het vrachtaandeel van de locaties Eilandseweg 3 en Dammerweg 103 is ongeveer even groot. De bronzone van Eilandseweg is groter dan van Dammerweg 103, maar de startdatum van de bedrijfsvoering van Eilandseweg is veel later dan die van Dammerweg 103 met dus een veel minder grote verspreiding als gevolg. Het aandeel Dammerweg 94 is het geringst vanwege zowel de beperkte bronzone als de relatief late startdatum van de bedrijfsvoering.

2.8 Geschikte bron- en pluimmaatregelen gebiedsgerichte aanpak

Bronaanpak
Om de pluim beheersbaar te maken en houden is het van belang dat de verontreiniging in de grond (bronzone) zodanig wordt aangepakt dat de verdere nalevering aan het grondwater wordt tegengegaan. Hiermee wordt een knip gelegd tussen de bronaanpak en de aanpak van de pluim. Op deze wijze kan de pluim gebiedsgericht worden aangepakt of beheerst. Hoe deze nalevering van de bron wordt gestopt is mede afhankelijk van de locatiespecifieke situatie en maakt formeel geen onderdeel uit van dit gebiedsbeheerplan. In hoofdstuk 4 zijn hiervoor mogelijke maatregelen benoemd en afgewogen.

Pluimaanpak
In de bodem vindt verdunning en natuurlijke afbraak (al dan niet gestimuleerd) of vastlegging in de bodem plaats. In de pluim worden de afbraakproducten vinylchloride en cis-1,2-dichlooretheen (verder: VC en cis) aangetroffen. Natuurlijke afbraak, verdunning en vastlegging leidt ertoe dat de verontreiniging zich minder ver of niet meer verspreidt. Wanneer de natuurlijke afbraak wordt beperkt kan deze indien nodig worden gestimuleerd om zo de monitoringsinspanning en risico's te verlagen. Indien daadwerkelijk een kwetsbaar object wordt bedreigd zal dit worden beschouwd als een eerste fase in het terugvalscenario. Bij ongewenste verspreiding en bedreiging van kwetsbare objecten wordt het terugvalscenario in werking gesteld.

Terugvalscenario monitoring
Voor de monitoring is voorzien in een basisinspanning passend bij de doelstellingen van het monitoringplan voor het volgen van de ontwikkelingen en condities van de verontreinigingspluim. Hieruit kan volgen dat de verspreidingssituatie significant anders is dan volgend uit de eerdere onderzoeken. In dat geval dient rekening te worden gehouden met eventueel noodzakelijk aanvullend onderzoek. Hiervoor wordt verwezen naar paragraaf 3.1.

Terugvalscenario pluimaanpak
In het kader van de reguliere monitoring wordt informatie verzameld over de bijdrage die natuurlijke afbraak levert aan het tegengaan of beperken van de verspreiding van verontreinigingen. Op termijn kan blijken dat de bijdrage van natuurlijke afbraak niet voldoende is en er een dreigende verspreiding zal zijn van verontreinigingen tot buiten de beheergrenzen in concentraties tot boven de I-waarde en/of bedreiging van kwetsbare objecten. In dat geval wordt het terugvalscenario in werking gesteld. Als terugvalscenario is gekozen voor biostimulatie van de pluim. Daartoe wordt ter plaatse van het verontreinigingsfront de

afbraak gestimuleerd door het toevoegen van substraat. Voor de afweging hiervan wordt verwezen naar hoofdstuk 4.

In eerste aanleg is ook de optie onderzocht van het plaatsen van één of meerdere interceptieputten. Dit scenario is echter duur en ingrijpend. Bovendien is de effectiviteit hiervan lastig te bepalen. Daarom is deze optie komen te vervallen.

Kosten kentallen kansrijke maatregelen
Van de kansrijke maatregelen zijn kostenkentallen verzameld als basis voor de op te stellen kostenraming. De kostenraming voor de gebiedsgerichte aanpak van de pluimen is opgenomen in hoofdstuk 6 van dit gebiedsbeheerplan.

2.9 Eindafweging gebiedsgerichte aanpak

In hoofdstuk 1.3.2 zijn generieke voordelen van de gebiedsgerichte aanpak opgenomen. Andere voordelen die de gebiedsgerichte aanpak specifiek voor dit gebied met zich meebrengt zijn:

- Aanzienlijk reductie in de kosten voor monitoring aangezien met minder dan de helft van de totale monitoringinspanning kan worden volstaan.
- Betere benutting van de beschikbare monitoringmeetpunten en monitoringresultaten. Het kan voorkomen dat tijdens de monitoring meer veldonderzoek noodzakelijk is naar de verspreiding van verontreinigingen. Als gevolg van het combineren van de meetresultaten van de verschillende locaties kan dan bij een gebiedsgerichte aanpak naar verwachting worden volstaan met minder extra veldonderzoek dan bij een gevalsgerichte aanpak.
- De kosten in het geval sprake is van maatregelen in een terugvalscenario zijn beperkter doordat volstaan kan worden met een efficiëntere inzet van biostimulatie ter plaatse van de verontreinigingsfronten.
- Nadat de voorziene maatregelen en voorziene risico's zijn afgekocht via het gebiedsbeheerplan wordt de eigenaar verder gevrijwaard. Eventuele onvoorziene risico's en extra kosten die zich in de toekomst zullen voordoen worden gedragen door de uitvoeringsorganisatie.
- De eigenaar wordt ontzorgd: de verantwoordelijkheid voor de grondwaterverontreinigingen wordt (na afkoop) overgenomen door de uitvoeringsorganisatie.
- Met het meedoen aan het gebiedsgericht grondwaterbeheer 'koopt' de eigenaar ook kennis in. Via de gebiedsbeheerorganisatie wordt alle beschikbare kennis binnen de beheerorganisatie optimaal benut en ten dienste gesteld aan de uitvoering van het beheerprogramma. In het geval de eigenaren de verontreinigingspluimen individueel aanpakken dienen zij zelf deze kennis in te kopen en de verantwoordelijkheid daarvoor te nemen.

3 Ontwerp monitoring

3.1 Monitoringstrategie gebiedsgerichte aanpak

3.1.1 Monitoringstrategie pluim

De monitoringstrategie is er opgericht dat de bron zodanig wordt aangepakt dat er geen verdere nalevering meer plaatsvindt naar de grondwaterpluimen in het eerste (en tweede) watervoerend pakket. De voorgestelde gebiedsgerichte monitoring is weergeven in tabel 7 en in de bijlage (kaart 1). Deze monitoringstrategie is afgestemd, en deels samengevoegd met de plannen van Bosatex voor en brongerichte aanpak van de locaties Dammerweg 109 en Eilandseweg 3 (Bosatex, 1 maart 2017, 00131702075). Hierover is overleg gevoerd met de provincie Noord-Holland op 18 april 2017.

De locatie Eilandseweg ligt westelijker van de overige drie locaties. De drie locaties Dammerweg 94, 103 en 109 liggen in elkaars nabijheid en deels in elkaars verlengde. De vermeende fronten met VOCl-verontreinigingen liggen op verschillende afstanden van elkaar. Ook de omvang van de bronzones en de afstanden tot de Spiegelplas verschillen. De monitoring richt zich uitsluitend op de meest kritische elementen wat betreft grondwaterverplaatsing en verspreiding van verontreinigingen. Onderscheid wordt gemaakt naar:

- de locatie met de naar verwachting grootste bron (Dammerweg 109);
- de locatie met het naar verwachting meest ver gelegen verontreinigingsfront en de naar verwachting grootste verspreiding (Dammerweg 103);
- de locaties waar bedreigde objecten als eerste bereikt kunnen worden;
- de mate waarin de grondwatermodeluitkomsten goed zijn voorspeld, dus controle op verspreiding van het grondwater (en verontreinigingen) zowel in horizontale als verticale richting;
- de condities voor natuurlijke afbraak.

Monitoring verspreiding naar Spiegelplas

Uit de modelberekeningen volgt dat het grondwater vanaf de locaties, als gevolg van een infiltratiesituatie – mede vanwege de regionale invloed van de Horstermeerpolder –, onder de Spiegelplas door stroomt naar grotere diepten binnen het eerste watervoerend pakket. Enkele stroombanen lijken onder invloed te staan van een lokaal sterkere horizontale stromingscomponent.

Om vast te stellen dat er geen verontreiniging richting de Spiegelplas optreedt worden op twee locaties ondiepe grondwatermeetpunten geplaatst tussen bronlocaties en de Spiegelplas. De voorgestelde ligging van deze meetpunten is weergegeven in kaart 2 en gericht op de bronlocatie aan de Dammerweg 109, zie tabel 8.

Uit kaart 2 valt af te leiden dat eventueel aanwezige Vinylchloride-verontreinigingen inmiddels tot onder de uitlopers van de Spiegelplas aanwezig zijn. Om die reden worden de meetpunten zoveel mogelijk in de buurt van de Spiegelplas geplaatst. Beide meetpunten krijgen filters op diepten van 1-2 en 6-7 m –mv (freatisch grondwater en top eerste watervoerend pakket). Deze filters worden gedurende een periode van 5 jaar jaarlijks bemonsterd.

Tabel 7: Voorstel monitoring gebiedsgericht eerste/tweede watervoerend pakket

Meet-punt	Doel meetpunt	Diepte meetpunt (m-mv)	Aantal meet-locaties	Aantal filters	Filter-stelling (m-NAP)
Bron (PM)					
B1	Onderzoek monitoring bronaanpak (maakt geen deel uit van onderhavige gebiedsgerichte aanpak) op locaties Dammerweg 109 en Eilandseweg 3. Monitoring gericht op beoordelen of de uitgevoerde bronsanering effectief is en bron en pluim losgekoppeld worden van elkaar. Conform voorstel Bosatex worden per locatie 4 peilbuizen direct in de top van het eerste watervoerend pakket en op iets grotere diepte in het watervoerend pakket geplaatst.	10	8	16	6-7 9-10
B2	Bij de Dammerweg 94 dient onderzoek naar de bron gedaan te worden om na te gaan of de bron niet meer nalevert aan de pluim (dit is zeer waarschijnlijk). Vooralsnog wordt uitgegaan van twee locaties met elk 2 filters. Plaatsing van meetpunten bij de locatie Dammerweg 103 wordt vooralsnog niet noodzakelijk geacht omdat de bron hier zeer waarschijnlijk niet meer aanwezig is, alleen nog een grote pluim.	10	2	4	6-7 9-10
	TOTAAL		**10**	**20**	
Pluim					
P1	Aanwezigheid VC ter plaatse van vermeend VC-front en afbraakcondities ter hoogte van Eilandseweg 3. Deze locatie ligt geïsoleerd t.o.v. de overige 3 locaties en wordt daarom apart beschouwd.	50	1	5	9 – 10 19 – 20 29 – 30 39 – 40 49 – 50
P2	Aanwezigheid VC ter plaatse van vermeende VC-front en afbraakcondities ter hoogte van Dammerweg 94. Het front van Dammerweg 94 ligt naar verwachting niet heel ver benedenstrooms maar wel westelijker dan het vermeende front van Dammerweg 103.	50	1	5	9 – 10 19 – 20 29 – 30 39 – 40 49 – 50
P3	Aanwezigheid VC ter plaatse van vermeende VC-front en afbraakcondities ter hoogte van Dammerweg 103. Het front van Dammerweg 103 ligt naar verwachting op de grootste afstand benedenstrooms.	50	1	5	9 – 10 19 – 20 29 – 30 39 – 40 49 – 50
P4	Aanwezigheid VC ter plaatse van vermeend VC-front en afbraakcondities ter hoogte van Dammerweg 109. Locatie met naar verwachting grootste verontreinigingsbron. Front verontreinigingen naar verwachting minder ver dan locaties Dammerweg 103/94. Daarom in eerste instantie alleen frontmonitoring.	50	1	5	9 – 10 19 – 20 29 – 30 39 – 40 49 – 50
P5/P6	Aanwezigheid verontreinigingen in WVP2 en afbraakcondities ter plaatse van de pluimen Eilandseweg 3 en Dammerweg 109. Vanwege het grote aantal filters en het risico op kortsluitstroming is combinatie in 1 boorgat met respectievelijk de boringen P1 en P3 niet mogelijk. Afhankelijk van het concentratieverloop stroomafwaarts twee aanvullende boringen met filters WVP2 (P.M.)	70	2	4	59 – 60 69 – 70
	TOTAAL		**6**	**24**	

Tabel 8: Voorstel meetpunten per locatie, monitoring uitstroom Spiegelplas

Locatie	Meetpunten	Aantal filters	Filterstelling
Dammerweg 109	2 meetpunten in waterbodem en oppervlaktewater	4	- Oppervlaktewater - Waterbodem
Dammerweg 109	2 meetpunten (S1, S2)	4	- 1-2 m-gws = FP - 6-7 m-mv = WVP 1
TOTAAL	**4**	**8**	

FP: freatisch pakket m –gws: meter beneden grondwaterstand
WVP 1: 1e watervoerend pakket m –mv: meter beneden maaiveld

Tijdens de meetronde van het grondwater wordt ook onderzoek gedaan naar de kwaliteit van het poriewater in de waterbodem in de oever van de Spiegelplas en het oppervlaktewater direct boven de waterbodem. Als de resultaten daartoe aanleiding geven, wordt verder onderzoek gedaan naar de aanwezigheid van VOCl-afbrekende bacteriën. Uit wetenschappelijk onderzoek en vergelijkbare locaties is bekend dat de waterbodem vaak een biologisch actieve zone is waarin afbraak van verontreiniging plaatsvindt (Nawabo, *Natuurlijke afbraak Waterbodems*)[4]. Hierdoor ontstaat inzicht in de eventuele aanwezigheid van VOCl in het diepere grondwater bij de Spiegelplas, de eventuele instroom daarvan in het oppervlaktewater van de Spiegelplas en de afbraakprocessen in de waterbodem.

De monitoring van grondwater en oppervlaktewater vindt jaarlijks plaats gedurende een periode van vijf jaar. De resultaten van dit onderzoek bepalen in belangrijke mate of instromend grondwater ook daadwerkelijk leidt tot een onacceptabele beïnvloeding van het ecosysteem van de Spiegelplas. Op basis van een meetreeks van vijf jaar kan met voldoende zekerheid worden vastgesteld of er al dan niet sprake is van onacceptabele beïnvloeding. Dit wordt vastgesteld aan de hand van het toetsingskader uit het RIVM-rapport *Functiespecifieke risicogrenswaarden voor grondwaterkwaliteit* (607050012/2013).

Terugvalscenario monitoring
Uit de voorgestelde monitoring kan blijken dat de verspreiding van de pluimen in het eerste en/of tweede watervoerend pakket heel anders verloopt dan bepaald op basis van het vooronderzoek. Voor die situatie is rekening gehouden met het uitvoeren van extra veldonderzoek om de pluimen in het watervoerend pakket nader af te bakenen. In het terugvalscenario is rekening gehouden met het eventueel bijplaatsen en monitoring van:

- vier extra meetpunten in het eerste watervoerend pakket tot circa 50 m-mv;
- twee extra meetpunten in het tweede watervoerend pakket tot circa 70 m-mv.

Voor de kostenraming is er vanuit gegaan dat deze maatregel eventueel na 6 jaar wordt uitgevoerd met een meetfrequentie van 1x per jaar gedurende 3 jaar. Na deze periode wordt deze monitoring ingepast in de reguliere meetfrequentie.

Terugvalscenario maatregelen
Als uit de (aanvullende) monitoring blijkt dat de werking van natuurlijke afbraak niet voldoende is en er dreiging is dat de verontreinigingen buiten de beheergrenzen komen en/of het bedreigd object Spiegelplas bereiken in concentraties boven de I-waarde, wordt ingegrepen met aanvullende maatregelen. De maatregel bestaat in dat geval uit actieve bio-stimulatie van de pluim(en) in het eerste en/of tweede watervoerend pakket door injectie van substraat. Dit zou bijvoorbeeld plaats kunnen vinden in de frontzone van de pluimen. Indien de Spiegelplas binnen de beheergrens wordt bedreigd zullen de hierbij optredende risico's specifiek worden bekeken en zal de bio-stimulatie hierop worden afgestemd.

[4] *Voor literatuur wordt verwezen naar: https://www.bodemrichtlijn.nl/Bibliotheek/bodemsaneringstechnieken/h-behandelen-en-bestemmen-va9446/h2-in-situ-aanpak-van-waterbodems*

Voor de kostenraming is er vanuit gegaan dat deze maatregel eventueel na 30 jaar wordt uitgevoerd en herhaald na 5 jaar dat in dat geval de periode van monitoring wordt verlengd tot 50 jaar met een meetfrequentie van 1x per 5 jaar.

3.2 Analysepakket en meetfrequentie

Analysepakket
Voor alle voorgestelde meetpunten wordt in eerste instantie het analysepakket voorgesteld zoals weergegeven in tabel 9. Afhankelijk van de uitkomsten van de analyses van de eerste jaren kan het pakket zo nodig naderhand worden bijgesteld.

In tabel 9 zijn de te meten parameters weergegeven voor de diepe peilbuizen. Voor de ondiepe peilbuizen die gebruikt worden voor de aanvullende stijghoogtemetingen hoeven deze parameters niet gemeten te worden.

Tabel 9: Voorstel analysepakket

Onderdeel	Parameters
VOCL-componenten- en afbraakproducten	PER, TRI, CIS, VC, etheen, ethaan, chloride
Redoxparameters	Zuurstof, nitraat, Fe-II, Sulfaat, Sulfide, Methaan
Veldparameters	EGV, pH, temp, Eh (=Redoxpotentiaal)
Nutriënten	DOC

Overige metingen
Grondmonsters
Bij het plaatsen van de boringen worden grondmonsters genomen, die geanalyseerd worden op organische-stofgehalte en korrelgrootteverdeling (aanwezigheid klei/leem). Aan de hand hiervan kunnen de retardatiefactoren beter worden geschat. In dit plan is uitgegaan van een gemiddelde retardatiefactor per stof, maar de range van de retardatiefactoren is vrij groot.

Grondwaterstanden en stijghoogten
Om meer inzicht te krijgen in de grondwaterstromingsrichting- en snelheid (en de eventuele variatie daarvan) zullen ook de grondwaterstanden en stijghoogten in het monitoringsprogramma opgenomen worden. In ieder geval is het van belang om inzicht te krijgen in:

- De horizontale stroomsnelheid van het grondwater in de pluimen stroomafwaarts van de onderscheiden brongebieden.
- De verticale stroomsnelheid (infiltratiesnelheid) van het grondwater in het eerste watervoerend pakket.
- De stromingssituatie ter plaatse van de Spiegelplas: de relatie tussen de freatische grondwaterstanden, stijghoogten in het watervoerend pakket en de oppervlaktewaterstand in de Spiegelplas.

Gelet op de bereikbaarheid van een aantal locaties, het gebruikersgemak en de flexibiliteit wordt een deel van de meetpunten uitgerust met automatische drukopnemers.

Meetfrequentie
In eerste instantie wordt een jaarlijkse meetfrequentie van de in tabel 9 genoemde parameters aangehouden. Na verloop van tijd wordt deze frequentie afgebouwd als de meetresultaten hiertoe aanleiding geven en als er voldoende kennis is opgebouwd over de werking van het bodem- en grondwatersysteem en de mate waarin natuurlijke afbraakprocessen een rol spelen. In het gebiedsbeheerplan wordt rekening gehouden met de volgende meetfrequentie voor de waterkwaliteitsmetingen:

- Meten na plaatsing meetpunten.
- Meten 1, 2, 3, 5, 10 jaar na plaatsing.
- Vervolgens 1x per 5 jaar meten.

Specifiek voor de monitoring van de verspreiding naar de Spiegelplas wordt jaarlijks gemeten gedurende de eerste vijf jaar.

De grondwaterstand-/stijghoogte wordt met behulp van een automatische datalogger regelmatig geregistreerd (in te stellen meetfrequentie nader te bepalen, bijvoorbeeld 1x per dag). Daarbij is het vooral van belang dat de metingen in de verschillende peilbuizen gelijktijdig plaatsvinden omdat de peilverschillen zeer klein zijn. Voor de kostenraming is er vanuit gegaan dat per meetpunt (met meerdere filters) 2 filters worden uitgerust met een automatische drukopnemer.

3.3 Toetsing monitoringsresultaten

Voor alle parameters geldt dat de trend in de concentraties maatgevend is. Voor het controleren van de verspreiding wordt uitgegaan van de vluchtige gechloreerde koolwaterstoffen (VOCl) en afbraakproducten (te weten PER, TRI, CIS, VC, etheen, ethaan en chloride).

Het toetsingscriterium is de interventiewaarde voor de betreffende stof. Als in enige peilbuis een overschrijding van de interventiewaarde wordt gemeten, dan wordt gedurende twee jaar ieder half jaar een analyse uitgevoerd op VOCl. Om onderbouwd uitspraken te kunnen doen over het concentratieniveau en de trend van de resultaten is het noodzakelijk dat een reeks van minimaal 5 opeenvolgende metingen wordt verkregen. Indien sprake is van een toenemende trend, worden stroomafwaarts twee aanvullende peilbuizen geplaatst en opgenomen in het monitoringsprogramma. Voor de aanvullende peilbuizen wordt een halfjaarlijkse monitoring aangehouden.

Na uiterlijk vijf jaar monitoring wordt bepaald of de verspreiding tot stilstand gekomen is of dat de verspreiding kan of zal leiden tot bedreiging van het kwetsbare object. In dat laatste geval wordt een besluit genomen over eventuele responsacties zoals sanerende maatregelen, uitbreiden of herpositioneren van de monitoring, aanpassing van het beheersgebied, de frequentie van monitoring of maatregelen als interceptie of biostimulatie. De signaleringstijd is voldoende ruim om tijdig organisatorische, financiële en/of technische maatregelen te treffen.

Voor de monitoring van de verspreiding naar de Spiegelplas worden de analyseresultaten getoetst aan de toetsingswaarden uit het RIVM-rapport Functiespecifieke risicogrenswaarden voor grondwaterkwaliteit (607050012/2013). Daarbij worden de voorgestelde normen voor ‘beïnvloeding oppervlaktewater buiten het beheersgebied’ gehanteerd. Deze zijn opgenomen in onderstaande tabel 10.

Tabel 10: Toetsingskader onacceptabele beïnvloeding functie natuur/landbouw

Parameter	Norm buiten beheersgebied (in µg/l)
Tetrachlooretheen	3
Trichlooretheen	24
Cis-1,2-dichlooretheen	61
Trans-1,2-dichlooretheen	61
Vinylchloride	8

4 Maatregelen bron en pluim

In tabel 11 zijn mogelijke maatregelen benoemd en toegelicht, gericht op:

- Maatregelen bronaanpak.
- Maatregelen pluimaanpak (inclusief monitoring maatregelen).

Daarnaast is een beoordeling van de geschiktheid van de maatregelen gegeven op grond waarvan een selectie van kansrijke maatregelen is gegeven voor toepassing voor de gevalgerichte bron en pluim aanpak door eigenaar. Binnen het gebiedsbeheerplan Dammerweg is alleen de selectie van kansrijke maatregelen voor de pluimaanpak van toepassing.

Tabel 11: Maatregelen bronaanpak en pluimaanpak

Maatregel	Toelichting	Afweging geschiktheid
Bronaanpak		
Ontgraven	In de bronzone is een verontreiniging in de grond aanwezig die voor continue nalevering zorgt van verontreiniging aan het grondwater. De verontreiniging in de grond wordt (kosteneffectief) verwijderd.	Het verwijderen van bronnen in de grond die voor nalevering zorgen, draagt bij aan het beheersbaar maken van de verontreiniging in het grondwater. De verontreinigingen in de grond zijn in het algemeen aanwezig in de bodemlaag van maaiveld tot de grondwaterstand. Daarmee zijn ze civieltechnisch goed bereikbaar (geen hulpconstructie) en kosteneffectief te verwijderen.
Onttrekken en zuiveren grondwater	Door middel van een gerichte grondwateronttrekking wordt verontreinigd grondwater uit het freatisch pakket onttrokken en gereinigd. Het gereinigd grondwater wordt vervolgens geloosd op het oppervlaktewater of geïnfiltreerd in de bodem. De onttrekking wordt uitgevoerd tot de vastgestelde concentratie (terugsaneerwaarde) is bereikt.	Door het uitvoeren van een onttrekking, wordt vracht verwijderd uit het freatische en 1e watervoerend pakket. Het verwijderen van vracht draagt bij aan een beheersing van de pluim op langere termijn. Het volume verontreinigd grondwater en de diepte waarop de verontreiniging zich bevindt, zal echter leiden tot een onevenredige financiële inspanning ten opzichte van het milieurendement en vermindering van de risico's.
Stimuleren biologische afbraak	De verontreiniging met VOCl is biologisch afbreekbaar. De biologische afbraak kan worden gestimuleerd door het toevoegen van stoffen (bijvoorbeeld melasse). In de bronzone worden op een aantal momenten stoffen toegevoegd die de omstandigheden voor biologische afbraak verbeteren, waardoor de verontreiniging sneller/beter wordt afgebroken.	De verwachting is dat de potentie van natuurlijk afbraak aanwezig is. Er zijn immers afbraakproducten (VC en cis) aangetoond. Het stimuleren van de natuurlijke afbraak leidt tot een vermindering van de vracht in de pluim wat op termijn bijdraagt tot beheersing van de pluim.
Geohydrologisch isoleren	Door het plaatsen van een of meerdere filters en daaruit grondwater op te onttrekken, wordt de aanwezige verontreiniging in de bronzone actief aangetrokken en hydrologisch geïsoleerd van de omgeving.	Het isoleren van de verontreiniging in de bron is niet wenselijk. De onttrekking, zuivering en lozing dienen eeuwigdurend in stand te worden gehouden en de effectiviteit te worden gecontroleerd. Dit leidt tot hoge kosten, terwijl het verspreidingsrisico in de pluim blijft.
Civiel-technisch isoleren	De sterke verontreiniging in de grond en het grondwater wordt geïsoleerd door het aanbrengen van afsluitende wanden (bv. een damwand of bentonietwand) tot op een geohydrologische afsluitende laag (kleilaag).	Het isoleren van de verontreiniging in de bron is niet wenselijk. De isolerende voorziening dient eeuwigdurend in stand te worden gehouden en de effectiviteit te worden gecontroleerd. Dit leidt tot hoge kosten, terwijl het verspreidingsrisico in de pluim blijft.
Pluimaanpak		
Stimuleren biologische afbraak in pluim	De verontreiniging met VOCl is biologisch afbreekbaar. De biologische afbraak kan worden gestimuleerd door het toevoegen van stoffen (bv. melasse). In de pluimzone worden op een aantal momenten stoffen toegevoegd die de	De verwachting is dat naar de diepte toe de potentie voor natuurlijke afbraak zal afnemen door de afwezigheid van de bacteriën. Het stimuleren van de natuurlijke afbraak zal daar dan nauwelijks of geen effect hebben, en zal dus

Maatregel	Toelichting	Afweging geschiktheid
	omstandigheden voor biologische afbraak verbeteren, waardoor de verontreiniging sneller/beter wordt afgebroken.	ter plaatse van het verontreinigingsfront moeten plaatsvinden
Onttrekken en zuiveren grondwater	Door middel van een gerichte grondwateronttrekking wordt verontreinigd grondwater uit het 1e watervoerend pakket onttrokken en gereinigd. Het gereinigd grondwater wordt vervolgens geloosd op het oppervlaktewater of geïnfiltreerd in de bodem. De onttrekking wordt uitgevoerd tot de vastgestelde concentratie (terugsaneerwaarde) is bereikt.	Door het uitvoeren van een onttrekking, wordt vracht verwijderd uit het 1e watervoerend pakket. Het volume verontreinigd grondwater en de diepte waarop de verontreiniging zich bevindt, zal echter leiden tot een onevenredige financiële inspanning ten opzichte van het milieurendement en vermindering van de risico's.
Hydrologisch of biologisch scherm	De pluim wordt afgevangen door het aanbrengen van een biologisch scherm (afbraak van de verontreiniging) of een puttenscherm (met laag debiet onttrekken van de verontreiniging).	Deze aanpak wordt toegepast als terugvalscenario indien door verspreiding kwetsbare objecten worden bedreigd. Het is een eeuwigdurende actieve beheersing van de verontreiniging in het grondwater.
Monitoring grondwater	De monitoring is gericht op risicobeheersing. De monitoring omvat een drietal aspecten, te weten de grondwaterkwaliteit, de condities voor natuurlijke afbraak en de hydrologie (richting en snelheid grondwaterstroming).	Op basis van de modellering is reeds vastgesteld dat kwetsbare objecten niet of nauwelijks worden bedreigd. Tevens is de verwachting dat de potentie voor natuurlijke afbraak een bijdrage levert aan het beheersen van de verontreiniging. Door monitoring kan dit worden bevestigd.

5 Organisatie en inbedding

5.1 Provinciale organisatie en inbedding

Het gebiedsbeheer Dammerweg moet organisatorisch efficiënt en robuust geborgd worden. Vooralsnog wordt daarbij gepland voor een periode van 10 jaar. Omdat de provincie de gebiedsbeheerder zal worden (op basis van artikel 55d van de Wet bodembescherming kan dat alleen een (overheids-) bestuursorgaan zijn) zal dit ingebed worden in de provinciale afdeling die verantwoordelijk is voor de uitvoering van de Wet bodembescherming en die hiervoor ook bodemsaneringsgelden beschikbaar heeft gekregen van het Rijk. Hiermee wordt de uitvoering geborgd. Er zal door de provincie een projectleider aangewezen moeten worden die verantwoordelijk is voor de uitvoering van het gebiedsbeheerplan. Daarnaast zal ook een voorziening moeten worden aangelegd waarin de afkoopsommen en een eventuele bijdrage van de provincie vanuit de bodemsaneringsmiddelen worden gestort. Gezien de langdurige uitvoering is het wel noodzakelijk dat de continuïteit daarvan wordt gewaarborgd. De verdere inbedding en organisatie zullen later in het proces zijn beslag moeten krijgen.

Bestuurlijk zal de uitvoering vallen onder de gedeputeerde van de provincie die belast is met Milieu. De directie die hiermee belast zal worden betreft de directie Beheer en Uitvoering, Sector Bodem en Groen. Schematisch weergegeven is ons voorstel opgenomen aan het einde van deze paragraaf.

5.2 Borging doelmatige gebiedsgerichte aanpak

Er zijn belemmeringen of risico's te benoemen die een doelmatige gebiedsgerichte aanpak in de weg kunnen staan. Deze mogelijke risico's en vervolgens de borging van het voorkomen van optreden van deze belemmeringen zijn samen te vatten onder de volgende noemers:

Financiële risico's
De financiële huishouding van het Gebiedsbeheerplan zal worden begroot en verantwoord. In kentallen worden de kosten opgenomen voor wat betreft de aansturing, organisatie, monitoring, beheer en eventueel te nemen maatregelen. De grondgedachte is dat de bijdragen (afkoop) voor alle verontreinigingen gezamenlijk de beheerkosten moeten dragen, waarbij rekening is gehouden met renteopbrengsten. De provincie draagt enerzijds bij voor de gevallen van verontreiniging waarvoor geen veroorzaker is aan te wijzen en voor nog onbekende verontreinigingen en zorgt anderzijds voor de voorfinanciering.

Bestuurlijke en organisatorische risico's
In de organisatie van het Gebiedsbeheerplan Dammerweg moet bestuurlijk commitment worden geborgd. Met de betrokken partijen (de provincie Noord-Holland (inclusief Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek), de gemeente Wijdemeren en het Waterschap AGV) zal overleg moeten volgen.

Technische belemmeringen
Het ontwerp van het monitoringsnetwerk en het beheergebied wordt robuust ingestoken en houdt rekening met afwijkingen in de aanwezige verontreinigingssituatie en het gebruik van de ondergrond voor bijvoorbeeld Warmte en Koude Opslag. Niettemin is er onzekerheid over de exacte verspreiding van de verontreiniging, en het kan niet volledig worden uitgesloten dat de verontreinigingen zich uitstrekken tot buiten de gedefinieerde beheergebieden. In het plan worden in terugvalscenario's maatregelen opgenomen die omschrijven hoe met deze risico's kan worden omgegaan.

5.3 Datamanagement en voortgangsbewaking

De provincie zal waken over de voortgang en de financiën van het project en kan leunen op de kennis vanuit Grondwaterbeheer Het Gooi. De uitvoering en het databeheer komen beide bij de provincie te liggen; er kan overwogen worden om één centraal datamanagementsysteem te hanteren voor het Grondwaterbeheer Het Gooi en de Dammerweg. Binnen de provincie vindt voortgangsbewaking plaats door middel van financiële voortgangsrapportages. Met behulp van deze 'elektronische thermometers' wordt geborgd dat de uitgaven in balans zijn met de inkomsten.

5.4 Toekomstige inbedding in Grondwaterbeheer Het Gooi

Vanuit het streven naar efficiënte en organisatorische robuustheid zou overwogen kunnen worden om de uitvoering in te brengen in de staande organisatie voor de uitvoering van Grondwaterbeheer Het Gooi waarvoor door de provincie een convenant met partners in de regio is gesloten. De ligging van het gebied, de samenhang van de problematiek en de betrokken partijen (provincie, gemeente Wijdemeren en Waterschap AGV) die ook partner in het Grondwaterbeheer Het Gooi zijn pleiten daarvoor. De problematiek en oplossingsrichtingen zijn vergelijkbaar. Het Gebiedsbeheerplan Dammerweg sluit aan op het Gebiedsbeheerplan Het Gooi en zou als deelplan kunnen worden opgenomen in het vastgestelde Gebiedsbeheerplan het Gooi. Of hiervoor draagvlak is zal nader onderzocht moeten worden. Alle partners in het convenant Grondwaterbeheer Het Gooi dienen hun goedkeuring aan opname van Gebiedsbeheerplan Dammerweg te verlenen.

Om deze reden is bij de opzet van het Gebiedsbeheerplan Dammerweg rekening gehouden met het vastgestelde Gebiedsbeheerplan Grondwaterverontreinigingen Het Gooi[5]. Andersom is daarmee ten aanzien van gebied, organisatie en financiën in het Convenant Grondwaterbeheer Het Gooi geen rekening gehouden.

Uitvoeringsorganisatie Grondwaterbeheer Het Gooi
Los van opname in het Gebiedsbeheerplan Het Gooi kan de bestaande uitvoeringsorganisatie (UO) van het grondwaterbeheer het Gooi gevraagd worden om de uitvoering te verzorgen voor het Gebiedsbeheerplan Dammerweg, zodat dit goed en efficiënt kan verlopen. De UO kan ook verantwoordelijk worden gemaakt voor het verzamelen en distribueren van data en informatie, de financiële huishouding, de organisatie van bijeenkomsten en het opstellen van de rapportages (zowel eigen rapporten als die van andere uitvoerende partijen (bijvoorbeeld veldwerkzaamheden). De UO kan ook verantwoordelijk zijn voor de aanleg en exploitatie van alle monitoringspeilbuizen.

Vanwege overwegingen van efficiency, eenduidigheid en kennis bevelen wij aan om deze expertise van het UO in te zetten, maar wel een duidelijke financiële scheiding tussen beide plannen te bewerkstelligen. Wij bevelen verder aan om opname van het Gebiedsbeheerplan Dammerweg in Gebiedsbeheerplan Het Gooi pas in te zetten na inbedding in de Uitvoeringsorganisatie.

[5] *Gebiedsbeheerplan Grondwaterverontreinigingen Het Gooi, Arcadis, 18 augustus 2015, kenmerk 078453642:A*

5.5 Voorgestelde organisatiestructuur

In tabel 12 is schematisch de voorgestelde organisatiestructuur weergegeven. Hierin is nog geen rekening gehouden met opname van Gebiedsbeheerplan Dammerweg e.o. in Gebiedsbeheerplan Het Gooi.

Tabel 12: Organisatiestructuur

Orgaan	Deelnemers	Verantwoordelijkheid	Noodzakelijke voorbereiding
Bestuur	Bestuurder provincie Noord-Holland eventueel in mandaat	Goedkeuring en besluitvorming	• Vaststellen bijdrage provincie • Voorleggen aan gedeputeerde (milieu) • Vaststelling Gebiedsbeheerplan door GS • Advies OFGV bevoegd gezag Wbb aan GS • Vaststellen afkoopovereenkomsten
Projectmanager incl. projectgroep	Vertegenwoordigers provincie, eventueel deelname gemeente Wijdemeren en Waterschap AGV	Inhoudelijke aansturing, controle plannen en rapportages, voorbereiding besluitvorming, verkrijgen van bijdrage provincie	• Benoemen projectleider • Verkrijgen GS besluit gebiedsbeheerplan
Uitvoerings-organisatie (voorstel)	Projectleider advisering en uitvoering door provincie Noord-Holland	Aansturing en organisatie gebiedsafspraken: • financiën • aansturing en controle op voortgang en aanlevering externe rapportages • aanleg monitoringspeilbuizen, uitvoering en rapportage	• Inbedding financiën, uitvoering in provinciale organisatie • Opstellen begroting • Aanleggen voorziening • verantwoording

6 Kosten

6.1 Uitgangspunten monitoring en terugvalscenario

Ten behoeve van dit plan zijn kostenramingen opgesteld (investerings- en explotatiekosten). Voor deze kostenramingen zijn de volgende uitgangspunten op hoofdlijnen gehanteerd:

Monitoring

- De monitoring van het grondwater is eindig (gerekend is met een periode van 30 jaar).
- De bodemonderzoeksresultaten zijn ontleend aan de uitgevoerde Grontmij bodemonderzoeken.
- De diepte-, omvang- en volumebepalingen van bron, pluim en eventuele restverontreiniging zijn uitgevoerd op basis van schattingen met gegevens uit voorliggende rapportage en het hierop gebaseerde onderzoeksrapport van Royal HaskoningDHV uit 2015.
- De bronverontreinigingen in de deklaag leveren niet meer na aan het grondwater in het watervoerend pakket.
- Voor het berekenen van de gekapitaliseerde kosten is gerekend met een effectieve rente van 1,0% (rente 3% minus inflatie 2%).
- Het grondwater wordt bemonsterd op chloorkoolwaterstoffen en afbraakparameters. De analysefrequentie is als volgt:
    - Meting na plaatsing.
    - Meting 1, 2, 3 en 5 jaar na plaatsing.
    - Vervolgens meting 1x per 5 jaar.
- Het grondwater richting Spiegelplas wordt gedurende de eerste vijf jaar één keer per jaar bemonsterd en geanalyseerd.
- In een selectie van peilbuizen en filters worden automatische drukopnemers gehangen om continu de grondwaterstanden te meten ter controle van de hydrologische omstandigheden. Per meetpunt (meerdere filters) is uitgegaan van 2 drukopnemers.
- Deze automatische drukopnemers worden elk kwartaal uitgelezen.
- De resultaten van drukopnemers en grondwaterbemonstering worden jaarlijks gerapporteerd.
- Vooralsnog is niet uitgegaan van herinvestering (voor het vervangen van peilbuizen).

Terugvalscenario onderzoek

Voor het geval er aanvullend veldonderzoek nodig blijkt te zijn voor het in beeld brengen van de verspreiding van verontreinigingen in het eerste of tweede watervoerend pakket wordt aanvullend veldonderzoek begroot:

- Vier extra meetpunten in het eerste watervoerend pakket, tot 50 m-mv.
- Twee extra meetpunten in het tweede watervoerend pakket, tot 70 m-mv.
- Per extra meetpunt wordt uitgegaan van dezelfde filterstellingen als het basis meetnet (dus respectievelijk 5 (50 m-mv) en 2 (70 m-mv) filters. Ook de monstername en analyses zijn vergelijkbaar met de meetpunten die onderdeel uitmaken van het basismeetnet.
- Er is rekening gehouden met extra monstername en analyse gedurende 3 jaar (eenmaal per jaar).
- Na deze 3 jaar extra meten worden de metingen vervolgd (met een frequentie van 1x per 5 jaar) op een selectie van de meetpunten. Uitgangspunt hierbij is dat het aantal meetpunten waarop analyse plaatsvindt weer hetzelfde is als tijdens de eerste vijf jaar van meten (exclusief metingen Spiegelplas).
- Voor de kapitalisatie is er vanuit gegaan dat dit onderzoek indien nodig 6 jaar na aanleg van het monitoring meetnet wordt uitgevoerd.
- De kans dat dit onderzoek daadwerkelijk moet worden uitgevoerd wordt geschat op 40%.

Terugvalscenario maatregelen
Om eventueel ongewenste verspreiding van verontreiniging te voorkomen wordt indien nodig uitgegaan van het stimuleren van de afbraak van de grondwaterverontreiniging aan het front van de verontreinigingspluim:

- De verontreiniging met VOCl is biologisch afbreekbaar. De biologische afbraak wordt ter plaatse van het verontreinigingsfront gestimuleerd door het toevoegen van stoffen (bv. melasse). In de pluimzone worden op een aantal momenten stoffen toegevoegd die de omstandigheden voor biologische afbraak verbeteren, waardoor de verontreiniging sneller/beter wordt afgebroken.
- De kans dat deze investering daadwerkelijk moet worden gedaan wordt geschat op 40% waarbij een herhaling na 5 jaar wordt geschat op 10%.
- Er is rekening gehouden met een eenmalige investering na 30 jaar. Vervolgens wordt de monitoring voortgezet tot 50 jaar met een monitoringsfrequentie van 1x per 5 jaar.

6.2 Investerings- en exploitatiekosten monitoring (harde kosten)

Investeringskosten monitoring
In tabel 13 is een overzicht gegeven van de investerings- en exploitatiekosten voor de apparaatskosten en monitoring.

Tabel 13: Investeringskosten monitoring (watervoerend pakket en Spiegelplas)

Jaar van aanleg	Activiteit	Investeringen (€, excl. BTW)	
		Kosten	Kosten Gekapitaliseerd
2018	Aanleg monitoring meetnet, 8 meetpuntlocaties, 32 filters	90.640,-	90.000,-
Totale investering (gekapitaliseerd)			**90.000,-**

Exploitatiekosten monitoring
In tabel 14 is een overzicht gegeven van de jaarlijkse exploitatiekosten voor de apparaatskosten en monitoring. De meetfrequentie is aanvankelijk jaarlijks en wordt geleidelijk aan teruggeschroefd naar een meetfrequentie van 1x per 5 jaar.

Tabel 14: Exploitatiekosten

Jaar na aanleg monitoring	Activiteit	Exploitatie (€, excl. BTW)	
		Kosten per jaar	Kosten gekapitaliseerd over betreffende jaren
0 - 30	Apparaatskosten uitvoeringsorganisatie, jaarlijks	1.000,-	27.000,-
0 - 30	Regulier onderhoud meetnet, jaarlijks	2.860,-	77.000,-
0	Nulmeting waterkwaliteit na aanleg meetnet	7.986,-	8.000,-
1 - 3	Meetronde na 1, 2, 3 jaar	7.986,-	23.500,-
5	Meetronde na 5 jaar	7.986,-	7.500,-
10	Meetronde na 10 jaar (excl. metingen Spiegelplas)	6.842,-	6.000,-
15 - 30	Meetronde 1x per 5 jaar (excl. metingen Spiegelplas)	6.842,-	22.000,-
Totale exploitatie (gekapitaliseerd)			**171.000,-**

6.3 Investerings- en exploitatiekosten terugvalscenario (risicodeel)

Naast de kosten voor monitoring (aanleg en exploitatie) die in ieder geval gemaakt moeten worden (paragraaf 6.2) zijn er ook kosten die mogelijk gemaakt moeten worden als blijkt dat de verontreinigingssituatie onvoldoende in beeld is (terugvalscenario onderzoek) of de verontreinigingspluimen niet binnen 30 jaar stabiel worden en/of bedreigde objecten gaan bereiken (terugvalscenario maatregelen). Voor deze situaties is rekening gehouden met terugvalscenario's met een bepaalde kans van optreden.

Investeringskosten terugvalscenario's

Hierbij gaat het om het eventueel bijplaatsen van extra monitoringmeetputten en/of de injectie van substraat. De (gekapitaliseerde) kosten hiervan zijn weergegeven in tabel 15.

Tabel 15: Investeringskosten met risico inschatting

Jaar na aanleg monitoring	Activiteit	Kans	Investeringen (€, excl. BTW)		
			Kosten	Kans * Kosten	Kans * Kosten Gekapitaliseerd
6	Extra meetpunten plaatsen	40%	82.280,-	32.912,-	31.000,-
30	Eenmalige injectie van substraat in het front van de pluim	40%	121.330,-	48.532,-	36.000,-
40	Herhaling injectie van substraat in het front van de pluim	10%	121.330,-	12.133,-	8.000,-
Totale investering (gekapitaliseerd)					**75.000,-**

Exploitatiekosten terugvalscenario's

Hierbij gaat het om het, gedurende een aantal jaren uitvoeren van extra veldonderzoek. De (gekapitaliseerde) kosten van deze exploitatie zijn weergegeven in tabel 16.

Tabel 16: Exploitatiekosten

Jaar na aanleg monitoring	Activiteit	Kans	Exploitatie (€, excl. BTW)		
			Kosten per jaar	Kans * Kosten	Kans * Kosten Gekapitaliseerd over betreffende jaren
6- 8	Jaarlijks extra meetronde en veldonderzoek (reguliere filters 24 plus 24 extra filters)	40%	13.684,-	5.474,-	15.000,-
31-50	Continueren meetprogramma i.v.m. substraatinjectie en tegenvallende resultaten, 1x per 5 jaar				
	Regulier onderhoud meetnet, jaarlijks	40%	2.860,-	1.144,-	15.000,-
	Meetronde 1x per 5 jaar (excl. Spiegelplas)	40%	6.842,-	2.737,-	7.000,-
Totale exploitatie (gekapitaliseerd)					**37.000,-**

6.4 Totale kosten

De totale, gekapitaliseerde kosten voor aanleg en exploitatie van het monitoring meetnet komen hiermee op (afgerond) circa € 261.000,-

De totale, gekapitaliseerde risico kosten voor terugvalscenario onderzoek en maatregel (aanvullend onderzoek en eenmalige injectie pluim) komen hiermee op (afgerond) circa € 112.000,-.

De totale kosten voor uitvoering van het gebiedsbeheerplan bedragen circa € 373.000,-

Kaarten

Royal HaskoningDHV

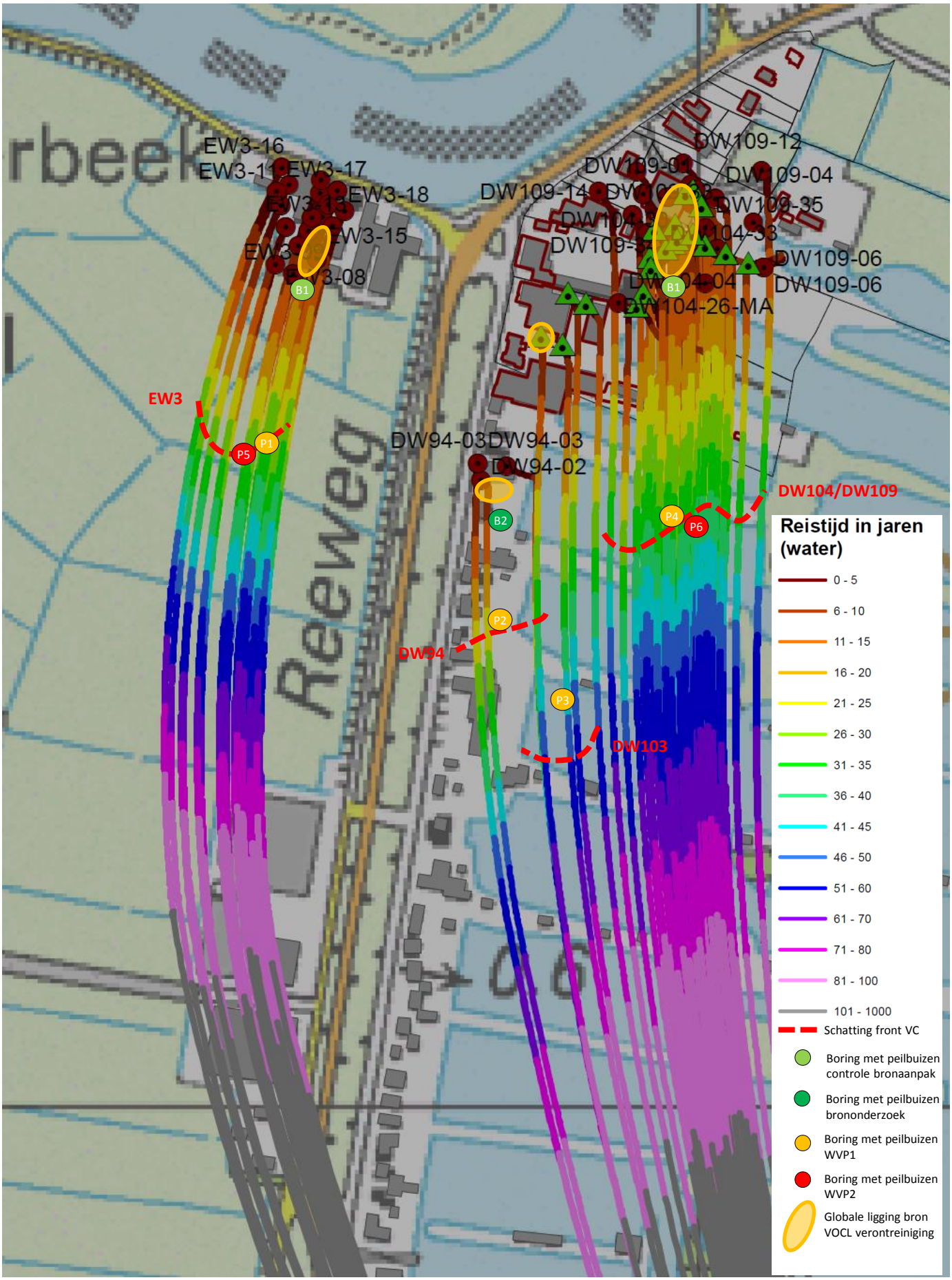
EW3-16
EW3-17
EW3-18
EW3-15
DW109-12
DW109-04
DW109-35
DW109-06
DW109-06
DW104-26-MA
B1
B1
EW3
P1
P5
DW94-03
DW94-03
DW94-02
B2
DW104/DW109
P4
P6
P2
DW94
P3
DW103
Reisttijd in jaren (water)
0 - 5
6 - 10
11 - 15
16 - 20
21 - 25
26 - 30
31 - 35
36 - 40
41 - 45
46 - 50
51 - 60
61 - 70
71 - 80
81 - 100
101 - 1000
Schatting front VC
Boring met peilbuizen controle bronaanpak
Boring met peilbuizen brononderzoek
Boring met peilbuizen WVP1
Boring met peilbuizen WVP2
Globale ligging bron VOCL verontreiniging

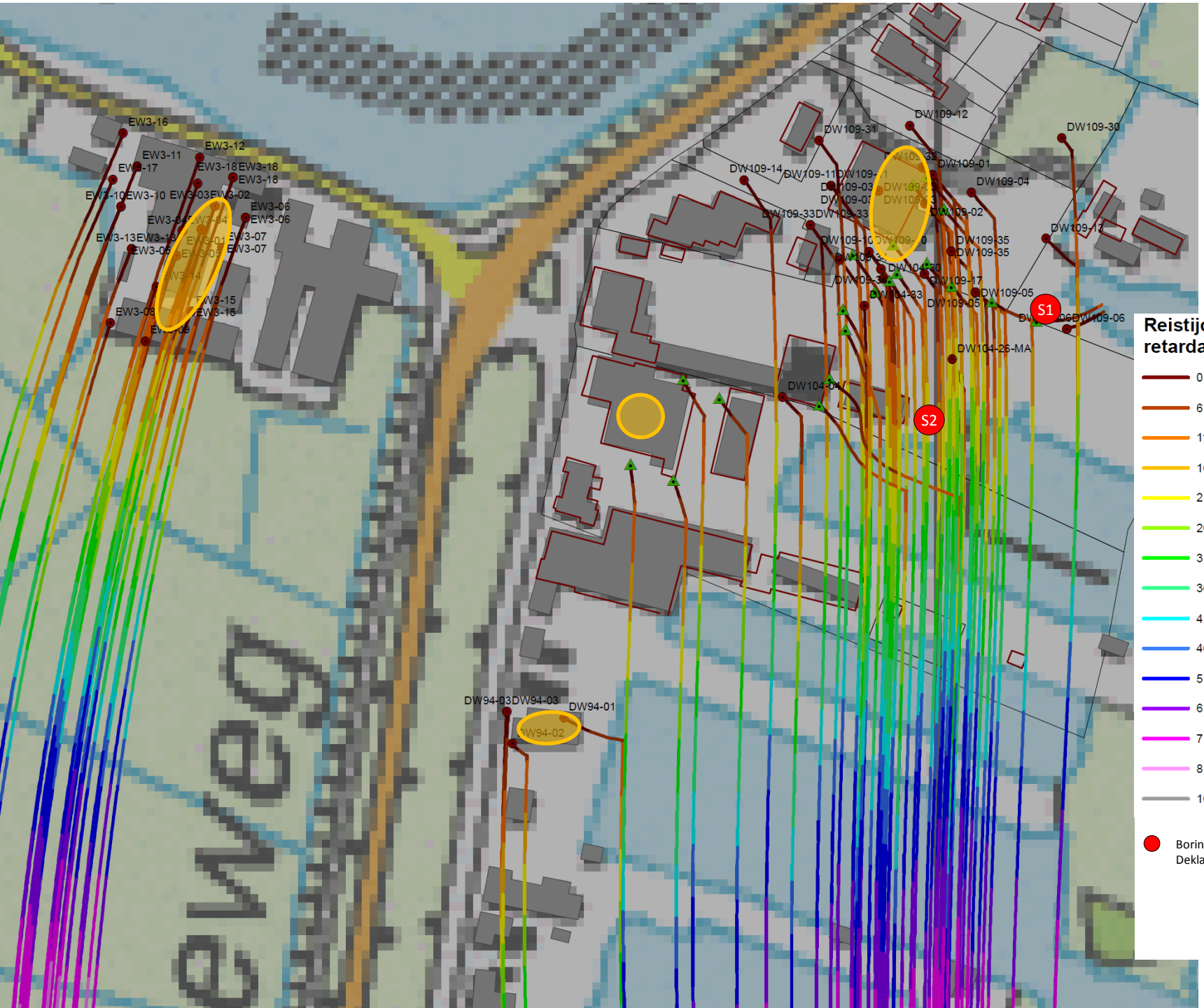
Reistijd in jaren (VC, retardatiefactor 1.6)
0 - 5
6 - 10
11 - 15
16 - 20
21 - 25
26 - 30
31 - 35
36 - 40
41 - 45
46 - 50
51 - 60
61 - 70
71 - 80
81 - 100
101 - 1000
Boring met peilbuizen
Deklaag en top WVP1
S1
S2
EW3-16
EW3-12
EW3-11
EW3-17
EW3-18
EW3-10
EW3-03
EW3-02
EW3-06
EW3-04
EW3-13
EW3-01
EW3-07
EW3-05
EW3-14
EW3-15
EW3-08
EW3-09
DW109-12
DW109-31
DW109-30
DW109-14
DW109-11
DW109-01
DW109-03
DW109-04
DW109-33
DW109-02
DW109-13
DW109-35
DW109-32
DW109-17
DW109-05
DW104-33
DW109-06
DW104-26-MA
DW104-04
DW94-03
DW94-01
DW94-02

Bijlage 1

Grondwaterverontreinigingen zonder saneringsplicht (niet-ernstig/niet-spoedeisend)

Royal HaskoningDHV

Dammerweg 79/80
Op de locatie is een natwasserij aanwezig geweest. Tevens is sprake van een ophooglaag met koolgruis/sintels. Op basis van de resultaten van het nader bodemonderzoek (Kosterman Milieutechniek) is een saneringsplan (Koop Tjuchem) opgesteld voor de aanwezige verontreiniging (beide kenmerk 201004, 3 november 2004). Door het bevoegd gezag is vastgesteld dat er op de locatie sprake is van een geval van ernstige bodemverontreiniging welke voor 2015 diende te worden gesaneerd (besluit kenmerk 2005-24637, 23 augustus 2005). Tevens werd ingestemd met het saneringsplan. In 2005/2006 is de sanering uitgevoerd. Het evaluatieverslag van de sanering (Vink, M07.0033, 27 april 2007) werd door het bevoegd gezag afgekeurd (besluit kenmerk 2007-30341, 31 mei 2007). Onduidelijk is of de sanering is afgerond. Op basis van een latere bureaustudie (Grondslag, 18181-09, 7 december 2012) is geen vervolgonderzoek noodzakelijk. Op basis hiervan wordt geconcludeerd dat een eventuele grondwaterverontreiniging op deze locatie geen directe invloed heeft op de gebiedsgerichte aanpak van de diepe grondwaterverontreiniging met VOCl.

Dammerweg 84
Op het oostelijk deel van de locatie is in het verleden een deel van de Spiegelplas gedempt. Het dempingsmateriaal is sterk verontreinigd met zware metalen, PAK en minerale olie. In het grondwater zijn matig verhoogde concentraties minerale olie en lokaal een sterk verhoogde concentratie naftaleen aanwezig. Er is sprake van een geval van ernstige bodemverontreiniging. Het geval van ernstige bodemverontreiniging is gerelateerd aan het dempingsmateriaal en is immobiel. De grondwaterverontreiniging reikt dieper dan de bovenste meters van de deklaag maar heeft geen directe invloed op de gebiedsgerichte aanpak van de diepe grondwaterverontreiniging met VOCl.

Dammerweg 91
Op de locatie is een ophooglaag aanwezig die licht tot matig verontreinigd is met zware metalen, PAK, PCB en/of minerale olie. Er is geen sprake van een geval van ernstige bodemverontreiniging. Lokaal is in de grond en het grondwater een sterke verontreiniging met minerale olie aangetoond. De omvang in de grond bedraagt circa 10 m^3. In het grondwater is de verontreiniging niet afgeperkt, maar de omvang en diepte zijn waarschijnlijk beperkt. Gezien het zeer lokale karakter van de verontreiniging, heeft de sterke verontreiniging met minerale olie in de grond en het grondwater geen directe invloed op de gebiedsgerichte aanpak van de diepe grondwaterverontreiniging met VOCl.

Dammerweg 104
Op de locatie is een sterk heterogene ophooglaag aanwezig die licht tot sterk verontreinigd is met zware metalen en minerale olie. Ten aanzien van de ophooglaag is sprake van een geval van ernstige bodemverontreiniging. Daarnaast is sterk met koper, lood en zink verontreinigd dempingsmateriaal (sloot) aanwezig. In het grondwater is lokaal minerale olie in sterk verhoogde concentraties aanwezig. In zowel de ophooglaag als het dempingsmateriaal is asbest aangetoond. De gehalten variëren sterk (tussen 1,5 en 15.000 mg/kg).

De sterke verontreinigingen met zware metalen, minerale olie en asbest bevinden zich in de ophooglaag. De sterke grondwaterverontreiniging met minerale olie en verontreinigingen in de ophooglaag hebben een immobiel karakter en zijn daarmee niet direct van invloed op de gebiedsgerichte aanpak van de diepe grondwaterverontreiniging met VOCl.

Dammerweg 106
Op de locatie is een ophooglaag aanwezig welke licht verontreinigd is met zware metalen en PAK. Lokaal wordt in de grond en het grondwater de interventiewaarde overschreden voor zink. Er is echter geen sprake van een geval van ernstige bodemverontreiniging.

Daarnaast zijn op de locatie drie verontreinigingen aanwezig met minerale olie in de grond en/of het grondwater. De verontreinigingen bevinden zich in de bovenste deklaag (bodemlaag tot circa 2 m-mv). De verontreinigingen met minerale olie hebben geen overlap met de verontreiniging met VOCl. De grondwaterverontreinigingen met minerale olie en zink kunnen individueel worden aangepakt en zijn daarmee niet direct van invloed op de gebiedsgerichte aanpak van de diepe grondwaterverontreiniging met VOCl.

Bijlage 2

Overige bodemverontreinigingen

Royal HaskoningDHV

Eilandseweg 4

Waarschijnlijk is ter plaatse een historisch onderzoek uitgevoerd (bureaustudie). Op de locatie is in het verleden een chemische wasserij aanwezig geweest. Verdere gegevens zijn niet beschikbaar. Er dient hier nog een bodemonderzoek te worden uitgevoerd. Momenteel is er op de locatie een woonhuis aanwezig zonder bedrijfsmatige activiteiten. Het is niet waarschijnlijk dat er op deze locatie verontreinigingen aanwezig zijn. Indien toch een verontreiniging aanwezig is, wordt ingeschat dat de omvang hiervan gering is en dat deze verontreiniging geen invloed heeft op de gebiedsgerichte aanpak van de diepe grondwaterverontreinigingen met VOCl.

Reeweg 13

Op de locatie is een bedrijfsverzamelgebouw aanwezig. Het complex is in de periode 1981-1990 gebouwd. Sinds 1985 zou hier een textiel- en kledingreinigingsbedrijf zijn gevestigd. Hiervan zijn geen gegevens terug gevonden. Op de locatie van het bedrijfsverzamelgebouw is een oriënterend bodemonderzoek uitgevoerd (Oranjewoud, 168119-2, 8 februari 2007). Bij brief (kenmerk 2007-67908, d.d. 20 november 2007) is vastgesteld dat vervolgonderzoek niet noodzakelijk is. De locatie is voldoende onderzocht. Er zijn geen aanwijzingen dat op de locatie een verontreiniging in de grond en grondwater aanwezig is welke invloed kan hebben op de gebiedsgerichte aanpak van de diepe grondwaterverontreiniging verontreiniging met VOCl.

Reeweg 16/18

Op de locatie is sinds 2002 de huidige textielbeheerder ‘Lamme Groep’ gevestigd. Op de locatie is een wasserij aanwezig. Uit de gegevens in het bodemloket blijkt dat op de locatie een verkennend bodemonderzoek is uitgevoerd (Inventerra, 07-2065-R01 JV, 28 augustus 2007). Bij brief (kenmerk 185036, d.d. 13 mei 2013) is vastgesteld dat vervolgonderzoek niet noodzakelijk is. De locatie is voldoende onderzocht. Er zijn geen aanwijzingen dat op de locatie een verontreiniging in de grond en grondwater aanwezig is welke invloed kan hebben op de gebiedsgerichte aanpak van de diepe grondwaterverontreiniging met VOCl.

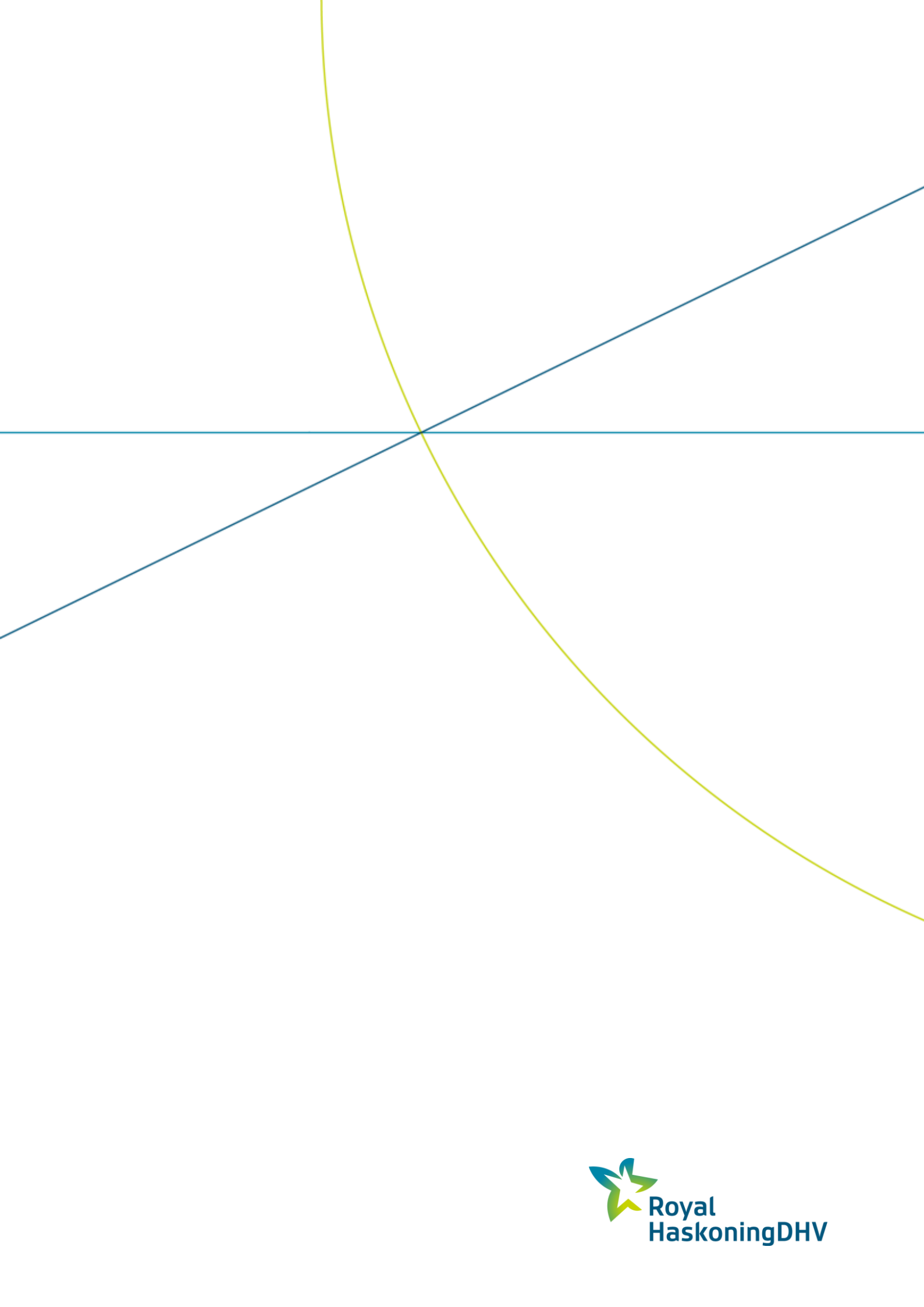

Royal HaskoningDHV

With its headquarters in Amersfoort, The Netherlands, Royal HaskoningDHV is an independent, international project management, engineering and consultancy service provider. Ranking globally in the top 10 of independently owned, nonlisted companies and top 40 overall, the Company's 6,500 staff provide services across the world from more than 100 offices in over 35 countries.

Our connections

Innovation is a collaborative process, which is why Royal HaskoningDHV works in association with clients, project partners, universities, government agencies, NGOs and many other organisations to develop and introduce new ways of living and working to enhance society together, now and in the future.

Memberships

Royal HaskoningDHV is a member of the recognised engineering and environmental bodies in those countries where it has a permanent office base.

All Royal HaskoningDHV consultants, architects and engineers are members of their individual branch organisations in their variou countries.

Royal HaskoningDHV
Enhancing Society Together

Royal HaskoningDHV

royalhaskoningdhv.com

PERSBERICHT: STOP DE BIOMASSACENTRALE VAN NUON IN DIEMEN

6 Oktober 2018 - De geplande biomassa-warmtecentrale in Diemen wordt afhankelijk van geïmporteerde biomassa afkomstig van houtkap uit het buitenland. Nuon geeft in een persbericht aan opzoek te zijn naar een aannemer voor de bouw van de centrale. (energeria.nl Sep 19, 2018). Opmerkelijk, omdat de gemeentelijke warmte-plannen nog niet eens zijn geschreven. Ook in het voorlopige klimaatakkoord staan nog geen heldere afspraken over geïmporteerde biomassa uit het buitenland.

Door de bouw van deze warmtecentrale denkt energiebedrijf Nuon grote delen van het jaar geen aardgas meer nodig te hebben voor de stadsverwarming die ze leveren aan Amsterdam en Almere. In een eerdere publicatie in het Parool (maart 13, 2018) laat NUON weten dat er onvoldoende Nederlands snoeiafval is om de centrale te voorzien van brandstof uit lokale bronnen. De centrale wordt dus afhankelijk van houtpellets (geperste houtkorrels) uit het buitenland. Naar verwachting zullen deze houtpellets afkomstig zijn uit Canada, Amerika en de Baltische staten. Amerikaanse milieuorganisaties maken zich al langere tijd zorgen over het behouden van hun kwetsbare ecosystemen, (zoals wetlands en laaglandbossen) als de import uit Europa blijft groeien. Bovendien stoten houtpellets bij verbranding evenveel c02 uit als kolen. En voordat deze c02 is opgenomen door nieuw gegroeide bomen zijn we decennia verder. Wereldwijd is er een zeer schaarse voorraad biomassa beschikbaar om te verstoken voor warmte en elektriciteit. Dus zelfs als het gaat om duurzaam beheerde bossen (met FSC keurmerk) is deze vorm van brandstof een doodlopende weg.

Investeer in schone alternatieven en een duurzame economie
Met de haastige bouw van deze centrale (als tussenoplossing) lijkt NUON te suggereren dat andere - meer duurzame - aardgas-alternatieven en energiebesparing de komende tijd niet toereikend zullen zijn. Nuon positioneert zichzelf op de voorgrond van de Noord-Hollandse warmte-discussie en walst hiermee over andere initiatieven en zienswijzen heen. En dat zonder eerst de gemeentelijke warmte-plannen af te wachten of rekening te houden met uitkomsten van onderhandelingen aan de tafels voor het klimaatakkoord. Uiteraard staan wij achter de doelstelling om zo snel mogelijk over te stappen op alternatieven voor Gronings aardgas, het is echter veel milieuvriendelijker om in te zetten op technieken zoals warmtepompen, WKO, geothermie, groene waterstof en het toepassen van betere woningisolatie.

Energiebesparing eerst
Het is nooit onderzocht of deze warmtecentrale niet achterwege kan blijven als er een structurele oplossing komt voor de vele slecht geïsoleerde woningen die straks zullen worden aangesloten op het warmtenet van Nuon. Het is absurd en moreel verwerpelijk om buitenlandse bossen te verstoken voor stadswarmte zolang er voor de beoogde woningen nog steeds geen serieuze plannen liggen voor isolatie en energiebesparing. Het aanpakken van ongezonde, tochtige woningen en energiearmoede heeft meer urgentie dan het commerciële belang van (warmtemonopolist) Nuon om zoveel mogelijk warmte te verkopen.

Vorige maand heeft Nuon de omgevingsvergunning aangevraagd bij het omgevingsloket Noordzeekanaalgebied van de Provincie Noord-Holland. **Wij roepen de Provincie op om geen vergunning te verlenen voor de bouw van een biomassa-centrale die afhankelijk is van houtkap uit het buitenland.** Deze biomassa-industrie heeft een verwoestend effect op het milieu, het klimaat en de wereldwijde bossen op de langere termijn. Het importeren en verbranden van houtpellets past volgens de ondertekenaars van deze oproep niet thuis in het rijtje duurzame en sociale alternatieven voor Gronings aardgas. Nederland is een land van innovatie dat veel betere oplossingen kan bedenken voor de warmtevoorziening dan het verbranden van bossen.

Ondertekend door,

em. prof. dr. Martijn B. Katan - **Vrije Universiteit**
prof. dr. Louise E.M. Vet - **Director Netherlands Institute of Ecology**
em. prof. dr. Rudy Rabbinge - **Wageningen Universiteit en Research**

Maarten Visschers - **Gelderse Natuur en Milieufederatie**
Rita Frost **- Dogwood Alliance (Verenigde Staten)**
Mischa Meerburg **- Amsterdam Fossielvrij**
Melissa Brice **- 350.org (Verenigde Staten)**
Evert Hassink **- Milieudefensie**

Evert Kuiken **- Duurzaam Dorp Diemen**
Gijs Manintveld **- Vereniging Betaalbare Warmte voor de Sniep, Diemen**

======= Niet ter publicatie =========

Genoemde persberichten van Nuon :

1. https://www.parool.nl/amsterdam/nuon-wil-van-het-gas-af-biomassa-is-tussenoplossing~a4580530/

2. https://energeia.nl/energeia-artikel/40073009/nuon-zoekt-bouwers-voor-biomassacentrale-diemen

Contact gegevens:

Mischa Meerburg

mischa@amsterdamfossielvrij.nl
0613082327

Provincie Noord-Holland

INGEKOMEN - 5 OKT. 2018

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
mw. J. Gerritsen
BEL/GND

Telefoonnummer +31235143072
gerritsenj@noord-holland.nl

Verzenddatum
- 5 OKT. 2018

Kenmerk
918138/1132586

Uw kenmerk

Betreft: Beantwoording vraag commissie NLWM 24 september 2018

Geachte leden,

Hierbij sturen wij u de beantwoording van de openstaande vraag van de commissie NLWM van 24 september 2018.

Zoals gebruikelijk worden de vragen beantwoord in een brief aan Provinciale Staten. Wij hechten er namelijk aan dat alle leden van Provinciale staten op de hoogte worden gebracht van het antwoord, opdat eenieder over dezelfde informatie kan beschikken.

Onderstaande vraag is bestemd voor de commissie M&F wordt daarom door de betreffende portefeuillehouder beantwoord.

> *Jachtverhuurtarieven*
> *Naar aanleiding van het antwoord op de technische vraag inzake Jachtverhuurtarieven heeft Partij voor de Dieren een vervolgvraag gesteld. Deze luidt: Waarom zijn de jachtverhuurtarieven verlaagd.*

Antwoord:
De WBE stichting jachtraad Wieringermeer heeft op 1 april 2011 een jachthuurovereenkomst met de provincie afgesloten met een looptijd van 6 jaar voor € 0,--, maar als tegenprestatie voerde de WBE beheer en schadebestrijdingsactiviteiten uit.

Omdat de huur voor de jacht op BBL-gronden, die na 2011 in het bezit kwamen van de provincie, € 7,50 per ha waren, is besloten alle huurcontracten hier op aan te gaan passen.
Om financiële redenen wilde de WBE Wieringermeer deze overeenkomst niet aangaan.
Dit zou als gevolg hebben dat er geen schadebestrijding (ganzen) meer plaats zou vinden. De provincie zou in dat geval mogelijk met hoge schadeposten worden geconfronteerd. Deze zouden aanzienlijk hoger kunnen zijn dan de inkomstenderving door lagere huuropbrengsten.
De WBE ging wel akkoord met een huurprijs van € 3,00/ha.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143
Fax (023) 514 3030

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk nummer 34362354
Btw nummer NL.0010.03.124.B.08

Aan de provinciale statenleden van de provincie Noord-Holland

Belangengroep
Scharwoude

M. Bolluijt
Scharwoude 45
1634 EB Scharwoude
0229-543086

Datum, 25 september 2018

Betreft: Bezwaar aanleg oeverdijk module 3 Scharwoude.

Geachte leden van provinciale staten van de provincie Noord Holland,

Namens de bewoners van Scharwoude uiten wij onze ernstige bezwaren tegen de aanleg van een oeverdijk in module 3 bij Scharwoude. Hiervoor hebben wij vier redenen, namelijk;

1. de dijkverzwaring staat niet in verhouding met het veiligheidsrisico dat is aangetoond in de MER (AMMD-001193/17.0129610 punt 2.3 Grote Waal). Hierin staat dat bij sectie HE-3 (Scharwoude = 1.2 km lang) er geen veiligheidstekort aanwezig is.
2. De ruimtelijke kwaliteit ernstig wordt aangetast doordat je vanaf de dijk niet meer goed zicht hebt op het markermeer en vanuit het markermeer de dijk niet meer kan zien.
3. De dijk als monument wordt aangetast. De gehele Westfriese Omringdijk zal een stuk actieve dijk gaan missen als de oeverdijk de functie van waterkering gaat overnemen. Een deel van de dijk wordt daardoor een dode dijk en zal een zwarte bladzijde in de geschiedenis opeisen. Al jaren heeft de dijk te weinig onderhoud gehad. Als dit stuk dijk straks ook nog zijn functie verliest, dan krijgt dit stuk dijk nog minder prioriteit en nog minder onderhoud. Als we respect hebben voor de dijk, dan houden we de Westfriese Omringdijk compleet, inclusief haar functie.
4. De inwoners niet betrokken zijn bij het afwegen van alternatieven en het zoeken naar een oplossing voor hun bezwaren. Bewonersparticipatie heeft plaatsgevonden naar de letter van de wet, maar niet naar de geest.

Bij Scharwoude, dat uitzicht heeft op het Hoornse Hop, wil men een oeverdijk van 1.70 m hoog, met strekdammen die tot 600 meter het water in reiken, terwijl op deze plek geen veiligheidstekort is aangetoond. Voor veel bewoners van Scharwoude een groot raadsel waarom dan een hele zware dijkversterking nodig is?

Hieronder beschrijven we de achtergrond van elk bezwaar. Daarna dragen we argumenten aan die naar ons idee bij uw afweging meegenomen kunnen worden en komen we tot een slotconclusie en voorstel voor vervolg.

Achtergrond bezwaren:

Motivatie reden 1. Het is niet te verklaren waarom bij Scharwoude een oeverdijk met strekdammen van respectievelijk 450 en 600 meter lang wordt aangelegd, terwijl er volgens de MER (zie punt1) geen sprake is van een veiligheidstekort. Nog vreemder is, dat in module 4 (aangrenzend aan module 3, met dezelfde landinrichting en wel een groot veiligheidstekort), er niet wordt gekozen voor een oeverdijk maar voor een binnenwaartse versterking. Wellicht heeft dit te maken met het feit dat het bij Scharwoude de Westfriese Omringdijk betreft en bij Module 4 niet. Dit argument kan het niet zijn, want de eerste kilometer van module 4 betreft ook de Westfriese Omringdijk (dat maar 200 meter korter is dan het stuk bij Scharwoude).

Zelfs de Commissie MER vraagt in haar oordeel over de MER (Versterking Markermeerdijken, toetsingsadvies milieueffectrapport van 22 maart 2018 / projectnummer:3129), specifiek aandacht voor module 3. Zij adviseert een alternatief dat uitgaat van een oeverdijk voor het eerste deel HE2 (Grote Waal bij Hoorn) en vervolgens geoptimaliseerd buitenwaarts voor het tweede deel (HE3 en HE4). Men vindt dat dit een meer realistisch alternatief is, gezien de relatief beperkte veiligheidsopgave voor het tweede deel en het gestelde onder punt 5 op pagina 51 van de MER. **De Alliantie heeft met dit advies niets gedaan.**

Motivatie reden 2. Niet alleen de bewoners van Scharwoude vinden dat de ruimtelijke kwaliteit rondom de dijk zeer ernstig wordt verstoord, maar ook de inwoners van de gemeente Koggenland. Voor Koggenland is Scharwoude het enige stukje recreatiegebied aan het Markermeer. Het uitzicht op het Hoornse Hop vanaf de dijk, het klotsende water tegen de noordse stenen, de recreatie op het voorland met het oude badhuis en de monding van de oude haven geeft die plek de sfeer die alleen te vinden is bij Scharwoude. Scharwoude heeft altijd aan het water gelegen (Scharwoude met haar beroemde doorbraak in 1675) en dat mag niet worden verstoord door de aanleg van een oeverdijk. Na de aanleg van de oeverdijk ligt het water 300 meter bij het monument vandaan. Het water is voor een klein gedeelte nog te zien, mits er geen begroeiing op de oeverdijk komt. De begroeiing is nodig om het wegwaaien van het zand van de oeverdijk te voorkomen. De karakteristieke oude dijk is na de aanleg van de oeverdijk vanaf het water ook niet meer te zien terwijl Scharwoude met haar witte badhuis juist een markant punt is. De ruimtelijke kwaliteit, de cultuurhistorische en landschappelijke waarden worden door het aanleggen van een oeverdijk ernstig aangetast.

Motivatie reden 3. De Westfriese Omringdijk van 126 km, wordt in uw beeldkwaliteitsplan beschreven als een cultureel erfgoed en te beschermen monument. Als de oeverdijk wordt aangelegd zal de dijk geen functie meer hebben en zal de dijk ook worden beschadigd. In de zomer zal het waterpeil van het water tussen de oeverdijk en het monument met 60 cm worden verlaagd. Dit heeft grote gevolgen voor het monument, want hierdoor kan door droogte de dijk gaan verzakken (zie ook antwoord Nota van beantwoording 18.0214633, indiener van zienswijze nr. ZW-0050). Ook verliest het monument haar functie en wordt daardoor een dode dijk. Een hard gelag en een zwarte bladzijde in de geschiedenis van de Westfriese Omringdijk, zeker als men weet dat dit alles niet nodig is, omdat de dijk nog steeds aan de norm van veilige dijk voldoet. De dijk is niet alleen een monument omdat de schuinte van de dijk de dijk uniek maakt. Ook haar omgeving en het voorland behoren tot het monument. Na de aanleg van de oeverdijk zal dit alles totaal zijn veranderd. De Omringdijk is een monument dat geschiedenis heeft gemaakt en hoort aan het water te liggen, daar mag niemand aankomen.

Motivatie reden 4. Participatie volgens de wet, maar niet volgens de geest. De Alliantie lijkt van tevoren te zijn geprogrammeerd voor de aanleg van een oeverdijk. Er zijn verschillende bijeenkomsten geweest, maar er viel niet te praten over een alternatief. Eerst werd de reden genoemd dat er geen alternatief was, omdat wijzigingen aan het monument niet plaats mochten vinden. Toen uiteindelijk dat argument van tafel werd geveegd, werd er een ander argument gebruikt. Natuurcompensatie moest er plaatsvinden, dus de oeverdijk zou daar uitermate geschikt voor zijn. Leg dan een oeverdijk aan waar wel een veiligheidstekort is, dan vang je twee vliegen in 1 klap. Natuurcompensatie bij Scharwoude is niet urgent, aangezien er in de buurt voldoende natuur aanwezig is. In het Markermeer is in september 2018 ruim 1000 ha aan natuurgebied bijgekomen, vlakbij Enkhuizen (25km verderop). Natuurcompensatie is dus geen reden om juist bij Scharwoude een oeverdijk aan te leggen. Er zijn genoeg alternatieven om een dijk te versterken indien dat toch nodig mocht zijn. Hieronder een aantal voorbeelden van dijkverzwaring die niet zijn onderzocht:

- Het ophogen van de bestaande zomerkade langs het voorland (waterzijde). De Noordse keien blijven langs het water dienst doen als golfbrekers. De monumentale dijk blijft in zijn geheel intact en het landschap verandert in zijn context nauwelijks. Uitwerking van deze optie heeft niet plaatsgevonden
- Een dijkversterking op het voorland (tussen de oude dijk en het water), kan een steunberm worden aangelegd. Uitwerking van deze optie heeft niet plaatsgevonden.
- Een dwarsprofielconstructie in de oude dijk kan worden aangebracht. Dit is een diepwand die de stabiliteit van de dijk verbetert. Het dijkprofiel blijft nagenoeg gelijk en is er geen sprake van extra ruimtebeslag. Uitwerking van deze optie heeft niet plaatsgevonden
- Het aanbrengen van dijkankers of dijkstabilisatoren in de oude dijk. Uitwerking van deze optie heeft niet plaatsgevonden

Ook de dorpsbewoners hebben een alternatief aangedragen. De Alliantie zegt dit alternatief ook te hebben doorberekend, maar men vond deze optie niet geschikt. Als leek kunnen wij dit oordeel alleen maar aanhoren en we weten ook dat ons alternatief niet beoordeeld is door een onafhankelijk expert, noch is er gezocht om in samenspraak met ons te komen tot een nieuw alternatief wat meer passend zou zijn voor Scharwoude. We worden gezien als ondeskundige inwoners die vooral het gebied Scharwoude willen behouden zoals het nu is.

Participatie andere partijen.

Niet alleen de bewoners van Scharwoude en de commissie MER hebben hun bezwaren op de dijkverzwaring met een oeverdijk. De gemeenteraad van Koggenland, de VVD-fractie van het HHNK, adviesgroep Markermeerdijken, stichting Zuyderzeedijken, stichting Behoud Waterland en de IJsselmeervereniging hebben moverende redenen aangedragen tegen de oeverdijk bij Scharwoude. Helaas is er met al deze bezwaren niets gedaan. De burgemeester van de gemeente Koggenland gaf een mooi voorbeeld over het participatiebeleid en hij zei: Wij van WC-eend adviseren WC-eend. Hij heeft in de commissievergadering van 24 september hierover ingesproken.

Draagvlak voor oplossingen.

Bij Uitdam en Durgerdam is wel geluisterd naar de bevolking en deze participatie heeft ervoor gezorgd dat er een proces van joint fact finding heeft plaatsgevonden onder leiding van deltacommissaris Wim Kuijken. Op deze plekken heeft dat ertoe geleid dat er een andere manier van dijkverzwaring gaat plaatsvinden, met respect voor cultuurhistorische en landschappelijke waarden. Deze vorm van participatie wil Scharwoude ook. De alliantie ziet dit helaas niet zitten en vindt iedere vorm van vertraging een kostbare aangelegenheid. Bij Scharwoude zou een

alternatief alleen maar goedkoper zijn, want een oeverdijk met strekdammen is volgens de MER tussen de 30 en 70% duurder, en als de gemeente een procedure in het kader van de crisis en herstelwet start dan zal het aanleggen van de oeverdijk hierdoor toch nog vertraging krijgen.

Slotconclusie en Advies

We willen graag beroep doen op uw functie als Statenlid die een eindoordeel op de versterkingsopgave moet geven en het alternatief van de oeverdijk zal beoordelen. We willen benadrukken dat we niet tegen enige vorm van versterking zijn voor Scharwoude, wel willen we heel graag in samenspraak met de beslissers en uitvoerders om tafel om het beste alternatief voor Scharwoude te kiezen. We willen een soortgelijk proces als bij Uitdam.

Er zijn veel redenen te noemen waarom bij Scharwoude (module 3) de oeverdijk niet gewenst is, zie bijlage 1. In bijlage 2. In de matrix vindt u alternatieven die de versterkingsopgave realiseert waarbij we voorkomen dat er een woestijn aangelegd wordt bij het mooie stukje Scharwoude waar onze inwoners dagelijks genieten van het uitzicht, de zwemmogelijkheden en de natuur.

Succes met uw afweging. We horen graag of u er behoefte aan heeft om met ons in gesprek te gaan

Vriendelijke groet,

Marco Bolluijt
Belangengroep Scharwoude

Bijlage 1, behorende bij:
Bezwaar aanleg oeverdijk module 3 Scharwoude

Hieronder waarom een alternatieve dijkversterking boven een aanleg van een oeverdijk met strekdammen.

- Door geringe opgave van de veiligheidsopgave is er geen noodzaak om een zware dijkverzwaring zoals een oeverdijk met strekdammen aan te leggen.
- De kosten van een oeverdijk ten opzichte van een alternatief ligt 30 tot 70% goedkoper (zie MER). Het is niet duidelijk of hier ook de kosten van de strekdammen en de eeuwig durende pompen zijn meegerekend. Een alternatief is een goedkopere oplossing met behoud van de veiligheid.
- Er is niet naar optimalisatie gekeken (dit was een advies van de commissie MER).
- Er zijn genoeg alternatieven beschikbaar.
- Het dorp staat voor een groot deel achter een alternatief.
- Het monument behoudt zijn status als waterkering en wordt geen dode dijk na de aanleg van de oeverdijk.
- De omgeving behoudt zijn karakteristieke eigenschappen (Er wordt voldaan aan het behoud van de kenmerken van de Markermeerdijken en landschappen).
- Contact met het water blijft bestaan.
- Het prachtige uitzicht op het Hoornse Hop en Schardam blijft gehandhaafd.
- Voorland blijft voor het grootste gedeelte onveranderd.
- Het waterpeil dat bij verlaging schade zou kunnen aanbrengen bij de aanleg van een oeverdijk is niet meer van toepassing.
- De parels van Scharwoude blijven gehandhaafd (badhuis en monding van de haven)
- Recreatie (zomer en winter) blijft bestaan.
- De natuur op het voorland ondervindt geen negatieve gevolgen omdat er niets ingrijpends wordt gewijzigd, met uitzondering bij verzwaring van de zomerdijk.
- Eventuele gevolgen door het zware gewicht van het aanleggen van een oeverdijk zijn er niet (oeverdijk wordt op veen aangelegd).
- Veel minder onderhoud door o.a. aanwezige noordse keien. Maaien gebeurt zoals in de afgelopen jaren, geen omkijken naar. Ook kan er geen zand wegspoelen zoals bij de oeverdijk wel het geval is.
- Het niet hoeven aanleggen van strekdammen van 450 en 600 meter (zeer kostenbesparend en zicht blijft gewaarborgd).
- De woonbeleving van de mensen die vanuit hun woning kijken op het markermeer wordt niet aangetast.
- De aanpassingen aan het monument kunnen sober genoemd worden (eis).
- Het monument als waterkering, inclusief het voorland is robuust en doelmatig (eis).
- Geen schade aan het areaal flora en fauna op de bodem dat bij de aanleg van een oeverdijk wel veroorzaakt zou worden.
- beleving van de landschappelijke en cultuurhistorische waarden blijven gehandhaafd
- Er hoeven niet eeuwig draaiende pompen te zorgen voor het tegengaan van stilstaand water tussen de oude dijk en de oeverdijk indien de oeverdijk wordt aangelegd.
- Er zijn 8 instanties die vraagtekens zetten bij de aanleg van de oeverdijk. Men wil een onafhankelijke instantie de versterking nogmaals laten nakijken.
- Er meer dan 30 punten in zienswijzen zijn genoemd en niet goed zijn beoordeeld door het HHNK.
- Men wil natuurcompensatie aanleggen op de oeverdijk. Natuurmonumenten heeft dit echter afgekeurd.
- Risicoanalyse oeverdijk ontbreekt.
- Het feit dat het niet is te verklaren waarom bij module 3 wel een strekdam moet komen, maar bij module 4 niet (zelfde stuk Westfriese Omringdijk).

Bijlage 2, behorende bij:
Bezwaar aanleg oeverdijk module 3 Scharwoude

Matrix voor- en nadelen dijkversterking door asverschiving of oeverdijk

Zoals ook de Alliantie een matrix heeft gemaakt over de voor- en nadelen ten opzichte van een oeverdijk en een alternatief, is ook door Scharwoude een matrix gemaakt.

Zowel de matrix van de Alliantie als de matrix van Scharwoude is gemaakt op interpretatie. Deze kunnen dus per persoon verschillen. Gezien vanuit de bewoners van Scharwoude is onderstaande matrix goed te verklaren.

	alternatief	oeverdijk	aantekening
Veiligheid na herstel/aanleg	+++	+++	
Kosten dijkverzwaring	-	---	Kosten zijn er altijd, oeverdijk 70% duurder dan een alternatief
Oplossingsrichting in context van de omgeving (eis)	++	---	Een oeverdijk zal de context van de omgeving voorgoed veranderen
Pomp tussenwater nodig	0	--	Er zal eeuwigdurend een pomp het tussenwater moeten verversen bij de aanleg van een oeverdijk
kenmerken van het gebied niet aantast	-	---	Zie aantekening hierboven. Ool eis ADC-toetsing
Kenmerkende cultuurhistorische waarde	++	---	Zie punt 1
woonbeleving	+++	---	Scharwoude hoort aan het Markermeer te liggen. Een aantal huizen kijken uit over het Markermeer
draagvlak	++	---	Zie punt 2
Soberheid dijkverzwaring	++	--	Oeverdijk is buitensporig, zeker met strekdammen van 600 meter
Robuuste dijkverzwaring	+++	---	Westsfriese Omringdijk heeft zijn robuustheid bewezen. Oeverdijk spoelt weg
waterrecreatie	++	-	Mensen uit

			Koggenland recreëren bij Scharwoude
Nadelen Waterpeilverlaging	0	-	Zie punt 3
Beperking van het areaal flora en fauna op de bodem van het Markermeer	0	-	Zand spoelt bij oeverdijk verder het IJsselmeer in, zodat zand de bodem bedekt.
Versterking op veen	0	--	Zie punt 4
Onderhoud nodig	-	---	Bij een oeverdijk moet per 5 jaar worden bekeken of zand moet worden bijgestort
Functie Westfriese omringdijk blijft behouden	+++	---	Een zwarte bladzijde in de geschiedenis als een stukje Omringdijk zijn functie verliest.
Contact/afstand met het water	+++	--	Scharwoude ligt aan het Markermeer. Door de komst van een oeverdijk is dat niet meer zo.
Parels (badhuis en oude haventje) blijven aan het water liggen. Deze kunnen in de toekomst weer worden hersteld	+++	---	
Nadelige gevolgen natuur op voorland	+++	--	Zie punt 5

1. De historische waarde wordt bepaald door de mens. Vanaf het water zal na aanleg van een oeverdijk de mooie Westfriese Omringdijk bijna niet meer te zien zijn. Ook vanaf de Westfriese Omringdijk zal het water voor een groot deel niet meer te zien zijn. Dit komt de cultuurhistorische waarde niet te goede.

2. Het draagvlak voor een asverschuiving als dijkversterking verdient veruit de voorkeur. Bewoners aan de IJsselmeerdijk zijn wat terughoudender. Dit komt omdat met tijdens de werkzaamheden van de asverschuiving hinder kunnen ondervinden door deze werkzaamheden. Vandaar dat dit met ++ is beoordeeld

3. In de zomer zal het tussenwater bij de aanleg van een oeverdijk worden verlaagd met 60 cm. Hierdoor kan uitdroging van de bestaande Westfriese omringdijk veroorzaken. Gevolg is dat de dijk gaat verzakken. Bij een asverschuiving is geen sprake waterpeilverlaging.

4. Buitendijks zal de oeverdijk worden aangelegd. De aanleg zal moeten gebeuren in laagjes, want de bodem bevat veen dat nog niet is ingeklonken. Hoe de stabiliteit van de oeverdijk zich zal ontwikkelen is niet geheel

bekend. De oeverdijk is immers innovatief. Er is wel onderzoek gedaan naar dijk op veen (ingeklonken), maar er is geen onderzoek gedaan naar een nieuwe oeverdijk op veen dat nog niet is ingeklonken.

5. Naast het recreatiegebied (bij het oude badhuis tot aan het oude haventje) vindt recreatie plaats. Naast dit gebied ligt een natuurgebied. Bij het verlagen van het waterpeil bij de aanleg van de oeverdijk, zal dit moerassige gebied uitdrogen met alle gevolgen van dien.

Alles bij elkaar overwegende moeten wij concluderen dat een oeverdijk niet geschikt en niet gewenst is om als dijkversterking te worden toegepast bij Scharwoude.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

INGEKOMEN 19 SEP. 2018

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
dhr. H.R. Heijmering
BEL/GRN

Telefoonnummer +31235144274
heijmeringh@noord-holland.nl

Verzenddatum
19 SEP. 2018

Kenmerk
1109268/1109274

Uw kenmerk

Betreft: verhoging subsidieplafond uitvoeringsregeling cofinanciering Waddenfonds 2014

Geachte leden,

Ter uitvoering van art. 167, tweede lid, van de Provinciewet (inzake de actieve informatieplicht) brengen wij u ter kennis dat wij in onze vergadering d.d. 18 september 2018 hebben besloten tot verhoging van het subsidieplafond voor de uitvoeringsregeling cofinanciering Waddenfonds 2014 voor het jaar 2018 met € 1.689.000,= tot € 2.600.000,=. Reden voor deze verhoging dat door diverse aanvragen het huidige plafond van € 911.000,= is bereikt, waardoor nieuwe aanvragen dreigen afgewezen te worden.
Bij deze aanvragen zitten ook projecten die ingediend zijn in het kader van het door u eind 2016 vastgestelde Investeringskader Waddengebied. We zijn verheugd dat in bijna twee jaar tijd het Investeringskader goed op 'stoom ' is gekomen. Met de verhoging van het subsidieplafond kunnen deze projecten dan in aanmerking komen voor subsidie.

Wij gaan ervan uit u met deze brief voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter b/a
J.C. vd Hoek

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143
Fax (023) 514 3030

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk nummer 34362354
Btw nummer NL.0010.03.124.B.08

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

INGEKOMEN - 3 OKT. 2018

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
mw. J. Lanting
BEL/OMB

Telefoonnummer 023-5143853
lantingj@noord-holland.nl

Verzenddatum
- 3 OKT. 2018

Kenmerk
962868/1121031

Uw kenmerk

Betreft: Ontwerp wijziging Reglement voor het Waterschap Amstel, Gooi en Vecht 2017

Geachte leden,

Ter uitvoering van art. 167, tweede lid, van de Provinciewet (inzake de actieve informatieplicht) brengen wij u het volgende besluit van ons college ter kennis.

Wij hebben op 2 oktober 2018 het ontwerpbesluit tot wijziging van het Reglement voor het Waterschap Amstel, Gooi en Vecht 2017 met kaartbijlage vastgesteld en vrijgegeven voor de inspraak. Het ontwerpbesluit wijziging Reglement voor het Waterschap Amstel, Gooi en Vecht 2017 zenden wij u hierbij toe; zie de bijlage.

De ter inzage legging van het ontwerpbesluit is van 11 oktober 2018 tot en met 21 november 2018. In deze periode kunnen belanghebbenden schriftelijk of mondeling een zienswijze over het ontwerpbesluit naar voren brengen. De zienswijzen kunnen leiden tot aanpassing van het ontwerpbesluit. Tevens ontvangt u de tekst van de kennisgeving zoals deze is gepubliceerd.

Na de inspraak wordt het ontwerpbesluit ter besluitvorming aangeboden aan Provinciale Staten van Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht. Dit omdat het vaststellen of wijzigen van het Reglement voor het Waterschap Amstel, Gooi en Vecht 2017 een bevoegdheid is van de drie provincies gezamenlijk.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143
Fax (023) 514 3030

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk nummer 34362354
Btw nummer NL.0010.03.124.B.08

Wij hopen u hiermee voldoende geïnformeerd te hebben.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

R.M. Bergkamp

voorzitter

J.W. Remkes

2 bijlage(n):

-Ontwerp wijzigingsbesluit Reglement Waterschap Amstel, Gooi en Vecht
-Kennisgeving

Ontwerpbesluit

Besluit van Provinciale Staten van Noord-Holland, Provinciale Staten van Utrecht en Provinciale Staten van Zuid-Holland tot wijziging van het Reglement voor het Waterschap Amstel, Gooi en Vecht 2017

Provinciale Staten van Noord-Holland, Provinciale Staten van Utrecht en Provinciale Staten van Zuid-Holland, ieder voor zover het hun bevoegdheid betreft:

Overwegende dat het wenselijk is om de kaart waarop het gebied van het waterschap is aangegeven te wijzigen;

Gelet op artikel 2 en artikel 6 van de Waterschapswet;

Besluiten:

Artikel I
Het Reglement voor het Waterschap Amstel, Gooi en Vecht 2017 wordt als volgt gewijzigd:

De bij het reglement behorende kaart waarop het gebied van het waterschap is aangegeven, bedoeld in artikel 3, eerste lid, wordt vervangen door de kaart bij dit besluit waarop het gebied van het waterschap is aangegeven.

Artikel II
Dit besluit treedt in werking met ingang van de dag na de datum van uitgifte van het laatste uitgegeven provinciaal blad waarin dit besluit wordt geplaatst en werkt terug tot en met 1 januari 2019.

Haarlem, [Datum],

Provinciale Staten van Noord-Holland

, voorzitter

, statengriffier

Utrecht, [Datum],

Provinciale Staten van Utrecht

, voorzitter

, statengriffier

Den Haag, [Datum],

Provinciale Staten van Zuid-Holland

, voorzitter

, statengriffier

Bijlage **Kaart waarop het gebied van het waterschap is aangegeven**

Zie bijlage.

Toelichting Wijziging Reglement Waterschap Amstel, Gooi en Vecht 2017

Artikelsgewijs

Artikel I Wijziging gebiedskaart (bijlage)
Het Reglement voor het Waterschap Amstel, Gooi en Vecht 2017 wordt gewijzigd omdat er aanpassingen nodig zijn op de kaart waarop het gebied van het waterschap is aangegeven. Het gebied van het waterschap wordt aangegeven op de bijbehorende kaart, die deel uitmaakt van het reglement. Deze kaart wordt gewijzigd op de volgende onderdelen:

IJburg; Centrumeiland toevoegen
Het stedenbouwkundig project 'IJburg 2e fase' van de gemeente Amsterdam bestaat uit een heel aantal eilanden die zullen worden aangelegd in het IJmeer. Momenteel wordt in opdracht van de gemeente Amsterdam het *Centrumeiland* ontwikkeld. Op of langs het Centrumeiland zal een primaire waterkering worden aangelegd, die de te bouwen woningen op het eiland dient te beschermen. De aanleg van de kering zal in de zomer 2018 beginnen door de gemeente Amsterdam. Daarbij is de bedoeling dat die primaire kering in beheer zal komen bij AGV. Het waterlichaam (IJmeer) waarin het eiland ligt is nu nog in beheer bij het Rijk.
Om die reden wordt dit eiland toegevoegd aan de kaart die behoort bij het reglement. Zie ook de toelichting onder artikel II voor informatie over de inwerkingtreding van de overdracht van het waterbeheer door het Rijk aan AGV voor dit eiland.

Kleine grenswijzigingen
Uit de evaluatie van de waterschapsverkiezingen van 2015 kwam naar voren dat er grensconflicten spelen tussen waterschappen. De Unie van Waterschappen heeft in januari 2017 alle waterschappen opgeroepen om de grensconflicten tussen de waterschappen structureel op te lossen. Doel is dat de grenzen zijn gecorrigeerd vóór de verkiezingen van 2019. Naar aanleiding hiervan heeft AGV de grenzen nagelopen en is waar nodig in overleg getreden met de buurwaterschappen (Vallei & Veluwe, De Stichtse Rijnlanden, Rijnland en Hollands Noorderkwartier).
Bij grensconflicten is de grens tussen beheergebied van Rijkswaterstaat en het waterschap onduidelijk of is de grens tussen waterschappen niet helder. Het kan gaan om relatief kleine overlap of 'witte vlekken' tussen waterschappen. Soms is de situatie ter plekke gewijzigd; een watergang of kering is bijvoorbeeld verplaatst vanwege een bouwproject. Daardoor is de grens die vaak naast een watergang of op een kering ligt verschoven. Kortom; de grenzen sluiten niet goed op elkaar aan. Het is van belang dat de grenzen goed aansluiten in verband met het bepalen van de kiesgerechtigdheid voor de waterschapsverkiezingen. Daarnaast is de woonplaats belangrijk vanwege het kandidaatstellen voor de waterschapsverkiezingen. Om die reden is de kaart op verscheidene plaatsen aangepast.

Artikel II
Omdat vanwege de toevoeging van het Centrumeiland aan het gebied van AGV met deze wijziging het gebied van het waterschap wordt vergroot en door de kleine grenscorrecties wordt gewijzigd, behoeft dit besluit op grond van artikel 5 van de Waterschapswet eerst de goedkeuring van de Minister van Infrastructuur en Waterstaat). Daarna zal publicatie in de provinciale bladen plaatsvinden en treedt dit besluit in werking. Aangezien deze wijzigingen nodig zijn vóór de waterschapsverkiezingen 2019 werkt dit besluit terug tot en met 1 januari 2019.

Voor wat betreft het beleggen van het waterbeheer voor IJburg Centrumeiland bij AGV zijn voor de werkelijke inwerkingtreding nog handelingen van het Rijk vereist. Het waterbeheer op het eiland is door deze reglementswijziging alvast opgenomen op de reglementskaart, maar het Rijk blijft beheerder ter plekke totdat via een wetswijziging het rijksbeheer wordt beëindigd. Dit gebeurt door aanpassing van de kaarten behorend bij art. 3.1 Waterbesluit. Hierover zijn afspraken gemaakt tussen gemeente Amsterdam, AGV en het Rijk. Zie ook art. 5 eerste lid van het Reglement: *De taak van het waterschap is de waterstaatkundige verzorging van zijn gebied, bedoeld in artikel 3, eerste lid, voor zover deze taak niet aan andere publiekrechtelijke lichamen is opgedragen.*

Kaart, als bedoeld in artikel 3, eerste lid, van het Reglement voor het Waterschap Amstel- Gooi- en Vecht 2017

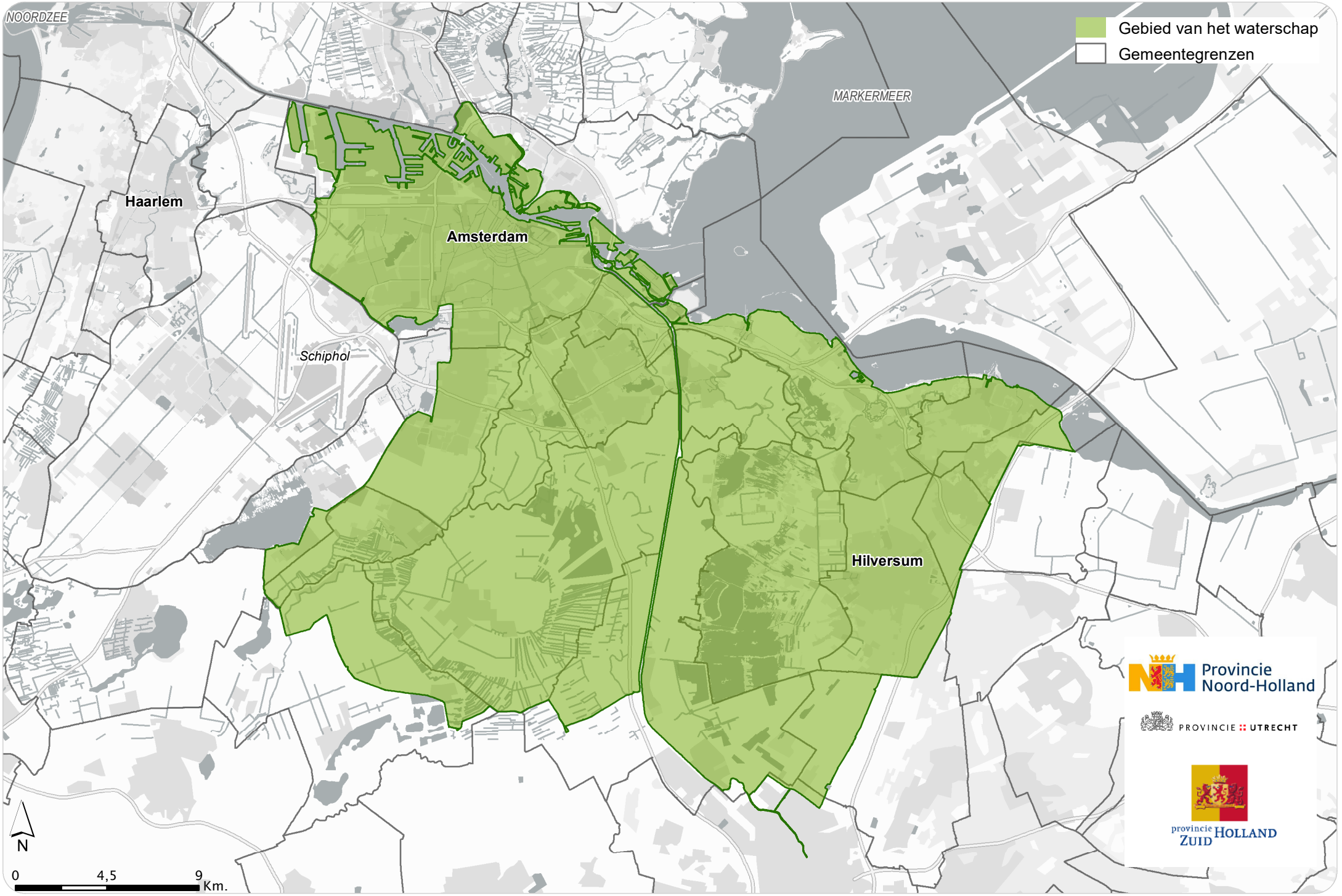

Publicatietekst voor gebied PNH

KENNISGEVING Logo PNH

Ontwerpbesluit wijziging Reglement voor het Waterschap Amstel, Gooi en Vecht

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht maken bekend dat zij het ontwerpbesluit wijziging Reglement voor het Waterschap Amstel, Gooi en Vecht 2017 ter inzage leggen van donderdag 11 oktober 2018 tot en met woensdag 21 november 2018.

Het ontwerpbesluit wijziging Reglement voor het Waterschap Amstel, Gooi en Vecht 2017 betreft de volgende aanpassingen van de kaart, waarop het gebied van het waterschap is aangegeven:
• het nieuwe eiland 'Centrumeiland' – behorend bij IJburg, Amsterdam – wordt toegevoegd;
• enkele kleine grenswijzigingen die zijn ontdekt tussen waterschappen worden opgelost i.v.m. de waterschapsverkiezingen in 2019.

Waar en wanneer kunt u het ontwerpbesluit met bijbehorende toelichting en kaartbijlage inzien?
Het ontwerpbesluit ligt van 11 oktober tot en met 21 november tijdens kantooruren ter inzage bij:
• **Provincie Noord-Holland:** Noord-Hollands Archief, Kleine Houtweg 18, Haarlem
• **Provincie Zuid-Holland:** Het Loket, Zuid-Hollandplein 1, Den Haag
• **Provincie Utrecht:** Archimedeslaan 6, Utrecht
• **Waterschap Amstel, Gooi en Vecht**: Korte Ouderkerkerdijk 7, Amsterdam
U kunt het ontwerpbesluit ook downloaden via de **website** van de provincie Noord-Holland: www.noord-holland.nl

Hoe dient u uw zienswijze in?
Gedurende de inzagetermijn kunt u uw zienswijze op het ontwerpbesluit schriftelijk of mondeling indienen. Maak uw zienswijze zo concreet mogelijk. Geef daarbij aan op welk onderdeel van het ontwerpbesluit uw zienswijze betrekking heeft en wat uw motivering is. Vermeld ook uw naam, adres en telefoonnummer.
Ieder die een zienswijze heeft ingediend, ontvangt een reactie op de zienswijze. De zienswijzen kunnen leiden tot aanpassing van het ontwerpbesluit op onderdelen. Provinciale Staten van Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht stellen uiteindelijk het besluit vast.

U kunt uw schriftelijke zienswijze o.v.v. 'zienswijze reglement AGV' sturen naar: Gedeputeerde Staten van Noord-Holland, Directie Beleid/sector Omgevingsbeleid, mw. J. Lanting, Postbus 3007, 2001 DA Haarlem.
U kunt uw zienswijzen ook per e-mail versturen aan: Inspraak-Reglement-AGV@noord-holland.nl.
Voor een mondelinge zienswijze kunt u een afspraak maken met mw. J. Lanting, tel: 023 514 38 53.

Meer informatie
Voor meer informatie kunt u terecht bij mw. J. Lanting van de provincie Noord-Holland, tel. 023 514 38 53 of per email Inspraak-Reglement-AGV@noord-holland.nl en de website van de provincie.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

INGEKOMEN 19 SEP. 2018

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

dhr. P.N.S. Boon

BEL/RO

Telefoonnummer +31235144683

boonp@noord-holland.nl

Verzenddatum

19 SEP. 2018

Kenmerk

1095436/1116978

Uw kenmerk

Betreft: Goedkeuring projectplan versterking Zeedijk 't Horntje Texel

Geachte leden,

Ter uitvoering van art. 167, tweede lid, van de Provinciewet (inzake de actieve informatieplicht) brengen wij u het volgende besluit van ons college ter kennis:

Wij hebben op 18 september 2018 besloten om het projectplan versterking Zeedijk 't Horntje op Texel van het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier goed te keuren.

Op 2 februari 2016 hebben wij reeds het Projectplan Versterking Waddenzeedijk Texel secties 1 t/m 8 en sectie 10 goedgekeurd. Het Projectplan versterking Zeedijk 't Horntje op Texel betreft een herziening op sectie 10. Reden voor deze wijziging is het besluit van het bestuur van Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier om in afwijking van het reeds goedgekeurde projectplan, de voorlandkering bij 't Horntje te versterken in plaats van de inlaagdijk. Hierdoor wordt de polder 't Horntje met daarin het Koninklijk Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee (NIOZ), binnendijks gebracht.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143
Fax (023) 514 3030

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk nummer 34362354
Btw nummer NL.0010.03.124.B.08

Ons goedkeuringsbesluit, het projectplan en bijbehorend addendum Milieueffectrapport worden door het Hoogheemraadschap bekendgemaakt en gedurende zes weken kunnen belanghebbenden beroep indienen bij de afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
J.C. v.d Hoek